

Tartu Riikliku Ülikooli kollektiivile

Lugupeetud seltsimehed!

Möödunud, 1973. aasta kujunes Tartu Riikliku Ülikooli arvukale kollektiivile uute saavutuste ning töövõitude aastaks. Hoogustus teaduslik töö, mõnevõrra paranes õppeedukus, tugevnes ülikooli materiaalne baas. Tartu Riiklik Ülikool täitis edukalt ülesandeid, mida Kommunistlik Partei ja Nõukogude valitsus seadsid meie maa kõrgemate koolide ette.

Alanud on uus, 1974. aasta — määrava tähtsusega aasta käesoleva viisaastaku edukal lõpetamisel ning tugeva majandusliku aluse loomisel kõigil elualadel järgmiseks viisaastakuks. Oma äsjases läkituses parteile ja nõukogude rahvale avaldas NLKP Keskkomitee veendumust, et meie nõukogude haritlaskond arendab veel suurema energia ja sihikindlusega teadust, tehnikat ja kultuuri, taotleb teaduslike tööde efektiivsuse tõusu ja tähtsamate teaduslik-tehniliste saavutuste kiiret rakendamist rahvamajanduses ning loob vaimseid väärtusi, mis rikastavad nõukogude inimeste elu. Partei Keskkomitee on veendunud, et meie suurepärane noorsugu kinnitab uue jõuga oma ustavust Lenini õpetusele ja Kommunistliku Partei üritusele ning tähistab viisaastaku neljandat aastat lööktööga ja eeskujuliku õppimisega.

Partei Keskkomitee üleskutse määrab kogu meie kollektiivi tegevuse peajoone alanud aastal. Tulipunkti peab tõusma võitlus õppeedukuse otsustava parandamise eest, teadusliku töö tõhustamise ning ülikooli otstarbekama majandamise eest. Kõrvuti TRÜ materiaalse baasi jätkuva tugevnemisega tuleb senisest tõhusamalt kasutada meie valduses olevaid suuri majanduslikke vahendeid, õppida neid heaperemehelikult hoidma. Edasist täiustamist, paremat läbimõtlemist ootab õppe- ja kasvatustöö kõigis selle vormides.

Kujunegu uus aasta uute saavutuste aastaks Tööpunalipu Ordeniga Tartu Riikliku Ülikooli elus. Selleks kõigile üliõpilastele ja õppejõududele, teadlastele ning töötajatele palju edu, kordaminekuid ning õnne 1974. aastaks!

Rektoraat
Parteikomitee

Pidulikult koosolekult Tallinnas

27. detsembril toimus Tallinnas Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee ja Eesti NSV Ülemnõukogu ühine pidulik koosolek vabariigile Rahvaste Sõpruse ordeni ja Tallinnale Lenini ordeni kätteandmise puhul. Tartu Riikliku Ülikooli esindajatena võtsid sellest koosolekust osa EKP Keskkomitee liige, NSV Liidu Ülemnõukogu saadik rektor A. Koop, ENSV Ülemnõukogu saadik H. Kurm ja EKP TRÜ komitee sekretär J. Reimand.

Koosoleku avas Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. Vader. Saali toodi Eesti NSV lipp, mille kandjate hulgas oli ka meie ülikooli vilistlane, ENSV Ülemnõukogu saadik, Tartu VII Keskkooli ajalooõpetaja Aino Juhkam. Kõrged autasud andis üle NLKP Keskkomitee Poliitbüroo liige seltsimees J. V. Andropov, kes esines pikema kõnega. Vastuskõne pidas EKP Keskkomitee esimene sekretär J. Käbin. Vabariigi teadlaste ning haritlaskonna nimel võttis sõna ENSV Teaduste Akadeemia president K. Rebane.

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimees V. Klauson luges ette tervituskirja NLKP Keskkomiteele, NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumile ja NSV Liidu Ministrite Nõukogule. Koosolijad võtsid kirja üksmeelse heakskiiduga vastu.

Tartu Riikliku Ülikooli rektori käskkiri

Lugupeetud seltsimees
Valter Klauson!

Ligemale 20 aastat olete Teie seisnud meie sotsialistliku vabariigi valitsuse eesotsas Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehena ja esimehe I asetäitjana. Teie juhtimisel on meie vabariik saavutanud märkimisväärset edu kõigil elualadel. Eriti tõstaksime esile Teie suurt tähelepanu ja abi Nõukogude Eesti teaduse ning kõrgema hariduse arendamisele, Teie heatahtlikku hoolitsust Tartu Riikliku Ülikooli edasiarendamise eest.

Teie kommunistlik printsipiaalsus ja sihikindlus, Teie asjalikkus ja töökus on meile kõigile, nii õppejõududele kui üliõpilastele, suureks eeskujuks.

Tähistamaks väärilselt Teie pikaajalist viljakat tööd riigimehena ja kommunistliku partei tegelasena otsustas Tööpunalipu Ordeniga Tartu Riiklik Ülikool autasustada Teid Teie 60. sünnipäeva puhul ülikooli kõrgeima autasuga — Tartu Riikliku Ülikooli medaliga.

Tiiu Tepandi joonistus

Uusaastaõnnitlusi

Tartu Riiklikku Ülikooli õnnitlesid alanud aasta puhul paljude teiste hulgas ka Kiievi Riiklik Ülikool, Daugavpilsi Pedagoogiline Instituut, ENSV TA Keele ja Kirjanduse Instituut, kirjastus «Eesti Raamat», Užgorodi Riiklik Ülikool, EKP Tartu Linnakomitee ja Tartu TSN Täitevkomitee, Eesti Põllumajanduse Akadeemia, Baškiiri Riiklik Ülikool, Petrozavodski Riiklik Ülikool, Mordva N. P. Ogarjovi nim. Riiklik Ülikool, Vilniuse Ülikool, Uraali Riiklik Ülikool, ENSV TA, Teater «Vanemuine», Gomeli Riiklik Ülikool, Tallinna Pedagoogiline Instituut, Välismaaga Sõpruse ja Kultuurisidemete Arendamise Eesti Ühing, Eesti Looduskaitse Selts, Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituut, «Noorte Hääle» toimetus, «Rahva Hääle» toimetus, Tallinna Polütehniline Instituut, Eesti Teadus- ja Tehnikainformatsiooni ning Majandusuuringute Instituut.

Ülikooli medali üleandmine sm. V. Klausonile

Fr. B. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Raamatukogu

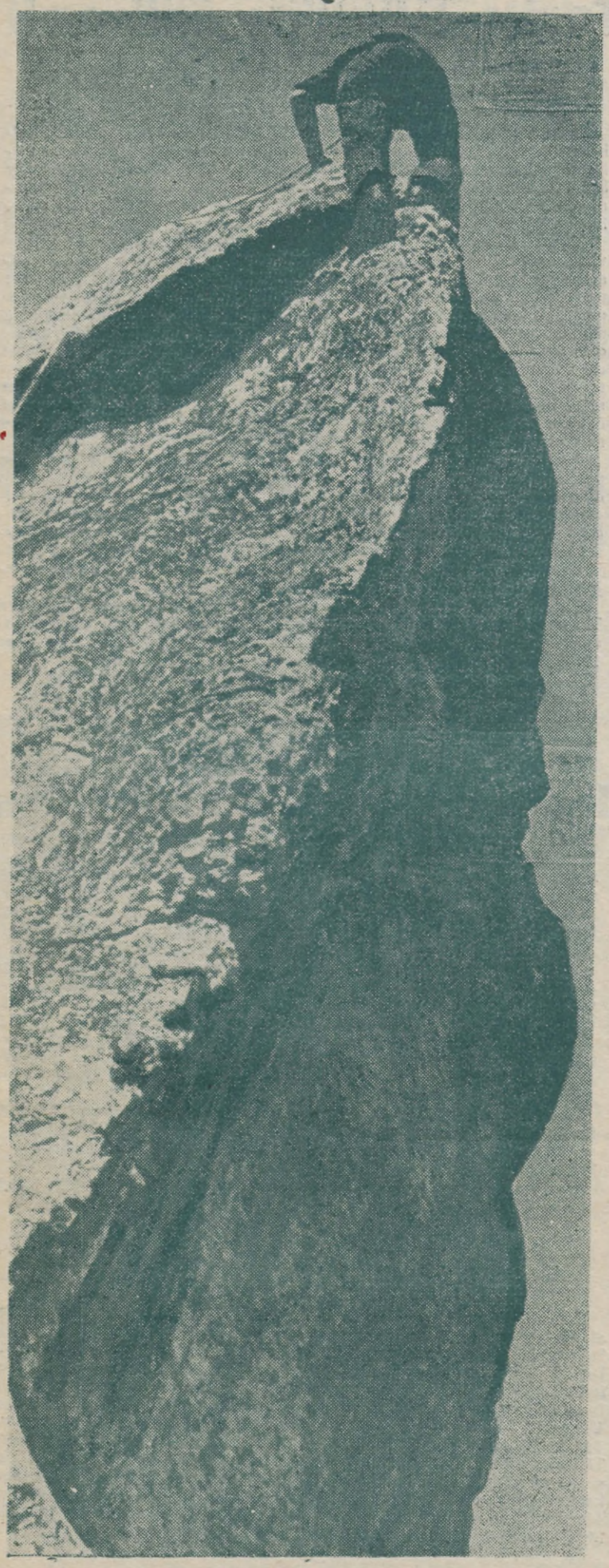
KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 1 Reedel, 11. jaanuaril 1974. a. XXVI aastakäik

Aeg võtta viimast

NSV Liidu kõrgema ja keskerihariduse ministri 11. juuni määruse kohaselt on muudatusi arvestuste ja eksamite korras. Lähemalt tutvustas määrust juba õppeprorektor K. Püss meie ajalehes 30. novembril 1973. a. Kuidas see praktiliselt ülikoolielu mõjutab, sellest kõneles õppeosakonna juhataja **R. Tani**, kes parajasti oli ametis eksamikorra kontrollimisega, järgmist.

Üliõpilastele tahaks ikka jälle meenutada, et peale õpinguraamatu tuleb nüüd kaasa võtta ka isikut tõendav dokument (üliõpilaspilet, pass) ja esitada see ilma küsimata.

Alati panevad pead raputama suured ootajate trobikonnad eksamiruumi ukse taga. Milleks küll kulutada viimane, hinnaline päev või tunnid suitsuses eesruumis tammudes, kui kõik lahendaks lihtne graafik. Saab ju päeva jagada kindlateks eksamile ilmumise kellaaegadeks iga inimese kohta nimeliselt.

Täpsemalt jälgitagu eksamiplaane, eriti eksamite algusaegu. Olin laupäeval Vanemuise tänava õppehoones, õppejõud on kohal täpselt, üliõpilased tulevad veerandiks nagu loengule. Alustada võib ju täis- või veerandtunnil, aga olgu ikka kõigil ühtmoodi teada. Eksamite puhul ehk ei tarvitseks akadeemiline veerand siiski kehtida.

Eriliselt jälgime nüüd seda, et sooritatud arvestused ja eksamid tingimata ka õpinguraamatusse sisse kantud oleksid, üksi dekanaatide dokumentatsioonis või kusagil õppejõu märkmikulehel fikseeritu ei loe.

Vastavalt määrustikule lubab dekaan nüüd sooritamata arvestuse korral (arvestus, millele samal sessioonil ei järgne eksamit) eksamisessioonile üliõpilast vaid ühiskondlike organisatsioonide kirjalikul taotlusel.

Meeldetuletuseks **dekanaatidele** niipalju, et eriti rangelt tuleks suhtuda eksamiruumide ja kellaaegade omavolilisesse vahetamisesse. Ikka tekib veel viivitusi protokollide väljasaatmisega kateedritele. Eksamiprotokollis vaba ruum nimede loetelu lõpust kuni dekaani allkirjani peaks alati olema läbi tõmmatud või siis järgnegu dekaani allkiri otse eksamisooritajate loetelu viimasele nimele. Enesestmõistetav peaks olema kateedrijuhataja allkiri igal eksamipiletil. Millegipärast ei taha eksamiprotokollid hästi jõuda vastavasse dekanaati järgmisel hommikul enne kella kümmet.

Kui liikuda sessioonipäevil õhtuti ühiselamuis, tuleb küll üksnes imestada üliõpilaste lõppematut energiat pidutsemiseks ja käratsemiseks hilistel öötundidelgi. Kui pole endal õppimismeelecolu, säästkem siis vähemalt naabrite oma.

A. PÕLDMÄE

Rahvakontrollist

Tehes tagasivaate rahvakontrolligrupi kahele viimasele tööaastale, esitame mõtteid TRÜ rahvakontrolligrupi esimehe A. PALTSERI arutandekõnest konverentsile.

Kuigi ülikoolis on peamiseks õppe-, kasvatus- ja teaduslik töö, tuleb siin küllaltki palju tegelda ka majandusküsimustega. Õppe- ja teaduslik töö sõltub mitte üksnes kaadrist, vaid ka materiaalsest baasist. Ülikooli laiendamise ja materiaalse baasi arendamise küsimused on viimastel aastatel eriti olnud meie partei- ja valitsusorganite tähelepanu keskpunktis. On välja töötatud ja kinnitatud vastavad plaanid ning asutud nende realiseerimisele. Kuid meie materiaalse baasi aktuaalsed küsimused on sageli sellised, mille lahendamine sõltub eelkõige meist enestest.

Selles valdkonnas on TRÜ rahvakontrolligrupp hoidnud oma tähelepanu sfääris pidevalt järgmisi küsimusi:

1) materiaalsete väärtuste hoidmine ja kasutamine;
2) ehitus- ja remonditegevus;
3) töödistsipliin.

TRÜ rahvakontrolligrupp, administratiiv-majandusosakonna ning mitmete teaduskondade rahvakontrolligrupid on korduvalt kontrollinud materiaalsete väärtuste hoidmist ja kasutamist ülikoolis.

Korduvad kontrollimised on näidanud, et teaduskonnad, kateedrid ja laboratooriumid suhtuvad neile kuuluvasse varasse peremehetundega. Peetakse kinni varade ja materjalide hoidmise ja kasutamise eeskirjadest. Küll aga on kontrollimised esile toonud, et mõnes kohas hoitakse ja säilitatakse mitte ainult selliseid seadmeid ja aparaate, mida on võimalik kasutada, vaid ei kanta maha ka riilsuguseid seadmeid, mööteriistu jm. vara, mis vananemise tõttu on praktiliselt muutunud täiesti kasutamiskõlbmatuks ja mida ei kasutatagi juba mitmeid aastaid. Rahvakontrolligrupp on arvamisel, et pole mingit vajadust selliste esemete hulgaliseks hoidmiseks ning on teinud vastavatele ametiisikutele ettepaneku kasutamiskõlbmatu vara likvideerimiseks. Muidugi oleme seisukohal, et esemete mahakandmine ei tohi toimuda formaalselt.

Vanade ja igasuguste väärtuse kaotanud esemete mahakandmisega oleme saanud küllaltki palju vaba pinda uute seadmete ja mööteriistade paigaldamiseks. Seda tuleks teha ka edaspidi. Oeldu kehtib samuti mõningate vananenud ja mittekasutatavate õpikute kohta, mida kohati visalt säilitatakse kümnete eksemplaride viisi. Me ei kaota midagi, kui 20—30 sellise eksemplari asemel säilitame teadusliku töö jaoks 2—3 eksemplari.

Kui materiaalsete väärtuste hoidmine teaduskondades on põhiliselt korras, siis tõsiseid puudusi esineb ladudes. Seal võib leida vara, mille kohta ei tea keegi öelda, kes on selle sinna toonud ja kellele see kuulub. Pole kahtlust, et see on ülikooli vara, kuid tellija on oma tellimuse ilmselt unustanud ja vastavad ametiisikud ei vaevu pikemat aega midagi selgitama. Mõnigi kord võis leida esemeid ka väljas vihma käes. Nimetatud ja muudest puudustest on vastavaid instantse informeeritud. Ka uuel rahvakontrolligrupil tuleb varade hoidmisele ja kasutamisele pidevalt tähelepanu pöörata.

Rahvakontrolligrupil on üsna palju tulnud tegelda ka remonttöödega. Nimelt esitati sellega seoses aruandeperioodi algul mitmeid tõsiseid pretensioone nii remonditavate hoonete valiku kui ka tööde kvaliteedi suhtes. Mõnikord valgendati laed ja seinad, kuid katus jäeti parandamata. Piisas esimesest vihmasest päevast ja suur osa tehtud tööst vajas ümbertegemist. Olukorra parandamiseks tegi rektoraat ettepaneku, et rahvakontrolliorganid selgitaksid kohtadel välja, kus ja mis vajab remontimist eelkõige. TRÜ rahvakontrolligrupp koos ülikooli allasutuste rahvakontrolligruppidega selgitaski 1972. a. välja esmajärjekorras remonti vajavad hooned ja ruumid ning esitas omapoolsed ettepanekud tolleaegsele halduseprorektori kohusetäitjale V. Haamerile. Ettepanekuid kaaluti halduseparaadis ja nende põhjal koostati rahvakontrolligrupi esindajate osavõtul remonttööde plaan. Küllaltki suures ulatuses leidsid meie ettepanekud realiseerimist. Ka 1974. a. remonttööde plaan on koostatud rahvakontrolligrupi esindajate osavõtul ja läbi arutatud ning heaks kiidetud majandusaktiivil. Oleme arvamusel, et sellist praktikat tuleb juurutada edaspidigi. Edu üheks näiteks võib tuua ühiselamute parema ettevalmistamise algavaks õppeaastaks.

Tõsist muret on meie kollektiiv tundnud raamatukogu olukorra pärast. Ka see küsimus on olnud rahvakontrolöride südamel. Palju on selles osas vaeva näinud raamatukogu grupi rahvakontrolörid. Koos ülikooli grupi liikmetega on kontrollitud raamatute hoidmise tingimusi. 1972. a. kevadel pöördusime rektoraadi teadmisel selles küsimuses Eesti NSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi poole. Ministri korraldusel arutati olukorda rektoraadi laiendatud koosolekul. Sellest võttis osa ka TRÜ rahvakontrolligrupi esimees. Kavandati mitmed konkreetsed abinõud olukorra parandamiseks.

Töödistsipliiniga pole meil kõik sugugi korras. Kontrollimiste tulemusel on mitmel töötajal tulnud ülikoolist lahkuda. Distsipliini rikkumisi on garaažis. Peab üldse märkima, et garaaži ja autode kasutamise puudustest on rektoraati informeeritud korduvalt. Kuigi rektori käskkirjas on ette nähtud rida abinõusid puuduste kõrvaldamiseks, viiakse neid ellu visalt. Seepärast jäävad töödistsipliini küsimused aktuaalseks ka edaspidi.

Töödistsipliini all tuleb seejuures mõelda mitte üksnes õigeaegset tööle tulekut ja töölt lahkumist. Töödistsipliin hõlmab kogu tööaja maksimaalselt efektiivset kasutamist ja oma tööülesannete eeskujulikku täitmist. Seejuures on töödistsipliin kohustuslik kõigi suhtes, mitte aga ainult tööliste, administratiivpersonali ja laborantide suhtes. Õppedistsipliin on töödistsipliini üks vorme, mida peavad täitma nii üliõpilased kui ka õppejõud. Ka siin on puudusi, millele oleme kahjuks pööranud seni vähe tähelepanu.

Edasi märgitakse aruandes, et TRÜ rahvakontrolligrupp peab vajalikuks pöörata tähelepanu ka sellistele küsimustele nagu elektrienergia ja paberi säästlik kasutamine, ajalehtede ja ajakirjade ratsionaalne tellimine, kütteperioodiks ettevalmistamine jne.

Hea on märkida, et ülikooli juhtkond on tõsiselt arvestanud rahvakontrolli ettepanekuid ja neid maksimaalselt realiseerinud.

Õppe- ja teadusliku töö liinis oli rahvakontrolli põhitähelepanu pööratud teaduslikule tööle.

Käesoleval aastal kontrollis Eesti NSV Rahvakontrollikomitee ülikooli probleemlaboratooriumide ja kateedrite lepingulisi töid. Sellest kontrollist võttis osa ka ülikooli rahvakontrolöride grupp. Arvestades lepinguliste tööde ulatust, oli selline kontrollimine õigustatud ja igati vajalik. Kontrollimise tulemused arutati läbi Eesti NSV Rahvakontrollikomitees.

Vaatamata ulatuslikule ja igati hinnatavale tööle tõi kontrollimine esile ka mitmeid olulisi puudusi lepinguliste tööde teostamise osas ülikoolis. See puudutab eelkõige lepingute sõlmimise ja lõpetamise eeskirjade täitmist.

Kontrollimise käigus tegi ülikooli rahvakontrolligrupp kindlaks, et mitmetel meie probleemlaboratooriumidel puuduvad põhikirjad ja nad tegutsevad tüüpõhimääruse alusel. Seetõttu on probleemlaboratooriumide mitmed küsimused normatiivselt lahendamata (näit. juhataja õigused ja kohustused). TRÜ rahvakontrolligrupp tegi TRÜ rektorile ettepaneku probleemlaboratooriumide põhikirjade väljatöötamiseks. Rektor nõustus ettepanekuga

(Järg lk. 4)

Leida ja hävitada loidust

Otstarbekast majandamisest

Prorektor Ü. Saagi mõtteid kokkuhoiurežiimi elluviimisest ülikoolis.

Juba rahvatarkus ütleb, et koonerdamine ei ole kokkuhoid. Kokkuhoiu all mõtleme kõigi vahendite otstarbekat kasutamist. Ülikooli majanduselu on püütud juhtida just otstarbekuse ja sihipärase kasutamise teel.

Täna aga teeme juttu sellest, kus tuleb ette kokkuhoiurežiimi rikkumist.

Heade tulemuste tagatiseks on tööaja kasutamise efektiivsus, sest tööjõust on meil nappus. On selge, et tööaega tuleb kasutada hästi läbimõeldult. Nii töötaja kui tudeng peavad tulema kohale tööks ettevalmistunult. Ainult nime kirjapanekust on vähe. Ka kohv ja söömine tuleb jätta lõunavaheajaks.

Säästke elektrit! Jah, säästa tuleb, aga mitte koonerdada. Selle näiteks on uute ühiselamute elektrifitseeritud köögid. Nii on mugav ja otstarbekas, hoiab kokku aega. Aruharva leidub aga köök, kus pliidid on välja lülitatud pärast toiduvalmistamise lõpetamist. Viimase 20 aastaga on muutunud valgustusnormid. Palju tuleb lampe juurde panna, et saavutada nõutavat valgustugevust õppetööks. Loengu lõppedes tuleksid valgustid välja lülitada, seda paraku küll ei tehta.

Elektrienergia kasutamisel on viimase aastaga siiski saavutatud kokkuhoiuplaani täitmine: 1972. a. kulutati elektrit ühiselamutes 47 tuhande rubla eest, 1973. a. 42 tuhande rubla eest.

Reserve on veel küll, eriti eespool nimetatud elektripliitide osas. Elektri kokkuhoiuga tudengite heaolu halvenema ei peaks.

Probleemiks on muutunud vee säästlik kasutamine. See ei tähenda veel, et silmad tuleks pesemata jätta. Aga lekkiv toru on raiskamine, jooksev kraan samuti.

Valulapseks on telefonikõned. Lubamatult palju raha lihtsalt räägitakse maha: 1972. a. 12,6 tuhat rubla, 1973. a, aga 9,6 tuhat rubla.

Millega saavutati selline kokkuhoid? Kui varem telliti kõned otse ülikooli keskjaamast, siis nüüd registreeritakse neid rektori ja prorektori juures vastava eriala järgi. Asjatud ja tühised kõned jäid ära, 3000 rubla kokkuhoidu on ka midagi.

Autotranspordist. Autosid on küllalt vähe, kõigi soovide rahuldamine on raske ülesanne. Töö operatiivsusele aitaks kaasa, kui klientide palved oleksid hästi läbi mõeldud. Tellida auto tunniks, kasutada 3—4 tundi rikub töö rütmi autojuhil ja kõigil järgnevail ootajail.

Maad on võtmas tendents, et tahetakse nädalavahetusel tööd teha. Enamasti on ametliku sildi all tegemist autode sihipäratu kasutamisega. Nii seisavad autod esmaspäeval tööta, sest autojuhtide töötunnid on lõhki. Paljudel jäävad aga vajalikud sõidud sõltmata.

Mööda ei saa minna ka remonttöödest. Väga tihti taotletakse põhjendamatuid tõid. Laseme ust meetri võrra nihutada. Selle järel tuleb teha kogu ruumi remont. Kui suur oli aga ukse uuest asukohast tulenev efekt? Remondi juures ei hinnata sageli objektiivset olukorda. Tihti nõutakse materjalide enneaegset vahetamist. Remondimehed ei taha samuti tellijaga pahuksisse minna ja vahetavad veel küllalt kõbusa põrandakatte uue vastu. Kinni tuleks pidada tõest, et enne, kui hakatakse lage parandama, tehtagu korda katus.

Lõpuks veel igasugustest ostudest ja vahendite muretsemisest. Riigi rahaga tuleb tähelepanelikult ümber käia. Milleks osta pastapliiatsit hinnaga 3.50, kui sama töö teeb niisama edukalt ära tema suguvend hinnaga 35 kopikat.

Need on majandusmehe mõtted igapäevastest kulutustest ja kokkuhoidmistest meie ülikoolis. Räägime puudustest mitte virisemiseks, vaid selleks, et neist vabaneda.

T. RÖÖMUS

Antonio Machado

Antonio Machado (1875—1939) on hispaania kõigi aegade suurimaid poeete. Ent oma proosakogumikus esineb ta ka teravapilgulise esseistina, arvukate valmukate nõuannete ja sententside loojana.

* * *

Skeptikute vastu tuuakse välja purustav argument: «See, kes kinnitab, et tõde ei eksisteeri, väidab, et see on tõde — seega satub ilmsesse vastuollu.» Siiski ei ole see tagasilükkamatu argument kindlasti mitte suutnud veenda ühtki skeptikut. Sest skeptiku veetlus ongi selles, et argumendid teda ei veena. Temagi ei püüa veenda kedagi.

* * *

XIX sajand on olemuselt töömamees. Liiga tõsiselt on võetud Darwini struggle-for-life'i. *Nii on see alati: ilmub üks tegu; siis tunnistatakse seda kui paratamatust, lõpuks muutub ta lipuks. Kui ühel päeval avastataksegi, et tegu polnud sugugi mitte päris kindel, või oli hoopis vale, siis lipp, kas pleekinud või mitte, lehvib edasi.*

* * *

Kujutlege maailma, kus kivid võiksid valida oma langemise viisi ja inimesed, suutmata mingil moel muuta oma teed, oleksid sunnitud ringlema mööda rõõpaid. See oleks siis põrgu ring, mille Dante on määranud determineerijatele.

Poliitiliselt ei oleks siin siiski mingit probleemi. Selles maailmas oleksid kõik inimesed liberaalid, kivid aga ... jääksid ikka konservatiivideks.

* * *

(sofistikaharjutusi)

Paaris seeria on pool arvude totaalsest summast.
Paaritu seeria on teine pool.

Kuid paaris ja paaritu seeria on mõlemad lõputud.

Arvude totaalne seeria on samuti lõputu. Kas on ta siis kahekordselt nii lõputu kui paaris seeria ja paaritu seeria?

Hea loogika järgi ei paista olevat õige, et lõputus võiks kahekordistuda või poolituda.

Järelikult on paaris seeria ja paaritu seeria mõlemad ja üksikult võrdsed arvude totaalse seeriaga.

Nüsiis ei olegi nii selge — nagu arvate teie — et tervik on suurem kui osa.

Mõtelge innukalt, kuni leiate, milles seisneb selle arutluse sofistika. Kui ajud on pehmed, teatage.

* * *

Et kõik inimesed seisavad kõrgemal oma tööst, on illusioon, mida tuleb alal hoida elu lõpuni. Siiski on väga võimalik, et õige on vastupidine. Sellepärast soovitan ma teil säilitada illusiooni esimesest, saadetuna teise kahtlusest. Ning kõike seda tingimusel, et te kunagi pole rahul ei oma inimese ega oma tööga.

* * *

Et tee on enam väärt kui teemaja; et kui on valida tõe ja selle otsimise meeldivuse vahel, siis valiksime viimase... «Kõik see on hea,» ütles Mairena, «aga miks ei võiks me kord juba sellest kõigest mitte välja teha? Miks ei mõtle me mõnikord nii loogilisest asjast, kui on selle vastupidine?»

* * *

Palju naise kultus on omane poeedile. Naise alastusega sümboliseerib luuletaja mõnikord oma kunsti täiuslikkust ennast. Kõik see on väga hea. Ärge siiski unustage, et tõeliselt erootiline mees, mõeldes naisele, ei unusta rõivast. «Neid riidesse panna ja riidest lahti võtta: nilsugune on armastuse tõeline kulg.» Kas tunnete stilli järgi ära selle lause autori?

* * *

Rahuldamatus, armsad sõbrad, on meie eetika ainus alus. Kui palute minult nurgakivi meie hoonele, siis siin ta on.

* * *

Aidake mul mõista, mida ma teile ütlen, ning ma seletan teile seda lähemalt.

* * *

Fugit irreparabile tempus. Siin on ladina lause, mis mind on alati sügavalt murelikuks teinud. Aga palju enam see hispaania kõnekäänd: anna ajale aega. Mõelge selle üle, mida sellega on tahetud öelda.

* * *

«Kõik inimesed peavad olema need, kes nad on, et teha seda, mida nad teevad. Ja vastupidi. See on minu õpetaja sentents,» rääkis Juan de Mairena oma õpilastele, «mis omaksvõetuna võiks meid viia sallivuse lilalduseni. Minu soov on, et te võtaks ta omaks kui eetikanormi. Kuid on vaja, et te seda kunagi ei unustaks, kui te ei taha tolme panna sügavald ebaõiglusi.»

Valinud ja tõlkinud

JÜRI TALVET

VEEL KORD EÜE-ST

Kaasa viia suvel

EÜE-73 tegevusele on pandud punkt. Eelmine malevasuvi tõi endaga kaasa uusi tuuli, uusi töösuundi, uusi kordaminekuid, samuti juhatas kätte need kitsaskohad, millele EÜE-74 tegevuses tuleb juhtida erilist tähelepanu. Püüame üleskerkinud probleeme vaadelda TRÜ komsomolikomitee seisukohalt.

Probleem number üks — kaader. Maleva töö juhtimise praktika näitab, et malevasuve õnnestumise kõige otsustavamaks tingimuseks on rühma juhtkonna võimekus. Siin me vaatleme eelkõige komandöride ja komissaridega seotud küsimusi, meistrid jätame huviorbiidist välja, sest sellega tegeleb eeskätt TPI komsomolikomitee. Komandöri ja komissari valik osutub tihtipeale paraku juhuslikuks. Mitmete komandöride ja komissaride kandidatuurid on selgunud alles vahetult enne tööperioodi algust ning seetõttu on ülikooli komsomolikomitee osaks jäänud need vaid fikseerida. Olles selliselt fakti ette seatud, jääb meil ainult käsi laiutada ja loota, et nende inimeste eest vastutavad täielikult piirkondade staabid. Tõsine on ka asjaolu, et rühma töös jääb ära ettevalmistusperiood. Kui juhtkond hakkab suvele mõtlema alles pärast tööperioodi pidulikku avamist, siis pole ime, et piirkondade staapidel ja keskstaabil tuleb peatselt asuda lahendama küllaltki ebameeldivaid küsimusi. Vastalanud aastal peab EÜE TRÜ sektor enda tähtsaimaks kohuseks likvideerida see kitsaskoht. Inimesed, kelle kätte usaldatakse kolmanda semestri läbiviimine rühmades, peavad selguma juba praegu.

Meie peame kindlustama komandöride ja komissaridega 31 rühma. Kuigi suur osa kaadrist on koos, peaks iga EÜE patrioot, vaatamata eksamipalavikule, läbi mõtlema oma suveplaanid hiljemalt kevadsemestri alguseks. Ülikoolis on palju neid, kellele pole ükskõik maleva saatus, kuid et seni on kandidaate otsinud teaduskondade komsomoli sekretärid, võib mõni nendest olla kahe silma vahele jäänud. EÜE sektor võtab rõõmuga jutule igaühe, kellel süda valutab üliõpilaskonna au pärast ehituslatsidel.

Praegu käib töö kaadri väljaselgitamisel. Meistreid valitakse ja õpetatakse välja küllaltki hoolikalt, sel aastal tahame teha sama ka komandöride-komissaridega. Veebruaris-märtsis ongi kavas läbi viia õppus: kümmekond loengut sagedusega kaks korda nädalas. Seminari lõpus peab toimuma komandöride ja komissaride atesteerimine ning nende lõplik kohtadele kinnitamine.

Määramisel arvestame eelkõige ikkagi kandidaatide endi soove, kuid püüdleme selle poole, et piirkondade ja rühmade juhtkonnad oleksid valdavalt ühest ja samast kõrgemast koolist.

Probleem number kaks — rühmade komplekteerimine.

Käesoleval aastal komplekteeritakse rühmad pisut teise süsteemiga kui eelnevail. Aktuaalsemaks muutub nõue, et rühma tuumik oleks samast õppeasutusest, kust rühma komandör ja komissargi, kuigi erandeid võib kõikjal esineda. Teine uus moment on see, et avaldusi võetakse nii Tallinnas kui Tartus vastu täpselt niipalju, kui suur on rühma liikmeskonna planeeritud suurus. Teiste sõnadega — kes ees, see mees. Viimane asjaolu sunniks rühma juhtkonda juba enne komplekteerimisperioodi välja selgitama rühma liikmed (kui tal muidugi on soov rühm ise «kokku panna»).

Tugevamaks muutub kontroll ka selle üle, et suvel ei töötaks malevlasena keegi, kes pole nimekirjades.

Probleem number kolm — informatsioon EÜE Keskstaabi ja meie EÜE sektori vahel. Kui on olemas kindel side keskstaabiga, siis saame efektiivsemalt ellu rakendada rühmakaadri valiku ja rühmade komplekteerimise printsiipe. Tähtis on veel ehitusmalevas teenitud karistuste ja esiletõstmiste fikseerimine meie üliõpilaste kohta. Seni on need (enamasti küll karistused) jäänud keskstaabi arhiivi, et seal kiiresti unustusehõlma vajuda.

Siintoodu moodustab EÜE sektori põhiülesande — luua juba varakult alus kolmanda semestri edukale läbiviimisele ning sellele, et EÜE äärataks usaldust nii soliidse ehituspartnerina kui ka üliõpilasnoorsoo väärika esindajana. Seniks aga kõigile endistele ja tulevastele malevlastele kivi kotti esimese ja teise semestri alistamiseks.

P. MIIDLA,
ELKNÜ TRÜ komitee
EÜE sektori juhataja

A. Koobi mälestusi

Võit Leningradi all

900 päeva kestnud Leningradi kaitsmine oli Suure Isamaasõja üks kangelaslikumaid leheküIgi. See oli sõdade ajaloos enneolematu, et mitmemiljonilise elanikkonnaga linn suutis kahe ja poole aasta jooksul karmis blokaadi olukorras tagasi lüüa tugeva vaenlase kõik rünnakud, koguda jõudu otsustavaks vastupealetungiks ja purustada vastase valikväed, kes asusid hästi ettevalmistatud ja sügavalt ešeloniseeritud kaitselliinidel. Meie armee vastupealetungist Lenini nime kandva linna all möödub 30 aastat. Sel puhul pöördusime seltsimeeste poole, kes võtsid osa kangelaslinna kaitsmisest, palvega meenutada neid raskeid kuid kuulsusrikkaid aegu.

Ülikooli rektor professor Arnold Koop, kes tegi läbi Leningradi kaitse selle algusest lõpuni, jutustas toimetuse esindajatele järgmist.

Suure Isamaasõja eel õppisin Leningradis — oli ju minu noorpõlve unistus saada meremeheks. Merekooli õpilasena mobiliseeriti mind Balti laevastikku. Sõjateed alustasin Tallinna all. Pärast Tallinna langemist tegin kaasa ränga teekonna laevadel Kroonlinna ja 1941. aasta septembris jõudsin tagasi Neevalinna, mida fašistlikud väed piirdusid iga hinna eest vallutada. Tänase päevani on mällu sööbinud pildid blokaadi algusest, kui vaenlase mürsud hakkasid linna langema mitte ainult sealt küljest, kust neid oodati, vaid ka hoopis teistest külgedest — linn võeti ristitule alla.

Kogu Leningradi kaitsmise aja teenisin sõjalaeval roolimeeste jaokomandörina. Meie laeval tuli sageli vahetada positsiooni, et raskendada vaenlase suurtükiväel sellise ihaldatud märgi tabamist. Alatasa tuli olla valvel õhurünnakute tõrjumiseks. Eriti raske oli talvel, mil paks jää takistas manööverdamist ja külm kippus liiga tegema. Kuid meremeestele ei tulnud pähe mõtet, et nende võitlus võiks olla lootusetu. Võitlusvaimu aitas säilitada leningradlaste igapäevase kangelaslikkuse nägemine, aga samuti teated Punaarmee edusammudest teistel rinnetel. Mäletan, millise rõõmuga võeti vastu teated fašistide lüüasaamisest Moskva ja Stalingradi all.

Paljud meist saadeti abiks maavägedele, saadeti eelkõige sinna, kus olukord oli kujunenud eriti ohtlikuks, sest teati, et madrused on uljad, ennastsalgavad võitlejad. Madrused läksid rünnakule kartmatult ja paiskasid ikka ja jälle vaenlase tagasi. Nende võitluses oli sügavat patriotismi kui ka nooruslikku uhkust kuulumise üle Balti mere laevastiklaste hulka. Väga kalliks peeti mereväe musta vormiriietust, millest algul ei tahetud mingi hinna eest loobuda. Ega's asjata hüüdnud sakslased meie madruseid «mustadeks saatanateks». Kuid tume riietus oli (eriti talvel) suurepärane märklaud ja paljudel tuli oma uljuse eest tasuda eluga. Hiljem sõda õpetas ja ka madrused hakkasid lahinguolukorras eelistama maskeerimisriietust. Mereväelaste osast linna kaitsmisel kõneleb seegi tõsiasi, et Leningradi kaitsmisel osutatud sangarlikkuse eest omistati Nõukogude Liidu kangelase aunimetus kokku 226 sõjamehele, nendest 126 olid aga mereväelased.

Mäletan selgesti meie vastupealetungi algust — 14. jaanuari. Viis päeva andis Nõukogude suurtükivägi turmtuld vaenlase positsioonide pihta. Kui relvade torud hakkasid kuumusest sulama, asendati need uutega ja tulelõõk jätkus. Ja korraga hakkas see kohutav müra vaibuma, kaduma lääne suunas, ning siis saabus päev, mil suure ja paljukannatanud linna kohale laskus harjumatu vaikus. Kaks ja pool aastat olid leningradlased päevast päeva ja ööst öösse kuulnud mürskude undamist ja pommide plahvatusi, ümber linna kostuvat kanonaadi. Nüüd oli see kõik korraga kadunud. Vaikus häiris, oli harjumatu. Inimesed ei leidnud nagu õiget asu. Ei oleks uskunud, et kohanemine tagalaolukorraga on psüühiliselt nii raske, kui see Leningradis 30 aastat tagasi esines.

Leningradi piiramisrõnga purustamise puhul anti linnas enneolematu saluut. Seisin sel hetkel Admiraliteedi hoone kaunis tornis. Kogu linn, Neeva oma harujõgedega ja reid olid mu silme ees. Raksatasid sõjalaevade kõigi kaliibrite kogupaugud, taevast langes alla tõeline sädelev tulevihm. Tänavad ja väljakud olid täis nutvaid, juubeldavaid inimesi, kes olid aastaid elanud ja töötanud võidu nimel inimvõimete piiril. Kui suured olid ohvrid, kui palju oli langenuid, kuid kõik see ei olnud asjatu — Lenini linn oli pannud vastu.

Järsult paranes linna varustamine kõige eluks vajalikuga — meie maa suhtus Leningradisse erilise hoolitsusega. Oli ju leningradlaste massiline kangelaslikkus muutunud tavaliseks, igapäevase elu nähtuseks. Linna tehased andsid pommitamisele vaatamata armeele vajalikku relvastust ning varustust, linnas sündisid surematud kunstiteosed, Leningrad võitles ja võitis.

1944. aasta suvel suunati mind kangelaslinnast ja laevastikust Eesti korpusesse. Ees ootas Eesti NSV täielik vabastamine, mis nõudis kõigi eestlaste-sõjameeste koondamist. Kahju oli lahkuda tumedast meremehemundrist, veelgi enam relvavendadest, kellega koos oli läbi elatud kõik blokaadi ja lahingute raskused.

Kuid käsk oli käsk ja isiklikud tunded tuli allutada vajadusele — sõda kiirema lõpuni.

Leningradi operatsioon kestis 14. jaanuarist kuni 1. märtsini 1944. aastal. Selle hoolikalt ettevalmistatud pealetungi tulemusena paisati vaenlane Leningradist 220—280 kilomeetri kaugusele, vabastati Novgorod ja jõuti Pihkva lähistele. Narvast lõunas ületasid nõukogude sõjamehed Narva jõe ja algasid visad lahingud Nõukogude Eesti vabastamiseks.

Leida ja hävitada loidust

(Algus 2. lk.)

ja juba järgmisel päeval andis käskkirja, millega kohustas teadusala prorektorit kindlustama kõigi probleemlaboratooriumide põhikirjade väljatöötamine ja kinnitamiseks esitamine k. a. septembris. Kahjuks tuleb tõdeda, et TRÜ rektori nimetatud käskkiri on osaliselt täitmata.

Põgus tutvumine viimasel kahel aastal vastuvõetud otsustega kutsus esile kahtluse, kas kõik nendes ettenähtu on siiski ellu viidud. Me peame silmas pidama, et otsuse vastuvõtmine ei ole veel küsimuse lahendamine, vaid ainult reaalsete eelduste loomine selleks. TRÜ Nõukogu otsuste täitmise kontrollimist tuleb hakata regulaarselt jälgima.

Õppetöö osas kontrolliti tunniplaanide koostamist, eksamite ja arvestuste vastuvõtmiste nõuete täitmist, stipendiumide määramise nõuete täitmist jne. Stipendiumide määramise eeskirjade rikkumist on meil esinenud vaid paaril korral.

Ülmesektori liinis on pidevalt pööratud tähelepanu sanitaar- ja hügieenieeskirjade täitmisele meie ühiselamutes ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes (söökla, einelaud jne.). Selliseid kontrollimisi on olnud korduvalt ja eriti tuleb esile tõsta Arstiteaduskonna rahvakontrolöride aktiivset ja kohusetundlikku osavõttu nendest. Puuduste kõrvaldamiseks on tehtud ettepanekud ülikooli juhtkonnale ning neile on reageeritud.

Vajalikul määral ei ole suudetud rakendada töösse rahvakontrolöre-üliõpilasi. Eriti on mõeldav üliõpilaste abi ühiselamute, sööklate, einelaudade, elektrienergia kasutamise, õppedistsipliini jms. kontrollimisel.

Teiseks oluliseks organisatsioonilise töö puuduseks, mida õigustatult märgiti ka EKP TRÜ I konverentsi aruandes, on ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» vähene kasutamine.

Loengumaterjalide võistlus lõppenud

Vabariikliku Tervise Rahvaülikoolide Nõukogu algatusel korraldati 1973. a. Tartu Riikliku Ülikooli Arstiteaduskonna üliõpilastele sanitaarhariduslike loengumaterjalide võistlus. Kokkuvõtted tegi ENSV Tervishoiu Ministeeriumi poolt määratud žürii. Tartu Riikliku Ülikooli Arstiteaduskonna dekaanaadi kaudu esitatud töödest valiti 10 paremat.

1. «Naistehaigustest ja nende vältimisest». Autor Luule Viilma.
2. «Hooletus ees, õnnetus taga». Autor Mare Kiisk.
3. «Imiku karastamine». Autor Lembe Leppmets.
4. «Raseda toitumine». Autor Silve Innos.
5. «Naine ja kehakultuur». Autor Maike Parve.
6. «Piimanäärmete ettevalmistamine imetamiseks». Autor Ursula Klaar.
7. «Naise hügieen sünnitusjärgsel perioodil» (vene keeles). Autor Valentina Udalova.
8. «Suhkrutõbi». Autor Katrin Kotsar.
9. «Laste õnnetusjuhtumite vältimisest ja esmaabist nende puhul». Autor Lea Kõiv (Sepp).
10. «Raseda tervishoid». Autor Erika Hanson.

Märgitud tööde autoreile määrati preemia à 20 rubla, mis saadetakse välja jaanuaris 1974. Premeeritud tööd kasutatakse tervise rahvaülikoolide tarbeks.

Esitatud tööd kuulusid sünnitusabi-günekoloogia ja pediaatria valdkonda. Teraapia alalt oli esitatud 2 tööd, teised alad puudusid.

Enamik töid oli ilma sisuliste vigadeta. Väljenduslikke ebatäpsusi leidus aga paljudes töödes. Oli esitatud ka väga lühikesi töid, kus teema ei olnud vajalikus ulatuses välja arendatud.

Žürii on arvamusel, et selline konkurss Arstiteaduskonna viimaste kursuste üliõpilastele peaks toimuma igal aastal. Arvestades, et sanitaarharidustöö kuulub iga meditsiinitöötaja kohustustesse, peaksid Arstiteaduskonna kateedrid omalt poolt hoolt kandma, et edaspidi oleks üliõpilaste osavõtt üritusest laialdasem, sest see aitab kaasa tulevaste arstide ettevalmistamisel sanitaarharidustööks.

Žürii nimel T. RAUDSEPP,
Vabariikliku Sanitaarhariduse Maja peaarst

Lühikursus tõenäosusteooriast ja matemaatilisest statistikast

Talvise eksamisessiooni ning õppevaheaja vältel organiseeritakse TRÜ Arvutuskeskuses õppejõududele, aspirantidele ja teaduslikele töötajatele sobiv fakultatiivloengute tsükkel tõenäosusteooria, matemaatilise statistika ja statistilise andmetöötluse küsimustest. Tutvustatakse ka arvutuskeskuses töötavaid statistikaprogramme. Loenguid peavad TRÜ matemaatilise statistika ja programmeerimise kateedri õppejõud ning arvutuskeskuse statistikarühma teaduslikud töötajad. Töö toimub igal esmaspäeval, kolmapäeval ja reedel algusega kell 8.15 arvutuskeskuse hoones J. Liivi t. 2. Tsükkel koosneb viieteistkümnest kolmetunnisest loengust ja lõpeb 6. veebruaril.

Esimesel loengul 4. jaanuaril kõneles E. Tiit arvutuskeskuse auditooriumis 104 tõenäosusteooria ja matemaatilise statistika üldistest rakendamisvõimalustest.

Ann Must

«Kas kirjutad kord neilegi...»

I
Mis ikka siis
Kaks ööd ma istund ülevat
ja peletanud rotte
Ja täna öösel
ootan kallimat
Koit akna taga
lillatand vist horisondi
kui tõstaks kardinaid
kui tõstaks kardinaid
On hilissügis
on varajane talv
Kaks ööd
ma istund üleval
ja peletanud rotte
Kolm
antud elada
II
Mis ikka siis
Eks hoidkem
huuled muigvel
Las kaotus
iganes
jääb tõugatuks
Mis ikka siis
eks lõõgem
kokku klaase
Kui oleks kellega
vaid oleks kellega
Ja ometi
III
Ja ometi
ju süda tuksub veel
Ja üha ikka
puhta vere survel
Ja ometi
on igal pool
kus vaatad
see miski
mille nime
sa ei tea
Ja kas sind
huvitabki enam
IV
Mis ikka siis
kaks ööd
kui oodand oled
kallimat
eks kolmas
peleta siis rotte

* * *

Ly Seppel

Märgid pükste tikandis
viltvaiba mustris
koera kaelarihmal
laulikute hambutus suus ütlevad
sule silmad
tunne tantsu oma pihas ja randmetes
kutsu koera ja kanu
vaata Suurt Vankrit

Õnnitlus

50. sünnipäeva puhul õnnitleb TRÜ rektor A. Koop oma käskkirjas Matemaatikateaduskonna vanemõpetajat

KARL ARIVAT,

märkides tema edukat tegevust õppejõuna ja prodekaanina, tulevaste matemaatikute ja matemaatikaõpetajate kasvatajana.

Ülikooli kirjandusvõistlus

Filoloogiateaduskonna komsomolibüroo ja ÜTÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule ring kuulutavad välja järjekordse kirjandusvõistluse. Võistlusele võib esitada:

1) ilukirjanduslikke palu kõigis žanrides,
2) kirjanduskriitilisi artikleid,
3) esseid vabal teemal.

Tööd tuleb saata «TRÜ» toimetusele Tartu 202400 Ülikooli 18—302 kuni 15. aprillini 1974. Tööd varustada märgusõnaga, erandina võib esitada ka avaldatud kirjanduskriitilisi artikleid (ilma märgusõnata). Žüriile jääb õigus kriitikavõistluse preemiaid anda ka trükis avaldatud, kuid võistlusele mitteesitatud tööde eest, mis on ilmunud ajavahemikus 1.mai 1973 — 1. mai 1974. Parimaid töid premeeritakse rahaliselt ja kindlustatakse avaldamisvõimalus (muuhulgas ka koostatava almanahhis).

Tõlkevõistlusel

on tööde loovutamise tähtaeg edasi lükatud 10. veebruarini 1974. a.

NB!

Teisipäeval, 15. jaanuaril kell 18 toimub ELKNÜ TRÜ komitee ja teaduskondade sekretäride ühine istung. Kõikide komitee liikmete ja teaduskondade sekretäride osavõtt kohustuslik.

ELKNÜ TRÜ komitee

Uut teatmekirjandust Toomel

1. **Géza Jakó. Eesti-ungari-vene vestlussõnastik.** Tallinn, 1973. 346 lk. S ee-ung-ven 1.

Sõnastik pakub lühiülevaate kõigi kolme keele grammatikast, vestlusi mitmesugustel teemadel ja eesti-ungari-vene, ungari-eesti-vene ning vene-eesti-ungari sõnastiku.

2. **Glossary of Russian abbreviations and acronyms.** Washington, 1967. 806 lk. S-14.

Väljaanne sisaldab 23 000 venekeelset lühendit koos inglise vastetega.

3. **Karmin, M., Ennvere, A. Umbrohutõusmete määraja.** Tallinn, 1973. 66 lk. 23T-37.

Raamatus on kirjeldatud tunnused 143 umbrohuliigi määramiseks. 137 joonist. Sisaldab eesti-, ladina- ja venekeelsete umbrohunimede loendi.

4. **Геология Средней Азии.** Вып. 6. Гидрогеология. Лёссоведение. Инженерная геология. Ташкент. 1972. 324 lk. 20 Bi-96.

Kesk-Aasia geoloogia alase kirjanduse bibliograafia (1917—1960 ilmunud kirjandus). Sisaldab koha- ja isikunimeloendi.

5. **Глыбач Е. Д., Булат Г. В. Применение эффекта Холла.** Кишинев, 1973. 331 lk. 18 Bi-57.

Bibliograafia registreerib nii kodu- kui välismaist kirjandust Holl'i efekti kasutamise kohta mitmesugustel teaduse ja tehnika aladel 1898.—1969. aastani.

6. **Григорьев С. В. Биографический словарь. Естествознание и техника в Карелии.** Петрозаводск. 1973. 290 lk. 26 (kar)-2.

Karjala loodusteaduse ja tehnika biograafiline leksikon pakub andmeid ajavahemiku kohta XV sajandist kuni käesoleva sajandi 67. aastani.

Meie ajalehe järgmine number ilmub reedel, 18. jaanuaril.

TOIMETAJA H. PALAMETS

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 69. MB-00113.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет» г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета.

Mi-Fa 74 algab

1974. aasta kevadsemestril toimub ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ klubi eestvedamisel laulukonkurss «Mi-Fa 74».

Konkursi eesmärgiks on tõsta üliõpilaste laulukultuuri, leida uusi laulutekste koostatava üliõpilaslauliku tarvis, propageerida meie ja vennasvabariikide laule. Konkurss toimub kolmes voorus, neist esimene on kinnine, teised kaks aga avalikud kontserdid. Lõppkontsert leiab aset «Vanemuise» kontserdisaalis. Konkursi tingimused on järgmised.

- Osa võivad võtta kõik TRÜ üliõpilased.
- Laulda võib kõikides žanrides (klassika, estraad, pop, hola vms.).
- Osavõtuks tuleb esitada 3 laulu, nendest üks nõukogude autori laul, teised vabal valikul.

Esimeses voorus lauldakse üksikinstrumendi saatel. Kellel saade puudub, saab seda tellida TRÜ klubist.

Teise vooru pääsevad kõik esimese vooru läbinud laulud. Esimeses voorus on ainuhindajaks autoriteetne žürii, teises ja kolmandas voorus toimub hindamine nii publiku kui ka žürii poolt. Hinnatakse esinemismeisterlikkust, repertuaarivalikut ja omaloomingulist aspekti.

Preemiad on võitjate väärilised (aukirjad, rahalised preemiad, tuusikuvõimalus sotsialismimaale). Eripreemia määratakse parimale poliitilise sisuga laulutekstile ja lõõvamale üliõpilaslaulule.

Esimene voor leiab aset orienteeruvalt märtsi algul. Registreeritakse ja küsimusi selgitatakse TRÜ klubis ja ELKNÜ TRÜ komitees uue semestri algusest kuni 25. veebruarini.

OOTAME ROHKET OSAVÕTTU!

„Charlotte" ja „Franciscus"

Mõõdunud sajandi algul Riia lahes merd sõitnud kaubalaevadel — selle all tuleb mõista mitut tüüpi purjelaevu — tuli end seadusekohaselt registreerida sadamais, kus nad peatusid. Andmeid laevasõitudest, kuigi lünklikke, ja seda vaid üksikute aastate kohta, on osalt säilinud Riia Riiklikus Ajalooarhiivis, esijoones Riia, vähem Pärnu ja veel vähem Kingissepa (Kuressaare) tollipunktide materjalides. Väärtuslikke andmeid on näit. 1809. a. kohta. Rohkesti on sel aastal kurseerinud Saksa purjelaevu, nende kõrval ainult mõni üksik Rootsi või Vene lipu all (viimastel kõigil Riia kodusadamaks).

Purjekad saabusid tollal Riia lahte sagedasti tühjalt (ballastiga), kuid mõnikord soola ja segakaubaga, vedasid välja aga peamiselt lina ja kanepit ning seda hästi kaugele, näiteks Madalmaadesse (Rotterdami, Amsterdami, sagedasti ka Saksa sadamatesse, harva ka New Yorki). Pärnust läks 1809. a. välja üks laev Livornosse lina ja linaseemnetega. Kuressaarest aga lina ja kanepiga Rotterdami. Veel on teada, et viimase purjelaeva peal oli viis meeskonnaliiget ja nimeks «St. Anna». USA laev «The Morning Star» Bostonist oli toonud Inglismaalt Riiga soola, olles teel 42 ööpäeva.

Tuleb märkida, et need sõidud toimusid riisikoga, nimelt ajal, mil Napoleoni initsiatiivil kehtis merekaubanduse keeld. See nn. kontinentaalblokaad oli suunatud eriti Inglismaa vastu.

Hoolikamalt on arhivaalides märgitud laevade ja laadungite omanikud. Laevanimed aga figureerivad korrapäratult. Viimased on siiski küllalt huvitavad, näit. «Britannia» (Saksa laev!), «Franciscus», «Isis», «Minerva», «Der Frieden» (Rahu), «Die Hoffnung» (Lootus), «Providentia» (Kõrgeim saatus). Kõige sagedamini esinevad tollal (ja veel kaua aega hiljem) laevadel naiste eesnimed, nii «Anna-Margarete», «Charlotte», «Emma», «Johanna» ja teisedki.

LEO LEESMENT

Vladimir Iljitš Lenin

...uut tüüpi proletaarse riigi asutaja...

Üksikutest revolutsionääridest, üksikutest võitlussalkadest ja ringidest viieteistkümne miljoni liikmeni kasvanud partei. Partei tüüp, mille liikmete arv rohkem kui kolmekordistub, kui mõõta kogu maailma ulatuses. Nad on võtnud endale maailma sotsiaalse ümberkujundamise initsiatiivi, pannud aluse ajastule, kus kõik teed viivad sotsialismile. K. Marx ja F. Engels kirjutasid Euroopas ringi liikuvast ilmutisest, tänapäeval tunnetame selles ülemaailmset reaalsust. See on uut tüüpi parteide suur poliitiline võit.

Majakovski kõneles parteist ja Leninist kui kaksikvendadest. Meie kõnepruugis kõlas see: leninlik partei. See on

— revolutsiooniline väesalk,
— klassi teadlik avangard,
— rahvahulkade juht,
— internatsionalistlik ühendus,
— distsiplineeritud võitlusorganisatsioon,
— marksismi ideede loov rakendaja kõikides tingimustes.

...sotsialistliku revolutsiooni teoreetik ja juht...

Sotsialistliku revolutsiooni teooria uutes ajaloolistes tingimustes. Variatsioonides. Detailides. Kui Venemaa töölisliikumine otsis käsikaudu väljapääsu julma ekspluateerimise, rahvusliku vaenu, revolutsioonilise liikumise teoreetilise ja organisatsioonilise killustatuse keerdkäikudest, kirjutas V. I. Lenin «Mis teha?». Razlivi heinaonni vaikuses sündis uue ühiskonna organisatsiooni käsiraamat «Riik ja revolutsioon». Võitnud revolutsiooni esimesi samme suunas artikkel «Nõukogude võimu järjekordsed ülesanded»... Kuid mitte ainult need ja mitte ainult nendes küsimustes. Palju on neid, kes on ka mõelnud läbi töötada kogu Lenini teoreetilise pärandi, tunduvalt vähem neid, kes seda on alustanud, ja üsna vähe neid, kes sellega on toime tulnud. Kuid seda kõike kirjutada... Ainult «Kapitalismi arenemine Venemaal» kirjutamiseks kasutas Lenin enam kui 850 allikat.

Kui palju ühiskonnateadustealaseid seadusi ja seaduspärasusi on leidnud oma formuleeringu Lenini töödes. Loendamatul hulgal tänapäeva ühiskonnateadlastel on need teosed aidanud seisukohti kujundada, analüüsida kaasaega. Kuid palju on maailmas «uurijaid», kes püüavad Lenini seisukohti kummutada, moonutada. Asjatult! Kuid selleski on oma positiivne külg — iga luhtunud vastupealetung on tõend rünnatavate ideede tugevusest!

J. KALITS

AR Eesti NSV Raamatukogu

...esimese sotsialistliku riigi looja...

Teooria realiseerus tegelikkuseks. Et jääda püsima, oli vaja edasi liikuda, üle saada tee uudsusest, kogemuste puudumisest, mitmesuguste raskuste ängistavast ringist.

Kolossaalsed ümberkorraldused, sisult revolutsioonid — industrialiseerimine, kollektiviseerimine, kultuurirevolutsioon.

Viies ellu sotsialismi ehitamise leninlikku plaani on veerand miljardist inimesest, kelle hulgas on üle saja rahvuse ja rahvusgrupi, saanud uus ajalooline ühendus: Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit. Riik, kelle osavõtuta ei otsustata ühtki tähtsamat ülemaailmset poliitilist, majanduslikku või kultuurilist probleemi.

Rahvusküsimuse leninliku programmi elluviimine on andnud kõige elujõulisema ja täiuslikuma paljurahvuselise riigi vormi, on harmooniliselt ühendanud kogu ühiskonna huvid iga rahvuse huvidega.

...Inimene...

Sadu mälestusi on kirjasõnas avaldatud Lenini elust. Mitmekordselt enam antakse neid edasi elava sõna kaudu. Ma nägin ja kuulsin Leninit... Ma kohtusin nendega, kes olid teda kuulnud ja näinud... Nii läheb see põlvkonnalt põlvkonnale. Palju on esile toodud suuri inimlikke omadusi. Kõige enam korduvad

— **lihtsus** — suhtlemises inimestega, isiklikus elus, esinemistes;
— **humanism** — alus poliitikas, sisu küsimuste lahendamisel;
— **kindlus** — juhtimises, veendumustes, eesmärkide püstitamisel ja saavutamisel;
— **tähelepanelikkus** — suurtes ja väikestes küsimustes, puuduste ja saavutuste juures, omade ja võõraste suhtes.

Lenini elu oli kangelastegu. Elu, mis möödus loovas mõttetöös ja väsimatus revolutsioonilises tegevuses. Elu, mis oli ere põlemine, kus oma leegi andis võimas mõistus, kõikevõitev tahe, mistahes rõhumise vihkamine, usk rahvahulkadesse, geniaalne organiseerimisvõime. See põlemine on valgustanud meie teed pool sajandit, valgustab kaasajal, tulevikuski. Ta omandab järjest uusi ja uusi tunnuseid. Ta on meie ajastul uue ühiskonna ehitamise kindlaks aluseks, progressi parooliks, deviisiks võitluses inimühiskonna täieliku vabastamise eest.

P. Vassiljevi maal. V. I. Lenin — esineb rahvale Punasel Väljakul.

Tunnusjooni

«Kõik see, mis proletariaadis on tõesti suurt ja sangarlikku — kartmatu mõistus, raudne, paindumatu, visa, kõikevõitev tahe, püha viha orjuse ja rõhumise vastu, revolutsiooni kirg, mis liigutab mägesid, piiritu usk rahvahulkade loovaisse jõududesse, organisatsiooniline geniaalsus — kõik see kehastus hiilgavalt Leninis, kelle nimi on saanud uue maailma sümboliks läänest idani, lõunast põhjani,» on kirjutatud VK(b)P Keskkomitee läkituses 23. jaanuaril 1924. a.

Kuidagi hämmastavalt kiire ja kolossaalsete tulemustega oli Lenini elu. Ikka ja jälle tabad end küsimas, kuidas on võimalik selline energia ühes inimeses, see mõistus ja tulemused? Alles siis, kui põhjalikult lugeda Vladimir Iljitši biograafiat, tema töid, alles siis hakkab täielikult selguma selle suure inimese tõelisus. Nähtavasti oli üheks suureks mõjuriks tema jäägitu pühendumine konkreetsele, kindlale eesmärgile, ennastsalgav, kompromissitu sihile liikumine ja eelkõige **teadlik distsipliin** ja **organiseeritus**, rangus nii iseenda kui ka seltsimeeste vastu. «... olla kommunist — see tähendab orgniseerida ja ühendada kogu kasvav sugupõlv, anda kasvatuse ja distsipliini eeskuju selles võitluses.» Temal algas eneseteostus, tõelise elutöö ja eesmärgi tunnetus tunduvalt varem, kui meie oleme harjunud, algas juba gümnaasiumipäevadest.

5. dets. 1887 kirjutab üliõpilane V. I. Uljanov Kaasani ülikooli rektorile avalduse: «Kuivõrd ma ei pea võimalikuks praegustes ülikoolielu tingimustes jätkata oma õpinguid ülikoolis, on mul au alandlikult paluda Teie Ekstsellentsi teha vastav korraldus minu kustutamiseks Keiserliku Kaasani Ülikooli üliõpilaste nimestikust.» Seitsmeteistkümneaastase noorukina asus ta revolutsioonilise võitluse teele.

Kahekümneüheselt sooritab V. I. Lenin hiilgavalt eksternina riigieksamid Peterburi ülikoolis. Kahekümneneljaselt ilmus teos «Mis on «rahvasõbrad» ja kuidas nad võitlevad sotsiaaldemokraatide vastu».

«Selles 23-aastases mehes olid imeväärsel kombel ühendatud ühelt poolt lihtsus, osavõtlikkus, elurõõm ja trotslikkus, teiselt poolt soliidsus, sügavad teadmised, halastamatu loogiline järjekindlus ja hinnangute ning määratluste selgus ja täpsus,» meenutab noort Leninit I. H. Lalajants.

«Te peate rohkem lugema, arenema ise ja arendama teisi... tuleb kõigest jõust tööd teha.» See oli 23-aastase inimese nõue iseendale ja teistele. Õppida, propageerida, organiseerida — nii määras ta lühidalt vene marksistide ülesande.

Kui Lenin oli 25-aastane, ühendati tema juhtimisel kõik Peterburi marksistlikud ringid üheks poliitiliseks organisatsiooniks. Varsti järgnes sellele 14 kuud vanglat ja 13. veebruaril 1897. a. otsus: kolmeks aastaks politsei avaliku järelevalve all Ida-Siberisse asumisele.

«Et olla tõeliselt kasulik ühiskonnaliige, peab inimene olema niivõrd harjunud visalt töötama, et ta ei põrkaks tagasi mingisuguste raskuste ega takistuste ees, ei nende ees, mida põhjustavad talle välised asjaolud, ega ka nende ees, mis on tingitud ta enese puudustest ja nõrkustest, selleks peab ta oskama valitseda oma tahet ja kasvatama endas kindla ning kõikumatu iseloomu...». See venna mõte realiseerus Vladimiri elus ja töös. Ja kas ei ole Lenini enda noorus kindel kinnitus ja praktiline tõestus sõnadele Venemaa Kommunistliku Noorsooühingu III ülevenemaalisel kongressil. «Noorsooühingu ülesanne on korraldada oma praktiline tegevus nõnda, et õppides, organiseerudes, liitudes ja võideldes see noorsugu kasvataks ennast ja kõiki neid, kes näevad temas juhti, et ta kasvataks kommuniste.» Olla eeskujulik kõigis oma tegudes ja sõnades ja seda nii inimesena kui riigijuhina.

TIIT KOLDITS

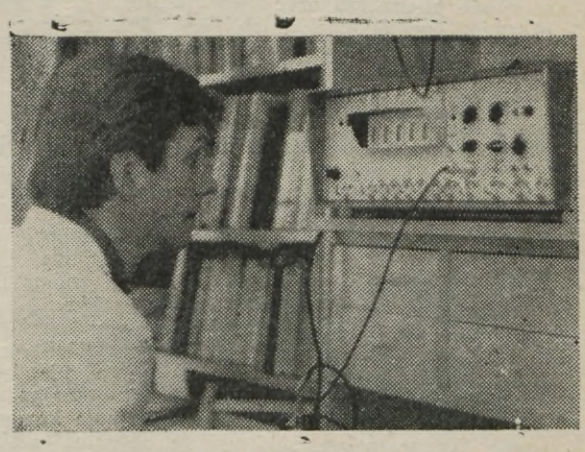
Üleliiduline preemia

Läbi ÜTÜ vabariiklike konkursside jõuab osa eriti tugevaid töid üleliidulisse lõppvooru. Üleliidulisele konkursile jõudnud parimaile määrab NSV Liidu Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeerium medalid. 300-st medaliga hinnatud uurimuse hulgast esitatakse parimad NSVL Teaduste Akadeemia medali saamiseks, millele kaasneb rahaline preemia. Igal aastal antakse välja viis niisugust medalit. 1973. aastal tuleb bioloogia alal auhind meie ülikooli.

MART SAARMA,

TRÜ Sekretoorsete Protsesside Biokeemia Laboratooriumi töötaja, on kõrge tunnustuse pälvinud molekulaarbioloogiaalase töö «80 S ribosoomide pinnastruktuuri uurimine» autor. Tööd juhendasid meditsiinikandidaat dotsent Artur Lind ja noorem teaduslik töötaja Richard Villems. Uurimus on 1972. a. TRÜ Bioloogia-Geograafiateaduskonna lõpetanu Mart Saarma diplomitöö konkursiks kohandatud variant ja käsitleb ribosoomide struktuuri. Hinnatud on töö selles sisalduva avastusliku hetke poolest.

Dotsent Artur Linnul — tema juhtimisel tegutseb nukleiinhapete struktuuri uurijate grupp, kuhu kuulub ka 24-aastane Mart Saarma — on üldse õnnelik käsi leidudele. Kolleegide väite kohaselt pole käesolev sündmus ta praktikas eriti ootamatu.

Leo Schotteri foto

Nr. 2. Reedel, 18. jaan. 1974. a. XXVI aastakäik

Ülikool ja tuleviku kool

Istuti koos TRÜ pedagoogika ja metoodika kateedris. Laud, mille ümber oldi, oli kandiline ja juttki niisamasugune, teravate nurkadega. Vestlust juhtis kateedri juhataja akadeemik Heino Liimets, talle sekundeerisid dotsendid Helga Kurm ja Aleksander Elango ning vanemõpetajad Jüri Orn ja Inger Kraav.

PERMANENTSE HARIDUSE VAJADUSEST

alustas H. Kurm. Tõsiasi on, et valmistame praegu ette pedagooge sajandi viimaseks veerandiks, teaduslik-tehnilise revolutsiooni tingimustes kiiresti muutuva maailma tarvis. Siit tulenebki permanentse õppimise vajadus. Noor inimene ei saa enam lugeda oma haridusteed lõppenuks keskkooli lõputunnistuse saamisega, vaid peab olema valmis

täiendama oma teadmisi-oskusi kogu elu jooksul. Üksnes siis suudab ta aja nõuetega sammu pidada. Tahe pidevalt, süsteemikindlalt edasi õppida tuleb aga kujundada juba keskkoolis, mis peab noortele andma ka oskused iseseisvalt teadmisi omandada.

Meid ümbritsev situatsioon muutub üha kiiremini. Kohandumine sellega muutub järjest raskemaks. Siit tuleneb vajadus õpetada noori senisest paremini ennast ja oma võimeid tundma, kasvatada neid sügavama enesemõistmise, aga ka enesekriitika suunas.

Vajakajäämisi selles osas võime kohata sageli ka ülikoolis, lisas H. Liimets. Kaugeltki mitte kõik üliõpilased pole rahul eksamil saadud hinnetega ega neid fikseerinud õppejõududega. Sellised ebakõlad tekivad tavaliselt noorte kõrgendatud enesehinnangu baasil. Ei suudeta objektiivselt hinnata oma tegevust ega selle resultaate, leitakse, et ebaedus on süüdi ikka teised, inimesed või olud, mitte aga ise.

PEDAGOOGILISTE TEADMISTE RAKENDAMISSFÄÄR

laieneb sajandi viimasel veerandil veelgi, kinnitas H. Liimets. Neid teadmisi läheb tarvis igal inimestega tegeleval kutsealal. Arst vajab psühholoogiat patsiendi õigeks mõistmiseks, aga ka pedagoogikat patsiendi õigeks suunamiseks.

Eriti on see tarvilik pediaatritel, kinnitas H. Kurm. Meie ülikoolis on juba kujunenud sidemed pediaatrite ja pedagoogide vahel, kuid need peaksid kajastuma ka õppeplaanides. Lausa hädavajalik on pedagoogika tundmine kooliarstidel.

Õigusega nõutakse, et kohus ja kinnipidamisasutused avaldaksid kasvatuslikku mõju. Paraku esineb selles osas veel möödalaskmisi. Teinekord ilmneb pedagoogilist võhiklikkust ka alaealiste asjade komisjoni tegevuses. Pedagoogilised teadmised, eelkõige aga õige pedagoogilise takti tundmine kulub igati ära kaadrialal töötajaile, keda mitmel erialal meiegi ülikoolis ette valmistatakse.

ENAM TÄHELEPANU PSÜHHOLOOGIALE!

Kooli sisuline uuenemine algab õpetajaskonna uuenemisest, seega ka õpetajaid ettevalmistavate õppeasutuste uuenemisest. Tulevane õpetaja õppigu senisest paremini nägema ja mõistma last.

H. Liimets kinnitas, et meie vabariigis on plaanis luua 1976. aastast mõnedesse koolidesse katseliselt psühholoogi ametikoht. Üldise keskhariduse tingimustes muutub õpilaste koosseis tunduvalt heterogeensemaks. Õpilaste paremaks tundmaõppimiseks on vaja spetsialiste, kes suudaksid täpselt vastata küsimusele: mis takistab mõningaid lapsi ja noorukeid edukalt õppimast? Kool ei saa küllaldase tõhususega oma kasvandikke arendada, kui ta ei tea, mis seda arengut pidurdab.

Üritus ei ole uus. Selline katse tehti nõukogude koolis juba 1920. aastate lõpul ja 1930. aastate alguses. Paraku esines siis jämedaid vigu, kiputi forsseerima olukorras, kus ei olnud piisavalt vajaliku ettevalmistusega kaadrit. Seepärast

tekkis õpetajaskonnas põhjendatud emotsionaalne vastuseis uuele üritusele ja asi soikus peagi. Nüüd oskame eelnevaid kogemusi arvestada ning alustame tasapisi ette valmistama psühholooge, kes seisaksid igati ülesannete kõrgusel. Seda aga, et antud küsimus on aktuaalne, kinnitavad mitmed pedagoogilised uurimused.

MITTE OBJEKT, VAID EELKÕIGE SUBJEKT

Paljudele üliõpilastele, aga ka õppejõududele, pole täiesti selge õpetaja funktsioon kaasaegses koolis, väitis J. Orn. Levinud on arvamus, et edukaks õpetamiseks piisab eriaine ja selle esitamise metoodika tundmisest, õpilaste tundmine pole vajalik.

Kasvatamise-õpetamise mudel on aga tänapäeval tunduvalt muutunud. Peamine õpetaja töös ei ole enam olla teadmiste edasiandja, peamine on oskus luua õpilastes tahe teadmisi omandada, oskus juhtida neid teadmiste allikate juurde, ergutada ja innustada. Seda tõsiasja aga sageli ei mõisteta.

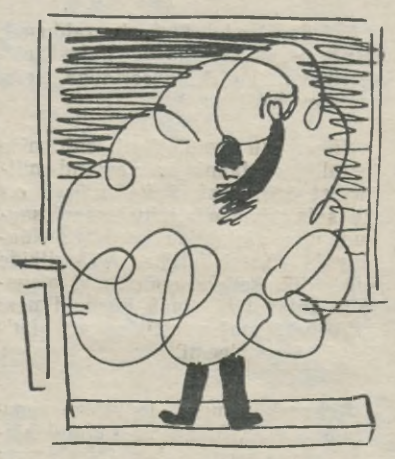
Siit tuleneb, et kasvatusest rääkimist peetakse sageli «tädilikuks jutuks», et mitmed kultuuritegelased otsekui häbenevad kasutamast sõna «kasvatamine».

Tõepoolest, väljenditel «dotseeriv toon», «alasti didaktika» on küljes tugev pejoratiivne varjund, jätkas H. Liimets. Meie viga näib olevat selles, et läheneme õpilastele (resp. üliõpilastele) eelkõige kui materjalile, objektile, mida tuleb muuta. Unustame aga, et iga kasvatatav on samaaegselt subjekt, oma eluliste vajaduste ja huvidega aktiivne noor isik. Neid vajadusi ja huvisid tuleb tunda, sest üksnes nende kaudu on võimalik inimest sügavamalt mõjutada.

Küllaltki oluline on, kuidas kujutab ülikooli lõpetaja ette oma tulevast käekäiku. Halb, kui noor spetsialist ei tea kuni kohale määramiseni, mis temast tegelikult saab. Kõige kindlamalt elavad õpetajaametisse sisse ja jäävad kohale püsima matemaatikud, sest nad teavad juba õpingute käigus selgesti oma edasist teed. Teiste erialade lõpetajatest peavad paljudki õpetajakutset ajutiseks vahemänguks ja häälestuvad ka vastavalt.

PEDAGOOGIKUTSE MAINEST

on olnud korduvalt juttu ja seegi kord ei pääsetud sellest mööda. I. Kraavi tähelepanekute kahaselt kipuvad üliõpilased mittepedagoogilisi elukutseid sageli romantiseerima. Õpetaja tööd on nad (õpilase

vaatenurgast) pikemat aega näinud argipäevasest küljest. Teisi kutsealasid kujutatakse aga idealiseerituna filmide-raamatute alusel või kenast mundrist — valgest kitlist kui ametitunnusest lähtudes. Nii tekib illusioon, nagu oleks väljaspool kooli üksnes loova ja paeluva tööga tegemist, kool aga on tuim kohusetäitmine.

Ei osata näha pedagoogilises töös avanevaid perspektiive loovaks teaduslikuks tööks, kinnitas J. Orn. Oma osa etendab siin tardunud metoodika oma liigse normatiivsusega. Ometi võib suurepäraseid tulemusi saavutada ka siis, kui kujunenud konkreetses olukorras valitakse hoopis uudne lahendus, mida ei maini ükski käsiraamat ega metoodikaõpik.

DIDAKTIKA, METOODIKA JA ERIAINE

on omavahel tihedalt, orgaaniliselt seotud. Metoodikute baasteaduseks peaks olema just didaktika, kust tulevad uued mõtted ja ideed õpetusse, väitis H. Liimets. Eriainet tuleks ülikoolis tulevastele koolmeistritele õpetada nende edaspidist pedagoogilist tööd rohkem silmas pidades.

Sama mõtet süvendas A. Elango. Meil on metoodika tugevasti seotud eriainetega, nõrgalt aga pedagoogiliste distsipliinidega. Hädavajalik on metoodikute tihe seos koolidega, praktilise õpetamisega, et omandada hinnalisi isiklikke kogemusi, millele tuginev teooria muutub omakorda hoopis veenvamaks. Piisab, kui metoodik õpetab üldhariduslikus koolis järjepanu kaks-kolm aastat, peab siis neli-viis aastat vahet, et juba muutunud koolis uuesti praktilise töö tsükkel läbi teha. Väga hinnatav on kontakt tegevõpetajatega täiendus- ja uurimiskursuste kaudu, mida ka paljud ülikooli metoodikud agaralt kasutavad.

ÕPPEKIRJANDUS, ÕPPEBAAS

koolides vajavad enamat tähelepanu, oli üksmeelne arvamus. Üksnes õpik ei innusta õppima, on vaja noortepärast ja sisukat täiendavat kirjandust kõigis ainetes. Vanematele klassidele kuluksid marjaks ära mitmesugused teatmikud nagu «Õpilase võõrsõnade leksikon», sõnaraamatud, aga ka «Õpilasentsüklopeedia» oleks igati tervitatav. Just kooli raamatukogude kaudu tuleb õpilasi suunata täiendava kirjanduse juurde. Aga ka üliõpilastele on vaja tutvustada olemasolevat erialast populaarteaduslikku kirjavara, et nad orienteeruksid selles ja oskaksid hiljem vajalikku raamatut oma õpilastele soovitada.

Kool tehnifitseerub pidevalt, seda just seoses üleminekuga kabinetisüsteemile. Annab tunda ülikooli mahajäämus selles osas. Noor õpetaja (eelkõige humanitaarainete erialal) on tavaliselt abitu tehniliste vahendite kasutamisel ja püüab seepärast nendest kõrvale hoida. Oleks vaja, et ülikool sammuks tehnifitseerimise osas üldhariduslikest koolidest ees, praegu aga kiputakse pigem maha jääma. Tõsi — ülikooli tehnikamehed on õige palju teinud, kuid kui suur osa sellest jõuab teadmistena-oskustena tulevaste õpetajateni?

ÕPETAMINE ÜLIKOOLIS VAJAB MUUTMIST,

sest praegusel loengute üleskirjutamisel on õppejõu-üliõpilase suhtlemine minimaalne. Eeskuju võiks võtta Leningradi ülikoolist, toonitas H. Liimets. Seal loetakse mõnedes ainetes ainult sõlmprobleeme üle-

vaateloengutena, ülejäänud töö teevad üliõpilased õppekirjanduse abil ja annavad sellest põhjalikult aru seminarides. Neli tundi seminare kahe loengutunni kohta on sellise töökorralduse juures päris tavaline. See eeldab aga ulatusliku õppekirjanduse olemasolu ning kättesaadavust.

Küllaltki perspektiivne on kõrgemas koolis õppetöö korraldamine väikestes gruppides (kuni 12 üliõpilast). Järsult tiheneb kontakt õppija-õpetaja vahel, õppe- ja kasvatustöö muutub sisukamaks ning tõhusamaks.

Torkab silma, et uusi teid õpetuses otsivad innukalt just kõrgemad tehnikakoolid. Humanitaarsed erialad lepivad juba olemasolevaga, sageli vaevumata seda kriitiliselt ümber hindama ja uut taotlema.

Tuleviku koolis kuulub individualiseeritud õpetamisele ja rühmatööle ikka kaalukam koht. Selliseid meetodeid tuleb õpetada tulevastele õpetajatele juba ülikoolis, see omakorda eeldab, et õppejõud endale vastavad põhimõtted selgeks teevad ja nõutavad oskused omandavad.

Uut kaugõppetöös

Jaanuar on ülikoolis üks pingelisemaid kuid nii üliõpilastele kui ka õppejõududele. Üliõpilastel tuleb sooritada ettenähtud arvestused ja eksamid, õppejõududel tuleb need vastu võtta ning peale selle ka kaugüliõpilastele loenguid pidada.

Käesoleval aastal on kaugõppetöö korraldatud nii, et kaugüliõpilasi on ülikooli ruumides pidevalt alates 2. jaanuarist kuni 5. veebruarini. 400 Ajaloo- ja Filoloogiateaduskondade vanemate kursuste üliõpilast on oma 8-päevase õppe-eksamisessiooni juba lõpetanud. 10. jaanuaril saabusid lõpukursuste üliõpilased. Põhiline osa kaugüliõpilastest — ligi 900 — saabub õppe-eksamisessioonile 24. ja 25. jaanuaril.

Kaugõppetöö korralduses on käesoleval õppeaastal mõndagi uut.

Kõigepealt sessiooni kutse, mis annab õiguse palga säilitamisele töökohal, antakse ainult neile, kelle kirjalikud tööd on enne sessiooni algust retsenseeritud ja arvestatud.

Uus arvestuste ja eksamite põhimäärus keelas arvestuste ja eksamite vastuvõtmise konsultatsioonipunktides. Mõni päev tagasi saabus meile NSV Liidu Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi instruktiivkiri, mis annab Eesti NSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumile õiguse siiski lubada teatud tingimustel jälle arvestuste ja eksamite sooritamist konsultatsioonipunktides. Uuest korrast informeerime kaugüliõpilasi täiendavalt.

Ülikooli poolt väljaantud õppekirjandust müüb alates 1974. a. algusest ülikooli väljaannete müügipunkt (Ülikooli tn. 16, ruum 101). Et kaugõppijaid kursis hoida õppematerjalide ilmumisega, hakkame välja andma ilmuva kirjanduse nimestikke.

Igal talvel on meil raskusi olnud kaugüliõpilaste majutamisega. Kerge ei ole ka käesoleval aastal. Tänu majandusosakonna ja ühiselamute komandantide pingutustele õnnestus siiski seni kõik eemalt sõitnud kaugüliõpilased majutada ühiselamutesse. Tahaks väga, et statsionaarsed üliõpilased igati soodustaksid oma kohtade kasutamist ühiselamus kaugõppijate poolt, sest kaugüliõpilase elu õppe-eksamisessiooni ajal on väga pingeline ja mõistev suhtumine on siis väga hinnatav. Olen kindel, et kaugüliõpilased hindavad statsionaarsete üliõpilaste tähelepanu, vastates hoolitseva suhtumisega nende praktika ajal või pärast ülikooli lõpetamist esimesel töökohal. Aga miks mitte ka edaspidi . . .

Mõistmisele vastatakse mõistmisega, hoolitsusele hoolitsusega.

Õppejõudude töö õppe-eksamisessioonide ajal on samuti pingeline. Nende töö on seda meeldivam, mida paremini kaugüliõpilased sessiooniks valmistuvad ja selle kestel hoolsalt töötavad.

Alates eelolevast semestrist on ette nähtud korraldada kõigile kaugüliõpilastele (peale Majandusteaduskonna) 5 päevane õppesessioon kevadisel koolivaheajal märtsi lõpul. See tuleb suviseks eksamisessiooniks ettelugemise sessioon. Edaspidi on kavatsus suurendada sessioonide arvu kahelt neljale. Neist 2 oleksid õppesessioonid, kus ainult kuulatakse loenguid ja sooritatakse praktilisi töid, 2 aga eeskätt eksamisessioonid. Tahaksin loota, et selline töökorraldus aitab kaugõppijatel süstemaatilisemalt õppida.

V. HAAMER,
TRÜ kaugõppeprorektor

Uut teatmekirjandust Toomel

1. **Кожуханова Н. И., Васильева Н. В. Библиографический указатель отечественной литературы по вопросам высшего образования (1967—1972 гг.).** Вып. 1. Москва, 1973. 106 lk. 14 Bi-68.

Bibliograafia sisaldab 1700 nimetust kirjandust kõrgema põllumajandusliku hariduse alalt.

2. **Налетова Н. Б. и др. Эрозия почвы и борьба с ней.** Москва, 1972. 196 lk. 23 Bi-92.

1306 nimetust 1969.—1971. aastani ilmunud kodumaist kirjandust pinnase erosiooni alalt.

3. **Оптические квантовые генераторы.** Минск, 1972. 529 lk. Bi-139.

1971. aastal ilmunud kodu- ja välismaine kirjandus. 3651 nimetust. Sisaldab autoriloendi.

4 **Фасмер М. Этимологический словарь русского языка.** Том IV (Т-ящур). Москва, 1973. 852 lk. S ven-59.

Uus ajakiri üliõpilastele

Äsja ilmus ÜLKNÜ Keskkomitee ja NSV Liidu Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi uue ühiskondlik-poliitilise ning kirjandus- ja kunstiajakirja «Studentšeski Meridian» esimene number.

Tervitussõnadega pöördub ajakirja rohkearvulise lugejaskonna poole NLKP Keskkomitee peasekretär L. Brežnev. Ajakirja esimeses numbris on avaldatud materjale Nõukogudemaa kõrgemate koolide esimestest sammudest, tänapäeva üliõpilaselu aktuaalsetest probleemidest, kaasaja nõuetele vastava noore spetsialisti ettevalmistamisest. Samuti on juttu Kuuba üliõpilaste elust ja tegevusest. Küllaltki ulatuslik on kirjanduse ja kunsti osa, kus muu hulgas leidub üliõpilaslaule ja huumorit.

Tutvugem uue ajakirjaga, mis on määratud ligemale üheksale miljonile Nõukogudemaa üliõpilasele ja tehnikumi õpilasele.

Mu isamaa Kuuba on

José Álvarez Baragaño

FAYAD JAMIS. «CHE»

1.
Mu isamaa Kuuba on. Asjatult mitte
Mu hommikul oonüks ei hägune vahus, valude
Arhipelaagid ei kalkand mu laupa,
Oma laule ei näinud
Ma jooksmas hüljatud karjetel.
Mu isamaa Kuuba on. Purustab meri
Ja toetab ta külgede vastu metsikuid
Tuuli. Heli ja kuumuse nooled
ning kolm ta kuulsamat kindralit: august, juuni ja juuli.
Verekanne ja vahemerelast
Maa ei sünnitand siin — suhkrulahtedes
rahkima roogu ja rahvast.
Nimetu piitsaga tagus
Me turje võõras.
Mu isamaa Kuuba on, sulnis ja kindel Kuuba,
Kes raputas kodurandadelt võõra,
Ei matusepaika pinnas pühamas leidnud ta jaoks.
Mu isamaa Kuuba on, veri ja sõeopaal
Teda taastavad aja silmis
Ning tugevad ürgsed käed
Löövad trummi kui siidist südant.
Ükskõik kas kaugel või kivises sisimas
liikvel, oma kätega kaevatud maas
Tema kõlava nime eest kaitsesin end, oma nime ja kaugust.
Temalt eeskuju võtsid kõik;
Surm saadeti välja; hüljati paised
Hädade juur. Ta väärtuslik kivim
Innustab tühjugi rindu ja elu käike
Kogu rõõmu mõõtmatu võlvi all.

2.

Rahu kastele, liiliale,
Rahu suvele,
Mille punus
Mu kodusse pääsuke
Rahu püssile
Minu kivikõplale
Ning põhjapooluse õitele
Rahu vikerkaarele
Ja rahu kõigele
Mis me oleme
Ja taluma peame
Keset kivimeid, vahele pistetud
roose.

3.

Poeg pole süsi
Ei teemant
Ei kohver
kuldrahadest pungil
tööriistade kast
Ta on tõde inimesest
Kes kordub
Nagu päev ja öö
Ilma et väsiks.

4.

Kas inimaega
Korraldab viha või nutt?
Kas inimaeg
On kui jäätunud käsi,
Mis eemaldab elundid,
vere?
Tõeline
Inimaeg
Sünnib tormist
(Liivast, verest, tulest ja rõõmust)
mille nimi on
Revolutsioon.

5.

Ei, ei pidanud vihma õhus
Kinni ühegi võluri sõrmed
Minu vabaduskuu
Akna taga mind valvab
Ma ei sünni, ei sure
Ise teadmata.
Kõik, kes mind küsivad,
Teavad kus olen:
olen rahvaga.

Kuuba revolutsioon on 15-aastane: on toimunud ühe rahva taassünd ja küpsemine, teisenenud sotsiaalne teadvus, vormunud uus kultuur.

Tänase Kuuba suurimad kirjanikud — Nicolás Guillén, Alejo Carpentier ja José Lezama Lima — pälvivad koha XX saj. maailmakirjanduse klassikas; revolutsioonijärgsesse luulesse on jõudnud tulla juba kaks mõjukat poeetide põlvkonda, neist esimesse kuulub ka varalahkunud andekas José Álvares Baragano (1932—1962). Alljärgneva jutukese autor on Onelio Jorge Cardoso — rahvusvaheliselt tuntuim kuuba novellist, kes sel aastal pühitseb oma 60. sünnipäeva.

Kalkun

Onelio Jorge Cardoso

Suurte naeratusest peale tuli üks kepi seljas, kuid tuli isa hobusel, kui hobune oligi riidest ja silmad klaasist.

Ja kogu aeg tuli ta maja seina ja laudtara vahelisest väravast, kust käisid sisse hobused.

Tookord, kui üks oli isa ise, kui tuli põllult, või oli Bruno oma mära seljas, piimamannerg džuudist punutud korvis, parema käe köntis tangid, mille moodustasid kolm puuduvat sõrme, valmis toime tulema üksi nimetissõrme ja pöidlaga.

Siis tuli üks uhkelt sisse ja plagistas õue tagumisse otsa, kus oli hobusetall. Ja sidus oma hobuse sööma ja tundis, kuidas ta lehkab nagu isa hobune või Bruno mannerg. Kõik tookord, kui ei kantud peas muud kui mälestust rohelisest teest, põllult koju.

Aga kui üks tuli sisse õhtul, oli teisiti.

Siis oli hobune see, kes ta oli; kepphobu, ja mõelda sai vaid kalkuni peksmisest. Sest kalkuni vastu oli püsiv vaen.

Ei teatud, et vihkamise põhjus võis olla teispool põhjusi, mida väljendab oma huultega ema, kes oma aeda valvab. Et seda teada, tuli teha kahekümne- või kolmekümneaastane hüpe, aga see pole võimalik, kui tükkhaaval ei täitu aeg, kui ollakse alles üheksa-aastane.

Niisiis asuti valvele ja vahetati oma hobusekabjad siidiste sammude vastu, et üllatada kalkunit ja lüüa teda kõvasti ja et ta lendaks üle tara ja läheks tagasi oma õue.

Kui üks seda tegi, tundis ta end lähemal temale. Läks teda otsima ja hüüdis talle peaaegu hingetult:

«Ema, ma andsin kalkunile peksa, ma ajasin ta aiast välja!»

Ja seejärel ronis jälle oma hobuse selga, ja oli mõnus tirida teda riidest punutud ratsmetest, sest välja tuli ju lasta hea veri, mida omati.

Aga kui kui õhtul tulekuga hiljaks jäädi, võis kindel olla, et aias on kalkun, kes kraabib maad oma keha ainsa inetusega — pikaküüneliste tuhakarva jalgadega.

Nii sõtkus ta nelke, hakkis raudürte ja kaevas üles lillekeste sibulaid.

Siis hädaldas ja siunas ema. Ja halb ei olnud see, et ta ütles seda valulise häälega, mis läbistas üleni, vaid too teine — aeg, mille kestis kalkuni kurjus. Neli, kuus päeva kestis see ja peegeldus isegi närvilises viisis, millega tema õhtuti meie särgikesi kinni nööpis.

Kuid mõnikord hakkas kalkun saba laiali ajama ja siis sundis kummaline jõud, ootamatu, võim hetkeks vaatama jääma, mis see on, hetk enne järgnevat lööki.

Sest ta muutus safiiriks, vikerkaarevärviliseks safiiriks või hiigellilleks, mis ei võinud kasvada aiamaal ja mis avanes ühe ees ja vedas oma värisevate tiivaotstega tolmu sisse kaks vagu.

Ja siis leidis üks temas kinnitust kõigile kaunitele asjadele, mis olid päevadega mällu kuhjunud.. See oli jõe vesi, mis sillerdas, ja küpsed mangod tema põhjas, koidikud, õhtused pilved, hõbedane rada, mille jätab teeservale nälkjas, alasi hääl sepikojas ja üle kõige sügav sinine, kui on kõvasti sadanud ja taevas äkki selgeks läheb.

Seda võis ta vaadata ja vaadata väsimust tundmata, sest ikka ilmusid uued üllatused, mida ta oli juba näinud ja mälus hoidis.

Aga tuli lähemale astuda, enne kui söögitoast tuleb ema ja annab edasi kalkuni kurjuse.

Sellepärast äratas üks end järsult, ja vehkides kätega, hakkas kisa saatel lindu peksma. Kuid hiljem küsis ta endalt, kas ka ema oli kalkunit vahel näinud niisugusena.

Kindlasti mitte.

Mitte keegi ei võinud näha teda saba laiali ajamas ja järgmisel päeval talle mitte andeks anda ta pikki küüsi ja tuhakarva jalgu. Peale selle mõtles ta, et teda nähes leiaks emagi kinnitust elu kogu ilule, mida küllap aeg oli kuhjanud ta mällu.

Ja sellepärast tuligi mõte, et võib-olla hilja õhtul, kui talle rääkida, jutustada, võiks seda talle öelda ja tema mõista ja siis hakkas ta peale nagu oskas:

«Ema, kalkun on turris, ta mõnikord väriseb, tõstab oma saba...»

Aga tema ei kuulnud, ta õhukesed käed askeldasid raugematult nõeltega ja isegi vahetusid, jättes kangasse ülikiire liigutuse jälje.

Siis ei rääkinud ta enam ja päevad läksid edasi ühesuguselt.

Ja oli üks õhtupoolek, viimane.

Üks oli juba väravast läbi ja tuli hobuse seljas, kui ta nägi kalkunit. Oli sadanud ja küllap vist vihm tegi tolle kaunimaks kui kunagi varem.

Ta jalutas uhkeldavalt keset õue, ning tol õhtupoolikul hoidis üks käes raagu, sest ka hobune oli teinud väga pika päeva ega pidanud enam sammu nagu vaja.

Ja raag oli kuiv ja väike, ainult selleks, et panna ta helisema vastu kepphobuse laudjat, ning vahest sellepärast, et nii pikka teed ei sõideta ilma looma jooksule ajamata, ei peatunud üks seekord enam hetkekski, et silmitseda, vaid kasutades ära sedasama oksa, andis kalkunile sõjakisa saatel hoobi.

Võib vanduda siis ja praegu, et oksaga taheti lüüa linnu ette maha. Ent puu tegi neli kuratlikku hüpet ja lõi täpselt vastu kaela, kui kalkun oma saba laiali ajas. Ja ta langes ümaralt maha, jalust löödu ja surnuna.

Siis tuli koridori lõpust kisa:

«Poiss, mis sa tegid!»

Ja ma vaatasin ja nägin kõiki; teda, oma isa, oma venda, Susanat, kes esmakordselt tundis sedasama mis mina — hetkelist imetlust enne vihkamist.

Siis läheb aeg edasi ja ta saab aru, et kord poisina ei nutnud ta rõõmust üksinda.

Hispaania keelest
JÜRI TALVET

Artur-Tõeleid Kliiman

15. jaanuaril k. a. möödus 75 aastat eesti väljapaistva õigusteadlase, õigusteaduste doktori professor Artur-Tõeleid Kliimanni sünnist.

A.-T. Kliimann sündis Võrumaal Meeksis talupidaja perekonnas, alghariduse omandas Meeksis ja Räpinas. 1919. aastal sooritas ta Tartus eksternina küpsuseksamid ja astus Tartu Ülikooli Õigusteaduskonda.

Ülikoolikursuse lõpetas ta 1923. aastal I järgu diplomiga ja kahe järgneva aasta kestel täiendas oma teadmisi Tartu Ülikooli stipendiaadina Berliinis ja Viinis. 1927. aastal sai ta Tartus magistri kraadi ja asus õppeülesande täitjana tööle Tartu Ülikooli juures.

1932. a. kaitses A.-T. Kliimann Tartus väitekirjana tööd «Administratiivakti teooria», mille eest talle anti õigusteaduste doktori teaduslik kraad. Aastail 1932—1933 viibis A.-T. Kliimann jälle stipendiaadina Berliinis. Alates 1933. aastast töötas ta Tartu Ülikooli administratiivõiguse ja -protsessi erakorralise ning 1936. aastast korralise professorina.

Teadlasena oli A.-T. Kliimann väga viljakas. 1930-ndate aastate vältel avaldas ta kolm ulatuslikku monograafiat («Administratiivakti teooria», «Haldusprotsess» ja «Õiguskord»), terve rea teaduslikke artikleid nii eesti teoreetilistes ajakirjades kui ka mitmetes välismaa väljaannetes. Lisaks sellele avaldas ta hulga populaarteaduslikke artikleid ka laiema lugejaskonnaga ajakirjades. Kõige selle kõrval oli ta Eesti Entsüklopeedia üks kaastöölisi ja toimetajaid ning ajakirja «Õigus» toimetuskolleegiumi liige.

A.-T. Kliimanni teoreetiline põhikontseptsioon on selgelt märgatava normativistliku ilmega, kusjuures ta ise ei eita nn. noor-austria ehk normativistliku koolkonna rajajate H. Kelseni ja A. Merkli mõju oma õigusfilosoofilisele maailmavaatele. Reas põhiküsimustes ei järgne ta ometigi selle koolkonna rajajatele, mistõttu tema käsitlusest ei tulene neid reaktsioonilisi järeldusi, mis iseloomustavad selle kodanliku koolkonna äärmuslikke esindajaid.

A.-T. Kliimanni tööd paistavad silma teoreetilise käsitluse sügavuse ja süsteemi loogilisusega, autori laia erialase eruditsiooniga. Ka tänapäeval väärivad suurt tähelepanu tema tööd, mis käsitlevad juriidilise akti tehnikat.

Pärast 1940. a. juunipäevi asus A.-T. Kliimann koostööle võitnud rahvavõimuga. Ta sai äsjamoodustatud haldusõiguse kateedri juhatajaks ja ülikooli halduprorektoriks. Temale omase temperamendi ja energiaga lülitus ta ülikoolielu ümberkorraldamisse, avaldades samaaegselt ajakirjanduses nõukogude konstitutsiooni ja valimisõigust tutvustavaid artikleid.

Lüüasaanud kodanlus ei saanud andestada A.-T. Kliimannile tema asumist nõukogude võimu poolele. Juba fašistliku okupatsiooni esimestel päevadel 1941. a. juulikuu lõpus langes 42-aastane teadlane massimõrvarite käe läbi Tartu tankitõrjekraavis.

Tartu Ülikooli professori, kateedrijuhataja ja prorektori Artur-Tõeleid Kliimanni mälestuse jäädvustamiseks on tema nimi raiutud TRÜ aula ees asuvale mälestustahvlile.

A. KIRIS

Karl Taevi mälestusi

Linn ägas raskelt rippuva musta suitsupalaka all. Jäälõhkuja «Suur Tõll» murdis endale teed läbi tule. Leningradi.

Laeval koos teiste evakueeritavatega Jaak Ottender, August Lukin, Anton Vaarandi, Enn Kippel, Armin Saan, Karl Taev koos «Rahva Häälega» number 155 (418).

Esialgu ei erinenud see eelnenud saja viiekümne neljast. Ehk vahest, et trükikoda oli «Leningradskaja Pravda» oma. Ja Eestisse saata tuli lennukiga.

Toimetus sõjaväemundris. Teine november 1941. Rindeleht «Rahva Hääl».

—35° Celsiust. «Veebruarikuu algul saatsime Kippeli...»

«August Lukin varises Nevskil kokku.»

«Meie rivist langes välja toimetaja Jaak Ottender.»

Veesabad Neeval. Esimene talv, harjumata... harjumata...

* * *

«Ah et miks just Leningradi?

Inimene ei vannu alla

Noh, siit me läksime, Leningrad meie territooriumile kõige lähem, trükitingimused ka — nii see tuli. Algul evakueerus valitsus sinna, hiljem, kui rinne lähenes, juba Moskvasse.»

«Ega ta siis olnud veel partei häälekandja, alles neljakümne kolmanda aasta alguses, kui toimetus Moskvasse üle viidi, hakkas ta ilmuma EKP Keskkomitee lehena.»

«Ei ta kerge olnud. Ladina alfabeediga ladumismasinat polnud, ja see oli kohe õnn, et trükikojas töötas kaks eesti tütarlast, kes keelt tundsid. Nemad siis käsitsi ladusid. Kannatasid nad küll, aga oli tore vaadata, kuidas inimesed oma kohust täidavad.

Moskvas oli masinladu, aga seal ladus üks soome tütarlaps ja tema ajas alalõpmata need meie keelte sarnased käänded ja sõnad segi, nii et fennismide vastu käis päris alaline võitlus. Hakkama saime.»

«Kõige raskem oli... külm ja nälg. Ei muu. Me kõik vanad lehemehed, töö ei olnud ju iseenesest teab mis kurnav. Pommitamine ja suurtükid ei kohutanud; aga külm ja nälg. Päevade viisi sinel seljas, läkiläki peas, kindad käes, hommikuti masendavad stseenid tänaval, laibad... Aga huvi kogu sõja sündmuste vastu oli toimetuses küll suur. Märkisime kaardile pidevalt rindejoone nihkumist.»

«Neljakümne teise aasta juunis muudeti lehe nimi löövamaks — «Nõukogude Eesti Eest». Hakkasime koostama ka koguteost «Võit jääb meile», mille saime kätte alles 1942.—1943. aasta vahetuseks Moskvas.»

«Põhiliselt kirjutasid muidugi toimetuse liikmed. Aga saime ka kaastööd, tagalast ja korpusest. Kaasa lõid kirjanikud — Jakobson, Barbarus, Kaal, Kärner...»

«Hm... kas see oli kangelaslikkus? Vaadake, olukord loob, et inimene peab selliseks saama. Näiteks rindel — te ei vannu alla. Inimene ei vannu alla, ta paratamatult võitleb. Ja omavahel kõnelesime: ei tohi alla vanduda! See oli don Quijote, kes kohe läks kangelastegusid tegema. Meil oli ainult teadmine: tuleb kohal olla, teha oma tööd — ja muud ei midagi, nimetatagu seda siis kuidas soovitakse.»

«Noh mida ma oskaksin soovida... Vahest seda, et tööd tehtaks südame ja täie hingega. Ja teie tulevastele lehemeestele: tuleb püüda teha iga järgmine number parem eelmisest.»

Vestles LINNAR PRIIMÄGI

Silver Eljand

Kehakultuuriteaduskonna II kursuse tudeng, meistersportlane suusahüpetes ja kahevõistluses, 22-aastane, treenerid Heido Meema ja Madis Alev, NSV Liidu noortemeister, ENSV meister suusahüpetes, pikim hüpe 1973. aastal — 101 meetrit, ENSV suusahüpete koondvõistkonna kandidaat NSV Liidu III rahvaste talispartakiaadiks.

Pärast olümpiamehest suusahüppajat UNO KAJAKUT pole ülikooli suusarahva hulgas enam selle julgete spordiala harrastajaid olnudki. Kõrgemate koolide spartakiaadil on mitmedki mehed TRÜ au pärast trampliini läinud, kuid pikemate hüpeteni pole jõutud. Uno Kajaku lõpetamisest saab varsti paarkümmend aastat, 1956. aastal tõi ta kulla NSV Liidu meistrivõistlustelt, käis olümpiamängudel ja kaitses kevadel diplomitööd.

Nüüd üle pika aja on aga ülikooli meeskonnal oma suusalendur: Otepäält alustanud, sealsamas hüppetreeninguid jätkav SILVER ELJAND.

Kui Silverist rääkida, peab rääkima Otepää suusahüppajate uhiuuest Tehvandi trampliinist, ettevõtlikust treenerist Heido Meemast ja kõigist põlvepikkustest tuttmütsidega poisikluttidest, kellele Silver suvi läbi ja vahel talvelgi treeneriks on.

Kogu kodune elu on olnud maastmadalast spordiga seotud. Isa andis aastaid kehalise kasvatuse tunde Otepää Keskkoolis ja pole tänaseni spordi juurest eemale jäänud, õde sai kehalise kasvatuse õpetaja ameti Pärnust.

*

See pilt sai juba ammu tehtud. Silver oli alles verivärske tudeng, kui Tehvandil võistlused peeti. Suur pidupäev oli, nii palju tööd oli tehtud, suusahüppajate uueks koduks sai majesteetlik trampliin.

Algul kõned, aukirjad, tänusõnad. Siis tõusis meesterivi torni. Esimesena vuhises hoovõtu rajale TÕNU HALJAND. Ja nii mees mehe haaval. Juba avalennud näitasid, et mägi on õnnestunud.

Vaatan ja püüan aimata — millest võib see astmehaaval torni tõusev mees mõelda. Spordipsühholoog SILVIA OJA küsitles suusahüppajaid ja teadis öelda: «Algul analüüsitakse ja ollakse mõtetega veel sooritatud hüppe juures, torni minnes lähevad keskendumised uuele katsele. Treeningutel ja võistlustel on see erinev.»

*

TORNI ja hüpe ja jälle üles TORNI. See on tee, mis viib Tehvandit BAKURIANI, KAVGOLOVOSSE, SVERDLOVSKISSE, KIROVISSE, GORKISSE ja veel mujalegi.

BAKURIANI, kuulsa suusalenduri KOBA TSAKADZE kodutrampliinile tõusevad tänavu need, kelle vahel jagatakse NSV Liidu III rahvaste talispartakiaadi suusahüppemedalid. Loodame parimat.

K. ZILMER

Tee end terveks!

Head tervist soovime sõpradele, kuid eelkõige iseendale. Kas me aga alati mõtleme, et selle soovi täitumine sõltub enamasti meist endist, meie eluviisist. Küllaltki palju on juba põhjendatud, et tervist tagava eluviisi tingimatuks komponendiks peab olema võitlus liikumisvaeguse vastu, kehaliste harjutuste süsteemikindel sooritamine. Kuidas seda teha, millest alustada? Kui kehalised harjutused asendavad ravimeid, siis kus on nende kasutamist määrav «farmakopöa»?

Tervisespordi kogemused ja sellesuunaliste uurimuste järjest suurenev hulk teeb reaalseks vastavate juhendite kogu väljaandmise. Juba on trükisõna kaudu levinud mitmed taolised juhendid. Selliste katsetuste hulgast pälvib suuremat tähelepanu K. H. Cooperi koostatud raamat «Aerobics» (1968).

Raamatu autoril on suured praktilised kogemused kehalise ettevalmistuse alal. Ta on tegelnud ülihelikiirusega lennukeile sobivate lendurite valikuga ja nende kehalise treeninguga. Ta võttis osa USA astronautide kehalise ettevalmistuse läbiviimisest ja organiseeris spet-

siaalse tervisespordi klubi (Coopers Pooper's Club), mille programmi läbiteinuid loendatakse kümnete tuhandetega. Need kogemused kui ka oma teaduslike uurimuste tulemused üldistab ta nimetatud raamatus.

K. H. Cooperi mõningad lähteseisukohad:

✻ Kehaliselt inaktiivsel inimesel ei pruugi tingimata olla midagi otseselt korrast ära, kuid **tema organismis pole ka midagi, mis tõeliselt korras oleks.**

✻ Jõuharjutused ja võimlemine suurendavad lihaste massi ja jõudu, liigeste liikuvust, täiustavad üldist koordinatsiooni, kuid neil pole olulist mõju üldisele tervisele, eriti südamevereringe süsteemile ja hingamisaparaadile. Nad ei tõsta küllaldaselt hapniku tarbimist ja seega ei anna treenivat efekti nimetatud süsteemidele. **Jõuharjutused ja võimlemine võivad olla, kuid vastupidavusharjutused peavad olema.**

✻ **Parimateks harjutusliikideks on jooksmine, ujumine, jalgrattasõit, matkamine, kestvad pallimängud.** Nende tulemusena tõuseb hingamisaparaadi ja südame efektiivsus ning ökonoomsus, tiheneb kapillaarsoonte võrk, suureneb üldine verehulk, väheneb rasvamass, suureneb hapniku vastuvõtu ja kasutamise võime, areneb oskus lõdvestuda, taluda paremini pinget, töötada kauem ilma väsimuseta.

✻ Kui harjutus on sooritatud küllaldase intensiivsusega ja ta põhjustab südame löögisageduse tõusu 150 löögini minutis, siis harjutuse treeniv efekt algab pärast esimese viie minuti möödumist ning suureneb edasi iga minutiga. Kui aga harjutus pole niivõrd intensiivne, et põhjustada südame löögisageduse tõusu 150 löögini minutis, saabub tema positiivne treeniv efekt märksa hiljem.

✻ Harjutuste doseerimine peab lähtuma kehalise ettevalmistuse konkreetsest tasemest ja tervislikust seisundist. Koos harjutuste positiivse mõju ilmumisega peab harjutuste raskus suurenema.

Nendele seisukohtadele ehitabki K. H. Cooper oma süsteemi. Selle süsteemi põhistruktuur tugineb ulatuslikele teaduslikele uurimustele ja on seega igati põhjendatud. Mis puutub aga detailidesse, näiteks doseeringute määradesse jms., siis on autoril tulnud kasutada rohkem empiirikat kui teaduslikke uurimusi. Kuid sellele vaatamata on meil tegemist asjaliku ja tervikliku süsteemiga.. Veelgi enam, — süsteemiga, mis on läbi teinud praktika kontrolli.

A. VIRU

ENE OUNAS-ASU

Viimsed

Ei ridu enam
sulelt liugu lase
neid rõõmgi pilla-palla lennuta.
On tühjal paberil
vaid sahtleis austud ase
ja jäävat vaikust kõik mus ennustab.

Ei tea, kumb olekski
kord tulevikus parem —
kas kuhi lapsemeelseid mõttesasipäid,
mis lapsed ahju viskaks
hiljem-varem;
või hunnik valgeid,
ootel pabereid?

LY SEPPEL

* * *

Lehte minna haljuda
õhtutaevasse
tiibu tõsta mäeseljalt
lahesopi väänkasvudes mõelda mis tahes
ja lõpuseid liigutada
siuelda üle piirimägede piiri
miks ma ei või
miks ma ei või öelda
et pole põrmugi parem
välja kasvada puupõlvest maopõlvest lapsepõlvest
saada kõlbmatuks olema puu madu lind laps

Eks(is)am(m)

Ega see pealkiri nüüd küll ei tähenda, et eksam oleks eksimiseks. Vastupidi, eksamil püütakse vältida eksimusi ja koos nendega eksmatrikuleerimist.

Eksib aga see, kes «Eksisammu» peab eksituseks või lihtsalt pilalooks.

Ex libris

Kunagi oli mul seesugune naiivne arvamus, et ülikoolis õpitakse ainult raamatuist ja konspektidest. Nüüd olen ma veendunud, et kõige kindlam on studeerida oma ja võõraste eksimuste põhjal. Ütleb ju vanasõnagi, et vigadest õpitavat.

Õppimaks eksamitest, peavad olema väga tugevad närvid. Üliõpilasel peavad olema raudsed närvid, eriterasest. Eksib ta ju teadmistes iga päev, eksib korduvalt, iga päev tuletab keegi talle eksimust meelde ja ootab selle eest tänu. Aga arvestuste ja sessi ajal? Sest ei maksa mitte rääkida, milliseid koormusi nood närvid peavad taluma.

... in corpore sano

Tudengi hea füüsilise seisundi kindlustavad järgmised tegijad:

1) jäise veega teostatud äratus enne kukke ja koitu;

2) kerge tervisejooks läbi südatalvise Taaralinna peahoonesse või ... (täitja oma äranägemise järgi);

3) hommikusöök söö ise (oh, ei jõua ju — 8.05), lõuna jaga sõbraga (noh, tee välja, stipini ju ...), õhtusöök anna vaenlasele (säh söö!), resultaat — schlanke Linie;

4) peaaegu oleksin unustanud kontidesse mõnusat rammestavat väsimust toova üldgrupi tunni (ca 1 kord kuus, erinevalt erigrupist, kus kõiksugustele simulantidele alles näidatakse ...)

Elu kauneim aeg.

Ega vist keegi ei kahtle, vähemalt ükski tudeng mitte, et see on ... uneaeg. Ma usun ka, et keegi lugejaist ei hakka vastu vaidlema, kui väidan, et magada võib terve ööpäeva ühtejärge.

Ja veel arvestuste ja sessi ajal!!! Tegelikult näeme arvestustel ja eksamitel punetavate silmadega kahvatuid üliõpilasi, kes on jõudnud hommikul juua 4—5 tassi kofeiinirikast kohvi ja suitsetanud paki «Ekstrat». Reaalsuses pole muidugi kõik seesugused, on ju mõnigi, kes on endas kindel ja teab, et ta niikuinii läbi põrub. Mõned aga loodavad, närveerivad kohutavalt ja saavad «väga hea».

Aga, aga ja veel kord aga!

Mida tähendab «väga hea», neli «väga head»? Kõrgendatud stipendiumi, rahuldust, turvalisust? Jah, ent kui mõelda, millise hinnaga see mõnikord on saavutatud.

Me arvame teadvat, et see on nõnda olnud alati. Alati on tudengid kärsinud kaotusi ja puudust magusa võidudiplomi nimel. Me arvame millegipärast ülikooli väljapoole tänapäeva pingelist maailma, tahtmata nagu veel uskudagi, et närvihaigusi esineb järjest rohkem. Miks? Aga seepärast, et MINUL KÜLL MINGEID HÄIREID EI OLE VÕI KUI ONGI VAHEL VEIDI IMELIK..., KELLEL SIIS POLEKS (?)

Igal tudengil peaks olema võimalus saada igal ajal, eriti aga arvestuste ja eksamite pingelisel perioodil abi ja nõuannet psühholoogilt. Seda palju laiemas ulatuses, kui võimaldab praegune arstipunkt.

Eksam ei tohi olla eksisamm!

M. UMMELAS

Tööpakkumine

TRÜ Lasteaed Burdenko 42 vajab õhtust köögitöölist poole kohaga. Teateid saab igal tööpäeval telefonil 324-72.

Tehakse kokkuvõtteid loengulisest tööst

Käesoleva aasta esimesed päevad olid ühingu «Teadus» TRÜ algorganisatsiooni vastutavale sekretärile H. Sarapuule kiireteks tööpäevadeks — tuli võtta kokku andmed 1973. aastal ülikooli lektorite peetud populaarteaduslike loengute-ettekannete kohta. 15. jaanuari seisuga võis esialgsele kokkuvõttele joone alla tõmmata. Vastavalt ühingu algorganisatsiooni juhatusele laekunud loengute arvestuskaartidele on meie ülikooli lektorid esinenud möödunud aastal kokku 2256 korda. Kõige rohkem loenguid — 518 — kanti kirjanduse ja kunsti sektsiooni arvele. Seda küll eelkõige tänu TRÜ Teaduslikule Raamatukogule, kus aasta vältel juhendatud ekskursioonid on hoolikalt kirja pandud. Ootusepäraselt on juhtgrupis põhiliselt üliõpilastest koosnev rahvusvaheliste suhete sektsioon ligemale 300 ettekandega (agaramad noored lektorid R. Mälk, V. Iljaševitš, T. Kõrda, R. Toomla ja A. Saunanen). Neile järgnevad majandusteadlased-poliitökonoomid 201 loenguga.

Sektsioonide-erialade kaupa tõstab algorganisatsiooni juhatus esile filosoofidest H. Sillastest, ajaloolastest L. Raidi, poliitökonoomidest O. Raju, majandusteadlastest A. Susi, pedagoogidest H. Kurmi, keeleteadlastest E. Väärit, psühholoogidest A. Lunget, arstiteadlastest M. Saarmat ja M. Sikku, bioloogidest-geograafidest A. Heinaru ja A. Varepit, keemikutest A. Tuulmetsa, füüsikutest J. Reinetit, matemaatikutest A. Kureniitu, juristidest L. Saarnitsat ja kehakultuurlastest A. Viru ja A. Pilti.

Ühtaegu palutakse kõiki lektoreid, nii õppejõude kui üliõpilasi, kes pole seni veel tagastanud juhatusele arvestuskaarte möödunud aastal peetud loengute-ettekannete kohta, teha seda lähematel päevadel.

Sektsioonidel tuleks mõelda temaatika uuendamisele, vastavalt 1974. aastal meie ühiskonna ees seisvatele aktuaalsetele ülesannetele.

Aktiivsemate lektorite premeerimiseks on avanemas uus võimalus. Alates 1974. aastast tegutseb Musta mere ääres Sotšis üleliidulise ühingu «Znanije» sanatoorset tüüpi puhkekodu, milles 4 kohta on pidevalt antud Eesti NSV ühingu «Teadus» lektoritele. Küllap saavad edaspidi seda võimalust puhkamiseks kasutada mitmed Tartu linna ja Tartu Riikliku Ülikooli aktiivsemad lektorid.

R. VÄLI

Kriminoloogia Laboratooriumis

TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi järjekordne ettekandehommik toimub pühapäeval, 27. jaanuaril k. a. kell 12 TRÜ peahoone aud. 307. Ettekandega teemal «Kohtureportaažist ajakirjaniku pilguga» esineb ajakirja «Nõukogude Õigus» peatoimetaja L. Koik.

Meie ajalehe järgmine number ilmub reedel, 8. veebruaril.

TOIMETAJA H. PALAMETS

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 252. MB-00163.

«Tartu Riiklik Ülikool» («Tartuski gosudarstvennyi universitet») g. Tartu Eestskoi SSR. Organ Tartuskogo gosudarstvennogo universiteta.

AR
Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 3. Reedel, 8. veebruaril, 1974. a. XXVI aastakäik

Amet anti pidulikult üle

Esmaspäeva, 4. veebruari pärastlõuna. TRÜ nõukogu saali on kogunenud TRÜ nõukogu ja ülikooli parteikomitee erakorralisele ühisele koosolekule seoses teadusala prorektori ameti üleandmisega dotsent Johannes Tammeorult dotsent Herbert Metsale.

Põõrdudes kokkutulnute poole, rõhutab rektor professor Arnold Koop Johanes Tammeoru suurt tööd meie ülikoolis, millega ta on seotud üliõpilasena 1936. ja õppejõuna 1940. aastast. Eriti viljakad olid viimased 13 aastat, mil J. Tammeorg juhtis TRÜ laiahaardelist teaduslikku tegevust. See töö nõudis oskust, tahet, annet. Selle töö käigus ilmnes, et prorektor J. Tammeorg on suurepärane organisaator, kes oskab suhelda inimestega, neid innustada seatud eesmärkide saavutamisele. Olid ju 1960. aastad murrangulised teadusliku töö alal, seda nii kvaliteedilt kui kvantiteedilt.

Soojade sõnadega tervitas lahkuvat ja ametisse astuvat prorektorit kõrgema ja keskerihariduse ministri asetäitja H. Peremees. Ta tegi teatavaks ministri vastava käskkirja ja luges ette auaadressi, mis kõlas järgmiselt:

Lugupeetud
dotsent Johannes Tammeorg.

Rohkem kui tosina aasta jooksul olete Teie juhtinud ja suunanud teaduslikku uurimistööd Tartu Riiklikus Ülikoolis. Need on olnud ülikoolile üleliidulises ja rahvusvahelises ulatuses tunnustust toonud uurimissuundade ja võimekate teadlaste ümber koondunud koolkondade kujunemise aastad, mille vältel on pidevalt kasvanud ülikooli teaduslik potentsiaal ja õppejõudude kvalifikatsioon. Ülikool on tõusnud esirinda üliõpilaste teadusliku töö alal. Kõiges selles on suuri teeneid ka Teil.

Dotsent Herbert Metsa, meie uus teadusala prorektor.

Eesti NSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeerium tänab Teid suure panuse eest teadusepõllu vagude seadmisel Tartu Riiklikus Ülikoolis ja soovib jõudu, edu ning tugevat tervist edaspidises töös.

EKP TRÜ komitee sekretär J. Reimand tutvustas uut teadusala prorektorit. H. Metsa on sündinud 1931. aastal Jõgeva rajoonis talupoja perekonnas. 1949. aastal lõpetas ta Tartu I Keskkooli, 1954. aastal meie ülikooli Õigusteaduskonna ja töötas seejärele neli aastat Tartus ETKVL-i süsteemis. 1958. aastal sai H. Metsast poliitökonoomia kateedri aspirant. 1963 kaitses ta kandidaadiväitekirja majandusteaduste alal, töötades sel ajal juba poliitilise ökonoomia õppejõuna, algul vanemõpetajana, hiljem dotsendina. 1973. a. suvel kaitses ta doktoriväitekirja teemal «Ühiskondliku tootmise efektiivsuse tõstmise majanduslikud probleemid».

H. Metsa on alati aktiivselt osa võtnud ühiskondlikust elust. Ülikoolipäevil oli ta TRÜ komsomolikomitee sekretäri asetäitja. Kommunistlikku Parteisse astus 1956. aastal. Aastaid on H. Metsa olnud EKP Tartu Linnakomitee liige, juhtides majandusnõukogu. Ta on kogu vabariigis tuntud aktiivse lektorina ja publitsistina, kelle tuumakad kirjutused ning esinemised majandusteaduslikel teemadel on pälvinud üldise tunnustuse. Üliõpilaste hulgas on ta tuntud populaarse ja nõudliku õppejõuna ning hea teadusliku juhendajana.

Lahkuvale prorektorile, kes nüüdsest alates töötab TRÜ Arstiteaduskonna farmaatsia kateedri juhatajana, anti ülikooli kingitusena üle suur nahkköites album, mis rikkaliku fotomaterjali abil pakub läbilõike tema poolt ülikoolis tehtust. Tugeva aplausiga võtsid koosolekust osavõtjad vastu J. Tammeoru eht tammeoruliku huumoriga vürtsitatud vastuskõne ja soovisid palju jõudu ning kordaminekuid uuele prorektorile. Loomulikult ei puudunud sealjuures lilled ja tugevad käepigistused.

H. PALAMETS

Tartu parteiorganisatsiooni XX konverentsil

...tehti mitmekülgne kokkuvõte Tartu linna elust-arengust möödunud kolme aasta jooksul, hinnati saavutusi ja praegust olukorda, seati töösuunad järgnevaks. Et aruandeperioodil parteitöö Tartus märgatavalt edenes, siis valitses ka konverentsil igati tasakaalukas ja nõudlik töömeeleolu.

Kommunistide põhiülesandeks kahel järgmisel aastal on oma organisatsiooni töö niisugune korraldamine, et viisaastaku lõpuperiood oleks igati edukas. Sellest ka tähelepanu koondamine töö organiseerimisele, töödistsipliinile jt. sama valdkonna küsimustele. Sõnavõttudes esines veel nõue, et uuele tasemele jõuaks ka ideoloogiline kasvatustöö. Jäi mulje, et kiire majanduslik edasiliikumise taustal on kujunenud arusaamine võimalikust ohust, mida peidab liigselt materiaalsele stimuleerimisele orienteeruv elukäsitlus (või juhtimisstiil). Esineb ju väikekodanlikku ahnitsemist nii üksikisikute kui ka asutuste tasandil. Ehkki hool elanikkonna majanduslik heaolu kasvu eest jääb endiselt aktuaalseks, on see spekter uue inimese kasvatamiseks liialt kitsas.

Eriti rõhutati rahvaste sõpruse ja proletaarse internatsionalismi kasvatamise vajadust.

Ülikooli esindas 50 kommunisti, meie delegatsioon oli linna arvukaim. EKP Tartu Linnakomitee liikmeteks valiti ülikooli kommunistidest A. Koop, H. Metsa, J. Raid ja J. Reimand, revisjonikomisjoni liikmeks S. Aron. Linnakomitee juures töötavat majanduskomisjoni juhib H. Metsa, ideoloogiakomisjoni J. Raid; parteihariduskabineti metoodikanõukogu esimeheks valiti S. Laar; linnakomitee büroo koosseisu kuulub A. Koop.

J. REIMAND,
EKP TRÜ komitee sekretär

ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse ministri asetäitja H. Peremees loeb ette ministeeriumi aukirja dots. J. Tammeorule. E. Saki fotod

Tugevdatakse peahoone vundamenti

Jaanuarikuu viimastel päevadel tulid töömehed peahoone ette ja hakkasid sinna püstitama kapitaalset tara. «Milles on asi?» uudistasid möödujad. «Kas peahoone läheb remonti?» Pöördusime asjas selguse saamiseks halduisprorektor Ülo Saagi poole ja kuulsime järgmist.

Kui 170 aastat tagasi püstitati Tartu Ülikoolile võimsat peahoonet, tuli soise pinnase tõttu kaevata sügav vundamendiauk, mille põhja paigutati ligi 5000 palgist kokkupandud parv vältimaks raske hoone võimalikku vajumist. Pikka aega täitis see puitkonstruktsioon ausalt talle pandud ülesannet. Viimastel aastakümnetel on aga Tartu kesklinnas põhjavee tase langenud. Selle tagajärjel jäid puitparve osad konserveeriva vee alt välja ja hakkasid kõdunema, mis põhjustas peahoone vajumise. Nagu näitavad peahoone fassaadile tekkinud praod, toimub vajumine ebaühtlaselt ning kahjustab tublisti hoonet.

Nüüd oleme asunud peahoone vundamendi tugevdamisele. Umbes kahe aasta jooksul eemaldatakse kõdunenud puitalus ning vundamendi kõrvale surutakse 30 cm läbimõõduga terastorud, mis hiljem täidetakse betooniga. Edaspidi hakkab peahoone toetuma nendele torudele paigutatud uuele vundamenditaldmikule. Arusaadavalt on töö keerukas, sest hoone peab jääma kogu remondi ajal õppetööks kasutatavaks. Väljastpoolt kaevatakse vundament lahti, hoone seest surutakse aga torud vundamendi juurde võimsate õlitungraudadega.

Teevad seda tööd meie omad ehitusmehed TRÜ ehitusjaoskonnast meister Raivo Sarealli juhtimisel. 1974. aastal on plaanis kulutada peahoone vundamendi tugevdamiseks 40 000 rubla. Kui hoone kohvikupoolne vundament saab remonditud, kanduvad tööd keemiahoone-poolsesse külge, kus ähvardab sama häda.

R. VÄLI

ACTA DIURNA

Eesti NSV Ministrite Nõukogu nimetas bioloogiakandidaat Juhan Ungeri Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Kehakultuuri- ja Spordikomitee esimeheks. Tartu Riiklikus Ülikoolis töötas dotsent J. Unger kehalise kasvatuse õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmise teaduskonna dekaanina, oli kergejõustiku õppejõud ning kuulus parteikomitee eelmisesse koosseisu, täites agitatsiooni- ja propagandasektori juhataja ülesandeid.

*

Alates käesoleva aasta jaanuarikuust töötab Ajalooteaduskonna prodekaanina üldajaloo kateedri õppejõud ajalookandidaat Olaf-Mihkel Klaassen. Senine prodekaan Benjamin Nedzvetski asus tööle Vabariikliku Õpetajate Täiendusinstituudi pedagoogika ja psühholoogia kateedri juhatajana Tallinnas.

*

4. ja 5. skp. korraldas TRÜ füüsikaosakond koostöös ENSV TA füüsikakomisjoniga ENSV neljandad füüsikapäevad, mis olid sel korral pühendatud NSVL TA 250. aastapäevale. Kahe päeva jooksul kuulati 15 ettekannet vabariigi füüsikute viimase aja saavutustest. TRÜ õppejõududest esinesid ettekannetega P. Kard, A. Koppel, K.-S. Rebane, A. Pae ja L. Sossi.

*

1973. aasta kujunes saavutusterohkeks meie Teaduslikule Raamatukogule. Registreeriti rekordiline arv lugejaid — 10 150. Aasta vältel külastati raamatukogu 336 100 korral, laenutati 905 310 köidet. Toomel asuvad raamatukogu põhifondid täienesid 64 518 ühiku võrra. Käesoleval aastal kavatsetakse uut kirjandust komplekteerida võimalikult läbikaalutult, et pakkuda lugejaile rohkem vajalikku ja nõutavat kirjavara.

*

Asja ilmus trükist teatmik «TRÜ struktuur ja isikuline koosseis 1973», mis pakub andmeid seisuga 1. X 1973. Nagu nimetatud teosest nähtub, oli sel päeval Tartu Riiklikus Ülikoolis 621 koosseisulist õppejõudu, nendest 85 teaduste doktorit, 365 teaduste kandidaati Kutsete järgi: 7 akadeemikut, 54 professorit ja 185 dotsenti.

Tunnustust meie teadlastele

Rektorile saabus koopia Kõrgema ja Keskerihariduse ministrile sm. Sofinskile saadetud kirjast, milles NSV Liidu peakonsul Montrealis teatab meie professori Jüri Saarma edukast pedagoogilisest ja teaduslikust tegevusest Montreali McGill'i Ülikoolis Kanadas.

Kirjas märgitakse, et peale oma põhitöö ülikoolis leidis J. Saarma aega lektor-propagandistlikuks tegevuseks mitte ainult meditsiinilistel teemadel ja osutas abi ühiskondlikele organisatsioonidele. Ühtekokku pidas prof. J. Saarma üle 60 loengu ja ettekande mitmesugustes Kanada meditsiinilistes õppeasutustes ja saavutas suure populaarsuse.

● 17. dets. 1973. a. täitus 10 aastat Üleliidulise Teaduse ja Tehnika Informatsiooni Instituudi Matemaatikaosakonna juures alaliselt tegutseva teadusliku geomeetria seminari loomisest. Praegu ühendab seminar üle 180 geomeetriaspetsialisti, nende hulgas 37 füüsika-matemaatikadoktorit ja 117 teaduste kandidaati. Seminari büroo liige on ka TRÜ algebra ja geomeetria kateedri juhataja füüsika-matemaatikadoktor professor Ülo Lumiste, keliele instituudi direktor prof. A. J. Mihhailov avaldab tänu suure ühiskondliku teaduslik-organisatoorse töö eest.

● 14.—16. nov. 1973. a. toimus Moskvas üleliiduline teaduslik-metoodiline konverents teemal «Üliõpilaste teadusliku maailmavaate kujunemine ühiskonnateaduste õppimise protsessis». Konverentsist võttis osa üle 600 teadlase, filosoofi, sotsioloogi ja ülikoolide ühiskonnateaduste õppejõu Nõukogude Liidust ning teadlasi välismaalt. Konverentsi plenaaristungitel ja sektsioonides arutati noorte kasvatamise aktuaalseid teoreetilisi ja praktilisi probleeme.

Konverentsi tööst võttis osa ka TRÜ filosoofia kateedri dotsent Mikk Titma, kes esines ettekandega «Isiksuse maailmavaate eristamise probleem». Huvitava ja sisuka töö eest pälvis M. Titma konverentsi orgkomiteelt heakskiidu.

A. LIIVAK

Kokkuvõttelist möödunud aasta teaduslikust tööst

Jaanuaris peetud TRÜ Suure Nõukogu istungil esitas hiljuti ametist lahkunud teadusala prorektor J. Tammeorg aastaaruande teaduslikust tööst.

Võrreldes 1972. aastaga paranes teadusliku töö olukord. Mitmeid meie teadlasi märgiti ENSV Teaduste Akadeemia teadusliku töö koondaruandes. Märkimist vääris **J. Reineti** laboratooriumis konstrueeritud elektroaerosoolide generaator ja **J. Reineti** aerosoolaparaadid. **E. Siirde, S. Sibul, Ü. Lepp** ja **V. Meipalu** pälvisid tunnustuse rahvusvahelises ulatuses oma töödega aerosoolide meditsiinilise kasutamise alalt. Esiletõstmist väärivad ka **E. Raudami, E. Tünderi, T. Sullingu, A. Mikelsaare** ja **A. Lenzneri** saavutused. Trükist ilmus **14** monograafiat ja **13** õpikut. Rotaprintpaljunduses ilmus **109** õppevahendit. Publitseeritud teaduslikke artikleid oli mullusest enam — **1156**. Lepingulisi töid tehti **1243** tuhande rubla eest. Aasta jooksul kaitsti **8** doktori- ja **31** kandidaadiväitekirja, aspirantuuri lõpetas edukalt **66%**. Arsti- ja Bioloogia-Geograafiateaduskond olid edukaimad teadusliku töö kontsentreerimisel ja komplekssemaks muutmisel. Tihenes side NSV Liidu, ENSV ja erialade teaduste akadeemiatega.

Rahule ei saa jääda sellega, et enamik teaduskondi ei leidnud võimalust teaduslikku tööd kontsentreerida. 7 aspiranti ja õppejõudu ei tulnud toime oma teadusliku töö plaaniga. Üleliidulistes väljaannetes avaldati mullusest vähem artikleid, pidurdus ülikooli toimetiste reeglipärane ilmumine. Ei laabu doktoriväitekirjade tähtaegne lõpetamine ja aspirantuurivõlgnevuste likvideerimine. Uurimistulemuste praktikasse juurutamist kammitsevad loidus ja huvipuudus.

Õppejõudude dots. E. Koemetsa, dots. L. Kerese, dots. J. Kalitsa, dots. A. Raigi ja dots. S. Oja juhendada olnud aspirandid lõpetasid aspirantuuri töö kaitsmisega. Töö esitamiseni aspirantuuriaja lõpuks suutsid viia oma juhendatavad prof. V. Past, dots. S. Oja, dots. H. Pauts, dots. A. Haav, prof. E. Tünder, dots. I. Piir, prof. H. Vahter, van. tead. t. A. Tuulmets, prof. J. Saarma, prof. E. Raudam, dots. O. Mutt, dots. L. Tähepõld, dots. U. Palm ja dots. T. Karu.

Eelnevast lähtudes otsustas TRÜ nõukogu kohustada kõiki instantse 1974. a. NLKP KK ja NSVL Ministrite Nõukogu 18. juuli 1972. a. määruse täitmisele veelgi suuremat tähelepanu osutama. Konkreetsete abinõudena nägi nõukogu ette uurimisteemade arvu vähendamist koos nende sisulise tihendamisega ja kollektiivset uurimistööd, üleliiduliste kontaktide süvendamist, koostööd juhtivate uurimisinstituutidega; tagada «TRÜ Toimetiste» plaanipärase ilmumise kindlustamist; elavamat teaduslike tööde publitseerimist üleliidulistes väljaannetes; rakendusliku väärtusega teaduslike tööde juurutamist, üliõpilaste sagedasemat osalemist lepingulistes töödes.

Dots. U. Reino ettekande ja sõnavõttude kohaselt on ÜTÜ tegevus 1973. a. aktiviseerunud. 84% üliõpilastest on võtnud osa ühingu tööst. Suurenes ülikoolisisesele ja vabariiklikule konkursile esitatud tööde hulk, eriti Arsti- ja Õigusteaduskonnas. Üleliiduliselt konkursilt toodi 3 medalit ja 3 diplomit, Bioloogia-Geograafiateaduskonna lõpetanu Mart Saarma tööle määrati NSVL TA medal ja aastapreemia.

Üliõpilaste aktiviseerimisel konkurssidest osa võtma olid edukaimad ühiskonnateaduste kateedrite õppejõud. Suurenes üliõpilaste osavõtt ÜKTU Büroo tegevusest.

Kasinat huvi ÜTÜ töö vastu märgiti Arsti-, Filoloogia- ja Bioloogia-Geograafiateaduskonnas, samuti Füüsika-Keemiateaduskonna nooremate kursuste hulgas. Vähe tegelevad oma kasvandike suunamisega ÜTÜ liinis Filoloogia- ja Kehakultuuriteaduskonna õppejõud.

Nõukogu otsuses fikseeriti vajadus uute töövormide leidmiseks, üliõpilaste aktiviseerimiseks teaduslikule tegevusele.

Läti keel meie ülikoolis

Juba 1803. aastal loodi Tartu Ülikoolis läti keele lektorikoht. Tollest aastast peale kuni 1918. aastani õpetati pidevalt seda keelt. Õppijate hulgas oli lätlastest, eestlastest, sakslastest ja venelastest üliõpilasi. Lektoritest olid mõned hästi tuntud läti keeleteadlased ja kirjamehed, nagu J. Lautenbahs. Ka läti kuulsaim keeleteadlane, pärastine Harkovi ja Riia ülikooli professor ning akadeemik J. Endzelins on meie ülikoolis lugenud läti keele teaduslikke kursusi. Kodanliku Eesti aegses ülikoolis õpetati läti keelt perioodiliselt. Teaduslikke kursusi luges prof. P. Arumaa ja lektorikursust muuseas K. Dravinš. Tartu Riiklikus Ülikoolis oli pikemat aega läti keele õppejõuks dots. K. Aben, kes oli ühtlasi läti ning eesti ja liivi keelesuhete uurija. Pärast dots. K. Abeni pensionileminekut on läti keelt mõnel semestril õpetanud allakirjutanu. Viimastel aastatel ei ole aga läti keelt meie õppekavades olnud. Käesolevast semestrist on ta aga taas saanud Filoloogiateaduskonna fakultatiivseks õppeaineks. Läti keele õppejõuks on Läti Riikliku Ülikooli läti filoloogia osakonna lõpetanu, praegune soome-ugri keelte kateedri töötaja Māra Veinberga.

Läti keele oskus on paljudele vajalik, nagu lingvistidele, kirjandusloolastele, folkloristidele, ajaloolastele, etnograafidele, geograafidele, bioloogidele jne. Usutavasti tuleb loengutele ohtrasti osavõtjaid. Et teada saada, mis ajal õppetööd korraldada, palutakse osavõtjaid endast teatada soome-ugri keelte kateedrisse (ph. 206, tel. 521).

PAUL ARISTE

Pildil. Vasakult: H. Hindrov, K. Aun, T. Padjus, J. Kask, M. Veisson, J. Kõdar.

K. Raua foto

Uut embleemi EÜE-le

Käiseembleemi originaalsuurus võib olla kuni 6×6 cm. Embleem olgu maksimaalselt neljavärviline, kusjuures žüriil on õigus muuta autoriga kooskõlastatult värvide kombinatsiooni vastavalt vormirõivastuse materjalile ja värvile. Embleemil peab olema tekst «Eesti Üliõpilaste Ehitusmalev» ja aastaarv 1974 või EÜE-74. Embleemi kavand esitada originaalsuuruses ja 2,5 korda suurendatult koos värvilahendusega.

Reklaamplakat on mõeldud EÜE propageerimiseks kõrgemates, koolides ja kasutamiseks EÜE üritustel. Plakatil olgu tekst «Eesti Üliõpilaste Ehitusmalev» ja aastaarv 1974 või EÜE-74. Arvestada täiendava teksti paigutamise võimalikkust. Plakati kavand esitada originaalsuuruses koos värvilahendusega. Ideekavandid palume märgusõnaga varustatult esitada aadressil: Tallinn 200032, Heina tn. 22, EÜE Keskstaap; «Embleemivõistlus» või «Plakativõistlus». Ideekavandile lisada märgusõnaga kinnises ümbrikus andmed autori kohta: perekonna- ja eesnimi, õppeasutus või töökoht, elukoha aadress ja telefon.

Kavandite esitamise tähtaeg on 15. veebruar 1974. a. (postitempli kuupäev). Esitatud töid ei tagastata.

Paremate tööde autoreid premeeritakse rahaliste preemiatega: käiseembleemi kavandite autoritele

üks esimene preemia — 30 rbl.
neli ergutuspreemiat á 10 rbl.;

reklaamplakatite kavandite autoritele

üks esimene preemia — 60 rbl.
üks teine preemia — 30 rbl.
kolm ergutuspreemiat á 10 rbl.

Žüriil on õigus vastavatasemeliste tööde puudumisel antud üldsummat piires auhindu ümber jagada.

Võistluse tulemused avaldatakse «Noorte Hääles» ja kõrgemate koolide ajalehtedes kahe nädala jooksul pärast žürii otsuse langetamist.

EÜE Keskstaap

Märgitakse edu

Jaanuarikuus tehti ülikoolis kokkuvõtteid tsiviilkaitsealasest tööst 1972/73. õ.-a. ja kavandati tegevus 1973/74. õppeaastaks.

Mulluste heade tulemuste eest avaldati rektori käskkirjaga 22. jaanuarist 1974. a. kiitust sanitaarsalgale nr. 6 (komandör S. Niklus), kes saavutas esikoha ülikoolis ning keda tublide tagajärgede eest ülelinnalistel võistlustel autasustati sõiduga Moskvasse.

Teaduskonna tsiviilkaitse-alase dokumentatsiooni eeskujuliku korrashoiu eest avaldati tänu Arsti-teaduskonna dekaanile E. Raudamile, Majandusteaduskonna dekaanile V. Krinalile ning teaduskondade tsiviilkaitse staapide ülematele V. Vaskele, K. Bachmanile, T. Söördile, L. Mälisenile, A. Roosmale, J. Jegorovile, P. Peetsule, M. Kullile, E. Nõvandile ja E. Sakile.

Tsiviilkaitse-alaste ülesannete eduka täitmise eest avaldati tänu TRÜ tsiviilkaitse staabi ülema abidele A. Aldile (med. teenistus), M. Kotikule (side) ja K. Taljale (varjendid) ning tsiviilkaitse õppejõule V. Kotovile.

NB!

EÜE keskstaabi uus aadress on 200032, Tallinn, Heina t. 22, tel. 666-495.

Tulgete vetk

24. jaanuaril lähetas TRÜ komsomolikomitee Tartust teele sõjalis-patriootilisest matkast osavõtjad, üle poolesaja üliõpilase. Rongiga Moskvasse, sealt hargneti: Uraalidesse, Baškiiriasse, Komisse, Murmanskisse. Matka üks initsiaatoreid oli komitee liige Hardo Aasmäe, kes aasta tagasi koos oma mõttekaaslastega viis ellu bioloogia-geograafiaüliõpilaste talvise turiaadi Koolasse, Karjalasse ja Uraali. Kümnes tänavu teele asunud matkarühmas on tulevasi biolooge, geograafe, ajaloolasi, filolooge, füüsikuid, üldjuhiks Volli Kalm, Bioloogia-Geograafiateaduskonna komsomolisekretäri asetäitja. Lähemale suundunud rühmad (Pihkva, Novgorod, Taga-Karpaatia) on koju saabunud, teised jõuavad semestri alguspäeviks.

Aspirantidest 1973. aastal

TRÜ Nõukogu koosolekul 4. jaanuaril vaadeldi aspirantide tööd ja olukorda aspirantuuri vastuvõtmisel. Sel teemal tegi põhjaliku ettekande **TRÜ aspirantuuriosakonna juhataja Salme Laar.** Järgnevalt toome momente sellest.

Viimased aastad pole olnud eriti edukad tähtajaliselt kaitstavate väitekirjade poolest. 1972. a. lõpetas aspirantuuri tähtajaliselt väitekirja esitamise või kaitsmisega 64% aspirantidest (1971. a. 51%, 1970. a. ainult 34%). See sundis enam tähelepanu pöörama aspirantide plaanipärasele tööle 1973. a. Eriti tuli suurendada juhendajate ja kateedrite kontrolli. 1973. a. lõpetas aspirantuuri edukalt 65,8% aspirantidest. Viimaste aastate töö on küll paranemise tendents, ometi ei esita lubamatult suur osa aspirantidest väitekirju õigeaegselt. Nõudliku ja printsipiaalse lähenemise tulemusel arvati 1973. a. aspirantuurist välja 3 statsionaarset ja 14 mittestatsionaarset aspiranti. See parandas kahtlemata edukalt lõpetajate protsenti, kuid suur väljalangevus annab ühtaegu tunnistust ebarahuldavast kandidaatide valikust ja korratusest aspirantide töös. Näib, et kateedrid ei abista aspirante küllaldaselt. Liberaalitsemine lohakalt plaani täitvate aspirantidega on taunitav. Ometi on küllalt palju tegemist, et kateedrijuhatajaile ja juhendajaile selgitada ühe või teise aspirandi aspirantuuri tähtajalise lõpetamise perspektiivitust. Ainult prof. Hagelberg tegi oma initsiatiivil rektoraadile ettepaneku aspirandi väljaarvamiseks individuaalplaani mittetäitmise tõttu.

Väitekirjad jäid lõplikult vormistamata järgmistel statsionaarse aspirantuuri lõpetajail 1973. a.: M. Laan (üldfüüsika kateeder, juhendaja dots. K. Kudu), H. Lupp (pedagoogika kateeder, juhendaja dots. E. Koemets), J. Kõõbi (hospitaalsisehaiguste kateeder, juhendaja prof. L. Pāi), R. Parve (NLKP ajaloo kateeder, juhendaja EKP KK Partei Ajaloo Instituudi ajaloodoktor A. Lebbin, R. Parve oli suunatud nimetatud instituudist ülikooli juurde sihtaspirantuuri), A. Leiten (arvutusmatemaatika kateeder, juhendaja dots. L. Kivistik), J. Afanasjev (matemaatika õpetamise metoodika kateeder, juhendaja dots. O. Prinits), A. Beloussov (vene kirjanduse kateeder, juhendaja prof. J. Lotman), T. Uukkivi (vene keele kateeder, juhendaja dots. K. Toim), A. Okk (spordifüsioloogia kateeder, juhendaja prof. A. Viru).

Mittestatsionaarsetest aspirantidest jätsid väitekirja esitamata J. Gross (teaduskonna sisehaiguste kateeder, juhendaja prof. K. Kõrge), A. Koldits (hospitaalsisehaiguste kateeder, juhendaja prof. kt. V. Saarma), H. Koik (üldajaloo kateeder, juhendaja prof. P. Vihalem) ja A. Leinbach (loogika ja psühholoogia kateeder, juhendaja ped. kand. O. Kõverjalg Tallinnast).

Enamikul nimetatuist oli kevadise atesteerimise aruande põhjal väitekiri tähtajaliseks üleandmiseks enam-vähem valmis. Kas ei osanud kateedrid neid lõpupingutustes küllalt aidata või oldi hoopis atesteerimisel vähenõudlikud?

Halvasti täideti nõuet, et teaduskondade nõukogud vähemalt kord semestris arutaksid aspirantide tööd ja kord aastas teadusliku juhendaja tegevust. Vaid Õigusteaduskonnas ja Filoloogiateaduskonnas suudeti selle plaani kohaselt jälgida aspirante. Teadusliku juhendaja aruanne kuulati ära Õigus-, Matemaatika- ja Kehakultuuriteaduskonnas.

Halba tööd aspirantuuris saab vältida eriti hoolika aspirantuurikandidaatide valikuga, aga samuti teaduslike juhendajate vastutuse tõstmisega aspirandile teema leidmisel ja tema töö kontrollimisel. Ometi tuleb märkida, et aspirantuuri komplekteerimisega on raskusi. Möödunud aastal jäi täitmata 3 mittestatsionaarse aspirantuuri kohta: poliitilise ökonoomia, filosoofia ja sisehaiguste erialal. Vene keele õpetamise metoodika erialal aga jäi täitmata statsionaarne koht.

Aspirantuurikandidaatide sisuline ettevalmistus on paranenud. 1973. a. võeti aspirantuuri kokku 34 aspiranti. Neist oli kandidaadieksameid sooritanud 88% (1972. a. 70%), seejuures kõik eksamid 21 aspiranti (61%, 1972. a. 41%). See näitaja on parim, võrreldes kõigi eelnevate aastatega. Trükis avaldatud teaduslikke artikleid või üliõpilasvõistlustöid oli esitada 28-l aspirantuuri vastuvõetul. Need näitajad annavad lootust möödunud aastal vastuvõetute aspirantuuri edukaks lõpetamiseks. 1973. a. kaitsesid väitekirja 31 TRÜ töötajat ja aspiranti ning 12 endist aspiranti, kes nüüd töötavad väljaspool ülikooli.

M. PREEM

Autot juhtima

Auto-motokabineti amatöörautojuhikursuste III rühm alustab tööd **11. veebr. kell 16.**

Soovijatel tulla Gagarini t. 1 (II korrus, sissepääs õue kaudu).

LUULETAJA KATEEDRIS

ÜTÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule ring tuleb kokku 12. skp. ülikooli peahoone 139. auditooriumis kell 18. Koosolek on pühendatud GUSTAV SUITSU mälestusele. Noor lugeja tunneb seda nime ennekõike luules. Kuid aastail 1921—1943 töötas G. Suits ju Tartu Ülikoolis eesti ja üldise kirjanduse professorina ning oli ühtaegu Akadeemilise Kirjandusühingu esimees. Need osad tema tegevusest ongi seekord kõne all. Mälestusi ja tähelepanekuid G. Suitsust esitavad dots. R. Kleis, prof. Ed. Laugaste ning V. Ernits. P. Olesk vaatleb oma ettekandes G. Suitsu kirjandusteadusliku töö üldsuunda.

Tulge kuulama!

AUGUST ANNIST
ja soome kirjandus

Asja möödus 75 aastat omaaegse Tartu ülikooli õppejõu, kirjandusteadlase, folkloristi, luuletaja ja tõlkija August Annisti sünnist. Selle teoka ja mitmekülgse mehe paljudest töölõikudest väärib väljatõstmist tema tegevus eesti ja soome kultuurikontaktide pideva arendajana. Juba koolipoisina oli ta soome keele selgeks õppinud ja kui ta 1919. a. astus Tartu Ülikooli kirjandust ja eesti filoloogiat õppima, siis võis ta kohe oma keeleoskust praktiliselt rakendada. Noore üliõpilasena hakkas ta Eino Leino luulet eesti keelde tõlkima ja 1922. a. avaldas eri raamatuna Leino «Helkalaulud». Sellele järgnes F. E. Sillanpää romaani «Vaga viletsus» tõlge (1923). Olles vaevalt ülikooli lõpetanud, koostas Annist entsüklopeedilise koguteose «Soome-maa, rahvas ja kultuur» (1924), millesse kirjutas ise mitmed olulised peatükid. Osa võttes fenno-ugristika kongressist 1925. a. Helsingis, pidi ta sealsamas kirjutama soome ajalehtede jaoks lühiülevaated eesti kirjandusest. Samal aastal toimetas ta trükki «Koidula ja Almbergi kirjavahetuse», mis on jäänud üheks põhiliseks allikaks soome—eesti kultuurisuhete uurijaile. Ta jätkas soome luule tõlkimist eesti keelde, laiendas E. Leino kõrval autorite valikut (rahvalaulud, J. L. Runeberg, V. A. Koskenniemi, L. Onerva, U. Kailas, K. Vala, E. Vuorela, P. Mustapää jt.), ning tõlkis J. Aho romaani «Panu» (1926) ja E. Leino näidendi «Simo Hurt» (1927), mis käsitlevad Soome ajalugu.

Neil aastatel viibis Annist teadusliku stipendiaadina pikemat aega Soomes ja tutvus põhjalikumalt sealse kultuuri ja majandusega. Tal kujunes tihe kontakt Soome Kirjanduse Seltsi ja mitmete erakirjastustega, kelle väljaandeid ta hakkas eesti lugejale pidevalt tutvustama. Alates 1926. aastast avaldas A. Annist eesti ajakirjanduses, ajakirjades «Looming» ja «Eesti Kirjandus» ning mujalgi tutvustavaid ülevaateid värskelt ilmunud soome ilukirjandusest ja humanitaaralastest teaduslikest töödest. Need sisukad ja iseseisvad artiklid avardasid tunduvalt eesti lugeja vaimset horisonti, andsid soovituse soome paremate kirjanduslike teoste tõlkimiseks, mõjutasid meie kirjanike suunavõtmist ja pakkusid ideid mõnegi kultuurialase ning teadusliku teose või seeria väljaandmiseks.

August Annist 1941. a.

Ülevaadete kõrval kirjutas Annist rohkesti artikleid üksikute soome kirjanike eluloo ja loomingu tutvustamiseks (A. Kivi, A. Järnefelti, V. A. Koskenniemi, J. Lehtoneni, F. E. Sillanpää jt. kohta). Soome Kirjanduse Seltsi 100 aasta juubeliks koostatud koguteoses «Tervitus lahe tagant» (1931) avaldas Annist uurimuse «Soome kirjandus Eestis» ja samasisulise ulatusliku bibliograafia, mis on jäänud peaaegu ainsateks töödeks sellel alal. Alates 1933. aastast hakkas Annist soome ajakirjades («Suomalainen Suomi», «Virittäjä» jt.) käsitlema eesti kirjanduse aktuaalseid probleeme ja avaldama uurimusi soome kirjandusest. eriti rahvuseepose «Kalevala» kohta. Suurel määral soome koolkonna mõjul kirjutas ta oma doktoriväitekirja «F. R. Kreutzwaldi «Kalevipoeg»», mille I osaga promoveerus 1934. aastal; hiljem järgnes veel 2 osa, milles arvestatakse rohkesti soome aineid, eriti «Kalevala» paralleelsusi ja mõju.

Soome rahvalaulude ja uuema luule tõlked võttis Annist kokku mahukas kolmeköitelises teoses «Soome antoloogia» (1930—1934), mille varustas põhjaliku ja asjatundliku sissejuhatusega. Soome rahvuseepos «Kalevala» oli eesti keelde jõudnud juba aastakümneid varem, kuid tõlge oli kunstiliselt halva kvaliteediga, seepärast alustas Annist rasket tõlkimistööd uuesti ja avaldas täisväärtusliku eestikeelse «Kalevala» 1939. aastal. See nõudlik töö stimuleeris tõlkijat ka eepose iseseisvale uurimisele, nõnda, et Annist avaldas «Kalevala» kohta mitu artiklit eesti ja soome keeles. Rasketel sõja-aastatel publitseeris ta iseseisvad teosed ««Kalevala» kui kunstiteos» ja soome keeles ««Kalevala» taideteoksena» (mõlemad 1944). 1930-ndate aastate lõpul käsitles Annist Tartu Ülikooli loengutel ja seminarides soome — eesti kirjanduse uurimise ühiseid probleeme ning rakendas üliõpilasi nende lahendamiseks.

Nõukogude perioodil töötas Annist rahvaluule alal ja andis suure panuse «Kalevipoja» teadusliku väljaande koostamisele (1961—1963), samuti Fr. R. Kreutzwaldi muinasjuttude monograafia kirjutamisele (1967). Ta avaldas ka «Kalevala» tõlke (1967) ja ««Kalevala» kui kunstiteos» (1969) uustrüki, kirjutas artikleid «Virittäjäs» ja võttis sõna soome teadusliku kirjanduse kohta. Kokkuvõttes on Annist senini jäänud kõige viljakamaks ja asjatundlikumaks soome—eesti kultuuri- ja kirjandussuhete käsitlejaks ja tegelikuks ellurakendajaks.

R. PÕLDMÄE

Luuletaja, teadlane, õppejõud

Käesoleva aasta 30. jaanuaril sai TRÜ vene kirjanduse kateedri dotsent Valmar Adams 75-aastaseks. Juubilari, tuntud teadlase ja populaarse lektori nimi on hästi tuntud kogu Filoloogiateaduskonnas ja laiemaltki. Dotsent V. Adamsi teaduslik-pedagoogiline tegevus (kus samuti võib tähistada juubelit, kuivõrd V. Adams on sel alal töötanud 40 aastat) on erakordselt avar ja mitmekesine: ta on ühtaegu uurija, õppejõud, kirjanik, kriitik ja poeet. Valmar Adams kehastab oma tegevuse paljupalgelisuses põlist filoloogilist traditsiooni, mille kohaselt erudeeritud õpetlane peab samaaegselt võtma vahetult osa kaasaegsest kirjanduselust.

V. Adamsi kui teadlase huvidering küünib vene folkloorist kuni Gogoli ja Igor Severjanini loominguni. Võrdlev kirjandusteadus, retseptsiooni- ja tõlketeooria ning loomingupsühholoogia moodustavad vaid osa nendest probleemidest, mille läbitöötamisse on juubilar andnud oma aktiivse panuse. Samaaegselt moodustab V. Adamsi teaduslike ja kirjanduslike huvide mitmekülgsus orgaaniliselt ühtse sisulise terviku. Siin on tsementeerivaks materjaliks dotsent Adamsi isiksus. Juubilar on ilmetuse ja halluse põhimõtteline vastane: kõik, mida ta kõneleb või paneb paberile kirja, alates teaduslikust artiklist ja lõpetades eksamiprotokolliga, kannab tema isiksuse pitserit. Selline, eredalt silmatorkav, kohati äärmuslik isikupärasus, mis läbib nii juubilari loomingut kui ka loenguid ja igapäevast käitumist, ei ole juhuslik. See tuleneb eelkõige asjaolust, et Valmar Adams on romantik — romantik õppetoolil oma üliõpilaste ees, romantik kateedri koosolekul oma kolleegidega suheldes, romantik teadusliku mõtlemise laadilt, romantik käitumiselt ja romantik isegi käekirja poolest. Just see romantiline püüe muuta iga oma rida ja iga oma žest isikupäraseks iseloomustab V. Adamsi maailmatunnetust, elulaadi. (Tuletagem siinkohal meelde, et Puškini sõber, vene romantismi teoreetik Vjazemski armastas isegi oma ortograafilisi vigu ega lubanud neid trükis parandada, eelistades pigem isikupäraselt eksida kui kirjutada ühtemoodi õigesti nagu paljud seda teevad.)

Juubilari psühholoogiline orienteeritus romantismile kui ideaalile ja käitumisnormile on seotud ka tema kui lektori stiiliga, mis on täis tuld, žeste, lüürilisi kõrvalepõikeid, ja mis on läbi põimitud autobiograafiliste seikadega, aga samuti kõigile kolleegidele hästi tuntud pulbitseva temperamendiga. On ju romantism nooruslikkus, ja jälgides dotsent V. Adamsit nii kodus kui tööl, on raske uskuda, et tema aastate arv küünib tõepoolest kolmveerandsajani. Tahtmatult tekib mulje, et see on vaid üks osadest, mille loomiseks on nii helde V. Adamsi romantiline fantaasia, juubilar ise on aga kaugelt-kaugelt noorem.

Vene kirjanduse kateedri kollektiiv õnnitleb kogu südamest oma austatud kolleegi ja soovib, et ta ka edaspidi säilitaks talle omase energia, hingenooruse ning loomingulise sihikindluse.

Professor J. LOTMAN

Richard Antonsi 75. sünniaastapäevaks

11. veebruaril möödub 75 aastat akadeemik R. Antonsi sünnist. Ta sündis põllutöölise pojana Võrumaal Antsla vallas. Varakult, alates üheksandast eluaastast hakkas ta tööle: algul karjasena peremehe, hiljem sulasena mõisniku juures. Tööd otsides oli ta sunnitud 17-aastasena sõitma tolleaegsesse Kostroma kubermangu. Vahetu töö kujundas R. Antonsi iseloomujooned ja terve ühiskondliku ellusuhtumise.

1920. a. astus R. Antons Kommunistliku Partei liikmeks. Samast aastast õppis ta Leningradi Lääne Vähemusrahvuste Kommunistliku Ülikooli kursustel Eesti töölisfakulteedis ja Herzeni nimelises Pedagoogilises Instituudis. 1934. a. lõpetas Richard Antons Punase Professuuri Instituudi põllumajandusosakonna ja asus tööle kõrgema kooli õppejõuna algul Iževskis, siis Rostovis Doni ääres ning pärast nõukogude võimu taaskehtestamist Tartu Riiklikus Ülikoolis ja Eesti Põllumajanduse Akadeemias.

Suure Isamaasõja aastatel võitles R. Antons Tartu hävituspataljonis ja hiljem Eesti Laskurkorpuse ridades.

Oma elu viimasel perioodil töötas Richard Antons ENSV TA Majandusinstituudi direktorina (1954. a-st kuni surmani 10. mail 1966. a.). Sel perioodil sai ta üldtuntuks suure eruditsiooni ja võimetega majandusteadlasena. 1950. a. kinnitati talle õkonoomikakandidaadi kraad, 1961. a. valiti ta ENSV TA akadeemikuks.

Richard Antonsi elu ja tegevus oli tihedalt seotud poliitilise õkonoomia uurimise ja õpetamisega vabariigi kõrgemates koolides. Juba 1940. a. oli ta Tartus õhtuülikooli esimeseks lektoriks poliitilise õkonoomia alal. Aastail 1949—1951 töötas Richard Antons TRÜ õppeprorektorina ja 1951—1954 EPA rektorina, juhtides samal ajal ka poliitilise õkonoomia kateedrite tööd.

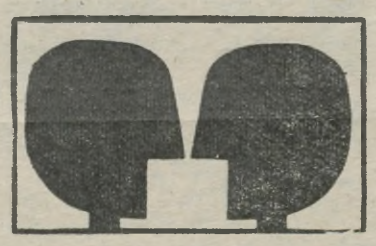
Richard Antonsi iseloomus olid ideaalselt läbi põimunud võimeka administraatori ja andeka pedagoogi jooned. Eriti meenutan aastaid, mil olin tema esimene aspirant poliitõkonoomia alal. Olles tol ajal EPA rektor, üle koormatud administratiivtööga, suutis Richard Antons leida alati aega väitekirjaga seotud probleemide arutamiseks.

Richard Antons oli äärmiselt tähelepanelik ja siiras pedagoog, kes suutis avada poliitilise õkonoomia kui teaduse teoreetilisi lähtekohti ja süvendada kiindumust oma aine vastu. Peale selle suhtus ta mõistvalt ka igapäevastesse elumuredesse, leides nende ületamiseks alati lahendusi. Richard Antonsi eestvedamisel on paljud vabariigi poliitõkonoomid oma tööd korraldanud ja kvalifikatsiooni tõstnud.

Mälestus Richard Antonsist kui suurest teadlasest ja pedagoogist on püsiv.

Dots. V. TÜRK

Eksamid lõppesid

Intervjuu

Tiia Vahtra, TRÜ seminariraamatukogu juhataja.

1. Millised on Teie muljed lõppenud sessioonist?

Täiesti tavaline sessioon, ei mingeid erilisi muljeid. Tööd oli rohkem, aga vaevalt, et seda nüüd muljeks pidada saab.

2. Kas tekkis probleeme?

Ruumi piiratus on meie iseregueeruv probleem, Usun, et kui üliõpilased väldiksid asjatut laudade kinnihoidmist, siis lahenduks seegi.

Raamatukogu kõige suurem mure on alati olnud laenutajad, kes ei too kirjandust õigeaegselt tagasi. Meelepaha teevad mitmed kaugõppijad — sõidavad minema ja jätavad raamatu ühiselamusse, aga kust meie teame minna sealt otsima.

Ja olekski palve: kui keegi silmab kuskil ühiselamus kogule kuuluvat järelevalveta raamatut, siis toodagu see ära — oleme väga tänulikud.

3. Mõni sõna ka uuest semestrist.

Uuel semestril tuleb kaks uut töötajat, sest mina ise lähen üle Toome raamatukokku ja üks töötaja õpperaamatukogusse. Nii et jääb ainult üks endise kollektiivi liige. Sellepärast tahaks nüüd enne äraminekut kõik korda saada. Ülejäänu on üliõpilaste teha.

Kõnetas
LINNAR PRIIMÄGI

Minu sessiooniprobleemid

1. Pärast viimase arvestuse kättesaamist oli seesugune tunne, et nüüd oleks paras teha üks... «Kelluke».

2. Niisiis alustasin sessiooni reipa enesekindla tundega, umbes nii, et mis need mõned professorid ühe mehe käes pole sokusarveks keerata.

3. Üks teine probleem oli muidugi see, et jõuda vähemalt kõige põhilisem materjal korra läbi lugeda.

4. Välksemad porbleemid:

a) kuidas jätta eksamineerijale niisugune mulje, et eksam on siiski üks väga pinnaline meetod avamaks mu sügavaid teadmisi antud aines;

b) kuidas manada vastamise ajal näole jäigalt naeratav ilme, mida meil hakati «pühapäevanaeratuseks» kutsuma (iseenesest on niisugune kohandumine meile kui tulevastele teenindustöötajaile (õpetajad, ajakirjanikud jms.) väga õpetlik);

c) kuidas hoida kütkeis oma sooje tundeid eksamineerija vastu, kui ta on täiesti inimlikult ja heasüdamlikult pannud välja positiivse hinde.

5. Kui olla päris tõsine, siis tuleb küll tunnistada, et põhiline probleem oli hirm, millel teadagi on suured silmad. Närvipinge üleloomulik kasv enne eksameid ja selle järelmõjud veel kaua pärast sessi tunduvad kõige tõsisemate probleemidena ka tänavu.

MART UMMELAS

Noorte teadlaste nõukogu

16. jaanuaril toimus noorte teadlaste nõukogu järjekordne koosolek. Esimese küsimusena oli päevakorras NTN-i kogumiku väljaandmine. Nii kiireneks aspirantide ja noorte teadlaste artiklite avaldamine. Koosolek pidas otstarbekaks taotleda sellise eraldi väljaande asutamist ja kohustas Jüri Allikut esitama 30. jaanuariks vastava projekti. Ühtlasi mainiti sõnavõttudes, et sellisel väljaandel, mis pealegi tuleks üsna kirju sisuga, on mõtet juhul, kui ta ilmub kiiremini ülikooli toimetistest.

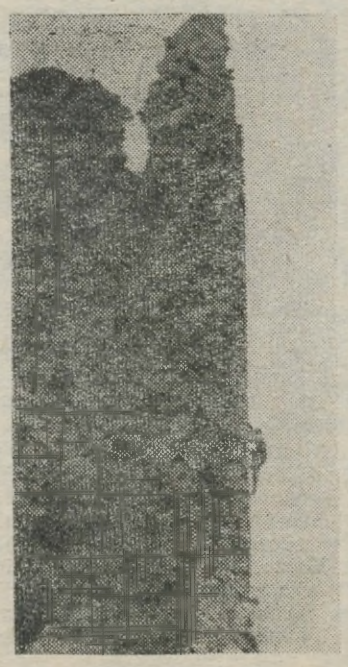
Veebruaris tahetakse organiseerida esimene loeng noortele teadlastele ja aktivistidele sarjast «Akadeemia». Veebruaris või märtsi algul toimub ka noorte teadlaste seminar teemal «Teadus ja ideoloogia». 30. jaanuaril korraldati ümmarguse laua kohtumine noore spetsialisti probleemide kohta. Veebruaris on lubanud TRÜ noorte teadlastega kohtuma tulla EKP KK osakonnajuhataja sm. O. Utt. Lähemal ajal toimub samuti TPI, TRÜ ja teiste asutuste NTN-ide üldprobleeme käsitlev ühine seminar.

Mägimatkakool

Mägimatkamisega alustati Tartus 1968. a., kui turismiklubi juurde loodi mägimatkasektsioon. Eesmärgiks on olnud antud matkaliiki populariseerida, korraldada õppusi ja matku, ette valmistada matkaorganisaatoreid ja instruktoreid. Tänavuseks on mägimatkakooli I kursuse lõpetanud ja käinud mägimatkadel 106 inimest. Mägimatkarajoonideks on olnud Kaukaasia, Fan ja Põhja-Tjan-Šan.

Uus hooaeg on saabumas. Mägimatkamine on tehniliselt raskemaid matkaliike, sellepärast tuleb suurt rõhku panna teoreetilisele ettevalmistusele, samuti kalju-, jõe-, lume, ja jääõppustele. Mägimatkakool kestab 3 kuud ja teadmiste rakendamiseks praktikas sooritatakse õppematk NSV Liidu mägirajoonidesse.

Tartu mägimatkakool turismiklubi juures võtab vastu uusi matkahuvilisi I ja II kursusele. Kõiki soovijaid oodatakse 12. ja 13. veebruaril kell 17—20 Tartu Turismiklubisse Väike t. 5.

Kortereid 60 perele

Kahe viimase aasta jooksul juba teine suur ühine kolimispäev ülikooli töötajaile. Tunamullu elanikud saanud Aardla 9a elamu kõrvale on aastaga kerkinud uus maja — Aardla 7a. See on TRÜ töötajate vastne 60 korteriga kooperatiivelamu, mille sisemus on täpselt võrreldav varasema, riikliku elamuga. Päriselt see ülikooli inimestele siiski ei kuulu, osa majast on ehitatud EPA töötajate või linna korterivajajate kuludega, kuid see on väiksem osa. Võrreldes esialgu planeerituga tuli ka maja suurust vähendada ühe sektsiooni võrra, sest see ähvardas sisse tungida naabruses asuvasse individuaalkrunti, kuid kõigile raskustele vaatamata on akendel juba tükk aega kardinad ees. Majas on üht liiki ühetoalisi kortereid — 17 m² põrandapinnaga, 3 sorti kahetoalisi (nii isoleeritud tubadega kui ka läbikäidavaid) — 27 m², 29 m² ja 33 m² pinnaga, 3-toalised on 31 m² või 45 m² ja 4-toalised 44 m² suured. Elanikud on peamiselt noored spetsialistid, probleemlaboratooriumide teaduslikud töötajad, laborandid, õpetajad. Rohkesti tuleb seekord soolaleivapidusid pidada Arvutuskeskuse töötajail, ka füüsikutel, keemikutel, arstidel.

A. PÕLDMÄE

Lühikesed ja lihtsad õpetused mõnesuguste haiguste vastu

Unes-rõhumine ehk (nõnda nimetatud) Luupainaja.

Kellel see peale käib, ärgu söögu oma kõhtu mitte liiaste täis ega ka mitte õhtu hilja: käigu päeval niipalju kui võimalik väljas jalutamas; joogu niipalju vett kui võimalik. Kui see päeva ajal peale tuleb, nii pea kui inimene pisut pikali viskab, siis joogu klaasitäis Püllneri-Bittervasser; kõige esimese pealetulemise ajal, kui inimene seda märkab, äratatagu teda kohe üles, pandagu teise kohta magama ja võtku klaas külma vett sisse.

Kui pea mühiseb, kõrvad sumisevad, ehk mitmesugused hääled kõrvade sees ehk pea aius on.

Võta mõned vihad mandlid ja näri neid pikkamisi, ka võib umbes 5 troppi Salmiakgeist poole tassi Suhkru veega sisse võtta. Kui väga raskeste haigus peale käib, siis peastetagu riided vallali ja pandagu teda, pea hästi kõrgele säetud, voodi peale ja pea katetagu külma vee lappidega, aga tihti ümbervahetatud, nii et lappid külmad seisavad. Jala säärte peale pandagu sinepi plaastrid. Kui haige sööma isu tunneb, siis antagu t'ale üks väike tassi täis kanget musta kohvi, toit olgu lahja, isiäranis soolast ei tohi sugugi süia.

Kui vinnid ehk vistrikud näu peale löövad.

Pese tihti tõrva seebi ehk natukese Karbol säure veega. Õhtu enne magama minemist pese silmnägu kaunis sooja veega. Viina ega õlut ei tohi juua: käi hästi palju väljas jalutamas ja joo heaste vett ja käi tihti saunas ehk jälle ujumas.

Seesthaigus, kõhu haigus, ehk salalik koleera.

Kõigeparem on jäetükka alla neelata. Ka peab alumist keha külma vee riietega tihti vahetades katma, ja peale selle sooja teki alla, kui inimene väljas on käinud ja õie teed andma väike tassi täis haavalt, ka ei tohi muud süia, kui puljongi, kuhu peeneks õerutud muskati tuleb peale riputada, teine päev võta mõned tropid koleera troppisid, mis apteekist võib saada. Haige ei tohi rammusaid toitusid süia, vaid üksnes võib aga hästi heaste läbi praetud värsked lahja looma liha süija, mitte mis happu ehk soolane on.

Sügelemine.

Kui ihu kangeste sügeleb, siis on kõige tulusam abi, et ennast hästi puhtaste pead ja tihti hästi palju seebiga pesed. Õeru puhta Klitseriiniga ja 1 Karbolsäurega. Kui see kõik ei aita, siis on selge, et see üks muu sisemine tõbi on, ja arsti hooleks tuleb anda.

Hamba valu.

Selle vastu on Konjak suus hoida, aga kui hambad õõned on, siis on Oopiumi tinktuur poomvillaga katkise hamba kohas pidada. Arsti abi on kõige soovitavam.

=Kuresaare eestlaste kalender=
1888

14. VEEBRUARIL 1974. A. ALGUSEGA KELL 14 TOIMUB TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI AULAS NSVL TEADUSTE AKADEEMIA 250. AASTAPÄEVALE PÜHENDATUD PIDULIK AKTUS.

Sõnakesed

Seegi lumenatuke, mis kord juba maha sadanud, ihkab üles tagasi. Kes seda ei usu, seisku jupike aega Riia maantee ääres. See pruun ja vedel, mida te hiljem silmnäolt ja mantlilt ära püüate pühkida, ongi ju l u m i. Aga poolteise tunni bussisõidu kaugusel (hoopiski mitte seitsme mäe ja mere taga) on taline lumi. Hakkab kokku ja temast saab lumememme teha, teda tuleb liuväljalt ära pühkida. Ja sellel lumel saab suusatada. Ei, aprillini on veel aega. Jutt on tõepoolest suusatamisest. Käärikul igatahes enam kahtlusi ei ole, et talv ehk taeva jäänud. Orienteerujad seda igatahes ei ütle. Võtab veidi kadedaks, on ju? Mitte millegagi asendatav tunne, kui tuul laskumisel silmist vee välja võtab. Ega seegi kurjast ole, kui just kõige suurema hoo pealt keset mäge vastu sinu igasugustele soovidele sabapidur tööle rakendub. Need päevad, mis Käärikul keset talve saab veeta, tunduvad just nii kõige täiuslikumad, kui lund tõepoolest igale poole jätkub. Peale suusasõiduelamuste on ilusate nimede Hirveorg, Hirvehari, Suur Hirveauk taga elamus ka mittebioloogidele. Vaatab metskits sulle suurte silmadega otsa, vaatab ja kaob. Aga ta oli täitsa ilus. Ja täitsa olemas keset talve. Muidugi, elamus on ka see, kui talude vahel sulle sugugi mitte sümpaatne krants tervitusi tuleb tooma. Aga sel teel võib mõnel mehel kiirendus hea olla (võin seda tõemeeli kinnitada).

Võistkond on ju ka kollektiiv, milles igaühe tunne (kollektiivsus) rolli mängib. Esimeste kursuste tudengid seda vahest veel nii selgesti ei tunneta. Aga selle selgekssaamiseks sai maha peetud kõigi reeglite kohane orienteerumisrebaseks-löömise õhtu. Kui suusatamine ja kaardi uurimine veel kõiki meeli vallanud polnud, võis meelelahutust leida ka ansamblilt «Ruja», Ivo Linna lauludest, ühesõnaga Eesti Raadio Vikerklubi Kääriku-õhtust.

Kui palju jaksu kätesse tuli (aga seda tuleb sulailma puhul mäkke ronides kindlasti), kui vilunuks sai silm koodi lugedes (harjutamine teeb meistriks), eks seda näita võistlused õige varsti. Aga uude semestrisse kaasavõetavad muljed ja tuultes lumest-talvest puhkust leidnud pea on isegi sõnakese väärt.

AUNE KULIKOVA,
eesti fil. I

Toimetuse postist

Kes siis veel, kui...?

Tänavalaternate kuma ei saa küll võrrelda päevavalgusega, kuid ometi võib selleski näha peaaegu nagu päeval.

See, millest rääkida tahan, juhtus õhtul Leningradi mt. ühiselamu nr. 5 lähedal. Mõnikümmend meetrit minust eespool läks kaks värvimütsis noormeest, just sellesama ühiselamu elanikku. Äkki haaras üks neist teelt mingi tumeda tombu ja hakkas seda hoogsalt kord maantee, kord kõnnitee poole võngutama. Et see «miski» meeleheitlikult rabeldes oma olemasolu eest seista püüdis, võis järeldada, et prügiämbri või puuhaluga arvatavasti tegemist pole. Lähemale jõudes nägin kassipoega, kelle valust piinatud silmad peegeldasid meeletut hirmu.

Ma ei tea, millistel taotlustel need tudengid seda tegid, kuid paistis, et nad ootasid momenti, millal auto mööda sõidab...

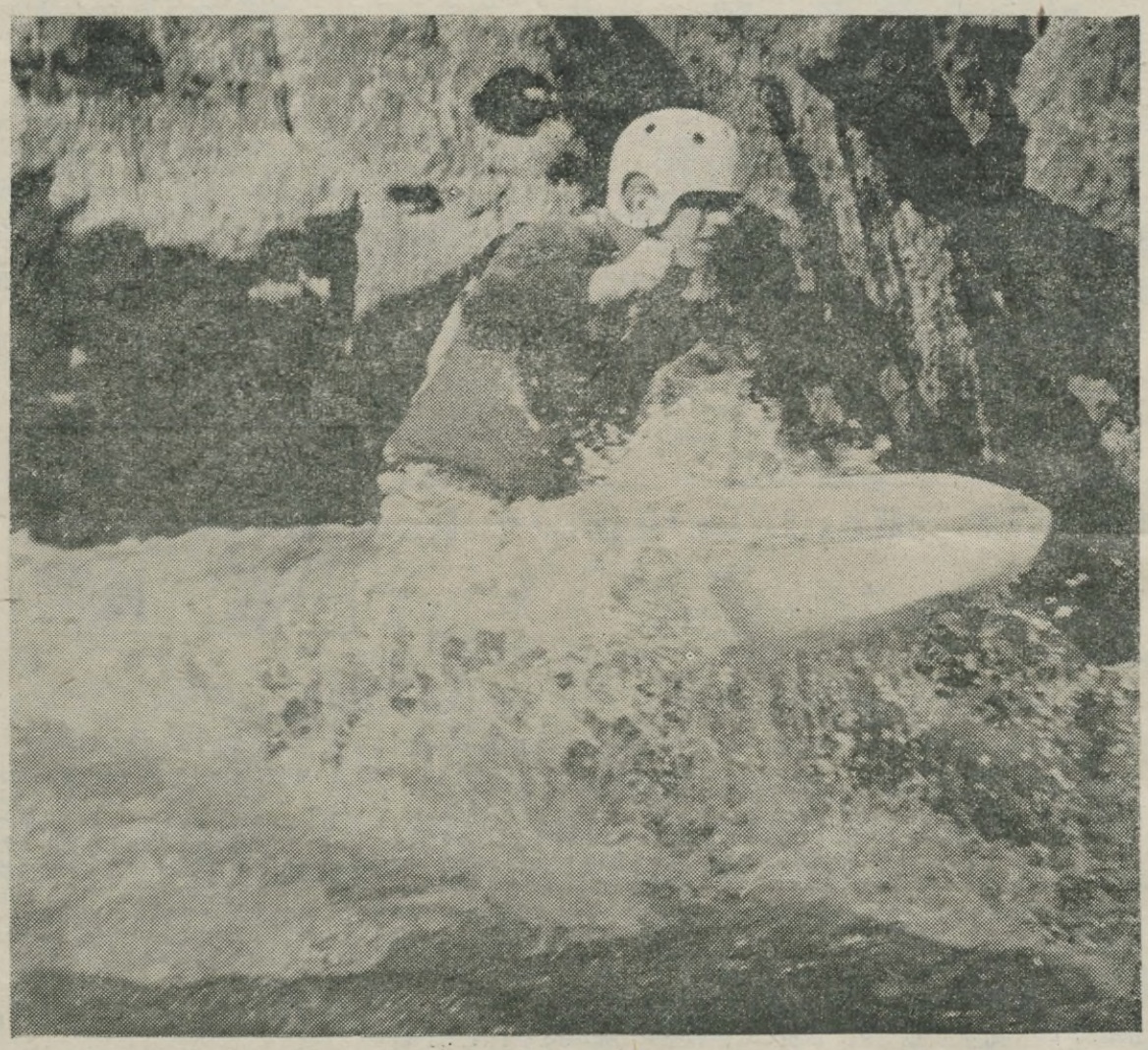
Ma ei mäletagi, kuidas kassipoeg lõpuks vabaks sai, mäletan ainult noormeeste naervaid silmi. Vaevalt et see oli rõõm inimese avastamise üle tühjal tänaval, vaevalt oli see ka süüdlaslik muie tehtu pärast. Aga see pole antud juhul enam tähtis. Mõtted tõid mind juhtunu juurde tagasi hoopis muid asjaolusid silmas pidades.

Lähevad veel mõned aastad ja need seltsimehed saavad arstidiplomi, mis on tõestuseks ühe humaanseima elukutse omandamisest. Kas ei täiene meie arstide pere sel juhul liikmetega, kes peavad ennast peajagu kõrgemaks olemasolevast ja kannavad valge kitli all rinnas ainult jahedat põllukivi. Tundeid proteesiga asendada on ju võimatu!

Ma ei kirjuta kõike selle konkreetse kassi pärast, kuid just erandlikud juhtumid, olukorrad jms. annavad tihtilugu võimaluse näha kaugemale, teha üldistusi, tõmmata kokku lahtiseks jäänu. Samuti pole mu eesmärgiks anda hakatus nii moes olevale poleemikale; siinkohal küll mitte tõusiklusest, vaid tundekultuurist.

Lõpetuseks tahaksin korrata ühte vanasõna: «Inimene, kes tarvitab kurjasti oma üleolekut looma puhul, ei saa ka armastada ja mõista inimest.»

EHA VALGE,
farmaatsia II k.

Veematkakool

16. veebruaril alustab Tartu Turismiklubis tööd veematka kool. Koolis omandatakse mitmesuguseid matkatarkusi ja süstasõidu (süstaslaalomi) tehnikat. Kuulajad saavad osa võtta kevadistest süstaslaalomivõistlustest Pirital, Väänal ja Vihulas. Suvel korraldatakse algajatele matku sellistel ilusatel jõgedel nagu Võhandu, Piusa, Ahja, Koiva. Rohkem vilunud lähevad süstamatkadele Karjalasse, Koola poolsaarele, Karpaatidesse ja mujale mägirajoonidesse. Esteetiliselt elamuselt ei jää süstamatkad maha populaarsetest mägi- ja jalgsimatkadest. Ootame kõiki huvilisi meie matkakooli. Sisseastujatelt nõutakse ujumisoskust. Lähemat informatsiooni saab Tartu Turismiklubist esmaspäeviti, teisipäeviti ja kolmapäeviti kell 18—19. Esimene loeng on 16. veebruaril kell 12 turismiklubis. Meie aadress on Tartu, Väike t. 5.

Tartu turismiklubi
veematkasektsioon

Üliõpilased ja agraarrevolutsioon

ALMA MATER

Kolmas, suvine semester — see väljend on viimastel aastatel muutunud Alžeeria üliõpilaskonnas vägagi populaarseks. Ikka enam üliõpilasi siirdub suvisel õppetöö vaheajal organiseeritult Alžeeria põllumajanduslikesse rajoonidesse, et sõna ja teoga kaasa aidata agraarrevolutsiooni elluviimisele. Nende hulgas on nii Alžeeria kolme ülikooli noori kui ka välisriikides õppivaid üliõpilasi, kes suvevaheajaks on tulnud kodumaale puhkama. Üliõpilased töötavad suvel päevast päeva kõrvuti talupoegadega, õppides tundma nende probleeme ja selgitades põllumajanduse arendamise perspektiive agraarrevolutsiooni ideede kohaselt.

Nimetatud liikumisele panid aluse Alžiiri ülikooli üliõpilased 1972. aasta suvel. Nendega liitus noori töölisi, ametnikke, teenistujaid. Koos siirduti äsjarajatud põllumajanduslikesse kooperatiividesse. Põhiküsimuseks sai talupoegade koondamine Alžeeria Talurahva Rahvusliku Uniooni ümber, et astuda ühendatud jõududega välja reaktsiooni sepitsuste vastu uuenduste nurjaajamiseks.

Alžeeria valitsus pöörab suurt tähelepanu üliõpilaste patriootilisele liikumisele. Alžeeria Demokraatliku Rahvavabariigi Revolutsiooninõukogu esimees H. Boumédienne kohtus 1973. aastal kolmel korral üliõpilastega, et arutada avameelse kriitika vaimus agraarreformi läbiviimist ja üliõpilaste kaasabi sellele eluliselt tähtsale üritusele. Möödunud aasta juunis alustati agraarreformi teise järgu elluviimist, mis toob endaga kaasa suurmaavalduse natsionaliseerimise ja peab looma aluse sotsialismi ülesehitamiseks Alžeerias.

«1973/74 aasta,» ütles H. Boumédienne, esinedes üliõpilastele, «on agraarrevolutsiooni otsustav aasta. Sel aastal tuleb luua tugev fellahite organisatsioon, kes oleks teadlik oma vastutusest ja osast meie maa sõltumatuse edasisel tugevdamisel.» Selle ürituse realiseerimisel töötab Alžeeria valitsus käsikäes demokraatlikult meelestatud üliõpilaskonnaga, nähes noortes ühte oma eesmist väesalka.

Ajaleht «Horizont» 1974 nr. I,
tõlkinud H. PALAMETS

Trooni-pärija leidmiseks

Aula aknad olid vaheajal õhtust õhtusse valgustatud. 64-ruudulistele laudade taga istus kogu meie vabariigi maleparemik (välja arvatud Paul Keres), et välja selgitada Eesti NSV 1974. aasta maletšempion. 14 osavõtjat, kaks neist Tartu Riiklikust Ülikoolist: bioloogilise keemia kateedri dotsent Udo Tarve, kes juba aastaid kuulub meie maletajate paremikku, ja füüsikaosakonna III kursuse üliõpilane A. Veingold, kes sellise kaaluga turniiril osaleb esmakordselt. Võistlejaile lisab pinget teadmine, et võitja pääseb eelseisvale suurele rahvusvahelisele turniirile «Tallinn — 75»

«Kuidas meeldib aulas maletada?» sellise küsimusega pöördusime U. Tarve ja A. Hermlini poole. «Meie arvates meeldivamaid kohti Eesti maletšempionaadi läbiviimiseks,» oli üksmeelne vastus. «Pidulik, avar, hästi valgustatud ruum. Pealtvaatajad piisavalt kaugel, et mitte segada, demonstratsioonilauad hästi nähtavad. Paremaid tingimusi mängimiseks on raske soovida.» Kesisem on lugu majutamisega. Osa maletajaid elab Leningradi maantee 25 tornühiselamus. Moodne, korras maja. Kuid vaheseinad olevat nii õhukesed, et rivaali toast kostab selgesti ära malenuppude tõstmine. Ja püüa siis magama jääda, kui teine katkestusseisu analüüsides klõpsutab sinuga poolelijäänud partiid.

Tšempionaat läheb pingeliselt, mehed enam-vähem võrdsed, sellest ka tihe rebimine turniiritabeli üla- ja keskosas. Piisab väikesest möödavaatamisest, et saada kaotuse osaliseks. Kergeid vastaseid ei ole, voorust vooru tuleb mängida täisjõuga.

Pealtvaatajate hulgas domineerivad mehed, harva kui mõni naismalehuviline nende hulka ära eksib. Huvitav rahvas, need malehaiged. Istuvad õhtust õhtusse vaikselt aula toolidel ja vaatavad pingeliselt demonstratsioonilaudadele. Mõni kirjutab partiid üles, mõni ajab sosinal naabriga juttu, öeldes rohkem miimika ja žestide kui sõnadega. Koju aga ei mallata minna, sest loov, kompromissitu heitlus, millele nuputatakse kaasa, tehakse omapoolseid oletusi, arutatakse variante, paelub.

Ja iga voor kestis 5 tundi — kella 16-st kella 21-ni. Katkestatud partiide jätkamise päevad peale selle. Ei olnud kerge pärida Eesti NSV 1974. aasta maletrooni.

R. VÄLI

Mäletame kursusekaaslast
MILVI PERLIT
ja avaldame kaastunnet omastele.
TRÜ Arstiteaduskonna raviosakonna 1973. a. lõpetanud, neurokirurgia kateeder ja neuroloogiaring

TOIMETAJA H. PALAMETS

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 781. MB-00255.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета.

NSVL TEADUSTE AKADEEMIA

ILMAR ANVELDI joonistus

EKP TRÜ komitee koosolekul

4. II k. a. oli kõne all Õigusteaduskonna ja Arstiteaduskonna parteibüroode töö ülikooli parteikomitee 1972. a. 27. novembri otsuse «Tööst noorte kommunistidega TRÜ Õigusteaduskonna parteiorganisatsioonis» täitmisel. Parteikomitee märkis, et otsust täidetakse mõlemas teaduskonnas edukalt. Positiivsena rõhutati, et nimetatud teaduskondades on kõigil noortel kommunistidel parteilised ülesanded ja neid on aktiivselt kaasa tõmmatud parteiorganisatsiooni ellu.

Aspirantuuri juhataja S. Laar andis ülevaate kümne aasta vältel TRÜ-s tehtud tööst doktorantuuri alal.

Kinnitati füüsikaosakonna algorganisatsiooni otsus võtta NLKP liikmekandidaadiks IV k. üliõpilane, ülikooli komsomolikomitee sekretäri asetäitja Avo Meerits.

Semester algab päev varem, kui ta algab, ja alati tunniplaani eest.
K. RAUA foto

Ülikooli kommunistide parteilistest ülesannetest

Möödunud aasta jääb ülikooli partei-elus meelde kui siseorganisatsioonilise töö hoogustumise periood. Tõhustus parteiorganisatsioonide ja parteigruppide tegevus, muutus tuumakamaks iga parteiliikme osa. See on mõistetav, sest 1973. aastal said ju meie kommunistid kätte uued parteipiletid ja pidasid maha oma esimese parteikonverentsi.

Üldisema iseloomuga arvamuseni ühe või teise töölõigu kohta võib jõuda üksikfaktide või subjektiivsete muljete najal, kuid alati ei saa selliselt tuletatud hinnangut konkreetselt kasutada parteitöö juhtimiseks ja parandamiseks. Igati tõhus parteitöö eeldab üldhinnangutega opereerimise kõrval ka igakülgse ja põhjaliku faktilise informatsiooni olemasolu, selle arvestamist ja rakendamist. Järelikult pole õige piirduda aktiivsusest rääkimisel üksiknäidetega, vaid tuleb silmas pidada **eranditult igat partei liiget ja liikmekandidaati.** Seda põhimõtet järgiski TRÜ komitee organisatsioonilise töö sektor, kui ta 1973. aasta kevadel alustas meie kommunistide parteilise koormatuse analüüsimist.

Püstitatud ülesanne osutus küllaltki komplitseerituks ja mahukaks. Seepärast võeti esialgu luubi alla kommunistide parteilisest ja ühiskondlikust tegevusest vaid **pidevad parteilised ja tähtsamad ühiskondlikud ülesanded.** Kogu töö jagati kahte etappi: 1) ühtse arvestuse sisseviimine ja 2) ühtse süsteemi väljatöötamine hinnangute andmiseks täidetud (täidetavatele) ülesannetele. 1973. aastal tuldi toime 1. etapiga, millest tehti kokkuvõtteid parteikomitee koosolekul ja parteikomitee aruandes TRÜ I parteikonverentsile.

Selgus, et meie kommunistide arusaamad pidevast parteilisest ülesandest on vägagi erinevad. Tooksime vaid mõned äärmuslikud näited. Kainel kaalumisel ei saa vist keegi võtta tõsise parteilise ülesandena selliseid kohustusi nagu «teadusliku seltsi revisjonikomisjoni liige», «teaduslike tööde retsenseerimine», «ÜTÜ ringi liige», «sanitaarposti kohused ühiselamus» jmt. Samal ajal olid mitmed kommunistid jätnud märkimata tõeliselt parteilise ülesande — õpperühma juhendamise. Jääbki arusaamatuks, kas siin on tegemist liigse tagasihoidlikkusega või peab kommunist rühmajuhendaja ametit sedavõrd ebaoluliseks, et ei soovi selle eest kanda parteilist vastutust. Toodud näited viitavad veel kord ühesuguse mõõdupuu vajadusele.

Kokkuvõttes jõudsime järeldusele, et **meie kommunistidel tulevad pideva parteilise ülesandena arvesse olulised ideoloogilise ja poliitilise suunitlusega ülesanded, mis on antud parteiorganisatsiooni või kõrgema parteiorgani poolt ja mille täitmist parteiliselt kontrollitakse.** Erinevalt ühiskondlikust ülesandest võib parteilise ülesande täitmine olla ka tasustatav (töö lektorina ühingus «Teadus», õppejõuna Marksismi-Leninismi Ülikoolis jms.). Parteiline ülesanne on iga selline ülesanne, mille täitmisele on kommunisti suunanud parteilised instantsid, kusjuures on loomulik, et ülesande andmine peaks olema fikseeritud parteidokumentides (parteiorganisaatori päevik, parteibüroo koosoleku protokoll, üldkoosoleku protokoll jt.).

Pidevate parteiliste ülesannete arvestuse ühtlustamise järel jäid TRÜ kommunistidel 1973. a. mais sõelale 480 ülesannet. Need jaotusid oma struktuurilt järgmiselt:

- töötamine parteiorganisatsiooni valitavatel kohtadel — 129 (26,9%),
- kursuse ja õpperühma juhendamine — 66 (13,7%),
- töötamine komsomoliorganisatsiooni valitavatel kohtadel — 42 (8,7%),
- töötamine partei alalistes komisjonides ja nõukogudes — 32 (6,7%),
- a/ü komitee liikmed, a/ü büroode esimehed ja esimehe asetäitjad ideoloogilise töö alal — 23 (4,8%),
- rahvakontrolli juhtivad funktsionäärid — 19 (4%),
- ühingu «Teadus» lektorid ja juhtivad töötajad — 19 (4%),
- õppetöö Marksismi-Leninismi Ülikoolis — 17 (3,5%),
- tsiviilkaitse juhtivad funktsionäärid — 16 (3,3%),
- rahvasaadikud — 10 (2,1%),
- ALMAVÜ, rahvamaleva, ÜTÜ juhtivad töötajad — alla 10.

Peale nimetatute täitsid TRÜ kommunistid veel 49 (10,2%) muud pidevat ülesannet, mis olid antud neile täitmiseks parteiorganisatsioonide ja parteiorganite poolt.

(Järgneb)

A. TRUUPÕLD,
EKP TRÜ komitee organisatsioonilise töö sektori endine juhataja

ELKNÜ XVII kongress

14.—15. veebruaril 1974. a. toimub Tallinna Laevastiku Ohvitseride Majas järjekordne ELKNÜ kongress. 1974. a. läheb kogu Nõukogude Liidu majandus- ja kultuuriellu kui viisaastaku määrav aasta. Ka kongressi aruandekõnedes ja sõnavõttudes kajastub selgelt meie nõukgude noorsoo igatine toetus meie riigi plaanidele ja sihtidele. ELKNÜ XVII kongressist osa võtma kutsuti järgmised kollektiivi liikmed: Tartu Riikliku Ülikooli rektor professor Arnold Koop, EKP TRÜ komitee sekretär Jaan Reimad, ELKNÜ TRÜ komitee sekretär Tiit Koldits, ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitjad Igor Gräzin, Avo Meerits, Rein Veideman, ELKNÜ TRÜ komitee liikmed Kalle Merusk — noorte lektorite kooli juhataja asetäitja, Toivo Leemets — ideoloogiasektori juhataja, Kalju Paju — ELKNÜ TRÜ Arstiteaduskonna sekretär, Vello Peedimaa — ELKNÜ TRÜ komitee ÜTÜ sektori juhataja, Andrus Pork — ELKNÜ TRÜ komitee noorte teadlaste nõukogu esimees, Andres Raa — olmesektori juhataja, Luule Ralja — orgsektori juhataja, Paul Kenkmann — TRÜ õppejõud. Kongressist on pikemalt juttu ajalehe järgmises numbris.

Pidevate parteiliste ja tähtsamate ühiskondlike ülesannete ühtseks arvestamiseks tuli leida optimaalne arvestusvorm, ja mis veelgi olulisem, õigesti määratleda nende mõistete sisu meie ülikooli tingimustes. Arvestusvormi osas oli sobivaim ülesannete individuaalne arvestuskaart. Viimase kujundamisel pidasime silmas, et sissekannete tegemine oleks võimalikult **lihtne** ja et kaart samal ajal annaks täieliku ettekujutuse kommunisti parteilisest ja ühiskondlikust rakendatusest pikema perioodi vältel aastate lõikes. Ebakohaseks pidasime kaardi koormamist detailidega, mis *a priori* oleksid pannud kahtluse alla kaardi eluvõimelisuse. (Tundub, et just selle elementaarse nõude — lihtsuse — vastu patustasid mõni aasta tagasi õppejõudude ja teenistujate ühiskondliku koormuse arvestuskaardi koostajad.)

Pidevate parteiliste ülesannete piiritlemisel kasutas parteikomitee organisatsioonilise töö sektor komisjoni abi. Sinna kuulusid peale sektori liikmete veel L. Kiik ühiskonnateaduste kateedrite parteiorganisatsioonist ja L. Saarnits Õigusteaduskonna parteiorganisatsioonist. Üksipulgi kaalutleti kõikvõimalikud ülesanded, mida kommunistid olid kaardile kandnud (kokku üle 900).

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

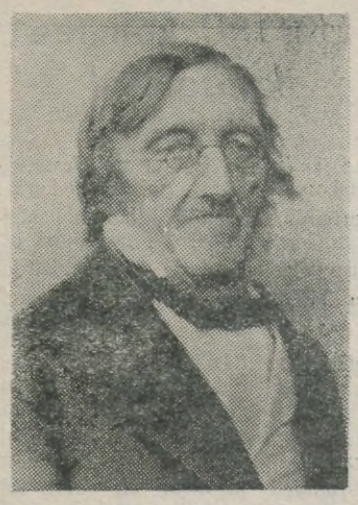
Nr. 4. Reedel, 15. veebruaril 1974. a. XXVI aastakäik

AR

NSVL Teaduste Akadeemia

Akadeemia asutati Peeter I ukaasiga 28. jaanuaril (8. veebr.) 1724. a. Peterburis. Akadeemia avamine toimus aga 1725. a. lõpul.
Akadeemial on olnud järgmised nimetused:
1774 aastast Академия наук и художеств;
1803. aastast Императорская Академия Наук;
1836. aastast Императорская Сант-Петербургская Академия Наук;
1917. a. veebruarist kuni 1925. a. juunini Российская Академия Наук;
1925. a. juunist Академия Наук СССР.
NSVL Rahvakomissaride Nõukogu otsuse kohaselt viidi Akadeemia 1934. a. Leningradist Moskvasse.
NSVL TA kõrgeimaks autasuks on M. V. Lomonossovi (1711—1765) nimeline medal. Igal aastal antakse välja üks medal kas kodumaisele või välismaisele teadlasele silmapaistva teadusliku töö eest loodusteaduste või ühiskonnateaduste valdkonnas. 1742. a. valiti M. Lomonossov Akadeemia liikmeks. M. Lomonossovi algatusel ja õhutusel asutati 1755. a. Moskva ülikool.
AKADEEMIA PRESIDENDID: dets. 1725—juuli 1733 L. Blumentrost, juuli 1733—dets. 1733 H. K. Keyserling, sept. 1734—märts 1740 J. A. Korf, apr. 1740—apr. 1741 K. Brewern, mai 1746—apr. 1798 K. Rasumovski, apr. 1798—veebr. 1803 N. Nikolai, veebruar 1803—1810 N. Novosiltsev, jaan. 1818—sept. 1855 S. Uvarov, nov. 1855—veebr. 1864 D. Bludov, veebr. 1864—apr. 1882 F. Lütke, apr. 1882—apr. 1889 D. Tolstoi, mai 1889—juuni 1915 suurvürst Konstantin Konstantinovitš (Romanov), mai 1917—juuli 1936 A. Karpinski, dets. 1836—juuli 1945. V. Komarov, juuli 1945—jaanuar 1951 S. Vavilov, veebr. 1951—mai 1961 A. Nesmejanov, maist 1961. a. M. Keldõš. Aastail 1741—1746, 1810—1818, 1916—1917 akadeemial presidenti ei olnud.

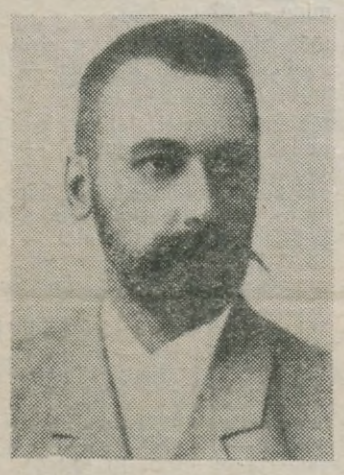
T. ILOMETS

Baer, Karl Ernst 1792—1876, TÜ kasvandik, loodusteadlane.

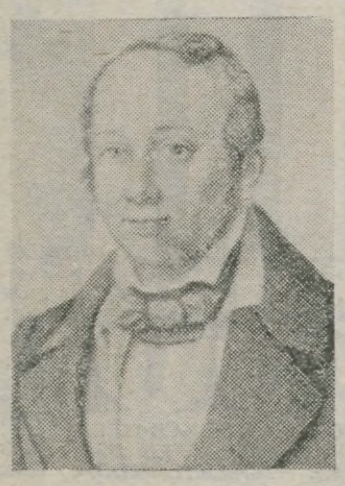
Kusnetsov, Nikolai 1864—1932, TÜ õppejõud; botaanik.

Russow, Edmund 1841—1897, TÜ kasvandik, õppejõud; botaanik.

Claus, Carl 1796—1864, TÜ kasvandik, õppejõud; keemik, element ruteeniumi avastaja.

Hess, Germain Henri 1802—1850, TÜ kasvandik; termokeemia rajajaid.

Teaduste Akadeemia ja Tartu Ülikool

Tartu Ülikoolil arenesid Peterburi Teaduste Akadeemiaga tihedad sidemed juba alates oma taasavamisest 1802. a. Need avaldusid Teaduste Akadeemia korrespondentliikmete valimises ülikooli professoreiks (A. Scherer, F. Giese), ülikooli professorite valimises Teaduste Akadeemia korrespondentliikmeteks (D. H. Grindel, J. W. A. Pfaff, H. F. Isenflamm, G. Ewers jt.), tegevliikmeteks (G. F. Parrot — korrespondentliige alates 1811. a., tegevliige alates 1826. a., auliige alates 1840. a.; W. Struve, M. H. Jacobi jt.) ja auliikmeteks (K. Morgenstern, V. M. Perevoštšikov jt.) ning teaduslikus koostöös.

Alati aktiivne ja erakordselt osav organisaator G. F. Parrot lõi juba 1802. a. suhted Tartu oma vanaduspäevi veetva akadeemik F. U. L. Aepinusega. Kuigi Aepinus suri juba 6. aug. 1802, säilis siiski suhetest temaga ülikoolis konkreetne mälestusmärk — teleskoop-mikroskoop, mille Parrot tellis Stuttgardist Aepinuselt saadud jooniste järgi. (Teise eksemplari sellest mikroskoobist omandas akadeemia ülikoolilt 1826. a. Parroti vahendusel ja seda säilitatakse praegu Moskvas mikroskoopide muuseumis. Ülikooli eksemplar aga hävis okupatsiooni ajal.) Teaduste Akadeemia alaline sekretär Nikolai Fuss kuulus Koolide Peavalitsuse liikmete hulka ja oli hästi kursis ülikoolis toimuvaga. Tartu Ülikooli õppejõud informeerisid N. Fussi pidevalt oma teaduslikest töödest, Tartu õppejõudude teaduslikud artiklid ilmusid Teaduste Akadeemia väljaannetes (Mémoires, Bulletin).

Esimeseks tegevakadeemikuks Tartu Ülikooli õppejõudude hulgast sai 1815. a. A. N. Scherer (korrespondentliige oli ta juba alates 1796. a-st). Kokku valiti üle 60 Tartu Ülikooli õppejõu Teaduste Akadeemia korrespondent- või tegevliikmeteks.

Ligi 40 endist Tartu Ülikooli kasvandikku valiti hiljem Teaduste Akadeemia liikmeteks. Esimesena sai see au osaks Friedrich Parrotile, kes valiti 1816. aastal koos tulevase ülikooli professori M. v. Engelhardtiga Teaduste Akadeemia korrespondentliikmeks Krimmi- ja Kaukasuse-ekspeditsiooni tulemuste eest. Ekspeditsioonist osa võttes oli F. Parrot alles üliõpilane. 1822. aastal valiti Teaduste Akadeemia korrespondentliikmeks ülikooli endine kasvandik, hiljem ülikooli astronoomiaprofessor W. Struve, kes sai tegevliikmeks 1832. a., olles olnud 1826—1832 akadeemia auliige.

1823. aastal sõitis pärast täiendamist välismaal Peterburisse Parroti soovituskirjaga N. Fussi juurde endine ülikooli kasvandik, K. E. v. Baeri õpingutekaaslane Chr. H. Pander, kes valiti samal aastal esimesena Tartu Ülikooli kasvandikest Peterburi Teaduste Akadeemia tegevliikmeks.

Väljavaade saada valituks Teaduste Akadeemia liikmeks ergutas teaduslikku tööd nii Tartu Ülikooli õppejõudude kui ka üliõpilaste hulgas. Paljud Tartu Ülikooli lõpetanud asusid hiljem Teaduste Akadeemia teenistusse, ilma et nad oleksid olnud valitud akadeemikuiks (G. Sabler, P. Fuss jt.).

Teadusalane koostöö Tartu Ülikooli ja Peterburi Akadeemia vahel arenes eriti Vene impeeriumi laialdaste, seni väheuuritud maa-alade tundmaõppimisel ja astronoomiliste vaatluste võrgu väljaarendamisel.

Üldtuntud on Tartu Ülikooli kasvandike osavõtt O. Kotzebue ümbermaailmareisidest teaduslike vaatlejatena. Vähem on teada, et F. Wrangell enne oma polaarekspeditsioonile asumist täiendas end aasta vältel Tartu G. F. Parroti ja W. Struve juures. Tartu Ülikooli füüsika kabinetis valmistati G. F. Parroti juhendamisel ning otsesel osavõtul ja kontrolliti ekspeditsioonidel kasutamiseks kohandatud kergesti käsitsetavad portatiivsed aparaadid mitmesugusteks teaduslikeks vaatlusteks. Tuntumad neist on Parrot-Lenzi batomeeter ja sügavusmõõtja. G. F. Parrot ja W. Struve töötasid välja instruktsioonid teaduslikeks vaatlusteks ekspeditsioonidel, õpetades oma kasvandikele täpsust ja korrektsust vaatlustel.

Artikli ruum võimaldab peatuda vaid teerajajate, esimeste juures Tartu Ülikooli ja Teaduste Akadeemia traditsioonilises koostöös. Juubeliaastal leiab see kahtlemata igakülgset ja süvendatud valgustamist.

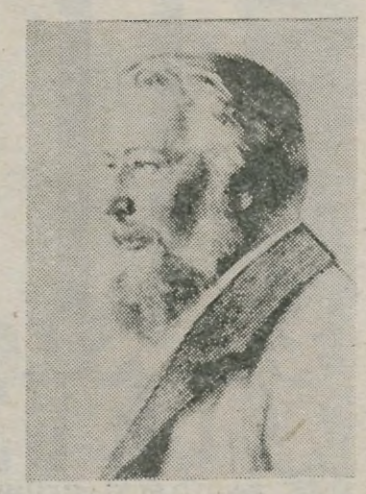
Alljärgnevalt Tartu Ülikooli õppejõudude ja kasvandike loetelu, kes on olnud valitud Teaduste Akadeemia liikmeiks. See nimestik saab kahtlemata täiendust pärast Teaduste Akadeemia liikmete täieliku nimekirja avaldamist käesoleva aasta I kvartalis, sest käesoleva sajandi kohta teada olevad andmed on praegu veel lünklikud.

Tartu Ülikooli professorid-akadeemikud: (valimise järjekorras): A. N. Scherer, A. J. Krusenstern (oli Tartu Ülikooli korrespondent, audoktor ja auliige), D. H. Grindel, J. W. A. Pfaff, H. F. Isenflamm, J. Ph. G. Ewers, J. E. F. Giese, G. F. Parrot, J. F. Parrot*, M. Engelhardt, K. F. Burdach, F. G. W. Struve*, M. G. Paucker*, K. Morgenstern (auliige), J. M. C. Bartels, K. E. Eichwald*, K. Lieven (Tartu Ülikooli kuraator, auliige), J. F. Erdmann, E. R. Trautvetter*, M. H. Rathke, F. Göbel, A. Bunge*, M. P. Rosberg, V. M. Perevoštšikov (auliige), B. S. (M. H.) Jacobi, N. I. Pirogov*, C. F. Neue, K. B. Reichert, M. J. Schleiden, L. E. Stephany, O. W. Struve**, A. N. Savitš*, O. H. Abich, T. Clausen, F. Bidder*, A. Keyserling (TÜ kuraator), L. Preller, C. Claus, K. C. G. Schirren*, E. F. A. Minding, L. F. Kämtz, K. Maksimovitš*, J. H. W. Döllen*, F. Schmidt*, C. E. H. Schmidt, A. A. Kotljarevski, A. J. Oettingen*, H. W. Struve*, J. C. Backlund, A. S. Budilovitš, E. Russow*, B. B. Golitsõn, W. F. Ostwald*, A. J. Lagario*, J. Baudouin de Courtenay, A. V. Nikitski, N. I. Kusnetsov, M. A. Djakonov, N. I. Andrussov, F. Levinson-Lessing, A. Kneser, E. Tarle, H. Kruus*.

*-ga on märgistatud Tartu Ülikoolis õppinud.

Tartu Ülikooli kasvandikud — akadeemikud (need, kes olid ka TÜ õppejõud, on antud eespool toodud loetelus): Chr. H. Pander, K. E. v. Baer, A. T. Kupffer, K. F. Knorre, E. Lenz, H. H. Hess, R. Lenz, V. Dahl, C. A. Meyer, G. Helmersen, M. S. Kutorga A. T. Middendorff, L. P. Schrenck, F. J. Wiedemann, G. A. Rauch (auliige), F. Ovsjannikov, A. Strauch, G. A. Schain.

E. KUDU

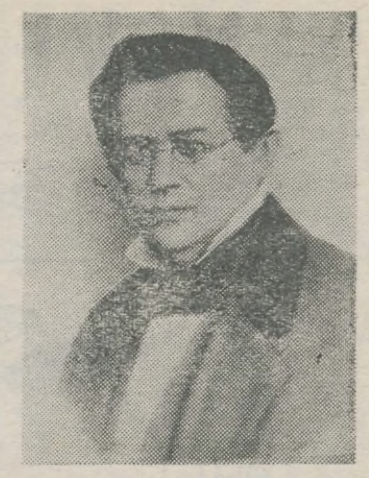
Ostwald, Wilhelm 1853—1932, TÜ kasvandik, õppejõud; keemik, füüsikalise keemia üks rajajaid, Nobeli preemia laureaat 1909. a.

Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemia fennougristika keskusena

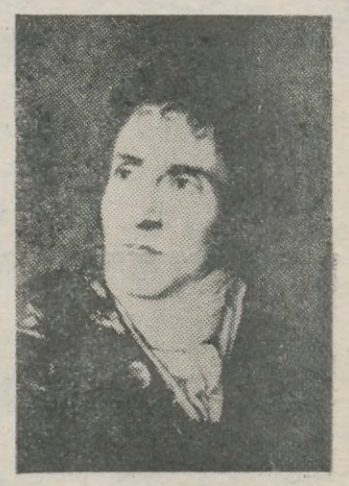
Möödunud sajandi algusest peale pöörati Peterburi Teaduste Akadeemias küllaltki suurt tähelepanu uurali, s. o. samojeedi ja soome-ugri keeltele. Uuriti ka asjaomaste rahvaste arheoloogiat, ajalugu, etnograafiat ja folkloori. A. Chr. Lehrberg kirjutas sajandi alguses põhjalikke töid soomeugrilaste, eriti just läänemerelaste kaugemast minevikust. M. A. Castrén oli Teaduste Akadeemia poolt saadetud mitmeaastastele retkedele idapoolsete soomeugrilaste ja samojeedide juurde, kus ta kogus rohkesti väga mitmekülgset ainestikku. Samojeedidelt kogusid ning avaldasid antropoloogilist, etnograafilist, folkloristlikku ja keelelist ainestikku ka A. G. Schrenk ja A. Th. von Middendorff. F. A. Schiefner valmistas trükiks ning publitseeris Castréni suured keeleaineste kogud. Teaduste Akadeemias loodi soome-ugri keelte jaoks akadeemikukoht. 1831. aastast täitis seda kohta A. J. Sjögren. Tema järglaseks sai F. J. Wiedemann. Eriti nende kahe akadeemiku teadusliku tegevuse kaudu kujunes Peterburi Teaduste Akadeemia rahvusvaheliselt tunnustatud fennougristika keskuseks. Tolleaegsed suured õpetlased olid aga individuaalsed uurijad, kellel polnud töökaaslasi, kes ei võinud isegi ette valmistada järglasi, sest töörühmade loomist ei võimaldanud tollane akadeemia süsteem. Kui Wiedemann 1887. aastal suri, jäi fennougristika ilma ametliku esindajata ning soikusid endised tõhusad üritused.

Alles pärast Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni hakati Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemias soome-ugri ja samojeedi rahvaid taas igakülgselt uurima. Eri instituutides kavandati keele-, etnograafia-, folkloori- ja antropoloogiaainestiku kogumist. Et ainestikku koguda, selleks pidi kõigepealt kaadrit ette valmistama. Peterburi Teaduste Akadeemias töötanud õpetlased põlvnesid Soomest ja Eestist. Nad pidid ise enne õppima kätte selle rahva keele, keda nad tahtsid uurima hakata. Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemias hakati otsekohe koolitama vastavat töökaadrit soome-ugri ja samojeedi rahvaste eneste noorte hulgast. 1925. aastal sai Leningradi Riikliku Ülikooli soome-ugri keelte professoriks D. Bubrich. Temal on suurimad teened noorte õpetlaste ettevalmistamisel kõrgemate koolide ja Teaduste Akadeemia jaoks. Tuli ette valmistada ka praktikuid, kes lõid eri rahvastele kirjakeele või andsid sellele normeeritud kuju, kes lõid ajakirjanduse ja hakkasid koolitama oma rahvusest pedagooge alamate koolide tarvis. Kõikide nende ülesannete teostamiseks tuli Teaduste Akadeemial tugevasti jõudu pingutada. Tihe oli koostöö kõrgemate koolidega. Enne Teist maailmasõda oli suude-

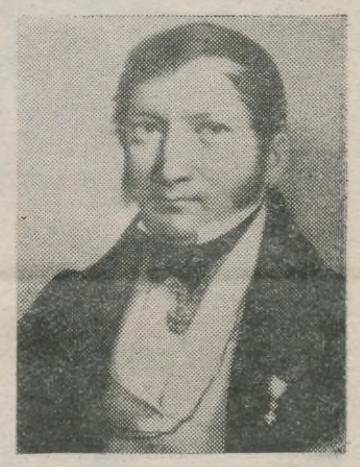
(Järg 3. lk.)

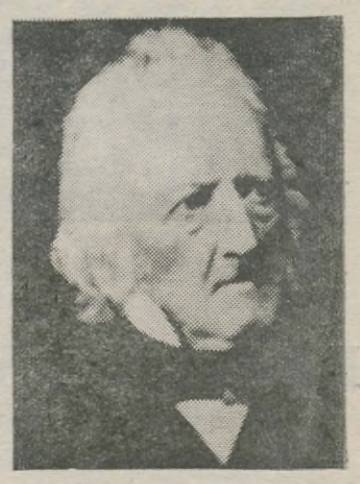
Lenz, Heinrich Friedrich Emil 1804—1865, TÜ kasvandik; füüsik.

Parrot, Georg Friedrich 1767—1852, TÜ õppejõud, rektor; füüsik.

Struve, Friedrich Georg Wilhelm 1793—1864, TÜ õppejõud; astronoom.

Minding, Ferdinand 1806—1885, TÜ õppejõud; matemaatik.

. . . fennougristika keskusena

(Algus lk. 2)

tud organiseerida kohapealseidki uurimiskeskusi nendele aladele, kus asus soome-ugri keeli kõnelevaid rahvaid. Alustatud innukas uurimistegevus pidurdus mitmeks aastaks sõjaolude tõttu, kuid seda kiirem on olnud selle arenemiskäik pärast sõda.

Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemial on tänapäeval Moskvas Etnograafia Instituudis eri sektorid, kes uurivad soome-ugri ja samojeedi rahvaid etnograafiliselt, antropoloogiliselt ja folkloristlikult. Keeleteaduse Instituudis on väga aktiivse tegevusega soome-ugri sektor. Selle osakond on Leningradis, kus uurimisobjektiks on peamiselt samojeedi keeled. Uurali rahvaste ajalugu uuritakse Ajaloo Instituudis. Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemial on filiaalid Petroskois ja Sõktõvkaris. Karjala filiaalis on peamisteks uuritavateks karjalased, vepslased, soomlased ja laplased. Komi filiaali uurimisalaks on komid ja mõnel määral ka neenetsid.

Peale filiaalide töötab Teaduste Akadeemia raamides mitu uurimisinstituuti. Sellised instituudid on Saranskis, Iževskis ja Joškar-Olas. Filiaalides ja uurimisinstituutides käsitletakse asjaomaste rahvaste keelt, kirjandust, rahvaluulet, ajalugu, majandust jne. Neis kõigis on ohtrasti kvalifitseeritud kaadrit, kelle hulgas on teaduste doktoreid ja kandidaate.

Eesti NSV Teaduste Akadeemia on iseseisev suur uurimisasutis, kuid ta töötab õige tihedas kontaktis Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemiaga. Kõiki Nõukogude Liidus olevaid fennougristikaasutisi seob Nõukogude Liidu Fennougristikakomitee, mille keskus on Moskvas Teaduste Akadeemia juures. See komitee koordineerib uurimis- ja organiseerimistegevust. Tallinnas ilmuv neljakeelne ajakiri «Nõukogude Fennougristika» on aga kõikide fennougristlike ja uralistlike uurimiskeskuste üleliiduliseks häälekandjaks.

Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemia enese, tema filiaalide ja uurimisinstituutide ning meie vabariigi Teaduste Akadeemia väljaandel ilmub igal aastal rikkalikult monograafiaid ja kogumikke keele, kirjanduse, rahvaluule, etnograafia, antropoloogia, arheoloogia, ajaloo jne. alalt, milles käsitletakse soome-ugri ja samojeedi rahvaste minevikku ning tänapäeva.

Kõik Teaduste Akadeemia asutised jätkavad innukalt uue ainestiku kogumist. Igal aastal saadetakse ekspeditsioone Nõukogude Liidu eri aladele. Moskva instituutide etnograafid ja keeleteadlased on viimastel aastatel korraldanud meie uurijatega ühiseid retki eestlaste, vadjalaste ja isurite juurde. Meie uurijad on käinud koos Moskva kolleegidega teiste soomeugrilaste aladel. Tihe on koostöö ka Mordva, Mari, Komi ja Udmurdi ANSV-s olevate uurimisinstituutide töötajatega.

Kunagi töötasid Peterburi Teaduste Akadeemias ainult üksikud fennougristid. Nüüdses laiahaardelises Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemias töötavad mitmed sajad eriteadlased, kellest paljud on rahvusvahelise kuulsusega.

PAUL ARISTE

Helmersen, Gregor 1803—1885, TÜ kasvandik; geoloog.

Kreutzwald ja Peterburi Teaduste Akadeemia

XIX sajandi kultuuritegelastest oli ka Fr. R. Kreutzwald sidemeis Peterburi Teaduste Akadeemiaga. 1848. aastal ilmus temalt Õpetatud Eesti Seltsi Toimetuses Pihkva eestlaste (setude) neli laulu, varem oli ta esinenud uurimustega eestlaste kommete ja mütoloogia kohta «Inlandis». Nende kirjutuste kaudu informeeritud, pöördus 1849. a. märtsis akadeemik P. Köppen tema kui hea asjatundja poole kaasabi saamiseks Euroopa-Venemaa etnoloogilise kaardi koostamiseks, pidades silmas setude asumisalasid. Kreutzwald võttis ülesande vastu ja asus energiliselt tegevusse, kogudes andmeid isiklikult kohale sõites, aga ka kohalike mõisnike, arstide, pastorite ja ametimeeste kaasabil. Suuri vaevu õnnestus tal kolme kuu jooksul saata Köppenile enam-vähem paikapidav aruanne. Lisateateid on tal tulnud hankida veel paari aasta jooksul. 11. mail läkitas Köppen Kreutzwaldile saadud kaastöö eest tunnustava kirja: «Ei ühelgi teisel viisil poleks ma saanud nii häid andmeid, kui just Teie läbi.» Statistiliste andmetega kõrvuti saadi ka etnograafilisi ning folkloristlikke teatmeid. Winkelmanni teateil valmistati kaart kolmes eksemplaris. Köpeni kaudu sai Kreutzwald kontakti ka soome-ugri keelte uurija Peterburi Akadeemia akadeemiku A. J. Sjögreniga (1794—1855), kelle mõjul võttis Kreutzwald 1851. a. omaks uue kirjaviisi: «Sidemed Sjögreniga avasid mu silmad. Ja ennäe — Saulusest sai Paulus!» (Kiri Sachssendahlile 16. XI 1852).

Köppeni soovitusel pöördus Kreutzwaldi poole ka akadeemik K. E. v. Baer, kes vajas abi sisevete kalastiku geneetika uurimiseks Võru järvedel.

Sjögreni vahendusel tekkis Kreutzwaldil Peterburi Teaduste Akadeemiaga muidki sidemeid. Sjögren pani ette Kreutzwaldi kommentaaridega taas välja anda eestlaste kombestikku käsitlev Forselius-Boecleri teos XVII sajandist. Sjögreni sissejuhatusega ilmus see 1854. a. pealkirjaga «Der Ehsten abergläubische Gebräuche, Weisen und Gewohnheiten». Kommentaarid ületasid teksti enda peaaegu kuuekordselt. Teaduste Akadeemia liikme F. A. Schiefneri eessõnaga ilmus 1854. a. Peterburis ka A. H. Neusi ja Fr. R. Kreutzwaldi ühine kommenteeritud lauluväljaanne «Mythische und magische Lieder der Ehsten».

Schiefneri õhutamisel on tähtis osa ka «Kalevipoja» lõpuleviimisel. 1859. a. märtsis reisis Kreutzwald Peterburisse. See kujunes Kreutzwaldi elu suursündmuseks, eriti isiklikud kokkupuuted akadeemikute Schiefneri ja Wiedemanni, Köleri ja Karelli ning teistega. F. A. Schiefneri teeneil määrati «Kalevipojale» 1860. a. Demidovi auhind, mida autor jagas tõlkijaga. Schiefner kirjutas «Kalevipojast» ka pika tutvustava ülevaate. Ja sellele, et suurest võistlevate teoste hulgast just eesti rahvuseepos auhinnale pääses, aitas suuresti kaasa tuntud slaavi keelte uurija, Peterburi ülikooli professori Ismail Ivanovitš Sreznevski (1812—1880) elav huvi meie eepose vastu. Nendele küsimustele heidavad valgust ilmunud kirjavahetused ning A. Annisti ja L. Raua uurimused, aga nii mõndagi on veel varjul mineviku hämaruses, millelt oleme kohustatud kõrvaldama peitva udukatte.

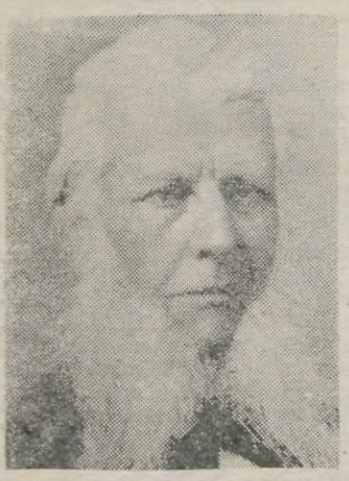
E. LAUGASTE

Ewers, Johann Philipp Gustav 1781—1830, TÜ õppejõud, rektor; ajaloolane.

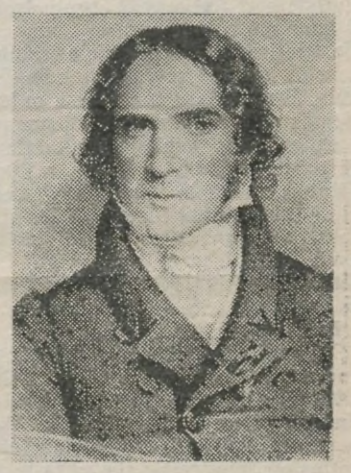

Kruus, Hans 1891, TÜ kasvandik, õppejõud, rektor; ajaloolane.

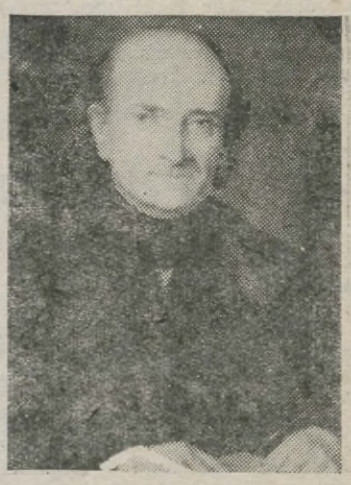

Bidder, Heinrich Friederich 1810—1894, TÜ kasvandik, õppejõud; füsioloog.

Middendorff, Alexander Theodor 1815—1894, TÜ kasvandik; maadeuurija.

Morgenstern, Johann Karl Simon 1770—1852, TÜ õppejõud; klassikal. filoloog.

Wiedemann, Ferdina. d Johann 1805—1887, TÜ kasvandik; keeleteadlane.

Teaduste Akadeemia ja Tartu Ülikooli füüsikaosakond

Tartu ülikooli füüsikaosakonna ja Teaduste Akadeemia sidemete ajalugu on niisama vana kui ülikoolgi. 1802. a. avatud Tartu ülikooli esimesed füüsikud Georg-Friedrich Parrot ja E. H. Lenz suundusid hiljem tööle Peterburi Teaduste Akadeemiasse. Niisamasugune oli ka mitme hilisema ülikooli nimeka teadlase tee (B. S. Jakobi, F. L. Kämtz, B. B. Golitšõn). Veelgi enam on ülikooli füüsikaosakond akadeemia kaadrit ette valmistanud 1946. aastast alates, kui loodi ENSV Teaduste Akadeemia. Akadeemia asepresidendiks sai prof. A. Kipper — ülikooli teoreetilise füüsika kateedri juhataja. Akadeemia instituutides leidsid endale töökoha paljud noored ülikooli lõpetanud füüsikud. Tihedad sidemed akadeemia ja ülikooli vahel jätkusid ka F. Klementi ülikooli rektoriks määramisega. Ta valiti ENSV TA tegevliikmeks eksperimentaalfüüsika alal. Akadeemia liinis asus ta organiseerima luminestsentsi ja tahke keha füüsika alast uurimistööd Füüsika ja Astronoomia Instituudis. Ülikoolis aga pandi tema juhendamisel tugev alus füüsika õpetamisele ja füüsikute ettevalmistamisele. Tema initsiatiivil asus ülikoolis ning Füüsika ja Astronoomia Instituudis tööle rida noori teadlasi, kellest praegu on kujunenud juhtivad füüsikud vabariigis, näiteks praegune ENSV TA president K. Rebane, kes ülikoolis oli eksperimentaalfüüsika kateedri esimeseks juhataja. Sel ajal pandi alus Füüsika ja Astronoomia Instituudi (praegu juba kahe asutuse — Füüsika Instituudi ja Astronoomia Instituudi) ja ülikooli füüsikaosakonna väga tihedale koostööle. Selle koostöö raames võtavad instituudi teadlased osa ülikooli õppetööst, tehakse ühiseid uurimusi, instituudis on olnud stažeerimas paljud ülikooli õppejõud. Ülikooli ja instituudi nõukogud on komplekteeritud mõlema asutuse juhtivatest teadlastest. Juba neljandat aastat järjest organiseerivad ülikool ja instituut füüsikute päevi, kus antakse ülevaade eelmisel aastal tehtud uurimustest vabariigis. Teaduste Akadeemia I osakonna juures on loodud füüsika ja pooljuhtide alased koordineerimisnõukogud, mille tööst võtavad osa ka ülikooli füüsikud.

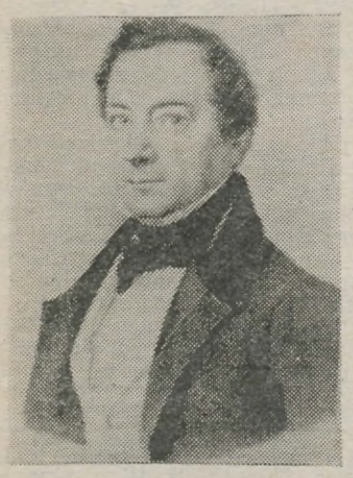
Peale vabariigi Teaduste Akadeemia asutuste on ülikooli füüsikaosakonnal tihedad sidemed ka rea NSVL Teaduste Akadeemia instituutide ja asutustega ning vennasvabariikide teaduste akadeemiate instituutidega. Läti TA korrespondentliige K. K. Švarts valmistas oma kandidaadiväitekirja ette tihedas koostöös Tartu füüsikutega ja kaitses selle meie ülikoolis. Nüüd on ta tihti meil kaitstavate kandidaadi- ja doktoridissertatsioonide oponendiks. Ülikooli füüsikutel on tihe koostöö Ukraina TA Pooljuhtide Instituudiga ja teistega.

Väga sõbralikud ja asjalikud sidemed on ülikooli füüsikutel NSVL TA Lebedevi-nimelise Füüsikainstituudiga. Selle instituudi teadlased füüsikadoktorid V. V. Antonov-Romanovski, M. D. Galanin, M. V. Fok, A. N. Georgobiani on sagedasteks külalisteks Tartus väitekirjade kaitsmistel, teaduslikel konverentsidel ja seminaridel. Selle instituudi teadlased on pidanud loenguid ka meie üliõpilastele. Ühiselt on organiseeritud konverentse ja nõupidamisi. Edukalt on lõpetatud mitu ühist teaduslikku uurimust.

K.-S. REBANE,

eksperimentaalfüüsika kateedri juhataja

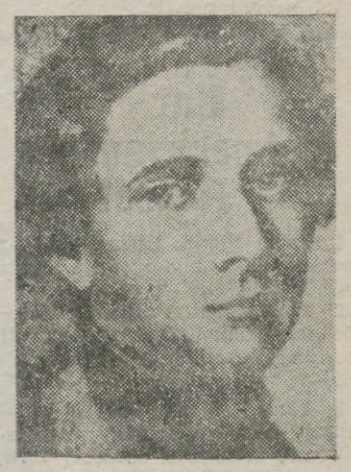
Академия Наук СССР 250

Jacobi, Moritz Hermann 1801—1874, TÜ õppejõud; füüsik.

Tarle, Evgeni 1875—1955, TÜ õppejõud; ajaloolane.

Dahl, Vladimir 1801—1872, TÜ kasvandik; leksikograaf, kirjanik.

Ülikooli laskesuusatajad Otepääl

8.—11. veebruarini toimusid Otepääl ENSV IV talispartakiaadi esimese alana laskesuusatamise võistlused. Esmakordselt pidid kõrgemate õppeasutuste võistkonnad konkureerima võrdsetel tingimustel linnade ja rajoonide võistkondadega. Kõrgematest koolidest olid võistkonnad välja pannud TRÜ ja TPI. Ülikooli võistkonda arvati KKT I kursuselt Ants Orasson, spordimeditsiini I kursuselt Elmar Artov, KKT III kursuselt Toomas Lubi ja Uno Ruus. Kavas oli 20 km distants, 10 km sprint ja teatelaskesuusatamine 3×7,5 km. Edukaimaks ülikooli võistkonnale kujunes viimane ala, kus saavutati hinnatav teine koht tugevakoosseisulise Tartu rajooni võistkonna järel. Hõbedases võistkonnas sõitsid T. Lubi, U. Ruus ja E. Artov. Ülikooli võistkonna edukaimaks liikmeks oli Elmar Artov, kes arvati nüüd vabariigi juunioride võistkonda üleliiduliseks talispartakiaadiks. Nende võistlustega tõi laskesuusatamise võistkond TRÜ-le 67 punkti (TPI sai 1 punkti), jäädes üldarvestuses neljandaks.

U. LIMAK

Leiutustegevusest TRÜ-s 1973. a.

Tartu Riiklik Ülikool asub aastas väljatöötatud leiutiste arvu poolest juhtival kohal Tartus. 1973. a. jooksul sai ülikool 8 autoritunnistust ja 4 otsust autoritunnistuste väljaandmise kohta. Enamik nendest langes Aeroionisatsiooni ja Elektroaerosoolide Laboratooriumi töötajatele. **Kõige aktiivsemateks leiutajateks on J. Reinet ja L. Visnapuu — kummalgi autoritunnistusi 20 piires.**

Vajab märkimist meie leiutajate osavõtt möödunud aastal Üleliidulise Leiutajate ja Ratsionaliseerijate Ühingu Tartu nõukogu poolt organiseeritud linna konkursist. Ka siin paistis silma **L. Visnapuu,** kes sai 2 esimest, 1 teise ja 3 kolmandat preemiat.

Vastavalt uuele «Avastuste, leiutiste ja ratsionaliseerimisettepanekute põhimäärusele» makstakse tööülesande täitmisel (teaduslike uurimistööde plaani järgi jms.) loodud leiutiste eest ühekordset ergutustasu 20 kuni 200 rubla suuruses summas ühe leiutise eest, kuid ühele isikule makstav summa ei tohi ületada 50 rubla. Ergutustasu makstakse autoritunnistuste väljaandmisel olenemata sellest, kas leiutist kasutatakse või mitte. Kõikidele TRÜ-s väljatöötatud leiutiste autoritele, kes said autoritunnistused 1973. a., maksti välja maksimaalsed ergutustasud. Seda tehakse edaspidigi. Ka leiutiste NSV Liidu rahvamajanduses kasutamise eest makstakse autoritele vastav tasu.

On teada, et viimasel ajal on tunduvalt kasvanud nõuded, mis esitatakse NSV Liidu Ministrite Nõukogu Riikliku Leiutiste ja Avastuste Komiteesse saadetavatele taotlustele leiutiste kohta autoritunnistuste väljaandmiseks. Leiutiste autorid on kohustatud teostama eelnevat patendialast ekspertiisi NSV Liidu ja juhtivate kapitalistlike riikide osas. Seda teostatakse nende patendiuuringute põhjal, mis peavad kaasnema rakendusliku iseloomuga teadusliku teema väljatöötamisel. Sama nõue peab kehtima ka vastavate lepinguliste tööde kohta. Need on küll tuntud faktid (vt. näit. teadusliku uurimistöö sektori kiri 7. juunist 1973. a.), kuid senini ei ole veel ükski teadusliku teema juhendaja TRÜ-s organiseerinud vastavat patendialast uuringut teema väljatöötamisel. Tavaliselt viidatakse ajapuudusele. Kuid niisuguseid patendialaseid uuringuid viiakse läbi peaaegu kõikides meie maa ülikoolides, kus asuvad analoogilised teaduskonnad. Lähemal ajal muutuvad patendialased uurimised kohustuslikuks ja seetõttu on vaja juba praegu sellele mõelda. Tahaks, et TRÜ ei jääks viimasele kohale patendi-litsentsi töö valdkonnas.

Samuti on väga vajalik, et leiutajad suudaksid (püüaksid) **kirjaoskuslikult** koostada taotlusi (avaldusi) leiutiste kohta. Loomulikult on patendiala töötajal raske koostada taotlust ainult idee järgi (ja veel mitmest valdkonnast), mis mõnigi kord esitatakse isegi suuliselt. Kaasaegne teadlane peab juba oskama nõuetekohaselt teha leiutise taotlust. TRÜ leiutajatest, kes koostavad päris oskuslikult leiutiste taotlusi, võib esile tõsta V. Reebenit, R. Raamatut, L. Visnapuud, L.-H. Humalat.

Suuremat aktiivsust leiutustegevuses ootame eksperimentaal- ja üldfüüsika kateedritelt, keemiaosakonnalt (tuntud ainete saamise uued meetodid, keemilisel teel saadud uued ained), Arstiteaduskonnalt (uued ravimismeetodid, ravimise käigus väljatöötatud uued seadmed, mikroorganismide uued tüved).

TRÜ teadusliku uurimistöö tähtsaimaks ülesandeks on progressi saavutamine teaduses. Sellele aitavad kaasa ja soodustavad uued patendivõimelised lahendused ja selle poole püüdlemine peab olema iga kaasaegse uurija südametunnistuse küsimus.

E. TEETSOV
Patendiala vaneminsener

Doktorantuuri kasutamisest, efektiivsusest ja perspektiividest

Viimase 10 aasta kestel on meie ülikooli õppejõudude teaduslik kvalifikatsioon tõusnud jõudsamalt kui teistes vabariigi kõrgemates õppeasutustes ja on saavutanud paljude näitajate järgi tunduvalt parema seisu NSV Liidu ülikoolide keskmisest. Praegu töötab ülikoolis ligi 80 teaduste doktorit, kellest põhiline osa (70) on oma töö kaitsnud aastatel 1962—1973. Nendest 70-st doktoridissertatsiooni kaitsnud TRÜ õppejõust olid 29 doktoriväitekirja lõpetamiseks kaheks aastaks viidud teadusliku töötaja kohale (doktorantuuri). Alates 1968. a. on TRÜ õppejõud igal aastal kaitsnud 8—12 doktoridissertatsiooni, neist ligi pooled on lõpetanud doktorantuuri.

Doktorantuuri kohad (10—12 teadusliku töötaja kohta) anti ülikoolile 1962. aastal vastavalt NSV Liidu kõrgema ja keskerihariduse ministri käskkirjale. Doktorantuuri asutamine oli tingitud kõrge kvalifikatsiooniga õppejõudude nappusest ülikoolis ja vajadusest plaanipärasemalt arendada teaduslik-pedagoogilist koosseisu. Sellega püüti luua soodustusi kõrgemate õppeasutuste õppejõududele doktoriväitekirjade lõpetamiseks, vabastades nad kaheks aastaks täielikult õppe-, administratiiv- ja ühiskondlikust tööst. Põhimõtteliselt suunatakse õppeasutuse nõukogu poolt doktorantuuri suure teaduslik-pedagoogilise perspektiiviga ühiskondlik-poliitiliselt aktiivseid õppejõude,

Meie vabariigis on ülikool kasutanud doktorantuuri küllaltki intensiivselt — ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi poolt eraldatud teaduslike töötajate kohtadest on TRÜ täitnud üle poole. Perioodil 1962—1973 on TRÜ-st doktorantuuris viibinud (või viibib praegu) 60 teaduste kandidaati, kusjuures kõige suurema osa nendest moodustavad õppejõud meditsiini (19), keeleteaduse (12), ühiskonnateaduste (7) ja bioloogia (6) alalt (vt. tabel). 1973. aasta lõpuks oli doktorantuuri lõpetanud 53 õppejõudu, nendest väitekirja kaitsnud 29 (tähtajaliselt ainult 10: G. Vainikko, V. Past, V. Masing, H. Peep, H. Vahter, A. Truupõld, E. Sepp, Ü. Hussar, L. Stolovitš). Väitekirja on kaitsmisele esitanud veel 10 doktorantuuri lõpetanud õppejõudu. Kõige edukamalt on dissertatsioone esitanud doktorandid meditsiini- ja ajalooteaduste alal. Teaduslike töötajate kohtadele üleviidud õppejõud on oma tegevusest regulaarselt aru andnud teadusala prorektorile ja TRÜ nõukogule. Põhiline osa doktorantuuri edukalt lõpetanutest töötab ülikoolis kateedrijuhatajatena, professoritena, dekaanidena jne.

Oma koosolekul 4. veebr. 1974 analüüsis TRÜ parteikomitee doktorantide tööd 10 viimase aasta lõikes, pöörates erilist tähelepanu teaduskondade tööle doktorantidega. Märgiti ära nii saavutusi kui ka vajakajäämisi.

Õppejõudude üleviimine doktorantuuri on põhiliselt toimunud teaduskondade poolt esitatud perspektiivplaanide alusel (1965—1970, 1970—1973). Praegu on koostamisel plaan kuni 1980. aastani. Mitmed plaanis olnud õppejõud on jäänud doktorantuuri suunamata, eelkõige ennatliku otsuse tõttu (töö algjärgus, mittepiisav materjal jne.).

Olulisemate puudustena doktorantuuri kasutamises märgiti järgmist. 1. Dissertatsiooni mittetähtaegne esitamine. Mitmetel doktorantuuri lõpetanutel (kokku 11) on väitekiri seni esitamata. Küllaltki oluline osa doktorante on esitanud ja kaitsnud töö alles 1—4 aastat pärast doktorantuuri lõppu. Pikemaajalisi võlgnevusi on esinenud füüsika-matemaatika, bioloogia, filoloogia ja arstiteaduse alal. Ilmselt pole õige suunata õppejõude doktorantuuri varem, kui neil on olemas küllaldane, põhiliselt publitseeritud teaduslik materjal ja kõik teised väljavaated väitekirja lõpetamiseks ja kaitsmisele esitamiseks kahe aasta jooksul.

2. Doktorantuuri ühekülgne, mitte alati konkreetsest vajadusest lähtuv kasutamine. Mõnede teaduskondade halva töö tõttu doktorantuurikandidaatide ettevalmistamisel on teadusala prorektoril tulnud mitmel aastal teaduslike töötajate kohad täita kandidaatide defitsiidi tingimustes või spetsialistidega, kelle erialal pole olulist vajadust doktorite juurdekasvu järele (mõned arstiteaduse erialad). Ilmneb, et doktorantuuriplaanidesse lülitatakse õppejõude rohkem nende endi ja kateedrijuhatajate initsiatiivil kui teaduskonna konkreetseid ja perspektiivseid vajadusi arvestades. Ülikooli 76-st kateedrijuhatajast on doktorikraadita veel 40.

Kui doktorite arvu võib heaks pidada (15—20% pedagoogilisest koosseisust ja enam) bioloogia, geoloogia, ajaloo, õigus- ja arsiteaduse mitmetel erialadel (kirurgia, teraapia, neuroloogia), siis on see lubamatult madal majandus- (4,2%), keemia (8%), filoloogia- (8%), psühholoogia- (7,7%), füüsika-matemaatikateadustes ning puudub pedagoogika- ja farmaatsiateadustes ning arstiteaduse mitmetel erialadel (biokeemia, hügieen ja tervishoiuorganisatsioon, pediaatria ja stomatoloogia). Filoloogiateadustes märgiti halba olukorda eesti keele ja võõrkeelte erialadel.

3. Teaduskondade poolt esitatud ettepanekutes doktorantuuri perspektiivplaani koostamiseks 1980. aastani on mitmed nendest arendamist vajavatest erialadest planeeritud puudulikult või üldse välja jäetud (eesti ja võõrkeeled, keemia, geograafia, farmaatsia ja mõned arstiteaduse erialad).

Lähtudes nendest puudustest võttis EKP TRÜ komitee vastu otsuse, milles eriti rõhutatakse arendamist vajavate erialade osakaalu tõstmist doktorantuuriplaanides. Vastavate teaduskondade parteibüroodele ja dekaanidele koostöös teadusliku töö planeerimise komisjoniga tehti ülesandeks analüüsida konkreetset kaadri ja teadusliku töö olukorda arendamist vajavatel erialadel ning teha vastavaid parandusi ja täiendusi perspektiivplaanides.

Jääb loota, et ülikooli kõigi teaduskondade tõhusa töö korral jätkub doktoriväitekirjade edukas kaitsmine ja et juba lähemal ajal tuleb doktoreid juurde ka praegu selles osas mahajäänud erialadel.

prof. L. ALLIKMETS,

Andmed doktorantuuri kasutamisest ja doktoritööde kaitsmisest TRÜ õppejõudude poolt perioodil 1962—1973.

Teaduskonnad	Lõpetanud doktorantuuri 1973. aastani		Kaitsnud väljaspool doktorantuuri	Viibib praegu doktorantuuris	Doktorite üldarv teaduskonnas
	kokku	väitekiri kaitstud v. esitatud			
Aialooteaduskond	5	3	1	—	7
Arstiteaduskond	17	14	24	2	34
Bioloogia-Geograafiateaduskond	6	3	3	—	7
Filoloogiateaduskond	9	7	4	3	12
Füüsika-Keemiateaduskond	2	1	3	1	5
Kehakultuuriteaduskond	—	—	1	—	1
Majandusteaduskond	1	1	3	—	2
Matemaatikateaduskond	5	3	—	—	4
Õigusteaduskond	2	2	2	—	5
Ühiskonnateaduste kateedrid	6	5	—	1	4
Kokku TRÜ-s	53	39	41	7	81

Veel kord lauluvõistlusest „MI-FA-74“ (eriti stiimuliselt)

Asjahuvilised teadku, et võistlusele registreerimine lõpeb 25. veebruaril (vt. lähemalt «TRÜ» nr. 1, 11. I 1974).

Kuivõrd mittemillestki ei sünni midagi, siis peatugem veel väljakuulutatud võistluse stiimuleil. Need on järgmised.

1. Esikohtadele tulnud lauljaile kindlustatakse koht EUE välisrühmas või tasuta sõit mingisse NSV Liidu Euroopa-osa omalt poolt valitud punkti.

2. Teised esiletõstetud lauljad ja laulud väärivad rahalisi preemiaid või hinnalisi esemeid (näit. kontsertkitarr).

3. Kõigile konkursist osavõtjatele, kes täidavad võistlusjuhendis esitatud nõudeid (vt. veel kord juhendit), garanteeritakse semestri lõpuni vaba pääs kõigile avalikele klubi üritustele.

Mõistagi antakse välja ka eripreemiad ja diplomid.

Uut teatmekirjandust Toomel

1. Tartu Riiklik Ülikool. 1970. a. ilmunud tööde bibliograafia. Tartu, 1973. 255 lk. 15a—9.

2. Tartu Riiklik Ülikool. 1960.—1969. a. ilmunud tööde bibliograafia koondregistrid. Tartu, 1973. 171 lk. 15a—9.

3. Tartu Riikliku Ülikooli struktuur ja isikuline koosseis. Teatmik (andmed seisuga 1. oktoober 1973). Tartu, 1973. 133 lk. 15a—8.

4. **Булгаков Г. Н. Испанско-русский военный словарь.** Москва, 1973. 957 lk. 7S-39.

45 000 kõige tarvitatavamat sõjandusalast sõna ja väljendit hispaania ja vene keeles.

5. **Кольский полуостров.** Апатиты, 1972. 281 lk. 26(Koo)-1.

1970. a. Murmanski oblasti kohta avaldatud kodumaise kirjanduse bibliograafia. Ilmub 1965. a. alates igal aastal. Sisaldab nimeloendi.

6. **Международные организации по стандартизации и качеству.** Москва, 1973. 263 lk. 5T-215.

Teatmikus tuuakse andmed nii rahvusvaheliste kui ka regionaalsete standardiseerimisega tegelevate organisatsioonide struktuuri, tööülesannete ja -meetodite kohta.

7. **Юридический справочник.** Москва, 1973. 517 lk. 6T-88.

Elanikkonnale mõeldud käsiraamat tutvustab õigusalast materjali 1973. a. maikuu seisuga. Annab ka viited vastavatele seadusandlikele aktidele.

ACTA DIURNA

Eelmisel kuul kinnitas TRÜ ametiühingukomitee ühiselamutevahelise 1973. aasta võistlusülevaatuse tulemused. Mõneti paradoksaalseks, kuid asjaga kursis olevatele täiesti mõistetavaks kujunes fakt, et ülikool möödunud aasta parimaks ühiselamuks tunnistati vanim ühiselamu — Pälsoni tn. 23 asuv Ajalooteaduskonna maja. Ajaloolased-defektoloogid-psühholoogid pälvisid ka võistlusülevaatuse I preemia — 150 rubla. Teise (75 rubla) ja kolmanda preemia (50 rubla) omandasid vastavalt Leningradi mnt. 27 ja Leningradi mnt. 89 ühiselamud.

NB!

Komsomolikomitee

Lp. komitee liikmed ja teaduskondade sekretärid!

ELKNÜ TRÜ komitee järjekordne istung toimub 26. veebruaril kell 18 komitee ruumes. Teie osavõtt on vajalik.

T. KOLDITS,

TEADAANNE

EKP TRÜ komitee poolt korraldatav noorte kommunistide järjekordne õppus toimub k. a. 21. veebruaril kell 17 EKP TRÜ komitee ruumides.

KLUBIS

Alanud semestril soovib klubi üliõpilastele suurt tööindu, aktiivset osavõttu ühiskondlikust tööst, hingega osavõttu isetegevusringidest ja kultuurset ülalpidamist klubi ruumides.

Nagu paljud juba teavad, on klubi ruumid käesoleva semestri alguses kuu aja jooksul tööpäeviti sõjakomissariaadi käsutuses, sest sõjakomissariaadis on remont.

Seoses sellega kutsume isetegevuslasi üles arusaamisele ja leidlikkusele ka kitsendatud tingimustes.

Klubi kantselei on lahti tööpäeviti kell 16—18, telef. 755-79.

Tantsu- ja puhkeõhtud algavad kell 19 ja lõpevad kell 23.

KLUBI NÕUKOGU
tuleb kokku 19. skp. kell. 21.

„Suuk“

Laupäeval ja pühapäeval saame klubis kuulda üht Tartu huvitavamat ansamblit «Suuk» (endise nimega «Müstikud»). Umbes tunnisel kontserdil kuuleme Griegi muusika töötlusi («Peer Gynt»), seadeid T. Liivi sõnadele (luuletuskogust «Kurbus vikerkaarest»), A. Mülleri laule autorilt endalt ja muudki.

Ansambli koosseis: Tiit Kõõbi (laul), Urmas Anderson (soolokitarr), Hain Salujärv (basskitarr), Jaan Rässa (orel, klaver), Madis Vaha (löökriistad), Margus Anderson (flööt, saksofon, suupill jne.).

Pärast kell 19 alanud kontserti järgneb muidugi tants.

„Negro“

Tallinna Pioneeride ja Koolinoorte Palee lastekoori «Ellerhein» vilistlaste kammerkoor korraldab koos oma dirigendi, TRK III kursuse üliõpilase Tõnu Kaljustega neegrikunstile pühendatud õhtu. See toimub TRÜ aulas 19. veebruaril. Koor esitab kaheksa neegrispirituaali.

Programmis osaleb peale kammerkoori ka TRK lavakunstieriala II kursuse üliõpilasi. Peeter Volkonski esitab teatraliseeritud neegriluulet ja Priit Pedajas on ansamblis kitarristiks. Vabariigi tuntuma folklaulja Peeter Tooma esituses võib kuulda sooloseadeis neegrispirituaale. Lisaks eespoolmainituile mängib Olav Ehala instrumentaalkvartett *blues*'i-improvisatsioone.

Õhtu meeleolu konkretiseerib R. Präätsi ja R. Lauksi kujundus.

Tulles vastu soovijaile annavad esinejad kaks kontserti ühel õhtul, algusega kell 19 ja 21.30. Seetõttu palume kõiki külalisi tulla veidi varem kui täpselt kontserdi alguseks, et vältida aegaviitvat segadust riietehoius. Samuti palume tulla tellitud pääsmete ja kutsete järele ELKNÜ TRÜ komiteesse.

TOIMETAJA H. PALAMETS

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 939. MB-02503.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета.

AR
Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 5. Reedel, 22. veebruaril 1974. XXVI aastakäik

SOTSIALISTLIKU KODUMAA KINDEL KILP

23. veebruaril tähistab kogu meie maa Nõukogude armee 56. aastapäeva, tähistab olukorras, mil toimub edukalt kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomine, meie maa kaitsevõime edasine tugevdamine, meie välispoliitika edukas rahupealetung.

Nõukogude armee ja sõjalaevastiku loomine ning ajalugu on lahutamatult seotud V. I. Lenini nimega. V. I. Lenini ajalooliseks teeneks oli proletaarse revolutsiooni sõjalise programmi põhjendamine, meie relvastatud jõudude teoreetiliste aluste ja põhiliste tegevusprintsiipide väljatöötamine, nõukogude sõjateaduse aluste rajamine.

Punaarmee oli Oktoobrirevolutsiooni laps. See oli uut tüüpi, rahvaga lahutamatute sidemetega ühendatud armee, mida oskuslikult juhtis Kommunistlik Partei, meie töölisklassi avangard. Punaarmee sündis ja tugevnes võitluses Nõukogude vabariigi arvukate vaenlastega, karastus Kodusõja tules. Ta saavutas võidu paljudest riikidest tulnud interventide ja sisemaiste kontrrevolutsiooniliste jõudude üle. Sellest võitlusest võtsid osa meie maa paljude rahvuste esindajad, nende hulgas ka Eesti Kommunistlike Kütipolkude sõjamehed.

Kodusõjale järgnenud rahuliku ülesehitustöö aastatel muutus tundmatuseni Punaarmee sõjatehnika ja selle kasutamise oskused. Partei ja valitsuse hoolitsuse tulemusena loodi mitmed täiesti uued väeliigid, tõsteti isikulise koosseisu üldhariduslikku taset ja tehnilisi oskusi, tugevdati nii armee kui laevastiku võitlusvõimet. Kõigile imperialistide katsetele rikkuda meie maa piire ja provotseerida konflikte andis Nõukogude armee otsustava ja kiire vastulöögi.

Kuid kõige raskem katsumus, mis kunagi on seisnud meie riigi, rahva ja tema relvastatud jõudude ees, oli veel saabumata. See oli Suur Isamaasõda, mille käigus NLKP tegi ära hiiglasliku organisatoorse töö nõukogude rahva kõigi majanduslike, moraalsete ja sõjaliste jõudude koondamiseks vihatud vaenlasele purustava vastulöögi andmiseks. Neil aastatel muutus Nõukogudemaa ühtseks sõjaleeriks. Neil määratutel pingutustel oli ka suurepäraseid tulemusi — meie armee saavutas maailmaajaloolise võidu fašistlike sõjajõudude üle, tõestades oma üleolekut neist kõigil aladel.

Suurele Isamaasõjale järgnenud aastatel täidavad Nõukogudemaa relvastatud jõud vankumatult Kommunistliku Partei poolt seatud ülesannet: **«Kõik rahva poolt loodu peab olema kindlalt kaitstud!»** Meie relvastatud jõud on astunud kvalitatiivselt uuele tasemele, varustatud moodsa, igati ajakohase sõjatehnikaga. Kuid tehnika ilma inimesteta on surnud tehnika. Seepärast pöörab NLKP suurt tähelepanu meie sõjameeste ideelis-poliitilisele ja erialasele väljaõppele, sest otsustaval hetkel oleneb lahingu tulemus eelkõige võitlejate oskusest ning ideelistest veendumustest.

Meie relvastatud jõudude kullafondiks nimetatakse meie ohvitserkonda. See on noor ohvitserkond, noor, kuid õppinud, kõrge kultuuritasemega ja sõjaliste oskustega sõjameeste põlvkond, kes väsimatult täiendab oma erialaseid teadmisi ja oskusi.

Tänu NLKP targale rahupoliitikale ja L. I. Brežnevi initsiatiivile on viimasel ajal toimunud rahvusvahelises olukorras olulisi nihkeid. Kuid seejuures ei tohi hetkekski unustada, et pinge lõdvenemise vastased, «külma sõja» taganutjad teevad kõik, et pöörduda tagasi sõjalise konfrontatsiooni aegade juurde. Neile aitavad kaasa nüüdisaegsed Pekingi juhid, kes võtavad äärmise vaenulikkusega vastu kõik meie maa ettepanekud rahu ja julgeoleku kindlustamiseks Aasias ja kogu maailmas. Seepärast pööravadki NLKP ja Nõukogude valitsus lakkamatut tähelepanu meie relvastatud jõudude võitlusvõime tugevdamisele, edasise koostöö arendamisele Varssavi lepingu riikkide vägedega sotsialismi kaitsmise nimel.

Koos kogu meie rahvaga kiidavad Nõukogude armee sõjamehed palavalt heaks meie partei ja valitsuse leninliku rahupoliitika ja kinnitavad, et nad on alati valmis täitma iga ülesannet meie sotsialistliku kodumaa edasise tugevdamise ja kindlustamise huvides.

JEVGENI MALIKOV.

Sihiseadmine järgnevaiks tööaastaiks

Meie keskajakirjanduses on juba laialt tutvustatud ja kommenteeritud tähtsat sündmust — ELKNÜ XVII kongressi. Suure tähelepanuga jälgis seda ka TRÜ arvukas organisatsioon, võttes omaks aruandes täheldatud puudujäägid möödunud kahe aasta töös ning rajades uusi sihte kongressil vastuvõetud otsuse valgusel. Olgu siin esitatud see muljete-märkmete kvintessents, mis talletus allakirjutanu kui ülikooli delegatsiooni ühe liikme teadvusse.

Ettekannetest.

On märkimisväärne, millise hoole ja tähelepanuga suhtub NLKP oma noorema vahetuse, ÜLKNÜ ettevõtmistesse. Kahtlemata vastab ka meie vabariigi komsomol kõrvuti teiste vabariikide organisatsioonidega (mainitagu, et ELKNÜ kongressiga samaaegselt toimusid kongressid ka mitmes teises liiduvabariigis) vääriliselt partei ja valitsuse usaldusele ning üleskutsetele. Eriline osa on komsomolil NLKP XXIV kongressi otsuste elluviimisel, käesoleval momendil just viisaastaku määrava tähtsusega tööaasta ülesannete täitmisel. Just komsomol peab ilmutama initsiatiivi sotsialistliku võistluse arendamisel, millesse peab andma omapoolse osa ka üliõpilaskomsomol. See, mida partei ootab töölistelt, teenistujatelt, inseneridelt ja kolhoosnikelt (plaaniülesannete täitmine, tööviljakuse kasv ja toodete kvaliteet), kehtib täiel määral ka üliõpilaskonna kohta. Meie praeguse töö, õppimise kvaliteet ilmneb alles mõne aasta pärast noorte spetsialistide tegevuses ja on ilmne, et igasugune praak toob hindamatut kahju rahvamajandusele ka siis, kui toodetena esinevad teadmised. Sellepärast rõhutatagu veel kord vastutustunnet, millega tuleb suhtuda meie igapäevasesse ellu, sest just argitöö kaudu loome aluse tulevikuühiskonnale.

Need mõtted kajastusid ka NLKP KK liikme EKP KK esimese sekretäri J. Käbini kõnes kongressi avamisel, nende mõtete mitmekülgne avamine, interpretatsioon ja argumentatsioon jätkus ka I. Toome aruandekõnes. Järgnevalt juhitagu tähelepanu vaid olulistele momentidele selles.

Nii nagu linnade ja rajoonide komsomolikonverentsidel toonitatud, nii leidis ka aruandekõnes rõhutamist omapoolsete plaanide vastuvõtmine algorganisatsioonides. Kuigi deviis «Igale noorele töölisele pingeline omapoolne plaan» käibib suurel määral töölisnoorsoo kohta, on see põhimõtteliselt kohandatav ka üliõpilaste õppe- ja ühiskondlikule tegevusele. Seda enam, kui arvestada, et meie töö — õppetöö tulemused on üleliidulisest keskmisest madalamad. «Me peame taotlema, et iga üliõpilane ja kesk-eriõppeasutuse õpilane oleks kogu õppeaja kestel komsomoligrupi tähelepanu keskpunktis,» rõhutati aruandes. Siit ka alusjuhend meie plaanidele ja kogu meie tegevusele.

Indrek Toome kõnes toodi esile ka puudusi EÕM-i ja EÜE kaadri valikus. Eelolev suvi näitab, mida oleme suutnud ära teha nende ebakohtade likvideerimiseks. Kahtlemata vääriks enam meiepoolset tähelepanu ka sotsialistliku võistluse valgustamine ja ühiskondlik-poliitilise praktika juurutamine selle mitmesugustes vormides. Vajakajäämisi selles osas konstateeris ka aruandja.

Mõistagi peaks iga tudengist kommunistlik noor tõsiselt kaaluma, kuidas saaks just tema anda sisuka panuse mitmete deviiside all kulgevatesse liikumistesse ja üritustesse, millest aruandes juttu oli. Toodagu siis esile ainult mõned. nagu näiteks patriootilised liikumised «Viisaastaku noorte lõõktöö meisterlikkus ja otsingud», «Teaduse saavutuste juurutamine komsomoli kontrolli alla!»; ülevaatused «Komsomol — koolile!» ja «Igale töötavale noorele keskharidus!»; leninlikud õppetunnid «Oleme patrioodid-internatsionalistid», «Töötada täna paremini kui eile», «NLKP kangelaslik võitlustee», «Elada, töötada ja võidelda leninlikult», «Tunne ja kaitse oma kodumaad!»; leninlik arvestus «Viime ellu NLKP XXIV kongressi otsused!»

Üksikasjalikult käsitleti ettekandes noorte kommunistlikku kasvatamist. Kriipsutati alla, et komsomolikomiteede ees seisab ülesanne siduda eetiline kasvatustöö tihedalt klassiteadliku, poliitilise kasvatamisega. Rohkem tähelepanu tuleks pöörata ka vastuvõetud otsuste täitmise kontrollile. Aruandekõnes märgiti, et kongressidevahelisel perioodil võeti vastu 62 otsust, kuid nende täitmine jäi puhuti formaalseks.

Sõnavõttudest

Neid oli rohkesti ja mitmetelt elualadelt. Aruande täiendamise käigus jagati enesekriitikat, aga ka kriitilisi märkusi keskkomitee töö aadressil, vahetati kogemusi, räägiti tehtust ja plaanidest. 16. veebruari «Noorte Hääl» annab sõnavõttude tuumiku. Peatugem siin vaid kahel. Kõrgemate koolide esindajana oli kõnepuldis TPedI komsomolikomitee sekretär Martin Kõiv (see oli ka ainus sõnavõtt kõrgemate koolide poolt).

Meie jaoks on mõtlemapanev arv 13. Sellega märkis esineja üliõpilaste protsenti, kes raiskavad kasutult riigi raha, langedes üliõpilaste ridadest välja töötahte puudumise või võimetuse tõttu. Siit tuleneb oluline vajadus suunata noori oma kutse, eriala, oma koha leidmisel elus juba enne kõrgemasse kooli astumist, et langeks ära vähemasti erialas pettumise tõttu ülikoolist lahkujate hulk, mis paraku on veel üsna suur. Päevaprobleemiks jääb ikkagi õppeedukus ja ühiskondlik-poliitiline praktika (allakirjutanu peab silmas eelkõige TRÜ komsomolielu). Just viimases lõigus on eeskuju TPI ja EPA ühiskondlik-poliitilise praktika arvestusraamatute näol juba olemas.

Noorte teadlaste nimel kõneles ENSV TA Majanduse Instituudi vanemteadur Lembit Ebre. Ta märkis, et noored teadlased ja spetsialistid moodustavad meie vabariigi teadurite üldarvust 35%. Kuid väitekirjade kaitsmine toimub samal ajal kuskil 35.—36. eluaasta piirides, mis teiste liiduvabariikide vastava näitajaga võrreldes on üsnagi kõrge vanus. Seega jääb eesmärgiks vanusepiiri madaldamine teaduste kandidaatideks saamisel. Suurt abi loodetakse siin vastloodud Noorte Teadlaste Nõukogudelt,

(Järg lk 2)

Pärast lüüasaamist Velikije Lukis 1943. aasta jaanuaris klammerdusid fašistid meeleheitlikult linnast lääne pool asuvate kindlustatud tugipunktide süsteemile, takistamaks Nõukogude armee üksuste edasitungi Baltikumi suunas. 23. veebruaril 1943 alustas Kalinini rinde vägede 91. laskurbrigaadi 2. pataljon lahingut tugevasti kindlustatud Tšermuški küla pärast. Kell 11.15 sooritas surematu kangelasteo automaatur Aleksander Matrossov. Tema tegu ei olnud erand — enne ja pärast Matrossovit sulges oma rinnaga vaenlase dzoti laskeava enam kui 200 Nõukogude armee võitlejat. Nende hulgas oli ukrainlasi ja usbekke, venelasi ja armeenlasi, eestlasi ja ja kasahhe, paljude rahvuste poegi. Kõigi nende kangelaste sümboliks on saanud aga lihtne reamees, 19-aastane kommunistlik noor Aleksander Matrossov, kellel oleks käesoleva aasta 5. veebruaril olnud 50. sünnipäev ...

Meie sõjamehed, kogu meie rahvas peab pühaks mälestust Matrossovist ja matrossovlastest. Praegu kannab Balti sõjaväeringkonna üks allüksusi A. Matrossovi nime. Allüksuses on Aleksander Matrossovi muuseum, mille eksponaate tutvustatakse noortele sõjameestele, Matrossovi eakaaslaste poegadele. Matrossovi nime kandev allüksus väärib oma nimetust, ta on üks paremaid kogu sõjaväeringkonnas.

P. Kuznetsovi foto (ETA)

Venia legendi

5. märtsil 1974. a. kell 18 esineb õppehoone nr. 5 (Ülikooli t. 18a) auditooriumis nr. 309 dots. kt. Märt Liigant dotsendi kutse taotlemiseks avaliku loenguga «Maa tehiskaaslaste optilised vaatlused».

Tähelepanu!

27. veebruaril kell 14 toimub TRÜ peahoone 140. auditooriumis vestlusring teemal «IDEOLOOGIA JA TEADUS». Esinevad ajaloodoktor J. Kahk, filosoofiakandidaat L. Valt, füüsika-matemaatikakandidaat A. Koppel, filosoofiakandidaat P. Järve, filosoofiakandidaat E. Loone jt. Üritus toimub ELKNÜ TRÜ komitee ja Noorte Teadlaste Nõukogu poolt korraldatava «JUHI POLIITILISE KOOLI» raames, seetõttu on vajalik ELKNÜ TRÜ komitee liikmete, teaduskondade ja osakondade komsomolibüroo liikmete ja EÜE funktsionäride osavõtt. Teretulnud on ka kõik teised asjahuvilised.

Noorte Teadlaste Nõukogu
ELKNÜ TRÜ komitee

Kindlasti tuleme kokku

Mõni aeg tagasi kohtasin tänaval «poissi», kellega koos sai maha madistatud ränkraske 1941. a. suvi Eesti territoriaalkorpuse 625. kergesuurtükiväepolgus Porhovi lähistelt kuni Lõtškovo jaamani Staraja Russa taga.

«Tead mis, me peame kokku tulema. Just nimelt seesama vana polk.»

Palju meid järel on? Meest kümme-viisteist...

«Peame,» ütles ta, «meie polku enam täiendust ei tule.»

Ega ei tule küll. Rivi aina hõreneb: insuldid, infarktid, vähk, lihtsalt aastad...

Leppisime kokku, et hakkame seda asja ajama. Hakkamegi.

Kõrvaltvaataja võib arvata: ahah, läheb kõvaks kärakaviskamiseks. Vahepeal meenutused, episoodid: «Mäletad...»

Ei, kullakesed, asi pole selles, et teeme oma sada grammi (mis ka juba paljudel tohtrite poolt keelatud on) ja heietame oma mälestusi Seda ka, jah, aga asi on ikkagi milleski muus.

Me tahame näha, kas me oleme veel riviteenistuseks kõlblikud. Me tahame näha, kas me suudame trotsida kiirelt mööduvaid aastaid, mis toovad kaasa vanade haavade tuikamise, mis tuletavad meelde kord põetud haigusi, mis nõuavad uuesti matti noorelt kulutatud närvide eest. Me tahame kõige kiuste öelda: jah, me oleme veel rivis, poisid. Elu on veel ilus, et kurat teda võtaks, kuigi me peaaegu kõik oleme juba vanaisad ja hallid või kiilaspäised pealekauba.

Asi on selles, et me tahame taas näha, et me oleme need pea kolmkümmend sõjajärgset aastat märkamatult kõrvuti sammunud. Ühel on tee olnud auklikum, teisel siledam, aga me oleme kõik jäänud inimesteks, nii nagu jäime selleks sõjas ja tööpataljonis püksirihma pingutades. Me mõtleme inimlike komponentide all uljast huumorimeelt, üleolekut argipäevaraskustest, kõikide abivajajate endastmõistetavat aitamist, upsakuse eitamist. Teame raudselt, et meie hulgas ei ole leivaja tubakavargaid, tõusikuid ja pugejaid. Need oleme kõik juba ammu pikalt saatnud sinna, kus on nende õige koht.

Palju meid kokku tuleb — kümme-viisteist meest... Ei, kokkutulekul on meie rivi taas tihedam. Tulevad ka need, meie mälestuses muidugi, kes jäid igavesti nooreks — poisid Pihkvamaa mulla alt. Nad küsivad sõnatult, kas oleme suutnud midagi ära teha ka sellest, mis neil — potensiaalsetel töömeestel, arhitektidel, kirjanikel — tegemata jäi. Me peame nende sõnatule küsimusele vastama. Ka selles on kokkutuleku mõte.

Kindlasti tuleme kokku.

J. PEEGEL,
vana soldat

TRÜ lektooriumis

Esmaspäeval, 25. veebruaril kell 16.15 kõneleb aulas ülikooli komsomolikomitee sekretär TIIT KOLDITS teemal

«KAS RASKESTIKASVATATAV ÜLIÕPILANE?»

Väliskommentaar.

NEGRO • NEGRO • NEGRO

Teemad variatsioonidega

«Uudiste saade on lõppenud. Ajaviitemuusikat.» Tea, kellel siin veel mahti aega viita. Tuba vaja kraamida, poodi lipata, süüa teha. Laual ootab kenake kogus inimeste vaimuponnistusi, mida ei tohi lugemata jätta, kui tahad, et ülikool sinu vaimu tudengivääriliseks peaks. Ja nemad seal saadavad džässi! Rütm, mil minu sisemuses toimuvaga midagi ühist pole, ja meloodia, mis näib olevat läinud sinna — ei tea, kuhu otsima — ei tea mida. Õnneks on alati võimalus raadio kinni keerata.

Klõps! Vaikus. Oli lugu ja enam ei ole. Nagu võõrkeelne nimetus ajakirja kaanel, mis raamatukogus juhuslikult su pilgu eest mööda libises. Või nagu plangule kritseldatud armuavaldus — mõõdujale tühi ja seepärast mõnikord ärritav.

Tuleb õhtu. Lähme kontserdile. Kõik on kultuurne, korrektne ja veidi steriilne. Tavaline, s. o. muusikaajaloos mitte eriti kodus kuulaja jälgib vaikselt helide kooskõlasid ja põimumisi. Kui ta suudab täielikult kuulamisele keskenduda, voogab muusika tast läbi nagu pikk-pikk ornamendiriba. Ilus, kuid vägisi kipub tekkima tunne, et see ongi «kunst kunsti pärast».

Kuid siis satub too tavaline kuulaja «Negro» õhtule. Ja ehkki vahel reakuulajaks tituleeritud, ei jälgi ta seekord heliridu. Sest ta tunnetab äkki, et muusikat loovad inimesed ja enamasti teiste inimeste jaoks. Konkreetsed inimesed, kes elavad konkreetses keskkonnas ja sellega teatud suhetes. Neil oma seisundist sõltuvalt tekkivaid mõtteid ja tundmusi võib mitmeti avaldada. Muusika ei saa väljendada mõtteid, sest ta ei kasuta sõnu, tundmusi aga küll. Küllap sellepärast võimegi nautida helitööd, millest me midagi ei tea — laseme endal autori tundedünaamikaga resoneerida ja täidame pakutud vormi omaenese sisuga. See pole halb kuulamine, eriti vitaalse kuulaja puhul, kes saab nõnda innustust (kuigi nõrk võib saada oma emotsionaalse rahulduse ja muutuda praktilises elus passiivsemaks). Ainult et sellest ei piisa võimalikult täiuslikuma maailmatunnetuse taotlejale. Tema ei lepi irdsõnakestega. Ta otsib nende sõnade tõelist konteksti. Ja just sellisele kuulajale oli «Negro» kontsert määratud. Korraga selginesid seosed vana-kreeka filosoofia — antiikne orjus — algkristlus — Ameerika neegrite ühiskondlik seisund ja uskumused ning spirituaal-džäss. Oli tajutav ka nii mõtte kui muusika veelgi ürgsemate ühiste alglätete olemasolu. Väga tore inimlik kontsert oli.

S. MURUMETS

Kas võib

ja kui võikski, kas saab kiita selle õhtu eest?

Kui me ei kuule kutset vaiksesse muusikaaeda, kust immitseb heledat, aga nõrka valgust...

On vaja midagi, mis karjub, läbi raputab, painab ja halab. Vaikselt ja valjult. Et seda enam tunda kutset sinna väga vaiksesse, väga siirasse ja väga puhtasse aeda. Kõrvus see hala ja südames hirm selle pärast, mis mingil tingimusel ei oleks tohtinud juhtuda ja tulevikus...

Peeter Volkonski, Olav Ehala, Tõnu Kaljuste ja teised esinejad — tänan selle eest, mida ainult mina sellelt õhtult sain, ja selle eest, mida igaüks ainult enesele sai.

TIINA SARV

NSVL Teaduste Akadeemia 250. aastapäevale pühendatud aktusel 14. veebruaril 1974. a. esinesid sõnavõttudega TRÜ rektor A. Koop, biol.-dokt. E. Parmasto, füüs.-mat. kand. P. Müürsepp, filol.-dokt. P. Ariste (pildil), füüs.-mat. kand. G. Zelnin, biol.-dokt. H. Trass ja keemiakand. T. Ilomets.

E. SAKI foto

Sihiseadmine...

Kevadsemestril algab sanitaarsalkade väljaõpe 40-tunnise proggrammi järgi, et olla valmis aprilli lõpul toimuvateks TRÜ esivõistlusteks. Parim salk esindab ülikooli maikuus toimuvatel ülelinnalistel võistlustel. Möödunud aasta parim — Majandusteaduskonna salk nr. 6 — sai rektorilt preemiaks 5-päevase ekskursiooni Moskvasse ja ei raatsivat käesolevalgi aastal esikohta

Jõudu tööle, sanitaarsalgad!

loovutada. Et sanitaarsalkade tööd hinnatakse ülikoolis kõrgelt, lootvat tüdrukud järgmist ekskursiooni juba Rio de Janeirosse. Tõsiseks ähvarduseks olla aga matemaatikute salk nr. 8, kes jäi vaid formaalselt teisele kohale. Edetabel oli järgmine*:

1.	Majandus nr. 6	Niklus/Seeder 41
2	Matemaatika nr. 8	Laumets/Kivik 41
3	Majandus nr. 13	Paas/Kuldeva 54
4.	Õigus nr. 2	Paul/Põder 54
5	Ajaloo-Keele nr 14	Kriit/Sultsmann 79
6	Biol.-Geograafia nr. 3	Viia/Seffer 98
7	Kehakultuuri nr. 1	Prii/Kivivare 100
8.	Matemaatika nr. 7	Soomer/Kõo , 105
9.	Füüsika-Keemia nr. 11	Bergmann/Tiivel 109
10.	Biol.-Geograafia nr. 5	Linkurs/Pille 123
11.	Füüsika-Keemia nr. 12	Viira//Tammera 129
12.	Biol.-Geograafia nr. 4	Juhansoo/Tikko 134

Salgakomandörid, kes pole veel koostanud õppuste plaani ja kokku leppinud arstide-juhendajatega, tehku seda juba täna. 40 tundi õppusi 2 kuu jooksul — see on ju 5 tundi nädalas. Sanitaarsalkade õppused peavad seisma teaduskondade tsiviilkaitsestaapide tähelepanu keskpunktis.

Fotol: moment TRÜ sanitaarsalkade võistlustelt — «vigastatu» asetamine kanderaamile.

* (järjekorras koht, teaduskond, salga nr., komandör, juhendav õppejõud, miinuspunktide arv)

Matemaatikateaduskonna kaks salka (komandörid Püssa ja Linnamägi) diskvalifitseeriti.

A. ALT

kes peavad põhisuunaks võtma kõrgema haridusega kaadri kujunemist mõjutavate tegurite ja aspirantuuriga seotud probleemide analüüsi ning võimaluste ja vajaduste väljaselgitamise noorte teadlaste stažeerima suunamiseks väljapoole vabariiki.

Tõsiseks komistuskiviks noorte teadlaste elus on krooniline kindlustamatus elamispinnaga: 1973. a. varustati vaid 42,8% lõpetanuist. Vabariigi valitsus peaks nähtavasti kaaluma võimalusi, mis aitaksid seda olukorda leevendada: tehtagu seda siis kooperatiivelamute ehitamiseks võimaluste andmise läbi või muude vahendite rakendamise kaudu.

Huvitavate sõnavõttudega esinesid veel Viljandi rajooni Tarvastu kolhoosi kombainer Elmina Otsman, stuudio «Tallinnfilm» režissõr Kalju Komissarov, meie komsomoli linnakomitee sekretär Martin Kuusk jpt.

Varia

Organisatsioonilisest küljest oli kongress väga kõrgel tasemel. Mainitagu kasvõi seda, et osa delegatsioone ööbis superhotellis «Viru», et toitlustamine oli suurepärane ja et vaba aeg oli minuti täpsusega sisustatud. Ülikooli delegatsioon käis kongressile eelnenud päeval ENSV TA Presiidiumis, kus võõrustajateks olid akadeemikud N. Alumäe ja V. Maamägi ja kus mõnusas vestluses jõuti kummatigi sügavate probleemide puudutamiseni vabariigi teaduses. Külastati ka Küberneetika Instituuti. Meeldejäävaks sündmuseks kujunes kongressi delegaatidele korraldatud kontsert, kus hiilgavalt debüteeris Moskva Filharmoonia ansambel «Muusika», kelle esinemist loodab ülikooli komsomolikomitee taas näha traditsioonilisel rahvaste sõpruse nädalal Tartus. Ühel kongressi vaheaegadest lõbustas koosolijaid rahvakunstiansambel «Leigarid», kelle meeleolukasse tantsuringi sattusid paljud delegaadid.

Kokkuvõttes võiks öelda, et vabariigi komsomoli XVII kongress oli väärikas märgi mahapanek järgnevateks tööaastateks. Vastuvõetud otsus innustab meid uutele tegudele.

REIN VEIDEMANN,
ELKNÜ TRÜ komitee
sekretäri asetäitja

Maletajad!

Kevadsemestri - malehooaja avavälkturniir toimub 1. märtsil kell 18 V. Kingissepa 19, aud. 307. Võimaluse korral palume kaasa võtta malekell.

Ettevalmistusosakonna kuulajad!

ESMASPÄEVAL, 25. veebr. 1974. a. kell 18 toimub Vanemuise tn. õppehoone ringauditooriumis INFORMATSIOONIKOOSOLEK.

Esinevad TRÜ komsomolikomitee sekretärid ja RSR-i esindaja. Kohalolek tarvilik.

NB!

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni teaduskondade õppesektorite liikmed ja ELKNÜ TRÜ komitee õppesektori liikmed. 28. veebruaril kell 18 toimub ELKNÜ TRÜ komitee ruumes koosolek teemal «Õppeedukus ja komsomoliorganisatsioon». Kõigil osavõtt kohustuslik.

ELKNÜ TRÜ komitee

Tõlke-võistlusele

on tööd laekunud — seekord arvult 13; inglise, vene, soome ja hispaania keelest. Žürii on asunud tõlkeid hindama ja loodab tulemused aprillis-mais teatavaks teha.

Kriminoloogia Laboratooriumis

TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi järjekordne ettekandehommik toimub pühapäeval, 24. veebruaril kell 12 TRÜ peahoone aud. 307. Ettekandega teemal «Kuritegevus Eesti NSV-s 1973. a.» esineb Eesti NSV Prokuratuuri osakonnaülem, vanem-õigusnõunik, õigustead. kand. G. Hazak.

H. KÄRTNER,
TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi juhataja

Raamatupalat

РУССКАЯ СТРАНИЦА

Приложение к газете
«TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL»
№ 1
22 февраля 1974 г., пятница

С Днём Советской Армии!

30 лет тому назад, 14 января 1944 года, началась великая битва за полное освобождение Ленинграда от вражеской блокады, длившейся 900 долгих дней и ночей. Мне довелось участвовать в обороне Ленинграда на протяжении всей блокады, а затем в боях за освобождение городов Пушкин, Вырица, Луга, Валга, Рига и закончить войну в Курляндии.

Из воспоминаний участника

(К 30-летию прорыва блокады Ленинграда)

Вспоминается период, предшествовавший наступлению, когда разведчиками всех категорий велась напряженная боевая деятельность с целью детальной разведки всей обороны противника. Разведывательная рота, которой я командовал, вела разведку в поясе между Октябрьской и Витебской железными дорогами на рубеже Красный Бор — Пушкин. Необходимо было установить и уточнить все инженерные сооружения, огневые точки пулеметов, огневые позиции артиллерии и минометов группировки противника до ротного опорного пункта включительно. Особенно успешно действовали разведывательные группы старшего лейтенанта Звонкова и старшины Филиппова. Разведывательная группа в количестве 12 человек под командованием старшего лейтенанта Звонкова на рассвете 1 января 1944 года, проделав проходы в минных полях и в проволочных заграждениях, ворвалась в первую траншею и захватила в плен немецкого пулеметчика. Разведывательная группа из 8 человек под командованием старшины Филиппова в ночь с 4 на 5 января 1944 г. проникла через передний край и в глубине обороны захватила в плен радиста, который обеспечивал связь командиру немецкого батальона. Захваченные пленные дали нашему командованию ценные сведения. Наравне с остальными разведчиками отличился разведчик-минер Тналиев (по национальности казах), который обезвредил в минных полях противника более 30 мин, проложив тем самым дорогу всей разведгруппе и обеспечив ей успех.

Все разведчики были по достоинству вознаграждены. Награды вручал член Военного Совета Армии тов. Мжавонадзе. При вручении наград произошел примечательный случай с Тналиевым. Он был представлен к награде медалью «За отвагу». Когда же член Военного Совета армии точнее узнал об его отважных и умелых действиях, он наградил его орденом «Красная Звезда».

Труд и подвиги разведчиков явились прямой предпосылкой эффективности огня артиллерии и авиации по взламыванию мощной, глубоко эшелонированной обороны противника, именовавшейся гитлеровцами «Северный вал». В январе, перед началом наступления, берлинское радио бравурно оповещало мировую общественность, что «бессмысленны и обречны на неудачу все попытки русских поколебать наши позиции у Ленинграда». Но позиции гитлеровцев были не просто поколеблены, а смяты, оборонявшие же их войска — разгромлены.

«Ленинградская победа, — говорил М. И. Калинин — это военная победа, имеющая значение не только для Ленинграда, но и для всего хода борьбы советского народа против немецких захватчиков».

Константин Воинов

Доценту Адамсу 75

30 января 1974 г. доценту кафедры русской литературы ТГУ Вальмару Адамсу исполнилось 75 лет. Юбиляр — известный ученый и популярный лектор, имя которого хорошо известно на филологическом факультете. Сфера научно-педагогической деятельности доцента В. Адамса (в этой области он также отмечает юбилей — 40-летие работы ученого и педагога) исключительно широка и разнообразна: исследователь, преподаватель, писатель, критик и поэт Вальмар Адамс воплощает в своем лице старинную филологическую традицию, которая предписывала ученому-эрудиту одновременно быть и непосредственным участником жизни современной ему литературы.

Круг интересов В. Адамса как ученого простирается от русского фольклора до творчества Гоголя и Игоря Северянина. Сравнительное изучение литератур, теория рецепции и перевода, психология творчества — таков далеко не полный список проблем, в изучение которых В. Адамс внес активный вклад. Однако разнообразие научных и литературных интересов юбиляра складывается в органическое единство. Скрепляющим материалом здесь оказывается личность доцента Адамса. В. Адамс — враг безликости, серости: все, что слетает с его уст или выходит из-под его пера — от научной статьи до экзаменационной ведомости — приобретает отпечаток его личности. Столь ярко развившееся — до преувеличенности — личное начало, пронизывающее сочинения, лекции, бытовое поведение юбиляра — не случайно. Оно вытекает из глубоких персонологических свойств В. Адамса. Адамс — романтик, романтик на кафедре перед студентами, на заседании кафедры перед коллегами, романтик по типу научного мышления, романтик по поведению и даже по почерку. Именно романтическое стремление сделать каждый жест, каждую строчку самобытным отпечатком своей личности определяет жизнечувствование В. Адамса (вспомним, как друг Пушкина, теоретик русского романтизма Вяземский любил свои орфографические ошибки и не давал исправлять их в печати: он предпочитал ошибаться по-своему, чем быть правым как все).

С психологической ориентацией на романтизм как идеал и норму жизни связан и лекционный стиль — полный огня, жеста, лирических отступлений, пронизанный автобиографизмом, — и бурный темперамент, который хорошо известен всем коллегам юбиляра. Романтизм — это молодость, и наблюдая доцента В. Адамса в быту и на работе, трудно поверить, что ему действительно исполнилось 75 лет — невольно кажется, что это лишь одна из многих ролей, на которые так щедро романтическое воображение В. Адамса, которому на самом деле еще далеко до этого почтенного возраста.

Профессор Ю. Лотман

Первая сессия

Сырость и слякоть на улице совершенно не соответствуют настроению приехавших из-под заботливой опеки родителей, полных бодрости и сил студентов.

Начался новый семестр. Но прошедшая сессия (а для нас, математиков I курса, она была первой), оставляет в каждом неизгладимый отпечаток.

Это не бесполезные воспоминания, они имеют для нас глубокий смысл и большое значение: делаются выводы, составляются планы и программы на будущее.

Пройдя через горнило первой сессии, мы начисто искоренили в себе нелепый абитуриентский тезис: «поступить бы, а там уже легче будет». В жизни, наверное, вообще не бывает таких барьеров, за которыми находится это самое «л е г ч е». Разве что выход на пенсию.

В целом экзамены в группе у нас прошли довольно удачно. Но это далось ценой сильного перенапряжения, и каждый из нас (не смейтесь над нами, через все уже прошедшие старшекурсники!) понял, что гораздо легче было бы прочитывать материал лекций и разбирать наиболее трудные места в течение семестра. Нам же пришлось поднимать огромную (по школьным меркам) гору материала за несколько дней и ночей, перерывать кучу книг, потому что мы недооценивали роль конспекта и вели его небрежно.

И в душе мы твердо давали себе слово в будущем семестре исправить ошибки.

Переполнен зал учебной библиотеки (а в течение семестра там всегда можно найти свободные места), заняты все столы в учебной комнате общежития. Лица у всех озабочены, и многих мучит тревога: успеть бы до экзамена пройти весь материал. Самый важный счет — это счет пройденных и оставшихся вопросов. На полях вопросников выставляются галочки. По неписанному закону, их всегда меньше, чем хочется. И конечно же, сдача экзамена — дело гораздо более легкое, чем подготовка к нему. Студенты говорят: «Ну что такое экзамен? Это же торжественная сдача взятых напрокат знаний».

(окончание см. на 2-й странице)

Трибуна комсомольского активиста

Вместо торжественной речи

Вот он и начался — второй, трудный и ответственный, семестр учебного года. Он ставит и новые серьезные задачи перед первичными комсомольскими организациями вуза.

Предстоит целый ряд крупных и ответственных мероприятий, которые окажутся очередным экзаменом нашей политической и организационной зрелости. В том числе — мероприятия, в которых примет участие все студенчество нашего университета. К примеру, ставшие уже традицией студенческие дни дружбы, на которые ожидаются гости из многих вузов нашей страны, а также из стран народной демократии. Можно назвать и мероприятия, посвященные Дню Советской Армии, предсессионный праздник весны... Но это одна, праздничная, сторона дела .

Основная же работа по воспитанию нового поколения специалистов ведётся повседневно, в первичных комсомольских организациях, в процессе решения самых «обыденных» проблем: успеваемость, быт в общежитиях, реализация общественно-политической практики.

По-прежнему стоит вопрос об усилении внутриорганизационной дисциплины. Увы, еще не все комсомольцы запомнили пункт «ж» 2-й статьи Устава ВЛКСМ, обязывающий строго выполнять требования комсомольской дисциплины. К таким членам комсомола применялись и будут применяться строгие меры организационного воздействия.

Нельзя также сказать, чтобы секретари комсомольских бюро потоков приняли все меры по улучшению организационной работы. Общие собрания потоков проводились в большинстве случаев лишь один раз (!) за целый семестр. В то же время известно, как остро порой стоит вопрос об успеваемости и особенно быте в общежитиях — проблемы, решение которых в первую очередь зависит от комсомольцев.

И бывает, что бюро принимает свое решение лишь тогда, когда встает вопрос об отчислении студента из вуза или его выселении из общежития. Но ведь функция комсомольской организации — не карать и не выступать в роли «непрошенного адвоката»: ее задача — держать эти вопросы в фокусе повседневно.

К сожалению, пока не все бюро потоков сумели найти специфические для своей специальности узловые проблемы, методы работы. Слабоваты еще связи с параллельными потоками своих факультетов. Удовлетворительной нельзя считать и работу представителей русских потоков в комитете комсомола университета. Это, конечно, не значит, что работа комсомольских организаций русских потоков в истекшем семестре вообще не удалась.

Сделано немало: наведен порядок в комсомольской документации, упорядочилась работа бюро потоков, стали налаживаться дела с корреспондентским активом газеты, проведен ряд мероприятий по усилению комсомольской дисциплины актива.

Для учета и обобщения опыта первичных организаций в конце прошлого года были введены специальные дневники комсомольских групп. С этого семестра между курсами развернется социалистическое соревнование, которое ставит своей целью повысить роль студенчества в решении задач, стоящих перед университетом в целом и перед комсомольской организацией в частности.

Для улучшения контактов между параллельными потоками факультетов секретарями потоков совместно с факультетскими бюро разрабатываются общие планы мероприятий по идейно-политической и интернациональной воспитательной работе.

И хотя сделано не так уж мало, это всё-таки меньшая часть того, что предстоит сделать.

В заключение разрешите от имени комитета ЛКСМЭ ТГУ пожелать читателям газеты всего наилучшего в новом учебном семестре и сказать («лучше поздно, чем никогда!): «С Новым годом!»

И извините, что разговор наш получился не совсем торжественным...

И. Грязин.

Театральные искания Ежи Гротовского

(Продолжение. Начало см. в №№ 7, 9, 10 за 1973 год)

Актёр в театре Гротовского должен не создать «роль», «образ» какого-то героя драмы, должен не «играть», не притворяться кем-то, а быть, быть самим собой, подлинным. «Театр — это место, где актёр и зритель должны сбросить, как свою ненужную одежду, свои роли в жизни; театр, где не играют, где можно всерьёз испытать всё, где можно освободиться от страха быть узнанным» — примерно так говорил Гротовский в уже упомянутой беседе с советскими театроведами.

Не играть, быть самим собой не в бытовом, обыденном обличьи и не в виде современного культурного, цивилизованного человека. Напротив, всё это он должен отбросить или, точнее, сбросить, должен высвободиться из-под напластований всего усвоенного им в процессе жизни, в процессе приспособления к конвенциональному, к нормам поведения цивилизованного общества.

Актёр должен сбросить все маски, прежде всего все существующие театральные маски. Но кроме театральных масок он должен сбросить и то, что К.-Г. Юнг объединил в понятии «Persona». «Маска есть то, что человек, по сути дела, не есть, но за что он сам и другие люди принимают этого человека», — писал Юнг (цит. по статье: С. С. Аверинцев. «Аналитическая психология» К.-Г. Юнга и закономерности творческой фантазии. В сб.: «О современной буржуазной эстетике». Вып. 3., М., 1972, с. 131).

Творческий акт, совершаемый актёром, должен быть актом самообнажения, самоуглубления и самопроникновения. Это — акт выхода «на очную ставку с собственными истоками», обращение к тому, что Юнг определяет, как «Самость» (das Selbst). Это и акт исповеди актера-человека, полной, «пограничной» по искренности исповеди. Исповедь, естественно, может и должна быть глубоко личной, но, как утверждает ведущий актёр театра-лаборатории Ричард Чешляк, в процессе работы она «теряет чисто субъективную окраску и становится выражением общечеловеческих ценностей». Это и понятно, ибо обращение к «собственным истокам» является обращением к общечеловеческим истокам.

Интересно отметить, что своим учителем, «духовным отцом» Гротовский неизменно называет Станиславского. «Никто из великих реформаторов сцены — ни Крэг, ни Брехт, ни Мейерхольд — не дали мне столько, сколько дал Станиславский. Ему я обязан всем» — заявлял он. Однако начав в Москве изучение системы Станиславского, Гротовский всё более и более отходил от него и пришёл к чему-то противоположному.

Как профессионал, Станиславский остаётся, по мнению Гротовского, непревзойдённым и в настоящее время. Рассматривая основные положения системы Станиславского, Гротовский отмечает: «Это была великолепная техника для театра. Мне думается, что в лице Станиславского театр — в смысле актёрского мастерства, — достиг своей вершины» (из выступления на встрече со студентами и преподавателями Нью-Йоркского университета 13 декабря 1970 года). Формула Станиславского: ««Я» в предлагаемых обстоятельствах» даёт театр. «Тогда как у меня — у нас, — настаивает Гротовский, — это не театр. Сам человек — есть образ, а не «я» в предлагаемых обстоятельствах.»

В последние годы Гротовский настойчиво говорит о смерти театра, о том, что он не профессионал, что его сейчас «занимает то, что можно делать после театра».

Однако, отказываясь от театра в его существующих формах, Гротовский, по существу, начинает придавать театру огромную, можно даже сказать, всеобъемлющую роль преобразователя жизни и человека. Такой театр, конечно, должен быть совершенно особого рода. Театр, о котором мечтает и к которому стремится Гротовский, способен выполнять и терапевтическую функцию.

Довольно удачно определяет значение театра в системе ценностей у Гротовского Питер Брук: «Для Гротовского театр — это не форма бегства от жизни, но и не форма иллюстрации её. Театр сам — образ жизни». Образ жизни не в смысле игры, притворства, — всепоглощающей театральности, как это было, скажем, у Евреинова, — а напротив, полного отказа от игры. Театр, в отличие от жизни, в которой мы играем, именно то место, где мы можем не играть, а быть самим собой.

Система Станиславского ведёт, по мнению Гротовского, к расщеплению человека-актёра. А так как в нашем «расхристанном» мире человек расщеплён, лишён целостности, как «вавилонская башня», то этого как раз и не следует делать. И поэтому к формуле «быть самим собой» Гротовский добавляет существенное: «быть целостным». «Быть самим собой целостным» — это, как можно судить по имеющимся публикациям, основная формула, к которой пришёл Гротовский. И к чаемой целостности человек может прийти только в театре, только через театр.

В таком театре меняется функция режиссёра, в таком театре меняется отношение к драматургии, к литературе, к слову как таковому, в таком театре должна быть совершенно иная система подготовки актёра.

В. БЕЗЗУБОВ

(Продолжение следует).

«Микро-фестиваль»

Каждый год киноклуб города Раквере проводит своеобразный фестиваль эстонских документальных фильмов. Вот и в этом году 1-го февраля кинотеатр «Лембиту» гостеприимно распахнул свои двери для гостей. А их было много — из Таллина, Ленинграда, Кохтла-Ярве.

Вниманию зрителей было предложено 12 док. фильмов — все их нужно было оценить с точки зрения качественности режиссуры и операторской работы, хорошего текста и эмоциальности. Роль жюри исполняли сами зрители и в этом было своеобразие «микро-фестиваля». Всем участникам были розданы анкеты, которые заполнялись после очередного просмотра. Эти анкеты обрабатывались за короткое время, так что результаты стали известны очень скоро.

Из 12-ти представленных фильмов все зрители отметили 5.

«Возрождение» (П. Пукс) получил наибольшее число голосов. Сланец — это богатство Эстонии, но и её беда. Для его добычи нужно всё больше и больше новых карьеров, — а это приводит к вырубке леса... И вот люди взялись за его оживление. На использованных уже участках зазеленели маленькие нежные светло-зелёные саженцы.

Фильм об известном эстонском художнике «Адамсон Эрик» — яркий, красочный, светлый. Это целая галерея картин, портретов, натюрмортов, пейзажей.

О знаменитой балерине Театра «Эстония» рассказывает фильм «Ютта Лехисте», снятый в оригинальном стиле канадской ленты «Па-де-де»: с применением замедленной съёмки, накладывающей фазы движения друг на друга. Балерина показана и в спектакле, где всё отработанно, плавно и легко, и в тренировочном зале, среди зеркал, где трудно рождаются Кармен и Кратт. Во второй части фильма, посвящённой балету «Иоанна Тентата», перед нами монахия, — с опущенной головой, покорная, кажется, своей судьбе. Но вот она поднимает голову — и это уже живая и страстная женщина, стремящаяся жить бурной, стремительной жизнью.

Фильм режиссёра П. Пукса «Три зимы» вызвал особые споры.

Это рассказ о маленькой средней школе, в которой учатся 11 ребят — все в одной классной комнате, три класса вместе. Невольно вспоминается Паунвере из лутсовской «Весны» — этот маленький кусочек прошлого в настоящем.

Необычайно приятным показался фильм «От зимы до зимы». Это рассказ о птицах, прилетающих на территорию Эстонии, об их повадках, манере вить гнёзда, выкармливать птенцов и о возможности человека помочь им.

Итак, «микро-фестиваль» закончился, и на следующий же день фильмы уехали в Москву, где их оценивала уже более компетентная и опытная публика. Возможно, скоро и наши зрители смогут познакомиться с ними.

Л. Гаршнек

14 февраля 1974 г. оборвалась жизнь студента третьего курса матфака Володи Никольского. Эта утрата была для нас особенно горькой не только потому, что Володе было всего двадцать лет, но и потому, что отсутствие такого

человека нельзя просто осознать за день или два: такой человек не исчезает бесследно. Он был другом для всех, он любил шум жизни, людей, математику, спорт. Он знал о своей болезни, но, зная о ней, не жил «взаймы», щедро отдавая всё людям.

Мы, студенты матфака, искренне скорбим о случившемся, и каждый из нас постарается быть достойным нашего товарища, постарается сделать то, что может сам, и часть того, что хотел сделать он.

Студенты и выпускники матфака.

Первая сессия

(начало см. на 1 стр.)

Многим не удалось обойти пресловутую проблему «одного дня». Как известно, студенту всегда не хватает до экзамена одного дня. Он нужен для того, чтобы повторить всё пройденное. Вот и получалось: идёшь на экзамен с полнейшей мешаниной в голове и с сознанием: «Я ничего не знаю», хотя это, чаще всего, не так.

Отношение к математической логике в нашей группе было, мягко выражаясь, прохладное. На лекциях материал воспринимался очень плохо, учебников, удобных и соответствующих программе, на русском языке не существует. Никто по-настоящему не понимал и не любил эту дисциплину. К экзамену же большинство из нас здорово проработало материал. Когда экзамен был уже сдан, мы вдруг поняли, что нам теперь очень хочется заниматься этой наукой, изучить её гораздо глубже. Роясь в учебниках, мы поняли, что прочитанный курс был слишком кратким и неполным.

Жаль, что не все в день последнего экзамена могли ощутить удовлетворение, радостную усталость, уверенность в себе — всё то, что мы называем «гора с плеч»...

Для некоторых экзамены еще не кончились. Приходится пересдавать. Бывает, что не везет, бывает не сумеешь так организовать работу, чтобы все успеть выучить, но ведь это неизбежно ведет к определенным выводам и помогает исправить промахи. Недаром говорят: «На ошибках учатся, некоторые — на своих».

У нас впереди ещё много экзаменов. А пока на очереди новый семестр. И пусть это только его начало, пусть на улице чувствуется приближение весны и усидеть над книгами всё труднее и труднее — мы стараемся заниматься каждый день. И кто знает, может, нам удастся избежать бессонных ночей в будущем.

А. Пойсик, I курс прикладной математики.

Первый всесоюзный...

С 8-го по 13-е февраля в Тарту проходил I Всесоюзный симпозиум по вторичным моделирующим системам. Решение Совета по кибернетике при Президиуме АН СССР и Министерства высшего и среднего специального образования СССР возложить проведение этой научной встречи на Тартуский государственный университет и осуществить ее в Тарту не было случайным: в стенах ТГУ уже десять лет проводятся систематические и весьма результативные исследования в этой области. Сотрудники университета опубликовали по данной проблематике большое число трудов, получивших признание как в нашей стране, так и за ее пределами. Накоплен и значительный организационный опыт — всесоюзный симпозиум продолжил традицию посвященных проблемам семиотики «Летних школ», которые, начиная с 1964 года, регулярно проводились в ТГУ. Следует напомнить, что самый термин «вторичные моделирующие системы», в настоящее время вошедший в мировую науку и употребляемый на многих языках, был предложен десять лет назад на «Летней школе» в Кяэрику доктором физико-математических наук проф. В. Успенским.

В работе симпозиума приняли участие видные ученые Москвы, Ленинграда, Тарту, Киева, Еревана. Было заслушано и обсуждено более 40 докладов, касающихся наиболее актуальных проблем. Особо следует отметить активное участие тартуских ученых — ими было представлено около четверти докладов и сообщений. Особенно приятно, что в работе симпозиума активное участие приняли молодые исследователи — в частности, доклады, представленные студентами ТГУ (здесь хочется отметить студентку IV курса отделения русской филологии И. Паперно) были оценены участниками научной встречи как зрелые и имеющие большое значение научные работы.

С большим вниманием присутствующие заслушали доклады доктора филологических наук проф. Б. Успенского (Москва), докт. филол. наук Е. Мелетинского (Москва), доктора филол. наук проф. Б. Егорова, (Ленинград), представившего коллективный доклад по большой исследовательской теме, и других гостей.

Симпозиум был исключительно плодотворным в научном отношении. В ходе докладов и обсуждений выявились широкие перспективы приложения выводов, получаемых при изучении вторичных моделирующих систем к различным областям практики — от проблем создания техники будущего до возможных контактов с высшими животными типа дельфинов и возможными инопланетными цивилизациями.

Симпозиум принял решение обратиться к Президиуму Академии Наук СССР с предложением создать по данной проблеме всесоюзный координационный научный центр и просить ректорат ТГУ издать труды симпозиума.

Проф. Ю. Лотман.

Elvis Presley

Elvis Aaron Presley родился 8 января 1935 года в штате Миссисипи, и в 1971 году ему исполнилось 36 лет. Однако великое дело в таком возрасте быть самым популярным певцом. Мы можем привести не так много примеров того, чтобы певец 20 лет (в 1953 году им была записана самая первая пластинка ко дню рождения матери) неизменно поддерживал тот же уровень своей популярности.

Карьера Пресли началась с того, что его записанные дома пластинки купила фирма RCA, с которой он не порывает до сих пор. В 1956 г. Элвис Пресли уже пел ведущую песню под названием «Огель, разбивающий серце». В это время в моде был Rock-and-Roll, и этот бледнолицый парень с короткими волосами стал идеалом американской молодежи.

Наряду с успехами в рок-н-ролле, он является мастером и лирических песен. В 1957 г. было продано 12 млн. шт. его пластинок. С 1958 по 1960 гг. он проходил военную службу в Западной Германии, но его поклонники и в это время не забывали о нем.

До сих пор появилось 250 млн. пластинок с его записями. Только Бинг Кросби определил его, выпустив 362 млн. пластинок. Но зато Элвис на 30 лет моложе его. У нас просто не хватает места для перечисления всех его популярных песен, т. к. его менеджер Том Паркер (бывший полковник) каждые 3—4 недели старается выпустить пластинку с его песней. Elvis Presley — счастливый владелец 50 золотых пластинок. Кто видел его выступления, тот говорит об удивительных данных этого исполнителя, который может один на протяжении долгих часов удерживать внимание своих зрителей. Еще ни один певец не смог опередить его.

Procol Harum.

1967 г. был годом больших успехов Procol Harum, песни «Тень светлее белого», в которой получила прекрасную разработку тема Баха.

Этими переработками бит-музыка показала, что прекрасно может переплетаться с классическими мелодиями. После появления альбома «Salty Dog» они затихли и мало давали о себе знать. Их певец — Гарри Брокер (29. 5. 1951).

Очень много общего можно найти в направлениях «прогрессивного бита» («Авангарде»), undergrund и psychedelie. Это последнее в основном стоит на чисто интеллектуальных позициях, ее музыка обращена к сознанию, «к человеческому мозгу».

R

Rolling Stones. Вместе с Beatles этот ансамбль не так давно считался самым значительным в английской бит-музыке. (По сравнению с Beatles, его преимущество хотя бы уже в том, что он до сих пор не распался).

Beatles начали свою карьеру, как группа ливерпульских подростков, Rolling Stones — парни лондонских предместий. В переводе название их ансамбля означает «катящиеся камни», а в переносном значении «беспокойные люди, бродяги». Так называлась песня ансамбля Muddy Waters, которая им понравилась: Rolling Stones Blues.

Название они выбрали зимой 1961 г., а через год уже многие знали имена пяти музыкантов. Впервые они появились как гости на сцене Marques-клуба по приглашению известного ветерана блюз-музыки Alexis Korner'a с песнями Chuck Berry и других композиторов. (Неугомонный Алексис Корнер сейчас работает с большим оркестром С. С. S) Скоро Rolling Stones подписал контракт с Erawdaddy-клубом в Ричмонде.

В Пятёрку с большим именем входит: Мик Джейгер (26. VII. 1944) — певец, сочиняет слова к песням; Кейт Ричард (18. XII. 44) — сологитарист и композитор большинства песен ансамбля; Брайен Джонс (28. II. 1943) — ритмгитарист; на ударных играет Чарли Уотс (2. VI. 1941). К ансамблю можно отнести и поныне выступающего с ним пианиста и органиста Яна Стюарта, который, не перенося путешествий на самолёте (так же как, кстати, и Алан Прайс), уступил своё место басгитаристу Биллу Уаймену (Билл Перкс, 24. X. 1941).

Первой их записью стала мелодия Cluck Berry, второй — одна из песен «Beatles». Но конкуренции между этими ансамблями никогда не было. Забегая вперёд: когда Брайен Джонс неожиданно умер, Пол Макартни бескорыстно выручил «Rolling Stones» во время грамзаписи. После этого группа стала исполнять исключительно песни Джейгера-Ричарда.

Всемирной известности «Rolling Stones» достигли в 1965 году, мировую славу принесла им песня «Вознаграждение». Затем последовали такие мелодии как «Get off of my Cloud», «19-й надрыв нервов», «Покрась в чёрный», «Маленький мамин помощник», «Давай проведём сегодняшний вечер вместе», «Рубиновый вторник», «Скачущий светлячок», «Протестующий на улице, «Барыня», «В союзе с чёртом» и другие.

В июне 1969 года Брайен Джонс, с которым, кроме всего прочего, за последнее время отношения в ансамбле испортились, был найден мёртвым в ванне своего дома. По-видимому, он, подобно Джимми Хендриксу, стал жертвой чрезмерного употребления наркотиков. (По этой же причине, между прочим, члены «Rolling Stones» довольно часто оказывались перед судом).

На месте Джонса сейчас играет Мик Тэйлор (17. I. 49), который перед этим играл в одном из оркестров Джона Мэйала.

(Продолжение следует)

Перевод с венгерского
ЮДИТ ШТРЫМПЛ
II курс русской филол.

РЕДКОЛЛЕГИЯ.
ответственный редактор
А. Ю. ТРУММАЛ

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

„Gaudeamus igitur" — tänavu kuues

Mõne sõna VI Balti liiduvabariikide üliõpilaslaulupeost oli valmis rääkima ametiühingukomitee esinaine Helve Kabur:

Kaua kaaluti, kas peopaigaks valida Tallinn, teenekas üldlaulupidude linn, või üliõpilaslinn. Valik langes Tartule, kuigi Tartu laululava Tallinna omale alla jääb ja tingimused on üldse kitsamad. Peamiselt siis sellepärast, et pealinna lisaks suurtele üldpidudele mitte liiga koormata. Saab teoks järjekorras juba kuues üliõpilaslaulupidu 6.—7. juulil 1974. a.

I. 1956. a. Tartus Toomeorus Balti liiduvabariikide üliõpilaslaulupidu Leedu—Läti—Eesti osavõtul. Kohe olgu öeldud, et algusest peale on need peod ühtlasi olnud ka tantsupeod.

II. 1958. a. toimus pidu Riias. Et leedulased kohe selle järel erilist enesealgatust ei näidanud, läks järg jälle eestlastele.

III. 1967. a. Tartus, Tähtvere uuel lauluväljakul. Nüüd asusid leedulased agaralt tegutsema ja peopaik kanduski lõunasse. Uus pidu sai teoks aasta pärast.

IV. 1968. a. Vilniuses.

V. 1971. a. Läti NSV-s, Riia—Ogres.

Taas said peoperemeesteks eestlased. Koht jäeti esialgu lahtiseks.

Kuuendat üliõpilaslaulupidu ette valmistama asus peakomisjon Tallinnas eesotsas ENSV kõrgema hariduse ministri Aare Purgaga ja operatiivstaap Tartus täitevkomitee esimehe asetäitja Laur Karu juhtimisel. Möödunud nädala lõpul pidas staap nõu koos Läti ja Leedu organisaatoritega ja selleks ajaks oli tulevase peo suhtes juba mõndagi selgunud.

Kasvõi see, et uuest peost osavõtjaid on taas 5000 ringis, nagu see on olnud traditsiooniks algusest peale: rohkemat ei suudetaks mahutada. Suuremat osavõttu on oodata Leedust: 10 koori, 8 puhkpilliorkestrit ja 13 tantsuansamblit, kokku 1600 üliõpilast. Eesti toob peole 13 koori, 5 orkestrit ja 4 rahvakunstiansamblit, kokku 1200 osavõtjat ja Läti 10 koori, 2 puhkpilliorkestrit ja 6 tantsurühma — 1100 osavõtjat.

Muidugi saavad ülikooli lauljad ja tantsijad peol näha oma sõpru. Külaliskollektiive saabub Kiievi Ped. Instituudist, Moskva Inseneri-Füüsika Instituudist, Moskva Riiklikust Ülikoolist, Valgevene Riiklikust Ülikoolist, Novosibirski Elektroonika Instituudist, Kiievi Riiklikust Ülikoolist, Kuibõševi Avioinstituudist, Petrozavodski Ped. Instituudist, Jerevani Riiklikust Ülikoolist, Kišinjovi Ped. Instituudist jne.

Õppesessioon meie ülikoolis on toodud nädala võrra ettepoole, et vabastada kaugemalt pidulistele ühiselamutoad. Eesti lauljad majutatakse Tartu koolimajadesse.

Kõik koorid õpivad ühendkoorirepertuaari vene, läti, leedu, ja eesti keeles. Iga vabariigi kollektiiv annab ühendatud kontserdi 45 minuti kestel. Külalistele on varutud esinemisaeg programmi sees.

Pidu algab I üldlaulupeo mälestusmärgi juurest Narva mäelt. Sinna viiakse lilled, seal süüdatakse laulupeotuli, mis tuuakse EPA ette V. I. Lenini monumendi juurde, kus toimub miiting. Sealt liigutakse rongkäiguga Tähtverre. Esimesel peopäeval, mis peamiselt on tantsupäev, astuvad ühendkoorid üles kolme lauluga.

Teine päev on siis päris laulupidu ja lõpeb sõpruspeona Tähtvere lauluväljakul. Plaani mahuvad veel väljasõidud Lõuna-Eesti kaunitesse kohtadesse (Elva, Otepää, Saadjärv, Pühajärv), esinemised vabaõhulavadel ja kindlasti kuuluvad mõlema päeva programmi kontserdid TRÜ aulas.

Mure on laululavaga. Algul loodeti katuse ehitamisega peoks toime tulla, nüüd on selge, et ei jõuta. Kooride repertuaarid on aga küllalt nõudlikud, võimalik, et tuleb keerulisematest lauludest loobuda. Nõnda, et programmis, mis trükituna on osavõtjatele juba välja saadetud, võib tulla veel parandusi. Selge on peo põhiürituste plaan. Kavatsetakse luua üliõpilaslaulupeo märk, medal, teatmik ja kutsed. Lauluväljaku ja rongkäigu kujundab RAT «Vanemuise» peakunstnik Meeri Säre.

ASTA PÕLDMÄE

Kuidas on kujunenud aukraadide nimetused

Nõukogude armee aastapäeva puhul tundub olevat kohane juttu teha mõningate armee ja selle aukraadidega seotud terminite päritolust.

Nii *armee* kui *armaada* tulevad ladinakeelsest sõnast *arma* 'relvad', tähistades seega relvastatud jõude kas siis maismaal või mereavarustel. Samast tüvest on sõna, mis kutsub võitlusvalmidusele, — *alarm*. Itaaliakeelne hüüatus «all' arme!» ei tähenda midagi muud kui korraldust «relvade juurde!»

Armee koosneb sõjameestest, sadadest ja tuhandetest võitlejatest, keda juhivad erilised ametiisikud — ohvitserid. Ka see nimetus tuleb ladinakeelsest tüvest *officium* 'teenistus, amet' või õigemini vormist *officiarus*, millega vanad roomlased tähistasid teenistuses olevat isikut. Sõjameeste juhti ehk peameest nimetatigi pea (ladina keeles *caput, gen. capitis*) järele kapteniks. Kaptenil võisid olla abilised, kelle kohta roomlased ütlesid *locum tenens*, s. t. asetäitja. Prantsuse keele vahendusel ilmus see termin *leitnandi* kujul paljudesse Euroopa keeltesse. Niisiis — nooremleitnant ei tähendanud algselt midagi muud kui kapteni nooremat asetäitjat, vanemleitnant aga kapteni vanemat asetäitjat.

Kõrgemate väepealikute auaste kindral tähendas üldist või ülemat vägede juhti — ladina *generalis*. Major oli aga lihtsalt suurem pealik. Hoopis erinevat päritolu on mereväe kõrgema ülemuse nimetus admiral, mis tuli Euroopa keeltesse araabia keelest ristisõdade paiku. *Aamiral* tähendab pealikut, käskijat ja ei pruugi araabia vägedes olla sugugi seotud laevastikuga, nii nagu see veneetslaste ja genualaste vahendusel sai omaseks keskaegses Euroopas.

Omapärane on *marssali* tähenduse nihkumine. Varasel keskajal tähistati selle sõnaga hobuste hooldamisega seotud isikut, tallipoissi. Prantsusmaal hakati marssaliks nimetama kuninga ratsaihukaitse ülemat ja alles keskaja lõpul omandas see hobustega seotud ametinimetus ühe kõige kõrgema sõjalise aukraadi tähenduse.

Hoopis «õilsama» päritoluga olevat jefreitori aukraadi nimetus. Nimelt vabastati keskajal need rüütlid, kes olid lahingus kaotanud oma sõjaratsu, ratsaväe teenistusest kuni uue ratsu hankimiseni. See nõudis aga aega, sest lahinguhobune pidi olema eriti tugev ja erk loom. Hobuseta rüütel arvati ajutiselt jalaväe koosseisu, kusjuures ta oli vabastatud mitmesugustest ebameeldivatest töödest-tegemistest. Siit siis saksakeelne nimetus *gefreiter*, mis vene keeles on muutunud *jefreitoriks*.

Seersant ei tähenda aga midagi muud kui teeniyat või ka teenistuses olevat jalaväelast. Nimetuse aluseks on ladinakeelne sõna *serviens* 'teeniv, teenindav'.

R. VALI

Kunstikabinet Leedumaal

Kunstikabinetil on heaks traditsiooniks oma liikmeid talvisel koolivaheajal veidi tuulutada. Mööda nud vaheaja viis päeva möödusid Leedus.

29. jaanuari õhtul, pärast päev otsa kestnud rongis rappumist oli meie 20-liikmeline grupp Vilniuses. Kõigi rõõmuks olid kohal juba ka meie lahked vastuvõtjad, Vilniuse ülikooli Interklubi liikmed, kes ööbimiskoha juhatasid ja hiljemgi paljuks ei pidanud oma vaheaja nappe päevi karja turistide peale kulutada. Nende vaeva püüdsime hüvitada mõnede kaasavõetud pildiraamatutega Eesti kohta ja kutsega vastukülaskäigule Tartu, kunagi kevadel, kui Toomemägi roheline ja kunstikabineti kevadnäitus (seekord ülikooli kohvikus) juba üleval.

Kogu Leedumaal viibimise aja elasime ühes Vilniuse ülikooli uutest ühiselamutest. Ümberringi paistis veel hulk niisamasuguseid mitmesuguses valmimisastmes — terve väike üliõpilaslinnak. Maja oli kena ja mugav, sektsioonides enamasti 2 kolmelist tuba pluss teised vajalikud ruumid, kuid üldise arvamuse kohaselt on meie Leningradi mnt. kõrghooned siiski etemad.

Kodus puhates ei suuda ettegi kujutada, et ühte lühikesse talvepäeva nii palju huvitavat võib mahtuda. Leedu linnu mööda marssides tundus see ometi täiesti loomulik. Üks selline päev näiteks.

Kõigepealt kohtumine Gediminase väljakul (traditsiooniline kogunemiskoht Vilniuses hulkuvaile turistidele). Algab ekskursioon, mille on ette valmistanud meie vastuvõtjad Interklubist. Uhked oma auväärses eas ülikoolile, tahavad nad meile näidata selle mitte vähem auväärset raamatukogu. Kohapeal veendume iidsete maalitud saalide suurejoonelisuses, saame näha igivanu käsikirju ja trükikunsti algaastaist pärinevaid kõiteid, sajanditevanuseid gloobusi, millel maade ja merede kõrval zodiaagi tähtkujusid, purjelaevu ning isegi meresõidul varitsevaid ohte on kujutatud.

Edasi väike jalutuskäik läbi vanalinna, mis kohati meenutab Tallinna, väikese ja väärika hilisgootikast pärineva Anna kiriku juurde. Räägitakse, et Napoleon olevat tahtnud seda peo peal ära Pariisi viia. Siis veel ringkäik uues moodsas kunstihoones, kus meid üllatatakse kohalike primitivistide harjumatult suure väljapanekuga; pettumus Leedu Kunstimuuseumi ukse taga, millel rippus silt «Remont»; kiirülevaade Leedumaa minevikust ajaloo-etnograafiamuuseumis. Päev lõpeb ühiselamus huugavate jalgade ja muljetest pisut segase peaga.

Sellised ülitihedad olid kõik meie reisipäevad. Kuid õhtu võis olla ka meeldivam. Ühe neist veetsime Vilniuse katedraali kuninglikus kabelis, kuulates Mozarti ja Borodini helitöid Leedu teenelise kvarteti esituses. Pühapäeviti toimuvad samas katedraalis kontserdid ühel NSV Liidu parimal orelil.

Päeval muutub vana katedraal uuesti maaligaleriiks, kus võib näha Leedu ja Lääne-Euroopa maalijate lõuendeid. Keldris, müstilises puna-sinises valguses räägib giid muinasjutte Leedu valitsejate kunagisest hiilgusest, kuningannade ilust ja traagilistest saatustest, muljet süvendab kuninglike säilmete tajutav juuresolek.

Enne lahkumist Vilniusest püüdsime saada terviklikku pilti linnast. Selleks tuli pisut vaeva näha, et vallutada Gediminase torn. Udust hoolimata oli vaade nauditav. Suuremad ja pisemad kirikutornid, kokku 21, hästi oli näha linna künklik reljeef.

Leedumaa tähtsuselt teises linnas — Kaunases — saime olla vaid ühe päeva. Suur osa sellest möödus Čiurlionise mõju all. Muuseumist lahkudes olid vist küll kõik pisut Čiurlionise-hullud, kui otsustada reproduktsioonimappide ja heliplaatide järgi, mis muuseumi müügipunktist kaasa osteti.

M. MELTER,
U. TÄHEMAA

M. K. ČIURLIONIS. Neitsi tähtkuju.

Kunstikabineti liikmetele teadmiseks: käesoleva semestri tunniplaan on valmis ja õppetöö alanud.

Kuidas läks?

Sellest, kuidas möödus talvine sessioon tulevastel arstidel, jutustas Arstiteaduskonna prodekaan dots. E. Tallmeister.

Võrreldes möödunudtalvise sessiooniga on tulemused paremad. Teaduskonna keskmine õppeedukus on tõusnud 9,3%. Suurenenud on üliõpilaste arv, kes tegid kõik eksamid «neljadele» ja «viitele», vähenenud on võlgnevuste protsent.

Paremini on ülikoolieluga harjunud esimesed kursused. Eksamitele ilmuti peaaegu sajaprotsendiliselt ning ka keskmine hinne on tõusnud kõikidel esimestel kursustel. Heast küljest näitas end farmaatsiaosakonna I kursus — keskmine hinne 4,02. Selle kursuse puhul oli juba sisseastumiseksamitel näha, et kandideerisid inimesed, kel on tõepoolest huvi arstiteaduse vastu.

Üldjoontes lasevad viimase sessiooni tulemused loota õppeedukuse edasist paranemist. Täieliku õppeedukusega 15-st õpperühmast oli 5 noorematelt kursustelt. Möödunud aastal nooremate hulgas niisuguseid rühmi polnudki. 100% oli õppeedukus IV kursuse farmakoloogidel ja V kursuse stomatoloogidel. Valulasteks on aga pediaatria osakonna III kursus, stomatoloogia ja farmaatsia osakonna II kursus, kes paistavad silma passiivsusega praktikumides ning seminaridel.

Viimasel TRÜ Arstiteaduskonna nõukogu ja parteiorganisatsiooni ühisel koosolekul võeti vastu otsus õppeedukuse parandamise kohta. Selles on antud kindlad ülesanded kõigile kursustele ja õpperühmadele.

Et Arstiteaduskonnas on kõige raskemad eksamid esimesel kolmel kursusel (näiteks II kursusel peab anatoomia eksamiks peas olema 6000 (!) ladinakeelset terminit), pööratakse neile kursustele erilist tähelepanu. Pidevalt kontrollivad kursuste nõukogud osavõttu loengutest, seminaridest ja praktikumidest.

Dots. E. Vasara initsiatiivil töötati välja kalendergraafik kontrolltööde, vahearvestuste, arvestuste ja eksamite sooritamise kohta. Selle saavad esialgu Arstiteaduskonna II kursuse üliõpilased ning sinna kantakse hinded ja osavõtt õppetööst. Kalendergraafik aitab üliõpilastel jaotada aega, tuletades meelde kontrolltööde ja arvestuste orienteeruvad tähtajad. Abiks on see ka dekanaadile ülevaate saamisel õppetööst tervikuna, aga ka iga üksiku üliõpilase tööst. Praegu on graafik alles katsejärgus, kuid kui ta end õigustab, tuleb kasutamine kõne alla ka laiemas ulatuses.

EPP TONKA

Möödunud sessiooni tulemustest palusime rääkida ka Filoloogiateaduskonna dekaanil professor H. Peebul.

Rahuloluks pole põhjust, sest õppeedukuse protsent 80,4 tähendab sisuliselt seda, et iga viies üliõpilane on võlgnik. Tõsi küll, umbes pooled neist ei suutnud kõiki eksameid sooritada tervislikel või muudel kaaluvatel põhjustel. Taunida tuleb aga ükskõikset suhtumist eksamitesse — kas ei ilmuta üldse või tullakse küll kohale, aga loobutakse vastamast. Kursuste lõikes oli pilt kõige kurvem viiendatel (edukus alla 70%) ja põhjuseks — filosoofia ajalugu. Ka siin oli palju kergekäelist loobumist, see on aga puhtakujuline vastutustundetus, mida ülikooli lõpetajate juures on eriti kurb tõdeda. Materjal on mahukas, seda enam hämmastas, et ainult üksikud kasutasid võimalust eksamit ositi teha, mis vaieldamatult oleks sooritanute arvu tõstnud. Teisest küljest tuleb viienda kursuse rahvast ka aru saada: tullakse ju koolipraktikalt ja pea muid probleeme — vaevalt vähemolulisi — täis.

Teisi kursusi kimbutavad raskused võõrkeeles ja kirjanduses. Vabandust otsida saab siin ainult esimese kursuse antiikkirjanduse eksami ebaõnnestumistele, sest ei osata veel õppida.

Kehalise kasvatuse üle tavatsetakse sageli palju nuriseda, kuid see sessioon selleks põhjust ei andnud.

Tublimateks olid sedapuhku esimesed kursused (õppeedukus ligi 89%) ja neile järgnesid neljandad (86%). Siin on kerge ka seletust leida, kuivõrd esimesed kursused õpivad veel n.-ö. sisseastumiseksamite mõjul, neljandad on aga oma eriala kindlalt leidnud.

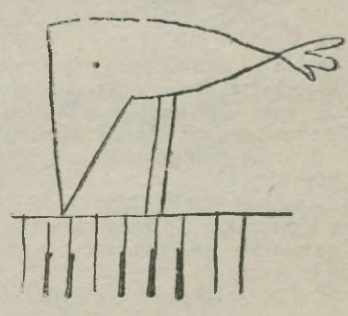
Ka teaduskonna pingereas kuulub esikoht esimesele kursusele — kõige nooremate saksa filoloogide edasijõudmine oli 100%. Järgnesid vene filoloogia IV ja eesti filoloogia I. Kõige nõrgemaks osutus saksa filoloogia IV kursus.

Osakonniti on näitajad samad — inglise ja eesti filoloogidel üle 84% ning saksa ja vene filoloogidel alla 80%. Raskusi ongi eriti vene filoloogidega, kus annab tunda nõrgem konkurss sisseastumiseksamitel, mis ei taga küllalt tugevat üliõpilaskontingenti.

Kevadise sessiooni parem korraldaminek sõltub eelkõige tudengitest endist. Dekanaat omalt poolt püüab selleks kõik võimalused luua. Nii on valmis rotaprindil trükitava õppekirjanduse plaan kuni 1980. aastani. Viiakse läbi ka õppemetoodiline ühtlustamine esimeste ja teiste kursuste ulatuses, et nad kiiremini suurkooli töörütmi sisse elaksid. Muret teeb endiselt materiaalne baas — erialakabinette meil peaaegu polegi. Kindlasti tooks aga nende kasutamine paranemise nii mõneski liinis.

EVE KUNGUR

TRÜ klubis

Peoõhtud

Reedel — Nõukogude armee aastapäevale pühendatud õhtu.

Reisimuljeid jagavad taliturlaadist osavõtjad. Tants. Laupäeval ja pühapäeval mängib J. Kreuksi nim. kultuuripalee ansambel **«UNION»**. Kontsert ja tants.

* * *

Reedel nädala pärast, s. o. 1. märtsil kell 21 saame kuulda ansambleid **«Leegajus»** ja **«Hellero»**.

K. Zilmeri foto

Arstiteaduskonna V kursuse üliõpilane. 23-aastane. Meistersportlane murdmaasuusatamises. Treener H. Abel. Euroopa juunioride «hõbe» 1968. aastal, NSV Liidu 4×5 km «pronks» 1972. a., meie maa juunioride meister, mitmekordne vabariigi koolinoorte meister, täiskasvanute klassis samuti. Vabariigi koondvõistkonna liige VI rahvaste talispartakiaadil Sverdlovskis.

Kõik saadud diplomid ja medalid? Täpset arvu ei teadnud Ann öelda. 14 aastat on Ann suusaspordile andnud (9-aastaselt tuli treenima Abelite juurde) ja kui palju veel anda kavatseb, pole teada.

«Mul polnud muud, kui lülituda süsteemi Tom—Laur—Jaak.» See oli võimas vendade trio, kes enne Anne või veel tema tuleku ajal ka suusarajal tegusid tegi.

Kodused?

«Meil pole kunagi suusatamisele teisiti vaadatud, kui peab vaatama.» Isa aitas suusakotti tuua, ema muretses muude murede kõrval veel suusa- ja spordimuresid ka.

Kulminatsioonipunktiks ei saa 1968. aastat nimetada, sest kes kõike ette teab. Aga üks tore aasta see oli. Ann avas ukse Euroopa juunioride jõukatsumisele. Sealt on nüüd sisse mahtunud ja kuulsaks saanud Erika Valdson-Roger, Rutt Rehemaa ja Maret Ratt.

«Ülikooli tulekuga algas suur langus.» Kas tõesti? Võib-olla et langus küll, aga mitte suur. Tegusid on tehtud nende 5—6 aasta jooksulgi.

Suusatamine on teadagi, mis ta on.

Arstiteaduskond samuti. Liidame nad kokku ja anname Annele selle ülesande lahendada.

«Nende lepitamine on raske ja see vaheldus, mida üks asi teisele pakub, ei ole ometigi mitte vaheldus. Pigem on see ülesanne niisugune — 1 töö pluss 1 töö on kokku 2 tõsist tööd.»

H. Abel on õelnud oma õppivate hoolealuste kohta: «See on sama, kui näiteks 3-tonnine auto veaks pidevalt 5- kuni 6-tonnist koormat.»

Kuidas on siis suusatamise juurest õppima minna ja vastupidi? Mida ütleb pärast siin või seal vahelejätmist õppejõud või H. Abel?

«Õppejõud — I variant: «Olete puudunud, tuleb järele teha . . .» II variant (kõigepealt natuke juttu spordist ja suusatamisest, mõnikord üsna pikalt: «Olete puudunud, tuleb järele teha . . .» H. Abel: «Arstiteaduskonna asjad on teadagi, aga proovime nüüd meie teha nii!»»

Mõne sõnaga eelmise nädala uudistest. Otepääl vabariigi talispartakiaadil, oli Rutt Rehemaa kõrval stabiilsemaid suusatajaid Ann. Spartakiaadikoondisse arvamisel polnud tema suhtes mingeid kahtlusi. Lisaks tegi Ann kõikvõimaliku ülikooli esinduse heaks — kõige rohkem muidugi teatesõidus, aidates meie tüdrukud «pronksile».

Ann Karu

Kui, võistlusväsimus kontides, Tartu poole sõites Annega vestelda oleks saanud, võinuks kõige rohkem õpimuredest kuulda. Jälle sellesama ülesande lahendaminel Veebruari lõpp läheb arstiteadusele, samal ajal tuleb võistlusvormi hoida. Siis spartakiaadile, kus peaks hooaja parimad sõidud tegema ja samal ajal õpivormi hoidma.

«See vaheldus ei ole vaheldus.» Ann, meie tudengid peavad Sulle põialt! Ja kui professor Raudam läheb Käärikule oma tavalist pühapäevast suusasõitu tegema, küsib ta ikka suusatreeneritelt: «Kuidas Ann Karul läheb?»

Mõtteid tõmbas kokku
K. ZILMER

EÕM

Iga tudeng on potentsiaalne komandör.

Eesti Õpilasmalev seisab oma järjekordse töösuve künnisel. Üliõpilaste-ehitajate kõrval sõidavad üle vabariigi laiali ka keskkooliõpilased, 1974. a. suvel ligi 2500. See suur malev jaguneb kaheksasse piirkonda: Haapsalu, Harju, Kohtla-Järve, Rapla, Pärnu, Viljandi, Tartu ja Võru. Igas piirkonnas 12—14 rühma, igas rühmas 20—25 õpilast 9.—10. klassidest. Rühma juhib komandör, kellest malevasuve kordaminek kõige rohkem sõltub.

Komsomoli roll EÜE-s ja EÕM-is on suuresti erinev. Õpilasmalevas on rühmakomandör-tudeng vaieldamatuks autoriteediks, peaasi et tal jätkuks tahet ja oskusi oma seisundit mõista, säilitada ja vajalikes suundades rakendada.

Komandör peab olema endast 3—4 aastat noorematele keskkooliõpilastele tõeline eeskuju. Pole päris hea, kui komandör muutub malevlastele omasuguseks. Mingil juhul ei tohiks ta aga olla «käsutaja-ülemus», kes ise milleski kaasa ei löö. Pingeline töösuvi, kus vaba aja mõistet komandöri jaoks ei eksisteeri, saab aga kuhjaga tasutud. Kõige olulisem on, et oled tegelikus elus proovile pannud oma teadmised ja juhivõimed.

Lisaks materiaalne külg — tööTasu 120 rbl. kuus, preemia ühe kuupalga ulatuses majandi poolt, paremate veel preemia ka maleva poolt. Tasustatakse ka koos rühmaga tehtud töö. Kokku teeb see ca 300—400 rubla. Komandöri toidukulud ja vormiriietuse tasub majand.

Tublilt tööTanud rühmakomandöridel on olnud võimalus õpilasmalevast saadud tuusikutega reisida Poolas, Bulgaarias, Tšehhoslovakkias jm.

Ülikooli tudengite hulgas on olnud palju tublisid õpilasmaleva juhte. Aastate jooksul on nad andnud suure panuse maleva arengusse — Toomas Tromp (EÕM komandör 71—73), Paul Varul (Võru piirkonna komandör 72—73), rühmakomandörid Kalle Liiv, Igor Gräzin, Enn Tonka, Toivo Vares, Heinar Kool, Ain Seppik, Aavo Vään, Lea Tooming ja palju teisi.

Vastavalt mõni aeg tagasi vastuvõetud ELKNÜ Keskkomitee sekretariaadi otsusele peab TRÜ komsomoliorganisatsioon 1. märtsiks suunama õpilasmalevasse vähemalt 25 üliõpilast.

EÕM-74 tööperiood on 21. juunist kuni 14. augustini. Sellele järgneb paremate rühmade kokkutulek 15.—18. augustini.

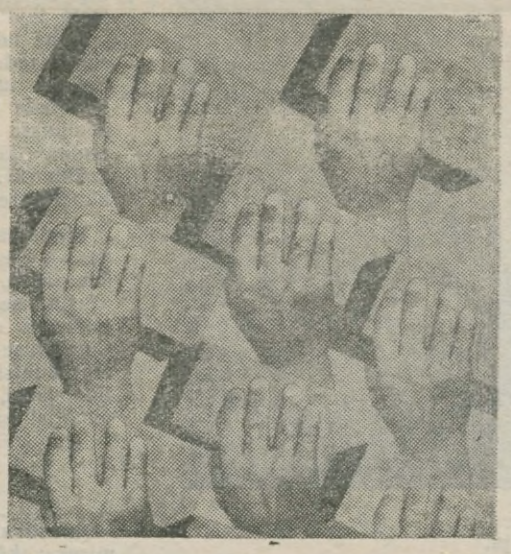
Kutsumegi kõiki TRÜ tudengeid, kes suveks lõpetavad edukalt vähemalt teise kursuse, kaasa lööma. Malevas osalemiseks on vajalik ELKNÜ TRÜ komitee büroo soovitus ja muidugi ka dekaani lahke nõusolek.

Täpsemat informatsiooni saab ja ankeete on võimalik täita ELKNÜ TRÜ komitees või ka EÕM-i Keskstaabis, Tallinn Heina 22, telef. 455—88. Ankeetide esitamise viimane tähtaeg on 1. märts.

Tulevased rühmakomandörid jaotatakse omal vabal soovil piirkondadesse ja rühmadesse juba märtsi algul, järgneb lepingute sõlmimine baasmajandites. 5.—8. maini toimub aga traditsiooniline ettevalmistav seminar Viljandis.

TÕNU ANTON,
EÕM-74 Võru piirkonna komandör,
Õigusteaduskonna III kursus

Kaheksas töösuvi

Väga hea...

hinne tuleb panna TRÜ suusavõistkonnale tervikuna sisuka esinemise eest Eesti NSV IV talispartakiaadil. Tulla linnade ja rajoonide 20 võistkonna hulgas 5. kohale on silmapaistev saavutus. Sealjuures võideti oma peamist konkurenti TPedI-d selge ülekaaluga. (Kõigi alade kokkuvõttes jagunesid punktid järgmiselt: 1. Tallinn 1110 p. 2. Rakvere raj. 509 p. 3. Tartu linn 479 p. 4. Tartu rajoon 453 p. 5. TRÜ 434 p. 6. TPedI 308 p. jt.) Nagu näeme, jäi TRÜ-l isegi kolmandast kohast vähe puudu.

Teatavasti puuduvad meil peale Ann Karu ja Silver Eljandi (neile lisandub veel Arne Sirel, kes valmistub NSVL juunioride koosseisus osavõtuks Euroopa meistrivõistlustest ja spartakiaadil ei võistelnud) silmapaistvad tippsuusatajad. Seda enam teebki rõõmu meie võistkonna ühtlane, väga kollektiivne ja võistluslik esinemine. Võideldi iga punkti pärast. Punktita ei jäänud peaaegu ükski TRÜ suusataja. Kõige suurema panuse võistkonna heaks tegid: Ann Karu, ravi V — 68.5 p., Silver Eljand, KKT II — 52 p., Külli Mäesoo, KKT II — 47,5 p., Kaia Raaga, KKT IV — 42,5 p., Elmar Artov, sp. med. — 36,3 p., Toivo Evardi, KKT IV — 34,5 t., Ain Luuk, KKT IV — 31,5 p. jt.

Eraldi tahaks esile tõsta laskesuusatajate üllatavalt sisukat esinemist; ootuste kohaselt olid meie võistkonnas edukaimaks naissuusatajad.

Õnnitleme spartakiaadi medalivõitjaid:

hõbemedal — Ann Karu — 5 km,
Silver Eljand — suusahüpped,
Elmar Artov, Uno Ruus, Toomas Lubi — 3×7,5 km laskesuusatamine,
pronksmedal —
Silver Eljand — kahevõistlus,
Ann Karu, Külli Mäesoo, Kaia Raaga, Aivi Pargi — 4×5 km

Soovime ENSV koondvõistkonda arvatud **Ann Karule, Külli Mäesoole, Silver Eljandile, Elmar Artovile ja Arne Sirelile** niisama edukat esinemist NSV Liidu III talispartakiaadil Sverdlovskis.

Ütleme suur tänu õppejõududele treeneritele Osvald Allikale, Udo Limakule, Jüri Kaljustole, Kaarel Zilmerile, Herbert Abelile võistkonna hea ettevalmistamise eest.

TRÜ spordiklubi

Kaugõppijad ja meie

Sel ajal, kui statsionaarsed üliõpilased talvist puhkust nautisid, oli Tartu kaugõppijate päralt. Igast Eesti nurgast sõitis kokku kõige erinevamate elukutsetega inimesi. Kõigil neil ei olnud Tartus peavarju ja neile tuli võimaldada koht ühiselamus.

Kuidas olid lood kaugüliõpilaste majutamisega, halduSprorektori asetäitja O. Mägi?

Kohti ei jätkunud. Suur osa üliõpilastest ei lahkunud pärast sessiooni kohe. Nii juhtuski, et 48 inimest tuli esialgu tagasi saata.

Eriti paneb imestama päevase osakonna üliõpilaste suhtumine — varjatakse vabu kohti. Pidevalt tuleb ühisleamuid tuba-toalt läbi kammida. Asjatult aja- ja närvikulu! Kõrvale on jäänud teaduskondade majutamiskomisjonid, kes peaksid tegelema kohtade vabastamisega, arvele võtmise ja komandantidele üleandmisega. Sel juhul oleks väldituid plaanipäratus majutamisel ja ebameeldivused jääksid olemata. Komandandid üksi lihtsalt ei suuda vabu kohti leida. Kaugõppijaid on saadetud ühiselamutesse ka ise kohti otsima. Vahel on nad leidnudki.

Majutamise parandamiseks tuleks täpselt kooskõlastada statsionaarse eksamisessiooni lõpp ja kaugõppesessiooni algus. Praegu kutsutakse kaugõppijad liiga vara kohale.

Majutamisest peaksid olema huvitatud ka teaduskondade dekaanid, rakendama tööle oma majutamiskomisjonid ja igati abistama kohtade vabastamisel.

Kaugõppe prorektor V. Haamer:

Paljud kaugõppijad leiavad ise elamispinna sugulaste-tuttavate juures või saavad töökohtade kaudu hotelli koha. Seetõttu ei jäägi nii väga palju neid, kes ühiselamusse lähevad.

Mis puutub aga sessiooni aegade kooskõlastamisse, siis seda saab edaspidi paremini teha. Kahe pika sessiooni asemel tuleb neli lühemat, mida on ajaliselt kergem paigutada. (Vahemärkusena: siinkohal palus V. Haamer tänada majandusosakonda ja O. Mäge, kes on majutamise osas alati väga vastutulelik ja on tihti lausa imet teinud.) Nende suhtes, kes on statsionaarsete üliõpilaste kohtadele majutatud ja kes ei oska külalisena võõras ümbruses käituda, on oldud range . On teatatud ka töökohtadesse. Nii näiteks tuli Majandusteaduskonna kolmel kaugüliõpilasel taru anda töökohas, üks sama teaduskonna V kursuse üliõpilane isegi eksmatrikuleeriti.

Pärast kaugõppesessiooni lõppu räägitakse sageli, et üks või teine tuba on segi aetud, seinad määritud, midagi ära lõhutud või mõni konspekt jäljetult kadunud. On saanud isegi kombeks kaugõppijaid kiruda. Kuid on ka vastupidiseid näiteid. Endla Soone (eesti fil. II k.): «Saabudes leidsime toa rohkem korras olevat, kui me ta maha jätsime. Lisaks sellele oli laual iga toaelaniku jaoks väike šokolaaditahvel, kiri juures, milles tänati kasutatud konspektide eest, rääkimata mõnesugustest toiduainetest, mida ei jõutud ära kasutada ja lahkesti meile pakuti.»

Haruldane juhus? Võib-olla. Kuid mõelda sellele tasuks. Võib juhtuda, et üliõpilane saadetakse nendesamade kaugõppijate juurde praktikale, kelle ta mõne sessiooni ajal oma toast välja tõrjus. Mis siis?

TIINA VILLEMSON,
eesti fil. II k.

Esimene üleliiduline

8.—13. veebruarini toimus Tartus I üleliiduline sümpoosium teisalt modelleerivate süsteemide alal. NSVL Teaduste Akadeemia küberneetikanõukogu ja NSVL Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi otsus anda selle teadusliku ürituse läbiviimine Tartu ülikoolile polnud juhuslik — TRÜ on juba kümmekond aastat viljakalt ja süstemaatiliselt osalenud selle valdkonna uuringutes. Organisatsioonilised kogemused omandati semiootika suvekoolidega, mida TRÜ-s järjekindlalt korraldati alates 1964. a. ja mille jätkuks oligi üleliiduline sümpoosium. Tuleb meenutada, et termini «teisalt modelleerivad süsteemid», mis praegu on rahvusvaheliselt laialt levinud, soovitas kümme aastat tagasi Kääriku suvekoolis kasutusele võtta matemaatikadoktor V. Uspenski.

Sümpoosiumis osalesid Moskva, Leningradi, Tartu, Kiievi, Jerevani tuntud teadlased. Kuulati ära ja arutati läbi enam kui 40 ettekannet. Eriti tuleb märkida Tartu teadlaste aktiivset osavõttu. Muuhulgas hinnati kõrgelt ka TRÜ üliõpilaste ettekandeid, kelle seast tahaks esile tõsta IV kursuse vene filoloogi I. Papernot.

Suurt tähelepanu äratasid filoloogiadoktor professor B. Uspenski, filoloogiadoktor J. Meletinski (mõlemad Moskva), professor B. Jegorovi (Leningrad, esitas suure kollektiivse uurimuse tulemused) ja mitmete teiste külaliste ettekanded.

Nii ettekannetes kui ka arutelu käigus käsitleti teisalt modelleerivate süsteemide uurimisel saadud tulemuste laia rakendamise potentsiaali mitmesugustes valdkondades, alates tulevikutehnikast kuni kontaktideni võimalike maaväliste tsivilisatsioonidega ja selliste kõrgeltarenenud loomadega nagu delfiinid.

Sümpoosiumi otsuses tehakse NSVL Teaduste Akadeemia presiidiumile ettepanek luua vastav üleliiduline koordineeriv teaduslik keskus ja palutakse TRÜ rektoraati publitseerida sümpoosiumi materjalid.

J. LOTMAN

Õnnestunud lõpueksamitega

lõpetas talvisel eksamisessioonil meditsiiniõdede kursused 157 Ajaloo- ja Filoloogiateaduskondade üliõpilast. Eksamitel pandi vaid üks «mitterahuldav».

Keskmised hinded olid inglise filoloogidel ja psühholoogidel — 4,7; defektoloogidel — 4,5; eesti filoloogidel — 4,4; ajaloolastel — 4,3; vene filoloogidel — 4,2; saksa filoloogidel — 4,1.

Eksamikomisjon leidis, et silmapaistvalt hästi vastasid eksamitel üliõpilased Urve Aasoja, Marite Edro, Luule Liivaku, Sirje Luik, Anne Makarova, Tiiu Mihkels, Epp Rebane, Milvi Tepp, Tiia Tidriksaar, Suliko Valdsoo ja Helve Viks.

Kursuste õppejõududele esitas kokkuvõtte eksamite tulemustest eksamikomisjoni esimees J. Lepp.

A.ALT

KLUBIS

Esteetika ja eetika kool

26. veebruaril M. Ojamaa loeng **«Traagilise kategooria esteetikas»** Vanemuise t. 46 ringauditooriumis. Loeng algab kell 20, alates kella 18 antakse välja uued abonemendid. Paluks eelmise semestri abonemendid ühes võtta.

* * *

Tantsukursused

edasijõunutele hakkavad toimuma teisipäeviti kell 18 klubi saalis. Esimene kokkutulemine — 26. veebruaril.

* * *

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tartu Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР, Орган Тартуского государственного университета.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 11-55. MB 02536.

PIDUPÄEVA PUHUL

Seoses Nõukogude armee ja sõjalaevastiku 56. aastapäevaga avaldas Tartu Riikliku Ülikooli rektor A. Koop aktiivse osavõtu eest üliõpilaste sõjalis-patriootilises kasvatustöös ja Nõukogude relvastatud jõudude võitlustraditsioonide propageerimisel käskkirjaga 22. veebruarist 1974. a. tänu õppeprorektor K. Püssile, kaugõppeprorektor V. Haamerile, õppeosakonna juhatajale R. Tanile, vanemteadur Ü. Haldnale, dotsent H. Palametsale, vanemõpetaja A. Pildile, dotsent M. Kullile, assistent J. Ksenofontovile, ELKNÜ TRÜ komitee sekretärile T. Kolditsile, polkovnik K. Voinovile, polkovnik J. Malikovile, polkovnik V. Baronile, alampolkovnik H. Romanovile, major A. Tarakanovile, major V. Užinile, reserv-alampolkovnik A. Vasiltšenkole, erualampolkovnik G. Kovalenkole, erualampolkovnik G. Muhhinile, erualampolkovnik J. Samodumskile, reservalampolkovnik P. Fomenkole, reservmajor P. Žurakovskile, erumajor G. Jaremkole, dotsent E. Salumaale, dotsendi kt. M. Liigandile, vanemlaborant H. Oidjärvele, alampolkovnik S. Ivantševile, alampolkovnik E. Kirsimäele, alampolkovnik J. Rõžkovile, alampolkovnik B. Korolkovile, major N. Komarovile, major F. Kurbatovile, major V. Langovile, major L. Sindorovile, kapten I. Skuratovskile, üliõpilastele J. Kukemelgule ja M. Gräzinile, reservvanemleitnant A. Palgusovile, reservkapten A. Kornilovile.

Rektor avaldab veendumust, et sõjalis-patriootilise kasvatustöö küsimused on alati ülikooli kogu õpetava koosseisu, partei-, komsomoli- ja ametiühinguorganisatsiooni tähelepanu keskpunktis.

Nõukogude armee aastapäeva eel toimus ülikoolis mitmeid kohtumisi Suure Isamaasõja veteranidega ja tublimate ohvitseridega nii tegevteenistusest kui reservist. Üliõpilased kuulasid suure huviga nende vestlusi meie armee ajaloost ja tänapäevast.

Käärikul peeti nõu

Aasta esimese kuu viimasel päeval kogunesid Käärikule vabariigi suurkoolide dekaanid, prodekaanid ja õppeosakondade juhatajad järjekordseks, seekord kuuendaks seminarnõupidamiseks.

Kahe päeva jooksul räägiti õppe- ja kasvatustöö planeerimisest, organiseerimisest, juhtimisest, kontrollist, arvutustehnika kasutamisest õppeprotsessis ja üliõpilaste suvest. Ettekannetega esinesid TPI, EPA, TPed.I ja TRÜ esindajad.

Seminarnõupidamisest ja selle pinnal võrsunud mõtetest nõustus rääkima TRÜ Majandusteaduskonna dekaan VALNER KRINAL.

Üliõpilase ja ülikooli põhiprobleemiks jääb alati õ p p i m i n e.

Muutuvates aegades ja oludes on kõrgem kool kaotanud omaaegse eripära. Nüüdisaegse eripära määrab õppijate enneolematult suur arvukus ning see, et tänane üliõpilane on enamasti eilne keskkoolilaps. Kaasatoodud keskkoolimentaliteet tingib suurkoolis mõned järeleandmised ka sealsetele meetoditele, mis väljendub praegu kontrolltöödes ja kollokviumides.

Kas üliõpilase poolt omandatud teadmised siiski vastavad kvaliteedile, mida me tahame saavutada? Meie kõrgemate koolide madalamast õppeedukusest räägitakse palju. Aga õppeedukuse määrab eelkõige üliõpilase järjekindel töö. Omaaegne üliõpilane õppis ise (vahel küll pool elu, kuid selle all kannatas ise), tänase üliõpilase tööst on huvitatud kogu ühiskond, gutab sageli rohkem kui miski muu.

Tulevikuküsimusena tõsteti üles õppeprotsessi tehnitseerimine, automatiseeritud juhtimise süsteemi rakendamine kõrgemas koolis. TRÜ-s hakatakse seda massilisemalt rakendama 1975—1976. aastal. Eksam aga kindlasti jääb, ehkki subjektiivne, närvesöövalik. Eksami subjektiivsus pani rääkima hinnetest ja põhiliselt kolmest. Õppejõud on inimene ja ta ei taha oma südamele võtta pattu ühe noore inimese haridustee katkestamisest. Nii ta paneb kolme, kuigi tudeng kolmele ei tea. Lai on ka nelja diapasoon, sest julm on jätta tudeng stipita, kui ta peaaegu teab neljale, ehkki on näha, et see pole veel päris. Nii ei tule võidelda ainult mitterahuldavatega, vaid ka rahuldavatega.

Jälgides madala õppeedukuse põhjusi suurkoolis jõuame keskkooliperioodini. Lisaks metoodilistele vigadele kummitab nähtus, et inimene ei tunne neid teid, mis avanevad keskkooli lõpetanule. Tullakse ülikooli, silme ees vaid hägune ideaal erialast ja suurkooli korraldusest. Järgneb depressioon, halvad hinded, käegalöömine, lahkumine või diplomeeritud spetsialist mitteküllaldaste teadmistega.

Seekordne nõupidamine pööras varasematest hoopis enam tähelepanu momendile, et õppimine oleneb sellest, milline on õ p e t a m i n e.

Peab jälgima, et õppeprogramme üle ei koormataks, kuid et välja ei jääks ka midagi olulist. Enam tähelepanu nõuab m e t o o d i l i n e t ö ö. Võib juhtuda, et võimekas teadlane pole kuigi võimekas lektor ning aine jääb arusaamatuks. Seda aitab vältida kateedrite vastastikune kontroll, õppekirjanduse väljaandmise parem korraldamine ja õppejõudude loengute külastamine (Majandusteaduskonnas toimub semestris iga kateedri 1—2 õppejõu loengu külastamine). EPA Mehhaniseerimisteaduskonnas on võimalik loenguid salvestada, et õppejõud neid kuulates ise asjast ülevaate saaks.

Mitmesuguseid asjatuid sekeldusi valmistab üliõpilastele vähene informeeritus oma kooli korraldusest. Kummaline on, et suurkoolidel valmivad teatmikud keskkooliõpilastele, aga üliõpilane ei tea vahel, mis päeval lõpeb koolivaheaeg. Kas poleks mõeldav ka iga-aastane ülikooli teatmik, mis sisaldaks õppeplaane, dekaanide vastuvõtu aegu, andmeid ülikooli juhtivatest organitest jne.

Ent üliõpilane pole üksnes õppeprotsessi korraldavate organite töö õppiv objekt, vaid isiksus, keda ründavad inimlikud probleemid.

Keskkoolides on sisseviimisel p s ü h h o l o o g i l i n e t e e n i s t u s. Kas ei peaks see olema ka ülikoolis, kus pinge on ometi veelgi suurem ning kus raskusi tuleb vahest esimest korda elus lahendada oma jõuga?

Lahkumised esimeselt kursuselt on ikkagi veel mõistatuseks. Ei teatagi ju veel, mida kujutab endast õpitav eriala ja veel vähem võidakse öelda, et see on nüüd vastuvõetamatu. Mõningate lahkumispõhjuste sügavamal uurimisel selgus, et... süüdi on koduigatsus, armastus või kohanemisraskused. On vaja inimest, kes aitaks hingekonfliktidest üle saada. Praegu peaks selleks olema kursusejuhendaja, kuid alati ta seda ei suuda. Iga õppejõud peaks olema «kodus» ka psühholoogias.

Tähelepanu tõmbab üliõpilaskonna passiivsus ü h i s k o n d l i k e l a l a d e l. Kõrgemas koolis võimekaid inimesi peaks ometi piisama, aga komsomol on hädas kaadriga. Juba üliõpilase enda huvides on oluline, et ta ühiskondlikul alal midagi teeks. Sellise passiivsuse põhjusi tuleb uurida ja ühiskondlikust tööst osavõttu stimuleerida. EPA-s on sisse viidud individuaalraamat igale üliõpilasele. Lõpetamisel see esitatakse ning mängib siis oma osa tõõlesuunamisel.

Käärikul räägiti veel EÜE-st ja suvemalevast, vilistlastest, paremate üliõpilaste stimuleerimisest (sest meie heaolusajandil ei piisa vaid stipilisast, vaid on vaja ka moraalset ergutust), dekaanadi tööd puudutavatest puhttehnilistest küsimustest ja teaduskondadevahelistest sidemetest.

TIIU ROOSTNA

N väeosa kommunistlikelt noortelt ELKNÜ TRÜ komiteele

Lenini partei loodud Nõukogude armee on tänaseks päevaks, oma 56. sünniaastapäevaks, jätnud seljataha tee täis kangelasvõite ja kustumatut lahingukuulsust. N väeosa sõjamehed — kommunistlikud noored, vastates NLKP KK pöördumisele nõukogude rahvale annavad oma parima võitluses lahinguvalmiduse edasise tõstmise eest, relvastuse ja lahingutehnika meisterliku tundmise ja käsitsemise eest.

Väeosa komsomolikomitee märgib rahuloluga TRÜ komsomolikomitee suurt tööd üliõpilaste sõjalis-patriootlikul kasvatamisel, Nõukogude Liidu relvastatud jõudude kuulsusrikaste lahingutraditsioonide propageerimisel.

N sõjaväeosa sõjamehed õnnitlevad palavalt TRÜ õppejõudude ja üliõpilaste peret Nõukogude armee 56. aastapäeval ja soovivad jätkuvat edu õppe- ja teaduslikus töös.

Kinnitame ELKNÜ TRÜ algorganisatsiooni kommunistlikele noortele, et N väeosa kommunistlikud noored ja kogu isikuline koosseis ei säästa ka edaspidi oma jõudu, kaitstes nõukogude rahva loovat tööd, ja annab väärilise panuse meie maa kaitsevõime tugevdamisse.

N väeosa kommunistlike noorte nimel
leitnant JAKOVLEV,
väeosa komsomolikomitee sekretär

Astuge õppima Sõjalis-meditsiinilisse teaduskonda

Kõrge kvalifikatsiooniga sõjaväearstide ettevalmistamine Nõukogude Liidu relvastatud jõudude tarvis toimub meie maal Sõjalis-meditsiinilises teaduskonnas, kus tegutsevad 5. ja 6. kursus, mille lõpetamise järele kuulajad ei soorita internatuuri. Teaduskonna lõpetanud saavad arsti diplomi ja neile omistatakse meditsiiniteenistuse leitnandi sõjaväeline auaste.

Õppetöö teaduskonnas toimub hästi sisustatud laboratooriumides, auditooriumides ning kliinikutes, mille materiaalne varustatus võimaldab teostada kõrgetasemelist teoreetilist väljaõpet ning anda kuulajatele vajalikke praktilisi kogemusi. Teaduskonnas on loodud kõik vajalikud tingimused kuulajate teaduslikuks tööks. Vaba aja veetmiseks on olemas isetegevusringid, spordisektsioonid, regulaarselt toimuvad kultuur-massilised üritused. Kuulajad kasutavad teaduskonna hästi sisustatud ühiselamut, sööklat, raamatukogu koos lugemissaaliga, klubi ja spordisaali. Neile makstakse stipendiumi 95 rubla kuus. Ohvitseri aukraadis kuulajad saavad stipendiumi vastavalt tööstaasu määradele antud aukraadi ja teenistusaja eest. Kuulajad varustatakse tasuta vormiriietusega nii igapäevaseks tööks kui pidulikeks juhtudeks. Neile antakse igal aastal 30 päeva puhkust suveperioodil, millega kaasnevad sõjaväelastele ettenähtud sõidusoodustused. Talvel on ette nähtud kahenädalane puhkus õppetöö vaheajal.

Sõjalis-meditsiinilise teaduskonna järjekordne vastuvõtt toimub k. a. märtsikuus. Teaduskonda võetakse kuni 28-aastasi meesüliõpilasi, kes on lõpetanud Arstiteaduskonna neli kursust ning sobivad oma tervislikult seisundilt riviteenistuseks. Nõutavaks on laitmatu käitumine ning hea akadeemiline õppeedukus. Kandidaatide valik toimub vastava komisjoni poolt, mida juhib Eesti NSV sõjakomissar ja mille tööst võtavad osa TRÜ Arstiteaduskonna esindajad.

Vastuvõtu üksikasjalisemate tingimustega saate tutvuda TRÜ sõjalises kateedris ning sõjakomissariaadis.

Seltsimehed, ootame teid Sõjalis-meditsiinilises teaduskonnas!

G. NEVMERZITSKI,
Sõjalis-meditsiinilise teaduskonna ülem

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 6 Reedel, 1. märtsil 1974. XXVI aastakäik

„...ülesanne seisab selles, et tuleb õppida...“

ELKNÜ XVII kongress on möödas. Kaks päeva, mis lõppesid uue keskkomitee valimisega, olid niivõrd tiheda programmiga, et hinnanguid ja arvamusi võib ainult tagantjärele teha. Nii aruandekõnest (ELKNÜ Keskkomitee I sekretär Indrek Toome) kui ka sõnavõttudest koorus ikkagi välja Lenini õeldud tõde, mida kipume unustama: «... **ülesanne seisab selles, et tuleb õppida!**» Ja mitte ainult ise, **vaid nõuda ka teistelt.**

Noorest kasvavast põlvkonnast saab ainult siis väärtuslik vahetus oma isadele, kui püütakse ja tehakse regulaarselt tööd eesmärgiga saada igati arenenud spetsialistideks, kelle tööst ja olemisest võib ühiskond ainult rõõmu tunda. Nüüd aga probleemi juurde. Meie esmane ülesanne on igati parandada ülikoolis õppetöö tulemusi, võtkem teda siis õpetamise, õppimise või õppeedukuse seisukohalt. Kommunistlik noorsooühing saab ja peab kaasa rääkima õppetöös. Iga teaduskonna ja osakonna tööplaanis peab see kajastuma. **Õppimine, see ei ole ainult teadmiste ja kogemuste saamine, see on eelkõige endas distsipliinitunde kasvatamine, oma tegevuse pühendamine kindlale, kaugemale ja suuremale eesmärgile ja pidev lähenemine viimasele.** Aga eesmärgikindlust, organiseeritust, enesedistsipliini on vaja kõikjal meie töödes ja tegemistes. Järelikult me kasvatame endast eelkõige isiksust, igakülgselt arenenud, seesmiselt rikast ja võimekat inimest. Mitte asjata ei nõudnud noor Uljanov oma seltsimeestelt: «Te peate rohkem lugema, arenema ise ja arendama teisi... Tuleb kõigest jõust tööd teha.»

Mida saab teha komsomol õppetöös? **Eelkõige enesedistsipliin, regulaarne töö. Teiseks range kontroll õppetöös, kolmandaks aus kriitika, püüe parandada õpetamise taset ülikoolis.** On aeg mõista, et kui õppejõud loeb kogemata või harjumusest teemat, mida sa tead või oled varem kuulnud, siis ei ole alati õppejõud süüdi. Teaduskondade õppesektoritel koos vastava kateedriga on üsnagi palju teha õppetöö parandamiseks, s. t. probleeme tuleb lahendada mitte vastasleeri minejatena, vaid mõista, et ka õppejõud võib eksida mitte ainult üliõpilase kiusamiseks. Õppeprotsessi organiseerimise juures on üliõpilane ikkagi autor ja õppejõud kaasautor. Siit järeldus — õpperühma üks funktsioon on õppeprotsessi organiseerimine. Me räägime omavalitsusest, aga unustame, et see puudutab kõiki meie elusfääre, kus on vaja otsustada ise, vastutada ise jne. Ärgem muutugem tagasunnitavateks, tuimadeks käsutäitjateks, vaid püüdkem kasvatada endas peremeest. Oma peaga mõtlevat, analüüsivat, elule kaasa mõtlevat ja aktiivselt meie ühiskonna arengule kaasaaitavat inimest. Õppimine ei ole midagi liigset, vaid esmane nõue kommunistlikule noorele. Ükskõik kui aktiivselt me koosolekul sõna ei võtaks, meie tegude suurem mõõdupuu on ikkagi konkreetne töö. Ka see töö, mille pärast me siit sammaste vahelt sisse astume, s. o. eriala omandamine, soov saada igati arenenud nooreks spetsialistiks. **Õpperühm peab olema eelkõige kollektiiv just õppimise suhtes.** Tuleb aidata ja abistada neid, kes seda väärivad, aidata neid, kes haiguse tõttu või mõnel muul põhjusel ei suuda teistega sammu pidada, ja vabastada õppimispiinadest need, kes õppida ei taha ega viitsi. On aeg aru saada, et kui mõni seltsimees ei tunne endas mingit kohustust *alma mater*'i vastu, siis ei pruugi viimane tunda ka tema vastu muud, kui sügav kummardus lahkujale — jäägem alati viisakaks teineteise suhtes. Just konkreetne õpperühm saab teha ettepanekuid õppeainete sees loengute ja praktikumide vahekorra muutmiseks või omavahelise tasakaalu muutmiseks ainete õpetamises. Teaduskondade õppesektoritel on vaja põõrata tõsist tähelepanu õppedistsipliini kindlustamisele ja reageerida selle rikkumistele kõigi komsomoli käsutuses olevate vahenditega. Ainult õpperühm saab teha ettepanekuid tunniplaani struktuuri kohta. On igati tarvis välistada olukord, kus valitseb põhimõte «Teeme kaks päeva 18 tundi loenguid päevas, siis saab 5 päeva vabaks.»

Iga õpperühm peab läbi arutama oma talvise sessiooni tulemused ja tegema konkreetsed järeldused oma töö tulemuste kohta. Arutada läbi iga saadud «kolm» ja «mitterahuldav», selle põhjused ja parandamisvõimalused. Komsomolirühm on just see, kes saab teha kõige tõesemat prognoosi algava sessiooni kohta. On vaja planeerida oma tööd, aga mitte haliseda. Praegu seisame fakti ees, et Filoloogiateaduskonnas oli talvisel sessioonil viiendatel kursustel keskmine õppeedukus alla 60%. Nähtavasti ei tulnud ühelegi üliõpilasele pähe mõte, et filosoofia ajalugu on üks raskemaid õppeaineid ja puudulike ennetamiseks on võimalus vähendada materjali mahtu, s. o. teha eksam kahes osas või siis teha tööd nagu Vargamäe Andres, s. o. hullu vaimustusega (andku Tammsaare mulle andeks).

Meie õppetöö on sügavalt seotud kogu meie elu ja ühiskondliku tööga. Kui praegu võib komsomolibüroode tööd eriti hinnata Õigusteaduskonnas ja Arstiteaduskonnas, siis on tõesti rõõm öelda, et Õigusteaduskonna esimestel kursustel on talvise sessiooni õppeedukus ligi 96%, viimastel kursustel 100%. See näitab, et tulevased juristid on täitnud igati neid nõudmisi, mida ühiskond neile esitab. Meie kõige suuremas teaduskonnas — Arstiteaduskonnas — tõusis õppeedukus võrreldes mulluse sessiooniga 9,3% võrra. See on suurepärane tulemus, mille üle võivad uhked olla kõik õppejõud ja üliõpilased.

Kõrgemate koolide komsomoliaktiivide laagris Narva-Jõesuus rõhutas minister Aare Purga iseseisva töö osatähtsust, mis peaks ajaliselt hõlmama umbes 40% loengute mahust, s. o. 20 tundi. Kuid neid tunde on vaja osata **planeerida.** Planeerida seda nii, et sellest oleks kasu. **Viia sisse kindel iseseisva töö graafik, mida saab kontrollida nii juhendav õppejõud kui ka üliõpilane ise.** Olgem igati aktiivsemad õppimisküsimustes! Ärgem häbenegem küsida õppejõududelt! Me ju ei kasuta kõiki neid tarkusallikaid, mida annab meile kõrgem kool. Palju on neid õppejõudusid, professoreid, kelle uste taga on tekkinud küsijate järjekord? Isiklikult ei ole küll näinud.

Ja ärgem unustagem, et tulime siia õppima eriala ja tulime sooviga saada isiksuseks, kelle teadmisi, oskusi hinnatakse ja keda austatakse ühiskonna poolt kui arenenud, tarka noort nõukogude inimest.

T. KOLDITS,
ELKNÜ TRÜ komitee sekretär

Helene Liidemaa 75

Heliseb uksekell... Palub jutule diplomand, dissertant, endine kolleeg — ikka oma muredega. Osavõtlikult kuulab ta külalise soovi. Võetakse kas kohe tööl sarvist kinni või lepitakse range täpsusega kokku aeg, mil seda teha.

Selliseid päevi on endisel üldfüüsika kateedri õppejõul dotsent HELENE LIIDEMAAL sageli.

Omanud kirjade järgi tööstaaži ligi pool sajandit (48 aastat), milles on üle 30 aasta pedagoogitööd meie ülikoolis, siirdus ta 7 aastat tagasi väljateenitud puhkusele, kuid tegelikult jätkab veel nii ametlikku kui ka mitteametlikku tegevust armastatud teadusalal. H. Liidemaa osaleb meteoroloogia ja geofüüsika tunnustatud eriteadlasena TRÜ geograafia-geoloogiaosakonna nõukogu töös, on olnud mittekoosseisuline õppejõud jne.

Alustanud teadusepõllul juba üliõpilasena — TÜ Meteoroloogia Observatooriumis vaatleja 1919. aastast —, lõpetas ta Tartu Ülikooli 1926. a. geofüüsikuna ning 3 aastat hiljem kaitses teadurina magistrikraadi.

Dotsent H. Liidemaa üheks suureks teeneks on «Eesti Meteoroloogia Aastaraamatute» (1926—1952) käsikirjade hoolikas koostamine ja redigeerimine.

Vahetult pärast sõda oli H. Liidemaa esimene, kes alustas taastamis-, teadus- ja õppetööd Meteoroloogia Observatooriumis.

Seoses observatooriumi reorganiseerimisega ENSV Teaduste Akadeemia Geofüüsika Observatooriumiks, töötas dots. H. Liidemaa seal vanemteadurina, juhatajana (1948—1954) ja akadeemia füüsika-geofüüsika sektori juhatajana (1950—1954). Tema algatusel rajati Tartu aktinomeetriajaam.

Dots. H. Liidemaa teaduslikud tööd (koguarv 50 ümber) on olulised osaks Eesti NSV üld- ja agrokliima uurimuste varasalves. Peale kliimauurimuste on ta avaldanud mitu tööd maalähedase õhukihi füüsika kohta.

Kõrgelt hinnatakse dots. H. Liidemaa teened geofüüsikute, meteoroloogide, klimatoloogide ja hüdroloogide kaadri väljaõpetamisel. Tema poolt loetud erikursuste arv ulatub 15-ni. Paljud H. Liidemaa õpilastest on jõudnud kandidaadikraadini, mõned on juba doktorid. Kauaaegse pedagoogitöö kogemusi on rakendanud kaasautorina raamatus «Üld- ja agrometeoroloogia».

Varakult juurdunud töökus ja huvi looduse vastu on aidanud dots. H. Liidemaal säilitada erksuse ning liikuvuse. Kui ta soojal suvepäeval ei ilmu välisuksele, siis otsime teda ka koduaiast...

3. märtsil tähistab H. Liidemaa 75., juubelisünnipäeva.

Arvukas õpilaste ja kolleegide pere tervitab ja õnnitleb dots. H. Liidemaad ning ütleb talle oma tänusõnad.

H. ARUKSAAR

Robert Pastak — 50

29. veebruaril peaks jätma seljataha 50. verstaposti TRÜ õppe-eksperimentaaltöökoja vaneminsener Robert Pastak. «Peaks» sellepärast, et tänavu sellist päeva kalendris polegi. See päev oli aga olemas 1924. a., mil Tartumaal Karl Pastaku perekonnas pesamuna Robert ilmavalgust nägi. Seega fakt jääb faktiks ja juubel juubeliks.

Poole sajandi jooksul on juubilar jõudnud mitmeid ameteid pidada, omandanud hulgaliselt kogemusi. Alates 1951. a. on ta töötanud ülikooli juures. Õppetöökojas on ta asendamatuks töötajaks tänaseni.

Robert Pastak on kuldsete kätega mees. Julgelt võib temale usaldada ka kõige keerukamaid ja raskemaid tööülesandeid. Tema kätest on läbi käinud kõikvõimalikke õppe- ja teadusliku uurimistöö aparaate. Samuti pole tema abita läbi saanud Tartu meditsiinitöötajate pere. Tema teeneid on tihti ära märgitud rektori käskkirjades; ta on väga kohusetundlik ja abivalmis, eeskujuks noortele tööoskuste omandamisel.

Soovime juubilarile palju jõudu ja jaksu edaspidiseks.

Töökaaslased õppe- ja eksperimentaaltöökojast.

TRÜ Teaduslik Nõukogu

22. veebruari istungil otsustati kõigepealt bioloogiadoktor Atko Virule professori teadusliku kutse taotlemise küsimus. Etteloetud biograafias tekitas elevust fakt: ligi kaks pool sada trükist ilmunud teaduslikku tööd, neist paljud eksperimentaalse iseloomuga. Hääletati A. Virule professori kutse andmise poolt.

Ülikooli 1973. a. finantsmajandusliku tegevuse kokkuvõteteks olid ettekanded pearaamatupidajalt L. Zernandilt ja halduisprorektor U. Saagilt. Ülikooli kulutused 1973. a. kandusid ligi 9 miljoni rublani. Võrreldes 1972. aastaga suurenes eelarve 4% võrra. Ehitust finantseeriti 900 tuh. rubla ulatuses, stipendiumiga kindlustati 72,72% üliõpilastest. Nenditi ehitusjaoskonna töö paranemist ja kapitaalremondi plaaniga edukalt toimetulemist.

Sm. Ü. Saag oli mures loiu remonditempo pärast. Remondile ja kapitaalehitusele kulutati 1973. a. 451,6 tuhat rubla ja tegeldi kokku 34 objektiga. Remont ülikoolis kipub ikka kahjustustel sabas sõrkima, ennetavast parandamisest ei saa mõelda.

Viltulaskmisi oli ebamääraste eelarvetega: arvad toime saavat 1000 rublaga, aga viga osutub tõsisemaks ja nõuab 2000. Insener-projekteerija ametikoha loomine olemasolevate koosseisude arvel parandaks asja.

1974. a. on kapitaalremonti vajavaiks arvatud 26 objekti. Oleks tarvis kulutada 800—900 tuh. rubla, et kõik korda teha, puudub aga oma majandusbaas ja jõukohane on teha tööd tunduvalt väiksema summa eest.

Viimaseil aastail, kui arvestada palgafondi kasvu, on koosseisud tublisti suurenenud. Tarvitseb aga üksnes tähele panna, kui palju on majas lihtsalt mingi vormistamist nõudva paberiga ringikõndijaid, kes ise midagi juurde ei loo. Soovida jätab ka töödistsipliin. Tuleks kontrollida koosseisus fikseeritud ametikohtade vastavust tegelikkusele ja likvideerida fiktiivsed nimed.

Mitte kõikjal ei suhtuta materiaalsetesse väärtustesse heaperemehelikult. Küllalt sihipäraselt ei kasutata hinnalist aparatuuri. Saabunud seadmetekoormast ei taha tellija teinekord teadagi — lihtsalt pole kuhugi paigutada.

Üliõpilasi muidugi huvitab, millal ehitatakse teise kõrgühiselamu juurde söökla ja lugemissaal — veel tänavu.

Finantsmajandusliku tegevuse parandamiseks ja töökorralduse ratsionaliseerimiseks otsustas TRÜ Teaduslik Nõukogu:

- viia sisse operatiivarvestus eelarveliste plaaniliste alajaotuste lõikes ja krediidi kulutamise kohta igapäevaselt;
- alustada palkade mehhaniseeritud arvestamist alates 1. sept. 1974. a.;
- töojõu sihipärasemaks kasutamiseks vaadata läbi arvel olev koosseis ja teha vastavalt tarvidusele muudatused;
- kontrollida hinnalise aparatuuri kasutamise efektiivsust;
- teadusliku uurimistöö sektori juhatajal täiustada kontrolli lepingute tähtaegse ja kvaliteetse täitmise üle;
- kapitaalremondi täpseks planeerimiseks rakendada tööle insener-projekteerija.

Päevakorras viimasena kuulati prof. K. Siilivase ettekanne tsüklilise õpetamise tulemustest. Alustati sellega juba 1971/72. õppeaastal. Süstemaatiliseks võib seda nimetada küll alates 1972. a. Põhimõte seisab selles, et üks aine loetakse teise aine tundide arvel lõpuni ja sooritatakse kohe ka eksam. See moodus aitab üliõpilast intensiivsemalt tööle rakendada ja vähendab pinget eksamisessioonil, kahandades lühikesele ajale koondatud eksamite hulka. Esialgu ei luba tulemused veel kindlalt väita nende kogemuste vaieldamatut positiivsust. Ajalooosakonnas on alati olnud küllalt kõrge õppeedukus, ligikaudu 90%, nüüd 91—92%. Tõus on minimaalne. Samas ilmneb sessioonide kaupa ka 0,5—1%-list langust. Ka seda näitajat ei saa arvestada kui puhast, sest osakond on teist aastat järjest õhtuses vahetuses. Kolme viimase semestri jooksul on tsüklilise lugemise järel sooritatud 11 eksamit keskmise hindega 4 ja 5.

Moodus ise on seda efektiivsem, mida teadlikumad on üliõpilased. Praegu ei tule just kõik kohe loengukursuse lõppedes eksamile, tulemuseks on pikk paus kuulamise ja kordamise järel ja palju ununeb. Teiselt poolt asetab eksamite sooritamine keset semestrit ja samal ajal kohustuslik teiste loengute külastamine üliõpilastele küllalt suure koormuse. Eksitavaks kujuneb see ka eriti pingelistel perioodidel nagu kursusetööde lõpetamise ajal. Diplomandidele pole nõnda loetudki. Selge kasu on aga sel meetodil nooremate kursuste juures, kus on saavutatud peaaegu 100%-list õppeedukust. Tarvis oleks ka ütleme ühe aasta möödudes kontrollida teadmiste püsivust tsükliliselt ja tavaliselt loetud ainetes. Ilmne on ka, et teatud ainete puhul — praktiline kõel, rohkete praktikumidega õppeained — see meetod ei sobi.

ASTA PÕLDMÄE

Tunnustus teadlastele

10.—12. dets. 1973. a. toimus Uljanovskis seminar teemal «Atmosfääri ülakihtide uurimine tehiskaaslaste optiliste vaatluste tulemuste järgi». Hiljuti sai rektor NSVL Teaduste Akadeemia Astronoomia Nõukogult seminaril vastuvõetud otsuse soovitustega vaatluste jätkamiseks 1974. aastal. Muuhulgas soovitatakse kontrollida tehiskaaslaste fotograafiliste vaatluste astromeetrilise töötluse tulemusi ja kiideti heaks Tartu vaatlusjaamas väljatöötatud masinkontrolli meetod. Kaaskirjas avaldab Astronoomia Nõukogu esimehe asetäitja prof. A. G. Massevitš tänu Tartu vaatlusjaamale ja selle juhatajale dots. kt. Märt Liigantile.

P. KARU

Suusamatkakool

Kolmapäeval, 6. märtsil on EPA peahoones kell 20

SUUSAMATKAKOOLI

järjekordne üritus. Kavas on muljeid alanud aasta suusamatkadelt Lõuna-, Põhja- ja Lähispolaararaalides, Koolas, Kaukaasias, Karpaatides ja Lõuna-Eestis.

Demonstreeritakse diapositiive ja varustatakse matkaalase kirjandusega.

Tartu Turismiklubi

ACTA DIURNA

Teisipäeval, 26. veebruaril toimus ELKNÜ TRÜ komitee istung koos teaduskondade sekretäridega.

Päevakorras oli ülevaade ELKNÜ XVII kongressist, mille esitas ELKNÜ TRÜ komitee sekretär T. Koldits. Etleja rõhutas eriti ülikooli puudutavaid küsimusi. Kinnitati ELKNÜ TRÜ komitee 1973/74. õ.-a. kevadsemestri tööplaan ja istungite kalenderplaan. Ülevaate Nõukogude armee ja sõjalaevastiku 56. aastapäeva tähistamisest andis sekretäri asetäitja I. Gräzin. Kinnitati õppesektori kevadsemestri tööplaan, «Komsomoli poliitilise kooli» põhikiri.

*

Nõukogude armee aastapäeva eel tehti sõjanduse kateedris kokkuvõtteid õpperühmade sotsialistlikust võistlusest. Parimaid tulemusi saavutas Füüsika-Keemiateaduskond. Parimaks rühmaks oli füüsikaosakonna III kursus (vanem R. Kuusik).

*

Esmaspäeval alustas prof. L. Allikmetsa juhtimisel tööd komisjon (E. Jürimäe, V. Krinal, T. Koldits, H. Kabur, A. Kiris, R. Kärner, R. Tani, J. Uueküla), kes töötab välja TRÜ õppetööalase sotsialistliku võistluse juhendi.

Venia legendi

Kolmapäeval, 6. märtsil algusega kell 12.15 esineb ühiskonnateaduste majas aud. 212 avaliku loenguga dotsendi kutse taotlemiseks filosoofia kateedri dots. kt. M. Titma teemal «Teaduslik-tehnilise revolutsiooni sotsiaalsed tagajärjed».

KRAPP

Tiiu Kuld

ma tulin . . .
valu ja vaevaga
pruntis suuga
ja kiitsaka kaelaga
suure kõhu
ja suure peaga
ja jumal teab veel
mis veaga . . .

Mesilaselaul

Päevade arutust
hallusest
kogume tilkhaaval
hetki
tund tunni maitsetust
taignast
tilgub meile ju
mettki

Roos

Liiga kõrk oled
mu lihtsasse vaasi
lihtsa linaga
lauale
ja iga su okkatorge
veritseb
kaua veel

Orkestrid
kroonima peaksid
kroonlühtrisaalis
Su kroonidevahu
minu tuba
on liiga väike
orkester
sinna ei mahu

Varjud

Kui olin pisike-pisike
plikatirts veel
praegu tundub et
jube ammu
ära tahtsin joosta
oma varju eest
see kole aga
püsis mu kannul

Kui õhku ahmides
seisma jäin teele
pärast hingetukstraavi
olin kurb sest
ei teadnud ma veel et
oma varjust ju
lahti ei saagi

Sigrid Preem

nopin üles üheainsa päeva
lõputust päevadepuntrast
võtan pihku
kui kolletand lehe
kui kibuvitsaõie
raamatukaante vahelt
lõhnatu
kord nii hõõguvalt õhkava
närbunud
mille mahladest jõin
ja ta mahenend värvid
saavad minus
puhkemistunni värskuse

Kulla tüdruk
su nukk on katki
nuta nuta
ma lohutan sind
uut nukku ei tule
teiste mõrased ei loe
oma nuku eest
nutad vaid sina

kui nukuke oled
Väike tüdruk
haiget said
ma lohutan sind
ja sina ei nuta
see pisaraid vajab
kes valu tegi
küllap tead
nukud ei nuta

Sirle Polma

* * *

keegi kui tuleks
ja tuleks
tuleks kui tulemata
võililleudemeis teid keegi
tallaks kui kogemata
omaenese räbaldund mõtteid pilluks
mustjasse vette
kuid käed on nii
kanged et märkan
hoian peos vaid kleepuvaid
võilillekette
keegi kui läheks ja läheks
läheks ust avamata . . .

koju tulles
kord me ikka läheme sinna
mõnel tühjal hommikul
sinna
valgete kasetüvede lagendikule
mõnel tuuletul kevadhommikul
kui männid helisevad kumalastest
siis peidaks samblasse pihud
täis räästaaluseid varblasepesi
siis unustaks nad suitsevasse kulusse
ja tuleks koju

sõrmeotsad täis sinililli käed
kirjud kasekäsnadest
tardunult vaataks teed
kõrvades sumisev vaikus
üle üle üle
meeles vaid kollane kumalane
kunagi hommikul astuks kodu
poole
harali juusteotstes sulistamas
päike.

Kristiina Kross

*

Üle sinise lumevälja
üksi lähevad mu jalad
Ammu unustand janu ja nälja
mõlemad tuimad kui tolad

Tagasiteed nad otsisid varem
nüüd jätnud plaanid ja kaovad
muudkui astuvad: vasak ja parem
kurvad ja külmetavad
Lumehangede kohal mu jalad
salaja hääletud paljad
Ega nii üksi ei olegi nad
teine teeb teisele nalja

Linnar Priimägi

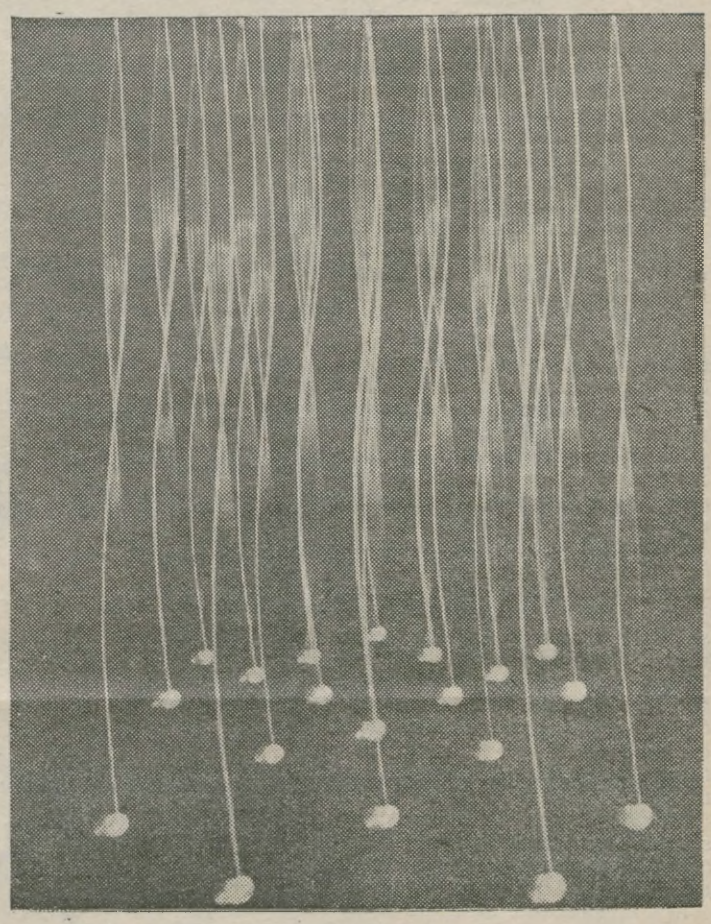
Ning jällegi jääb maha tühi talu,
taas umbe kasvab rada kaevule.
Siin kõndisime korraks paljajalu
kõik läbi hommikuse kastevee.

Siin päevaleitsas heinamaade sumin
ja raske küpse-maasikate hõng,
siin ehaeelne lehislaane kumin
ning aknal võrguks koidupärleis lõng.

Siin äsjaloetud raamatute rivi,
veel avat vihus poolelijäänd salm . . .
Ja sina lähed, otsid ristikivi,
kus rahus puhkab vanaema kalm.

Me sammudest sai unustatud tallu
taas mõned päevad naginat ja tööd
ning suudlemise imeline hellus
ta üksinduses täitis suveööd.

Ja jällegi jääb maha tühi talu,
taas umbe kasvab rada kaevule.
Ning igas sammus lahkumisevalu
lööb puruks heinamaade kastevee.

Interruptus

Mihkel Mutt

Meeme Moonil oli kombeks öödel vastu oma elu suurpäevi unenägusid näha. Nõnda oli see enne väitekirja kaitsmist, enne pulmi ja nii oli see ka praegu. Muidugi, eelseisvast sündmusest sõltus visioonide iseloom. Nüüd vilksatasid Meeme Mooni paksude laugude taga olupildid, millest enamik selliste motiivide nagu ausus, tarkus ning õiglus ümber olid koondunud. Pikk kaleidoskoopiline uni lõppes sellega, et Meeme polnudki enam Meeme, vaid hoopis õiglusjumalanna Themis. Tal oli käes puudane päsmer ning sellega seisis ta lauluväljaku dirigendikõrgendikul. Kogu vaateväli oli täis sinistes teklites tudengeid ja Meeme tundis vastupandamatut tahet olla õiglane ning aus. Vajadus tõmmata piiri hea ja kurja keskele, teha vahet pimeduse ning valguse vahele, muutus lausa füüsiliseks. See tunne paisus kohutavas progressioonis ja oli lõpuks nii võimas, et Meeme seda välja ei kannatanud ning ärkas. Kui teada, et see tema elu esimene eksamineerimispäev pidi olema, võib öelda, et noorema teadusliku töötaja Meeme Mooni järjekordne uni oli kujukaks näiteks materia ning hallolluse äralahutamatust seosest. Aga just nii ongi kohane ühele teadusega tegelejale, just nii see ongi sünnis.

Meeme ärkas lõplikult ja liigutas ettevaatlikult lõuapärasid, sest kurk oli suu lahti magamisest nii kuivanud, et ähvardas praguneda. Naist polnud enam ta kõrval; ainult odavast riidest öösärk oli hooletult voodile heidetud, nii et selle saba päris Meeme padjale ulatus. Meeme kergitas end isteasendisse, tõusis, ringutas rinna suhteliselt kummi ning hakkas hantlitega rabelema. Selle tegevuse ajal kujutles ta end alati harmooniliselt arenenud isiksusena. Meemel oli arvamine, et ta omab praktilistes küsimustes ülimalt nõrka mälu. Tegelikult oli seda juba ligemale poolteist aastat võimatu kontrollida, sest pärast väitekirja kaitsmist hakkas ta endale lauaklaasi alla sedeleid jätma, kuhu vajalikud asjad üles märkis. Ja tõesti — pärast hammastepesu ning ihu tualettimist kõmpis ta abitult kirjutuslaua juurde, kust leidis paar raamatukest ning ühe ajaleheväljalõike. Paberitükilt seal kõrval sai Meeme teada, et oli endale käsu andnud need trükised hommikul ära õppida. Meeme jõi kohvi ning hakkas lugema auväärt professori meenutusi «Kuidas omal ajal eksameid tehti» ühest 1965. aasta ülikooli-lehest. Sellele järgnesid fanaatiliselt saksa filoloogilt laenatud «Anekdoten über berühmte Männer» ja «Berühmte Männer der Wissenschaft». Aga need jättis ta lootusetult käega lüües pooleli, sest kaasaegse noore teaduri poolt oleks näiteks lipsu võileiva vahele panemine ilmne anakronism. Ta läks, seisatas peegli ees, vaatas, ja ohkas. Sealt paistis paksude huulte ning kelmikalt esiletikkuvate ülahammastega sõõr, mida roosast jumest hoolimata sinine habemelaik varjutas.

«Vist oleksin pidanud öösel mitte magama!» vilksatas Meeme peas. Ent vahest võis ka sellise plasmaga midagi korda saata? Ta vaatas teravalt peeglisse, püüdes sardooniliselt muiata ning suunurki kõverdada. Seda harjutas ta umbes viis minutit. Järgmisena arvas ta endal vaja minevat äraolevat pilku. Ta naeratas ning näitas hambaid veel mitme varjundiga, enne kui tüdinenuna riietekappi revideerima asus. Nõutu pilk libises üle kõva kraega särkide ning puhaste aluspükste vinade. Siis tiris Meeme kapi põhjast kaks kotti sokkidega ning valas nende sisu põrandale. Ta valis kaks sokki teine teisest paarist — soonelise ja teise kuubikutega — tõmbas need jalga ning läks varvastel tagasi peegli ette. Aga oma jalgu ta sealt ei näinud, sest natuke jäi ikka puudu, vaata mis nurga all tahes. Meeme püüdis hüpata, ent harmoonilisuse nii kõrge astmeni polnud ta veel jõudnud, et oma varbaid oleks näinud. Meeme tiris tabureti peegli ette. Sinna otsa roninud, keerutas ta end igast küljest ja lõi lõpuks ikka käega. Meeme istus laua taha, ning muidugi ei hakanud ta eksamiküsimusi välja mõtlema. Talle tuli nüüdsama pähe küsimus, millal oleks see õige aeg eksamiruumi uksel seista — kas varem, täpselt, või hiljem? Ta istus ning juurdles, kuni aeg niipalju sai, et esimene võimalus olematuks muutus. Ja kuigi ta veel kummagi juurde kahest kindlaks polnud jäänud, mõistis ta, et kui veel kaua lõuga pihku toetab, läheb ka teine sinna, kuhu esimene. Seepärast võttis Meeme portfelli ning hakkas minema, lootes, et värske õhk aitab tal teostada seda rasket valikut.

Toomemäe kõnniteed olid kõik väga libedad ja Meeme Moon liikus neid mööda hüpeldes ning liugu lastes. Samal ajal mõtles ta sügavalt, aga üks trepp pidi jalad täitsa alt ära viima ning tümad tsementastmed lausa ähvardasid Meeme tagumist seina. Seepärast klammerdus Meeme käsipuu külge ning kui see lõppes, tippis mööda mäekülge peahoone poole, ise tasakaaluhoidmiseks portfelliga veheldes. Alles teise trepi jalamil taipas ta, et polnud vahepeal üldse mõelnud, vaid asjatult aega raisanud ning tegi endale kibedaid etteheiteid. Aga kell, tuli välja, oli vähe, ning Meemel hakkas hirm, et liiga vara kohale jõuab. Seepärast võttis ta ette pisikese ringi. Asfalt ei olnud libe ja Meeme sammus mõtteisse vajununa, nii et jalg üpris sageli litsti-lätsti lompe tallas. Järsku turgatas talle pähe, et tuleks hajameelsem välja näha. Seetarvis tiris ta sallisõlme lõdvemaks, kergitas kraed ja liigutas vahetevahel suud, justkui hakkaks valjusti mõtlema. Vastutulijatele vaatas ta looritatud lapsepilgul otsa, ise kingale kuivemaid paiku valides. Raekoja ees kohtas Meeme üht oma üliõpilast ja vastas harjumuspäraselt tolle tervitusele. Kohe kahetses ta väga ning oli endale lausa tige — mõtleks, läheb ja ütleb tere, nagu poleks midagi lahti! See tundus korraga nii võimatu kui ka inetu, et ta praegu suutis kedagi märgata. Ärritatuna võttis Meeme põuest suitsu, pani põlema ning istus sellega Pirogovi ausamba kõrvale. See oli kolmeti hea, rahustas, viitis aega (Meeme oli lõpuks otsustanud hilineda) ja viimaks ei suitsetanud ta ju kunagi tänaval. Ja siis ta läks.

Peahoones nägi Meeme esmalt treppi küürivat koristajatädi. Ta seisatas ja vaatas tädile kaua ning ainiti, justkui oleks talle suur mõte nüüdsama peale tulnud, ja ta oleks seda mõtet hoidma ja imetlema jooksnud, ise silmi tädile unustades. Vanainimese närvid ei pidanud vastu ning ta pillas harja. Oma mõjuga väga rahul olles küsis Meeme võtme ja läks eksamiruumi poole. Selle ukse ees ootas teda neli vaevatud nägu. Kahjuks polnud ta enne otsustanud, kas ta vaatab neile samuti otsa kui tädile, või läheb hoopis nii mööda, nagu ei tunneks äragi. Nüüd püüdis ta mõlemat teha ja üks hea asi rikkus teist, sest tudengid ainult vaatasid teda tuimade silmadega nagu karielajad. Seda märgates Meeme seisatas, nagu tuleks talle midagi väga kauget ning ülimalt tähtsusetut meelde. Ta hõõrus meelekohti ja pead üldse ning küsis tuhmilt: «See et, ee-e-ee . . . kas meil pidi täna eksam olema või?» Üks tüdruk turtsatas, teised vaikisid diskreetselt. Keegi ei tunnustanud tema staatust, keegi ei lähenenud sellele vajaliku respekti ning imetlusega. Mõni koguni näis arvavat, et noor õppejõud peaks sellisel juhul olema kohmetu.

«Kurat, algus läheb käest,» kirus Meeme endamisi ning tema esimene mõte oli tüdrukul läbi lasta lennata ning teistel ühe palli võrra hinnet alandada. Ent samas taipas ta analüüsiv-sünteesiv mõistus, et see oleks lihtsalt läbipaistev ja seega naeruväärne. Ja tegelikult ei pannud ta ju sellist reaktsiooni tähelegi. Ta ei saanud seda lihtsalt märgata, kuna oli nii hõivatud oma vaimse kristallvõre kandmisega ning mõtteväljade häälestamisega teaduse viimastele lainepikkustele. Niisiis, Meeme asetas oma ilusa portfelli vastu seina ning hakkas taskutes järgemööda kobama. Neid oli tal palju: pintsakul, pükstel ja vestil, aga eriti pintsakul. Enne kui ta käe lõpuks sinna taskusse ajas, kus võti lebas, pomises ta kuuldavalt: «. . . või ei võtnud ma . . .?» Nüüd keeras ta ukse lahti ning viipas tudengid enda ees sisse astuma. Kui need teda omakorda enne palusid minna, torutas ta huuli ning ei reageerinud sellele. Ka ei pakkunud ta neile kohe pileteid, vaid soris portfellis, justkui oleks ta need koju jätnud. Kui see püha hetk siiki saabus, pidi Meeme endas jõuga maha suruma soovi pooled piletid kirjaga ülespidi lauale panna.

(järgneb)

Aastaaegade muusika

Inimene ja aeg, loodus ja inimene, aeg ja loodus — suhted, mille keerukusest kasvab uus mõiste: aastaaeg. Konkreetsusest räägib kuupäev kalendris, tegelikkusse tuleb kõik veidi teisiti, sest looduselgi on loomus ja teinekord võib see tujukas olla.

Aeg käib ringi ja inimene aja ringide järgi. Igas kevades on midagi kordumatut, igas sügises midagi tuttavat — ainult kas me tuttava alati ära tunneme ...

Oratooriumi «Aastaajad» inglise poeedi J. Thomsoni sõnadele (saksa keelde tõlkis teose parun von Swieten, Viini Muusikaühingu esimees) kirjutas austria helilooja Franz Joseph Haydn 1800. a., 68-aastase muusikuna.

Oma muusikuteed alustas Haydn kaheksa-aastase kooripoisina Sankt Stephani kiriku laulukapellis. Hiljem sai temast Viini klassikalise koolkonna üks silmapaistvamaid esindajaid, klassikalise keelpillikvarteti ja sümfooniastiili rajaja.

Oma elu jooksul jõudis ta kirjutada üle 100 sümfoonia, 83 keelpillikvartetti, 52 sonaati ja 12 klaverikontserti, oopereid, laulumänge, vokaalsümfoonilisi teoseid, avamänge ning oratooriumid «Loomine» ja «Aastaajad».

«Aastaajad» kuulub Laydni loomingu paremiku hulka. Teos, mida peetakse omamoodi kokkuvõtteks kunstniku elutööst, pole ainult igavese looduse ülistus, vaid ka ülistus puhtale elurõõmsale inimesele, ülistus elule üldse.

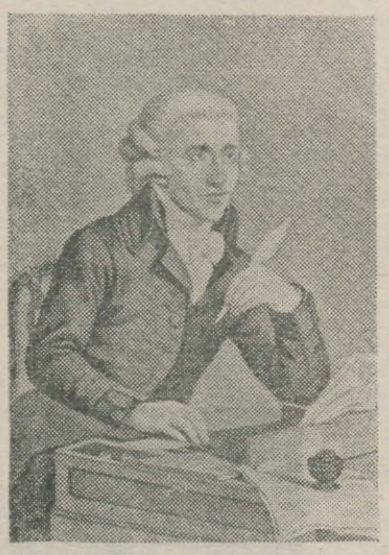
8. veebruaril «Estonia» kontserdisaalis kuuldu tõid avalikkuse ette Eesti TV ja Raadio sümfooniaorkester, J. Tombi nimelise Kultuuripalee segakoor «Kaleva» ning solistid Anu Kaal, Teo Maiste, Tiit Tralla. Dirigeeris ENSV rahvakunstnik, rahvusvahelise konkursi laureaat Neeme Järvi.

Oratooriumi kaasakiskuv teema, looduse sügav tunnetamine, poeetilisus ning omapäraste muusikaliste lahenduste kokkuviimine ühe ringi piiridesse, terviklikkuse otsimine ja selle saavutamine — lõppkokkuvõttes tekitas see kuulamise-nägemise sellise harmoonia, et see end niipea unustada ei lase.

Eelkõige koor: nõtkus, meeleolukus, dünaamika kandvus ja detailiseeritus — isetegevuslike kooride juures küllalt haruldane — liitus siin küll õhuliseks pianoks talvepilte «välja joonistades», küll pulbitsevaks juubelduseks uue kevade kiituses. Koori osa siin ei saa võtta tavapärase saatemuusikana, vaid tuleks pigem vaadelda kui omaette tegelaskuju, esitatud teemade sünteesijat.

Meeldis kõlaline ühtesulavus, täpsed sisseastumised ja kvalifitseeritud häälte rohkus, millest tundis puudust vaid bassirühm.

Koori ja orkestri suhe jäi tasandile, mida kõige paremini iseloomustasid sõnad «üks kuulas üht, teine teist». Proportsioonide eest kandis hoolt Neeme Järvi, kelle väiksemgi käe- ja sõrmeliigutus kajastus esitatus. Hämmastas tema võime sulatada igasse teemasse midagi uut, anda muusikale hoog, oskus tooni paisutada ja samas tagasi võtta, tunnetada kontrasti piire ning varjundi määravust. Julgus, meisterlikkus, täpsus, improvisatsioon — ehk nii võikski kõnelda Neeme Järvist sellel õhtul.

Solistidest jäi millegipärast kõige enam meelde Anu Kaal Hannena. Aeg-ajalt oma partnereid varju jättes võlus ta kõlalise puhtuse ja karakteriseeritusega ning rollile vastava erilise meloodilisusega.

Loomulikkusele ja kandvusele, mis domineerisid Anu Kaalu juures, lisas Teo Maiste vana talupoja osale sobivat rahulikkust ja kindlust, algul küll veidi ühetoonilisena mõjudes, kuid hiljem jõulisse fortesse elulist ja vaimustavat tundetooni üle kandes.

Natuke liialdatud õhinasse tundus kanduvat Tiit Tralla Luukas, kuid väljendusrikkus ja erksus panid kuulama.

Kuulama pani palju muudki — «Kevade» osa lõpp ja «Talve» algus, augustikuu äike ning sügisene jaht, kirkad talvepildid ja uue kevade kõheduse aimus. Võiks öelda, et kuulama pani kogu Haydni muusika esitus sellisel tasemel.

Sellepärast olekski kahju, kui see kontserdiõhtu «Aastaaegadest» ainult «Estonia» seinte vahele jääks.

LIIVIA VIITOL

Rahvakontrolligupi tööst

TRÜ rahvakontrolligrupi järjekordsel (veebruaris toimunud) koosolekul, millest võtsid osa ka teaduskondade rahvakontrolligruppide esimehed, arutati ülikooli rahvakontrolöride ülesandeid 1974. a. I poolel. Vastavasisuliste informattiivsete ettekannetega esinesid TRÜ rahvakontrolligrupi esimees A. Paltser ja sektorite juhatajad H. Siigur, M. Mägi ning J. Elgas.

TRÜ rahvakontrolligrupi 1974. a. I poole tööplaanis olevatest üritustest, millest enamiku täitmisele on juba asutud, tuleb mainida järgmisi.

TRÜ Nõukogu otsuste täitmise kontrollimine.

(Sama küsimusega teaduskonnanõukogude otsuste täitmise osas tuleb tegelda teaduskondade rahvakontrolligruppidel.) Seni on meil vastu võetud küll palju häid otsuseid, kuid mitmed nendest on jäänud osaliselt või täielikult ellu viimata.

Töödistsipliini kontrollimisel on tarvis pöörata senisest suuremat tähelepanu ka tunniplaanidest ja kaugõppeüliõpilaste vastuvõtuaegadest kinnipidamisele. Selles osas eksinud õppejõudude peale on tulnud rohkesti kaebusi.

Tuleb välja selgitada mittekasutatavate seadmete ja mööteriistade tehniline olukord. Samuti peab kontrollima, kas kõik 1975. aastaks tellitud seadmed on tõesti vajalikud, et vältida finantside külmutamist ja niigi napi põrandapinna ülekoormamist.

Sööklates ja einelaudades jälgitakse pidevalt sanitaarhügieeni eeskirjade täitmist. Plaanis on jälgida remondigraafikutest kinnipidamist ja remondi kvaliteeti ning garaaži tööd. Et meil raisatakse veel palju elektrienergiat (näit. ühiselamutes), siis tuleb pöörata tähelepanu ka sellele küsimusele.

Kontrollimisplaani võeti ka ettevalmistav töö uute üliõpilaste vastuvõtmisel, eriti neis teaduskondades, kus konkurss praktiliselt puudub. Samal ajal tuleb vältida mõnedesse teaduskondadesse meelitamist (näit. teatavate eeliste toonitamisega). Pearõhk on tarvis pöörata kutseorientatsiooni-alasele informatsioonile. Ülikooli astuda soovijaile tuleb igasuguse ilustamiseta selgitada, milliseid nõudeid esitab antud elukutse. Nii saame paljuski kaasa aidata, et noored valiksid elukutse, mis vastab kõige paremini nende võimetele ja kalduvustele ning on ühiskonnale kõige vajalikum. On ilmne, et sel juhul paraneb ülikoolis ka õppetöö tase.

Kevadel (aprillis ja mais) on TRÜ rahvakontrolligrupi bürool plaanis ära kuulata Matemaatikateaduskonna ja Ajalooteaduskonna rahvakontrolligruppide aruanded.

Lisaks eelmärgitule täidab TRÜ rahvakontrolligrupp kõrgemalseisvatelt organitelt jooksva töö käigus saadud ülesandeid, samuti lahendab pidevalt töötajate ettepanekuid ja avaldusi.

H. KÄRTNER,
TRÜ rahvakontrolligrupi
esimehe asetäitja

Kohtumisõhtu

Administratiiv-majandusosakonna komsomoliorganisatsiooni eestvõtmisel toimus TRÜ kohvikus 26. veebruaril kohtumine sõjaveteranidega. Oma sõjamälestustest rääkisid endine Kovpaki diviisi komissar, praegune ülikooli sepp A. Jekimov ja punalaevastiklasena Leningradi blokaadi läbiteinud TRÜ rektor prof. A. Koop. Räägiti inimestest, inimlikkusest, inimvõimete veel tunnetamata piirist, mis kokku asjaosalistele märkamatult sünnitas meile uskumatuna näiva kangelaslikkuse, kindlustas usu võidusse ja tagas võidu.

Mitteametlik õhkkond, helitaust sõjaaegsetest lauludest, lilled veteranidele — see kõik tagas hea kontakti jutustajate ja kuulajate vahel, tõi lähemale kunagised karmid ajad ja nende vahetud osavõtjad.

Filmiklubis

Reedel, 1. märtsil vaatame Vanemuise t. ringauditooriumis dokumentaalfilmi «Prantsusmaa laul» ja režissöör G. Donelia filmi «Pea püsti!» Algus kell 19.

Eelteade

11.—16. märtsil toimub TRÜ SUUSANÄDAL kõigile üliõpilastele ja õppejõududele. Eduka normidesooritamise tagab hea ettevalmistus.

TULGE TREENIMA!

VTK komisjon

TRÜ KLUBI

Laulukonkurss MI-FA

Oleks väga kena, kui kõik need, kes end juba kirja on pannud, ka oma laulude tekstid hiljemalt 10. märtsiks klubisse tooksid, muidu võib juhtuda, et ei saagi konkursist osa võtta. Ka kirja panna saab ennast veel selle ajani, kui tekstid kohe kaasa võtta. Lähemalt laulukonkursi kohta vt. «TRÜ» 11. jaan. ja 15. veebr. s. a.

STEREOMUUSIKA

Reedel k. 21 ansamblite «Leegajus» ja «Hellero» ühiskontsert.

* * *

Laupäeval k. 19.30 — «DEEP PURPLE LIVE», edetabel + lõpuks ilmlõpmatu tants.

* * *

Pühapäeval tantsuõhtu, algus k. 19.

ÜTÜ

TRÜ Õigusteaduskonna ÜTÜ korraldab TRÜ lõpetajatele juriidilisi konsultatsioone noorte spetsialistide õiguste ja kohustuste osas.

Sellekohased kirjalikud soovid palume esitada Õigusteaduskonna dekanaati (TRÜ peahoone III korrus) vähemalt 3 päeva enne soovitava loengu aega.

Palume ära märkida ka täpne aeg, koht ja kuulajate eriala. Soovitatav kuulajate arv 15—35 üliõpilast.

Diplomandid! Ootame aktiivset reageerimist!

Õigusteaduskonna
ÜTÜ nõukogu

Tulge kõik

Pühapäeval, 3. märtsil on TRÜ aula taas täis muusikat. Esinejaks on Jerevani ülikooli viiuldajate ansambel. Kontserdi algus 19.30.

Uksejuttu

Uksi on mitmesuguseid. Selliseid, mis jäävad sinu ees suletuks ning sööbivad mällu ebameeldivate mälestuste näol. Aga ka taolisi uksi on olemas, mis tulija ees justkui iseenesest avanevad (tõsi küll, neid on äraütlemata vähe).

Ülikooli peahoone (pea)uks iseavanevate hulka igatahes ei kuulu. Teda on tarvis tõmmata. Ja niivõrd kõvasti, et eksamite perioodil, mil jõuvarud kõige napimad, jääb ühest käest selle võimsa ukse avamiseks teinekord isegi väheseks.

Siin, ukselävel, toimub tihti igasuguseid kohtumisi. Näiteks võivad siin õnnetul kombel kokku sattuda õppejõud, kes tuleb loengult, ning üliõpilane, kes seal olema pidi, aga ... Kahjuks on peahoone uks nende põnevate kohtumiste jaoks liialt kitsas. Kuidas suurendada ukse läbilaskevõimet? Kas laiendada ukseavaust? Ei tea. Viru tänavat pole küll keegi veel laiendanud neljasõidurealiseks magistraaliks.

Hea psühholoog teeb ilma eriliste raskusteta kindlaks mööduja soo, vanuse, iseloomu, tõekspidamised, eriala, positsiooni jms. Nii et olge ettevaatlikud: peahoone uks on koht, kus me endid tahtmatult avame.

Üldiselt põhinevad peahoone ukse kasutamise kombed reeglil, mille järgi EESÕIGUS KUULUB VÄLJUJALE. Siseneja, olgu ta pealegi naisterahvas, peab kannatlikult ootama. Õppejõudude suhtes tehakse erand üksnes siis, kui vastava õppejõu juures juba käimasoleval semestril tuleb sooritada eksam.

Lahke lugeja ehk ei pahanda, kui toon omalt poolt paar mõtet veel lisaks. Loomulikult meie «uksekultuuri» tõstmise ja täiustamise huvides.

Esiteks. Kas me ei solva oma kaaslasi meie nägudel alatasa valitseva sünge ja ükskõikse ilmega? Oleks ju meeldivam, kui uksel kohtudes vastutulijale (kasvõi võõrale!) kõige tagasihoidlikumagi naeratuse kingiksime. Naeratusest õhkuks meie osavõtlikku suhtumist möödujasse, kes mõtleks meelitatult: «Ma vist sümpatiseerin talle, et köidan tema tähelepanu ning panen ta naeratama!»

Kuidas siis naeratada? Elbert Hubbard on kirjutanud: «Iga kord, kui lähete välja, tõmmake lõug alla, hoidke pea püsti ja hingake kopsud õhku nii täis kui vähegi võimalik!»

Esialgu naeratate üksinda, kuid varsti, uskuge mind, hakatakse ka teile naeratama.

Teiseks. Kui olete siseneja, pidage rangelt kinni väljuja privileegidest. Olles aga väljuja, oleks teist väga kena, kui sobival juhul oma eesõiguse vastassuunas tulijale loovutaksite. Tasuks saate meeldiva tunde, et olete teinud midagi teise inimese heaks, ilma et too saaks seejuures midagi teha teie heaks. Isik, kellele osutate teene, jääb paratamatult teile tänu võlgu. Võlgnik on aga võlausaldajast alati sõltuv ... Tähendab: te võidate endale liitlase, kes teisse edaspidi heatahtlikult suhtub.

Mis takistab meid niiviisi sõpru (laiemas mõttes) võitmast? Kahtlemata meie «väärikus», mis ei luba asetada kedagi meist endist kõrgemale, mis ei luba eesõigusi suuremeelselt loovutada või kaaslasele siirast lugupidamist avaldada. Meie «mina» on väiklane ja jäik. Seetõttu käimegi siit peahoone uksest päevast päeva ükskõiksete ja osavõtmatute nägudega sisse ja välja.

Ust avades avagem ka oma silmad, ja muidugi naeratagem!

M. KADASTIK,
eesti fil. I

F. Klementi arhiivist

Rangeim nõudlikkus iseenda vastu, teadmine vastutusest, seostest, tagasimõjudest ja paratamatult ka mitmeti erandlik positsioon tingisid mitmesuguste materjalide koondumise ja alalhoiu aastakümnete vältel. Kogunes teadlase arhiiv, mille läbivaatamine ja korraldamine, F. Klementi poolt kavandatud 1973. a. hilissügisele, jäi allakirjutanu hooleks.

Kujunesid järgnevad olulisemad materjalide grupid: biograafilised, käsikirjalised ja töö- ning tegevusalased materjalid, kirjavahetus, F. Klementi trükis avaldatud tööd, autoripühendustega raamatud.

Arhiiv, domineerivas osas venekeelne, on piiritletud aastatega 1876—1973.

Esmast tähelepanu pälvivad teaduslikud luminestsentsialased käsikirjalised materjalid — avaldamata uurimused, artiklid ja teaduslikud aruanded, loengukursus üliõpilastele, materjalid doktoritöö ning Leningradi ja Tartu ülikoolide luminestsentsilaboratooriumide ajaloo juurde.

Tähelepanuväärsed on teadusasutuste, kõrgemate koolide, teadustöötajate valiku ja hariduskäsimustega seotud käsikirjad. 16.—18. augustist 1970 pärineb üldine tinglik skeem ulatusliku analüüsi ja käsitlusena mõeldud probleemide- ja vastuoluderohke teema juurde «Ühiskonna teadusliku tegevuse maksimaalse efektiivsuse tingimustest». Kogunesid märkmed ja fragmendid tähelepanekutest, ideedest, põhiküsimustikust.

Mitmesugusteks esinemisteks koostatud tekstid, enamasti dateeritud, on suuremas osas lakoonilised kavandid olulisemast. Täielike, viimistletud tekstide jaoks puudus aeg ja ka vajadus.

Vastavalt prof. F. Klementi omaste ja Tartu Riikliku Ülikooli vahelisele kokkuleppele anti 15. veebruaril 1974. a. Tartu Riiklikule Ülikoolile üle prof. F. Klementi arhiiv. See säilitatakse TRÜ Teaduslikus Raamatukogus käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonnas.

Teadusliku Raamatukogu direktor L. Peep arhiivi vastuvõtmisel.

Küllaltki mahukas osa käsikirjalistest materjalidest, seotud ühiskondlik-poliitiliste sündmuste ja probleemidega, jäävad tõendama F. Klementi poliitilisi printsiipe, tema alati selget hoiakut: teadlane — kollektiivi juht — kommunist ei saa ega või seista väljaspool poliitilise võitluse, ühiskondliku tegevuse sfääri, et selle arvel pimesi päi sukelduda jumalaks seatud teadusesse.

Käsikirjalise pärandi kõrval sisaldab arhiiv küllaldaselt dokumentaalset materjali F. Klementi biograafia kohta.

Fragmentaalselt kajastub arhiivis F. Klementi tegevus Leningradi RÜ-s, ülikooli Füüsika Instituudis ja sõja-aastatel Jelabugasse (Tatari ANSV) evakueerunud ülikooli filiaalis. Et see oli F. Klementi teadusliku tegevuse algperiood, hiljem ühtlasi ka intensiivsemaid perioode, on säilinud materjalid — ka kirjavahetus sellest etapist — kahtlematult väärtuslikud.

Arhiivi hinnatavaks osaks on ulatuslik säilinud kirjavahetus (enam kui 700 aadressi), mis lisab võrratult palju iseloomustavat F. Klementile kui teadlasele, riigi- ja ühiskonnategelasele, kui vaieldamatult erakordsele isiksusele, ja mis ametlikes biograafiates, ankeetides, karakteristikates avamatuks jääb.

Mõndagi F. Klementi sidemete kohta teadlastega väljendavad autoripühendustega raamatud rohkem kui 250 autorilt, kellest kaugeltki mitte kõiki pole ajendanud tavapärane viisakus.

See, mis arhiivi näol elab üle F. Klementi kaasaegsed, võimaldab edaspidises pidemeid neile, kes ühel või teisel põhjusel peavad vajalikuks pöörduda teadlase isiku ja tema ala poole, et otsustada ühe optimismi ja kirega elatud elu kvaliteetide ja mastaapide üle. On loogiline, et faktilisele materjalile baseeruvas hinnangute argumentatsioonis taandub subjektiivne objektiivse ees.

VIIU KLEMENT

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР, Орган Тартуского государственного университета.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 1277. MB-02573.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

TRÜ rektori käskkiri

Tööülesannete eeskujuliku täitmise, aktiivse ühiskondliku tegevuse eest ning seoses rahvusvahelise naistepäevaga avaldan kiitust järgmistele tublidele naistöötajatele:

Üleülikoolilistest kateedritest: laborant Meeta MÄESEPALE.

Ajalooteaduskonnast: dotsent Marta LÕHMUSELE, vanemlaborant Meeli REINVELDILE, laborant Kaisi KAIMILE, IV kursuse üliõpilastele Tiiu TAMMELALE ja Ainu ALBERTILE.

Arstiteaduskonnast: professori kt. Kadri GROSSILE, dotsent Hilda LINNULE, assistentidele Regina KASKMETSALE, Silvia RUSSAKULE ja Tiia SOOLE, vanemteadur Helga LENZNERILE, nooremteadur Larissa UUSKÜLALE, vanemlaborantidele Malle TOOMELE, Daisi PALMILE ja Luule PHILIPSILE, laborantidele Raissa SORILE ja Maie PIIROJALE, vanempreparaatoritele Amanda LAASILE, Endla KIISILE ja Margot LIIBUSKILE, üliõpilastele Luule VIILMALE (VI k.), Mare KIISKILE (VI k.), Lembe LEPPMETSALE (VI k.), Mariann LAURILE (V k.), Viivi MALLALE (V k.), Mare RAAMATULE (VI k.), Zinaida UŠKOVALE (VI k.), Anne KALDMALE (IV k.), Anne JOHANSONILE (III k.), Reet TIIRATSILE (II k.), Kai HAAMERILE (I k.), Tiiu TÕLPTILE (I k.), Vera LESSINGILE (I k.) ja Sirje PÄRTINILE (V k.).

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast: dotsent Asta ORASPÕLLULE, dotsendi kt. Ruth LINGILE, vanemlaborant Valli KOORITSALE, üliõpilastele Helle SÄREVILE (V k.), Krista SÖÖNURMELE (IV k.), Sirje VILBASTELE (IV k.) ja Anu NEUMANILE (III k.),

Filoloogiateaduskonnast: dotsent Niina STROŠENKOLE, vanemõpetajatele Maia RÕIGASELE ja Lalla GROSSILE, dispetšer Leida FRANKILE, metoodik Endla KALDEMÄELE, üliõpilastele Maire NAPINENILE (II k.), Leelo RUUBELILE (IV k.), Evi PARTSILE (IV k.), Nadežda PUSTÕGINALE (V k.).

Füüsika-Keemiateaduskonnast: prodekaan Olga MANKINILE, assistent Greeta VESMANILE, vanemteadur Vilve NUMMERTILE, nooremteaduritele Galina POSMETUHHOVALE ja Eed PÄRNOJALE, laboratooriumijuhataja Helgi OKSALE, vanemlaborant Ebba LOODMAALE, laborantidele Ene SAARELE ja Regina KIIVILE, üliõpilasele Saima MOOTSELE (IV k.).

Kehakultuuriteaduskonnast: dotsent Helve UNGERILE, õpetajatele Milvi KIVISTIKULE ja Jelizaveta RANNALE, üliõpilastele Õie VEBERILE (III k.), Ana ÜPRUSELE (II k.) ja Marika DOLOTOVALE (I k.).

Majandusteaduskonnast: üliõpilastele Kersti KANEPILE (IV k.), Ene NIINESTILE (II k.) ja Viive IISJANILE (III k.).

Matemaatikateaduskonnast: dotsendi kt. Iivi VAINIKKOLE, inseneridele Virve AEDMALE ja Mare KANGURILE, laborant Helju ERTMANNILE, üliõpilastele Helle EERMAALE (V k.), Ann EPLERILE (III k.) ja Tiiu TOOMINGASELE (III k.).

Õigusteaduskonnast: vanemlaborant Valentine PISUKESELE, üliõpilastele Virve GALKINALE (I k.), Helle RULLILE (II k.), Kaie PAJOLE (III k.) ja Irma VARILE (IV k.).

Administratiiv-majandusosakonnast: koristajatele Emilie VALLOLE, Pauline MAIMRELE, Leida MÖLDRELE, Maria AVARLAIULE ja Pärja ROSENTHALILE, valvur Ida PÄRNITSALE, majahoidja Meta HOLSTILE, raamatupidaja Laine AAVIKSOOLE.

Vanemtöödejuhataja jaoskonnast: maalritele Lille LOKKILE, Evi PAULE, Aino MÄELE ja Jevgenia ORLOVALE.

Teaduslikust Raamatukogust: restauraator Aime ESPENBERGILE, sektorijuhataja Leili VELDILE, peabibliograafidele Maare KÜMNIKULE ja Vaike LEEGILE.

TRÜ REKTOR

Tervitus meie tublidele naistele 8. märtsiks!

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 7 Neljapäeval, 7. märtsil 1974. a. XXVI aastakäik

Ülikooli kommunistide parteilistest ülesannetest

(Algus «TRÜ» nr. 1974.)

Pidevate parteiliste ülesannete arvestuse ühtlustamine TRÜ parteialgorganisatsioonis andis võimaluse teha mitmeid kokkuvõtteid ja järeldusi meie kommunistide parteilisest rakendatusest 1973. aastal.

TRÜ parteialgorganisatsiooni 501 liikmel oli kokku 480 pidevat parteilist ülesannet, mis teeb praktiliselt ühe ülesande iga kommunisti kohta. Seejuures täitis 328 (65%) kommunisti peale pidevate parteiliste ülesannete veel muid olulisi ühiskondlikke ülesandeid, 121 (25%) — ainult parteilisi kohustusi, kuid 52-l (10%) ei olnud kohustusi. See arv peaks panema mõtlema.

Pidevate parteiliste ülesannete arv kõikus tavaliselt ühest kuni kolmeni, nelja ja enamat ülesannet tuli täita vaid kuuel kommunistil (J. Kalits, V. Kalits, K. Koger, A. Koop, M. Kubo, L. Raid). Üks ülesanne oli 216, kaks — 83 ja kolm — 23 parteiliikmel ja -liikmekandidaadil.

Huvipakkuv on koormuse jaotumine kommunistidel soo, vanuse ja parteistaaži järgi. Ülikooli 334 meeskommunistil (2/3) oli kokku 340 (keskmiselt 1,04) ja 167 naiskommunistil (1/3) — 134 (0,80) pidevat parteilist ülesannet. Seoses vanusega, järelikult ka parteitöö- ja elukogemuste kasvuga täheldasime parteilise koormatuse tõusutendentsi. Nii oli kuni 30-aastastel parteiliikmetel keskmiselt 0,81, 31- kuni 40-aastastel — 0,94, 41- kuni 50-aastastel — 1,03 ja 51- kuni 60-aastastel — 1.10 pidevat ülesannet. Pensionealistel (üle 60-aastastel) langes aga see arv 0,71-le. Võiks eeldada, et niisamasugune seaduspära avaldub ka parteistaaži puhul. Tegelikult aga kogesime, et päris nii see ei ole. Kommunistidel staažiga kuni 2 aastat võrdus ülesannete arv üldise keskmisega (0,96), parteiliikmetel staažiga 2 kuni 5 aastat langes aga 0,85-le ja parteistaažiga 5 kuni 10 aastat 0,82-le. Kommunistidel staažiga üle 10 aasta oli pidevaid parteilisi ülesandeid aga keskmisest rohkem: staaži puhul 10 kuni 15 aastat 1,08 ja staaži puhul 15 aastat ja enam — 1,09. Jääb mulje, et meie parteiorganisatsioonid peaksid hoolikamalt jälgima kommunistide parteilist ja ühiskondlikku aktiivsust, seda mitte ainult parteisse astumisel, vaid rakendama ka senisest intensiivsemalt tööle suhteliselt väiksema parteistaažiga kommuniste.

Kuidas on parteiliste ülesannetega koormatud eri ametkondade esindajad-kommunistid — juhtivad töötajad (rektoraat, kateedrijuhatajad, laboratooriumide ja teiste allüksuste juhatajad), õppejõud, teadurid, üliõpilased? Andmed näitavad, et 1973. aastal oli 240 õppejõul-kommunistil 277 (keskmiselt 1,15), 79 juhtival töötajal 85 (1,08), 55 vanem- ja nooremteaduril 43 (0,78) ja 73 üliõpilasel 49 (0,67) parteilist ülesannet. Need arvud räägivad ise enda eest. Märgiksime veel, et nii pidevaid parteilisi kui muid ühiskondlikke ülesandeid täitis 37 üliõpilast-kommunisti (51%), ainult parteilisi ülesandeid — 21 (28%), mingeid ülesandeid ei olnud 15-l (21%). On ilmne, et parteiorganisatsioonid peavad ülesannete jaotamisel erilist tähelepanu pöörama nii üliõpilastele kui teaduslikele töötajaile.

Pingerida parteiorganisatsioonide kaupa näeb välja selline: 1) ühiskonnateaduste kateedrid — 1,59; 2.—4. Arstiteaduskond, Bioloogia—Geograafiateaduskond, füüsikaosakond — 1; 5) Õigusteaduskond — 0,98; 6) keemiaosakond — 0,92; 7) Ajaloo- ja Keeleteaduskond — 0,86; 8) administratiiv-majandusosakond — 0,85; 9) Teaduslik Raamatukogu — 0,67; 10) Matemaatikateaduskond — 0,60; 11) Majandusteaduskond — 0,52 ja 12) Kehakultuuriteaduskond — 0,47 pidevat parteilist ülesannet keskmiselt ühel kommunistil. Lisame, et Majandusteaduskonna 29 kommunistist ei olnud ei parteilist ega ka muid ühiskondlikke ülesandeid seitsmel (24%) ja KKT parteiorganisatsiooni 34 liikmest üheksal (27%). EKP TRÜ komitee pidas vajalikuks oma koosolekul 1973. aasta mais juhtida KKT, Majandusteaduskonna ja Matemaatikateaduskonna parteibüroode tähelepanu lubamatule passiivsusele.

Tehtud analüüs jääb praegu paratamatult ühekülgseks, sest ta peegeldab vaid arvulisi näitajaid. Kvantiteedi kõrval pole mitte vähem oluline aga parteiliste ja ühiskondlike ülesannete täitmise kvaliteet. Parteikomitee orgsektoril tuleb asuda ühtse süsteemi väljatöötamisele hinnangute andmiseks täidetavatele ülesannetele.

A. TRUUPÕLD.

Kas naised teevad poliitikat?

Ei paista nagu kokku sobivat. Poliitika, mis ekspluataatorlikus ühiskonnas on vahel otsast lõpuni täis kahekeelsust, valet ja sinna juurde nüüd naine, keda oleme harjunud pidama helluse, emalikkuse, aususe sümboliks. Kas naine võib olla poliitik? Samas aga tekib küsimus — on seda probleemi üleüldse mõtet arutada? Praegu on maailmas kolm naispeaministrit, üks asepresident, mõned ministrid ning loendamatul hulgal väiksemaid poliitikategelasi. See on üks pool. Vastuväide — on veel maid, kus mehed on 100%-liselt võimu enda kätte haaranud ja ei ole naisi lasknud isegi valimisurnide juurde.

Poliitiku ja diplomaadi vahel on suur erinevus. Poliitik peab olema liider, ta peab rohkem ette nägema kui seda suudab tavaline inimene. Perekonnas läheb mees väga sageli oma abikaasa õpetuse järgi, kuid kas see sünnib ka ühiskonnas? Naised väidavad ise, et nad on juba sünnilt poliitikud, et naistel on ürgne instinkt olla liider ka väljaspool kodu. On väidetud, et loogilise mõtlemisega ei kõlba poliitikuks, mida naiselikum vaim, seda suurem poliitik, pole vaja raudset loogikat, piisab isegi tundepoliitikast. Kui jälgida praeguse maailma naisliidrite tegevust, siis paistab viimasel ütlusel olevat isegi mõningane alus. Veendugem ise. Indira Gandhi on peaministrina väga palju teinud laste heaks. Sama saab öelda ka Virimaco Bandoranaice kohta. Kuid teiselt poolt V. Bandaranaice oli omal ajal riigi kaitseminister. Aafrika väikeriigil Ugandal on naine välisministriks. Indira Gandhi on praegugi veel aatomienergia komisjoni esimees. Alad, kus tundepoliitikast nagu ei paista piisavat, kus on just hädasti vaja raudset loogikat ja kindlalt oma joone läbisurumist.

Ning jällegi probleem: kas naine ei kaota sellistes tingimustes, kui ta peab tegelema armeede, välispoliitiliste probleemidega, tuumaenergia rahuliku või mitterahuliku kasutamisega, midagi sellist, mida me (mehed) oleme harjunud pidama naiselikkuseks. Poliitika on ala, mis nõuab tugevaid närve, mis tegevat kuivaks, tundetuks. Kuid siin tuleb meelde 21-aastane iirlanna Bernadette Devlin, keda tundetuses just süüdistada ei saaks. Tema, Suurbritannia parlamendisaadiku avalikke esinemisi tuli alati kuulama väljakutäis Belfasti elanikke. Ning jällegi oleme tupikus?

Alati ja tänase päeva puhul eriti sügava lugupidamisega kõikidesse naistesse suhtudes —

RSR-i president
REIN TOOMLA

EÕM-74 ja poisterühmad

Võitlus alaealiste kuritegevusega on üks tähtsamaid lõike võitluses kuritegevusega üldse. Põhirõhk on asetatud siin kuritegude vältimisele. Selleks rakendatakse mitmesuguseid profülaktilisi abinõusid. Üheks laiaulatuslikumaks ja efektiivsemaks ettevõtmiseks selles liinis on kasvuraskustega noorukitele suviste poistelaagrite organiseerimine. Viimase viie aasta jooksul on neis laagreis oma suve veetnud üle 3500 nooruki. Poistelaagrite organiseerimisel on lähtutud põhimõttest, et 14- kuni 16-aastased noorukid suunatakse linnade/rajoonide poistelaagritesse, 16- kuni 18-aastased aga EÕM-i poisterühmadesse. Ka tänavu suvel hakkab EÕM-i ridades tööle 10 poisterühma.

Poisterühmadesse suunatakse noorukid alaealiste asjade komisjonide otsuste alusel. Igas rühmas töötab 25 alaealist 2 rühmakomandöri juhtimisel. Üheks rühmakomandöriks on reeglina miilitsaohvitser, kellel on juba teatavaid kogemusi töös selliste alaealistega. Teine komandör poisterühmas on tavaliselt mõne muu elukutse esindaja, kas treener, pedagoog või insener. Nii mõnigi üliõpilane on varasematel aastatel poisterühmade tööst edukalt osa võtnud. Annab ju töö siin vilunuma komandöri juhendamisel hulgaliselt kogemusi, mis tulevasel juristil või pedagoogil marjaks ära kuluvad. Ka tänavu ootame üliõpilaste kaasalöömist poisterühmade töös. Eelistatumas olukorras on vanemate kursuste meessoost tulevased pedagoogid ja juristid. Töötingimused ja soodustused poisterühmades on samad, mis EÕM-i tavalistes rühmades: palk 120 rbl. kuus; tasuta vorm, toit, öömaja; eduka töö korral preemia kuni kuupalga ulatuses ja tuusik sõiduks välismaale. Ja mis peamine — suvi on veedetud huvitavalt, on omandatud hulgaliselt kogemusi ja on tõestatud oma võimeid töös inimestega.

15. märtsil toimub ülikoolis EÕM-i Keskstaabi kohtumine kõigi tulevaste rühmakomandöridega. Kes on huvitatud tööst poisterühmades, saavad täpsemat informatsiooni sellelt kohtumiselt.

Julget pealehakkamist!

HERMAN SIMM,
ENSV Siseministeeriumi kriminaaljälituse osakonna inspektor

EÜE kaugrühmadesse

EÜE Kamtšatka, Jakuutia, Gagarini ja Krimmi rühmadesse võetakse TRÜ üliõpilastelt avaldusi vastu tööpäevadel kell 12—13 ELKNÜ TRÜ komitee ruumides. Avalduste vastuvõtmine lõpetatakse 15. märtsil.

Mare Isakar

on üks neid vahvaid tüdrukuid, kes tegi kaasa tänavuse talituriaadi suusamatka. Koola-reis ei olnud esimene, möödunud talvel I kursuse geoloogina proovis ta radu Põhja-Uraalis. Koola olevat pingutavam, laviiniohtlikum, keerulisema maastikuga, kuigi ilm pehmem, nii et alla —20° ei ulatunudki. Läbitud 200 km suuskadel.

Oli raske?

Algul oli. Sõitsime ilma rajata, suusad kitsad, lumi sügav: Hiljem jõudsime rajale. Seljakotid olid kerged, vähemalt võrreldes suvistega. Talvel on ju peaaegu kogu rõivakraam korraga seljas.

Kaua päevas sõitsite?

Päev oli lühike. Nii 10-st hommikul kella 16-ni õhtul. Polaaröö, mis seal jääb detsembrisse-jaanuari, oli küll just lõppenud, aga videvik saabus ikkagi juba varsti pärast lõunat, nii kella nelja-viie paiku jäime öölaagrisse. Magada sai siis muidugi nii palju nagu kodus kunagi ei saa.

Juhtus midagi, milleks te polnud valmistunud?

Ei. Suusamurdmisi muidugi, aga plekkninad olid meil kaasas. Hirmutati küll ja kohalikud elanikud ei peagi talimatkajaid kuigi tõsisteks inimesteks. Eelmisel aastal jäid kümme Kuibõševi üliõpilast purgaasse. Kõik hukkusid.

Mis teile uudiseks oli?

«Valge pimedus». See on siis, kui pilvisel päeval lumel ei ole varje. Kontuurid kaovad täiesti ja on võimatu otsustada, kas valge su ees on püstloodis sein, lagendik silmapiirini või kuristiku serv. Grupp liikus sammhaaval ja juht pildus kogu aeg enda ees tikutopsi, et ära tunda karniise. Nii mitu päeva.

Ilusamad muljed?

Kogu matk oli ilus. Suured uhked vaated. Üks väike ilus mulje ka — sain mägedes kahekümneaastaseks.

ASTA PÕLDMÄE

Partei elu

Õppetöö komsomoliorganisatsiooni tähelepanu keskpunktis

EKP TRÜ komitee kuulas oma koosolekul ülikooli komsomolikomitee sekretäri T. Kolditsi aruannet tööst distsipliini ja õppeedukuse tagamiseks. Varasematel õppeaastatel leidis ülikooli komsomolikomitee üliõpilastele aktiivseid töövorme väljaspool õppeprotsessi ja saavutas sel alal häid tulemusi. Õppetöös aga piirduti faktide tagantjärele konstateerimisega. Komsomoliorganisatsiooni osa õppeedukuse tõstmisel ja üliõpilaste distsipliini tagamisel oli tühine. T. Kolditsi aruandest ilmnes, et praegune komsomolikomitee tahab siin olukorda põhjalikult muuta. Ka komitee õppesektori tööplaan ja tegevus näitavad tõsist pealehakkamist. Ülikooli parteikomitee kiitis komsomolikomitee poolt õppedistsipliini tugevdamiseks ja õppeedukuse tõstmiseks kasutatud abinõud heaks ja avaldas lootust, et komsomoliorganisatsioonist kujuneb ülikooli juhtkonnale tõsine abimees ülikooli põhiprobleemide lahendamisel.

Seda tähtsat ülesannet ei saa komsomoliorganisatsioon lahendada üksinda, eraldi teaduskondade juhtkondadest, õppejõududest ja parteiorganisatsioonist. Komsomoliorganisatsiooni edukus õppedistsipliini ja -edukuse parandamisel teaduskondades sõltub suurel määral komsomoliorganisatsiooni ja dekanaatide koostööst. Teaduskondade komsomolijuhtidel tuleb üle saada senisest tagasihoidlikkusest ja otsida üles parteisekretär ning dekaan, et arutada, mida koos ette võtta distsipliinirikkujatega ning kuidas kindlustada pidev teadmiste omandamine semestri jooksul, mis lõpetaks pöörase tuupimismaratoni sessiooni ajal. Teaduskonna parteisekretär omakorda peab väga tähelepanelikult ja abivalmilt suhtuma komsomolikomitee väärtuslikku ettevõtmisse, julgustama ja suunama teaduskondade komsomoliaktiviste ja tagama häireteta koostöö kolme õppeedukuse ja distsipliini tõstmise eest võitleva üksuse vahel.

Et aga see ettevõtmine kusagil toppama ei jääks, on vaja pidevat, iga osakonda ja rühma haaravat kontrolli. Õppeedukuse parandamise ettevõtmises, mis on kogu ülikooli haarav üritus, peab ka kontroll olema mitmetasapinnaline ja laiahaardeline. See on nii parteikui ka komsomoliorganisatsioonide ülesanne ja loomulikult ei tohi kõrvale jääda ka kateedrid ning teaduskondade nõukogudki.

Loodame, et juba järgmised eksamisessioonid annavad tunnistust komsomoliorganisatsiooni väärtusliku algatuse tõhususest.

K.-S. REBANE,
EKP TRÜ komitee liige

Eksam

Jaanuar on kõikides kõrgemates koolides pingelisemaid kuid. Eksamid olid käimas ka Kodu- ja Metsloomade Suurkoolis. Mitu eksamit oli juba seljataga, ees veel viimane. Iga mõõdaläinud (ja hästi kordaläinud) eksam on mõistagi väga lihtne, iga eelseisev aga kõige raskem.

Närvid olid viimse võimaluseni pingul. Iga tudeng leidis leevenduseks mingi meetodi. Kiisu Kiti õppis kodus, aga helistas kaks korda päevas ühiselamusse, et välja uurida, kui kaugel teised õppimisega on ja kas keegi ei hakka temast ette jõudma. Nii sai Kiisu Kiti teada, et Rebase Rein istub juba kolmandat päeva õllesaalis ja selgitab juhuslikele lauakaaslastele, kui koletu raske on eelseisev eksam. Jänese Jürna oli teadagi konspekti vähemalt neli korda otsast otsani läbi võtnud ja ikkagi halises: «Issand, issand, ma küll ei tea, mis minust homme saab! Alles praegu võtsin konspekti kätte, pole pooltki veel läbi, pähe ka midagi ei jää, mina küll põrun!» Hundi Uudu aga suurustas: «Oh, ma ei pabistagi, mul materjal juba mitmed-setmed korrad läbi!», ja elutark Kiti tegi sellest jutust ainuõige järelduse, et küllap Uuduke alles äsja töösse asus!

Koera Kustilt kuulis Kiti, et sellel pole aega isegi «pukse» teha. «Muide, Kiti-preili,» õpetas Kusti, «kõige kindlam tarkus on ikka see, mis pealuus pesitseb!» Ja ehkki Kiisu Kiti selle tõeteraga päri oli, kujutab ta oma teravas vaimusilmas, kuidas Kusti praegu mitmevärvilisi spikreid maalib ... Põhiline on muidugi süsteem (Kusti on üldse väga süsteemikas õppur!), kuhu tasku millised küsimused peita, et siis eksamil ...

Kiisu-Kitil puges hirm hinge! Ta aina õppis, kordas ja jälle õppis. Kodustele oli käsk kõigile helistajatele vastata: «Oi, Kitikest pole kodus, ta läks välja meelt lahutama!» Mamma keetis ja küpsetas hommikust õhtuni, et tütreke kuiva vaimutoidu peal närvaks ei jääks.

EKSAM! Kaheksa väriseval tudengit astusid eksamiruumi. Pika laua otsas istus dotsent Öökull, kes asetas nokale paksude klaasidega prillid, noogutas, köhatas, ohkas (ta polnud enam kaugeltki mitte noor) ning asus siis välja jagama eksamipileteid. Teraselt uuris dotsent Öökull üliõpilaste passe. Ja ennäe loomust! Hiire Iida tulnud eksamile Karu Karla passiga!

Viimaks said kõigile küsimused ja istekohad kätte jagatud. Kiisu Kiti mossitas tusasena õppejõu naabruses aga ometi tõmbas vaikselt — kas julgustuseks või «igaks juhuks»? — oma lakknahksest portfellist välja õhukese kollaste kaantega raamatu ning pistis selle lahtisena seelikuääre alla. Dotsent Öökull tõusis ... (hiirvaikus!) ... ja lahkus ruumist. Aga mis nüüd juhtus? Sosin, sahin, krabin ... Selge! Igaüks asus «lahti mõtestama» oma küsimust. Kiisu Kiti pilutas silmi ning heitis kärmsaid pilke seelikuserva alla. Koera Kusti krimpsutas koonu, tuuseldas taskutes ning kirus, et «süsteem» on segi läinud! Rebase Reinu kohev saba aga kiikus ühtlases rütmis rahulolevalt vasakule-paremale, väledad silmad aga neelasid õpikust ühe rea teise järel. Kiisu Kiti lõpetas oma «töö» esimesena ning asus hoolega kaaslasi jälgima.

Äkki avanes uks! Imekähku käisid seesolijate käpakesed laua alt laua peale ja Öökullile vaatas vastu kaheksa paari süütuid silmakesi.

Algas vastamine. Tillukesel Karu Katal purskusid juba esimeste sõnade juures pisarad silmist. «Õpetaja-a-a-a-a! Palun vabandust, seda teemat me loengus ei käsitlenud,» nuuksus ta, «ma ei taha kolme saada ... u-u-u-u! ...» Aga dotsent Öökull oli hea südamega ning pani väiksele Katale lohutuseks nelja. Kiisu Kiti muigas. Ja raske öelda, oli see nüüd üleoleku- või kaastunne ...

Vastamine läks kõigil kenasti, puha neljad ja viied. Viimasena asus õpitut ette kandma Kiisu Kiti. Ta tõusis, manas näole kompvek-magusa naeratuse, kummardas dotsent Öökullile, näugus korra ja palus vastamiseks luba. Saanud selle, kummardas ta tänades ning asus jutustama. Kena naeratus püsis ta näokesel ka siis, kui õppejõud vastusega päris rahul polnud. Kitike ei andnud dotsent Öökullile hinde üle arupidamiseks aega, vaid nurrus edasi: «Seltsimees Öökull, teate, materjal oli väga suur, õppisin küll palju, hirmus palju, aga kordamiseks jäi vähe aega, jah, kõike ei jõudnud üle korrata.» Dotsent Öökulli pilk jäi aga kinni Kiisu Kiti matriklisse: ei ühtegi nelja, aina prisked viiepoisid!

Saanud oma viiekese kätte, kummardas Kiti jälle kenasti, näugus tänutäheks, kummardas veel korra, soovis õppejõule kõike head ja väljus. Teised ukse taga pärima: «Mis said?» Kiisu Kiti ajas imestusest silmad pärani: «Kuut ju ei panda!»

Kenasti sooritatud eksamisessioon lõppes kursuseõhtuga. Rebase Rein piaas tunniajalise loengu aine süstemaatilisest omandamisest ja selle tähtsusest. Kiisu Kiti esines solistina ühislaulus «Ausate noorte marss».

AIME KORTS

Tibi Suumann

* * *

On kaugel silmapiiril
jäälille kalge pärg,
raudrohututil tuules
on roostesse läinud värv.

Üle ääretu lumevälja
läks ära külmetav päike,
vaid sügavsinises tõdiseb
tähenael, veretu, väike.

Soovid soojad kui suvi
sealpool horisonti.
Näpistab pakane. Näen.
üksindust seismas kui tonti.

Jaaniöine

Kusagil metsas sügaval,
teed kuhu polegi minemas
suurte sõnajalgade sees
loidab looma silmade ees
põlevkullane karikas.
Seal tuleb seitsmesaja-aastane kurat
(keda keegi enam ei usu)
maskeeritud maameheks,
sarved soni all peidus,
soru viina taskus, et oleks
tõepärasem.
Istub maha, ega ole tal ruttu
jääb valvama
m u i n a s j u t t u.

Tiiu Kuld

Lillepillid

PUNASTELE NELKIDELE

Mängisin Teile
viiulit
Teie troonide
allastmel
Teie kroonidel
koidust ehani
laseks särada
hommikukastel
Teie lõhna
ma laotaksin
laiali
üle viljade
ookeani
kodutarede
kõrgete pilvede alt
alla madala
maani
Teid tuliseid
loitsiksin mina
kahe südame
õnnekimbus
et kaitseks neid
hoiaks
ja ühendaks
Teie mõrkjasvalulik
hingus

* *

Gabriela Mistral

Selle 7. aprillil 1889. a. sündinud poetessi looming ei ole ulatuslik. Ometi on ta üks kahest luuletajast Ladina-Ameerikas, kellele kuulub Nobeli kirjanduspreemia (1945). Olnud elukutselt õpetaja, ajendas teda luulega tegelema mehe enesetapp. Tema keskne teema on armastus — elu, looduse, laste, vaevatute ja rõhutute vastu. Ta suri 10. jaanuaril 1957. a.

Sigrid Undset

Sigrid Undset, sündinud 20. mail 1882 Kalunbergis, töötas kontoriametnikuna, kuni ta esimene romaan «Proua Marte Oulie», 1907 suureks kunstiliseks kordaminekuks tunnistati. Selle raamatuga pani ta juba aluse oma loomingu ühele põhiteemale: norra väikekodanluse armastus- ja abieluprobleemid. Tema eriline huvi keskaja vastu leidis väljenduse arvukates pärast Esimest maailmasõda ilmunud ajaloolistes romaanides, näiteks triloogias «Kristiina Lauritsatütar» 1920—1922 ja «Olav Audunipoeg» ja «Olav Audunipoeg ja tema pojad» 1925—1927. Sigrid Undseti autasustati 1928. a. Nobeli preemiaga; ta suri 10. juunil 1949 Lillenhanmeris Norras.

Madame de Staël

Anne-Louise-Germaine de Staël, sündinud 22. aprillil 1766 Pariisis, on prantsuse kirjanduse säravamaid kujusid. Prantsuse rahandusministri Jacques Nechere tütrena paistis ta juba varakult silma Pariisi haritud seltskonnas ja juba suhteliselt noorena astus avalikkuse ette traktaadiga «Kirgede mõjust tervete rahvaste ja üksikute inimeste õnnele» (1793). 1786 abiellus ta parun de Staël-Holsteiniga. Aastal 1800 avaldatud uurimuses «Kirjandusteadusest ...» käsitleb ta kirjanduse ja ühiskonna sassiläinud suhteid. Tema romaanid «Delphine» (1802) ja «Corinna või Itaalia» (1807) käsitlevad naiste õigust armastusele ja vabameelsusele. Tema kogukas raamat «Saksamaa» (1810) on kaitsekõne saksa romantilisele koolkonnale ja filosoofilisele idealismile,

Auguste Lazar

Sündinud 12. septembril 1887 Viinis. Ta kuulub armastatud lastekirjanike hulka. Tema raamatut «Pliiatsi-Sally Ameerikas» läbib idee kõikide rõhutute solidaarsusest; raamat ilmus 1930. aastatel Nõukogude Liidus ja oli seejärel menukas paljudes teistes maades. Perioode ja episoode oma elust kirjeldab autor oma raamatus «Araabeskid» (1957).

Interruptus

Mihkel Mutt

Algus «TRÜ» nr. 6.

Kõik neli haarasid pastapliiatsid ning hakkasid kirjutama. Tüdrukud kribistasid nagu hiired, nende tempo oli kohutav. Meeme võttis kaks lehte puhast pabertt ja läks nende juurde, et kummalegi sõna lausumata veel üks leht ette panna. Seepeale istus ta enesega rahul olles laua taha. Tema puhkavale teadvusele hakkasid nüüd pehmelt, nagu langevarjudega laskuma sümpaatsed disainitud mõtted, mis ei koormanud, vaid olid hingele kosutuseks.

Kes ma olen? — Noor teadlane. On's see hea või halb? — See on hea. Kus ma olen? — Eksamil. On's see hea või halb? — See on hea, jne. — nii vilkus rõõmsalt Meeme Mooni mõtteke. Lõpuks jõudis see saatuse ning staatuse suurte probleemide juurde ning jäi nende ümber tiirlema. Ja pole vist patt öelda, et Meeme oli praegu endaga rahul. Ta ei teadnud isegi, kuidas olnuks seda tunnet õige ning ilus nimetada, aga talle näis, justkui oleksid tema ja perspektiiv nüüd vastsed sugulased, ja et nimelt see eksam kindlustab talle lõplikult kontramargi täisverelisse tulevikku. Ja mis need noored kirjanikud ja kunstnikud ikka nii eriti ära ole? Ta vaatas oma mansetinööpe. Nagu see boheemluse ainus eraldusmärk oleks. Ja mis nad vanast peast peale hakkavad? Meeme tundis tõsist muret vaimuelukandjate vanuripäevade pärast. Aga on see siis paha, kui aus inimene tunneb rõõmu tehtud tööst! Meeme naeratas: lisaks kõigele kuulub tema positsiooni juurde veel eksam, mis ka omaette päris tore asi on. Tema on nüüd see, keda seiravad noorte iseteadlike õppurite näod, mis punastuvad hammastekrigina saatel, kui ta on näidanud omanike tarkuse küündimatust tema omaga võrreldes; tema on see ülimus, kelle iga sõna peale naeratavad ilusate tüdrukute lambasilmad. Ja Meeme ei taha neid silmi petta, tema eksamineerimiskultuur saab ületama kõik senituntu ...! Kuid samas adus ta, et see tundmatu tase vajab siiski veidi konkretiseerimist, ja et tema kui üks krips-kraps teadlane, peab juba praegu kõik ette ära määrama. Kujutluses asetaski ta ühe naisüliõpilase selleks ettenähtud toolile. Aga kui kaugele tuleb vastaja endast istuma panna? Meemele meenus, et millalgi olid nende kursuse näitsikud klatšinud õppejõudu, kes eksamil põlvega tüdrukute sääri triikis.

Sellepärast paneb tema tooli pigem pisut eemale, kui enda ligidale. Aga mis saab siis, kui naisüliõpilane ise hakkab tooli lähemale nihutama? Mis ta siis tegema peab? Hi-hii-hii ... Abieluettepaneku või? Hea küll, tudeng hakkab vastama. Aga ... mispärast — tudeng! Ei, mõtles Meeme vaimustatult. Ta kutsub korraga ette k a k s tudengit ning ütleb: «Palun teid, seltsimehed, vastata polüfoonilisuse printsiibil.» Nemad muidugi vaatavad teda nagu uut prodekaani. Tema aga ohkab ja seletab nagu lastele, et tal on täna vähe aega, seepärast vastaku nad üheaegselt, kooris. «Seda meetodit olen jõudumööda etendanud koos Milwaukee ülikooli professori Q.-ga», lisab ta tüdinult ja häbelikult. Aga tudengid on ka häbelikud ning vabandavad: «Meie nii ei oska, sest raugastunud professorid ning muud krõbid on vägistanud meie arenevaid ajusid oma raua-aja meetoditega.» Siis tema ohkab ja kuulab. Tudeng vastab, tema aga kuulab. Ja silmad on kinni ning ei avane enne kui teine vait jääb. Ja käed on tal laual, mängides tagasihoidlikult ajalehega. Siis enam ei mängi, vaid lebavad — pruunid, mehiste karvakestega. Targad käed. Paremal pöidlal ning nimetissõrmel on pidevast kirjutamisest kolossaalsed mõhad ja kui Meeme püsti tõuseb, kisub nende raskus ta paremat õlga allapoole. Meeme paneb käe tasku, et mitte riivata vastaja-neiu kauneid tundeid. Ta imetleb neiu peent bütsantsiprofiili, teeb märkmeid ja on kurb. Tütarlaps näeb, et Meeme särgikrae on rasvane, järelikult pole tal abiks naisterahva hoolitsevat kätt, ja siis ... Ptüi, kurat! Küll pettis ära!

Meeme kirus vaikselt, sest ajal, mil tema endaga tegeles, kirjutas üks poisslaps kõige häbematumal kombel maha. Tõeliselt! Mis nüüd peale hakata? Selge, et teda välja visata oleks primitiivne. Ah-haa, tema teeb nõnda: üldsegi mahakirjutaja poole vaatamata lausub ta lihtsalt: «Julius, mul on tunne, et ma ei saa teid täna ära kuulata.» Kui teine teeb üllatunud näo ning talle ahastavalt otsa vahib, on tema nägu veelgi meeleheitlikum ja ta õhkab: «Ma ei tea, mis see on, Julius, aga mul kohe on niisugune tunne.» Aga võiks ka nii teha, et oodata vagusi, kuni too vastamiseks suu avab, et siis justkui ärgata, teda silmitseda ja seejärel käega rehmata, nagu näeks viirastust. Ei, käega ta ei rehma, parem juba küsida: «Ja mis teile kuulub, Julius?» Ning pärast vastust imestuda: «Kuidas, aga teie kirjutasite ju maha?!» Niimoodi oli ta kuulnud üht professorit tegevat.

Jaa, karm on ta, mingit liberaalitsemist ei kannata silmaotsaski. Pagan võtaks. Ja üldse — tema eksamiga nalja pole. Kui sealt ükskord tõustakse, ei mäletata, kus uks oli, ja kui sealt välja saadakse, hoitakse seinast kinni. Aga võibolla tuleks teda üks kord enne hoiatada? Näiteks mitte pead tõstes, justkui lehest pealkirja tsiteerides pomiseda: «Maha meie ei kirjuta ... Maha meie ei kirjuta ... Maha meie ei kirjuta ...» Või ... aga kas poleks hoopiski tarvilik teada, miks kirjutab maha see inimene, miks pole ta omandanud teadmisi? Vähemalt pedagoogiline, teaduslik huvi selle vastu peaks olema põhjendatud. Võib-olla ei tuleks teda üldsegi takistada — humanistlikust seisukohast?! Sest kes teab, mis kõik võis elus juhtuda. Meeme vaatas uuesti spikerdavat poissi.

Võib-olla oli tal raskusi? Või oli ta pärsitud? Või põdes mumpsi tema väike vennake, nii et tudeng pidi hälli ääres istuma, kuna poolhaige ema läks vabrikusse öisesse vahetusse, et teenida suhkrukringli jaoks, millega kavatses üllatada vanemat poega, kui see tuleb eksamilt hea hindega. Võib-olla teab see poiss, et tema näeb seda mahakirjutamist, kuid ometigi loodab Meeme inimlikkusele. Ja Meeme otsustas, et ei peta neid lootusi. Ülepea tekkis tahtmine olla väga hea ... Jah, ta kavatseb neile emaks olla, heaks hellaks õpetajaks. Midagi nagu Leonhard Merzin «Kevade»-filmis. Ehk tuleks tal hoopis ruumist lahkuda ning oodata, kuni nood oma asiad korda saavad? Ja Meeme valmistus tõusma. Sel hetkel avanes uks ja sisse tuli mehike. Ta vaatas teraselt kõiki ja ütles karmilt:

«Dekanaadi korraldusel tuleb mul viibida teie eksamil.»

Teadus ja ideoloogia

oli möödunud nädalal arutusobjektiks ülikooli Noorte Teadlaste Nõukogu ja komsomolikomitee poolt korraldatud vestlusringis. Selle ettevõtmise tähtsust rõhutas oma tervituskõnes ka rektor prof. A. Koop ning teised vestlusringi juhtinud sõnavõtjad.

ENSV TA Ajaloo Instituudi direktor akadeemik Juhan Kahk vaatles nimetatud teema esimest komponenti — teadust selle kõigi poolelt: niisugune, nagu ta on praegu Eestis. Ta nentis, et loominguline intelligents töötab meil 3—4 korda paremates loomingutingimustes kui mujal maailmas. Varjuküljeks on asjaolu, et trükivõimalused on kitsad, millest tuleneb teadusliku produktsiooni suhteliselt vähene avaldamine. Takistab ka, et lugejaskond on keelebarjääri tõttu piiratud. Kummatigi oleks väljapääs suletud ringist lihtne: teadusliku toodangu avaldamine vene ja võõrkeeltes. Märkimist leidis ka, et teadurite arvu kasv on olnud viimasel ajal kiirem kui teadusliku produktsiooni kasv. Seesugune proportsionaalsuse hälve on muidugi ebasoovitav. Sõnavõtja peatus pikemalt ENSV teaduse olulistel suundadel. Primaadi roll jääb lähemail aastail endiselt majandusteaduse kätte. Ühiskonnateadustes, eriti ajaloos, on igapäevaseks vajaduseks saanud töö suurte massiividega, luubi all on ka inimmolekuli liikumine ühiskonnas ja õigete prognooside tegemine selle molekuli liikumise juhtimiseks.

Ajaloo Instituudi filosoofia sektori juhataja filosoofiakand. Lembit Valt keskendas tähelepanu teaduse osale kultuuris, tuues siin esile kaks maailma levinumat vastandlikku seisukohta: *scientism*'i ja *antiscientism*'i. Ühel juhul on tegemist teaduse osa absolutiseerimisega, teisel juhul seatakse aga kahtluse alla teaduse võimekus lahendada ühiskonna ees seisvaid probleeme. See, põhimõtteliselt põlisele füüsikute ja lüürikute vahelisele opositsioonile taanduv teiste esinejate sõnavõttudes. Inprobleem leidis puudutamist ka senerlikust mõtlemisest lähtuv maailmakäsitus on rakendusliku iseloomuga. Selle absolutiseerimine toob kaasa olukorra, kus tõele omistatakse vaid instrumentaalne väärtus. *Scientistlike* tendentside olemasolu meie teaduses, nagu väitis L. Valt, tuleneb sellest, et rakendusteadlaste osa üldises teadlaste arvus on tohutult kasvanud, mis iseenesest pole muidugi halb. Asja komplitseerib see, et *scientistlik* käsitlus võib kergesti langeda oma vulgariseeritud äärmusse põhimõttel: humanitaarne on piiratud ning vähem väärtuslik, insenerlik aga kõikvõimas ja arupärane.

Järgmine sõnavõtja, füüsika-matemaatikateaduste kandidaat Aare Koppel leidis, et lepitamisvõimalus vastandpooluste vahel on siiski olemas. Selleni viib nende teadlaste hoiak, kes maksimaalselt püüavad õppida, saada ideelisi mõjutusi teistelt teadustelt. Nii on oma probleemidesse kapseldumise oht, oma kitsasse suletud ringi takerdumine viimasel ajal märgatavalt suurenenud. Ka reaalteadustel on arvestatavad humanitaarsed funktsioonid, mille kaudu nad omakorda on kokkupuutes ideoloogiaga. Näiteks kasvab biosfääri saastumise tõttu pidevalt entroopia, mille reguleerimist võimaldab ühelt poolt füüsikagi konkreetsete seadmete väljatöötamise kaudu. Reaalteaduste puhtkultuuriline funktsioon on ka selles, et nad avardavad inimese maailmapilti.

EKP Keskkomitee instruktor filosoofiakandidaat Priit Järve käsitles teaduse ja ideoloogia vahekordade «klaarimise» mitmesuguseid võimalus. Uks neist, käesoleval ajal levinumaid meetodeid seisneb nn. deideologiseerimises (teaduslik-tehnilise arengu tõttu ideoloogia lihtsalt kaduvat). See on leidnud väljenduse konvergentsiteoorias. Kõige paremini tulevat aga teaduse ja ideoloogia lepitamise katsed esile tomistlikus filosoofias.

Meie peame oma ideoloogiat teadusliku objektiivsusega kokkulangevaks. See on meie ideoloogia sisuks. Mõneti oleme aga, nagu väitis P. Järve, hoolimatuks muutunud ideoloogia vormi suhtes, selle levitamises, lootes, et tõde paneb end ühiskondlikus teadvuses immanetselt maksma. Samal ajal aga tunnetab vastaspool, et just vormiaspekt on olulisim.

Teaduse taandamisest ideoloogiale ja sellest tulenevatel kollisioonidel peatus ajalookandidaat dotsent Eero Loone. Vestlusring lõppes küsimustega ja ühise kohvilauaga. Taolised ettevõtmised on NTN-il kavas ka edaspidi.

R. VEIDEMANN

Üks mehejutt

«minaminaMINA!» taob isiklik süda kui sõjatrumm. Minu mõte on kõikvõimsa looduse enesetunnetus — ma olen nii valukartlik. Minu sõna on vääramatum jumala seadusest — keegi ei võta seda kuulda. Ma olen raevunud — jumal tänatud, et ma pole loonud maailma, mille ma oma vihas rususta võiksin. Jälle viirastuvad mulle kostüümipükste progresseeruvad read — jalgratastel, autodes, trollibussides, lennukites, kosmoselaevades; seasulgude, tööpinkide, kõnepultide, kirjutuslaudade, õpetajalaudade, operatsioonilinade, presiidiumilaudade taga. Ja nende vahel üha kordudes mehe komaks litsutud rippsilt.

Ärkan ja nendin, et välimusest hoolimata on minu püksid veel minu jalas. Ja kui pea lõhkumine veidi taltub, mõtlen rahuldunult, kui hea see kõik ometi on. Võttis sajandeid mis võttis, aga oma naisukesed oleme kõikvõimelisteks treeninud. Vanasti allusid nad kuulekalt meie tujudele, nüüd ühiskonna nõudmistele. Vanasti tegid usinasti näputööd, nüüd tikivad elektroodidega kasvõi DNH-st uusi vöökirju. Mis tõbiste avitamisse, laste kantseldamisse ja lobisemisse puutub, siis see on neile alati meeldinud. Poliitikast ei tasu rääkidagi: ikka on ju nende luigekaelad meie päid pöörduma ja nende seelikulipp meie jalgu marssima sundinud.

Ja nüüd on nad saavutanud sellise taseme, kus võisime neile ukse avada — las rassivad ise. (Muide, neid õnnestav veendumus, et nad avatud ukse kaudu just puurist v ä l j a pääsesid, on ka meie sisendatud.) Meie aga pühendume sügavale ja kõrgelennulisele mõttetööle: seletame mõistetamatu kiirendusega muutuvat maailma ja ülistame oma eesrindlikke kaunitare.

Ah et kas alaväärsuskompleks ei kipu kimbutama? Pole pisematki põhjust. Naiselikkust ja emadust näeme neilt endist viisi. Ah et iive kannatab? Omavahel öeldes, parem ongi. Milleks vääks, kui raadio üürgab niisama kõvasti? Pealegi on need beebid nii tobedad — rääkida ei oska, aru neist ei saa — hakka või kartma. Aga peaasi, kes siis tahab vastutada selle eest, mida need väänkaelad kord meie asemele astudes korda saadavad! Ise, va õnneseened, elavad meist kauem, aga kui omad vitsad peksavad, räägivad «isade pattudest». Ptüi!

Nii et — las aga rahmeldavad igal rindel need meie kudruskaelad. Kord aastas sirutame nende nimed väriseva käsi päikese poole. Rohkem me tõsta ei jaksagi.

E. STEM

JÜRI TENSONI FOTO.

Joon alla pedagoogilisele praktikale

Viiendate kursuste pedagoogiline praktika on jäänud selja taha. Kokkuvõtete tegemiseks kogunesid 22. veebruaril pedagoogilise praktika teaduskondlikud juhendajad ning metoodikud nõupidamisele, mida juhatas praktika üleülikooliline juhendaja Kanni Indre.

Nagu selgus oli möödunud sügisel koolides praktikal 245 üliõpilast seitsmest teaduskonnast. Praktika II voor toimus põhiliselt Tartu ja Tallinna koolides. Stažööripraktikaks sõitsid üliõpilased paljudesse vabariigi koolidesse, mida kokku sai 76, nendest maarajoonides 38 kooli ehk 50% praktikakoolide üldarvust.

Konstateeriti, et praktika programmid on edukalt realiseeritud. Kõikide erialade üliõpilased tutvusid oma aine kabinettide ja eriklasside tööga. Selles osas paistsid silma füüsikud, keemikud, bioloogid ja ajaloolased. Tundide aruteludanalüüsid olid küllalt asjalikud ning elavad, seal tehtud märkustele reageeriti kiiresti, mis annab tunnistust enamiku praktikantide positiivsest suhtumisest kooli ja koolmeistri töösse. Metoodikud kinnitasid, et üliõpilaste huvi ja pedagoogilised võimed kõsusid praktika käigus tunduvalt. Õnnestunud vormiks peeti stažööripraktikale eelnenud 30-tunnilist seminari, mis aitas mõtestada II voorus kogetut ja seada paremini sihti iseseisvaks pedagoogitööks stažööripraktikal.

Praktika edasiseks tõhustamiseks märgiti järgmised põhilised teed:

- ✻ **on vajalik viia metoodikat õppivad üliõpilased koolidesse tunde kuulama juba metoodika kursuse käigus;**
- ✻ **kasulik on korraldada kollokviume selle materjali osas, mida üliõpilasel tuleb praktikatundides õpetada;**
- ✻ **tuleks õpetada lihtsamate näitlike õppevahendite valmistamist oma jõududega;**
- ✻ **metoodika õpetamisel pöörata enam tähelepanu õppetöö individualiseerimisele ja lähemalt tutvustada klassivälise töö metoodikat;**
- ✻ **õpetada üliõpilasi väiksema ajakuluga ette valmistama õppetunde, tutvustades neile selles osas ratsionaalseid võtteid ja meetodeid.**

Praktika kõige nõrgemaks küljeks osutus praktikadokumentide vormistamine ning õigeaegne esitamine metoodikutele. Õige sageli olid sissekanded päevikus pinnalised, poolikud, tunnikonspektid meenutasid mustandeid, aruannetes puudusid õpetajate eesnimed jne. **Metoodikutel keelati poolikute praktikamaterjalide vastuvõtmine üliõpilastelt, sest tulevasel õpetajal peab praktika käigus kujunema oskus korrektselt vormistada vajalikke dokumente ja aruandeid.** Aruannete hilinemine takistab omakorda koondaruannete esitamist ning koolidele õigeaegselt praktikatasu väljamaksmist.

Kokkuvõttes tunnistati praktika kordaläinuks ja oma ülesande täitnuks.

R. VÄLI

V T K

12. märtsil algab mitmeseerialise VTK-ürituste esimene sari TRÜ-s.

Et talv kipub Tartu linnas 1974. aastal taeva jääma, siis oleme suusanädala sunnitud asendama **kiirränna**kunädalaga. VTK-normide sooritamiseks palume koguneda Tähtvere parki ratsaväljaku juurde alljärgneva kava kohaselt:

12. märtsil
kl. 8.30 füüsika-keemia, matemaatika I,
10.30 filoloogia, ajaloo I,
14.30 majanduse, bioloogia-geograafia, õiguse I,
16.30 arsti II kursus.
13. märtsil
kl. 8.30 arsti I,
14.30 majanduse, bioloogia, geograafia, õiguse III,
16.30 arsti IV kursus.
14. märtsil
kl. 12.30 filoloogia, ajaloo II,
14.30 filoloogia, ajaloo, füüsika-keemia, matemaatika III,
16.30 füüsika-keemia, matemaatika majanduse IV kursus
15. märtsil
kl. 10.30 majanduse, bioloogia-geograafia, õigus III,
14.30 filoloogia, ajaloo, bioloogia-geograafia, õigus IV,
16.30 füüsika-keemia, matemaatika,
18.00 õppejõud ja teenistujad.

Normid:

IV aste
Mehed 19—28 a.
6 km hõbemärgile 36 min.
kuldmärgile 33 min.
Mehed 29—39 a.
hõbemärgile 38 min.
kuldmärgile 35 min.
Naised 19—28 a.
3 km hõbemärgile 19 min.
kuldmärgile 17 min.
Naised 29—34 a.
hõbemärgile 21 min.
kuldmärgile 19 min.

V aste
Mehed 40—49 a.
5 km — 40 min.
50—60 a.
aeg arvestamata
Naised 35—44 a.
3 km — 25 min.
45—55 a.
aeg arvestamata

Kasutagem kevadkuu ilusaid ilmu treeningjooksudeks!

TRÜ VTK komisjon

Toome raamatukogust

TRÜ Teaduslik Raamatukogu Toomel on hoone avariiolukorra tõttu suletud. Lugejate poolt tagastatavaid raamatuid võetakse vastu esmaspäevast reedeni kell 10.00—17.00 riietehoius. RVA teel tellitud raamatuid küsida samast. Kaitsmisele tulevad dissertatsioonid asuvad õpperaamatukogu lugemissaalis.

L. PEEP

Filmirepliik

Ukuaru

EHK NAISTE FILM NAISTEST NAISTEPÄEVA EEL

Eks elu ole mõndagi õpetanud. Kasvõi teinud ettevaatlikuks eelkiituse suhtes. Paras annus skepsist aitab tublisti leevendada võimalikku pettumust üleskiidetud filmi (lavastuse, raamatu, näituse jne.) suhtes.

«Ukuaru» sai suures ajakirjanduses tublisti ja päris üksmeelselt kiita. Tunnustussõnu tuli isegi nendelt kriitikutelt, kelle sule alt langeb harva hea sõna eesti mängufilmide aadressil. Film jooksis kahes Tartu kinos korraga, pealegi veel täismajale. Kas tõesti kriitika ja publiku üksmeelne positiivne hinnang? Või jälle viisakas pettumus, «oli ja ei olnud ka» ekraaniteos?

Sedapuhku osutus skepsis tarbetuks, kriitikute kiitus ja vaatajate tunnustus pälvituks. Filmi loonud naised (kirjanik Veera Saar, lavastaja Leida Laius, peaosalised Elle Kull ja Velda Otsus ja teisedki, kolm põlvepikkust või alla selle kaasa arvatud) tõendasid, et suudavad teha ekraaniteose, mis oma siiruse, lihtsuse ja inimlikkusega suudab vaatajat haarata, kaasa mõtlema ja kaasa tundma panna. Ilma eriliste uudsusteta, otsitud rakurssideta, kunstlikult konstrueeritud kunstipärasuseta.

Tugev realiteeditaja. Tugev näitlejate (ka meeste) ansambel. Tugev mõte. Igati paras pilt enne naistepäeva vaadata.

Kui tuleks koostada Nõukogude Eesti 50 mängufilmi pingerida, paneksin küll «Ukuaru» kusagile õige algusesse, lüürilise «Kevade» kõrvale. Kahtlemata subjektiivselt, kuid siiralt, sest film tundub olevat seda väärt. *H. PALAMETS*

KLUBIS

19. ja 20. skp. tuleb klubisse kontserte andma
«R U J A»
Pileteid saab suurema tungi ärahoidmise eesmärgil juba 15. märtsil kella 14 ja 17 vahel klubist, sest võib väga hästi juhtuda, et kassast pileteid üldsegi ei müüda.

PEOTANTSUKURSUSTE kohta veel niipalju, et ega see asi niisama ei jää — lõppude lõpuks võime ju oma p e o t a n t s u k l u b i g i kokku saada; vaja on, nagu ikka, vaid head tahtmist kõigilt asjahuvilistelt. Kursused leiavad aset teisipäeviti k. 18—20. Tulge kõik!

ESTEETIKA JA EETIKA KOOL. 12. märtsil kell 19 Mai Ojamaa loeng «Koomilise kategooria esteetikas» Vanemuise 46 ringauditooriumis.

16. märtsil pühitseme looduskaitseringi 16. aastapäeva Leningradi mnt. 25 ühiselamu sööklas.
Kell 14 konverents
Kell 17 ringi I presidendi mälestamine Ropka-Tamme kalmistul
Kell 19 õhtune osa
Registreeruda ja tasuda osamaks (tudeng 2 ja vilistlane 3 rbl.) järgnevalt:
Enel Jaanits
Avo Vaan
Gallo Trei
Leningradi 25—761
Betooni 3—450
Betooni 3—407
Hiljemalt 11. märtsiks!

JUHATUS

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 1393. MB-02594.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU ARI

AR
Tartu RKV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 8. Reedel, 15. märtsil XXVI aastakäik

PER ASPERA AD ASTRA

Kust algab ülikool?

Või kus ta lõpeb? See vahest pentsikuna näiv retooriline küsimus on tihti olnud mu mõtete ainuvalitseja, iseäranis hetkil, mil ma kõhedusega o m a piiratuses tajun, et ühelgi teadmisel pole piiri, et kõik on üksainus absoluudijanu, mille lõpmatus kustutamises seisnebki elu mõte.

Suurkooli dimensioonid olid ometi minugi jaoks kunagi selged, piinlikult täpsed: üliõpilaspileti andmise hetkest diplomi saamise hetkeni. Nende pidulike pauside vahele peab mahtuma aga ülejäänud 157 miljonit 680 tuhat sekundit täis otsimisi ja uute otsimisvõimaluste leidmisi, täis kordumatut tunnet olla üliõpilane, täis vaeva, et väärida selle tunde ülevust.

Nüüd aga, mil seljataha on jäämas eksamite tuli ja vesi, mil mälestusteks saavad alles ilmsi olnud elamused, olen veendumusele jõudnud, et ülikool pole siiski ainult ajaliselt determineeritud lõik hariduse ja harituse poole püüdleva inimese elus, vaid midagi enamat, püsivamat — ta on t u n n e, mis on põhimõtteliselt kättesaadav igale meist, ka sellele, kel pole võimalusi ja tahtmistki ülikooli tulla, kuid kes on ometi saavutanud sisemise julguse kohtuda teadmiste põhjatusega, ammutada sellest talle kuuluv osa, kel jätkub südikust seista kuristiku veerel ja laskuda sellesse.

Ja ma sõnastan oma mõtte: nii nagu pole piire teadmistel, nii pole neid ülikoolilgi; ta on igavesti kestev tunne mu ajaliselt piiratud elus. Ta on vähemasti saanud selleks. Olen peaaegu õnnelik teadmisest, et ma midagi ei tea, et ma alles seisan teadasaamise võimaluste lävel. Ärgu äratagu see teis, kõiketeadjad abituriendid, kaastunnet minu vastu või iroonilist muiet. Seni, kuni mind s e e tundmus põletab, jätkub ka janu. Piiritut janu teadmiste järele soovin teilegi.

REIN VEIDEMANN,
abiturient 1965, tänane diplomand.

RSR! Mis see on?

TRÜ Rahvusvaheliste Suhete Ring (RSR) on üks vähestest üliõpilasringidest, mis hõlmab tervet ülikooli. Ja tänu sellele, et temasse on koondunud üliõpilased alates filoloogidest ja lõpetades füüsikutega, on RSR viimastel aastatel muutunud vägagi populaarseks.

RSR eksisteerib juba 10 aastat ja kogu selle aja on ta tegelnud, nagu nimigi ütleb, rahvusvaheliste suhete ning kaasaja välispoliitilise olukorra uurimisega. Meie praktiline tegevus on jagunenud kahte suurde harru. Ühelt poolt on selge, et tudeng, kes võtab osa ringi üritustest, peab olema kursis välispoliitiliste sündmustega. Siit tuleneb eneseharimine ringi väikestel koosolekutel. Teiselt poolt: et me oleme üleülikooliline ring, peame ka ülikoolile midagi andma. Seda me teemegi nn. Suurte Ringide kaudu, kus arvuka üliõpilaskonna ees räägitakse selgeks tähtsad välispoliitilised probleemid. Siia kuuluvad populaarsete loengute pidamised kursustel ja osakondades.

Me näeme oma esmast ülesannet selles, et operatiivselt ning objektiivselt valgustada tähtsamaid välispoliitilisi sündmusi.

RSR koosneb ainult üliõpilastest, kuid ülikooliaeg on liialt üürikene, et me saaksime aastaid läbi ajada ühe ja sama koosseisuga. Ka meie vajame noorenemist ja uusi ideid ning nende toojateks peate saama teie, praegused abituriendid, tulevased üliõpilased.

RSR-i president
REIN TOOMLA

Otsustage arukalt

Ülikooli astumine tähendab eriala valimist, mis määrab sisseastuja tulevase elukutse, töö ja inimeste grupi, kellega tihedamini suheldakse. Eriala õige valik tagab rahulolu õpingutega, annab vajaliku stimulatsiooni mistahes raskuste ületamiseks, kindlustab isiksuse kujunemise võimalikult optimaalsel tasemel. Ent teadmine õige eriala valiku tähtsusest ei anna veel iseenesest vastust küsimusele, kuidas leida igale ülikooli astujale see konkreetne ala, mis osutuks õigeks just antud neiule või noormehele.

Anname sõna teadusele: TRÜ Kommunistliku Kasvatuse Laboratooriumis on rea aastate vältel kogutud andmeid ülikooli astujate kohta. 60% sisseastujatest on dokumentide esitamisel veel kindla erialase suunitluseta, s. t. nad on teinud valiku juhuslike või teisejärguliste motiivide alusel. Soovitava eriala tundmine on sisseastujatel üsna puudulik: ainult 27% noortest inimestest arvab tundvat valitud eriala küllalt hästi. Uurimuste andmed näitavad ka seda, et õpilased valivad neid elukutseid, mida nad paremini tunnevad. Võib teha üsna selge järelduse: vastutusrikas ülesanne eriala valikust lahendatakse mitteküllaldase informatsiooni alusel. Selle tulemusena jäävad mitmedki võimekad noored konkursil ülikooli ukse taha, rida üliõpilasi langeb väära kutsevaliku tõttu esimeselt kursuselt välja, mitmete ühiskonnale väga oluliste erialade vastuvõtukontingendi komplekteerimine toimub raskustega.

On võimalik tunduvalt tõsta ülikooli astujate kutseorientatsiooni taset. Selleks organiseeritakse ülikoolis käesoleval aastal erialapäevad, mille eesmärgiks on anda noortele inimestele olulist ja kompetentset informatsiooni ülikoolis õpitavate erialade kohta (lähemat informatsiooni erialapäevade kohta saate oma koolist või linnade ja rajoonide kutsenõuandlatest). Erialapäevade programm sisaldab vestlusi, loenguid, tutvumisi õppeprogrammide, õppejõudude ja õpperuumidega. Kõneldakse kõrgema hariduse probleemidest meie ühiskonna arengu praegusel etapil, noore inimese eneseteostamisvõimalustest antud eriala raames, vastavate teadusalade praegusest olukorrast ning tulevikuperspektiividest. Sisseastumisdokumentide vormistamise perioodil (juunis-juulis) organiseeritakse ülikoolis spetsiaalne kutseorientatsioonipunkt individuaalseteks konsultatsioonideks.

Ja veel mõningaid kokkusurutud mõtteid erialavaliku ees seisvale:

* Eriala valikul ei maksa liigselt tugineda subjektiivsetele tundmustele, rohkem arvestage kainet mõistust ning tunnetage ühiskonna vajadusi.

* Ühe ja sama eriala piires on rohkesti erinevaid teid eneseteostamiseks — nii tulevane teadusliku instituudi direktor kui ka kõige tavalisem laborant alustavad esimesel kursusel ühtse õppeplaani ja -programmi alusel.

* Selle aasta sisseastujad realiseerivad oma õpinguresultaadid sajandivahetuse aastakümnetel, tulevast elukutset tuleb seega näha perspektiivis, mis võib oluliselt erineda töö tänastest oludest.

* Enamik sisseastujaid on psühho-füsioloogiliste eelduste kohaselt sobivad õppima mitmeid erialasid, sellepärast kaaluge võimalikult põhjalikult kõiki valikuvõimalusi ning hoiduge ennatlikust otsustamisest.

* Ühe või teise eriala populaarsus võib olla petlik ning jätta ülikooli ukse taha võimekaid noori, kes ei suuda arukalt orienteeruda «konkursibõrsil», sellepärast ärge häbenege õigel ajal nõu küsimast vastuvõtukomisjoni konsultatsioonipunktist.

* Õigesti valitud eriala on niisugune, millest ollakse optimaalselt huvitatud, küllaldaselt informeeritud ja millesse ollakse kiindunud. Ent kõik see ei maksa midagi, kui te ei saavuta koolitunnistuse ja sisseastumiseksamite aluseł küllaldaselt hindepunkte. Niisiis, tööle!

UNO SIIMAN,
vastuvõtukomisjoni vastutav sekretär

Armastades sõna

Kallis abiturient. Oled **abiturient** ja mõne kuu pärast on Sul käes **küpsustunnistus.** Neid nimetusi oled palju kuulnud, isegi tarvitanud, kuid vaevalt oled mõttes peatunud nende tähendusel. Ega Sa vist ole võõrsõnade leksikonist järele vaadanud, et *abiturient* tuletub ladinakeelsest sõnast *abituriens* 'lahkuda kavatsev'. Seda oled ka Sina. Ja puhteestikeelne küpsustunnistus tähendab sisuliselt, et selle omandaja on tunnistatud saavutanuks piisavalt üldist haridust ning on küps jätkama õpinguid mingil erialal. Et tal on vajalik ettevalmistus nii täpisteadustes, humanitaarainetes jm., et olla võimeline ükskõik millisel neist aladest edasi õppima. Või siis on varustatud küllaldase teadmiste tasemega, mida vajab inimene ükskõik millisel tööalal.

Ma ei tea, kas tunned muinasjuttu noorukist, kes jõudis teelahkmele, mis hargnes kolmeks. Iga haru kohal oli kiri, milles oli küll õeldud, kuhu see viib, aga mis edaspidi ees ootab, sellele oli vaid mõistu viidatud. Ja nooruk valis tee, mis tõotas talle enimalt õnne pakkuda. Edasi ei tea me, kas see ikka oli see õige tee.

Oled niisamasuguse valiku ees, ainult neid teid on hoopis rohkem. Kas minna tööle? Kas astuda kõrgemasse õppeasutusse? Kui jaa, siis kuhu? Jne. Võimalusi on otse piiramatult palju, mida võid järeldada, kui loed sellest ajalehest, mida pakub ainult Tartu Riiklik Ülikool. Ja meie vabariigis on kõrgemaid õppeasutusi vähemalt seitse. Nõukogude Liidus üle 830. Kõigisse neisse on küpsusetunnistuse omanikul õigus astuda. Milline paljus võrreldes muinasjutunooruki kolme teeharuga!

Arvatavasti oled valiku juba teinud, võib-olla oled veel kõhklemas. Õigus, mõtle veel! Valikus viga teha on saatuslik. Elus on neid äpardunud inimesi, kes ennatlikult asusid kutse õppimisele, milleks neil kas polnud eeldusi või mis neile vastumeelseks osutus. Kui ikka koolis matemaatika üle kolme ei tahtnud tõusta, ära siis vali teoreetilist füüsikat. Jne.

Aga selles sõnavõtus ei kavatsetud kõnelda kutsevalikust üldse. See on adresseeritud neile, kes kaaluvad edasiõppimise võimalust TRÜ-s. Neid võimalusi on palju. Siinkohal peatugem vaid ühel — õppimisel filoloogiateaduskonnas. Informatsiooniks: filoloogia tuletub kreekakeelsetest sõnadest p h i l e o 'armastan' + l o g o s 'sõna', seega tähttäheliselt sõnaarmastamine, sisuliselt keele- ja kirjandusteadus. Need ongi alad, mida saab õppida filoloogiateaduskonnas. Tõlgendame ehk «sõna» laiemalt, ent «armastus» peab jääma, ilma selleta õpingutest suurt välja ei tule. Tähendab, sellesse teaduskonda on soovitav tulla neil noortel, kelle huvi koondub humanitaaraladele. Kel on huvi ja eeldusi keelte vastu, kes tahab kirjanduses jõuda lugejaastmest kaugemale. Kirjanikuks õppida otse küll ei saa, aga noored kirjanikud, kes meil on lõpetanud, on küll ütelnud, et nad siit on palju kasulikku kaasa viinud, eriti mis puutub kirjanduse mõistmisse.

Filoloogiateaduskonna lõpetajate põhitööalaks on õpetajakutse. Seda kutseala tunneb abiturient küll kõige ulatuslikumalt, on teil ju üksteistkümmend aastat olnud pidevalt tegemist õpetajatega. Nii et sellest pikemalt kõnelda oleks küll liigne. Muidugi läheb osa lõpetanuist ka teistele tööaladele: neid töötab kirjastustes, ajalehetoimetustes, televisioonis, raadios jne. jne., ent üldine ettevalmistus on suunatud pedagoogikutsele. Aga meie, vanema generatsiooni ülikooli inimesed teame, et ka tänavu on sisseastujate seas noori, kes jõuavad meist kaugemale teaduse tippude vallutamisel ja kui meid nii kaua veel oleks, siis saaksime olla uhked, et oleme olnud suurte teadlaste õpetajad. Ma ei tea, kas Sina selleni jõuad, aga ülikooli tulles ära unusta: igal sõduril on marssalikepp seljakotis. Ja lisaks: «marssaliks» võib saada mitte ainult teadlasena, vaid iga töö alal.

Väravad, millest Sul läbi tuleb tulla pääsemaks ülikooli, ei ole just kitsad, aga ka mitte nii avarad, et neist läbi jalutada saab. Arvuliselt on võimalused järgmised: sel sügisel võetakse vastu eesti filoloogе 40, vene filoloogе eesti koolidest 25, vene koolidest 25, võõrfiloloogе (inglise + saksa) 50. Ma ei usu, et oled 141., kes ukse taha jääb. Sa võid seda tõdeda augustis. Nüüd aga võta endale kindel plaan väravatest läbi tulla **tahta**, ja just **tahta**, sest õrnast soovist ei piisa. Tahta tuleb aktiivselt, s. o. teha mitte ainult midagi, vaid k õ i k. Selleks jõudu Sulle! Sinu eas pole sellest puudust.

Ma ei hakka Sulle jutustama üksikasju õpingutest. Tuled, näed. Niipalju informatsiooniks: kõigil kolmel alal on jagunemine keele- ja kirjanduseharuks, s. o. üht neist saab õppida suurema põhjalikkusega. Eesti filoloogidel on erialasid veelgi rohkem: rahvaluule, soome-ugri keeled, ajakirjandus. Aga et spetsialiseerumine toimub alles pärast teise kursuse lõpetamist, on Sul aega valikule mõtelda juba üliõpilasena. Nüüd on aga peaküsimus: mitte olla saja neljakümne esimene (resp. viiekümne esimene)! Vastuvõtueksamitest, tähtaegadest jne. teatatakse ametlikult.

Kohtumiseni sügisel!

V. ALTTOA,
Tartu Ülikooli 1929. aasta lõpetaja.

Ei ole suurt midagi rääkida. Punane maja Tähe tänava alguses, üks suur ja hulk väiksemaid ruume sees. Nädalalõppudel piiravad teda rahvahulgad ning seest kostab muusikat, nädala sees on ta tavaliselt tühi ja vaikne. Mõnikord tuleb keegi ja räägib, et voh, kus eile õhtul klubis... Aga ega siis igasuguseid jutte ka kohe uskuda ei maksa. Üldse paistab asi seal vähe kahtlane olevat, isegi sisse lastakse ainult tudengipileti ettenäitamisel. Aga isetegevusringe on hulk ja emotsionaalseid eneseteostamise võimalusi küllaga. Akadeemilised koorid, laialdase tunnustuse võitnud TRÜ rahvakunstiansambel, orkestrid ja instrumentaalansamblid. Kui on huvi ja tahtmist — tule ja lõö kaasa!

ABITURIENT

AJALOOTEADUSKOND

TRÜ Ajalooteaduskonnale kuulub küllaltki tähtis koht vabariigi humanitaaralase intelligentsi ettevalmistamisel.

Rida Ajalooteaduskonna erialadest kattuvad Tallinna Pedagoogilises Instituudis õpetatavate erialadega. Mõlemast õppeasutusest suunatakse lõpetajaid tööle eeskätt vabariigi koolidesse.

Viis aastat ülikooliõhkkonda viib iga tudengi, kellel endal on selleks tõsine huvi, kõige tähtsama juurde kultuuris ja humanitaarteadustes. Põhiosa teaduskonna lõpetanutest suundub pedagoogilisele tööle. Väiksem osa tudengitest, kes ilmutab vastavaid kalduvusi, leiab tööd ka teaduse- ja kultuuriasutustes.

Päevases osakonnas õpitakse viis, kaugõppes kuus aastat. Viimase kursuse lõpus on diplomitöö või riigieksam, mõnel erialal mõlemad.

Õppeaineid on stuudiumi vältel mitukümmend. Esimestel kursustel on sissejuhatavad ained, kus juhatatakse kätte põhimõisted ja algtõed. Samal ajal alustatakse ka üldkursustega, mille ümber koonduvad ülejäänud kitsamad erialased õppeained.

Sõltumata erialast on programmis vähemalt üks võõrkeel, filosoofia, kehaline kasvatus jt. üldained. Kõik, keda ootab kool, teevad läbi pedagoogilise praktika.

Tänapäeval, mil kõrgem haridus on massiliseks saanud, mil üliõpilased moodustavad mitu protsenti elanikkonnast, on tõusnud ka nõuded üliõpilastele. Ometi on ülikool jõukohane kõigile, kes suutsid normaalselt lõpetada keskkooli. Nagu kogemused näitavad, langetakse ülikoolist välja mitte niivõrd võimete vähesuse, kuivõrd tahtejõu ja huvi puudumise tõttu.

Ajaloo-osakonnas alustatakse õppimist kõige huvitavamatest ainetest: arheoloogia ja etnograafia. Viie aasta jooksul antakse põhjalik ettekujutus Euroopa, Aasia ja Aafrika ajaloost, eriti detailselt aga vaadeldakse NSV Liidu ja Eesti NSV ajalugu. Vanematel kursustel saab kitsamaks erialaks valida NSV Liidu ajaloo, üldajaloo, arhiivinduse, etnograafia, arheoloogia, kunstiajaloo ja museoloogia. Kõigile ajalootudengitele on ette nähtud arhiivipraktika, kus igaüks võib saada senitundmata üriku avastajaks. Ulatuslik on pedagoogiline praktika ja suvised erialased praktikad.

Defektoloogiaosakond valmistab ette õpetajaid erikoolide jaoks (kuulmise, nägemise või muude defektidega laste õpetamiseks). Üliõpilastelt nõutakse erilisi kalduvusi pedagoogitööks. Õppeplaanides on rõhk asetatud pedagoogilistele ja metoodilistele ainetele ning psühholoogiale. Vastavalt spetsiaalsuse iseloomule õpetatakse rohkesti meditsiinilisi aineid — anatoomiat, füsioloogiat, neuropatoloogiat, geneetika aluseid. Et õpetamine toimub eesti filoloogia baasil ja õpetajaid valmistatakse ette eesti koolidele, õpetatakse ka eesti keelt, eriti foneetikat. Praktilised tööd toimuvad kliinikuis ja erikoolides, pedagoogiline praktika vastavates erikoolides.

Psühholoogiaosakonda võetakse kõiki, kes tunnevad loomupärast huvi elava inimese vastu ning omavad seejuures abstraktse ja analüütilise mõtlemise võimet. Inimese teaduslik uurimine ja analüüs aga jääb tihti üpris kaugele hingesaladuste avamisest, mida ootavad psühholoogialt mõned asjasse pühendamatud. Üliõpilased saavad soliidse aluse füsioloogias, üldbioloogias, kõrgemas matemaatikas, küberneetikas. Alles neile ainetele toetudes omandatakse teadus inimese käitumisest ja psüühikast. Psühholooge vajatakse koolides, tööstusettevõtetes ja haiglates. Need vähesed, kelle huvi elava tervikliku inimese asemel on suunatud teaduslikule kirjandusele ja laboratoorsele süstemaatilisele uurimistööle, leiavad tööd teaduslikes asutustes.

Prof .K. SIILIVASK,
Ajalooteaduskonna dekaan

Füüsikuks, keemikuks

TRÜ Füüsika-Keemiateaduskonnas on õppeaeg mõlemas osakonnas 5 aastat. Nii füüsikud kui keemikud sooritavad V kursuse sügissemestril ulatusliku tootmis- või pedagoogilise praktika, kevadsemestril koostavad diplomitöö.

Füüsikaosakonnas õpitakse I ja II kursusel kõrgemat matemaatikat, mis moodustab peaaegu kolmandiku õpitavate ainete mahust. See on täiesti loomulik, sest seni on füüsika loodusteaduste hulgas suurim matemaatika tarbija. On ju meie ajal uue tehnika loomine empiirilise kogemuse alusel praktiliselt võimatu.

Loomulikult alustatakse juba I kursusel ka füüsikaliste distsipliinidega. Kuulatakse üldfüüsika kursust ja sooritatakse ulatuslik füüsikapraktikum. Et I kursusel on üliõpilased matemaatiliste distsipliinide hulgas kuulanud kursust «Arvutid ja programmeerimine», siis II kursusest alates rakendatakse kõikides füüsikapraktikumides katseandmete töötlemisel elektronarvuteid. I kursusel sooritatakse ka tehnilise joonestamise praktikum.

III ja IV kursusel, kui «matemaatiline põhi» on omandatud, asutakse õppima teoreetilise füüsika üldkursust: elektrodünaamikat, relatiivsusteooriat, kvantmehhaanikat, termodünaamikat ja statistilist füüsikat.

III kursusel toimub üliõpilaste kitsam spetsialiseerumine. Üleliidulises tüüpõppeplaanis fikseeritud spetsialiseerumistest füüsikas on ENSV tingimustes praegu vajalikud peamiselt kolm: 1) teoreetilises füüsikas, 2) elektroonikas, 3) füüsika õpetamises.

Füüsikud-teoreetikud suunatakse pärast lõpetamist tööle peamiselt ENSV TA süsteemi ja kõrgematesse koolidesse. Elektroonikud-lõpetajad töötavad tehastes (Kalinini-nim. ja Pöögelmanni-nim. Elektrotehnikatehased Tallinnas, Võru Gaasianalüsaatorite Tehas jm.), aga ka Teaduste Akadeemia ja kõrgemate koolide füüsikalaboratooriumides. Mainime, et käesoleval ajal on päevakorras Võru Gaasianalüsaatorite Tehase teadusliku uurimise laboratooriumi ulatuslik edasiarendamine, mistõttu suureneb vajadus elektroonikute järele.

Füüsikaõpetaja eriala omandanud lõpetajad hakkavad tööle üldhariduslikes koolides ja tehnikumides, neil on ka matemaatika õpetamise õigus.

Individuaalõppeplaani alusel on võimalik spetsialiseeruda ka biofüüsikas ja geofüüsikas, kui sellest huvitatud teaduslik asutus esitab ülikoolile vastava taotluse. Individuaalplaanile saavad pretendeerida muidugi ainult üliõpilased, kes I ja II kursusel on õppinud väga hästi.

Abiturientide kokkutulekuil on meilt sageli küsitud, kas Tartus saab õppida astronoomiks. Sellele erialale ENSV-s eraldi üliõpilasi vastu ei võeta, sest vajadus kõrgema haridusega astronoomide järele on vabariigis väga väike. Lohutuseks on aga, et teoreetilise füüsika alal saab taotleda astrofüüsika kallakuga individuaalõppeplaani, kui seda peab vajalikuks Tõravere observatoorium.

Keemiaosakonnas toimub uute üliõpilaste vastuvõtt eraldi eksperimentaal-teoreetilises ja pedagoogilises harus. Kolmel esimesel kursusel ei ole nende harude õppeplaanides olulisi erinevusi.

I kursusel teevad keemiaosakonna üliõpilased algust anorgaanilise keemiaga. Kuulatakse loenguid ja praktikumis saadakse esimesed kogemused anorgaaniliste ühendite sünteesimisest. II kursusel võetakse käsile analüütiline keemia, vastavas praktikumis tutvutakse moodsa analüüsi vahendite ja võtetega. Peale selle saavad keemiaosakonna üliõpilased I ja II kursusel hea ettevalmistuse füüsikas ja matemaatikas.

III kursusel õpivad üliõpilased keemiateaduse üldteoreetilise aluspõhja väljakujundamiseks füüsikalist keemiat.

Orgaanilise keemia alustega tutvuvad kõik keemiaosakonna üliõpilased III kursuse kevadsemestril ja IV kursuse sügissemestril. IV kursusel on kavas keemilise tehnoloogia loengud ja praktikum.

Keemiaosakonnas toimub üliõpilaste spetsialiseerumine IV kursusel. Siin on meie vabariigi tingimustes aktuaalsed kolm eriala: analüütiline keemia, anorgaaniline keemia ja orgaaniline keemia. Viimasel ajal on silmapaistvalt suurenenud vajadus orgaanilise keemia spetsialistide järele.

Ka keemiaosakonnas on üliõpilastel võimalik spetsialiseeruda individuaalõppeplaani alusel. Seoses biokeemia arenguga vabariigis on teaduskonnalt taotletud üksikute üliõpilaste ettevalmistamist looduslike ühendite keemia alal.

Keemiaosakonna eksperimentaal-teoreetilise haru lõpetajad töötavad TA süsteemis, kõrgemates koolides ja tööstusettevõtetes (tootmiskoondis «Flora», Kehra Tselluloosikombinaat, Tartu Naha- ja Jalatsikombinaat, Tartu Konservitehas, Tartu Õlletehas jm.).

Keemiaosakonna pedagoogilise haru üliõpilased saavad teadmised ja oskused, mis võimaldavad neil töötada kas keemiaõpetajana või keemia-füüsikaõpetajana üldhariduslikus koolis. Kvalifikatsiooniga «keemik, keemiaõpetaja» lõpetajad suunatakse suurematesse keskkoolidesse ja tehnikumidesse, kus neile on täiskoormuse kindlustamiseks piisav arv keemiatunde. Kvalifikatsiooniga «keemik, keemia-füüsikaõpetaja» lõpetajad siirduvad tööle väiksematesse koolidesse, kus nad õpetavad nii keemiat kui füüsikat. Käesoleval aastal on keemiaosakonna pedagoogilise haru vastuvõtul uut selles, et ühiselt võetakse vastu keemia pedagoogilisse ja keemia-füüsika pedagoogilisse rühma. Spetsialiseerumine järgneb kolmanda kursuse lõpul.

Teaduslikku tööd on võimalik teha kõigil Füüsika-Keemiateaduskonna üliõpilastel Üliõpilaste Teaduslikus Ühingus ning kateedrite ja laboratooriumide juures. Kõigile üliõpilastele loetakse teaduslikku tööaluste kursust. Meie teaduskonnas on võimalused teaduslikuks tööks vägagi avarad. Illustreerimaks seda toome järgmise näite. Ülikooli 9 teaduskonna hulgas on meie teaduskond keskmise suurusega, kuid ülikooli 17 teaduslikust laboratooriumist töötavad 5 meie teaduskonna juures.

Füüsika-Keemiateaduskonna kateedrites ja laboratooriumides tehakse peale fundamentaalsete teaduslike uuringute majanduslepingute korras ka rakenduslikke uurimusi tööstusettevõtetele ning füüsika ja keemiaga piirnevate rakendusteaduste alastele uurimisasutustele. Majanduslepinguliste tööde aastamaht on tõusnud 0,6 miljoni rublani, mis ületab tunduvalt teaduskonna keskmise näitaja TPI-s. Loodame, et toodud fakt aitab hajutada informatsioonipuudusest tingitud väärarvamust, nagu oleks ülikoolis viljeldavad füüsika- ja keemiateadus liigselt akadeemilised, toomata rahvamajandusele vahetut kasu.

Lugupeetud abituriendid! Peagi tuleb teil langetada üks kaalukamatest otsustest oma elus — valida eriala. Julgeme loota, et need teie hulgast, kellele ei ole keskkoolis füüsika, matemaatika ja keemia raskusi valmistanud, leiavad tee TRÜ Füüsika-Keemiateaduskonda.

J. LEMBRA, dekaan

Juristiks õppimisest

Elukutse valimine on üks elu põhiküsimusi, sest e l u t ö ö ongi see jälg, mille inimene endast jätab. Valiku tegemine on aga raske ülesanne, eriti siis, kui valitav elukutse on iseloomult niisugune, millega keskkoolilõpetaja kokku pole puutunud. Juristi kutsetöö kuulub selliste hulka.

Tõsi, juristi kutsetöö kohta pakub viimasel ajal rohkesti romantikahõngulist materjali kino, televisioon, raadio järgnevad kuuldemängud, «Noorte Hääle» põnevusjutunurgad. Kahjuks ei aita sedasorti informatsioon noort juristi oluliselt elukutse valikul, luues tihtipeale väära ettekujutuse. Veelgi enam — taoline informatsioon (kõige positiivse juures) valgustab vaid üksikute juriidiliste alade (uurija, kohtunik, prokurör) tegevuse mõningaid külgi. Ja teeb seda efektselt. Seega võib tabada noort üliõpilast ootamatult teadasaamine, vaid ühte osa neist ootab kriminalisti elukutse, sest suurem osa peab tegema esimesel pilgul hoopiski proosalisemana ja igapäevasemana näivat tööd — juriskonsuldina ettevõttes või kolhoosis, juriidilise ala töötajana riigiaparaadis jne.

TRÜ Õigusteaduskond valmistab ette kõrgema juriidilise haridusega kaadrit riigiaparaadi mitmesugustele lülidele, asutustele, tööstus- ja põllumajandusettevõtetele, ühiskondlikele organisatsioonidele. Tavaliselt tuntakse vaid nn. traditsioonilisi ameteid — kohtunik, prokuratuuri- ja miilitsatöötaja, advokaat. Peale ülaltoodute valmistatakse Õigusteaduskonnas ette tulevaste nõukogude riigiaparaadi kaadrit täitevkomiteede, ministeeriumide jt. riigiasutuste tarvis, kus Õigusteaduskonna lõpetanud täidavad puhtjuriidilise, kaadriala ning juhtivate töötajate funktsioone.

Väga nõutavad on tänapäeval juristi teadmised sotsialistlikes tööstusettevõtetes, kolhoosides ja sovhoosides. Siin on jurist ettevõtte õigusteenindaja, juhtkonna juriidiline nõuandja, töötajate õiguste kaitsja.

Igal aastal asub üliõpilaspõlves oma kõrget ühiskondlikku aktiivsust näidanud noori juriste juhtivatele kohtadele ühiskondlikes organisatsioonides. Nii näiteks õppivate noorte hulgas populaarsete organisatsioonide EÜE ja EÖM-i komandõrideks on või on olnud Õigusteaduskonna lõpetanud.

Juristi diplom pole olnud takistuseks asumisel ka ametikohtadele, mille vastu üliõpilaspõlves on erilist huvi ilmutatud ning häid tulemusi saavutatud. Nii töötab meie teaduskonna lõpetanuid edukalt ajakirjanduses, raadio ja televisiooni alal, kõnelemata paljude juristide edukusest teaduslikul tööl majandusteadlastena, filosoofidena jne.

Käesoleval aastal võtab Õigusteaduskond vastu sisseastujaid nii statsionaarsesse (60 üliõpilast) kui ka mittestatsionaarsesse osakonda (85 üliõpilast). Statsionaarsesse osakonda võetakse vastu eelisjärjekorras tööstaažiga ja Nõukogude armeest naasnud noori, sest juristi töö nõuab teatud elukogemusi. Nii näiteks lisandub rahvakohtunike ametikohtade täitmisele teatud vanuse nõue: alates 25. eluaastast. Ettevalmistusosakonna lõpetanutele reserveeritakse osa kohti. Ülejäänud kohad täidetakse konkursi korras äsja keskkooli lõpetanutest. Konkurss Õigusteaduskonda on olnud aga tihedamaid ülikoolis.

Vastavalt kolmele ettevalmistuse põhisuunale on viieaastane õppeaeg korraldatud diferentseeritult. Alustatakse üldainetest, nagu riigi ja õiguse teooria, riigi ja õiguse ajalugu, loogika, poliitiline ökonoomia, filosoofia jne., millele alates teisest kursusest lisanduvad põhidistsipliinidena nõukogude haldusõigus, kriminaal- ja tsiviilõigus, tööõigus, rahvusvaheline õigus ning mitmesugused rakenduslikud õigusteadused, kus tulevane jurist õpib kasutama teiste humanitaar- ning reaalteaduste saavutusi oma kutsetöös (kriminalistika, kohtumeditsiin, kohtupsühholoogia jne.). Alates kolmanda õppeaasta kevadsemestrist spetsialiseeruvad üliõpilased kitsamale erialale. Sama õppeaasta lõpul viibitakse lühiajalisel praktikal uurimisorganites, täitevkomitees ja ettevõttes juriskonsuldi juures. Selline tutvumispraktika peab kaasa aitama kitsama eriala paremale valikule.

Tsüklites jätkub üldainete õppimine, millele lisanduvad vastavad erikursused. Nii süvendavad tulevased kohtu- ja uurimisorganite töötajad oma teadmisi kriminaalõiguse, kriminalistika, kriminoloola jt. ainete eriprobleemides, kus juba senisest suurem kaal on iseseisval tööl. Palju vajalikku saavad tulevased juristid teaduskonna juures asuva Kriminoloogia Laboratooriumi töötajailt. Kontaktid kohtu- ja uurimisorganitega muutuvad sestpeale tööalasteks, sest üliõpilased ühelt poolt asuvad tööle ühiskondlike abidena, inspektoritena jne. nimetatud organites, teiselt poolt — kursuseja teadusliku töö temaatika on lahutamatult seotud kaasaja praktikaga.

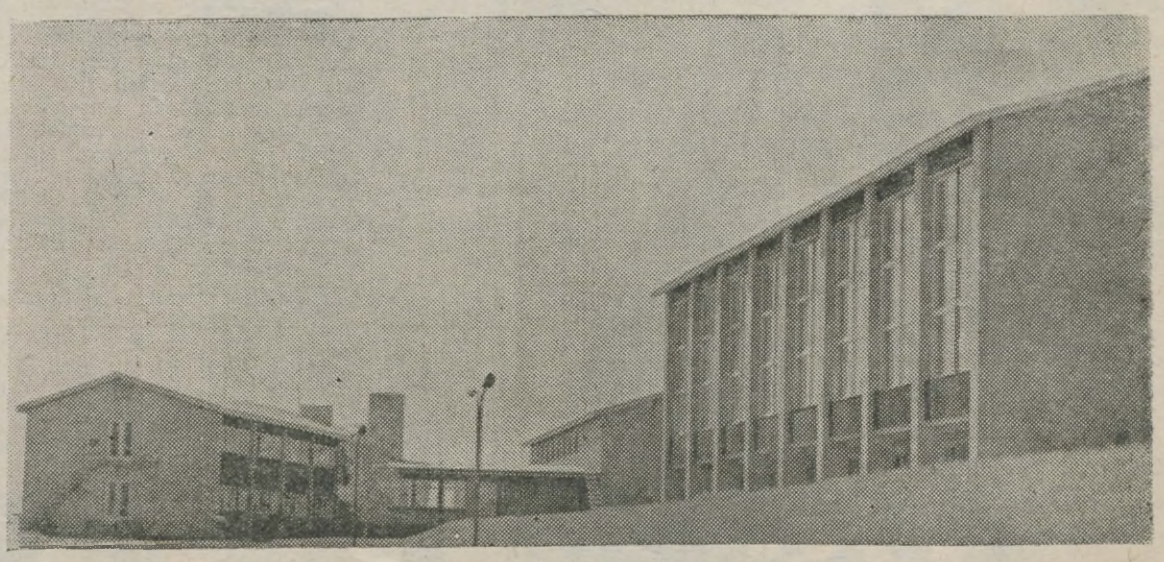
Tulevased nõukogude riigiaparaadi spetsialistid õpivad põhjalikumalt tundma kohalike nõukogude organite spetsiifikat, töö organiseerimist riigiaparaadis, tutvuvad lähemalt informatsiooniteooriaga ning saavad vajalikke teadmisi sotsioloogiast, sotsiaalpsühholoogiast jne.

Majandusõigusliku tsükli üliõpilased, kellest saavad tööstus- ja põllumajanduslike ettevõtete juriskonsuldid, täiendavad oma majandusalaseid teadmisi, uurivad juhtimisteaduse aluseid ning tsiviil- ja kolhoosiõiguse aktuaalseid probleeme. Normatiivse materjali suur hulk nõuab selle tsükli üliõpilastelt eriti suurt töövõimet, head mälu ning analüüsioskust.

Viiendal õppeaastal viibivad üliõpilased neljakuulisel praktikal ametiasutustes ning ettevõtetes, mis ühtib nende tulevaste töökohtade profiiliga. Üliõpilaspõlve viimase aasta järelejäänud kuud mööduvad kiiresti diplomitöö koostamisel ning riigieksamite ettevalmistamisel ja sooritamisel. Juristi elukutseks ettevalmistamine ei seisne mitte üksnes õppimises loengutel, iseseisvas töös seminaride ja praktikumide ettevalmistamisel, kursusetööde kirjutamises, vaid ka osavõtus üliõpilaste teaduslikust tööst, lektoritöös ühingus «Teadus», organiseerimisvõime ja inimestega suhtlemisoskuse arendamises eeskätt mitmekülgse ühiskondliku tegevuse raamides. Sellepärast peab Õigusteaduskonna üliõpilane orienteeruma üheaegselt nii õppimisele kui ka aktiivsele ühiskondlikule tegevusele, eneseteostamisele.

Juristi elukutse on üks vanemaid inimtegevuse alasid. Heaks juristiks saamine nõuab kõrvuti kõrgete tahtelis-moraalsete omadustega treenitud mälu ja laia silmaringi, raudset loogikat, väljakujunenud harjumust pidevaks enesetäiendamiseks, töövõimet, huvi ühiskondlike probleemide vastu. See töö eeldab täielikku sõna valdamist kirjas ja kõnes, füüsilist ja vaimset treenitust. Sellepärast võib noor kirjanduse-, kunsti- ja spordihuviline juristi elukutset valides oma sellealased harrastused kindlalt kanda aktiva poolele.

E. TRUUVÄLI,
keskkoolilõpetaja 1957. aastast,
üliõpilane kuni 1962. a.,
Õigusteaduskonna õppejõud
1966. aastast

Kehakultuuritudengite meka — Kääriku spordibaas

Raamatupalat

РУССКАЯ СТРАНИЦА

Приложение к газете
«TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL»
№ 2
15 марта 1974 г., пятница

Для вас, абитуриенты!

* О наших факультетах *

Что мы знаем о профессии экономиста?

Очень часто студентам-экономистам задают вопрос: «А кем вы будете по окончании экономического факультета?» — «Заведующим магазином, рестораном, банком, директором завода, наконец — самим министром финансов могу стать», — с гордостью отвечает студент экономического факультета.

А что мы знаем о профессии экономиста? В лучшем случае то, что это «модная» специальность, что на вступительных экзаменах надо сдавать историю СССР, математику (письменно), географию СССР и сочинение. Вот и все. А что знает, о чем думает абитуриент, поступающий на экономический, кем он стремится стать? С этими и другими вопросами мы обратились к студентам-первокурсникам экономического факультета.

— Почему решили поступить именно на экономический?

— Уже в школе возникло желание познакомиться с экономикой, т. к. в последнее время очень много говорили о «модности» этой профессии.

— А какое вы имели представление о профессии экономиста, поступая на наш факультет?

— Весьма неопределённое. С профессией врача, учителя знакомишься в ежедневной практике, имеешь какое-то представление об этих специальностях. Желание поближе познакомиться с этой незнакомой нам специальностью и потянуло нас на экономический.

— Должен ли абитуриент, поступающий на экономический факультет, иметь какое-то призвание?

— Не знаем, потому что не имеем конкретного представления о профессии экономиста. Но нас в школе интересовала математика в совокупности с какой-нибудь из гуманитарных наук — скажем, экономикой.

— Средний балл ваших аттестатов?

— «4, 5» и выше. Есть среди нас и медалистки. Одна из них поступала даже в МГУ, но не прошла по конкурсу и поступила к нам.

— Почему на русском отделении экономического факультета мало ребят?

— В школе не знакомят с профессией экономиста. Возможно, ребятам кажется, что экономист — это бухгалтер, отсутствие представления об этой профессии мешает им поступать к нам. Не исключено, что пугает также наплыв женского пола. Появляется миф о том, что это женская специальность.

Было бы целесообразно уже в школе начать знакомить учеников с профессией экономиста.

— Интересно ли учиться на экономическом фак-те?

— Пока да. Особенно хочется отметить полезность введенной совсем недавно дисциплины «Введение в специальность».

Взяв интервью у первокурсников, мы отправились с теми же вопросами к преподавателям нашего фак-та. И вот что сказал нам кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры финансов и кредита А. А. Сузи.

— Наш фак-т готовит специалистов широкого профиля. Студенты отделения финансов и кредита по окончании университета попадают, в основном, в систему мин-ва финансов на должность экономиста или инспектора. Основными вопросами, которыми занимаются работники этой системы, являются государственные доходы и гос. бюджет. В настоящее время в финансовой и кредитной системах существует большая потребность в экономистах с высшим образованием. Поэтому мы не имеем возможности направлять своих выпускников на предприятия. Но существующая подготовка дает возможность нашим выпускникам занимать и на предприятиях любую экономическую должность. Хочется отметить, что у наших финансистов самый широкий профиль подготовки. Они могут заниматься и вопросами планирования производства и труда, и чисто финансовыми проблемами. Работа эта очень нужная, интересная и имеет большое значение в управлении производством.

В настоящее время, когда экономические вопросы выступают все более на первый план в управлении производством, желательно, чтобы руководитель предприятия имел именно экономическое, а не техническое образование. Недостаток технических знаний директора вполне могут восполнить его заместители. Поэтому на данном этапе можно только сожалеть, что среди руководителей предприятий еще мало людей с экономическим образованием. Если директор предприятия по образованию экономист, он отлично разбирается в финансовом механизме предприятия. А последний, в свою очередь, отражает все стороны работы: снабжение, производство, реализацию, организацию труда и т. д., и т. п.

Могу сказать, что очень многие выпускники нашего фак-та занимают ответственные должности. Директор ресторана «Каунас» — наш выпускник. Заместитель председателя Тартуского кооператива, заместитель управляющего республиканской конторой Госбанка, заместители министров торговли, финансов и т. д. — все выпускники нашего фак-та.

Профессия экономиста очень важна. Но, к сожалению, в практике экономике уделяется недостаточное внимание: технические проблемы вытесняют ее на второй план.

Хозяйственная реформа 1965 г. направлена на то, чтобы экономическим проблемам уделялось первостепенное внимание. Достаточно сказать, что после 1965 г. количество экономистов, выпускаемых в нашей стране, удвоилось. Удвоился и наш фак-т: если раньше у нас было две кафедры, то теперь их пять.

В последнее время принято говорить о «модности» профессии экономиста.

Мне это выражение не нравится, т. к. мода — понятие временное, сегодня она есть, завтра ее нет, а профессия экономиста будет важна и необходима всегда.

Филологи ждут пополнения

Филологический факультет — один из самых больших в университете. На нем учится 1171 человек. Из них 342 человека на отделении русского языка и литературы. Правда, величина эта никогда не остается постоянной.

Каждая сессия вносит в нее свои коррективы. Но вступительные экзамены неизменно позволяют 50 лучшим абитуриентам вступить на стезю студента-филолога. А быть им — великое благо. Никто не станет оспаривать, что филологический факультет — один из интереснейших в университете. Здесь учат не только любить и понимать литературу, но и доказывают, что филология — сложная и интересная наука со множеством еще не решенных проблем. Создаются все условия для того, чтобы студенты проявили свои филологические способности. Для этого, начиная с III курса, проводится специализация по литературоведческим и лингвистическим дисциплинам. Студент сам решает, чем он будет заниматься — языком или литературой — и под руководством какого преподавателя работать в семинаре.

Кроме того, наше отделение ежегодно проводит научные студенческие конференции. На эти конференции со своими докладами приезжают студенты из многих крупных вузов страны. Студенческие конференции — одни из самых ярких событий в университете. Здесь каждый, кто стремится к «большой» науке, может продемонстрировать свои способности. Обычно доклады студентов нашего отделения собирают самую большую аудиторию. Это происходит потому, что они, как правило, интересны своей проблемностью, новизной решений.

Но конференция — это праздник, это итог проделанного за год. В течение же года на отделении работает Студенческое научное общество, на котором регулярно заслушиваются доклады не только студентов, но и преподавателей.

Ежедневная студенческая жизнь — это лекции. Филологам повезло. Основная часть их занятий проводится в главном здании университета. Так что они первыми узнают о всех назревающих событиях: о выступлении известного пианиста, о выходе нового номера университетской газеты, о новой выставке в студенческом кафе и т. д.

В главном здании филологи проводят большую часть времени еще и потому, что здесь находится их специальная библиотека. Несмотря на то, что в городе много читальных залов, студенты-филологи предпочитают заниматься в своей «семинарке». Во-первых, здесь можно быстро получить нужную книгу, во-вторых, при желании «слетать» в кафе (оно находится двумя этажами ниже), а кроме того, небольшие помещения семинарской библиотеки делают ее очень уютной. А это не очень утомляет, даже если проводишь в библиотеке целый день.

Но библиотека — не единственное убежище филологов. Они имеют также неплохое общежитие, в котором живут, как правило, по четыре человека в комнате. Общежитие получают все поступившие в университет. Кроме мелких коммунальных удобств, в общежитии имеется телевизор и учебная комната. А на первом этаже находится буфет.

К интереснейшим особенностям отделения относятся также летние практики. После первого курса все студенты едут в фольклорные экспедиции: небольшие группы ребят размещаются по деревням России и Эстонии и собирают там местный фольклор. Обычно это бывают песни, сказки, загадки. О приключениях, которые обязательно происходят в этот период почти с каждым, рассказывают потом все пять лет.

После второго курса — диалектологическая практика. Она отличается от первой сроком и целью: записывается речь жителей определенного района. После третьего курса студенты работают в пионерских лагерях. А по окончании четвертого — имеют свободное лето. Многие в это время едут в студенческие строительные отряды, дабы вкусить и эту сторону студенческого бытия.

На пятом курсе осенью студенты проходят педагогическую практику в школах республики, а весной пишут дипломы или готовятся к госэкзаменам. Все пять лет студенты-филологи заняты интенсивным трудом. Учиться нелегко. Преподаватели на отделении очень сильные и требовательные. Первая встреча с ними абитуриентам предстоит на вступительных экзаменах, которые проводятся в августе. Сдаются 4 экзамена: сочинение, литература и русский язык (устно), история СССР, иностранный язык. Конкурс обычно не так уж велик, но и не так уж мал — 2—3 человека на место.

Г. ЗАГОСКИНА,
секретарь комсомольской организации отделения

Будущим физикам

Почему у нас мало ребят? На эстонских отделениях их хватает, мало почему-то на русском отделении. Здесь можно отметить два момента.

Во-первых, сейчас вообще происходит феминизация высшего образования. Диспропорция в оплате труда специалистов и рабочих физического труда побуждает ребят идти по пути наименьшего сопротивления.

Во-вторых, те из ребят, кто идет в вуз, поступают на технические специальности. В результате на гуманитарных фак-тах не хватает мужчин. Решить эту проблему трудно. Но могу сказать, что существует много ключевых, руководящих экономических должностей, занимать которые желательно мужчине.

Интервью вёл Б. ШПУНГИН,
IV курс, эк. фак-т.

Как показывают исследования по науковедению, для современной эпохи научно-технической революции характерно существование группы наук, находящихся на «лидирующей позиции». В эту ведущую группу входит и физика, с успехами которой связано развитие смежных с ней наук и всего народного хозяйства. Достижения многих направлений физики определяют перспективы технического прогресса. Так, например, известная всем полупроводниковая электроника (транзисторный радиоприемник и т. д.) основывается, в конечном счете, на одной абстрактной отрасли физики — квантовой механике.

В Тартуском государственном университете с 1973 года восстановлен прием на специальность «физика» в группы с русским языком обучения. Срок обучения на физическом отделении 5 лет.

В течение первых двух лет студенты физического отделения получают подготовку по высшей математике, что составляет примерно одну треть объема всех предметов на первом и втором курсах. Это и понятно, так как среди других наук физика является наибольшим потребителем математики. Надо помнить, что в настоящее время создание новой техники на основе эмпирического опыта практически исключено.

Конечно, уже на первом курсе студенты начинают знакомиться и с физическими дисциплинами. Это начинается с курса общей физики и физического практикума. Так как студенты к концу первого года обучения прошли в разделе математических дисциплин курс «вычислительные машины и программирование», то, начиная со второго года обучения, для обработки экспериментальных данных, полученных на практикумах, используются электронные вычислительные машины. На третьем и четвертом кур-

(Продолжение на 2-й странице)

Что делают на матфаке

В современном мире с математикой встречаешься всюду. Мы уже привыкли к таким словосочетаниям, как «математическая биология», «математическая психология», «математическая экономика». И вообще — какую бы дисциплину мы ни взяли, прибавление к ее названию эпитета «математическая» не противопоказано.

Изменилось и традиционное представление о математиках: вместо чудаков, похожих на Паганеля, появились молодые люди, с увлечением занимающиеся спортом. Все большее число родителей хочет, чтобы их дети изучали математику: математика стала модной профессией. Главной причиной такой популярности математики является то, что она из теоретической науки стала прикладной. Математика используется теперь и в повседневной жизни. Все это не значит, что изучать математику стало легче, скорее наоборот.

Математический факультет в ТГУ — один из молодых. Он основан в 1967 году. С этого же года существует и русское отделение матфака. Сначала это было отделение вычислительной математики, а с 1971 года оно стало отделением прикладной математики.

Математический факультет включает 6 кафедр: алгебры и геометрии, вычислительной математики, математического анализа, математической статистики и программирования, теоретической механики, методики преподавания математики. На первых двух курсах главное внимание обращается на основные математические дисциплины, такие, как математический анализ, высшая алгебра и аналитическая геометрия, основания теории множеств и математической логики. Более тесно связан с будущей специальностью только курс программирования, в котором читаются методы использования современной вычислительной техники и студентами приобретаются соответствующие практические навыки. По каждой дисциплине проводятся практические занятия и пишутся контрольные работы.

Начиная с третьего курса, студенты выбирают себе кафедру, при которой они хотели бы овладевать более узкой специальностью. Каждому студенту назначается кафедрой руководитель, который направляет его работу вплоть до окончания вуза. Дальнейшая учебная работа делится на три части: основные дисциплины общей математики, основные курсы прикладной математики и более узкие дисциплины по выбранной специальности. Из общей математики читаются курсы теории комплексной и вещественной переменной, функционального анализа, теории вероятностей и др. Из прикладной математики читаются курсы математической статистики, методов приближенных вычислений, математического планирования, теории случайных процессов и др. Кроме всего этого, на старших курсах студент должен регулярно принимать участие в семинарах и заниматься самостоятельной научной работой. На третьем и четвертом курсах пишутся курсовые работы. По окончании пятого курса происходит защита дипломной работы. После всего этого, сдав за 5 лет учебы 35 экзаменов и 55 зачетов, студент получает диплом, в котором написано, что он является инженером-математиком.

Окончившие отделение прикладной математики направляются в различные научные учреждения в пределах республики в качестве научных работников или в вычислительные центры математиками-программистами. Некоторые студенты получают назначение в вузы на места преподавателей.

Немного о студенческом быте.

Студенты, приехавшие из других городов, поселяются в общежитии на улице Тийги (т. н. «новое Тийги»), в котором живет около половины всех русских студентов матфака. Учебная работа (лекции) обычно заканчивается к 16 часам (для стойких), и дальнейшее свободное время каждый планирует по своему усмотрению: кто занимается в учебной комнате, кто идет в библиотеку, кто в кино. В общежитии можно посмотреть телевизор или просто поговорить с друзьями. К «общежитейским» часто приходят в гости «городские». В университете есть возможности для занятий спортом. Футбольная команда нашего факультета регулярно занимает призовые места на внутриуниверситетских соревнованиях. Правда, первое место пока занять не удавалось. Сборная факультета по баскетболу является чемпионом университета. На отделении устраиваются вечера отдыха. Студенты матфака имеют возможность работать в студенческом строительном отряде, т. к. летом они свободны — практики нет.

В заключение можно сказать, что учиться на матфаке нелегко. Но кто на него поступает и систематически занимается — имеет все шансы успешно его окончить.

При поступлении на матфак сдаются следующие вступительные экзамены: математика (письменно и устно), физика (устно), сочинение. Уже несколько лет на математическом факультете почти нет конкурса, поэтому к нам поступают практически все, сдавшие экзамены на положительную оценку.

О. ЛИСЕНКО,
комсорг русского отделения матфака.

Спортмедики и спорт

Самое молодое отделение медфака приглашает на учебу юношей и девушек, имеющих призвание к медицине и активно занимающихся спортом.

Многие из вас, вероятно, интересовались работой спортивных врачей, но некоторым, наверно, было и невдомек, что у нас в стране с 1964 года есть специальное отделение медфакультета для подготовки врачей спортивного профиля.

Отделение спортивной медицины можно назвать знаменьем времени. Появление специальности спортмедика в системе высшего медицинского образования говорит о том, что физическая культура — немаловажный фактор гармонического развития человека — распространяется все шире, и что для повышения качества массовых занятий населения спортом уже недостаточна подготовка кадров лишь с высшим физкультурным образованием. Для правильного руководства спортивной подготовкой нужны врачи с высоким уровнем знаний.

Говоря о медицине вообще, указывают, что будущее в борьбе за здоровье людей принадлежит профилактике. А что лучше, чем физкультура и спорт, сможет содействовать предупреждению болезней, и кому, как не спортивному врачу, открываются здесь наилучшие перспективы деятельности. Все больше больных как исцеляющее лекарство «принимают» бег и другие физические упражнения.

Все больше и больше людей «отдают свои сердца» спорту. Мы уже не представляем свою жизнь без захватывающих спортивных баталий: сами участвуя в них или наблюдая за поединками спортсменов, мы получаем огромное удовольствие. А связи с зарубежными спортсменами? Не на международных ли спортивных состязаниях крепнут и расширяются дружеские узы между народами? Один английский сенатор после выступления наших гимнасток в Лондоне сказал, что за 30 послевоенных лет дипломаты обеих стран не сделали столько для укрепления взаимных симпатий между людьми наших стран, сколько сделала Ольга Корбут.

Хочется сказать вам, дорогие абитуриенты: современный спорт немыслим без активного участия медицины. И те тренеры, которые имеют глубокие познания в биологических науках (а к таковым относится и медицина) или широко опираются на исследования и непосредственную помощь врачей, нередко достигают со своими учениками вершин спортивного мастерства. Тренер — это педагог, психолог, биохимик, физиолог. И чем выше его подготовка в этих отраслях знаний, тем правильней и сильней его деятельность, тем богаче плоды его труда. Примеры тому: удивительные, как кажется, завоевания спортсменов ГДР или явные успехи лыжников Эстонии.

Выводы о необходимости развития спортивной медицины сделаны давно, но дело еще не поспевает за насущными задачами, диктуемыми временем: наше отделение пока чуть ли не единственное в стране, но двери его открыты для всех, кто желает заняться этим новым и нужным делом.

Сейчас вы уже думаете о работе по будущей специальности — какой она будет? Работа у нас сейчас самая разнообразная. Наши выпускники — это хирурги, сотрудники НИИ, врачи физкультурных диспансеров и спортивных команд: приглашения идут со всех концов страны. Чем объясняется популярность таких специалистов? Наряду со своей специализацией, мы вместе с лечебным отделением за 6 лет прошли весь курс подготовки лечащего врача, поэтому многие наши выпускники — квалифицированные терапевты, травматологи, судовые врачи и т. д.

Но работа ваша начнется уже в университете. Пока это лишь теоретическая часть работы врача, но значение ее надо осознать серьезно.

Теперь об условиях поступления. Прием документов до 30-го июля, экзамены с 1-го августа. Поступить сравнительно легко: отделение молодое, и многие о нем не знают. Первым экзаменом обычно бывает физическое воспитание: гимнастика, спортивные игры, плавание и легкая атлетика (100 м, ядро, высота, 800 м — юноши, 400 м — девушки). Набрать необходимое количество очков для хорошей оценки будет довольно трудно — ведь все виды сдаются в 2 дня. Ориентировочно: для получения хорошего балла нужно показать себя в этих видах на уровне I—III юношеского разрядов. Предстоит экзамен по избранному виду спорта. В нем вам необходимо иметь в этом случае II разряд. Далее — с интервалом в 3—4 дня — сдается химия, физика, биология, русский язык и литература (кто занимался в школе с другим языком обучения — изложение по русскому языку). Главное условие успешной сдачи вступительных экзаменов — ваша практическая и теоретическая подготовка и, что немаловажно, целеустремленное желание стать студентом отделения спортивной медицины ТГУ. Отлично, если вы будете обладать обоими достоинствами. 1-го сентября — торжественная церемония выдачи студенческих билетов. Спортмедики цветами будут встречать в актовом зале ТГУ свою молодую смену. Пожелаем вам этой счастливой минутой начать новый, незабываемый этап своей жизни — студенчество.

СЕРГЕЙ МЕЛЕШЕНКО,
III курс отделения спортивной медицины.

... физикам

(Начало на 1-й странице)

сах студенты изучают общий курс теоретической физики: электродинамику, теорию относительности, квантовую механику, термодинамику и статистическую физику.

На третьем же курсе происходит и распределение студентов по специализациям. В настоящее время в условиях нашей республики необходимы выпускники со следующими специализациями: теоретическая физика, электроника, методика преподавания физики. Специализация осуществляется на основе соответствующих спецкурсов и спецлабораторий.

Выпускники по первой специализации направляются на работу в основном в систему Академии наук ЭССР и высшие учебные заведения. Выпускники-электроники работают на промышленных предприятиях (напр., электротехнические заводы в Таллине, Выруский завод газовых анализаторов и т. д.), а также в физических лабораториях АН ЭССР и вузов.

Выпускники по третьей специализации работают учителями физики в общеобразовательных школах. В связи с этой специализацией надо отметить следующее. Поскольку в последнее время постоянно расширяется возможность применения достижений физики в народном хозяйстве, надо позаботится о преподавании основ этой науки в средней школе на высоком уровне. Поэтому возрастает потребность в учителях, знающих современную физику.

На основе индивидуального учебного плана можно получить и специализацию по биофизике или геофизике. Для этого необходимо, чтобы заинтересованное научное учреждение обратилось в университет с ходатайством, в котором оно гарантирует студенту и место работы по окончании университета. Так как студентам, специализующимся по индивидуальному плану, спецкурсы не читаются (они должны эти курсы изучать самостоятельно), то на индивидуальный план могут претендовать только студенты, имеющие отличную успеваемость.

В заключение несколько слов о подготовке специалистов по химии. В настоящее время в нашем университете на химическом отделении нет групп с русским языком обучения. Однако, как показывает практика, на этом отделении могут успешно учиться те выпускники русских средних школ, которые владеют разговорным эстонским языком. Сочинение, как вступительный экзамен, они могут, с разрешения приемной комиссии, писать по-русски. На химическом отделении можно получить специализацию по трем направлениям: аналитической химии, неорганической и физической химии и органической химии. В связи с развитием биохимии в республике можно претендовать и на индивидуальный план по химии природных соединений. Выпускники по этим специализациям работают в научно-исследовательских институтах, в вузах и в фабрично-заводских лабораториях.

Доц. Ю. ЛЕМБРА,
декан факультета физики и химии

И вспомнят врачи...

Поступающие на русский поток лечебного отделения медицинского факультета сдают физику (устно), химию (устно), биологию, сочинение. Специализация возможна по хирургии, терапии, гинекологии и акушерству (с 4-го курса).

Первые дни июля — памятные для бывших питомцев университета, окончивших медицинский факультет. Навсегда позади остались экзамены, зачеты и связанные с ними переживания. Дни ликования! Ведь за плечами — только что сданные очень ответственные «гос'ы».

...В июле небо в Тарту очень высокое, голубое, легкое. Тепло. Даже жарко. В ослепительном сиянии дня — тяжелое здание университета с мощной колоннадой и двумя рядами окон.

По побитому асфальту спешат к нему студенты, преподаватели, стекаются любопытные прохожие. Кругом цветы. Море цветов. Розы, гвоздики... Сегодня вручаются дипломы врачей ...

...Актовый зал гудит, волнуется, улыбается и старается быть серьезным. Но нет! Это слишком радостный день для того, чтобы быть серьезным и не чувствовать, не ощущать прелести этого счастливого волнения.

Разгоряченные лица, широкие улыбки, блестящие глаза — все это обращено туда, где, как и шесть лет назад, вот так же торжественно вручались этим же молодым людям не дипломы, а студенческие билеты.

...Гремит с галерки оркестр, и музыка свободно льется в открытые окна; студенческий гимн заполняет широкую университетскую паперть и ближайшие улочки.

Шумит, бурлит Университетская улица; с нетерпением ждут момента, когда распахнутся высокие двери университета и выпорхнут стайками, налетят шквалом его вчерашние воспитанники, обменяются поцелуями со своими родными и близкими, сгребут в охапку цветы и, подталкивая друг друга, займут места перед фотоаппаратом и застынут на миг...

...Пройдет время. Многое изменится в жизни. И натруженные руки однажды возьмут эти последние студенческие фотографии, внимательные глаза всмотрятся в знакомые лица, и вспомнится университет, годы учебы, 6 нелегких, но лучших лет юности.

1-й курс.

Все началось именно с первой студенческой осени.

А замечательная пора — золотая осень! Здесь, в Тарту, она такая роскошная... Ноги увязают в опавшей листве, и небо прозрачное ... ах, это бабье лето!

...С неумолимой быстротой бегут короткие осенние дни, до отказа забитые заботами. А все же заманчиво прожить еще день и открыть для себя что-то новое! Например, со смущением обнаружить, что университет — это чуть ли не весь город. Да, за годы учебы он станет твоим добрым приятелем.

...Летит время! Вот первый курс уже штурмует залы библиотек, денно и нощно, презрев робость и страх, наводняет анатомичку, ночами конспектирует Ленина и получает адские смеси на аналитике, решает иногда неожиданные по своему результату генетические задачи и в «свободные» вечера изучает УВЧ-аппарат и познает... Познает, что все узнать и знать все невозможно. А знать надо много, очень много.

...Летит время. Как прекрасно!

2-й курс.

...Старый анатомический театр на Тооме. Ступени, сбитые сотнями и сотнями ног. Тишина и покой Пироговки, той самой, где некогда занимался и работал наш великий соотечественник. Анатомический музей, где можно было уединиться и отдохнуть. Просторный зал, где напряженно колдовали над мышцами, сосудами и нервами.

Анатомия и гистология. Экзамены по этим дисциплинам. Горячая и горячечная пора. Предэкзаменационная лихорадка. Короткие недоспанные ночи. Вулканическое напряжение нервов. И ноющая радость зашедшегося от побед сердца.

3-й курс.

Его не любили вспоминать, хотя и вспоминался он чаще прочих. Миновав его, свободней думалось. Нет, он не являл собой «черные дни реакции». Скорее всего, это был бесконечный подъем в гору, дразнившую еле брезжущей вдали вершиной, после завоевания которой не оставалось сил на победное ликование...

Месячник работы в колхозе и священный трепет перед микробиологией (чтобы пронесло!), грозный призрак надвигающейся весенней сессии и летняя практика, дающая почетное право называться сестрами и братьями милосердия, — так закладывался фундамент будущей профессии.

Он отличался многообразием, этот курс, и не прощал пассивного отношения к себе, но все же хотелось, чтобы его многоликость была достоянием прошлого.

4-й курс.

Опять зима с короткими серыми днями и поздними синими рассветами. Ах, если б она скорее кончилась!

— Братва, вот сдадим топочку (так снисходительно-ласково называли топографическую анатомию) и заживем же мы тогда!... Да-а!... Кончатся наши мытарства. Сподобится увидеть весну...

И мечтательно застывают глаза.

...А вот и сам экзамен. Нелегко перейти этот Рубикон: он забирает как будто все силы, ради него идешь на переоценку многих приятных привычек. Но игра стоит свеч. Надо сделать этот отчаянный шаг.

...Тишина. Лишь звон боя часов каждые полчаса нарушает ее, да время от времени распахиваются двери, чтобы «проглотить» очередную «жертву».

А за дверями... Там с тайным трепетом наудачу тянут «счастливые» билеты, едят глазами инструменты — и выходят в усталом величии с надеждой на окончательное утверждение — о, если бы! — в судьбе.

5-й курс.

Прибавилось уверенности, что выходишь на финишную прямую. И даже появился запоздалый азарт к последним экзаменам. Растет интерес к профессии: надо сделать решительный выбор будущей специальности.

Клубок времени разматывается все быстрее и быстрее. Да и послужной список растет: чины прибавляются. Что ни говори, а звание лейтенанта запаса медицинской службы звучит. Звучит!

Какой замечательный год! Какая замечательная весна минула! А все-таки чуть грустно сознавать, что скоро предстоит расставание с университетом. Отчий дом... С ним многое связано. Но — «время, вперед!», — и мчишься навстречу ему — свист в ушах!...

6-й курс.

Незаметно для себя становишься солидным. Вот и младшие курсы подметили это, роняют при встрече: «Здравствуйте, доктор!» И уже совсем напрасно: «Что новенького в медицине?»

Да, это так. Клиника. Ее повседневные заботы сделались твоей потребностью, и ты стал членом ее клана.

...Особенно памятен последний студенческий февраль: государственная комиссия по распределению решала твою судьбу. О, это очень ответственно — пройти комиссию: ведь подводится итог твоей многолетней работы, учитывается решительно все: твои знания, роль в общественной жизни, интересы, работа в клиниках. О, это какой-то всеобщий бум, ажиотаж. Представляли, что все сверхволнения позади, но, оказывается, мы ошибались. К счастью, время — понятие динамическое. Подошла пора готовить государственные экзамены...

В минуты отдыха, в минуты раздумий промелькнули 6 лет, и память задержалась на дне больших торжеств... Гремит музыка. Чествует медицинский факультет...

С. ИВАНОВА,
медицинский ф-т, 4-й курс.

РЕДКОЛЛЕГИЯ.
ответственный редактор
А. Ю. ТРУММАЛ

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

Kas mitte ökonomistiks?

Kes on siis tänapäeva ökonomist ja millega ta tegeleb? Praegu ei leidu enam rahvamajandusharu, kus ei töötaks kesk- või kõrgema haridusega ökonomiste. Ökonomisti tööpõld on väga lai: lähtudes objektiivsetest majandusseadustest suunab ta majanduspoliitikat konkreetsetes tingimustes. Ökonomist peab seisma hea selle eest, et tööjõu või materiaalsete väärtuste kulutus annaks kõige suuremat efekti.

Sotsialistliku majandussüsteemi puhul lähtub ökonomist eelkõige riiklikest huvidest. Seejuures peab ta tagama igale kodanikule tema seaduslikud õigused. Kui ettevõtted tahavad lasta vahel välja kõrgendatud hinnaga tooteid, peab ökonomist vahele astuma, arvestades tarbijate huve. Kaubatundjad jälgivad, et ettevõtted suunaksid kaubandusvõrku ainult nägusat ja kvaliteetset kaupa. Kaubandusökonomistid hoolitsevad selle eest, et kauplusi oleks piisavalt, et kaubahinnad vastaksid nende tootmiseks tehtud kulutustele jne.

Majandusteaduse kitsamaid eriharusid on palju. TRÜ Majandusteaduskonnas valmistatakse ette rahanduse ja krediidi eriala spetsialiste (nii eesti kui vene keeles); kaubandusökonoomika, kaubandusliku raamatupidamise ja majanduskübernеetika erialal toimub õpetöö eesti keeles (kaubatundjate vastuvõttu 1974. a. ei ole). Et peagi ilmub teatmik «TRÜ Majandusteaduskond 1974», siis pole siinkohal põhjust nendel erialadel pikemalt peatuda. Teaduskonna teatmikke saadame keskkoolidesse, haridusosakondadesse, kutsenõuandlatesse. Kui neid pole võimalik sealt saada, võib neid teie nõudmisel välja saata ka teaduskond, eriti juhul, kui seda soovib suurem grupp.

Majandusteaduskonnas on võimalik õppida nii statsionaarselt kui ka mittestatsionaarselt. Nagu kõigis teaduskondades nii õpitakse ka Majandusteaduskonnas ühiskonnateadusi ja võõrkeeli, ilma milleta tänapäeva nõukogude spetsialist läbi ei saa. Kõigile Majandusteaduskonna üliõpilastele antakse tugev üldmajanduslik ettevalmistus, et nad soovi korral võivad üle minna ka mõnele teisele majandusalasele tööle. Üha enam suureneb matemaatika osa, sest elu nõuab matemaatiliste meetodite ulatuslikku rakendamist rahvamajanduse planeerimisel ja juhtimisel. Sellepärast õpetatakse Majandusteaduskonnas kõrgemat matemaatikat, tõenäosusteooriat, matemaatilist statistikat ja matemaatilist planeerimist.

Tugeva üldise ettevalmistuse baasil saavad üliõpilased ettevalmistuse valitud kitsamal erialal. Praktiliste oskuste omandamiseks näeb õppeplaan ette menetluspraktikat.

Majandusteadlane peab olema avara silmaringiga inimene, kes püsivalt otsib uut ja võitleb aktiivselt majandusküsimuste parema lahendamise eest. Sellepärast on teaduskonnas loodud võimalused fakultatiivsete erikursuste kuulamiseks, tööks teaduslikes ringides, isetegevuseks jne.

Majandusteaduskonna lõpetanu esimene töökoht sõltub tavaliselt valitud kitsamast erialast. Rahanduse ja krediidi eriala lõpetanud suunatakse tööle ökonomistidena rahandusorganeisse või ettevõtetesse, inspektoritena pankadesse. Mitmekesine on kaubandusraamatupidajate tööpõld: nad koguvad, süstematiseerivad ja töötlevad kaubandusettevõtetele ja -organisatsioonidele tööks nii vajalikku informatsiooni. Selleks kasutatakse järjest sagedamini arvutusmasinaid. Tänapäeval on tsentraliseeritud raamatupidamisosakond kaubandusorganisatsiooni juhtimisaparaadi olulisemaid lülisid, pearaamatupidaja aga ettevõtte tähtsamaid majandusjuhte. Kaubandusökonomistid on tavaliselt kaupluse juhataja asetäitjad, planeerijad, kaubandusinspektorid, kaubandusorganisatsioonide osakondade juhatajad jne. Küberneetikud hakkavad tööle plaaniorganites, raamatupidajad kaubastutes ja ETKVL-i süsteemis.

Iga lõpetanu ametialane edukus sõltub tema praktilisest tööst ja arenemisvõimest, kuid üldiselt on TRÜ Majandusteaduskonna lõpetanute teenistusalane edutamine toimunud kiiresti. Nii töötab meie lõpetanuid ministeeriumides valitsuste juhatajatena, nende asetäitjatena, osakonnajuhatajatena, riigipangaosakondade ja rahandusosakondade juhatajatena ja paljudel teistel vastutavatel kohtadel. Palju lõpetanuid on läinud teaduslikule tööle, õppejõududeks kõrgematesse või keskeriõppeasutustesse, ajalehtede toimetustesse, partei- ja ametiühinguorganeisse.

Majandusteadlase töö on huvitav, sest puhtmajanduslike küsimuste lahendamisel tuleb kokku puutuda ka paljude teiste alade (haridus, tervishoid, tootmistehnoloogia, kirjandus jne.) põhiküsimustega, hoiab alati kursis meie elu aktuaalsete probleemidega.

Majandusteaduskonna dekaan
V. KRINAL

BIO-GEO

Igal sügisel uueneb Bioloogia-Geograafiateaduskond ligi saja noore tudengi võrra, kes soovivad saada kõrgemat haridust bioloogias, geograafias või geoloogias. Nimetatud kolm eriala iseloomustavad teaduskonnas tehtavat tööd ja lõpetajate spetsiaalsusi ainult ligikaudu. Kitsama eriala valikul tuleb leida endale sobiv 10—15 pakutava hulgast. Valikust sõltub nii stuudiumi kui ka tulevase töö iseloom.

Bioloogia-Geograafiateaduskonda astujad peavad juba sisseastumiseksamitel teadma, kas neist saavad tulevased pedagoogid — bioloogia-keemia või bioloogia-geograafia õpetajad — või lõpetavad nad ülikooli teoreetilise eriharu.

Esimesel kahel õppeaastal pedagoogilise ja teoreetilise eriharu üliõpilastel stuudium oluliselt ei erine. Õpitakse oma eriala üldisi aluseid, ühiskonnateadusi, matemaatikat ja keemiat. Kolmandale kursusele jõudes peab teoreetilise eriharu tudengitel olema langetatud otsus kitsama eriala kasuks.

Bioloogiaosakonna teoreetikutel on võimalus valida botaaniku, geneetiku, biokeemiku, mikrobioloogi, taimefüsioloogi ja zooloogi elukutsete vahel. Kitsamate erialade omandamine toimub vastavate kateedrite juures.

Geograafiaosakonnas peavad teoreetikud aga otsustama kas füüsilise geograafia, majandusgeograafia või klimatoloogia-hüdrobioloogia kasuks. Geograafiaosakonnas valmistatakes ette ka geoloogе.

Nimetatud erialades võib omakorda veelgi kitsamalt spetsialiseeruda.

Õppimine teaduskonnas on pingeline, kuid huvitav ja vaheldusrikas. Loengud vahelduvad praktiliste töödega laboratooriumis, suvel aga õpitakse tundma loodusе saladusi välipraktikal, mis toimuvad nii meie vabariigis kui ka kaugel väljaspool Eestit.

Eksperimentaalse kallakuga erialade — biokeemia, mikrobioloogia, taimefüsioloogia ja geneetika — õppijad viibivad menetluspraktikal mitmesugustes uurimisasutustes, omandades laboratooriumi uurimistöö kogemusi. Vajaduse korral kasutatakse baasidena ka teisi asutusi, reeglina Teaduste Akadeemia instituute.

Meie tudengid on oma diplomitöödeks kogunud materjali nii Eesti TA asutustes kui ka Moskva ja Novosibirski tsentraalsete instituutide laboratooriumides. Korduvalt on meie tudengite võistustööd üleliidulistel konkurssidel saanud võitjate auhinna vääriliseks. Tänavu võitis aga biokeemia eriala lõpetaja M. Saarma töö ribosoomide peenstruktuurist ühe kolmest Üleliidulise Teaduste Akadeemia medalitest, kus konkurentideks olid staažikad elukutselised teadurid.

Mitmekesised on Bioloogia-Geograafiateaduskonna lõpetajate töökohad. Pedagoogid suunatakse tööle vabariigi koolidesse. Teoreetilise eriharu lõpetajad leiavad töökohad uurimisasutustes, keskkonnakaitse süsteemis (botaanikud, zooloogid, geograafid) projekteerimis- ja planeerimisasutustes ning klimatoloogia-hüdroloogia teenistuses (geoloogid, geograafid). Järjest enam nõuavad bioloogе (mikrobioloogid, biokeemikud) toiduainete tööstus ja meditsiiniasutused. Bioloogia-Geograafiateaduskonnas omandatavate erialade hulgast peaks igaüks, kes tunneb huvi meid ümbritseva looduse seaduspärasuste vastu, leidma midagi, mis vastab tema huvidele ja võimetele.

J. SIMISKER,
TRÜ taimefüsioloogia ja -biokeemia kateedri v.-õpet.

Aasta-aastalt on paranenud üliõpilaste elamistingimused. Rekordilise ehitustempoga rajati Leningradi maanteele kaks kõrghoone-tüüpi ühiselamut, kus kahe- ja kolmeinimesetubades võib mõnusasti välja puhata loengu- ja seminariväsimust ning valmistuda uueks päevaks.

Õpime arstiks

Üks suuremaid ja vanemaid teaduskondi Tartu Riiklikus Ülikoolis on Arstiteaduskond. Raviosakonda võetakse igal õppeaastal vastu 150 üliõpilast (eesti ja vene õppekeelega osakondadesse kokku).

Raviosakonna ülesandeks on ette valmistada raviarste. Esimesel kahel kursusel saavad üliõpilased ettevalmistuse füüsikas, keemias, anatoomias, histoloogias, füsioloogias ja biokeemias, mis on aluseks järgnevatele meditsiinilistele õppeainetele. Kolmandal kursusel alustatakse tööd haiglates. Neljandal, viiendal ja kuuendal kursusel omandavad üliõpilased põhjalikud teadmised kõigis kliinilistes ainetes. III kursuse lõpetamise järel toimub suvepraktika meditsiiniõdedena. IV ja V kursuse üliõpilased on suviti õppepraktikal vabariigi haiglates arsti abilistena. VI kursuse lõpetamise järel sooritatakse riigieksamid arstikutse saamiseks.

Kõik raviosakonna lõpetanud suunatakse pärast riigieksamite sooritamist üheaastasele spetsialiseerumisele järgmistel erialadel: teraapia, kirurgia, röntgenoloogia, neuropatoloogia, nakkushaigused, psühhiaatria, oftalmoloogia, otorinolarüngoloogia. Internatuur toimub vabariigi parimates raviasutustes ning lõpeb eksamiga vastaval erialal. Noor spetsialist asub tööle suunamiskomisjoni poolt määratud raviasutusse.

Ülikoolis õppimise vältel saab iga üliõpilane teha teaduslikku tööd teda huvitaval erialal.

T. SOO,
pediaatria kateedri assistent

...stomatoloogiks

TRÜ Arstiteaduskonna stomatoloogiaosakond valmistab ette stomatoloogia eriala arste peaasjalikult meie vabariigi raviasutuste tarbeks. Stomatoloogia kui spetsiaalsus koondab endasse hammaste ja nende kõrvalkudede ning teiste suuõõne elundite haiguste kliinilise käsitluse, samuti lõualuude, näo ja kaela ülemise piirkonna haigused. Seoses sellega peab stomatoloog omandama eelkõige meditsiini põhialused nii nagu teiste erialade arstidki ja alles sellel baasil saab omandada stomatoloogia erialad. Stomatoloogia jaguneb nelja suuremasse erialasse: terapeutiline stomatoloogia e. konservatiivne ravi, kirurgiline, ortopeediline ja laste stomatoloogia. Stomatoloogilistest haigustest on olulisemad kaaries e. rahvapäraselt hambasöövija ja hambakõrvalkudede haigused e. parodontopaatiad. Kaariesse on haigestunud täiskasvanud elanikkonnast ligilähedaselt 90—100%, parodontopaatiatesse 50—80%. Seega võib julgelt öelda, et iga inimene vajab pidevalt stomatoloogilist arstiabi. Vastavalt NLKP XXIV kongressi otsustele suurendada elanikkonnale antava spetsialiseeritud abi mahtu, suureneb pidevalt ka stomatoloogilise abi ulatus. Samaaegselt täiustuvad ka stomatoloogi tööks vajalikud instrumendid ja aparatuur, mis peaks köitma ka tehniliste huvidega noori. Suurem arv stomatoloogidest töötab linnade stomatoloogia polikliinikutes või rajoonihaiglate stomatoloogia kabinettides. Komplitseerituma kirurgilise abi andmiseks on avatud Tartu ja Tallinna kliiniliste haiglate baasil statsionaarsed osakonnad. Kirurgiline ja ortopeediline stomatoloogia on kõigiti sobiv eriala meestele.

Noored, arsti kutse omandamine eeldab häid vaimseid võimeid ja järjekindlust. Stomatoloogiat tulgu õppima eriti need, kel peale eespool öeldu on ka osavad käed ja tugev tervis.

Dotsent N. VIHM,
stomatoloogia kateedri juhataja

...farmatseudiks

Farmaatsia on teadus, mis käsitleb igat liiki ravimite ja teiste raviprofülaktiliste vahendite varumist, valmistamist, säilitamist, kontrollimist ja väljastamist.

TRÜ Arstiteaduskonna farmaatsiaosakond valmistab ette kõrgema haridusega farmatseute — proviisoreid. Osakonna I kursusele võetakse igal aastal vastu 35 üliõpilast. Õpingud vältavad 5 aastat, sellele lisandub üks aasta stažööripraktikat asutuses, kuhu lõpetaja on tööle suunatud. Õppeplaanis on eriala põhidistsipliinide nagu ravimite tehnoloogia, farmatseutilise keemia, farmakoloogia, farmakognoosia, farmaatsia-ala organisatsiooni ja ökonoomika kõrval pearõhk asetatud keemiale — õpitakse nii anorgaanilist kui orgaanilist keemiat, analüütilist keemiat, füüsikalist ja kolloidkeemiat, biokeemiat. Igal aastal on viiel II kursuse edukalt edasijõudval üliõpilasel võimalus suunduda farmaatsiat õppima välismaale, kas Ungarisse või Poolasse.

TRÜ Arstiteaduskonna farmaatsiaosakonna lõpetaja saab proviisori kvalifikatsiooni ja on spetsialiseerunud ühele kolmest võimalikust kitsamast spetsiaalsusest: 1) proviisor-organisaator, kelle põhikohustuseks on töö organiseerimine ja suunamine, ülesannete täitmise kontroll, majanduslike probleemide lahendamine; 2) proviisor-keemik-analüütik kontrollib ravimpreparaatide kvaliteeti, viib läbi nii kvalitatiivset kui kvantitatiivset analüüsi; 3) proviisor-tehnoloog tegeleb ravimite valmistamise probleemidega nii apteekides kui farmaatsiatööstuses.

Valdav osa osakonna lõpetajatest suunatakse tööle ENSV Tervishoiu Ministeeriumi Apteekide Peavalitsusele alluvatesse ettevõtetesse — juhtivatesse organitesse, apteekidesse, apteegiladudesse, kontroll-analüüsi laboratooriumidesse. Et farmaatsiaosakonnas omandatud ettevalmistus on tugeva bioloogia- ja keemiaalase kallakuga, on ta hästi rakendatav ka paljudes teistes tööstus-, toiduainete, kliinilistes ja teaduslikes laboratooriumides. Töötajate ülekküllust farmaatsia erialal ei ole.

Ootame farmaatsiaosakonda energilisi, heade organisaatorivõimetega, keemiast huvituvaid noori, kes soovivad end pühendada koos arstidega inimeste tervise kaitsele.

A. PADAR,
farmaatsia kateedri assistent

...pediaatriks

Sünnib laps. Kas temast kasvab kehaliselt hästi arenenud, terve, vaimselt võimekas, elurõõmus abiturient? Või on ta 18-aastasena kas kühmus, lonkav, südamerikkega või muu siseelundi kahjustusega õnnetu nooruk. Või ta hoopis hukkub juba elu hakul? See sõltub määravalt pediaatri tegevusest.

Teadus laste haiguste vältimisest ja ravist on viimastel aastakümnetel arenenud väga kiirelt. Käesoleval ajal tehakse laste nakkushaiguste vastu edukalt mitmesuguseid kaitsesüstimisi. Haiguste ravimiseks on kasutusele võetud uusi tõhusaid ravivõtteid. Seejuures on aga väga tähtis lapse haiguse varajane avastamine, sest õigeaegse ravi puhul ta paraneb jääknähtudeta.

Lastel tekivad haigused kergesti ja kui neid õigeaegselt ei diagnoosita, võib haiguse kulg olla halb. Haiguste varajane diagnoosimine väikestel lastel on aga lihtsam kui täiskasvanutel. Nad ei oska küll oma vaevusi selgelt esitada, kuid nende siseelundid ei ole veel kordu-vatest haigustest kahjustatud, mistõttu haigestunud elundi kindlakstegemine pole keeruline.

Terveid lapsi armastab igaüks. Pediaater peab aga armastama ka raskelt haigeid ja vigaseid lapsi, tal peab olema tahet võidelda nende tervise eest. Pediaatriaosakonna lõpetanud asuvad tööle jaoskonna pediaatritena, lastekollektiivide, sanatooriumide ja lastehaiglate arstidena. Osal on võimalus spetsialiseeruda laste kõrva-nina-kurguhaiguste, silmahaiguste, närvihaiguste ja teiste erialade spetsialistideks.

Pediaatrite ideaaliks on, et üksgi laps ei sureks ega jääks vigaseks. Käesoleval ajal on aga mõnede lastehaiguste ravi küsimused veel lahendamata. Pediaatriaosakond ootab teadusehuvilisi noori, kes tahaksid rakendada kogu oma jõu nende teaduslike probleemide lahendamiseks, mida senine teadlaste põlvkond pole suutnud.

Dots. L. KERES,
TRÜ pediaatria kateedri juhataja

Ülikoolist

Meie ajalehe napp ruum ei võimalda rääkida paljust, mis ootab noori Tartu Riiklikus Ülikoolis, mis kujundab tema õppe- ja arenguaastaid. Aga Ülikooli Teaduslik Raamatukogu loetleb oma köidete arvu üle 3,3 miljoni ja igal aastal tuleb juurde 100 000 uut raamatut. Ülikooli ühiselamud annavad peavarju pea kõigile soovijatele, ülikooli söökla ja einelaud pakuvad mõõduka hinna eest tervislikku ihutoidust, ülikooli kohvikus võib ergutava kohvitassi juures veeta hubase ja kasuliku pooltunni või sõprade seltsis mõnusa õhtu, kuulates muusikat ja uudistades järjekordset kunstinäitust. Tõsi — õpperuumidega on kitsavõitu, kuid Tähe tänava alguses kerkivad moodsa füüsikakorpuse seinad ja Maarjamõisa kanti plaanitakse avarat auditooriumide hoonet. Ülikool kasvab ja areneb...

Spordipedagoog

Möödas on aeg, kus sportlased jõudsid võitjapedestaalile isiklike katsetuste, kogemuste ja eeskujude kopeerimise varal. Kaasajal peitub igas spordisaavutuses sportlase tahte, higi ja vaeva kõrval alati treeneri tarkus. Mida kõrgemale tõuseb «latt» võistlustel, seda suuremaid nõudeid esitatakse treeneri teadmistele. Kes siis on kaasaegne treener ja millised peavad olema tema teadmised?

Teaduslik uurimistöö on näidanud, et spordisaavutuse aluseks on ulatuslikud muutused organismis, tema kudede ja isegi rakkude koostisosade struktuuris, energiavarudes, ainevahetusprotsessides, sise-elundite talitluses ning elutalitluslike protsesside ja liigutuste koordinatsioonis. Kõik need muutused tekivad sportlasel otstarbekalt korraldatud treeningu tulemusena. Seega treeninguprotsessi juhtija — treener — on tegelikult sportlase organismi ehituse ja talitluse muutja. Kui arsti ülesandeks on kutsuda haiges organismis esile sellised muutused, mis tagavad tervise taastumise, siis spordipedagoogi ülesandeks on kutsuda terves organismis sellised muutused, mis teevad ta veelgi tervemaks, tugevamaks ja saavutusvõimelisemaks. Kui arsti käsutuses on põhiliste abinõudena vastumürk ja nuga, siis spordipedagoog täidab omi kohustusi mitte sugugi vähem mõjusa abinõu kasutamisega — süsteemikindlalt korduvate kehaliste harjutuste abil. Ja lõpuks, samuti kui arst saab ka spordipedagoog täita oma ülesandeid edukalt ainult siis, kui ta põhjalikult tunneb inimese organismi ehitust ja talitlust ning selle aluseks olevaid füüsikalisi ja keemilisi protsesse.

Organismi tundmisele peab lisanduma metoodiline tarkus ja oskus organismi otstarbekalt mõjutada kehaliste harjutuste abil, s. o. tarkus, kuidas on ühel või teisel juhul kõige parem treenida. Treeningus pole aga sportlane mitte passiivne käsutäitja, vaid aktiivne osavõtja, kelle tahtel ja püüdlustel on suur kaal. Seetõttu ei saa treener töötada kui dresseerija, vaid ta on tegelikult sportlase kasvatajaks ja nõuandjaks. Et treeneri sõnadel oleks sportlase silmis autoriteeti, peab ta, esiteks, oma tööd põhjalikult tundma, teiseks, oskama sportlasele läheneda kasvatuslikult. Treener peab saavutama oma sõnade mõjujõu ka kõige raskemates situatsioonides, näiteks kui treeningul hakkab sportlasel nappima tahe ja eesmärgikindlus, kui pingeline konkurents viib sportlase endast välja, kui ta kaotab usu endasse, kui raske ebaõnnestumine on sportlast masendanud, kui võidujoovastus sisendab sportlasele üleolekutunde ja upsakuse, kui meri alaneb tal põlvini. Järelikult pole mõeldav hea treener, kes poleks samal ajal hea psühholoog ja peene pedagoogilise taktiga kasvataja.

Meie ühiskond nõuab kasvavalt põlvkonnalt mitte üksnes teadmiste omandamist, vaid ka tugevat tervist, sest ainult terves ja tugevas organismis muutuvad teadmised liikuma panevaks jõuks.

Siit tuleneb spordipedagoogi ühiskondlik funktsioon, sõltumata sellest, kas ta töötab koondvõistkonna või lastespordikooli treenerina, kehalise kasvatuse õpetajana või rahvaspordi organisaatorina. On ju kõik see, mis on aluseks sportliku saavutuse võime ja kehalise täisvõime tõusule, aluseks tervise tugevnemisele. Kaasajale omases psüühilise pinge rikkas elus on krooniline liikumisvaegus saanud üheks põhilisemaks tervist nõrgendavaks teguriks. Selle teguri kahjuliku mõju kõrvaldamisele on kutsutud spordipedagoog. Noorte huvi spordi vastu ja püüd kõrgetele saavutustele aitab nooruses luua tervisele tugeva vundamendi, millele rajanev «tervisehoone» laguneb või kindlustub sõltuvalt kehalisest aktiivsusest edasises elus, sõltuvalt rahvaspordi järjepidevast harrastamisest.

Selliseid spetsialiste — spordipedagooge — valmistatakse ette TRÜ Kehakultuuriteaduskonnas. Õppeaeg kestab 4 aastat (kaugõppeosakonnas 5 aastat). 1974. a. võetakse teaduskonda vastu 50 statsionaarset ja 25 kaugõppeüliõpilast. Teaduskonna lõpetanud asuvad treeneritena tööle spordikoolidesse, spordibaasidesse, spordiorganisatsioonidesse ja asutuste kehakultuurikollektiividesse. Oma töös parimaks osutunuile usaldatakse koondvõistkondade ettevalmistus. Lisaks treeneritele valmistab teaduskond ette ka kehalise kasvatuse õpetajaid ja spordiorganisaatoreid (spordikomiteede ja -ühingute juhtivad töötajad, asutuste kehakultuurimetoodikud).

A. VIRU, dekaan

Ülikooli naisvõimlemisosakonnas arendab oma kehalisi võimeid ja liikumisoskust üle 400 üliõpilase. Tütarlapsed pildil on osakonna valikrühmast.

Saada matemaatikuks

Vaid paar aastakümmet tagasi küsis abiturient matemaatikaõpetajalt, kes ise täiendas oma teadmisi kaugõppe teel: «Õpetaja, ütelge, mis matemaatika see on, mida ülikoolis veel viis aastat õpetatakse?» Õpetajal oli raske vastata, sest koolimatemaatika silmapiir oli neil päevil õige kitsas. Abi ei leidnud küsija ka ajalehtede ja ajakirjade veergudelt. Matemaatikast kirjutati tollal õige harva ning sellest kaugel seisvale inimesele (ja matemaatikule endalegi) näis, et vestlust matemaatikast suudab mõista vaid õpetatud spetsialist. Kõigi asjasse pühendamatute jaoks oli «suur matemaatika» salapärane seitsme luku tagune raamat.

Muutunud on aeg, muutunud on ka matemaatika asend ühiskonnas ja inimeste teadvuses. Nüüd on kõik lugenud midagi küberneetikast ja elektronarvutitest, pole saladus, et matemaatikud õpetavad masinaid mõtlema. Inimesi ei hämmasta sõnaühendid «majandusmatemaatika», «matemaatiline lingvistika», «mänguteooria» jne. Kaugetele planeetidele laskuvad kosmoseraketid on kõigi pilkudele avanud mitte ainult moodsa füüsika ja keemia, vaid ka kaasaegse matemaatika võimsuse. Uued tuuled puhuvad koolideski, kus uuendamise tähtsaimaks eesmärgiks on õppuri silmaringi avardamine, kaasaegse matemaatika ääretute perspektiivide näitamine. Matemaatikud ise on hakanud tundma vajadust olla mõistetud kõigi poolt. Nende uurimuste üheks oluliseks eesmärgiks on «ümber kujundada kaasaegse matemaatika loogilised alused nii, et neid saaks esitada koolis 14- kuni 15-aastastele õpilastele.» (akadeemik A. N. Kolmogorov)

Millest tuleneb matemaatika selline võimsus? «Matemaatika varustab meid tegelikkuse uurimiseks õige üldiste ja õige täpsete mudelitega, mis erinevad oluliselt teistest teadustest pärinevatest vähem üldistest ja vähem selgepiirsetest mudelitest.» (V. Uspenski) «Matemaatikal on võime peegeldada ja modelleerida mistahes mõtlemisprotsesse.» (M. Kac ja S. Ulam)

Matemaatika muutub ja ometi säilib temas kõik. Kord tõestatud teoreem ei lakka kunagi olemast tõene; võib vaid ilmneda, et ta on lihtne erijuht mingist palju üldisemast tõest. Seega avastab ja uurib matemaatika igipüsivaid tõdesid. Muide, tõesusest on veel vähe, et anda teoreemile väärikas koht matemaatika aareteloos. Selleks peab teoreem olema veel kasulik, huvitav ja — kaunis. Kõigist teadustest on matemaatika kõige lähemal kunstile.

Muutunud on ka kujutlus matemaatikust. Temas ei nähta enam eluvõõrast veidrikku, kes tegeleb mitte kellelegi vajalike ja mitte kellelegi mõistetavate probleemidega. Matemaatiku elukutset ümbritseb lugupidamine, sest tema käsutuses on kõigile kasulikud, kõiki abistavad, kogu ühiskonda suunavad teadmised. Matemaatikuid on palju; neid kohtab tööstuses ja põllumajanduses, teaduslikes uurimisasutustes ja projekteerimisinstituutides, plaaniorganites ja statistikavalitsustes. Nõudmine kvalifitseeritud matemaatikute järele kasvab aga aasta-aastalt.

ENSV-s valmistab ette kõrgema haridusega matemaatikuid põhiliselt vaid TRÜ Matemaatikateaduskond. Vastu võetakse kolme osakonda — rakendusmatemaatika, puhtmatemaatika ja matemaatika pedagoogilisse osakonda. Kõigi osakondade üliõpilased saavad kahel esimesel kursusel üldise ettevalmistuse matemaatika klassikalistes distsipliinides, õpitakse tundma elektronarvutite ja programmeerimise saladusi. Kolmandast kursusest peale toimub spetsialiseerumine kitsamale erialale. Viimane, viies kursus on pühendatud õppepraktikale vabariigi mitmesugustes asutustes ja koolides ning diplomitöö kirjutamisele ja riigieksamitele.

Rakendusmatemaatika eriala lõpetajad suunatakse tööle väga mitmesugustesse ametkondadesse, kus kasutatakse arvuteid ning tegeldakse automatiseeritud juhtimissüsteemide loomise ning ekspluateerimisega.

Rakendusmatemaatika eriala lõpetajad suunatakse tööle väga mitmesugustesse ametkondadesse, kus kasutatakse arvuteid ning tegeldakse automatiseeritud juhtimissüsteemide loomise ning ekspluateerimisega.

Pedagoogilise osakonna lõpetajad omandavad matemaatiku ja matemaatika pedagoogi kutse ja suunatakse tööle vabariigi koolidesse.

Puhtmatemaatika osakonna lõpetajatest osa (vastavalt võimetele) jätkab edaspidi tööd kas kõrgemates koolides või uurimisasutustes.

Kaaludes küsimust, kas astuda Matemaatikateaduskonda või mitte, on soovitav arvestada lisaks kõigele eelnevale veel järgnevaid märkusi:

1) õpingud Matemaatikateaduskonnas on iõukohased kõigile neile, kellele matemaatika ja füüsika ei valmistanud raskusi keskkoolis ja kellel on head töötahet,

2) matemaatika eriklassi lõpetaja loomulikuks enesetäiendamise jätkuks on õppimine Matemaatikateaduskonnas,

3) Matemaatikateaduskond on avatud kõigile matemaatikahuvilistele abiturientidele; matemaatika eriklassid ei suuda kaugeltki täita vabu kohti,

4) Matemaatikateaduskonda vastuvõtul konkurssi praktiliselt ei esine,

K. ARIVA,
Matemaatikateaduskonna prodekaan

Laul teeb rinna rõõmsaks

Kas ikka tõesti? Mõelda, et pärast loenguid, seminare ja praktikume täistuubitud päeva peab inimene kaks korda nädalas kaks ja pool tundi majas istuma. Rääkimata nädalast nädalasse korduvate harjutuste pooltunnist, mida hääleseadeks kutsutakse.

Ja ometi on ülikoolis kakssada inimest, kes seda paljuks ei pea. On ju TRÜ Akadeemiline Naiskoor Vaike Uibopuu juhatusel ja Tartu Akadeemiline meeskoor Alo Ritsingu käe all. Proovidel saavad ajapikku selgeks nii oma kui välisklassika, vennasrahvaste lauluparemik ja eesti heliloojate uudislooming. Rahva ette astutakse traditsioonilise ühiskontserdiga detsembris ja iseseisvate kevadkontsertidega Tartus ja Tallinnas. Nende vahele mahub aga rohkesti väiksemaid esinemisi koolides, aktustel, ettevõtetes ja kooriliikmete suurpäevadel. Vastutusrikastele ülesastumistele eelnevad laululaagrid, kus peale laulmise ka mõnda muud särtsakat ette saab võtta. Lausa lustipidusid on peetud omavahel ja sõpruskooridega TPI-st ja Tomskist. Suvi tõotab puhkelaagreid, veepidusid, laulupidusid. Seljataga on ka hulk laulumatku küll Saaremaale, küll Saksamaale, Poolasse ja Siberisse, Baltimaile ja grusiinlastele külla.

Ülikooli 40-liikmeline kammerkoor pole veel kolmeaastanegi, kuid oma kambatraditsioonid on juba neilgi. Kõige tähtsam on aga ikka lauluvõlu. Vaike Uibopuu ja Tiiu Otsuse tundlike sõrmede all sünnivad läbipaistvad helipõimingud vanast muusikast, spirituaalide omapärane hingus ja moodsad kobarakordid.

Nii me elame. TRÜ naiskoor pühitseb tuleval aastal 30. kooskäimise juubelit, TAM sai kahe aasta eest 60. Kuid keskmine vanus on vastavalt 22 ja 28. Laul teeb rinna rõõmsaks ja rõõm hoiab noore. Eks veenduge ise — veel märtsikuus tuleb ettekandele Carl Orffi lavaline kantaat «Carmina Burana», üks saatusetunnetusest raamitud renessanslik armurõkatus. Esitavad ülikooli naiskoor, TPI meeskoor, solistid ning Eesti TV ja Raadio Sümfooniaorkester Eri Klasi juhatusel. Juulis aga seisavad ees VI üliõpilaslaulupeo kuumad päevad, seekord taas Tartus.

S. MURUMETS

Olümpiaad

Vastavalt NSVL Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi ja ÜLKNÜ Keskkomitee sekretariaadi ühisele otsusele viiakse Nõukogude Liidu kõrgemates koolides läbi olümpiaad «Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress». Olümpiaadi ülesandeks on kaasa aidata üliõpilaste hulgas sügavate teadmiste omandamisele, kaasaja teaduse probleemidesse loomingulise suhtumise arendamisele ja huvi tõstmisele oma eriala vastu.

Olümpiaad toimub kolmes voorus — õppeasutuse sisene (märtsikuus), vabariiklik (aprillis) ja üleliiduline lõppvoor Moskvas käesoleva aasta oktoobris.

Olümpiaad viiakse läbi üldainete ja eriala konkurssidena. Üldainete konkursid toimuvad **matemaatikas** (neile, kes õpivad matemaatikat üldainena, s. o. kõikidele, välja arvatud Matemaatikateaduskonna üliõpilased), **füüsikas, keemias, bioloogias, vene keeles ja kirjanduses ja võõrkeeles** (inglise, saksa, prantsuse).

Eriala konkursid toimuvad vanemate (enamasti III—V) kursuste üliõpilaste hulgas samades ainetes, nagu üldaine konkursid (seega näiteks bioloogia erialakonkurss bioloogiaosakonna üliõpilastele).

Peale nende toimuvad 1973. a. kursuse- ja diplomitööde ning menetluspraktikate konkursid.

Konkursid toimuvad enamasti kirjalike töödena järgmiselt: matemaatikas 28. III, füüsikas 17.—23. III õpperühmade kaupa, keemias 25. III (eriala) ja 28. III (üldaine), bioloogias 18.—28. III kursuste ja õpperühmade kaupa, vene keeles ja kirjanduses 20. III (eriala) ja 25.—26. III (üldaine), võõrkeeltes 29. III, eesti keeles ja kirjanduses 23. III.

Lähemat informatsiooni konkursside kohta saab matemaatilise analüüsi, üldfüüsika, anorgaanilise keemia, taimesüstemaatika ja geobotaanika, vene keele, eesti keele ja võõrkeelte kateedritest.

Üldaine ja eriala konkursside tulemuste alusel moodustatakse parimaid vastuseid andnud üliõpilastest 5-liikmelised võistkonnad, kes suunatakse vabariiklikule olümpiaadile, millest võtavad osa kõik Eesti NSV kõrgemad õppeasutused.

Konkursside võitjaid autasustatakse.

Lähem informatsioon olümpiaadi kohta ilmub meie ajalehe järgmises numbris.

Niisiis — kõik olümpiaadile! Aga seekord — täpsemalt, sügavamalt, originaalsemalt!

Olümpiaadi esimese vooru orgkomitee

Noori tõlkima

püüab innustada iga-aastane ülikooli tõlkekonkurss — järgmisel õppeaastal toimub see viiendat korda järjest. Eeskätt on võistlus mõeldud filoloogidele, kes tunnevad kutsumust saada kirjanduse vahendajateks emakeelde. Kogemus on näidanud, et parimad võistlustööd küünivad meie vilunud tõlkijate tasemele. Neid on avaldanud «Looming», «Noorus», «Kultuur ja Elu», «Edasi» ja «TRÜ». Tõlgitud on seni vene, saksa, inglise, soome, rootsi ja hispaania keelest. Kuid kui palju on meile veel tundmata kirjandusvälju! Neid avastama ja lähendama ootame teid, abituriendid!

TEADAANNE

Järjekordne TRÜ noorte kommunistide õppus toimub 21. märtsil k. a. kell 17 EKP TRÜ Komitee ruumides.

NB

ÜTÜ

10.—11. oktoobril 1974 toimub Tartus 16. Balti Liiduvabariikide ja Valgevene kõrgemate meditsiinikoolide üliõpilaste teaduslik konverents. Teesid (vene keeles, mitte üle ühe masinakirjalehekülje) esitada hiljemalt 20. märtsiks Arstiteaduskonna dekanaati.

Võistlustööde esitamise tähtaeg on tänavu 1. aprill.

Arstiteaduskonna ÜTÜ Nõukogu

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 1542. MB-02634.

Sotsialistlik võistlus

TRÜ rektoraat ja parteikomitee otsustasid ühisel nõupidamisel soovitada juurdelisatud juhend aluseks võtta teaduskondades sotsialistliku võistluse arendamiseks õpperühmade (kursuste) vahel. Hea oleks, kui teaduskonnad konkretiseeriksid juhendit vastavalt kohalikele eritingimustele.

ÜLESKUTSE

kõigile Tartu Riikliku Ülikooli töötajatele ja üliõpilastele sotsialistliku võistluse arendamiseks teadusliku töö intensiivistamise, õppeedukuse tõstmise, õppeprotsessi täiustamise ja olmetingimuste edasise parandamise eesmärgil.

Lähtudes NLKP Keskkomitee 1973. a. detsembripleenumi otsustest ja NLKP Keskkomitee üleskutsest parteile ja nõukogude rahvale, võttes aluseks NSVL Kõrgema Hariduse Ministeeriumi instruktiivkirja 22. jaanuarist 1974 ja TRÜ teaduskondade sotsialistlikud kohustused, TRÜ rektoraat ja ühiskondlikud organisatsioonid kutsuvad kõiki ülikooli teaduskondi senisest laialdasemalt arendama sotsialistlikku võistlust:

1) õpperühmade (kursuste) vahel õppeedukuse tõstmiseks, õppedistsipliini parandamiseks ja üliõpilaste ühiskondliku aktiivsuse arendamiseks (ELKNÜ TRÜ komitee ja teaduskondade komsomoliorganisatsioonide juhtimisel);

2) kateedrite vahel teadusliku ja õppekasvatustöö efektiivsuse tõstmiseks, õppeprotsessi ja töökultuuri täiustamiseks, teaduslik-pedagoogilise kvalifikatsiooni tõstmiseks;

3) ühiselamutes tubade vahel ja ühiselamute vahel üliõpilaste olmetingimuste parandamiseks, kultuurilise ja spordialase töö täiustamiseks (ametiühingu ja komsomoliorganisatsioonide juhtimisel).

Võistluse eesmärgiks on kõrgema haridusega spetsialistide ettevalmistuse taseme pidev tõstmine, töökuse ja vastutustunde arendamine üliõpilastes ja ülikooli töötajaskonnas, teadusliku töö efektiivsuse tõstmine, õppejõudude pedagoogilise meisterlikkuse senisest kiirem arendamine spetsialiseerumise ja kvalifikatsiooni tõstmise kaudu, õppeprotsessi täiustamine laialdasema tehniliste vahendite ja uusimate laboratoorsete seadmete kasutamise näol, üliõpilaste õppe- ja ühiskondliku töö praktika täiustamine.

TRÜ rektoraat, partei-, ametiühingu- ja komsomolikomitee on veendunud, et kõik üliõpilased ja ülikooli töötajad tunnetavad täie selgusega NLKP 1973. a. detsembripleenumi otsusega neile pandud kõrgendatud kohustusi, et ülikooli kollektiiv ei säästa jõudu võetud sotsialistlike kohustuste täitmiseks ja ületamiseks 1974. ja 1975. a.

Tartu Riikliku Ülikooli rektoraat
EKP TRÜ komitee
TRÜ ametiühingukomitee
ELKNÜ TRÜ komitee

Õpperühmad, kursused

Võistlus toimub teaduskonniti. Võistlust juhib teaduskonna komsomolibüroo koostöös kursuseaktiiviga.

Õpperühmade- (kursuste-) vaheliste võistluse eesmärgiks on õhutada üliõpilaste aktiivsust nii õppe- ja teaduslikus kui ka ühiskondlikus töös ning parandada üliõpilaste osavõttu kõigist õppetöö ja õppevälise kasvatustöö vormidest. Ühtlasi peetakse siin silmas õpperühma (kursuse) kollektiivi tugevdamist ja vastutustunde kasvatamist igas üliõpilases. Samaaegselt taotletakse ka õppejõudude kaasatõmbamist ning nende nõudlikkuse tõstmist õppekasvatusprotsessis. Võistlusest võtavad osa kõik kursused — esimesest viiendani. Arstiteaduskonnas, arvestades õppetöö iseärasusi ja teaduskonna suurust, toimub võistlus kahes grupis: I—III kursuseni ja IV—VI kursuseni. Õpperühmade (kursuste)-vahelisel sotsialistlikul võistlusel on kompleksne iseloom. Võistlusel arvestatakse:

1) talvise ja kevadise eksamisessiooni tulemusi,
2) osavõttu õppetööst,
3) osavõttu ÜTÜ tööst,
4) osavõttu komsomoli ja ametiühingu tööst,
5) õpperühmade (kursuste) tööplaanide täitmist,
6) osavõttu spordist ja taidluskollektiividest.

Parim õpperühm (kursus) selgitatakse punktide süsteemi alusel.

I. Õppetöö

Plusspunkte toob rühmale:
1) üliõpilane, kes õpib ainult viitele 10 p.
2) üliõpilane, kes õpib neljadele ja viitele 5 p.
3) üliõpilane, kes õpib kolmedele ja neljadele 3 p.

Miinuspunkte toob:
1) iga eksmatrikuleeritud üliõpilane 20 p.
2) õppetööst puudutud tund 0,25 p.
3) eksami põhjuseta mittesooritamine 5 p.
4) iga mitteõigeaegselt sooritatud arvestus ja kontrolltöö 2 p.

II. ÜTÜ

Plusspunkte toob:
1) esitatud konverentsitöö 10 p.
2) esitatud võistlustöö 25 p.

III. Muud tegevussfäärid

Plusspunkte toob:
1) rühma tööplaani täitmine kuni 100 p.
2a) ülikooli ja teaduskonna komsomoli- ja a/ü büroo liikmed 10 p.
2b) kursuse komsomoli- ja a/ü büroo liikmed ja muude organisatsioonide (ALMAVU, Punane Rist, rahvamalev jne.) juhid 5 p.
3) osavõtt taidluskollektiivi tööst või spordist (ülikooli koondises) 10 p.

Võistlust juhib teaduskonna õppesektor, kuhu kuuluvad teaduskonna komsomolibüroo sekretäri abid õppetöö alal, kursuste sekretäride abid õppetöö alal ja kursusevanemad.

LÄBIVIIMISE KORD

1. Rühma- (kursuse-) vanemad registreerivad kõik seminaridest ja praktikumidest puudujad ning arvestuse või kontrolltöö mittesooritanud üliõpilased. Nädala lõpus teevad nad sellest kokkuvõtte ning esitavad osakonna (kursuse) sekretäri abile õppetöö alal. Kursuse- (rühma-) vanemad teevad ka kokkuvõtteid eksamisessiooni tulemustest. Tulemused esitatakse veel enne talvist või suvist vaheaega osakonna (kursuse) komsomolisekretärile.

2. Kursuse komsomolibüroo koos vastava kursuse juhendajaga analüüsib õppetööd 1 kord kuus ja esitab arvamuse protokolli näol teaduskonna komsomolibüroole.

3. Vajaduse korral kutsutakse õppedistsipliini rikkujad ning halva õppeedukusega üliõpilased osakonna või teaduskonna komsomolibüroole aru andma.

4. Teaduskonna komsomolibüroo teeb võistlustest kokkuvõtteid 2 korda aastas (veebruaris ja septembris).

5. Selgitatakse kolm paremat rühma (Arstiteaduskonnas kummaski alagrupis), keda premeeritakse. Ühtlasi koostatakse osakondade (kursuste)-sisene rühmade pingerida. Sotsialistliku võistluse võitjaid premeeritakse vastavalt teaduskonna komsomolibüroo ja juhtkonna otsusele.

Üks kord aastas, sügissemestri alguses teeb kokkuvõtteid üleülikoolilise sotsialistliku võistluse komisjon, kes selgitab sotsialistlikus võistluses parimaid tulemusi saavutanud teaduskonnad (osakonnad).

NSVL Med. TA korrespondentsliikmeks

NSVL Meditsiiniakadeemia täiskogu valis 28. II meie ülikooli psühhiaatria kateedri professori Jüri Saarma oma korrespondentliikmeks.

Prof. Saarma on väga laialdaselt tuntud teadlane, ENSV peapsühhiaater, TRÜ psühho-farmakoloogia laboratooriumi asutaja ja teaduslik juhendaja. Temalt on ilmunud kaugelt üle saja teadusliku töö, nendest kaks monograafiat ja hulk populaarteaduslikke käsitlusi. Prof. Saarma on Rahvusvahelise Psühhiaatrite Assotsiatsiooni kõrgema närvitegevuse sektsiooni asepresident, mitmete välismaa teaduslike seltside tegev- ja auliige. 1973. aastast on J. Saarma ENSV teeneline arst. Peale oma põhitöö meie ülikoolis on ta sageli käinud teiste maade ülikoolides (Mehhikos, Soomes, Tšehhoslovakkias) loenguid pidamas.

Tema valimine NSVL Meditsiiniakadeemia korrespondentliikmeks on tunnustuseks Tartu Riiklikule Ülikoolile ja ENSV psühhiaatriale.

Parteikomitee koosolekul

18. märtsil toimus EKP TRÜ komitee istung, kus põhiküsimustena arutati teaduslike kutsete omistamise ja konkursi korras valimise ühtlustatud aluseid. Arutati kaadri muudatusi 1974. aastal Füüsika-Keemiateaduskonnas, Õigusteaduskonnas ja Filoloogiateaduskonnas. Komitee kinnitas TRÜ teaduskondadevahelise sotsialistliku võistluse juhendi.

NLKP liikmeks võeti Arstiteaduskonna IV kursuse üliõpilane Sirje Kõvask.

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Igal hommikul ärkan, sama küsimus silmis ja südames: näen ma Sind täna?
Tule!
Nii nagu eile ...
.. koputad esmalt külmale aknaklaasile, õrnalt-õrnalt! Piilud kardina vahelt, naeratad oma sulatavat naeratust ja astud siis läbi avatud õhuakna tuppa. Tasakesi! Aknalauale — hips! — lauale — hops! — toolile ... Kas Sa jõuadki toolile? Oi, ole julgem! Lähemale, lähemale! Aah, kui kuum Sa oled! Emba mind, soojenda, kõrvetal Suudle särama mu silmad ja leekima mu huuled, suudle! Las sütib põlema mu hing ja ihu, las ma lõõman Sinuga koos! Kütame kuumaks Ilma ja inimesed, et nad jõuaksid kiiremini kevadesse!

AIME KORTS

V. PUHMI foto

Nr. 9 Reedel, 22. märtsil XXVI aastakäik

81,8% ei rahulda

Talvise eksamisessiooni tulemuste vaagimine pakub mõndagi järelemõtlemiseks. Üliõpilastest, kes olid kohustatud eksameid sooritama, ilmus eksamitele 90,7 (87,6)%. Sulgudes on antud andmed möödunud õppeaasta talvise eksamisessiooni kohta. Kuigi see arv näitab paranemistendentsi, on eksamitele mitteilmunute arv ülikoolis ikkagi veel lubamatult suur. Kui võrrelda seda arvu vabariigi teiste kõrgemate õppeasutustega, siis oleme antud näitaja poolest kaugele maha jäänud. Eriti paistavad silma mõned teaduskonnad. Nii oli eksamitele mitteilmunuid Füüsika-Keemiateaduskonnas 14,7%, Arstiteaduskonnas 13,1%, Bioloogia-Geograafiateaduskonnas 12,1%, Filoloogiateaduskonnas 11,9%. Samal ajal oli Õigusteaduskonnas selliseid üliõpilasi vaid 0,9%, Majandusteaduskonnas 4,1%, Ajalooteaduskonnas 4,5%, Matemaatikateaduskonnas 5,1%.

Õppeedukuse üldnäitajaks ülikoolis on 81,8 (79,9)%. Võlgnevusi jäi 17,7 (19,2)%-l üliõpilastest, neist ligikaudu kahel kolmandikul mittemõjuval põhjusel, s.o. nad said kas mitterahuldava hinde või jätsid eksamile ilmumata mõjuva põhjuseta. 6,4%-l üliõpilastest jäi võlgu juba arvestustes. Õppeedukuse mõningase tõusu juures häirib seegi, et on vähenenud üliõpilaste arv, kes on sessiooni lõpetanud väga heade või heade hinnetega. Neid üliõpilasi on sessiooni edukalt läbiteinute hulgas 60% (62,3%).

Andmed kursuste kohta näitavad, et **õppeedukus on tõusnud just noorematel kursustel, langenud aga vanematel kursustel.** Vastavad andmed on järgmised: I kursus — 85,5 (83,1)%; II — 78,3 (75,0)%; III — 76,8 (73,7)%; IV — 83,6 (84,8)% ja V — 85,3 (85,6)%.

Õppeedukuses reastuvad teaduskonnad järgmiselt: Õigusteaduskond — 96,6 (93,4)%, Ajalooteaduskond — 89,3%, Majandusteaduskond — 84,8 (89,0)%, Kehakultuuriteaduskond — 83,2 (88,8)%, Bioloogia-Geograafiateaduskond — 81,9 (80,2)%, Matemaatikateaduskond — 81,8 (82,9)%, Filoloogiateaduskond — 78,7%, Arstiteaduskond — 77,9 (68,6)% ja Füüsika-Keemiateaduskond — 75,2 (67,3)%.

Eeltoodud näitajad varjavad aga nii head kui ka halba tööd erinevate osakondade, kursuste ja õppeainete lõikes, aga samuti ka dekanaatide ja kateedrite ning üliõpilaste enda töös. Kas ei peaks meid juba järgmistegi andmete tabel ajendama otsima heade ja halbade tulemuste tegelikke põhjusi ja vastavalt sellele oma tööd ja töösse suhtumist muutma?

Teaduskond	Kursusi sessioonil	Kursuste arv, kelle õppeedukuse % on: 100	95,1—99,9	90,1—95,0	85,1—90,0	80,1—85,0	75,1—80,0	70,1—75,0	65,1—70,0	60,1—65,0	55,1—60,0	50—55,0	alla 50
Ajaloo	14	4	1	3	2	2	—	—	2	—	—	—	—
Arsti	29	2	2	—	2	9	6	3	1	—	1	1	2
Bioloogia-Geograafia	15	6	1	1	2	—	1	—	3	—	1	—	—
Filoloogia	20	1	1	4	2	2	2	2	1	1	1	3	—
Füüsika-Keemia	22	3	—	3	2	2	1	—	2	2	3	2	2
Kehakultuuri	4	1	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—
Majanduse	22	5	2	3	1	5	2	2	1	—	—	—	1
Matemaatika	18	4	—	3	2	1	—	2	4	—	1	—	1
Õigus	5	2	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku:	149	28	9	17	15	21	13	9	14	4	7	6	6

Ei ole auks leida oma kursust tabeli viimastes veergudes. Kuid sinna on sattunud stomatoloogide II, pediaatrite III, keemia pedagoogide III kursus, keemia-füüsika pedagoogide II kursus, raamatupidajate III kursus ja rida teisi.

Osakondadest on parimad vene õppekeelega rahanduse ja krediidi osakond (96,4%), geoloogiaosakond (95,1%) ja defektoloogiaosakond (93,7%). Mahajäänumateks on aga füüsika pedagoogiline osakond (62,8%), keemia-füüsika pedagoogiline osakond (66,7%) ja pediaatria osakond (69,9%).

Ebaedukuse tegelikke põhjusi aitab avada õppeedukuse analüüs ainete lõikes. Ja sedagi on vaja teha esmajoones osakondades ja teaduskondades. Võib märkida, et mõnedel kursustel viis õppeedukuse üldnäitaja järsult alla ebaedu mõnes üksikus aines, näiteks filosoofia ajaloos Filoloogiateaduskonnas viiendatel kursustel või dialektilise materialismi eksam Majandusteaduskonnas kolmandatel kursustel. Kuid on ka näitajaid, kus õppeedukus ainete lõikes pole halb, aga kursuse üldnäitaja on vilets. Arstiteaduskonna raviosakonna II kursusel oli kolm eksamit ja kõigis neis eksamiainetes saavutati õppeedukus üle 80%. Aga kursuse õppeedukuseks jäi vaid 65,5%. Siin ei olnud ebaedukus tingitud üksikutest mahajääjatest, vaid suur arv üliõpilasi ei tulnud toime eksamitega ühes või teises või kolmandas aines. Sellistel kursustel on tarvis eriti hoolikalt analüüsida tööõhkkonda ja ebaedukuse tegelikke põhjusi.

Milles seisab siis meie lähim ülesanne?

Esiteks. Dekanaatidel ja kateedritel tuleb hoolikalt analüüsida sessiooni tulemusi ja sellest aspektist, mis jäi vajaka õppetöö organiseerimisel, õppemetoodilise töö korraldamisel. Ja seda eeskätt ainetes, kus õppetöö tulemused olid halvemad. Sellest analüüsist peavadki välja kooruma õppetöö organisatsioonilise külje parandamise abinõud. Sama eesmärki kannab ka käesolevast semestrist kahele esimesele kursusele sisseviidud uus õppemetoodiline dokumentatsioon.

Teiseks. On tarvis oluliselt muuta osa üliõpilaskonna suhtumist õppetöösse ja seda eeskätt üliõpilaste endi organisatsioonide kaudu. Selles osas on juba mõningaid nihkeid märgata, kui pidada silmas kasvõi ülikooli komsomoliorganisatsiooni juhtivate töötajate sõnavõtte ülikooli ajalehes. Tahaks loota, et seekord ei jää need üksnes headeks soovideks.

Õppeprorektor
dots. K. PÜSS

OLÜMPIAAD

Meie ajalehe eelmises numbris teatasime üleliidulise olümpiaadi «Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress» toimumisest ülikoolis (märtsikuus), vabariigis (aprillis) ja üleliiduliselt (Moskvas oktoobris 1974. a.).

Kordame olümpiaadi esimese vooru toimumise ajad: matemaatikas 28. III, füüsikas 17.—23. III õpperühmade kaupa, keemias 25. III (eriala) ja 28. III (üldaine), bioloogias 18.—28. III kursuste ja õpperühmade kaupa, vene keeles ja kirjanduses. 20. III (eriala) ja 25.—26. III (üldaine), võõrkeeltes 29. III, eesti keeles ja kirjanduses 23. III.

Olümpiaadi vabariiklik voor toimub järgmiselt: matemaatikas Tartus 9. IV (korraldab matemaatilise analüüsi kateeder), füüsikas Tartus 11. IV (üldfüüsika kateeder), keemias Tallinnas 29. IV (TPI anorgaanilise keemia kateeder), bioloogias Tartus 16. IV (taimesüstemaatika ja geobotaanika kateeder), võõrkeeltes Tartus 23. IV (võõrkeelte kateeder), vene keeles ja kirjanduses Tartus 18. IV (vene keele ja kirjanduse kateeder), eesti keeles ja kirjanduses Tartus 25. IV (eesti keele kateeder).

Olümpiaadi konkursse ülikoolisiseselt korraldavad kateedrid peavad aruande (eraldi üldaine ja eriala konkursi kohta) esitama I vooru orgkomiteele hiljemalt 1. IV. Aruandes tuleb esitada järgmised andmed: konkurssidest osavõtnute arv (üldaine konkursside puhul teaduskondade kaupa), ettepanekud premeerimiseks, vabariiklikule konkurssidele suunatavate 5-liikmeliste võistkondade koosseisud.

Olümpiaadi I vooru orgkomitee

Tartu Kubermangugümnaasium

Tartu kui õppiva nooruse linna maine kujunemisele XIX sajandil andsid oma osa kõrgemate õppeasutuste kõrval kindlasti ka tolleaegsed üldhariduslikud koolid: kubermangugümnaasium, kreiskool, kõrgem linna tütarlastekool, reaalkool, H. Treffneri poeglastekool jt. Tänu nendele koondus üle kogu maa Tartusse hulganisti õpihimulist noorust.

Nimetatud koolidest tuleks eriti esile tõsta Tartu Kubermangugümnaasiumi. Tema asutamine 1804. a. oli tihedalt seotud ülikooli taasavamise ning vajadusega luua kohapeal keskkool kõrgemasse õppeasutusse astujate ettevalmistamiseks. Esialgu oli gümnaasium kolmeklassiline, muudeti aga 1821. a. 5-, 1861. a. 7- ja 1890. a. 8-klassiliseks õppeasutuseks. 1855. a. peale tegutsesid gümnaasiumi juures oma ettevalmistusklassid. Õppetöö toimus kuni 1880. aastate reformideni saksa keeles, pärast seda vene keeles.

Kubermangugümnaasiumi asukohaks sai ülikooli vahetus naabruses asuv endine aadlipreilide pansioni hoone Jaani kiriku ja Munga (praeguse H. Abovjani) tänava vahel. Aastail 1828—1830 ehitati koolile Rüütli (praeguse 21. Juuni) tänava äärde uus õppehoone ja 1880—1881 Munga tänava äärde võimla. Käesoleval ajal paikneb kõnealuses kvartalis A. H. Tammsaare nimeline Tartu I Keskkool.

Uut kooli juhtisid kuni 1814. a. Tartu Ülikooli koolikomisjoni poolt määratud professorid, seejärel nimetati ametisse gümnaasiumi direktor. Viimasele (kuni 1887. a.) allusid järelevalve korras ka kreiskool, tütarlastekool, elementaarkoolid ning kõik eraõppeasutused. Üks direktoritest — Johann Samuel Eduard Haffner — kutsuti hiljem Tartu Ülikooli rektoriks.

Kubermangugümnaasiumi õppeplaan oli rangelt klassikaline, domineerisid antiikkeeled, mille kõrval üsna põhjalikult õpetati ka nn. uusi keeli, ajalugu ja kirjandust. Reaalainetele pöörati vähem tähelepanu. Koolielu iga-aastasel kõige pidulikumal sündmusel, lõpuaktusel, oli kombeks kuulata paremate abiturientide traktaate ladina, kreeka, vene, saksa ja prantsuse keeles. Küpsustunnistused nr. 1 ja 2 andsid lõpetajatele õiguse astuda eksamiteta ülikooli, tunnistuse nr. 3 omanik pidi aga sooritama sisseastumiseksamid.

114 tegevusaasta jooksul lõpetas Tartu Kubermangugümnaasiumi (alates 1904. aastast nimetatud Tartu Aleksandri Gümnaasiumiks) üle 2000 noormehe. Paljudest neist kujunesid silmapaistvad inimesed. Teadaolevatel andmetel valiti 13 selle kooli kasvandikku — J. F. Parrot, F. W. Berg, C. F. Knorre, H. W. Lieven, E. Lenz, A. Burge, G. Helmersen, H. H. Hess, C. Claus, J. A. Hagemeister, O. W. Struve, B. L. Schrenck ja H. Kruus — Venemaa (hiljem NSV Liidu) Teaduste Akadeemia akadeemikuteks, korrespondeerivateks liikmeteks või auliikmeteks. Ülemaailmse kuulsusega olid mitmed teisedki selles koolis õppinud, nagu näiteks loodusteadlased J. F. Eschscholz ja E. Hoffmann, arstiteadlane N. Lunin, loomaarstiteadlane E. Semmer jt.

Kuni XIX sajandi 60-ndate aastateni õppisid kubermangugümnaasiumis peaaegu eranditult baltisaksa mõisnike ja privilegeeritud linnakodanike pojad. Talupoegliku päritoluga eestlasi pääses sellel perioodil gümnaasiumi vaid üksikuid. Üheks esimeseks eesti soost gümnasistiks oli aastail 1814—1817 Friedrich Robert Faehlmann. Seoses kapitalismi arenemise ja küla diferentseerumisega hakkas eestlastest keskkooliõpilaste arv XIX sajandi teisel poolel järk-järgult kasvama. Tartu Kubermangugümnaasiumis võis seda täheldada varem kui mujal, alates 60.—70. aastatest. Talupojaseisusest kasvandike arv ulatus seal näiteks 1861. a. 11, 1871. a. 53 ja 1881. a. juba 124-ni. 1892. a. õppis gümnaasiumis 471 õpilast, kelle hulgas oli 175 sakslast, 167 eestlast, 66 venelast, 26 juuti, 14 lätlast, 13 poolakat ning 10 välismaalast. XX sajandi algus tõi endaga kaasa nii õpilaste üldarvu kui ka eesti rahvusest kasvandike osatähtsuse suurenemise. 1917. a. oli Tartu Aleksandri Gümnaasiumis 800 õpilast, neist 460 eestlast (s. o. rohkem kui üheski teises tolleaegses keskkoolis Eestis), 133 venelast, 83 sakslast, 69 juuti, 40 lätlast, 6 poolakat ja 9 muust rahvusest õpilast. Alates XIX sajandi keskpaigast olid kooli nimekamateks kasvandikeks Jakob Hurt, Martin Lipp, Hendrik Koppel, Aleksander Paldrock, Gustav Suits, Aleksander Eller, Villem Ernits, Ferdinand Linnus, Johannes Kaarde jt.

Kõnealune Eesti kultuuri- ja hariduslukku olulisi jälgi jätnud keskõppeasutus pidi oma tegevuse lõpetama 1918. a., Saksa okupatsiooni ajal. Tema ruumid, inventari ja eestlastest õpilased võttis üle H. Treffneri eragümnaasium. Viimase järeletulijana tegutseb alates 1944. aastast samas Tartu I Keskkool.

ALLAN LIIM

Toimusid tsiviilkaitse õppused

16. jaanuarist kuni 20. veebruarini k. a. toimus sõjalise kateedri baasil ülikooli tsiviilkaitse objekti juhtiva koosseisu teoreetiline ettevalmistus 35-tunnise programmi alusel. Õppusi viisid läbi TRÜ sõjalise kateedri õppejõud kõrgel sisulisel ja metoodilisel tasemel, mille tulemusena tsiviilkaitse objekti juhtiv koosseis sai küllaldaselt teadmisi massiliste hävitusvahendite ja nende vastu kasutatavate kaitsemooduste kohta. Teoreetilisi seisukohti konkretiseeriti TRÜ tsiviilkaitse plaanist võetud ilmekate näidetega.

Nimetatud õppuste eeskujuliku korraldamise eest avaldas rektor oma käskkirjaga 13. III 1974 tänu prorektor V. Haamerile, dotsent M. Kotikule, meditsiiniõdede kursuse juhatajale A. Aldile, tsiviilkaitse õppejõududele V. Kotovile ja J. Samodumskile, kinomehaanik V. Kaldmale ning õppetöökoja meistrile A. Harkovskile.

Vaade õppuste ruumi

Auditooriumist

17. märtsil pidas Emakeele Selts ülikooli peahoone 139. auditooriumis oma aastakoosolekut. Selts: teaduslik sekretär H. Ahven peatus aruandes pikemalt neil üritustel, mis toimusid möödunud aastal akadeemik prof. J. V. Veski 100. sünnipäeva tähistamiseks. Tookord avati sel puhul samas 139. auditooriumis professor Veski büst, auditoorium aga nimetati akadeemik Veski nimeliseks. Kuid tänini ei ole seda ruumi vajalikult märgistatud. Selle tõttu paljud ei teagi, missuguses auditooriumis nad loenguid kuulavad või miks toimuvad Emakeele Seltsi, ÜTÜ eesti keele ringi ning eesti kirjanduse ja rahvaluule ringi koosolekud just selles ruumis. Kas asjaomane tähistus võiks olla niisamasugune, nagu see on H. Abovjani auditooriumil — maalitud nimi ukse klaasosal — on iseasi, selge aga on, et praegu on akadeemik Veski nimeline auditoorium tähistamata. Aga selle ülikooli võlaga prof. Veski mälestuse ees ei tohiks viivitada.

PEETER OLESK,
ÜTÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule ringi juhatuse esimees;
JÜRI VIIKBERG,
ÜTÜ eesti keele ringi juhatuse esimees.

Niimoodi siis, lugupeetud sm. Elsa Odrats! Teie juubel läks küll hiljuti juba mööda, aga meenutus sellest Raivo Velskeri kauni foto näol väärib igati meie ajalehes trükkimist. Fotot ei saanud küll tervikuna avaldada, sest pidime ruumi kokku hoidma ja olime sunnitud muist lilli ning pearaamatupidaja ukse ära lõikama, aga eks Teie tea ju ülihästi, mis tähtsus on kokkuhoiul. Teie olete ju meie ülikooli põlistöötaja, raudvara. Kõik, kel vähegi täiskasvanud inimese nägu peas ja keda usaldatakse rahaasjadega tegelema, tunnevad Teid. Paljud mäletavad Teid veel sellest ajast, mil ülikooli kogu majandus ja rehknutipidamine mahtus sellesse ruumi peahoones, kus seina- ja aknapoolne külg toal hiljem ära vahetati, et parem töötada oleks. Siis ei olnud meie ülikooli majandusel veel seda hoogu ning ulatust ja lepingulistest töödest ei osatud veel undki näha. Jajaa, progress on võimas ja peame vaatama, et elurütmile jalgu ei jää ja ajastu hinge õigesti tunnetame. Teie olete sellega kohutavalt hästi toime tulnud! Kas olete kunagi mõtelnud, kui suure numbri saaks, kui rehkendada kokku kõik rektorid, halduprorektorid ja pearaamatupidajad, kelle valitsuse all Teil on tulnud töötada?
Hämmastama paneb see, kui lihtsalt Te oskate majandusküsimustes harimatuile selgeks teha algul keerulisena näivaid probleeme ja kui oskuslikult nii mõnelgi ninakal suu lukku keerate. Ja kui sarkastiline ja isegi õel olete vaeste debitoride vastu — aga see on ametialane omadus ja mitte iseloomust tulenev. Teie tööarmastus, töötamise hoog ja temperament, Teie asjalikkus ning kohusetunne, Teie ise — need on põhjused, miks me ei saanud vaiki olla ja pidime avalikult välja ütlema omapoolse arvamuse Teist Teie juubeli puhul.

Ülikooli täiskasvanud inimeste nimel
TULLIO ILOMETS

Talituriaad

Sellist koondnimetust kandis Bioloogia-Geograafiateaduskonna organiseeritud sõjalis-patrioodiline hiidmatk, mis oli pühendatud Eesti NSV ja Tartu vabastamise 30. aastapäevale ja millega TRÜ võtab osa matkavõistlusest «Tunne oma kodumaad».

Teisipäeva õhtul korraldas rektor prof. A. Koop vastuvõtu matka organiseerijaile. Vastuvõtul viibisid ka Bioloogia-Geograafiateaduskonna dekaan dots. A. Raik, ELKNÜ Tartu Linnakomitee I sekretär Martin Kuusk, TRÜ komsomolikomitee sekretär Tiit Koldits jt.

Avasõnas rõhutas rektor, et lisaks sportliku vaimu ja võimete kajastamisele on sellisel üritusel väärtus kindlasti ka moraalsest ja ideelis-poliitilisest seisukohast. Selle kinnituseks võtsid sõna matka juhtinud grupijuhid, kes tutvustasid läbitud marsruuti, isikulist koosseisu ja jutustasid rohketest kohtumistest.

Jaanuari lõpupäevil asus matkaradadele 10 gruppi 92 osavõtjaga, kellest 54% oli Bioloogia-Geograafiateaduskonnast, ülejäänud Füüsika-Keemia-, Arsti-, Majandus-, Filoloogia- ja Matemaatikateaduskonnast. Kahe täielikult naissoo esindajaist koosneva grupi olemasolu viis osavõtjate soolise struktuuri daamide kasuks 47 naist 45 mehe vastu. Matkarajoonideks olid Lõuna-Uraal, kus käisid matkagrupid T. Padjuse (geol. II), J. Kõdari (geogr. II), M. Veissoni (geol. III) ja J. Hindovi (geogr. III) juhtimisel. Matkagrupid J. Kase (geol. V) ja K. Aunaga eesotsas käisid vastavalt Põhja-Uraalis ja Komi ANSV-s, V. Kalm (geol. III) viis matkagrupi Murmanski oblastisse ja P. Pallo (geogr. III) Lääne-Ukrainasse. A. Järvet (geogr. lõpet.) matkas Tartust Novgorodi ja M. Aun (geogr. IV) 122. tankibrigaadi võitlusteel Lõuna-Eestis.

ELKNÜ Tartu Linnakomitee I sekretär M. Kuusk tõstis esile tudengite aktiivsust, kes esimestena matkavõistluse etapi lõpetasid. Samast aktiivsusest kõneles ka Bioloogia-Geograafiateaduskonna dekaan dots. A. Raik, lisades, et matk on seda liiki üritus, kuhu ei tule ülikõpilasi saata, vaid kuhu tuleb ülikõpilasi valida. Mõistetav on turiaadist osavõtjate eeskujulik õppeedukus. Mägesid ei saa tundma õppida neid vaadeldes, neist tuleb üle minna. Sellistel ettevõtmistel, rasketes ilmastikuoludes kujuneb kollektiiv.

Seda mõtet jätkas oma lõppsõnas prof. A. Koop, lisades, et õnnestunud üritus paneb aluse märkimisväärsele protsessile, kuidas laiendada tegelikke sidemeid suure kodumaa eri osade vahel.

Lõpuks avaldasid kõik matkast osavõtjad tänu rektor prof. A. Koobile, TRÜ komsomolikomitee I sekretärile T. Kolditsale ja teistele abilistele matka materiaalse ja moraalse toetamise ning meeldiva vastuvõtu eest.

JUHAN VOIST

Kõikidele kõrgematele koolidele

Hiljuti saadeti meie maa kõigile kõrgematele koolidele ja kesk-eriõppeasutustele NSV Liidu kõrgema ja kesk-erihariduse ministri V. Jeljutini allkirjaga instruktiivkiri, mis käsitleb mainitud õppeasutuste tegevust seoses NLKP Keskkomitee äsjase läkitusega parteile ja nõukogude rahvale.

Instruktiivkirja alguses tõstetakse esile seda suurt poliitilist aktiivsust, millega nõukogude rahvas täitis ja ületas viisaastaku kolmanda aasta ülesanded ja asus realiseerima neljanda aasta plaane. Meie maa kõrgemate koolide kollektiivid kiidavad üksmeelselt heaks partei Keskkomitee nimetatud läkituse, mõistes samaaegselt suurt vastutust, mida paneb meile see dokument. Kõrgema hariduse alal töötajad ja üliõpilased võtavad endale kohustuse vastata Keskkomitee läkitusele uute edusammudega kõrgemate koolide töös, kvalifitseeritud spetsialistide ettevalmistamisel.

Ministeerium soovitab kõrgemate koolide rektoritel organiseerida, et kogu kollektiiv õpiks sügavalt tundma NLKP Keskkomitee 1973. a. detsembripleenumi materjale, Keskkomitee läkitust ja NLKP KK, NSV Liidu Ministrite Nõukogu, ÜAUKN-i ja ÜLKNÜ Keskkomitee otsuseid üleliidulisest sotsialistlikust võistlusest 1974. aasta rahvamajanduse plaani ennetähtaegseks täitmiseks, kusjuures selle töö konkreetsed vormid määravad kindlaks õppeasutuste ühiskonnateaduste kateedrid.

Nende dokumentide tutvustamiseks töötajaskonnale tuleb organiseerida õppejõudude ja üliõpilaste loenguid tehastes ja ettevõtetes ning korraldada konsultatsioone kaasaja tehnika ning teaduse aktuaalsetes küsimustes.

Edasi pannakse kõrgematele õppeasutustele südamele parandada spetsialistide ettevalmistust, tõhustada õppeprotsessi teaduslikku juhtimist, laialt juurutada kaasaegsete tehniliste vahendite kasutamist õpetöös. Igakülgselt tuleb arendada kateedrites õppe-metoodilist tööd, pöörates suurt tähelepanu õpetava kooosseisu kvalifikatsiooni tõstmisele.

Kõrgemates koolides tuleb senisest laialdasemalt arendada sotsialistlikku võistlust rahvamajanduslikult tähtsate probleemide lahendamiseks, uurimuste efektiivsuse suurendamiseks ja nende tulemuste juurutamiseks praktikasse. Senisest laialdasemalt tuleb uurimistööle kaasa tõmmata üliõpilasi. Samuti tuleb hoogustada sotsialistlikku võistlust õppejõudude ja üliõpilaste töö- ja olmetingimuste parandamiseks, ülikoolide materiaalse baasi tugevdamiseks.

Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeerium avaldab veendumust, et kõrgemate ja keskeriõppeasutuste kollektiivid teevad kõik nendest oleneva spetsialistide ettevalmistuse edasiseks parandamiseks, andes sel viisil omapoolse panuse suurde üldrahvalikku üritusse — 1974. aasta üleliidulise sotsialistliku võistluse organiseerimisse.

Kas sa tuled teatrisse?

K. Ird — Jüri Tensoni foto

Teatrikuu — juba 22 päeva on see sõna hõivanud kogu Eestimaa. Nende päevade sisse mahuvad arvukad etendused, kohtumised, arutlused, kunstiröömu andmise ja saamise tunnid, võrdselt pingelised teatri tegijatele ja vaatajatele.

Mis tehtud ja mis kavas «Vanemuisel».

Linna ettevõtete ja asutuste teatrivolinike nõupidamiskokkutulekul 14. märtsil rääkisid sellest teatri direktor-korraldaja J. Viller ning kirjandusala juhataja E. Kampus.

Hooaeg on edukas. Kaks lavastust lähenevad sajandale etendusele: «Äiu-äiu poiss kui karu» on 70 ja «Külavahelaulud» 80 korda laval olnud. Suure kiituse pälvis «Üks Ullike läks rändama» külalisetendusel Soomes. Suvel viib reis teatrirahva jälle lahe taha. «Külavahelaulud» said kutse rahvusvahelisele teatrifestivalile «Tamperen-kesä».

On Tartugi külalisi vastu võtnud. Meenutame Potsdami teatri etendusi vanal aastal. Ka tulevikus loodab «Vanemuine» potsdamlasi oma laval näha. **Tänavusel teatrikuul sünnib omalaadne rekord: 4 uuslavastust!** Kaks neist — «Talvemuinasjutt» ja «Musketäriana» on oma esimesed lilled juba kätte saanud. Pühapäeval, 24. märtsil esietendub Dvortsovi «Võõras mees» ning 31. märtsil balletisõpradele «Merineitsi», kuhu külalistantsijana oodatakse Tiit Härmi.

Teatril on peale rõõmude ka muresid. Hädasti oleks vaja täiendust balletitrupile, noored lavastajad otsivad kohta oma eksperimentaaltükkidele. Ka väikese maja saal ei suuda alati rahuldada. Raskustest hoolimata teeb teater oma tööd ning tahab publikule rohkem pakkuda. Eesoleval kevadel ja sügishooajal valmib 19 uut lavastust Juba mais peaksime nägema Haseki-Hermaküla «Svejk tegutseb veel», sügisel toob Hermaküla vaatajateni klassikalise «Elektra». Uusi lavatükke on oodata E. Kaidult, K. Süvalepalt, K. Raidilt jt. Ooperitest valmivad Mussorgski «Aastaajad» ning Boccaccio «Decameroni» ainetel «Imelugu» (lavastaja E. Kaidu). Täiendust tuleb ka operetti- ja balletilavastustele ning «Vanemuine» pole unustanud oma kõige väiksemat ja nooremat publikutki. Hermaküla paneb jälle seiklema Buratino, K. Ird lavastab K. Merilaasi lastenäidendi «Milli-Tiido».

Lõpuks tegi E. Kampus numbrilise kokkuvõtte. Arvestades kõiki külalisetendusi võib agar «Vanemuise» teatrisõber igal aastal keskmiselt neljakümmet erinevat lavateost näha. Seda polegi nii vähe! Kuigi teater püüab pakkuda palju erinevat, ei lähe kõik etendused täismajale. Kuidas tuua rahvast ooperit vaatama — see on ja jääb ilmselt edaspidigi mureküsimuseks.

Suure osa vaatajatest moodustavad üliõpilased. Seepärast on teater valmis andma terve etenduse ainuüksi tudengitele. Varem seda tehtigi. Viimastel aastatel aga on juhtunud, et 200-st suurkoolile antud piletist tuuakse 100 tagasi. See on kurb ja isegi väga kurb — arvas teatri administraator.

Kas me tõesti käime vähem teatris kui eelkäijad? Ei tahaks uskuda. Igaüks meist tahab näida kultuursena, ometi kipub nii mõnigi kord ülearune mugavustunne võitma teatrisseminekusoovi.

Seepärast: et on ikkagi teatrikuu ja kui Sul on veel mõni vanadest lavastustest nägemata, küsi oma sõbralt, kas ta täna teatrisse tuleb. Oma silm on kuningas ja uued lavastused ootavad järge.

S. KARRO

TRÜ KLUBI

L a u p ä e v a l tantsuõhtu, mängib klubi orkester, algus kell 20.

P ü h a p ä e v a l vanemate kursuste õhtu, algus kell 20. Esineb dr. P. Holvandus noorte omavahelistest suhetest (seksuoloogi pilguga.) RSR-ilt väliskommentaar. Lõpuks, nagu ikka, tants.

ESTEETIKA JA EETIKA KOOL

Teisipäeval, 26. skp. k. 19. Vanemuise t. 46 ringauditooriumis kõneleb Ülo Matjus kunsti olemisest ja olemusest.

NB

THE ENGLISH CLUB

invites you to an evening of English poetry on March 28 at 6 p.m. in the canteen of the main building ("Sophocles").

WELCOME, EVERYBODY!

Lugupeetud kontserdi külastaja!

Kutsume Sind osa saama kammermuusika ootuspärastest ja ka ootamatutest rikkustest. Kolm kontserti, küll mitte vahetult üksteisele järgnevad, moodustavad ühtse sarja. Olles üks osa üritustest, mis toimuvad meie vanas ülikoolis komsomolile V. I. Lenini nime andmise 50. aastapäeva puhul, teenib kontsertide sari ka kammermuusika sõprade ringi laiendamise huve, kantuna Eesti Raadio poolt eetrisse stereoraadio vahendusel. Meie kontsertide kohad ja laad ei ole just väga traditsioonilised, kuid see ei tohiks olla Sulle üllatuseks, sest kindlasti oled osa võtnud juba reast meie ühistest üritustest (kammerakadeemia, öömuusikakontserdid, kontsert «Negro» jne.). Esimene kontsert «Monoloogid» toimub Tartu Riikliku Ülikooli **Klassikalise Muinasteaduse Muuseumi** ruumes **27. märtsil k. 19.30 ja 21.30.** Esineb Toomas Velmet (tšello).

Head kuulamist ja jätkuvat koostööd!

Eesti Raadio
ELKNÜ TRÜ komitee

VÄRAVPALLURID VILJANDIS

Nädalavahetusel viibisid Viljandis Eesti NSV meistrivõistlustel TRÜ I ja II väravpallinaiskond. Esimene naiskond võitis Viljandi 25:13 ja Sillamäe 17:14. Teine naiskond võitis Kohtla-Järve 18:16 ja Tallinna MSK 19:5, kuid kaotas Tapale 13:16.

KIBEDAID KILDE

Karm karistus: tegutseda teadmises, et oled kellelegi vajalik, kuna tõeliselt on sind tarvis vaid su omaenese teadmisele, mitte kellelegi.

* * *

Lugesin jälle autorit, kes tahtis jutustada tuulest. Aga ta jäi juba tuulevaikusegagi hätta: kõik, mis ta selle kohta jõudis öelda, pühkis vihur olematusse.

* * *

Kuidas hinnata inimesi, kes tunnistavad, et nad on rumalad? On nad siis vähemalt selleski otsuses targad?

* * *

Peetakse naeruväärseks, kui suitsetaja kõneleb tubaka kahjulikkusest. Kas on parem, kui ta seda kiidaks?

PEETER OLESK

Kasvatajatöö abiks pedagoogika õppimisel

Tulevast defektoloogi ootab töö eriinternaatkoolis. Milline näeb välja see kool: tema struktuur, õpilased, kasvataja töö spetsiifika — teise kursuse alguses ei olnud sellest selget kujutust. Pedagoogikaloengutel algas uus osa — kasvatuse teooria, mis esialgu tundus üsna elukauge. Kuulajatena asetasime end harjumuspärasesse õpilase ossa. Samas aga teatas õppejõud, et pedagoogikakursuse hulka mahub ka 30 tundi laboratoorset tööd, mille kasutame ära praktiliseks kasvatustööks Tartu I Eriinternaatkoolis. Vanemõpetaja K. Indre põhimõte oli teooria ja praktika temaatiliselt vastavusse viia.

Praktikale eelnesid ka sissejuhatavad loengud kooli direktorilt A. Reigolt, kes tutvustas eriinternaatkooli kasvatustöö ja õpilaskontingendi omapära. Koolis on peamiselt kuulmislanguse ja raskete kõnehälvetega lapsed.

Kasvataja ülesanded on keerulised, sest iga üksiku lapse juures tuleb leida aega ka kõneraviks ja korrektsioonitööks. Üliõpilaste ülesandeks oli juhendada ettevalmistustunde, viia läbi vestlus õpilastega, koostada meditsiinilis-pedagoogiline iseloomustus ühe kasvandiku kohta, veeta koos õhtupoolikuid ja organiseerida rühmaõhtuid.

Peagi kogesime, et internaatkoolis on õpilase maailmavaate ja ellusuhtumise kujundamisel eriline tähtsus just kasvatajatööl. Alustada kõige lihtsamast, jõuda inimhinge keerukate nüanssideni — see nõuab kasvatajalt tohutut energiat, avaraid teadmisi ja armastust laste vastu.

Alguses oli raske saavutada õpilastega usalduslikku vahekorda, kuid iga päevaga jõudsime sellele lähemale, püüdes kasvandikega kõikjal koos olla.

Ettevalmistustund kulus lastel järgmise päeva õppeülesannete täitmiseks. Pidevalt tuli selgitada õpilastele uusi mõisteid ja sõnu, mille omandamine neil defekti tõttu on hilinenud. See nõudis kannatlikkust ja oskust. Raskeimaks ülesandeks oli vestluseks õige teema ja eesmärgi leidmine. On ju eriinternaatkooli õpilaste ees niisama keerukad eluprobleemid kui normaalkoolis. Lahenduste leidmine võttis aega ja sundis otsima. Siinnegi õpilane peab saama vajaliku edaspidiseks: oskuse käituda, tööarmastuse, otsustusvõime, õige hindamiskriteeriumi enda ja teiste jaoks.

Väheste kogemuste tõttu ei õnnestunud meil kõigil vestlus nõnda, nagu soovisime. Mõni probleem jäi lihtsalt õhku rippuma, mõnigi teema ei suutnud õpilasi vajalikul määral kaasa haarata.

Toredad olid aga rühmaõhtud praktikakoolis. Juba nooremate õpilaste juures märkasime tugevat kollektiivsustunnet, üksteise arvestamist. Pidulikel sünnipäevaõhtutel saavad lapsed oskuse meeldivalt käituda ja süveneb austus kaaslaste vastu.

Eriinternaatkoolis olime õpilastega koos mitmesugustes situatsioonides, kuid kõikjal jäi kõlama üks põhitoon (mis oli meile rõhutatult kaasa antud ka loengult): mõjutada kasvandikke igas olukorras nii, et vastuvõetav näiks õpilasele tõena, mida ei saa jätta omaks võtmata. Võib-olla esimest korda jõudsime arusaamisele, kui palju peab endast andma kasvataja ja kui väärtuslik peab kõik see olema.

Pärast praktilist kasvatustööd muutus tunduvalt suhtumine pedagoogikakursusesse üldse. Iga probleemi ja teema taga näeme nüüd konkreetseid õpilasi, reaalseid olukordi. See kergendab aine omandamist ja tekitab huvi. Praktikalt saime oskuse vaadata koolielule kasvatajapilguga, mis tähendas õpilasementaliteedist lahtiütlemist.

INNA KALJUSTE,
def. II kursuse üliõpilane

Baeri päev 1974

28. veebruaril k. a. tähistasid Tartu loodusteadlased Tartu Ülikooli ühe kuulsama kasvandiku, akadeemik K. E. v. BAERI 182. sünniaastapäeva.

Baeri päev algas lillede asetamisega K. E. v. Baeri mälestussambale Toomemäel (pildil).

Teaduslike ettekannetega esinesid filosoofiakandidaat E. Kolõinski («Looduse arenemise seaduste muutuvuse probleem») ja bioloogiadoktor K. Paaver («Kaasaegse morfoloogia arengust seoses teoreetilise bioloogia kujunemisega»).

T. SUTT

Kuidas tähistada naistepäeva?

1973. a. mais moodustati EKP TRÜ komitee juurde töö- ja kommunistliku kasvatuse traditsioonide komisjon, kuhu kuulusid esindajad rektoraadist, ühiskondlikest organisatsioonidest ja teaduskondadest.

Rea teiste ülikooli traditsiooniliste ürituste kõrval vaeti komisjonis ka naistepäeva tähistamist. Nüüd, kus esitatud soovituste kohaselt naistepäev peetud, on põhjust sel teemal juttu teha.

Rahvusvahelise naistepäeva tähistamise korraldamine kuulub TRÜ ametiühingu kultuurikomisjoni kompetentsi. Aastate jooksul on tehtud mitmeid katsetusi efektiivsema vormi leidmiseks. Nii korraldati 1972. aastal 7. märtsil TRÜ kohvikus pärastlõunakohv. Sinna kutsuti (kooskõlastatult rektoraadi ja ühiskondlike organisatsioonidega) naisi juhtivatelt ametikohtadelt, tööeesrindlasi, ühiskondliku töö aktiviste. Kutsutud jäid rahule nii korralduse kui sisuka programmiga. Samal ajal oli kuulda ka kriitilisi hääli, sest haarati suhteliselt väike protsent TRÜ naisperest, pealegi ei olnud küllalt selge valikuprintsiip.

1973. aastal otsustatigi naistepäeva tähistada ulatuslikumalt TRÜ klubis. Kunstiliselt kujundatud kutseid saadeti välja 400. Programm oli ulatuslik ja mitmekülgne. Avatud oli puhvet, mis võimaldas teha sisseoste ka kodusele naistepäevalauale. Ürituse algus oli kell 13 ning rektoraadi korraldusega naistel töö ka selleks ajaks lõppes. Milline oli tulemus? Kohale ilmus vaid paarkümmend naist, esinejaid ja korraldajaid oli poole rohkem.

Traditsioonide komisjon arutas läbi need kogemused ja teaduskondade esindajate ettepanekud ning otsustas **muuta traditsiooniks rahvusvahelise naistepäeva tähistamine 6. märtsil TRÜ kohvikus.** (7. märtsil toimub naistepäeva ülelinnaline aktus RAT «Vanemuises», paljud soovivad ära sõita jne.) Kutsed saadetakse rektori nimel selle päeva puhul autasustatud TRÜ naistöötajatele ja üliõpilastele. Programmi sisustavad peamiselt mehed. Osa võtma palutakse ka rektoraadi, ühiskondlike organisatsioonide esindajad ja dekaanid.

Õigeks tuleb pidada traditsiooni, et kõiki naisi peetakse nii või teisiti meeles vastavates allüksustes. See ei peaks alati olema seotud pidude ja kingitustega, piisab ka väiksematest tähelepanuavaldustest.

Kuidas tähistatakse rahvusvahelist naistepäeva üliõpilasrühmades, sellest pole meil veel täielikku ülevaadet. Mõnevõrra probleemiks näib see olevat neis rühmades ja kursustel, kus noormehi on vähe. Neis on aga vaja juba varakult kasvatada eelkõige siirast suhtumist selle päeva tähistamisse. On selge, et oma sümpaatiaid sel päeval ei unustata, aga õpingu- ja töökaaslasi?

V. KALITS

„Carmina Burana"

Käesoleval hooajal on Carl Orffi muusika väga populaarne eesti kooride seas. Alles see oli, kui ENSV TA nais- ja meeskoor laulsid Tallinnas ja Tartus lavalist kantaati «Catulli Carmina».

28. märtsil kell 19.30 tuleb RAT «Vanemuise» kontserdisaalis esitamisele veel üks C. Orffi lavaline kantaat — «Carmina Burana». Laulavad Tartu Riikliku Ülikooli naiskoor ja Tallinna Polütehnilise Instituudi meeskoor Eesti Raadio ja Televisiooni sümfooniaorkestri saatel, dirigendiks Eesti NSV teeneline kunstitegelane Eri Klas, koormeistrid Vaike Uibopuu, Ants Üleoja, Ene Ahven, Anne Torbek ja Jüri Renk. Solistidena osalevad Kaie Konrad (sopran), Eve Neem (metsosopran) ja NSVL rahvakunstnik Tiit Kuusik (bariton). Kontserdil on võimalus kuulata veel R. Schumanni klaverikontserti Arbo Valdma interpretatsioonis. 26. märtsil toimub sama kontsert «Estonia» kontserdisaalis.

Kaasaegse saksa helilooja Carl Orffi lavalise kantaadi «Carmina Burana» kirjanduslikuks aluseks on Baieris Buranumi kloostris möödunud sajandi algul leitud vagandite luulekogu.

Carl Orffi vagandite luule originaaltekstidele kirjutatud muusika on väljendusrikas ja mõjuv. Orff valis värsid, mis käsitlevad kolme teemat, sellest ka «Carmina Burana» jaotus osadeks: esimene osa ülistab kevadet ja loodust, teises osas kõlavad peo- ja naljalaulud, kolmas osa on armastuse kiituseks. Kõiki kolme osa aga ühendab meeleolult tõsisem igavesti pöörlema pandud halastamatu saatuseratta motiiv.

«Carmina Burana» on kolmas suurvorm, millega TRÜ naiskoor on jõudu proovinud. Varematel aegadel on lauldud Pergolesi «Stabat Mater'it» ja Britteni «Laulude tseremooniat». Orffi teost asuti õppima käesoleva õppeaasta sügisel. Pidevalt on toimunud ühised proovid koos TPI meeskooriga nii Tartus kui Tallinnas, milliste organiseerimisel on koori oluliselt abistanud TRÜ klubi ja ametiühingukomitee. Tekstide tõlkimisel aitas TRÜ Teadusliku Raamatukogu töötaja Olev Nagel.

«Carmina Burana» kavatsetakse esitada ka suvel toimuval VI Balti üliõpilaslaulupeol.

T. PIIN

Lumel külas

«Kui talv meie juurde ei tule, peame meie tema juurde minema!» ütlevad suusarahvas ja geograafid ning partsivad bussijaama või rongile. Üheks lumeoaasiks on Haanja kõrgustik, kuhukanti järjekordne GEO-GEO olümpiagi sammud seadis.

Lausa murdu kogunes geograafe-geoloogе Ruusmäe põlisparki võistluste pidulikuks avamiseks. Peeti kõnesid, anti olümpiavanne ning heisati viie-rõnga-lipp; kõikjal sagisid fotoreporterid ja pühapäevapildistajad.

Traditsioonilist avaala — pendelteatesuusatamist sõideti ilma keppideta — naisterahvad alla- ja mehed ülesmäge. Juba soojenduskatsetel selgus, et «klippab mis kole», ainult «pidamisega» on asi pahem. Seda põnevamad said võistlustuhinas suuskurite siblimised, seda kõlavamad publiku rõõmurõkatused.

Ka suur teatesõit 3 km rajal kujunes osavõturohkeks, sest iga kursus saatis mitu võistkonda suusalahingusse. Võis ju igaüks siin oma võimeid juba tõsisemale proovile panna, tasuks sõidulust ja hea isu pealekauba. Eht-haanjalik rada, kus tõus langust taga ajas, on vesi treenitute veskile. Geoloogid võitsid siingi nii veenvalt, et keegi naljatoonil tähendas: «Küllap võetakse geoloogе kehaliste katsete alusel ülikooli!»

Pärast kehakinnitust suundus kogu seltskond Vorstimäele, kus toimus suurslaalom. Rada oli vahva, mäkke andis kohe ronida. Poolelt nõlvalt alla vaadates puges küll põue kartus: küllap see sõit võsas lõpeb, ülal stardis läks aga lihtsamalt, sest finišit polnud näha — ees siras lumine kallakpind ja väravatähiste jada kadus kuhugi allapoole.

Naisteklassis suutsid vaid vähesed läbida raja sabapiduri abita ja alla minuti. Meestel kujunesid kiirused hoopis suuremaiks — ajad 35 sekundi ringis ning võistlejaid lahutasid vaid sekundikümnendikud. Pealtvaatajaile pakkusid silmaröömu eriti need laskujad, kes kõiksugu trikke tegid: kukerpalli lasksid, seal otse põrutasid, kus kirjade järgi kurv oli, või ühel suusal läbi finišivärava vuhisesid.

Haanja kuplid sulasid juba õhtuvinasse, kui viimased külma tuule räsitud slaalomirüütlid Vorstimäelt lõpuks tulema said.

Veidi aega valmistati vaimu ette, siis läks klubis mehine tants lahti. Kel päevasest mahvist väheks jäi, võis nüüd oma tagasihoidlikkust tasa teha, ja ega väsimusest hoolitudki! Algul külma ja kõledana tundunud kütmata saalis võlus muusika õige pea kõigil sturmad ja sviitrid seljast, põrandat põtkiti aga nii, et karda või Rogosi mõisahoone laialilendamist.

Akende taga särav hommikupäike naeris tasapisi ka kõige äraväsinumad jalule. Suunduti orienteeruma. Starter ütles: «Läks!» ja läkski: kalasabasammuga tõusust üles ning vuhinal üksteise kõrval, taga ja ees Kassimäest alla. Seal vupsasid punktikesed metsa vahele, ülal algas aga põnev ootus, millal tuleb esimene — väsinult, teisest kandist.

Iga orienteerumisalane eksimus rajal maksab trahviringi finišis, kus pealtvaatajate naljatlevate ergutuste saatel tuleb oma patud lunastada. Siis läheb raja ja kaardiga kolmevõistlusse järgmine vahetus...

Nii see heitlus käis, ja hiljem oli supikausi juures, näod kõõgisoojusest ja talveröömudest punetamas, muljeid vahetada kui palju!

Pärast lõunat tulid bussid. Kellele vaja, kiiruga kuldmedalid kaela, ning minema.

Hüvasti, talv! Hüvasti, Vorstimäe kutsuvad nõlvad! Mootorisurina saatel hiilib ligi väsimus ja murrab halastamatult maha. Veel ei mõtle keegi, et tore oli, mälestused tulevad hiljem.

JURI ROOSAARE

I. KALA foto

TRÜ lektooriumis

Esmaspäeval, 25. märtsil **kell** 16.15 kõneleb aulas teemal **«Tartu ajaleht ja ülikool»** EKP Tartu Linnakomitee büroo liige, ajalehe «Edasi» toimetaja E. Tooms.

Väliskommentaar.

EÜE

Eesti NSV-s töötavatesse ja välisrühmadesse soovijate avaldusi võetakse vastu alates esmaspäevast igal tööpäeval k. 12—14 TRÜ komsomolikomitees. Informatsiooni saab samast. Avalduste vastuvõtmine lõpetatakse 12. aprillil.

EÜE sektor

Filmiklubis

näitab reedel, 22. märtsil Vanemuise tn. suures auditooriumis režissöör M. Rommi filmi «Ühe aasta üheksa päeva». Algus kell 19.30.

TEADE

TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi järjekordne ettekandehommik toimub pühapäeval, 24. märtsil kl. 12 TRÜ peahoone aud. 307. Ettekandega teemal «Andmeid kuritegevuse kohta kapitalistlikes maades» esineb TRÜ prof., õigusteaduste doktor I. Rebane.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Oksiknumbri hind 2 kop. Tell. 1681. MB-02661.

AR

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 10. Reedel, 29. märtsil, 1974. a. XXVI aastakäik

Eilsest, tänasest, homsest

ka komsomoliprobleemidest

Viis kuud on möödunud üleülikoolilisest komsomolikonverentsist. Loen konverentsi materjale, teaduskondade koosolekute aruandeid ja mõnikord tekib selline imelik tunne, et ... jutumehed oleme ikka küll. Mida kõike me ei planeeri, mida kõike me ei kritiseeri, ainult et konkreetsete tegude hulk on väikseke. Ja veel hullem, et sageli unustame põhitõe: **initsiatiiv, julgus, distsipliin ja järjekindlus** on just need tegurid, mis tagavad meie töö edu.

Igaüks on elanud üle mõõnaperioode, s. t. meie teadmised tunduvad ääretult väikesed, võimalused saada tuttavaks «suure teadusega» paistavad olevat kättesaamatud ning eriala, mille valisime, võib väsimushetkel tunduda perspektiivituna, mille arendamisest nagu polegi peale meie keegi huvitatud. Mööduvad kuud, aastad ja võid määrata oma tulevikusihid konkreetselt. Omandatud elukogemuste alusel muutub enesehinnang realistlikumaks. Kuid probleem ei ole selles, kas jõuame n.-ö. «küpse spetsialisti» ajajärku. Selles ei ole kahtlust. Küsimus on eelkõige **ajas.** Miks osal inimestel kujunevad **oma selsukohad** varem, teistel hiljem, miks osa inimesi **suudab** niihästi teha ühiskondlikku tööd kui ka õppida, ja veel hästi, osa aga ei suuda kumbagi. Miks omavalitsus ühiselamutes puudutab põhiliselt ainult nõukogu? Miks me ainult räägime õppetöökorralduse puudustest, aga konkreetsete ettepanekutega välja ei tule? Selliseid õhku rippuma jäävaid retoorilisi küsimusi võib palju esitada. Muidugi, olukord ei olegi nii troostitu, elu vanas *alma mater*'is käib. Kuid millegipärast kõlitab mind meie esimese rektori F. Parroti sentents: «Inimese igal tegevusel on tähelepanu väärivad tagajärjed, mida ta ei suuda ette näha. Iga elutöö omandab sellise ulatuse, mida vähesed aimavad, kuid millele igaüks peaks mõtlema, kes ei taha elada asjatult.»

On olemas tudengi rõõmuaeg, kuid eelkõige peab olema tudengi töötamise aeg. Filosoofiadoktor Kon'ile kuulub mõte, et inimesel on ainult üks elu, kus ei ole mustandeid, ajapikendusi ega pause, ja kui me oma paremad püüdlused nii kergesti maha surume, siis ei maksagi hiljem enam imestada oma vaimuvaesuse üle. Iseseisvus otsustamisel ei kujuta endast eluaegset kinki. See, kes kardab omaenda arvamust ja on harjunud talitama võõraste näpunäidete järgi, võib ühel ilusal päeval kogeda, et tal oma arvamust polegi. Kui me ainult kohaneksime maailmaga, surudes maha endas püüde seda paremaks muuta, oleme varsti mugavad virisejad, kes vaatavad kõiki ühiskondlikke suhteid kuidagi kõrvalt, unustades, et oleme ise selle ühiskonna liikmed ja kogu meie sotsiaalne aktiivsus väljendub peamiselt kriitikas ja nurisemises. Ülikooli komsomoliorganisatsioonile on mõnigi kord heidetud ette kaugust komitee ja realiikme vahel. Informatsioon ei jõua ülalt alla. Aga meie ise? «**Komsomolijuhi poliitiline kool**» ei ole mõeldud ainult funktsionäridele, sealt on **õigus osa võtta kõigil kommunistlikel ncortel.** Kuid selle kooli üheks eesmärgiks ongi informatsiooni levitamine. Ja mitte ainult ülalt alla. Teame, et kommunistlik noorsooühing ei ole kool selle sõna otseses mõttes, vaid eelkõige poliitiline organisatsioon, kust iga inimene leidku endale midagi haaravat. Iga juht peab püüdma ka seda, et see organisatsioon võimaldaks tõsist ja sisukat tööd. Selleks peavad meie tööplaanid olema asjalikud, sisukad, lähtuma õpitavast **erialast** jne. Tegelemine õppetööga, omavalitsusega, isetegevusega, spordiga jne. ei tohi olla probleemidega mängimine. Oleme täiskasvanud inimesed ja peame mõistma oma tegevuse vajalikkust ja sotsiaalset tähtsust. Komsomoli suhtumine õppetöösse ei saa olla ainult mõõdunud eksamite arutamine, tuleb selgitada nurjumiste põhjused, need kõrvaldada. V. I. Lenin on öelnud: «Poliitiline juht vastutab mitte ainult selle eest, kuidas ta juhib, vaid ka selle eest, mida teevad tema poolt juhitavad. Seda ta mõnikord ei tea, seda ta tihti ei taha, kuid vastutus lasub temal.» Õppetöös, olmeküsimustes jne. ei ole tühiseid probleeme, ja me kanname vastutust meie ümber toimuva pärast. Oleme ainult siis tõeliselt reaalselt arvestatav organisatsioon, kui oma tegevuse resultaadina muutume ise ja muudame oma ümbrust.

Lõpuks puudutaksin veidi sellel kevadsemestril ülikoolis toimuvaid suuremaid üritusi. 19.—21. aprillini toimuvad rahvaste sõpruse päevad, kuhu on kutsutud külalisesinejaid paljudest Nõukogude Liidu kõrgematest koolidest, samuti Poolast ja Ungarist. Toimuvad kontserdid RAT «Vanemuise» kontserdisaalis, aulas, klubis, pressikonverentsid jne. See suur sõpruspidu on pühendatud komsomolile V. I. Lenini nime andmise 50. aastapäevale. 20. aprilliks lõpeb üleülikooliline laupäevak, mille lõppakordiks on Toome ühine puhastamine, kus siis töö tõhustamiseks kõlavad reipad viisid orkestritelt. Paremaid laupäevakust osavõtvaid kollektiive premeerime pääsmetega rahvaste sõpruse päevadele vastavalt nende kollektiivide soovile.

Jätkuvad meie ühised üritused Tallinna Riikliku Konservatooriumiga. Edukalt kulgeb ülikooli klubis vokalistide konkurss «Mi-Fa». Lõppes komplekteerimine EÜE välisrühmadesse, algab vabariigisiseste rühmade komplekteerimine. Ärgem unustagem: malevasse saavad ainult võlgnevusteta noored. Meie suvemalevat ootavad ülikooli hooned ja Toome. Tulevad maipühad, kevadpidu, spordipäev jne. Lõppemas on ülikoolisisene konkurss «Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress». Juunis on juba eksamid ja kogu aastale paneb krooni 6.—7. juulil Tartus toimuv kuues üliõpilaslaulupidu, kuhu üksi esinejaid on kutsutud 6000 ümber. Usun, et meie töödest ja tegemistest kaasahaaratute arv suureneb pidevalt ja et ülikooli elu-olu probleemide lahendamisel ning otsustamisel hakkab kostma selgemalt ka tudengite hääl. Ja ikkagi õppetöö, sest kõige tähtsamad on siiski erialased teadmised ja oskused.

Tõid on palju. Et kõik laabuks, on vaja, et meie **aktiiv** üha suureneks, muutuks võimekamaks, mille tulemusena tugevneb ka meie rohkem kui neljatuhandeline kollektiiv.

Jätkuvat koostööd!

TIIT KOLDITS

Ühiselamutevaheline sotsialistlik võistlus üliõpilaste olmetingimuste parandamiseks, kultuurilise ja spordialase töö täiustamiseks Tartu Riiklikus Ülikoolis.

JUHEND

Võistluse viivad läbi TRÜ ametiühingu- ja komsomoliorganisatsioon. Sotsialistliku võistluse eesmärgiks on tõsta ühiselamunõukogude, ametiühingu- ja komsomoliorganisatsiooni ning majandusjuhtide osa ühiselamutes tehtavas kasvatustöös, parandada kultuurilist, spordialast ning olmeteenindust.

Hindamisel arvestatakse:

— ideelis-poliitilise kasvatustöö organiseerimist, vestlusi ja muid massitöö vorme;
— ühiselamu elanike vaba aja veetmise, sportlik-kasvatuslike ja kultuuriürituste korraldamist, kultuuri- ja spordiinventariga varustatust ja selle korrashoidu;
— tubadevahelise võistluse läbiviimist parima elamiskultuuriga toa selgitamiseks (võistlus viiakse läbi iga teaduskonna ühiselamus);
— puhkenurkade (-tubade) sisustamist ja korrashoidu;
— näitliku agitatsiooni ja massilise informatsiooni vahendite kättesaadavust ja kasutamist ühiselamuis;
— üritusi, mis on suunatud elamistingimuste parandamisele, elanike osavõttu ühiselamu ja selle ümbruse heakorrastamisest;
— elamiskultuuri tubades ja üldkasutatavates ruumides, sanitaarpostide tegevust;
— ühiselamu nõukogude tegevust majutamisküsimuste lahendamisel, sisekorra nõuete täitmisel, ideelis-poliitilise kasvatustöö organiseerimisel, tema osatähtsust personaalküsimuste lahendamisel ja karistuste määramises.

Võistlusülevaatust teeb TRÜ ametiühingukomitee määratud komisjon: esimees — TRÜ ametiühingukomitee esimehe asetäitja, liikmed: 1) TRÜ haldusprorektori abi, komisjoni aseesimees; 2) ELKNÜ TRÜ komitee olmesektori juhataja; 3) TRÜ ametiühingukomitee olmesektori liikmed; 4) majandusosakonna dispetser; 5) ühiselamunõukogude esimehed.

Võistlusülevaatuse kokkuvõtted teeb komisjon kahes etapis: 1. juunil (ühiselamutes) ja 1. novembril (üleülikooliliselt).

Tulemused arutatakse läbi ja kinnitatakse TRÜ ametiühingukomitee laiendatud koosolekul.

TRÜ ametiühingukomitee autasustab parimat ühiselamut mõlemal etapil rändvimpliga ja kokkuvõtete tegemisel novembris määratakse parimatele ühiselamutele järgmised preemiasummad: I kohale tulnud ühiselamule 150 rbl. kultuuri- või spordiinventari ostmiseks; II kohale tulnud ühiselamule 75 rbl.; III kohale tulnud ühiselamule 50 rbl.

Parimate ühiselamute nõukogude aktiivselt töötanud liikmetele võimaldatakse osavõtt tervistavast puhkelaagrist või ekskursioonist.

Teaduskondade ühiselamute sisise sotsialistliku võistluse võitjatele nähakse ette autasud teaduskonna ametiühingu büroo otsusega.

Kuidas mõista Toivo Tasat?

Valime lähima tee, tutvumise temaga. Kontakti otsimine algab terest, sest mees peab lugu mõõdukast viisakusest, aga niisugusest, mis oleks loomulik. Ent kui loomu poolest viisakas ei olda, siis parem läheneda juba ilma, kui et teeselda, sest teesklus on see, mille ta läbi näeb ning mis teda — temperamendi poolest üle keskmise eestlase — marru viib.

Siis vahest räägiksime õppimisest, tema praegusest põhilisest tööst, riivaksime Toivo individuaalprogrammi baltisaksa kirjandusest ja tunneksime koos külmavärinaid, mõeldes selle materjali kuristikulistele sügavustele.

Komplimendi teeksime, kui viiksime jutu «Marrakeši häältele». Kiidame selle Elias Canetti raamatu t õ l k e võlu ja unistame koos eestindajaga ühest niisamasugusest Maroko-elamusest, nagu selle paberile jäädvustas Canetti.

Intiimse Toivo avastame, kui valime kõneaineks laulu ja kitarrimängu. Kümned veel varjatud seigad seoses ansambliga «Toomapojad», seoses lugematute esinemistega klubi laval, kokkutulekutel, kohtumisõhtutel Ungarimaal tulevad siis päevavalgele.

Siirus, üksteise mõistmine, mure homse pärast on Toivo laulude hingeks. See on, mida mõistetakse pilgust, helist, žestist, milles purunevad keelebarjäärid, milles tunnetatavaks saab mõõtude mõõdupuu — inimsus inimeste vahel.

See tõlketegevuse ja laulude läbi sündiv praktiline internatsionalism oli ka üheks määravaks ajendiks Toivo teenete äramärkimiseks X ülemaailmse üliõpilaste- ja noorsoofestivali medaliga.

Muidugi ei ole see ainus lähtepunkt Toivo mõistmiseks, nagu seda siin püüdis esitada mitte eriti subjektiivselt

R. VEIDEMANN

RSR-i konverents,

NLKP rahuprogrammi realiseerimine

5.—6. aprillil jõuab RSR oma esimese konverentsini. Aeg selleks sai juba ammu täis. Oma kümne eluaasta jooksul on nii mitmedki põlvkonnad püüdnud sellega hakkama saada, kuid asi on ikkagi millegi taha pidama jäänud. Tundub, et alles nüüd on RSR saavutanud sellise taseme ja aktiivsuse, et konverentsi läbiviimine on muutunud reaalsuseks.

ÜTÜ ringidel on aastakonverents muutunud üliõpilaste teaduslikuks aruandeks, mis võtab kokku vähemalt ühe aasta uurimistöö tulemused. Pole kahtlust, et ka meie konverents kujuneb aruandmiseks, kokkuvõtteks, edasiste teede otsimiseks. Kui teistel ringidel on ettekanded aluseks tulevastele kursuse- või diplomitöödele, siis meile on välispoliitika vaid hobi, mida me teeme oma põhitöö kõrvalt. Välispoliitika on ala, kus võivad osaleda peaaegu kõik, kui mitte teadjate-tundjatena, siis vähemalt küsijatena. See peaks olema põhjuseks, mille alusel me ootame oma konverentsist laialdast osavõttu. Muude ringide kitsas spetsialiseerumise tõttu on neil see võimalus väiksem.

Oleme veendunud, et kaasaegses maailmas eksisteerivad regioonid, kus toimuvad sündmused oma teravusega avaldavad äärmiselt suurt mõju poliitilistele sündmustele ka planeedi teistes paikades. Neid piirkondi ja nende aktuaalseid probleeme käsitletaksegi meie konverentsi ettekannetes. RSR-i liikmete poolt vaadeldakse järgmisi probleeme:

1. Lähis-Ida konflikti poliitilisest reguleerimisest. Tõnu Kõrda (Õigust. III).
2. Naftakriis ja poliitika. Vladimir Iljaševitš (Õigust. III).
3. Aasta rahu Kagu-Aasias. Arvo Junti (Õigust. III).
4. Poliitiline olukord Hiinas pärast HKP X kongressi. Andres Pino (Õigust. III).
5. Lääne-Euroopa majandusintegratsioonist. Jaak Vitsur (Majandust. IV).
6. Protestantism ja katoliiklus: Põhja-Iirimaa poliitilised probleemid. Senta Täkker (Filoloogiat. I).
7. Revolutsiooniline protsess Tšiilis 1970—1973. Raul Mälk (Majandust. IV).
8. Armeede osa Ladina-Ameerika riikide ühiskondlik-poliitilises elus. Rein Toomla (Ajaloot. V).

Lisaks loetletule on kutsutud esinema külalised Moskva Riiklikust Rahvusvaheliste Suhete Instituudist ja Kiievi Riiklikust Majandusinstituudist. Neilt ootame ettekandeid Aasia julgeoleku ja Aafrika probleemide valdkonnast.

Loodame, et loetletud probleemid pakuvad huvi laiale hulgale üliõpilaskonnast ning ootame rohket osavõttu, mis oleks ka järgmiste konverentside eduka kordamineku üks põhitingimus.

TRÜ RSR-i I konverents algab 5. aprillil kell 10 ülikooli aulas.

REIN TOOMLA,
RSR-i president

Acta diurna

Esmaspäeval toimus TRÜ füüsikaosakonna ja ENSV TA Füüsika Instituudi parteiorganisatsioonide ühine lahtine koosolek teemal «TRÜ füüsikaosakonna ja FI koostööst füüsikute ettevalmistamisel». Ettekannetega esinesid eksperimentaalfüüsika kateedri juhataja dots. K.-S. Rebane, kes rääkis seni viljakalt kulgenud koostöö minevikust, olevikust ja perspektiividest; FI vanemteadur dots. I. Piir puudutas mõningaid kitsaskohti FI teadlaste rakendamisel TRÜ-s. Koosolekul rõhutati vajadust põõrata senisest enam tähelepanu üliõpilaste-praktikantide teadmiste ja ideelis-poliitiliste veendumuste kujundamisele. Otsustati lähemal ajal sõlmida omavaheline koostööleping 1974. aastaks.

Reedel, 29. III k. 19.30 TRÜ diskoteek ehk stereoõhtu koondnimetusega «Kolm päeva ette». Kuulame psühhomuusikat grupi «HAWKINDS» LP-lt «DOREMI FASOL LASIDO» esituses.

Laupäeval ja pühapäeval tantsuõhtud algusega kell 20.

See on sulle, I kursus

Mis on suvemalev ja milleks ta on, seda valgustab ajaleht oma järgmistes numbrites. Käesolevaga püüan anda informatsiooni sellest, mis on teoksil ja kuidas kujuneb malevasuvi 1974.

Töö toimub Tartus. Vahetusrühmad teiste liiduvabariikide kõrgemate koolidega pole veel täpselt komplekteeritud. Eelkõige tulevad kõne alla Riia Meditsiiniinstituut, Kaunase Polütehniline Instituut, Vilniuse RÜ, Pihkva Pedagoogiline Instituut. Üliõpilasi, kes soovivad astuda vahetusrühmadesse, võetakse esialgsetesse nimekirjadesse ülikooli komsomolikomitees esmaspäeviti kella 11—12.

Kõigi arusaamatuste lahendamiseks tuleb tulla ELKNÜ TRÜ komiteesse esmaspäeviti kella 13—15.

Kõik need üliõpilased, kes möödunud tööperioodil ilma mõjuva põhjuseta ei osalenud suvemalevas, on sellest kohustatud osa võtma käeoleval aastal. Lisaks eeltoodule esines ka juhtumeid, kus üliõpilane täitis suvemalevast osavõtu ankeedi, aga tegelikult asus tööle mujale, näiteks EÜE-sse. Suvemaleva staabis on täielikud andmed kõigi nende üliõpilaste kohta ja asjaosalistel ei maksa arvata, et ehk ei märgatud.

Eelinformatsioonina märgin, et käesoleval aastal on maleva tööobjektide hulgas selliseid, mille spetsiifika vastab neile töötama suunatud üliõpilaste erialale. On vajalik, et seda arvestaksid eelkõige need teaduskonnad, kelle osavõtt suvemalevast möödunud tööperioodil oli liiga vähene. On loomulik, et Arstiteaduskonna üliõpilased töötavad sünnitusmaja rekonstrueerimisel Toomel, füüsikud aitavad eelkõige füüsikakorpuse ehitusel jne. Füüsika-Keemiateaduskonna osavõtt suvemalevast oli eelmisel aastal kõige parem: 82%. Samas aga ei saanud rahule jääda Arstiteaduskonna ja (tollal) Ajaloo-Keeleteaduskonna osavõtuga maleva tööst. On oluline, et teaduskondade komsomoli- ja parteibürood aitaksid teaduskonnasiseselt tõsiselt kaasa suvemaleva komplekteerimisele ja suhtuksid rangemalt neisse üliõpilastesse, kes püüavad maleva tööst eemale jääda.

Suvemaleva põhikiri on koostamisel ja tuleb lähemal ajal kinnitamisele ELKNÜ TRÜ komitees ning EKP TRÜ komitees ja TRÜ rektoraadis. See dokument kajastab kogu maleva olemust, tema komplekteerimist, tööperioodi, vaba aja veetmist, malevatööst vabastamist jne.

Esimese kursuse üliõpilane, jälgi kõiki materjale, mis meie ajalehes suvemaleva kohta avaldatakse, siis on sul endal lihtsam orienteeruda!

M. SALUNDI,
ELKNÜ TRÜ komitee suvemaleva sektori juhataja

Suvemalev-74

Maleva töösuvi on kahes vahetuses. I vahetus 8. juuli—2. aug., II vahetus 5. aug.—30. aug. Lisaks on neil üliõpilastel, kellel on suvised õppeplaanilised praktikad, võimalik töötada lühemaajalistes vahetustes (10—15 tööpäeva.) Olukorrast tingituna on osavõtt ehitustöödest ülikooli ja Tartu abistamiseks siiani olnud kohustuslik ja on seda ka käesoleval aastal. Eelöeldu tähendab, et malevast vabastamist tuleb taotleda, aga mitte lihtsalt ära jääda. Vabastatakse üliõpilasi, kellel on selleks tõsised põhjused, näiteks tervisehäired (suvel vajalik sanatoorne ravi), või kui on tarvis suvel abistada vanemaid. Tõsiseks probleemiks on olnud ka osavõtt EÜE tööst, seda eriti esimesel kursusel. Alati on see siiski lahendatud vältides arusaamatusi TRÜ suvemaleva staabi ja EÜE keskstaabi vahelises koostöös. Tuleb aga märkida, et igal üliõpilasel on eelkõige kohustused oma kooli ees, see tähendab aga veel kord kohustuslikku osavõttu suvemalevast. Probleemi asetust ei tule aga mõista sellisena, et EÜE-sse ei saa mitte ükski I kursuse üliõpilane, vaid nii, et iga konkreetne juhtum sõltub paljudest tingimustest: teaduskonnast, üliõpilasest endast, EÜE rühma komplekteerimisest jm.

Iga I kursuse üliõpilane täidab suvemaleva ankeedi, mille ta saab oma kursuse vanemalt või grupporgilt aprilli viimasel nädalal.

Rahvakontrolli töö aktiviseerimine

Eesti NSV Rahvakontrolli Komitee korraldas märtsi alguses vabariigi kõrgemate õppeasutuste ja nende teaduskondade rahvakontrolligruppide esimeeste seminarnõupidamise, kus pikema ettekandega esines minister A. Purga. Ettekandes analüüsiti kõrgemate õppeasutuste majandus- ja finantsalaseid ning teadusliku ja õppetööga seonduvaid probleeme ning peatuti sellel, mida tuleb rahvakontrolligruppidel teha eelseisvate ülesannete täitmisele kaasaaitamisel.

Ettekandes märgiti raskusi kapitaalehitustööde plaanide täitmisega. Kõrgemates õppeasutustes on nende plaanide täitmise tagamiseks tarvis, et ka vastavate koolide rahvakontrolligrupid koos ehitusorganisatsioonide rahvakontrolligruppidega jälgiksid pidevalt tööde käiku, ennetamaks seisakuid ehitamisel. Pingeliste plaanide juures jätavad ehitusorganisatsioonid sageli plaani täitmata seal, kus tellija on vähem kompetentne oma õiguste ja huvide kaitsel.

TRÜ-s on rajamisel füüsikakorpus, mille ehituskäik peaks olema ka ülikooli rahvakontrolligrupi tähelepanu orbiidis. Selleks on tarvis luua spetsiaalne kontrollbrigaad, kus keskne koht olgu füüsikutel endil.

TRÜ Teaduslik Raamatukogu oldi sunnitud avariiohu tõttu hiljuti sulgema. A. Purga rõhutas ,et ka rahvakontrolligrupp peab rangelt jälgima raamatukogu suhtes vastuvõetud otsuste täitmist ja õigeaegselt informeerima väärnähetest vastavaid instantse.

Oluline on teadlase kutse-eetika. Peatudes teadusliku töö probleemidel, juhtis minister rahvakontrolöride tähelepanu sellele, et ausate teadlaste kõrval leidub üksikuid šarlatane, kes teaduse sildi all ajavad taga väga kitsalt isiklikke ja moonutatult ametkondlikke huve ning kellel seejuures jätkub sageli veel häbematust kõike seda «seletada» ja paragrahvide alt välja tuua. Sääraste väärnähtuste paljastamisele ja likvideerimisele peavad aktiivselt kaasa aitama ka rahvakontrolligrupid.

Puudusi esineb tehnilise tööjõu kasutamisel (näit. mõni õppejõud leiab, et tema prestiiži hulka kuulub laborandi olemasolu). Sageli näidatakse üles võhiklikkust ja ebakompetentsust asjaajamises. Materiaalsetesse väärtustesse suhtutakse teinekord ebaperemehelikult. Tihti raisatakse raha mittevajalike seadmete hankimiseks ja läbimõtlemata remondiks. Finantse tuleb kasutada alati sihipäraselt. Mittevajalike seadmete hankimisega ja nn. igaks juhuks hoidmisega raisatakse niigi nappi ruumide pinda. Lepingulistes töödes nähakse sageli vaid poole palga juurdemaksmist õppejõule. Nende puuduste kõrvaldamisele peavad kaasa aitama ka rahvakontrolligrupid.

Ministri ettekandes peatuti üksikasjalisemalt veel õppeedukuse, stipendiumide määramise, üliõpilaste toitlustamise, ohutustehnika jmt. küsimustel ning rahvakontrolligruppide ülesannetel seoses nendega.

Tallinna Polütehnilise Instituudi prorektor prof. H. Lepikson käsitles oma ettekandes vorme ja metoodikat, kuidas kontrollida teadusliku töö plaanide täitmist kõrgemates õppeasutustes.

Prof. H. Lepikson märkis, et teaduslike uurimistööde retsensioonid ei vääri alati usaldust. Sageli piirdutakse retsensioonis töö ümberjutustamisega ja üldise jutuga. Esineb juhtumeid, ehkki harva, kus töö autor ise kirjutab valmis retsensiooni, retsensent kirjutab vaid alla. Esineb isegi nn. vastastikuseid retsensioone (näit. «A» retsenseerib kõiki «B» töid ja vastupidi). Mõnede õppejõudude ja teaduslike töötajate juures esineb ebaausust teaduslike tööde tegemisel. Leidub aga ka neid, kes lihtsalt ei ole suutelised täitma endale võetud ülesandeid. Seepärast tuleb nii eelarveliste kui ka lepinguliste teaduslike tööde kontrollimisel põörata pearõhk nende sisulisele küljele. On tarvis hoolikalt jälgida, kas töö on sisuliselt ja asjatundlikult ikka lõpule viidud.

Eesti NSV Rahvakontrolli Komitee haridus-, teadus-, kõrgemate õppeasutuste, tervishoiu ja sotsiaalkindlustuse osakonna juhataja H. Sisask informeeris seminarist osavõtjaid kõrgemates õppeasutustes lepinguliste teaduslike tööde täitmise kontrolli tulemustest.

Teaduslike tööde tegemisel ei arvestata sageli nende otstarbekust ega põörata vajalikku tähelepanu töö kvaliteedile ning järelduste ja soovituste väljatöötamisele. Kontrollimine näitas, et real juhtudel tuleb tõsta nõudlikkust teaduslike juhendajate suhtes. (Sageli teaduslik juhendamine praktiliselt puudus.)

Tuleb saavutada seda, et teaduslikud tööd annaksid maksimaalset efekti. Samal ajal aga on probleemlaboratooriumide ja teaduslike asutuste töö efektiivsuse kontrollimine äärmiselt raske. Ühenduses sellega juhiti rahvakontrolöride tähelepanu ka tõsiasjale, et üksikutel juhtudel on haltuurategijatel läinud korda tungida teaduse sildi all probleemlaboratooriumidesse jt. teadusasutustesse ning saada seal olemise eest pikkade aastate jooksul head tasu ning hästi ära elada, rahvamajandusele ja teadusele sisuliselt midagi vastu andmata.

Sõnavõtja avaldas soovi, et kõrgemate koolide rahvakontrolligrupid pööraksid pidevalt tähelepanu ka teaduslike tööde efektiivsuse küsimustele ja sellele, et neis töödes toodud soovitused leiaksid kiiret rakendamist rahvamajanduses. Samal ajal peavad kõrgema kooli rahvakontrolligrupid olema esimesteks postideks, kellel tuleb reageerida igasugustele väärnähtustele ja informeerida neist õigeaegselt vastavaid instantse.

Eesti NSV Rahvakontrolli Komitee inspektor I. Jürna käsitles kõrgemates koolides teostatava kontrollimise erinevaid aspekte organisatsioonilise töö küljest.

Andes üldiselt positiivse hinnangu TRÜ rahvakontrolligrupi tööle, juhtis sm. I. Jürna tähelepanu ka puudustele selle tegevuses. Tihti jääb mulje, et mitmed rahvakontrolligrupi liikmed kardavad teravaid küsimusi üles tõsta. Sellest tuleb üle saada.

Seminarnõupidamise lõpul avaldati arvamust, et selliseid rahvakontrolliruppide esindajate kokkutulekuid oleks soovitav hakata korraldama perioodiliselt. Need aitavad kõrgemate koolide rahvakontrolligruppidel paremini mõista nende ees seisvaid ülesandeid ja sihipärasemalt leida teid nende lahendamiseks.

H. KÄRTNER,
TRÜ rahvakontrolligrupi esimehe asetäitja

Kolmanda kuu 15. päeval

Kõrgem kool peab andma oskuslikke töötajaid, maailmavaateliselt veendunuid. Aga kui ühiskonnateadustikke aineid õpitakse ainult «kolmele»? Veel enam — ei taheta arutada sotsiaalseid probleeme.

Rektor A. Koop küsis poliitilise kooli kuulajailt:

● Kuidas kujutatakse ette noorsooprobleemi meie ühiskonnas?

● Miks ei olda ülikooli elukorralduse ja õppeprotsessiga rahul?

● Kuidas saab viis aastat marksismi-leninismi teooriat õppinud üliõpilane olla poliitiliselt hambutu?

● Kuidas üliõpilast stimuleerida paremini õppima?

● Kuidas suurendada üliõpilaste osa ülikooli juhtimisel?

● Mis üliõpilastele ei meeldi?

Tuleb avalikult rääkida, mis ei meeldi. Tuleb arukalt vaielda, võidelda oma õiguste eest. Peab kaduma passiivsus tudengkonna esindajaist, kes istuvad ülikooli juhtivate organite nõupidamisel. Õppeprotsessis on küllalt, mida parandada. On vaja likvideerida möödunud sajandist pärinevad konservatiivsed õpetamismeetodid, jõuda iseseisva õppimise ja mõtlemise osakaalu suurenemiseni.

On mõeldud kõige enam lahendamist vajavatele asjaoludele:

1) märtsikuu jooksul tuleb taas avada Teaduslik Raamatukogu Toomel (selle tarvis viiakse Tiigi tänava hoidlatesse 150 000 köidet);

2) edeneb füüsikakorpuse ehitamine, on alustatud auditooriumide korpusega, tehakse ettevalmistustöid raamatukogu uue hoone rajamiseks;

3) lähemail aastail saab Arstiteaduskond kardioloogiakorpuse ja valmib kaasaja nõuetele vastav suur auditoorium.

Praegu näib, et vähemalt komsomolikomitee on leidnud õiged töösuunad, printsipiaalsemaks on muutunud suhtumine oma ülesannete täitmisse. Tihti mõistetakse aga nüüdki veel printsipiaalsust «ebameeldivuste ütlemisena seltsimeestele» (?).

Kell näitas üheksandat õhtutundi. Eestlaslik tagasihoidlikkus oli taganenud, siin-seal komitee suures toas lahvatas sõnavahetusi.

Rektor oli pilkude ja mõttevahetuste fookuses.

M. UMMELAS

Taliturlaad

Lõuna-Uraalis

Lõuna-Uraalis käis taliturlaadi matkajaid ülikoolist 40 inimest, enamik Bioloogia-Geograafiateaduskonnast, jaotatuna 4 gruppi. Ühte rühmadest juhtis II kursuse geograaf J. Kõdar:

TRÜ bioloogidel-geograafidel oli see kolmas aasta Lõuna-Uraalides käia. Meie rühma liikmeist oli varem talimatkades osalenud 3. Rajoon ise kuulub matkateedest kergemate kilda — metsased mäed.

Ilmad olid sel aastal pehmemad kui möödunud aastal — madalaim temperatuur tänavu — 38°. Selget taevast ja päikest sattus küll vaid kahel päeval.

Meeles on eriti üks päev Mašaki ahelikul. Kaardipildil ei loe ta huvitavusest midagi välja. Öölaagri asukohas polnud me päris kindlad, nähtavus eelmisel õhtul oli olnud kehv. Otsustasime hommikul radiaali teha (uurimisretk baaslaagrist ühepäevase varuga). Aga mida sa luurad, kui igalt eelmiselt mäelt eristad ähmaselt vaid järgmise kontuure, ei mingit ülevaadet ümbrusest. Sadas peenikesi helkivaid jäänõelu, temperatuur —25°C. Käisime kolmel tipul ja igalt poolt võis jäigida vaid sumu. Püsis kerge pinnatuisk. Selgines alles siis, kui jõudsime tagasi oma hommikuse esimese mäe otsa. Ümberringi kaunid halorõngad — see on siis, kui päikesekiired murduvad peenikestel jääkristallidel — teinekord näiliselt nii lähedal, et pista suusakepp läbi.

Liikusime enam-vähem 40—50 km kaugusel asulaist. Ilma ahjudeta poleks muidugi toime tulnud, aga meie varustus, mille hankimine jäeti iga matkaja isiklikuks asjaks, oli päris korralik.

Püüdsime liikuda rohkem kagunõlvadel, kuhu päikest enam jätkus. Sealsamas, Mašaki ahelikul, nägime kaheksat karukoobast. Teinekord sai ülegi sõidetud, on umbes mütsisuurune sulanud servadega auk lumes. Kenam on liikuda ülalpool metsapiiri, kus vaated avarad ja pole rajaajamist. Lumel on seal tugev kirme peal (kuigi lumikate oli enamasti väga paks, oma paar meetrit), nii et rohkem tuli mõelda külglibisemisele.

Teel kohtusime Magnitogorski Pedagoogilise Instituudi matkagrupiga, nad abistasid meid oma kaartidega, mida matkal küll vist kõige olulisemaks teeneks tuleb lugeda. Mõtleme neile tänuga.

Mõningaid tühisemaid ekslemisi mitte arvesse võttes õnnestus matk toredasti.

Vestles A. PÕLDMAE

TRÜ matkajad Lõuna-Uraalis.

NB!

Õppetöö kodunduse kabinetis jätkub taas pärast remonti Tiigi t. 78 B-korpuse II korrusel. Alates 2. aprillist toimuvad ka praktikumid õppeköögis. Tutvuge tunniplaaniga kabinetis.

Juhataja

Jüri Roosaare

Lõke põleb, suits lõhnab. Mets hingab. Aeg on ajatu.

Tasapisi toidan tuld ja vaatan, kuidas sindlid sõestuvad. Tantsisklev helk ahendab silmapiiri, koondab endasse. Siis viskun selili külmunud maale ja tähistaevas tormab minusse. Ääretus ...

Ahned leegid nõuavad lisa. Tõusen. Pimedusega harjuvad silmad seletavad vana taluvare kontuure. Siinsamas kingul keset lagendikku kössitab ta natuke lääpivajunult, kumesäbrune katus lodakil, morni ja endassetõmbununa. Kunagine ...

Pioneerijuttude eas näisid nii põnevad need mustavad aknaaugud ja kriiksuvad uksed, üksikud aruküünid, kus vedelesid vanad kopituslõhnalised heinad ning just-nagu-kellegi-magamisase oli seal nurgas. Hommikuses ootusärevuses põimus seiklustuhin hirmuga: kas tuleb vanast talust habemega mees välja. Nüüd ei karda ma öökulle ja leian, et mahajäetust ei välju enam kedagi.

Murtud ribidena kumendavad taeva taustal sarikad. Seal sees on lagunenud ahi ja vana saabas nurgas, vundamendil läinud sajandi numbrid. Lumekirmesel maal on mu õhtused jalajäljed: uudishimulikult ringi tiirutamas ja lävel seismas, et heita pilk sinna, kus kunagi oli kodukolle.

Kolmest küljest tõusis metsamüür; idas laius lageraba, mille silmapiiril selgemate ilmadega võis näha sinetavat laantejoont ja kus talvise sombugagi silm lageda taustal soosaarte mütsikesi seletas. Kord tulid siia inimesed, esiti tõusis üks maja kirvehoopide kaikudes, varsti kerkis tema kõrvale teine, ilmus kolmaski ... Tulid lastekilked, haukusid koerad, rõial krõmpsutas heinu hobune ...

Aga mõtlikult kohisesid puud, tukkus suviti sume ja talviti ligipääsmatu padrik, kus kõrged kuused lastele maailmatuma pikad paistsid, kus isa jahil käis, kus peitusid kõige suuremad saladused ja targemad tõed ning mis armsaks sai nagu ema villase pluusi karedus.

Lastest said isad ja poegadest uued isad — nii elas metsaküla kõnnu kaisus oma üksildast elu.

Kusagil kaugel kasvasid linnad ja sündisid suured sündmused. Üle maa pahisesid tormilained, vahutades ja kobrutades, haarasid tõeotsimis-keerisesse ka metsaküla poegi ja pojapoegi, kandsid neid lähedale ja kaugele. Kord paukusid siin püssid, kord mürises traktor raielangil, nüüd aga voolab elu jälle stoilise rahuga. Kõik tunnevad kõiki ja kellelgi pole kuhugi kiiret. Kord nädalas käib kauplusauto, vahel läheb läbi küla keegi võõras.

«Sa lootus, ei tea, kes see võiks olla,» upitab pereeit siis end üle söögilaua akna poole. «Näh, näh, ja Jaagupile läheb.» Taat istub pliidi ees ega ütle midagi.

Vahel tuleb poeg perega vaatama, miskisugune insener seal «Ilmarise» tehases. Siis on eidel-taadil ikka palju uudiseid rääkida, et Raidaku Mathilda suri vähka ja Saare Atu vanem tütar läks mehele. Poeg ütleb alati, et ei linnas ole uudist ühti.

Juhtub aga vanadel vahel harva alevisse asja olema, siis on üle küla kärmel eidelgi tegemist, et selles uuema aja... näh, n'd, selvapoes — hakkama saada. Ah taat, ei tema saaks saapaid parandada viia, ise veel tsaariaegne soldat. Eksiks sinna koridoride rägastikku ää ega mõistaks neid kviitungisid täita. Ja autosid liigub nüüd kah nii hirmus palju, ei tema oma kangete jalgega saaks nende eest ää.

Majapidamist jõuavad eite-taati ikka ohjes hoida — loomad rõial ja paar soostrapõesast maja ees. Poeg aitab vahel aidakatust parandada ja naabri Ivan muldab kartulid. Tuli perega kuskilt Valgevenest. Tubli töömees!

Aga taluhoone on vana. Taat jooksis veel püksata ringi, kui tema isa koos vendadega selle ehitas. «Las ta'nd olla,» ütles taat pojale, «mis tost, et sarikad läbi vaond ja laepalgid mädad, küllap meite eluaal ikke vastu peab.»

Nii elavad vanad metsakülas. Kunagi oli üheksa talu. Sepa põles maha. Antsuõue rahvas kolis kuhugi ära. Kuusikul ei ela samuti kedagi, sinna veetakse sooservadest korjatud hein. Vana Mihkli surmast sai üheksa aastat, kui augustitorm maja päris ära tuuseldas, ja nüüd saab siit veel vaid küttepuid. Tuleb Mulla-Madis ja korjab metsakülast kunagised peremehed või popsid. Pole noort tervet inimest siin kolkas — kel lapsed linnas, kolhoosinoored elavad keskuses kolmekordsetes tsentraalküttega majades ning küllap traktorist Ivan kolib varsti ka elule ligemale ...

Nagu eile oleks see olnud, kui suusarada esmakordselt mind siia tõi. Ta lookles läbi soise metsa, mööda võsastunud heinamaid, sirutas end kilomeetripikkuselt magistraalkraavi ääres ning liugles laia laane all. Harjunud argipäevasus ja Tartu tossavad korstnad jäid üha kaugemale. Muusikana helises vaikus ning lumeaustusest loogas kasesihvakud kummardusid pea kohal. Korraga seisin hüljatu juures — ei suitsu korstnas, hangetuisanud uksed, lääbakil aed ja nuttev tuul. Kui hea oli hiljem külas näha kubujussina riides vanakest lumelabidaga askeldamas ja kuulda koerte haukumist!

Oli sentimentaalsustki neis pilkudes, ent siis ilmusid kusagilt targad udused terminid. Entroopia. Progress. Industrialiseerimine. Urbanisatsioon. Kõik minus kahestus.

Mälestused, mälestused, te olete rikkus ja koorem! Teis segunevad suveöö ja sammuv ekskavaator, romantika ja rafineeritud ratsionalism. Aga lapsepõlverajad ei rohtu!

Mul olid traksidega püksid ning puuriida otsa ronimine näis suure kangelasteona. Teisel pool karjateed, koplivärava taga algas tundmatu maailm. Kõrgete leppade all looklesid hobuste tallatud põnevad teerajad ja kahel pool vana kuivanud kraavi laius puutumatu ürgmets, kus kes-teab-mis saladused varjul.

Kui väheke kasvasin, hakkasin sealtkaudu jõe ääres käima. Istusin kaldal ja tegin kalmustest paate. Vesi vulises üle kivide, ta tuli kusagilt kaugelt. Loopisin paadid voolusse, saatsin neid kaldal kõndides ja mängisin võidusõitu. Osa laevukesi jäi vesikasvudesse kinni, osa jõudis mängufiniši ning mõned ujusid edasigi. Nad sõidavad kuhugi kaugele-kaugele, uskusin ma.

Kui julgesin juba üle purdepalgi minna ning seiklusjutte «maalt ja merelt» neelasin, siis käisin kord sellegi oja alguses ära. Läksin mööda kallast, käänule järgnes käänak, rohi ulatus rinnuni ja putukaparv sumises ümber pea. Pajupõõsa tagant tõusis lendu part. Avastasin kosena ojja suubuva kraavi ja leidsin imemustriga kivi. Sooserval kahlasin mööda kraavipõhja.

Kui indiaanlase-aeg kätte jõudis — me meisterdasime oma sõjaonne nii maa alla kui puude otsa, pidasime vibupüssidega «jahti» ning sõime «röövlipraadi» —, siis käisime oja ääres vähil. Öö hääled vestsid tondijutte, luhalt hiilis udu. Vesi solises natavõrgust ning padjapüür vöö vahel prõgises paljutähendavalt. Maad piitsutav äikesehoog mähkis äkki kõik endasse. Taevas riidles ja mets kohises kurjalt vastu. Olime märjad, savised ja õnnelikud.

I. ANVELDI joonistus

Kui komplekspraktika lõppes, läks teise kursuse tudeng mööda kruusateed läbi kunagise kopli magistraalkraavi äärde. Ta soovis maaparandajatele «Jõudu tööle!» ja ukerdas savisel vallil, asjatult lootes mõnd lutsukivi leida. Ta seisis ja seisis keset laiuvat uudismaavälja ning hakkas siis tagasi küla serval helendavate karjalautade poole minema, põlluäärt pidi, et jõuravaile traktoreile mitte jalgu jääda.

Lapsepõlverajad ... on tegelikkuses ammugi asfaldi all. Meie isade noorusmaal kõlas varahommikune vikatiluiskamise helin, karjalaps oli kivikuningas ja kuresaapad seltsiliseks, osa meist ehk oskab hobust vankri ette rakendada, praegused naakmannid aga mängivad oma sõjamängud kõrghoonete ehitusplatsidel kraanade ja betoonplokkide vahel, õpivad maailma tundma televiisoriekraanilt. Nad kasvavad informatsioonitulvas, nende side loodusega on kaudne. Kaasaegne linnalaps sõidab maale nagu loomaaeda — vaatama — või vanavanemate juurde õunile-seenile. Uus ümbrus meenutab talle kauplust: uued vitriinid, uued asjad. Loomi-linde näeb ta raamatus ning kauneid värvipilte kinos, ja kui ta kord suureks saab, elavad mälestustes seiklused vanas kirikus või kesklinna kangialustes, tundub armsana neoontulede pulss äritsentrumis. Trammid ja pöörangud. Ta on harjunud inimestega nagu maalaps puudega metsas — nad on ümberringi, kuid iga üksik kaob paljude hulka. Mitte nii, nagu sooserval ...

Meie lapsed kord ei taha tagasi öiseid vähilkäike ega hommikuses kastes välkuvaid vikateid. Nad on harjunud elektroonika, liftide ja piimapakenditega, meie aga oleme kahestunud. Uus on võõravõitu, vana sisse kasvanud. Me sarnaneme turuvarblasega, kes sigina-sagina, autode ja inimestega on küll harjunud, kuid jääb ikkagi linnuks.

Lõbusalt pragiseb lõke ja pea kohal on tähed, kuhu inimesed kunagi lendavad.

1973—1974

Rõõmulik näitemäng

Paastukuu 23-ma päewa õhtul sai suurkooli Philologiateaduskonna ja Historiateaduskonna koolmeistrite poolest naesterahwaste päewa tagatipu ja kewade ärkamise pidu kohwimajas ära peetud. Onnestanud kombel oliwad pidu kordasaatjad etendamiseks wälja walitsenud Eesti rahwa tähtja kirjamehe Johann Woldemar Jannseni rõõmuliku näitemängu «Tuhalabida walitsus». Lugeja jaoks ei ole siinkohal tarwiline meelde tuletada, kui anderikas meie «Püssi-pappa» on — et tema keel rahwa keel, tema kõne ka lihtlabasemale mehele ja naesele arusaadaw on ja et tema oskab mõndasugust wigurid, naljatilkasid ning lõbusõnu walida, teab igaüks. Näitemängu «Tuhalabida walitsus» kirjutamisega on auustatud kirjamees

meie pisukese Eesti rahwa tõstnud Ohtumaa kultura-rahwaste keskele, kus ju ammu naesterahwas kirjasõnas paleuslisele kõrgusele on tõstetud. Juba saksa rahwa muinasaja lauljad (minnesingerid) oskasiwad naesterahwa kenadusest mõndasugust luuletada ja seeläbi meesterahwaid peenemale tundelikkusele ärratada. Uuemal aial on Schiller ja Shakespeare terawaste tähele pannud naesterahwa kui elawa looaose kaunima õie iseäralist ilu, aga ka õiewarre okkaid, mis wahete-wahel torkawad, see on naesterahwa iseolemise kawalust. Suguwend Jannsen näitab meile weel ühte naesterahwa tähtjat omadust — wankumata truudust.

Nimetatud näitemängu oli näitelawal ettekandmise jaoks suure osavusega seadnud emand Gerda Laugaste. Tema oli näitemängu ridasid natuke kärpinud ja näitas seeläbi, et tema uuema aja tükiseadmise kunstis asjatundja on (kes «Wanemuise» teatri uuema aja näitlusi tähele on pannud, see teab, et kõrgemat kunsti ainult tüki meelewaldne muutmine wälja toob, küll tüki katkumises, et sellest waewalt luud-kondid alles jääwad, küll hullude tempude ja walimata sõnade juurdepanemises, mis osatäitjale parajaste pähe tulewad). «Tuhalabida walitsuse» seadja kiitmiseks ei tohi meie küll ütlemata jätta, et tema iseäranis peenikese mõõduga ridasid lühendanud ja seeläbi näitemängu tegeliku kondikawa koguniste puutumata jätnud oli. Üksnes mõningased labasemad sõnad saiwad täie õigusega kõrwale heidetud. Osatäitjate rõiwaste eest oli hästi hoolt kantud — need näitasiwad eht Eesti talurahwa elust wõetud olema.

Päriskohaniku Hannuse osa täitmisega tuli herra Thomas (Õunapuu) kenaste toime. Kujutamise wägi näitab temal loomupäraline omadus olema. Ehk küll Jannsen Hannuse osa täitjale rohkeste wärisemist ja wabisemist ette on kirjutanud, iseäranis seal, kus Hannusele turja ähwardav naese tuhalabidas meelde tuleb, meie aga palju wabisemist ei näinud, tegi herra Thomas wägewa pingutamisega, keha käänamisega, silma pilgutamisega ning walju uhkumise ja puhkumisega selle tasa. Tuhalabida tarwitajat Hannuse naest Truutat etendas proua Helmi (Helmut Piirimäe) suure kordaminekuga. Tõeste õpetlik ja ilus oli näha, kuidas naesterahwa natuke käre karakter tüki lõpu peale pehmeks sulanud oli (pealtwaatajad saiwad liigutatud, nii et silmad oliwad märjad) — peaks see kõigi natuke kangete naestega sündima! Proua Helmi oskas ka wäga usutawalt minestada, mis tüki iseäranis põnewaks tegi. Kui tema eksituse läbi oma tütre kosilase arwas armastust awaldawat temale (tütre emale), oli ta ka tõeste nagu hõrn puuwill, mis tule ääres ähwardab põlema süttida — ja jäi ometi kindlaks! Hannuse ja Truuta tütre Wiiu osa täitis preili Paula (Paul Hagu). Tema mängis lapseliku süüta loomuse, kellele juba armastuse nool on walu hakanud sünnitama, hästi wälja. Kõik praeguse aja wabakombelised neiud oleksiwad pidanud nägema, et eeskuju wõtta, kuidas õige tundmustega neiu peab ärewatel silmapilkudel oma südant warjama käte peenikese tõstmisega silmade wõi palgete ette. Preili Paulale tuleb siiski wäikeseks laituseks arwata, et tema mõnikord üleliia naerumokki muigutas, kui asjakäigus selle jaoks põhjust ei näidanud olema. Wiiu kosilast wallakirjutajat Rein Nirki etendas herra Gustaf (Liiw). Jannsen näitab noormeest kohkumata kindlameelsena, ja seda ka herra Gustaf oli, otsekui Luige Laos. Järsud käte tõstmised awaldasiwad kartmata iseloomu mõjusal kujul. Aga et Reinul põue põhjas ka hellemad tundmused ei puudunud, nägi igaüks, kui tema tüki lõpul oma armastatud Wiiu tulise rõõmuga rinnale surus. Hannuse sulase Miku osa täitis herra Martin (Tänawa). Selgeste näitas tema pärispõlwe tuima looma, kes pika lohisewate sammudega ja pikaldase mõtlemisega üksnes seda on walmis tegema, mis temale kästakse.

Pealtwaatajad wõtsiwad etenduse walju käte plaksutamisega wastu, misläbi tunnistasiwad, et tükk oma tuumaka ja rohkeste lõbu sünnitawa sisuga meelepäraline oli. Jääb soowida, et teda weel ette kantakse!

RUDOLF KORK

Georg Lints

Mida sööme? Mida joome?

(Toit spetsialisti pilguga)

Kui kaugele me aegade hämarusse ka ei sukelduks, ikka leiame andmeid, et inimesed on midagi söönud. Sellest on juba selgesti näha, kui suurt rolli meie igapäevane leib olmepildis etendas ja etendab, vaatamata sellele, et laial rindel murravad sisse raalid, plasma ja kuukulgur. Tänapäeva inimene pole stiihiliste jõudude meelevallas. Seepärast peab ka sööma teadlikult ja sihikindlalt. Eriti peab siin alla kriipsutama üliõpilasi, kellele korratu toitumine on otsaette kirjutatud. Vaadakem korraks oma toidulauda läbi andmete prisma.

Kõige tähtsamad tervise hoovad on kaltsium ja raud. Nii võib otse välja öelda, et ka sina, inimene, oled metallurgia võimsas haardes. Ma ei suuda seda kõike arvude keelde valada, kuid hoolimata sellest leidugu teie laual alati jäme leib, porgandid, maks ja muna. Kõik, millel pole otsustavat väärtust, tuleb mööndusi tegemata toidusedelist välja suruda. Muidu maksab selle kinni meie seedetrakt, lupjumisest rääkimata. Katsed rottidega on näidanud, et pikaealisus on kõhnade voorus. Ka vabatahtlikud inimesed on sama efekti andnud. Seepärast ei tohi puhkehetki täita maitsva toidu söömisega. Eriti valus on seda vaadata haigete hammaste puhul. Kuid ärgem siiski vääratagem stomatoloogi põllule. Et ära hoida vananemist, mis vahel toimub isegi enne õiget aega ja põhjustab meestel palja pea probleemi, peab toit olema äärmiselt mitmekesine. Selleks soovitan toidusedelit täita nii-öelda geograafilisel meetodil. Näiteks hommikueine meretemaatiline, lõunaks eelmäestikud, õhutoode — keskmustmullavöönd jne.

Lõpetuseks paar sõna vitamiinidest, kuigi ei saa ütlemata jätta, et suhkur, võttes appi lapsekeele, on ai-ai-ai pähh-pähh. Kui te ei taha langeda raukuse psühhooside ohvriks, tarvitage pidevalt PP-d. Kordan: pidevalt, sest sõelaga ei saa vett kanda ega vikatiga puid lõhkuda. B_6 säilitab teile naha, seepärast olgu pärm ja tangud alati käepärast. Aga kes unustab C, see ripub ülase juuksekarva otsas, Damoklese mõõgast rääkimata. Et seda ei oleks, ärge jääge lootma ühepajapraele või seenesupile, vaid sööge aedvilja täiesti iseseisvalt. Teretulnud on puhas värvigamma, mis sunnib sööma koguni isutuid. Pole liigne ka meelde tuletada, et söögikorda alustatagu ikka leotatud ploomidest, magus jook aga ei ole võimeline januga rinda pistma.

Niisiis, lubage nüüd sõnastada lõputees: parem hambad varna kui lubamatu kõhtu.

Korvpall * korvpall

Lugupeetud korvpallihuvilised. Taas on kevad ja taas avaneb võimalus näidata oma talvise treeningu tulemusi kas mängijana või pealtvaatajana. Elamuse saate kindlasti, sest nauditavat korvpalli pakuvad mulluste meistrivõistluste võitjad: KKT I, KKT II ja Arstiteaduskonna naiskonnad ning Matemaatika-, Füüsika-Keemiateaduskonna ja spordimeditsiini meeskonnad, keda tahavad «eksamineerida» ülejäänud võistkonnad. Kõigile jääb võimalus tõsta käsi ka õppejõudude vastu.

Mängijad! Sportliku vormi kõrval ärge unustage kotti pistmast ka ühtset võistlusvormi.

Mängude ajakava

Reedel, 29. märtsil

16 M Spordimed. — KKT I
17 Võistluste avamine
17.30 M KKT II — KKT IV
18.30 N Spordimed. — KKT III
19.30 M Õppejõud — KKT III
20.30 M Õigus — Ajalugu

Laupäeval, 30. märtsil

14. M Füüsika-Keemia — Bio-Geo
15 M Majandus — Keele
16 N KKT II — Ajalugu
17 M KKT I — KKT IV
18 N Arsti — KKT I
19 M Matemaatika — Ajalugu
20 M KKT II — Spordimed.

Pühapäeval, 31. märtsil

10 N KKT IV — Ajalugu
11 M Matemaatika — Õigus
12 N Õppejõud — Spordimed.
13 M Bio-Geo — Majandus
14 N Majandus — KKT I
15 M Füüsika-Keemia — Keele
16 M KKT I — KKT II
17 M KKT II — Arsti
18 N Spordimed. — KKT IV

Seega TRÜ korvpallimeistrivõistlused

algavad reedel, 29. märtsil kell 16. V. Kingissepa 19 võimlas. Tund aega hiljem avab rektor turniiri. Ühtlasi autasustatakse eelmise hooaja parimaid üliõpilassportlasi. Samas austatakse Ernst Ehaveeri 50. sünnipäeva ja 25-aastase pedagoogilise tegevuse puhul.

TRÜ Spordiklubi

ERNST EHAVEER 50 JA 25

2. aprillil saab viiekümneseks sportmängude kateedri vanemõpetaja, NSV Liidu meistersportlane Ernst Ehaveer.

Juubilar on läbi ja lõhki Taaralinna mees. Korvpalliga sai tuttavaks algkooli kehalise kasvatuse tundides ülikooli võimlas ja NMKÜ spordikursustel Vallikraavi tänava platsil (nüüd on seal hotell «Park»). 1938. a. algas tööpoisi elu koos õhtukeskkooli ja loomulikult korvpalli harrastamisega. Aastal 1943 arvati nooruk juba Tartu linnameeskonda.

Pärast saksa okupantide väljakihutamist jätkas juubilar õpinguid 5. Keskkoolis, millisest õppeasutusest sai küpsustunnistuse 1946. a. kevadel. Aastatel 1946—1950 õppis ta TRÜ Kehakultuuriteaduskonnas. Mitmekülgne ja väljapaistev spordimees jäeti pärast kõrgema kooli lõpetamist sportmängude kateedri juurde õppejõuks. Ja sügisel saab täis 25 aastat pedagoogilist tegevust ülikoolis, sest 1. oktoobrist 1949 hakkas viimase kursuse üliõpilane Ernst Ehaveer oma lemmikala õpetama ka teistele üliõpilastele.

Tähised juubilari spordimeheteelt: Nõukogude Liidu tšempion 1949. a., NSV Liidu meistrivõistluste hõbemedal 1950. ja pronksmedal 1951. a., üleliidulise kaheksa turniiri võitja 1950. a., ametiühingute üleliiduline karikavõitja 1950. ja 1951. a., korduvalt Eesti meister, Eesti NSV parima korvpalluri tiitel 1956. a. jne. jne. Mitmekülgsust tõendavad hõbemedal Eesti NSV meistrivõistlustel võrkpallis 1947. a., neljas koht linnavõistlustel, võistlemine kergejõustikus, ujumises, jalgpallis, tennises, lauatennises jt. aladel.

Aastatel 1953—1956 oli ta korvpallitreener linna spordikoolis, hiljem TRÜ spordikooli juures. 1954. aastast juhendas ta TRÜ korvpalliмeeskonda, millest said meistersportlase märgi Jaak Lipso, August Sokk, Ülo Laumets, Heino Villemson ja Avo Jans. Siis tuli kümneaastane vahe, kuid viimase viie aasta vältel on TRÜ meeskond Ernst Ehaveeru juhtimisel tulnud neljal korral Eesti NSV meistriks (1969, 1970, 1972, 1973). Üleliidulises meistrisarjas juhendas juubilar Tartu «Kalevi» meeskonda 1957. a., Eesti koondist esimesel sõjajärgsel Eesti—Soome maavõistlusel 1958. a. Helsingis ja II rahvaste spartakiaadil 1959. a.

Ühiskondlikke ameteid ja ülesandeid koguneb aastatega kaunike seljatäis. Kõigi nendega on juubilar hästi toime tulnud.

Täismeheikka jõudmise puhul soovivad edu kolleegid sportmängude kateedrist.

Kääriku mängud

Suurim teaduskondadevaheline jõuproov suusatamises toimus 16. ja 17. märtsil. Ilusad kevadised ilmad ja lumeküllus soodustasid võistluste kordaminekut. Oleks soovinud ainult üliõpilaste aktiivsemat osavõttu. Miks ei tulnud Käärikule ajaloolased ja filoloogid ja miks paljud teaduskonnad esinesid pooliku võistkonnaga?

Esimene võistluspäev oli tihe. Võisteldi murdmaasuusatamises, suusahüpetes, kahevõistluses ja slaalomis. Teine päev jäi teatevõistlustele.

Ja nüüd iga ala 3 paremat.

5 km naistele (29 osavõtjat)
1. Kaia Raaga, KKT IV, — 15.00;
2. Aivi Pargi, KKT IV — 15.52;
3. Astrid Antsu, KKT I — 16.46.

10 km meestele (40 osavõtjat)
1. Kalle Luuk, KKT II — 27.31;
2. Toivo Evardi, KKT III — 27.46;
3. Jaak Keeman, KKT III — 27.51.

Suusahüpped (9 osavõtjat)
1. Ahto Leisso, spordimeditsiin — 201 p.; 2. Madis Alev, õppejõud-teenistuja — 184,8; 3. Toomas Lõnts, õppejõud-teenistuja — 176,7.

Kahevõistlus (10 osavõtjat)
1. Madis Alev, õppejõud-teenistuja — 411 p.; 2. Toomas Lõnts, õppejõud-teenistuja — 373,75; 3. Arno Säks, KKT I — 373,5.

Slaalom naiste (5 osavõtjat)
1. Mare Klaas, Arstit. — 51,9;
2. Eda Pruuli, KKT I — 57,4;
3. Marika Siimon, Matem. — 118,4.

Slaalom meestele (7 osavõtjat)
1. Peeter Siim, KKT I — 43,2;
2. Jaak Maaroos, õppejõud-teenistuja — 56,1; 3. Arno Säks, KKT I — 71,6.

Võistkondlik arvestus pärast esimest päeva:
1. KKT I — 385; 2. Õppejõud-teenistujad — 240; 3. Matemaatikat. — 185; 4. KKT III — 180; 5. KKT IV — 125; 6. Spordimeditsiin — 105; 7. Majandust. — 100; 8. Arstit. — 85; 9. Bioloogia-Geograafiat. — 80; 10. Õigust. — 65; 11. Füüsika-Keemiat. —40; 12. KKT II — 25.

3×3 teatesuusatamine naistele (9 võistkonda)
1. KKT IV (R. Rannula, A. Pargi, K. Raaga) — 33.23; 2. KKT I (A. Antsu, S. Päid, E. Pruuli) — 34.44; 3. Arstit. (S. Lehtoja, M. Klaas, M. Lai) — 40.42.

4×5 teatesuustamine meestele (8 võistkonda)
1. KKT III (T. Lubi, U. Ruus, T. Evardi, J. Keeman) — 53.55; 2. KKT I (R. Suppi, R. Leppik, A. Orasson, A. Säks) — 56.25; 3. Õppejõud-teenistujad (M, Limak, J. Pärnat, T. Läntsi, M, Alev) — 57.22.

Lõppkokkuvõttes on võistkondlik järjestus järgmine:
1. KKT I — 495; 2. Õppejõud-teenistujad — 290; 3. KKT III — 265; 4. Matemaatikat. — 245; 5. KKT IV — 230; 6. Majandust. — 185; 7. Spordimeditsiin — 175; 8. Arstit. — 135; 9. Bioloogia-Geograafiat. — 120; 10. Õigust. — 110; 11. Füüsika-Keemiat. — 40; 12. KKT II — 25.

Võistluste peakohtunik oli H. Tidrikson, peasekretär S. Leet ja rajameister P. Teinfeldt.

Suusaspordi kateeder

Aprillieelne lugu

Niipea kui ümber nurga keerasin, nägin teda kohe: mirabiilne saba raamatukaupluse ukse taga. Siin ei olnud aega aru pidada ega atra seada. Jooksujalu võtsin järjekorra lõpus koha sisse. Kui kõnevõime tagasi sain, pärisin eesseisjalt, kuivõrd tuumakat vaimutoitu meile sedapuhku pakutakse.

«Mirabiilia» ta nüüd küll ei ole, aga midagi ikka on, ega's muidu rahvas tungleks,» kõlas vastus. «Suguelu saladused, noore abieluraha kodu- ja käsiraamat,» lõõpisid eespool seisvad sinimütsilised tudengid.

«Vaata mul . . .,» vihastasin. «Teil on aeg ettelugemistel olla, aga mitte siin, korraliku rahva hulgas lõhverdada.»

«Õhtune õppetöö, õhtune õppetöö, papil» hõigati vastu. «Jõuame raamatukest osta ja loengulegi minna.»

Seisan. Ootan. Taevast tuleb sademeid, sedapuhku püdelal kujul. Surume ennast räästa varju, rohkem küll sümboolselt. Korraga tunnen kuuma hingust kõrva ääres ja madal mehehääl sosistab: «Ega ENE vastu huvi ei tunne? Odavalt annan ära.»

Läksin vist kaelast märgatavalt punaseks, sest minu tapvat pilku püüdis ta leevendada sõnadega: «No . . . no . . . noh . . . Ega ma siis halva pärast. Küsida ikka tohib.»

Pagana sell, tuleb puuõngega püüdma. Otsigu lolle, kes lehte ei loe. Või tema peab mind ka niisuguseks.

Seisan ja kuulan, mida ootajad räägivad. «Kas selle raamatu on see Füdemann kirjutanud?» pärib mutikene. «See Füdemanni oma olevat küll kallis, aga vääga huuvitav.»

«Jama,» vastab talle meeshääl. «Paar lehekülge on, mida lugeda tasub, muidu üks tsaariaegne sõnaraamat ja muud ei midagi.»

Siis levib kuuldus, et «Passaažis» müüdavat meie raamatut ilma järjekorrata, ainult et naistepäeva seismajäänud kingitustepakiga komplektis. Tühi jutt, tahavad, et osa siit järjekorrast ära läheks. Ja üldse, on rahval ikka aega keset tööpäeva seista ja oodata. Kes nende tööd teeb? Kõik ei paista üliõpilased ja pensionärid ka olevat. Kus nüüd on miilitsa silmad?

Ikka veel ei müüda. Plekist kerega suur krusa on aetud otse poe ukse ette ja sealt tassitakse mingeid pakke sisse. Teadagi kuhu — leti alla . . . Aga tööinimesele ei müüda, kauba vastuvõtt olevat.

Veel üks kuuldus — noorpaarid saavat väljaspool järjekorda. Ainult tuleb vastav õiend esitada, et on perekonnaseisuaktide büroos registreerimise järjekorras. Neil olevat seda kõige pakilisemalt vaja.

No, selle tühja pärast naist ka võtma ei hakka.

Raekoja kell lööb. Tohoh, minu töötaeg on ju läbi. Hakka kasvõi omast ajast riigi raamatupoe taga sabas seisma. No seda juba ei ole. Ei saa, ei ole vajagi. Ka «Mirabiliat» ei ole vaja. Oma igapäevase röövlijutu saan lehestki kätte — ainult kaks kopikat ja laipu kui palju.

Aga see raamatukaubandus on küll meelega nii seatud, et tööinimest nöökida. Sellest tuleks seitungisse kirjutada. Et avalik arvamus sunniks mõtlema ka nendele, kes tuule ja sademete käes kannatavad.

REIN

„Taara"

Teise kvartali esimesest päevast alustab meie linnas tegevust uus kirjastus «Taara». Organisatsioon on seatud säilitama ja paljundama rahvusliku kultuuri traditsioone, nagu kirjastuse nimigi ilmekalt tunnistab.

Pöördusime uue kirjastuse kommertsdirektori K. Urtsmaalri poole, kes oli lahkelt nõus vastama mõnele küsimusele.

Mida uut toob endaga kirjastus «Taara»?

Me oleme arvesse võtnud kirjanduse populaarsuse plahvatuslikku kasvu ja oleme valmis igati rahuldama tarbijaskonna nõudmisi mistahes trükitoodete osas. Sealhulgas on üheks meie teenindusvormiks tellija soovi järgi ja tema materjalist väikestes tiraažides (1—2 eksemplari) raamatute jms. väljaandmine. Muuhulgas loodame nii lühendada autode kui ka kooperatiivkorterite taotlejate järjekordi. Ehk nagu keegi kunagi on öelnud: kus on mu raamatud, seal on mu kodu, auto ja õnn. See fraas on ka meie hüüdlauseks.

Millised väljaanded seisavad teil lähemal ajal plaanis?

Esmaspäevast saabub kõigisse linna poodidesse müügile esimene raamat sarjast «See on ju lihtsaimast lihtsam», milles me anname nõu igaks elujuhtumiks. Need väljaanded tulevad taskuformaadis ja on seetõttu alati käepärast. Kõigepealt jõuab kaubandusvõrku portugali autorite kollektiivi brošüür «Mees ja naine nelja silma all». Lähema aja plaanis seisavad samast sarjast «Seatapja käsiraamat» ja «Jalgade kängitsemine eile ja täna».

Kuidas suhtute meie ilukirjandusse ja selle väljaandmise perspektiividesse?

Meeldib. Eriti noorte autorite looming. Koostöös Vastsete Kirjameeste Grupiga on meil ettevalmistamisel memuaaride kogu «Killukesi kodutalust».

Me pole unustanud ka kõige nooremaid kirjandushuvilisi, kelle fantaasia arendamiseks ilmub «Sõlmi ise».

Tõsisema maitsega lugejale on mõeldud «Puujalaga pootsman» ja «Armusüleluses».

Olenevalt sellest, kui palju meil tekib paberi lõikamisel ülejääke, võime välja anda ka mõned luuletuskogud.

Te rääkisite uutest teenindusvormidest . . .

Kui raamatute nomenklatuuri osas ei küüni me võib-olla palju kõrgemale teistest kirjastustest, siis teenindamises oleme neist kaugel ees.

REPORTER

RUJA

Ansambli juht REIN RANNAP

Kolm menukat kontserti ülitäismajale. Pärast «Mikronite» ja mitme teise praktilist läbikukkumist.

Paljad sõnad ajalehes ega mujal muusikat ei asenda ega maksa suurt midagi. Kõik see, mis kontserdi nauditavaks tegi — terviklik kava, kindel stiil, tugev tehniline tase, sisukus —, on igaühele selge. Oma vaateid on Rannap ajakirjanduses ja raadios küllalt selgitanud; kuivõrd see kõik kajastub tema loomingus, sõltub palju iga kuulaja muusikalisest maitsest, maailmavaatest, hingelaadist.

Jaak Joala leiab, et muusikaliselt ei paku see kontsert suurt midagi. On vaid mõned head momendid. Et muusikal on «Ruja» puhul üldse teisejärguline tähtsus, mängitakse välja tekstidele. Alender on tugev. Mark Bolan on see, keda ta laval kehastab, tohutult teatraalne kuju. «Rujaga» sobib suurepäraselt.

Keemiatudengid Mart ja Viktor käisid kõigil kolmel kontserdil, kuulasid «Rujat» ka Tallinnas ja peavad seda kahtlemata vabariigi parimaks ansambliks. Meeldib, et ei mängi tantsuks, kasutavad klassika elemente. Alendril on häält, ta ei oska sealt veel kõike välja võtta. Palju tehnilisi vahendeid jäetakse kasutamata. Pakutakse küll palju, võimalusi aga on veel tohutult. Rannap on suurepärane, teised ka. Tuleks plaat välja!

Mina kuulasin pooltühjas saalis «Paradoxi» (nüüd väikeste muudatustega ja uue nimega «Psycho»), «Ruja» kontserdil tuli praktiliselt pool aega seista ühel jalal. Eks see ka mõjus, et sellist ebamaist ja vapustatud tunnet ei tekkinud kui «Paradoxi» kuulates.

Kas ei võiks kuidagi nii, et need kaks ansamblitki pääseksid esinema «Vanemuisesse». Rein Tuus võiks laulda näiteks ... oma kodus.

TIINA SARV

Arupidamisi

Märtsikuu esimesel päeval arutasid ühiselamute nõukogude esimehed ja komsomolikomitee sekretärid ühiselamuprobleeme. Koosolekule olid palutud TRÜ halduseprorektor Ü. Saag ning ülikooli parteikomitee esindaja A. Kiris.

Käesolevaks õppeaastaks valitud ühiselamute nõukogudel on enam kui pool tööd tehtud. Nõukogud on näidanud oma võimekust elu korraldamisel ühiselamutes. Tubli on olnud Pälsoni 23 nõukogu esimees Tiiu Tammela. Peagi saavad Pälsoni 23 elanikud uued voodid. Pälsoni 14 õppetuppa tulevad korralikud õppelauad, Leningradi mnt. 25 sööklasse ehitatakse kaua oodatud vaheuksed köögi ja saali vahele jm.

On aga ka üldisemaid, just nõukogudest sõltuvaid probleeme. Nii näiteks ei ole suudetud kindlustada pidevalt töötavat valvet.

Nurinat põhjustab asjaolu, et komandandid saadavad esildisi ühiselamutes ilmnenud korrarikkumistest otse ülikooli administratsioonile. Põhjus: ühiselamu nõukogud püüavad sageli esineda advokaatide osas ja venitavad korrarikkujate väljaselgitamist ning karistamist.

Aprilli kolmandal nädalal toimuvad ülikoolis rahvaste sõpruse päevad. Enamik külalisi majutatakse ühiselamutesse, seepärast võeti olmesektoris vastu otsus, et ühiselamutes tuleb läbi viia suurpuhastus hiljemalt 11.—13. aprilliks.

Ü. Saag avaldas mõtte, et juba praegu oleks võimalik asuda ette valmistama ühte gruppi tulevasi suvemalevlasi-maalreid, kes suvel töötaksid kui vastava kategooriaga töötajad. Jääb loota, et suvemaleva staap leiab need paarkümmend üliõpilast, kes võiksid valmistuda kvalifitseeritud tööjõuks ülikooli objektidele.

ANDRES RAA,
ELKNÜ TRÜ komitee olmesektori juhataja

Mi-Fa lõppvoor

Laulukonkursi MI-FA esimene voor on läbi. Žürii ette astus 19 osavõtjat, enamikul kange soov välja teenida esimene preemia ja sõita välismaale. Vaid üks osavõtja pihtis, et ta nõustuks ka teise kohaga, kui ainult lõppvooru pääseks. Heatahtlik kohtunikekogu võttis seda soovi arvesse ja tähele pannes ka soodsat klimaatilist olukorda ning seda, et pika vahe korral võivad laulud meelest ära minna, määras lõppvooru juba tänasele päevale. Kell 20 astuvad sõelale jäänud nõudliku publiku ette, kes olenevalt sellest, mis laulu iga mees laulab, valib välja parima, kes saab oodatud peaauhinna ja need, kellele kontsertkitarr ja muud hinnalist kraami sülle langeb. Et publikul üksi raskeks ei läheks, on moodustatud autoriteetne žürii, kes jagab välja ka erilisi preemiaid. Ja hindamist vajavatest lauludest juba puudust ei tule. Esinevad solistid, duetid, triod jne., kelle repertuaar on nõnda lai, et iga meie estraadilaulja kadedust võiks tunda.

Aga eks oma silm ole kuningas, nii et täna õhtul pane pliiats taskusse ja tõtta klubisse, et suure laulukonkursi võit valele inimesele ei läheks!

Südamlik kaastunne Tähe Kolgile

ISA

surma puhul.

IV kursuse saksa filoloogid ja kursusejuhendaja

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tartu Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР, Орган Тартуского государственного университета.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 1681. MB-03902.

AR

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 11. Reedel, 5. märtsil 1974. a. XXVI aastakäik

Arutati sotsialistliku võistluse korraldamist

NLKP Keskkomitee detsembripleenumi (1973. a.) läkituses pärtelle ja nõukogude rahvale seati uued suured ülesanded kommunistide, kõigi töötajate mobiliseerimiseks 1974. aasta rahvamajandusplaani täitmisele. NLKP Keskkomitee avaldas veendumust, et meie nõukogude haritlaskond arendab veelgi suurema energia ja sihikindlusega teadust, tehnikat, kultuuri ning pöördus kõigi kommunistide poole üleskutsega aktiviseerida oma tegevust eelseisvate ülesannete lahendamisel.

NLKP Keskkomitee läkitusest tulenevad ülesanded olidki arutelu objektiks hiljuti toimunud ühiskonnateaduste kateedrite parteiorganisatsiooni üldkoosolekul. Nii ettekandes kui sõnavõttudes tõstatati mitmeid olulisi probleeme, mis aitavad täiustada õppe-teaduslikku ja kasvatustööd.

Peeti vajalikuks kateedrites ja laboratooriumides välja töötada ja vastu võtta omapoolsed kohustused, mis on suunatud õppe-metoodilise, teadusliku ja kasvatustöö parandamisele, samuti selgitada NLKP Keskkomitee 1973. a. detsembripleenumi otsustest ja NLKP Keskkomitee üleskutsest tulenevaid ülesandeid nii ülikoolis kui ka väljaspool.

Kohustused on praegu vastu võetud. NLKP ajaloo kateedris näiteks otsustati korrigeerida teadusliku töö temaatikat. Metoodilise töö tõhustamise eesmärgil peeti vajalikuks sellesse kaasa tõmmata kõik õppejõud, kellel ei ole parajasti käsil kandidaaditöö lõpuleviimine.

Kõigi ühiskonnateaduste kateedrite kohustuste hulgas on keskse kohal ka eelnimetatud dokumentidest tulenevate ülesannete, teoreetiliste probleemide käsitlemine õppe-kasvatustöös. Olenevalt kateedritest on kavandatud pidada sellekohaseid loenguid, eriseminare, seminare, täiendada referatiivsete ja võistlustööde temaatikat. Kohustuti esinema vastavasisuliste loengutega ühingu «Teadus» liinis, elanikkonna ees.

Selliste kohustuste vastuvõtmine on esimeseks sammuks sotsialistliku võistluse edasisel arendamisel. On ilmne, et praegu vastuvõetud kohustused ei ole võistluse arendamise seisukohalt kaugeltki täiuslikud. Nii ei kajastu veel kõik võimalused kateedrite ja laboratooriumide töö täiustamiseks. Võistluse edasise süvendamise, selle osatähtsuse tõstmise eesmärgil on edaspidi vaja välja töötada konkreetsemad põhisuunad. Lahendamist vajab ka kokkuvõtete tegemise kord. On tarvis läbi mõelda paremate kollektiivide ja üksiktöötajate esiletõstmise võimalused.

Need on mõningad probleemid, mis kerkisid seoses kohustuste vastuvõtmisega, mille lahendamine oleneb mitte ainult ühiskonnateaduste kateedrite partei- ja ametiühingubüroost, vaid mis vajavad üleülikoolilist koordinatsiooni, lahendust.

L. KIIK

Töö ja juhtimine teadlase pilguga

Paar nädalat tagasi kogunesid kohviku rõdusaali juhtimisprobleeme arutama Tartu teadlased, noored insenerid, üliõpilased. Üliõpilaste ja linnanoortega kohtumised vaidlusringis pole uudis, mõtteid on vahetatud varemgi.

Öeldakse, et ajaloolane on inimene, kes tõlla tagumisest aknast välja vaadates püüab kindlaks teha, kust tulek, ja seeläbi öelda, kuhu minek. Juhil arvatakse taolist tegevust ka tarvis minevat. Seepärast antigi pärast T. KOLDITSA ja M. KUUSE sissejuhatavaid repliike sõna majandusteaduste kandidaadile MADIS VÄLJALE, kes rääkis juhtimistegevuse ja selle teoreetiliste aluste kujunemisest paari viimase sajandi jooksul. Muuhulgas koorus välja ka mõte, et iga mees, kes juhtimist uurib, püüab luua oma teooriat.

Juhtimisstrateegiat kui mõistet ja selle uut käsitlust NLKP XXIV kongressi järgsel perioodil analüüsis majandusteaduste kandidaat HILLAR KALA. ENSV Kergetööstuse Ministeeriumis on praegu suund toodete kvaliteedi parandamisele, siit ka nn. kvaliteedi juhtimise strateegia. Eks kvaliteet ole meie toodete kõige nõrgem külg, seda tunneb iga tarbija. Kuidas viga parandada? Selgub, et vanad juhtimistarkused meid oluliselt ei aita. H. Kala ettekande tuumaks kujuneski uue juhtimisobjekti valiku põhjendamine. Lühidalt öelduna on asi järgmine: varem koondus juhtimistegevuse põhiraskus ettevõtete, tootmisosakondade, üksikisikute otsesele mõjutamisele, s. o. juhtimine arenes ja täienes n.-ö. struktuuri vertikaalsete seoste kaudu. Tänapäeval on aga igal juhitaval objektil (ettevõttel) keerukas seoste ja suhete võrk teiste ettevõtetega. Viimaste tõõst olenevad lõpp-produkti valmimine ja kvaliteet. Kõik see tingib uue lähenemise: juhtida **ettevõtete-vahelisi** väga mitmesuguseid majanduslikke **seoseid ja suhteid,** juhtida ja kujundada inimestevahelisi suhteid kollektiivis, luua asjalik töömeeleolu ja edasipürgiv õhkkond igas ettevõttes, tootmisharus. H. Kala märkis, et selline nn. horisontaalse struktuuri mõjutamine on veel nõrk, hinnangute kohaselt umbes 15—20% kogu juhtimistegevusest. Tagajärg: paljud ettevõtted töötavad ebarütmiliselt, sest alati ei ole piisavalt toorainet, kvaliteet on igakuuse tormamise tõttu keskpärane, planeerimine väheefektiivne. Et ettevõtetevahelised suhted kujunevad edasise spetsialiseerumise ja koopereerumise käigus veelgi keerukamaks ja neid tekib üha juurde, siis on olulisim ülesanne juhilepraktikule **uue juhtimisstiili omaksvõtmine,** aga ka see, kuidas me juhtijaid ette valmistame. H. Kala seostas tootmisjuhi ettevalmistuse edukust praktilise tööga erialal, osavõtuga juhtimissüsteemide täiustamisest, pideva teoreetilise tööga juhtimisprobleemidele lahendusi leides.

Majanduse juhtimises pidas H. Kala üheks nõrgemaks lüliks vastutuse puudumist, selle «ärakadumist» või pihustumist.

Psühholoogiakandidaat U. Siiman seadis kahtluse alla mõisted «juhtimisteadus» ja «juhtimisteooria», väites, et nende taga terviklikku teooriat polevat. Pigem on see asjaomaste teadmiste kogum, kujunenud erinevate teaduste, sealhulgas ka psühholoogia vahendusel. Paljud vead tootmises tulenevad vigadest juhi mõtlemises, viimased on omakorda tingitud psühholoogilist laadi põhjustest. Juhtimissüsteem on sageli konservatiivne, ei talu aktiivse inimese muutvat tegevust, siit tuleb tagasimõju juhi mõttelaadile. U. Siiman arvas, et juhtijaid saab kõrgemas koolis küllalt hästi ette valmistada.

TRÜ õppejõu V. Peedimaa arvates vajame mitte ainult häid tippjuhte, vaid ühtse juhtimisstrateegia raames võimekaid juhte igal tasemel, niisuguseid, kes ostmases valdkonnas on aeg saavutada tasakaal rahalis-kaubaliste suhete ja nende materiaalsete väljenduste vahel.

Filosoofiakandidaat Ü. Vooglaid esitas edasiseks mõtlemiseks ja arutamiseks mitu probleemi: mis on õigem — kas panna tööline paremini töötama (erinevate juhtimisvõtete abil) või on kasulikum seada eesmärgiks situatsiooni loomine, kus tööline t a h a b h ä s t i t ö ö t a d a; teadliku juhtimistegevuse kõrval toimivad dünaamilistes süsteemides objektiivselt iseregulatsiooni protsessid, seepärast on ainult juhtimismeetoditele lootmajäämine väheefektiivne; tööliste sisukas osavõtt juhtimisest, eriti otsustamisest, toob kaasa nendepoolse vastutuse, vastutusega kaasneb aktiivsus. Seepärast on probleemiks tööliste tehniliste ja sotsiaalsete teadmiste tõstmine sellisele tasemele, nagu me seda nõuame juhtkonnalt. Esinejal oli kahtlusi niisuguse juhtimispoliitika suhtes, kus ressursid koondatakse mõjutatava objekti ühele küljele või osale, taoline tegevus annab tihti lootustele vastupidise efekti.

Pedagoogikakandidaadi J. REIMANDI arvates eeldab korralik juhtimine juhitava objekti täpset tundmist. Juhtimisvaldkonnas tänapäeval imesid ei juhtu (tuleb ikkagi õppida) ja intuitsiooniga praktilises juhtimises enam läbi ei lõõ.

Ohtu seltskondlik osa kujunes ka väga vaidlusrohkeks, siin domineerisid noored.

MART KUBO

Kõne all filosoofia ajalugu

Esmaspäeval, 25. märtsil oli ühiskonnateaduste kateedrite parteialgorganisatsiooni koosolek. Koosoleku päevakorda võeti eksamineerimisega seotud probleemid. Tehti kokkuvõtteid talvise sessiooni tulemustest ühiskonnateadustes. Samuti arutati seminaritöö kasuteguri tõstmist. Sõna võtsid dots. A. Blumfeld, dots. M. Murd, dots. I. Volkov, dots. L. Raid, v.-õp. T. Luik, prof. J. Rebane jt.

Vastuvõetud otsusest peaks üliõpilasi kõige rohkem huvitama filosoofia ajaloo õpetamist puudutav osa. Teatavasti ei olnud talvise eksamisessiooni tulemused nimetatud õppeaines kuigi hiilgavad. Madal õppeedukus filosoofia ajaloos oli esmajoones losoofia ajaloos oli esmajoones tingitud tsükli ebaotstarbekast korraldamisest (ainet loeti kahel semestril killustatult, eksam toimus alles stažööripraktika järel, samuti oli liiga lühikesena planeeritud eksamiks ettevalmistamise aeg). Koosoleku otsus näeb ette taotleda õppeosakonnalt filosoofia ajaloo loengute koondamist ühele semestrile (tõenäoliselt 8., s. t. neljanda kursuse kevadsemestrile), samuti vahearvestuse sisseseadmist ja eksami üleviimist stažööripraktikaeelsesse perioodi.

A. AARELAID

ACTA DIURNA

Käesoleva nädala esimesel poolel suunas riiklik komisjon tulevastele töökohtadele 1974. aastal ülikooli lõpetavad filoloogid, bioloogid, geoloogid, geograalid; füüsikud, keemikud, ajaloolased, psühholoogid, defektoloogid, kehakultuurlased, matemaatikud-pedagoogid ja juristid. Komisjoni tööst võtsid osa meie lõpetajatest kui tulevasest töötajõust huvitatud ministeeriumide ja asutuste esindajad. Enamikel erialadel oli nõudmine kõrgema haridusega spetsialistide järele elav ning töökohtade valik avar.

TOOME

ENSV kõrgema ja keskeriharidu ministri asetäitja sm. K. Ringi telefonogrammiga 1. märtsist k. a. kohustati TRÜ rektorit sulgema Toomel asuv raamatukoguhoone. Hoone puitvahelagedega osast kästi evakueerida kõik raamatukogu töötajad. Kogu hoones säilitatakse avariiolukord kuni erikorralduseni.

Sellise otsuse aluseks sai Tallinna Polütehnilise Instituudi ehituskonstruktsioonide kateedri arvamus, mis koostati TRÜ tellimusel raamatukogu puitkonstruktsioonide tehnilise seisukorra kohta. Kateedri juhataja prof. H. Lauli, dots. L. Allikase ja dots. V. Voltri allkirju kandvas dokumendis on kirjas järeldus, et konstruktsioonide olukord võrreldes 1967. ja 1972. aastaga on märgatavalt halvenenud. Maja suure kõrguse ja konstruktsioonide ruumilise süsteemi puudumise tõttu toimub avarii korral kogu puitkonstruktsiooni varisemine täies ulatuses ja momentaalselt. Vahelagede varisemine võib kaasa tuua suure ohvrite arvu ja samuti materiaalsete väärtuste kaotuse.

ENSV kõrgema ja keskeriharidu ministri käskkirjaga nr. 107 13. märtsist 1974. a. moodustati uus komisjon hoone konstruktsioonide seisukorra ja edaspidise kasutamise võimaluse kindlaksmääramiseks koosseisus ENSV Riikliku Ehituskomitee osakonnajuhataja H. Uuetalu, TRÜ haldusprorektor Ü. Saag, prof. H. Laul, dots. L. Allikas, dots. V. Voltri ja RPI «Eesti Projekt» peakonstruktor H. Lill. Ülevaatuse käigus konstateeriti esitatud faktide paikapidavust. Komisjon leidis, et TRÜ Toomel asuva raamatukoguhoone puitkonstruktsioonid on väga raskes olukorras, puitvahelagedega osa on tõsises avariiseisukorras. Olukorra parandamiseks tuleb vähendada ja ühtlustada koormusi vahelagedel ning sulgeda lugemissaalid ja abonement, mitte lubada külastajaid ka pärast koormuste vähendamist hoone idapoolsesse puitvahelagedega tiiba. Piiratud arvu alaliste töötajate (2—3 inimest tööruumi) hoonesse lubamine tuleb kõne alla pärast terve rea tingimuste täitmist.

RAAMATUKOGUST

Tekkinud olukorras ei ole midagi uut ega ootamatut. TRÜ Teadusliku Raamatukogu hoone Toomel kuulutati avariiohtlikuks 1958. a., samal ajal märgiti, et laed on tugevasti üle koormatud. Eesti NSV Ministrite Nõukogu Ehituskomitee Teadusliku Restaureerimise töökoja poolt 1962. a. koostatud TRÜ Teadusliku Raamatukogu hoone vahelagede sondaažides ja kontrollarvutustes on öeldud: «Kokkuvõttes võib teha vaid üheainsa, kuid väga radikaalse järelduse: vahelaed sellisel kujul, nagu nad praegu esinevad, ei kõlba raamatukogu fondide ruumidele ning raamatukogul tuleb otsida kõige kiiremas korras uued ruumid, olgu need siis alatiseks või ajutiseks. Vahelaed aga kuuluvad viimaseni väljavahetamisele. Kui see aga ei ole võimalik, tuleb vähemalt hoiduda lugemissaalide rõdudele vähimatki koormust lisamast. Vastasel korral võib tekkida raske avarii.» Nimelt selgus ülevaatuse käigus uskumatuna kõlav tõsiasi: laetalad ei toetu välisseinale, vaid selle äärde asetatud puittalale, mille kandeava on 6 meetrit, seetõttu maksimaalne koormus võrdub ligikaudu vaid pööningu vahelae normiskoormusega (92 kg m²). Praegune ületab lubatu kohati 5,5 korda. 1964. a. veebruaris suletigi raamatukogu, sest seoses ehitustegevusega hoone alumisel korrusel tekkis reaalne avariioht. Pärast mõningate tingimuste täitmist ja osa fondide üleviimist Sõbra tänava kirikusse avati raamatukogu rektori korraldusel 1. septembril 1964. a. uuesti. Hoone tuli võtta pideva vaatluse alla, paigaldati valvemajakad, mis registreerivad seinte ja talade nihkumist. 1967. a. märgati deformatsioonide jätkumist kandekonstruktsioonides, valvemajakate purunemist. Leiti, et hoone pikemaajaline ekspluateerimine ei ole mõeldav, sest olemasolevaid kandekonstruktsioone ei saa asendada ilma raamatukogu fonde välja viimata. Soovitati kiiremas korras alustada uue hoone ehitamisega ning taotleda ruume väljaviidavate ja juurdetulevate raamatute paigutamiseks. Sama aasta märtsikuul märkis Ehituste Peainspektsioon, et konstruktsioonides toimuvad pidevalt sisepingete muutused kriitilise pingeolukorra piiril, millega võib kaasneda ootamatu avarii. Raamatukogu puitvahelagedega osa suleti 27. märtsil 1967. a. rektori korraldusel. Ka järgnev kontroll rõhutas olukorra tõsidust ja talade läbipaindeid, mis olid tingitud ülekoormusest. Uus komisjon asus seisukohale, et hoone on kõlbmatu raamatukoguks ka pärast rekonstruktsiooni. Pärast koormuse mõningat vähendamist Vanemuise tn. 33 saadud ruumide arvel, asuti seisukohale, et raamatukogu on võimalik avada tingimusel, kui hoone edaspidisel ekspluateerimisel koormusi ei suurendata. Raamatukogu avati taas 25. aprillil 1968. a. 1972. a. märtsis nenditi uuesti talade ja postide deformatsioonide jätkumist, kontrollmajakate purunemist ning esitati nõue raamatute evakueerimiseks teatud ruumidest. Teatud osas tehtigi seda Tiigi tn 78/80 endise ühiselamu keldriruumide arvel.

Käesoleval ajal ootame Tiigi tänava endise ühiselamu esimesele korrusele remonditava raamatuhoidla valmimist, et asuda koormuse vähendamisele lugemissaalide kohal asuvast hoidlast. Probleemiks jääb, kuhu paigutada lugemisruumid (perioodika, entsüklopeediad, teatmeteosed, informatsiooniväljaanded), abonement, kataloogid. Kui viia kõik üle betoonlagedega ossa samas majas (pindala 935 m², puitlagedega osa pindala 3400 m²), siis tuleb võõrkeelne kirjandus ja osa perioodikast samuti evakueerida Tiigi tänavale. Päevamureks on see, et puudub tööruum ca 100 raamatukogu töötajal (komplekteerimise, kataloogimise, bibliograafia ja informatsiooni osakonnad, metoodikud, kantselei, direktsioon). Raamatukogu töö aga pole mõeldav ilma abikartoteekideta, bibliograafiliste kartoteekideta, sisekataloogideta. Osale töötajaist on leitud ajutist tegevust seoses ümberpaigutustega. Komplekteerimise ja kataloogimise katkestamatu protsess nõuab 37 töötaja töölerakendamist, ca 200 m² tööruumi. Loodame, et kõige lähemas tulevikus leitakse seegi hädavajalik pind ja raamatukogu saab pärast suuri sisemisi ümberkorraldusi, ruumide remonti ning fondide üleviimist ja osalist konserveerimist jätkata töõd lugejate teenindamisel.

L. PEEP

Protestantlus ja katoliiklus- Põhja-Iirimaa poliitilised probleemid

1. Iirimaa praeguste poliitiliste probleemide algust tuleb otsida 16. saj. lõpust ja 17. saj. algusest. Et Inglise vallutajad olid usutunnistuselt raevukad protestandid, kohalik elanikkond aga katoliiklased (Iirimaa ei teinud läbi reformatsiooni), siis omandas sotsiaalne ja rahvuslik rõhumine religioosse tagakiusamise vormi.

2. 1921. aastal andis Inglise parlament saare mõlemale osale — Lõunale ja Põhjale — õiguse autonoomsele parlamendile, lahutades selle poliitilise manöövriga tööstusliku Ulsteri põllumajanduslikust Lõunast. Sel viisil Briti impeerium mitte ainult ei säilitanud laialdast platsdarmi, vaid andis ka tugeva hoobi Lõunas sündivale iseseisvale Iiri Vabariigile.

Põhja-Iirimaa kuulumist Ühendatud Kuningriigi koosseisu kinnitati 1949. a. seadusega.

3. Ulsteri kriisi süvenemine toimus 60. aastate lõpus ja saavutas kulminatsiooni 1969. a. augustis Inglise vägede saatmisega Põhja-Iirimaale.

Unionistliku parlamendi asendamine 1972. a. Põhja-Iirimaa Assambleega ei suutnud lahendada kriisi, sest London piiras assamblee volitusi äärmuseni.

SENTA TAKKER, Fil. I k.

ACTA DIURNA

29. III toimunud TRÜ Nõukogu koosolekul arutati vene keele õpetamise olukorda ülikoolis ja selle parandamise võimalusi, vaadati läbi ja kinnitati 1976—1980. a. teadusliku töö plaani projekt ning tähtsamate põhisuundade teadusliku töö plaan 1975. aastaks, arutati raamatukogu osa üliõpilaste õppeja kasvatustöös, soovitati üliõpilaste teaduslikke töid üleliidulisele konkursile.

* * *

TRÜ kollektiiv esitas oma kandidaadina NSV Liidu Ülemnõukogu Rahvuste Nõukogu valimiste Eesti NSV valimiskomisjoni koosseisu Eesti NSV teenelise arsti, TRÜ professori Jaan Riivi.

* * *

NSV Liidu rahvastiku kaadri komisjon märkis ära Eesti NSV-d puudutavate materjalide kõrget taset ja avaldas TRÜ teadusala prorektorile saadetud kirjas tänu majandusgeograafia kateedri õppejõududele prof. Salme Nõmmikule ja vanemõpetaja Virma Murelile.

Uus õppekorpus Kaasani Ülikoolile

Mööndunud aasta lõpul valmis V. I. Lenini nimelise Kaasani Riikliku Ülikooli Füüsikateaduskonna uus hoone. Ehitus on 75 m kõrge ja neljateistkümne korrusega. Töö vältas viis aastat. Maja ehitamisest võtsid osa NSV Liidu paljud tehased ja ehitusorganisatsioonid: Tšeljabinski, Minski, Moskva ja Volski tehased, marmor ja graniit veeti kohale Uraalist ja Kesk-Aasiast. Korruste vahel peavad ühendust kuus lifti. Auditooriumid, osa neist 250 kohaga, on varustatud kino- ja televisiooniseaametega. Samas on ka raamatukogu ja lugemissaal. 550 kohaga söökla ja baar mahuvad soklikorrusele. Kõik ruumid ja koridorid on telefoneeritud ja radiofitseeritud. Füüsikakorpus on ehitatud ja sisustatud kodumaise ehitustehnika viimase sõna kohaselt.

Fotol: vaade füüsikakorpusele ja ümbritsevale ülikoolilinnakule.

KRÜ ajalehest «Leninets»

RSR-i konverentsiks

Oktoobris 1973. toimus järjekordne sõda Lähis-Idas. Perioodiliselt selles piirkonnas puhkevate relvastatud konfliktide põhjuseks on Iisraeli agressorite poolt araabia maade hõivamine, Tel-Avivi visa soov mitte arvestada araablaste seadushetuse lõpetamise eesmärgil soodustas seda protsessi, tõendades, et maailm on astunud rahvusvaheliste suhete arengus uude etappi.

4. Genfis alanud Lähis-Ida rahukonverents on andnud esimese positiivse tulemuse konflikti poliitilise reguleerimise näol. Vägede lahutamise kokkuleppe negatiivseks küljeks on Iisraeli keeldumine järgmistest sammudest.

5. 19. märtsil Ameerika Ühendriikide suhtes naftaembargo ajutine tühistamine jätab araabia riigid ilma tõhusast majanduslikust relvast võitluses oma alade täieliku vabastamise eest. Eriti raskesse olukorda sattus sellega Süüria, kelle positsioon välistab igasuguse territoriaalse kompromissi Iisraeliga Golani kõrgendike suhtes.

6. Kindel ja õiglane rahu Lähis-Idas on võimalik üksnes tingimustel, et Iisrael vabastaks täielikult 1967. a. juunis okupeeritud araabia alad ja oleksid tagatud Palestiina rahva seaduslikud huvid.

TÕNU KÕRDA, Õigust. III k.

Lähis-Ida konflikti poliitiline reguleerimine

likke õigusi, samuti selle agressiivse poliitika toetamine kapitalistliku maailma nende jõudude poolt, kes püüavad takistada progressiivsete araabia riikide vaba ja sõltumatut arengut.

2. Sõda näitas Egiptuse ja Süüria relvastatud jõudude võitlusvõime olulist kasvu ning araabia riikide solidaarsuse süvenemist, mille üheks avaldumisvormiks oli kümne riigi poolt kehtestatud naftaembargo Iisraeli toetavate riikide suhtes. Veel kord ilmnes nõukogude—araabia koostöö tugevus, mis on liikumapanevaks jõuks konflikti poliitilisel reguleerimisel.

3. Rahvusvahelistes suhetes toimuv pinevuse lõdvenemise protsess ilmutas oma elujõudu, kusjuures Nõukogude Liidu ja Ameerika Ühendriikide koostöö tulevatilisel reguleerimisel Egiptuse ja Iisraeli vägede lahutamise näol. Vägede lahutamise kokkuleppe negatiivseks küljeks on Iisraeli keeldumine järgmistest sammudest.

5. 19. märtsil Ameerika Ühendriikide suhtes naftaembargo ajutine tühistamine jätab araabia riigid ilma tõhusast majanduslikust relvast võitluses oma alade täieliku vabastamise eest. Eriti raskesse olukorda sattus sellega Süüria, kelle positsioon välistab igasuguse territoriaalse kompromissi Iisraeliga Golani kõrgendike suhtes.

6. Kindel ja õiglane rahu Lähis-Idas on võimalik üksnes tingimustel, et Iisrael vabastaks täielikult 1967. a. juunis okupeeritud araabia alad ja oleksid tagatud Palestiina rahva seaduslikud huvid.

TÕNU KÕRDA, Õigust. III k.

Armee osast Ladina-Ameerika ühiskondlik-poliitilises elus

1. Ladina-Ameerika mandriosa 17 riigist on sõjaväelased võimul 12-s. Sõjalisi riigipöördeid on alates 1821. a. sooritatud enam kui 550 korral. Ladina-Ameerika relvastatud jõudude suurus on umbes 800 000 meest, mis moodustab elanikkonnast umbes 0,3% (arenenud kapitalistlikes riikides on see 1,5%). Sellest hoolimata etendab armee Ladina-Ameerika riikide poliitilises elus vägagi suurt osa. Tänu poliitiliste parteide nõrkusele on armee muutunud jõuks, mis on võimeline juhtima riiki.

2. Viimaste aastate sõjaväelisi režiime jagatakse tavaliselt kahte suurde rühma, millest viimane jaguneb veel kaheks:

a) diktaatorlik;
b) arenguline
   — neokapitalistlik,
   — rahvuslik.

3. Tehnika areng tõi endaga kaasa Ladina-Ameerika riikide armeede tehnifitseerimise. Maa-aristokraatia, kust tavaliselt oli pärit ohvitserkond, pidas endale häbiväärseks tegelda tehnikaalase tööga ning loobus armeest. Vaakumi täitis keskklass. Ladina-Ameerika maade ohvitserkond on praegusel ajal valdavas enamikus pärit keskklassist. Hoolimata aga oma sotsiaalsest ühtsusest ja siit tulenevalt ka vaadete kokkulangevusest, on ohvitserkond valinud kaks teed: Brasiilias jm. — neokapitalistliku ja Peruus jm. — rahvusliku tee.

4. Tekkinud erinevuse üheks võtmeks peaks olema vasakpoolsete jõudude areng. Brasiilias oli KP ja teiste demokraatlike jõudude mõju tunduvalt suurem kui Peruus, s. t. Brasiilia sõjaväelastel oli nn. «punane hädaoht» tunduvalt reaalsem kui Peruus. Selle põhjuseks on kahtlemata maa majanduslik areng. Siit peaks selguma ka erinevate teede valiku põhjused.

5. Brasiilia teed esindavad Ladina-Ameerikas momendil Brasiilia, Boliivia, Uruguai ja Tšiili. Peruust on eeskuju saanud Panama, Boliivia aastatel 1969—1971, Ekuador, osalt ka Honduuras.

Rein Toomla, Ajaloot. V k.

Revolutsiooniline protsess Tšiilis

1. Ladina-Ameerikas on Tšiili üks tugevamate revolutsiooniliste traditsioonidega riike. Mõjukad vasakpoolsed parteid on viimastel aastatel Tšiilis tähtsat osa etendanud. Kuid mitmetel põhjustel ei suutnud vasakpoolsed ühisvalitsused (1938—41, 1942—46, 1946—47) kõiki oma kavu ellu viia.

2. 1964.—1970. aastani võimul olnud kristlik-demokraatlik valitsus ei suutnud pisireformidega olukorra parandamiseks midagi olulist ära teha.

3. 1969. a. moodustati Rahvaühtsusrinne. 4. IX 1970. a. valimistel sai selle rinde kandidaat S. Allende suurima hulga hääli ja valiti presidendiks. Moodustatud rahvaühtsusvalitsus pidi ellu viima sotsialistlikku revolutsiooni ettevalmistava etapi.

4. Rahvaühtsusvalitsuse käes oli küll täidesaatev võim, kuid reaktsiooni kätte jäid seadusandlik võim ja kohtud. Algas võitlus revolutsioniliste ümberkorralduste ümber.

5. Reaktsioon organiseeris maal majandusliku kaose ja terroriõhkkonna. Rahvusvaheline imperialism toetas igati reaktsioonilisi jõude, suunates neid fašistlikule sõjaväelisele riigipöördele, mis toimus 1973. a. septembris.

Raul Mälk, Majandust. IV k.

Naftakriis ja poliitika

1. Araabia riigid, arvestades ka kapitalistlike maade sõltuvust Lähis-Ida naftast, kehtestasid 1973. a. oktoobrisõja ajal naftaembargo USA-le ja Hollandile. Samuti vähendati nafta tootmist, mille tulemusel enamik kapitalistlikke riike oli sunnitud toetama Araabia poliitikat.

2. Kurss Araabia riikide maduslikule sõltumatusele ähvardas lõpetada juhtivate kapitalistlike riikide peremehetsemise naftaturul ja piirata nende mõjusfääri «kolmandas maailmas». Kapitalistlike riikide omavaheline kokkulepe nurjus.

1. Ligi 30 aastat kestnud sõjategevus Kagu-Aasias hakkab vaibuma — 1973. a. 27. jaanuaril sõlmiti Pariisis rahukokkulepe, mille tulemusena USA lõpetas Põhja-Vietnami vastase sõjategevuse.

1973. a. 21. veebruaril sõlmiti rahu Laoses Vietjani valitsuse ja Patriootliku Rinde vahel.

Rahuperspektiivid Kagu-Aasias

2. Olukord ei ole seni normaliseerunud Lõuna-Vietnamis ja Kambodžas. Saigoni administratsioon rikub pidevalt Pariisi kokkulepet.

3. Kambodžas algas 1970. a. 18. märtsil toimunud riigipöörde tagajärjel kodusõda. Pariisi kokkulepe on kehtiv ka Kambodža kohta. Poliitiliste küsimuste rahumeelset reguleerimist takistab aga USA toetus võimul olevale parempoolsele valitsusele ning rahvavabastusjõudude peakorteri asumine Pekingis. Hiina RV välispoliitiline kurss on aga suunatud pinge lõdvendamise vastu.

4. Rahu saavutamiseks Lõuna-Vietnamis ja demokraatlike valimiste läbiviimiseks tuleks täita Pariisi rahukokkulepet:

1) lõpetada igasugune sõjategevus,
2) vähendada Saigoni armeed,
3) vabastada kõik poliitvangid.

5. Kuigi pinge väheneb, ei saavutata maailma ühes plahvatusohtlikumas piirkonnas enne lõplikku rahu, kui lõpetatakse imperialistlike riikide relvastatud vahelesegamine Kagu-Aasia maade poliitikasse.

ARVO JUNTI, Õigust. III k.

3. Kapitalistlikud riigid süüdistavad kriisi põhjustamises Araabia riike. Kuid mõtlemapanev on, et suuremate naftamonopolide puhastulu tõusis 1973. a. 46% võrreldes 1972. a. tuluga, ja seda üldise energiakriisi teravnemise tingimustes. Ilmselt on siin tegemist naftamonopolide pikaajalise omakasupüüdliku strateegiaga.

4. Araabia maad laiendavad sidemeid Lääne-Euroopa ning Aafrika kontinendi riikidega, mis tähendab Araabia riikidele poliitilise toetuse loomist nii Lääne-Euroopas kui ka «kolmandas maailmas».

VLADIMIR ILJASEVITŠ, Õigust. III k.

Kommunistlik laupäevak TRÜ-s

Talv on möödunud. Varane kevad on tõstnud lume alt välja kõik prahi, risu. Vana *alma mater*'i aknad ja uksed vajavad puhastamist. Kokkuvõttes: vaja on alustada kiiresti meie iga-aastast nonstop-laupäevakut ülikoolis. Millised on siis 1974. a. kevade laupäevakut iseloomustavad põhipunktid ?

1. Koristamise objektid on põhiliselt igal teaduskonnal samad mis eelmistel aastatel, kuid segaduste ärahoidmiseks saadetakse igasse teaduskonda kindlad koristamist vajavate objektide nimekirjad.

2. 19.—21. aprillil toimuvad Tartu Riiklikus Ülikoolis rahvaste sõpruse päevad. Et mitte häbi tunda külaliste ees, keda tuleb tõesti väga paljudest Nõukogudemaa kõrgematest koolidest ja sotsialismimaadest, püüdkem teha kõik mis võimalik, et kindlasti 19. aprilli õhtuks oleks ülikoolis suurpuhastus lõppenud.

3. Ülikool on igal aastal abistanud ka Tartu linna töötajaid koristustöödel. Sellel aastal lähevad linnale appi järgmistel kuupäevadel all pool loetletud teaduskonnad.

13. aprillil — Keemia-Füüsikateaduskond — 30 inimest,
Arstiteaduskond — 30 inimest;
20. aprillil — Majandusteaduskond — 20 inimest,
Filoloogiateaduskond — 20 inimest;
27. aprillil — Ajalooteaduskond — 30 inimest,
Bioloogia-Geograafiateaduskond — 30 inimest.

Kogunemine kell 9 Nõukogude väljak 3. Tööriided antakse.

4. Laupäevak ülikoolis kestab põhiliselt 10.—20. aprillini. Sellesse ajavahemikku peab mahtuma kõigi õppehoonete, ühiselamute, majandushoonete jne. koristamine.

5. Koristades ei maksa unustada, et igal hoonel on ka ümbrus, s. o. hoov, majaesine jne.

6. Ilus kevad sunnib meid alus-

tama ka Toome koristamist varem. Maa-alad, mida iga teaduskond koristab, on samad, mis varematel aastatel. Alustagem juba kohe, et ei tuleks hiljem «häbi tunda asjatult raisatud päevade pärast».

7. Seoses Toome koristamisega ja põhiliselt ülikooli löökobjektiks kuulutamisega toimub 19. aprillil kell 13—17, n.-ö. esimeste põhitööde alustamine. Palume iga teaduskonda välja panna oma eliitrühma suurusega 20 inimest, kuhu kuuluksid teaduskonna kõige tugevamad poisid ja kõige ilusamad tüdrukud. Linnast saame tööriistad, masinad, ka pillimehed ei unusta meid. Loodame kõigi ülikooli liikmete aktiivset osavõttu!

TIIT KOLDITS

РУССКАЯ СТРАНИЦА

Приложение к газете
«TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL»

№ 3

5 апреля 1974 г., пятница

Весна по-своему украшает природу. То тут, то там зимний пейзаж сменяется разливом... О первоапрельском половодье в общежитиях читайте на 2-й странице.

(По догадкам некоторых, на картинке изображено место встречи русских потоков, состоявшейся 3-го апреля).

„... Задача состоит в том, чтобы учиться"

XVII съезд комсомола Эстонии позади. Программа двух дней, окончившихся выборами Центрального Комитета, была так насыщена, что оценивать и судить обо всем можно только задним числом. Основной мыслью отчетного доклада (1-й секретарь ЦК ЛКСМЭ Индрек Тоом) и выступлений стала высказанная Лениным истина, которую мы, пожалуй, начинаем забывать: «...задача состоит в том, чтобы учиться.» И не только учиться самому, но требовать этого и от других.

Молодое подрастающее поколение станет достойной сменой своим отцам, только если постарается сделать регулярную работу целью, чтобы стать во всех отношениях развитыми специалистами, работа и жизнь которых будет приносить действительную пользу обществу.

Ну, а теперь — ближе к проблеме. Наша первая задача состоит в том, чтобы всячески улучшать результаты учебной работы в университете, будь это преподавание, учеба или успеваемость.

Коммунистический союз молодежи может и должен заняться учебной работой. Это должно отражаться в рабочем плане каждого факультета и отделения. Ведь учеба — это не только накопление знаний и опыта, но и прежде всего, воспитание чувства самодисциплины, постоянное стремление пусть к далекой, но твердой и большой цели, с постоянным приближением к ней. А уверенность в цели, организации, самодисциплина везде нужна в нашей работе. Не напрасно требовал молодой Ульянов от товарищей: «Вы должны больше читать, развиваться сами и развивать других... Придется работать изо всех сил»...

Что может сделать комсомол в учебной работе? Прежде всего, самодисциплина, регулярная работа. Во-вторых, строгий контроль в учебе, в-третьих, честная критика. Пора понять, что в организации учебного процесса «автор» в конце концов все же студент, а преподаватель — лишь «соавтор». Отсюда вывод: одной из функций именно комсомольской группы должна быть организация учебной работы. Мы говорим о самоуправлении, но забываем, что это касается всех сфер нашей жизни, где необходимо отвечать самим, решать самим и т. п. Давайте не будем превращаться в подгоняемых, безразличных исполнителей приказов, но постараемся воспитывать в себе хозяев.

Учение — это не чрезмерное, а первое, элементарное требование к комсомольцам. Все равно, как бы активно мы ни выступали на собраниях, мерилом нашей деятельности останется конкретная работа. И эта работа — приобретение специальности, желание стать всесторонне развитым молодым специалистом. Поэтому учебная группа, курс должны быть прежде всего коллективом в учебном отношении.

Нужно помогать и помогать тем, кто достоин этого, помогать тем, кто из-за болезни или по другим уважительным причинам не может шагать в ногу со всеми, и освобождать от «учебных мук» того, кому учиться не хочется и лень. Время понять, что если некий товарищ не чувствует никакого обязательства перед «Alma Mater», то тогда и университет не обязан чувствовать что-либо подобное и в его отношении, — будем вежливее в отношениях друг с другом. Учебным секторам факультетов серьезнее стоит обратить внимание на укрепление дисциплины, а с нарушениями бороться всеми имеющимися в распоряжении комсомола дисциплинарными средствами.

Учебной группе удобнее и делать предложения относительно планирования занятий. Именно конкретная учебная группа может лучше всего делать предложения по поводу изменения порядка лекций и практикумов, изменения центра тяжести в изучении отдельных предметов. При этом, конечно, надо всячески избегать предложений типа: «сделаем два дня по 18 часов лекций в день, тогда 5 дней останутся свободными».

Каждая группа должна обсудить результаты своей зимней сессии и сделать на этот счет соответствующие конкретные выводы, обсудить каждую полученную тройку и «неуд.», выяснить причины их появления и возможности исправить.

Комсомольская группа — это люди, которые смогут сделать самые достоверные прогнозы относительно будущей сессии. Надо не ныть по поводу неуспеваемости, а планировать свою работу.

Сейчас мы оказались перед фактом, что на филологическом факультете успеваемость во время зимней сессии у пятого курса была в среднем 60%. Очевидно, мало кому из студентов пришла в голову мысль, что, сдавая историю философии, одну из сложнейших дисциплин курса, можно предотвратить «неуды» только уменьшив как-то объем сдаваемого материала, например, сдавая его по частям.

Наша учебная работа глубоко связана со всей нашей жизнью и общественной работой. Поэтому можно особо оценить труды комсомольских бюро юридического и медицинского факультетов, потому что, действительно, приятно говорить, что на юрфаке во время зимней сессии успеваемость на 1-м курсе была около 96%, на последнем курсе — уже 100%. Это показывает, что будущие юристы отвечают тем требованиям, которые общество им предъявляет. На нашем самом большом факультете — медицинском — успеваемость по сравнению с прошлогодней сессией повысилась на 9,3%. И это превосходный результат, которым могут быть горды все преподаватели и студенты.

В лагере комсомольского актива высших школ в Нарва-Йыесу министр Аарe Пурга подчеркнул значимость самостоятельной работы, которая должна охватывать около 40% объема лекций, т. е. 20 часов. Но эти часы нужно уметь планировать, причем планировать так, чтобы извлекать максимальную пользу. Ввести твердый график самостоятельной работы, который может контролировать как руководящий преподаватель, так и сам студент.

Будем же немного активнее в вопросах учебы! Не будем стесняться спрашивать преподавателей! Мы ведь не используем всех тех источников, которые дает нам высшая школа. Много ли преподавателей, профессоров, за дверями которых выстраиваются очереди стремящихся задать вопросы? Лично я таких пока не видел.

И давайте не будем забывать, что мы пришли сюда учиться с желанием стать личностью, чьи знания, умения будут ценить и кого общество будет уважать как развитого, интеллигентного советского человека.

Т. КОЛДИТС,
секретарь комитета
комсомола ТГУ
(«TRÜ», № 6, 1974 г.).

✤ ЭССД ✤

Торопитесь, осталось 7 дней!

Популярность студенческих стройотрядов трудно оспаривать. И поэтому те, кто еще не решил, как интереснее провести лето, вряд ли отнесутся безразлично к сообщению о том, что ровно через неделю, в пятницу 12 апреля, комитет комсомола заканчивает прием заявлений в ЭССД.

Красочные плакаты, с недавних пор привлекающие всеобщее внимание в холле главного здания, призывают нас отдать предпочтение какому-то определенному отряду. Это старожилы, уже которое лето хранящие преданность своему отряду, рекламируют свой: Ульви, Винни, Роела, Тамса — и так до бесконечности.

Вся территория нашей республики разделена на 10 зон или регионов, в пределах которых будут трудиться группы приблизительно по 20 человек каждая. Подробнее о достоинствах отрядной жизни вы можете узнать, потолковав с любым из ветеранов. И гарантия того, что даже самый убежденный противник этой идеи тотчас же отнесет свое заявление в комитет комсомола, будет стопроцентной.

За пределы республики поедет 4 отряда: в Якутию, на Камчатку, в Крым и в город Гагарин. В первых двух случаях студенты будут заняты в сельском строительстве. Те, кого более привлекают полевые работы, вероятно, заинтересуются третьей возможностью. Ну, а что касается отряда, направляющегося в Гагарин, то здесь, как мне объяснили в комитете комсомола, «разговор особый».

По специальному постановлению ЦК ВЛКСМ этим летом в Гагарине будут работать посланцы вузовской молодежи всех республик, а также отряды из Москвы, Ленинграда и Смоленской области. Всего в строительстве примут участие более 700 студентов. Нашу республику там будут представлять 40 человек из всех высших учебных заведений Эстонии. Поскольку предстоят штукатурно-малярные работы, а также асфальтирование улиц, то совершенно ясно, что от отрядовцев потребуется если не какая-то особая квалификация, то хотя бы первоначальные знания и сноровка. Это следует учесть тем, кто хотел бы попасть в этот отряд.

Такой прилив молодежи по-своему изменит жизнь города. Поэтому планируется целая программа развлекательных мероприятий: фестивали, концерты, балы, вечера встреч.

Кроме этих маршрутов предлагаются еще два — в Краков и в Веспрем. Что касается этих отрядов, то здесь при зачислении, конечно, предпочтение будет отдаваться тем, у кого за плечами уже есть хотя бы одно трудовое лето в ЭССД, и студентам старших курсов. Венгерские и польские студенты помогут отрядовцам интересно провести время, познакомят со своей страной.

Есть возможность проявить и свои педагогические способности. Это, конечно, оптимальный вариант для тех, кто в будущем изберет себе поприще педагога. Младшая сестра студенческих отрядов, дружина старшеклассников ждет вашей помощи, будущие учителя! В каждый отряд, состоящий из старших школьников, требуется руководитель, командир, умеющий не только хорошо работать на поле, но и обладающий педагогическими знаниями, кое-каким опытом общения с подростками. Поэтому не удивительно, что студенты младших курсов хуже справляются здесь со своей задачей, чем старшекурсники, прошедшие на практике в школах «огонь, воду и медные трубы».

И напоследок совсем не маловажный вопрос оплаты. На этот счет в комитете комсомола такие прогнозы: каждый стройотрядовец за рабочую смену, которая начинается 26 июня (3 июля) и кончается 27—28 августа, в среднем может заработать около 300 рублей и больше.

Остальные подробности, касающиеся работы в стройотрядах, можно узнать в комитете комсомола, где каждый день с 12 до 13 часов, исключая субботу и воскресенье, вам с удовольствием ответят на все возникшие вопросы и дадут много дельных практических советов.

Ну а те, кто уже решил весело и вместе с тем деятельно провести летние каникулы, хорошо отдохнуть после напряженной сессии, встряхнуться и закалиться, встретиться с новыми друзьями — тех тоже ждут в это же время в комитете комсомола вместе с

1) разрешением из деканата,
2) подписью секретаря факультетского комсомольского бюро,
3) визой врача,
4) одной фотокарточкой.

Эти данные вы тут же в комитете занесете в специальный бланк-перфокарту. И помните: времени осталось только 7 дней.

А. ЧЕРНЯК,
II курс русской филологии.

Олимпиада по русскому языку

В пятницу 29 марта в зале Ученого совета в торжественной обстановке были вручены призы и дипломы победителям VI республиканской олимпиады по русскому языку учащихся 9—10 классов русских школ...

В первом туре олимпиады участвовали старшеклассники всех русских школ республики. Из 53 присланных работ были отобраны лучшие; авторы этих работ получили возможность принять участие в заключительном туре. И вот 28 марта 18 сильнейших из 8 городов республики (Таллин, Кохтла-Ярве, Выру, Нарва, Кейла и др.) собрались, чтобы выяснить, кто лучше знает «законы» русской орфографии и пунктуации, разбирается в некоторых особенностях фонетики и графики, обладает необходимым для лингвистических наблюдений языковым чутьем и логическим мышлением (как на материале родного, так и незнакомого, экзотического языка). Предстояло показать и свой общий кругозор — знание заимствованных слов из области искусства, науки, политики.

К удовольствию комиссии выяснилось, что уровень участников конкурса оказался ровным и достаточно высоким. Отрадно также, что хорошие результаты показали девятиклассники, которые успешно конкурировали со своими старшими товарищами.

Лучшими из лучших оказались:

1. Чикевская Наталья (X класс Локсаской ср. школы)
2. Ронинсон Давид (IX класс Локсаской ср. школы)
3. Тойб Виктория (IX класс Таллинской 26-й ср. школы)

В четверг после конкурсной работы участники олимпиады пришли в каминный зал студкафе, чтобы отдохнуть, встретиться со студентами и преподавателями филфака, чтобы познакомиться и в тесном кругу побеседовать о планах на будущее.

Об университете и русском отделении (а также о других отделениях, имеющих русские группы) ребятам рассказали Савватий Васильевич Смирнов и Игорь Аполлониевич Чернов. Немало интересного и полезного о студенческой жизни, о работе СНО, о фольклорной и педагогической практике, о том, какие требования предъявляет университет к самому студенту, рассказала своим младшим товарищам комсорг отделения Галина Загоскина. В исполнении трио (Галя Загоскина, Люба Крюкова, Люда Антохина) звучали юмористические студенческие песни.

На второй день Л. Блюм повела участников конкурса на экскурсию, показала им университет, Тоомемяги и ее достопримечательности, рассказала много интересного об этих местах.

Теперь участники олимпиады снова в своих школах, в своих классах. Но мы надеемся, что осенью мы с ними встретимся снова — уже в аудиториях университета.

Э. А. ВАЙГЛА,
ст. преп. кафедры русского языка.

Кружок международных отношений

Среди студенчества есть много ребят, интересующихся международными отношениями. Поэтому нет ничего удивительного в том, что кружок международных отношений оказался одной из популярнейших студенческих организаций ТГУ.

Кружок был основан немногим более 10 лет назад при кафедре научного коммунизма и научном обществе «Знание». Здесь активно работает человек тридцать, которые объединились на базе общего интереса к внешнеполитическим вопросам. Кружок имеет свой устав, согласно которому членом КМО можно стать только после полугодичного кандидатского стажа работы в кружке. Почти все члены кружка — лекторы-международники общества «Знание». Они проводят большую лекционную работу не только в университете, но и в организациях и на предприятиях города Тарту и даже в пределах республики. Говоря о формах работы КМО, как самостоятельной организации, нужно упомянуть о так называемых «малых аудиториях» и «больших аудиториях». Первая из них — основная рабочая форма: собираются члены кружка, обсуждают и анализируют важнейшие актуальные вопросы международной жизни, обобщают материал. «Большая аудитория» — это форма организации лекции для большого контингента слушателей, где комментируются самые важные и интересные события, происшедшие на международной арене. К сожалению, работа в кружке МО ведется только на эстонском языке, но в будущем намечается создание русского сектора кружка. В заключение хочется сказать, что любого представителя студенческого коллектива ТГУ ждет возможность интересной и полезной работы в области внешней политики и международных отношений. Для этого, прежде всего, надо стать членом этого коллектива.

ИЛЛЯШЕВИЧ,
юридический ф-т, III курс.

Ах, весна...

Апрель! Радостно смотреть, как пробуждается природа! Из-под прилавков появились первые подснежники. Свежим соком затекли белые берёзки.

На север потянулись, курлыча, треугольником журавли, гуси — вереницей, скворцы — клином. По три рубля штука прилетели среднеазиатские гвоздики. На весь лес застучали стукачи-дятлы, по весенним лужам забегали солнечные зайчики...

Запах полей и свежих удобрений приятно щекочет ноздри пробудившегося после зимней спячки медведя. За холку мишки капают сосульки. Это приятно бодрит. Весенние мурашки бегают по его спине.

Весенними звуками наполнился лес! С ветки на ветку в поисках пищи и свободных скворечников перелетают грачи. С почки на почку, тряся гузками, перепрыгивают скворцы, поклёвывая их.

Бескрайние просторы полей гусеницами бороздят трактора. Весенний сев в полном разгаре: земля под паром, тракторист под газами. Мешки с семенем один за другим сыплются в борозду... На горизонте чем-то машет взволнованный агроном...

Скоро появятся первые всходы знаний в головах студентов: не за горами сессия. А пока в учебной работе наступают весенние перемены. Они становятся всё длиннее и длиннее. То тут, то там прорубаются окна в расписании.

Оживились и деканаты: тронулись проверять посещаемость. Чуя грозу, неизвестно откуда прилетели прогульщики. Немногие долетели: многие вылетели.

Новое время, новые песни:

Весна! Задолжник, торжествуя,
К декану обновляет путь.
Назад, стипендии не чуя,
Плетётся рысью как-нибудь.

Зачетки заочников запестрели первыми «удовл.», скисли третьекурсники: зацвел провиант в студстоловой. Глядя на расцветающую природу, позеленели и пятикурсники (у них распределение). Ещё не распустились только зеленые первокурсники.

На лекциях на смену зимним играм («крестики-нолики», преферанс, снежки) пришли весенние: «ручеек», «морской бой», «любит-не-любит», «третий лишний». Ах, да что там лекции!

Весенняя проблема полов, естественными средствами решаемая в природе (лебедь тянется к лебедке, зубр — к зубровке, а селезень — к селезенке) не могла не затронуть и общежития. Участились случаи студенческих свадеб.

С новой силой встал вопрос о возможности дружбы между мальчиками и девочками.

Оживленные дискуссии не пропали даром, и в первый же праздник весны, не случайно названный Женским днем, принесли свои плоды: лед тронулся! Началось половодье чувств!

Против течения выгребает лишь один комендант.

Жить становится все веселее и веселее. То тут, то там раздаются шутки, раздается смех.

Конечно же, это начались розыгрыши. Если шутят — значит, кого-то разыгрывают, если кого-то разыгрывают — значи, шутят Но с преподавателями не шутят, а то вас разыграют на экзамене.

Разыгрывается все и вся. Не на шутку разыгрывается денежно-вещевая лотерея: ковры, холодильники «Ока» и «Жигули» (не случайно все разговоры о выигрыше сопровождаются смехом), кубки по футболу и другим настольным играми; шутя разыгрываются знакомые и незнакомые, мужчины и особенно женщины. Не на шутку иногда разыгрываются скандалы, семейные сцены и бури в стакане воды...

И если они кончаются общим смехом, то это наверняка значит, что на носу — 1 апреля!

Л. Амитин, И. Розенфельд.

(Продолжение. Начало в № 1)

Rolling Stones

С именем «Rolling Stones» связываются знаменитые концерты под открытым небом, число зрителей на которых превысило все прошлые рекорды. Например, на концерте, посвящённом Брайену Джонсу, в Хайд-парке собралось 200 000 зрителей (!). Многие тысячи поклонников теснились и на фестивале в Атланте. Больше всего собрал концерт на автомобильном стадионе под Сан-Франциско: 300 тысяч.

Насколько сильно впечатление от таких концертов, говорит успех записи одного из них под названием «Испусти свой крик». Сейчас Мик Джейгер всё чаще снимается в фильмах, а после первых самостоятельных фильмов появилась и его пластинка. Его имя, произведения и воздействие на зрителей и стиль исполнения даже анализируются в специальных исследованиях и описываются в литературе: новеллах, романах-репортажах.

S

Santana

Молодой музыкант-мексиканец Карлос Сантана создал специфический оркестр: полная бит-группа, но с южноафриканскими ударными инструментами — барабанами и бонгами самой причудливой конфигурации и самых различных размеров.

На фестивале в Вудстоке они завоевали огромный успех, первая их популярная песня «Злые дороги». Вслед за ней последовал известный альбом «Arbaxas». Состав ансамбля: Карлос Сантана — гитарист, Гретт Роули — орган, Давид Браун — бас-гитара, Майу Шрив — ударник. Кроме того, в состав оркестра входят никарагуанец Хосе Ареас, который играет на барабане конга, и второй конга-ударник Майк Карабелло.

Pete Seeger — родился 3 марта 1919 года, в Нью-Йорке, почему мы и можем назвать его самым старшим из всех выступающих в нашем лексиконе лиц. Но если уж мы употребили прилагательное «самый», то в данном случае более существеннее поставить его в контекст: самый прекрасный исполнитель в стиле protest-song. Пит Сигер проводил инструментальные исследования в области народной песни, встречался с Woody Guthrie, вторым апостолом песен-протестов. Они выступали вместе, но песни писали самостоятельно. «We shall overcome... Эта песня сегодня — гимн собраний против несправедливости. Именно эту композицию Сигера пели Louis Armstrong и его друзья, собравшиеся у него на 70-й день рождения; там родилась долгоиграющая пластинка. За его принципы Пита Сигера часто сажали в тюрьму, но это не изменило его взглядов. И сегодня он активно работает в стиле protest-song.

Shocking Blue. Солистка этого популярного голландского ансамбля, Маришка Вереш, дочь венгерского музыканта Лайоша Вереша, родилась в городе Гааге 1. X. 1948 г. Соло-гитарист и композитор ансамбля — Robby van Leenwen (24. X. 1946 г.), бас-гитарист Klaasje van der Waal (1. XII. 1949 г.) и ударник Shporty Beck (Cornelis van der Beek, 6. VI. 1948 г.). Со своей песней «Венера» они быстро выдвинулись, приобрели известность и сразу же были признаны в английских кругах бит-музыки, что с «континетальными» группами случается крайне редко. Позже европейскую популярность принесли им песни «Великий Джо» и «Я не выйду замуж за железнодорожника».

Simon and Garfunkel — Певцы интеллектуального, поэтического бита. Сейчас им по 30 лет, учились они в одной школе и уже тогда, под именами Том и Джерри, попробовали выступить со своими стихами, сочиненными несколько оригинально: при помощи словаря рифм. После неудачи они разошлись, но позже опять встретились в Англии, где Simon изучал литературу, а Garfunkel математику (Последний и дальше продолжал заниматься математикой и историей искусства в Колумбийском университете, став вскоре доктором философских наук. Так что если ему надоест петь, он, наверно, сможет сделать неплохую карьеру и как профессор математики...).

Написав свою первую песню «Звуки тишины», Simon and Garfunkel сразу завоевали мировую славу. После этого они вернулись на родину, в Америку. «Слова предсказателя написаны на стенах подземелий и казарм; шепотом заговорят они звуками тишины...» Традиционный бит, несомненно, не может похвастаться такими лирическими стихами в сочетании с музыкой достаточно высокого уровня. Этот же уровень присущ следующим вещам: «Scarborough Fair», «Mrs. Robinson» (песня из кинофильма «Graduate»), «Боксер», «Мост над мутной водой» (последняя песня пользовалась большим успехом в 1970 году наряду с такими известными вещами, как «Cecilia» и «El Condor Pasa»), «Если ты не найдешь друга, у буду у тебя, я буду для тебя местом над мутной водой...» Они поют об усталом странниже, о замерзших страстях, о дешевых и дорогих девушках Седьмого проспекта и о небоеспособном боксере.

Музыка кинофильма «Graduate» (песня «Экзамен») удалась, так же как все последующие экзамены Garfunkel'а. В последнее время он снимается в кино: «Ловушка 22» (в кинофильме по роману Джозефа Хеллера Art Garfunkel получил хорошую роль). В фильме говорится о второй мировой войне. Пол Саймон — композитор песен — работает над новыми песнями, над новыми гимнами нового поколения.

Sly and the Family Stone — Это замечательный и популярный американский ансамбль, своего рода семейно-дружеская «поп-коммуна». Руководитель и певец-органист ансамбля Sly Stone Sylvester Stewart (15. III. 1944 г.) прежде был discjockey в городе Сакраменто штата Калифорния. Он основал свой ансамбль в 1966 году. Его брат Reddie Stone стал соло-гитаристом, сестра Rosie Stone играла на фортепьяно, ее одноклассница Cynthia Robinson играла на трубе. Парень, живущий в соседнем доме, Jerry Martini, играл на саксофоне, и из его двух зятей один (Larry Graham) стал в группе бас-гитаристом, а другой, Gregg Errico — ударником. Так родился этот «семейный» ансамбль, который сегодня пользуется таким успехом на родине музыкантов. Этому способствует, прежде всего, связь с публикой, заставляющая многие тысячи людей петь вместе с ними. Однажды в 1970 году, на концерте в Чикаго, где ансамбль Sly and Family Stone должен был выступать только во второй части, среди зрителей возник скандал: когда в первой части выступила еще слабая, начинающая группа, которая не удовлетворила публику, ожидающую своих любимцев, зрители заволновались так, что понадобилось вмешательство полиции. Уже через час толпа начала ломать помещение; были раненые, многих арестовали.

Жаль, что философ Ортега-и-Гассет, несколько десятилетий тому назад писавший о психологии масс, позабыл проанализировать поведение бит-зрителей...

Spooky Tooth — Когда группа выступала в Будапеште на Маленьком Стадионе как неизвестный, дешевый ансамбль, — кроме дикой одежды, ничего интересного в ней не было. Уже через год, однако, стало известно, что этот ансамбль играет в самых дорогих лондонских клубах и притом неплохой «авангард». Но среди них «нет единства», члены группы постоянно меняются.

Итак, в Будапеште они начинали в качестве VIP. Very Important Persons — очень важные личности, как на самолетах обозначают важных пассажиров. Затем Gred Ridley, бас-гитарист, ушел к Humble Pie, позже оставил группу «Выплюнутый зуб» ее певец, органист Gary Wright. Его место занимает John Hawken, который также занял место у фортепьяно вместо Mike'a Harrison'a. Остались ударник Michael Kelly (24. III. 1947 г.) и гитарист Luther Grosvenor (23. XII. 1949 г.). Их альбомы «Обо всем», «Spooky Tooth» и «Детям наших детей» содержат много блюза и «тяжелой» бит-музыки.

Steppenwolf. — Свое имя они взяли из названия романа немецкого писателя Германа Гессе (1877—1962) «Степной волк». Певец и ритм-гитарист John Kay (Joachim Krauledat, 12. IV. 1944 г.) и басгитарист Nick St. Nicholas (Klaus Kassbaum, 28. IX. 1943 г.) — все это дети гамбургских родителей, эмигрировавших в Канаду. Фортепьянист Goldy McJohn (2. V. 1945 г.) и ударник Jerry Edmonton (24. X. 1946 г.) уже родились (12. II. 1948 г.). Их долгоиграющие в Канаде. Сологитарист Larry Byron, пластинки и альбом «Чудовище» пользуются успехом и в Европе. Среди популярных песен выделяются «Дикорожденный», «Полет на волшебном ковре» и «Расшевели меня». О своей музыке они говорят: «Мы делаем музыку для мыслящей молодежи»...

Перевод с венгерского
Ю. ШТРЫМПЛ.

(Продолжение. Начало см. в №№ 7, 9, 10 за 1973 г. и в № 1 за 1974 г.)

Театральные искания Ежи Гротовского

Гротовский заявил, что с того времени, когда в Театре-лаборатории перестали специально вовлекать зрителей в со-игру, он «распростился с собой как с постановщиком». Конечно, это следует понимать лишь в том смысле, что существенно изменились функции режиссера. А роль его отнюдь не уменьшилась: «В тот момент, когда режиссер забывает о себе, он начинает существовать на самом деле».

Режиссер не показывает и не указывает, не учит и не требует выполнения намеченных задач, режиссер никому ничего не навязывает, а только помогает доверившемуся актеру выявить свои глубинные возможности, помогает ему найти самого себя. Процесс самопроникновения очень болезнен для актера, и режиссер помогает ему «родиться», оказывает ему духовную поддержку. Режиссер является одновременно и акушером, и «духовным наставником». В процессе работы — предельно внимательной, доверительной, интимной — происходит особенный обоюдный «рост» как актера, так и режиссера. В начале работы ни режиссер, ни актер не знают точно, что из всего этого может выйти. Нет готового текста, который можно было бы разыгрывать, не намечены даже определенные контуры будущего представления. Все начинается, как пишет польский театровед Збигнев Ошиньский, с «нулевого пункта».

Режиссер должен выйти навстречу актеру, должен помочь ему сбросить «маску», «родиться»; наиболее спонтанные, идущие из глуби, от «Самости» проявления он должен принять, удержать и закрепить. Из этих спонтанных актерских проявлений и монтируется затем спектакль.

«В процессе этой работы придет текст, — говорит Гротовский. — Сначала импровизационный, потом, может быть, не тот текст, который найден, а цитаты (как в «Апокалипсисе»), написанный уже кем-то из участников, из театра или драматургом. <...>

Это и есть писание на сцене. Так осуществляется идея аскетического, бедного, убогого театра, где главное и единственное, что рождает спектакль — актер, человек».

К «писанию на сцене» Гротовский пришел не сразу. Первоначальные представления создавались на основе известного драматургического текста. Выбирались почти исключительно произведения польской и мировой классики, в которых находили живое воплощение древние мифы. Это было в период поисков ритуала, «осью» которого мог, как казалось Гротовскому, послужить миф или архетип.

Наиболее близкими для Гротовского и его труппы были произведения польского романтизма. «Мы всегда выбирали для театрального воплощения тексты, которые сохранили для нас свое живое звучание и остроту, тексты, занявшие прочное место в традиционной системе художественных ценностей нашего народа. Они должны были быть живыми не только для моих сотрудников и для меня, но и для большинства, если не для всех поляков», — писал Гротовский в статье «Театр и ритуал».

Большинство же текстов ведет к стереотипу. Кроме того, драматургия, литературные тексты, слово как таковое относятся к другому — не театральному — искусству. В наиболее резкой форме это выразил Людвик Фляшен в статье «После авангарда» («Odra», 1967, № 4): «Чтобы создать театр, необходимо выйти из литературы, он начинается там, где кончается слово. Язык театра не может быть языком слова». Это было высказано еще тогда, когда творцы «вроцлавского чуда» мечтали о возрождении театра и очищении языка театра от всего наносного, неспецифического. Теперь же, когда они думают о том, что «можно делать после театра», литературные тексты становятся совершенно излишними.

«Вообще не должно быть разыгрывания драмы. Не должно быть разыгрывания ничего. Не должно быть никакого рассказа», — заявил Гротовский в беседе с известным польским театральным критиком К. Пузыной, опубликованной в седьмом номере журнала «Диалог» за 1973 год. В полной мере «писание на сцене» осуществлялось лишь в процессе подготовки «Апокалипсиса». Однако первоначально найденный импровизационный текст был затем заменен «цитатами» из библии. Достоевского, Т. С. Элиота и С. Вейл, т. е. литературными текстами. Правда, «смысл» этих «цитат» почти не доходит до зрителей.

Мне, когда я смотрел спектакль, казалось, что я ничего не понимаю из текста из-за плохого знания польского языка. Почувствовал только, что их «подача текста» совершенно необычная. В других польских театрах я к тому времени уже кое-что понимал. Потом же я вычитал, что артисты Театра-лаборатории не стремятся донести до зрителя смысл отдельных слов и фраз. Гораздо важнее для них выразить голосом определенной высоты и модуляции — от пронзительного вскрика до шепота — свою непосредственную, спонтанную реакцию. Основной смысл проявляется не в значении слов, а в самом звучании голоса.

Высвобождению спонтанного должна помочь разработанная система упражнений, о которой он пишет в большой статье «Упражнения». Критически рассматривая в ней многие существующие системы профессиональной подготовки актера, он указывает, что они приводят или к одностороннему физическому развитию, или к расщеплению естества актера-человека. Чаще всего они приводят также к физическим и психическим блокировкам. Система «пластических» и телесных» упражнений Гротовского (многие из них базируются на системе Хатха-Йога) должна именно разблокировать «тело-память», чтобы высвободить его живые импульсы. («Все тело как таковое не имеет памяти, а является памятью. Оно само и есть память. И то, что нужно прежде всего сделать — это разблокировать «тело-память»»).

В. БЕЗЗУБОВ.

(Окончание в следующем номере)

Ансамбль «НАВОИ» в Тарту

Ребята очень волновались. Вообще-то это обычное состояние перед выступлением. Но здесь оно усиливалось еще и потому, что, отправляясь в Эстонию, участники ансамблей уже знали о ней, как о республике музыкальной, с очень развитым хоровым пением, знали о тонком и сдержанном вкусе эстонских любителей музыки.

Кроме того, концерту предстояло быть в сердце университета — знаменитом актовом зале, который принимал на своём веку немало звёзд классической музыки. Здесь ещё живы воспоминания о концертах Поллака, Э. Гилельса, Г. Кремера, Ростроповича.

Но имя создается мастерством и талантом. Наши слушатели явились свидетелями и того, и другого.

В первые же минуты, едва выйдя на сцену, ансамбль скрипачей Ереванского гос. университета завладел слушателями. Их строгие одежды, отрешённо-торжественные лица, взмах смычков — и зал во власти музыки. Тоска, надежда, отчаянье — найдутся ли в мире чувства сильнее, чем эти? И не скрипка ли так полно вобрала в себя вопль души человеческой?

Репертуар скрипачей разнообразен: классик армянской музыки М. Екмалян, Комитас, Бах, Брамс. Ансамбль уже многого добился, несмотря на молодость. Он был создан два года назад Геворком Адженяном, заслуженным деятелем искусств Армении, руководителем ансамбля скрипачей Армянского радио и телезидения. В составе ансамбля 15 человек. Это студенты разных факультетов университета. В прошлом году скрипачи стали лауреатами традиционного конкурса ансамблей на празднике «Студенческая весна» в Ереване. Кроме того, с большим успехом выступали в Ленинграде.

А в воскресенье 3 марта, их принимали студенты нашего университета. Долгими-долгими аплодисментами выражали слушатели свой восторг. Ребят долго не отпускали со сцены. Наверное, это и было признанием. Во втором отделении выступал вокально-инструментальный квинтет «Навои». Яркие костюмы, темперамент и естественность, с которой держались ребята на сцене, на минуту ослепили зал. Зазвучали армянские мелодии. Ребята поют также английские, негритянские народные песни.

Folk-музыка — основной репертуар ансамбль «Навои», — говорит руководитель квинтета, студент экономического факультета Рубен Вартанян.

И, видимо, это не случайно. Потому что у народной песни особый смысл и особый вкус. Она всегда была для армянина символом надежды. Она наиболее глубоко и страстно отражает душу народа горной, каменистой Армении. Квинтет сумел донести до слушателей армянскую песню во всей её многоцветности.

И очень хотелось бы пожелать, чтобы знакомство с ансамблями Ереванского гос. университета не закончилось этой встречей. Чтобы их чаще можно было видеть гостями нашего университета, нашего города.

Г. ЗАГОСКИНА.

Закончились зимние старты

Зимние старты легкоатлетов, благодаря закрытым спортивным сооружениям, давно стали привычным событием в жизни спортсменов. Такие соревнования — это проверка боеспособности легкоатлетов перед главным летними стартами, знакомство с молодыми спортсменами.

Зимний чемпионат по легкой атлетике 25—26 февраля провели и спортсмены нашего университета. Состязания проходили по сокращенной программе, но это обстоятельство — не оправдание для физкультурных коллективов многих факультетов, не выставивших своих команд. Лишь единичными спортсменами были представлены математики, биологи, юристы.

Тон соревнованиям задавали студенты физкультурного и медицинского факультетов, их именами почти и были заполнены протоколы соревнований, они вели между собой борьбу за победы в личных и командном зачетах.

Похвалы достойна команда спортмедиков, как никогда дружная и сильная. Легкоатлеты этой команды были представлены во всех видах программы, свою роль отлично выполнили лидеры; в итоге двухдневной борьбы — победа спортмедиков в общекомандном зачете, с большим опережением других команд.

Отличились студенты К. Эрнстсон, победившая в спринте на 50 м (7,4) и в прыжках в длину (5,0), Иво Татар, выигравший прыжки в длину в соревнованиях среди мужчин (6,28), Владимир Нечаев, показавший отличный бег на дистанции 2000 м (5,45). Студент III курса медфака Андрес Лука победил в спринте у мужчин (6,0). В других видах программы первенствовали преимущественно студенты-физкультурники: 55 м с барьером — Ю. Янесе (7,8), 300 м — Э. Сырра (38,1), тройной прыжок — С. Мяги.

С. МЕЛЕШЕНКО,
III курс спортмедицины

РЕДКОЛЛЕГИЯ.
ответственный редактор
А. Ю. ТРУММАЛ

Наш адрес: Ülikooli 16, к. 103-А.
Тел.: 341-21, доб. 510.
Цена 1 к.
Tellimine. 1949, MB-04320.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

Ood Ramon Gomez de la Sernale

Ramón
on peitu pugend,
ta elab oma koopas
nagu mesikäpp.
Vaid öösel väljub
ja ronib mööda
linna oksi, kogub
kastanite kolme värvi mune,
turritavaid käbisid,
lõhnanaelu, tormikamme,
kuldpunaseid surnud lehvikuid,
tänavaotstesse eksinud silmi,
ja naaseb kotiga,
kuni ta Andide-tagune urg
on täis pikki patse
ja kõrvu taevalikke.

Ta naaseb, hirmust kange
koputuse,
lennukite
kosmilise
melu,
His-
paaniast immitseva
külma õhu ees,
kassitappude ja inimeste ees,
lippude ja insenerikunsti ees.
Hirm on tal kõige ees.
Nii oma urgu
ta täärab
rànde toiduraase
ning sööb
seal häguselgust
ja apelsine.

Siis äkki aga
lööb sähvatades välku
ta majakast
ja kiirgus ultra-
violetne, mis ümbritses
ta laupa,
diameetrile ja peole valgust heidab,
kalendrit meile näitab
sügavaima reede
ja neljapäevaga, mis on kui raevund meri,
kõike täiuslikku, kõike
kupset kõigi sfääridega,
sest see, kes avab uni-
versumi, on ju Ramón, ja kui ta
puhub oma kivilille, oma pasunasse,
vallanduvad tulvaveed
ja näitab vaikus oma kategooriaid.

Oo kuningas Ramón,
vaimu valitseja,
uudishimuliku luule
ditürambide direktor,
salajaste paraboolidegi pastor, koidu
ja ta
mahajäetud kataklüsmi
looja,
luuletaja
läbematu,
ruumikas,
nii suure hulga agadega,
pimedate silmade nii paljudega,
et nähes seda kõike,
Ramón saab vihaseks
ja kaob
ja haihtub
kuuvahetusel kasvanud kalmaari uttu,
ning ta, kes kõike seda ütleb
ja oskab
teretada seda, mis kord läheb, mis kord tuleb,
äkki
kummardab end üleeilse poole, peaga annab hoobi
vastu ajaloogi päikest
ja sünnib kokkupõrkest sellest musti sädemeid
ilma vaenuhoo elektrita.

Kirjutan ma Isla Negral,
kirja ehitan
ja laulu.
Päev läks katkine
kui
äsja oma külmast voodist
pisarate, poriveega
välja kistud jumalanna
iidne kuju,
ning mere ja ta liiva
avastava õõtsumise ääres
ma meenutan
Poeedi töid,
ta vahu kiirgvel rünnet,
ta tõusulaine tuult.

Ramónile
ma pühendan
hommikused hümnid,
kalligraafia
mao,
et kui
ta väljub oma turvalisest kapibaara kantsist,
vastu mühaks talle
Tšiili võimas maru
ja särama lööks võluri käes torbik
ja lahvataksid laiali ta tähed.

PABLO NERUDA
Tõlkinud Jüri Talvet

---

41 sümfooniat, 7 kontserti viiulile orkestriga, 27 kontserti klaverile orkestriga (nendest d-moll, A-dur, C-dur, c-moll, Es-dur on loodud aastail 1785—1786), 15 ooperit, 15 messi, reekviem, kammeransamblid, klaveriteosed jne. jne.

Wolfgang Amadeus Mozart
(1756—1791).

«Sa veeretad end nagu pall kodanlikus heaolus, rutiinis ... ja keegi ei suuda enam äratada uinuvat muusikameest, luuletajat või astronoomi, kes alguses võib-olla sinus elas,» ütles Exupery.

1770. a. lavastati Milonas Mozarti ooper «Mitridates, Tartose kuningas», mille edu oli kolossaalne. Igale aariale järgnesid hüüded «Elagu maestro!» Aastal 1788 kirjutab Mozart oma kolm kuulsamat sümfooniat: g-moll, Es-dur, C-dur, millest eriti esimene on kaasajal sageli mängitav. 1789: «Mu jumal, ma olen niisuguses seisukorras, mida ei sooviks isegi kõige õelamale vaenlasele!» 1791: ööl vastu 5. detsembrit Mozart sureb, lõpetamata «Reekviemi». Mõni tund enne surma palus ta asetada voodipeatsi kõrvale kella ning jälgis selle järgi mõttes «Võluflööti», mida tol õhtul etendati Schikanederi teatris. Viimast korda kuulas ta vaimus talle nii armsaid aariaid ja ansambleid sellest helgest teosest (kinos ja raamatus kurb ja sentimentaalne idüll, aga elus...). «Igavene päikese valgus muusikas — su nimi on Mozart,» kirjutas A. Rubinstein oma raamatus «Muusika ja tema esindajad».

Mozarti surmas süüdistatakse Salierit. Isegi Puškin näib seda uskuvat, kirjutades draamateose «Mozart ja Salieri». Suur muusikamees maeti Viini kalmistu ühishauda: Viini metseenid, kes polnud temast kunagi huvitatud olnud, polnud seda ka nüüd, niisamuti nagu ei olnud seda Peterburi kõrgem seltskond surevast Puškinist.

ÖÖMUUSIKA * ÖÖMUUSIKA

Kas Mozarti muusika on ainult ilus? Usun, et ilus oli ta nende jaoks, kes kirjutasid ja kirjutavad temast nõretavalt kurbi biograafiaid. Kuid pisarate kõrvale mahub veel ka suur Mozart, kelle loomingut iseloomustab eelkõige tõearmastus nii elus kui muusikas, optimism, humanism ja sügav usk inimesesse.

«Mis tundesügavus! Mis julge vorm! Kooskõla!» kirjutas Puškin.

MOZART

9. aprillil 1974. a. kell 22. Aula

Esinevad Tallinna Riikliku Konservatooriumi koor ja ÜTÜ kammerorkester. Juhatavad Jaan Õun ja Peeter Lilje. Kavas:

1. *Sümfoniett D-dur.*
2. *Rondo klaverile ja orkestrile A-dur, solist Kersti Sumera.*
3. *Kvartett flöödile, viiulile, violale, tšellole.*
4. *Kuus nokturni koorile ja orkestrile, refrääni algustaktid g-moll sümfoonia I osast.*

Pääsmeid õhtule saab ELKNÜ TRÜ komiteest.

Taliturlaad

Lumeinimene ehk 7x kõige...

...suurem soov oli kohata tõelist lumeinimest — heatujulist, naerunäolist vanderselli, kes nagu meiegi lumisena, seljakott seljas, mäest alla vuhiseks. Kuid see jäigi sooviks, sest kraadiklaasi elavhõbedasammas püsis kogu aja rahulikult kuskil kõrgel pealpool meile nii saatusliku 0 piiri. Ja mis sellest lumeinimesest rääkida!

...õpetlikum seik juhtus Šepetovkas, kus lausa avastasime

taas Pavel Kortšagini. Tagasihoidlik näitus raudteejaamas Nikolai Ostrovskist ja unustamatu elamus selle linnakese vaatamisväärsustest sundisid meenutama tõde, et kaks paksu raamatut riiulil on head, aga üks, mis läbi loetud, veel parem.

...põnevam oli rongisõit Ivanovo-Frankovskist Jaremtšasse. Juba Ivanovo-Frankovskis oli lund napilt-napilt, kuid mida kilomeeter edasi, seda kevadisemaks pilt muutus. Kas tõesti pole mägedes lund?

...raskem oli Jassinjas mäest alla sõita. Jah, alla, sest ülesminekul pidasid suusad kenasti, vahelduseks võis ka lumest paljal karjamaal astuda, kuid eestlane tahab suusatada ja ikka mäest alla. Turja võttis märjaks, otsaesisest rääkimata, andis ikka keppidega lükata, sest suusad pidasid kui nõiaväel. Aga alla saime, lumeinimest kohtamata.

...lõbusam oli Užgorodis. Lausa uskumatu oli näha just roheka tooni omandanud haljaid muruväljakuid (6. II), uljalt kõike trotsivat ja ikka sirguvat luuderohtu ning alati heasüdamlikke ungarlasi.

...huvitavam oli Jaremtšas. Mäed, mäed, ja nende nõlvadel lahingurajad, partisanide võitlusbaasid. Ei jäänud proovimata partisanide rajad ja vallutamata oma tipud. Kõike oli, ka kohtumisi kohalike elanikega.

...meeldejäävam oli meie matkagrupp, kes S. Kovpaki partisanibrigaadi võitlusradu tundma õppis ja lumeinimest otsis. Seepärast poleks põhjust neistki vaikida. Siin on nad nüüd kõik kirjas: Peeter ja Andres Pallo, Sirje Saarmann, Eike Vodja, Rein Moora, Urmas Kaja.

Koos teistega käis lumeinimest otsimas

JUHAN VOIST

Ungari arvustaja Jaan Krossist

Pealkirja all «Kõik inimesed on sündinud Genuas» avaldas ungari ajaleht «Népszabadság» 16. jaanuaril 1974 kirjutise J. Krossi kohta.

Nüüd kohe peaks telefoonima, et «Seda ma ei teadnud, Jaan, seda ma ei võinud teada.» — «Kuidas, kuidas, mida?» küsiks ta hämmeldunult. «Seda, et te olete suur luuletaja». Olen istunud ta Tallinna kodus Harju tänavas maja nr. 1 pööningule ehitanud väga ilusas korteris, näinud ta kirjutusmasinat ja selles valmivat proosat. Teadsin, et Jaan Kross, 54-aastane eesti kirjanik, on tõlkinud «Inimese tragöödia» ja Tartu teater selle mäletamisväärse menuga esitanud.

Viimasel ajal hakkame aimu saama sellestki, kui tähelepandavad on ta lühiromaanid. Äsja ilmus eesti lühiromaanide antoloogias «A bálvány» (Ebajumal) üks ta töö («Neli monoloogi Püha Jüri asjus» — P. P.). Ja teine lühiromaan «Michelsoni immatrikuleerimine» oli üks nõukogude kirjanduse mulluseid üldisi õnnestumisi. Tema proosa võluvaim omadus on tore ajalootunnetus. Ta tõeline kangelane on Tallinn, igivana linn. Isikud vaheldvad ja nad pole õieti iialgi päriselt piiriteldavad kangelased. Nende olemasolu on meil parajasti vaid teada — mõni Tallinna vana ehitus, mingi kirikuakna suurepärane maal säilitab nende nime. Kõik muu — nende elukäik — on luuletaja väljamõeldis, ajaloolase hüpotees. Või pigem siiski mitte paljas hüpotees: minu meelest otsib Kross ajalookeerises püsivamaid tegureid kui ühe inimsaatuse juhuslikkus. Tallinna seintes, igipõlistes majades, mere läbi määratud inimsaatustes tahab Kross näidata ühe rahvuse saatust. Mitte sangareid, kuulsaid esivanemaid, vaid neid lihtsaid inimesi, neid juhuslikke hetki, milles ühe rahvuse saatus ära määratud.

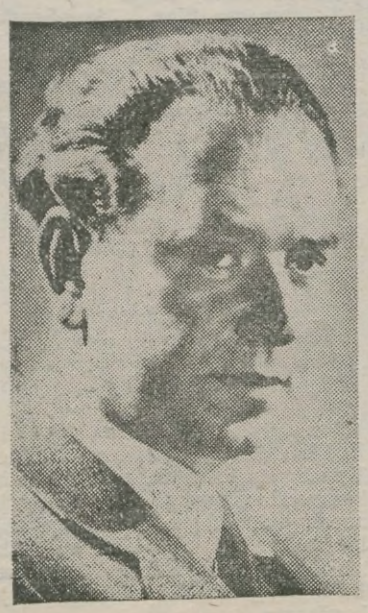
Niipalju Jaan Krossi tutvustamiseks. Ja nüüd ühest ta luuletusest, mille ungari keelde tõlkimise eest võlgneme tänu Géza Képesile. Selle pealkiri on «Maailma avastamine». Moto viitab taas ajaloolisele analoogiale: «Kolumbus oli kangru poeg, Genua linnast pärit». See meenutav lause inimkonna ja inimlikkuse täielikuks tõlgendamiseks annab Krossi luuletuse lähtepunkti. «Kõik inimesed on sündinud Genuas,» alustab ta luuletust selle hämmastava lausega, sest iga inimene on sündinud avastamiseks. Inimene olla, see tähendab võidelda tundmatuga, tundmatute maailma avada. Ja selles koduseks saanud universumis määrab keegi — igaüks! — kindlaks omaenese koha. «Sest igaüks saab mingil määral pärale / ning avastab uue maailma uue mandri uue saare / uue laiu uue rihvaribagi / uue jalatäie maad mõtte ja südame tarvis / Tulgugi tal seal kanda / omast ajast ja ruumist kütkeid / iseenese piiridest ahelaid / või jalaraudu kaaslaste kadedusest...»

Kross on selle luuletusega loonud ühe nõukogude eesti luule tüpu. Sest ta on universaalseks laiendanud inimesele ajalooliselt ja geograafiliselt niivõrd kindlaksmääratud võimalused. Vaimujõu abil.

Sellepärast peaks nüüd kuidagi Tallinna sõitma ja talle helistama: «Seda ma ei teadnud, Jaan.»

Ja lubatagu mul lisada: ega ma võinudki seda teada. See on Géza Képesi teene; tema ammendamatu uudishimu ja lausa mõõtmatu keelteoskus, alatine tõlgiteenistus luule maailmariigis — üksnes see võis avastada selle Jaan Krossi suure luuletuse.

Pál E. Fehér.

Lubatagu allpool pisut tutvustada Géza Képesit.

Géza Képes (sünd. 1909) on ungari luuletaja, tõlkija ja kirjandusteadlane. Lõpetanud Budapesti ülikooli ungari ja saksa keele õpetajana, töötab ta praegu Ungari TA Kirjandusajaloo Instituudis. Juba gümnaasiumis hakkas ta tõlkima ladina ja kreeka autoreid. Képes oskab väga palju keeli. Peale saksa, inglise, prantsuse keele veel uuskreeka, rootsi, vene, bulgaaria pärsia, tadžiki, soome, eesti, mansi jt. keeli. Harukordselt andeka tõlkijana on tal oma kodumaa tänapäeva tõlkekirjanduses ainulaadne koht, sest tema vahendusel tunneb ungari lugejaskond kogu maailma luule paremikku. Möödunud aasta lõpul ilmus tal antoloogia «Forditott világ» ('Ümberpööratud maailm'), mis sisaldab tõlkeid maailmalüürikast alates babüloonia-assüüria luulest kuni meie päevini. Samas antoloogias ongi Pál E. Fehér lugenud J. Krossi mainitud luuletuse tõlget.

Eesti keele on G. Képek õppinud ülikoolipõlves iseseisvalt. Meie luulet hakkas ta tõlkima 1932. aastast, mil ungari perioodikas ilmus esmakordselt Barbaruse, Semperi, Underi ja Visnapuu luuletusi. Jaan Krossi koostatud eesti kirjanduse antoloogias «Az észt irodalom kistükre», mis ilmus 1969. a., leidunud luuletõlked — u. 3000 värsirida — pärinevad kõik G. Képesilt. Eestit on ta põgusalt külastanud kahel korral enne II maailmasõda. G. Képesil endal on ilmunud üle kümne luulekogu. Eesti keelde tõlgituna on ta luuletusi avaldatud «Loomingus».

Soome luule hiilgava tõlkijana valiti ta 1964. a. Soome Kirjanike Liidu auliikmeks. Oma kodumaal on ta korduvalt saanud kirjanduspreemiaid. Ungari RV valitsus on teda luuletajana ja tõlkijana autasustanud kuldse töördeniga.

P. PALMEOS

Suvemalev — miks ta olemas on?

Pole lihtne leida täpset informatsiooni suvemaleva ajaloo kohta, selge on aga see, et selline üliõpilaste suvine töövorm eksisteerib juba 15—16 aastat. Tuleb aga märkida, et seegi dateering pole täpne, sest üliõpilased on pidevalt kaasa aidanud ülikooli remontimisel ja väljaehitamisel. Tõsisema hoo said need tööd aga siis, kui hakati rajama Kääriku spordibaasi, s. o. viiekümnendate aastate teisel poolel. Olemas oli ainult Kääriku talu, järv ja mäed. Üliõpilaste töö oli tol perioodil üpris mahukas: mõningate andmete järgi tehti kogu spordikompleksi rajamisel üle 250 000 töötunni! Seegi töö ei olnud tsentraliseeritud, vaid tehti mitmes vormis: spordilaagrite lõpus pühendati nädal tööle, tervistava laagri tuusiku alusel tehti tööd küll rühmiti, küll üksikult.

Suvetööde nime all on sama töövorm edasi arenenud. Umbes kümme aastat tagasi algas juba tõsine töö ka Tartu linnas, — nii ülikooli objektidel kui mujal. Rakendama hakati põhiliselt nooremate kursuste üliõpilasi, eelkõige esimest kursust. Osavõtjate arv oli suvetööde algaastail kahesaja piires. Et ülikooli väljaehitamine on iga aastaga hoogu juurde võtnud, siis on see kajastunud ka suvistest töödest osavõtus. Kümmekond aastat tagasi sõitis esimene grupp üliõpilasi Karl Adamsoni juhtimisel uudismaale. Seda aega arvestataksegi kui Eesti Üliõpilaste Ehitusmaleva esimest töösuve.

Suvistest töödest osavõtt on kasvanud kahel põhjusel. Esiteks seoses üliõpilaste arvu kasuga ja teiselt poolt ehitustegevuse laienemisega linnas. Nii tõusis osavõtjate arv peagi kolmesajani ja möödunud tööperioodil prktiliselt poole tuhande piirini. Suvetööd reorganiseeriti suvemalevaks möödunud aasta 1. märtsil ELKNÜ TRÜ komitee otsusega. On selge, et ainult nimetuse muutumisega pole siin tegemist, kuigi säilis seniste suvetööde põhitöö — töö ülikooli ja linna ehitustel Maleva vorm tõi endaga kaasa kõigepealt kultuurprogrammi ja vahetusrühmad teiste kõrgemate koolidega. Kogu töö sai eelmisel aastal kompaktsema iseloomu, viidi läbi ka maleva esimesed kokkutulekud Võrtsjärve ääres, rida puhkepäevalaagreid, sealhulgas mootorlaevaga Peipsile ja Pihkvasse, ning veel teisigi ühisüritusi.

Eeltoodu on minimaalne ülevaade sellest, mis on üldse tehtud, kuid nendele küsimustele, mis kerkivad suvemaleva olemasolu vajalikkuse ümber, annab ta mõningase vastuse. Selline töövorm on eksisteerinud juba aastaid ja on tingitud konkreetsetest vajadustest, mitte pole välja mõeldud meie esimeste kursuste üliõpilaste töö pikendamiseks suvel põhjusel, et neil muud pole teha.

Suvemaleva tegevus on eeskätt seotud ikkagi ainult ülikooliga ja alles teises järjekorras Tartu linna ehitusettevõtetega, kuigi väljendatuna absoluutarvudes on linnas töötavate suvemalevlaste arv senini ületanud otseselt ülikooli juures töötavate malevlaste arvu. On rida objekte, mis kuuluvad küll linnale, kuid millel on olemas kindel seos meie ülikooliga. Näiteks Sünnitushaigla rekonstrueerimine Toomel, Vabariikliku Kliinilise Haigla rajamine Maarjamõisa it. Peale selle on Tartu Linna Ehitustrust ehitanud meie mõlemad uued ühiselamud Leningradi maanteel, Tähe tänavasse kerkiv füüsikakorpus on samuti ülikooli objekt. See tähendab, et pole alati võimalik ja vajadustki tõmmata teravat piiri nende kahe töökoha vahele. Kahjuks on seda ikka tehtud kuni ülikooli komsomolikomitee liikmeteni välja ja ette heidetud suvemaleva staabile, et see ilma erilise vajaduseta rakendavat üliõpilasi tööle linna tolmus ja palavuses, kui samal ajal on võimalik ja vajalikumgi tööleasumine EÜE ridades. On aga selge, et suvemaleva staap teeb kõik selleks, et üliõpilaste poolne abi oma kooli ehitamisel oleks võimalikult suur ja oleksid rahuldatud need nõudmised, mida üliõpilastele esitavad ehitusorganisatsioonid. Miks rakendatakse siiski ainult esimese kursuse üliõpilasi? Põhjus on siin väga lihtne. Nendel üliõpilastel on reeglina esimene ülikoolisuvi õppetöost vaba, teiselt poolt saavad need üliõpilased siis ka pisut rohkem teada Tartu linnast ja ülikoolist ning tutvuvad ka nende probleemidega, millega neil ei õnnestu muidu üldse kokku puutuda, s. o. eelkõige ehitusprobleemidega ja teiste probleemidega, mis seostuvad ülikooli arenemisega. On rakendatud ka vanemate kursuste üliõpilasi, kes selleks soovi avaldanud või on tööst eemale jäänud esimesel kursusel olles.

Paaris järgnevas artiklis valgustaksime tööle vormistamist, töötasu ja veel teisigi probleeme.

MATI SALUNDI

M. O. T. T.

«Iga ülesande lahendus pakub naudingut. See omakorda toob kaasa tahtmise võtta käsile uus ülesanne. Saadud rahuldus on muidugi suurem. Ülesanded raskemaks, nauding suuremaks,» nii kõneldi pühapäeval vabariikliku täppisteaduste olümpiaadi avamisel.

Vahest märkas nii mõnigi märtsi lõpupäevadel Tartu tänavaid mõõtvat mapiga noort inimest. Üliõpilaseks noorevõitu, koolilastel aga vaheaeg. Ja neil noortel oli kogu aeg kiire. Esiotsa tekkis tunne, et mõnel ehk vaheaeg meelest läinud. Kui siis õhtul raadiost kuulsid 322 parema matemaatiku, keemiku ja füüsiku heitlustest, oli asi selge. Tartu VII Keskkooligi leidsin sel moel kätte, et oma sammud selle noore ruttava inimese kannule seadsin. Oletus pidas paika. M. o. t. t. (mida oligi tarvis tõestada!). Olümpiaadi programm oli tihe. Peale vastastikuse vaimuräsimise tuli seda vaimu ka kosutada. «Mustlasparun» ja «Võõras mees» meeldisid kõigile (loomulikult neile õnnelikele, kel piletid olid). Kõige suuremad üllatused olevat tabanud ülesannete analüüsimisel. «Tead, kui nüüd saak...», «Mõtle, ja ma algul panin õigesti!», «Täielik läbikukkumine...», «Ma veel jõudsin parandada...» Kellel vanematest mitte kõige paremini ei läinud (sellel teoreemil on eelduseks, et mitte ka kõige halvemini), on võimalus neid puudusi teises voorus vältida. Abituurium teeb läbi erilise tuleproovi. 100 päeva ballgi peetud ja arvatavasti peaks oma teeots paistma. Matemaatikas esimeses voorus üsna edukas olnud noormees ütles, et tema sihib ülikooli teoreetilist matemaatikat. Füüsikas osalenud noormees ütles, et tema teeviidad viivad TPI juurde, elektroonika tõmbab. Ja keemik lubas hoopis juurasse proovima tulla. Kuigi esiotsa oh ära ehmatanud, et peahoone külm olevat. Aga mine sa võta kinni, palju siin võistlusärevus rolli mängis.

Ka kaheksanda klassi õpilastel oli enam-vähem selge, kuhu edasi. Keskkooli loomulikult. Füüsikat, keemiat, matemaatikat, geograafiat, bioloogiat. Vanemad noormehed tegutsevad enamasti komsomolijuhtidena, noorematel jätkub aega laial rindel kaasalöömiseks. Viiest täiesti juhuslikult valitud õpilasest tegutses neli laste muusikakoolis ja üks Tartu Linna Poistekooris. Nendestsamadest oli neli osa võtnud geograafia või bioloogia olümpiaadidest. Vanemad poisid arvasid, et spordiks ei jää aega, noorematel jäävat. Suure osa nõuavad raamatud, muusika ja see on siiski kaheksateistkümnes kevad. Olümpiaadi korraldajatele oldi tänulikud, ainult teatripiletitest ilmajäämisest oli tuline kahju. Aga ülikoolilinnas oldud päevad tegevat kogu koolivaheaja omanäoliseks.

AUNE KULIKOVA,
eesti fil. I k.

Olgu kohe öeldud, et minagi hindan «Rujat» väga kõrgelt, küll aga tunduvad mulle küsitavatena mõned järeldused, mida Tiina Sarv oma kiijutises («TRÜ» nr. 10) tegi.

Kas muusikal ikka on «Ruja» puhul teisejärguline tähtsus? Põhimõtteliselt on see muidugi võimalik (protestilaulud jms.), ent R. Rannapi muusikat arvestades kaheldav. Rannapi muusikalised väljendusvahendid näivad selleks liialt eredad ja esilekerkivad olevat. «Ruja» tekst on lihtsalt eesti kerge muusika tekstide üldise tasemega võrreldes ebaharilikult mõtterikas. Et tekst kõidab kuulaja-vaataja tähelepanu, peaks olema täiesti loomulik ja vajalik, mis ei tähenda veel muusika jäämist tagaplaanile.

T. Sarve järgi kehastavat Alender Marc Bolanit. Selline võrdlus on äärmiselt ohtlik, sest see võib viia Marc Bolani kurikuulsa ansambli «T. Rex» ja kogu «Ruja» kõrvutamiseni. Nende ansamblite stiilid on niivõrd erinevad, et mingisugusegi sarnasuse otsimine nende vahel tunduks kohatuna.

Alendri teatraalsus sobib T. Sarve arvates «Rujaga» suurepäraselt. Teatraalsuse olemasoluga olen nõus, kahtlen vaid selle suurepärasuses. Kõik kindlasti märkasid solisti erakordset hingestatust. Kui aga tuli Rannapi soolo, ajas ta kellegagi juttu või igavles niisama. Sisseelamisest polnud jälgegi. Täpselt oma etteaste ajaks manas Alender jälle näole vapustavalt sügavamõttelise ilme. Selge teatraalsus (kahtlemata mitte kõikide palade puhul). On see positiivne? Arvan, et ei. Solist peaks suutma keskenduda kogu loo vältel, kui muusika ja sõnade tähendus teda ennast vähegi erutavad. Teatraalsus on antud juhul küll samm edasi kivistunud laulja kurvast kujust, keda meie lavadel võib tihti kohata. Kuid suurepärasuseks nimetaksin eelkõige sellist lauljat, kes siiralt oma rolli sisse elab ja kelle laul tuleb südamest.

«Rujat» tahaks tõesti näha «Vanemuise» kontserdisaalis. Tase on kõrge, stiil huvitav ja omanäoline. Veider on aga soov, et «Rein Tuus võiks laulda näiteks... oma kodus.» Biit- ja estraadimuusikal on mõlemal oma kuulajaskond ja austajad. Niisugune kategooriline nõudmine solvab neid, kellele just R. Tuus ja üldse estraadimuusika meeldib. Võib küll mõista T. Sarve, kes põhjendatult pole rahul meie estraadilauljate kunstimeisterlikkusega, ent nii ühekülgne probleemile lähenemine vaevalt et kasu toob. Ei tea, kuidas meeldiks T. Sarvele, kui temal soovitatakse kirjutada näiteks... oma sahtlisse?

M. KADASTIK

Sangaste lossis

TRÜ kammerkoori tänavukevadine laululaager toimus Sangaste lossis. Kohale sõideti reede õhtupoolikul. Esimene õhtu kulus lossi sisemusega tutvumiseks. Avastusrõõmu pakkusid pidulik ballisaal, raamatukoguruum, kaminaga söögisaal. Portreteeritud ahjudelt püüti üksteise inimtüüpe leida. Imetleti ruumide otstarbekohast paigutust. Pärast õhtusööki koguneti söögisaali kamina juurde kuulama lühiülevaadet lossi ajaloost ja kunagistest omanikest. Loss ehitati ajavahemikul 1874—1881 pseudo-gooti stiilis. Arhitekt oli Peterburi akadeemik O. P. Hippus. Omanik krahv F. G. M. von Berg, kuulsa Sangaste rukki aretaja. Punastest tellistest keskaegseid losse meenutavas hoones oli 99 tuba ja moodsad mugavused: elekter, sisetelefon, õhkkeskküte. Lossi ümbritseb kodu- ja välismaiste puuliikidega metsapark.

Hommikuti tõusti aegsasti. Einele järgnes lauluproov. Kaunis ballisaalis oli lust laulda. Ka hea akustika aitas. Kaaluti võimalust edaspidi samas paigas kontsert anda. Laupäevaõhtul kaminavalguses meenutas kohalik elanik J. Ilves krahv F. G. M. von Bergi elu ja tegemisi. Vastutasuks kõlas väike kontsert. Õhtu teises pooles olid ette nähtud *show*'d. Eriti hästi sobisid sellesse miljöösse lossiteemalised etteasted. Palju nalja tegid leidlikult koostatud seinalehed. Järgnes tants, kes sellest tüdines, võis vaiksemas nurgas jälgida diapositiive koori kontserdireisidest. Õhtu oli tore, nii et ei raatsinud magamagi minna. Viimase päeva vaba aeg kasutati lossi lähema ümbrusega tutvumiseks. Mööda pikka tammealleed jalutati Sangaste alevisse ja surnuaeda.

Need paar päeva Sangaste lossis möödusid kiiresti. Selle aja jooksul said laulud selgemaks ja kooriliikmed omavahel lähedasemaks.

P. RAUD

Olümpiaad

Vabariikliku olümpiaadi konkursid toimuvad enamjaolt Tartus (vaid keemia-alane konkurss Tallinnas).

Ja nimelt:

matemaatikas 9. IV k. 11 J. Liivi t. 2, auditoorium 104;

füüsikas 11. IV k. 11 Riia t. 23;

bioloogias 16. IV k. 11 taimesüstemaatika ja geobotaanika kateedris;

vene keeles ja kirjanduses (üldainena) 18. IV k. 11 Vanemuise t. 46, auditoorium 301;

vene keeles ja kirjanduses (eriainena) 18. IV k. 10 Tiigi t. 78, auditoorium 118;

võõrkeeltes 23. IV k. 11

inglise keel (üldainena) Riia t. 23;

„ „ (eriainena) J. Gagarini t. 1;

saksa keel (üldainena) Vanemuise t. 46, auditoorium 246;

„ „ (eriainena) J. Gagarini t. 1;

eesti keeles ja kirjanduses 25. IV k. 11 Riia t. 23.

Looduskaitsering

Täna, 5. aprillil k. 20 räägib Looduskaitse Valitsuse vaneminspektor Jaan Naaber Vanemuise t. 46 geograafiakateedri auditooriumis meie suurulukist ja jahimajandusega seotud probleemidest.

*

Alates 10. aprillist algavad iga kolmapäeva hommikul linnulaulu õppimised Raadi kalmistul. Juhendab meie ringi auliige Kalev Pild. Koguneme kell 6 hommikul kalmistu väravasse.

*

Pühapäeval, 14. aprillil matkame Piusa looduskaitsealal. Sõiduks registreeruda 12. aprillil Enel Jaanitsa juures Leningradi mnt. 25—761, ühtlasi tasuda sõiduraha 70 kopikat. Väljasõit kell 7 hommikul Vanemuise t. 46 maja eest. Juhendab Jaan Eilart.

VTK laskmises

Tartu V Keskkooli lasketiirus on võimalik täita järgmistel päevadel VTK norme:

Teaduskond	Päev	Kell
Matem.	8 IV	18—22
Bio-Geo	9 IV	8—10
Arsti	9 IV	16—22
Õigus	10 IV	8—10
F.-Keemia	10 IV	16—22
Ajaloo	11 IV	8—10
Filol.	11 IV	18—22

Õppejõud ja teenistujad saavad lasta reedel, 12. apr. kell 17-18. Neile, kes mingil olulisel põhjusel ei saanud osa võtta teaduskonnale määratud ajal, on varuks 12. aprill, kell 18—20.

Tuletame meelde VTK normatiivid laskmises:

IV aste
19—28 a.
hõbemärgile 37 silma
kuldmärgile 37 silma
M 29—39 a. N 29—34 a.
hõbemärgile 35 silma
kuldmärgile 37 silma
V aste
M 40—49 a.
34 silma

VTK komisjon

NB!

TÄHELEPANU ELKNÜ TRÜ komitee liikmed, teaduskondade sekretärid, komsomoli aktiiv!

Teisipäeval, **9. aprillil kell 17** toimub meie ühine istung.

Päevakorras:

1. TRÜ rahvaste sõpruse päevade ettevalmistamine.
2. Kommunistliku laupäevaku läbiviimine.
3. Komsomolitöö Matemaatika-, Füüsika-Keemia- ja Bioloogia-Geograafiateaduskonnas.
4. «Tartu linna komsomoliprobleemid ja TRÜ» — esineb ELKNÜ Tartu Linnakomitee I sekretär **Martin Kuusk.**

Palume kõiki probleemidest huvitatuid, oma sõna sekka ütlejaid istungist osa võtma.

«Juhi poliitiline kool»

10. aprillil 1974. a. kell 18 ELKNÜ TRÜ komitee ruumes. Esineb sm. Ehatamm EKP Keskkomiteest loenguga «Religioon ja noorsugu». Palume osa võtma kõiki teaduskondade büroode liikmeid, osakondade sekretäre, **EÜE ning EÖM-i komandöre ja komissare.**

ELKNÜ TRÜ komitee

Laupäeval kell 20 saame kuulda Viljandi ansamblit «GEEN». Kontsert + tants.

Esteetika ja eetika kool

Teisipäeval, 9. skp. kell 19 Vanemuise t. 46 ringauditooriumis «Eesti kaasaegse kujutava kunsti probleeme».

MI-FA II VOOR

Toimetus palub vabandust **MI-FA II** vooru liialt varajase väljakuulutamise pärast eelmises **leles.** MI-FA II voor leiab **aset** reedel, s. o. 5 skp. k. 20.

Kõnekooli kuulajad!

Neljapäeval, 11. aprillil **algusega** kell 16 esineb peahoone auditooriumis 102 Mati Heidmets loenguga kommunikatsiooniteooriast.

Kuulama võivad tulla kõik asjast huvitatud.

Matkaja

Jällegi on kätte jõudnud **kevad** ja loodus kutsub kõiki jalgsirändajaid. Läheme paariks päevaks päid tuulutama. Ära kaua kaalutle, vaid pane seljakott maipühadeks valmis. Kõiki matkagruppide juhte ootame 11. aprillil **kell** 18.30 ja matkast huvitatuid 18. aprillil ka kell 18.30 turismiklubisse Väike tn. 5. Kõik asjakohased probleemid lahendame kohapeal.

Tartu Turismiklubi
jalgsimatka sektsioon

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 1949. MB-04319.

AR
Raamatukogu

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 12 Reedel, 12. aprillil 1974. a. XXVI aastakäik

Rahvaste sõpruse päevad

Tegevuskava

18. aprillil

Saabumine. Delegatsioonide vastuvõtt. Fotonäituse avamine ülikooli kohvikus. Kontsert ülikooli aulas.

19. aprillil

Ekskursioonid linnas. Tutvumine Tartu ettevõtetega (õmblusvabrik «Sangar», Tartu Aparaaditehas, Tartu Eksperimentaalõlletehas). Kohtumised komsomoliorganisatsioonidega ja tööveteranidega. Üleülikooliline laupäevak. Pressikonverents «Komsomoliorganisatsiooni osa kõrgemas koolis lähtudes NLKP XXIV kongressi otsusest noorte spetsialistide ettevalmistamisel».
Pärja panek ja miiting 1944. aastal Tartu vabastamisel langenute mälestussamba juures (Raadil).
Kontsert Sangaste lossis, kontsert ülikooli klubis, teatrietendus «Vanemuise» kontserdisaalis.

20. aprillil

Vastuvõtt rektoraadis. Tutvumine ülikooliga. Pressikonverents «Internatsionaalne kasvatustöö kõrgemas koolis».
Rahvaste sõpruse ball RAT «Vanemuise» kontserdisaalis.

21. aprillil

Lillede asetamine V. I. Lenini mälestussambale.
Vestlusring «Sidemete tugevdamine kõrgemate koolide vahel».
Rahvaste sõpruse päevade pidulik lõpetamine.

ELKNÜ TRÜ komitee

Leninlik laupäevak teaduskondades

Leninlik töössesuhtumine, leninlik laupäevak — need on mõisted, millesse mahub palju rohkem kui ainult oma ümbruse korrastamine või mõne tunni tasuta töötamine. Rea aastate jooksul on meie töötajad ja üliõpilased väärikalt esinenud Lenini mälestuseks organiseeritud laupäevakutel. Ülikoolis kujuneb laupäevak küll pikemaks tööperioodiks, sest õppetöö ei luba kõigil ühel ja samal ajal ühistööst osa võtta. Teaduskondades tehtavate ühistööde plaanid laekusid juba möödunud nädalal. Neist nähtus, et teaduskondades on asju tõsiselt kaalutud. Eriti suured ülesanded võttis endale Arstiteaduskond, seal juba töötavad üliõpilased uues kirurgiakorpuses ja remonditavas sünnitusmajas enam kui kuu aega ja palju on ära tehtud. Ka teistes teaduskondades algas sel nädalal intensiivne töö. Peale Toomemäe korrastamise, millest eelmises lehes kirjutas T. Koldits, tuleb palju tööd teha ka ülikooli Botaanikaaias ja ühiselamuid ümbritsevatel territooriumidel. Laupäevaku raames tehtava mõnetunnise intensiivse tööga jõuab meie suur kollektiiv palju korda saata. Loodan, et ülikooli gruppides sel aastal ei näe niisugust pilti nagu aprilli alguse laupäeval ühel ehitusobjektil, kuhu oli saadetud kolmest tütarlapsest ja kuuest-seitsmest poisist koosnev rühm. Seal ladusid tütarlapsed nelja tunni jooksul telliseid riita, poisid aga proovisid väsimatult, kes jõuab kivi kõige kaugemale tõugata.

Peale suuremate ühisürituste käib kõigis ülikooli allüksustes oma ruumide suurpuhastus ja korrastus. Töö lõpetamisel imestame tihti isegi, kui mõnus ja meeldiv on sellises kordatehtud ruumis oma tööd jätkata.

Laupäevaku tööde juhtimiseks moodustas rektor komisjoni allakirjutanu juhtimisel. Komisjoni esimehe asetäitja on TRÜ haldusprorektori abi O. Mägi, liikmed T. Koldits, ELKNÜ TRÜ komitee sekretär, ja E. Lasu, a/ü.-komitee aseesimees. E. Lasu peab muu hulgas ka arvestust ülikooli tehtud tööst. Teaduskondade esialgsed kokkuvõtted tehtust palume temale teatada 19. aprillil telefonil 393 või saata andmed sinna kirjalikult. Temale tuleb aru anda ka väljaspool teaduskondade plaane tehtud tööst. Ülikool esitab oma aruande tehtust partei linnakomiteele 20. aprillil.

K.-S. REBANE,
EKP TRÜ komitee liige

Tulevikumõtted

Missugused erijooned iseloomustavad õpetamis- ja õpitegevust tulevikuülikoolis (näit. a. 1984)?

TRÜ rektor prof. Arnold Koop:

Kui heita pilk ettepoole, siis oleme aasta kümne pärast kindlasti lähemal olukorrale, kus spetsialisti kujunemine muutub paremini reguleeritavaks ja juhitavaks, õppeprotsessi kulgemine aga teaduslikult põhjendatud mudeli järgi hõlpsamaks. Rööbiti suurte kvalitatiivsete muutustega toimuvad ka kvantitatiivsed nihked: üliõpilaste arv kasvab kaheksa tuhandeni, kahekordistub probleemlaboratooriumide hulk. Teaduslik-tehnilise revolutsiooni ja hariduse otsene side tervikuna eeldab aga juba praegu kõrgema kooli teistsugust, täiuslikumat struktuuri ja organisatsiooni. Riiklike kulutuste kiire kasv kõrgemas koolis, suurenev vajadus kõrgelt kvalifitseeritud kaadri ning õppeasutuste rohkete materiaalsete ja inimressursside efektiivsema kasutamise järele on tõstnud ja tõstab veelgi rea sotsiaalseid, majanduslikke, psühholoogilisi ja eetilisi probleeme. Kahjuks on kõrgem kool siiani tegelnud kõige vähem just iseendaga.

Kümne aasta pärast tunneme tõenäoliselt siiski täpsemalt ühelt poolt loovate isiksuste diagnoosimise meetodeid, teiselt poolt aga olusid, mis võivad soodustada ja soodustavad loovuse kujunemist. Õppeprotsessi ning uurimistöö tulemusi mõjustavad siis tõhusamalt juhtivate ja abiõppejõudude õigem vahekord, nende sotsiaalne ja professionaalne orientatsioon, tegevuse motiivid, loomingulise kollektiivi omavahelised ning kollektiivi ja juhi suhted. Loodame, et formaalne juht on siis igal pool ka tegelikult uurimisgrupi (probleemlaboratooriumi) või kateedri teaduslik ning organisatoorne liider. Lõpuks tahame silmas pidada, et mida edasi, seda rohkem on üks õppejõud-teadlane kollektiivi liige, organisatsiooni-institutsiooni inimene (ainult asutus-organisatsioon saab teadlase kindlustada kallihinnalise aparatuuri ja muude materiaalsete vahenditega). Seepärast me uurime nähtavasti senisest rohkem ka seda kõrgema kooli «psühholoogilist atmosfääri», milles noor spetsialist kujuneb, õppejõud-teadlane aga realiseerib oma teaduslikku potentsiaali.

Loomulikult kuuluvad teaduslikku ja õppetööd soodustavate tegurite hulka veel ruumid ja hooned, kus inimesed õpivad ja töötavad. Päris kindel on, et kümne aasta pärast on meie ruumilised võimalused tunduvalt lahedamad: jätkub auditooriume, üliõpilased, kes vajavad Tartus elamispinda on kindlustatud normaalselt ühiselamuga, paljudel ülikooli allasutustel aga on omaette korpus või hoone (kaasa arvatud Teaduslik Raamatukogu, kes on oma kauaaegsed kannatused unustanud ning paistab silma niihästi eeskujuliku informatsioonivahendamise kui ka otstarbeka raamatukoguhoone poolest).

TELEGRAMM MOSKVAST

Tartu Riikliku Ülikooli rektor Arnold Koop, parteikomitee sekretär Jaan Reimand, ametiühingukomitee esimees Helve Kabur, komsomolikomitee sekretär Tiit Koldits.

NSV Liidu Kõrgema Hariduse Ministeeriumi kolleegium ja ametiühingu keskkomitee teatavad, et TRÜ saavutas üliõpilaste töö- ja olmetingimuste parema organiseerimise konkursil 1973. a. tulemuste eest üleliiduliselt kolmanda koha.

Õnnitleme südamest kollektiivi ja soovime edasisi loomingulisi saavutusi.

JANUŠOVSKAJA,
ametiühingu keskkomitee esimees

MI-FA 74 lõppenud

Nii lauluhimulist rahvast, nagu oli kogunenud 5. aprillil «Mi-Fa» teisele lauluvoorule klubisse, pole sealkandis ammu nähtud. See tõestab, et laulu- ja rõõmujanu pole tudengeid siiski veel maha jätnud, rääkigu skeptikud, mida tahes. Selles veendus ka läbinisti noortest kokku seatud žürii, kes oli kutsutud teise vooru laule hindama. Ja mitte ainult žürii. Häälelõigus oli ka publikul.

Laulude ja lauljate taseme mõõdulatt oli kõrgele seatud. Seadjaks pooleks ikka lauljad ise. Nimetagem siin kasvõi Jüri Karjat, kelle laulud «Eesti pastoraal», «Läki, läki» tõstsid publiku toonust lausa füüsilise kaasaelamiseni müriseva aplausi näol, või vendi Riimaasid ja nende toetajat tšellol J. Männikut või tüdrukute duetti Lepiksoni—Laidret (LL). Ehttudengliku etteastega sai maha aga trio «Kultuur ja Elu», koosseisus Ülo Meerits, Raivo Tamkivi, Matti Selg (F.-K.). Võib julgelt väita, et kahekümnendate aastate meloodiate seesugune interpretatsioon, nagu oli selle leidnud nimetatud trio, üllatab isegi professionaale.

Loodetavasti jätkuvad veel kommentaarid toimunud «Mi-Fa 74» konkursile. Laureaate on meil võimalus aga näha-kuulda 20. aprillil «Vanemuise» kontserdisaalis rahvaste sõpruse päevade avaballil. Seal toimub ka võitjate austamistseremoonia.

Žürii nimel Rein Veidemann.

Ülikooli kirjandusvõistluse

ots on käega katsuda. Agaramad köidavad juba teoseid, laisemad alles mõtlevad lugusid. Nii või teisiti tuleb asi 30. aprilliks joonde ajada, et kõrged kohtunikud võiksid aurahad välja kuulutada.

See pilt on tehtud RSR-i I konverentsi presiidiumist. Vasakult RSR-i asepresident Tõnu Kõrda, juhendaja Toomas Aalatalu, president Rein Toomla, EKP TRÜ Komitee esindaja Avo Loog ja ELKNÜ TRÜ komitee sekretär Tiit Koldits.

R. URBELI foto

Ehitustöödel Maarjamõisas

Mida annab suvemalev?

Suvemalevlaste töötasu on olnud probleem, mis eksisteerib juba aastaid. Miks? Oluline seisneb järgmises.

Suvemalevlaste tööaeg ei ületa 20 tööpäeva ja keskmine töötasu 60—70 rubla piiri. Seda pole muidugi palju, lisaks veel elamine linnas, kus toidu peale kulub saadavast suurem osa ning «puhastulu» on seetõttu veelgi kasinam. On võrreldud EÜE-s töötavate üliõpilaste ja suvemalevlaste töötasu ning tulemusi kasutatud mitmeti, unustades, et need kaks süsteemi on oluliselt erinevad oma töö iseloomu poolest. Suvemalevlaste põhitöö on olnud abitöö. Kui sõlmidagi lepingud ehitusettevõtetega, on töö tasustamine ikkagi endine ning palk on otseses sõltuvuses tehtud tööst. Samuti ei saa abitöid akteerida ega ole seetõttu ka võimalik teha kokkuvõtteid, kui suure summa eest tööd tehti. Väljaspool ajatööd tehtav sõltub igast üliõpilasest. Minimaalsed palgad 40 rubla piires on saadudki minimaalse töö eest, sest tööaja «parajaks tegemine» ei anna küll õigust hilisemaks pahameeleks palga kättesaamisel. See on probleemi üks külg. Eelnev kehtib eriti TRÜ vanemtöödejuhataja jaoskonna kohta, kus praktiliselt kõik tööd on viidud tükitöö alusele ja töötasu osas pole olnud pretensioone.

Tööperioodi jooksul on muidugi esinenud seisakuid, milles üliõpilasi süüdistada ei saa, sest põhjused on siis olnud tööandjapoolsed. Seisakud võivad olla tingitud transpordi tööst, materjalide vähesusest jms. Lahendus võib olla üliõpilaste üleviimises teisele objektile. Seal, kus töö toimub rühmiti, on komandöri ülesandeks informeerida maleva staapi töö kulgemisest objektil. Seal, kus on rakendatud väikesi gruppe või töö toimub individuaalselt, kehtib eeltoodu iga üliõpilase kohta. Ootamine pole ju lahendamine ja meie eneste saamatus ei õigusta meid. Ka teisi ebakõlasid tuleb märgata ja kaasa aidata nende lahendamisele. See on ju üks meie omavalitsuse teostumise vorme! Illustreerimaks eelnevat võib tuua noormeeste töö Tartu Linna Teede Remondi ja Ehitusvalitsuses, kus tekkinud pausid töö ajal vähendasid tehtava töö hulka nii, et palk kahanes kolmandiku võrra (võimalikust 120 rublast saadi 80 piires). Süüdi olid masinad ja TREV-i inertne suhtumine situatsiooni.

On hea, kui saamine ei väljendu ainult rahas, vaid siia arvatakse ka need väärtused, mida ei saa otseselt käega katsuda ja kokku arvutada. Maleva staap on püüdnud võimalikult hästi sisustada vaba aega. Seda tehti möödunud tööaastal mitmeti. Nädalalõpu puhkelaagrid, kokkutulekud Võrtsjärve ääres, ekskursioonid sügisel. Staabi jõupingutuste tulemusel saadi suvemalevale ka vorm, tõsi küll, mitte eriti õnnestunud, aga alguses oli sedagi raske hankida. Tartu ehitusorganisatsioonid ja ülikooli rektoraat on ka käesoleval aastal andnud nõusoleku suvemalevlaste varustamiseks tasuta vormiriietusega.

Vaba aja sisustamisel oli meeldejäävaks ürituseks pühapäeva veetmine Peipsil. Tõsisemaks ettevõtmiseks kujunesid aga vahetuste kokkutulekud Võrtsjärve ääres Ubesool. Sügisel oli ajalehes nendest pikemalt juttu. Üldjoontes võib need üritused lugeda samuti kordaläinuiks. Enamikus jäädi kokkutulekute läbiviimisega rahule. Käesoleval aastal on maleva tööplaanis samad üritused. Toimumise täpsed ajad on määratud, aga nendest juba hiljem, siis kui komplekteerimine on lõpetatud.

M. SÄLUNDI

Tartu üliõpilaste vaimsest tervisest

Sissejuhatuse asemel.

Kaasaegse progressi ja elutingimuste muutuste taustal muutuvad ka faktorid, mis psüühilisi haigusi esile kutsuvad. Suhtudes lugupidavalt arstiteaduse, sealhulgas psühhiaatria edusammudesse, tuleb siiski märkida, et koos elu- ja olmetingimuste muutusega toimivad uued tegurid, mida varem ei tuntud või mis olid teisejärgulised, mis aga nüüd psüühiliste häirete tekkes märkimisväärset osa etendavad.

Üheks võimalikuks teeks psüühiliste haiguste tundmaõppimisel on nende haiguste esinemissageduse (epidemioloogia) uurimine erinevates sotsialsetes gruppides. On loomulik, et tööliste, õpilaste, üliõpilaste, juhtiva kaadri ja teiste sotsiaalsete gruppide töö- ja olmetingimused erinevad üksteisest ning järelikult on vastavast keskkonnast tulenevad haigusttekitavad faktorid erinevad nii kvalitatiivselt kui kvantitatiivselt.

Kes haigestuvad sagedamini?

Lähtudes ülalesitatud põhimõtetest uurisime Tartu üliõpilaste haigestumist psüühilistesse haigustesse õppeaastatel 1967—1972. Nimetatud ajavahemikus vajas psühhiaatri konsultatsiooni üle 500 üliõpilase, kusjuures rohkem kui 450-l juhul oli tegemist tõsise haigestumisega. Toetudes üliõpilaste arvule TRÜ ja EPA teaduskondades ning haigete arvule, leidsime haigestumise näitajad TRÜ ja EPA teaduskondade kohta (vt. tabel 1).

	Haigeid 100 üliõpilase kohta
Teaduskond TRÜ-s	
Füüsika-keemia	3,8
Bioloogia-Geograafia	2,9
Matemaatika	2,2
Ajaloo-Keele	2,1
Arsti	1,4
Õigus	1,2
Majandus	1,1
Kehakultuuri	0,7
Keskmine	2,0
Teaduskond EPA-s	
Metsanduse- ja Maaparanduse	1,4
Veterinaaria	1,1
Majandus	1,1
Zootehnika	0,9
Põllumajanduse Mehhaniseerimine	0,8
Agronoomia	0,8
Keskmine	1,0

Võrreldes haigestumist TRÜ-s ja EPA-s, torkas silma kaks olulist tendentsi: 1. TRÜ-s esineb psüühilisi häireid kaks korda sagedamini kui EPA-s ja 2. Kõige väiksema haigestumisega teaduskonnaks on TRÜ Kehakultuuriteaduskond.

On ilmne, et TRÜ-s toimivad haigusttekitavad faktorid on vähemalt kvantitatiivselt erinevad samalaadsetest faktoritest EPA-s. Kas on võimalik neid faktoreid täpsemalt määratleda?

Jämedates joontes võib psüühiliste häirete tekkes ja kulus osalevad faktorid jaotada järgmistesse gruppidesse:

1) geneetilised (pärilikkuse) faktorid,
2) somaatilised (kehalised) faktorid,
3) sotsiaalpsühholoogilised faktorid,
4) faktorid, mis toimivad psüühilise häire kulule ja lõppele (põhiliselt kasutatud ravi).

Erineva haigestumise üheks tõenäolisemaks põhjuseks on mitmekesiste sotsiaalpsühholoogiliste tegurite erinev toime TRÜ-s ja EPA-s.

Huvitava tendentsina täheldasime peaaegu ühesugust haigestumist TRÜ ja EPA Majandusteaduskondades (haigestumine 1,1), TRÜ Arstiteaduskonnas (1,4) ja EPA Veterinaariateaduskonnas (1,1).

(Järg lk. 4)

Vene keele õpetamise paremustamiseks

Äsjasel TRÜ Nõukogu ja EKP TRÜ komitee ühisel koosolekul oli põhiküsimuseks vene keele õpetamise olukord ja selle parandamise teed meie ülikoolis. Ettekande tegi vene keele kateedri juhataja dots. S. Smirnov.

Vene keel esineb kohustusliku õppeainena kõigi TRÜ teaduskondade ja erialade õppeprogrammides, seda õpib käesoleval õppeaastal 1120 statsionaarset eesti rahvusest üliõpilast I ja II kursusel. Seejuures on vene keele õpetamiseks ettenähtud tundide arv küllalt erinev, kõikudes teaduskonniti 50—250 tunni vahel.

Vene keele kateeder on hulgaliselt välja andnud õpikuid ja õppevahendeid vene keele paremaks omandamiseks. Õppematerjaliga on varustatud kõik erialarühmad TRÜ-s. Peale auditoorse õppetöö toimuvad veel konsultatsioonid, võetakse vastu kodust lektüüri ja kasutatakse teisigi vorme. Nagu näitavad kateedri poolt tehtud uurimused, on üliõpilaste vene keele oskuse tase II kursuse lõpetamisel tunduvalt kõrgem kui sisseastujatel.

Mitmed teaduskonnad (Majandus-, Filoloogia-, Matemaatikateaduskond) suhtuvad vene keele õpetamisse suure tähelepanuga, olles seda küsimust arutanud teaduskonna nõukogudes, metoodikakomisjonides ning parteibüroo koosolekutel. Enamik eriala kateedreid nõuab üliõpilastelt venekeelsete õpikute ja teaduslike materjalide tundmist. Aktiivse keeleoskuse arendamise tõhusaks vormiks on osutunud esinemised teiste õppeasutuste ÜTÜ konverentsidel (ligemale 180 üliõpilast on aasta vältel kasutanud seda moodust), menetluspraktikal viibimine väljaspool meie vabariiki, osavõtt üliõpilaste ehitusmaleva Kaug-Ida rühmadest (ligi 100 üliõpilast aastas), sõpruskohtumised teiste liiduvabariikide üliõpilastega, eriõpetus kõigi teaduskondade meesüliõpilastele (Arstiteaduskonnas ka naisüliõpilastele); eesti ja vene õppekeelega rühmade ning kursuste üliõpilaste ühised üritused, kokkupuuted eri rahvustest üliõpilaste vahel ühiselamutes jne.

Samal ajal täheldati mitmeid puudujääke vene keele õpetamisel. Vene keele tundide arv pole kõigis teaduskondades ühtlustatud, mis raskendab vene keele kateedri metoodilist tööd. Ülikoolis puudub keelte õpetamise metoodika kabinet, kateedrites valitseb suur ruumikitsikus. Mõnes teaduskonnas ei nõuta I ja II kursusel, s. t. perioodil, kus on eriti vaja forsseerida keele õppimist, üldse vene- ega võõrkeelse lisakirjanduse tundmist; seda nii eksamiteks valmistumisel kui kursusetööde kirjutamisel.

Olukorra parandamiseks võeti vastu üksikasjaline otsus, mille tähtsamad punktid olid järgmised.

● Pidada aktiivset vene keele kui meie sotsialistliku kodumaa peamise teadusliku ja suhtlemiskeele oskust oluliseks eeltingimuseks kõrgete tulemuste saavutamisel õppeprotsessis, noorte spetsialistide ja teadlaste kasvatamisel ning NSV Liidu rahvaste sõpruse arendamisel.

● Nõuda kateedritelt suuremat järjekindlust vene keele õppe- ja teadusliku kirjanduse kasutamisel õppetöös, alates juba I kursusest. Soodustamaks üliõpilaste iseseisvat tööd venekeelse õppematerjali omandamisel, anda erialaloengutel võimalikult rohkem paralleelset venekeelset terminoloogiat.

● Kõigil kateedritel nõuda kursuse-, diplomi-, ja ÜTÜ võistlustööde lõpus resümeed vene ja ühes võõrkeeles. Pidada äärmiselt soovitavaks esitada paremad ÜTÜ võistlustööd vene keeles.

● Kohustada teaduskondi kutsuma senisest enam esinema loengutega üliõpilastele väljapaistvaid teadlasi teistest liiduvabariikidest. Viia senisest järjekindlamalt läbi üritusi eesti ja vene üliõpilaste vahel.

● Suurendada vene keele kateedri õppekoormust iga teaduskonna kohta keskmiselt 100 tunni ulatuses konsultatsioonideks vanemate kursuste üliõpilaste referaatide ja muude venekeelsete kirjalike tööde koostamisel.

● Lugeda koduse lektüüri kontrolli üheks tähtsamaks keele arendamise meetodiks ja vastavalt suurendada vene keele ja võõrkeele kateedrite õppejõudude koormust.

● Paluda rektoraati leida võimalus vene keele õpetamise eriauditooriumi sisustamiseks, taotleda ministeeriumilt luua ülikoolis keelte õpetamise metoodika kabinet või probleemlaboratoorium.

Konverentsikaja

Abituuriumiikka jõudnud rahvusvaheliste suhete ring tegi küpsuseksameid: reedel ja laupäeval peeti maha esimene teoreetiline konverents, mis muuseas lõppes samal õhtul, mil Tartu abituriendid 100 päeva balli pidasid.

Laiale asjast huvitatute ringile mõeldud reedene istung hõlmas mitmeid rahvusvahelise elu sõlmprobleeme: Lähis-Ida (T. Kõrda), Kagu-Aasiat (A. Junti), Põhja-Iirimaad (S. Täkker), energiakriisi (V. Iljaševitš) ja Tšiilit (R. Mälk). Lõppkokkuvõtet tehes rõhutas RSR-i juhendaja T. Alatalu ettekannete head taset... ja sellele kaugeltki mittevastavat kuulajaskonna tagasihoidlikku hulka. Kui veel arvesse võtta, et poole saalisviibinuist moodustasid külalised, siis tekib õigustatud küsimus: kas huvi rahvusvaheliste küsimuste vastu on siis ülikoolist kadunud? Kui mõnel kitsamal erialakonverentsil on 60—70 inimest täiesti arvestatav kuulajaskond, siis RSR konverentsil jäi see küll ebapiisavaks. Oma osa mängis muidugi ka reklaami puudulikkus.

Ikkagi jõuame teatud-tuntud ja palju kordi räägitud asjani: kas meie tudengkond on tõesti sulgumas ringi: kool (niipalju, kui sinna jõuab) — kodu (ja kõik, mis seal teha võib...) — meelelahutused. Kõik muud väljamaa moed on olnud kärmed meile jõudma peale noorte inimeste aktiivse huvi maailmasündmuste vastu.

Tundub, et praegu on ainsaks väljapääsuks «jõupoliitika» (loe: võta käest kinni ja tassi kuulama), muidu nutulaulust kaugemale ei jõua.

Aitäh kõigile abilistele ja kaasalööjatele, kohtumiseni järgmisel konverentsil.

R. MÄLK

* * *

Avamishetkeks kogunes saali mõnekümne inimese ümber. Kuulajate arv ei kasvanud ka konverentsi ajal. Kohal viibisid enamasti RSR-i patrioodid, kutsutud külalised ja veel mõned n.-õ. arukamad näod, kes seirasid ettekandeid vaieldamatu huviga (ja esitasid referentidele küsimusigi), ent vaidlemissoovi või teadasaamise hämmeldust nende nägudelt küll ei osanud välja lugeda.

Ettekannete (ja ettekandjate) diplomaatlik toon juhtis mõtteid ümmarguse laua konverentside manu. Rõhutatud objektiivsusetaotlus (pro protokollilikkus) ja paberilt tsiteerimine peegeldasid paraku subjektiivse veendumuse väljakujunematust või siis lihtsalt ettevõetu mastaapsuse rõhuvust.

Et mitte jääda üldsõnaliseks, tahaksin kiita asepresident Tõnu Kõrdat, kes oli oma materjaliga üsna kursis ja avaldas mitu oma mõtet.

Raul Mälgu Tšiili revolutsioonilise protsessi 1970—1973 ülevaade oli vist pikim ja kaalukaim ettekanne. Tõelisele mälumängurile ja entsüklopedistile kohaselt sisaldas see hulga faktilist materjali. Eriti hinnatav oli V. Iljaševitši ettekanne naftakriiseist, seda just analüüsi kõrge taseme poolest.

Tervitatav oli Senta Täkkeri kui ainukese naishinge ja «rebase» esinemine.

M. ÜMMELAS

NTN

3. aprillil toimus ülikooli Noorte Teadlaste Nõukogu korraldusel vestlusõhtu, teemaks kontaktid välismaaga.

Sissejuhatavalt tutvustas J. Allik teadusega tegeleva inimese välismaal viibimise mooduseid (stažeerimine, aspirantuur, teaduslikud komandeeringud, teaduslik turism jne.).

Seejärel tutvustas sm. M. Salupere põhjalikult stažeerima saatmise korda, kandidaatide valikuprintsiipe. Üleliidulise jaotuskava alusel vormistatakse TRÜ-s keskmiselt 10 stažöörikandidaati aastas. Lõplik kinnitamine toimub NSVL Ministrite Nõukogu juures asuva Teaduse ja Tehnika Komitee poolt ning edasine sõltub juba vastuvõtva riigi ametiasutustest.

Lõpetuseks jagasid oma muljeid stažeerimisest Meditsiini Keskslaboratooriumi biokeemia sektori juhataja Ants Kallikorm, kes viibis 10 kuud Inglismaal ning Elektroluminestsentsi ja Pooljuhtide Laboratooriumi v.-ins. Elmar Talviste, kes oli 10 kuud Ungari RV-s.

J. LAANE foto

ACTA DIURNA

Läinud nädalal oli teaduskondade staabiülemail järjekordne tsiviilkaitse õppus evakuatsiooni rajoonis. Täpsustati plaane ja kontrolliti objektide korrasolu.

Juuresolevale fotole on jäänud vasakult Filoloogiateaduskonna tsiviilkaitse ülem. K. Bachman, ülikooli tsiviilkaitse staabiülem alampolkovnik Davedenko ja õppeosakonna ülem R. Tani.

Partei elu

Poliitharidustööst TRÜ Arstiteaduskonnas

Selle töö tähtsust on raske alahinnata. Täites NLKP XXIV kongressi juhiseid ja NLKP Keskkomitee otsust «Ühinõudest ühiskonnateaduste edasiarendamiseks ja nende osa suurendamiseks kommunistlikus ülesehitustöös» rakendavad Tartu Riikliku Ülikooli üldkogud, sealhulgas ka Arstiteaduskond kõiki efektiivseid poliitilise kasvatustöö vorme marksistlik-leninliku hariduse ja ideelise karastuse tõhustamiseks.

Teoreetilis-metodoloogiliste seminaride töö arutamine EKP TRÜ komitee ideoloogiasektoris 19. veebruaril k. a. viis mõttele, et Arstiteaduskonnas tehtavat ideelis-poliitilist kasvatustööd tuleks põhjalikumalt tutvustada laiemale lugejaskonnale.

Poliitharidustöö küsimused on pidevalt olnud TRÜ Arstiteaduskonna parteibüroo ideoloogiasektori tähelepanu keskpunktis. Neid küsimusi arutati spetsiaalselt parteibüroo koosolekul 25. detsembril 1973. a. Konstateeriti, et teoreetilis-metodoloogiliste seminaride töö kulgeb plaanipäraselt, ülesanded on regulaarselt täidetud. Eriti rõhutati, et teaduskonnas on välja kujunenud optimaalne seminaride läbiviimise struktuur ja organisatsioon, mis ei jäta positiivset mõju avaldamata ka töö sisule, seminaride kvaliteedile. Käesolev kirjutis tahabki pakkuda informatsiooni Arstiteaduskonnas tehtava poliitharidustöö kõrgema, keskmise ja algtaseme kohta.

I. Struktuur ja töö korraldamine. Arstiteaduskonnas on kuus teoreetilis-metodoloogiliste seminaride gruppi (5 kõrgema ja 1 keskmise astme grupp) ja üks poliitring. Kõrgema astme gruppidesse kuulub 172 õppejõudu ja kõrgema haridusega vanemlaboranti, neist 70 partei liiget (41%). Keskmise astme gruppi kuulub 26 laboranti, poliitringi — 26 preparaatorit. Kommuniste neis gruppides ei ole. Järgnevalt vaatleme põhjalikumalt kõrgema astme seminarigruppide tööd, mis moodustabki sisuliselt meie töö põhiosa.

Seminariõppused toimuvad oktoobrist kuni maikuuni regulaarselt kord kuus. (Välja on jäetud jaanuar, mil õppejõud on seotud eksamisessiooniga.) Viiel rühmal on üks ja sama temaatika, nii et juhtettekandjal tuleb esineda kuu jooksul viiel korral. Temale lisanduvad gruppides 1—2 kaasettekandjat. Järgnevad küsimused ja lühemad sõnavõtud. Niisugune moodus on tõhus ja meie teaduskonnas end igati õigustanud. Ühtne temaatika käsitleb erialaste küsimuste mitmesuguseid metodoloogilisi aspekte. Käsitletakse aktuaalseid ja huvitavaid teoreetilise ja kliinilise meditsiini küsimusi, seostades neid dialektilise ja ajaloolise materialismi põhitõdedega.

Käesoleval õppeaastal on toimunud järgmised plaanilised seminarid.

1. Normi küsimus meditsiinis (metodoloogilisi aspekte).
2. Hallutsinogeensete ainete kasutamise neuro-bioloogilistest ja sotsiaalsetest aspektidest.
3. Isiksuse osa tuleviku ühiskonnas.
4. Sotsiaalsete haiguste meditsiiniline käsitlus.
5. Pärilike ja mittepärilike faktorite ühtsus ontogeneesis (metodoloogilisi aspekte).

Plaanilised ülesanded on kõigis gruppides täidetud. Töö käigus on tehtud vaid vormilist laadi korrektiive.

II. Töö sisu ja kvaliteet.

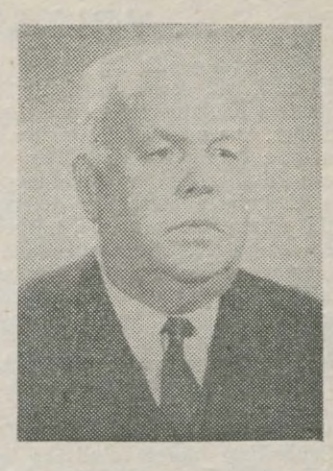
TRÜ seminaridele tervikuna, eriti aga Arstiteaduskonnale, on ette heidetud, et temaatika on liiga erialane ja puudub üldine suunitlus. Siin tuleks mõned põhimõttelised küsimused selgeks teha. Eriala oleme aktsenteerinud täiesti teadlikult. Meie ei leia selles mitte midagi halba, kui oma ala hästi tundev spetsialist teeb t e o r e e t i l i s - m e t o d o l o o g i l i s e l (mitte ainult filosoofia-) seminaril hea, erialaselt tugeva ettekande. Loomulikult ei tehta selle juures hinnaalandust metodoloogiliste aspektide käsitlemisel. **Teoreetilis-metodoloogilise seminari ettekanne** peaks tähendama ja ilmselt tähendabki **teoreetiliselt tugevat, hästi argumenteeritud e r i a l a s t ja eriteaduse (meditsiini) m e t o d o l o o g i a t käsitlevat ettekannet kõrgel metoodilisel tasemel.** Seepärast jääb mulje, et mõistet «teoreetilis-metodoloogiline seminar» (selle mahtu) ei ole veel lõplikult vaetud ja sisulist tähendust välja selgitatud.

Humaanmeditsiin tegeleb inimesega ja juba seetõttu peame alati rääkima nii bioloogilistest kui ka sotsiaalsetest (ühiskonna) aspektidest. Neid ei saa lahutada. Esimene komponent seob meid naaberdistsipliinidega nagu bioloogia, geneetika jt., teine aga ühiskonnateadustega. Eriala rõhutamist seega ei tuleks karta. (Nii nagu ei tuleks häbeneda näiteks juristidel või ühiskonnateadlastel endil oma liigselt erialase seminarilettekande pärast.) Teoreetilis-metodoloogilist seminari ei tuleks asendada filosoofiaseminariga.

Seminaride ü l d i s e s t suunitlusest. Kõik ettekanded, alates normi küsimusest meditsiinis (J. Ksenofontov) ja lõpetades sotsiaalsete haigustega (prof. V. Salupere), samuti pärilike ja mittepärilike faktorite osatähtsuse väljaselgitamisega ontogeneesis (L. Sildver), on käesoleval aastal pühendatud ühele kindlale probleemide ringile — bioloogilise ja sotsiaalse vahekorra meditsiinilisele ja filosoofilisele interpretatsioonile. Tooksime vaid paar näidet. Nii näidati **normi** (filosoofiline kategooria!) käsitlemisel, et seda ei saa meditsiinis mõista kitsalt, bioloogilisi erinevusi arvestades, vaid olenevalt keskkonna suunavast ja kujundavast toimest. Mis on ühtedes tingimustes normaalne, võib teistes osutuda kõrvalekaldeks, meditsiini keeles — haiguseks. Humaanmeedik peab teadma, mis on bioloogiliselt determineeritud ja mis on sotsiaalselt (ühiskondlikult) tingitud. Ainult siis võime täie selgusega rääkida normi ja haiguse vahekorrast kui kvantiteedi üleminekust uueks kvaliteediks. See on meedikule erialaselt väga tähtis sügavalt filosoofiline küsimus, üks meditsiini kui ka filosoofia põhiküsimusi. Siit edasi kerkibki üles küsimus bioloogilistest ja sotsiaalsetest haigustest. Ka on olemas puhtakujulisi bioloogilisi ja puhtakujulisi keskkonnahaigusi? Tuleb välja, et mitte. Isegi pärilikult determineeritud haigused (näiteks mõned vähktõve vormid) ei ole puhtbioloogilised ja vastupidi, ka kutsehaigused pole mitte ainult sotsiaalsed.

Võib julgelt väita, et seminariteemad käsitlevad kõiki tähtsamaid inimese sotsiaal-bioloogilisi probleeme, kaasa arvatud nn. globaalsed probleemid (ülerahvastus, urbanisatsioon, tsivilisatsioonihaigused, keskkonna saastumine jpt.). Meie teaduskona seminaritemaatika on a k t u a a l n e ja kannab ü h i s t n i m e t a j a t — inimese bioloogilise ja sotsiaalse vahekorra meditsiiniline käsitlus. Meditsiin on nende küsimuste käsitlemisel orgaaniliselt seotud ühiskonnateadustega, ka siis, kui seda spetsiaalselt ei rõhutata.

Ü. HUSSAR

75 aastat A. Linkbergi sünnist

Professor Artur Linkberg sündis 16. aprillil 1899. a. Paide linna lähedal Väätsa vallas kehviku perekonnas. Seoses majanduslike raskustega omandas ta keskhariduse töö kõrvalt. 1920. a. astus ta Tartu Ülikooli Arstiteaduskonda.

Pärast ülikooli lõpetamist 1925. a. töötas A. Linkberg Tartu Ülikooli II haavakliinikus Maarjamõisas assistendina prof. R. Vanachi juures, kes kuulus Peterburi kirurgide koolkonda. 1929. a. kaitses A. Linkberg doktoriväitekirja ning seejärel omistati talle dotsendi kutse.

Erialaste teadmiste täiendamise eesmärgil viibis prof. A. Linkberg korduvalt välismaa juhtivates kirurgiakliinikutes: Pariisis, Viinis, Berliinis, Heidelbergis, Budapestis ja reas teistes linnades.

1938. a. valiti ta TRÜ Arstiteaduskonna teaduskonnakirurgia kateedri juhataja kohale, kus töötas elu lõpuni. Prof. A. Linkberg suri 10. veebruaril 1970. a. tööülesannete täitmisel Toome haavakliinikus.

Oma produktiivse kliinilise ja teadusliku tööga pani prof. A. Linkberg aluse tervete kirurgide koolkonnale. Teda võib lugeda peaaegu kõikide sõjajärgse perioodi Eesti kirurgide õpetajaks.

Suurte kliiniliste kogemustega ja andeka kirurgina oli prof. A. Linkbergil teenitult usaldus ja autoriteet nii oma kolleegide kui ka vabariigi elanikkonna hulgas. Tema sulest on ilmunud üle 100 teadusliku töö.

Prof. A. Linkberg tegeles südame-veresoonkonna, uroloogia, kudede konserveerimise ja üldkirurgilise ravi küsimustega.

1955. a. kuni 1963. a. oli ta TRÜ Arstiteaduskonna dekaan. Suuri teeneid on tal ka Tartu tervishoiusüsteemi taastamisel pärast Suurt Isamaasõda.

Viimastel eluaastatel pühendas prof. A. Linkberg palju energiat uue Tartu haavakliiniku hoone ehitamisele.

Prof. A. Linkberg oli ENSV teeneline teadlane ja teeneline arst. Tervishoiualaste teenete eest autasustati teda Tööpunalipu ordeniga.

1960. a. alates oli A. Linkberg ENSV Vabariikliku Kirurgide Seltsi esimees.

1965. a. oli ta Kirurgide Rahvusvahelise Assotsiatsiooni liige.

Mälestus prof. A. Linkbergist jääb alatiseks püsima tema rohkearvuliste õpilaste, kolleegide ja Tartu Riikliku Ülikooli õppejõudude hulgas.

L. VAINER

Aino Leesik

Tugev käepigistus TRÜ kantselei asjaajajale AINO LEESIKULE, kel äsja möödus ilus, ümmargune juubel, keda kaastöötajad hindavad kui tublit tööinimest, lahket, vastutulelikku, täpset ja korralikku, kes lööb aktiivselt kaasa ka ühiskondlikus elus, eelkõige ametiühingu liinis ja kes on selle väikese meelespidamise küllaga ära teeninud.

Programmõpe eile, täna, homme

A. TÕLDSEPP,
metoodikanõukogu programmõppe grupi esimees

Peamine ülesanne, mis seisab praegu kõrgemate koolide ees, on muuta spetsialistide ettevalmistamine senisest tõhusamaks. Uued ülesanded nõuavad ka uut moodi lähenemist, uusi õppemeetodeid ja tehnilisi vahendeid. NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu 18. juuli 1972. a. määrus püstitab kõrgema kooli ette keskseima ülesandena uute progressiivsete õppemeetodite aktiivse juurutamise ning kaasaja tehniliste vahendite senisest ulatuslikuma rakendamise õppeprotsessis.

Üks võimalus õppeprotsessi mitmekesistamiseks, üliõpilaste iseseisva töö organiseerimise ja juhtimise parandamiseks on kindlasti programmõpe. Selle õppeviisi intensiivne rakendamine sai alguse 1958. a. Ameerika Ühendriikides (programmõpet tunti juba varem), mil USA kongress võttis vastu otsuse täiendavate assigneeringute eraldamiseks haridussüsteemi täiustamiseks. Viimast sammu ajendas astuma 1957. a. septembris NSV Liidus väljasaadetud Maa esimene tehiskaaslane. Välkkiirelt vallutas programmõppe idee kogu maailma. 60. aastate alguses ei olnud vist enam ühtegi riiki, kus ei oleks katsetatud või uuritud programmõppe kasutamisvõimalusi.

Hoogsalt arenesid programmõppe probleemide uurimine ja praktiline rakendamine NSV Liidus, sealhulgas ka Eesti NSV-s. 1960. aastate keskel nimetati programmõppe pioneeride hulgas peaaegu alati ka meie vabariiki. Üksteise järel ilmusid meil mitmed monograafiad programmõppest. Prioodiliselt anti välja metoodiliste materjalide kogumikku «Programmõpe», (kokku 7 numbrit), korraldati vabariiklik programmõppematerjalide ülevaatus, kuhu laekus 73 tööd. Esialgne vaimustus programmõppe vastu ja üsna väikese entusiastide rühma energia hakkasid pikkamööda vaibuma. Viimasel kolmel-neljal aastal ei ole meie vabariigis programmõppest enam õieti räägitudki.

Samal ajal on programmõppe teoreetiliste küsimuste ja praktiliste kasutamisvõimaluste uurimine kogu maailmas jõudsalt edasi läinud. Suuri edusamme on teinud naaberliiduvabariigid, kus programmõppega hakati hiljem tegelema. Eriti populaarne on programmõpe NSV Liidu kõrgemates koolides ja keskeriõppeasutustes, kus iseseisva töö osatähtsus on mõistetavalt suur.

Selleks et õigesti mõista programmõppe kohta kaasaja õppeprotsessis, anda objektiivne hinnang programmõppe-alasele olukorrale tänapäeval ja arukalt kaalutleda perspektiive, tuleb kõigepealt avada tema olemus.

Programmõppe olemusest

Enamikule programmõppe määratlustele on ühine küberneetika printsiipide rakendamine õppeprotsessis, mis seisneb teadmiste, oskuste ja vilumuste omandamisprotsessi juhtimise täiustamises. **Nii õpetamist kui ka kasvatamist võib vaadelda kui juhtimisprotsessi teatud eriliiki, kus pidevalt toimub õppijate (kõige laiemas tähenduses) informatsioonilise, psühholoogilise jne. oleku muutus õpetaja (samuti kõige laiemas tähenduses) mõjul.** Omandamisprotsessi juhtimiseks on vaja, et õpetaja ja õppija vahel kulgeks võimalikult operatiivselt informatsiooni vahetamine. Otseside kanalit mööda saab õppija uue õppematerjali, ülesanded ja juhendi, mis sellega peale hakata. Välise tagasiside olemasolu annab õpetajale ülevaate õppija edukusest omandamisprotsessi igal sammul ning loob võimaluse selle korrigeerimiseks kõrvalekaldumisel planeeritust. Sisemine tagasiside kindlustab õppijale pideva ülevaate oma tegevuse õigsusest. Traditsiooniliste õppetöö organisatsiooniliste vormide korral tagab nii hea otseside kui ka välise ja sisemise tagasiside vaid olukord, kus üks väga kogenud õpetaja õpetab ühte õppijat. Seda olukorda peetaksegi paljude autorite poolt programmõppe ideaalseks mudeliks.

Oli aeg, mil kogu õpetamine kulgeski selle mudeli järgi ning õppijal oli tihe kontakt õpetajaga. Nüüdisaja massilise õpetamise tingimustes ei saa taolise mudeli realiseerimisest enam juttugi olla. Kui 1958/59. õppeaasta andmetel tuli NSV Liidus ühe õpetaja kohta keskmiselt 16,5 õpilast, siis 1969/70. õppeaastaks kasvas see suhe 1:27. Kõrgemates koolides on olukord siiski keskmise osas parem. Seega ei suuda õpetaja jälgida iga õpilase tegevust, rääkimata selle korrigeerimisest või vastavusse viimisest iga õppija individuaalsuse ning võimetega. **Kogu probleem seisneb selles, kuidas asendada episoodiline vastastikune mõju pidevate juhtimisprotsessidega.** Probleemi lahendamiseks on vajalikud kas programmõpikud või programmõpimaterjalid, mis realiseeritakse mitmesuguste tehniliste vahendite abil, kus on detailideni programmeeritud kogu omandamisprotsessi käik. Kindlustades kõik õppijad programmõpikute või -õpimaterjalidega avaneb võimalus automatiseerida õpetaja ja õppijate vaheline kontakt ning tagada omandamisprotsessi pidev juhtimine ja õppijate informeeritus oma tegevuse õigsusest. Ühe õpiprogrammitüübi — hargprogrammi — looja ja teoreetilise põhjendaja ameerika psühholoogi **N. Crowderi arvates ei olegi programmõpe midagi muud kui automatiseeritud klassikaline individuaalne õpetamine.**

Mõistmata programmõppe olemust, loodeti esialgu tema abil vabaneda kõigist traditsioonilise õpetamise puudustest. Et seda aga ei juhtunud, siis loeti programmõpe moeasjaks või ajutiseks nähtuseks ning loobuti teda kasutamast. Programmõppe põhiidee ei võimalda aga midagi rohkemat ega vähemat kui muuta omandamisprotsess paremini juhitavaks ja kontrollitavaks välimise ja sisemise tagasiside kaudu. Ammugi on teada, et ühtegi universaalset õppemeetodit pole olemas. Ainult kõigi olemasolevate meetodite ja vahendite komplekssе kasutamisega võib oluliselt tõsta õppeprotsessi efektiivsust.

Üliõpilaste iseseisev töö programmõppe elementide kasutamisel muutub aga produktiivsemaks ja huvitavamaks, sest pidev ülevaade õppematerjali omandamisest on heaks positiivseks kinnituseks. Õppematerjalist mitte arusaamisel järgneb vahetult informatsioon vigade iseloomu kohta ning täiendavate ülesannete ja harjutuste abil jõutakse materjali omandamiseni. Programmeeritud harjutamine on tõhus juba sellepärast, et ta nõuab tunduvalt vähem aega kui ükski teine harjutamise vorm. Muidugi kaasneb iga vastuse katsega ka informatsioon selle õigsuse kohta. Programmkontroll võimaldab kokku hoida seminarideks ja praktikumideks ettenähtud aega, andes õppejõule kiiresti küllaldase ülevaate üliõpilaste ettevalmistusest.

(Järgneb)

Laupäeval ja pühapäeval, s. o. 13. ja 14. skp. kell 19.30 TRÜ DISKOTEEK (stereoõhtu).

Kavas: PINK FLOYD «DARK SIDE OF THE MOON», «BEST OF GENESIS», URIAH HEEP «SWEET FREEDOM», Eurovisiooni lauluvõistlus 1974 ja palju muud.

Venia legendi

Reedel, 19. aprillil 1974. a. kell 8 esineb TRÜ peahoone aud. 228 inglise filoloogia kateedri dots. kt. Gunnar Kiviväli dotsendi kutse taotlemiseks avaliku loenguga teemal «Noam Chomsky generatiivse grammatika rajajana».

. . . vaimsest tervisest

(Algus 2. lk.)

Et uuringud teostati haigete üliõpilaste ambulatoorsetele kaartidele toetudes, kus andmed teadusliku lähenemise tarvis on ebaküllaldased (arsti limiteeritud vastuvõtuaeg!), siis ei kajasta nimetatud kaardid kõiki võimalikke tegureid, mis eelnesid haigusele. Siit tuleneb otsese epidemioloogilise uuringu (vahetu kontakt haigega) eelis katamnestilise uuringu ees (ambulatoorsed kaardid, haiguslood).

Mis on haigestumise põhjuseks?

Paljudel haigusjuhtudel eelnes psüühilisele häirele mingi nakkus- või somaatiline haigus.

Psüühiliste häirete oluliseks tekkepõhjuseks Tartu üliõpilaskonnas tuleb lugeda ajuvapustusi- ja põrutusi. Paljud üliõpilased on juba koolipõlves või hiljem mingil põhjusel kukkunud (ka avariid!), kaotanud teadvuse. Hiljem on nad sunnitud pöörduma närviarsti poole kaebustega peavaludele, kiirele väsimusele, kontsentratsioonivõime kadumisele. Taolise geneesiga psüühilised häired võivad kompensatsiooniseisundis püsida aastaid, kõrgema kooli komplitseeritud tingimused ja tööpinge võivad noorele indiviidile anda otsustava löögi, mis ta kuudeks normaalsest elu- ja töörütmist välja viib.

Küllaltki suurt osa psüühikahäirete tekkes etendas hüpertooniatõbi. Õigupoolest on hüpertooniatõbi ajukoore ja koorealuste mehhanismide häire tagajärg. Kõrgenenud vererõhk kutsub omakorda esile muutusi psüühilises sfääris. Ka hüpertooniatõbi oli paljudel juhtudel saanud alguse kõrgema kooli eelses perioodis.

Omaette põhjuste grupi moodustavad nakkushaigused, mida fikseerisime umbes 160-l juhul. Ülekaalus olid gripp, angiinid, ülemiste hingamisteede katarrid, kopsupõletikud. Mitmed autorid on seisukohal, et psüühilistel häiretel võivad olla niisamasugused tekkepõhjused nagu nakkushaigustel, s. t. mikroobid ja viirused. Põetud nakkushaiguste järgselt esines tudengitel tavaliselt nn. asteeniline seisund nõrkustunde, kiire väsimise, kontsentratsioonivõime nõrkuse jms. näol.

Psühhotraumade osa psüühiliste häirete tekkes on vaieldamatu. Kellele meist pole tuttavad unetud ööd enne eksameid, ahastus pärast läbikukkumist. Keegi meist pole tundetu sõimu, solvamiste või ebaõnnestumiste suhtes. Erinevate inimeste vastuvõtlikkus psühhotraumadele on erinev — ühtedele ei avalda koonilised psühhotraumad mõju aastate jooksul (s. t. haigus tekib alles pika aja vältel), teisele võib aga juba meditsiinilise raamatu lugemine või kaasinimese jutt tunduvat mõju avaldada (hüpohondrilise reaktsiooni teke). Aga kas igapäevases elus on üldse võimalik vältida hingepiina, solvumist, ahastust? Paljudki meist peavad taolisi nähtusi elu lahutamatuks koostisosaks, üheks värviks selles gammas, mis määrab elu ja inimsuhete põhiloomuse.

Tõepoolest, kaasaegses ühiskonnas, mil kasvavad nõudmised ja vastutus, suureneb koormus inimorganismile, eriti selle väärtuslikumale osale — ajule. Võib-olla, et mõned psüühikat traumeerivad tegurid on raskesti välditavad, kuid suurem osa häireist tulenevad siiski kaasinimeste halvast kasvatusest, närvesöövast asja-ajamisest. Meil on tavaks öelda «inimlik nõrkus», ja andestada. Kuid «inimlik nõrkus» osutub halvaks kasvatuseks ja psüühikat traumeerivaks teguriks, siis peavad kaaskodanikud selle vastu välja astuma. Niisiis, elades karedas, vastuolulises maailmas, ei tohi me kunstlikult selle karedust suurendada!

(Järgneb)

ARVO LUHT

KORVPALL * KORVPALL

Lugupeetud korvpallihuvilised! Ülikooli meistrivõistlused on jõudnud otsustavasse etappi. 12. ja 13. aprillil selguvad ülikooli parimad naiskonnad ja meeskonnad. Meeste I finaalgruppi (1.—4. kohani) jõudsid Matemaatika-, Arsti-, Füüsika-Keemiateaduskonna ja spordimeditsiini osakondade meeskonnad. Kaotuseta on mullune meister — Matemaatikateaduskonna meeskond.

Naiste I finaalgruppi jõudsid KKT II, KKT III ja Arstiteaduskonna naiskonnad. Kaotuseta on kaks esimest.

Võistlus tuleb pingeline kõigi kohtade pärast, sest 6 paremat meeskonda pääsevad esindama ülikooli 28. aprillil juba traditsiooniliseks muutunud TRÜ—EPA matšil. Kahel eelmisel korral on peale jäänud TRÜ. Loodame, et ülikooli meistrivõistlused on andnud võistkondadele küllaldaselt võistluskogemusi ja mängulusti, mis lubab kohtumises EPA-ga edukalt esineda.

Finaalmängude ajakava

Reedel, 12. aprillil

Kell 16 Na KKT III.—Arstit.
„ 17 Me Majandus—KKT III
„ 18 Me Õigust.—KKT I
-- 19 Me Matemaatikat.—Füüsika-Keemiat.
„ 20 Me Bioloogia-Geograafiat.—Ajaloot.

Laupäeval, 13. aprillil

kell 14 Me Keemiat.-Filoloogiat.
„ 15 Me KKT IV-Ajaloot.
„ 16 Me Õigust.-Majandust.
„ 17 Me KKT I-KKT III
„ 18 Na KKT II-KKT III
„ 19 Me Spordimed.-Arstit.
„ 20 võistluste lõpetamine.

TUDENG! TULE, ELA KAASA ja aita oma teaduskonnal võita!

Mängud toimuvad võimlas, V. Kingissepa 19.

Kergest muusikast, selle kriitikast ja järelduste

Arvustusi kirjutatakse mitut moodi. Autor võib avaldada ainult oma arvamust, võib küsida seda ka teistelt, niiviisi erinevaid seisukohti lugejani tuues.

«TRÜ» 29. märtsi numbris ilmunud lühike kirjutis «Ruja» kontserdist kuulus viimaste hulka. Alguses Jaak Joala, siis kahe biitmuusikahuvilise üliõpilase seisukohad.

Jaak Joalale on väga pahane M. Kadastik, kes tema arvamusi ägedalt kritiseerib, neid T. Sarve järeldusteks nimetades (5. aprilli «TRÜ»). J. Joala on küllalt kompetentne kergest muusikast oma mõtteid avaldama ja vajaduse korral põhjendama. Ei kavatse seda tema eest teha, paar selgitavat märkust siiski.

Heade tekstide tähtsusest olen teadlik. Kõrgemal tasemel kui «mina arvan» on seda küsimust uurinud Hayakawa, samuti Nordenstreng. Meil, rohkem küll riivamisi, on seda käsitlenud Zuckermann, Pohla jt. See, et J. Joala arvates on «Ruja» puhul tekst primaarne, ei tähenda kaugeltki, et hea tekst hea muusikaga kokku ei sobi.

«T. Sarve järgi kehastavat Alender Marc Bolanit,» teatab M. Kadastik. Kahjuks olen ansamblit «T. Rex» kuulnud vaid raadios, sellepärast ei oska Bolani ja Alendri esinemismaneeri võrrelda. Kas see tõesti nii ohtlik on, et J. Joala seda teeb? Kui keegi sellepärast kohe «Rujat» ja «T. Rexi» hakkab kokku sobitama, pole tal kummastki ansamblist õiget aimu. Rannapi kontseptsioonidest ja sümpaatiatest on juttu möödunud aasta eelviimases «Kultuuris ja Elus». Kui mingi kaudne võrdlus välja tuleb, siis «Led Zeppeliniga».

Rein Tuusi eesti estraadi sümboliks küll pidada ei saa, vähemalt tõsimeeli mitte. Kui Tuus kuulub M. Kadastiku lemmiklauljate hulka, vabandan tema ees.

Nii et enne kriitika tegemist oleks väga soovitav kritiseeritav kirjatöö korralikult läbi lugeda ja tähele panna, kes mida väidab.

Tundub, et ka M. Kadastiku eelmine kirjutis samal teemal «Üliõpilane ja kerge muusika» («TRÜ 7. detsembrist 1973) on küllaltki pealiskaudne, pretensioonikas ja põhjendamatu.

Autor arvab, et küllap vanemate kursuste üliõpilased rahuldavad pakutava kerge muusikaga. Nemad, noored, küll mitte. Ega paar kuud üliõpilasseisust anna veel ettekujutust eri kursuste maitsest ja tõekspidamistest. Ligi 600 küsitluslehe vastused näitasid, et just vanemad kursused suhtuvad estraadimuusikasse palju kriitilisemalt.

M. Kadastikku häirib Jaak Joala põhjendamatu enesekindlus. Milles see üldse ilmneb? Mind näiteks kurvastab hoopis asjaolu, et see kahtlemata andekas laulja on muutunud mitmete kerget muusikat fabritseerivate asutuste kassaplaani täitjaks.

M. Kadastik nendib, et asjata otsib ta oma lemmiklauljat A. Nurmises või P. Allikus. Seda vaeva ei tasu vist tõesti näha. Samuti ei maksaks nimekate lauljate hulka arvata A. Grünbergi või N. Samohvalovit.

H. Lääts, H. Tamme, V. Kuslap ja U. Loop jäetakse lemmikuteks neile, kel aastaid üle 20. Kuulun ka sellesse vanakeste kategooriasse, aga hea meelega otsiksin oma lemmikuid mujalt.

«Millega põhjendan oma suhtumist meie noortesse estraadilauljatesse?» küsib M. Kadastik ja hakkab asja arutama. Nõrk hääl pole veel puudus, kui valitakse vastavad laulud. Aga ikka pingutatakse, hambad ristis, Tony Christie lugusid, sest häid laule tahavad ka meie viletsad solistid laulda. On siis T. Christie lood nii head, mille poole nii väga püüda?

Edasi selgub, et viga polegi niivõrd valesti valitud repertuaaris, kui kehvas muusikas üldse. «Lood on pretensioonikad, kirevad või hoopis melanhoolsed, ometi kõlavad kuidagi kõledalt.» Mis ime, et melanhoolsed lood kõledalt kõlavad!

Kaheldav, kas kehvi orkestratsioone just keelpillid ja trummid päästavad ja ega orkestratsioonid alati nii kehvad olegi. On üsna huvitavaid, O. Ehalalt näiteks.

Kahjuks pole see tõsi, et koos tekli pähesaamisega toimub muusikalises maitses tohutu hüpe. Kuulavad üliõpilasedki halba muusikat küll ja küll. Kes seda piiri nii täpselt tõmbabki. Kui M. Kadastik teatab, et vabal hetkel on meeldiv kuulda asambleid «Middle of the Road» või «Sweet», siis keegi seda pahaks ei pane, aga teab kui arenenud maitsest see ka ei räägi.

Lõpuks veel paar sõna «Rujast», kellest kogu lugu nagu alguse sai. Kahtlemata kuulub see vabariigi tugevamate ansamblite hulka, kuigi mulle näiteks «Psycho» puhtmuusikaliselt rohkem pakub. Selge on ka see, et Hendrixi või Tolosega on kergem kava täita kui oma loominguga. Palju on seda, mida ma Rein Rannapis hindan ja loodan väga, et ta suudab kõige tähtsamas kindlaks jääda. Kunstnikuna võib ta veel palju saavutada. Mitte kui laureaat, vaid lihtsalt kui inimene.

Siiski on kahju, et «Ruja» austajatest vaid üksikud «Hortus Musicust» kuulasid ja «Johannese passiooni» teine ettekanne ära jäi, sest Tartus ei leidunud lihtsalt publikut.

TIINA SARV

Naabrite ehitusplaane

Nii nagu ülikoolilgi on Eesti Põllumajanduse Akadeemial päevakorras ehitustega seotud probleemid. Möödunud aastal anti ennetähtaegselt käiku veterinaariabloki juurdeehitus. Lähemate kuude jooksul peaks lõpule jõudma Vaksali tn. 41 paikneva ühiselamu rajamine. Veninud on töö majandushoone ehitamisel, mis peaks valmima käesoleva aasta III kvartalis.

Käesoleva aasta ehitustest on kõige suuremaks objektiks 90-korteriline suurpaneelidest elamu Eerikal, seda monteerib Tallinna Majaehituskombinaat. Monteerimistöödega tahetakse algust teha juunikuul, et septembri lõpuks valmis maja juba üle anda. Kokku tuleb sellel objektil teha tõid enam kui 600 000 rubla eest.

Seatakse sihte ka pikemaks ajaks. Valminud on 16-korruselise ühiselamu projekt, mille vundament tahetakse teha veel käesoleval aastal. 1,5 miljonit rubla maksev hoone peaks aga valmima 1976. aastaks. Ehitab sama ehitusvalitsus, kes rajas TRÜ kõrgühiselamud. Samuti projekteeritakse 3 miljoni rublase maksumusega õppekorpust Metsanduse ja Maaparanduse Teaduskonnale.

Jõudsalt läheb Ülenurme õppekatsemajandi kompleksi rajamine, kus suvel lööb käed külge ka EPA ehitusmalev. Mõndagi on tehtud ka Järveselja õppe-katsemetsamajandis.

Eesti Põllumajanduse Akadeemia materiaal-tehniline baas omandab aastast aastasse ikka kaasaegsemat ilmet.

(Refereeritud ajalehest «Põllumajanduse Akadeemia».)

Esteetika ja eetika kooli

Kolmapäeval, 17. skp. kell 19 peahoone aud. 102 Ain Kaalepi loeng «Kirjandusest kui sellisest».

Noorte kommunistide õppus

TRÜ noorte kommunistide õppus toimub 18. aprillil k. a. kell 17 EKP TRÜ komitee ruumes. Kõneleb õppeprorektor K. Püss.

Kuidas võidelda kilogrammidega

Tumedad ohud ähvardavad XX sajandi inimest, rääkimata üliõpilasest. Kui ta ei lase end häirida rüvetatud ookeanist, sureb ta tõenäoliselt infarkti, mis on liigsöömise üks traagilisi tagajärgi. Kuid pole olemas pahet, mida ei saaks vältida.

Liikumine on see imerelv, mille abil saab eemaldada liigsöömise patu. Nimelt ei saa liikumise ajal süüa, eelnevalt söödud kalorid kuluvad liikudes hõõrdejõu ületamiseks. Nii et mida rohkem liikuda, seda parem!

Teravmeelselt on probleem lahendatud eesti filoloogia osakonnas.

Näitlik moment: iga neljapäeva hommikul kell 10 asub eesti filoloogia III teele peahoone auditooriumist 228 Vanemuise tänava auditooriumi 137 poole. Täpselt poolel teel kohtub eesti filoloogia III eesti filoloogia II-ga, kes iseloomulikul kiirmarsil liigub Van. 137-st ph. 228-sse.

Kui seda leidlikku meetodit tähelepanelikult vaadelda, näeme sellel peale liikumise veel muidki häid külgi.

Keskkondade pidev vahetamine omab arendavat toimet juurdlevale mõtlemisele.

Näiteks: «Kas pirnid on sisse keeratud?» hõikab siis ähkiv e.f. III e.f. II-le. «Hämarus,» mõtiskleb siis e.f. III, «eelneb koidule». Ka ärkamisajal sündis suuri asju.» Ja reipalt siseneb ta hämarasse Van. 137-sse, mille laes põleb 7-st pirnist 3. Aga e.f. III ei kaota lootusi koidule. Ja ennäe, kevadiste valgete hommikute saabudes on nähtamatu käsi pannud Van. 137 laes ühtlasi särama kõik pirnid.

Erilise tähtsusega on kindlasti asja **moraalne aspekt.**

Nimelt tekib Toomelt alla peahoone poole libisedes äraarvamatu vastikustunne sellise liikumisviisi vastu (mis on märjal ajal sel teekonnal ainuvõimalik) ning pole karta, et tudengitel hilisemas elus tekib kiusatusi sattuda libedale teele.

Ka väike võistluslik pingemoment väärib mainimist. Kaks minutit võidab see, kes selle teekonna eriti kiiresti läbib, ja saab õiguse selle jooksul oma kehakatteid olmejäätmetest puhtaks rookida.

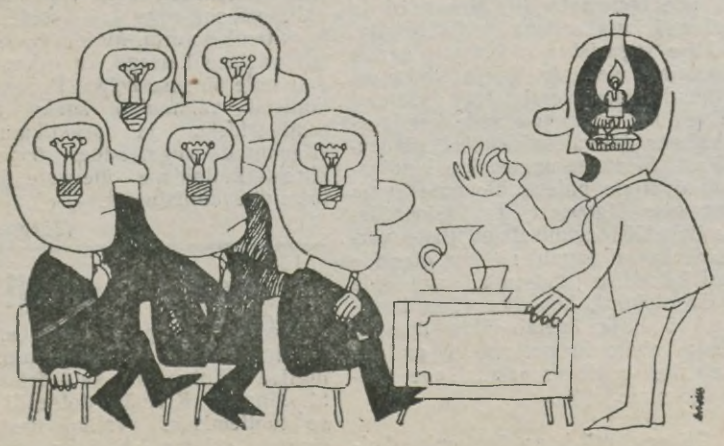
Muidugi langevad ära toitumisega seotud probleemid, näiteks **kus** *süüa, sest niikuinii kuskil ei jõua (kui marsruut on näit.: Van.—ph.—Tiik—TRÜ staadion).*

Ühtlasi laheneb ka küsimus, **mida** *süüa, sest loengute lõppedes pole sööklate menüüdes enam muud kui dieettoidud.*

Nii kõrvaldataksegi leidlikul viisil üliõpilaskonnalt liigne kehakaal.

Kuid ega kõik võimalused sellega veel ammendatud ole! Näiteks võib traditsioonilistele radadele seada looduslikke takistusi, nagu ronimisredelid, poomid, basseinid jms., sulgeda sööklad kohe loengute lõppedes või jätta menüüsse ainult piimasupp. Miks ei võiks siis korraldada ühiselamutevahelisi võistlusi eluskaalu vähendamises ja selle tulemuse otseseks peegeldajaks seada ühiselamute ette suured kaalud,

TIIU ROOSTNA

Interklubi võtab vastu uusi liikmeid

Interklubi tegutseb ELKNÜ TRÜ komitee juures alates 1966. aastast. Klubi põhiülesandeks on komsomolikomitee vastavate ürituste organiseerimine ja läbiviimine. Klubi peab sidet NSV Liidu teiste ülikoolidega, klubi organiseerimisel on TRÜ-s esinenud mitmed üliõpilasansamblid («Apostlid», «Juventus», «Meloman» jt.), samuti on klubi aidanud tutvustada TRÜ-d teistes ülikoolides. Eriti heaks on meil kujunenud sidemed Jerevani PI-ga, Kaunase Meditsiiniinstituudiga, Petroskoi Ülikooliga.

Vastutusrikkamaid üritusi Interklubi jaoks on TRÜ-s juba traditsioonilisteks kujunevad rahvaste sõpruse päevad, mille organiseerimisest on klubi aktiivselt osa võtnud. Praegu käivad ettevalmistused tänavusteks rahvaste sõpruse päevadeks, mis toimuvad 19.—21. aprillini.

Viimasel 4—5 tegevusaastal on rohkesti tähelepanu pööratud klubisisesele tööle. Kohtumised ja vaidlusõhtud aitavad paremini tundma õppida nii TRÜ ajalugu kui tänapäeva probleeme. Sellekohased teadmised on aga hädavajalikud nii ülikoolis külalisi vastu võttes kui ka ülikooli vennasvabariikides esindades.

Et viimasel kahel aastal pole Interklubisse vastuvõttu olnud, KUULUTAB INTERKLUBI VÄLJA UUTE LIIKMETE VASTUVÕTU. Teretulnud on kõik asjahuvilised, eriti I jaII kursuselt. Kõiki soovijaid, aga ka klubi seniseid liikmeid ootame neljapäeval, 11. aprillil kell 20 ph. aud.

Klubi juhatus.

Teadaanne

Pühapäeval, 14. aprillil, kogunevad kõik EÜE rühmakomandörid-komissarid ülikoolist EÜE kesktaabi seminarile peahoone kella alla. Kohtume kell 11!

Siiras kaastunne kursusekaaslasele Tiit Merenile

ISA

Richard Mereni kaotuse puhul.

Ravi I kursuse V ja VI rühm

Õiendus

Toimetus palub vabandust ajalehe 11. numbrisse sattunud eksitava vea pärast. Ajalehe päistiitlis tuleb lugeda: Reedel, 5. aprillil 1974. a.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР, Орган Тартуского государственного университета.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Oksiknumbri hind 2 kop. Tell. 2103. MB-00357.

AR
Fr. R. Kreutzwaldi nim. ETSV Kirjandi Raamatukogu

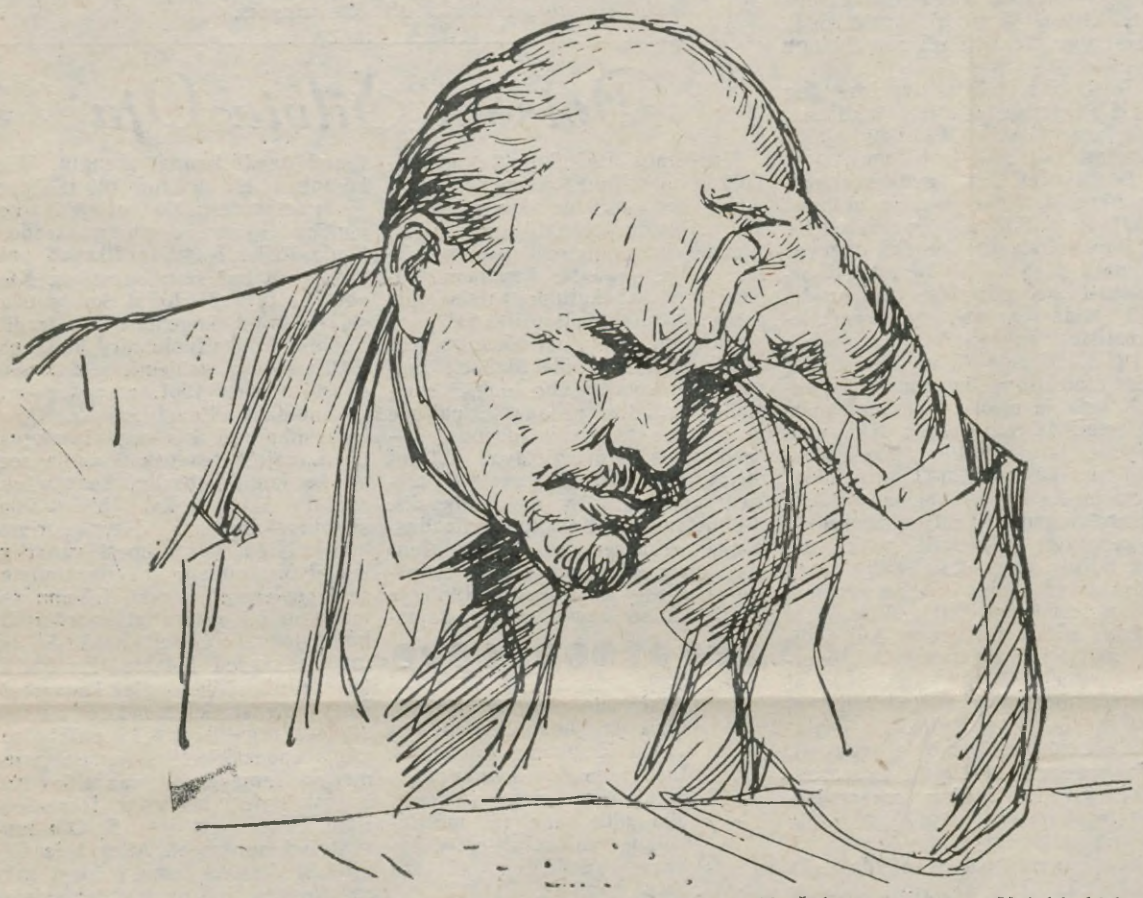
Rahvaste sõpruse päevad

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 13. Reedel, 19. aprillil 1974. a. XXVI aastakäik.

N. Žukovi joonistus «Vajalik kiri.»

Lenin ja noorsugu

V. I. Lenin oli pidevalt kursis noorsoo eluga kogu maailmas, olles revolutsioonilise noorsoo kõigutamatuks autoriteediks.

1916. a. tutvus Lenin väljaande «Jugend-Internationale» esimeste numbritega. See oli Zimmerwaldi pahempoolse rühmaga ühinenud Rahvusvahelise Sotsialistliku Noorsoo-organisatsioonide Liidu häälekandja aastatel 1915—1918. Tutvumise tulemuseks oli lühiartikkel «Noorsoo-Internatsionaal», milles Lenin nõudis häälekandjat «tungivalt soovitada kõigile meie partei liikmeile». Selles artiklis avaldas Lenin oma mõtteid noorsoost, tema omapärast, noorsooühingu juhtimisest, mis tänapäevani on üheks lähtekohaks kommunistidele ja kommunistlikele noortele. Alljärgnevalt katkend sellest artiklist:

«Muidugi ei ole noorsoo häälekandjas *veel* teoreetilist selgust ja kindlust ning võib-olla seda ei tulegi kunagi just sellepärast, et see on keeva, pulbitseva, otsiva noorsoo häälekandja. Kuid teoreetilise selguse puudumisse *selliste* inimeste juures on vaja suhtuda hoopis teisiti, kui me suhtume — ja peamegi suhtuma — teoreetilisse pudrusse meie «okistide», «sotsiaalrevolutsionääride», tolstoilaste, anarhistide kogu Euroopa kautskistide («tsentrumi») jt. peades ja revolutsioonilise järjekindluse puudumisse nende südameis. Üks asi on — proletariaati segadusse viivad täiskasvanud inimesed, kes pretendeerivad sellele, et teisi juhtida ja õpetada: nende vastu on tarvilik *halastamatu* võitlus. Teine asi on — *noorsoo*-organisatsioonid, kes ütlevad avameelselt, et nad alles õpivad, et nende peaülesandeks on ette valmistada sotsialistlike parteide töötajaid. Selliseid inimesi tuleb igati abistada, suhtudes nende vigadesse võimalikult kannatlikult, püüdes neid parandada järk-järgult ja eeskätt *veenmise*, mitte aga võitluse teel. Sageli juhtub, et elatanud ja vanade inimeste põlvkonna esindajad *ei oska* tarvilikul viisil läheneda noorsoole, kes on paratamatult sunnitud liginema sotsialismile *teisiti*, mitte *seda* teed, *mitte sel kujul, mitte selles* olukorras, nagu tema isad. Sellepärast peame meie, muide, seisma tingimata noorsooühingu *organisatsioonilise iseseisvuse eest ja mitte ainult* selle tõttu, et seda iseseisvust kardavad oportunistid, vaid ka asja enese pärast. Sest ilma täieliku iseseisvuseta *ei suuda* noorsugu endast kujundada häid sotsialiste ega ette valmistuda selleks, et viia sotsialismi *edasi*.

Noorsooühingute täieliku iseseisvuse eest, kuid ka nende vigade seltsimeheliku arvustamise täieliku vabaduse eest! Noorsoo ees lipitseda meie ei tohi!»

V. I. Lenin. Teosed.
23. kd., lk. 152.
Valinud v.-õp. J. ANT

Leninlik laupäevak Arstiteaduskonnas

Õppetöö ülikoolis ei võimalda kõigil ühel ja samal ajal laupäevaku suurest ühistööst osa võtta. Seetõttu on paratamatu, et see leninliku töössesuhtumise üks traditsioonilisi üritusi on kujunenud meil pikemaajaliseks kevadiseks tööperioodiks. Käesoleval aastal muutus Arstiteaduskonna laupäevakutööde rindejoon eriti laiahaardeliseks. Esmaseks kujunesid abitööd uues kirurgiakorpuses ja remonditavas sünnitusmajas. Üliõpilaste peajõud suunatigi kursuste ja õpperühmade kaupa koristustöödele kirurgiakorpuses, millega alustati juba märtsikuu algul. Tänaseks on seal töötatud enam kui 1700 tunni ulatuses. Raviosakonna IV kursuse üliõpilased on omakorda 518 tundi tegevuses olnud remonditavas sünnitusmajas. Töödega nimetatud objektidel, mis muide veel jätkuvad, anti omapoolne panus Arstiteaduskonna kliiniliste õppebaaside olukorra parandamiseks.

Esimeste kursuste üliõpilased on jõudnud samal ajal korrastada Toomemäge Arstiteaduskonnale määratud piirkonnas. Üheskoos juhendavate õppejõududega on selleks kulutatud kokku 218 töötundi. Nende ülesanded jätkuvad veel Vana-Anatoomikumi ruumide suurpuhastusel. Ka teistes teoreetilistes kateedrites on üliõpilased olnud agarad õpperuumide värskendamisel.

Väga hoolikalt on oma laupäevakuülesanded täitnud ka farmaatsiaosakond. Ravimtaimede aed Toome nõlvakul ja katsepõld Kruusamäe tänava piirkonnas on koristatud. Farmakognoosia laboratooriumi muuseumi ja farmaatsia kateedri ruumid on korda tehtud nii, nagu see ühes eeskujulikus apteegis peab olema. Farmaatsiaosakonnas on seni töötatud kokku 717 tundi.

Laupäevakuülesannetega seotud tööd on jõudmas lõppjärku. Arstiteaduskonnas oli 16. aprilliks kogutud andmete põhjal töötatud üle 3400 tunni. Kindel on see, et laupäevakutega kordatehtud ruumides ja teistel objektidel on märksa mõnusam ja meeldivam jätkata õppetööd ja teaduslikke uurimisi.

E. TALLMEISTER,
Arstiteaduskonna prodekaan

NOORTE SUUR KOHTUMINE
18. aprillist—21. aprillini

Võrdsuse ja vendluse vaimus

1914. a. ilmunud rahvusküsimust käsitlevas artiklis on V. I. Lenin õelnud, et «proletariaadi revolutsiooniks on aga vaja tööliste pikaajalist kasvatamist t ä i e l i k u rahvusliku võrdsuse ja vendluse vaimus». «Meie eeskujuks jääb Marx, kes, elanud aastakümneid Inglismaal, muutus pooleldi inglaseks ja nõudis Iirimaa vabadust ja rahvuslikku sõltumatust inglise tööliste sotsialistliku liikumise huvides,» lisab V. I. Lenin samas.

Proletaarne internatsionalism ja kommunistlik liikumine on lahutamatud mõisted. Nagu tõestab Marxi kogemuski, kasvatavad igapäevane elu ja võitlus töölisklassi huvide eest austust teisest rahvusest tööliste vastu, lähendavad rahvusi. Praktilisest elust tingitud lähenemine rahvaste vahel süvendab vastastikust huvi, püüet mõista üksteise rahvuslikku omapära, rikastuda vennasrahva vaimuvarasalvest, traditsioonide kordumatust võlust.

Rahvuste- ja rahvastevahelise suhtlemise elavnemine on alati olnud progressi tõukejõuks nii majanduse kui ka kultuuri vallas. Meie vabariikide võrdõiguslikus liidus, kus arvuliselt suuremate rahvuste kõrval võivad laial autonoomsel alusel arenenda ka mitmed väikerahvad, on rahvuste lähenemisprotsess andnud eriti kaalukaid vilju. Viimaste aastate tõsisemalt süüvimiselt üksteise kultuurikeskkonda võib loota erksaid tõmmiseid kõigi osasaajate rahvuskultuuridesse. Tihedam isiklik läbikäimine, oma silmaga nägemine, teise ärakuulamine ja omapoolse parima esitamine — kõik see on tõhustanud rahvuslike eelarvamuste barjääride tasandumist. Oleme ju kõik ühe Maa lapsed, kellel, kui meil on tegemist inimestega sõna parimas tähenduses, ei saa olla tagurlikke pretensioone kellegi nahavärvile, keele nn. kõlavusele ega laulude-tantsude monotoonsusele (pro «metsikusele»).

Tartu Riiklik Ülikool on meie vabariigi vaimse elu üks keskusi, intelligentsi tuntud taimelava. Meie ülikoolile pole kunagi olnud võõrad internatsionaalse solidaarsuse põhimõtted, mis ühenduses progressiivse meelsusega on muutnud ülikooli rahvaste sõpruse sümboliks ja kooliks.

Kõik TRÜ-s õppinud ja õppivad erinevate rahvuste esindajad on millegi omapärase ja olulisega täiendanud meie suurkooli portreed, lisades sellele oma rahvuslikule eripärale vastavaid toone.

Käesolevad rahvaste sõpruse päevad TRÜ-s peavad kujunema ilmekaks näiteks selle kohta, mida on meie suurkoolis rahvaste lähenemisel, nende sõpruse tugevdamisel ära tehtud. Kõik päevade üritustes osalejad näevad oma silmaga internatsionaalse kasvatustöö edusamme *alma mater*'is.

Internatsionaalne kasvatus algab enesekasvatusest, oma soovist ja tahtest lähemalt suhelda teistest rahvustest inimestega, tunda nende kultuuri ja tõekspidamisi. Järelikult on meil igaühel võimalik anda oma panus vaieldamatult tähtsaimas võitluses uue inimese eest, kasvatades endas veendunud proletaarlast internatsionalisti.

Roheline tee võrdsuse ja vendluse poole!

M. UMMELAS

Ü. ENDE kujundus

trü komsomol läbi aegade

1947. jaan.—1949. märts.

Johannes Kalits:

1. Millised on erinevused komsomoliorganisatsiooni tegevuses praegu ja siis, kui Teie olite sekretär?

Kõigepealt ehk selles, et siis mahtusime ühte auditooriumi. Üldkoosolek toimus kord kuus ning kõik ülesanded ja otsused saadi vahetult teada. Nüüd on organisatsioon niivõrd kasvanud, et kontakt komitee ja gruppide vahel on muutunud keerukamaks ja vähem operatiivsemaks. Meieaegsete üldkoosolekute asemel toimub kord aastas komsomolikonverents, kuhu saadetakse vaid gruppide esindajad.

Toonased komsomoligrupid olid samuti teistmoodi koostatud, rohkem formaalsed. Näiteks kuulusid mõnda aega ühte organisatsiooni loomaarstid ja juristid.

Ega meilgi kerge olnud, sest aktiiv oli väike. Palgalisi kohti oli vaid kaks: esimene sekretär ja asetäitja. Kuid meil oli väga tugev kontakt üliõpilaste ametiühinguga. Eranditult kõik üritused tegime koos ja küllap seepärast saime suurte ülesannetegagi hakkama. Päevakorras oli siis taastamistöö, puude varumine, šeflustöö kolhoosis. Suureks probleemiks oli ridade kasv — olid sõjajärgsed aastad ja meeleolud vägagi erinevad.

Sel ajal andis ülikool palju komsomoliaktiviste linnale. Praktilisel tööl olid siis seltsimehed E. Närep, V. Roonurm, J. Parts, A. Paas, A. Blumfeld, M. Saarits ja paljud teised. Praegu paistab, et üliõpilasi on linnaorganisatsiooni aktivistide hulgas tunduvalt vähem.

2. Missugune on kõige toredam mälestus Teie kui komsomolisekretäri töös?

Ikka ja alati meenub mulle üks suur ja üllatuslikult populaarne üritus 1949. aastast. See oli kommunistliku kasvatuse konverents, kus analüüsiti, milline on kaasaegne nõukogude inimene. Ilukirjanduse baasil tehti ettekandeid, arutati ja vaieldi. Üritus algas juba 1948. a. Toimus mitu vooru: arutelu õppegruppides, arutelu teaduskonniti ja üleülikooliline konverents. Kõik auditooriumid olid radiofitseeritud, sest aula ei mahutanud kuulata soovijaid. Põhiettekande esitas tolleaegne EKP KK esimene sekretär N. Karotam, esinesid veel õppeprorektor A. Pint, kirjanikud M. Raud ning teised.

Nii haaravat, just kõiki haaravat üritust ei olegi pärastpoole enam olnud.

3. Missugused on Teie meelest praeguse organisatsiooni põhilised puudused. Kuidas näete lahendust?

Raske vastata, sest minu arusaamine on pealtvaataja arusaamine, eelkõige õppejõu arusaamine. Minu jaoks on tähtis, et komsomoliorganisatsioon tegeleks õppetöö probleemidega, eriti ühiskonnateadustega. Tean, et praegune organisatsioon muretseb selle pärast. Kateedris on meil olnud kohtumised-nõupidamised komsomoliaktiiviga, kus arutasime, mida ja kuidas paremini teha. Väga meeldis, et kutsuti kokku esimeste kursuste grupporgid ja räägiti NLKP ajaloo õppimisest ja õpetamisest. Just selliste kontaktide hingeks peaks komsomoliorganisatsioon veelgi rohkem olema.

Tulin eelmisel nädalal Soomest. Puutusin seal kokku ka grupi üliõpilasaktivistidega. Neist tulvas organisatsioonilist elu, hoogu ja indu, just seesmist indu. Nad olid aktiivsed ja võitluslikud. Meie noortel kipub mõnikord ükskõiksus ja loidus peale jääma. Ei oskagi öelda, millest see tuleb. Aga on vaja, et iga noor tunneks end vastutavana, et ta teaks: ka mina vastutan iseenda ja teiste ees.

Omal ajal oli see tunne tugevam. Ühiselamus pidime näiteks ise sooja eest muretsema. Olime hooletud — kannatasime ise. Nüüd aga nagu ei panda üldse tähelegi, kui midagi katki läheb või ära lõhutakse.

4. Iga sekretäri ümber olid ideekaaslased. Mis neist on saanud?

Kõige rohkem oleme koos olnud K. Siilivase, praeguse Ajalooteaduskonna dekaaniga. Koos alustasime oma ülikooli komsomolitööd ja koos ka lõpetasime.

Palju tegime, arutasime, vaidlesime, vahetasime kogemusi E. Näpiga. Ta oli juba siis suur loodusesõber ning sidus oma elukutse metsaga.

Kõige sagedamini meenutame oma ühiseid ühiskondlikke ettevõtmisi praeguse Õigusteaduskonna tsiviilõiguse kateedri dotsendi E. Laasikuga, kes siis oli ametiühingu esimees.

Teadusliku tööga tegeles ning UTÜ loomisest võttis aktiivselt osa praegune NSV Liidu ajaloo kateedri dotsent M. Lõhmus.

Ja nii võib üles lugeda veel palju nimesid. Enamik meie aktiivist on jäänud ülikooli õppejõududeks. Küllap selline ühiskondlik tegevus ja need kogemused kasvatasid armastust pedagoogilise töö vastu.

5. Mida arvate põlvkondadevahelistest suhetest?

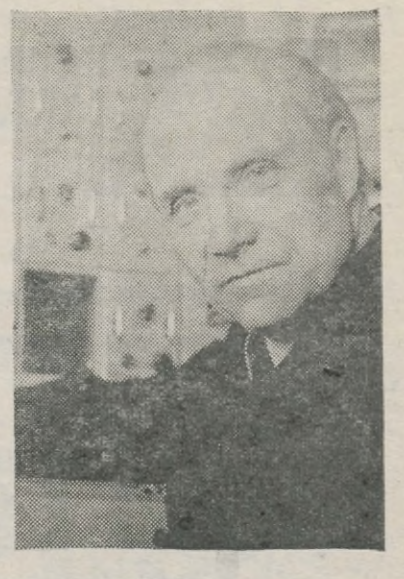
Põlvkondade vahetus ise on küllalt dialektiline küsimus. Tegelikult seda ju ei ole, ta toimub märkamatult ja vahet saab teha vaid aastate järgi. Kellel rohkem aastaid, on ka rohkem kogemusi ja elutarkust. Kellel vähem aastaid, vähem kogemusi, ent rohkem indu ja energiat, vähemalt peaks olema. Kui tõepoolest tekib terav põlvkondade vahe, siis on kindlasti mõlemad pooled süüdi.

Oma süüna tunnen, et kui endine aktivist olen tänapäeva noortest kaugele jäänud. Kas on need aastad, töökoormus? Igal juhul ei saa ma öelda, et tunneksin põhjalikult neid probleeme ja tegevust, mis praegusi tudengeid haaravad. Seepärast ka hoidun omapoolsetest arvamustest, kuigi võib-olla noored just ootavad neid.

Kui mõlemapoolselt püüda seda vähendada ja läheneda, siis ei peaks mingit põlvkondade probleemi tekkima.

Vestluse pani kirja S. Karro.

Tugev käepigistus

patoloogilise füsioloogia kateedri dotsendile MART KULLILE, mehele,

- *kes tuli õppima Tartu Riiklikku Ülikooli 1946. a. sügisel, selja taga kolm aastat sõjameheteid Suures Isamaasõjas ja juba rikkalikud elukogemused;*
- *kes kaitses 1956. a. kandidaaditööd, jätkates seejärel järjekindlalt südametegevuse mehhanismide uurimist müokardi infarkti puhul, mille kohta on ta aastate jooksul kirjutanud 24 teaduslikku artiklit;*
- *kes ligemale 20 aasta jooksul on õpetanud Arstiteaduskonna üliõpilasi patoloogilise füsioloogia valdkonnas;*
- *kes astus 1947. aastal Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ridadesse ja on olnud enam kui veerand sajandi jooksul parteitöö aktivist, seda eelkõige meie ülikooli Arstiteaduskonna parteiorganisatsioonis;*
- *kes praegu on Arstiteaduskonna tsiviilkaitse staabi ülemana pälvinud oma hea tööga korduvalt esiletõstmist ministeeriumi ja rektori käskkirjades;*
- *kes teeb oma tööd täpselt ja tulemusrikkalt, olles samal ajal inimesena tagasihoidlik, heasoovlik, mõnus töökaaslane ja seltsimees;*
- *kes just tänasel päeval saab 60-aastaseks.*

Dotsent Silvia Oja

Elurõõmus üliõpilane ja mitmekülgne sportlane, vabariigi mitmekordne meister suusatamises, üks ülikooli parimaid naisujujaid, tunnustuse pälvinud ujumistreener, neljas teaduste kandidaat vabariigi kehakultuurispetsialistide peres, Kehakultuuriteaduskonna prodekaan, õpetatud nõukogu teaduslik sekretär, üleliiduliselt tunnustatud spordipsühholoogia spetsialist, nõudlik pedagoog, paljude aspirantide teaduslik juhendaja — need tähised märgistavad dotsent Silvia Oja paljude aastate pikkust «võitlusrada» meie ülikoolis.

Lõpetanud Kehakultuuriteaduskonna esimeses sõjajärgses lennus, on ta kogu aeg olnud teaduskonna arenguvõistluses eesliinil ja oma isiklike saavutustega kajastanud teaduskonna arengut. Viiekümnendatel aastatel oli ta õppejõudude peres üks esimesi, kes pühendus suure energiaga teaduslikule tööle. Kandidaadikraad pole täna teab kui suur saavutus. Küll aga oli ta seda tollal, kui puudusid eeskujud, kogemused ja traditsioonid. Edukalt ületades kõiki objektiivseid ja subjektiivseid raskusi, sai temast 1961. a. pedagoogikakandidaat. Edasi sai S. Ojast teadusliku töö üks organisaatoreid ja suunajaid teaduskonnas ja seega ka kogu vabariigi kehakultuuris. Ta liitus tollal ühiskondliku spordifüsioloogia laboratooriumi kollektiiviga, oli esimesi vabariigi koondvõistkondade ettevalmistuse kompleksse uurimisel. Tema tee teadusse oli määratud spordipsühholoogiaga. Peatselt hakkasid tema ettekanded kõlama üleliidulistel spordipsühholoogia konverentsidel. Seitsmekümnendate aastate alguses organiseeris ta psühholoogia õppekabineti teaduskonnas, mis on samaaegselt vaadeldav kui produktiivne teaduslik laboratoorium. Praegu on dots. S. Oja tunnustatud autoriteet. Alles äsja tõlgiti SFV-s üks tema töödest saksa keelde ja avaldati ajakirjas «Leistungsport».

Õppejõu tööd tegi S. Oja esialgu ujumisspordi alal. Koos teoreetilise külje tugevdamisega kehakultuurispetsialistide ettevalmistamisel kujunes ka S. Ojast teoreetilise ala — spordipsühholoogia — lektor.

Vabariigis on S. Oja tuntud spordipsühholoogia konsultandina, asendamatu lektorina treenerite ja kehalise kasvatuse õpetajate seminaridel ning spordipsühholoogia saavutuste ja uurimismeetodite populariseerijana.

Sajandit poolitaval teetähisel õnnitlevad kolleegid juubilari ja soovivad talle järjest progresseeruvat edu spordipsühholoogia arendamisel ja kehakultuurikaadri kasvatamisele. Eriti aga soovime talle jõudu nende paari kuu vältel, mis tal veel kuluvad oma aastatepikkuse uurimistöö mahutamiseks doktoriväitekirja kaante vahele.

A. VIRU,
Kehakultuuriteaduskonna
dekaan

Rahvaste sõpruse päevade puhul on ülikooli kohvikus avatud Hispaania fotonäitus. Must-valge akna kaudu peaks vaatajale avanema võimalus heita pilk selle nii mõistatusliku, vastuolulise, kirglikkuse sümbolina võetava rahva maailma.

«AFRODITE» ENRIC PAMIES

Matk kevadesse

ehk 12—30 kilomeetrit mööda Põltsamaa teed linnast välja! Selline ettevõtmine toimub kargel, kevadiselt värskel pühapäevahommikul 21. aprillil. Hakatus on kell 10—11 Tähtvere pargis. Silmas pidades osavõtjate jõudu, jaksu ja aega, samuti VTK normatiive, on välja mõõdetud järgmised vahemaad: 12, 15, 20, 25 ja 30 km. Kõik osavõtjad saavad kontrollpunktis nägusa matkatunnistuse. Ja ärgem pidagem paljuks maksta selle eest 10 kopikat. Saadud tulu anname üle rahufondi.

PS. Soovitame tasku pista pliiats, et ei oleks ajaviitmist osavõtjakaartide vormistamisel.

Kohtumiseni Tähtvere pargis!

TRÜ Spordiklubi

Jüri Talvet

Byron meie jaoks

150 aastat mööbub täna inglise poeedi George Gordon Byroni surmast; ligemale sajandivanune traditsioon, mis seob Byroniga eesti lugejat. On tõlkinud tema luulet teiste hulgas Gustav Suits, August Annist, Valmar Adams, rohkem aga Ants Oras ning kõige rohkem Minni Nurme — kellele võlgneme tänu Byroni seni esimese ja viimase luuleraamatu (1957) eest.

On ja ei ole. On kaks laulu Byroni esimesest väljapaistvamast poeemist «Childe Haroldi palveränd», puuduvad aga selle kaks viimast osa, milles Byron näitab end juba küpse luuletajana, sünteesides ühiskonda ja indiviide ning tehes sügavamaid ajaloolisi järeldusi; on mitu ilusat lüürilist luuletust, poeem «Chilloni vang», näited «Idapoeemidest», ei ole aga enamat kui pelki katkendeid Byroni filosoofilistest draamadest ning tema peateosest, värssromaanist «Don Juan». Nii tekib mulje, et see, mis Byronist eesti keeles saadaval, esindab poeeti kui mitte päris puudulikult, siis ühekülgselt ikkagi: väliskirjanduse õppijal jääb tõlgete põhjal selgusetuks Byroni areng romantiliselt vaimustuselt ja rabedalt lõõvuselt ühiskonna ja inimolemise kriitilisele distantsihindamisele, satiiri, groteski ja skepsise varal üha jõulisemale reaalitundele.

Kõik oleks palju lihtsam, kui saaksime nautida tema luulet originaalis. Suures enamikus me ei saa, sest see nõuaks võõrkeelte sügavamat tundmist, sügavustes liikumiseks aga kipub ülikoolis aeg napiks jääma; harvad ja enamasti kursuseselt diferentseerimata võõrkeele tunnid väljaspool inglise ja saksa filoloogia osakonda suudavad alal hoida keskkoolis omandatud teadmisi, vaevalt aga neile märkimisväärselt lisa pakkuda. Väliskirjanduse tundide arv on nii väike, materjal aga nii suur, et kirjandusega tutvumisel eelistavad hõlpsuse mõttes emakeelt võõrkeelele ka need, kes originaalkeeles lugeda oskaksid. Kuid väliskirjanduse kursus ei piirdu ju üksi inglis- ja saksakeelse sõnakunstiga. On veel olemas mitte vähem mahukad prantsuse, hispaania ja itaalia rahvuskirjandused, väiksemate rahvaste loomingust rääkimatagi. Ning kui veider see ka tunduks, ainuüksi inglise ja saksa filoloogide standardse taastootmise juures, nagu see meie vabariigis pikemat aega on toimunud, oleme jõudnud olukorrani, kus me romaani keeli ei oska, neis talletatud kirjandust lugeda ei saa ning ega vist mõnda aega saa saamagi, sest lihtsalt ei ole inimesi, kes prantsuse, hispaania ja itaalia keelt õpetada jõuaksid. Rõhutan siin «jõuaksid», sest üksikuid entusiaste meil õnneks leidub, kuid neid otsitakse tikutulega. Nad on seotud nii paljude kohustustega, et regulaarsete fakultatiivsete tundide andmisest ülikoolis ei tule neil tihti midagi välja.

Kuid vajadus võõrkeelte otseseks omandamiseks muutub ikkagi päevpäevalt selgemaks: ilma selleta ei saa enam olla ei tõsisemat teaduse tegemist ega kirjanduse tundmist; uut võõrkeelset erialast kirjandust jõutakse aga venegi keelde tõlkida vaid üliväike osa.

Belletristika puhul on asjal mitu tahku: ühelt poolt väikesed rahvad niikuinii ei suuda tõlkimises suurtega võistelda ja peavad tahes-tahtmata osaga kirjandusest tutvuma võõrkeelte vahendusel (kuid üliõpilastel, nagu öeldud, ei ole selleks ei piisavalt keeleoskust ega aega); teiselt poolt ei saa see keel, eriti kui or tegemist luulega, olla vist ka ükski muu kui poeedi emakeel, kuivõrd keeletunde ülekantavus ühest keelest teise üldse on kaheldav.

Meil on siin hea võimalus võrrelda Byroni ühe ja sama soneti («Sonett Chillonile») kolme tõlget, pärit eri aegadest ja eri tõlkijatelt. Esimene on üldse Byroni luule esimene vahendus meie emakeelde, ilmunud 1887. a., ümberpanijaks keegi N. N.; teise variandi autor on Ants Oras (1929); kolmas on võetud Byroni 1957. aastal ilmunud eestikeelsest luulekogust, tõlkinud Minni Nurme.

Sonett Chillonile

Hea vabadus, kes murrad vangiraua
ja kelle võitu vangid rõõmul näevad,
neil sinu kiired südamesse jäävad,
oh, vaim, kes katad õnnistuse laua!
Kui sinu lapsed leidvad vangi haua,
kui vande all nad ahelates käivad,
neil toovad troosti tuleviku päevad,
sest südames su vaim ei seisa kaua!
Chillon, su keldrid tunnistusi annud,
su põrand püha altar, kaebe kalju . . .
sest Bonnivard ju seal on plinad kannud,
seal vangipõlve vaeva tunnud paljud,
maailma koldud sinu tegu vannud,
veel praegu tõuseb taeva kaebus valju.
(Tõlkinud N. N., 1887)

Oo ikkeid heitva hinge hukkumatu läitja!
helkjaim sa vanglas, vabadus, kus vaba
vaim sinu koldeks, keda rõhuv terastaba
ei hoia ega ahel, orjameele läitja —
vaim, keda kütkes peab vaid ihk sind omada:
ei rõske võlv, ei umbne õhk, ei pidev
piin päevast eemal, siin, kus külm ja videv,
saand summutada häält, mis võttis romada
kui tuul ja torm su kuulsust —
oo Chillon! su müürid
on püha paik, su põrand altar — surus
ju vaevuv Bonnivard su kivvi oma talla,
nii kaua astus ta neid plaate! — Eal ei küüri
samm aegade neid jälgi sellest kurvast kurust,
mis kaebab jumalale vermeid vägivalla.
(Tõlkinud A. Oras, 1929)

Raudtrelle murdva vaimu sütitaja,
oo, Vabadus, sa vangikonge valgus!
Seal südames sul koht — kesk müüre kalgust
on südamele vabadust vald vaja . . .
Kui jäänud ainult ahelate kaja,
käerauad, pime, rõske koopavõlv
ja allaheidetute märtripõlv —
teed, Vabadus, su kuulsusele rajab
Chillon! Su vangla — püha paik on see!
Kurb põrand altar, sest neil plaatel astus
nii kaua Bonnivard, et jäljed kivile
jäid seal, kus ahelais tal käla lastud.
Neid jälgi olematuks aeg ei tee:
need kisendavad vägivalla vastu!
(Tõlkinud M. Nurme, 1957)

SONNET ON CHILLON

ETERNAL Spirit of the chainless Mind!
Brightest in dungeons, Liberty, thou art!
For there thy habitation is the heart —
The heart which love of thee alone can bind;
And when thy sons to fetters are consign'd —
To fetters, and the damp vauet's dayless gloom —
Their country conquers with their martyrdom,
And Freedom's fame finds wings on every wind.
Chillon! thy prison is a holy place,
And thy sad floor an altar; for 'twas trod,
Until his very steps have left a trace
Worn, as if the cold pavement were a sod,
By Bonnivard! May none those marks efface'
For they appeal from tyranny to God.

Võime veenduda, et need kolm vahendust omavahel tunduvalt erinevad. Küllap on õige, et igal ajastul, igal põlvkonnal peabki olema oma tõlge, ning nimelt keele pärast, mis kiiresti areneb ja muutub. Ent võrreldes tõlkeid originaaliga, märkame ka, et igal juhul on midagi kaduma läinud. Kui tahame tõlkes säilitada keele tunnet, mille peamised elemendid on rütm ja heli, siis peame paratamatult kinni pidama värsimõõdust — et aga inglise keeles ühesilbilisi tüvisõnu, sealjuures meesriime, tunduvalt rohkem on kui eesti või vene või mõnes muus keeles, siis oleme eriti lühikese värsiga luuletustes võimelised säilitama originaali kujundeid, mis loovad aluse keele mõttele. Ants Oras on sellest lähtudes oma «Don Juani» tõlkes loobunud originaali värsimõõdust ning kasutanud ohtrasti ka daktülilisi riime ja siirdeid, s. o. luulevahendeid, mis pole omased ei inglise keelele ega Byronile. Nii on ta mõnigi kord mõtteliselt täpsem, kaduma on aga läinud originaalse luule kõlavus, heli. Nii paistabki, et on tegemist igavese dilemmaga. Kord ei ole tõlkeluules autori tunnet, kord mõtet; võrdselt tähtsad on need kunstis aga mõlemad. Aga võib-olla on asi hoopis selles, et meil on vähe luule vahendajaid, et tõlketalendid on alles avastamata? Kuid kvaliteet ei sünni ju kvantiteedita. Ehk peaks ülikooli järgmine tõlkevõistlus kutsuma üllõpilasi ka luulet vahendama? Ning vahest jääb lootus lugeda tõesti kõlavat, kirglikku ja skeptilist, romantilist ja tõelusemeelast, revolutsioonilist ja fataalset, pateetilist ja satiirilist Byroni kunagi siiski ka eesti keeles?

Öömuusika

Kuus nokturni, õigemini kuus armastuslaulu, TR konservatooriumi koor ja ÜTÜ kammerorkester, Peeter Lilje ja Jaan Õun, Mozart ja 9. aprilli hilisõhtu 1974. Pidulikkusega segatud meeleolude tsükkel, ühendajaks värelev-rahutu, nagu midagi valulist leevendav meloodia Mozarti G-moll sümfoonia I osast.

Orkester alustab sümfoniett D-duuriga, vähehaaval kasvab helidesse kindel põhitoon ja selle taustal hakkavad kõlama teemad — rõõmsameelsed, peened, end nautida laskvad.

Kartlikust, mõneti laialivalguvast algusest üle vaadates võiks öelda, et esitatus väljendus üks kindel joon, mis Mozarti alati äratuntavaks teeb ja mille ehtsus kõneleb teatavast kammerlikust põhitoonist, proportsionaalsuse rõhutamisest või üldse millegi helge ja üldinimliku vahendamisest — muusikast, mis natuke saladuslik, natuke ärev.

Need haprad hääled, mis heas saksa keeles noorusliku temperamendiga nokturne ette kandsid, olid lihtsatest, isegi naiivsevõitu sõnadest üles leidnud oma meeleolu — mozartlikult nukratoonilise ja maheda. Seejuures oldi kõlaliselt mitte alati ühtlasel tasemel, kuid kindla jaotuse saavutamisega häälerühmade vahel oli tagatud meloodia vahetu mõju.

Kui kedagi väga kiita, siis kindlasti Peeter Liljed — oma stiili omavat ja seda arendavat noort dirigenti, kes J. Õuna kõrval seekordse öömuusika oma käega kujundas. Näis, et TRK koorijuhtimise eriala diplomand pani end TRÜ aulas niisama hästi maksma kui «Estonia» kontserdisaalis koormeistrina.

Ühe päeva üks tund niisugust muusikat kiitis end ise. Miks muidu isegi püstijalu kuulamist paljuks ei peetud ja hilisõhtust tundi liiga hiliseks.

Ei tuldud mitte Mozarti, J. Õuna, P. Lilje, mõne tuttava laulja või ainult vanamuusika kui niisuguse pärast — tuldi sellepärast, et igal muusikal on oma nägu, ja sellel siin võis märgata noore inimese rahutuse jälge.

LIVIA VIITOL

Byron televisioonis

Vabariiklikus ajalehes (vt. «Noorte Hääl» 30. III 1974, lk. 3) ilmunud lühiteatest «Byron Tallinnas» võis välja lugeda üliõpilasrahva jaoks küllaltki kõmulise uudise, nagu oleksid juba hingusele läinud «Amores» ning «Kuup ja Kera» ühinenud, et tähistada Byroni 150. surma-aastapäeva. Kuidas asi tegelikult oli, sellest alljärgnevalt.

Eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri õppejõud Jüri Talvet valmistus esinema Kirjanike Majas ning et ettekanne liiga ühekülgne ei tuleks, valis ta välja huvitavamaid katkendeid meil suhteliselt vähe tõlgitud Byroni loomingust. Luuletaja isiku ilmestamiseks tõlkis ta ise eesti keelde mõned tema kirjad sõpradele või omastele. Neid ette kandma palus ta endale appi neli esinemiskogemustega inimest. Eesti filoloogidest Heidi Ojaste, Viljo Saldre ja Rein Veidemann, neile lisandus V kursuse füüsik Indrek Kangur.

Byroni varasemat lüürikat luges Heidi Ojaste, kirju Rein Veidemann — mõlemad staažikad amoreslased. Viljo Saldret ja Indrek Kangurit mäletame «Kuubist ja Kerast», kuidas nad luulet interpreteerivad — see oli laiemale publikule veel tundmata.

Igaüks neist neljast tõi kaasa oma joone, kuid ometi sulas kõik ühtseks tervikuks, nii et võime rääkida isegi teatud kompositsioonist või programmist.

Kirjanike Majas esineti märtsikuu viimasel esmaspäeval. Üksikud komponendid, peaaegu juhuslikult valitud lõigud sisaldasid oma järgnevuses isegi pingearendust, dünaamikat. Tekstinäidete ja kommentaaride proportsionaalsuse vaheldumine oli selle alus. Pinge keskpunktiks sai Kaini ja Luciferi dialoog müsteeriumist «Kain», mille kandsid ette Indrek Kangur ja Rein Veidemann. Tihe filosoofiline tekst esitati jõuliselt ja ekspressiivselt ning tänu viimasele kandus peamine mõte vahetu elamusena ka kuulajateni. Seda toonitas tavakohaselt lisatud muusikaline taust («Kaini» puhul oli selleks Penderecki «Kosmogoonia»). Pinge lõdvenes, kui järgnes Viljo Saldre etteaste — küllastatud filosoofiline plaan asendus iroonilise groteskiga. Ta luges kolm katkendit «Don Juanist»: sellest, kuidas ema don Juani kasvatas, don Juani kohtumisest. Suvoroviga Izmaili all ja tema Inglismaale jõudmisest. Viljo Saldre traditsioone eitav esinemisviis tõi saali elevust, omamoodi meisterlik oli tema Suvorov — ühelt poolt võitmatu kangelane, teiselt poolt inimene, kes ikkagi osutub võimetuks aja, saatuse ja surma silmis.

Poeetiliste tunnetusvõimaluste vahendamisel üllatasid seekord I. Kangur ja V. Saldre, endised amoreslased jäid traditsioonilisemale pinnale. Jüri Talveti ettekandes rõõmustasid asjatundlik valik ja hea stiil. Veidi lühendatult korrati etteastet eesti keele olümpiaadist osavõtnute lõpubanketil. Ja et ülikooli etlejad ei taha EPA luuletrupist maha jääda («Radajad» esinesid Võrus), siis astuti kolmandat korda (kodu)publiku ette Pärnus (kolmele esinejale neist on Pärnu kodulinn). Täna, 19. aprillil esinetakse «Telekooli» saates kell 17. Kel huvi ja aega, vaadaku oma silmaga.

ELLEN LIIV

Laupäeval — tantsuõhtu, algus k. 20.

Pühapäeval — «Kukerpillide» kontsert (NB: pääsmeid saab ainult komsomolikomiteest!), algus k. 19.30.

Esmaspäeval — kohtumine klubi näiteringiga (J. Kaplinski+ +U. Masing+rahvaluule), algus k. 21.

Tuleval nädalal on plaanis luuleõhtu. Jälgige reklaami!

Katre Ligi

Meremees ja nõianaine ehk *Evald Hermaküla ja Emmeliina*

Kõik, mida tasub uskuda, on kuskil alles. Kapten ei usu alguses, et nõidu olemas on, kuid veendub selles loo käigus. See nõid on tegelikult naine. Uskuda tasub naisese. Nõidus ja rahvaluule näitavad naist kõige ürgse kandja ja kehastajana. See ürgsus on ühendatud naise igavese kergemeelsusega, tänapäise frivoolsuse ja vabadusega. Ideena isegi ahvatlev, kuid ei tule välja. Taotlusi võib ära mõistatada, kuid nad ei saa kunstiks. Vähemalt osa põhjustest on üsna üldised, teistegi Hermaküla ja Toominga eksperimentide kohta kehtivad.

Alati on olnud uuendamist ideoloogilise nähtusena ja uuendamist moenähtusena. «Vanemuise» noorema suuna esindajad on hästi kursis maailmas tehtavaga, on tublid teoreetikud. Paraku pole kasutada eriti tugevaid näitlejaid. Tehakse ponnistusi suureks hüppeks uude kvaliteeti. Tulemuseks on enamasti kramp või lõtvus. Sõnade ja liigutuste sihitu kuhjamine ei muutu iseenesest kõnekaks. Näib koguni, et ei teata, mida nimelt tahetakse edasi anda. Suudetakse lõpuks kasutada vaid mingeid väliseid võtteid.

See «Kunksmoori» ainetel loodud lavastus pole lugu Kunksmoorist. Muinasloost on saanud ühe armastuse lugu. See lugu on kirjatud kõigi popelementidega. Lavastaja nagu tõestaks, et ka telefoniraamatut saab lavale tuua. Nii erinevaid asju on siin ühendada püütud.

Kirjutaja ei saa kahjuks vaadelda lavastust arengus, võib vaid võrrelda kontrolletendust ühe hilisemaga (11. 04.) Seega pole tal ka ülevaadet improvisatsiooni osast «Emmeliinas». Lavastus on läinud terviklikumaks, aga ühtlasi ka midagi kaotanud. Rabedust, aga ka pingutust suure joone poole oli tükis esimesel korral. Teisel vaatamisel olid suured alltekstid vähenenud, lamestunud. Siinjuures tuleb ilmsiks, et «Kunksmooris» leidub vaid mingeid üksikuid sõnu, mis on vildakas, siin ei anna midagi parandada, siin oleks andnud ainult «Kunksmoori» juurde jääda. Hüpeldakse eri tasandite vahel. Emmeliina on mõnel hetkel luine vanamoor, palju sagedamini aga kaunis naine, ta on ka veel Tiina ema ja Marguse vanaema, ühesõnaga Naine kõigis vanustes või ilmingutes. Nõidus omandab teatud määral armunõiduse tähenduse, laevahukud kanduvad elumerele, muinasjutt üldse taandub. Kontrolletendusel oli parem Ediäisetseen. Tegu oli müstilise hädaohuga. Hiljem on sellestki saanud mingi armuhälvete esitus. Just siin muutub sasipäine pikas särgis nõid ilusaks pesuväel naiseks, stseen saab pigem erootilise mõtestatuse. Seoses kõige taandumisega pole suurt vajadust lavastuses lisatud kõrvaltegelaste järele. Mida rohkem aga nende osa kahandada, seda rohkem suureneb loo lame üheplaanilisus.

Ja ikkagi pole veel tervikut. Liiga paljusid erinevaid elemente püütakse ühte sulatada. Loetleksin meeldetulnud koostisosi:

hola, müüt ja loitsimine
estraadilaul ja -nali
sajandivahetuse sentimentaalne rahvalik laul
Jaan Kaplinski luuletus
lindgrenlik huumor
erootika
teatriuuenduslik mänguraamide lõhkumine.

Sonimine ja sõnade kuhjamine pole kahjuks loitsimine. Murdekeel pole pudikeel, kõrva riivab nii püüe sellega rahvast naerutada kui ka eri murdealade keelendite segunemine. Rahvalaulu laulmisse ei sobi kaasaegselt vulgaarsed intonatsioonid («Haanja mehe» ja «Päästulinnu» esitus).

Püüe tuua vaatajani rahvaluule, rahvatarkuse ja ebausugi ürgset võlu, väärtuse ja pühaduse otsimine sealt põrkab kokku püüdega sedasama vaatajat sellesama luule arvel lõbustada. Eriti puhtal kujul tuleb see esile stseenis, kus vahelduvad Tepandi laul ja Hermaküla lugemised nõiast. Põhimõtteliselt on kunstis võimalik pühadust ja pila ühendada, kindlasti on see väga raske, kindlasti pole see antud juhul hästi välja tulnud.

Publikut saab kahjuks üsna kergesti ära osta. Kogu lavastust läbib tugev estraadlikkus niihästi estraadilava kunstiliste võtete kasutamise kui ka üldise pealiskaudsuse näol. Püütakse nii väga nalja teha. Selleks on olemas raadio meelelahutussaadetest ja muudest huumoritegemise kohtadest tuttavad nõksud. Eesti estraad tundub keskeltläbi kolmega hinnatav. Milleks on hea tema tungimine teatrilavale?

Aastaid tagasi olid «Vanemuise» etenduste mõned kavalehed väikesed kunstiteosed. Nüüd on lugu halvem. Koostaja pole oma nime julgenud lisada — ja õigustatult. Töö on lubamatult lohakas. Trükivead mõjuvad eriti saatuslikult lüürilises tekstis. Proosa jupitamine ei tee temast vabavärssi. Viide, kust katkend pärit, võiks olla igal pool. Seletusi tasuks lisada ka piltidele, nad ehk ei olegi igaühele küllalt väljendusrikkad.

Teadaanded

THE ENGLISH CLUB

will wellcome everybody to an evening of
NEGRO SPIRITUALS
at the „Sophocles" in the Main Building on April 23 at 6 p. m.

29. aprillil k. a. kell 21 RAT «Vanemuise» suures majas TRÜ ja EPA kollektiividele

KEVADBALL.

Eeskava teatrikollektiivilt. Piletid on jaotatud ametiühingualgorganisatsioonide vahel proportsionaalselt liikmete arvule. Pileti hind 2 rbl.

Olümpiaad:
tulemused füüsikas

Olümpiaadi vabariiklik voor toimus 11. aprillil Tartus, füüsikaosakonna organiseerimisel. Osa võtsid viieliikmelised võistkonnad vabariigi neljast kõrgemast õppeasutusest. Võistlus toimus eraldi füüsikas kui eriaines (võistlesid TRÜ ja TPedI füüsikaosakonnad) ja füüsikas kui üldaines (võistlesid TRÜ ja TPedI ülejäänud osakonnad, EPA ja TPI). Mõlemal konkursil tuli lahendada 5 ülesannet. Iga õige lahendus andis 10 punkti. Seega võis individuaalvõistleja saada maksimaalselt 50 ja võistkond 250 punkti.

Füüsika kui eriaine konkursil osutus paremaks TRÜ füüsikaosakond, kes kogus 134 punkti. Individuaalarvestuses osutusid paremateks:

1. N. Danziger, TRÜ füüsikaosakonna I k. 45 punkti
2. U. Haud, TRÜ füüsikaosakonna II k. 25 „
3.—4. J. Pruulmann, TRÜ füüsikaosak. II k. 23 „
3.—4. J. Aaviksoo, TRÜ füüsikaosak. III k. 23 „
5. I. Rebane, TRÜ füüsikaosak. III k. 18 punkti.

Need üliõpilased otsustati saata esindama meie vabariiki olümpiaadi üleliidulisel voorul k. a. oktoobris.

Füüsika kui üldaine konkursil reastusid võistkonnad järgmiselt:

1. EPA 50 punkti
2. TRÜ 48 „
3. TPI 28 „
4. TPedI 19 „

Individuaalarvestuses olid paremad:

1. A. Tuul, TRÜ Matemaatikateadusk. III k. 26 punkti
2. M. Puusepp, EPA Põllumajanduse Mehhaniseerimise Teadusk. I k. 22 punkti
3. S. Litvak, TRÜ Matemaatikateadusk. III k. 11 punkti
4.—5. H. Kruusimaa, TPI Keemiateadusk. II k. 9 punkti
4.—5. E. Raag, TPedI Matemaatikaosak. II k. 9 punkti

Olümpiaadi orgkomisjon tänab kõiki üliõpilasi, aspirante ja õppejõude, kes aitasid kaasa nii üli-koolisisese kui ka vabariikliku vooru läbiviimisele.

Orgkomisjoni nimel K. Kudu

KUUES KONVERENTS

Tartu ülikooli raamatukogu teaduslikud konverentsid on saanud traditsioonilisteks üritusteks. Raamatukogu esimene teaduslik konverents korraldati 1965. a. märtsis ja sellega tähistati teadusliku ajakirjanduse 300 aasta juubelit. Teine konverents organiseeriti 1966., kolmas 1968., neljas 1970. aastal, lisaks tähistati 1970. aastal teadusliku konverentsiga raamatukogu esimese direktori prof. K. Morgensterni 200. sünniaastapäeva. Viies teaduslik konverents 1972. aastal käsitles rahvusvahelise raamatuaasta probleeme.

Kogusummas on seni peetud 64 ettekannet, neist 46 TRÜ Teadusliku Raamatukogu töötajatelt. Iga korraga on suurenenud osavõtjate arv ja nende huvi. Väljastpoolt ülikooli on konverentsi külalisteks olnud Eesti NSV teaduslike asutuste, raamatukogude ja muuseumide töötajad, samuti kõrgemate koolide raamatukogude ja restaureerimiskeskuste esindajad Moskvast, Leningradist, Vilniusest, Irkutskist, Riiast, Permist jm.

Järjekordne konverents toimub 24.—26. aprillini Tartu raekoja saalis ja käsitleb kõrgema kooli raamatukogu töö ökonoomika küsimusi. Kolmel päeval esitatakse kokku 19 ettekannet.

Esimene päev

Algus kell 11.

— Eesti NSV kõrgemate koolide raamatukogude töö arvuliste näitajate võrdlemine — M. Vaheng.
— Raamatukogustatistika ja teadusliku raamatukogu juhtimine — E. Vatter.
— Süsteemianalüüsi meetodite rakendamisest raamatukogus — A. Pebre.
— Raamatu tee analüüsist TPI Raamatukogus plokkskeemide alusel — M. Sibul.
— Raamatutöötlusaeg TRÜ Teadusliku Raamatukogu kataloogimise osakonnas — H. Möller.
— Perioodika töötlemisest Tallinna teaduslikes raamatukogudes — M. Väljaots.

Teine päev

Algus kell 10.

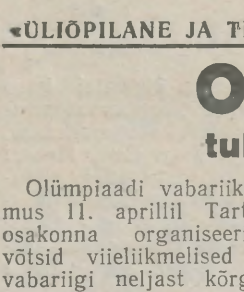
— Komplekteerimiskulud TRÜ Teaduslikus Raamatukogus aastatel 1969—1973 — L. Veldi.
— Väliskirjanduse komplekteerimisest TRÜ Teaduslikus Raamatukogus aastatel 1963 ja 1973 — L. Alver.
— Ajakirjade valiku metoodikast kõrgema kooli raamatukogus — M. Ideon.
— Bibliograafiaviidete uurimise metoodikast — K. Schmidt.
— TRÜ keemikute, füüsikute ja matemaatikute töödes kasutatud viidete analüüs — S. Nilson.
— Välismaise perioodika kasutatavusest TRÜ Teaduslikus Raamatukogus — M. Hiiemets.

Kolmas päev

Algus kell 10.

— Restaureerimise ökonoomiast — E. Valk-Falk.
— Restaureerimisele suunatavate materjalide valiku printsiipidest — J. Tornau.
— Ultraviolettkiirgus raamatuhoidlate õhu puhastamiseks — E. Kool.
— Paberimassi kasutamine restaureerimistöös — J. Njukša, M. Blank.
— Paberi omaduste muutumine külmlamineerimisel — M. Alumaa.
— Paberi restaureerimisel kasutatavate liimide võrdlev uurimine — N. Gerassimova, V. Kozõrjova, Z. Zaguljajeva.

L. TRIKKANT

Mureliku suuga

Alles üsna hiljuti nägime ülikooli kohvikus sellist pilti: rõdusaali ukse juures seisval laual on silt «Saali teenindatakse», laua ümber istub kolm noorukest ettekandjat, ametis... «sissetungijate» tagasitõrjumisega. Puht huvi pärast võtsime istet naaberlauas ja jälgisime toimuvat mõnda aega.

Saalis on inimesi hõredalt, ühes lauas lehitsevad kaks tütarlast kohvitassi taga konspekti, paar õppejõudu ja üliõpilast vaatavad ootavalt ettekandja poole. Ent... tuleb tütarlaps kandikuga, ettekandja tõkestab tal tee: «Kuhu te ronite? Kas te ei näe, et siin **teenindatakse?**» Ja nii mitu korda järjest, kusjuures sõnu eriti ei valita. Need aga, kes teenindamist ootavad, istuvad endiselt tühjade laudade taga.

Kui asi jõudis selleni, et hakati kurjustama nendega, kes saalis istudes midagi lugesid, otsustasime paluda selgitust ametiühingukomitee esimehelt H. Kaburilt ja kohviku juhatajalt V. Pärnalt.

Tuli välja, et rõdusaalis on päevane teenindamine mõeldud põhiliselt selleks, et säästa lõunatundidel õppejõudude ja teiste ülikooli töötajate nappi aega. Muidugi ei tähenda see, et üliõpilasi ei teenindata.

Tipptundidel on teatavasti rahvast palju, mis tingib ka pikema ooteaja, sest rõdusaalis töötab korraga vaid kaks ettekandjat, kummalgi seitse lauda. Loomulikult on lubamatu lasta inimesi asjata oodata. Kellel on kiire, need võivad kasutada iseteenindamisega kaminaja vahesaali.

Kuid teravad märkused ettekandjate poolt jäägu ära, kui juhtubki, et keegi oma kohvitassiga rõdusaali tuleb. Ettekandjal peaks ju muudki teha olema kui ukse peal ees seista ja lõpuks pole see ka viisakas.

Sellega said meie jutu otsad kokku, kuid selgus, et kurtjaks pooleks pole üksnes meie.

H. Kabur: «Hädas oleme muusikaõhtutega. Kohvikusse tuleb niisugust rahvast, kelle puhul tekib kahtlus, on's nad üldse üliõpilased. Nende käitumises ja välimuseski on palju silmariivavat: tekib mulje, et on tuldud tavalisele tantsuõhtule ning ei nähta või ei tahetagi näha, et tantsusaali kui niisugust pole kohvikus olemas. Meie kohvik on aga mõeldud üliõpilastele puhkuse ja meelelahutuse kohaks. Seepärast ongi sisse viidud laudade ettetellimine. Iga tudeng võib üliõpilaspileti ettenäitamisel ettekandjalt laua tellida. See on tasuta, kusjuures vastu antakse tšekk, mis on maksev sissepääsuloana. See ei tähenda, et muusikaõhtule ei saa kaasa võtta külalisi. Vastupidi, kuid on üks tingimus: nende käitumine olgu korrektne. Ettetellijad arvestagu veel seda, et tšekid reserveeritud laudade kohta kehtivad kuni kella 19.30-ni.

Kui kohviku ruume soovitakse kasutada kinniseks õhtuks, on seda võimalik teha vaid esmaspäeval, teisipäeval, neljapäeval ja reedel. Kolmapäevaks, laupäevaks ja pühapäevaks kohvikut ei reserveerita.»

V. Pärn: «Et õhtud kujuneksid pidulikumaks kui seni, kavatseme menüüd veidi mitmekesistada kokteilide, tikuvõileibade ja muuga. Ja siinkohal on palve tudengitele: ei lähe te ju restorani saabastes ja teksasülikondades, ärgem tulgem siis nii kohvikussegi.

Palju meelehärmi valmistavad suitsetajad. Seistakse kobaras ümber prügikasti, paksud suitsupilved pea kohal ja sigaretiotsad jalge all. Ei usu, et on liiga raske suitsuotsi otse prügikasti visata! Sildid «Suitsetamine keelatud» kaovad peaaegu kohe pärast ülespanemist, püsivad ainult need, mis osutavad suitsetamise kohale.

Et õigupoolest puudub korralik suitsetamisruum, oleks palve kohvikus üldse mitte suitsetada, või kui seda siiski tegemata ei saa jätta, siis vähemalt mitte reostada sööklamaja trepikoda ja kolmandat korrust.

«Tänu» suitsetajatele oleksime hiljuti kohvikust ja sööklast võinud hoopis ilma jääda: kolmanda korruse auditooriumide remontimise ajal oli keegi ühes neist süüdanud põlema põranda. Õnneks lõppes kõik veel hästi.

Ebakultuursed suitsetajad on põhjustanud pahandusi ka majahoidjale. Need, kes suitsetavad ametiühingukomitee ukse taga, loobivad suitsuotsad aknast välja tänavale. Majahoidja, kes pühib ümbruse puhtaks õhtuti enne kohviku sulgemist, ei usu hommikul oma silmi: tema tööd nagu poleks olnudki. Tulemuseks on teenimatu karistus.»

Ega's midagi. Näiteid on piisavalt, et igaüks teeks siit omad järeldused. Kõik me ju tahame, et ülikooli kohvik oleks ja jääks selliseks kohaks, kus saaksime kohvi juues mugavalt juttu puhuda, enne eksamit konspekti lehitseda, õhtuti meeldivalt aega veeta. Leidkem siis ühine keel ja ilmutagem vastastikust mõistmist.

E. WEINRAUCH E. KUNGUR

6. aprillil pühitses oma 25. aastapäeva üks vanemaid ÜTÜ ringe Arstiteaduskonnas — neuroloogia ring. Sel puhul toimus pidulik koosolek Maarjamõisa närvikliinikus, kuhu lisaks praegustele liikmetele oli saabunud üle 70 ringi vilistlase vabariigi teistest linnadest ja rajoonidest.

Koosoleku avas ringi kauaaegne juhendaja prof. E. Raudam. Ringi 25-aastast tegevust käsitles käesolevate ridade autor. TRÜ rektori aukirjad ringi juhendavatele õppejõududele ja TRÜ ÜTÜ nõukogu auaadressi ringile andis üle Arstiteaduskonna ÜTÜ esimees P. Dmitrjev.

Koosoleku teaduslik osa andis ülevaate nii ringi vilistlaste kui ka praeguste üliõpilaste teadustöökust uurimistööst. Nii käsitles ringi vilistlane, TRÜ neuroloogia kateedri aspirant A. Ellamaa ehhoentsefalograafia kasutamist peaaju dislokatsioonide diagnoosimisel. Ringi vilistlane, Võru Keskhaigla neuroloog R. Suija esitas andmeid oma dissertatsioonist leilisauna mõju kohta tervele, hüpertooniatõvehaigete ja rasvunud inimeste südame-veresoonkonna tegevusele ja hingamisele. Uurimistulemused kutsusid esile elava diskussiooni. Fragmente oma hiljuti NSVL Kõrgema Hariduse Ministeeriumi aukirjaga äramärgitud uurimusest keskmise vererõhu iseärasusest neuroloogilistel haigetel esitasid möödunud aastal ülikooli lõpetanud M. Kelder ja K. Saard. Ringi praegustelt liikmelt oli kaks ettekannet. Raviosakonna V kursuse üliõpilane V. Sander kõneles rasvemboolia kliinilistest iseärasustest ja sama osakonna VI kursuse üliõpilane A. Perli esitas väga huvitava ja palju küsimusi ning sõnavõtte põhjustanud ettekande glabella koputlusrefleksist parkinsonismihaigetel.

Veerandsaja-aastase tegevuse vältel on neuroloogia ringist saanud innustust 150 arsti. Oma ülesandeid neuroloogia eriala sügavamal omandamisel ja vabariigi neuroloogide kaadri ettevalmistamisel on ring täitnud hästi. Kogutud andmetest selgus, et 98 ringi vilistlast töötab praegu neuroloogina või sellega tihedalt seotud erialadel, 4 arsti psühhiaatrina, 16 inimest tegelevad teadusliku uurimistööga teoreetilise meditsiini valdkonnas ning 30 endist ringi liiget on tegevad teistel meditsiini erialadel.

25 aasta jooksul on ringi liikmed kokku krjutanud 55 auhinnatööd. Nendest neli on saanud üleliidulise kuldmedali (R. Põllumaa 1962, L. Karu ja E. Arrak 1965, T. Tomberg ja E. Rivis 1966 ja K. Parts 1971), kolm tööd on autasustatud üleliiduliste diplomitega.

Võib julgelt väita, et neuroloogia ringi teadusliku töö traditsioonid ning üliõpilasena ringis saadud tõuge iseseisvaks uurimistööks on oluliselt mõjustanud paljude ringi vilistlaste eluteed. Nii on ringi vilistlastest viis kaitsnud meditsiinidoktori kraadi (R. Silla, K. Põldvere, R. Zupping, A. Kaasik ja A. Tikk) ning 23-le on antud teaduste kandidaadi kraad. Lähema aasta jooksul kaitseb kandidaadikraadi veel 9 inimest. Seega ligikaudu iga viies ringi vilistlane on omandanud teadusliku kraadi.

Neuroloogia ringi juubelile pühendatud pidulikud üritused lõppesid tujukõllase koosviibimisega, kus fotode ja diapositiivide abil meenutati tähtsamaid etappe ringi asutamisest ja senise tegevuse erinevatest perioodidest.

A. TIKK

Veerand sajandit

Muljeid Mi-Fa 74-lt

Huvi sellise jõukatsumise vastu on tublisti tõusnud. Eelmisel ülikooli lauluvõistlusel andis osavõtjaid ühe käe sõrmedel üles lugeda, seekord oli aga lõppvooru lubatud tosin esinejat.

Et tegemist oli **üliõpilaste** lauluvõistlusega, siis oodati ka **üliõpilaslikke** laule, **üliõpilaslikku** esitust ning eriti **üliõpilaslikku** vaimustust. Ning just viimase poolest andis füüsikute trio (Ülo Meerits, Matti Selg ja Raivo Tammekivi) teistele silmad ette. Teravmeelsusest kõneleb juba grupi nimi «Kultuur ja Elu», rääkimata laulude valikust, riietusest ja lavastusest. Ning kui hääletustalongid ette loeti, selgus, et «Kultuur ja Elu» oli saavutanud II kohale jäänutega võrreldes kaks korda rohkem hääli. Laureaaditiitliks sellest piisas.

Et enamik osavõtjaid oli nii arvuka kuulajaskonna ees esmakordselt, jäi nii mõnelgi (V. Talviste, P. Kaldoja) esinemiskindlusest puudu. Seevastu ainsal tütarlaste duol (Astrid Lepikson ja Liina Laidre) paistis kindlust ülegi jäävat. Mõned pealtvaatajaist heitsid osavõtjatele ette vähest lavalist liikumist, puisust ning tõid näiteks just selle dueti (minu arvates on tšello ja klaveriga võrdlemisi raske laval liikuda). Tüdrukute laulud olid hoolega valitud ning sobisid esitamislaadiga. Žürii otsus — II koht.

Jüri Karja, Tõnis Tulp ja Jaak Tamm olid vahest kõige nimekamad osavõtjad. Eriti tahaks ära märkida Jüri Kruusvalli tekste, millele J. Karja sobivad viisid oli leidnud. Nii mõnigi osavõtja oli püüdnud viisistada tuntud luuletajate häid tekste, kuid sõnade ja meloodia sobimatuse tõttu jäi kogu laul kahvatuks. Omaloomingulised laulusõnad olid ikka traditsioonilised:

«Nüüd iga päev
sellel teel sind ma näen...»

või

«Oli pühapäev, taas seisin seal,
sind ootasin nii kaua ma...»

jne.

Trio — Karja, Tulp ja Tamm — oleks vahest III koha jagamiselt kõrgemale tõusnud, kuid tuntud «Oi need sinavad veed...» lahjendas tublisti üldmuljet.

Õnnestunud oli Hanno Hanssoni ja Enn Veldi repertuaarivalik. Nende «Grammofon» oli konkursi populaarsemaid lugusid, kahju ainult, et streikiv võimendus esituse ära rikkus. Seda oleks ehk hindamisel arvestama pidanud?

Koos «Karja ja Co-ga» jäi kolmandat kohta jagama matemaatikute ja küberneetikute trio (Toivo ja Tõnu Riimaa ning Jaak Männik). Nende juures paistis silma vastavalt laulule ka instrumentide kasutamine (kitarr, tšello, akordion, balalaika). Grupi esimene lugu oleks küll võinud poole lühem olla. T. Riimaa loo «Suve nukker lõpp» puhul jäi aga arusaamatuks, kas tegemist oli paroodiaga või mitte.

Georg Solovjov ja Tõnu Noorits esitasid omaloomingulisi laule nn. vokaaldžässi vallast, mis aga millegipärast nii publiku kui ka žürii külmaks jätsid.

Marika Saarna mitmes keeles esitatud lauludes võis ära tunda üldtuntud šlaagreid. Kahvatuvõitu mulje jäi ka Jaan Antsovist, kelle laulude **valik** polnud just kõige õnnestunum.

Tahaks loota, et osalenud grupid (eriti «Kultuur ja Elu») edaspidigi kokku jääksid ja solistid tahet ning visadust edasiarenemiseks leiaksid ja tuleval aastal laulukonkursil «Mi-Fa-75» uute lauludega kuulajate ette astuksid.

OLAV OSOLIN

Giidiks

Eeloleva suve 6. ja 7. juulil toimub Tartus kahtlemata üks ulatuslikumaid üliõpilasüritusi — **VI** üliõpilaslaulupidu. Osavõtjaid on oodata viie ja poole tuhande ringis, neist väljastpoolt Eesti NSV-d üle nelja tuhande. Külalisi tuleb peaaegu kõigist liiduvabariikidest, kaugeimateks on lauljad Vladivostokist. Külaliskollektiivide arv ulatub 65-ni ja kõigile neile on vaja meie üliõpilasi giidideks.

Tudeng, kui Sa ei ole laulja, tantsija või pillipuhuja, aga ikkagi tahad olla aktiivne peost osasaaja, hakka giidiks!

Peale hea tahtmise sõpru hästi vastu võtta peab Sul olema vaba aega 3.—8. juulini, piisav suhtlemisoskus vene (või ka läti, leedu) keeles ja soovitavalt ööbimisvõimalus väljaspool ühiselamut (viimased on sel ajal külaliste päralt). Kui need tingimused on Sulle vastuvõetavad, kirjuta avaldus (nimi, osakond, kursus, aadress, telefon) ja anna see veel enne **1. maid** ametiühingukomiteesse. Ära lase mööda minna head võimalust osa saada ainulaadsest elamusest ja luua sõprussidemed vennasrahvaste üliõpilastega!

H. KABUR.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tartu Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 2269. MB-00404.

töös ühendagem käed

MAITERVITUS ülikooli kollektiivile

Kallid seltsimehed!

Koos kogu nõukogude rahvaga ja maailma progressiivse avalikkusega tähistab Tartu Riikliku Ülikooli pere töörahva internatsionaalset pidupäeva 1. maid. Innustagu see pidupäev meid kõiki senisest veelgi viljakamalt tööle, et lõpetada igati heade tulemustega kevadsemester, viia hästi organiseeritult, kõrge poliitilise teadlikkuse tähe all läbi valimised NSV Liidu Ülemnõukogusse, aidata kõigi jõududega kaasa üliõpilaslaulupeo heale kordaminekule.

Saagu meie tegude suunajaks ÜLKNÜ XVII kongressi otsused, eelkõige aga NLKP Keskkomitee peasekretäri L. I. Brežnevi programmilise tähtsusega kõne sellel üleliidulisel noorte foorumil. Võtkem aktiivselt ja tulemusrikkalt osa suvistest töödest, et tuua kasu meie majandusele, puhata hästi ja tulla uue õppeaasta alguses täis reipust ja töötahet jälle ülikooli.

Olgu tervitatud 1. mai!

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI REKTORAAT JA ÜHISKONDLIKUD ORGANISATSIOONID

Laupäevakul

TRÜ komsomolikomitee sekretär **Igor Gräzin** laupäevakust:

Mille poolest erines lõppenud kommunistlik laupäevak varasemaist?

Tehti mitte ainult koristustöid, vaid ka töid Toomemäe rekonstrueerimiseks. Toome tulevase ümberkujundamise algust võib lugeda sellest laupäevakust.

Mida konkreetselt tehti?

Istutati puid. Baeri mälestussamba ümber kuivanud kuuskede asemele pandi mulda seitse noort puud. Teedevõrgu ümberkujundamiseks on välja juuritud osa vanu puid, nende asemele tuli istutada lisa. Kokku istutati paarkümmend puud.

Toomel töötas 310 inimest. Proportsionaalselt oli kõige paremini esindatud Õigusteaduskond, absoluutarvudes ületas neid Arstiteaduskond kahe inimese võrra.

Kõige agaramad töötegijad olid null-kursuste kuulajad, aga ka Bioloogia-Geograafiateaduskonna tütarlapsed.

Teatavasti võtsid laupäevakust osa rahvaste sõpruse päevade külalised? Kus neid rakendati?

Külalised töötasid peamiselt Kassitoomel, aga ka mitmel pool mujal rühmade juures, kuhu kuulusid neid juhtinud giidid-üliõpilased. Külalised olid abiks ka kuuskede istutamisel.

Kas tehtud töö on ka arvudes väljendatav?

Hoiti kokku kommunaalettevõtete kombinaadi ühe tööbrigaadi (6—7 inimest) kuu aja töö. Töötati 4,5 tundi. Tegevuse produktiivsus osutus loodetust kõrgemaks, nii et tellitud prahiveokitest oli suur nappus.

Kuigi vabatahtlik, kuigi tasuta, aga kuidas siiski tänati vaevanägijaid?

Ballipääsmega. Kes päeval töötasid, pääsesid eelisjärjekorras õhtusele hiigelkontserdile «Vanemuise» kontserdisaalis.

Üldse oli vist aga selle laupäevaku aktsioonides rohkemgi tegevusi?

Jaa. Remonttöid, hoonete sisekorrastust, akende pesemist, botaanikaaia korrastustöid ja muudki.

ÜLKNÜ XVII KONGRESS

23. aprillil kell 10 hommikul algas Moskvas Kremli Kongresside Palees 34 miljoni liikmelise Kommunistliku Noorsooühingu kongress. See on meie nõukogude noorsoo suurpäev. Kongress võtab kokku nelja-aastase töö tulemused, annab neile hinnangu, kavandab plaane ja näitab uusi sihte tulevikku. 34 miljonit — see on võimas jõud, kes annab kaaluka panuse NLKP XXIV kongressi ajalooliste otsuste elluviimisel, uue ühiskonna ehitamisel. Kommunistlik Noorsooühing võib õigusega uhke olla saavutatu üle, ükskõik mis elulõigust me ka räägiksime. Suure panuse on andnud ka meie maa kõrgemate koolide komsomol. Oma kõnes kongressil tõi NLKP peasekretär Leonid Brežnev esile, et meie ellu on tulnud kõige hariturn töölisklassi põlvkond kogu ajaloo kestel. Umbes 85%-l kuni kolmeküme-aastastel noortel on kõrgem, lõpetamata kõrgem, kesk- või mittetäielik keskharidus. Tänapäeva teaduslik-tehnilise revolutsiooni ajastul on haridusel, teadmistel tohutu tähtsus kogu ühiskonna arenemisele.

Meie, s. o. üliõpilaskonna ja noorte õppejõudude — kommunistlike noorte esmane ülesanne on just teadmiste ammutamine, endiste kui tulevaste spetsialistide igakülgne arendamine. Ei tohi unustada, et see põlvkond, kes istub praegu koolipingis või laboratooriumis, asub juba mõne aasta pärast praktilisse tegevusse meie ühiskonna majanduse, kultuuri, teaduse jt. aladel. Usume, et ÜLKNÜ XVII kongress tõstatab palju probleeme ja küsimusi, mis puudutavad meie kõrgemat kooli ja tema komsomoliorganisatsiooni ning ühtlasi näitab optimaalseid lahendusvariante. Soovime jõudu ja jaksu kõigile kongressi delegaatidele, kelle hulgas viibib ka meie üliõpilane Andres Raa. Soovime meie leninliku komsomoli suurüritusele head kordaminekut!

TIIT KOLDITS

Üllar ENDE joonistus

TRÜ rektori käskkiri

Tervitan ja õnnitlen Tartu Riikliku Ülikooli kollektiivi töörahva rahvusvahelise solidaarsuse päeva, 1. mai puhul! Avaldan siirast tänu töötajatele ja üliõpilastele, kes jõudu säästmata annavad oma parima meie rahvamajanduse edendamiseks. Soovin kõigile jätkuvat jõudu ja edu valitud kutsealal.

Seniste töötulemuste eest tõstan esile järgmisi paremaid:

I. Asetada foto ülikooli autahvlile

Ühiskonnateaduste kateedrist

kateedrijuhataja professor Jaan REBANE

Ajalooteaduskonnast

dotsent Kalju TOIM, II k. üliõpilane Villu TAMUL

Arstiteaduskonnast

professor Jüri SAARMA, kateedrijuhataja professor Ants RULLI, kateedrijuhataja dotsent Uno PODAR, dotsent Boris LUIK, dotsent Virve KASK, dotsent Mart KULL, assistent Sulev MARAMAA, insener Mart SAARMA, II k. üliõpilane Toomas TIKK, VI k. üliõpilane Maike PARVE

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast

vanemõpetaja Ain HEINARU, III k. üliõpilane Tõnu KURREL

Filoloogiateaduskonnast

professor Paul ALVRE, dotsent Richard KLEIS, dotsent Valeri BEZZUBOV, vanemlaborant Tiiu OJANURME, vanempreparaator Vilma SÜTT, IV k. üliõpilane Ele LÕHMUS

Füüsika-Keemiateaduskonnast

dotsent Osvald SEEMAN, dotsent Aleksander PAE, vanemteadur Ülo HALDNA

Kehakultuuriteaduskonnast

dotsent Silvia OJA, III k. üliõpilane Tõnu SUURMÄGI

Majandusteaduskonnast

vanemõpetaja Vambola RAUDSEPP, stažöör Liia TATTER, IV k. üliõpilane Aili KASE, II k. üliõpilane Ivar-Raimond OOSALU

Matemaatikateaduskonnast

kateedrijuhataja dotsent Olaf PRINITS, vanemõpetaja Tõnu MÖLS, IV k. üliõpilane Peeter NORMAK, III k. üliõpilane Jüri LIPPUS

Õigusteaduskonnast

III k. üliõpilane Raul NARITS

Kaugõppeosakonnast

metoodik Aino JUURSOO

Majandusosakonnast

koristaja Ida JAANSOO, autojuht Kalev UUDAM

Vanemtöödejuhataja jaoskonnast

elektrik Julius JÄNES

Teaduslikust raamatukogust

restauraator Virve NAGEL

(Järg lk. 2)

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 14 Esmaspäeval, 29. aprillil 1974. a. XXVI aastakäik

AR

Rahvaste sõpruse päevad

▲1

4▲

2▲

▲5

▲3

1 Sõprusballi avamine. Laval on rektor ja külalised.
2 Hispaania fotonäituse avamiselt TRÜ kohvikus.
3 Mi-Fa-74» konkursi laureaat trio «Kultuur ja Elu» esitamas liivi rahvalaulu.
4 Mälestushetkelt vennaskalmistul.
5 Sangaste lossi kontserdil tuli esiettekandele Mati Kuulbergi «Kontsert-apassionata».

Jüri Laane ja Leo Schotteri fotod.

Ball «Vanemuises»

oli rahvaste sõpruse päevade keskmine, ühtlasi keskne sündmus. Laupäevaõhtuse peo avas rektor A. Koop, soovides seda õhtut näha inimliku sõpruse sümbolina. Tervitatakse. Debrecenlane ütles nii: «Meie tulime Eestisse väga hea meelega. Sugulasrahvaste juurde on alati väga hea külla tulla». Veszpremlane tervitab see-eest terve madjarite soo nimel. Ungarlastel on hea, sest neil on ammu üks oma mees Tartus: V kursuse füüsik Imre Hegedüs, kes nüüd tõlgib. Järgnevad veel Leningrad, Kiiev, Vilnius, Poola, Tbilisi, Kutaisi, Petrozavodsk. Mõni proovib midagi eesti keeles öelda, kasvõi «aitähki». Ja kui see õnnestub, või ka siis, kui mõni sõna kohe ei meenu ning tervitusse paus tuleb, on saal alati täis rõõmsat elevust. Edevad inimesed need eestlased, väikese rahva asi vist. Tütarlaps kõige kaugemast kandist, Samarkandist, kutsub külla. Tänan. T. Koldits tänab orgkomitee nimel. Kõlab «Gaudeamus igitur». Seejärel astuvad lavale neli pioneeri ning nende «Olgu jäämeile päike» saatel kerkib saali kohale üheksa õhupalli. Nüüd teadustab Igor Gräzin esinema TRÜ naisvõimlejad R. Kudu juhatusel. (Ta tegi seda siis ja edaspidi vaid eesti keeles ja võis jääda mulje, et külalised temast küll aru ei saa. Õnneks istusid nad kõrvuti oma güdidega.)

Niisiis võidi kolme pala ulatuses nautida tütarlaste sarmi ja paiguti üsna vallatuid liigutusi muusika saatel. Mõistlik oli, et trio Karja-Tulp-Tamm alguses laulis. Neid kiita pole enam vaja, liiatigi ei laulnud nad laulu «Oi need sinavad veed» (vt. «TRÜ» ülevaadet viimasest lauluvõistlusest). Rahvatantsijad H. Mikkeli juhatusel tegid järjekordselt au oma «teenelise» nimetusele. Kindlasti revideerib mõnigi pärast «Kuketantsu» oma eelarvamusi selle kunstiliigi suhtes. Kui võrrelda seda, kuidas rahvas kedagi vastu võttis, jääb mõistmatuks «Mi-Fa-74» paremusjärjestus. «LL» (A. Lepikson ja L. Laidre) polnud seda, mis ülalmainitud trio, ega ka ansambel vennad Riimaad + Jaak Männik. Mis veel publikusse puutub, siis oli ta heatahtlik ja lõi kätega takti kaasa. Seda ei juhtu tihti, oleme kord säärased, kes palumise peale naljalt kaasa ei plaksuta, laula ega löö. I osa nael oli füüsikute traditsiooni jätkav «Kultuur ja Elu» (nimed peaksid teada olema). Nendime, et nende etteastes oli tõesti nii kultuuri kui ka elu.

Teise osa avas Kutaisi segaansambel (mehed-naised, kitarrid-pasunad) «Aija-3500». Ja seda avamist jätkus päris kauaks. Kõigepealt hakkas üks võimendaja streikima aga see on ka arusaadav: kaugelt tulla, paljugi, mis võib lahti logiseda. Lõpuks saadi hääled sisse ja kohe keerati gaas põhja. Kuigi meisterlikkuselt omas laadis neile etteheiteid ei saa teha. Paistis, et just selline esinemistüüp meie noorte seas laineid ei löö. Lisaks oli ka nende konfereerimismaneer harjumatu.

Seda, mida ei suutnud lavatäis pille ja inimesi, tegi Savarš Mikaeljan Jerevanist üksinda — rahvas elas kaasa. Saates end klaveril ja pärast kitarril, taandus hingestatud esinemisel ajutiselt õhtu lõbus meelsus. Tema lauludest, eriti ainsast armeeniakeelsest, kandus saali masendavat protesti, nukrust ja traagikat.

«Ega te prantsuse filoloog ei ole?»

«Ei, õpin geoloogiat .Aga laulan peamiselt selles keeles.»

«Miks?»

«Charles Aznovour on ka sünnilt armeenlane... Tema mõju oli mu esinemises kindlasti märgata.»

Seda millega sai hakkama ungarlane Lajos Balogh, ei usuks, kui ise poleks näinud. Üks tema laul, mis täielikult vaid sõnadele «mängis», tõi talle õhtu ovatsioonid nr. 1.

«Eesti keel on päris korralik?»

«Ei, ega ma seda ise ei oska. Laulu sõnad tegi üks tuttav ja Imre, teie koolikaaslane, tõlkis eesti keelde.»

Tegelikult jah, viimased sõnad — «Staadioni tänavale» — eeldasid kohalike olude lähemat tundmist.

Eeskava lõpetas Jeržy Woyczek, kes kahe aasta eest samal laval laulis. Ainult et nüüd oli Woyczekeid ja lauljaid kaks — Jeržy on naise võtnud. Ta vaheldumisi kõneles ja laulis inglise keeles.

O. Osolin (klubi diskoteek): «Tegi traditsiooniliseks Dylani-stiilis lugusid. Country-folk. Meie lavadel harvanähtav kitarrisaade, teiste poolakatega ei tea võrrelda. Duo võib vabalt üle keskmise tasemega folk-gruppide hulka arvata. Kahju, et ta pidi tüdinenud ja väsinud publikule laulma.»

«Jeržy Woyczek, kuidas selle instrumendi nimi on, millel Teie abikaasa vahepeal mängis?»

«Kazoo. Kusagilt Ameerikast, vist Kariibi mere saartelt. Töötab samal põhimõttel kui meie kammipill.»

«Kes esinejatest kõige enam meeldis?»

«Need noormehed frakkides («Kultuur ja Elu» — M. M.).»

«Ja viimane küsimus: kuidas Teie abikaasa nime kirjutada, ühe või kahe y-ga?»

«Krystyna.»

Eeskava kohta, kui teise osa algus välja arvata, võib öelda ühe sõna: tore. Meeldiv, et see kehtib ka ülikooli esinejate suhtes.

Järgnes tants («Keel, Nahk ja Poogen»), aga seal midagi erilist ei juhtunud. Pealegi lõppes see päris kähku.

MIHKEL MUTT

Puhkpillimuusikat kuulamal

Laupäeval, 27. aprillil kell 19.30 EPA aulas

TPI — TRÜ — EPA

puhkpilliorkestrite kontsert. Pääsmed müügil EPA-s enne kontserti.

Näitus kohvikus

TRÜ kohvikus on avatud ENSV Riikliku Kunstiinstituudi disaini kateedri üliõpilaste iseseisvate tööde näitus, üle 20 tuši- ja kollaažitehnikas kompositsiooni. Näitus on avatud kuu aega.

1.mai ☆ 1.mai ☆ 1.mai ☆ 1.mai

TRÜ rektori käskkiri

II. Avaldan kiitust:

Ühiskonnateaduste kateedritest

kateedrijuhataja professor Mihhail BRONŠTEINILE, professor Leonid STOLOVITŠILE, dotsent Lembit KIIGELE

Ajalooteaduskonnast

professor Hilda MOOSBERGILE, dotsent Vilma TRUMMALILE, laborant Heli LINNARTILE, üliõpilastele Merle NUIALE, Helgi LUIGELE, Hilli KARULE, Maire MEEMALE

Arstiteaduskonnast

dotsentidele Heinrich PETLEMILE, Artur LINNULE; assistentidele Malle NIIDULE, Aleksander ŠEFFERILE, Väino MANDLILE, Peet-Henn KINGISEPALE, Jüri SAMARÜTLILE, Jaak UIBULE, Uno LEISNERILE, Dagmar KULDEVALE; vanemlaborantidele Tamara ETTILE, Mai VÄLJAOTSALE, Maret LAASPERELE; laborant Helve PARKSEPALE; üliõpilastele Ulvi LETERMOLE, Liidia DALTONILE, Sirje SOKOLOVALE, Ann KARULE, Elsa KREMMILE, Helve OJAVEERILE, Toomas ERNITSALE, Alvydas JOUCEVICIUSELE

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast

nooremteadur Ille PALMILE, üliõpilasele Juhan VOISTILE

Filoloogiateaduskonnast

vanemõpetajatele Ellen TURULE, Tatjana MURNIKOVALE, Helle LEEMETSALE, Helle HEITERILE; õpetajatele Maria MATINALE, Eda TAMMELOLE,; laborant Ilmar ANVELDILE; üliõpilastele Helle RÜMMELILE, Valentina REINHOLDILE, Liina KOTRILE, Aire MUNAKULE, Mart UMMELASELE, Karl LEPALE, Vladimir PAPERNOILE

Füüsika-Keemiateaduskonnast

dotsent Aksel HAAVALE, vanemõpetaja Heldur KEISILE, nooremteaduritele Aino PIHLILE, Maire TAMMELE; vaneminsneridele Eino MÕTTUSELE, Malle MOLDAULE; vanemlaborant Lembit SOSSILE, insener Leonore TARRASTELE, aspirantidele Harri FAIMANILE, Ants HALJASTELE, Harri TIPPILE, Henn VOOLAIULE; meister Maive OTSALE; üliõpilastele Noeme DANZIGERILE, Koit MAURINGULE

Kehakultuuriteaduskonnast

dotsent Heino AUNINILE, vanemõpetaja Evald MÄEPALULE, aspirant Jaan KOKOLE, vaneminsener Artur TANNILE, preparaator Amanda AIDNIKULE, üliõpilastele Angelina VÕSSOTSINALE, Saima KÕNNILE, Sirje SOOSUULE

Majandusteaduskonnast

assistent Priit PEETSILE, nooremteadur Kersti RÄMMALILE, üliõpilastele Riina KIVIKASELE, Helle KOPPELILE, Evi SABRELE, Svetlana PAŠIGOROVALE

Matemaatikateaduskonnast

dispetšer Endla KAASIKULE, vaneminsener Asta ZIRGULE, insener Julius SAARINGULE, üliõpilastele Urve KAINILE, Liivi LAANOJALE, Toivo MOGOMILE

Õigusteaduskonnast

vanemõpetaja Heldur SAARSOOLE, laborant Üllo TARMALE, üliõpilastele Anu KÜNNAPILE, Maie EHALALE, Rein KIVILOOLE, Jüri GINTERILE, Viive KÄRBILE

Majandusosakonnast

koristajatele Emilie VALLOLE, Leida MÖLDERILE, Pauliine JUUDASELE; dispetšer Sirje OLMRELE; masinakirjutaja Aleksandra TSIKINALE; tõlk Nelli KIMILE

Teaduslikust Raamatukogust

osakonnajuhataja Kaljo LEPIKULE, filiaalijuhataja Siiri LUTSULE, sektorijuhataja Ida NOPPELILE, vanembibliograaf Imbi PELKONENILE

Trüki- ja kirjastusosakonnast

vanemtoimetaja Vaike LANGILE, toimetaja Reet KOLBAKOVALE, trükivormide kopeerija Magda KOOGILE, brošeerija Helve MÕTUSELE

Vanemtöödejuhataja jaoskonnast

puuseppadele Nikolai LUSTILE, Aleksander OTSALE, Ain JURSILE; maaler Leili KÕLLI-LUISKILE, laudsepp Hannes PEETSOLE, santehnik Endel RUMVOLDILE

Maipühade üritused

30. aprillil
kell 14 TRÜ aulas pidulik aktus,
kell 19 TRÜ kohvikus muusikaõhtu,
kell 20 TRÜ klubis maiball.

1. mail
kell 12.30 mairongkäiguks kogunemine Akadeemia tänavale,
kell 19 TRÜ kohvikus muusikaõhtu,
kell 20 TRÜ klubis puhkeõhtu.

Fortuunalaulude kontserdist

Saksa heliloojast Carl Orffist ja tema loomingu suursaavutustest «Carmina Buranast» ja «Carmina Catullist» on eriti palju viimasel ajal kõneldud. Kõneldakse sellepärast, et Orffi helitööd püsivad mitme eesti koori repertuaaris, kuid kõneldakse veel sellepärast, et muusika interpretatsioon seda väärib.

Kolmandat korda laulsid sel hooajal täissaalile «Carmina Buranat» 18. aprillil TRÜ Akadeemiline Naiskoor (koormeister V. Uibopuu) ja TPI Akadeemiline Meeskoor (koormeister A. Üleoja) Eesti Raadio Sümfooniaorkestri saatel. Dirigeeris ENSV teeneline kunstitegelane Eri Klas.

Raske on määratleda, miks just see helitöö meie publiku seas niisugust huvi on äratanud. Ühelt poolt muusika-rütm, mille liikuvus määrab meloodia mõjulepääsvuse, omalaadne filigraansus ja samas tohutu jõud, monumentaalsus. Teiselt poolt teema kui selline — noorus oma soovide, spontaanse eluröömu avalduste, kirgede ja hõiskamisvõimega.

Saatuseratta pöörlemine, röömu vaheldumine kurbusega, ebaõnne asendumine õnnega, kevad, igatsus armastuse järele, noolipilduv Amor, röövm armastada ja olla armastatud ja jälle saatuseratas, kõike muutev, igavesti pöörlev.

Niisugune on «Carmina Burana» sisu, nüüd aga selle vahendamisest ja vahendajatest.

Teos on eelkõige lavaline kantaat ja nõuab seega mitte tavapärast «mahalaulmise» oskust, vaid ka teatavat näitlejameisterlikkust ning head häälematerjali. Laulda võib nii ja teisiti, aga on vaid üks laulmisviis, mis kuulajat vapustab. Ja antud juhul oli vapustus tugev, sest muusikale, mis seda tekitada võiks, pole alati vahendajat.

Juba algus kätkeb endas suurejoonelisust, ulatuslikkust («Fortuna Imperatrix Mundi» — «Saatus — maailma valitseja»), kus muusika saavutab tohutu laiuse, mahutades endasse kiiretempolisi hargnemisi, keskendudes meeleoludesse, millesse samm-sammult lisanduvad ahastus, meeleheide kaotuse pärast ja inimese võimetuse tunnetamine saatuse ees.

Mõjule pääsesid tugevad forted, nüansseeritus ja oskus edasi anda ürgset, võimsat helidemängu, kuigi tundus, et naiskoor vastava meeleolu rohkem lõpuosasse kui algusse viis.

«Primo Vere» («Kevad») ja «Auf dem Anger» («Aasal») üllatasid õhuliste sopranikäikude ja värvikuse poolest. (Seda eriti osas «Kaupmees, anna mulle värvi...», kus esitatu jättis mulje, nagu kaupmees tõepoolest kõik oma värvid välja oleks jaganud!)

Meeskoori elulisuse ja kindluse väljendus saavutas maksimumi «In Taberna» («Kõrtsis») osas. Meeldis täpsus, rõhutunnetus, ühtsus.

Baritoni (Tiit Kuusik) ja metsosoprani (Laine Mustasaar) soolod elustasid kontserti teatava mänglemise oskusega, kusjuures esimene tõi kuulajani teatraalset vaimustust, teiselt aga jäi kõlama kaeblev, mahlakas väljendusviis.

Kantaadi kõige huvitavama lahendusega osaks kujunes «Cour D'Amours» («Armastuse palee»). Selles oli nii ülevoolavaid tundeid, tõrjuvust kui ka edevusemängu. Esitatu õigustas pealkirjas väljendatud mõtet, lastes meeleoludel sulada juubeldustesse «Ave formosissima'ga» («Tervita, imekaunis»).

Puudusena võiks märkida siin sopranite partii liigset rõhutamist, mis solist Kaie Konradi (sopran) soolo kõrval tugevaks jäi.

Meeldivast küljest näitas end aldirühm, kasvatades meloodiasse vahetut ekspressiivsust.

Hõiskamine ja oskus hõisata, lasta rõõmul vabalt voolata, viia muusikasse pinge ja kasvatada see äärmuslikkuseni, et lõpetada kõrgpunktiga ja seejärel vastandada hoopis uus meeleolu — terav, sünge, pidulik. «Fortuna Imperatrix Mundi» kõlas siin kokkuvõtvana, erinevalt algusosale enam mitte midagi tõotavana.

Võiks öelda, et Orff on loodud laulmiseks noortele, veel väljakujunemata ja end painutada laskvatele häältele, mis pääsevad mõjule vaba esinemislaadiga.

Eri Klas, kes kahest üliõpilaskoorist ja Eesti Raadio Sümfooniaorkestrist täiusliku instrumendi, oskas võtta maksimaalse, tehes seda kiiresti, energiliselt, täpselt. Et see tal õnnestus, selles veenis kuuldu.

Ja ikkagi on hea tõdeda, et «Carmina Burana» niisuguse esitusvormi saavutas, mis normideta normini välja jõudis.

LIVIA VIITOL

A. KOSSÕGIN ja A. KOOP meie saadikukandidaadid

22. aprilli hommikul kogunesid TRÜ kollektiivi esindajad aulasse esitamaks oma kandidaate NSV Liidu Ülemnõukogu Liidunõukogu Tartu valimisringkonnas nr. 767. TRÜ parteiaktiivi nimel tegi prof. Jaan Rebane ettepaneku esitada kandidaadiks NLKP Keskkomitee Poliitbüroo liige, NSV Liidu Ministrite Nõukogu esimees Aleksei Kossõgin. Seda ettepanekut toetasid järgnevad sõnavõtjad professor A. Uustal ja dotsent J. Kalits. TRÜ kollektiivi ja parteiorganisatsiooni poolt esitas J. Kalits saadikukandidaadiks veel ülikooli rektori professor Arnold Koobi, kes on Ülemnõukogu praeguse koosseisu saadikuna tõestanud oma võimekust sel vastutusrikkal ühiskondlikul tööl, kusjuures ta on alati silmas pidanud meie vabariigi, linna ja ülikooli huve ning vajadusi.

Ülikooli komsomolikomitee sekretär T. Koldits toetas soojalt A. Kossõgini ja A. Koobi kandidatuure, rõhutades nende seltsimeeste suurt autoriteeti ja populaarsust üliõpilasnoorsoo hulgas. Esitatud kandidatuure toetas oma sõnavõtus ka prof. J. Saarma.

Koosolek otsustas üksmeelselt esitada Aleksei Kossõgin ja Arnold Koop saadikukandidaatideks NSV Liidu Ülemnõukogu Liidunõukogusse ning palus nende nõusolekut kandideerimiseks. A. Kossõginile saadeti vastav telegramm. Koosolekul valiti esindajad valimiseelsetele nõupidamistele.

Valimiskampaania ülikoolis jätkub.

MEIE PANUS

Lenini 104. sünniaastapäevale pühendatud laupäevak on möödas ja aeg on tehtut kokku võtta. Lisatud tabelist võib iga ülikooli allüksus näha oma osa ülikoolis ja kaaluda, kas see on suur või väike. Sel aastal organiseeriti laupäevak suurel määral parteiorganisatsioonide initsiatiivil ja nende kaudu. Ka andmed on tabelis antud vastavalt. Tundub, et edaspidigi võib seda viisi kasutada.

Eelmiste aastatega võrreldes kulges sel aastal laupäevak ladusamalt ja resultatiivsemalt. Meie põhiliseks ülesandeks oli heakorrastustöö, mida sai tänavu rohkem tehtud kui mullu. Niisamasugune oli ka ülelinnaline resultaat. Tartus võttis laupäevakust osa üle 55 tuhande elaniku. Meie kollektiivi 5750 laupäevakulist moodustas sellest märkimisväärse osa. Põhiline töö tehti ära ülikooli hoonete ja nende ümbruse heakorrastamisel. Noored olid hakkajad ka Toomemäele pühadeilmet andma. Eriti hoogne oli komsomoliorganisatsiooni töö ühisel Toome korrastamisel 19. aprillil. Peale meie üliõpilaste töötasid tol päeval Toomel ka meie külalised — rahvaste sõpruse päevadest osavõtjad.

Linna objektidele pidime saatma 130 inimest. Tegelikult läks üle 600. Lõviosa neist moodustasid Arsti-teaduskonna üliõpilased, kes näitasid head eeskuju linna kliinilise haigla ja sünnitusmaja heakorrastamisel. Oma organiseerimistaseme ja tulemuste poolest on tänavusel laupäevakul kõigile eeskujuks just Arstiteaduskond, kus organisaatoriks oli eelkõige prodekaan E. Tallmeister. Tundes rahuldust laupäevaku üldisest kordaminekust, ei saa siiski märkimata jätta, et nii mõnedki teaduskonnad ja osakonnad töötasid ilmselt alla oma võimete, demonstreerisid ükskõikset suhtumist üldrahvaliku ürituse suhtes. Parteiorganisatsioonide lähemaks ülesandeks on läbi arutada laupäevaku tulemused, need üldistada ja teha järgmiseks aastaks vastavad järeldused.

K. S. REBANE,
EKP TRÜ komitee liige

	Ülikoolisisene korrastustöö	Toomemäe korrastamine	Abi teistele asutustele	Kokku osavõtjaid	Tunde kokku
1. Administratiiv-maj. osakond	408	—	—	408	1830
2. Ajalooteaduskond	117	179	30	326	980
3. Arstiteaduskond	532	174	592	1298	6620
4. Biol.-Geograafiatead.	541	—	—	451	1820
5. Filoloogiateaduskond	89	239	25	353	1010
6. Füüsikaosakond	324	30	19	373	1200
7. Keemiaosakond	224	20	—	244	1000
8. Kehakultuuritead.	242	50	—	292	1500
9. Majandusteaduskond	373	51	28	452	1800
10. Matemaatikateaduskond	380	75	—	455	1800
11. Sõjanduse kateeder	560	—	—	560	1300
12. Teaduslik Raamatukogu	145	—	—	145	870
13. Ühiskonnateaduste kat.	82	—	—	82	250
14. Õigusteaduskond	211	40	—	251	720
15. 0-kursus	—	60	—	60	300
Kokku	4138	918	694	5750	23000

Tahame teile laulda

Ühel möödnud nädalavahetusel käis ülikooli kammerkoor esinemas Lätimaal. Lauldi Straupe kontserdisaalis (endine lossikirik) ja Sigulda uues moodsas klubis. Kaastegevust pakkus Cēsise Muusikakooli kammerorkester Igor Grapsi juhatusel. Kavas oli põhiliselt klassikaline muusika. Ühiselt kanti ette Mozarti «Nokturnid». Lossikiriku akustika ja kontserdiks hästi ettevalmistunud kammerorkester suurendasid musitseerimisrõõmu.

Vastuvõtt oli toetav ja innustav, toredaks üllatuseks kärmelt korraldatud õhtulaud sealsamas Straupe lossis. Meile pakuti lätlaste rahvustoitu — zirni't. Cēsises ja Siguldas näidati omakandi kaunimaid kohti (Cēsise ordulinnuse varemed, Gauja jõe ürgorg, liivakoopad, Turaida linnus). Olime esimesed külalised ühel veel ametlikult avamata kunstinäitusel.

Pärast kontsertreisi pole olnud mahti reisiväsimust põdeda. Koor keskendub uueks esinemiseks, seekord kodulinlaste ees. Ta astub teie ette poodiumile **pühapäeval kell 21 ülikooli aulas. Kaasa teeb Tartu Muusikakooli keelpilliansambel. Kontserdikava esindab muusikat XV kuni XIX sajandini.**

Ootame kohtumist publikuga!

P.-E. RAUDPUU

Programmõpe eile, täna, homme

(Algus «TRÜ» nr. 12)

VEIDI AJALOOST

Programmõppe ajalugu on põhiliselt õpimasinate ajalugu. Seadmeid, mis signaliseerivad tegevuse õigsusest, konstrueeriti mitmete autorite andmeil juba 2000—3000 aastat e. m. a. Keskajal loodi ratsarüütlite väljaõppeks seade, mis reageeris piigitorke täpsusele. Pöörlevale alusele paigutatud märklaua külge oli kinnitatud pikk ais. Ebatäpse piigitorke korral andis see rüütlile «tagasiside signaali» tugeva hoobi näol.

Esimene õpimasin patenteeriti juba 1866. a. Selle konstrueeris ameeriklane G. Skinner. Sajandivahetusel loodi hulgaliselt õpimasinaid, küll vaimselt vähearenenud õpilaste õpetamiseks (Ordahl, 1915. a.), küll päästikule õige vajutamise treenimiseks tulistamisel vintpüssist (English, 1918. a.) jne. Enamik nendest ei leidnud laiemat praktilist rakendust. Erilist nõrkust õpimasinate konstrueerimise vastu võib täheldada ka meie päevil. Aastail 1962—65 konstrueeriti NSV Liidus üle 300 mitmesuguse õpimasina. Veel 1971. a. esitati 90 avaldust autoritunnistuse saamiseks õpimasina loomise eest, autoritunnistus anti vaid 12 õpimasinale.

Vaadeldes programmõppe teket lahus küberneetika arengust, tuleb programmõppe loomise aega otsida 1920. aastatest USA-s. Ajal, mil teadmiste, oskuste ja vilumuste kontrollimiseks võeti kasutusele testid, konstrueeris tuntud psühholoog S. Pressey, keda ameeriklased kutsuvad hellitavalt programmõppe isaks, seadme, mille abil sai kontrollida teadmisi testimeetodil. Programmõppe ideede taassünniks juba uuel kujul loetakse samuti ameerika psühholoogi B. F. Skinneri artiklit «Õppimisteadus ja õpetamise kunst», mis ilmus 1954. a. Programmõppe ideede leviku algus Nõukogude Liidus 1962. a., ühtis küberneetika nõukogude koolkonna tekkega. Esimene eestikeelne sõnum programmõppest ja õpimasinatest ilmus samuti 1962. a. ajalehes «Edasi».

OLUKORD TÄNAPÄEVAL

Käesolevaks ajaks on lõppenud programmõppe arengu esimene, ideede populariseerimise ja tutvustamise periood ning alanud järgmine, põhiprobleemide laiaulatusliku ja põhjaliku uurimistöö periood. Programmõppe astumist uude arenguetappi konstateeriti 1969. a. nii rahvusvahelisel seminaril Bulgaarias kui ka V Vene NFSV programmõppe ja tehniliste õppevahendite alasel konverentsil Moskvas. Kõikides enamarenenud kapitalistlikes riikides on asutatud programmõppe alase töö organiseerimiseks ja koordineerimiseks vastavad keskused, antakse välja teaduslikke ajakirju programmõppest ja tehnilistest õppevahenditest.

Kõrgemate koolide informatsioonitsentri andmeil oli NSV Liidus 1972. a. 650 laboratooriumi ja uurimisrühma, kes tegelesid õppeprotsessi uurimisega kõrgemas koolis. Neist 300 uurisid programmõppe teooriat, metoodikat ja rakendusvõimalusi, 200 õppetöö teadusliku organiseerimise mitmesuguseid probleeme ning 150 üliõpilaste kommunistliku kasvatuse küsimusi. Programmõppe teoreetiliste ja rakenduslike probleemide uurimine on võetud teadusliku töö plaanidesse enam kui 150 kõrgemas koolis.

Õppeprotsessi täiustamise ja mitmekesistamise eesmärkidel kasutab programmõpet rohkem kui 500 kõrgemat kooli meie maal. Neist 350-s toimub programmõppe ideede realiseerimine ilma õpimasinateta trükitud programmõpimaterjalide baasil, mis peaksid olema kättesaadavad kõikidele õppeasutustele. Kõrgemate koolide informatsioonitsentris on registreeritud 467 programmõpikut ja -õpimaterjali 23 õppeaine jaoks. Materjale programmkontrolliks on koostatud ligi 500, mille abil võib kontrollida üliõpilaste teadmisi 24 distsipliinis.

Arvukalt on korraldatud programmõppe-alaseid teaduslikke konverentse. Üks esinduslikumaid toimus 1972. a. kevadel Riias. 1972. aastaks planeeritud konverentside kohta korraldas kõrgemate koolide informatsioonitsenter ka küsitluse, millele vastas 520 kõrgemat õppeasutust. Selgus, et 180-st planeeritud konverentsist oli 154 pühendatud õppeprotsessi tõhustamise küsimustele. Arvult kõige rohkem — 61 konverentsi oli programmõppe ja tehniliste vahendite kasutamise alalt. Järgnesid õppetöö teaduslik organiseerimine ja üliõpilaste ajabüdžeti uurimine vastavalt 37 ja 13 konverentsiga. Toodud arvud kõnelevad ilmekalt sellest, et enamik kõrgemaid koole on õigustatult esiplaanile seadnud õppeprotsessi täiustamise probleemid, millest omakorda üks keskseimaid on programmõppe.

TULEVIKUPERSPEKTIIVE

Nii programmõppe lähem kui ka kaugem tulevik on seotud mitmesuguste õpimasinate ja elektronarvutite kasutamisega õppeprotsessis. Ameerika Ühendriikide, Jaapani, Inglismaa ja teiste arenenud kapitalistlike riikide hariduseskspertide arvamuste kohaselt on käesoleva sajandi 70-ndate aastate lõpul õpimasin üsna tavaline, kuid väga perspektiivne nähtus õppeprotsessis. Lähtudes õpimasinate patenteerimise dünaamikast, võib piisava tõenäosusega kinnitada, et lähemail aastail antakse NSV Liidus igal aastal seeriatootmisse umbes 30 õpimasinat. See on aga üle 5 korra vähem kui Prantsusmaal ja 7—8 korda vähem kui Ameerika Ühendriikides, ning näitab, et programmõppe tehniliste vahendite patenteerimises ja tootmises jääme nendest riikidest veel maha.

Programmõpet võib ka tulevikus kasutada ilma õpimasinateta või odavate ja lihtsate tehniliste seadmete abil, kuid täiesti adaptiivsete õpiprogrammide realiseerimine, mis esitavad õppematerjali, lähtudes iga konkreetse õppija eelteadmistest, võimetest ja psüühilistest iseärasustest, on jõukohane vaid elektronarvutitel baseeruvatele õpimasinatele. USA-s töötab 1960. aastate algusest alates kümmekond arvutuskeskust, millel baseeruvad adaptiivsed õpikompleksid. Üks tuntumaid elektronarvutil põhinevaid õpikomplekse on Illinoisi ülikoolis väljatöötatud süsteem PLATO, mida demonstreeriti ka läinud aasta lõpul Moskvas rahvusvahelisel õppevahendite näitusel «Koolivarustus 73». Süsteemi PLATO kesksek lüliks on arvuti SYBER 70, mis on ühendatud 32 piirkondliku juhtimisseadmega. Neist igaüks võib omakorda reguleerida kuni 32 õppijatele määratud juhtimispuldi — terminali tööd. Seega võib süsteem PLATO juhtida üheaegselt ligi 1000 õppija tegevust ning lahendada samaaegselt ka teaduslikke probleeme. Õppija ja arvuti vahel kulgeb vabas vormis dialoog, kusjuures vastused sisestatakse 64 klahvist koosneva klaviatuuri ning erilisest plasmast valmistatud paneeli abil. Õppija igale vastusele annab arvuti vähem kui 0,1 sekundi jooksul hinnangu ning situatsiooni või probleemi üldiseloomustuse vastavalt õppija poolt pakutud lahendusele.

Asetades rõhu õpimasinate loomisele ja elektronarvutite senisest ulatuslikumale rakendamisele õppeprotsessis tekib oht jätta kahe silma vahele programmõppe sellised fundamentaalsed küsimused nagu teooria ja metoodika. Kasutamata jäänud õpimasinate ajalugu on küllalt rikas tõestamaks, et uute õpimasinate rakendamine ei ole kaugeltki ainult puhttehniline probleem. Tähtis on, et tehnilistele lahendustele jõuaksid järele ka programmõppe teooria ja metoodika alased uuringud, sest nendest sõltub lõppkokkuvõttes kogu programmõppe tulevik.

A. TÕLDSEPP

21. aprill

«Minu järel, sammu marss,» ütles rektor prof. A. Koop ja seadis sammud Tähtvere pargist välja, mõnisada tudengit kannul. Nii nad kõndisid mööda Põltsamaa maanteed. Esialgu vingena tundunud tuul ei olnudki nii vinge ja päike muudkui paistis. Nähti seal kõndimas ametiühingukomitee esimeest H. Kaburit ja spordiklubi esimeest A. Pisukest, Hansonid ja Saarsood olid tulnud terve perega.

Kust tulek, kuhu minek?
Helve Ungeri foto.

«Ei ole korda ülikoolis,» arvas vabariikliku spordikomitee esimees J. Unger, kui nägi, et paari kilomeetri pärast nii mõnigi tudeng ei kõndinud mitte rektori j ä r e l, vaid hoopis tükk maad eespool. Ütles, aga eemaltki oli näha, et sedasorti «korralagedus» mehi muretsema ei pane.

Umbes 6 kilomeetrit käidud, tekkisid lahkarvamused. Esimesed mehed tõttasid kärmel sammul Tallinna suunas, terve rodu kangeid naisigi kannul. Aga mõned — neid oli 393 — arvasid paremaks võtta suund Rahinge poole. Õige varsti, 15-kilomeetrise matka kontrollpunktis said nad oma osavõtjakaardi ja ühe 10-kopikalise vahetada rõõmsailmelise matkatunnistuse vastu. Kõige kärmemini jõudsid seda teha Toomas Veerman, Tõnu Nurme ja Ester Nom bioloogia III kursuselt, Mare Armsa, Maila Krimal ja Anu Kurvits matemaatika IV ning Tiit Kööbi ravi IV kursuselt.

Pealinna poole rühkijatel jätkus üksmeelt mõneks kilomeetriks. Siis peatas 20-ga märgitud tähis mõned neist. Enamik jätkas siiski teed. Number 25 juures pidas 69 inimest paremaks tagasi keerata. Aga 83 kangekaelset (nende hulgas Kehakultuuriteaduskonna dekaan A. Viru) suudeti peatada alles teispool Kärevere silda, kus oli 30 km kontrollpunkt. Ei jäänud matkakaardist ilma nemadki ning lugeda võisid nad sealt, et käisid rõõmsa tujuga ja reipal sammul TRÜ rahumatkal. Reipalt jah, lausa tantsides (II kursuse keemikud) või mõnel muul viisil lõbutsedes (Oigus I), mõned lausa suure jooksuga (paar kehakultuurlast ja I bioloog).

Et päike ikka edasi paistis ja sinililli ka lahkelt lubati korjata, siis võis matka igati õnnestunuks lugeda.

575 matkaja ning kehalise kasvatuse ja spordi kateedri (korraldajate) nimel

M. KIVISTIK

Õppejõudude lektooriumis

Esmaspäeval, 6. mail kell 16.15 kõneleb aulas rektor professor Arnold KOOP ülikooli ees seisvatest ülesannetest.

Kriminoloogia Laboratooriumis

TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi järjekordne ettekandehommik toimub pühapäeval, 28. aprillil k. a. kl. 12 TRÜ peahoone aud. 307. Ettekandega teemal «Kriminaalseaduste arengu suundi» esineb TRÜ kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri juhataja dots. A. Paltser.

ACTA DIURNA

Hiljuti esines ülikooli Teadusliku Raamatukogu direktor Laine Peep Moskva Ülikooli A. M. Gorki nim. Teaduslikus Raamatukogus «Töö teadusliku juhtimise» kursustel loenguga, mille eest pälvis nimetatud raamatukogu direktorilt kiituse.

Tuusikud

1974. a. suveks on Komiteest **täishinnalisi** maršruute:

võimalik tellida turismituusikuid.

Ametiühingu Olemas on veel järgmisi

Vabariiklikust

Krimm algusega	7. juulist,	20 päeva, hind	78.—	rbl.
Musta mere rannik	21. juulist	„ „ „	83.—	„
Taga-Kaukaasia	26. juulist	„ „ „	68.—	„
Gruusia sõjatee	26. juunist	„ „ „	88.—	„
Armeenia ja Must meri	8. juulist			
	28. augustist	„ „ „	99.—	„
Armeenia-Azerbaidžaan	26. juunist			
	6. augustist	„ „ „	104.—	„
Karpaadid	29. juunist	„ „ „	84.—	„
Taga-Karpaadid	26. juunist			
	7. augustist	„ „ „	78.—	„
Mägi-Krimm	31. juulist	„ „ „	72.—	„
Vanad Vene linnad	15. juunist			
	26. augustist	„ „ „	84.—	„
Stavropol	23. juunist			
	16. augustist	„ „ „	82.—	„
Ukraina-Moldaavia	7. augustist	„ „ „	104.—	„
Tšugovi jõgi (parvega)	27. juulist	„ „ „	73.—	„
Vuoksa jõgi (paadiga ja jalgsi)	20. juunist	„ „ „	68.—	„
Moskva-Astrahan (laevaga)	21. maist	„ „ „	96.—	„
	1. juulist	„ „ „	117.—	„
	19. augustist	„ „ „	169.—	„
	2. septembrist	„ „ „	159.—	„
	27. septembrist	„ „ „	166.—	„
	6. oktoobrist	„ „ „	141.—	„

Avaldused esitada koos tuusiku hinna tasumisega ametiühingu komiteesse hiljemalt 10. maiks.

Rahufondi

Nõukogude Liidu Rahukaitsekomitee võitleb järjekindlalt ja aktiivselt selle eest, et kogu maailmas valitseks rahu ja kõigil inimestel jätkuks elatusvahendeid. Selle eesmärgi saavutamist teenib RAHUFOND. Ka meie üliõpilased ja töötajad on rahufondi ettevõtmistest aktiivselt osa võtnud. Rahufondi TRÜ kaastöökomisjon on korraldanud mitmeid ülikooli isetegevuslaste kontserte, mille sissetulek on üle antud rahufondile, on käidud ühisel rahumatkal jne. Et aga võimaldada k õ i g i l meie kollektiivi liikmetel üles näidata oma head tahet rahuüritusele, otsustati kuulutada maikuu rahufondi annetuste kogumise kuuks. Organiseerimise on enda peale võtnud ametiühing. Annetusi võtab vastu igal teisipäeval ja neljapäeval kella 12—16 TRÜ ametiühingukomitee laekur L. Pikkat.

H. KABUR,
rahufondi TRÜ kaastöökomisjoni liige

RAAMATUID TALLINNAST

Toome Raamatukogu hoone töökorda saamine võtab veel aega. Põhiraskus on selles, et vastavalt spetsialistide komisjoni arvamusele jäävad lugemissaalide, abonemendi ja kataloogide ruumid kandekonstruktsioonide ohtliku seisundi tõttu lugejaile ka edaspidi suletuks.

Teisel pool trepikoda olevate ruumide vabastamine ja ümberehitamine kestab. See on nädalate töö. Kõigepealt peaks valmima abonement I korrusel endises desinfektsiooniruumis, siis uue perioodika lugemisruum II korrusel (endine käskkirjade ja haruldaste raamatute osakond, mis kolis Vanemuise t. 33). Lugemistoa sisseseadmine III korrusel (vana kataloogide ruumi ja lugemissaali vastas) nõuab fondide ümbertõstmist ning ennekõike ümberehitusi ja remonti nii Toomel kui ka Tiigi tänaval. Et säilitada kataloogide paigutust, on vaja hoolikust ja äärmist täpsust, seega ka aega. Veel puuduvad tööruumid komplekteerimise ja kataloogimise osakonnal, uute raamatute töötlemine on seiskunud.

Eesti NSV raamatukogude nõukogu arutas tekkinud olukorda. Abiks Tartu ülikooli raamatuvajajaile pakuti välja järgmist: **kõik diplomandid, üliõpilased, kes vajavad kirjandust teaduslikuks tööks, õppejõud ja teaduslikud töötajad esitagu oma konkreetsed nõuded raamatukogu soovisedelil õpperaamatukogu lugemissaali.** Soovid toimetatakse Tallinna, kus sealsed teaduslikud raamatukogud otsivad teosed välja oma fondidest. TRÜ Teadusliku Raamatukogu töötajad toovad nõutud raamatud kord nädalas Tartusse. Järgmisel nädalal saab raamatud õpperaamatukogu lugemissaalist kätte. Põhimõtteliselt on tegemist raamatukogudevahelise abonemendi lihtsustatud ja kiirendatud vormiga.

Senikauaks kui TRÜ Teaduslikul Raamatukogul ei ole pääsu oma kataloogide ja fondide juurde, kuni raamatukogu taas lugejaile avatakse, on abi lubanud ENSV Riiklik Raamatukogu, Tallinna Polütehnilise Instituudi Raamatukogu ja ka ENSV Teaduste Akadeemia Raamatukogu. L. PEEP

ÜTÜ

ÜTÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule ringi konverents — 27. ja 28. aprillil kell 14.15 p. h. 140. 27. IV — referaadid, 28. IV — ettekanded.

Meie ajalehe järgmine number ilmub 7. mail.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 2415. MB-03937.

Raamatupalat

РУССКАЯ СТРАНИЦА

Приложение к газете
«TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL»
№ 4
26 апреля 1973 г., пятница

С праздником 1 Мая!

Ректор А. Кооп:

Дорогие товарищи!

Почти столетие отделяет нас от того знаменательного события, когда Парижский конгресс Второго Интернационала провозгласил Первое мая международным праздником революционной солидарности рабочих. С тех пор этот праздник весны, радости и возрождения стал любимейшим праздником трудящихся во всем мире. В этот день революционные силы, борющиеся против империалистической реакции, демонстрируют свою волю и убежденность не прекращать борьбы до полной победы. Народы нашей страны и братских социалистических стран подводят итоги достижениям на трудовом фронте и на международной арене. Советскому народу и всем честным людям земли нашей есть чем гордиться, есть чему радоваться, есть во имя чего трудиться и бороться.

В канун этого замечательного праздника позвольте мне сердечно поздравить студентов и преподавателей, рабочих и служащих, весь коллектив университета с праздником весны и пожелать всем больших успехов, счастья и благополучия.

Дни дружбы

С 18-го по 21-е апреля в университете проходил традиционный праздник Дни дружбы, на который съехались студенты из разных вузов нашей страны и из-за рубежа.

19-го апреля, в пятницу, гости возложили венки на могилу Неизвестного солдата в парке Раади. В клубе подшефного совхоза «Сангасте», куда затем направились участники Дней дружбы, состоялась встреча гостей с комсомольским и партийным активом университета, которая закончилась вечером органной музыки.

«Гвоздем» программы следующего дня был вечер дружбы народов в концертном зале «Ванемуйне». В программе праздничного концерта, кроме выступлений наших студентов (трио «Культура и жизнь», ансамбль под руководством Ю. Карья, трио в составе братьев Рийма и Я. Мянник, ансамбль народного творчества под руководством заслуженного деятеля искусств Эстонкой ССР Хелью Миккель), были многочисленные выступления гостей — грузинского ансамбля «Айа-3500», солиста Саварша Михаэляна (Армения); народные песни под гитару пел наш старый знакомый — студент краковского университета Я. Войцек.

В воскресенье, 21 апреля, концерт для гостей был подготовлен уже в университетском клубе. При невиданном стечении народа играл известный таллинский ансамбль «Кукерпиллид».

Дни дружбы закончились в студенческом кафе, где собрались гости и весь комсомольский актив университета. В своей речи ректор А. Кооп, поблагодарив участников и организаторов этих дней, пригласил всех приехавших посетить нас и в следующем году.

XXIX студенческая научная конференция литературоведов

С 12-го по 14-е апреля в Тарту проходила очередная ежегодная конференция молодых ученых — студентов-филологов. На секции литературоведения было заслушано около 20 докладов по истории русской и советской литературы, поэтике, стиховедению. В работе конференции приняли участие гости из Москвы, Ленинграда, Еревана, Вильнюса, Пскова, Киева, Донецка. Конференция собрала большую аудиторию тартуских студентов, причем среди слушателей и участников прений на этот раз были не только филологи, но и специалисты в других областях. Первое заседание было посвящено творчеству Достоевского. Доклад М. Крамаренко (Тарту) «Пространство и время в повести Достоевского «Двойник» — пример имманентного прочтения текста, работа С. Евстратовой (Тарту) «Религиозно-эстетические поиски Достоевского и роман «Братья Карамазовы» касается проблем мировоззрения писателя. Неразработанная, но существенная для Достоевского тема стала предметом сообщения Б. Мержвинскайте (Вильнюс) «О юродивых героях Достоевского». В работе Т. Николаевой (Псков) рассматриваются некоторые вопросы формирования идейно-художественной структуры «Преступления и наказания». Авторы из трех городов, придерживающиеся различных методов, показали возможность разного подхода к материалу.

Если доклады по творчеству Достоевского предложили новую интерпретацию старых материалов, то работы историков древнерусской литературы и литературы XVIII века были посвящены, в основном, анализу недавно обнаруженных текстов (сообщения И. Азволинской (Ленинград) о неизвестном послании Иоанну Грозному и Е. Кукушкиной (Ленинград) о забытых текстах русской силлабической поэзии XVII века) в докладе Д. Буланина (Ленинград) «Классическая образованность на Руси в XVI в.» освещался неизученный вопрос истории культуры, доклады Т. Новиковой «Пословица в повести М. Чулкова «Пригожая повариха» и Н. Герасимовой «Метафора и символ в «Житии протопопа Аввакума» (Ленинград) — попытки анализа построения текста.

Работа М. Плюхановой (Тарту) «Об одной русской повести середины XVIII века» описывает структурные соответствия между повестью «История славного вора, разбойника и бывшего московского сыщика Ваньки Каина...» и документами следствия по делу Каина, хранящимися в ЦГАДА. В докладе поставлен вопрос о некоторых особенностях функционирования документа в качестве художественного текста.

Много споров вызвал доклад Т. Свербиловой (Киев) о «Пиковой даме», сочетавший несколько литературоведческих традиций. Доклад И. Паперно (Тарту) о переписке Пушкина — попытка описать множество писем, написанных Пушкиным и Пушкину адресованных, как целостный текст, организованный по принципам, свойственным творчеству Пушкина.

Среди работ по поэтике выделялись два московских доклада. Д. Магомедова в сообщении «О генезисе символа «мирового оркестра» в творчестве Блока» показала, что символ «мирового оркестра» у Блока восходит не к литературным источникам, а к музыкальной драматургии Вагнера. Вагнеровские реминисценции, прослеженные в стихах и статьях Блока, позволили «прочесть» ряд ранее «темных» стихотворений Блока.

Ю. Шичалин (Москва) в докладе «Конструкция символа и проблема символического единства пиндаровской оды» рассмотрел символ как триединство имени, образа и числа, которые интерпретируются автором доклада как время, пространство и вечность, чему в пиндаровской оде соответствует мир людей, героев и богов, а также троякая характеристика Хроноса.

На стыке поэтики и культурологии стоит работа К. Кумпан и И. Паперно (Тарту) «Шутовской маскарад императора Павла I», которая предлагает реконструкцию взгляда современника на павловскую эпоху, основанную на материале мемуарной литературы (в центре работы — записки Н. А. Саблукова). Авторы пытаются осмыслить позицию мемуариста (одно из возможных прочтений эпохи) как свидетельство карнавального мироощущения (в смысле М. М. Бахтина).

За пределы традиционной литературоведческой тематики выходил и доклад И. Розенфельда (Тарту) «О семиотике комического в карикатуре и пародии». Вопросам теории информации в применении к анализу искусства был посвящен доклад С. Согоцяна (Ереван).

Проблемы советской литературы затрагивались в докладе Л. Сатаровой (Воронеж) «Пейзаж в концепции жизни в романе М. Шолохова «Тихий Дон»», на материале рассказов А. Битова работает С. Кузин (Донецк), тексты советской поэзии привлекались в работе С. Золяна (Ереван) «О функции ударных фонем в поэтическом тексте». В работе делается попытка объяснить параллелизм организации фонологического и семантического уровней.

Л. Лисовская (Донецк) выступила с сообщением о ритмике прозы.

Традиционная на тартуских конференциях проблематика стиховедения затрагивалась в двух сообщениях М. Лотмана (Тарту), представляющего организованную П. А. Рудневым школу тартуских стиховедов. В сообщении «Генеративный подход в метрических студиях» рассматривались три генеративные модели стиха: М. Халле, С. Д. Кейзера и К. К. Баули, и модель В. Брюсова в редакции С. И. Гиндина. В докладе «Гексаметр. Общая теория и аспекты функционирования в поэзиях новых европейских языков», являющемся обобщением работы группы по изучению общей и сравнительной метрики при СНО филологического факультета.

Продолжая традиции многолетних тартуских студенческих конференций, XXIX конференция в то же время заявила о переменах. Сменился состав участников, понизился их средний возраст, возросла активность прений (к сожалению, отчасти за счет их качества), увеличилось число тартуских докладов и вес тартуских голосов в обсуждении. Этот переход сопровождается обычными сложностями, недостатками как научными, так и организационными, но новое поколение «конферентов» надеется со временем подняться до прежнего научного уровня, восстановить ту атмосферу сотрудничества, новаторства, демократизма и терпимости, которая воспитала на заседаниях тартуских студенческих конференций целый ряд молодых ученых, ученики которых участвуют в конференциях сегодня.

И. Паперно.
IV курс филфака.

Какими нам быть

Жизнь на филологическом факультете в последнее время заметно оживилась. Свидетельство этому — прошедшее недавно комсомольское собрание отделения русского языка и литературы, участие в подготовке которого приняли комсорги групп и преподаватели отделения. Тема обсуждения была известна заранее: каким должен быть современный учитель?

Действительно — каким? Ведь не за горами то время, когда мы впервые войдем в класс и... Вот об этом и шел разговор на комсомольском собрании.

Его открыла комсорг отделения Галя Загоскина. Она представила гостей. Это — бывшие студенты нашего университета, а теперь лучшие учителя города. Они с интересом смотрят на нас, а мы на них.

Первой взяла слово первокурсница Сента Тяккер. Она с жаром сказала: «Учитель прежде всего должен быть современным». А что это значит, раскрыло следующее выступление преподавательницы З. И. Карамковой из 7-й Тартуской средней школы.

«Прежде всего — знания», — говорили в один голос выступавшие. Ненужных знаний и ненужных предметов нет. Школе нужны высокообразованные, культурные учителя.

Хорошим дополнением к выступлению З. И. Карамковой были слова, сказанные Э. П. Гришаковой.

Вот они перед нами, современные учителя! Безукоризненная речь, умение овладеть вниманием слушателей (а ведь мы не школьники, с нами труднее говорить!).

Из выступлений выясняются очень важные качества учителя: любовь к детям, любовь к школе; любовь, терпение и самоотверженность. Но это еще не все. В учителе должны сочетаться артистизм, умение радоваться, оптимизм, спокойствие, чувство такта, безукоризненный внешний вид...

Своими первыми впечатлениями от школы делятся практиканты-студенты IV курса. «Превосходно, — говорит Люба Крюкова, — даже не ожидала, что это так хорошо!» И снова призыв к публике: «Учите эстонский язык, без него в Эстонии преподавать нельзя».

Галя Загоскина не в таком уж восторге от школы, но и она, в общем, настроена оптимистично.

И снова слово преподавателям. Выступает учительница Линда Эдуардовна Альтин. Ей предлагали преподавать в университете, а она отказалась, потому что любит ребят, школу, потому что ей там интересно, потому что там вся ее жизнь.

Со своими мыслями об учителе в школе, о преподавателях вообще как всегда интересно выступила З. Г. Минц. Её слова — теплые, с юмором — сделали общую обстановку еще более непринужденной, и всем показалось, что вот все мы действительно нечто целое, что есть цель, которая нас объединяет, цель, ради которой мы зубрим латынь и историческую грамматику. Впервые за три года появилось вдруг это ощущение...

Но все-таки самым запоминающимся, на мой взгляд, было выступление В. А. Мухиной, которая кончила наш университет три года назад и теперь работает преподавателем в классе с расширенной программой русского языка 10-й средней школы. Она с любовью говорила о школе, о своих учениках; с оптимизмом — о тех возможных неудачах, которые ждут молодого учителя на его трудном, но благородном пути. В заключение она прочитала сочинение своей ученицы, в котором не было, казалось, ничего особенного, а все слушали, затаив дыхание, боясь пропустить слово. И была перед нами не круглая большая и серая аудитория, а дом и большая-пребольшая семья — студенты-филологи, будущие учителя.

«Вот ради таких сочинений я и работаю», — просто заключила Валя Мухина.

Конечно, нельзя сказать, что тему «Каким должен быть современный учитель?» мы полностью исчерпали. Я думаю, что есть смысл продолжить разговор об этом на страницах «Русской страницы» и невысказанные мнения дополнят то, что упустили выступавшие.

Т. ТРИШКИНА,
студентка филфака, III курс.

НА СУББОТНИКЕ

С 16 по 20 апреля в университете проходил ленинский субботник. Кроме уборки учебных помещений студентам нашлась работа и в парке Тооме.

На снимке: студентка III курса отделения русской филологии Инна Линнасмяги.

Фото Ю. СОНПЕРЕ.

Как мы танцуем?

«Нет, так больше жить нельзя!» — твердо сказали мы и решили написать пару слов об увиденном и услышанном. «Конечно, обязательно напишите, — подбадривали нас друзья и старшие, — должен же кто-то написать». Мы подумали-подумали и решили, что если мы не загоримся, то тьма еще долго будет заволакивать все танцевальные клубы города Тарту. Да, речь идет о танцах. Не будем прыгать по всему городу, а возьмем наш любимый и родной университетский клуб.

Многие могут возразить: «А что, клуб как клуб, интересные вечера, танцы...» Танцы? Какие же это танцы? Кроме одного названия, тут ничего похожего на танцы нет. Просто диву даешься: откуда у студентов такой дурной вкус? Мы сами видели, как стоят они, жалкие какие-то, посредине зала и дергаются, поводят тем местом, которое считается воспитательным, и еще выделывают какие-то «па». Интересно и то, что каждая пара старается углубиться в середину танцующих. Почему? Там что, больше места для танца? Да нет, они просто стесняются своей неловкости, стесняются своего незнания элементарных современных танцевальных движений.

Создается впечатление, что ребята и девушки приходят на вечера посидеть, поболтать, покурить, но никак не на танцы! Извините, но назвать эти подергивания (зачастую невпопад, не под ритм и музыку), танцем просто язык не поворачивается! Да и какое же удовольствие и наслаждение можно получить от этих «танцев»? Пожалуй, никакого!

Вы спросите любую девушку, любого юношу — довольны ли они этими «танцами»? Большинство даст отрицательный ответ. Так зачем же мы должны делать то, что нам не нравится, от чего мы получаем мизерное удовольствие? Все в наших руках. Давайте учиться танцевать.

Давайте сделаем наши танцевальные вечера действительно праздниками «души и тела»! А без хорошего танца этого никогда не будет. Поверьте нам. Как только вы вкусите прелесть настоящего задорного и ритмичного танца, вы станете постоянными посетителями клуба. Танцы тогда будут начинаться в указанное на афише время, а не на час позже. Потому что каждый юноша будет стремиться первым пригласить девушку на танец, а не стоять за спиной товарища и переминаться с ноги на ногу, ожидая, пока первым это сделает кто-нибудь посмелее...

В. МАТВЕЕВ,
С. БОГОРОДСКИЙ,
«нулики» (подготовительное отд. спортмедицины).

Примечание редакции: Отклики читателей (в порядке обсуждения воспитательных мест статьи) могут быть помещены в следующих номерах.

Театральные искания Ежи Гротовского

(Окончание. Начало см. в №№ 7, 9, 10 за 1973 г. и №№ 1, 3 за 1974 г.)

Живые импульсы, идущие из недр «тела-памяти» и находящие выражение в голосе и жесте, не могут оставаться в плазматическом состоянии. Их необходимо зафиксировать, удержать и структурализовать, чтобы «не погрязнуть в хаосе». «В одно и то же время и спонтанность, и дисциплина. Это и есть решающее по сути», — подчеркивает Гротовский в статье «Упражнения». А в статье «Театр и ритуал» читаем: «Что же мы видим, когда анализируем сегодня пресловутый первобытный ритуал, ритуал древних и диких народов? Что он в себе заключает? Для европейца — стороннего наблюдателя — это спонтанность, но для того, кто в нем участвует, — это точная, выверенная структура, литургия. Здесь существует изначальный «лад», определенная заранее подготовленная линия, исходящая из коллективного опыта, — словом, весь тот порядок, который и является его основой, а уже вокруг этой выверенной литургии выстраиваются вариации. Следовательно, это заранее подготовлено и вместе с тем естественно-стихийно».

Сопряжение спонтанности и структуры, спонтанности и жесткой партитуры необходимо и при выполнении упражнений, и в процессе репетиционной подготовки спектакля, и в самом спектакле. Только это позволяет актеру совершить перед зрителями, здесь и сейчас, акт исповеди, акт творчества. Именно требование структуры, жесткой партитуры кардинально отличает Гротовского от Арто и теоретиков хэппенинга.

Наиболее полно теоретические положения Гротовского реализовались в «Апокалипсисе». (Конечно, как это характерно для стремительно развивающегося Гротовского, лишь на определенном этапе поисков). Эта постановка признается вершинной в творчестве Гротовского. «Дух «Апокалипсиса» является духом театра как такового, приведенного к своей собственной сущности», — писала одна нью-йоркская газета в 1969 году.

«Апокалипсис» является еще спектаклем, театральным представлением, а Гротовский уже не хочет работать в театре, не хочет делать театр. Он теперь ищет, что можно делать «возле театра», «после театра». Его внимание обращено на то, чего недостает в жизни, а не в искусстве. В жизни, как считает Гротовский, нет таких мест, таких ситуаций, таких групповых встреч между людьми, в которых человек мог бы быть самим собой, целостным. Прийти к такой встрече — значит приостановить время, насыщенное притворством, ложью, множеством ролей, скрытностью, страхом, стыдом, и начать новое время, наполненное общим делом, общим ритмом. Гротовский называет его праздником.

Сцена из спектакля «Пиета» Кальдерона-Словацкого.

«Апокалипсис» признан его создателем важной вехой на пути к празднику. Сам спектакль значительно видоизменялся в этом направлении и в настоящее время отличается от впервые представленного зрителям в 1968 году. «Апокалипсис» сегодня — уже перед праздником. Он является каким-то пределом, а отсюда и открытием. Он — выход к «земле обетованной», но сам не является «землей обетованной». В «Апокалипсисе» мы не вступили еще в праздник», — говорил Гротовский в прошлом году.

Думается, что Гротовскому никогда не удастся достигнуть «земли обетованной», ибо это противоречит его ищущей творческой натуре, ибо он сам утверждает, что важны не достижения, а процесс. Для нас же ценно, что на этом пути исканий, в этом процессе рождаются глубокие откровения и большие творческие открытия.

В. БЕЗЗУБОВ.

Первая конференция КМО

5—6 апреля в ТГУ проходила I конференция кружка международных отношений. Десять лет существует кружок, и первая конференция является своего рода экзаменом для этой организации. Сюда были приглашены крупнейшие комментаторы республики, представители комсомольских и партийных органов не только университета, но и города. В первый день конференции, проходившей в актовом зале ТГУ, освещались многие узловые проблемы международной жизни — Ближний Восток (Т. Кыдра), энергетический кризис (В. Илляшевич), положение в Юго-Восточной Азии (А. Юнти), Северная Ирландия (С. Тяккер) и чилийская трагедия (Р. Мялк). В конце дня научный руководитель КМО Т. Алаталу, сделав о прочитанных докладах несколько замечаний, в то же время отметил их высокий научный уровень и аналитический характер, с чем, к сожалению, контрастировало слишком малое число слушателей.

Наверно, в этом проявились некоторые организационные ошибки — отсутствие рекламы и т. п. Не хочется верить, что интерес к проблемам политики среди студентов упал, просто в будущем необходимо будет учесть то, что в этот раз осталось незамеченным. Если вернуться к докладам, то можно сказать, что стиль их был слишком академичным — следовало бы изложить свои комментарии более живо и энергично, несмотря на то, что обсуждавшиеся на конференции проблемы были, в основном, теоретического склада.

Второй день конференции проходил в Кяэрику. Там рассматривались вопросы китайской действительности, проблемы интеграции в «Общем рынке» и роль военной элиты в странах Латинской Америки. Это вопросы, так сказать, более «сухие», поэтому они представляли интерес скорее для тех, кто уже более сведущ в вопросах международной жизни. Здесь собралось человек двадцать — в основном члены КМО и некоторые комментаторы; разгорелись споры, дискуссии; здесь уже отсутствовал «официальный тон» конференции, и каждый мог выразить свое мнение по тому или иному вопросу.

Итак, первая конференция проведена, первая масштабная проба сил сделана, а это — самое главное. Теперь КМО имеет уже некоторый опыт проведения таких мероприятий, и следующая конференция, будем верить, пройдет еще более успешно.

В. ИЛЛЯШЕВИЧ,
юрфак., III курс.

Конференция математиков

В пятницу 12 апреля состоялась конференция СНО на матфаке. На этой конференции, в отличие от предыдущей, выступили с докладами пять студентов русского отделения. Это довольно отрадный факт, так как в последние годы студенты русского отделения в работе СНО активного участия не принимали. Доклады на конференции были из различных областей математики: высшей алгебры, функционального анализа, уравнений математической физики, математической биологии. В работе конференции принимали участие и гости — студенты из Латвийского и Уральского государственных университетов. Наиболее ясный и толковый доклад был представлен студентом из Свердловска Алексеем Даниличным. Из наших студентов хорошо выступили Б. Шехтман и П. Норман. В конце были вручены награды лучшим — 4 медали СНО и 4 диплома.

О. ЛИСЕНКО,
матфак, IV курс.

75 со дня рождения А. Линкберга

Профессор Артур Линкберг родился 16 апреля 1899 года в волости Вятса (недалеко от города Пайде) в семье бедняка.

В 1920 году он поступил на медицинский факультет Тартуского университета.

После окончания университета А. Линкберг работал в Тартуской университетской хирургической клинике на Марьямыйза ассистентом у профессора Р. Ванаха, представителя Петербургской хирургической школы. В 1929 году А. Линкберг защитил докторскую диссертацию, затем ему присвоили звание доцента.

Совершенствуя знания по специальности, профессор Линкберг неоднократно работал в ведущих зарубежных хирургических клиниках — в Париже, в Вене, в Берлине, Гейдельберге, Будапеште и др. городах.

В 1938 году он был избран заведующим кафедрой хирургии, где работал до конца жизни. Профессор А. Линкберг умер 10 февраля 1970 года при исполнении служебных обязанностей в хирургической клинике Тооме.

Своей продуктивной клинической и научной работой профессор А. Линкберг положил начало целой хирургической школе: его можно считать учителем всех хирургов в Эстонии послевоенного периода. Будучи талантливым хирургом, обладая большим клиническим опытом, он заслужил доверие и авторитет среди своих коллег и у всего населения республики. Из-под его пера вышло более 100 научных работ.

Профессор А. Линкберг занимался сердечно-сосудистыми болезнями, урологией, консервированием тканей и общехирургическими вопросами лечения.

В 1955—1963 гг. он был деканом медицинского факультета ТГУ. Большие заслуги принадлежат ему и в области восстановления системы здравоохранения в Тарту после Великой Отечественной войны. За заслуги в области здравоохранения он был награжден орденом Трудового Красного Знамени. В течение последних лет жизни много энергии посвятил профессор А. Линкберг строительству здания новой тартуской хирургической клиники.

С 1960 года А. Линкберг назначается председателем Эстонского республиканского общества хирургов, в 1965 году становится членом международной хирургической ассоциации.

Память о профессоре А. Линкберге навсегда останется у его многочисленных учеников, коллег, преподавателей Тартуского государственного университета.

Л. ВАЙНЕР.

Конференция лингвистов

Лингвистическая секция XXIX студенческой научной конференции ТГУ работала с 12 по 14 апреля. Было проведено 5 заседаний и заслушано 32 доклада. Из них 24 были сделаны гостями — студентами, приехавшими к нам из Ленинграда (6 докладов), Воронежа (6), Таллина (2), Ростов-на-Дону (2), Петрозаводска (2), Калинина (2), Киева (1), Львова (1), Еревана (1), Риги (1). Такое количество гостей лишний раз подтверждает, что широкое участие студентов различных вузов страны в работе наших конференций стало прочной традицией.

Тематика всех представленных докладов говорит о разнообразии лингвистических интересов участников конференции: нельзя не обратить внимание на большое количество работ (около половины) по семантике и стилистике, что свидетельствует о повышенном интересе к проблемам семантики, о стремлении к применению лингвистических методов в областях, смежных с традиционным предметом лингвистики.

Широко были представлены работы по диалектологии. К сожалению авторы большинства из них ограничились только наблюдением над лексикой тех или иных говоров. Как работу более высокого уровня следует назвать доклад Л. Антохиной (IV курс, ТГУ), где рассматривается система склонения имён существительных в говорах Причудья. Вызвала интерес также и работа М. Редькиной (III, Латвийский ГУ) о наречиях времени в говорах на территории Латвийской ССР.

Продолжением ленинградской фонологической школы явились работы по фонологии студентов Н. Васильченко (II, ЛГУ) и А. Бурыкина (II, ЛГУ), сделанные на высоком научном уровне, что, кстати, характерно для всех докладов ленинградских студентов. Особенно интересен был доклад Ю. П. Князева «Оппозиции в морфологии и понятие «архиморфемы». Князев уже неоднократно принимал участие в работе наших конференций, и его работы всегда отличались актуальностью и высокой степенью научности.

Оригинальностью решений отличается вызвавшая много споров работа А. Корниенко «Деривационно-семантический анализ суффиксов притяжательных прилагательных русского языка».

Студенты Таллинского ГПИ Сирин А., Кутуков В. и Пярн С. (все II курс) выступили с тематически интересной работой об асимметричности словообразовательных систем, однако явная недостаточность теоретической подготовки авторов определила слабость их работы.

Студентами ТГУ было представлено 10 работ, что, конечно же, не соответствует нашим возможностям. Кроме названного выше доклад Л. Антохиной, следует упомянуть ещё работы Щадневой В., Паперного В., Соонпере Ю., Костюк И., отличающиеся содержательностью и тщательностью выполнения.

В целом конференцию характеризует высокая активность и требовательность участников. Любая нечёткость в работе вызывала уточняющие вопросы, по многим вопросам возникали споры, которые, впрочем, отличались корректностью и дружелюбностью. Приходится только сожалеть о том, что различные причины объективного характера препятствовали более широкому участию в работе конференции студентов ТГУ. Хотелось бы, чтобы конференция была хотя бы согласована с расписанием.

Следующая конференция будет юбилейной. Хочется пожелать, чтобы она стала продолжением лучших традиций наших студенческих научных конференций.

Оргкомитет.

Beat-Lexicon

Suprems. — Три негритянки из Детройта Diana Ross (26. 3. 1944 г.), Florence Ballard (20. VI. 1943 г.) и Mary Wilson (6. III. 1944 г.) были одноклассницами и вместе выросли в городе автомобилей. Уже на школьных праздниках выступало их трио. С 1964 года их популярность неуклонно возрастала. Их песни: «Стой, во имя любви!», «Ничего, кроме сердечной боли», «Happening», «Влюбленный ребенок», «Когда-нибудь мы еще будем вместе». Последняя песня стала актуальной для ансамбля, поскольку в 1969 году Diana Ross ушла из группы и продолжила свою деятельность соло-певицей. На ее место Supremes взяли Jean Terrel, сестру чемпиона по боксу в среднем весе (кто посмел бы противостоять такому брату? ..). В это время (в 1967 году) из-за болезни ушла из труппы и Florence Ballard. На ее место вступила Cindy Birdsong (15. XII. 1946 г.). Итак, сегодня осталась лишь одна из «оригинальных» Supremes в этом своеобразном трио: певица Mary Wilson. Первый успех нового Supremes: «Давай лестницу на крышу!». Первый самостоятельный успех Дианы Росс: «Вытяни руки и дотронься до меня». Кстати, именно она оказалась организатором ансамбля «Jackson 5».

T

Ten Years After. — Эта английская группа взяла себе такое название, чтобы иметь основание провозгласить: «Мы на десять лет опередили наш век своей музыкой». Хотя их название постоянно твердит нам об этом, мы впервые сможем увериться в его правдивости только в 1978 году.

Группа была основана в 1967 году и вначале играла в провинциальных клубах, жила жизнью неизвестных, бедных уэльских оркестров. Но в 1968 году «Ten Years After» разко выдвинулось вперед. Эти музыканты не любят маленькие пластинки. Можно сказать, что они выпускают почти без исключения альбомы.

РЕДКОЛЛЕГИЯ.
ответственный редактор
А. Ю. ТРУММАЛ

Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А.
Тел.: 341-21, доб. 510.
Цена 1 к.
Номер заказа 2415. МВ-03937.

AR

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 15 Teisipäeval, 7. mail 1974. a. XXVI aastakäik

Nad meenutavad isade kangelastegusid...

Võidupäev Kuramaal

Rindeajakirjanik K. Lapin viibis Suure Isamaasõja viimased kuud 2. Balti rinde vägede juures Kuramaal ja meenutab 1945. aasta ajaloolist 8. ja 9. maid järgmiselt.

8. mai sompus hommik. Sõidame toimetuse «villisega» eesliinile, et olla sakslaste kapitulatsiooni tunnistajateks. Berliin on juba nädalapäevad langenud, kuid siin Kuramaal jätkuvad lahingud. Admiral Dönitzi korraldusel püüab vaenlane evakueerida merd kaudu oma vägesid läände, et need ei langeks vangi Nõukogude armee kätte.

Viimase päevaga on meie väed Salduse linna suunas 5—6 km edasi liikunud, kuid sakslased panevad veel visalt vastu. Kostab kuulipildujate raginat, miinide lõhkemist, sekka haugatavad suurtükid. Meil pole laskemoona raisata ja suurtükiväelased on mürskude osas rangel dieedil.

Vaatluspunktis seisavad ohvitserid, arutavad päevasündmusi. Ilmne, et võit on lähedal, kuid joodavat, millega sõja lõppemist tähistada, ei ole tilkagi. Arutatakse, mida ette võtta. Korraga hüüded: «Lipp... valge lipp...» Tõepoolest, binoklites võib näha, et sakslaste kaevikute kohale on tõstetud üksik valge lipp, siis veel üks ja veel üks. Korraks täriseb meie poolt kuulipilduja ja siis saabub vaikus. Vaikus kogu rinde ulatuses, harjumatu vaikus. Vaatan kella ja kirjutan märkmikku: «16. 05. 8. V 1945. Benesi talu, kilomeetrit 5 Saldusi linnast.»

Ilmuvad sakslaste parlamentäärid, algavad läbirääkimised kapituleerumise üle. Nende katsed esitada omapoolseid tingimusi, lükatakse pikemata tagasi — kõne alla tuleb üksnes tingimusteta kapitulatsioon. Fašistid peavad sellega nõus olema, nemad on sõja kaotanud. Täpsustatakse allaandmise üksikasju ja määratakse kindlaks aeg, mil algab relvade mahapanemine.

Pataljonikomandör Berezovski rivistab roodu automaatureid poolkaarena, mille keskele jääb suur vana tamm. Sinna tuleb fašistidel asetada relvad. Metsast sammub välja pikaleveninud kolonn eesotsas saksa majoriga. Ta astub ette, võtab ära vöörihma koos püstoliga ja vaatab küsivalt ringi — kellele ohvitseridest pakkuda oma isiklikku relva? Berezovski viipab hooletult käega — visaku samasse maha. Siis tulevad majorile allunud sõjamehed. Üksteise järel lendavad tamme jalamile automaadid ja püstolid, püssid ja täägid, sapöörilabidad. Taskulampide valguses on näha, kuidas relvade hunnik kiiresti kasvab.

Saksa major, võtnud vastu allu vate ohvitseride ettekande relvade äraandmise kohta, astub veel kord ette ja raporteerib. «Gut!», vastab major Berezovski ja laseb tõlgi kaudu teatada: sõjavangidel algab kohe teekond tagalasse, vangilaagrisse Toidetakse neid homme hommikul, täna õhtul peavad läbi ajama tühja kõhuga, kui enne kapituleerumist ei söönud. Automaaturid asuvad külgedele ja pikk kolonn asub teele.

Ööbima läheme saksa majori blindaaži. Mööbel on alles, raadioaparaat aga rikutud. Kuigi meie ohvitserid pole eelmine öö maganud, ei saa nad ka nüüd sõba silmale. Tehakse plaane tuleviku suhtes, visatakse nalja, lauldakse.

Vaevalt saame pikali heita, kui väljast kostab automaatide tärin, taevasse lendavad trasseerivate kuulide read, rakettidest on kogu ümbrus valge. Hüütakse hurraa, emmatakse üksteist, suudeldakse. Just äsja saadi Moskva raadio kaudu teada, et Berliinis on kapitulatsioon alla kirjutatud ja kõrgema ülemjuhataja korraldusel on 9. mai kuulutatud võidupäevaks. Tundub, et kõik on joobunud, kuid mitte alkoholist, vaid suurest rõõmust raskelt saavutatud võidu puhul. Nii ei saagi keegi meist sel ööl silma kinni, sest on ju esimene rahuöö pärast ligemale neli aastat kestnud ränka sõda.

(H. Palametsa lühendatud tõlge kogumikust «День первый, день последний» Москва, 1965.)

dotsent Karl-Samuel Rebase foto.

* * *

Ajakirjanduse päeva eel anti dots. H. Palametsale Eesti NSV Kõrgema ja Kesk-erihariduse Ministeeriumi aukiri pikaajalise eduka tegevuse eest ajalehe toimetuse töö juhtimisel ja aktiivi kujundamisel

Autasustamisi

Aktiivse osavõtu eest 9. viisaastaku kolmanda, otsustava aasta plaanide täitmise eest, eeskujuliku õppimise ning suure ühiskondliku töö eest autasustati üliõpilasi-üliõpilasmalevate aktiviste NSV Liidu medalite ja ordenitega. Meie ülikoolist anti medal «Töövapruse eest» rakendusmatemaatika V kursuse üliõpilasele Peep Miidlale.

* * *

Heade töötulemuste eest asetati Tartu linna autahvlile TRÜ eksperimentaalfüüsika kateedri juhataja

5. MAI AJAKIRJANDUSEPÄEV

ETV Tartu stuudiost

Televisioon, mida on nimetatud nii «aknaks maailma» kui ka «kastiks idiootide jaoks», on vaatamata oma plussidele ja miinustele nii linnas kui ka maal kindla koha omandanud. Et Tartuski on oma televisioonimast, on kõigile teada. Ja loomulikult tehakse siit õige järeldus: kui on mast, siis peab olema ka stuudio ning sellest stuudiost sedapuhku Tartu stuudio peatoimetaja L. Heinmaa ja toimetaja ülikooli äsjase lõpetanu R. Joametsa abiga juttu tulebki.

Majas Vanemuise tänav 54 asub Eesti Televisiooni Tartu stuudio ehk Tartu peatoimetus. L. Heinmaa palus toonitada, et Tartu televisioon — sellise nime all on ta ju tartlaste hulgas levinud — pole mingi omaette seisev asutus, vaid kuulub Eesti Televisiooni kui üks selle stuudioid (kolm ülejäänut asuvad Tallinnas) ehk kui üks selle peatoimetusi (teised — propaganda, aktuaalne kaamera, noortesaadete, lastesaadete, muusika ja kunstisaadete peatoimetused — asuvad jällegi Tallinnas). Tartu stuudio annab oma saated Eesti Televisiooni ühtsesse programmi. Võib tekkida küsimus, kuidas ja kui palju siis suurest saatekavast Tartule aega antakse. Tegelikult on asi veidi teisiti: keegi ei anna midagi, Tartu pakub hoopis ise, palju ta vastavas kvartalis saatekavast täita suudab. Näidatavate saadete kestus kõigub nii 20 tunni ümber kuus, langedes tublisti suvekuudel, mis on ette nähtud puhkusteks. Lisaks juhusaadetele on Tartu stuudiol ka oma sarisaated: «Telekool», «Laupäevaõhtu» (üks kord kuus), «Tervislik toitumine», «Argiõhtune külaskäik» ning «Teadus ja tervis», mis on vanim saatesari — esimene «Teadus ja tervis» oli ekraanil 20. oktoobril 1970. a. See aastaarv ei ütle loomulikult midagi, kui me ei tea, kui kaua on Tartus üldse televisioonistuudio olnud. Ka siin on oma ajalugu. 9. juunil 1963. a. loodi Tartu korrespondendipunkt. Siis polnud veel mingit stuudiot, oli ainult liikuv ülekandejaam. Praegune stuudio stuudio mõttes on olnud kõigest kaks aastat. See võimaldaks teha vähemalt ühe saate päevas, kuid tegelikult saab vaid öelda, et alla kahe saate nädalas pole... Milles on asi? Et ruume pole, sai selgeks küsimatagi. Nüüd, kui telemajas veel ka remont käib, on pilt õige troostitu. Oleme ühiselamus küll kõik tunda saanud, mis on ülemajutamine, kuid kui ühes tavalise suurusega kontoriruumis on koos seitse töölauda, siis tuleb tõesti imestada, et seal üldse tööd teha suudetakse.

(Järg lk. 4)

Ajakirjandusepäevaks

TRÜ rektori käskkiri

5. mai — ajakirjanduse päeva puhul tervitan ja õnnitlen ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» toimetuse liikmeid ja kõiki kaastöölisi, samuti Hans Heidemanni nimelise trükikoja töölisi, kes aitavad kaasa meie ajalehe ilmumisele.

Märgin ära TRÜ kirjastus- ja trükiosakonna tublit tööd, mille tulemusena 1973. a. ilmus ülikooli väljaandel kõrgtrükis 15 ja rotaprindil paljundatuna 338 väljaannet, kokku 2004,7 trükipoognat kogutiraažiga 176295 eks. ning 803 rakendustrükist kokku 222,8 trükipoognat kogutiraažiga 1 334 620 eks. Sealjuures rotaprinttrükiste plaan täideti trükipoognate osas 112,6% ja rotaprinttõmmiste osas 152,4%, võrreldes 1972. a. kasvas rotaprinttrükiste toodang 5,5%.

1973. a. paranes väljaannete trükitehniline tase ja välimus ning nende müük.

Tänan kirjastus- ja trükiosakonna töötajaid ulatusliku töö eest ülikooli väljaannete kirjastamisel, paljundamisel ning müümisel ja soovin neile edasist edu selles tähtsas töölõigus.

Avaldan kiitust kirjastus- ja trükiosakonna juhatajale sm. M. Raismale ja rotaprint-trükikoja seadistajale-brigadirile sm. J. Temmole töö oskusliku korraldamise eest ülikooli väljaannete kirjastamisel ja paljundamisel ning realiseerimisel.

A. KOOP,
rektor

TRÜ REKTORI KÄSKKIRI

Lugupeetud filoloogiadoktor professor PAUL ARISTE

Ligemale 50 aastat on Teie elu ja töö olnud lahutamatult seotud Tartu ülikooliga. 30 aastat olete seisnud nõukoguliku Tartu Riikliku Ülikooli soome-ugri keelte kateedri eesotsas. Selles, et meie ülikool on kujunenud rahvusvahelises ulatuses tunnustatud fenno-ugristika keskuseks, kuuluvad suured teened Teile, silmapaistvale teadlasele ja pedagoogile, Eesti NSV teenelisele teadlasele, Eesti NSV Teaduste Akadeemia akadeemikule, Soome ja Ungari Teaduste Akadeemia auliikmele, Helsingi ja Szegedi ülikooli audoktorile, mitmete rahvusvaheliste teaduslike seltside auliikmele.

Meile kõigile on suureks eeskujuks Teie erakordselt viljakas töö uue teadusliku kaadri kasvatamisel. Teie käe all on jõudnud kandidaadikraadini ligemale poolsada noort teadlast meie suure kodumaa paljudest osadest. Teie teaduslik ja pedagoogiline tegevus on aidanud tutvustada *alma mater Tartuensis*'t paljudes vennasvabariikides ja autonoomsetes vabariikides.

Arvestades Teie suuri teaduslik-pedagoogilisi teeneid autasustab Tööpunalipu ordeniga Tartu Riiklik Ülikool Teid oma kõrgeima autasuga — ülikooli medaliga.

ADAPTSIOONIST

ENE järgi tähendab adaptsioon kohanemist, kohastumist, kohandumist, kohandamist. Järelikult seisneb üliõpilaste adaptsioon nende kohanemises kõrgema õppeasutuse elu- ja töökorraldusega.

On küllalt raske teha järeldusi üliõpilaste adaptsiooni õnnestumise kohta. Milliste näitajate põhjal seda selgitada?

Tundub, et töö- ja elukorraldusega kohanemine avaldub **koondkujul** õppeedukuse kui töö põhilise tulemuse kaudu.

Kuidas suudavad siis üliõpilased rakendada oma potentsiaalseid võimeid (lähtudes sisseastumiseksamite tulemustest) täiesti uues tööja elukeskkonnas?

Vaatame lähemalt, kuidas on kulgenud 1972/73. õ.-a. Majandusteaduskonda vastuvõetute adaptsioon kolme sessiooni tulemuste alusel.

127 vastuvõetust on saanud kõrgendatud stipendiumi pidevalt ainult 3 üliõpilast e. 2,4% (H. Kamber, T. Tuppits, E. Niinest), kahel semestril veel 2 üliõpilast (A. Kurg, M. Merilai), kokku 5 üliõpilast e. 3,9%. Sisseastumiseksamitel said nad 15—20 palli, keskkoolis oli keskmine hinne 4,1—5.

Pärast esimest sessiooni sai kõrgendatud stipendiumi 11 üliõpilast, pärast kolmandat sessiooni nendest veel vaid 4, «rahuldavaid» oli aga 2 üliõpilasel ja ühel isegi «mitterahuldav».

19 üliõpilast, kes on kasvõi kordki saanud kõrgendatud stipendiumi, kogusid sisseastumiseksamitel 14—20 palli, keskkoolis oli neil keskmine hinne 3,5—5.

5 kõige edukamat üliõpilast ei ole 3 semestri jooksul peaaegu üldse põhjuseta puudunud, «kõikujate» hulgas on aga põhjuseta puudumise «meistrikandidaate» (H. Sass, N. Tarassov jt.).

Õppeedukuse näitajad tõendavad, et adaptsioon on küllalt suurel osal üliõpilastel kulgenud üsnagi valuliselt. 127 vastuvõetust on kolme sessiooni jooksul jõudnud võlglaste nimekirjas olla 53 üliõpilast e. 41,7%, neist kaheksal on tulnud ülikooliga päriselt hüvasti jätta. Kas see ei ole liiga ränk kooliraha üliõpilastele enestele, ülikoolile ja rahvamajandusele?

Kas neid 53 noort vastu võttes võis eeldada, et neist saavad võlglased? Otsustage ise: sisseastumiseksamitel kogusid nad 12—20 palli, keskkoolis oli neil keskmine hinne 3,27—4,79.

Erilist ärevust põhjustavad need 19 üliõpilast e. 15,0% vastuvõetuist, kes on olnud võlglased kahel sessioonil kolmest. Sisseastumisel said nad 13—17 palli, keskkoolis oli keskmine hinne 3,47—4,59. Enamik nendest üliõpilastest on samal ajal väga palju põhjuseta puudunud, näiteks M. Pedanik, J. Tamm, K. Mägi, H. Paekivi jt. Üsna mitmel topeltvõlglasel on olnud tõsiseid raskusi ka ühiselamu korraga.

Vastuvõtueksamitel ühesuguse pallide summa saavutanud üliõpilased peaksid olema enam-vähem ühesuguste eeldustega. Paraku ei olnud üliõpilaste edukus eksamisessioonidel mitte alati kooskõlas sisseastumiseksamitel näidatud tasemega. 14—20 palli saanud üliõpilased võivad kujuneda nii «priimusteks» kui ka võlglasteks. Üksnes 12—13 palli saanud üliõpilastest ei ole kolme esimese sessiooni jooksul saanud eesrindlasi.

1973/74. õ.-a. vastuvõetutest said esimese sessiooni tulemuste põhjal kõrgendatud stipendiumi üliõpilased 15—20 palliga, võlglastel oli palle 13—19. Järelikult on ka siin vahemik 15—19 pallini «hädaohtlik tsoon», kust õppeedukus võib minna nii üles- kui allamäge.

Ülaltoodust järeldub, et: 1) mitte niivõrd sisseastuja potentsiaalsed võimed, kui tema süstemaatiline, pidev töö määrab tema õppeedukuse, eriti noorematel kursustel; 2) esineb ilmne seos õppetöölt puudumiste ja õppeedukuse vahel.

Ülikooli töörežiim erineb kardinaalselt keskkooli omast. Noortel ei kujune uued tööharjumused iseenesest. Ei saa rakendada põhimõtet «viska vette, küll ujub». Noor tudeng tuleb intensiivselt tööle panna, s. t. kujundada juba esimesest kursusest alates õppetöö efektiivsuse kontrollsüsteem ja tagasisidemena kontrolli tulemuste **operatiivne kasutamine.** Üliõpilane peab tunnetama õppetööst pideva osavõtu vajadust.

Majandusteaduskonnas on juba aastaid praktiseeritud igakuist õppedistsipliini kokkuvõtete tegemist. Alates eelmise õppeaasta kevadsemestrist viidi sisse jooksva õppeedukuse vahearvestused (kaks korda semestris).

Nimetatud abinõud oleksid pidanud andma suuremat efekti, välistades võlgnevused ülaltoodud ulatuses. Ilmselt pole kontrollsüsteemi rakendamine olnud alati järjepidev ja saadud tulemusi on kasutatud tagasihoidlikult.

Teaduskonna lahtisel parteikoosolekul k. a. märtsis arutati adaptsiooniprobleeme ja võeti vastu otsus, mille kohaselt tuleb tagada **operatiivne õppeedukuse ja -distsipliini kontrollimise süsteem** ning rakendada selle tulemusi võlglaste ja distsiplliinirikkujate korralekutsumiseks kursusejuhendajate, kateedrite, dekanaadi ja ühiskondlike organisatsioonide tasandil.

Loodame komsomoli ja ametiühingu organitest kujundada parteiorganisatsiooni aktiivsed abilised õige töömentaliteedi kujundamisel üliõpilaskonnas. Selleks peaksid nad enam tegelema igapäevase tööga õppeedukuse ja -distsipliini valdkonnas.

Komsomoli organiseeritud sotsialistlik võistlus loob eeldused õppeedukuse ja -distsipliini parandamiseks. Kokkuvõtteid peaks aga tehtama sagedamini.

Mahajäämuse vastu võitlemise kõrval tuleb erilist rõhku panna üliõpilastes õigete väärtushinnangute kujundamisele. Selleks tuleb igati ergutada eesrindlasi, jälgida nende õppeedukuse stabiilsust, suunata neid juba I—II kursusel jõukohasele ühiskondlikule ja teaduslikule tööle jne.

M. KUUSK,
Majandusteaduskonna
parteibüroo liige

Teaduslikus

TRÜ Teadusliku Nõukogu koosolekul oli 26. aprillil eriti rikkalik päevakord. Peale dotsent J. Tammeoru, endise teadusala prorektori tempokat ja tihedat sõnavõttu NSVL TA 250. sünnipäeva teemadel toimusid valimised vabadele kateedrijuhatajate ja professorite kohtadele. Üldfüüsika kateedri juhatajaks sai füüsika-matemaatikakandidaat dotsent V. RUTTAS, rahvamajandusharude ökonoomika kateedri juhatajaks majandusteaduste kandidaat dotsent V. KRINAL, üldkirurgia kateedri juhatajaks professoriks meditsiinidoktor J. SARV, patoloogilise anatoomia ja kohtuarstiteaduse kateedri juhatajaks professoriks meditsiinidoktor A. TRUUPÕLD, raamatupidamise kateedri juhatajaks dotsendiks majandusteaduste kandidaat A. KAITSA. Täideti veel ka teoreetilise füüsika kateedri professori veerand ametikohta — kandideeris füüsika-matemaatikadoktor N. KRISTOFFEL, ja NSVL ajaloo kateedri professori veerand ametikohta — kandideeris ajaloodoktor R. PULLAT.

Järgmisena oli tõsiselt kõne all ülikooli ettevalmistusosakond, mis töötab juba mõnda aega uue juhatajaga — tervislikel põhjustel väiksema koormusega tööle siirdunud füüsika-matemaatikakandidaadi A. Miti asemele on asunud pedagoogikakandidaat K. VELSKER, kes esines ka aruandega. Lühidalt selle sisu. Ettevalmistusosakond töötab neljandat aastat. Plaan näeb ette 125 õpilase vastuvõttu päevastesse osakondadesse, 25 kaugõppesse (neist 20 õigusteaduse ja 5 ajaloo alale). Konkurss on kolmel viimasel aastal kasvanud. Erialade lõikes on ettevalmistusosakond komplekteeritud väga ebaühtlaselt. Kõige ebapopulaarsemad erialad on olnud stomatoloogia, matemaatika, keemia ja füüsika. Vastuvõetute hulgas on kasvanud tööliste, ka põllutöölise osakaal. Kolmandik vastuvõetutest on olnud noormehed, 4,1% õppima asujaist on viimasel aastal olnud ettevõtete stipendiaadid.

Ettevalmistusosakonnaga töötab praegu 22 õppejõudu, suur osa küll poole kohaga.

Suur on väljalangevus: kuni tänavuse vastuvõtuni 53,8%. Edasijõudmatuse ja lõpueksamite mittesooritamise tõttu eksmatrikuleeriti 1970/71. õ.-a. 26,2%; 1971/21. õ.-a. 36,2% ja 1972/73. õ.-a. 27,8% vastuvõetutest. Väljalangemise üheks põhjuseks on vilets emakeeleoskus. Sagenenud on eksmatrikuleerimine ebaväärika käitumise pärast. Individuaalset kasvatustööd takistab omaette ruumi puudumine, vestlusi peetakse nõukogu läbikäidavas saalis. Ennem eksitavad kui selgitavad on sisseastujaile töökohalt antud iseloomustused, mis on liiga üldsõnalised, äravahetamiseni sarnased, napid ja igal juhul kiitvad.

Kaasaruandja dotsent A. LUNGE arvates on kahetsusväärne, et koos õilsa eesmärgiga aidata noortöölisi ja armeest tulnud noormehi unustatud koolitarkuse taastamisel langeb ettevalmistusosakonnale paratamatult ka nõrgemaist nõrgemate aitamise tänamatu ülesanne: tulevad ju vastuvõtule sagedasti ka need, kes varem kõigil konkurssidel välja langenud. Õppeedukuse näitajad võiksid pessimismi tekitada (50% edasijõudmatuid), kui see poleks samal ajal märk üpris rangest, kuid õiglasest suhtumisest. Mõelda tuleks ettevalmistusosakonna kaudu sisseastunute halva edasijõudmise üle Arstiteaduskonnas. Üldse on ettevalmistusosakonnast esimesele kursusele jõudnuist kolme aasta jooksul välja langenud 14%. Dotsent A. Lunge arvates mõjub nullkursuslaste kollektiiviteadvusele halvasti nende juhuslik majutamine. Elamine oma tulevase teaduskonna ühiselamus kasvataks realistlikumat tulevikutunnet, tõstaks vastutust. Koosolijatel kerkis probleeme ka seoses ettevalmistusosakonda suunamisega. On ju õppima saatmine mõeldud noortöölise edutamiseks, seega tuleks valida parimad. Asutuste ja ettevõtete juhid aga pole huvitatud oma eliidi loovutamisest, pigem saadetakse neid, kellest soovitakse vabaneda. Niisugustest aga vabaneb peagi paratamatult ka ülikool.

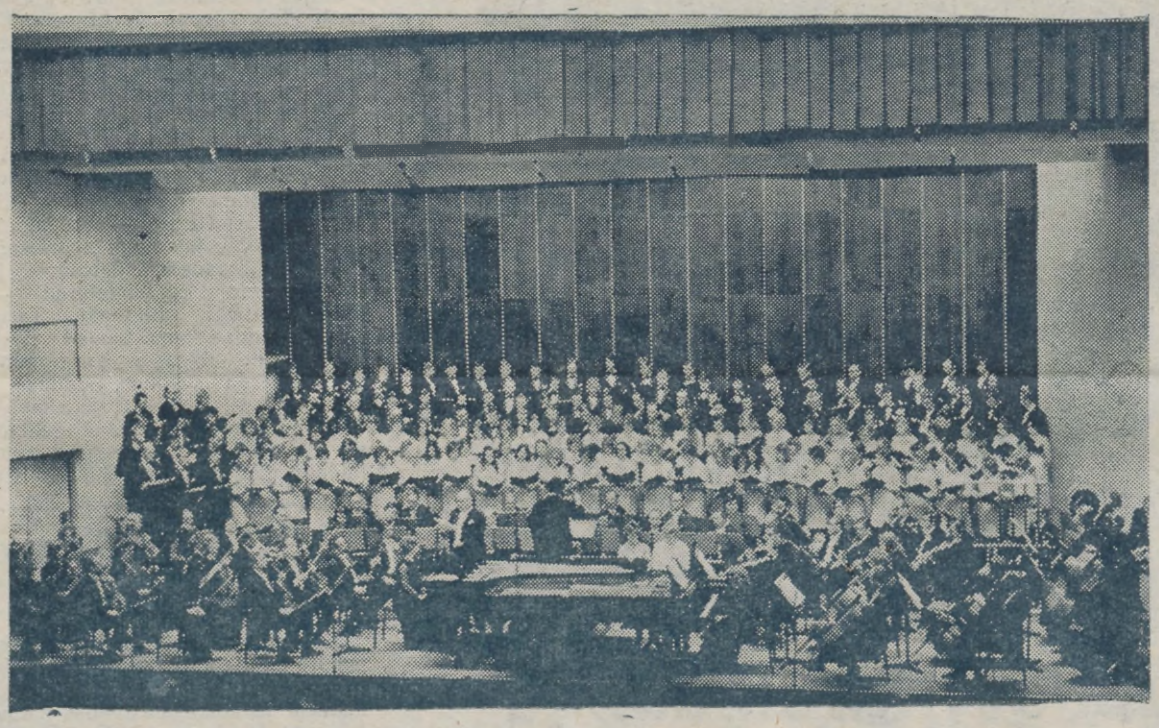
Otsuses nähti ette selle töölõigu edendamiseks järgmist:

● Koondada ettevalmistusosakonna õppetöö väiksema arvu õppejõudude kätte, kes siis töötaksid sel kohal pidevalt.

Acta diurna

Leiutajate ja Ratsionaliseerijate Ühingu Eesti Vabariiklik Nõukogu autasustas TRÜ Aeroionisatsiooni ja Elektroaerosoolide Laboratooriumi vanemteadurit Lembit Visnapuud kõrgete töönäitajate, leiutusalase aktiivse töö ja 1973. aastal paljude suure rahvamajandusliku tähtsusega leiutiste juurutamise eest rinnamärgiga «Leiutamis- ja ratsionaliseerimistegevuse 1973. aasta eesrindlane» ja rahalise preemiaga.

Meie vabariigi 23-st sellisest autasust on Tartu linna leiutajatele ja ratsionaliseerijatele määratud 4.

Fotomälestus ühisesinemiselt «Vanemuise» kontserdisaalis, kui TRÜ naiskoori osavõtul lauldi menukalt C. Orffi «Carmina Buranat».

R. VELSKERI foto

MEIE ORKESTER

Teatud mõttes on TRÜ orkester siiski meie kõigi orkester, ehkki ainult 30 tudengit neljast tuhandest on temaga seotud. Ülejäänud teavad oma orkestrist üsna vähe. Seepärast oleks vaja selle kollektiiviga lähemalt tutvuda. Ka siis, kui selleks ei anna otseselt põhjust mõni tähtpäev. Inimesed ,kes ei pea liiaks konspekti asemel aeg-ajalt pasun kätte võtta ja ISE MIDAGI ÄRA TEHA, väärivad seda.

Pärast sõda leiti ülikooli kohviku hoonest mitu puhkpilli (pärit XIX saj. Peterburist), mis annavad tunnistust mingisuguse orkestri olemasolust juba varasematel aastatel. Tänapäevane orkester hakkas kujunema 1950. aastail, esialgu Tartu koolinoorte baasil. Kui poisid lõpetasid keskkooli ning astusid ülikooli, jäid nad samasse kollektiivi mängima. 1962. aastal kuulus enamik koolinoorte orkestris juba tudengitele. Asuti TRÜ klubi juurde.

Dirigendikeppi on kõik need aastad käes hoidnud Sulev Kald, kes töötab muusikaõpetajana Tartu 5. Keskkoolis. Seal on tema hoole all kaks kollektiivi: puhkpilliorkester ja segakoor (Viimane on pälvinud vabariigi laureaadi nimetuse. S. Kald ise oli viimase koolinoorte laulupeo segakooride ülddirigendiks.)

Lubatagu nüüd tuua mõned olulisemad momendid, mida S. Kald orkestri argipäeva iseloomustades pidas vajalikuks märkida.

Võetakse osa kõikidest tähtsamatest muusikaüritustest (laulupeod, võistumängimised). Ülevaatustelt on korduvalt kaasa toodud auhindu (linna ulatuses II koht). Viimastel aastatel on saadud uusi pillikomplekte, orkestril on ühtne riietus, harjutamiseks on loodud parimad tingimused. Teoks on saanud mitu kontsertreisi. Pikim ja huvitavaim toimus 1972. aastal Kesk-Volgamaadele (Saraatov, Engels), kus meie pillimehed said sooja vastuvõtu osaliseks. Tõenäoliselt pole niikaugel veel eesti puhkpillimuusikat ette kantud.

Orkestri heas käekäigus omavad tähtsat osa rektoraat ja ametiühingukomitee, kes tähelepanelikult jälgivad orkestri soove ning neid rahuldada püüavad. Mõistagi kohustab selline usaldus veel pingelisemalt harjutama.

Mis on lähemal ajal plaanis? Kahtlemata eelseisev kuues üliõpilaslaulupidu, mis ongi aasta keskseimaks sündmuseks. Tõsi küll, võistumängimist kavas ei ole, ent ega see veel vastutust vähenda. Tuleb täita võõrustaja kohustusi, hoolitseda hommikuste äratusmängude eest, hoida eestlaste kui laulu- ja mängurahva head nime.

Laulupeo repertuaar on väga huvitav. Esitamisele tulevad läti ja leedu heliloojate tööd. H. Otsa on spetsiaalselt laulupeoks kirjutanud «Nooruse pidupäeva». Et peol kõik libedasti läheks, on tarvis teha kibedat eeltööd. See omakorda nõuab ohtralt ajakulu. Kas tänapäeva üliõpilasel, kellel on kõik võimalused taanduda «tugitoolisportlaseks» või plaatide-lintide kaudu biitmuusika austajaks, jätkub üldse tahtmist tegelda pealtnäha vanamoodsa puhkpillimuusikaga? Kes muusikat tõsiselt armastab, sel ilmselt tahtmist jätkub. Ent palju on meie hulgas neid, kes muusikat niiviisi armastavad, et teda ka ise teha oskavad? Armastajaid on palju, musitseerijaid aga vähe.

«Mängija on kõige defitsiitsem nähtus kõigi taidlejate hulgas,» kinnitab maestro S. Kald. Tõepoolest, laulja teeb suu lahti, küll midagi ikka sealt välja tuleb. Orkestrimängijal peab aga igal juhul olema korralik muusikaline ettevalmistus, püsivus ja oskus. Nooditundmisest rääkimata.

Puhkpillimängijate vähesuse üheks põhjuseks on üliõpilase traditsiooniline ajanappus, sest eks aegagi nõua orkester rohkem kui mitu tavalist ringi kokku. Ent kes saab suurkoolis oma koolitükkidega kenasti hakkama, sel jääb mahti muusikategemise jaokski. Kehv «kolmemees» pole orkestris kunagi suurem asi mängija, või nagu S. Kald ütles: «Kes sessioonist sessioonini võlgadega maadleb ning ootab, millal see viimane lainekene lõpuks üle pea lööb, sellise mehe panus on orkestris äärmiselt tagasihoidlik.»

Huvi peab olema. Lausa entusiasmi. Kel nendest omadustest puudust ei tule, ärgu jäägu kõrvale. Puhkpilliorkester on alati olnud ja on LIIKUMAPANEVAKS JÕUKS. Tasub mõelda dirigendi sõnadele: «Aktiivne noor puhkpillimängija on igal ajal teretulnud.»

Tänase TRÜ puhkpilliorkestri aktiivsemaid liikmeid tutvustada on kaunis raske ülesanne. Neid on seal lihtsalt liiga palju, kõiki üles lugeda pole ju võimalik. Seepärast ärgu solvugu need, kelle nimed siinkohal nimetamata jäävad. Orkestris eksisteerimise fakt ise peaks juba kõnelema noore inimese asjalikkusest ja tublidusest. Neid tublisid tudengeid on aastate jooksul orkestrile kõige enam andnud Füüsika-Keemiateaduskond ja Arstiteaduskond.

Viiendat aastat järjest täidab orkestrivanema kohuseid Jüri Karja (Ajaloot. V.), kes mängib kõiki puhkpille, samuti kitarri. Tema kui organisaatori ja hea mängija koormat püüavad vähendada Jüri Haller (Füüsika-Keemiat. III, orkestri juhatuse esimees), Raivo Lina (Arstit. IV), Jaan Eelmäe (Arstit. III, orkestri varahoidja), Üllar Kõlli (Arstit. II), Rein Viru (Õigust. I, suurepärane saksofonist), Andres Tark (Majandust. I).

Orkestris on alati esindatud olnud ülikooli naispere. Praeguses koosseisus löövad agaralt kaasa Inge Kottisse (Õigust. I, flöödimängija) ja Mercedes Pent (Majandust. II, orkestri juhatuse sekretär), S. Kaldi sõnade järgi erakordselt suure organiseerimisvõimega tütarlaps.

Vähemalt kaks korda aastas marsib terve ülikool just selle taidluskollektiivi poolt dikteeritud rütmi ja pasunapuhumise järgi. Aga ega see trummipõristamine nii lihtne olegi, nagu kõrvalseisjale võib näida. Sellegi taga peitub vaevanõudev töö. 1. mai hoogsat rongkäiku meenutades peaksime sellelegi mõtlema.

MART KADASTIK

Nõukogus

● Erialakateedritel koostada ja välja anda õppemetoodiline materjal null-kursuse tarbeks.

● Ettevalmistusosakonna õpperühmadele määrata rühmajuhendajad.

● Valida oma komsomolibüroo ja esitada selle tööplaan ettevalmistusosakonna juhtkonnale.

Ühiskondlik-poliitilise praktika organiseerimisest ülikoolis kõneles õppeprorektor KARL PÜSS.

Praktika sisu iga õppeasutuse tarvis on individuaalne, eesmärk aga ühine — anda üliõpilasele teatav teoreetiliste teadmiste pagas ja praktilised oskused ühiskondlik-poliitiliseks tööks kollektiivis. Lõpetanu peab suutma oma töökohal teha ühiskondlik-poliitilist kasvatustööd: pidada loenguid, juhtida poliithariduslõõ süsteemi mingit lõiku, juhatada koosolekut. Seni on need oskused omandanud vaid üliõpilasaktiiv, tuleb saavutada sama iga üliõpilase puhul. TRÜ-s väljatöötatud üldplaani kohaselt peaks see süsteem hõlmama nii õppetöö kui ka selle väliseid töövorme. Iga üliõpilane peaks igal aastal täitma kindlaid praktilisi ülesandeid, mille sooritamise kvaliteet võiks avaldada mõju ühiskonnateaduste eksamihindele. Õppetöövälisesse ossa võiksid kuuluda osavõtt agitbrigaadidest, EÜE-st, töö valitavail ametikohtadel, šeflustöö.

Kontroll ühiskondlik-poliitilise praktika üle peaks toimuma komsomoli grupiorganisaatorite kaudu. Igal aastal peaks üliõpilast atesteerima, mida lõpuks tuleks arvesse võtta diplomi andmisel.

Kontrolli hõlbustab vastav arvestusraamatuke, mille üle koosolekul ka üksikasjaliselt aru peeti.

Järgnesid teadusala prorektori dots. H. METSA ja Arstiteaduskonna prodekaani prof. V. MEIPALU ettekanded TRÜ õppejõudude ja teaduslike töötajate väliskomandeeringute efektiivsusest Arstiteaduskonnas aastail 1971—1973.

Teadusliku töö kulude efektiivsus on üldiselt raskesti määratav. Üks mahukas osa kulutustest on väliskomandeeringud, millelt tuleks taotleda ka maksimaalset tasuvust. Väliskomandeeringuis viibis 1973. a. 49 TRÜ õppejõudu. Peamiselt teaduslikel konverentsidel, harvem stažeerimas, lühiajalisel teaduslikul tööl ja keelekursuste lektoritena. Konverentsidele sõidavad kõige agaramini meedikud, bioloogid-geograafid, kõige vähem matemaatikud ja majandusteadlased. Stažeerimas on täppisteadlasi enam kui muid.

Kapitalistlikes maades käimise tulemusena on rakendatud 13 uut uurimismeetodit, sotsialismimaadest 8, 13 erikursuse materjalid on omandatud komandeeringuil, 93-st viimase aasta jooksul välismaal avaldatud artiklist on 44 otseste kontaktide resultaat.

TRÜ õppejõudude teaduslik ja propagandistlik tegevus välisriikides on pälvinud sagedast tunnustust, palutakse jääda pikemaks ajaks kui komandeering ette näeb, esmakordse juhtumina NSV Liidu Kõrgema Hariduse Ministeeriumi välissidemete praktikas paluti filoloogiadoktor B. Gasparovit asuda komandeeringus käimise ajal juhatama kateedrit.

Dots. H. Metsa peatus ka selle töölõigu puudustel. Loomata on välissidemete nõukogu, organiseerimata võõrkeelte kursused ja stažööri- ning üliõpilaskandidaatide keelealane ja üldpoliitiline ettevalmistus. Puudub kontroll välismaal õppivate üliõpilaste õppe- ja ühiskondliku töö üle. Ebarahuldav on õppejõukohtade täitmine arengumaades ja stažöörikohtade täitmine, sest sageli puuduvad sobivad kandidaadid. Küllaldaselt ei kontrollita väliskomandeeringute tulemuste rakendamist, aruandlus on formaalne. Alati ei suudeta koostada nõuetekohaseid väliskomandeeringute plaane, põhjendades seda sõidu vormistamise tülikuse, ebakindlusega, tasu vähesusega.

Kaasettekandja prof. V. Meipalu sõnavõtt puudutas üksikasjaliselt komandeeringukogemuste otseseid rakendusi teaduslikus ja õppe-kasvatustöös, samuti väliskomandeeringute poliitilist tähtsust.

Otsuses fikseeriti kohustus välissidemete nõukogu loomiseks, kes koostaks komandeeringute täpsustatud plaani, teeks kalendriaasta lõpul kokkuvõtted, töötaks välja süsteemi komandeeringutulemuste realiseerimise kontrolliks.

A. PÕLDMÄE

Vilma Hansen

Hommikul esimene, õhtul viimane — nii oleme harjunud kahe aastakümne vältel nägema Vilma Hansenit, kes 4. mail k. a. tähistas oma 50. sünnipäeva, TRÜ Arstiteaduskonna farmaatsia kateedri vanemlaborandina.

Perenaiselikult hoolsana, rõõmsameelsena, südamlikuna, alati abivalmi ja tasakaaluka kolleegina — teisiti ei kujuta teda ette. Kui mõnigi meist lubab enesele aeg-ajalt ägestuda, kasutada puhuti teravaid väljendeid, siis sellist käitumist pole V. Hanseni juures eales kohanud. Ka töödistsipliini ja kohusetunde osas tuleks V. Hansenit nimetada näidistöötajaks.

Kohuse- ja vastutustundega, nii nagu see on iseloomulik farmatseudile, on ta aastate vältel täitnud ka ühiskondlikke ülesandeid, töötanud Arstiteaduskonna ametiühingu büroo sekretärina, rühmavolinikuna, kursusejuhendajana.

Praegused töökaaslased soovivad, ei Teie **sellisena** *jääksite veel paljudeks aastateks meie ühisesse perre. Selleks edu, õnne ja tublit tervist!*

KORVPALL

Ülikooli 1974. a. meistrivõistlused korvpallis on lõppenud. Võistkonnad reastusid järgmiselt:

Meeskonnad

1. Füüsikateaduskond (Ü. Meerits, R. Tamkivi, H. Bergmann, M. Trummal, I. Eesmaa, O. Kull, O. Renel, P. Paris, J. Aaviksoo ja M. Seeman). 2. Spordimeditsiiniosakond. 3. Matemaatikateaduskond. 4. Arstiteaduskond. 5. KKT I .6. Õigusteaduskond. 7. KKT III. 8 Majandusteaduskond. 9. Õppejõud. 10. Filoloogiateaduskond. 11. Keemiateaduskond. 12. KKT IV. 13. Bioloogia-Geograafiateaduskond. 14. Ajalooteaduskond. 15. KKT II.

Naiskonnad

1. KKT II (E. Johanson, M. Isok, E. Rehtla, L. Mürk, S. Kõnn, H. Ploom, K. Heinaste, H. Otto, I. Pilt). 2. KKT III. 3. Arstiteaduskond. 4. Majandusteaduskond. 5. Õigusteaduskond. 6. KKT I. (Kolm naiskonda loobusid: Ajalooteaduskond, KKT IV, spordimeditsiini osakond.)

Võitsid võistkonnad, kus tase ühtlasem ja mäng kollektiivsem. Füüsikateaduskonna meeskonna kohta käivad need sõnad täpselt. Kõik korvpallurid mängivad küll spordimeditsiini osakonnas, kuid ühise keele leiavad harva. Kui nenne mäng muutuks kollektiivsemaks ja mõtestatumaks, võiks kõne alla tulla isegi esikoht. Matemaatikateaduskond on tugev, kuid põhiraskus lasub siiski kahel mängijal — J. ja M. Metsalul. Mart Metsalu ei saanud sellel turniiril pealegi täie jõuga kaasa teha. Eriti mäng füüsikute vastu lagunes koost. Oleks tarvis niisamasugust organisaatorit, nagu oli möödunud aastal T. Meressoo.

Lisaks mõned andmed. Oma meeskondadele viskasid kõige rohkem punkte J. Olari (159), J. Metsalu (115), J. Aaviksoo (109), S. Beloussov (105), M. Trummal (104).

Naiskondadel on tase ebaühtlasem. Naistest on tugevamad KKT II ja KKT III, kus mängivad kuus TRÜ naiskonna liiget. Omavahelises mängus jäi peale KKT II, kes tuli teist aastat järjest meistriks. Turniiri parimaks naismängijaks tunnistati K. Heinaste ja meestest J. Metsalu.

Jaan Rebane — 50

On see vähe või palju? Et juubilar on filosoof, tuleb antud küsimusele läheneda filosoofiliselt. 50-aastane baleriin on juba 10-aastase staažiga pensionär, niisama vana filosoof aga püsib kvalitatiivselt ikka veel seisundis, mida vanad kreeklased tähistasid sõnaga *akmē*, s. t. loova tegevuse õitseaeg. Võib öelda: «Ta on juba 50-aastane.» ja võib öelda: «Ta on alles 50-aastane». Jaan Rebase suhtes võib öelda nii ja teisiti. Sest ta on saanud kõrgeima teadusliku nimetuse ja teaduslik-pedagoogilise kutse. Ta juhib meie vabariigi vanima kõrgema õppeasutuse filosoofiakateedrit, olles samal ajal ühiskonnateaduste kateedrite teadusliku nõukogu esimees. Ajalehe piiratud ruum ei luba üles lugeda kõiki organeid ja komisjone, kus juubilar täidab vastutusrikkaid ülesandeid.

H. Heine kinnituse kohaselt on olemas oluline erinevus filosoofiadoktori ja filosoofi vahel. Jaan Rebane on nii doktor kui filosoof. Vastavalt oma kutsumusele on ta pikki aastaid pühendanud tunnetusteooria probleemide uurimisele, kasutades seejuures matemaatikat, matemaatilist loogikat, informatsiooniteooriat, bioloogiat, keeleteadust, antropogeneesi ja kultuuri ajalugu kui konkreetset teaduslikku lähtealust. Tema uuringute keskpunktis on küsimus tunnetuse sotsiaalsest determineeritusest, millele on pühendatud ka juubilari doktoridissertatsioon, monograafia ning arvukalt artikleid.

Olles meie vabariigi üks autoriteetsemaid filosoofe, on Jaan Rebane palju teinud filosoofiaalaste teadmiste levitamiseks ning populariseermiseks. ENE tarvis on ta kirjutanud artikleid, mis avavad tähtsamaid filosoofiaalaseid mõisteid. Hiiglasliku töö on teinud juubilar filosoofilise kirjanduse tõlkijana. Jaan Rebane tõlkis ja toimetas eesti keelde V. I. Lenini «Filosoofilised vihikud». Ligemale 20 aasta jooksul on tema tõlgitud ja toimetatud kõik eesti keeles ilmunud filosoofia õpikud, talle kuulub suur osa eestikeelse filosoofiaalase terminoloogia väljatöötamisel ning täpsustamisel.

Jaan Rebane jääb filosoofiks ka siis, kui ta ei tegele vahetult oma lemmikalaga. On põhjust arvata, et ta peab iga kalameest erutavat probleemi «Kas näkkab või ei näkka?» filosoofia põhiküsimuse kolmandaks küljeks. Kui filosoofe peetakse sageli ka emotsioonideta inimesteks, siis Jaan Rebane lükkab selle arvamuse jäägitult ümber — seda võib kinnitada igaüks, kel on tulnud mängida koos temaga võrkpalli või malet.

Soovime kogu südamest Jaan Rebasele jätkuvat edu kõigil tegevusaladel järgmiseks poolsajandiks.

Kolleegid

Maipidustustest ülikoolis

Ülikooli aula 30. aprillil. Pidulikku maiaktuse avab ülikooli rektor professor A. Koop. Kõlavad NSV Liidu ja Eesti NSV hümnid, muusikahelide saatel kantakse aulasse TRÜ lipp. Päevakohase kõnega esineb Kehakultuuriteaduskonna dekaan prof. kt. Atko Viru. EKP TRÜ komitee sekretär Jaan Reimand teeb teatavaks rektori käskkirja, millega filoloogiadoktor professor Paul Aristele antakse ülikooli kõrgeim autasu — TRÜ medal. Ülikooli kammerkoorilt kõlab autasustatu auks «Gaudeamus». Oma vastuskõnes tänab P. Ariste talle osutatud kõrge tunnustuse eest ja toonitab neid soodsaid tingimusi, mida nõukogude võimu tingimustes on meie ülikoolis loodud soome-ugri keeleteaduse igakülgseks arendamiseks.

Aktuse kunstilist osa sisustavad meeleolukalt ja meeldejäävalt ülikooli kammerkoor ning solist Olev Saks.

1. mai päikeseküllasel ning soojal südapäeval koguneb ülikooli kollektiiv traditsiooniliselt Akadeemia tänavale, et lehvivate lippude all võtta osa Tartu linna töötajate maidemonstratsioonist. Pikk-pikk õppejõudude, töötajate ja üliõpilaste rivi möödub hurraa-hüüetega Oktoobri puiesteel asuvast tribüünist, kus akadeemilise pere liikmeid tervitavad linna ja rajooni juhtivad seltsimehed ja meie tööeesrindlased. Mürtsuvate orkestrihelide saatel liigutakse kuni pidupäevaselt dekoreeritud peahooneni, kus soovitakse head pühade jätkumist ning minnakse laiali kodudesse ja ühiselamutesse tähistama maipühi juba kitsamas ringis.

Konkurss on lõppemas

Semestri lõpp on juba lähedal ning koos sellega ka ühiskonnateaduste referatiivsete ning konkursitööde tähtaeg. Viimase paari aastaga on see töövorm saanud ühiskonnateaduste õppimise lahutamatuks osaks. Referatiivsete tööde arv on aasta-aastalt kasvanud, võistlustööde sisukus tunnustust pälvinud. Kuigi käesoleval kevadel raskendab tööde valmimist Toome raamatukogu avariiolukord, võib esialgsete kokkuvõtete alusel loota, et lõppev V kursus kujuneb nii kvantitatiivselt kui kvalitatiivselt mitte vähem edukaks.

Niisuguse kokkuvõtte tegi hiljuti konkursi käiku arutanud ühiskonnateaduste kateedrite õpetatud nõukogu. Möödunud kahel õppeaastal (nii kaua see konkurss kestis) tehtud tulemused saab täpselt kokku võtta alles sügisel, kui ka vabariikliku vooru hindamiskomisjonid on oma otsuse langetanud. Nõukogul oligi peamiseks kõneaineks juba mitmeaastastes kogemustes kinnitust leidnud kitsaskohad tööde koostamisel ja rakendamisel.

Rakendamine on nähtavasti konkursi korraldamises meie nõrgim lüli. Olukord on ju praegu nii, et väga paljud head tööd (eelkõige referaadid) jäävad lihtsalt kateedritesse seisma kuni nende säilitamistähtaeg täis saab, ilma et kogutud materjale kuidagi ära kasutataks. Samal ajal on olemas üsnagi suur vajadus kasvõi ühiskondlik-poliitiliste, noorsootemaatikat käsitletavate, aktuaalseid majandusprobleeme selgitavate jt. loengute järele, samuti süstematiseeritud materjalide järele niisuguste loengute koostamiseks, poliitõppuste ettevalmistamiseks jms. Kokkuleppel ülikooli komsomolikomiteega püütakse nüüd leida võimalusi üliõpilastööde kasutamiseks propagandatöös nii ülikoolis kui ka väljaspool, s. t. linna asutustes-ettevõtetes, eelkõige nendes, kellega ülikooli komsomolikomiteel on koostöölepingud. Komsomolikomitee esitab oma ligikaudsed soovid tarvisminevate teemade suhtes. Ühiskonnateaduste kateedrid valivad valminud tööde seast sobivad välja. Edasi saab komsomolikomitee pöörduda juba otse nende tööde autorite poole.

Üliõpilaste esinemised ühiskondlik-poliitilistel teemadel on seda tarvilikumad, et kuuluvad nüüdsest üliõpilaste ühiskondlik-poliitilisse praktikasse. Vastavalt hiljuti NSV Liidu Kõrgema ja Keskeriharidus Ministeeriumi ja ÜLKNÜ Keskkomitee poolt kinnitatud üliõpilaste ühiskondlik-poliitilise praktika näidisjuhendile loetakse selle üheks kohustuslikuks koostisosaks just õpitava ühiskonnateadusega seonduva referaadi või loenguteksti koostamist ja ettekandmist. Ärusaadavalt kuulub selle metoodiline juhendamine ühiskonnateaduste kateedrite, praktilise läbiviimise korraldamine aga suurel määral komsomoliorganisatsiooni ülesannete hulka.

PAUL KENKMANN

Sõpruspäevade järelkaja

1. Milliseid organiseerimiskogemusi sai komsomolikomitee tänavustest õnnestunud sõpruspäevadest?

Tegijaile endile torkab nii mõnigi asi silma, mis oleks võinud olla paremini, eelkõige muidugi suurürituste organiseerimine — mõtlen siin laupäevakut, miitinguid, kontserte, pressikonverentse. Kui aga meie külalised ja kuulajad-vaatajad üliõpilased ning õppejõud ütlevad, et sõpruspäevad õnnestusid, siis on see kinnituseks, et ülikooli komsomoliaktiiv on võimeline korraldama üritusi, on üksmeelne ja teotahteline. Usun, et need tudengid, kes tänavu said mõne üksiku ürituse läbiviimisega hästi hakkama, on võimelised mõne aja pärast seisma terve organisatsiooni eesotsas.

2. Kui palju külalisi kokku sõitis ja kust?

Kokku sõitis üle 70 külalise, kui arvestada aga ka Eesti kõrgemaid koole, siis tublisti üle saja. Kõige suuremal arvul oli külalisi Kutaisi Pedagoogilisest Instituudist ja Jerevani Riiklikust Ülikoolist. Külalisi oli Veszpremist, Krakovist, Debrecenist, Leningradist, Kiievist, Vilniusest, Petrozavodskist, Tbilisist, Samarkandist ja muidugi Eestist.

3. Mis oli tänavustel päevadel sootuks uut?

Uus oli meie ühine laupäevak Toomel, ja tore, et nii meie üliõpilased kui ka külalised hästi tublisti töötasid. Suur aitäh neile kõigile! Toimus miiting ja pärjapanek Tartu vabastamisel langenute kalmule, sellele järgnes kontsert Sangastes. Kõik see kokku andis päevadele tõsist ja asjalikku värvi.

4. Kui suur oli vastuvõtjate aktiiv, kaasa arvatud giidid?

Raske on öelda, kui suur osa aktiivist tegeles just vastuvõtuga. Võib-olla peaks rääkima rohkem kogu aktiivselt kaasalõõnud üliõpilaste organisaatorite hulgast. See arv oli aga julgesti üle poolesaja.

5. Mis kujunes päevade kulminatsiooniks?

Laiemale üliõpilaskonnale vahest rahvaste sõpruse ball RAT «Vanemuise» kontserdisaalis, väiksemale arvule pressikonverentsid ja laupäevak. On ikka tore, kui Kassitoome kirendab töökatest sinimütsidest, nendest, kes vabatahtlikult olid huvitatud oma kodulinna väljanägemisest.

6. Mis oleks võinud olla teisiti?

Balli kontsert oleks võinud olla tihedam, laupäevakul oleks olnud vaja rohkem veokeid. Toomele jäi tulemata lubatud puhkpilliorkester. See oleks tuju tõstnud.

7. Milline on Sinu arvates ülikooli rahvaste sõpruse päevade erinevus võrreldes samalaadsete üritustega keskkoolides, tehnikumides, tehastes?

Koos isiksuse arenguga, tema teadmiste, oskuste ja elupraktika kasvuga teravneb ka kriitiline pilk. Üliõpilane suhtub tunduvalt tõsisemalt ühiskonda puudutavaisse probleemidesse. Sotsiaalne aktiivsus on teravdatum. Kõike seda peame arvestama ükskõik missuguste ürituste organiseerimisel. Ja on tore, et rahvaste sõpruse teema, proletaarse internatsionalismi ideed leiavad meie üliõpilaskonnas vägagi soodsat pinda.

8. Millised on TRÜ komsomoliorganisatsiooni lähemad perspektiivid suhetes teiste kõrgemate koolidega väljaspool vabariiki?

Sõlmisime päevade ajal koostöölepingu Kiievi Riikliku Ülikooliga, sõlmitud on see Leningradi I Meditsiiniinstituudiga. Perspektiivis on sidemete tugevdamine Krakovi ja Vilniuse ülikooliga. Tähtis ei ole vist heade tuttavate arv, vaid sõprade arv. Kokku kutsuda üks kord aastas massiliselt külalisi, see ei ole meie eesmärk, vaid eelkõige püüd sõlmida väikese arvu ülikoolidega tugev koostöö, et sellest oleks kasu nii komsomolitöös, spordis, üliõpilaste teaduslikus tegevuses, õppetöös, isetegevuses jne. Usun, et lähem suhtlemine nende nelja partneriga on mõlemapoolselt vajalik ja kasulik.

Küsimustele vastas ELKNÜ TRÜ sekretär Tiit Koldits.

Rütmoplastika

7. mail kell 19 tuleb «Vanemuise» väikeses majas kordamisele rütmoplastika õhtu ehk TRÜ valikrühma esimene tervet õhtut täitev programm. Algul on saatemuusika ansamblilt «Vanilla Fudge», teises pooles kõlavad Mozart, Beethoven, Paganini, Prokofjev ja Bach Pileteid saab osta TRÜ klubist ja «Vanemuise» väikese maja kassast.

Looduskaitse päevale pühendatud õhtul EPA üliõpilasmaja kaminasaalis (Burdenko 6) esineb 11. mail kell 19 JAAN KAPLINSKI. Osavõtt vaba kõigile looduskaitse- ja luulehuvilistele.

Võimlemisõhtu «Vanemuises»

24. aprillil toimus võimlemisõhtu «Vanemuises». Selle organiseerijaks ja tegijaks oli TRÜ Kehakultuuriteaduskonna naisvõimlemisosakond.

Etendus anti täismajale ja kes tuli, ei pettunud.

Ilusad ja viimistletud kavad, huvitavad muusikapalad, kaunid esinejad — kõik see jättis sügava mulje.

Tänada tuleb treenereid E. Kudut, R. Kudut, H. Tidriksaart, L. Vestret, R. Linkbergi ja A. Ojastet, kelle abiga suudeti ette valmistada nii palju suurepäraseid etteasteid.

Meeldiva mulje jättis TRÜ vilistlaste esinemine (treener L. Jaanson).

HELVE TIGASSON,

TRÜ Kehakultuuriteaduskonna naisvõimlemise eriala III k. üliõpilane

Labas — tere!

Eelmisel nädalavahetusel võõrustas Vilniuse Ülikooli Arstiteaduskond oma kolleege Tartust.

Aastaid kestnud kohtumise traditsioon kahe suurkooli üliõpilaste ametiühingubüroode vahel tõi grupi Tartu tudengid Vilniusse.

Võtmaks vastu kõike pakutut oleks igaüks meist vähemalt kahte paari silmi soovinud. Iidne ülikool, imeilusate hoovide ja kirikutega, vanalinna kitsukesed tänavad, uute mikrorajoonide Zirmunai ja Lazdynai valged tornelamud, mis vahimeestena piirasid linna sūdant, ja entusiasm, millega leedulased jutustasid oma linnast ja elust — see kõik lausa neelas niigi piiratud aja.

Kolleegidevaheline kohtumine ei möödunud aga üksnes meelelahutustes. Teisel Vilniuses viibitud päeval õnnestus näha, kuidas leedu üliõpilased korraldavad oma kursuseõhtuid. Sellised õhtud, mida korraldavad I—V kursuse tudengid, on mõeldud nii kursuse eripära tutvustamiseks kui ka omavaheliseks jõuprooviks.

II kursuse esitatud müsteerium, mis tutvustas üliõpilase arengut Aadamast alates, pakkus lausa unustamatut muljet ja soovi, ka meil midagi niisamasugust luua.

Klubiruumide puudus, mis mõlemaid suurkoole näib kummitavat, on Leedumaal lahendatud väga õnnestunult.

Toredasti dekoreeritud ringauditooriumis mahutati vabalt kõik soovijad. Amfiteaterlik välimus suutis lisada oma vürtsi niigi toredale ja kõigiti õnnestunud vaatemängule.

Show'le järgnenud tants toimus auditooriumi kõrval koridoris. Algne funktsioon ei seganud kedagi jalakeerutusest rõõmu tundmast. Kogesime, et pole sugugi tarvis palgata ansamblit ja tassida virnadena kokku kõiksugu tehnikat. Meelelahutuseks piisas ka oma teaduskonna jõududest. Polnud tähtis, et pillid olid laenatud ja hääl mitte päris korrektne. Laulud said siiski lauldud ja tantsud tantsitud.

Ööbisime ühiselamus, mis oma ealt võiks meie elupaigale vabalt vaarisaks olla. Sellest tulenevalt ka suuremad raskused tema korrashoiuga, mida aga, tõele au andes, oli tehtud väga püüdlikult. Tuli üle elada ka tubade puhtuse kontroll. Ka siit leiaks mõndagi, mis vääriks meil rakendamist. Märkmeid, mis tehakse ülevaatusel, ei kanta mitte «rändavatele» ja tihti kaduvatele lehekestele, vaid iga toa individuaalsesse päevikusse. See võimaldab teha hõlpsamini kokkuvõtteid ka pikema aja ulatuses. Samuti võimaldaks see jälgida ka sanitaarposti enda töö pidevust.

Paremini on naabritel korraldatud ka üliõpilaste meditsiiniline teenindamine. Näiteks hambaarsti juurde pääsemiseks ei tule leedulastel niigi nappi aega kulutada. Kolmesajakohalises ühiselamus on sisustatud stomatoloogi kabinet. Perspektiivis olevat terapeudi kabineti avamine ühiselamus.

Ametiühingubüroo esimees S. Keršanskas märkis, et oma panuse mugavuste loomisel on andnud ka tudengid ise.

Seda tunnistas ka vastne külaliste tuba, mis olevat remonditud ja sisustatud oma jõududega. Paratamatult läks mõte oma ühiselamusse, kus külaliste vastuvõtt toimub juhuslikes, selleks kohandamata ruumides.

Sõprade keskel veedetud viimasel päeval külastasime Kaunast — Leedumaa iidset pealinna. Saime osa Leedu armastatuima kunstniku ja helilooja M. K. Ciurlionise näitusest.

Lahkumisel võisime tõdeda, et sellised kohtumised tulid kasuks mõlemale poolele. Saime kaasa palju häid uusi mõtteid. Peatselt ootame sõprade vastukülaskäiku.

RAIT LABOTKIN

Traditsiooniliselt 5:2

Pühapäeval, 28. aprillil toimus EPA võimlas 3. matškohtumine korvpallis EPA ja TRÜ teaduskondade vahel. Senised kaks kohtumist oli võitnud ülikool.

Võistlust alustasid nõrgemad. Hommikupäikesest valgustatud platsile rivistusid tulevased juristid ja zootehnikud. Kindel võit 77:50 juristidele ja punkt ülikoolile. Ka kahes järgmises kohtumises — meedikud agronoomidega ja spordiarstid loomaarstidega — olid tublisti paremad ülikooli esindajad. 3:0 meile.

Kui EPA rektor A. Rüütel oli võistlused pidulikult avanud, rivistusid väljakule vanema generatsiooni esindajad — õppejõud. Ehkki korvpallurid sarnanesid tõstjatele, oli võistlus huvitav. Ka pealtvaatajaid oli palju ning ergutushüüdeid kostis mõlema meeskonna auks. Punkt-punkti heitluses juhtis kord üks, kord teine. Esimese poolaja lõpuks õnnestus põllumeestel peale jääda 33:30. Teisel poolajal haarasid aga initsiatiivi ülikooli õppejõud ja läksid mõne punktiga juhtima. Siis vigastas aga hästi mänginud P. Kõrge jala, A. Viru ja M. Saarma said viienda vea ja neile oli kohtumine lõppenud. Meie õppejõud jäid platsile nelja mehega. EPA läks punktiga ette, siis võtsid ka nemad rüütellikkuse märgiks välja viienda mehe. Napp võit 68:64 kuulus EPA-le ja nende kontosse kanti esimene punkt.

Ka järgmised kohtumised kulgesid tasavägiselt ja huvitavalt: ülikooli matemaatikud võitsid EPA Majandusteaduskonda 51:46, kehakultuurlased metsamehi 51:48.

Viimases kohtumises olid vastamisi mõlema kooli meistermeeskonnad: füüsikud mängisid mehhanisaatoritega. Selles kohtumises tuli ülikoolil vastu võtta kaotus 42:58.

Juba kolmandat aastat järjest on ülikool võitnud matši seisuga 5:2.

ÜLO RUSSAK

ETV Tartu stuudiost

(Algus 3. lk.)

Ruumikitsikusest tingituna ei jätku ka inimesi (praegu on loomingulist koosseisu 15 ja tehnilist 30 inimest) ning nii ei leiagi olemasolev tehnika maksimaalset rakendamist. Uue maja peale saab mõtlema hakata aga alles järgmisel viisaastakul...

Ja lõpuks: kuidas on side ülikoolilinna televisioonil suurkooli endaga? «Õppejõududega on see side täiesti olemas, aga... tudengid pole ise midagi pakkumas käinudki,» arvasid selle maja mehed. «Ja palju need üliõpilased televiisorit vaatavad...» Tõesti, ses osas televisiooni vaevalt võlglaseks lugeda saab, pigem siis juba endid. Ja võib-olla peaksime tõsiselt mõtlema, millise üliõpilaselu külje kajastust me teleekraanil näha tahaksime, sest nagu kinnitasid sm-d Heinmaa ja Joamets: nemad tulevad meile jõudumööda alati vastu.

E. KUNGUR

Rühmvõimlejad TRÜ võimlas

Aprillikuu esimesel pühapäeval toimusid TRÜ rühmvõimlemisvõistlused. Iga teaduskond saatis võistlustele mitu võistkonda L. Vestke koostatud kavaga. Finaalis selgus teaduskondade paremusjärjestus. Parim oli KKT II kursuse esimene võistkond — 18,75 p., teiseks jäi Majandusteaduskonna III kursus — 18,15 p., Bioloogia-Geograafiateaduskonna I kursus oli 17,3 punktiga kolmas.

Pärast tudengeid asusid võistlema Tartu linna rühmvõimlejad. C gruppi esindas Tartu Naha- ja Jalatsikombinaat (treener E. Naarits), B grupis oli tugevaim Tartu Kaubandusvalitsus 36,60 punktiga, napilt jäi teiseks TRÜ spordiklubi võistkond 36,30 punktiga. A-grupis võistlesid TRÜ spordiklubi I ja II võistkond, punkte vastavalt 37,15 ja 34,00. TRÜ spordiklubi I võistkond näitas oma kõrget tehnikat ja võib nüüd julgelt minna NSVL rühmvõimlemisvõistlustele (treener L. Jaanson).

Koolinoortest olid ainukesena esindatud VII Keskkooli õpilased L. Voltri juhendamisel.

Võistlused õnnestusid suurepäraselt, tänu peakohtuniku Helvi Varendi (EPA) naisvõistmemisosakonna juhataja) kindlakäielisele juhtimisele.

MAIRE LOMP,
TRÜ Kehakultuuriteaduskonna naisvõimlemise eriala III k. üliõpilane.

Repliik

Teest ja kividest

Eks ole see kõige otsem tee Toomelt peahoone juurde: trepid all ja trepid ülal, kaldu puistee treppide vahel. Sügisetikevaditi ligane, külmal ajal libe, kõigele vaatamata aga liiklusrohke. Tee kõrval oli haljasala, suvel muru roheline, sügisel kollakate lehtedega kaetud, talvel poisikeste liulaskmise paik. Juhtus sedagi, et mõni suurkooli kiirustaja astus haljasalale, vältimaks jalgtee libedust või pori. Põhiline üles-alla käijate hulk kõndis ikka teedpidi, kasvõi austusest Toomemäe kui ülikooli pargi vastu.

Siis hakati jalgteed korrastama. Toodi autodega killustikku, puistati maha ja aeti kenasti laiali. Läksid päevad, päevadest said nädalad... ja nii seisab teerada kinnitampimata killustiku all tänase päevani. Teravad paekivitükid ei kutsu küll kedagi teed pruukima, kõnnitakse kõrvalt, kus aga igasugune ettevalmistatud tee puudub. Käijaid on endiselt palju, mullale trambitud viirg muutub üha laiemaks ja kunagisest murust jääb eeloleval suvel küll ainult mälestus...

Kindel, et kunagi tehakse see tee korda. Aga tahtmatult kerkib küsimus — miks ei võinuks seda teha kohe pärast killustikuga katmist? Miks peame ikka mõningaid asju kilplase kombel korraldama?

R. VÄLI

Toimetuse postist

Kõik ümberringi on vait ja vaga. Ei kosta kusagilt samme ega jutukõminat. Tundub, nagu ei oleks majas ainsatki hinge. Pererahvas on kas kodust ära või magab sügavat und. Siis avaneb hääletult uks. Vilgas silmapaar uurib ümbrust. Kõik on korras. Järelikult kõige parajam aeg tegutseda. Asjatundlik nina ütleb kohe, millises kapis on varjul kõige väärtuslikum varandus. Äraarvamata kavalate riistadega avavad kinnastatud käed luku, laovad kiiresti kõik aarded kotti ja niisama osavalt likvideerivad kõik jäljed. Töö kiire ja korralik. Pererahvas ei oska pärast muud teha, kui imestunult käsi kokku lüüa.

Kas see just nii käib või kuidagi teisiti, seda ei oska arvata. Aga see ei ole muinasjutt ega naljajutt, sest asjal on ka väga tõsine külg. Pälsoni tänav 14 ühiselamu 4. korruse köögi ja söögitoa kappides ei hoita küll mingeid aardeid. Vaatamata sellele kaob just sealt aegajalt toiduaineid alates moosipurkidest, konservikarpidest ja lõpetades apelsinide, suhkru jm. ettesattuvaga. Kui sa ühel päeval avastad, et näiteks leivalõikamise nuga on läinud ja pärast pikki otsimisi (esialgu ei tule selle pealegi, et ka seda võib kellelgi tarvis minna) ei ilmu teda ikka kusagilt välja, siis võid olla täiesti kindel, et seegi on rännanud uue omaniku kätte. Palju, mis võib elus vaja minna. Veel vähem tasub imestada kohvikannu, tasside või muude nõude kadumise üle. Kuiva toitu närida on tervisele kahjulik ja kuidas sa teed konservikarpi lahti paljaste kätega! Nii kaobki kogu aeg pisiasju ja suuremaid asju, võib-olla mitte igast kapist, igal juhul aga sealt, kust neid hõlpsam kätte saada on.

Nii ei jää muud üle, kui arvata, et peale kõrgema haridusega filoloogi kutse saab keegi siit veel lisaspetsiaalsuse — kõrgema haridusega varas. Kole jutt ja rasked sõnad, pealegi peab olema tuttav inimene, samast ühiselamust, võib-olla ka samast koridorist, sest võõramat nagu pandaks tähele. Pealegi kui midagi kaob lausa keset päeva ja pühapäevalgi, kus palju inimesi ringi liigub.

Sellistest asjadest kirjutada ei ole meeldiv. Kirjutamata jätta ka ei saa. Korraldada valve? Aga kuidas sa valvad ja keda sa valvad? Võib-olla tuleks korraldada üldine konkurss, kes mõtleb välja parima moodus, kuidas salapärast tegutsejat tabada või vähemalt, kuidas oleks end varga vastu kõige parem kindlustada?

MARE PAHKA,
eesti fil. I.

Tööpakkumine

TRÜ Teaduslik Raamatukogu vajab kolimiseks meestöötajaid (raamatukastide tõstjaid). Töö on tasuline. Teateid annab Toome raamatukogus fondide osakonna juhataja L. Urba (tel. 548).

ANDRES ADER

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту

Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Oksiknumbri hind 2 kop. Tell, 2512. MB-03955.

AR
Riiklik
Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 16. Reedel, 17. mail 1974. a. XXVI aastakäik

TRÜ KÕRGEIMA AUTASU, ÜLIKOOLI MEDALI ÜLEANDMISELT PROF. AKAD. PAUL ARISTELE 29. APRILLIL 1974. A.

E. Saki foto

Kongressipäevilt Moskvas

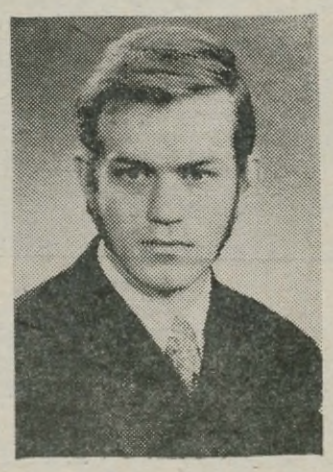
Aprillikuu viimasel nädalal toimus Moskvas ÜLKNÜ XVII kongress. Kongressil võeti kokku leninliku komsomoli nelja aasta töö tulemused ning seati uued sihid. Komsomoliorganisatsioonide esmajärgulise tähtsusega ülesandeks on kogu nõukogude noorsoo mobiliseerimine nende plaanide elluviimiseks, mis seati komsomoli ette NLKP Keskkomitee tervituses ning NLKP Keskkomitee peasekretäri sm. L. I. Brežnevi kõnes. Need ülimalt tähtsad parteilised dokumendid tuleb võtta komsomoliorganisatsioonide kogu organisatsioonilise ja poliitilise töö aluseks.

Alljärgnevas tahaksin peatuda ainult ühel küsimuste ringil, millest oli juttu komsomoli suurfoorumil. See puudutas kõrgemate koolide komsomolitööd, noore spetsialisti ettevalmistamisega seotud probleeme. Nende küsimuste sügavamat ja põhjalikumat arutamist võimaldas kõrgemate koolide esindajatest delegaatide külaskäik NSVL Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi ning kongressi ühel päeval organiseeritud töö vastavates sektsioonides.

NSVL kõrgema ja keskerihariduse minister sm. Jeljutin rõhutas, et kõrgemad koolid valmistavad tulevikuspetsialisti, kes on oma eriala hea tundja, kindla ideelis-poliitilise maailmavaatega ja oskab töötada inimestega. Minister rõhutas eriti teadusliku töö osatähtsust noore spetsialisti kujunemisel.

Toonitati vajadust kaasajastada õppeprotsessi. Üliõpilaste iseseisev töö olgu hästi organiseeritud. Enam on õpetamisel vaja kasutada trükitud skeeme, jooniseid, fotokoopiaid, arvutusmasinaid jne.

Eesrindlikud üliõpilased on suur väärtus. Neile tuleb pöörata senisest suuremat tähelepanu. Rõhutati ka, et komsomoliorganisatsioonide töös on olulisel kohal üliõpilaste kommunistlik kasvatamine, marksistlik-leninliku maailmavaate kujundamine. See peab toimuma koos ühiskonnateaduste kateedritega ja peab kandma loomingulist iseloomu. Tähtsaks tuleb pidada nõukogude noortes rahvaste sõpruse, internatsionalismi kasvatamist.

ANDRES RAA — KONGRESSI DELEGAAT

Enam tähelepanu tuleb pöörata selliste iseloomujoonte kujundamisele, nagu seda on kollektiivsus, printsipiaalsus, isiklik vastutus. Tuleb tõsta teadmiste autoriteeti, kvaliteeti õppetöös. Läbimõeldult tuleb organiseerida üliõpilaste moraalset ja materiaalset stimuleerimist.

Erilist tähelepanu peavad pälvima esimeste kursuste üliõpilased. Vastuvõetud otsuses märgiti meie ülikooli komsomoliorganisatsiooni häid kogemusi selles töölõigus. Tõdeti, et komsomoliülesandel on oluline koht noore ühiskondlikus aktiviseerimises.

Oluline roll noore spetsialisti kujunemises on tootmispraktikal ja ehitusmaleval, mis annavad võimalusi teoreetiliste teadmiste praktiliseks rakendamiseks. Kõrgemate koolide komsomoliorganisatsioonid peavad tugevdama sidemeid töölisnoortega.

Tuleb leida võimalusi, et üliõpilased saaksid omandada valitud eriala kõrval teise, ühiskondliku eriala.

Need oleksidki meie komsomoliorganisatsioonide ette seatud üldised ülesanded, mis nõuavad konkreetset ja läbimõeldud lahendamist.

ANDRES RAA,
Bioloogia-Geograafiateaduskonna üliõpilane.

NSVL Ülemnõukogu saadik TRÜ rektor ARNOLD KOOP TRÜ arengust

6. mail k. a. esines aulas õppejõudude lektooriumi raames ülikooli kollektiivile rektor prof. A. Koop pikema ettekandega Tartu Riikliku Ülikooli praegusest olukorrast ja tulevikuperspektiividest. Alljärgnevalt refereerime rektori ettekande kõige olulisemaid seisukohti.

MEIE TÄNAPÄEV

Nõukogude Liidu kõrgemate koolide tööd suunav NLKP Keskkomitee ja Nõukogude valitsuse programmilise tähtsusega dokument, 1972. a. 18. juuli määrus asetab eriti suured ja vastutusrikkad ülesanded ülikoolidele, mis peavad kujunema nii oma kaadrilt kui teaduslik-pedagoogiliselt tegevuselt suunaandvateks kogu nõukogulikus kõrgema hariduse süsteemis. Võime olla uhked, et TRÜ suudab seda osa väärikalt täita nii Nõukogude Liidu kui meie vabariigi ulatuses. Seda kinnitavad järgmised statistilised näitajad.

1974. a. kevadel töötas Eesti NSV kõrgemates koolides kokku 1720 õppejõudu, nendest 93 teaduste doktorit ja 762 teaduste kandidaati. TRÜ-le langes sellest 614 õppejõudu, kellest (seisuga 1. V 1974) 74-l oli doktori ja 314-l kandidaadi kraad. Kui Nõukogude Liidus kõrgemates koolides moodustavad doktorid keskmiselt 3,5% õppejõudude koguarvust, siis TRÜ-s küünib vastav näitaja üle 12%. Ka doktorite absoluutarvult oleme Liidu 60 ülikooli hulgas ühel esimestest kohtadest. Rõõmustab samuti asjaolu, et kõrge kvalifikatsiooniga teaduslik-pedagoogiline kaader on aastatelt küllaltki noor, mistõttu võimalused teaduse-hariduse arendamiseks on eriti soodsad. Ligemale 50% doktoritest ja 74% kandidaatidest on alla 50 aasta vanused, rektoraadi keskmine vanus küünib 49 aastani, dekaanidel 46-ni ja prodekaanidel 44-ni. Ülikooli õppejõudude poliitilisest teadlikkusest kõneleb tõsiasi, et 52% kõigist õppejõududest on NLKP liikmed (sealhulgas teaduste doktoritest moodustavad kommunistid 56%, kateedrijuhatajatest aga 72%).

PERSPEKTIIVID 1990. AASTAKS

Ülikooli edasise arengu hoog oleneb suurel määral õigesti nähtud ja elluviidud perspektiividest, mis arvestavad meie maa rahvamajanduse, hariduse ja kultuuri järjest suurenevaid vajadusi. Väljatöötatud perspektiivplaani alusel peab üliõpilaste arv kasvama praeguselt 6150-lt (4350 statsionaarset ja 1800 mittestatsionarset) 1980. aastaks 7215-ni (5445/1770) ja 1990. aastaks 8100-ni (6300/1800). Peamine rõhk on asetatud just statsionaarsete üliõpilaste arvu suurendamisele, samal ajal kui kaugõppijate hulk jääb peaaegu muutumatuks. Tunduvalt kiiremini kasvab õppejõudude arv ja abi-õppe- ning õppeteadusliku personali hulk. Veelgi hoogsam on aga teaduslike töötajate arvu kasv, vastavalt teaduse järjest suurenevale osale meie kommunismi ehitavas ühiskonnas. Ühtaegu tuleb paremini korraldada ülikoolis tehtavat teaduslikku tööd, muutes selle organisatsioonilisi vorme paindlikumaks. Ilmselt on otstarbekas hakata tulevikus looma mobiilseid uurimisgruppe eriti tähtsate ülesannete operatiivseks lahendamiseks.

On selge, et nendele ülesannetele peab vastama ka ülikooli materiaaltehniline baas, mille väljaehitamisele on asutud. See peab toimuma järk-järgult, olemasolevaid võimalusi silmas pidades. Uritus on tõepoolest suur, seda eriti Tartu linna mastaape arvestades. Praeguste plaanide kohaselt kuluks ülikooli väljaehitamiseks kapitaalmahutusi kokku 60 miljoni rubla ulatuses. Ülikool koondub peamiselt kesklinna:

- Ülikooli keskus koos humanitaarteaduskondadega jääb praeguse peahoone piirkonda. Kui muutub reaalseks uue peahoone rajamine, siis võiks see toimuda praeguse keskuse lähedusse V. Kingissepa tänava äärde.
- Täppisteadused saavad endale uued kaasaegsed korpused Tähe tänava alguse rajoonis, kus juba rajatakse füüsikakorpust. Kaaluda tuleb koopereerimise võimalusi Teaduste Akadeemia vastavate instituutidega vältimaks tarbetut paralleelismi ja kasutamaks paremini teaduse arendamiseks eraldatud summasid.
- Arstiteaduskonna keskuseks saab Maarjamõisa piirkond, kus vajalik kliiniline baas on juba olemas ja ehitustööd õpperuumide laiendamiseks käivad.
- Loodusteadusliku kallakuga teaduskonnad jäävad Vanemuise tänava õppekorpusesse, mida tuleb moderniseerida, kehakultuurlaste õpperuumid koonduvad Ujula tänava piirkonda, kuhu kujundatakse välja ülikooli spordikompleks.
- Toomemäel olevad ajaloolised hooned — Teaduslik Raamatukogu ja vana anatoomikum muutuvad edaspidi Tartu ülikooli muuseumiks. Meil on, mida eksponeerida ülikooli rikkalikust ajaloost, seni puuduvad selleks aga kohased ruumid. Toomemäe kõrvale aga rajatakse uus moodne raamatukoguhoone, mille ehitustööd on peagi algamas.

MEIE PROBLEEMID JA KITSASKOHAD

Nende suurte plaanide elluviimine nõuab pingsat ja sihiteadlikku tööd, eelkõige aga meie tegevuses ilmnenud kitsaskohtade lahendamist. Kõige kidasem on lugu endiselt õppeedukusega, kus TRÜ-le kuulub kahjuks üks viimaseid kohti vabariigis. Meie eesmärk ei ole õppeedukuse protsendi kunstlik ülesupitamine nõudlikkuse vähendamise või arvudega manipuleerimise teel. Meie eesmärk on teadmiste sisulise taseme otsustav parandamine, mis seostub kõige otsesemalt kasvatustööga, sest ebarahuldava õppeedukuse peamine põhjus ei seisne mitte ainult õpetamise kvaliteedis, mitte niivõrd üliõpilaste võimetuses kui küllaltki suure osa noorte distsiplineerimatuses, põhjuseta puudumises õppetöölt, eksamitele mitteilmumises — ühe sõnaga selles, et ei osata või ei suudeta töötada süstemaatiliselt. Häirib asjaolu, et küllaltki palju noori ei orienteeru mitte tulevasele elukutsele, vaid taotlevad üksnes kõrgemat haridust teda huvitaval erialal. Seega seatakse esiplaanile mitte *meie,* vaid *mina,* mitte niivõrd ühiskonna kui enda isiklikud huvid. See viitab aga tõsistele lünkadele sisulises kasvatustöös.

On vaja, et õppejõud astuks igapäevases suhtlemises lähemale üliõpilastele, huvituks rohkem noorte tööst ja saavutustest, muredest ja probleemidest, tutvustades noori ülikooli ja selle teaduslik-pedagoogilise kaadri töö ning probleemidega.

Ikka aktuaalsemaks kujuneb kasvatajate kasvatamine. Selleks, et olla eeskujuks noortele, peavad õppejõud ise ellu viima permanentse enesetäiendamise ideed, teaduslik-tehnilise revolutsiooni lahutamatut koostisosa. Siin pole me veel saavutanud vajalikku taset. Viie aasta jooksul käis oma teadmisi- oskusi täiendamas vaid 57% kõigist õppejõududest (kui noored, alles hiljuti kraadi kaitsnud õppejõud maha arvata, siis 66%). Tunduvalt agaramalt tuleks osa võtta marksismi-leninismi ülikooli tööst, sellise arvestusega, et 5 aasta vältel õpiksid seal kõik meie õppejõud. Seni on nimetatud ideelise enesetäiendamise vormi lõpetanud 14%, õpib aga ligi 27% õppejõude.

Loomulikult esineb raskusi ulatuslike ehitusplaanide elluviimisel, millega koos tuleb kulutada suuri summasid ülikooli hoonete remontimiseks. Meie 82 hoonest on paljud vanad, olulises osas amortiseerunud ja vajavad seetõttu pidevalt kohendamist. Siin on suure töö teinud ülikooli enda remondimehed, kuid alati ei piisa ka nende jõust.

Kõik need probleemid kujutavad endast kasvuraskusi, nad on lahendatavad ja nende lahendamine tagab meie vana *alma materi* veelgi hoogsama edasiliikumise seatud suurte eesmärkide poole.

Tunnustus

Tartu Riikliku Ülikooli rektori ja ametiühingukomitee nimele saabus Jerevani Riikliku Ülikooli ametiühingukomiteelt kirjalik tänuavaldus, milles väljendatakse tunnustust meie ülikooli vokaal-instrumentaalansambli ja rütmoplastika rühma heatasemeliste esinemiste eest JRÜ pidustustel «Üliõpilaspäevad-74».

Taolisi internatsionaalseid kultuuri- ja sõprussidemeid soovitakse jätkuvat.

Valijad!

LÄHENEB NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU VALIMISTE PÄEV. ALATES 16. MAIST ALGAS VALIJATE NIMEKIRJADE KONTROLL. KONTROLLIGE JUBA LÄHEMATEL PÄEVADEL OMA NIME ÕIGSUST AGITPUNKTIS, AIDAKE SELLEGA KAASA VALIMISTE ETTEVALMISTAMISE PAREMALE ORGANISEERIMISELE!

Venia legendi

Reedel, 31. mail 1974. a. kell 15 esineb keemiahoones auditooriumis 320 anorgaanilise keemia kateedri dots. k. t. Jüri Tamm dotsendi kutse taotlemiseks avaliku loenguga: «Adsorptsioon ja heterogeenne katalüüs».

Poliitharidustööst Arstiteaduskonnas

(algus «TRÜ» nr. 12. 12. V)

Arstiteaduskonna teoreetilis-metodoloogilisele seminarile on ettekanded alati väga põhjalikult ette valmistatud. Juba see, et teesid eelnevalt paljundatakse, stimuleerib autoreid neid põhjalikult ette valmistama ja korrektselt esitama. Ettekandja töötab eriala kõrval läbi terve rea marksismi-leninismi klassikute ja kaasaegsete autorite töid, konsulteerib filosoofia õppejõududega ja oma kolleegidega. Ta ei põlga vaeva valmistada ettekande illustreerimiseks originaalskeeme ja jooniseid, muretseda isegi unikaalseid pilte ja diapositiive (näiteks L. Tähepõld hallutsinogeensete ainete sotsiaalse ja bioloogilise kahjulikkuse demonstreerimiseks). See kõik teeb ettekande huvitavaks ja kuulatavaks kõigile, ei jää aega igavlemiseks ja muidu mõtisklemiseks. Head ettekannet kviteerib kuulajate resonants, elav diskussioon. Diskussioonid on meie seminarides olnud tõepoolest elavad, sisukad, kauakestvad. Kuulajate aktiivne kaasamõtlemine ja esimesel võimalusel ka kaasarääkimine ongi meie seminaride üks eesmärke. Elav diskussioon johtub suurel (kui mitte otsustaval) määral hästi ettevalmistatud ja korrektselt esitatud ettekandest, milles eriala on oskuslikult seostatud õigete metodoloogiliste alustega.

Möödunud aasta parima ettekandena suunati trükki E. Muraševi «Meditsiin kaasaegsete teaduste süsteemis». Töö ilmub ajakirjas «Nõukogude Eesti Tervishoid». Trükki suunamisel on A. Mikelsaare, L. Tähepõllu, L. Allikmetsa ja V. Salupere ettekanded.

Ulalkirjeldatud seminarivormi ja -sisuni ei jõutud teaduskonnas kohe, vaid pikkade katsumisaastate tulemusena. Prooviti mitmeid vorme, mis aga ennast ei õigustanud. Algul loodi suured seminarirühmad ühtse kindla juhtimiseta. Ilmnes, et iga üksikliikme-osavõtja aktiivsus (NB!) pole küllaldane. Moodustati väiksemad grupid. Pseudoaktiivsus mõnevõrra ehk tõusis, sisuline — mitte. Väiksemas grupis on ka väiksem vastutus ja see peegeldus sõnavõttude kvaliteedis. Ülesandesse hakati suhtuma formaalselt. Omamehelik ettekanne nõudis teinekord vaid paarkümmend minutit aega kevadkärsitult kuulajaskonnalt. Vastu kevadet need seminarid jäidki varjusurma. Tõsisemate kavatsustega kuulaja sinna enam ei läinudki, puudujate arv kasvas, seminaride kasutegur lähenes nullile. Tuli midagi ette võtta. Gruppe vähendada enam ei saanud, tähendab — tuli taas neid suurendada. Kardinaalselt muudeti seminaride läbiviimise korda ja struktuuri. Seminaride kauaaegse üldjuhendaja prof. R. Looga algatusel jõuti teaduskonnale kõige sobivama töökorralduseni, mis kehtib praeguseni. Grupid on küll suhteliselt suured (30—40 inimest), kuid alluvad tsentraliseeritud juhtimisele ja töötavad ühtses hästi sünkroniseeritud rütmis. Töö vormiline ja sisuline külg on hõlpsasti kontrollitavad. On välja kujunenud teaduskonnale sobiv seminarivorm.

Peale grupiviisiliste seminaride on meil igal aastal toimunud vähemalt üks teaduskonna üldseminar tähistamaks üldrahvalikke tähtpäevi. Nendest võiks esile tõsta V. I. Lenini 100. sünniaastapäevale pühendatud suurt ühist õppust teemal «V. I. Lenin ja tema tööde tähtsus arstiteaduse ja meditsiini arengus», samuti NSVL moodustamise 50. aastapäevale pühendatud õppust. Ettevalmistusel on k. a. maikuu üldkoosolek, kus on nõus esinema ülikooli rektor prof. A. Koop teemal «Kõrgema hariduse olukorrast ja selle edasise täiustamise abinõudest Tartu Riiklikus Ülikoolis». Kaasettekandega esineb Arstiteaduskonna dekaan prof. E. Raudam.

3. **Osavõtt Arstiteaduskonna õppejõudude teoreetilis-metodoloogilistest seminaridest.**

Seminaride külastatavus on meie töös mitte ainult kvantitatiivne, vaid ka kvalitatiivne näitaja. Osavõtt kõigub Arstiteaduskonnas ülikooli keskmiste näitajate piirides (60—85%). Andmed kõrgema astme gruppide kohta on esitatud alljärgnevas tabelis.

Seminarigrupi number	Seminarist osavõtjate arv	Seminarist osavõtjate neist kommuniste	Osavõtt (%%)	Seminarigrupi juhataja
I	35	20	60	K. Ester
II	31	12	65	R. Talvik
III	48	18	73	E. Tammepõld
IV	39	9	65	A. Panov
V	25	16	85	H. Tikko

Keskmine külastatavus on üle 70%. Kuid on ka seltsimehi, kes väga harva seminarist osa võtavad. Kui tegemist on kommunisti põhjendamata kõrvalejäämisega, mida juhtub küll väga harva, siis käsitletakse seda küsimust parteigrupis ja vajaduse korral ka parteibürool kui parteilise distsipliini rikkumist. Samas on rida seltsimehi, kes väljaspool seminari nimekirja võtavad osa õppustest (kohtumeditsiini kateedri juures töötav ekspertide grupp). Kontrolli tõhustamiseks otsustati teaduskonna parteibüroo koosolekul 25. detsembril 1973. a. nõuda, et: 1) seminarirühma juhendajad regulaarselt informeeriksid vastava teatise saatmisega kateedri (laboratooriumi) juhatajaid puudunutest, et puudumiste põhjust välja selgitada; see teatis tagastatakse seminaride üldjuhendajale; 2) rühma juhendajad teataksid kommunistide puudumisest veel eraldi vastava parteigrupi organisaatoritele; 3) vahetult pärast seminari annaks grupi juhataja üle eelinformatsiooni (suuline või kirjalik) seminaride üldjuhendajale. Soovitati teade seminari toimumise kohta välja panna teadete tahvlile, et osa saaksid võtta ka haigla arstid ja vanemate kursuste üliõpilased.

Teaduskonna parteibüroo on pidevalt jälginud ja abistanud meid seminaride töö korraldamisel. Kogu teaduskond on sellesse küsimusse suhtunud mõistvalt ja hoolitsevalt. Dekaan prof. E. Raudam on alati nõu ja jõuga meid abistanud poliithariduslike üldkoosolekute ettevalmistamisel ja läbiviimisel. Häid sõnu tuleb öelda ka filosoofide aadressil, kes on alati olnud abivalmis konsultandid (eriti prof. J. Rebane, T. Loit, R. Vihalemm, J. Tammaru, P. Kenkmann, T. Sutt). Tihedas koostöös ühise asja eest oleme saavutanud oma töös vajalikke tulemusi.

Kokkuvõttes võib öelda, et TRÜ Arstiteaduskonna kõrgema astme teoreetilis-metodoloogilised seminarid, mis moodustavad teaduskonna poliitharidustöö põhiosa, on kulgenud regulaarselt, vastavalt plaanile. On välja kujunenud teaduskonna iseärasusi arvestav seminaride struktuur ja töökorraldus, mis on andnud häid tulemusi. Enne seminari saavad osavõtjad kätte põhiettekande sisu tutvustavad teesid. Seminarid on alati olnud väga elavad, asjalikud (põhiettekanne, kaassõnavõtjad, küsimused, diskussioon). Seminarid on ühtse suunitlusega, pühendatud sotsiaalse ja bioloogilise ühtsuse meditsiinilisele interpretatsioonile. Seejuures käsitletakse meditsiini kui eriteaduse mitmesuguseid metodoloogilisi aspekte. See eeldab marksistlik-leninliku ühiskonnaõpetuse põhitõdede head valdamist. Vastavalt sm. J. Loti poolt EKP Tartu Linnakomitee pleenumil (dets. 1973) tehtud kriitilistele märkustele ja väljaöeldud seisukohtadele (liialt tugev kallak eriala suunas), püüame oma töös veelgi enam tõsta ühiskondlik-poliitiliste ja filosoofiliste küsimuste osatähtsust.

Ü. HUSSAR

PARTEI-KOMITEES

13. mail 1974. a. olid EKP TRÜ komitee järjekordsel istungil üheks päevakorrapunktiks sõjalis-patrioodiliku kasvatustöö juhtimis- ja suunamisküsimused Bioloogia-Geograafia- ja Majandusteaduskonnas. Majandusteaduskonna parteibüroo sekretär dots. H. Müür nentis oma ettekandes, et nende küsimustega on tegeldud kõigil tasemeil: komsomoli- ja parteibürool, teaduskonna nõukogus ja dekanaadis. Selle tulemuseks on pidev kontakt eriõpetuse kateedriga, 524-st üliõpilasest on 513 ALMAVÜ liikmed, on tagatud regulaarne osavõtt tsiviilkaitse õppustest, punase risti rühmade tööst, märkimisväärsel tasemel on ka doonorlus. Hiljuti asetleidnud tähtsamaist üritustest mainitagu teaduskonna tudengite kohtumist sõjaväelastega ja õppejõududest sõjaveteranide vestlusi õpperühmades Nõukogude armee aastapäeva puhul.

Bioloogia-Geograafiateaduskonna parteibüroo sekretär dots. kt. L.-P. Kullus möönis, et nende teaduskonna erialadel on sõjaliste erialadega arvestatavaid kokkupuutepunkte. Siit siis ka suuremad seostamisvõimalused vastava kasvatustööga. See kajastub näiteks kasvõi selles, et üliõpilased oma ekspeditsioonidel külastavad kindlasti ka lahingukuulsusega seotud paiku, et osavõtt ALMAVÜ mitmesugustest ringidest on olnud aktiivsem kui teistes teaduskondades. Tähelepanuväärseks sündmuseks sel poolaastal kujunes juba traditsiooniline talituriaad.

Läbirääkimistel täheldas eriõpetuse kateedri ülem, parteibüroo liige polkovnik K. Voinov ülikooli komsomoli- ja parteikomitee suurt abi õppetööga seotud küsimuste lahendamisel. Kuid vajaka jäävat veel kontrolli rangusest. Erilist tähelepanu tuleb pöörata tsiviilkaitse teadmiste levitamisele. Klubi ja raamatukogu osatähtsus on olnud siin tühine. Parteibürood peaksid selles osas asjaomaseid inimesi suunama, et kõigis meie ettevõtmistes võiks tunda aktiivsust.

Vastuvõetud otsuses fikseeriti tehtud ettepanekud ja tegevusplaan analüüsitud töölõigu edasiseks juhtimiseks.

R. V.

Loodus-kaitsepäev TRÜ-s

Selle aasta looduskaitsepäev oli pidupäevadejärgne tööpäev. Oleme harjunud suurte mastaapidega, seepärast võib kuidagi kuivalt kõlada, kui öelda, et ainuüksi EPA dendropark sai sel päeval juurde ligi 2000 uut puud. Puid istutati ka mujale ja vabariigi peale kokku saab hulk aukartust äratav. Kuid peamine pole hulgas, vaid teos — loodus muutugu kaunimaks, vastuvõetavamaks meie harjumustele ja vajadustele, ning mis peamine, meiegi muutume loodusele vastuvõetavamateks. Just viimases patustame alatihti, käitudes ikka veel mentaliteedi järgi «inimene on looduse peremees», kes «alistab loodust».

Looduskaitsepäeval oli palju rõõmustavat. Üliõpilaste looduskaitseringi rahvas käis Ahjal korrastamas Väikese Illimari parki, tutvumas kultuurilooliste paikadega. EPA üliõpilasmaja võttis vastu luulehuvilisi — külla tuli Jaan Kaplinski.

Looduskaitsepäeva suurüritusena aga avati esmaspäeval Tartus ja jätkub nädala vältel Käärikul TRÜ komsomolikomitee, Bioloogia-Geograafiateaduskonna ja Moskva RÜ Geograafiateaduskonna ühisel korraldamisel üleliiduline noorte teadlaste looduskaitse suvekool. Mitukümmend ettekannet meie maa nimekailt loodusteadlastelt aitavad kindlasti kaasa looduse ja kaitseprobleemide paremale mõistmisele ja arukaile lahendustele.

Üliõpilaste looduskaitsering seab sammud õppeaasta lõpulõkkeks 1. juuni õhtul Järvseljale. Kui oled loodusega sõber, ära pelga Sinagi tulemast. Reklaam ja teated nagu alati luuderohumärgiga.

J. VOIST

NB

Parimad tõlkijad teada

Teisipäeval oli koos ülikooli tõlkevõistluse «1974» žürii (dots. U. Lehtsalu, õp. M.-A. Palm, õp. J. Talvet, Kirjanike Liidu liikmed A. Kaalep ja O. Samma, üliõpilased S. Murumets, P. Nemvalts ja V. Klaus), et anda lõplik hinnang tõlkehuvidega üliõpilaste järjekorras neljandale konkursile. Töid oli laekunud 14: vene, inglise, saksa, soome ja hispaania keelest.

Esimest preemiat (40 rbl.) väärivaks tunnistati üksmeelselt inglise fil. II k. üliõpilase Inna Feldbachi tõlge hispaania keelest (kuuba kirjaniku Humberto Arenali novell «Nööri otsas taevasse», märgusõna «Ajuliiv»). II koha (30 rbl.) pälvis III kursuse psühholoog Toomas Niit, kes oli eestindanud katkendi soomlanna K. Pelto-Timperi lühiromaanist «Sirelisuru» (märgusõna «Kirinaksik»), III preemia (à 15 rbl.) saajaid oli kaks: Reet Pobul inglise fil. II kursuselt (W. Saroyani «Mees, kelle süda oli mägedes», märgusõna «Robert») ja Inna Feldbach (V. Woolfi «Kew Gardens», märgusõna «See päev»). Määrati veel kolm ergutuspreemiat (à 5 rbl.): Peeter Toropile (vene fil. V. k., «Teternikov»), Liia Rammulale (saksa fil. V k., «Daimonion») ja Lehar Luubile (V k., andmed teaduskonna kohta puuduvad, «Ho-ho-hoo»). Ära märgiti Marju Kõrgesaare (inglise fil. III k., «Stress») ja Linnar Priimäe (saksa fil. II k., «St.Klaus») tõlked.

Tõlkekonkursi piduliku lõpetamise kuupäeva ja koha teatame lähemal ajal. Ülejärgmisesse lehenumbrisse on oodata võistluse sisulist kokkuvõtet.

Žürii

Toomas Sutt filosoofia-kandidaadiks

7. mail k. a. kaitses Leningradi Ülikooli Filosoofiateaduskonna õpetatud nõukogu ees väitekirja «Orgaanilise evolutsiooni suunatuse probleemi filosoofilised aspektid» Zooloogia ja Botaanika Instituudi vanemteadur TOOMAS SUTT.

Oponendid, filosoofiadoktor Petlenko ja filosoofiakandidaat Jermolenko, samuti kaitsmisel sõna võtnud nõukogu liikmed märkisid üksmeelselt, et dissertant on ära teinud hiigeltöö. Baseerudes sellealase kirjanduse laiaulatuslikul läbitöötamisel, esitas dissertant kaitsmiseks sisutiheda, loogiliselt ja metodoloogiliselt tugeva uurimuse, mida nõukogu ka kõrgelt hindas. T. Sutile omistati filosoofiakandidaadi kraad.

Töö valmis professor K. M. Zavadski juhendamisel. Tööd väitekirjaga alustas Toomas Sutt 1968. aastal, algul TRÜ filosoofiakateedri stažöörina, hiljem aspirandina. 1966—1968 juhtis praegune värske filosoofiakandidaat TRÜ komsomoli, kujundades oma sihikindla tegevusega töösuundi ja kaadrit hilisemateks perioodidekski. Ka praegu on Toomas Sutt aktiivselt tegev ühiskondlikul alal, nimetagem näiteks tema tegevust ENSV TA looduskaitse komisjonis, Baeri komisjonis, Tartu linna keskkonnakaitse komisjonis ja mujal. Tuntud on T. Sutt ka ülikooli ajalehe aktiivse kaastöölisena.

Ülikooli komsomolikomitee ja ajaleht «Tartu Riiklik Ülikool» õnnitlevad teenekat komsomoliaktivisti ja ajalehe kaastöölist ning soovivad talle jaksu ning energiat edaspidisekski.

Õnnitlejate nimel
SIIM KALLAS

Raamatuoalat

РУССКАЯ СТРАНИЦА

Приложение к газете «TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL»

№ 5

17 мая 1974 г., пятница

29-я весна

9 мая исполнилось двадцать девять лет с того дня, когда отгремели последние залпы Великой Отечественной войны. Советский народ, возглавляемый Коммунистической партией, одержал всемирно-историческую победу над злейшим врагом человечества — германским фашизмом.

Великая Отечественная война была самой тяжелой из всех войн, когда-либо пережитых нашей Родиной. 1418 дней и ночей на земле и в воздухе, на воде и под водой продолжалась смертельная схватка.

Против Советского Союза были брошены основные силы немецко-фашистского вермахта — самой могущественной в то время армии капиталистического мира, всесторонне оснащенной и тщательно обученной ведению современной войны. На восток устремилась 5,5-миллионная армия, около 5 тысяч самолетов, более 3700 танков и до 48 тысяч орудий и мимометов врага.

В первые месяцы войны гитлеровским захватчикам удалось, используя временные преимущества — численное превосходство войск и внезапность вторжения, продвинуться вглубь советской территории, подойти вплотную к Ленинграду и Москве. Однако неудачи не сломили боевого духа советских людей, воинов армии и флота, не ослабили их волю к победе.

Под руководством Коммунистической партии народы нашей страны, воины вооруженных сил грудью встали на защиту родной земли. Образцы замечательной стойкости и мужества проявили советские воины у Бреста, под Витебском и и Могилевом, при обороне Ленинграда, Одессы, Киева, Севастополя.

Долгим и трудным был наш путь к победе. Измотав врага в тяжелых оборонительных боях, Советская Армия уже в конце 1941 года перешла в наступление и в битве под Москвой нанесла первое крупное поражение нацистской Германии во второй мировой войне. Именно здесь был развеян миф о «непобедимости» фашистской армии.

В июле 1942 года началась грандиозная Сталинградская битва. Она длилась шесть месяцев и завершилась новым крупным поражением противника. Советские воины не только отстояли Сталинград, но и окружили и разгромили 330-тысячную группировку врага. Победа под Сталинградом положила начало общему разгрому фашистских захватчиков, массовому изгнанию их с нашей земли.

Летом 1943 года на Курской «огненной дуге» под Орлом и Белгородом был окончательно сломлен становой хребет фашистской армии. Выходом советских войск к Днепру завершился коренной переломом в ходе Великой Отечественной и второй мировой войны.

1944-45-е годы явились поистине победоносными для Советских Вооруженных Сил. Заключительным этапом разгрома врага явилась грандиозная Берлинская операция. Вся мощь советской боевой техники, вся ненависть советских воинов к фашистским захватчикам слились в этом последнем ударе воедино. В короткий срок была уничтожена почти миллионная группировка гитлеровцев. 8 мая 1945 года враг безоговорочно капитулировал.

9 мая стал Днем Победы — нашим великим праздником.

Советский народ и его доблестные Вооруженные Силы совершили подвиг, не имеющий себе равных в истории. Победа многонационального советского народа в Великой Отечественной войне оказала глубокое влияние на дальнейший ход исторического развития во всем мире. В результате этой победы неизмеримо повысился международный авторитет Советского Союза, выросли и окрепли силы социализма и демократии, ослабли позиции империализма и реакции.

Всемирно-историческая победа, одержанная Советской Родиной, вновь продемонстрировала всему миру, что нет таких сил, которые могли бы победить народ, освобожденный от гнета капитала, сокрушить социалистический строй. Наша победа явилась торжеством идеологии марксизма и пролетарского интернационализма, нерушимой дружбы народов СССР.

Решающим источником победы Советского Союза в Великой Отечественной войне явилось мудрое руководство Коммунистической партии. Партия организовала, вдохновила и идейно вооружила советский народ на борьбу с врагом. Ее по праву называли сражающейся партией. К концу войны в армии и на флоте было свыше 3 миллионов членов и кандидатов партии — 60% всех коммунистов. Огромная организаторская и идейно-воспитательная работа партии обеспечила монолитное единство советского общества, крепость фронта и тыла, что в конечном счете привело к полной победе над сильным и коварным врагом.

Н. С. Романов,
участник Великой Отечественной войны

Берёзки

О чём берёзы стройные молчали,
Грустя, склонившись на большой рекой?
О том, как здесь солдаты прошагали
И как они рвалися в бой
Или о том, как здесь рассвет встречали,
Два сердца любящих, две верные души,
И на войну любимых провожали,
И плакали от страха малыши.
И вот сейчас над речкою широкой
Тихонько опускается листва,
Над речкой отзвук песенки далёкой,
Чуть слышно шелестят в ночи слова.
И сколько лет с войны уж пролетело,
Могилки травкой новой заросли,
И лишь над речкой также вечерело,
Берёзы память эту сберегли.

А. В. Смирнов.

У современных телемитов

«Делай, что хочешь» (Ф. Рабле)

На последнем заседании комсомольского актива русских потоков речь шла о положении в общежитиях. Рейн Кярнер, представитель университетского профкома, сообщил о результатах последнего рейда по общежитиям. Комиссия, в состав которой входят представители парткома, ректората и комсомольской организации, подвела предварительные итоги социалистического соревнования между общежитиями. При подведении итогов (это делается дважды в году: в начале июня и в конце сентября) в первую очередь учитываются следующие факторы:

1) Воспитательная работа в общежитии.

2) Соревнования между комнатами внутри общежития.

3) Состояние наглядной агитации и уголков отдыха.

4) Общий вид общежития.

5) Усилия, направленные на улучшение быта.

6) Деятельность студсовета общежития в течение года.

Выполнение этих условий проверяется ежемесячно членами комиссии, а также студенческими советами общежитий. Результаты рейдов говорят о том, что культура быта за последние годы значительно повысилась. Однако, далеко не все изъяны еще ликвидированы. Многие студенты не хотят видеть в общежитии свой дом, место, где им предстоит прожить не один год.

Некоторые комнаты поражают своей запущенностью: грязь, ненужный хлам, безвкусные картинки на стенах и дверях — такие жилища можно встретить в любом общежитии. У медиков на Ленинградском шоссе 89, в этом смысле особенно отличаются комнаты 324, 242. На Ленинградском шоссе 27 по той же причине особое внимание привлекают комнаты 961, 964. На ул. Пяльсони 14 никогда не убираются комнаты 114, 111.

На заседании комсомольского актива был поставлен вопрос о еще более эффективной борьбе за повышение порядка в общежитиях. И основная роль здесь отводится самим студентам, ибо только их инициатива, их энергия, направленная на благоустройство своего дома — общежития, может поднять культуру быта на более высокий уровень.

Г. Загоскина, секретарь комсомольского бюро отд. русской филологии

Массы — двигатель прогресса

Но они об этом забыли. По крайней мере — у нас на отделении. Ибо чем иначе объяснить подобную пассивность? Да, именно пассивность масс — вот, как ни странно, то, с чем чаще всего приходится сталкиваться в повседневности занимающемуся комсомольской работой.

Доходит до смешного: все вы знаете, как проходят на курсах и группах выборы группкомсоргов. По принципу: «лишь бы не меня!», не так ли? А ведь вам же самим придется с ним работать, ребята. И, как правило, группкомсорг, выбранный по такому принципу, хорошей работы не покажет. Вот он, порочный круг: на следующий год опять никто не захочет руководить организацией, в которой все делается через пень-колодку, для галочки в отчете и так далее.

На нашем отделении около 170 комсомольцев. Включая 6-й курс. Я намеренно выделил эти слова, ибо 6-й курс «включить» можно только на бумаге. Считается, что это — без пяти минут врачи, комсомольская работа их только отвлекает от главной задачи (замечу, в скобках, что главная задача молодежи, по Ленину, состоит в том, чтобы учиться. Все с радостью хватаются за эти слова, пытаясь оправдать свое ничегонеделание в общественной жизни курса, группы и т. д. Но они забывают, что словами «учиться» фраза не кончается. «Учиться коммунизму», вот что важно! И только общественная практика может дать тебе навыки в работе с людьми). Отсюда — прямой вывод: что вы мне навязываете эти свои знания, мне некогда — учиться надо. Пусть молодежь работает!

Итак, комсомольская деятельность студентов 6-го курса сводится к уплате членских взносов. Это стало уже настолько обычным делом, что их даже не включают в планы комсомольской работы отделения. Так спокойнее.

5-й курс. Ориентация почти та же. Правда, их еще можно иногда сагитировать провести «что-нибудь увеселительное». Вообще для многих комсомольская работа почему-то ассоциируется только с работой культмассовой. Они даже так и пишут в своих планах: культпоход в кино. Причем название и содержание фильма неважно. Да и то, что было-то в кинотеатре всего 5—7 человек с курса, тоже особого значения не имеет. Главное, галочку можно поставить...

Но, ребята, кого мы обманываем этим? Да самих же себя, кого еще!

На нашем 5-м курсе, правда, кое-что еще делается. Но этим «кое-чем» мы обязаны только личным заслугам группкомсорга, только его личным качествам и стремлениям. А массы? Массы опять в стороне.

4-й и 3-й курсы — публика очень странная. Они вроде бы еще не вышли из того возраста, когда энергия льется через край и, кажется, нет такого дела, которое бы было не по плечу. Но побеги так называемой «солидности» уже дают себя знать. И, как результат, это, пожалуй, самые пассивные курсы на отделении. Особенно 4-й.

Итак, кто же остается? Только первые 2 курса. Молодежь. Причем, первый курс примерно полгода тоже еще ничего не дает. Поначалу они лишь втягиваются в работу, присматриваются к старшим товарищам. Что они видят, вы уже поняли...

Но, тем не менее, бороться надо именно за эту, самую молодую часть комсомольцев. Не давать им скучать.

Что я предлагаю?

1) Ввести карточки общественной практики. Каждому комсомольцу дать персональное комсомольское поручение, и выполнение его констатировать в этих карточках.

Если поручение не выполнено, не допускать к сдаче «Ленинского зачета». Сам же «Ленинский зачет» принимать более требовательно, не допуская формализма и отлынивания.

2) Провести дискуссию на тему: «Ты — комсомолу, комсомол — тебе», хотя бы при помощи «Русской страницы». Все ценное, что родится в споре, взять на вооружение.

3) Организовать «школу комсомольского функционера» на русском языке. Лицам, окончившим школу, выдавать документы, подтверждающие и позволяющие вести комсомольскую работу на курсах и в группах.

Это, конечно, только начало. Многое должны еще подсказать и предложить читатели нашей газеты.

Но главное должно быть осуществлено: сдвинуть дело с мертвой точки. Ведь массы — двигатель прогресса.

Двигатель ли?

Ф. Шморгун, медфак, IV курс

Защита диссертаций

В пятницу 24 мая в зале Учёного совета состоится защита Сергеем Геннадиевичем Исаковым диссертации на соискание степени доктора филол. наук на тему: «Русская литература в Эстонии в XIX в.» Оппоненты — доктора филологических наук Б. Ф. Егоров (ЛГПИ им. Герцена), А. А Шариф (МГУ) и А. Винкель (АН ЭССР).

С. Г. Исаков — один из крупнейших исследователей русско-эстонских литературных связей — уже более 20 лет работает на кафедре русской литературы нашего университета Он — автор нескольких сот печатных работ, в том числе — ряда монографий, одна из которых («Сквозь годы и расстояния») получила республиканскую премию. Исследования учёного всегда базируются на большом архивном материале и пользуются заслуженной популярностью как в нашей стране, так и за рубежом. Культурные и литературные связи нашей республики с другими республиками, история русской литературы начала XIX в. и литературы народов СССР, история Тарту и нашего университета — всего лишь неполный перечень научных интересов С. Г. Исакова. Защита его диссертации — результат многолетних плодотворных трудов.

В этот же день состоится защита диссертации на соискание степени канд. филол. наук на тему: «Эволюция творческого метода Гоголя от 1830-х годов к 1840-м» Еленой Александровной Смирновой, научным сотрудником АН СССР (Ленинград). Оппонировать будут доктора филол. наук Ю. М. Лотман и П. С. Рейфман.

На том же заседании Учёного совета будет защищаться и диссертация М Тянава на соискание учёной степени канд. ист. наук на тему «Военная организация Римской республики (до реформы Мария)» Оппоненты — докт. ист. наук А. Ременников (Казань) и канд. ист. наук Р. Клейс

А. ЧЕРНЯК.

О двух рукописях Научной библиотеки

В сравнении с многочисленными латинскими и немецкими рукописями, хранящимися в Научной библиотеке Тартуского госуниверситета, количество русских редкостных рукописей невелико. Среди последних привлекают особое внимание две: «Синопсис» И. Гизеля и «Сказание Авраамия Палицына».

Старопечатная рукописная книга под титулом «Сказание Авраамия Палицына» — интереснейшая рукопись литературной речи XVII века. Она представляет из себя обветшалый том в дощатом переплете, который содержит 233 листа, исписанных с обеих сторон. Ее автор Авраамий Палицын был келарем расположенной к северу от Москвы Троице-Сергиевской лавры. Он выдвинулся в эпоху Крестьянской войны и польско-шведской интервенции начала XVII века, помогая Дмитрию Пожарскому во время битвы с польскими интервентами в Москве (1611). Палицын участвовал также в заключении Деулинского перемирия с Польшей (1618). Его сочинение, дошедшее до нас в нескольких списках, — один из важных документов, описывающих крестьянские восстания того времени. Если в дореволюционной дворянско-буржуазной историографии «сказание» это рассматривалось с чисто формальной точки зрения, в аспекте морально-этической оценки Палицына, то советская наука раскрыла тенденциозность этого произведения: творчество монастырского келаря представляет собой апологию его деятельности.

Как феодальный идеолог, Палицын (который для своего времени был достаточно хорошо образован) защищает феодальный строй и классовую структуру общества, состоящего из «господ»-вельмож «и вечных холопей». Подчиненных он именует лаконично «всякая чернь». Тем не менее «Сказание» представляет большую ценность для изучения событий начала XVII века и его автора можно смело охарактеризовать как выдающегося писателя своего века, писавшего с неоценимой эмоциональностью. Советский ученый Л. В. Черепнин говорит, что там собраны факты героической борьбы народных масс — крестьян, посадских, служилых людей — против интервентов.

В начале своего труда талантливый повествователь художественно и умело описывает события конца XVI — начала XVII века от смерти Ивана Грозного до царствования Василия Шуйского. Наибольшая часть «Сказания» повествует об осаде Троицкого монастыря поляками. Это вместе с тем рассказ о стойкости и мужестве простых русских людей, готовых умереть страшной смертью, но не сдаться. Следует описание освобождения Москвы и последовавших затем событий.

В описываемом здесь Тартуском экземпляре глава «Об оскудении денежной казны...» является позднейшим вариантом, отличающим этот экземпляр от многих других имеющихся в книгохранилищах экземпляров, которые также далеко не идентичны.

«Сказание» Авраамия Палицына вначале переписывалось писцами, а позднее (1784) было напечатано. Оно привлекло внимание многих ученых-историков и литературоведов, — как дореволюционных (С. Ф. Платонов), так и советских (Ольга Александровна Державина и др.).

Второй манускрипт — это «Синопсис» школьного деятеля и церковного писателя Иннокентия Гизеля, который по содержанию является пособием по русской и украинской истории. Он поступил в библиотеку Тартуского университета в 1929 году.

Автор, киевский ученый Иннокентий Гизель, родился в начале XVII столетия. Родом из Пруссии, он в молодых летах, приняв православие, переселился в Киев, где был преподавателем и ректором Киево-Могилянской академии и архимандритом Киево-Печерской лавры. Под его сведущим руководством печаталось немало книг того времени. Хотя Гизель лично и был сторонником союза Украины с Россией, он, тем не менее, непреклонно отстаивал автономию украинской церкви. Имея наклонность к истории, он в 1967 году издал «Синопсис» — первый обзорный учебник по истории.

Авторитет Гизеля был в то время настолько велик, что в письмах к нему его величали Аристотелем. Печатный «Синопсис» многократно переписывался и дополнялся. Всего «Синопсис» выдержал двенадцать изданий. Хранящийся в тартуской университетской библиотеке рукописный экземпляр этого произведения (размером в лист) составлен неизвестным лицом около 1680 года. Он содержит 163 листа. Начала не достает. Тартуская рукопись составлена по первому печатному изданию, но имеет ряд дополнений третьего издания, а также разные прибавления и приписки.

Интересна, например, владельческая приписка, сделанная 6 марта 1823 года на обороте 141-го листа от руки крестьянином Яковом Никифоровым из деревни Тимошенской Коргопольского уезда бывшей Олонецкой губернии (ныне Архангельской области).

«Синопсисом» как подручной книгой по истории пользовался В. М. Ломоносов и другие русские, белорусские и украинские писатели XVIII — начала XIX столетия.

Л. Я. ЛЕСМЕНТ,
доктор юридических наук.

Яану Ребане — 50

Яану Ребане — 50 лет. Много это им мало? Юбиляр — философ, и к этому надо подходить философски. В 50 лет балерина — пенсионерка с 10-летним стажем, а философ качественно не выходит за пределы того состояния, которое древние греки называли а к м е — расцвет деятельности. Можно сказать «ему уже 50» и «ему только 50». В отношении Яана Ребане можно сказать и то, и другое. Он получил высшую научную степень и высшее ученое звание. Он заведует кафедрой философии старейшего в нашей республике высшего учебного заведения. Он — председатель Ученого Совета кафедр общественных наук. Лимит газеты не позволяет перечислить все комиссии и общества, в которых юбиляр занимает видное место.

Еще Гейне говорил, что есть существенная разница между доктором философии и философом. Яан Ребане не только первый, но и второй. Не только по долгу службы, но и по призванию он многие годы посвятил проблемам теории познания. Результативность его исследований обусловлена стремлением привлечь к изучению теоретико-познавательных и логических вопросов данные многих областей научного знания: математики, математической логики, теории информации, биологии, языкознания, антропогенеза и истории культуры. В центре внимания ученого — проблема социальной детерминации познания. Этому посвящена блестяще защищенная в Институте философии АН СССР докторская диссертация, монографии и многие статьи.

Являясь одним из авторитетнейших философов Эстонии, Яан Ребане много сделал для распространения философских знаний в республике. В изданных томах Эстонской Советской Энциклопедии им написано множество статей, раскрывающих важнейшие философские понятия, такие, например, как «Диалектическая логика», «Философия», «Информация», «Историческое и логическое». Он несет прямую ответственность за высокую ценность этого издания. Не будет преувеличением назвать громадной ту работу, которая проделана Я. Ребане в качестве переводчика философской литературы на эстонский язык. Он перевел и редактировал «Философские тетради» Ленина. Все учебники, вышедшие в Эстонии с 1955 года, переводились или редактировались им. Им внесен немалый вклад в уточнение и создание философской терминологии на эстонском языке.

Философия не только область специальных знаний, но и тип мироотношения. Яан Ребане остается философом и тогда, когда он не занимается непосредственно философией. Есть основания предположить, что вопрос «Клюнет или не клюнет» он считает третьей стороной основного вопроса философии. Философов обычно считают людьми, чуждыми эмоций. Юбиляр практически отвергает это предубеждение. Это знают те, кто играет с ним в волейбол или в шахматы.

Мы от души желаем Яану Ребане во второе полустолетие его жизни продолжения успехов во всех областях его общественной и личной жизни.

Коллеги.

Сессия приближается

На рисунке польского карикатуриста «Сессия в зоопарке» заяц-иллюзионист по ошибке вытаскивает не тот билет. Экзаменатор в панике.

TEN YEARS AFTER

(продолжение, начало в № 4)

Причиной этому то, что они сочиняют длинные песни, которые составляют единую композицию. До сих пор ансамбль выпустил 4 долгоиграющих пластинки.

Четыре члена группы, «смотрящей в будущее»: певец и гитарист Alvin Lee (8. XII. 1944 г.), ударник Ric Lee (20. X. 1945 г.); он, между прочим, всего лишь однофамилец другого Lee), органист Chick Churchill (2. I. 1949 г.) и бас-гитарист Leo Lyons (30. XI. 1943 г.).

Название последнего альбома: «Watt». На нем записано выступление на острове Wight.

Three Dog Night — т. е. «Три собаки ночью».

Трое прекрасных соло-певцов, Chuck Negron, Cory Wells и ирландец Danny Hutton, известный «Whisky» из Лос-Анджелеса, выступали вначале в ресторане «Go-Go».

В 1969 году они уже достигли такого успеха, что с тех пор выступают исключительно на концертах и одну за другой выпускают пластинки. Название первой песни — «Один», за этим последовали песни. «Легко быть твердым», «Эли идет» и «Мама сказала, чтобы я не ходил!».

Принято считать, что Three Dog Night представляют одну из «ветвей» стиля underground, что кажется противоречивым: подлинный underground можно услышать у них только на альбоме «Форум».

Певцов «Three Dog Night» сопровождают четыре музыканта: Mike Allsup (гитара), Jim Greenspoon (орган), Joe Schermie (бас-гитара) и Floyd Sneed (ударные).

Traffic. — Ансамбль образовался в 1967 году, когда из группы Spencer Davis ушел Stevie Winwood, прекрасный фортепьянист, органист, гитарист и композитор (12. V. 1948 г.), который хотел играть другую музыку, отличающуюся от того, что́ играли у Davis'a. Итак, в это время образовался ансамбль Traffic в сотрудничестве саксофониста-флейтиста Chris'a Wood'a (24. VI. 1946 г.), гитариста Dave Mason (10. V. 1948 г.), и ударника Yames Capaldi (2. VIII. 1948 г.). В 1969 году

группа уже распалась. За это время они записали музыку для трех долгоиграющих и шести маленьких пластинок, давали концерты по всей Европе, в том числе и в Будапеште на Малом Стадионе. Winwood тем временем стал членом Blind Faith, а позже, в середине 1970 года, снова примкнул к Traffis, к которому только Dave Mason не присоединился снова (он выступил с самостоятельным альбомом и играл на гитаре для тройной пластинки Джорджа Харрисона). Из новой пластинки Traffic стала популярной песня «Пустые страницы».

Yke and Tina Turner — Двое молодых негритянских студентов знакомятся друг с другом; обнаруживается, что они имеют сходный вкус к музыке. Также сходятся и их представления о мире, о жизни. Они влюбляются друг в друга и женятся. Пока это могло бы послужить лишь темой романа «bestseller», но в случае с Айком и Тиной Тёнер картина выглядит иначе: Тина блестяще поет, Айк — хороший музыкант. Они организуют оркестр из девяти членов; в их числе три певицы, которые не только хорошо поют, но и танцуют. Так основывается лучший show-ансамбль soul-музыки. В 1971 году на фестивале MIDEM в Каннах они достигли наибольшего успеха. Название их новой долгоиграющей пластинки — «Давай вместе работать»!. В ней много обработанных под soul-музыку песен.

U

Underground. С этим течением нам уже несколько раз приходилось сталкиваться на страницах нашего лексикона Представители его, как правило, не стремятся к созданию шлягеров: своими абстрактными мелодиями и текстами они, скорее, стараются заставить задуматься слушателей. К этому течению относятся Atomic Rooster, Brivsley Schwartz, Black Sabbath и др.

V

Vanila Fudge. — Это ансамбль underground, выступавший между 1966 и 1969 годами. Этапы его музыкальной карьеры отмечают названия 3-х долгоиграющих пластинок: «Бит продолжается», «Ренесанс (сплошной underground) и «Rock and Roll». Бас-гитарист Tim Bogert и ударник Carmine Appiei после распада ансамбля примкнули к супергруппе Ieff Beck'a.

W

Who. — Who's Who? Кто есть кто? Эта популярная английская книга о знаменитостях включает разнообразные сведения об известных личностях: ученых, деятелях культуры, искусства и др., что и дало в июле 1964 года соло-гитаристу Pete Town Shend'y (19. 05. 45) идею нового имени для его старого ансамбля, который до того назывался «Большие числа». Пожалуй, музыканты лелеяли надежду хотя бы наполовину, хотя бы до «Who», войти в Большую Книгу, однако это консервативное ежегодное издание не обращает никакого внимания на деятелей бит-музыки. Исключением оказался только Beatles, чему, конечно, способствовало и то, что ансамбль получил от английской королевы Британский государственный орден (John Lennon впоследствии вернул его ...).

Итак, образовалась группа Who, куда вошли Roger Dtitrey, (1. 03. 1945), певец, John Entwistle (9. 10. 1944), бас-гитарист, и Keith Moon (25. 08. 1946), ударник. Вначале они выбрали более дешевый путь к известности. По вечерам они усердно разбивали свою деревянную сцену и усилители гитарами, о чем сообщали газеты в пестрых статьях. Делали все это они, впрочем, только для того, чтобы прославить свое имя. Впоследствии ансамбль играет уже «скромнее», и песни Who, созданные на высоком уровне, получают мировую известность: «Моё поколение», «Я парень», «Счастливый Джек», «Картины о Лили», «Я вижу далекие версты». «Чудесный автобус» ... Вершиной всего творчества ансамбля стала первая «поп-опера» «Tommy», о которой уже подробно говорилось в статье «поп-опера». Руководитель Rolling Stones, Mick Jagger, сказал о них: «Это музыканты с удивительной фантазией, смелостью и талантом».

Y

Yes. — «Да» — ансамбль, который невозможно втиснуть целиком ни в один жанр бит-музыки. Если надо, они играют в стиле underground, следующую их вещь уже можно отнести к джазу, а за этим может последовать популярная поп-песня. Ансамбль состоит из пяти членов: John Anderson — певец, (он же и композитор большинства песен); соло-гитарист — Chris-Squire; ударник — Bill Bruford, который вначале играл в военном оркестре, а потом, когда ему надоел прямолинейный ритм маршев, примкнул к Who. Гитарист Peter Banks раньше был членом оркестра Lonnie Donnegan'a, а органист Tony Kaye играл прежде в оркестре, состоящем из 15 членов, в Leicester'e и готовился стать профессиональным пианистом. Кроме записей пластинок, Yes часто дает общие концерты с ансамблями Traffic и King Crimson.

Z

Frank Zappa. — Личность, выглядящая эксцентричной даже в бит-музыке. Он превосходный соло- и ритм-гитарист, носит удивительную бороду, брюки в клетку и в слова своих песен вкладывает весьма оригинальные мысли. Первая его группа, Mothers of Invention, не принесла ему большой славы. Ансамбль исполнял музыку фильма, который длился многие часы, причем цена билетов была тем дешевле, чем больше выдерживал зритель ... В настоящее время Frank Zappa играет в джаз-оркестре вместе с французским электроскрипачем Iean-Luc Ponty и другими. (Здесь же участвуют многие бывшие члены Mayall'a).

Перевод с венгерского
Ю. ШТРЫМПЛ, II курс
русской филологии.

На этом кончается «Бит-лексикон» Тардоша Петера (Будапешт, 1971), печатавшийся на страницах нашей газеты в течение двух лет и обеспечивавший, если верить злым языкам, непрерывный наплыв абитуриентов в течение того же времени. Если у кого-нибудь из наших читателей найдётся материал подобной же притягательности, редакция готова, взвесив всё, способствовать его размножению.

РЕДКОЛЛЕГИЯ.
ответственный редактор
А. Ю. ТРУММАЛ

Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А.
Тел.: 341-21, доб. 510.
Цена 1 к.
Номер заказа 2746. МВ-03986.

Hetk Karl Menninguga

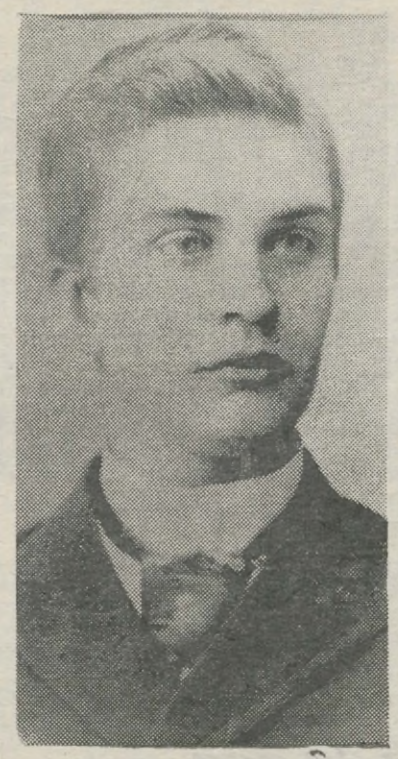
Karl Menningu, eesti kutselise teatri rajaja sünnist möödus 11. mail 100 aastat. Tema teatrialaseid kirjutisi on trükis levitatud, avaldamata on ülikooli-aegsed materjalid, kirjad ja kõned. Need on säilinud Eesti Üliõpilaste Seltsi fondis Ajaloo Keskarhiivis.

Kui Karl Menning asus õppima Tartu Ülikooli 1893. a., oli seal umbes 70 eestlast. Nendest arvestati järgmise aasta algul EÜS-i liikmeteks 35, vilistlasi oli 49. Sajandi vahetuseni oli EÜS kogu eesti organiseeritud üliõpilaskonna esindajaks. Hinnatav on seltsi liikmete kultuuritöö, kirjanduslik-teaduslik tegevus. Albumeid anti välja alates 1889., «Sirvilaudu» alates 1897. aastast. Koguti rahvaviise, vanavara, asutati raamatukogu. Sajandi algul tulid ilmsiks vastuolud eri suundade vahel. Seltsis olid alati tugevad korporantlikud jooned. Nende pooldajate algatusel arutati aastatel 1900 ja 1904 seltsi korporatsiooniks muutmise ettepanekut. Arutlustel märgiti vastaste poolt, et korporatsioonis valitsev vaim ja kombed ei sobi, Balti korporatsiooni suuremaks paheks loeti, et ta õpetab teisi inimesi halvaks pidama, eralduma rahvast. Korporatsioon libiseks ikka sinnapoole, «kus au, võim, rikkus, ühiskondlik lahedus, paremus on.» Korporatsiooni ideed aga püsisid ja vaidlused «värvide» üle kestsid.

Teise suuna kandjateks olid radikaalselt meelestatud üliõpilased. Osa neist, nagu Julius Sõrmus 1902. a., lahkus seltsist. Julius Sõrmuse seletuskiri põhjendustega, miks teda seltsi elu ei rahulda, leidub samuti arhiivis. Sellesarnaseid mõtteid väljendas ka Karl Menning oma kirjas, mis on adresseeritud arvatavasti dr. H. Koppelile, kes alates 1895. aastast oli vilistlaskogu esimees. Avaldatav kiri on dateerimata, oletatav aasta on 1904.

Siinjuures teatame, et Ajaloo Keskarhiivi ruumides on avatud Karl Menningule pühendatud näitus arhiivis leiduvatest dokumentidest.

MALLE LOIT

Armas Heinrich

Et töö mind takistab nõupidamisest värvide üle osavõtta, siis kirjutan siin oma päämõtted üles.

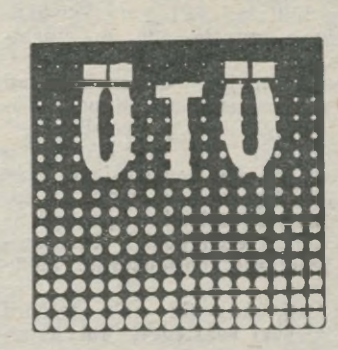
E.Ü.S'i sisemine elu kaotas oma selguse selleläbi, et selts seda Eesti elu muutmist, mis umbes viisteistkümne aasta eest algas, mitte sihikindlalt ja vanaga murdes kaasa ei elanud, vaid et ta poole pääle seisma jäi. Kuna üks jagu liikmeid uue vooluga sammus, jäi teine osa endiste sihtide külge kinni. Selleläbi läks endine Homogenitet kaotsi ja kaks voolu tulivad nähtavale. Esimene lootis Seltsi sisemise elu tervenemist uute sihtide sügavamale juurutamisest, teine arvas seda endiste vaadete uuesti ülestõstmisest ...

Seisukord ei läinud sellega aga mitte paremaks ja sellepärast mitte, et järel jäänud kogul küll lõpusiht silmi ees seisis, et tal aga jõudu ei olnud enesele selle varal töötamise kuju leida, mis Seltsis olevaid jõudusid tööle vabastanud ja Seltsi elu külge kütkestanud oleks. Selle asemel nüüd, et kätt selle sügaval juurduva nõrkuse külge panna, et Seltsi elu organiseerimises seestpoolt väljapoole töötada, loodab üks jagu seltsiliikmeid seda elustamist välispidise elu muutumisega kättesaada, nimelt värvide kandmisega. Minu arvates peaks iga kaalumine värvide üle nüüd sellest väljaminema, mis meile mõlemad värvikandjad seltsid või korporatsioonid andnud on. See peaks meil põhjaks olema, kui meie oma seltsi sisemist uuendamist värvide abil kätte loodame saada. Minu arvates ei ole nüüd need mõlemad korporatsionid ühtegi joont näidanud, mis loota laseks, et värvid just meie juures seestpidi midagi uut tooks. Ainukene positiivne tähtsus on meil minu arvates, et nad kadakaid ja kahepaikseid kergemini Eesti poole tagasi saavad pöörata. Aga Eesti Ü. Seltsile ei tohiks see põhjus mõõduandev olla, sest et kahest kärpsepüüdjast sellel põllul küll on ja ometi ka teistsugust inimesematerjali olemas on, mida teistviisi köitma peab ... Mul ei ole äranägemiste järele ühtki põhjust uskuda, et see kogu mis täna ilma värvita väsinud ja jõuetu, homme värvimütsiga tugev ja tegev on. Minu silmis on see kõige õnnetum tee, kui seestpidist viga välispidiste abinõudega katsutakse arstida. Siin ravitakse halba seedimist sellega, et pääd vaseliiniga määritakse. Ma ei suuda uskuda, et sel soovitavaid tagajärgesid on. Küll aga usun ma, et sellega hulk mehi südame põhjast haavatud saavad sest et neil selle koha uksed kinni pandakse, kus nad oma aateid ja elulootusid suureks kasvatasivad ja kasvatavad.

Minu arvates ei ole praegused jõud seltsis ei nõrgemad ei vähema väärtusega kui enne, mis meil ainult puudub on tugev ühine siht, mis ühist ja vastastikku elustavat tööd looks. Seda ei suuda iial ja ilmas nii välispidine abinõu nagu värvid anda. On lugu aga nii, et tõesti seltsi enamus niikaugel, et ta mitte nuga mäda juure külge ei julge panna, vaid kollaseid lehti üle hakkab vaapama ja sellest seestpidist paranemist näeb, siis ei või muud ütelda, et ta küps on korporatsioniks, et ta muud ära ei teeni kui värvisid.

Tervitades
Sinu Menning

Üliõpilane ja filoloogia

Ajalooteaduskonna ÜTÜ tegevust tutvustades on võinud teaduskonna ÜTÜ esimees T. Kulmar märkida, et Ajalooteaduskond ja ajalooring saavutasid ÜTÜ ülikoolisiseses arvestuses esikoha (vt. «Edasi» 7. 5. 74, nr. 104). Mujal sellisest «võistlusest» ega selle tulemustest teatud ei ole. Ja kuigi see võistlus saab toimuda eelkõige kõigi ringide aruannete põhjal ning vastavaid aruandeid esitades on Keeleteaduskonna eesti filoloogia ringid — eesti kirjanduse ja rahvaluule ning eesti keele ringid — järelikult ka võistlusest osalenud, ei ärata võistluse tulemused siiski usaldust. Mitte sellepärast, et Ajalooteaduskond oleks saavutanud esikoha ebaausalt, vaid sellepärast, et võistluse korraldusest ning tähtaegadest puudub täpne informatsioon. Keeleteaduskonna vene filoloogid on oma ringide töö tulemusi tutvustanud teaduslike aastakonverentside ülevaateis (vt. venekeelne lisa ajalehele «TRÜ» 26. 4. 74, nr. 4). Katsutagu ajamal tutvustada eesti filoloogide tööd, esijoones eesti kirjanduse ja rahvaluule alal.

On loomulik, et eesti kirjanduse ja rahvaluule ringil on kaks juhendajat, erialade järgi vanemõpetaja J. Põldmäe ja vanemõpetaja U. Kolk. Kõige tähtsamaks töövormiks on ettekandekoosolekud, peale selle temaatilised koosolekud, esinemised väljaspool teaduskonda nii suuliselt kui kirjalikultki. Toodagu näiteid selle õppeaasta tegevusest.

Vastavate koosolekutega on tähistatud professorite V. Alttoa ja G. Suitsu juubeleid, viimasel puhul esinesid ettekannetega õppejõudki, nimelt dots. R. Kleis ja prof. E. Laugaste. Märtsis esines ringi koosolekul ettekandega kirjandusteadlane N. Andersen Tallinnast. Aprillis, kui ülikoolis oli eesti filoloogia päev abiturientidele, toimus eesti filoloogia ringide ühiskoosolek. Üliõpilased T. Treimann, K. Kalmet ja Ü. Ende esinesid külalistena Emakeele Seltsi rahvaluulesektsioonis, üliõpilased A. Langemets, A. Lõhmus, P. Olesk ENSV Kirjanike Liidu Tartu osakonnas. Mitmed ringi liikmed on esinenud artiklitega trükisõnas. Peale selle on ringi liikmed võtnud osa mitmest kirjanduslikust üritusest, näiteks G. G. Byroni juubeli tähistamisest. Enamasti on nii koosolekute kui muudegi ettevõtmiste kohta ilmunud teateid ajakirjanduseski. Õige varsti võib esitada kokkuvõtte ka ülikooli kirjandusvõistlusest, mille korraldajaks eesti filoloogia osakonna komsomoliorganisatsiooni kõrval on ka eesti kirjanduse ja rahvaluule ring.

Mida ring on teinud, seda näitas õige hästi ringi aastakonverents aprilli lõpul. Konverentsi esimesel päeval kuulati referaate erialase kirjanduse kohta ja mõnede üksikküsimuste üle — üliõpilane L. Liivaku andis ülevaate teatrikriitik V. Tobro vaateist, see ettekanne põhjustas ulatusliku väitluse. Teisel päeval esineti ettekannetega juba uurimuslike teemade kohta. Nendest esitas diplomand R. Veidemann pildi eesti kirjanduskriitikast aastail 1968—1973. Üliõpilane S. Mägar tegi kokkuvõtte ajakirjas «Noorus» samal vahemikul ilmunud luulest. Üliõpilane Ü. Ende näitas päris detailideni M. Veske ja rahvaluule suhete keerukust, üliõpilane M. Soonik tutvustas koomika elemente pajatustes, mispuhul autor omalt poolt veel koomikat lisas. Üliõpilane P. Olesk tutvustas Tuglase—Vilde suhete aspekte ... Medali väärilisteks peeti R. Veidemanni ja P. Oleski ettekandeid.

Eesti keele ring on tegelikult jaotunud samuti kaheks, nimelt juhendab ringi tööd soome-ugri keelte alal dots. P. Palmeos, eesti keele alal õpetaja R. Kasik. Ühtlasi on aga keeleteadusliku uurimistöö tulemused ka kitsamalt arusaadavad, seega on ehk mõistetav, miks keeleringi tööst teatakse ka vähem. Laiemat huvi peaksid ometi äratama need koosolekud, kus ringi liikmed on andnud ülevaateid oma ekspeditsioonidest teiste rahvaste keelealadele või eesti keele murrakute kogumiseks. Ja tõeliselt ongi sellised ülevaated olnud huvitavad, sest igal aastal on ringi liikmed andnud nendest ekspeditsioonidest aru ka Emakeele Seltsis, kellele on pühendatud erikoosolek. Õige mitmed ringi (nagu ka eesti kirjanduse ja rahvaluule ringi) liikmed kuuluvad Emakeele Seltsi liikmeskonda. Ringi töö tegelikust ulatusest annab ringi aastakonverents aruandeist objektiivsemagi pildi, sest need konverentsid on olnud ikka «rahvusvahelised», esindajaid on tulnud mitmetest teistest soome-ugri keeltega tegelevatest õppeasutustest. Ringi liikmed on seotud ka teiste eesti keele uurimisasutustega, diplomand N. Niinemägi esines ettekandega hiljutisel TA Keele ja Kirjanduse Instituudi noorte teadlaste konverentsil, mis pühendati NSV Liidu TA 250. aastapäevale.

Ülikooli leht ei ole päris õige koht eesti filoloogia osakonna ÜTÜ ringide töötulemuste vaatlemiseks. Selleks sobib eriti keeleringi puhul erialasem väljaanne, ajakiri «Keel ja Kirjandus» usutavasti paremini. Ülikooli lehe nappi ruumi võiksid kasutada aga kõikide teaduskondade ÜTÜ-d kokku, arutledes ja tutvustades neid küsimusi, mis on üle eriala ühised.

PEETER OLESK,
ÜTÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule ringi juhatuse esimees

Muljeid „Võõra mehe" etenduselt

Mõni aeg tagasi esietendus «Vanemuises» Ignati Dvoretski näidend «Võõras mees» K. Irdi lavastuses.

«Võõras mees» on huvitav, eluline, aktuaalseid kaasaja probleeme vaagiv teatritükk. Konflikti aluseks on igipõline võitlus uue ja vana, progressiivse ja iganenu vahel. Antud juhul on vastuollu sattunud arusaamad sotsialistliku majanduse juhtimismeetoditest. Dvoretski näidendis tegutsev juhtiv kaader on väljas ühise eesmärgi nimel, kõik need tootmisjuhid on veendunud kommunistid. Positiivse ja negatiivse vahe on siin hoopis keerulisem.

«Võõras mees», ehkki tööstusinimeste probleeme käsitlev, peaks olema huvitav igaühele meist, sest tõstatatud probleemid puudutavad kas otseselt või kaudselt meid kõiki. Ja mis vaataja sellest lavateosest (või ükskõik millisest muust näidendist) huvituma peaks panema, on psühholoogiline külg, dramaatiline elamuspinge, huvi tegelaste saatuse vastu.

K. Ird on Dvoretski kaasaegse kroonika lavastanud psühholoogilise realismi vaimus.

Keskne kangelane Tšeškov Raivo Adlase kehastuses tundub olevat oma ülesande kõrgusel. Adlas on sellele näitlejatöö suhtes väga nõudlikule karakterile lähenenud omapäraselt. Ootuspärane olnuks sama näidendi järgi loodud filmi «Siin on mu kodu» Tšeškov — jõuline, kindel, külm, tihti hoolimatugi ideekangelane. Adlas valis raskema ja huvitavama lahenduse. Tema Tšeškovis puudub väline suurus, pealtnäha on see noor tootmisorganisaator, täiesti tavaline (isegi mitte soliidsena näiv) inimene. Ometi avaneb meie ees tugev isiksus, range ja tõsine tsehhiülem, sümpaatne ja inimlik, samas ideekandjana ülev karakter. Adlase Tšeškov on just seesmiselt tugev, seda on näitleja tactlenud ja enamasti ka suutnud välja tuua. Mäng on haarav ja veenev, ehkki mõningad stseenid (eriti eraelu puudutavad) jäävad nagu vaeseks, sest siin on kasutamata jäetud võimalus veidi enam näidata ka selle karmi ideeinimese teist, emotsionaalset poolust. Ka dialoogil pidanuks veidi rohkem jõuduolema, vahetevahel ei pääse tekst vajaliku sügavusega publikuni.

Kais Adlase Štšegaleva on Tšeškovi kõrval üks paremaid osatäitmisi. Väga hea välise mängu kõrval pidanuks siiski enam tähelepanu pöörama karakteri sisemiste väärtuste esiletoomisele. Muidu kisub Štšegaleva näima nii mõnigi kord blaseerunud kangelasena.

Evald Aaviku Managurov pakub veidi üle oma tülpimuse ja üleoleva ükskõiksusega veiderdava näitamisega. Muidu on ta oma osas hästi sees.

«Võõras mehes» mängib kaasa 30—40 näitlejat ja et see suur tegelaste hulk ei jääks ilmetuks massiks, on vaja, et ka episoodilistes osades suudaksid näitlejad kehastatava karakteri iseloomulikud jooned avada, tuua välja konkreetse inimtüübi, kellesse publikul kujuneks teatud suhtumine.

Siin peitub «Võõra mehe» üks lavastuslikke raskusi. Pole just lihtne saavutada nii paljude osatäitjate juures ühtlaselt kõrget taset.

Meeldejäävamad olid Kulno Süvalepp (Rjabinin), Tõnis Lepp (Krjukov) jmt., aga paraku ei puudu ka ilmetud kujud, kes laval pigem jalus, kahandades oma välise kirevusega tegevuse kontsentreeritust. Kahvatuteks kipuvad erinevad inimtüübid jääma just koosolekustseenides.

— — —

«Võõra mehe» lavakujundus on vastuvõetav, muusikaline saade omal kohal. Mõnevõrra häirivana mõjub mööbli vahetamine piltide vahel. See kõik on saali näha, viib tähelepanu mujale ja alandab dramaatilist pinget.

Lavastaja kavatsused on olnud head, näidendist on püütud võtta võimalikult palju. Kesksete rollide kehastajad (eriti R. Adlas) suudavad oma kangelase laval elama panna, ta võitluse vastu huvi äratada. Tundub, et vajakajäämisi on just dramaatilise pinge osas, mille ülalhoidmiseks teater oleks võinud kasvõi näidendit oma lava ja näitlejaskonna võimalustele kohandada.

TIIU TREIMANN

Matemaatika õpetamisest arstidele

Kaasaegse meditsiini arengus võib selgesti täheldada kaht erinevat suunda. Diferentseerub meditsiin kui praktiline abi andmise süsteem ja arstiteadus kui üks teadusharudest. Viimase aastakümne jooksul on eriti täheldatav tendents arstiteaduse järjest tugevamale matemaatiseerumisele. Selle resultaadiks on aga praktiliste arstide ja tervishoiutöötajate töö lihtsustamine. Samal ajal aga suureneb üha ka meditsiiniga teadusliku töö tasemel töötavate arstide arv. See tingib vajaduse juba ülikoolis anda küllaldased teadmised meditsiini tehnifitseerimise ja automatiseerimise alustest, samuti igapäevases teaduslikus töös kasutatavatest matemaatilis-statistilistest meetoditest. Ilma vajaliku matemaatilise ettevalmistuseta ei saa arst sageli enam aru erialasest kirjandusest või tõlgitseb seda vääralt.

Nendest motiividest lähtudes viidi käesoleval õppeaastal TRÜ Arstiteaduskonnas sisse matemaatilise statistika ja küberneetika aluste kursus 30 tunni ulatuses, mida loetakse koos tervishoiu organisatsiooni kursusega. Lektorina matemaatilise statistika osas esines dots. O. Prinits, üksikuid osi lugesid TRÜ Arvutuskeskuse töötajad, arstid A. Aarelaid ja allakirjutanu. Järgmisest õppeaastast hakkavad aga kehtima üleliidulised programmid, mis näevad ette fakultatiivsetena kõrgema matemaatika, meditsiinilise elektroonika ja meditsiinilise küberneetika Arstiteaduskonna üliõpilastele. Nimetatud kursusi hakkab lugema TRÜ spordimeditsiini kateedri vanemteadur Leo Humal, kes on tegelnud ja sügisel läheb täiendama oma teadmisi selleks organiseeritud kursustele Moskvas. Ka on spordimeditsiini kateeder kujunenud meditsiinilise küberneetika keskuseks Arstiteaduskonnas, kus nende küsimuste teaduslik uurimine on kateedri teadusliku töö põhisuunaks.

Nimetatud kursuste sisseviimine on muutunud juba vägagi konkreetseks vajaduseks. Ehitatavas Vabariiklikus Kardioloogiakeskuses on ette nähtud oma elektronarvuti. Juba praegu peab aga hakkama ette valmistama arste-entusiaste, keda huvitavad meditsiinilise küberneetika probleemid ja kes oleksid võimelised sel alal loominguliselt töötama.

Dots. T. KARU,
TRÜ spordimed. kat. vanemteadur

TRÜ spordipäev

Maikuu eelviimane pühapäev on juba aastaid olnud ülikooli sportliku elu kokkuvõtete päev. Ka käesoleval aastal 19. mail kell 11. koguneb ülikooli sportlaspere V. Kingissepa võimla ette, et sealt pidulikus rongkäigus minna TRÜ staadionile ja kell 12 alustada spordiaasta lõpupidustusi. Muidugi pole võimalik demonstreerida ühel spordipäeval kogu TRÜ mitmekülgset sportlikku tegevust. Staadionil võib näha naiselikku graatsiat mitmes võimlemiskavas, mehelikku jõudu atleetvõimlejate demonstratsioonesinemistes ja köieveo võistlusel. Teaduskondadevahelist jõuproovi saate näha kahel korral — 10×100 m pendelteatejooksus ja kombineeritud teatevõistluses. TRÜ spartakiaadi lõpualana on spordipäeva kavva lülitatud TRÜ kergejõustikuvõistluste meeste 800 m finaaljooks.

Sportvõimlejad demonstreerivad oma osavust seekord batuudil. Tõsine jalgpallilahing peetakse sel spordipäeval TRÜ ja EPA üliõpilaste vahel. TRÜ spartakiaadi kokkuvõtete tegemine ja paremate autasustamine toimub spordipäeva programmi teisel poolel. Premeeritud palutakse spordipäevale aukülalistena.

Tudeng, kes Sa pole seekord spordipäeval kaastegev, tule ergutama oma kaaslasi!

Spordipäeva orgkomitee.

Kõik ujuma!

26. mail algusega kell 11.00 toimuvad «Dünamo» eelsoojendusega ujulas (Tähtveres) massilised ujumisvõistlused VTK normatiivide sooritamiseks:

Kavas: 150 m ajata naistele
200 m ajata meestele
100 m ajale (naiste normaeg 2.20, meestel 2.05)

Nõutav ühekordne arstiluba.
Registreerimine kohapeal.

Veespordi kateeder

DORRIT SAAT

Üliõpilastest ujumismeistrid

Tartu linna k.a. meistrivõistlustel ujumises, mis peeti 24.—26. aprillini Kullmanni-nimelise kutsekeskkooli ujulas, oli saada 22 meistritiitlit. TRÜ üliõpilaste arvele langes 10, EPA üliõpilastele 3. Seega. rohkem kui pooltel kavas olnud aladel valitsesid üliõpilased!

Edukaim tudeng oli Dorrit Saat (KKT I k.), kes tuli meistriks kolmel alal: 100, 400 ja 800 m vabaujumises, aegadega vastavalt 1.10,4, 5. 46,2 ja 11.48,7. Kaks meistritiitlit omandasid Reet Küüts (KKT II k.) 200 m vabaujumises ja 100 m seliliujumises (2.34,0 ja 1.23,2), Ana Uprus (KKT II k.) 100 m delfiiniujumises ja 200 m kompleksujumises (1.18,7 ja 2.50,6).

Meestest tuli kolme võiduga toime Andrus Arro (Arsti I k.) 200 m kompleksujumises 2.34,5, 100 m seliliujumises 1.10,4 ja 100 m delfiiniujumises 1.04,9. 100 ja 200 m rinnuli võitis Ivo Laius (Maj. III k.) — 1.17,9 ja 2.54,5.

EPA üliõpilastest olid võidukad Oleg Kerner (200 m selili 2.39,1), Aavo Uts (200 m delfiini 3.40,8) ja Toivo Kangro (400 m kompleksi 6.03,5).

A. TANI

Kevadpäev

Algavad tudengite kõige pingelisemad päevad. Aga selle kõrval on veel maikuu, on puude lehteminemine ja oja vulisemine, on konnade vaakumine. Et seda kõike märgata, mingem jalgsi Vorbusele. Kohtume 26. mail kell 10 Lauluväljakul. Kui oled mees, lööd kaasa, kui naine, tuled lihtsalt niisama.

Martin Leepra

Kalmistu-eleegia

Vares kraaksub väga süngelt
ükski konn ei krooksu.
Siin ei julge keegi peatu'
kohe pistab jooksu.

Päeval surnu värskel kalmul
õitseb jorjen ilusaim.
Ööst aga samal paigal
tantsib lilla vaim.

Siia nurka keset riste
maeti poodud mees.
Eided-taadid müüvad istes
lilli müüri ees.

Juku ja näkk

Vaat' kus täna alles näkib
Juku püüdis äkki näki
nülgis naha tollelt näkilt
tegi sellest läkiläki.

Sidemetest vilistlastega Õigusteaduskonnas

Iga veel ülikooli seinte vahel viibija igatseb heita pilku sellest väljapoole, kujutab ette oma tulevikku, tahab sellest võimalikult palju teada. Iga ülikoolist lahkunu heidaks meelsasti veel kord pilgu selle seinte vahele, tahaks teada, mis seal praegu toimub. Seda mõlemapoolset huvi peaksid rahuldama ülikooli sidemed oma vilistlastega (või ka vastupidi).

Sidemetel vilistlastega on täita ka mitmeid vastastikuseid praktilisi eesmärke. Vilistlased on sageli noore kaadri vahetud ülemused ja seega otseselt huvitatud spetsialistide ettevalmistamise käigust ja kvalifikatsiooni tasemest. Kuivõrd juriste suunatakse tööle paljudele erialadele, on iga ametkond huvitatud antud erialale orienteeritud spetsialistist. Ka üliõpilased vajavad tulevasest erialast võimalikult palju ja tõepärast informatsiooni. Varajased kokkupuuted valitava elukutse spetsiifikaga aitavad paremini mõista omandatavaid teadmisi, nende vajalikkust, kujundavad suhtumist ellu. Kõigele sellele saavad edukalt kaasa aidata praktikud. Vilistlased on sageli huvitatud ka teaduskonna teadusliku töö suundadest ja tulemustest, õppejõud omakorda aga praktika aktuaalsetest probleemidest.

Vilistlastega sidemete pidamiseks on Õigusteaduskond kasutanud mitmeid vorme, püüdes saavutada üheaegselt mitut eesmärki, sest ka praktikutel on aega napilt.

Teaduskond on püüdnud üliõpilastele tutvustada tulevasi elukutseid, kasutades selleks kohtumisi juhtivate töötajatega. Nii kohtus IV kursus, kellel elukutse valik on ukse ees, Eesti NSV siseministri asetäitja miilitsapolkovnik Mõtusega, Eesti NSV Advokaatide Kolleegiumi presiidiumi esimehe L. Liivaga, Eesti NSV Prokuratuuri kaadriosakonna ülema sm. Bachvergiga ja Paide rajooni TSN Täitevkomitee esimehe sm. Elevandiga. Jutuajamised olid konkreetsed ja asjalikud ning seotud läheneva menetluspraktikaga ja töölesuunamisega.

Erialade üldisemaks tutvustamiseks noorematele kursustele korraldas teaduskonna komsomolibüroo 13. aprillil s. a. teaduskonna vilistlaspäeva, kuhu paluti vilistlasi võimalikult erinevatelt töökohtadelt. Kohvilauas jutustasid vilistlased oma tööst, kasvuraskustest töökohal, andsid edasi soovid teaduskonnale ja soovitused üliõpilastele. Teaduskond pakkus vilistlastele rajooni kultuurimajas väikese isetegevuskontserdi. Aeg muutub ja meie koos temaga. Vahest seetõttu pakub ka vilistlastele huvi, millisel tasemel on isetegevus teaduskonnas praegu, mis on selles uut. Võib-olla meenutab see ka meeldivaid üliõpilaspäevi, kus isegi tegeldi isetegevusega. Meie praegustel üliõpilastel polnud igatahes vilistlaste ees vaja punastada. Oma jõududega on vilistlastega kohtumisi organiseerinud ka kursused. Nii kohtusid I kursuse üliõpilased Eesti NSV Prokuratuuri osakonnajuhataja G. Hazakuga, julgeolekutöötaja H. Reinsaluga, TRÜ dots. J. Kalitsaga.

Üheks kohtumise eesmärgiks on üliõpilastele ja ka õppejõududele kvalifitseeritud loengute pakkumine. Nii esines loenguga rahvusvahelisest olukorrast Vambola Põder, kultuurist ja selle tarbimisest Vello Pohla, kaasaja kirjanduse ja kunsti probleemidest Olaf Utt. Et nimetatud lektorid on kõik kvalifitseeritud spetsialistid, pakkusid nende loengud uudset informatsiooni, tõstatasid huvitavaid probleeme. Auditooriumi eriti sooja vastuvõtu ja kõrge hinnangu pälvis O. Uti loeng.

Teaduskond on seadnud kohtumiste eesmärgiks ka erinevatel elualadel töötavate juristide tutvustamise. Nii tutvusime sel õppeaastal Olaf Utiga kui EKP Keskkomitee kultuuriosakonna juhatajaga, Vambola Põdraga kui EKP Keskkomitee lektoriga rahvusvaheliste suhete probleemides ja Vello Pohlaga kui Tallinna Riikliku Konservatooriumi õppejõuga filosoofia erialalt. Juriste töötab veel paljudel muudelgi elualadel, nagu tehaste direktoritena, ajakirjanikena, kirjanikena, näitlejatena jne. Nii et võimalusi huvitavateks kohtumisteks on veel külluses.

Kohtumised vilistlastega on olnud meeldivad ja kasulikud. Kahjuks on seni organisatsiooniline vorm olnud vaid ühepoolne. Mõelda tuleks sidemetele kahepoolse organisatsioonilise vormi leidmisele.

Õigusteaduskonna kollektiiv kasutab meeldivat võimalust tänada siinkohal kõiki oma vilistlasi, kes pingelise töö kõrvalt leidsid mahti meid külastada ja meeldivat külakosti pakkuda.

V. KELDER

Raamatukogu kolib

Alates käesolevast nädalast seisavad Toome raamatukogu ees veoautod — täie hooga algas raamatute ümberpaigutamine Tiigi tänaval äsja valminud ajutistesse hoidlatesse. Kui kõik laabub, suudetakse päevas saata Toomelt Tiigi tänava hoonesse kuni kuus autokoormat kirjandust, mida tõstavad autodele ja sealt maha ülikooli meestöötajad, kes on suunatud Teaduslikule Raamatukogule appi vastavalt graafikule. Raamatute alt vabanenud pinnale Toomel hoone uuemas osas paigutatakse peagi kataloogid, et muuta sel teel kogu jällegi lugejatele kasutatavaks. Millal sellega korda saadakse, on praegu raske öelda — kõik oleneb tööde edasisest kulust.

Suvemalev 1974

Suvemaleva probleemid on muutunud taas aktuaalseteks. 23. aprillil toimunud ELKNÜ TRÜ komitee koosolekul kinnitati ka suvemaleva staap: komandör — Mati Salundi — lõpetas 1973. a. TRÜ Füüsika-Keemiateaduskonna, töötab Tartu 5. Keskkoolis, suvemalevaga seotud selle moodustamisest alates (märts 1973); osa võtnud suvetöödest 1969. a., organiseerinud üliõpilaste suviseid töid 1970, 1971; 1973. a. suvemaleva insener; komissar — Helve Kuusik, Õigusteaduskonna IV kursuse üliõpilane, osalenud suvetöödel 1972. a. staabi liikmena; komandöri asetäitja — Luule Ralja, Arstiteaduskonna IV kursuse üliõpilane, TRÜ komsomolikomitee sekretär orgtöö alal.

Kõiki staabi liikmeid võib leida komsomolikomiteest: komandöri — esmaspäeviti kell 11—13, komissari — teisipäeval kell 12—14, asetäitjat — neljapäeviti kell 12—14.

Suvemaleva komplekteerimisega seotud probleeme lahendame maleva staabi kaudu. Eriti puudutab see eemalejäämist maleva tööst. Siin ei loe arstitõend, teaduskonna või komsomolibüroo luba ega dekanaadi pealdis vabastuse taotlemise ankeedil. Iga üliõpilase kohta teeb lõpliku otsuse siiski staap. Tegemist pole mingi liialdusega, vaid asjade selline käik on vajalik eelkõige segaduste vältimiseks ja teiselt poolt kogu maleva kui organisatsioni töö koordineerimiseks. Tuletagem veel kord meelde neid raskusi, mis olid möödunud tööperioodil, sest üle saja üliõpilase ei mõistnud suvetöö vajalikkust ja põhjustasid endale mitmeid ebameeldivusi. Seetõttu tuleb eeloleval suvel maleva töösse lülituda enam kui sajal teise kursuse üliõpilasel, kes rikkusid üldist maleva korda ning puudusid töölt põhjuseta või ei teatanud õigeaegselt oma eemalejäämise vajadusest. Käesolevaks ajaks on selgemaks saanud ka eeloleva suve probleemid. Vahetusrühmad tulevad Viinuise RÜ-ga. Siin on üks rühmadest komplekteeritud põhiliselt Majandusteaduskonna üliõpilastest ning komandöriks on III kursuse üliõpilane Tiit Keerma. Sama kõrgema kooliga on organiseerimisel ka teine vahetusrühm, mille komplekteerimine praegu teoksil. Töö toimub selles rühmas 9. juulist kuni 25. augustini. Mõlemad rühmad hakkavad tööle Vilniuse lähedal, töö iseloom pole veel täpselt teada. Kaunase PI-ga ja Pihkva Pedl-ga pole veel vahetusprobleemid lõplikult lahendatud, kuid loota on positiivset tulemust. Riia MedI-ga sel aastal gruppe ei vahetata.

Nüüd veel kord maleva komplekteerimisest. Et ankeetavalduste trükkimine viibis üle kahe nädala, siis lubatud aprilli lõpu asemel saab need kätte alles nüüd. Avaldused tuleb täita kõigil üliõpilastel, ükskõik millised plaanid suveks ka oleksid. Need üliõpilased, kes tulevad tööle malevasse, saavad endale ise valida sobiva vahetuse. Senised kogemused on näidanud, et erilisi raskusi suvise töö organiseerimisel ei ole tulnud. Kui aga selgub, et ühte vahetusse tahab tulla tunduvalt suurem arv üliõpilasi, siis teeb maleva staap vajalikke ümberpaigutusi, kuid seda ainult üliõpilaste eneste teadmisel ja nõusolekul. Lisame paremaks orienteerumiseks nii põhivahetuste kui lisavahetuste täpsed ajad (lisavahetused on neile, kes on seotud suviste õppeplaanilistе praktikumidega, s. t. eeskätt Ajaloo- ja Keeleteaduskonna üliõpilastele).

I põhivahetus — 8. juulist kuni 2. augustini,
II põhivahetus — 5. kuni 30. augustini,
I lisavahetus — 8. kuni 22. juulini,
II lisavahetus 29. juulist kuni 9. augustini,
III lisavahetus — 12. kuni 23. augustini.

Mõningast informatsiooni ka tööst, mis ootab suvemalevlasi Tartu linnas ja väljaspool. Tööpartneriteks on eelkõige ülikooli vanemtöödejuhataja jaoskond (asub Kingissepa tn. võimla õues), Tartu Ehitustrust, Linna Remondi- ja Ehitusvalitsus, Teede Remondi- ja Ehitusvalitsus, Ülikooli Botaanikaaed, raamatukogud (eriti Teaduslik Raamatukogu), mitmed laboratooriumid. Meie abi on palunud ka Tartu tehased ja teised ettevõtted. Sefluskorras on plaanis tööle asuda ka põllumajandusettevõtetes.

Suvemaleva sektor

Pole kallimat vara kui tervis

Ei ole vist kellelegi saladuseks, milliseks vaenlaseks on inimesele tänapäeval liikumisvaegus. Eriti kehtib see vaimse töö tegijate kohta. Selle ületamiseks on kehakultuuriliikumises üle kogu maailma rakendatud uusi vorme, nagu tervisejooks, rahvamatkad, suusarongid, turismimarsruudid jne. Siia kuulub ka kehakultuurikompleks «Valmis Tööks ja Kaitseks». Selle normide täitmine ei ole eesmärgiks omaette, vaid ta peab inimesele näitama, kas ta kehalised võimed on vanusele vastavad, et igaüks võiks teha vajalikud järeldused ning asuda tekkinud mahajäämust likvideerima, kuni pole veel hilja!

Et ülikooli kollektiivi liikmetele asja hõlpsamaks teha, organiseeris ametiühingukomitee kõigis teaduskondades meie arstide kaasabil arstliku läbivaatuse ja konsultatsiooni. Selle eesmärgiks oli eelnevalt välja selgitada tervisliku seisundi alusel need, kellele normide täitmine võib osutuda üle jõu käivaks ning anda konsultatsiooni, kuidas edaspidi tegutseda. Sellele järgnes ettenähtud aegadel ja kohtadel normatiivideks ettevalmistumine ja nende täitmine. Eesrindlasena tuleks nimetada prof. Ülo Lepikut.

Need, kes seni ei ole veel asunud VTK normide täitmisele, saavad arstlikku konsultatsiooni, kui nad seda vajalikuks peavad, linna polikliinikus.

Normatiive saab täita järgmistel aegadel:
kergejõustikualad ja jõuharjutused TRÜ staadionil 16. mail kell 16, 21. mail kell 17;
kross — Tähtvere pargis 16. mail kell 11—12 ja 17—18;
matk — start ülikooli staadionilt 20 mail kell 17.30—18; ujumine H. Kullmanni nim. kutsekooli ujulas Vanemuise t. igal teisipäeval kell. 7.30

TRU a/ü komitee spordikomisjon

ANDRES ADER

Valmistume EÜE-sse astuma

Tudengid, kes hakkavad tööle Lõuna, Põlva, Tartu või Viljandi piirkonnas, vaktsineeritakse peale teetanuse ka puukentsefaliidi vastu. Et süstimised võtavad aega üks kuu, tuleb alustada enne 1. juunit.

Peahoonest EÜE teadetetahvlilt leiate nende tulevaste malevlaste nimed, kes pidid teetanuse vastu teist korda süstimas käima enne 13. maid, kuid pole tähtajast kinni pidanud.

Need, kes ei lõpeta vaktsineerimisi enne aktiivse tööperioodi algust, arvatakse rühmade nimekirjast välja.

Avaldame kaastunnet Tõnis Jakobile i s a
AUGUST JAKOBI
surma puhul.
TRÜ rahanduse ja krediidi eriala V kursus

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 2746. MB-03986.

AR
Raamatukogu

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 17. Reedel, 24. mail 1974. a. XXVI aastakäik

Meie saadikukandidaadid

NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste ringkonnakomisjonide poolt registreeriti Liidunõukogu saadikukandidaadiks

TARTU VALIMISRINGKONNAS NR. 767

KOOP, Arnold Viktori p., sünd. 1922. a., Tööpunalipu ordeniga Tartu Riikliku Ülikooli rektor, NLKP liige, üles seatud Tööpunalipu ordeniga Tartu Riikliku Ülikooli õppejõudude, üliõpilaste ja teenistujate ning Võru rajooni Väimela Näidissovhoostehnikumi tööliste, teenistujate ja õpilaste üldkoosoleku poolt.

Rahvaste nõukogu saadikandidaadiks registeeriti

TARTU ROPKA VALIMISRINGKONNAS NR. 475

MIIDLA, Milvi Saveli t., sünd. 1929. a., Tartu Linna Polikliiniku peaarsti asetäitja, parteitu, üles seatud Tartu Linna Polikliiniku töötajate ja Tööpunalipu ordeniga Tartu Katseremonditehase tööliste, insener-tehniliste töötajate ja teenistujate üldkoosolekute poolt.

TARTU TÄHTVERE VALIMISRINGKONNAS NR. 476

REBANE, Karl Karli p., sünd. 1926. a., Eesti NSV Teaduste Akadeemia president, Eesti NSV Teaduste Akadeemia Füüsika Instituudi direktor, NLKP liige, üles seatud Eesti NSV Teaduste Akadeemia Füüsika Instituudi teaduslike töötajate, tööliste ja teenistujate ning Tartu Eksperimentaalõlletehase tööliste, insener-tehniliste töötajate ja teenistujate üldkoosolekute poolt.

16. juuni — NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste päev

Seltsimehed valijad! Teaduse, kultuuri, hariduse ja tervishoiu alal töötajad, kirjandus- ja kunstitegelased! Kommunistliku Partei poliitika on poliitika, mis taotleb nõukogude ühiskonna igakülgset vaimset õitsengut. Hääletades kommunistide ja parteitute bloki kandidaatide poolt, te hääletate ühtlasi hariduse ja tervishoiu edasiarendamise poolt, meie teaduse ja kultuuri uute saavutuste poolt!

NLKP Keskkomitee läkitusest kõigile valijatele, NSV Liidu kodanikele.

Kevadpäev

Kohtume pühapäeval kell 10 lauluväljakul. Jalgsimatk vet. Juhan Voisti linnulaulu stuudium. Vorbusele. Hernesupp. Puh-

Jüri Laane foto

Enne teele minekut.
Fotosid pühapäeval peetud spordipäevast leiate kolmandalt lehe küljelt.

TÄLEVIKUMÕTTED

MILLISENA KUJUTAD ETTE ÜLIKOOLI KOMSOMOLIELU AASTAL 1984?

Vastab ELKNÜ TRÜ komitee sekretär Tiit Koldits

Koos teadmiste andmisega erialal peab kõrgem kool aitama noorel inimesel leida oma teed elus. Arvatavasti on aastail 1985—90 lõpetatud ülikooli väljaehitamine praeguste nõuete ja plaanide järgi. Kindlasti on siis uus teaduslik raamatukogu, auditooriumide korpus, uus võimla, kaks ujulat (üks Tartus, teine Kääriku), uus klubihoone, põhjalikult rekonstrueeritud staadion, muutunud on botaanikaaia ilme ja Kääriku ning Vellavere kõrvale on kerkinud veel üks 150- kuni 200-kohaline puhkebaas, mida saaks kasutada teaduslike konverentside, kongresside jne. läbiviimiseks, suvel aga puhkekoduna, ning kus on oma «miinimumarvuga» raamatukogu ja lugemissaal.

Milline on selle ehitamise kõrval ülikooli noorsoo-organisatsioon? Tundub, et Tartu ülikoolist kujuneb lähematel aastatel üks keskusi kõrgema kooli pedagoogika uurimisel. See omakorda mõjutab komsomoli tegevussuundi. Kindlasti toimuvad tulevikus suured nihked meie üliõpilaste iseseisva töö mahus. Väheneb õppevorm õppejõud + 25 üliõpilast, suureneb individuaalse töö osatähtsus. Teadmiste kontroll eksamitel kandub seega rohkem kogu semestrile, lähematel aastatel peab tõusma keelteoskuse tase keskkooli lõpetanutel, eriti vene keele osas, sellega kaasneb suurem võimalus külalislektoreid kutsuda. Tihedad teaduslikud sidemed on siis Moskva, Kiievi, Novosibirski, Leningradi, Krakovi, Helsingi, Tampere, Praha, Lundi jt. ülikoolidega. Koos teadmiste hulgaga, vastutuse suurenemisega jne. kasvab omavalitsuse osatähtsus «lõpliku võiduni». Õppeprogrammides on kõikide erialade juurde lisandunud juhtimisteooria ja suhtlemispraktikum, esteetika ja eetika, üldine kunstiajalugu, kõrgema matemaatika kursus, ühiskondlik-poliitiline praktika jne. 95% ülikooli perest teeb hommikuti jo-te-d. Teaduskondade komsomoliorganisatsioonid on muutunud tunduvalt iseseisvamaks. Üleülikooliline komitee on rohkem koordineeriv ja metoodilist nõu andev ning üleülikooliliste ürituste korraldaja. Teaduskondade komsomolitegevus lähtub rohkem erialast, suurt populaarsust ja mõjujõudu üliõpilaselus omavad erialaklubid.

Millised suuremad üritused ülikoolis leiavad tulevikus kõlapinda? Usun, et ülikooli aastapäev leiab väärikat tähistamist, meeldejäävad on rahvaste sõpruse päevad, V. I. Lenini sünnipäev, esimese septembri ball koos ülikooli mütside ja üliõpilaspileti kätteandmisega, kevadised ja sügisesed matkad loodusse, ÜTÜ konverentsid, kammermuusika festival ja selle lõppkontsert vana-aasta õhtul ülikooli aulas, spordipidu. Üldse tundub, et massisport alustab juba lähematel aastatel oma täielikku võidukäiku ülikoolis. Siia loetelusse võib muidugi veel palju lisada, aga üks on kindel — ülikooli komsomoliorganisatsioon jääb ka siis nooreks, tema ettevõtmised ja tegemised on ka siis nooruslikult uudsed, omanäolised.

Lõpuks tahaks märkida, et tulevikus on ELKNÜ TRÜ komitee sekretäridel kindlasti juba ka teaduslik kraad pedagoogikas või ühiskonnateadustes. Aeg esitab oma nõuded kõigile.

Intervjuu rahvasaadik Helga Kurmiga

On kujunenud tavaks, et Teie Eesti NSV Ülemnõukogu saadikuna informeerite oma töödest ja tegemistest «Tartu Riikliku Ülikooli» lugejaid. Mida tõstaksite seekord eriti esile?

Haridusala töötajana peaksin selleks viimasel istungjärgul vastuvõetud Eesti NSV haridusseadust, mille ettevalmistamisest ka meie komisjon aktiivselt osa võttis. See seadus koondas kõik senised seadusandlikud aktid ja võttis sisuliselt kokku meie haridussüsteemi parimad saavutused. Uue seaduse eesmärgiks on aidata kaasa haridussüsteemi täiustamisele, sotsialistliku seaduslikkuse edasisele tugevdamisele selles ühiskondlike suhete valdkonnas. Kommunismi ehitamine, tootlike jõudude tormiline kasv, teaduse ja tehnika progress nõuavad kogu ühiskonna ja iga kodaniku kultuuri- ja haridustaseme pidevat tõstmist. Piltlikult öeldes sarnaneb tehniline progress hiigelmasinaga ja selle võimsa aktseleraatori kütteks on teadmised. Kaasaegne teaduslik-tehniline progress ei ole mitte ainult põhjus, vaid ka üld- ja kutsehariduse tagajärg. Haridusalal on Eesti NSV-s tehtud palju. Kaheksaklassiline haridus on ellu viidud, toimub üleminek üldisele keskharidusele. 1973/74. õppeaastal asus keskharidust taotlema kõikide keskharidust andvate õppeasutuste kaudu 88,2% kaheksandate klasside lõpetanutest. Üldhariduslike koolide õppeedukus oli möödunud õppeaastal 97,6%. Üleminek üldisele keskharidusele nõuab õppe- ja kasvatustöö tõhustamist. Selles on määravaks õpetaja, tema ettevalmistus ja oskused. Meie vabariigi üldhariduslikes koolides töötab 13900 õpetajat ja kasvatajat. Nende hulgas on palju meie õppeasutuse lõpetanuid. Tänavu kevadel astuvad sajad noored TRÜ lõpetajad pedagoogide suurde perre. Õpetada oma ainet uusimate, efektiivseimate meetoditega, kasutades rajatava kabinetsüsteemi eeliseid optimaalselt, teha kasvatustööd nii õppetundides kui klassivälises töös — see on meie lõpetajate-pedagoogide ees seisev ülesanne, samuti aidata kujundada õpilaskollektiivi koolide komsomoli- ja pioneeriorganisatsioonidele toetudes. Kuulub ju meie vabariigis 27 tuhat üldhariduslikku kooli õpilast komsomoliorganisatsiooni, ligi 75 tuhat õpilast on pioneerid. Teadmisi ja oskusi tööks nende noorteorganisatsioonidega tuleb praegu õppivail tulevastel pedagoogidel veel süvendada, tõsiselt on vaja omandada praktilisi oskusi ning vilumusi Kääriku pioneeri-instruktiivlaagris. Kõrgema ja keskeriharidusega minister A. Purga pidas soovitavaks rakendada TRÜ lõpetanuid põhiliselt keskkooli vanemate klasside õpetajatena.

Kas olete vahetult kokku puutunud ka ülikooli probleemidega?

Noorsookomisjonis, mille liige olen, ei möödu peaaegu ühtegi istungit, kus ei puudutataks nii või teisiti meie õppeasutuse probleeme. Möödunud aasta viimastel päevadel arutati Tartu Riikliku Ülikooli ja Ed. Vilde nimelise Tallinna Pedagoogilise Instituudi ettevalmistusosakondade tööd. Sel puhul esines põhiettekandega meie õppeprorektor K. Püss, materjalide kogumine ja otsuse projekti väljatöötamine oli minu ülesandeks. Ettevalmistusosakondade töö efektiivsus on siiani probleemiks, lõpetab ca 50% vastuvõetutest. 1972/73. õppeaastal ei sooritanud selles osakonnas õppijaist 26,2% lõpueksameid. Otsuses nähti ette suunad ettevalmistusosakondade töö parandamiseks.

Meie viimasel koosolekul möödunud nädalal arutati vabatahtliku spordiühingu «Kalev» tööd seoses noorte osavõtuga VTK normatiivide täitmisest. Tartu linna ja ülikooli kohta kogusime andmeid koos Kehakultuuriteaduskonna õppejõu M. Arvistoga. TRÜ spordiklubi on rahumatka läbiviimisega aidanud kaasa kiirrännaku normatiivide täitmisele, samuti on end õigustanud mitmete muude normide täitmiseks rakendatud vahendid. VTK normide täitmisega peab aga ülikooli pere end veel tõsiselt pingutama. Normide täitmine eeldab harjutamist ja siin annab tunda ruumide puudus. Ruumikitsikuse leevendamiseks vajaksime kiiresti kilehalli paigaldamist, samuti aitaks ülikooli kehakultuuribaaside probleemi kergendada Maarjamõisa tulevasse õppekorpusesse normaalmõõtmetega võimla ehitamine.

Ulatuslikult on noorsookomisjon tegelnud töölisnoorte probleemidega. Väljasõiduistungid on olnud Võru Gaasianalüsaatorite Tehases, möödunud aasta sügisel analüüsisime Sillamäe linna kultuurihariduslike asutuste ja spordiorganisatsioonide osa noorsoo kommunistlikul kasvatamisel. Tartu linna TSN noorsookomisjoniga teeme koostööd ja püüame üle saada ka Tartu noorte probleemidest.

Ja Teie ülesanded seoses valijatega?

Neid jätkub. Suurimaks mureküsimuseks on siiani korteriprobleemid, ent abistada on tulnud ka edasiõppimise küsimustes, pensionitaotlustes, aidata lahti sõlmida perekonnaelu probleeme, laste paigutamist sanatoorsetesse koolidesse jne.

Venia legendi

TRÜ suusaspordi kateedri dots. kt. Helga Sildmäe loeng «Südameveresoonkonna talitluslike näitajate kasutamine suusataja treenituse hindamisel» toimub 28. mail 1974. a. kell 12 V. Kingissepa 19 aud. 302.

NB!

Esmaspäeval, 27. mail kell 18 toimub ülikooli komsomolikomitees kultuurisektori koosolek. Kaasa võtta tööplaanid. Osavõtt kõigil kohustuslik.

Biosfääri kaitse — inimkonna aktuaalsemaid probleeme

12. mail tähistati looduskaitsepäeva. Biosfääri kaitse on muutunud ülemaailmselt tähtsaks. Sellele pühendatakse suurt tähelepanu kõikidel kontinentidel. Ikka sagedamini kirjutatakse keskkonna saastamisest. Nendele küsimustele pühendatakse nõupidamisi ja kongresse.

Meie riigis on looduskaitse riikliku tähtsusega ülesanne. XXIV kongressi direktiivides fikseeriti looduskaitse tugevdamise vajadus.

TRÜ õpperaamatukogu lugemissaalis avati näitus, kus eksponeeritakse 41 looduskaitsealast tööd. 8 artiklit käsitleb inimese tegevust biosfääris. Eraldi vitriin on pühendatud looduskaitsele Eesti NSV-s. Samas leidub rida töid looduskaitsest Tartu linnas ja linna ümbruses.

Asjahuvilistel palutakse tutvuda looduskaitsele pühendatud näitusega, mis jääb avatuks kuni mai lõpuni.

H. LÕUK

10 maailma suurimat saastajat

Kui oh tegemist mürgi hulga pideva suurenemisega... minu kehas...

V. POHLA.

1. Süsihappegaas. Tavaline energiatarbimise jääkprodukt nii elektrijaamades, tööstuses kui ka kodudes. On teooriaid, mille kohaselt CO_2 akumulatsioon õhus tõstab peagi oluliselt Maa pinna temperatuuri ja toob seega kaasa geokeemilise ja ökoloogilise katastroofi.

2. Vingugaas. Tekib kütuse ebatäielikul põlemisel, enamasti terasetööstuses, tahkete jäätmete hävitamisel, nafta puhastamisel ja sõidukimootorites. Osa teadlasi on seisukohal, et see äärmiselt mürgine gaas võib negatiivset mõju avaldada stratosfäärile.

3. Vääveldioksüüd. Sisaldub elektrijaamade, tööstusettevõtete ja elumajade suitsus ning autode heitgaasides. Õhus annab väävelhappe, mille koostis raskendab hingamisteede haigusi, söövitab puid ja kivirajatisi, kahjustab mõningaid sünteetilisi materjale ja taimi.

4. Lämmastikoksüüdid. Eralduvad sisepõlemismootoritest, lennukitest, sulatus- ja põletusahjudest, tehasekorstnatest, metsapõlengutel ja liigväetamisel. Tekitavad kurikuulsat sudu ja vastsündinuil bronhiiti, panevad vohama veetaimed, mille tagajärjel kahaneb vaba hapnik vees, kaovad kalad ja halveneb vee kvaliteet.

5. Fosfaadid. Leidub kanalisatsioonis, eriti pesemis- ja puhastamisvahendite koostises. Nende vettesattumine võib olla ka pinnase üleväetamise või intensiivse loomakasvatuse tagajärg. Fosfaadid on meie jõgede ja järvede vee suurimad mürgitajad.

6. Elavhõbe. Tekib kaevandatavate kütuste põlemisel, soolhappe soolade töötlemisel, elektri ja värvide tootmisel, kaevandamis- ja rafineerimistöödel, puidu- ja paberitööstuses. Saastab tõsiselt toiduaineid, eriti kala. Elavhõbe kuhjub organismis ja mõjutab närvisüsteemi.

7. Tina. Põhiallikaks — bensiini detonatsioonivastane lisand, kuid ka tinasulatamine, keemiatööstus ja pestitsiidid annavad oma osa. Tina on samuti kuhjuv mürk, mis mõjutab fermente ja kahjustab raku ainevahetust.

8. Nafta. Satub keskkonda tanklaevade ja tsisternide täitmisel, laevaõnnetustel, nafta rafineerimisel, selle tootmisel merepõhjast ja transpordijääkidena. Tekitab määratut kahju planktonile, kogu veealusele elule ja merelindudele, rääkimata suplusrandade ja jõesuuete reostamisest.

9. DDT ja pestitsiidid. Juba minimaalsetes kontsentratsioonides on nad mürgiks kariloomadele. Vette sattudes hävitavad kalu ja nende toitu ning saastavad meie toiduaineid. Võimalik, et neil on vähki tekitav toime. Mõnigi kord kahandavad nad kasulike putukate arvukust ja aitavad nii kaasa uute kahjurite tekkele.

10. Radioaktiivne kiirgus. Suurimas koguses eraldub kiirgust aatomikütuse töötlemisel, samuti tuumarelvade tootmisel ja katsetamisel ning aatomilaevadelt. Kasutatakse edukalt meditsiinis ja teaduslikus uurimistöös, kuid ülemäärastes annustes põhjustab pahaloomulisi kasvajaid ja geneetilisi muutusi.

Tõlge ajakirjast «The Unesco Courier»

«Keegi ei tea vee hinda, kuni ta pole otsa lõppenud,» ütleb hispaania vanasõna.
Foto ajakirjast «The Unesco Courier»

Tartu üliõpilaste vaimsest tervisest

(algus «TRÜ» nr. 12, 12. IV)

MIKS HAIGESTUVAD ÜLIÕPILASED

Pidades silmas kõrgema kooli spetsiifikat, võime psühhotraumad jaotada õppetööga seotuteks ja väljaspool õppetööd esinevateks. Meie uurituste põhjal võib öelda, et mõlemat liiki psühhotraumasid esines üliõpilastel peaaegu võrdselt.

Meil käibel olev mõtteviis, et «üliõpilasmentaliteet» õigustab mõõdukat spiritofiilsust, see tähendab mõõdukat alkoholitarbimist, vaadeldakse kui loomulikku nähtust, kui normi.

Teistsugusel seisukohal on teaduslik mõtteviis. On teada, et juba alkoholi väiksete ühekordsete annuste tarvitamine häirib sõnalisi seoseid, nõrgestab mälu, tähelepanu ja kontsentratsioonivõimet. Alkoholi tarvitamine toob kaasa vähemalt kaks ohtu.

1. Alkoholi tarvitatakse tavaliselt õhtuti ja öösiti, mistõttu uneaeg jääb kasinaks. Järgmine õppepäev võib kuluda peaparandusele või kasutatakse seda hoopis hingetõmbeajana.

2. Alkoholi ühekordsete annuste korduv tarbimine võib viia alkohoolse narkomaaniani ehk kroonilise alkoholismini. Tõsi küll, uuritavate üliõpilaste hulgas olid ainult mõned alkohoolikud, kuid oht on seda suurem pärast kõrgema kooli lõpetamist.

Uuritavatest üliõpilastest suitsetas 118 ehk ca $^1/_4$ uuritute üldarvust. Paljude arvates on suitsetamine ebaoluline. Saadakse küll aru (või ollakse kuulnud), et suitsetajate hulgas on rohkem südamehaigeid, et suitsetamine on eelsoodumuseks vähktõve tekkel, kuid sellega asi piirdubki. Tegelikult võib tubaka suitsetamist vaadelda narkomaania ühe vormina ja tema tarvitamise õigustamine on vaid enesepettus.

Ka ebasoodsad korteritingimused võivad olla haigestumise lätteks. Selgus, et suur osa haigetest üliõpilastest (52% pöördunute arvust) elas linna ühiselamus. Ülejäänud variantidena esinesid korter Tartus kas koos omastega, võõrastega, üksinda, korter väljaspool Tartut.

On selge, et nimetatud mitmekesisus ei ole haiguste tekke seisukohalt indiferentne. Korteriprobleemi lahendamisel tuleb arvestada, kellega ja mitmekesi elatakse koos, kus elukoht paikneb ja missugused on sealsed mikrotingimused. Meie arvates tuleb tervise seisukohalt ebasoovitavaks pidada ühiselamu tubasid suure elanike arvuga, väljaspool linna asuvaid ühiselamuid ja kõrget üüri ning ebasõbralikku pererahvast erakortereis.

Ühiselamu tubade komplekteerimisel tuleks arvestada kursust (nooremad kursused eraldi ja vanemad kursused eraldi) ning kaaselanike hingelaadi (heaks usaldavaks sõbraks saame ainult teatud inimestega, just taoline sügav kontakt ja üksteisemõistmine peaks valitsema ühiselamutubades).

Abielu ja armastuse probleemid on millegipärast jäetud tagaplaanile, otsekui unustades nende tihedat seost noorte tervislike seisundiga. Väga sageli saavad vaimsed vapustused alguse just nimetatud tasapinnalt. Väga sageli esineb üliõpilasarmastuse järgmine variant: kaks noort inimest tutvusid, elasid läbi lembe-perioodi, kuid äkki jättis üks partneritest teise maha. Mahajäetavale oli see psühhotraumaks ning oluliseks motiiviks, miks ta arsti poole pöördus.

Uuritud üliõpilaste hulgas oli vallalisi 86,9%, abiellunuid 11,6% ja lahutatuid 1,5%. Sellega seoses kerkib küsimus: millal peaks üliõpilane abielluma? Võib-olla tundub mõnele taoline küsimus mõttetuna, sest abiellutakse siis, kui armastatakse. Võib ka nii, ent tuleb mõelda erilisele olukorrale, milles asub meie vabariik. Eesti on üks väiksema iibega vabariike Nõukogude Liidus. Abortide arv on meil sündide arvust üle kahe korra suurem ning siin peituvad nii mõnegi spetsialisti arvates madala iibe põhjused.

Seega tuleks igati soodustada üliõpilasabielusid, olgugi et sageli just nimetatud sotsiaalse grupi abiellumise- ja perekonnaloomise tingimused soovida jätavad.

MISSUGUSED OLID ÜLIÕPILASTE PSÜÜHILISED HÄIRED?

Psüühilised häired jaotame funktsionaalseteks ja orgaanilisteks. Funktsionaalseteks tavatsetakse nimetada niisuguseid psüühilisi häireid, mille aluseks ei ole ajukoe anatoomiline kahjustus. Just selliste häirete tekkes etendavad sotsiaalsed ja psühholoogilised faktorid juhtivat osa. Orgaaniliste häirete puhul on tegemist ajukoe anatoomilise kahjustusega. Siin tuleb arvestada geneetiliste ja somaatiliste faktorite suurema osatähtsusega haiguse kujunemisel.

Raskemate psüühiliste häiretega üliõpilasi oli dispanserisse pöördunute hulgas 17—20%. Ülejäänud pat ientidel esines põhiliselt mitmesuguseid neurootilisi nähte. Eelöeldu on ilmekas tõend selle kohta, et sotsiaalse keskkonna faktorid etendavad üliõpilaste psüühiliste häirete tekkes juhtivat osa.

Ligikaudu ühe kolmandiku haigetest üliõpilastest moodustasid neurasteenikud, kes kurtsid kiiret väsimust, kontsentratsioonivõime vähenemist, mälu nõrgenemist, huvi kadumist õppimise vastu, ärritumist tühiste asjade üle.

MIS TEHA HAIGESTUMISE VÄLTIMISEKS?

Ambulatoorseid kaarte läbi vaadates täheldasime, et paljudel juhtudel oli üliõpilane kannatanud kergeid psüühikahälbeid juba kuid, isegi aastaid enne psühiaatri poole pöördumist. Olgugi et üliõpilased tunnetasid tervise häireid, said aru, et õppetöö jms. ei edene endiselt, ei otsinud nad abi. Tavaliselt peeti hädа enda teada, tarvitati kobamisi üht-teist ravimit, aga kergendust see ei toonud. Kui peavalu ja väsimustunne järele ei jäänud, siis alles pöörduti arsti poole.

Aga kas peale nende ei ole veelgi üliõpilasi, kes analoogilises olukorras piirduvad iseravimisega või sõprade nõuannetega? Ka mitmed teised uurijad on seisukohal, et dispanserisse pöördumise põhjal ei saa veel otsustada haigestumise üle, sest vanemate vastuseisu, eelarvamuste jms. tõttu jääb teatud hulk üliõpilasi kvalifitseeritud arstiabist kõrvale.

Tundub, et psüühilisi häireid peetakse muude tervisehäiretega võrreldes erinevas olukorras asetsevaiks. Paljudes pesitseb vananenud arusaam, mille kohaselt psüühilise häirega inimest peetakse «hullumeelseks» ja vastavat raviasutust «hullumajaks».

Nüüdisajal, mil tormiliselt areneb ajutegevuse tundmaõppimine, mil sünteesitakse uusi ravimeid, on psüühiliste häirete ravi tundmatuseni muutunud. Seepärast — vähem eelarvamust ja kartust, kui tunnete hädasid — pöörduge kohe arsti poole! Teie käsutuses on mõjusad psühhotroopsed ained, kehakultuur või mingi muu ravivorm — peamine on, et ravi toimuks spetsialisti silmade all.

Psüühilise tegevuse häired tekivad sageli teiste haiguste, alkoholi ja tubaka liigtarvitamise taustal. Sageli algavad esimesed kõrvalekaldumised normist sealt, kus rikutakse elurežiimi, kus kuhjatakse õppetöö lõviosa sessioonieelsetele päevadele.

Sigaretipaki ja alkoholi ostmiseks kulutatud rahad võiksime summeerida ja osta näiteks kirjatarkust. Kui alkohol siiski peale surub, siis tarvitagem seda mõõdukalt ainult nädalalõpus; järgnev puhkepäev annab võimaluse väljamagamiseks. Sessiooni ajal tuleks pudelivõimudest täielikult loobuda.

Meie vaimset elu laastavad psühhotraumad jääksid suures osas olemata, kui kurjustamise ja sõimu asemel ilmutaksime heatahtlikkust või kui me oma halba tuju lihtsalt varjata püüaksime.

Kahtlemata on üliõpilaskonna tervis ning selle uurimine perspektiivikad probleemid. Edaspidiseks ülesandeks jääks uurimuste laiendamine ja konkretiseerimine ning teede leidmine haigestumise vähendamiseks.

ARVO LUHT

Suvi, loodus, looduskaitse

ELKNÜ Tartu Linnakomitee, ELKNÜ TRÜ komitee ja Tartu Inseneride Maja noortesektsioon korraldavad 24. mail 1974. a. noortemajas «Sõprus» populaarteadusliku konverentsi teemal «Suvi, loodus, looduskaitse». Algus kell 14. Üritus on eriti aktuaalne enne suvepuhkusele minekut. Loodame anda ühtteist kasulikku suvistele matkaradadele, puhkekodudesse või ekskursioonidele siirdujatele.

Konverentsil esinevad juhtivad loodusteadlased TRÜ-st ja Tallinnast. Kava on järgmine:

1. Konverents.

2. Korvpallivõistluse Eesti NSV—USA ühine jälgimine suurte televiisorite ekraanidelt noortemaja «Sõprus» saalis koos kommentaaridega.

3. Puhkeõhtu, kuhu on kutsutud esinema ansambel «Hellero».

ELKNÜ Tartu Linnakomitee,
ELKNÜ TRÜ komitee,
Tartu Inseneride Maja noortesektsioon.

sotsialistlik võistlus

SOTSIALISTLIKU VÕISTLUSE TUBLIMAID

autasustati hiljuti heade töötulemuste eest 1973. a. sotsialistliku võistluse võitja rinnamärgiga. Tartu Riikliku Ülikooli kollektiivis said selle tunnustuse osalisteks kokku 69 seltsimeest, nende hulgas

rektoraadist Arnold Koop, Valter Haamer, Karl Püss ja Ülo Saag;

professorid—kateedrijuhatajad: Paul Kard, Jaan Konks, Robert Looga, Viktor Palm; dotsendid: Simson Baron, Aksel Haav, Gunnar Karu, Akivo Lenzner, Inge Orgo, Uno Palm, Valdo Ruttas, Salme Sibul, Ene Tiit, Aarne Tõldsepp, Arved Vain, Elmar Vasar, Nadežda Vihm, Aleksander Pae.

Rinnamärgi pälvisid veel kabinetijuhatajad: Vaike Askirko, Ly Loit, Mare Liibusk, Eduard Sakk; ülikooli töömehed: Aleksander Ots, Hannes Peetso, Paul Pihlakas, August Savi, Arnold Susi; inseneerid: Milaniida Pastak, Voldemar Kiis, Osvald Mägi, komandant Lembit Valdmaa, koristaja Alma Ilves jt.

Enno Ahas

Lemmikkohvikus

Muttide jutuvada,
kolkunud suitsulõhn,
klaas kuuma piima
või suhkru ja koorega kohv
pluss otsatu klatš.
Ju tuhandeid kordi
on kuulatud ära,
kes elanud kuskil,
mis teinud
ja millal otsa saanud.
On teada,
kuis keegi kohelnud vanemaid,
kui hästi või halvasti
kolmanda käsi käinud.
Kuuldub, et Maril
poiss minema läinud,
kui tüdruk ju nurgavoodis.
«Oh, paras, täiesti paras talle!
Sai kätte, mis otsinud oli.
Las kannatab,
kasvatab üksinda last,
õiget nahka vist sestki ei tule.»
Mõni suu ka haletseb pisut,
nii rohkem moka otsast.

Samas pikalt ka seletab,
et ise elanud kombe järgi
ja kui hästi ja õigesti
mõistvat ta lapsi hoida.
Jääb targu vaid ütlemata,
et ükski mees kunagi
pole heitnud ta sängi.
Nõnda kukest pimedani
vanad viidavad aega,
kurdavad halbu haigusi
ja siunavad veidraid aegu.
Peale Mulla-Madise pruutide
siin muustki sordist on rahvast
ja vaid siirast austusest
vanuse vastu
nendega tegin ma algust.

II

Sigaret keerlemas sõrmede vahel,
kohv suhkruta auramas ees,
lauas juttu puhuvad need,
kelle kohta võiks ütelda — keskiga.
Siin jutt juba teise sfääri
on tõusnud
ja vahel vaid riivamisi
ta armusuhteile või tõvele kandub.
Siin kuulda saad kunstist,
uuest näitusest muuseumi saalis.
Välja öelda ei häbeneta
oma arvamust kirjandusegi maneerist.
Ka viimase kontserdi
liihimat retsensiooni
võid sa kuulata siin:
«Laulja tualetil ei olnudki viga,
kuid klaverimängija —
see mulle ei meeldi.»
See seltskond on hoolikalt valitud,
siin nõutakse positsiooni.
Ja kui puudub sul ENE või
«Varamu»,
oma jalga parem siia ära toogi.
Aeg nõnda pikkamisi kaob,
kell kuulutab lõunatundi.
Nüüd vast istujaid tabab rutt —
uut kaupa vist poodi toodi.
Peale selle veel pisike mure:
oma aega siin raisata ei tule.

Mare Arulein

* * *

Koob keegi kord me armastuse vaibamustriks
mis tulvil päikesest ja samblanaeru täis
ning kui me pilgud sädemed on vaikind
tean — tuleb kaks kes samu jälgi käib.

Meid mäletavad koidud karges heinakastes
ka porinired katnud meie teed...
kuldlõngaks sulatab kõik hetked head ja rasked

Valikrühma

Enne esriide avanemist meenuvad E. Kalle sõnad väikesest reklaamiartiklist enne esietendust, et rühm on laval terve õhtu ja «...mitte vanade kavade koos näitamiseks, kava on uus. Nii uus, et naisvõimlemisrühmana ei juletud õpitut kuidagi välja kuulutada.» («Edasi», 13. märts 1974.)

7. mail anti kordusetendus. Kahjuks on meid — uudishimuga ootajaid — ainult pool saalitäit, kuid teatripubliku arvukus on alati sõltunud aastaajast.

Loeme kava, sellelt selgub, et kogu kompositsioon on Reet Kudult, temalt ka lavaseade ja valgustus. Õhtul teevad peale rühma liikmete kaasa Reet Valgmaa ning RAT «Vanemuise» baleriin Ljudmilla Beljakova.

Algab I osa, millel motoks «Meil aiaäärne tänavas...». Kuigi see suunas mõtted nagu tagasi («...kus kasteheinas põlvini...» jne.), selgub siiski kohe, et tegemist pole mingite lillepärjaliste lastega, vaid täiesti kaasaegsetega, kellel elus põhikohal televiisor. Tüdrukud, keda ilustavad narmad käte ja jalgade ümber, toovad lavale punased tähed «TV» ja liiguvad biitmuusika taktis («The Beat goes on», ansamblilt «Vanilla Fudge» ja Mengozzi/Bredtke «Popocatepetl-twist») nende ümber. Valgussõõris aga tegutsevad kaks heledates seelikutes «puhast» neiukest (R. Kudu ja M. Hunt) — vaatavad pilte ja tantsijaid. Aeg-ajalt hõljub üle lava kellalõökide ja -kõlina saatel üks näitsik lahtiste juustega ja väga efektses valges maani ulatuvas lehvivas kostüümis (Ursula Kalde). Teda jälgib külgprožektori valgusvihk, ülejäänud osa lavast on siis hämaruses. Kava lõpul aga liigub ta tantsijate keskel üldises virr-varris. Kadunud on hirmukellad ja lava särab ühtlases rõõmsas valguses. Solisti etteaste sisu jäi minule ka pärast vestlust kava koostajaga ja Ursula Kalde endaga täiesti arusaamatuks.

R. Kudu seletusest selgub, et kava põhiideeks oli näidata, kuidas Läänes valitsev mood, muusika, tants jms. kohati ka meie noorte teadvusse tungib. Tüdrukud püüdsid matkida «karvaseid» ning leida eeskujusid kirevatest reklaamiväljaannetest.

rütmoplastikast

II osa algab Mozarti muusikaga. Esinejaiks Ü. Kalde ja V. Kärsten. Ootame L. Beljakova ilmumist, kuid asjata — kogu pika, päris huvitavalt alanud kava kestel ei lisandu kedagi. Kostüümideks on hallid kotiriidest maani ürbid. Valgustus — hämar, lava tagaseina projekteeritud musta-hallikirju laigud. Paiguti «upuvad» tüdrukud lavasügavusse ja tausta, millest on aga väga kahju, sest liigutused on peened, nüansirikkad, ning ka ainult kätesõrmede vaevumärgatavat vibreerimist on oluline näha. Võib-olla oleks õigem olnud kasutada valguspunkti: Ja võib-olla oleks suurema arvu esinejatega kava siiski võitnud? Tõsi, sama kava esitati ka 24. märtsil naisvõimlemisõhtul ning «Vanemuise» kevadballidel ja siis tegi solistina kaasa R. Kudu. Hea oli vaadata U. Kaldet. Oli tunda, et selline liikumine ja muusika temale «istub». Ka tehniliselt on ta möödunud aastaga võrreldes edasi läinud.

Järgneb seade Beethoveni muusikale. Solistina esineb R. Kudu. Ta kehastab eakamat naist, kes meenutab oma noorpõlveaegu. Seda kava võiks pidada õhtu üheks õnnestunumaks. Haarab lavalisus, süžeelisus. Tüdrukud on osadesse hästi sisse elanud. Eriti väärib esiletõstmist M. Hundi vahetu liikumis- ja elurõõmus esitus.

Kava, mille muusikaks on Paganini kontsert nr. 1 viiulile ja orkestrile, valmistab pettumuse — mitte et ta just halb oleks, kuid on vana: seda näidati juba möödunud aastal rühmvõimlemise õhtul. Lubati aga ainult uut! Vahenditeks on kepid ja linikud. Et on kasutatud varjude projekteerimist seinale, on kava väga nõudlik — iga väiksemgi eksimus muutub mitmekordses suurenduses nähtavaks. Harjutamisaega arvestades olekski oodanud enam puhtust. Solist linikuga — R. Kudu.

Neljandale, Prokofjevi muusika järgi seatud kavale on motoks B. Kangro luuletus «Vanad majad (2)», mille tekst antakse lindilt. Tüdrukud on riietatud roosa-valgetriibulistesse trikoodesse ja heleroosadesse sukkpükstesse, valgustus — roosakaskollane. Liigutused on nurgelised, järsud, paiguti koomilised, sarnanedes trollide tantsule. Aimatavad on mitu erinevat süžeeliiki, püütakse kedagi-midagi kujutada (täpsemat sisu siiski ei suuda ära mõistatada).

Õhtu lõpetab J. S. Bachi stiliseeritud esitusele seatud eluröömus kava, mida aga samuti kahjuks võimlemisõhtul juba nähtud on.

Vaheldust võimlemisele pakkus kogu õhtu kestel R. Valgmaa esinemine. Paraku aga tuli tal istuda lava serval, kitarr käes, liigutades suud ja kätt oma laulu-kitarrimängu lindistuse taustaks. See veidi häiris. Kui oli tingimata vajalik tema lavaletoomine, siis oleks tulnud hankida ka mikrofon. Ei usu, et see teatrilaval päris teostamatu oleks olnud. Laulud iseenesest sobisid õhtu kavasse aga väga. Lõpuks kummardused, lilled. Kaks korda jookseb eesriie kinni-lahti.

Lähen garderoobi tüdrukuid tänama ja lootuses pisut seletusi saada. Süda kripeldab «Vanade majade» pärast. Nii, selgubki kava autorilt, et kujutati «headust» ja «kurjust» ning nendega «kaasajooksjaid». Säh sulle, mina nägin mingeid ehitajaid-trolle! Keelel kibeleb, kas siis nende ideede väljenduseks oli tingimata vaja heleroosasid kostüüme ja valgust, aga jätan selle ütlemata. Küsin hoopis, kas poleks abiks, kui väikesed sisuseletused, nagu balletitide puhul antakse, edaspidi kavalehele trükkida. «Ei,» vastab R. Kudu, «kavas on niigi liiga palju seletatud.»

Igatahes palju tööd on tehtud. Tublid on staažikad liikmed, aga ka uued (silma jäi neist eriti V. Kärsten). Miks ei võiks rühma teisedki liikmed esinemiskasvu koostada? Programm oleks mitmekesisem. Oma tehniliste võimete täiendamisele tuleks aga tõsisemalt mõelda. Juba nimetus «valikrühm» tingib selle, et kavad peaksid sisaldama ka keerulisemaid elemente. Väga hästi kehtib nähtud kavade kohta võimlejate seas levinud täpne ja lühike iseloomustus — «kudulikud». Nii need tõesti on. Laienenud on selle aja jooksul valik, suurenenud kavade pikkus, kasutatakse kostüüme, aga liigutuste iseloom, elemendid on põhiliselt samad.

Ja nüüd veidi siis nimetusest «rütmoplastika». Nimel iseenesest pole viga midagi — kõlav, efektne, räägib sellest, et on nii rütmi kui plastikat. Kuid kas teised TRÜ võimlemisrühmad ei tegele rütmi ja plastikaga?

Rühma eristamiseks teistest ning teatrilava esinemiste tarvis võiks ju välja mõelda mõne «kunstnikunime».

R. MAGI

Veel kord

Enno Ahas

Ebakonventsionaalne pole kuigi raske olla juhul, kui sind ümbritseb sinu keskkonna konventsionaalsus.
(W. Somerset Maugham)

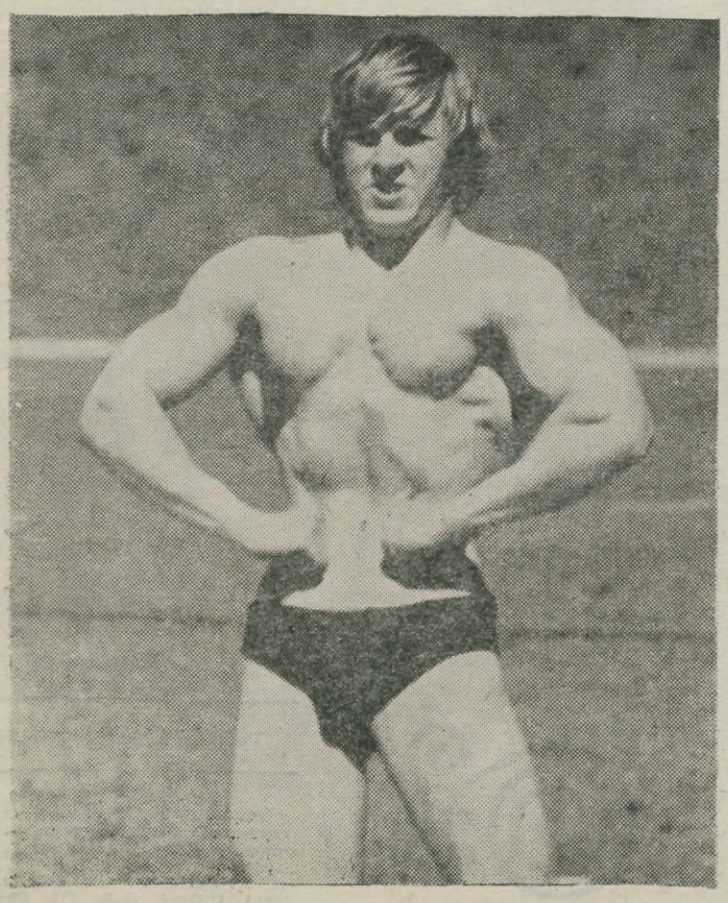
Kahju, et keegi ei mõista
näha lõhnade värve,
kahju, et keegi ei oska
tunda värvide lõhnu.
Arusaamatuks jäävad
puude metsajutud,
kuulmatuks jäävad
kalade naeruhood vees.
On juurdunud arvamus,
et värve nähakse.
Keegi ei arva, et saamatus see —
me lõhnu vaid haistame.
Ei teki mõtetki sellest,
kui rikkaks kõik saaksid,
kui viitsiksid selgeks õppida
latvade jutu,
milline õnn oleks mõista
kalade naerutuju.

TRÜ spordipäevalt

Atleetvõimlejate demonstratsioonesinemine ja suusarollerite võistlus.

K. ZILMERI fotod

Kaks küsimust haldusprorektor sm. Saagile

Mis saab Toomele viiva teega?

Toomele viiv tee nagu Toomemäe parkki kuuluvad linna hooldamisele, ülikool teeb üksnes kevadised koristustööd. Tee on praegu lihtsalt pooleli, killustikule tuleb savi ja liivakiht peale, seega tavaline pargitee. Betooni ei saa ju panna, kes siis siit talvel käia julgeks. Aga materjali kohaleveoga on nüüd tõesti venitatud. Mis oleks maksnud ülikooli laupäevakuliste abiga asi korda ajada, nüüd juba inimestel eksamimõtted peas. Muidugi tuleb mustaks tallatud mäekülg uuesti muru täis külvata, aga seda veel praegu ka jõuab, jõuab ju õieti jaanipäeva ajalgi veel.

Kuidas edeneb peahoone remont?

Edeneb päris hästi. Praegu tugevdame vundamenti. Käib aukude lõhkumine põllukivimüüri, et paigutada betoonsilluseid vundamendi alt läbi. Suurte kivide maapinnale toimetamisega on omajagu tegemist. Esialgu käib töö plaani kohaselt ja Tähtvere poolse otsa tahame lõpetada järgmise aasta sees, et siis asuda raekojapoolse otsa kallale. Tänavu teeme töid 40 000 rubla eest. Suvemalevat nendel töödel me rakendada ei saa, liiga raske ja liiga ohtlik, kõigepealt varisemiste poolest.

A. POLDMÄE

Eile Tallinnas, täna Tartus

Nii võiks sümboolselt öelda TPI ja TRÜ kammerkooride juba olnud ja veel toimuva ühiskontserdi kohta. Möödunud laupäeval lauldi Tallinnas Olevi saalis. Esinemispinget hoidis küllaltki kõrgel väga nõudliku kõrvaga publik — kuulajate seas oli Tallinna kooride dirigente, muusikapedagooge, juba tunnustuse saavutanud kooride lauljaid.

Samasisulisest kontserdist on ka tartlastel võimalik osa saada. Kahe kõrgema kooli koorid pakuvad kuulajale vanamuusika klassikat. Kavas on Hassler, Scandelli, Palestrina, Lasso, Lotti, Brahms, Mozart jt. Kaastegev on ka Tartu Muusikakooli keelpilliansambel. Koore juhatavad Ene Üleoja, Monika Karm, Vaike Uibopuu ja Tiiu Otsus.

Kontsert sünnib koos kuulajaga. Olete oodatud homme õhtul ülikooli aulas. Algus on pool kaheksa.

E. PUUSEMP

Ühing „Teadus" uutes ruumides

Alates maikuu algusest ei paikne ühingu «Teadus» Tartu osakond mitte enam raekojas, vaid sadakond meetrit eemal, majas, mis asub Nõukogude väljaku ja 21. Juuni tänava nurgal ja kannab aadressi **Nõukogude väljak 8.** Selle suure maja kolmandal korrusel sai ühingu Tartu osakond senisest tunduvalt avaramad ja sobivamad ruumid, kus lektoritel on võimalus tutvuda metoodiliste abimaterjalidega, lugeda värsket ajakirjandust, kuulata raadiot ja vaadata televiisorit.

Telefonid jäid endiseks: 342-02 ja 344-355.

Oleks väga meeldiv, kui ülikooli lektorid sooritaksid oma esimese visiidi ühingu uutesse ruumidesse, kaasas lektori isiklik arvestuskaart, kuhu on kantud kõik 1974. a. 1. poolel peetud loengud. Kokkuvõtete tegemiseks ja aruandmiseks on need andmed hädavajalikud.

Tunnustus

Õnnitleme dots. Paula Palmeost ja prof. Ed. Laugastet rahvusvahelise tunnustuse puhul: käesoleval nädalal saabus meie ülikoolile kiri nende valimise kohta Soome Kirjanduse Seltsi (Suomalainen Kirjallisuuden Seura) kirjavahetajaliikmeteks.

NB!

Tõlke- võistlus

TÄHELEPANU, TÕLKIJAD!

Tõlkekonkursi pidulik lõpetamine toimub teisipäeval, 28. mail kell 17 peahoone auditooriumis 140. Oodatud on nii konkursi laureaadid kui kõik teised asjahuvilised.

Žürii

Õppejõudude lektooriumis

Esmaspäeval, 27. mail kell 16.15 kõneleb aulas Eesti NSV Teaduste Akadeemia president Karl Rebane **teaduse arendamise prespektiividest vabariigis, akadeemia koostööst ülikooliga.**

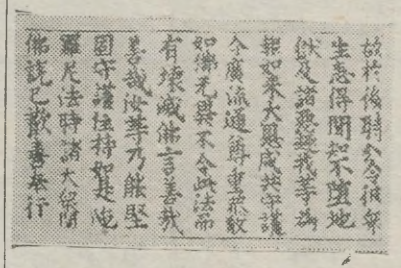

Spordipäeval näidati uudse alana ka batuudihüppeid.

Ida — eriti India-huvilistele

Kirjastus «Kniga» avaldas trükis soovitatava kirjanduse bibliograafianimestiku «India».* See on esimene seerias «Maailma maad ja rahvad», mida hakkab välja andma M. E. Saltõkov-Stšedrini nim. Riiklik Avalik Raamatukogu Leningradis koos NSV Liidu Geograafia Ühingu ning Välismaaga Sõpruse ja Kultuurisidemete Arendamise Nõukogude Ühingute Liiduga.

Nimestik hõlmab 436 peamiselt viimastel aastakümnetel ilmunud venekeelset raamatut, brošüüri ja artiklit India kohta. Valik on igakülgne — India ajalugu, geograafia, majandus, ühiskondlik-poliitiline elu, kultuur. Teoste kirjed on varustatud annotatsioonidega, mis tunduvalt hõlbustab vajaliku leidmist. Lisaks autorite ja pealkirjade alfabeetiline register, personaalia ning nimestik (peamiselt kirjastuse «Nauka» väljaandel) 1974.—1975. a. ilmuvatest India-alastest teostest.

Soovitusnimestik pakub abi nii laiale lugejaskonnale kui ka teadlastele, kõigile, kes tunnevad sümpaatiat selle iidse kultuurimaa mineviku, oleviku ning vahest ka tuleviku vastu, kõigile, keda huvitavad India rahvas ja kultuur ning nende osa maailma ajaloos.

Soovitusnimestiku «India» koostas geogr. kand. orientalist I. V. Sahharov, sissejuhatuse — lühiülevaate indoloogia arengust ja perspektiividest Nõukogudemaal — NSV Liidu Teaduste Akadeemia Idamaade Instituudi India ja Lõuna-Aasia osakonna juhataja G. G. Kotovski.

144 lk., hind 35 kop.

* Сахаров И. В. Индия. Рек. указ. литературы. М. «Книга», 1974. 144 с. (Гос. Публ. б-ка им. М. Е. Салтыкова-Щедрина. Геогр. о-во СССР. О-во советско-индийских культ. связей. Страны и народы мира.)

O. LANGSEPP

Repliik

Tuleb laulupidu, tulevad külalised

Näitame neile Tartu linna, paneme elama parematesse ühiselamutesse. Toomelt avaneb ilus vaade kesklinnale, kaks kõrget maja tunnistajateks sellest hoolest, mida meie maal osutatakse üliõpilaste olmetingimuste parandamisele. Haljasala–Emajõe vasakul kaldal on igati esinduslik, kuigi muru võiks ju olla tihedam ja teede servad kohati tallamata. Igal juhul — meeldiv ümbrus ühiselamutele lähenejale. Kuid siis...

Kui ületate Leningradi maantee liialt vara ja satute Kivi tänava nurga kohale, avaneb meie esimese kõrgühiselamu külje all lausa masendav vaade: klaasikillud, roostes plekitükid, poolikud tellised, prahihunnikud, kohati killustikku, võililled puhmad, määnduvad presentkindad, tolm... Ehk ühise nimetaja alla viies — **peaaegu kolmeaastase staažiga prügimägi,** näitamaks kõigile möödujaile (bussipeatus otse samas) akadeemilise nooruse üleolekut sellistest olmeküsimustest, nagu oma ühiskodu ümbruse korrastamine (kasvõi kord rehaga ülekäimine). Juttu on sellest lohakusest olnud varemgi. Korda aga pole saadud ei 1971. aastal (objektiivsed põhjused!), ei 1972. aastal (objektiivsed põhjused!), ei 1973. aastal (objektiivsed põhjused!) ega ka seni 1974. aastal. **Kas ei ole aga peamine objektiivne põhjus subjektiivne hoolimatus,** aja kulumine looduskaitsest rääkimiseks, selle asemel et oma majaesine elementaarseltki korda teha. Linna maa, las linn koristab... ülikooli ühiselamu, las ülikool teeb... Otsekui selles majas elavad noored ei olekski Tartu linnas asuva ülikooli üliõpilased, vaid juhuslikud läbisõitjad.

R. VÄLI

Aprillikuu lõpul toimusid ülikooli sanitaarsalkade-vahelised võistlused, kus anti aru õpitust nii teoorias kui ka praktikas. Esmaabis oldi opratiivsed ja kindlad. Parimaks osutus salk nr. 13. Võistlused näitasid valmisolekut tsiviilkaitsealaseks tegevuseks.

Spikerdamiskunst

Kõik meelelahutuslik jääb seljataha ning väsinud tudeng tabab ennast korraga süngelt mõttelt: ees ootavad vaevarikkad eksamid, arvestustest rääkimata.

Kuidas lähevad sessioonile vastu spikerdajad? «Edasis» kirjutati, et spikerdajad on üleüldse üks isemoodi kategooria tudengeid, kelle psühholoogia vajaks lähemat uurimist. Püüangi anda, tänu üliõpilase Peeter P. nõusolekule minuga vestelda, pisikese panuse spikerdaja isiksuse avamise üritusse.

«Eksamid tulevad. Peeter, kuidas oled sina nendeks valmistunud?»

«Eks üht-teist oli ikka tehtud. Eile lõpetasin mikrospikrite kirjutamise. Kuuevoodrile õmblesin abitaskud, kellele paigaldasin lisakonstruktsiooni. Tänavu on plaanis senisest edukamalt rakendada peegeldusefekti. Kõiki üksikasju ei saa paraku laiemale avalikkusele tutvustada...»

«Mõistan. Kui kaua sa juba harrastad spikerdamist?»

«Noh, kevadel saab üheksas aasta täis. Algust tegin juba neljandas klassis. Arvan, et mida varem alustada, seda rohkem koguneb aja jooksul nii vajalikke kogemusi. Aga muidugi: hilja ei ole kunagi. Kes asja vastu huvi tunneb, proovigu julgelt.»

«Kes on sind suunanud või mõjutanud sinu ettevõtmises. Vanemad, kool, ajakirjandus, televisioon?»

«Jah, kahtlemata viimane. Eriti meelelahutussaated.»

«Oled vist raudsete närvidega inimene?»

«Seda küll. Kriitilisi momente tuleb tihti ette. Algkoolis jäingi paaril korral vahele. Aga ega sellest nimetamisväärset traagikat olnud. Õpa pani mind nurka seisma. Ja oligi kõik. Ülikool nõuab spikerdajalt uut kvaliteeti, kõrgemat kvalifikatsiooni. Eks iga kordaminek valmista seetõttu ka suuremat rõõmu.»

«Millistes ainetes armastad sagedamini spikerdada?»

«Raskemates. Ent olen puksinud isegi sellistes distsipliinides, kus mõistus materjalist üle käib. Lihtsalt harjumusest.»

«On sul ehk meeles mõni eredam seik praktikast?»

«Üks üsna ebameeldiv sündmus toimus Valter Heueri malesimultaanil, millest ma kahjuks osa võtsin (maleõpik loomulikult sahtlisse peidetud). Kohe kui meister sooritas avakäigu e2-e4, lõin raamatu lahti ning otsisin üles partii, mille valge avas täpselt niisamasuguse käiguga. Käisin nüüd omalt poolt c7-c5, nagu oli must minu raamatus vastuseks käinud. Nii me mängisime punktipealt maleõpikus esitatud näidispartii järgi (Heuer oli lausa šokeeritud minu teoreetilisest erudeeritusest), kuni 34. käigu asemel oli õpikus öeldud: «Selles seisus must alistus vältimatu mati tõttu.» Olin esimesest käigust alates maletanud kaotaja kurvas rollis... Mis parata, isegi spikritesse peab suhtuma kriitiliselt.»

«Nii see on. Üldiselt on sinu harrastus siiski halva kuulsusega, ehkki siin tuleb riskida ja üles näidata äärmist paindlikkust. Mida ütleksid enda kaitseks?»

«Papa Jannsen, keda ka süüdistati laveerimises ja väärikuse puudumises, vastas niiviisi: «Kui mõni mees teaks, kuidas mõni mees mõnes asjas peab munade peal käima, siis saaks mõni mees mõnda meest vähem mõnitama.»» (Seda luges Peeter P. kokkurullitud paberilehekeselt).

Seejärel jätsime hüvasti. Aga meie jutuajamisest möödus kõigest paar päeva, kui ma teda uuesti nägin. Sedapuhku veidi ebaharilikus olukorras. Juhtusin nimelt olema liinibussis, kust Peeter P. maha tõsteti. Tal ei olnud kontrolörile talongi ette näidata. Ometi on tal sellelgi erialal viieaastane töötaaž. Kuidas võis küll taoline äpardus juhtuda?

M. KADASTIK

Looduskaitseringi selle õppeaasta lõpulõke ja vilistlasmedalite väljajagamine on 1. juuni õhtul Järvseljal. Sinnasõiduks sobivad kell 12.35 ja 16.55 Tartust väljuvad autobussid. Ka sõber ja väike võileib tasuvad kaasavõtmist.

Juhatus

TEADAANNE

Üliõpilaste käsitöönäitus on avatud 29.—31. maini kell 12—18 Tiigi t. 78 II korrus (kodunduse kabinetis).

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tartu Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет») г. Tartu Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Oksikaumbr.
hind 2 kop. Tell. 2851. MB 04034.

NSV Liidu Riiklik Raamatukogu

TRÜ

ARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 18. Reedel, 31. mail 1974. a. XXVI aastakäik

Arutati aastast tööd

Aasta tagasi, 1973. a. mais pandi alus omaette Ajalooteaduskonna parteiorganisatsioonile. Nüüd kogunesid teaduskonna kommunistid oma organisatsiooni esimesele aruande- ja valimiskoosolekule. Parteibüroo aruande esitas büroo sekretär Linda Eringson. Peamine tähelepanu oli aruandes pööratud ideoloogilise kasvatustöö küsimustele, mis kogu tegevusperioodi vältel seisid parteiorganisatsiooni tähelepanu keskpunktis. Aktiva poolele kanti õnnestunud kommunistlik laupäevak, teaduskonna ühiselamu tõusmine ülikooli parimate ühiskodude hulka, suhteliselt tublit õppeedukust (kasvuruumi on aga veel küllaga!), mõningaid saavutusi kehakultuuri alal. Tihenenud on koostöö komsomoliorganisatsiooniga, ALMAVU ja Punase Risti Seltsi tegevus teaduskonnas on heal järjel. Seevastu pole sõjalis-patriootilises töös kõiki võimalusi kaugeltki veel ammendatud.

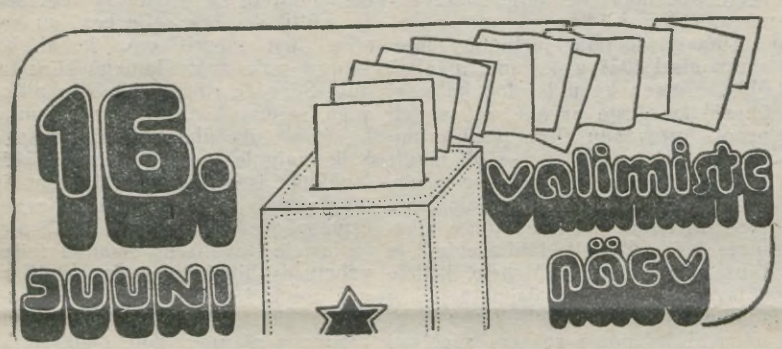
Nii aruandja kui arvukad sõnavõtjad vaagisid lähemalt koostööd kommunistlike noortega, komsomoliorganisatsiooni osa üliõpilasnoorsoo kasvatamisel. Komsomoli pidev parteiline juhtimine on siin edu saavutamise peamine tagatis. Tõdeti, et teaduskonna kommunistlike noorte tegevus on muutunud initsiatiivikamaks, hoogsamaks, sihikindlamaks, kuigi ka siin esineb veel ebakohti ja teinekord mööda-laskmisi. Ala, kus komsomol ei suuda veel vajalikul määral juhtpositsiooni endale saada, on õppedistsipliini ja õppetegevuse parandamine.

Pikemalt oli juttu õppejõudude poliitilisest enesetäiendamisest. Häid sõnu öeldi sisulise töö kohta marksismi-leninismi ülikoolis, kriitikat said need üksikud seltsimehed, kes sellest tööst küllaldase järjekindlusega osa ei võtnud. Märgiti parteilise distsipliini mõningast paranemist, seda eelkõige koosolekutest osavõtmise suhtes. Eranditult kõik teaduskonna kommunistid teevad ühiskonnatööd, enamikul on täita vastutavaid parteilisi ülesandeid.

Läbirääkimiste korras arutati eelseisvate NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste paremat läbiviimist, mõningaid majandusküsimusi, olukorda pedagoogilise kaadri kvalifikatsiooni tõstmisel jt. probleeme. Koosolekul võttis sõna EKP TRÜ komitee sekretär J. Reimand.

Ajalooteaduskonna parteiorganisatsiooni büroo töö aruandeperioodil tunnistati rahuldavaks, töö edasiseks suunamiseks võeti vastu otsus ja valiti uus, 7-liikmeline parteibüroo.

H. PALAMETS

NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU SAADIKUKANDIDAAT

Karl Karli p. REBANE

EESTI NSV TEADUSTE AKADEEMIA PRESIDENT

Karl Karli p. **Rebane** sündis 1926. aastal Pärnu linnas teenistuja perekonnas.

Aprillis 1941. aastal astus ta Kommunistlikku Noorsooühingusse. Suure Isamaasõja ajal võitles K. Rebane Eesti laskurkorpuse koosseisus. Pärast demobiliseerimist 1946. aastal lõpetas ta sõja tõttu katkenud keskhariduse ja õppis edasi Tallinna Polütehnilises Instituudis, seejärel Leningradi Riiklikus Ülikoolis.

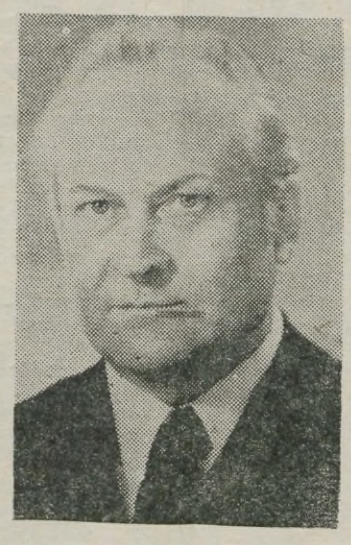
1948. aastal võeti K. Rebane vastu NLKP liikmeks.

Leningradi Riikliku Ülikooli füüsikateaduskonna ja teoreetilise füüsika aspirantuuri lõpetamise järel asus K. Rebane teaduslikule ja pedagoogilisele tööle. 1955. aastal kaitses ta kandidaadi- ja 1964. aastal doktoriväitekirja, tõustes tahke keha füüsika ja teoreetilise füüsika alal vabariigi üheks juhtivaks teadlaseks. 1961. aastal valiti K. Rebane ENSV TA korrespondentliikmeks, 1967. aastal akadeemikuks. 1968. a. sai ta teoreetilise ja matemaatilise füüsika ning tahke keha füüsika professoriks; aastatel 1968—1973 oli ta Eesti NSV Teaduste Akadeemia asepresident. 1973. aastal valiti K. Rebane Eesti NSV Teaduste Akadeemia presidendiks.

K. Rebane on arvukate teaduslike tööde autor teoreetilise, tahke keha füüsika, kristallide ja molekulide spektroskoopia alalt. Tema ja ta õpilaste tööd on leidnud tunnustust nii meil kui välismaal. K. Rebase monograafia lisanditega aktiviseeritud kristallide spektrite teooriast on tõlgitud inglise keelde ja välja antud USA-s.

Karl Rebane juhib ühtlasi ka Eesti NSV Teaduste Akadeemia Füüsika Instituuti. Ta jätkab teaduslikku uurimistööd ning rea kaastöötajate teaduslikku juhendamist ENSV TA Füüsika Instituudis molekulide ja kristallide füüsika alal. Ta on NSV Liidu Teaduste Akadeemia teaduslike nõukogude liige. Mitmel korral on ta esindanud nõukogude teadust välismaal.

K. Rebane oli partei XXIII kongressi delegaat. 1966.—1971. aastal oli K. Rebane EKP Keskkomitee liige. K. Rebast on autasustatud Lenini ordeniga ja medalitega. Ta on Nõukogude Eesti preemia laureaat.

Karl Rebane on vääriline NSV Liidu Ülemnõukogu saadikukandidaat.

Mida tehakse linna kultuurikomisjonis

Meie linnanõukogu rahvasaadikute töö on oma valimisringkonna kõrval koondunud suurel määral alatistesse komisjonidesse. TRÜ esindajad on valitud esimeesteks neljateistkümnest komisjonist viies (kaubandus-, kehakultuuri ja spordi-, kultuuri-, sotsialistliku seadusliikkuse, noorsookomisjon).

Kultuurikomisjonis on lisaks 19 rahvasaadikule üheksa alalist aktivisti. Need on enamikus oma ala juhtivad töötajad või spetsialistid. See aitab küsimusi sisulisemalt lahendada, samuti luuakse niiviisi kultuuriasutustega otsesem kontakt: saab operatiivsemalt korraldada komisjoni organiseerivat tööd. Aktivistide seas on ka meie asutuse esindaja — Vaike Leek Teaduslikust Raamatukogust. Ülikooli vilistlasi on aga komisjonis veel mitmeid.

Komisjoni tööplaanide koostamisel on aluseks esmajoones linnanõukogu ja selle täitevkomitee ees seisvad ülesanded. Kahjuks tõstetakse neis organeis kultuuriküsimusi üles haruharva — kogu energia kulub heakorra, ehituse, teeninduse ja linna teiste pakiliste probleemide lahendamisele. Seepärast toimub meie töö peamiselt vaid komisjonis endas. Koostöö kultuuriosakonnaga on tihe, nii et oleme pidevalt kursis Tartu kultuurielu päevaprobleemidega ja see aitab kiiresti välja selgitada, kus komisjoni abi kõige enam vajatakse.

Loomulikult ei suuda komisjon haarata kõiki Tartu rikkaliku kultuurielu avaldusi. Koondame tähelepanu rohkem neile aladele, kus linna omia jõududega suudaks midagi paremaks muuta: esmajoones klubiliste asutuste ja ettevõtete punanurkade tööle, ka raamatukogude ja muuseumide olukorrale. Oleme käsitlenud mitmeid Tartu kultuuritöötajate üldküsimusi (välismaakomandeeringud, haridustase).

Kultuurielu põimub paljude teiste aladega, mis tingib koostööd teiste komisjonidega. Koos hariduskomisjoniga vaagisime kooliraamatukogude olukorda. Teine ühisistung toimus koos kultuuritöötajate ametiühingu linnakomiteega — arutluse all kultuuritöötajate haridustase. Selgus, et sisulise töö tegijatel on see võrdlemisi hea. Muuseumitöötajail on näiteks enamikus kõrgem haridus. Ka raamatukogudes on asi korras, kuid nõrgapoolseks kipub jääma tase klubilistes asutustes.

Raadi kalmistu korrastamise võimalusi arutasime rohke aktiiviga — TK kommunaalmajanduse osakonnast, kommunaalettevõtete kombinaadist, matusebüroost, TRÜ-st, rest-taureerimisvalitsusest ja mujalt. Arutasime esmajoones Vana-Jaani kalmistu saatust. See on suure kultuuriloolise tähtsusega surnuaed. Vaidlusrikas koosolek lõppes rõhuva enamuse toetust leidnud otsusega mitte lubada juurdematmist (erandjuhtudel ehk tähtsamaid kultuuritegelasi), kommunaalmajanduse osakonna juurde moodustati komisjon, kes peab edaspidi nõu andma rekonstrueerimisprojekti elluviimisel. Senini on juba valminud restaureerimisvalitsuse koostatud alusplaan koos kõigi olemasolevate haudade, nende säilivuse ja kuuluvuse äramärkimisega. Sellele tuginedes võib koostada nimetatud surnuaiaosa rekonstrueerimisprojekti. On ju nimetatud kalmistu meie linna kultuuri- ja teaduseavalikkusele väga südamelähedane. Kahjuks pole seni selle korrastamisel juttudest palju kaugemale jõutud.

Noortemaja «Sõprus» tööd arutasime kohapeal. Küllalt hästi tehakse seal individuaalset kasvatustööd noortega, mistõttu külastajate käitumine tantsuõhtutel on paranenud. Vähene on oma maja taidlusringide osa peoõhtute sisustamisel. Hoone viimistlus on aga lõpetamata, einelaud avamata, reklaam nigel. Selles on süüd nii asutustel, kes need asjad korda pidid ajama, kui ka noortemaja juhtkonnal ja kultuuriosakonnal.

Nõukogu istungjärkudel oleme ette valmistanud ja arutanud kultuuriasutuste heakorda, samuti noorte õiguslikku kasvatamist kultuuriasutustes, muudki on olnud päevakorras. Paraku on aga palju küsimusi veel vaatepiirist väljas. Vähe oleme teinud kultuuriasutuste materiaalse baasi parandamiseks. Siin tuleb nähtavasti rohkem koostööd teha täitevkomiteega. Väga valus on korteriküsimus. Paljud noored spetsialistid ei saa Tartusse tulla, sest neile pole elamispinda anda. Näiteks «Vanemuises» on selle tõttu raske olukord. Ka klubilistesse asutustesse ei saa samal põhjusel püsivat erialast kaadrit.

Hiljuti lõppes täitevkomitees Tartu kultuuriasutuste väljaehitamise ja materiaalse baasi arendamise perspektiivide kirjapanek. Loetelu sai õige pikk, sest vajadused on suured. Plaan tuleb lähematel kuudel arutusele ENSV Ministrite Nõukogu istungil. Tartu tublid kultuuritegijad ja nõudlik vaatajas-kuulajaskond väärib tõsiselt paremaid ruumitingimusi.

A. LUTS,
Tartu Linna TSN alalise kultuurikomisjoni esimees

Õppejõudude lektoorium

Õppejõudude lektooriumis kõneles esmaspäeval NSV Liidu Ülemnõukogu saadikukandidaat ENSV Teaduste Akadeemia president Karl Rebane. Käsitlusaineks olid eesti teaduse praegune olukord, perspektiivid ja TA koostöövõimalused ülikooliga. Esineja märkis, et võrreldes 60-ndate aastatega on assigneeringud teadusele kasvanud suurusjärgu võrra, kaadrite laiuti arenemise asemele on astumas sügavuti minek. See saab teostuda eelkõige tööviljakuse tõusu kaudu. Nenditi, et konkursside osatähtsust teadusalaste töökohtade täitmisel on vaja tõsta. Kollektiivid on töövõimelisemad, kui neis on teaduste doktorite, kandidaatide kõrval ka alles teaduslike kraadide taotlejaid.

Koostöövõimalused ülikooliga seisnevad tööde koopereerimises, töörühmade loomises.

Pariteedi alusel ülikooliga on tulevikus kavatsus rajada Tartusse täppisaparatuuri katsetsehh, teenimaks kaasaja teaduse vajadusi.

Akadeemik Rebane vastas ka kuulajate küsimustele.

ACTA DIURNA

27. mail toimus EKP TRÜ komitee istung, kus põhiküsimusena arutati TRÜ kunstikabineti osa üliõpilaste esteetilisel kasvatamisel. Ülevaate esitas kabineti juhataja K. Põllu.

NLKP liikmeks võeti analüütilise keemia kateedri töötaja Jüri Annist, Õigusteaduskonna üliõpilased Toivo Voit ja Anu Künnap, ELKNÜ TRÜ komitee sekretär Tiit Koldits, Arstiteaduskonna VI k. üliõpilane Valdur Parve, Sotsioloogia Laboratooriumi töötaja Mati Heidmets ning NLKP liikmekandidaadiks Matemaatikateaduskonna dotsent. Ene Tiit.

* * *

TRÜ-d külastas 32 limnoloogi, mikrobioloogi ja looduskaitse eriala õppijat Helsingi Ülikoolist eesotsas Lea Saloneni ja Ritva Vainikaineniga. Külalised tutvusid looduskaitse ja kodu-uurimise kabineti tööga ja viibisid Zooloogiamuuseumis, kus neid võttis vastu dots. J. Ristkok. Eesti NSV limnoloogilistest uurimisprobleemidest kõneles Võrtsjärve Limnoloogiajaama juhataja N. Mikelsaar. Põgusalt kohtuti prof. P. Alvre ja K. Põlluga. Külalisi saatis vabariigis, sealhulgas ka Taevaskoja maastikukaitsealal J. Eilart.

Hetk Helsingi Ülikooli bioloogide jalutuskäigult Taevaskojas.

Professor Konstantin Ramul — 95

Mis tähendab 95 aastat igaviku kõrval? Aga inimese elus 95 ei ole tavaline. Ja on erakordne ka meie tänane Juubilar.

Oma peaaegu sajandipikkusest elust on TRÜ loogika ja psühholoogia kateedri professor-konsultant, pedagoogika doktor, ENSV teeneline teadlane pühendanud ülikoolile 55 aastat. See tähendab 110 semestrit tööd suurkooli tuhandete tudengite tutvustamisel psühholoogiaga.

Ainult mõned verstapostid sellelt eluteelt:

— Sündinud Saaremaal 30. mail 1879. a. Lümanda kreeka-õigeusu kiriku preestri perekonnas.

— Õppis Kuressaare kreiskoolis ja gümnaasiumis ning Riia vaimulikus seminaris (1889—1901.).

— 1903. a. sooritas Peterburis eksternina gümnaasiumi küpsuseksamid ja astus sügisel Peterburi ülikooli ajaloo-osakonda.

— 1908. a. lõpetas ülikooli.

— Aastail 1908—1919 töötas ajaloo, ladina keele ja filosoofia eelkursuse (loogika ja psühholoogia) õpetajana Peterburis, Ukmerges ja Tallinnas.

— 6. sept. 1919. a. valiti K. Ramul Tartu ülikooli dotsendiks filosoofia ja psühholoogia alal. Sellest ajast peale on ta elu olnud seotud meie *alma mater*'iga.

— 1922. a. rajas K. Ramul ülikooli juures psühholoogia laboratooriumi, mida aastate jooksul laiendas, täiendas vajalike aparaatide ja materjalidega.

— 1925—1930 Filosoofiateaduskonna dekaan.

— 1927. a. psühholoogia professor.

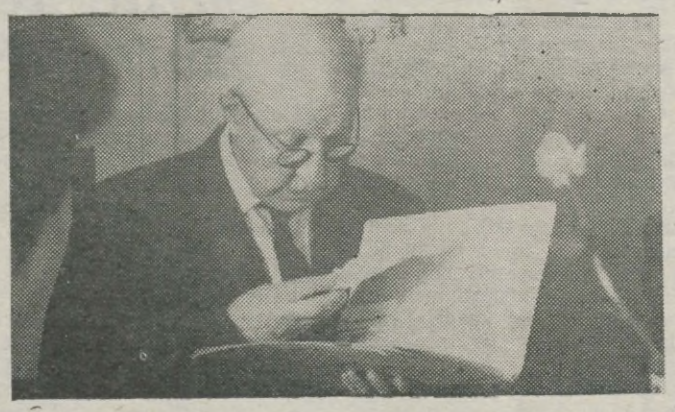
— 1930—1936 didaktilis-metoodilise seminari juhataja.

— 1939. a. pedagoogikadoktor.

— 1960. a. Nõukogude Liidu Psühholoogide Seltsi Eesti osakonna nõukogu esimees.

Suur teadmishimu, mis avaldus juba noores eas ning viis teda Peterburi ülikooli, viis teda ka mitmesse teaduslikesse keskustesse: Leipzigis (1923), Prahas ja Viinis (1924), Berliinis ja Pariisis (1926), Hamburgis (1931), Prahas (1934), Berliinis, Leipzigis ja Bayreuthis (1938).

Teaduses on ta seadnud alati esikohale faktid, teaduslikud tõed ning olnud tagasihoidlik üldistavate järelduste tegemisel. Seepärast on ta ka oma elutee esimesel poolel vähem avaldanud teaduslikke töid. Kaalukama osa oma tööst on ta sooritanud pärast 50. ja 60. eluaastat, viimased 15—20 aastat on olnud üllatavalt viljakad. Selle aja jooksul on ilmunud 5 monograafiat, 7 artiklit üleliidulises ajakirjas «Вопросы психологии», 8 artiklit ajakirjas «Nõukogude Kool», peale selle Saksamaal, USA-s jm. ilmunud tööd.

K. Ramuli teadusalaste huvide ring on väga lai, Ta on uurinud psühholoogia üldteoreetilisi probleeme, püüdnud leida kokkupuutepunkte loodusteaduste ja humanitaarteaduste vahel. Alati on ta võidelnud objektiivse meetodi eest psühholoogias.

Suurt huvi on äratanud tema psühholoogia ajaloole pühendatud tööd.

Eriti suurt tähelepanu on ta pööranud psühholoogia õpetamise metoodika küsimustele ja konstrueerinud ise aparaate katseteks.

Kõigile psühholoogia õppijaile on tuttav K. Ramuli «Psühholoogia õpik» (1932/33, 1938) — esimene ja kuni 1972. a-ni ainus eestikeelne algupärane psühholoogia õpperaamat.

Peale teaduslike uurimuste on prof. Ramul teinud palju ka psühholoogiateaduse populariseerimiseks, avaldades terve rea populaarteaduslikke teoseid.

Inimesena on prof. Ramul haruldaselt delikaatne, äärmiselt tähelepanelik, tagasihoidlik, lihtne ja abivalmis.

Vaatamata auväärsele eale jätkab ta tööd, annab konsultatsiooni aspirantidele ja õppejõududele, võtab vastu kandidaadimiinimumi eksameid, redigeerib oma töid ja kirjutab uusi. 95-aastasena on ta säilitanud võime käia koos uue ja progressiivsega ning jätkata loomingulist tööd.

Surume kätt ja soovime head tervist ka edaspidiseks.

Kolleegid

Suvemalev — praeguse seisuga

Viimastel päevadel on komsomolikomitees muutunud harjumatult rahvarohkeks. Käimas on suvemaleva komplekteerimine.

21. mail toimunud kursuste grupporgide ja kursusevanemate nõupidamisel said paljud probleemid selgeks räägitud ja komplekteerimine võis alata. Kahjuks ei olnud tookord mõned grupporgid kohal ning nüüd on nendel teaduskondadel tõsiseid puudujääke ankeetide esitamises maleva staabile. Kõige suuremad puudujäägid esinevad Füüsika-Keemiateaduskonnas ja Arstiteaduskonnas. Läheneb eksamisessioon ja üliõpilastega kontakti leidmine pole kerge, kuid siiski mitte võimatu. Hea ettevalmistuse ja organiseerimise korral poleks saanud takistuseks ka ankeetide hilinenud väljajagamine, sest nende täitmine ei nõua märkimisväärselt aega, eelinformatsioon meie lehe kaudu oli üksikasjalik ja täpne. Kahju, et osa kursusevanemaid vajab meeldetuletamist ja seda isegi dekanaatide kaudu. Tuleb märkida, et komsomoli osakonnabüroode töö maleva komplekteerimisel on samuti minimaalne. Aastaid eksisteeriv ja pidevalt probleeme tekitav omavalitsus ei anna siin praktiliselt midagi, kuigi just selle kaudu peaks toimuma põhiline komplekteerimine ja tööst vabastamine. Kuni 30% vabastusetaotlustest peaks lahendama kursuse koosolek. Tuletagem veel kord meelde, et suvemalevast osavõtt on kohustuslik ja vabastused erandjuhtumid. On palju majanduslikku laadi eemalejäämise taotlusi, kuid nendest rahuldatakse ainult minimaalne hulk ja seegi tõsistel põhjustel. Siia hulka ei kuulu tasuvama töö otsimine, vanemate abistamine kodustes töödes. Samuti ei saa suvemalev tööd teha seal, kus malevat pole, s. t. näiteks Musta mere ääres või Poltaavas (selliseid avaldusi on aga esitatud). Paljusid huvitab, mis siis ikka juhtub, kui tööle ei tulda. Kas maleva staap saab siin midagi teha või jäetakse kõik lihtsalt niisama? Nii see siiski pole. Ülikooli rektoraadiga ja ka kõigi dekanaatidega on maleva staabil tihe side. Tulemata jätmise korral võidakse ühiselamukohast ilma jätta, stipendiumilt maha arvata, teha esildis rektorile noomituse saamiseks jne. Arvan aga, et sellel probleemil pole kohane pikemalt peatuda. Jääb loota üliõpilaste teadlikkusele, et tuleb ka anda, mitte ainult saada.

Ankeete saab anda komsomolikomiteesse iga päev kuni 3. juunini.

Komandör
M. SALUNDI

TRÜ õppejõud marksismi-leninismi õhtuülikooli kuulajatena

Käesoleva õppeaasta kevadsemestril kontrollis EKP TRÜ komitee ideoloogiasektor, kuidas on teaduskonniti täidetud komitee otsust 29. märtsist 1971. a., kus öeldi: «Lugeda õppejõudude, teaduslike töötajate ja kõrgema haridusega abi-õppepersonali ideelis-poliitilise kvalifikatsiooni tõstmise põhiliseks vormiks eeloleval viisaastakul õppimist marksismi-leninismi õhtuülikoolis.» Teaduskondade ideoloogiasektoreilt kogutud andmed lubasid teha väikese statistilise ülevaate, mis peaks pakkuma laiemat huvi nüüd, kus uued parteibürood on kavandamas tööd ja komplekteerub marksismi-leninismi ülikooli järgmise õppeaasta esimene kursus.

Aastatel 1970—1973 lõpetanute poolest reastusid teaduskonnad (Füüsika-Keemiateaduskond on arvestatud parteiorganisatsioonide kaupa) järgmiselt:

1. Keemiaosakond — 34,8% õppejõududest.
2. Filoloogiateaduskond — 28,0%.
3. Füüsikaosakond — 20,0%.
4. Arstiteaduskond — 14,9%.
5. Bioloogia-Geograafiateaduskond — 10,5%.
6. Majandusteaduskond — 8,6%.
7. Kehakultuuriteaduskond — 6,0%.
8. Ajalooteaduskond — 4,9%.
9. Õigusteaduskond — 4,2%.
10. Matemaatikateaduskond — 0%.

Õppejõudude kogu kontingendist on marksismi-leninismi ülikooli nimetatud aastail lõpetanud 14,4%.

Teaduskondade järjekord muutub, kui lisame lõpetanuile marksismi-leninismi ülikoolis 1973/1974. õppeaastal I ja II kursusel õppinud õppejõud. Selle ideelis-poliitise kvalifikatsiooni tõstmise vormiga on olnud või on haaratud teaduskondade järgmine osa:

1. Bioloogia-Geograafiateaduskond — 81,5%.
2. Keemiaosakond — 65,2%.
3. Füüsikaosakond — 60,0%.
4. Majandusteaduskond — 51,5%.
5. Õigusteaduskond — 41,7%.
6. Ajalooteaduskond — 39,0%.
7. Arstiteaduskond — 37,8%.
8. Filoloogiateaduskond — 37,3%.
9. Kehakultuuriteaduskond — 34,0%.
10. Matemaatikateaduskond — 0%.

Vastav protsent summaarselt on 40,6. 1974. ja 1975. õppeaastaks oli teaduskondade poolt planeeritud marksismi-leninismi ülikooli astuma kohati enam õppejõude kui viimane vastu suudab võtta, mis sundis õppima asujate arvu mõne teaduskonna suhtes piirama. Seda suurem on kohustus mainitud õppevormist korrektselt osaleda neil, kelle avaldused on vastu võetud.

Marksismi-leninismi ülikooli on lõpetanud 16,5% dotsentidest, 15,5% vanemõpetajatest, 14,6% õpetajatest, 12,7% kateedrijuhatajatest, 10,7% assistentidest ja 8,7% professoritest. Lisades marksismi-leninismi ülikoolis I ja II kursusel õppijaid, on pilt järgmine: 1. Vanemõpetajad — 47,7%. 2. Dotsendid — 41,5%. Assistendid — 41,4%. 4. Kateedrijuhatajad — 35,8%. Õpetajad — 26,8%. 6. Professorid — 26,1%. Lahkuminekud eri kutsete vahel on siiski liialt suured.

Parteibüroode ideoloogiasektoreilt kogutud andmete pisteline võrdlus marksismi-leninismi ülikooli omadega näitas, et põhilises osas langesid need kokku, kuigi esines teatud ebaolulisi kõrvalekaldeid, reeglina endale soodsamas suunas. Tervikuna võib aga ülaltoodud järjestusi ja suhteid täiesti usaldusväärseks pidada. Edaspidi on EKP TRÜ komitee ideoloogiasektoril kavas üks või teine teaduskond, selles suhtes täpsemalt vaatluse alla võtta.

K. JAANSON

Hiiumaalt Rooma *ehk* antiikajaloo taassünd

Kandidaadiväitekirjade kaitsmine on teaduste arengu praeguse tempo juures muutunud meie ülikoolis lausa tavaliseks. Märkimisväärne on siiski see, et 24. mail kaitsti **nõukoguliku Tartu ülikooli esimene väitekiri antiikajaloo alal.** Teemaks oli «Rooma vabariigi sõjaline organisatsioon (kuni Mariuse reformini)», dissertandiks üldajaloo kateedri vanemõpetaja Märt Tänava. Lubatagu sel puhul mõningaid ajaloolisi ja kultuuriloolisi kommentaare.

Teatavasti on antiikajalool meie ülikoolis kuulsad traditsioonid. Sõjajärgne nõukogulik Tartu Riiklik Ülikool seisis aga tõsiasja ees, et palju muu puuduva kõrval polnud meil antiikajaloo spetsialisti. Esialgu päästis olukorra praegune ENSV TA Fr.-R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumi direktor Ed. Ertis. Ta luges innustatult, vaimustatult ja lausa põnevalt, kuid teda kutsusid kaasajale lähemad teemad ning ootasid teised ülesanded. Tulid ajad, mil antiikajalugu tuli lihtsalt I kursuselt edasi lükata lootuses, et ehk järgmisel õppeaastal leidub keegi, kes... Sellises olukorras tegi tolleaegne üldajaloo kateedri juhataja dots. L. Roots julge otsuse: keegi noormees tuleb tööle panna. Oli see nüüd õnnelik käsi või pedagoogi kogenud silm, aga ajaloo-osakonna kõige pikem ja vist ka kõige rahulikum noormees sai eriülesande — õppida fakultatiivselt ladina keelt. See noormees oligi Märt Tänava, põline hiidlane.

Ajaloo-osakonna lõpetanute tööleasumisel 1958. a. kevadel määrati Märt Tänava ka üldajaloo kateedri õppejõuks. Ärge arvake, et see oli peadpööritav edu (ilma aspirantuurita ja tööstaažita!). See oli ainult töötegemise võimalus noormehele, kes üldiselt jutuohtrate ajaloolaste seas oli silma paistnud kõige lühemate kuid ülimalt läbimõeldud ja täpsete vastustega. Mehele, kellele sõjaväes antakse küsimata kaks toiduportsjoni ja kellele kuulu järgi minevat ka poole rohkem riiet kui mitmele kolleegile, sai kateeder pakkuda vaid poole õpetaja palka, kuigi õppetööd tuli teha täie koormusega ja ka ühiskondlikus tegevuses mehe eest väljas olla. Vajadus leiba teenida sundis tegelema tõlketööga, aga see harjutas kätt ja andis meie lugemislauale esimesed emakeelsed kõrgema kooli õpikud Vana-Kreeka ja Vana-Rooma ajaloos.

Põhiosa noore õppejõu ajast kulus paljudel järgnevatel aastatel selleks, et end sisse töötada mahukasse erialasesse kirjandusse paljudes keeltes. Tuli täielikult omandada ladina ja ära õppida vanakreeka keel, et allikad originaalis läbi töötada. Polnud aega statsionaarseks aspirantuuriks, sest igal aastal tulid ülikooli jälle uued noored ajaloolased, kelle ajaloostuudiumi algul üheks nurgakiviks pidi olema vanaaja ajalugu. Selle kõrval on Märt Tänava alati olnud hõivatud ühiskondliku tööga.

Aeg-ajalt küsiti hinnatud õppejõult ja tublilt töömehelt, kuidas on lood dissertatsiooniga. Hulk aega oli see lausa valmis saamas, aga kui kaitsmist ikka veel ei tulnud, olevat mõni mees juba kahtlevalt pead vangutanud. Alles nüüd, valminud dissertatsiooni lugedes, on näha, kui palju aega on kulunud kasvõi ainult selleks, et kriitiliselt hinnata seni kirja pandut ja siis öelda oma sõna nii kauge ajaloo lahendamata probleemides. Ülikooli õnneks pole Märt Tänava kunagi tööd teinud «puuraugu meetodil». Rooma armee on vaid üks arvukatest küsimustest, mida ta põhjalikult tunneb. Raske on isegi kujutleda, kuidas ilma selle meheta oleks valminud ENE.

Pole igapäevane see, kuidas Märt Tänava ütleb oma sõna sekka. Dissertatsioonis oli tunda, et mitte ainult iga lause, vaid ka iga sõna on kaalutud, kirja pandud aeglaselt ja mõtlikult, aga selle eest on see sõna just täpselt oma kohal. Ka jutuga pole mees kunagi kiirustanud. Sõprade ringis oskab ta pikka aega mõnusa ilmega ainult kuulata, kuid siis ühe öeldud lausega kõik paigale panna. Tänava jääb leplikuks isegi siis, kui laborandid on pannud ta loengud laupäevale, esmaspäeva varahommikule või ajaloolastele tavaliseks saanud teises vahetuses hilisõhtule. Ja ometi on aegluse ja leplikkuse kõrval ses mehes rohkesti elavat temperamenti.

Rooma ajalugu pole meil ajaloo uurimise pealiin, aga igal kultuurrahval ja ka igal ülikoolil peab olema ka sellel alal vähemalt üks spetsialist. Tore, et meie noorel, päritolult talupoeglikul rahval on selleks Märt Tänava sugune mees. Õnnitleme teda ja soovime jaksu edaspidiseks.

Kolleegide ja sõprade nimel
H. PIIRIMÄE

Premeerimisi

Nagu meile juba varem teada, saavutas meie ülikool üliõpilaste olme-, töö- ja puhketingimuste parandamise alases üleliidulises kõrgemate koolide vahelises sotsialistlikus võistluses III koha. Sellega kaasnes 750 rubla suurune preemia. Ametiühingukomitee otsustas premeerida alljärgnevaid üliõpilasi ja töötajaid, kelle aktiivsest tegevusest sõltus auhinnaline koht:

Tiiu Tammelat, Madis Saluveert, Kõo Timpmanni, Andres Raad, Rein Kärnerit, Aleksander Sultsi, Endla Janikesingit, Anneliis Tammeveskit, Vaike Uibopuud, Tiiu Otsust, Ere Rauda, Heidi Saretokki, Eda Mikku, Alo Ritsingut, Toomas Puhvelit, Heiki Unti, Väino Kivirüüti, Sulev Kaldi, Jüri Karjat, Mercedes Penti, Rein Veidemanni, Igor Gräzinit, Jaan Olarit, Arvi Karotamme, Rein Kivilood, Volli Kalmu, Peeter Trifonovit, Peep Miidlat, Tiit Kolditsat, Kaja Keemani, Siiri Lutsu, Lembit Valdmaad ja Aino Punnarit. Preemia saab kätte ametiühingukomiteest 3., 4. ja 5. juunil kella 15—17-ni.

2. Klubi korraldatud lauluvõistluse MI-FA võitnud trio «Kultuur ja Elu» liikmeid Raivo Tamkivi, Ülo Meeritsat ja Matti Selga premeeriti tasuta turismituusikutega «Armeenia—Must meri».

Ametiühingukomitee

Kunstikabineti näitus

Üliõpilaskohvikus on avatud TRÜ kunstikabineti õppe- ja iseseisvate tööde näitus. Väljas on ligi sada joonistust, õli- ja akvarellmaali, graafilist lehte, kollaaži. Näitus jääb avatuks kolmeks nädalaks.

PÜHAPÄEVAL, 2. juunil kell 19 linna ujulas

SUUR

l i i v a p i d u

mängivad «FIX» ja P. Väljaku ansambel.

Pääse 1 rbl.

Vihmase ilma korral TRÜ klubis.

TÕLKEVÕISTLUS KOGUMULJES

Tõlkijate seekordne katsumus lisas meie nüüd juba 4-aastasesse traditsiooni indu: nii paljudest keeltest kui tänavu pole varem tõlgitud (mis muidugi ei tähenda, et neid keeli liiga palju oleks — ikkagi vaid viis) ning ka esitatud tööde arv (14) oli kolme viimase aasta suurim. Mis tähtsam — tõlgete kvaliteet tundus mitte ainult püsinud, vaid ka tõusnud olevat; parimaiks tunnistatud üliõpilastele võib «Loomingu Raamatukogu» kauaaegse peatoimetaja Otto Samma arvamust mööda soovitada kontaktivõttu kirjastusega.

Meeldiv on, et tõlkimiseks olid valitud huvitavad tekstid — see näitab, et lingvistilist huvi kannab sügavam armastus vastava kirjanduse ning kultuuri vastu. Nii on Inna Feldbachi tõlgitud novell «Kew Gardens» üldse esimene katse eestindada süva-psühholoogilise ja sisemonoloogilise romaani ühe juhtkirjaniku, inglanna Virginia Woolfi (1882—1941) loomingut; terve romaani oli tõlkimiseks ette võtnud Toomas Niit; ka meil suhteliselt tuntud Ameerika armeenlase William Saroyani mõlemad vahendatud jutud on hea täiendus seni ilmunule. Nagu tõenduseks eesti tõlketegevuse teatavale ühekülgsusele on samas tõik, et saksa keelest tõlgitud novellid, olgugi autoriks näiteks A. Zweig, ei suutnud õieti midagi lisada senisele kirjanduskogemusele; Ladina-Ameerikas eneses peaaegu tundmatu kuubalase Arenali jutustus aga üllatas oma nostalgilise sügavusega. Ilmselt on ühe kirjanduse novellistika meie tõlkijate poolt enam-vähem ammendatud, teine aga alles avastamata. Oleks meil neid avastajaid, kaugete rahvaste keelte ja kirjanduse südikaid õppijaid (kasvõi omal käel, kui alati õpetajaid ei jätku) vaid rohkem — teha on ju kui palju! Ja üldse — rohkem usku iseendasse!

Nüüd tõlgetest veidi lähemalt. Inna Feldbachi esikohatöö, Humberto Arenali novell «Nööri otsas täevasse» jättis mulje vahendaja heast emakeeletundest, võimest mõista tõlkimist kui kunsti, mis peab oskama originaali loomulikult kõlama panna ka tõlkekeeles. Samas oli enamasti mõõtu peetud, välditud n.-ö. loomingulist vabadust, millega liialdades tõlkijad mõnikord varjutavad autori stiililise eripära. Need ongi selle töö põhivoorused. Jäänud on sisse küll pisemaid ebatäpsusi hispaaniakeelse algteksti tõlgendamisel, kuid need kaovad õige kiiresti, sedamööda kui samas suunas edasi liigutakse. Arenali novell oma slängitseva keelega oli pealegi üsna raske proovikivi — kui sellest on jagu saadud, küllap saadakse teistest tulevikuski.

Üksainus tõlge oli vene keelest — kahju muidugi, sest vene kirjanduse vahendajate järele tuntakse meil O. Samma kinnitust mööda tõsist vajadust.

Fjodor Sologubi «Rõngas» (Peeter Toropi eestindus) oli mitmetele headele sõnavastetele vaatamata jäänud puudu täpsest stiilivaistust ning paiguti oli vahenduses tunda algkeele kõla. Siiski pälvis tõlge võistluse ergutuspreemia.

— — —

Neli eestindust oli tööde hulgas inglise keelest. Tunnustavalt tuleb märkida palade valikut — kõik neli lühiproosateost iseloomustavad hästi autori loomingut.

Kolmanda preemia vääriliseks tunnistatud tõlge — W. Saroyani «Mees, kelle süda oli mägedes» (tõlkija R. Pobul) on küllaltki ladusa sõnastusega. Üldiselt on hästi edasi antud ka lühijutus domineeriv kõnekeele stiil. Kahjuks aga ei ole tõlkija arvestanud erinevusi otsese kõne tähistamise vahel inglise ja eesti keeles. Tõlkes leidub üksikuid autori mõtte moonutusi. Kaksipidi mõistmist tingivad ka väära sõnajärjega laused (nagu: *Kõik töötavad Ameerikas*). Keeleomasena ei kõla mõned väljendusviisid (näit. *Ma ei hooli sellest, et ma suren*).

Teise kolmanda preemia vääriliseks tunnistatud eestindus — Virginia Woolfi «Kew Gardens» (I. Feldbachi tõlge) väärib esiletoomist juba seetõttu, et autori stiili arvestades on tõlkija toime tulnud ülesandega, mis ei ole just kergete killast. Tõlkijal on üldiselt hästi õnnestunud tabada autori mõttevarjundeid ning kogu proosapala tooni. Paiguti on aga tõlkija liialdanud keskõnaliste lauselühendite kasutamisega, ilmselt arvestamata erinevusi viimaste esinemissageduses inglise ja eesti keeles. Tõlgitavas palas mõjuvad ebakõlana ka maks-vormid. Kohati on jäetud tõlkimata keerukamaid laseosi, samuti esineb üksikuid mõttelisi vigu, samuti modaalse tähendusvarjundi muutmisi.

INNA FELDBACH, tänavuse tõlkevõistluse võitja.

Žürii poolt äramärgitud eestindus — Evelyn Waugh'i lühijutt «Mr. Loveday väike jalutuskäik» on tõlgitud küllaltki ladusasse eesti keelde, originaaliga võrreldes osutub aga üsnagi vabaks tõlkeks. Tõlkija on meelevaldselt muutnud teksti lõikudesse jaotamist, mistõttu on muudetud autori rõhuasetus. Puudusena torkab silma paaris kohas esinev autori mõtte vääritimõistmine. Vajaka on jäänud ka stiilitunnetusest sõnavalikul.

Neljas tõlge, W. Saroyani «Vaeste seas», mis vahepeal ilmus «Edasis», oli nõrgem, liiga sõna-sõnaline ja ebalev.

Üksikutele vääratustele vaatamata näitab tänavuse inglise keelest eestindatud palade tase, et meil on võimekaid üliõpilasi, kes kogemusi omandades võivad anda arvestatavat järelkasvu tõlkijate kaadrile.

— — —

Eelmiste aastatega võrreldes on saksa keelest tõlgitud tööde tase tänavu kahjuks madalam. Kuuest esitatud tõlkest ei vastanud kaks võistluse tingimustele: B. Brechti «Haavatud Sokrates» on varem tõlgitud ja avaldatud, R. Walseri «Tantsija» aga liiga lühike (veidi üle ühe lehekülje masinakirjas).

Kõrgeima hinde saksa keelest tõlgitud teostest sai A. Zweigi «Kohtumine gaasimaskiga», mis pälvis ergutuspreemia (tõlkinud L. Luup). Tõlge on küllaltki laduses eesti keeles, tõlkija on leidnud tabavaid vasteid. Saksa keelest tõlgitud töödest on see kõige vabam eestindus — asjaolu, mis ühelt poolt näitab, et tõlkija ei hoia kramplikult kinni originaali struktuurist ja väljendusvahenditest, kuid teiselt poolt tuleb öelda, et tõlkija on endale kohati lubanud liiga suuri vabadusi: üht-teist on jäänud tõlkimata, siis jälle lisatud midagi omalt poolt, mõnele saksakeelsele sõnale on eesti keelest põhjendamatult ekspressiivsem vaste. Esineb ka ebatäpset tõlkimist, ja mis selle suhteliselt vaba tõlke puhul üllatavam, ka häirivat sõna-sõnalist tõlget. Üldmulje on siiski meeldiv.

K.-H. Priewe «Jooba» (tõlge ära märgitud, L. Priimägi) on lühipala, mis sisuliselt ei ole eriti keerukas ega pretensioonikas, kuid mis oma kõnekeelse stiiliga valmistab tõlkijale kindlasti peamurdmist. Tõlkija kiituseks peab ütlema, et ta on osanud leida tabavaid eestikeelseid vasteid ja üldiselt on tal ka kõnekeele omapära vahendamine õnnestunud. Ette tuleb aga mõningaid möödalaskmisi või ebatäpsusi tõlkes, samuti tõlkesse lipsanud väljendeid ja konstruktsioone, mis kõnekeeles tunduvad võõrkehana.

A. Zweigi «Vares» on tõlkijale ilmselt üle jõu käinud. Keeleliselt raske originaali edasiandmisel on klammerdutud keerulistesse lausekonstruktsioonidesse, mis eesti keeles mõjuvad paiguti õige kohmakate ja raskepärastena. Esineb sisu moonutavat tõlget või lihtsalt eesti keelele mitteomaseid vorme. Ka sõnade järjekord, eriti nende asukoht kõrvallauses, jätab soovida.

H. Otto «Näiteks Josef» tõlkele võib üsna palju ette heita. Osaliselt on vist tegemist tähelepanematusega, sest eestikeelses tekstis esineb lõike, mida saksakeelses ei ole, ja vastupidi. Suurimaks puuduseks on aga ebatäpne, sisu moonutav tõlge. Eriti torkab see silma püsiühendite ja konstruktsioonide puhul, mille tähendust tõlkija ei ole ilmselt teadnud ning mida ta on sõna-sõnalt või lihtsalt oma heaksarvamist mööda tõlkinud. Üldkehtiv on siiski nõue, et kõigepealt tuleb endale originaali mõte selgeks teha ja siis otsida sobivaid väljendusvahendeid.

Arvestades L. Rammula tublit tööd B. Brechti mõttetiheda kalendrijutu «Haavatud Sokrates» tõlkega, otsustas žürii määrata sellele ergutuspreemia. Tõlkija, kes on endale võtnud mahult ja sisult kaaluka ülesande, on sellega hästi toime tulnud. L. Rammulal on õnnestunud tabada originaalile omast mõnusat huumorit. Ka selles tõlkes esineb üksikuid ebatäpsusi, kõige suurem möödalaskmine on aga esimene lause, mis ei vasta originaali mõttele (komistuskiviks on ilmselt saanud sõnade mitmetähenduslikkus).

— — —

Soome keelest tehtud tõlkeid esitati võistlusele kaks: M. Waltari «Inimese vabadus» ja K. Pelto-Timperi «Sirelisuru».

M. Waltari teosest pärinev katkend on tõlkijale kahjuks üle jõu käinud, kuigi originaaltekst ei ole just kõige raskem. Tõlkija on liiga sõna-sõnaliselt autori tekstist kinni pidanud, selle all kannatab eesti keele ladusus. Samal ajal aga ei ole tõlkija tabanud autori rütmi — on muutnud lause- ja lõigupiire. Üsna palju on valestimõistmist. Näiteks väljend *Oli joutunud kävelemään kaksituhatta kilometria* on tõlgitud *Oli ära jõudnud käia kaks tuhat kilomeetrit*; *punaviiniä läikkyi* — *punane vein helkis* jne.

(Järg 4. lk.)

Tõlkevõistlusel ergutuspreemiaga hinnatud töö.

I

Üks daam jalutas hommikupoolikul umbes nelja-aastase poisikesega mööda inimtühja äärelinna tänavat. Daam oli noor ja nägusalt riides, poisipõnn ta ees õhetav ja rõõmsameelne. Daam naeratas õnnelikult ning hellitas poega pilguga. Poiss ajas enda ees rõngast — suurt, uhiuut ja erekollast. Veel harjumatult ja kohmakalt andis poiss rõngale veerehoogu, põntsutas oma pontsakaid katmata põlvedega jalakesi ja vehkis kepiga. Ega see kepike ei peakski nii kõrgele pea kohale lendama, — aga kus sa siis muidu saad!

Küll on alles rõõmu! Varem seda rõngast ei olnud, nüüd aga veereb ta nii vapralt! Kõik paistab nii lõbus!

Enne ei olnud ju midagi olemas, poisi jaoks on see kõik uudne — nii hommikused tänavad kui lõbus päike ja kauge linnamüra. Kõik see on poisi jaoks uus, puhas ja rõõmus.

Jah, kõik on puhas: lapsed ei näe asiade räpast poolt enne, kui täiskasvanud neile näitavad.

II

Kehvalt riietatud pahklike kätega vanamees peatus tänavaristil, liibus vastu planku ning laskis daami poisikesega mööda. Vanamees jälgis poissi tuhmil silmil ja muheles juhmilt.

— Härraste laps, — mõtles ta, — see poisipõnn. Küll ikka trallib! Laps küll, aga härraste jagu — vaata aga vaata!

Midagi jäi talle arusaamatuks, miski tundus veidrana.

Lapsuke . . . — lapsi sakutatakse ju juuksetutist? Mäng — küllap on ulakus? Lapsed ju, teadagi, vallatud.

Ema aga ei tee väljagi: ei talitse, ei karju, ei ähvarda. On teine nägus ja helge. Mis tal viga? Kõht täis ja katus pea kohal ning kõik tehakse ette-taha ära.

Vaat kui tema vanamees, kord poisike oli — küll käis käsi siis täbarasti. Ega elu nüüdki magus ole, kuid vähemasti ei peksta ja kõht püsib ikka täis. Tollal aga olid vaid nälg, külm ja peksmine. Sellist hellitamist ei olnud, et nüüd rõngas või mõni muu härraste lelu oleks pihku sattunud. Nii see eluke mures, viletsuses ja sapis veereski. Pole suurt midagi meenutadagi — ei üht rõõmuhetke.

Hambutu muige poisile suunanud, tundis ta kadedust. Vanamees mõtles:

— Küll ikka lõbustab end rumalustega.

Aga kadedus vaevas.

Ta läks tööle vabrikusse, kus oli rüganud lapsest saadik ning kus jõudis vanakski jääda. Ja kogu päeva mõtles ta poisile.

Tardunud mõtted. Niisama lihtsalt meenus poiss: jookseb, kilkab, põntsutab jalgu, veeretab rõngast. Jalad on tal trullakad, põlved aga paljad.

Vabrikurataste mürinas püsis rõngaga poisike tal kogu päeva meeles. Öösel aga ilmus poiss talle unes.

III

Järgmisel hommikul oli vanamees jälle unistuste võimuses.

Masinad kolisevad, töö on tuim, mõtelda pole vaja. Käed liiguvad harjunult omasoodu, hambutu suu muigutab meelitavast unistusest. Kõrgel lae all, kus kiire vilinaga jooksevad rattalt rattale lõputud rihmad, udutab õhk tolmust. Kaugemad nurgad on mähkunud müravasse sompu. Inimesed sagivad viirastustena — masinate kõmav koor matab inimhääle.

Vanamehele kangastub, et ta on väike, et ta ema on proua ja ka rõngas ning kepp on olemas. Ta mängib, andes kepiga rõngale veerehoogu. Rõivad on tal valged, jalakesed trullakad, põlved paljad . . .

Päevast päeva sama töö ja unistuski ikka sama.

IV

Kord õhtu eel koduteed astudes nägi vanamees õuel musta roostesöödud raudvõru — vana tünnivitsa. Vanamees hakkas rõõmust värisema, tuhmunud silmadesse ilmusid pisarad. Kiire ja peaaegu ebateadlik soov välgatas ta hinges

ILMAR ANVELDI joonistus

Vanamees vaatas vargsi ringi, kummardus, haaras värisevate kätega tünnivitsa ja kandis selle piinlikult naeratades koju.

Keegi ei märganud, keegi ei pärinud. Ja kelle asi see oligi! Räbalais vanake tassib vana, katkist ja kõigile kasutut asja — kel oli mahti talle pilkugi heita!

Tema aga kandis hiljukesi kartes, et välja naerdakse. Milleks võttis, miks kandis — seda ei teadnud ta isegi. Niisama, juhtus sarnanema sellega, mida ta poisil nägi, ja võttiski. Mis seal ikka, las vedeleb.

Mõned päevad vedeles tünnivits vanamehe voodi all — tema vaeses ja pisikeses nurgakeses. Mõnikord tõi vanamees tünnivitsa päevavalgele, see hall ja määrdunud võru, selle silmitsemine lahutas ta meelt — üha enam elustus tardunud unistus õnnelikust poisikesest.

V

Ühel selgel ja soojal hommikul, kui linnud askeldasid kiduratel linnapuudel varasemast lõbusamalt, tõusis vanamees varem, võttis oma tünnivitsa ning kõndis linnast välja — võimalikult kaugemale.

Aeg-ajalt kõhides eksles ta metsas vanade puude ja kisklike põõsaste vahel. Talle jäi mõistmatuks videvate, kuivaks lõhenenud tümja koorega puude vaikimine. Veidrad olid lõhnad, imestama ajasid kärbsed ja sõnajalad kasvasid kui muinasjutus. Ei olnud tolmu ega müra — õrn, imeline hämarus looritas kaugemaid puid. Vanad jalad libisesid okastel ja komistasid sajaaastaste juurikate otsas.

Vanamees murdis kuivanud oksa ning torkas selle tünnivitsast läbi.

Metsaniit laius ta ees valge ja vaiksena. Lugematud mitmevärvilised kastetilgad küütlesid rohelistel vastniidetud rohukõrtel.

Korraga heitis vanamees rõnga kepi otsast ja andis sellele löögi — hääletult veeres tünnivits mööda niitu. Vanamees pahavatas naerma, lõi särama, pistis kui too poisike rõnga järel jooksu. Ta loopis jalgu, lisas kepiga veerehoogu ja ta käsi, mis keppi hoidis, kerkis niisama kõrgele pea kohale kui tol poisil.

Talle näis, et ta on väike, õrn ja lõbus. Talle tundus, et ta järel tuleb ema, kes jälgib teda ning naeratab. Uudselt ja värskelt nagu laps tundis ta end ses hämuses metsas, lõbusas rohus hääletul sambla.

Tolmhall kitsehabe võbises närtsinud näos, kilinal lendas naer koos kõhaga hambutust suust.

VI

Vanamees hakkas armastama oma hommikusi metsaskäike, tünnivitsa veeretamist üksikul välul.

Vahel turgatas talle pähe mõte, et teda võidaks näha, välja naerda — ja sellest mõttest hakkas talumatult häbi. See häbi sarnanes hirmuga — täpselt samuti halvas ta jõu ning võttis jalust nõrgaks. Arglikul ja piinlikul pilgul vaatas vanamees ringi.

Oh, ei! Pole siin kedagi näha ega kuulda . . .

Ja küllalt mänginud, läks ta kerge ja rõõmsa naeratusega näol, südamerahus tagasi linna.

VII

Nii ei näinudki teda keegi. Ja ega midagi rohkemat enam juhtunudki. Mängis vanamees jumalarahus mõned päevad, kuni ühel liiga kastemärjal hommikul külma sai. Heitis pikali ja oli peagi surnud. Surivoodil vabrikuhaiglas, võõraste ja ükskõiksete inimeste keskel, püsis ta näol selge naeratus.

Teda lohutasid mälestused. Ka tema oli laps, ta naeris ja jooksis vastniidetud rohus hämuste puude all — ja teda valvas armas ema.

Vene keelest PEETER TOROP

Looduse säilimise nimel

Lehekuu teisel pühapäeval tähistasime looduskaitsepäeva. Tänavu sattus see kaheteistkümnendale. On sümboolne, et just tol päeval pakkis kohvreid mitukümmend inimest meilt ning mujalt, et järgneva nädala jooksul kõnelda looduskaitse probleemidest. Nende tee tõi Tartusse ning Käärikule, kus 13.—19. maini leidis aset looduskaitsealane seminar looduskaitse kooli nime all.

Mõte sai alguse kaks kevadet tagasi. Tuli see Moskva Riikliku Ülikooli Geograafiateaduskonna Noorte Teadlaste Nõukogult, kes esines palvega korraldada Eesti baasil noortele teadlastele teoreetilis-praktiline seminar (kool) looduskaitse küsimustes. Konkreetsete sammudeni jõudis asi selle aasta kevadtalvel, mil lõplikult selgusid ka ürituse läbiviijad — Moskva ja meie ülikool. Meie osas lasus vastutus TRÜ komsomolikomiteel ning Bioloogia-Geograafiateaduskonnal (füüsilise geograafia kateedril).

J. Jefremov (vasakul) märgib üles esitatud küsimusi. Istungit juhatab V. Tšižova. Ilja Kala foto.

13. hommikul oli kohal enamik õpilastest ja õpetajatest. Üritus avati alma mater'i paljunäinud aulas. Põgus tutvus linnaga ning oligi käes ärasõit Vanemuise tänava õppehoone eest. Esimesed seletused anti bussides, teel Käärikule. Pikemalt olid kõne ja silma all Vapramägi kui näide kaitstavast maastiku üksikelemendist ja Pühajärve maastikuline kaitseala. Teel sinna peatuti kuulsa loodusteadlase Alexander Middendorfi kalmul Hellenurmes.

Käärikust sai meile kodu viieks päevaks. Sealne rahu, kevadrüüs künkanõlvad, sillerdav järv ning abivalmis baasipere lõid kõigiti sobiva ümbruse keskkonnaprobleemide arutamiseks.

14. mai hommik. Täpselt kell kümme alustab MRÜ professor N. Gladkov, ürituse kuraator Moskva poolt. Ta kõneleb looduskaitse motiividest ja printsiipidest, käsitleb selle integratsiooni, diferentsiatsiooni ning gradatsiooni küsimusi. Järgneb professor E. Kumari rikkalikult illustreeritud ettekanne kaasaegsetest tendentsidest rahvusvahelises looduskaitses ning J. Eilarti maastikuhoolduse teoreetilisi aluseid vaagiv esinemine. Õhtupoolikul toob MRÜ Geograafiateaduskonna dekaan professor A. Rjabtšikov kuulajateni fakte ning probleeme inimese ja loodusliku keskkonna seostest globaalses ulatuses, J. Eilart aga valgustab floora kaitse küsimusi.

Teise hommikupoole juhatas sisse professor T. Zvonkova (MRÜ) oma ettekandega insenerigeograafilisest prognoosist ja looduskaitsest. Geograafiakandidaadi N. Tšepurko (MRÜ) mitmete skeemidega näitlikustatud etteaste selgitas antropogeensete migratsioonivoogude osa looduslikus aineringes. Samal päeval oli võimalus kuulda territooriumi maastikulis-geokeemilisest rajoneerimisest ala tehnogeensele mõjustusele allumise astme järgi (N. Solntseva MRÜ-st), süsteemsest lähenemisest geotehniliste komplekside projekteerimisel (geograafiakandidaat A. Retejum NSVL TA Geograafia Instituudist) ning veekogude reostamisest hoidumise teaduslikest alustest (geograafiakandidaat A. Kask TPI-st).

16. mai hommikul astus kõnetooli bioloogiakandidaat O. Renno (ENSV TA Zooloogia ja Botaanika Instituut), et rääkida loomariigi kaitsmise rahvusvahelistest aspektidest. Meditsiinikandidaat H. Jänes (Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituut) kõneles looduskaitse tähtsusest hügieeni seisukohalt ning professor V. Masing soode kaitsmise probleemidest. Kõik kolm ettekannet kutsusid välja rohkesti küsimusi. Huviga kuulati ka filosoofiakandidaat dotsent L. Samoilovi (MRÜ) esinemist keskkonnast kui ühiskondliku eluviisi olulisest faktorist.

Väga tihedaks kujunes neljas loengupäev, mis pidanuks olema tükk maad pikem kõikide küsimuste ning sõnavõttude mahutamiseks. Sel päeval rääkis tehnikakandidaat V. Vladimirov (Linnaehituse ja -projekteerimise Teadusliku Uurimise Keskinstituut) looduskaitsest territoriaalplaneerimises, õigusteaduse kandidaat V. Jemeljanova (Nõukogude Seadusandluse Üleliiduline Instituut) looduskaitse õiguslikest alustest, MRÜ töötaja, kirjamehena laialt tuntud geograaf J. Jefremov kaitsealuste territooriumide jagunemisest kaitserežiimi ning -vormi alusel ning dotsent E. Varep (kooli kuraator TRÜ poolt) Eesti maastikest ja nende kaitsest. Nii viimane ettekanne kui ka eelnistel õhtutel demonstreeritud filmid Eestist valmistasid kuulajaid ette kaheks järgmiseks päevaks, mil toimusid ekskursioonid, et juba kohapeal näha üht või teist kaitseala või -objekti ning looduses jätkata arvamustevahetust.

Arvudes väljendatult võttis seminarist osa 89 inimest, neist 59 Moskvast ja Moskva oblastist ning 30 Eestist. Käärikule sõiduks, et jagada oma teadmisi ja kogemusi, olid leidnud aega 5 professorit, lektorite ja kuulajatena osales koolis 20 kandidaati, teadusliku kraadita töötajaid oli 53, aspirante 5 ning üliõpilasi 6. Peeti 18 põhiettekannet ning astuti üles mitte vähem kui veerandsaja sõnavõtuga, rääkimata küsimustest ning neile kostmisest, vaidlustest tubades ja arvamustevahetusest ekskursioonil.

Sellised on arvud, kuid, nagu esitas küsimuse professor T. Zvonkova — kas kõike saab üldse alati viia üle arvudele? Ega vist. Ja see mitteviidav ei ole vähem oluline. Rõõm oli tõdeda, millise kaasalamisega suhtuvad loodusliku keskkonna kaitsmisse, tollesse kaasajal ülimalt aktuaalsesse probleemistikku paljud ja paljud noored, sellised nagu oma seisukohti agaralt esitav D. Kavtaradze, V. Davõdtšuk, I. Orlov ning rohkesti teisi. On kindel, et nemad, ja neid on palju, teevad kõik hoidmaks puhtana õhku, mida hingame, vett, mida joome, pinda, millel asume, kaitsmaks elu selle kõige laiemas tähenduses, Maad kui planeeti ja üksikut sinist järvesilma küngaste vahel, mida samuti väga vajame.

ELLE LINKRUS

Tõlkevõistlus...

(algus 3. lk.)

Teine tõlge (Toomas Niidult) on tunduvalt parem, valestimõistmist peaaegu ei olegi. Ometi tuleks ära märkida mõned väikesed komistamised. Soome *kokka* ei ole mitte ahter, vaid paadinina, käil; *viime syksynä* tulnuks tõlkida *möödunud sügisel,* mitte *viimasel sügisel.* Soome keele igapäevaseid sõnu on kohati tõlgitud otseselt, kuigi eestikeelsed vasted ei ole niisama harilikud. Otsene kõne oleks tulnud eesti keeles panna jutumärkidesse.

Tõlkija on üsna hästi tabanud autori stiili ja rütmi. Eesti keel on ladus. Võistlustingimused määrasid tõlke pikkuseks 5—10 lehekülge, mistõttu tõlkija sai konkursile esitada ainult katkendi. Tuleb aga esile tõsta seda suurt tööd, mis on tehtud kogu teose tõlkimisel.

Žürii andis katkendile teise koha. Saavutus on seda hinnatavam, et tõlkija, rikkudes meeldivalt meie võistluse tava, on (nagu A. Zweigi tõlkija L. Luupki) n.-ö. mittefiloloog, kuigi ilmselt filoloogiliste huvidega.

Tööde hindamisest on juba aastaid abivalmilt osa võtnud inglise filoloogia kateedri dotsent Urve Lehtsalu, saksa filoloogia kateedrist õpetaja Mari-Ann Palm ning kirjanik Ain Kaalep; oma kaaluka sõna ütles tänavu sekka Otto Samma; arutluste käigus on kogemusi omandanud mitmed üliõpilased, varasemate konkursside laureaadid. Jääb öelda neile kõigile suur tänu ning loota, et tõlkevõistluse vaim suurkoolis ei vaibu

Tõlkevõistluse «1974»
žürii

SESS! MITTE SOS

Tänapäeva üks muresid on liikumisvaegus. Kuigi tudengid õppehoonete vahel oma liikmeid liigutada saavad, pole see ometi kõik, mida tarvis. Suurelt ja kõlavalt reklaamitud «Trimm» annab kõigile trimmis oleku. Mis on «Trimm» ja kuis sellele kaasa lüüa, sellest on mitmes «Edasis» juttu olnud. Õppetöö lõppedes lakkasid ka kehalise kasvatuse tunnid. Algab pingeline vaimutöö. Aga «Terves kehas terve vaim». Kui must kohv ka vaimu erksa hoiab, tuleb ükskord ikkagi üldise loiduse punkt. Käsipõsakil vaatad õppetoa aknast toomehelbeid. Aga aega välja minna ei ole. Sa kiirustad. Arvestused, eksamid. Tuleta siinkohal meelde, et kiirustamine ja kiire on kaks ise asja ja otsusta kiire kasuks. Osta endale «Trimmi» kaart ja sa oled trimmis. Orienteerumine on võrdne pinge ajudele ja jalgadele. Eksamisessiooni jalutuskäikudest võiksid mõne sõrgil läbi viia, kaart peos. Igal neljapäeval ootab sind rada ja meeldiv elamus. Keha meeldivalt väsinud, aga pea on värske ja puhanud. Neljapäevakutel on eraldi stardid nii eliidile, järguga sportlastele, algajatele, veteranidele kui ka perekondadele. Igaüks leiab endale jõukohase. Kui rajal esimene kontrollpunkt käes, on äraarvamata hea tunne, finišis kaarti ära andes tunned, et oled midagi ära teinud. Oluline ei ole diplom (mis muide on väga nägus) ega neljapäevaku embleem või märk. Oluline on just reipuse tunne, mis tuleb pärast linnatolmu väljatuulutamist. Orienteerumissektsioonil on praegu kiire aeg. Arvestuste ja eksamitega käivad kaasas hooaja suurvõistlused.

Võistlusi on eeski kuhjaga. Kui sa veel alustanud pole, siis võta otsemaid härjal sarvist. Esiotsa mitte liigse hooga. Kiirustamine toob nii eksamil kui võistlusrajal kahju. Aga eksamite paremaks õiendamiseks on tunniajaline jooks värskes õhus igati positiivne nähe.

AUNE KULIKOVA

Lühireportaaž Armeeniast

TRÜ klubi delegatsioonil, kes sõitis Jerevani üliõpilaspäevadele, õnnestus kevadet vastu võtta kaks korda. Algul Armeenias ja alles naastes Tartus. Eredaim hetk kevadest oli Etšmiadzini katedraali aias. Väljas — päike ja vastsed leheotsad. Sees — hämarus, sajandite tunnetus, iidsed kirikulaulud. Jah, oli päikegi elamus, sest valgusest üleujutatud Tallinnast jõudsime sombusesse külma Armeeniasse. Enamus ajast kõlas ammutuntud Armeeniat ülistav epiteet «päikesepaisteline» paroodiana. Ainult viimastel reisipäevadel mitte.

Peale muististe, kirikute, mälestusmärkide, mida Armeenias rikkalikult ja millest nägime vaid murdosa, pakkusid palju mäed. Muidu ikka iroonilisevõitu pillimehed ansamblitest «Keel, nahk ja poogen» ning «Kogudus» ei suutnud mägedes tagasi hoida lapselikke imestus- ja vaimustushüüdeid. Oli kahju, et kauneimas kohas (jutu järgi), keerulisel tõusul mäkke, oli ümbrus kaetud tiheda uduga ja kaunidusi nägi vaid paari meetri kaugusele. Ka Sevan, mida armeenlased kiidavad alati päikesepaistes säravana, näitas meile hoopis mornimat palet. Mäed ja suur järv kõrvuti oli ometi päris tore vaatepilt.

Festivaliprogrammist tunnistati üksmeelselt meeldejäävaimaks kuuetunniline sõit mägisesse rajoonikeskusesse Stepanavani kontserti andma. Nägime teel nii Armeenia poolkõrbeid ja kustunud vulkaane kui ka Diližani looduskaitseala metsaseid nõlvakuid, kuhu paigutaks peasitama Šiškini kolm karu. Stepanavanlaste rikkalik vastuvõtutseremoonia algas juba rajooni piiril šašlõki ja muu sinna juurde kuuluvaga. Lumelõrtsist ei lastud end segada. Kohalikelt kuulsime, et lund olevat neil sel talvel olnud rohkem kui kunagi varem.

Kuulsime ka, et rahvas istuvat juba tund aega saalis ja ootavat eestlaste kontserti. Läks veel tubli tund, enne kui võimendus üleval ja poisid lõpuks laulmas-mängimas. Aga armeenlased on küllap ootamistega harjunud ja oskavad olla kannatlikud. Pärast kontserti maitsesime veel kord šašlõkki ja sinna juurde kuuluvat. Bankett edenes hoogsalt, tantsiti nii ja teisiti, kuidas vaid oskust ja tahtmist.

Jerevani jõudsime tagasi järjekordse, sedapuhku armeenlaste endi poolt sisustatud kontserdi alguseks. Kui meie festivalidel on päris palju tantsu ja tralli, siis Armeenias pole suured ballid kombeks. Muusikarütmis keereldakse (või tammutakse) ainult kitsamas seltskonnas. Meil õnnestus seda teha ühiselamu tubades. Loomulikult ei läinud taolised õhtud ilma laulunumbriteta, sest pea iga armeenlane oskab nauditavalt viise veeretada.

Festival ise koosnes põhiliselt kontsertidest, kus esinesid lisaks oma üliõpilastele külalised Vilniusest, Minskist ja Tartust. Sekka mahtus ka üks kinoklubi poolt korraldatud filmiõhtu. Tartu kitarristid mängisid menukalt ava- ja lõppkontserdil. Neile said osaks tormilised aplausid, vilekoorid. Tihti pidid ehmatusega tõdema, et temperamentne armeenlane on meie poiste pikkadest juustest ja hoogsast mängumaneerist naerutatuna võimeliselt rõdult alla kukkuma.

Tüdrukute rütmoplastika kui siin seninägematu jäeti lõpuõhtuks. Kõvema aplausi sai käre estraadilikkus. Rõõmustas, et võõrad armeenia tüdrukud tõttasid pärast esinemist siiski kiitma just ainsat kaalukamat pala. Lõppkontsert viis Tartu üliõpilased ainukestena külalistest edasi televisiooni. Paraku küll vaid tüdrukud, sest ansamblipoisid olid mingi arusaamatuse tõttu linna peal laiali. Tüdrukutest võeti pooletunniline kava videolindile üpris omapäraselt ja saatemuusika olemust tabavalt.

Õhtustele kontsertidele eelnesid näitused, vaatamisväärsused. Esimesi hommikuid sisustas küll põhiliselt bussiootamine. Hiljem olime targemad: bussi ei tule, tähendab läheme, kuhu jalgsi pääseb. Käisime Jerevani kunstigaleriis, laste piltide avaral väljapanekul, Armeenia kaasaegse kunsti näitusel, Matenadaranis iidseid käsikirju silmitsemas. Nakatusime pikapeale armeenlaste külalislahkest muretusest ja kui jõudsime õppetööle plaanitust kolm päeva hiljem, võtsime seda Armeeniale omase stoilise rahuga.

REET KUDU

Meenutusi stažeerimisest Berliinis

Möödunud aastal oktoobris sõitsin plaanipärasele kvalifikatsioonitõstmise komandeeringule Saksa Demokraatlikku Vabariiki Berliini Humboldti-nimelisse Ülikooli. Algul oli põnevus muidugi suur. Kuidas näeb välja sealne ülikool, kuidas minusse suhtutakse, milline on konkreetne töö, kuidas saan hakkama keelega ja paljud teised küsimused ootasid vastust. Kõige raskem on ikka algus. Ei kujutanud kuigi hästi ette, kuhu pean minema, pealegi jõudis rong kohale veidi enne südaööd ja millegipärast ei kohanud ma seda isikut, kes olevat mulle vastu saadetud, nagu hiljem väideti. Tänu Nõukogude Liidu saatkonnale laabus kõik siiski kergesti ja kiiresti. Järgmisel hommikul läksin ülikooli peahoonesse.

1810. a. asutatud ülikooli peahoone asub linna keskel, paljukuuldud nimega tänavas Unter den Linden'il ja on esindusliku väljanägemisega, mõlema Humboldti kujud fassaadi kaunistamas.

Leidsin üles rahvusvaheliste suhete direktoraadi, täitsin mõned formaalsused ja sain kätte oma esimese stipendiumi markades. Mind hakati kutsuma aspirandiks ja ka see stipendium on võrreldav meie töötaažiga aspirandi stipendiumiga. Peagi sain tunda Berliini mastaape, nimelt määrati mind välismaa üliõpilaste ja aspirantide ühiselamusse, mis asub ligi 17 km peahoonest eemal. Arvestades, et Füüsikateaduskond on umbes 3 kilomeetrit teises suunas, oligi 20-kilomeetrise vahemaa läbimine mõlemas suunas igapäevaseks vajaduseks saanud. Lõviosa sellest sai katta linnaraudtee (S-Bahn) abil, kuid mõlemas otsas oli veel jalgsimatk, seega — tund sinna ja tund tagasi.

Järgmine tähtsam käik oli sellesse kateedrisse, kus pidin tegutsema ligi viie kuu jooksul. Kõigepealt pikem vestlus kateedrijuhatajaga, professor Karl-Heinz Krebsiga, kes on mass-spektromeetria alal tuntud spetsialist. Tutvusin kateedri ruumide ja personaliga. Ruumid ei olnud eriti sobivad ega kaasaegsed. Omaaegne kuulus füüsikainstituut, kus olevat olnud suurim Nobeli preemia laureaatide «tihedus», hävis II maailmasõjas täielikult. Praegu on füüsikute kasutada mitu vanaaegset maja. Mind vastuvõtnud kateeder asub aastal 1900 valminud majas, mis oli algselt mõeldud põllumajanduslikele teaduskondadele. Ruumikitsikus annab tunda, kuigi vähemal määral kui meie füüsikaosakonnas. Igatahes viibivad kõik kateedri liikmed töö ajal pidevalt kateedri ruumides, kui just mingi kohustus ei sunni neid sealt väljuma.

Selles, ioonfüüsika ja rakendusliku mass-spektromeetria kateedris töötab seitse õppejõudu, üks insener, kaks vanemlaboranti ja üks mehaanik. Kateedrid on üldse suhteliselt väikesed ja nagu kateedri koosseisust näha, on füüsikutel tehnilist abitööjõudu vähevõitu. Täielikult puudub selline abiventiil, nagu meil on lepingulised tööd.

Füüsikateaduskonnas on kokku 11 kateedrit, peale ülalnimetatu on veel elementaarosakeste teooria, tahke keha teooria, pooljuhtide füüsika, tahke keha optika, aatompõrkeprotsesside, madala temperatuuri füüsika, meteoroloogia, biofüüsikalise rakendusliku radioloogia, kristallifüüsika ning füüsika õpetamise metoodika kateedrid.

Õppejõud tegelevad kõik õppetööga ja teadusliku uurimistööga, kusjuures uurimistööle pannakse rohkem rõhku. Professoritel-dotsentidel tuleb otsest õppetööd keskmiselt 8—10, assistentidel 10—12 tundi nädalas. Mõningatel erialadel (keeled, sport jt.) on olemas ka kõrgema kooli õpetaja ametikoht, kelle õpetamiskoormus on tunduvalt suurem ja kes uurimistööd ei tee.

(Järgneb)

J. SALM

Tuusikud

Ametiühingukomitees on saadaval turismituusik Taga-Karpaatiasse 26. juunist — 15. juulini, hind 78 rbl. Tuusiku algus on Užgorodis, kus viibitakse 4 päeva. Edasi kulgeb marsruut autobussiga ja jalgsi Taga-Karpaatia kaunimates paikades. Jalgsi matkatakse kokku 160 km, mis annab õiguse saada märgi «NSVL turist.»

Teiseks on saada 2 tuusikut matkamiseks Uraalis mööda Tšussovoi jõge paadiga. Marsruut algab Sverdlovskist 27. juulil ja lõpeb Tšussovoi linnas 15. augustil. 20 päevast ollakse 15 paatidega jõel. Tuusikud võib saada ametiühingu hinnaga á rbl. 21.90. Marsruut annab õiguse märgile «NSVL turist».

Ametiühingukomitee

Õiendus

Ajalehe «TRÜ» 17. numbris tuleb artiklis «Ühing «Teadus» uutes ruumides» lugeda telefoninumbrid järgmiselt: 342-07 ja 344-55.

Ajalehe järgmine number ilmub 14. juunil.

TOIMETAJA H. PALAMETS

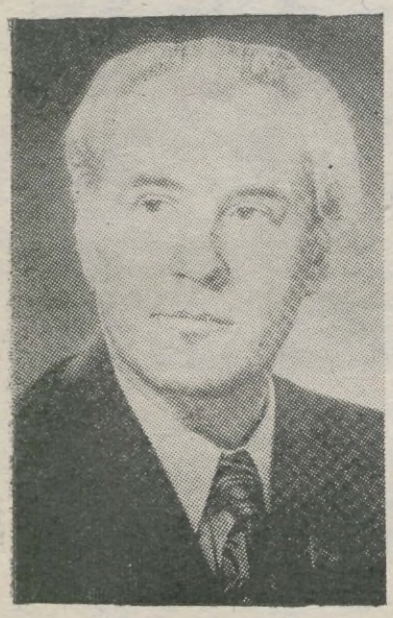
«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР, Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 2976, MB-04054.

AR

NSVL ÜLEMNÕUKOGU SAADIKUKANDIDAAT

Arnold Viktori p. KOOP

TÖÖPUNALIPU ORDENIGA TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI REKTOR

Arnold Viktori p. KOOP sündis 1922. aastal Pihkva oblastis.

Tööd alustas ta 1940. aastal. Suure Isamaasõja ajal kaitses A. Koop Punalipulise Balti Mere Laevastiku koosseisus Leningradi. Viimastel sõja-aastatel teenis ta Nõukogude armees laskurkorpuses.

A. Koop on NLKP liige 1946. aastast.

Pärast demobiliseerimist töötas A. Koop EK(b)P Tartu Maakonnakomitee instruktorina. 1947. aastal suunati ta õppima EK(b)P Keskkomitee juures asuvasse Vabariiklikku Parteikooli, mille lõpetamise järel temast sai sama õppeasutuse vanemõpetaja.

1952. aastal asus A. Koop tööle Tallinna Pedagoogilisse Instituuti, algul vanemõpetajana, seejärel Ajaloo-Keeleteaduskonna dekaanina.

1956. aastal suunati ta õppima NLKP Keskkomitee juures asuvasse Ühiskonnateaduste Akadeemiasse, 1960. aastal kaitses väitekirja ja sai ajalookandidaadi teadusliku kraadi. Samal aastal asus ta tööle Ed. Vilde nimelise Tallinna Pedagoogilise Instituudi direktorina.

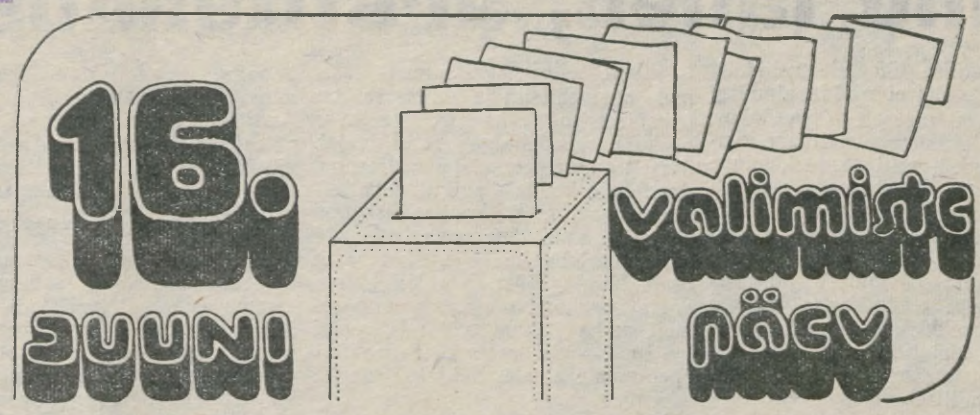
1968. aastal valiti A. Koop NSV Liidu Pedagoogika Akadeemia korrespondentliikmeks. Sama aasta lõpul edutati ta vabariigi kõrgema ja kesk-eriharidusе ministriks.

1970. aastast on A. Koop Tartu Riikliku Ülikooli rektor, 1972. aastast ka professor. Ta suunab aktiivselt pedagoogilise kollektiivi ja ühiskondlike organisatsioonide poolt läbiviidavat õppe-kasvatustööd, pöörab palju tähelepanu teaduslikule uurimistööle ja ülikooli materiaal-tehnilise baasi arendamisele.

A. Koop on NSV Liidu Ülemnõukogu saadik, EKP Keskkomitee ja EKP Tartu Linnakomitee büroo liige.

A. Koopi on autasustatud Töölipunalipu ordeniga, ordeniga «Austuse märk» ja seitsme medaliga.

Arnold Koop on vääriline NSV Liidu Ülemnõukogu saadikukandidaat.

Kohtumine valijatega

Rektor A. Koobi sõnavõtust kohtumiselt oma valijatega Tartu valimisringkonnas nr. 767 6. juunil 1974. a.

«Kohtumistel valijatega veendun ma üha, kui riiklikult oskavad inimesed mõelda ja kui tähtsaid probleeme nad saadiku ette toovad. Kuid saadik ei tohi kergel käel lubadusi jagada, vaid ta peab arvestama kogu riigi vajadusi ja võimalusi.»

Oma sõnade kinnituseks tõi A. Koop näiteid Ülemnõukogu saadikute ulatuslikust ja vastutusrikkast tööst majanduse, kultuuri ja hariduse edendamisel, rahu ja julgeoleku tagamisel.

Kõiki ettepanekuid ja nõudmisi, mida valijad on esitanud, muidugi korraga arvesse võtta ei saa, arvas A. Koop. Tuleb selgitada objektid, mida eriti vajatakse. Üks selliseid on Elva kultuurimaja.

A. Koop lubas teha temast oleneva, et Elva saaks ajakohase kultuurimaja. Oma saadikutöö peaeesmärgiks peab A. Koop ülikooli igakülgset arendamist. Seda, mis tehtud, nimetas A. Koop asumiseks eelpositsioonile enne ulatuslikku pealetungi.

Koosolekul võtsid sõna saadikukandidaadi usaldusmees TRÜ teadusala prorektor Herbert Metsa ja valijad.

Riigieksamid pooleli

Filosoofia, sisehaigused, sünnitusabi ja günekoloogia, hügieen ning kirurgia on Arstiteaduskonna riigieksamid. Mida on nende kohta öelda Arstiteaduskonna prodekaanil professor V. Meipalul?

«Sessioon on alles täies hoos, mistõttu mingisuguseid järeldusi või kokkuvõtteid teha oleks ennatlik. Liiati on nii suure teaduskonna puhul eksamite käigust väga raske saada ammendavat pilti. Kas oleme sel aastal edukamad olnud kui mullu, seda näitab hilisem statistika. Sünnitusabi ja günekoloogia eksami põhjal võib tudengitega rahule jääda. Läbikukkujaid ei olnud. Viimaste aastatega võrreldes on tase isegi tõusnud. Mis on selle põhjuseks? Peamiseks teguriks pean õppevahendite hulga suurenemist, mis annab üliõpilasele senisest märksa paremaid võimalusi aine omandamiseks. Ka nõudlikkus on kasvanud.»

M. KADASTIK

Ajaloolased alustasid

Neli päeva kestis ajaloo-osakonna üliõpilaste diplomitööde kaitsmine. Selle aja jooksul astus riikliku eksamikomisjoni ette, mida juhtis ajaloodoktor Ü. Taigro, 19 statsionaarset ja 18 kaugõppeüliõpilast. Tööde temaatika oli küllaltki lai, ulatudes esiajast nüüdisaega, Ladina-Ameerikast meie kodulinnani. Peale NSV Liidu ja Eesti NSV ajaloo ning üldajaloo teemade käsitlesid mitmed diplomitööd ka ajaloo õpetamise metoodikat, arheoloogiat, etnograafiat, kunstiajalugu, museoloogiat. Ülikooli avalikkusele peaksid enam huvi pakkuma kolm diplomitööd, mis olid pühendatud Tartu ülikooli minevikule. Need olid Laine Varendi «Tartu ülikooli ümberkujunemine rahvuslikuks ülikooliks 1919—1924», Viktor Lõhmuse «Tartu ülikooli Filosoofiateaduskond 1919—1940» ja Laine Lõhmuse «Tartu Riiklik Ülikool — kõrgema haridusega kaadri sepikoda sõjajärgsel perioodil (1945—1970).

Eksamikomisjon märkis kaitstud diplomitööde kõrget taset, hinnates 37 tööst 23 «väga heaks» ja 13 «heaks».

Uus tõlkevõistlus

on välja kuulutatud alates tänasest. Tingimused: tõlgime eesti keelde maailma mis tahes keelest XX sajandi ilukirjandust. Proosatekstide (novellid, esseed või terviklikud katkendid romaanist) pikkus võib olla 5—10 masinakirjalehekülge (2-se intervalliga), luuletusi tuleb võistlusele esitada vähemalt kaks ning ühelt ja samalt autorilt. Tööd ei tohi olla eesti keeles trükis varem avaldatud. Esitada tuleb nii originaal kui tõlge kolmes eksemplaris. Premeerimiseks on ette nähtud 200 rubla, mille žürii võib tööde väärtusest ja hulgast lähtudes välja jagada täies suuruses või osaliselt. Osa võivad võtta kõik, kes võistluse väljakuulutamise hetkel või alates järgmisest õppeaastast on TRÜ statsionaarsed või mittestatsionaarsed üliõpilased. Tööd tuleb varustada märgusõnaga ja pealkirjaga «Tõlkevõistlus 1975», lisada suletus ümbrikus tõlkija nimi, teaduskond, kursus ja elukoht ning toimetada hiljemalt 30. detsembriks 1974 ajalehe «TRÜ» toimetusse. Soovime edu! ŽURII

Millisena kujutate ette kommunikatsioonivahendeid 1984. aastal?

Vastab žurnalistikadotsent JUHAN PEEGEL.

Mis just juurde tuleb, raske öelda, ennem võib kõnelda sellest, mis jääb. Ajaleht, raadio, televisioon — need kolm kindlasti. Ja muutus toimub kõigepealt ikka neis, olemasolevais vormides. Praegu on nii, et TV, mida süüdistatakse kangest passiivsuses, on tegelikult personaalsem kui ajaleht, niisama on ka raadio isiklikum. Raadiole on ju tegelikult intiimsus eriti spetsiifiline. Varem raadiopäraseks arvatud reportaaž osutub üha enam televisioonipäraseks. Nii ühe kui teise kanali personaalsus ulatub aga tagasi ka ajalehe üle. Välismaal saab samuti täheldada niisugust tendentsi.

Ajalehe osa peab olema kõigepealt just kommenteeriv, seisukohta võttev, mitte lihtsalt teatav. Sinna juhatavad ikka uuesti ajakirjanduse uurimise tulemused. Peale «Edasi» sotsioloogilist uurimist pandi selles käiku terve rida kommenteerivaid rubriike, mille erinevalt nimetatud vendi-õdesid leidub praegu kõigis rajooniajalehtedes, vabariiklikest rääkimata.

Proportsioonidest kommunikatsioonivahendite mõjualade vahel saame rääkida siis, kui kõik olulisemad on inimestele võrdselt kättesaadavad, praegu hoiab televisioon paratamatult omaette.

Ajakirjade süsteem peaks selleks ajaks mõnevõrra muutuma, ülemaailmne tendents on niisugune, et pildiajakirja asendab televisioon ja suureneb erialaajakirjade valik.

Meie ajakirjade olukord on taandunud pehmelt öeldes sajandivahetuse seisu. On praegu sotsiaalseid gruppe, kellel otse nendele suunatud ajakirjandus täiesti puudub. Pole näiteks oma väljaandeid noorsoo eri rühmadel, eriti üliõpilastel oleks tarvis oma. Kindlasti loetaks näiteks vabariiklikku maarahvaväljaannet, olgu siis või nädalaleht. Mitmel pool Nõukogude Liidus domineerib loetavuselt rajooniajalehe kõrval «Сельская жизнь». Väljaannete suurema hargnemise tingib kasvõi haridustaseme tõus, informeerituse tasandite erinevuste vähenemine. Informeeritus on ja jääb ikkagi väärtuseks — see on nii prestiiži kui enesemääramise küsimus.

Massikommunikatsioonivahendite muutumisel on loomulikult oma mõju muudele elualadele, näiteks koolile. Kool ja kommunikatsioonivahendid on juba praegu rahvusvahelises mõõdus olulisemaid probleeme. Muutub nimelt kooli funktsioon: informatsiooni jagamise keskusest enam informatsiooni ümbertöötamise keskuseks.

Seoses eelnevaga suureneb aina kvalifitseeritud ajakirjanike osa, vajatakse järjest rohkem sotsioloogidest ajakirjanikke, vajatakse professionaale. See sunnib enam tähelepanu koondama nende ettevalmistamisele, kuigi ametlikud tendentsid praegu vabariigis on kahjuks vastupidised.

Tähtsustub ajakirjanduse enese uurimine, ja selles järjekindel olles võiks kümne aasta pärast terve meie massikommunikatsioon, ka ülikooli ajaleht, hoopis teist nägu olla.

ASTA PÕLDMÄE

Kõne all on suvine tööperiood

TRÜ administratsiooni ja ühiskondlike organisatsioonide aktiivil 12. juunil oli arutusel 4 küsimust:

1. EÜE—74 valmisolek algavaks tööperioodiks.
2. Suvemaleva praegune seis ja töösuvi
3. Ettevalmistused valimisteks.
4. Uue õppeaastaga seotud probleemid.

ELKNÜ TRÜ komitee sekretär Tiit Koldits:

EÜE—74 liikmeskond on plaani kohaselt 600 inimest. 535 asuvad tööle ENSV-s. 65 üliõpilast suunduvad tööle välisrühmadesse.

Piirkondade juhid on praegu lõplikult kindlaks määratud, samuti komissarid, kuraatorid, arstid. TRÜ-le sai osaks au komplekteerida 10-inimeseline rühm J. Gagarini memoriaalkompleksi ehitamisele. Praegu on sellesse rühma (koos varuga) arvatud 17 inimest.

Suvemaleva põhikiri on kinnitatud. Maleva komandör on Mati Salundi, V keskkooli õpetaja. Planeeritud 540-st osavõtjast on komplekteeritud 350.

Suvemalevlaste rakendusalad on ülikooli ehitused ja remonttööd, vastuvõtukomisjon, teaduslik raamatukogu, füüsikakorpus, ühiselamu ehitus, ehitusvalitsus, Saadjärve kolhoos. Tööperioodi pidulik avamine on 30. juunil «Estonia» kontserdisaalis.

Rektor A. Koop märkis, et ehitusmaleva töösuvele eelnev rikkalik organisatsiooniline töö ja elupraktika ei kattu küllalt sageli. Organisatsiooni põhiprintsiibiks jääb ju ikka omavalitsuse printsiip.

Kõrgema ja kesk-eriharidusе minister A. Purga sõnade järgi on EÜE ettevalmistav periood olnud tõhusam kui varasemail aastatel. Veel vajab selgitamist kuraatori—rühmakomandöri vaheline suhe. Arvestades suvevaheaega EÜE-s kolmanda semestrina kuulub semestrisse ka õppejõud-kasvataja. Vastutus aga jääb igale üliõpilasele.

Hoolimata suurest tööst, millega suve jooksul alati toime saadakse, on alguspäevad rühmades ikka ebakindlad, kobavad, kuid esialgse peataoleku läbi kannatab rühma prestiiž. Õppejõud võiks olla abiks organiseerimisel, lepingute sõlmimisel lisada mõjukust. Kuraator peab jälgima ka majutustingimusi.

Valimiste ettevalmistamisel ülikoolis peatus sm. Zupping, märkides eeltöid kulgevat normaalselt.

Uueks õppeaastaks valmistumisest kõneles sm. K. Püss, peatudes eeloleval sügisel kasutusele tulevate uute õppeplaanide problemaatikal.

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 19. Reedel, 14. juunil 1974. a. XXVI aastakäik

Kuhu lähed, arstiteadus? Kolm päeva Setumaal

Pedagoogilise töö tulemuslikkust kõrgemas koolis ei mõõda ainuüksi hinded, s. o. otseselt õppeedukus, vaid ka tulevaste spetsialistide kvaliteet. Hinded, eriti teaduskondade või kursuste keskmised, samuti edasijõudnute protsent, need on ülimalt konkreetsed arvulised näitajad, millega igaüks oskab palju peale hakata ja millest lähtudes ühe või teise teaduskonna õppetöö edukus võrreldavaks muutub. Tahtmata oma kirjutises analüüsida seda, mis on nn. arvulise õppeedukuse taga, millisel määral sõltub ta kõrgemasse kooli tulnukate tasemest, õppejõudude pedagoogimeisterlikkusest või siis teaduskonna eripärast (resp. õppeainete raskusest), puudutaksin põgusalt teist olulist probleemi arstiteaduskonna õppetöös — spetsialistide ettevalmistamise kvaliteeti ja seda, mis takistab paremaid tulemusi.

Arstiteaduskond on ülikoolis suurim (1974. a. I kvartali seisuga 1246 üliõpilast), tema pedagoogiline kollektiiv arvukaim (153 õppejõudu) ja teaduslik-pedagoogiline tase märkimisväärselt kõrge (1973. a. andmetel 36 teaduste doktorit ja 21 professorit, s. o. vastavalt 42 ja 40% ülikoolis töötavatest). Arstiteaduskonna eripära johtub suuresti sellest, et õppetöö toimub enamasti haiglates, neist väga suurel määral sõltudes. Vaid esimesed kaks kursust ja osaliselt kolmas on nn. teoreetilised, kus üliõpilane õpib aineid, mis otseselt ei ole seotud tema tulevase elukutsega (lõpetaja saab arstidiplomi) ja kus haiglad pole õppebaasiks. Esimestel kursustel õpetatavad teoreetilised ained on tarvilikud kliiniliste õppeainete mõistmiseks ja omandamiseks ning nad erinevad niiviisi küllap vist teiste teaduskondade esimeste kursuste ainetest.

Haiglates ei toimu ainuüksi praktika, nagu seda Arstiteaduskonna õppetööst kõrvalseisjad pahatihti kipuvad arvama, vaid kliinilistes kateedrites tehtav kogu õppetöö. Samal ajal baashaiglad, kus toimub lõviosa teaduskonna õppetööst vähemalt kolme kursuse jooksul, ei allu ülikoolile ega Arstiteaduskonnale ja nende areng ning erialade spetsialiseerumine ei ole kahjuks Arstiteaduskonna õppetööst alati sõltuv. Seega siis, õppetöö Arstiteaduskonna enamikul kursustel sõltub peaaegu täielikult sellest, missugusel tasemel on meditsiin ja kuidas ta on organiseeritud haigla vastavas osakonnas. Õelduga seoses vajab ilmselt korrigeerimist väljaspool Arstiteaduskonda paiguti käibel-olev arvamus, et Arstiteaduskonna õppejõud saab tänapäeva tasemega õppetööd teha ka siis, kui ta ei osale haigla tööst või kui haigla vastav osakond on kas oma tasemelt maha jäänud või mis veelgi hullem — ei vasta oma profiililt õpetatavale ainele. Kahjuks pole see aga nii.

Nii olemegi jõudnud «aga» juurde, mis juba praegu raskendab tunduvalt arstide ettevalmistamist ja mis mõne hea aasta pärast, kui midagi olulist ette ei võeta, võib viia alternatiivile — Arstiteaduskond ümber baseerida. Millest siis niisugune olukord ja ehk polegi asi nii hull?

Arstide ettevalmistamisel on põhierialadeks sisehaigused ja kirurgia, mida kumbagi õpetatakse kateedris (sisehaiguste propedeutika, teaduskonnasisehaiguste, hospitaalsisehaiguste, üldkirurgia, teaduskonnakirurgia ja hospitaalkirurgia kateedrid). Nendes kateedrites saab tulevane arst kõik selle põhilise, mis on tema tööks vajalik — arstliku mõtlemise, haiguste diagnoosimise ja haigete ravimise oskused. Teised erialad on nendest põhilistest aegade jooksul välja kasvanud, näiteks nakkushaigused, silmahaigused, lastehaigused jt. ja nad kasutavad põhierialade poolt antavaid teadmisi ja oskusi, lisades mõistagi juurde neile omaseid ja spetsiifilisi jooni. Need nn. mittepõhierialade kateedrid töötavad kas siis kindla profiiliga haiglates (näiteks psühhiaatria, nakkushaiguste või pediaatria kateedrid) või spetsialiseeritud osakondades (näiteks neuroloogia, otorinolarüngoloogia kateedrid) ja käesoleva kirjutise ärgitanud probleemid neid kateedreid tõenäoliselt nii teravalt ei riiva. Pealegi on igal aastal tarvisminev spetsialistide arv enamikus kõnesolevates erialades väike — tavaliselt paari inimese ümber.

Sisehaiguste ja kirurgia kateedrite praegune süsteem pärineb eelmise sajandi lõpust ja ta eeldab, et igal kateedril oleks õppetööks kasutada haigla üldosakond, kus on ravil südame, kopsu, neeru, maksa, vereloome jt. haigustega inimesed. Sõnaga, kogu õpetamiseks tarvisminev haigematerjal (haige on Arstiteaduskonnas peamine õppetöö objekt!) peab asuma selle kateedri kliinilises baasis. Ainult nii saadi ja saaks ka praegu teha õppetööd vana süsteemi kohaselt, kus kõik õpetasid kõigile kõike. Kuid tänaseks päevaks on tervishoiu organisatsioon astunud suure sammu edasi. Põhierialade kliinilised baasid on hakanud spetsialiseeruma. Nii näiteks on Tartus juba veresoontekirurgia, uroloogia, kardio-reumatoloogia, gastroenteroloogia, traumatoloogia ja mõned teised osakonnad ja tõenäoliselt baasasutuste spetsialiseerumine jätkub. Tuleb tõdeda, et meditsiini spetsialiseerumine on objektiivne ülemaailmne tendents ja vaevalt TRÜ Arstiteaduskond, kui ta ka tahaks, seda protsessi tagasi pöörata suudaks. Pealegi oleks despetsialiseerimine ajanõude ilmne ignoreerimine. Järelikult, TRÜ Arstiteaduskonna jacks peitub probleem õppetöö organiseerimises uutes, spetsialiseeritud osakondade tingimustes.

Kuid iga sisehaiguste ja kirurgia kateedri õppebaasis ei ole võimalik organiseerida kõiki spetsialiseeritud haiglaosakondi ja vaevalt, et seda tarvis olekski. Aga juba nüüd oleme jõudnud isesuguse olukorrani, kus osal põhierialade kateedritest on baasiks peamiselt spetsialiseeritud osakond, üldosakond on niivõrd väike või puudub hoopiski, et õppetööd endist viisi — ainult oma kateedri õppejõudude ja oma õppebaasi najal — teha ei saa. Tartusse rajatakse laupäevakurahadega kardioloogiakeskus, mis on igati progressiivne ja tervitatav. Kuid kujutagem olukorda, et üks sisehaiguste kateedritest baseerub kardioloogiakeskusesse. Olemasoleva kateedrite ja õpetamise süsteemi juures tekib küsimus, kuidas õpetatakse näiteks selles kateedris neeruhaigusi, kopsuhaigusi jms., sest patsiendid on ju südamehaiged. Ja pealegi, südamehaiguste eriteadlasi on ka teistes kateedrites. Kas tõesti aastakümnete vältel formeerunud spetsialistid-kardioloogid, kes töötavad teistes kateedrites, peavad ümber spetsialiseerima (mitterentaabel!) või õpetama südamehaigusi ja tegema vastavat teaduslikku tööd näiteks neeru või siis maohaiguste tõttu ravil viibijate põhjal. (Järg lk. 2)

Anne Ploomipuu Napi külast Luhamaalt oli esimene keelejuht, kelle juurde Paul Hagu kogujaid sellel sõidul viis.
T. Ojanurme foto.

viibisid oma kevadisel dialektoloogia-alasel õppesõidul eesti keele kateedri õppejõud ja vastava eriharu üliõpilased III ja V kursuselt. Lisaks veel setu rahvaluule aspirant Paul Hagu kui grupijuht ning asjast huvitatud eesti filoloogе esimeselt kursuselt. Kokku parajalt bussitäis rahvast, kes 31. mai varahommikul alustas sõitu Setumaale — kaasas magnetofon, filmikaamera ning telgid ja rikkalik toidutagavara.

Teel peatuti Verijärvel ja Vastseliina kindluse varemeis. Esimese päeva keelejuhid leiti peamiselt Luhamaa ümbruskonnast. Paul Hagu, rääkides keelejuhtidega «seto kiilt», sai nendega kiiresti jutule. Ohtuks jõuti Kossolka külla, mis paikneb juba Vene NFSV piirides. Lahke perenaine Maria Pähnapuu, kelle tuppa põrandale laoti ööseks magamiskotid (ilm oli telgis ööbimiseks liiga külm), nõustus ka keelejuhiks hakkama. Hommikul lindistasid P. Hagu ja T. Ojanurme veel Maria Pähnapuu ja Nati Rahasepa juttu ning edasi sõideti Irboska poole. Tehti retk Irboska kindluses, põigati sisse selle ajalugu tutvustavasse väiksesse muuseumi. Tolle päeva jooksul külastatud paikadest oli huvitavaim Mõla küla (vene k. Малы). Küllalt suur küla asub maanteest veidi eemal kõrgendikul, kirik ja surnuaed on all orus järve ääres. Sabelina külas oli väga jutukas Stepanida Uibooss, kes rääkis pikalt ja põhjalikult vanadest kalendripäevadest, põllutööst jms.

Läbi Petseri jõuti uuesti Eestimaale ning selle päeva lõpp ja järgmise algus möödusid Obinitsa lähedal Ostruva külas Paul Hagu vanaema Anastasia Kundi juures. Enne hüvastijättu riietus vanaema kõikide heameeleks rahvariietesse ning üheskoos tehti mitmeid pilte.

Ei saa kuidagi mainimata jätta, et kogu sõidu vältel olid söögiajad alati omaette sündmus. Meeldiv ümbrus (näiteks oja kaldal), lõkkel valmistatud toidu omapära, oskuslik serveering — isu oli suurepärane. Kõige selle eest muretses v.-õp. E. Turu. Krooniks sai pühapäeva hommik, mil ta pakkus äsja metsast toodud kevadkogritsaid koorekastmes.

Viimasel päeval, 2. juunil käidi Piusa liivakaevanduses ja Värska liivikus. Värska lähedal Kostkovo külas oli 85-aastane Spiridon Huntsaar nõus rääkima oma elust ja tööst. Ta oli nimelt aastaid olnud hobuseparisnik, aga ka rännanud oma potilaadungiga risti ja põiki läbi Eestimaa. Mees teadis palju rääkida hobustest ja oma reisidest, mis ulatunud saartelegi välja.

Õhtupoole alustati läbi Räpina tagasiteed. Viimasel peatusel enne Tartut möödunud kolme päeva kokkuvõtteid tehes selgus, et ülesanded on täidetud: kaasavõetud magnetofonilidid täitusid murdetekstidega ca 6 tunni ulatuses. Kevadine õppereis, kus teaduslikud ülesanded olid ühenduses meelelahutusega, sai meeldivaks vaheldusеks kõigile: sessioonieelseks puhkuseks nii õppejõududele kui üliõpilastele ning eriti diplomandidele, kes juba järgmisel päeval läksid riigieksamikomisjoni ette diplomitööd kaitsma.

E. LIIV

Teaduslikus nõukogus

TRÜ nõukogu ja EKP TRÜ komitee ühisel istungil 31. V 1974 kuulati ära Bioloogia-Geograafiateaduskonna dekaani dots. A. Raigi ettekande «Kasvatustöö olukorrast Bioloogia-Geograafiateaduskonnas».

Kasvatustöös lähtub teaduskond loenguvälise kasvatustöö programmist ja igaks semestriks koostatavast ideelis-poliitilise kasvatustöö plaanist.

Ettekandja märkis, et teaduskonna õppetöö spetsiifika seisneb kolmanda semestri — praktika olemasolus. Õppetöö toimub seega aasta läbi. Sellest tuleneb ka, et osal õppejõududest pole olnud juba aastaid võimalust kasutada täies ulatuses ettenähtud puhkust. Suvisest praktikast tuleneb ka teaduskonna töö teine eripära — õppeekspeditsioonid vennasvabariikidesse. Praktiliselt kõik teaduskonna üliõpilased viibivad III või IV kursusel praktikal väljaspool ENSV piire, teaduskond võtab regulaarselt vastu praktikante Armeenia, Aserbaidžaani, Leedu ja Ukraina vennasvabariikidest, Moskvast ja Leningradist. Internatsionaalsed sidemed on tugevad ka ÜTÜ liinis. Viimasel konverentsil osales 16 külalist. Just seesuguste kontaktide kaudu toimubki internatsionaalne kasvatustöö.

Kasvatustöö sõlmpunktiks on aga ideoloogiline töö. Teoreetilisele tugevusele vaatamata on Bioloogia-Geograafiateaduskonnas ilmnenud rida tõsiseid puudusi selles valdkonnas: vastutustundetut suhtumist taidlusesinemiste ideoloogilisse tasemesse, möödalaskmisi publitseerimistegevuses. Siia lisanduvad ka korrarikkumised ühiselamus. See kõik johtub sellest, et teaduskonna parteibüroo ja komsomoliorganisatsiooni sisuline koostöö viimase aasta jooksul on nõrgenenud. Eriti on vähenenud parteiorganisatsiooni mõju kursustel. Tulemuseks on, et paljud õppejõud võtavad loiult osa õppevälisest kasvatustööst (näiteks klubilistest üritustest).

Kaasaruande esitas EKP TRÜ komitee poolt sm. A. Kiris. Ta rõhutas, et eeldused sisuliseks kasvatustööks Bioloogia-Geograafiateaduskonnas on olemas: suhteliselt kõrge konkurss sisseastumiseksameil, aktiivne osavõtt ülikooli klubi tegevusest, üldine kollektiivsustunne. Kasvatustöö taseme tõusu kindlustaksid just nende eelduste maksimaalne kasutamine, kommunistide osatähtsuse ja autoriteedi suurendamine üliõpilaste ja õppejõudude hulgas, kursusejuhendajate individuaalsete tegevusplaanide väljatöötamine.

Samadele järeldustele jõudsid nii või teisiti ka sõnavõtjad: õppeprorektor dots. K. Püss ja EKP TRÜ komitee sekretär dots. J. Reimand.

Vastuvõetud otsuses määratleti konkreetsed ettepanekud ja nõudmised mainitud puuduste likvideerimiseks ning kasvatustöö tõhustamiseks Bioloogia-Geograafiateaduskonnas. Kontroll otsuse täitmise üle pandi ülikooli õppeprorektorile ja parteikomitee ideoloogiasektori juhatajale.

R. VEIDEMANN

Teaduslikus raamatukogus

Rektori juures kinnitati ja kooskõlastati TRÜ Teadusliku Raamatukogu uue hoone projekti lõplik variant.

TRÜ Teadusliku Raamatukogu abonement avatakse Toome hoone I korrusel 17. juunil. Lugejate käsutuses on ka kataloogid. Uut perioodikat saab kasutada alates 21. juunist samas II korrusel.

Käsikirjade ja haruldaste raamatute osakond

asub nüüd raamatuhoidlas Vanemuise t. 33 palju paremates tingimustes kui Toomel: fondi- ja tööruumid on eraldi, uurijatel omaette tuba — nii, nagu see normaalselt peab olema ning vastavates eeskirjadeski seisab.

Kuigi remondiseisaku tõttu on meil käsikirjalisi materjale veel lahti pakkimata (ootame pakilisemate tööde lõppu Toomel ja Tiigi tänaval paiknevates hoonetes), püüame uurijaid teenindada. Nii et — töö käib, uurijad võivad tulla!

Kevadel, eksamite ajal pole küll soodus ega sobivgi reklaamida meil hoitavaid aardeid ning nende uurimisperspektiive, kuid tahaksin siiski mainida, et ... paljudele teadlastele maailmas on Eesti olemas vaid tänu meie osakonnas säilitatavatele kultuurivaradele. Ning et meie ülikooli, see tähendab meie kõrgema haridusloo uurimist saab alustada ainult siit — *Academia Gustaviana* ja *Academia Gustavo-Carolina* arhiivimaterjalidest.

Osakond on suvel avatud esmaspäevast reedeni kella kaheksast viieni, reedel poole viieni.

O. LANGSEPP

Kõigile üliõpilastele!

Vastavalt rektori käskkirjale on eksamisessiooni ajal igal nädalapäeval, ka pühapäeval kell 8—21 õppijate käsutuses järgmised ruumid.

1. Ülikooli 16, ruumid nr. 108 ja 109.
2. J. Liivi t. 2, ruum nr. 207.
3. Peahoone, ruum nr. 256.
4. Keemiahoone, ruum nr. 321.
5. Vanemuise 46, ruum nr. 335.
6. Õppehoone Tiigi t. 78, ruum nr. 235.

EKP TRÜ komitee

EKP TRÜ komitee koosolekul 3. juunil 1974. a. kinnitati teaduskondade parteiorganisatsioonide otsused järgmiste seltsimeeste vastuvõtmise kohta NLKP liikmeks: A. Smirnov (füüsikaosakonnast), L. Visnapuu (füüsikaosakonnast), H. Aasmäe (Biol.-Geograafiateaduskonnast). Kinnitati ka Ajalooteaduskonna parteiorganisatsiooni otsus üliõpilase M. Siku vastuvõtmise kohta NLKP liikmekandidaadiks.

EKP TRÜ komitee koosolek kuulas ära Matemaatikateaduskonna dekaani E. Jürimäe ja Filoloogiateaduskonna dekaani H. Peebu informatsioonid kasvatustöö programmide täitmisest kursustel läbiviidavas õppetöövälises kasvatustöös. Rööbiti saavutustega esineb selles töölõigus veel olulisi lünki. Nii ei ole kõigi teaduskondade õppevälise kasvatustöö programmid paljundatud ja asjaosalistele töötajatele kättesaadavaks tehtud. Esinevate puuduste kõrvaldamiseks võttis EKP TRÜ komitee vastu konkreetse otsuse.

EKP TRÜ komitee otsustas toetada keemiaosakonna parteiorganisatsiooni taotlust tunniplaani koostamisel ette näha ruum ja aeg ühiskondlike ürituste läbiviimiseks kursustel.

ACTA DIURNA

Oma käskkirjas õnnitleb TRÜ rektor Teadusliku Raamatukogu kauaaegset töötajat pensionär Salme Sanderit tema 70. sünnipäeva ja 25-aastase tööjuubeli puhul ja avaldab tänu kohusetundliku ja abivalmi suhtumise eest raamatukogu töösse.

Rektor õnnitleb kaugõppeosakonna sekretäri Aino Sootsi tema 60. sünnipäeva puhul ja avaldab kiitust hoolsa töö eest.

Tartu Üliõpilaste Looduskaitseringi õppeekskursioon toimub 3.—8. augustil s. a. marsruudil: Gauja rajatav rahvuspark, Aukštaitija rahvuspark, Hatõn-Berezina kaitseala — Polotsk — Mihhailovskoje. Väljasõit kell 7 Tartu turuhoone juurest. Registreeruda kuni 1. juulini k. a.

1. L. Laaneloog (füüsilise geograafia kateeder)
2. V. Niinepuu (Nooruse 1—87).
3. Ü. Mander (Vikerkaare 27).

Ringi juhatus

Vana legendi

18. juunil 1964. a. kell 18 esineb õppehoone nr. 5 (Ülikooli t. 18a) auditooriumis nr. 309 dots. kt. Ruth Lias dotsendi kutse taotlemiseks avaliku loenguga teemal «Renormeerimisrühmast väljade kvantteoorias».

TRÜ lõpuaktuste kava

1. Õigusteaduskond — 19. juunil kell 12
2. Majandusteaduskond — 20. „ „ 14
3. Kehakultuuriteaduskond — 25 „ „ 11
4. Matemaatikateaduskond — 25. „ „ 16
5. Füüsika-Keemiateaduskond — 26. „ „ 15
6. Ajalooteaduskond — 27. „ „ 16
7. Bioloogia-Geograafiateaduskond — 28. „ „ 12
8. Filoloogiateaduskond — 29. „ „ 11
9. Arstiteaduskond — 2. juulil „ 12

Veel vanast peast

KUNSTI-KABINETI ARUANDE-NÄITUSELT

S. KALJUMÄE
(defektoloogia I k.)
Kevadmaastik. Linoollõige

Maikuu viimane nädal leidis ligi paarsada tudengit — tulevast pedagoogi — Käärikult, kus nad olid saamas viimast lihvi enne suvist pioneerilaagri praktikat. Üritus ise, mis kannab instruktiivlaagri nime ning sai alguse eelmise aastakümne alguses, on mõeldud selleks, et Käärikul veedetud nädala kestel anda tudengitele pioneerilaagri tööks vajalikke eelteadmisi ja praktilisi oskusi. Ent peale tõsise töö peab instruktiivlaagris (nagu laagris ikka) olema koht naljal ja rõõmul, et võimaldada semestripikkusest õppimisest väsinud ajudele meeldivat puhkust enne kevadist eksamisessiooni. Kes eelnenud kuude kestel tublisti pead olid vaevanud (ja neid oli enamik), kasutasidki seda nädalat nn. aktiivse puhkusena, teised pidid samal ajal oma vaimule ja ihule asetama kahekordse koormuse.

Töö instruktiivlaagris oli korraldatud pioneerilaagrite struktuurist lähtuvalt, muidugi laagri üldist eesmärki ja ka «pioneeride» (loe: tudengite) vanust arvestavalt. 15,5-tunnise «tööpäeva» sisse mahtus 8 tundi õppetööd, mis toimus kogenud pedagoogide ja instruktorite juhtimisel, ja kõik see, mis kuulub ühe korraliku pioneerilaagri juurde: hommikuvõimlemine, rivistused, lipu heiskamine ja langetamine jne. Uusi teadmisi ja oskusi omandati vetelpäästes, orienteerumisvõistluste korraldamises, looduslooalases töös; õpiti pioneeritarkusi, -laule ja -tantse ja tehti palju muudki. Kõike seda aga kui tulevased kasvatajad-pedagoogid.

Toimus «pioneerirühmade»-vaheline rivivõistlus. Võisteldi ka orienteerumises, matkamises, öises mängus, isetegevuses. Konkureerima pandi rühmapäevikud ja välklehed. Ning kui jõudis kätte laagri viimane päev, võeti igipõliselt laagriülemalt, B. Nedzvetskilt vastu autasud maiustuste näol. Viimast korda langetati laagrilipp. Küllap tundsid kõik asjaosalised sel hetkel, et näiliselt juhuslikult kokkuseatud «pioneerirühmadest» oli saanud selle nädalaga midagi kollektiivitaolist; oli sõlmitud uusi tutvusi, võib-olla sõprusigi. Igal juhul oli kahju lahkuda.

Maikuu viimaste tundidega jõudis viimane buss viimaste laagrilistega Taaralinna, kus neid ootas avasüli ja magusa naeratusega ... eksamisessioon.

R. KÄRNER

Oma seitsmeteistkümnenda järjepideva tegevusaasta lõpetas TRÜ Kunstikabinet igakevadise ülevaatenäitusega kabineti liikmete õppe- ja iseseisvatest töödest. Seekord on väljapanek ülikooli kohvikus.

Aasta tõi endaga kaasa mitmeid muutusi kabineti harjumuslikus tööviisis. Nimelt koliti Ülikooli tänavalt (ühiskonnateaduste majast) sissetöötatud ruumest uutesse tubadesse Tiigi tänaval. Siit ka põhjus, miks sellekevadine näitus toimus ülikooli kohvikus laiema publiku ees kui tavaliselt. Kindlasti mõjub see esinejaile meeldivalt ergutavalt. Teiselt poolt pole uutes ruumides, erinevalt vanadest, võimalik tõsisemalt tegelda keraamikaga ja metallehistööga, samuti on raskendatud graafika söövitustehnikate kasutamine (puudub tööstusvool, vee kättesaamine ebamugav). Nii polegi enam tarbekunstiga oluliselt tegeldud ja see vaesestab vaieldamatult nii kabinetlaste loomet kui ka näituse üldmuljet. Tõsi küll, kohvikus tarbekunsti demonstreerida ei saagi.

Sellel õppeaastal töötas kunstikabinetis ca 150 üliõpilast ülikooli kõigist teaduskonnist, neist 82-le (defektoloogid ja geograafid) oli see tegevus kohustuslikuks õppetööks. Loomulikult jõuab näitusel esinemiseni märksa väiksem arv õpureid ja sealjuures annavad olulist tooni fakultatiivrühma liikmed ning vilistlased. Eks see ole ka normaalne — tegevus mitte kohusest, vaid huvist annab ikka paremaid resultaate. Vilistlased on aga omandanud elementaaroskused ja saavad nüüd tähelepanu pöörata loominguliste püüdluste realiseerimisele iseseisvates töödes, mis annavadki igale näitusele huvitavaid jooni. Neil on stuudiotööd abistava iseloomuga, algajaile aga ka eksponeeritavateks töödeks.

Näitusel esineb 38 autorit (neist 9 defektoloogi, 7 vilistlast ja 4 kooliõpilast) kokku 92 tööga. Esitatud on graafikat (linoollõige, sügavtrükitehnikad), õlimaale, kollaaže, tušijoonistusi ja stuudiotöina akvarelle ning söejoonistusi.

Möödunud aastal on oma arengus teinud kvalitatiivse hüppe noor etnograaf Lembit Karu ja ka bioloog Sirje Paris. L. Karu on kogu aeg silma paistnud tugeva isikupäraga nii kompostsioonis, joonistustehnikas kui ka joonekäsitluses. Must-valge vahekordadega saab ta paremini hakkama kui värviprobleemidega. Tööde formaadid on vähenenud, pind tihedalt läbi töötatud, ei ole hõredalt mõjuvat kohta. Sugestiivsed on tušijoonistused «Mäluturniir», toredad ekslibrised (kuivnõelas, akvatintas, ofordis ja isegi vaselõikes). L. Karu kasutab keerulisi taimemotiivistiku, inimfiguuridega ja tekstilise lisandiga kompositsioone. Selle aastaga on ta nagu vabanenud ja töötab vägagi enesekindlalt.

Sirje Paris on varasemast meelde jäänud eelkõige toredate keraamiliste vormidega, nüüd tutvustas ta ennast ka graafikuna — kenad värvilised linoollõiked lilledest, akvatinta- ja ofordi tehnikas ekslibrised. Silja Kudisiim teeb äraolevailmeliste figuuridega õrnajoonelisi, melanhoolselt mõjuvaid oforte. Sellisel tasemel püsib ta juba paar aastat ja mõju on meeldiv. Heikki Kruus näitab maalialast koolitatust, nagu seda kunsti kaugõppekursuslastel näha võib, õlimaale — portreesid, maastikke, natüürmorte. Õlis töötab ka Rein Laiverik, kuid hoopis teises maneeris. Talle meeldib väga põhjalik, mitmekordne pildi pinna värvidega katmine. Seekord on ta püüdnud valida lihtsad motiivid, mis mõjuksid sümboolseina (lilleõis, meri), ja värve intensiivsemalt kasutada. Ositi on värvid küllaltki ergad ja tugeva visioonilise efektiga. Praegu on üsnagi moes diletantlikud pildid — nii et, miks ka mitte.

Nooremates jäid meelde Tõnis Päi dünaamiline linoollõige ja Saima Päi väga kena natüürmort (õli) ning lillebukett (tušš), samuti lilled (õli).

Siinkohal oleks paras aeg loetelu lõpetada, sest kõiki esinejaid nagunii ei jõua nimetada ja ülalnimetatud jäävad ka kõige enam meelde oma iseseisvate töödega. Ülejäänud on valdavalt teinud siiski õppetöid (akvarellid, joonistused), eraldi seisavad ehk kollaažid; mõnedki akvarellid ületasid lihtsa käeharjutuse taseme, olid päris kenad.

M. PREEM

Suvemalev — 74

Alguseni on 25 päeva

Need veerandsada päeva kuluvad veel viimaste kokkuvõtete tegemiseks komplekteerimisest ning suvise puhkeprogrammi koostamiseks jne. 10. juuni seisuga oli maleva komplekteerimine kulgenud kõige paremini Majandusteaduskonnas. Rahule võib jääda veel Filoloogiateaduskonnaga ning üksikute osakondadega mitmes teaduskonnas, kuid nii mõneski osakonnas pole suudetud siiani neid probleeme lahendada. Õigusteaduskond pole esitanud üle 3 ankeedi ja tagaplaanile on jäänud ka Füüsika-Keemiateaduskond. Maleva komandörina on mõneti piinlikki samu küsimusi mitmel korral puudutada, kuid osakondade komsomolibürood (mitte kõik) ei tegelegi selle ülesandega.

Niisiis töö algab 8. juulil. Kõigil esimese vahetuse üliõpilastel tuleb koguneda sama päeva hommikul kell 8.30 keemiahoonesse suurde ringauditooriumi, kus toimub maleva töösuve avamine ja siirdumine töökohtadesse nii linnas kui väljaspool linna. Maleva staap pole siiani üliõpilaste tööletuleku aegu muutunud, kuid komplekteerimine pole ka veel lõppenud ja mõningad parandused võivad siiski aset leida. Kuhu keegi tööle suunatakse, see selgub arvatavasti kuu lõpupoole. Võib öelda vaid niipalju, et arstid asuvad tööle Toomele sünnitushaiglat rekonstrueerima, matemaatikud ja füüsikud jäävad reeglina vahetult ülikooli enda juurde. Majandusteaduskonna üliõpilased asuvad tööle Tartu Linna REV alluvuses, ajaloolased lähevad tööle Ehitustrusti objektidele, millest enamik on samuti ülikooli ehitused. Täpsed nimekirjad pannakse välja komsomolikomitee juurde teadetetahvlile.

Jääb üle soovida kõigile malevlastele head pealehakkamist ja kohtumiseni esimese vahetuse üliõpilastega 8. juulil.

M. SALUNDI,
suvemaleva komandör

Kuhu lähed, arstiteadus?

(Algus 2. lk.)

Ka see oleks halb lahendus ja arstide ettevalmistamise seisukohalt lausa kahjulik. Tõsiselt ei saa võtta ka mõnede põhierialakateedrite juhatajate arvamust, et tervishoiuasutuste spetsialiseerumine ja senine üldosakondadele orienteeruv kateedrite süsteem võivad rahulikult koos eksisteerida, sest «haigeid jätkub kõigile». Jätkub küll, kuid spetsialiseeritud osakonnad ja keskused koondavad uurimis- ja ravivahendeid, samuti ka haigeid, kelle varal vastavat haigust õpetada võiks. Ülejäänud kateedritele jäävad üksikud nn. põetushaiged või siis ebaselge sümptomatoloogiaga haiged, keda õppetööks kasutada on äärmiselt raske. Näiteks sisenõrenäärmete haigustega inimeste koondamine Tartu Struumadispanseri on viinud olukorrani, et need haiged on üldsiseosakondades ja teistes spetsialiseeritud osakondades «juhukülalised» ja mingit tõsiselt võetavat õppetööd nende abil teha ei saa.

Mida siis teha ja kus on väljapääs tekkinud olukorrast? Ainumõeldavaks lahenduseks on põhierialade kateedrite senisest märksa tihedam liitumine õppetöö organiseerimise seisukohalt ja selleks on sügisest alates Arstiteaduskonnas loodud sisehaiguste ning kirurgianõukogud. Ilmne on, et kõik kirurgia ja sisehaiguste kateedrid ei saa enam õpetada kõiki kitsamaid erialasid, sest ühest küljest ei ole kateedril vastavat baasi (s. o. haigematerjali) ja teisest küljest puudub sageli ka spetsialist, kes teeks seda tänapäeva tasemel. Sellepärast on paratamatu kateedritevaheliste piiride mõningane taandumine, sest naaberkateedris võib töötada näiteks vastava eriala spetsialist ja ka baas võib olla niisugune, et saab õpetada mingit kitsama eriala haigust. Sisuliselt tähendaks see uut süsteemi (kateedrite senised juriidilised piirid ja koosseisud võiksid jääda kehtima, kuigi kolme sisehaiguste ja kolme kirurgiakateedri ühinemine oleks radikaalseim abinõu), kus õppetööd tehakse kõikide osakondade baasil ja kõikide õppejõudude poolt, hoolimata sellest, millisel kursusel üliõpilane on. Nii näiteks kopsuhaige uurimist (sisehaiguste propedeutika kateedri ülesanne) õpetavad kindlad õppejõud, üks-kõik millise sisehaiguste kateedri koosseisu nad ka kuuluksid, kuid kes töötavad kopsuhaiguste spetsialiseeritud osakonnas. Samad õppejõud käsitleksid 4. kursusel süstemaatiliselt tüüpilisi kopsuhaigusi (teaduskonnasisehaiguste kateedri ülesanne) ning 5. kursusel haruldasi kopsuhaigusi ja haiguskulu variante (hospitaalsisehaiguste kateedri ülesanne). Kuuenda kursuse vastavad seminarid toimuksid jällegi samade spetsialistide juhendamisel. Nii oleks õppetöö ülevalt alla, s. o. vertikaalsuunas integreeritud. Analoogiliselt saaks toimida ka teiste kitsamate erialade, näiteks kardioloogia, traumatoloogia, hematoloogia, gastroenteroloogia jt. õpetamisel põhispetsiaalsuste raames. Enesestmõista ei tule seda süsteemi absolutiseerida, sest põhierialade programmides on õppeaineid, mida peab õpetama kindlal kursusel. Näiteks võib tuua haige uurimise üldmetoodika või siis sidumisõpetuse, sest nad on omamoodi üldaineteks sisehaiguste ja kirurgia õpetamisel. Nende ainete läbivõtmine peaks endiselt toimuma 3. kursusel.

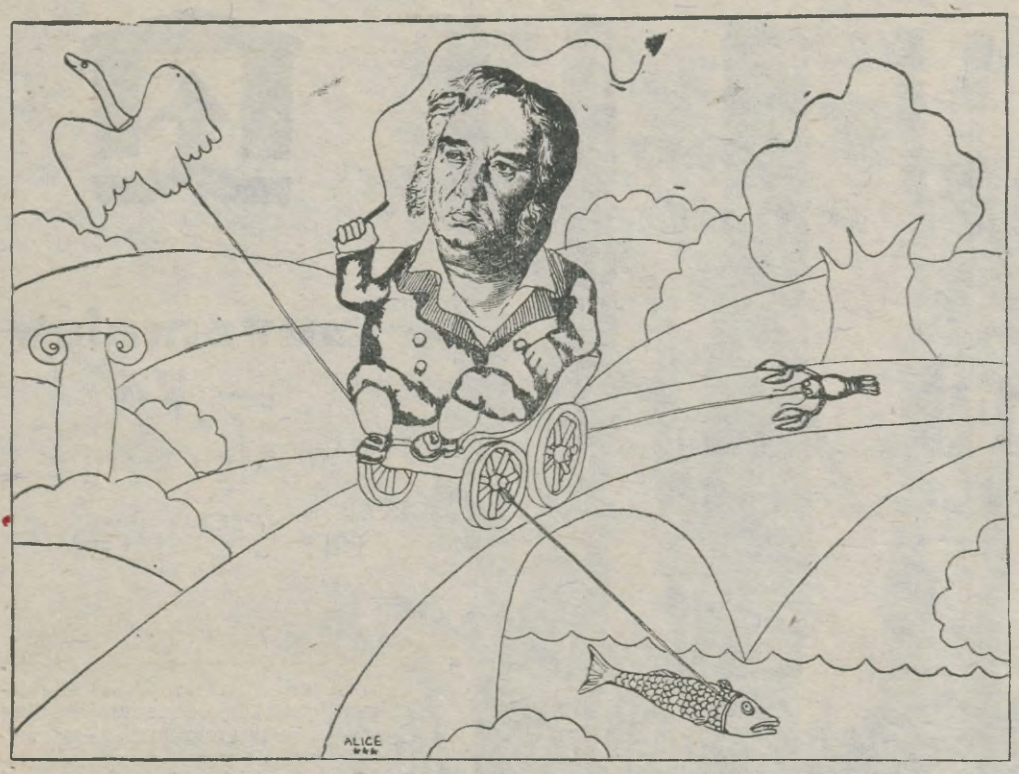
Tekib veel ka teine küllaltki oluline küsimus — mis saab akadeemilistest haiguslugudest kui Arstiteaduskonnale spetsiifilisest õppetöövormist? Tõepoolest, näib et senist akadeemilise haigusloo tegemist on raske seostada õpetamisega spetsialiseeritud osakondades. Kirjutada igal aastal 20- kuni 30-leheküljeline haiguslugu, kulutada selleks paar nädalat õppetöost — ilmselt ei ole niisugune praktika enam otstarbekohane ja võimalikki. Niiviisi üht haiget uurides tekib üliõpilastel paratamatu lünk teiste haiguste suhtes ja kitsaste erialade õpetamise süsteem seda ei võimaldagi. Paljuaastane sisehaiguste praktikumide kogemus näitab, et üliõpilane ei jõua oma haige uurimise ja haigusloo koostamise kõrval lugeda kirjandust ja olla kursis rühmakaaslaste haigetega. Võibolla ta ei tahagi seda, sest seni puudub efektiivne kliiniliste praktikumide töö kontrollimise ja hindamise süsteem, kui mitte arvestada akadeemilist haiguslugu.

Väljapääs oleks sisehaiguste ja kirurgia päeviku kasutuselevõtus, kus kitsastele erialadele on eraldatud kindel ruum ja kuhu üliõpilane kannab sisse kogu selle töö, mida ta teeb 3.—6. kursuseni. Nii oleksid seal haige uurimise tulemused, diagnoosimine, ravi määramine ja ühtlasi ka õppejõu hinnang ning allkiri. Järgmise kursuse kitsa eriala õppetööle tuleb üliõpilane sama päevikuga ja sealt on selgesti näha, mida ta on iseseisvalt teinud, mida mitte. Niisugune päevikutaoline õppevahend võimaldaks kontrollida üliõpilase tööd kogu stuudiumi vältel ja ühtlasi ka seda, kuidas õppejõud seda tööd hindas.

Paraku oleks aga ekslik arvata, et kirjapandu on ainult Tartu Ülikooli Arstiteaduskonna probleem. See vastuolu meditsiiniasutuste spetsialiseerumise ja erialakateedrite vana ning aegunud süsteemi vahel on omane kõigile Nõukogude Liidu meditsiiniinstituutidele ja ülikoolide arstiteaduskondadele ning viimasel ajal on seda rohkesti arutletud. Käesolev kirjatükk sisaldab vaid mõningaid mõtteid ja ettepanekuid ja sellega loodetakse ergutada Arstiteaduskonna kogemustega õppejõude arvamust avaldama. Ka ülikooli juhtkonna seisukohavõtt pakuks suurt huvi. Ja lõpuks: selle kirjutise aluseks oli ikkagi soov osutada ajale jalgujäämise ohule.

Niisiis, *quo vadis, medicina?*

V. SALUPERE,
meditsiinidoktor, teaduskonnasisehaiguste kateedri professor

Andres Ader

Kirjanduskonkursi võitjad teada

Nagu möödunud aastal nii ka tänavu laekus kirjandusvõistlusele töid vaid kümmekonnalt autorilt. Žürii (esimees K. Muru, liikmed J. Põldmäe, L. Liivaku, P. Olesk, M. Ummelas) otsustas välja anda kaks III auhinda à 15 rubla: Livia Viitolile (eesti filoloogia III k.) lühipala «Jorjenid» (märgusõna «Ikebana») ja Juhan Habichtile (matemaatika teoreetiline II k.) novelli «Aga tegelikult» (märgusõna «Jody») eest. Ergutusauhind 10 rubla määrati Katrin Reemeti (eesti filoloogia III k.) luuletustele (märgusõna «Isend»). Ära märgiti Sirje Lehe (eesti filoloogia I k., märgusõna «Paju») luuletused.

Vastavalt võistlusjuhendile kuulusid auhindamisele ka ajavahemikul 1.maist 1973 1. maini 1974 ilmunud retsensioonid. Žürii nentis ka tänavu, et eesti filoloogia osakonna üliõpilased võtavad aktiivselt osa meie vabariigi uudiskirjanduse arvustamisest, kusjuures arvustuste tase pidevalt tõuseb — seda kinnitab ka nende publitseerimine Kirjanike Liidu häälekandjas, ajakirjas «Looming». I auhinna (40 rubla) vääriliseks loeti A. Langemetsa arvustusi «Uno Lahe paradoksid» — «Looming» 1974, nr. 1; «Luule 1973» — «Edasi» 1974, nr. 70, 24. III ja «Kriitiline pilk kirjandusveergudele» — «Tartu Riiklik Ülikool» 1973, nr. 16, 18. V; samuti R. Veidemanni arvustust V. Adamsi valikkogule «Nooruse tolmunud kuld» («Tunnetuse tee» — «Looming» 1973, nr. 8) koos võistlusele esitatud esseega V. Adamsi esseistikast (selle lühendatud varianti vt. E. Liiv, R. Veidemann, «Valmar Adamsi poeedinatuurist ja esseistikast» — «Keel ja Kirjandus» 1974, nr. 1). II auhind (à 30 rubla) läks samuti kahele kriitikule — Aivo Lõhmusele («Ühest õnnestunud kuningakatsest, mis võinuks veel õnnestunum olla» — «Edasi» 1974, nr. 23, 27. X I ja «Hingetulvast sordiiniga liivakellas» — «Looming» 1974, nr. 4) ja Astrid Reinlale (Kaburile) («... ja mis pildi sees on» — «Looming» 1973, nr. 9). III auhind (20 rubla) kuulub Katre Ligile arvustuse «Meremees ja nõianaine ehk Evald Hermaküla ja Emmeliina» (ajaleht «Tartu Riiklik Ülikool» 1974, nr. 13, 19. IV) eest.

Ära märgiti Tiiu Roostna «Ühest isikupärasest autorist» («Tartu Riiklik Ülikool» 1973, nr. 31, 5. XI), Tiiu Treimanni «Muljeid «Võõra mehe» etenduselt» («Tartu Riiklik Ülikool» 1974, nr. 16, 17. V) ja Ellen Liivi «Byron televisioonis» («Tartu Riiklik Ülikool» 1974, nr. 13, 19. IV). Kõik kriitikavõistluse laureaadid kuuluvad eesti filoloogia osakonda).

Lisaks ilukirjanduslikule loomingule ja arvustusele võis võistlusele esitada ka esseid vabas vormis. Žürii nendib kahetsusega, et peale R. Veidemanni juba varem «Keeles ja Kirjanduses» ilmunud essee ei laekunud võistlusele midagi.

UKSE TAGA

Sessieelne aeg oli äraütlemata lühike ning sulas kokku nagu suhkur suus. Seevastu sessioon ise on pikk nagu tudengi stipipäevaeelne söögivahe.

Nüüd me siis seisame siin, eksamiruumi ukse taga. Igaüks isemoodi väljanägemise ja ülalpidamisega. Mõni ajab koguni rinna ette ja põrutab veendunult: «Milleks üldse õppida? Nagunii saan «viie».» (Meenub üks lugu, kuidas jahimees laskis kotka maha, pärast hakanud halisema: «Ilmaaegu sai haavleid raisatud, nagunii oleks ta surnuks kukkunud...») Tõepoolest, milleks kulutada püssirohtu ja vaevata oma aju, kui me oleme geeniused ning kui teadmised imbuvad meisse iseenesest. Eksamiteks valmistudes päevita, käi kinos, joo limonaadi. Ühesõnaga hoia jõudu väsitavaks malevaeluks.

Paraku on meie hulgas ka neid, kelle närvisüsteemile ei mõju eksamipinge kuigi hästi. Kes ajab pendeldava sõrmeotsaga konspekti viimaseid ridu, tõmmates siia-sinna veel punaseid juttegi alla, kes aina hädaldab: «Kõik on võimatult segi! Mitte ülikool, tapamaja on siin!»

Kolmanda seisuse moodustavad purulaisad, kes ei õpi ega ole geeniused. Kuldne kesktee. Nad magavad lõunani, seejärel ringutavad ja lubavad endid kokku võtta, aga ei: On nii: peremees ajab koera, koer saba, saba sabaotsa, sabaots ütleb: karvad karake teie! Ja (ihu)karvad kargavadki päris püsti, just siin ukse taga, kohutavast hirmust tuleviku ees.

Neljandasse kategooriasse kuuluvad need õnnelikud, kes kergendustunde ja hooletu üleolekuga väljuvad eksamiruumist. Neid tervitatakse järgmiselt: «Mis said?» — ««Viie».» — «Noh, seda võis arvata. Mis pilet oli» — «Kolmas.» — «Kui lihtne! Oleks see minule juhtunud!»

Ja ongi minu kord kõrge kohtu ette ilmuda. Oh, aita nüüd iseennast, siis aitab sind ka jumal! Haaran juba ukselingist, ent korraga lööb sisemuses kuumaks, kõrvades hakkab kohisema ning mul on tunne, nagu vajuksin kivina sügavale mere põhja. Ainult kellegi salapärane hääl sosistab: «Kuidas töö, nõnda palk.» See kõlab nii imelikuna ja kurjakuulutavana, sest oleme ju harjunud esmalt küsima «kuidas palk?», tööst räägime tavaliselt hiljem...

M. KADASTIK

Kiirlugemise vajadus kasvab

Kiirlugemine tähendab teksti sisu kiiret mõistmist ja meeldejätmist. See meeldiks meile kõigile, kuid kas on võimalik lugeda kiiremini, kui teeme seda praegu. Ilmneb, et tõesti enamik inimesi suudab oma lugemiskiirust paar korda tõsta, kui neil jätkub tahtejõudu ja aega läbi teha kiirlugemiskursus.

Lugema õppisime me algklassides. Siis piisas sõna- või kahekaupa lugemisest ja ka kaasahäälduamine oli talutav. Nüüd tuleks teksti tajuda sõnarühmade ja mõtete kaupa. Kuid see uus harjumus kujuneb suhteliselt harva iseenesest. Teksti lugemist mõtete kaupa tuleb harjutada. Algklassides pidime iga tähte hoolikalt vaatama, et sõna kokku lugeda. Nüüd on meie sõnavara ning teadmised palju avaramad ja me suudame lause mõttest aru saada ka siis, kui osa tähti või isegi sõnu jääb nägemata. Lingvistide arvutuste kohaselt on keele liiasus üle 50%.

Kiirlugemist on võimalik harjutada nn. trenažeride abil. Neid on mitmesuguseid, kuid põhiidee on kõigil ühesugune: tekst esitatakse lugejale väikeste osade kaupa küllaltki kiiresti. See surub lugejale peale tempo, mis veidi ületab tema tavalist lugemiskiirust. Trenažere kasutatakse meil Odessas ja Moskvas. Kiirlugemist võib õppida käsiraamatute järgi. Neid on kirjutatud inglise ja saksa keeles. Käsiraamatutes selgitatakse kiirlugemise olemust, antakse juhtnööre harjutamiseks ja trükitakse harjutustekstid. Viimased haaravadki käsiraamatute mahust põhilise osa, kuid sisult on nad vähem olulised. Harjutusmaterjalide valmistamise võib jätta õppija enda hooleks. Siis saab kiirlugemise õppimiseks vajalikud juhtnöörid edasi anda ka artikliteseerias. Üks taoline lõppes hiljuti ajakirjas «Žurnalist».

Mõningase ettekujutuse kiirlugemise harjutusvõtetest annavad järgmised soovitused.

1. **Lugege ideid, mitte sõnu!** Püüdke ühe pilguga haarata kaks ja enam sõna! Selle võime treenimiseks soovitatakse tekst jagada püstkriipsudega 1- või 3-sõnalisteks rühdeks ja lugedes vaadata üht rühma ainult üks kord. Veel parem on need rühmad üksteise alla trükkida ja lugemise käigus ülalt allapoole järjest kinni katta, ergutades nii end kiiremini lugema. Veel soovitatakse lugemisel lasta silmadel liikuda mitte vasakult paremale, vaid otse ülalt alla. Seda harjutust on sobiv teostada ajalehe kitsastel veergudel.

2. **Püüdke lugeda võimalikult kiiresti!** Ja teie lugemiskiirus suureneb umbes 50% võrra.

3. **Ärge hääldage loetavat teksti!** Isegi sisekõnes mitte! Püüdke sõna kirjapilt otseselt seostada tema tähendusega! Selle harjutamiseks soovitatakse teksti lugemise ajal a) panna näpp huultele, b) hoida hammastega pliiatsit seda keele ja huultega puudutamata, c) lugeda valjusti numbreid, d) koputada käega rütmi.

4. **Kontsentreerige kogu tähelepanu loetavale!** Huvi tõstmiseks soovitatakse ennustada autori mõttekäiku ja väljendusi. Ennustamine soodustab mõttetööd ja loetu meeldejäämist.

5. **Pidage silmas lugemise eesmärki!** Lugege ainult seda, mida tingimata tuleb lugeda! Enne kirjutise lugemist tutvuge alapealkirjadega, lõppjäreldustega, illustratsioonidega, huvitavamate kohtadega ja otsustage, kas loete seda kirjutist täielikult, osaliselt või jätate üldse lugemata. Teadmisi saame mitte niivõrd lugedes, kuivõrd mõeldes.

J. MIKK

Meenutusi stažeerimisest Berliinis

(algus «TRÜ» nr. 18.)

Kõige sügavama mulje Humboldti-nimelises ülikoolis jättis teadusliku uurimistöö kontsentreeritus, kollektiivsus ja sihikindlus. Näiteks selle, mulle tuttavaks saanud kateedri kõik seitse õppejõudu tegelevad ühe ja sama teemaga. Kateedri koosolekutel-seminaridel, mis toimusid üks kord nädalas, arutatakse põhjalikult teadusliku töö ülesandeid ja tulemusi. Kõik on üksteise tööga hästi kursis.

Teises järjekorras peab mainima häid raamatukogusid. Kateedri raamatukogu (õieti kahe kateedri peale ühine) umbes 3000 raamatu ja 15 ilmuva erialase ajakirjaga on praktiliselt iseteenindav. Teaduskonna raamatukogu on vastavalt mahukam, väga head valgustust omava lugemissaaliga. Ülikooli raamatukogu, millel on ülirikkalik dissertatsioonide fond, asub peahoone naabruses samas hoones Riigiraamatukoguga.

Peaaegu täieõiguslikeks kateedri kollektiivi liikmeteks on veel diplomandid, kellelt oodatakse tõsist panust ühisesse töösse. Diplomitöö tegemiseks on ette nähtud terve viimane õppeaasta, mõned erikursused välja arvatud.

Füüsikute õppeplaani kohta võib öelda, et see on meie omaga võrreldav, eriti õppeainete nomenklatuuri suhtes. Varem oli õppeaeg viis aastat, mõne aasta eest vähendati katseks neljale aastale, kuid selgus, et sellest ei piisa — möödunud aastal sisseastunud ja nendele järgnevad õpivad jälle viis aastat. Eksameid on tunduvalt (umbes kolm korda) vähem kui meil, kuid hindeid pannakse sagedamini, võimalik, et igas aines. Arvestatakse ka kümnendikpalle. Noormehed on ülikoolis keskmiselt veidi vanemad kui meil, sest ülikool ei muuda sõjaväeteenistuse vormi, enamik sooritab oma pooteiseaastase väeteenistuse enne ülikooli astumist. Ülikooli astumiseks on vajalik 12-klassiline koolihariidus, sisseastumiseksameid ei ole.

Suhteliselt palju on üliõpilasi teistest maadest. Nendega puutusin kokku iga päev, sest elasin välismaa aspirantide ja diplomandide üheselamus. Minu muljete järgi (mis pole täielikud) olid arvukalt esindatud Kuuba, Vietnam, Ungari, mõned Aafrika riigid, vähemal määral Nõukogude Liit, Soome jt. Üksikuid esindajaid oli veel näiteks Indiast, Jaapanist ja mujalt. Omavaheline läbisaamine oli kõikjal igati sõbralik. SDV-s on ka eesti üliõpilasi, enamik küll teistes linnades. Berliinis minu teada üksainus tütarlaps, meie ülikoolist läinud. Loodetavasti kuuleme temalt tulevikus põhjalikumalt üliõpilaste elu kohta.

Mainitud ühiselamus oli mul algul kaks kaaslast Nõukogude Liidust: matemaatik Saranskist ja naiskeemik Toljattist. Keemikul kippus kahjuks viltu vedama: teda huvitanud teema oli vahepeal lõpetatud ja vastav spetsialist teise linna kolinud. Kolis siis temagi sinna teise linna üle ja püüdis midagi teha, aga päris soodsasse olukorda ta kuuldavasti ei sattunudki. Stažööridel oleks ilmselt vaja eelnevalt kirja teel oma sihtkohaga tihedat sidet pidada.

Kirjad käivad teatavasti aeglasevõitu, keskmiselt kulus umbes kümme päeva ühe otsa peale, nii et alles kolme nädala pärast võis oma kirjale hakata vastust ootama. Seepärast pole ime, et vahetevahel hakkas rõhuma kodust ja kodumaast eraldatus. Üheks sündmuseks, mis seda leevendas, oli Nõukogude Liidu teaduse ja tehnika saavutuste näitus novembri lõpus. Näituse vastu valitses tohutu suur huvi, mille tõttu planeeritud kahenädalast kestust pikendati kolmele nädalale. Kateeder korraldas näituse ühiskülastuse, mille juures ma sain omapoolset abi osutada tõlkimise ja mõningate kommentaaride lisamisega.

Põhiosa kogu ajast möödus laboratooriumis või raamatukogus. Paaripäevased sõidud sain teha Dresdenisse, Leipzigisse ja Ilmenausse. Dresdeni Tehnikaülikoolis, kus läksin füüsikapraktikumiga tutvuma, oli meeldiv üllatus. Nii kui praktikumi juhataja kuulis, et olen Tartust, meenutas ta kohe meie füüsikute N. Kristoffeli ja T. Luštšiku nimesid.

Teiste teaduskondadega ma otseselt ei tutvunud, kuid n.-ö. punkti panemiseks olgu ära toodud teaduskondade loetelu: marksism-leninism, võõrkeeled, sporditeadus, matemaatika, füüsika, keemia, bioloogia, geograafia, loomakasvatus ja veterinaaria, söödamajandus ja toiduainete tehnoloogia, aiandus, taimekasvatus, psühholoogia, marksistlik-leninlik filosoofia, ajalugu, õigusteadus, kriminalistika, majandusteadus, teaduse teooria ja teaduse organisatsioon, pedagoogika, rehabilitatsiooni pedagoogika ja kommunikatsiooniteadus, filoloogia (germanistika), esteetika ja kunstiteadused, teoloogia, asiaatika, elektroonika, arstiteadus.

J. SALM

Tuusikud

1974. a. suveks on saabunud puhketuusikuid alljärgnevalt:

Pribaltika	3.07.—14.07.	—	1 tuusik	rbl. 12.—
Jurmala	31.08.—17.09.	—	2 tuusikut	18.—
Dzintari	2.07.—13.07.	—	1 tuusik	7.20
Lampiziai	13.08.—27.08.	—	1 tuusik	„
Jurmala «Selga»	15.09.— 8.10.	—	2 tuusikut	14.40
Laulasmaa (perekonnaga)	21.07.— 4.08.		1 tuusik	14.40
Võsu (perekonnaga)	7.09.—18.09.	—	1 tuusik	14.40
Pühajärve	4.08.—15.08.	—	1 „	7.20
„	14.08.—25.08.	—	2 tuusikut	„
„	15.08.—26.08.	—	1 tuusik	„
„	26.08.— 6.09.	—	1 „	„
„	7.09.—18.09.	—	5 tuusikut	„
Laulasmaa	6.08.—17.08.	—	2 „	„
„	18.08.—29.08.	—	1 tuusik	„
„	30.08.—10.09.	—	1 „	„
„	11.09.—22.09.	—	2 tuusikut	„
Võsu (telk)	2.07.—13.07.	—	4 „	„
„ „	15.07.—26.07.	—	2 „	„
„ „	28.07.— 8.08.	—	4 „	„
Võsu	4.07.—15.07.	—	5 „	„
„	14.07.—25.07.	—	4 „	„
„	17.07.—28.07.	—	4 „	„
	15.07.—26.07.	—	4 „	„
„	29.07.—09.08.	—	4 „	„
„	28.07.— 8.08.	—	4 „	„
„	09.08.—20.08.	—	4 „	„
„	12.08.—23.08.	—	4 „	„
„	22.08.—02.09.	—	14 „	„
„	26.08.—06.09.	—	1 tuusik	„

Soovijail esitada avaldused tuusikutele ametiühingukomiteesse hiljemalt 20. juuniks s. a.

TRÜ a/ü. komitee.

Füüsikaseminar

5.—7. skp. toimus Kaliningradi ülikoolis Balti liiduvabariikide, Valgevene NSV ja Kaliningradi oblasti V seminarnõupidamine, kus kõne all oli füüsika õpetamise metoodika kõrgemas koolis. ENSV-st oli 18 ettekannet, neist 16 TRÜ-st. Seminari vaheaegadel külastati ülikooli ja kalatööstuse tehnilise instituudi laboratooriume. Käidi ekskursioonidel, kus tutvuti Punaarmee lahingupaikadega II maailmasõjas.

Meie ajalehe järgmine number ilmub reedel, 28. juunil.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») ского государственного университета. г. Тарту Эстонской ССР, Орган Тарту- Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 3262. MB-06408.

AR ENSV RKMK Raamatukogu

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 20. Reedel, 28. juunil 1974. a. XXVI aastakäik

Head teed, 1974. a. lõpetajad!

ON NII, ET SELLEST HETKEST PEALE SAAB ÜKS ELU TEIE JAOKS MÄLESTUSEKS. SEE ON ÜLIKOOLIELU. ELU, MIS TEILE NII PALJU ANDIS, ET NÜÜD ANDJATENA ISE MAA PALJUDESSE NURKADESSE PUDENEDA VÕITE, ET ÕPPIJAIST ON SAANUD ÕPETAJAD, TEADMISTE AMMUTAJAIST TEADMISTE JAGAJAD. KUID JAGAJAINA OLETE JÄLLEGI KA AMMUTAJAD, ÕPETAJAINA ÕPPIJAD. ÜHE LÕPP ON ALATI TEISE ALGUS. NII KA NUKRUS LÕPUST SISALDAB ENDAS ÜHTEAEGU RÖÖMU UUE ALGUSEST.

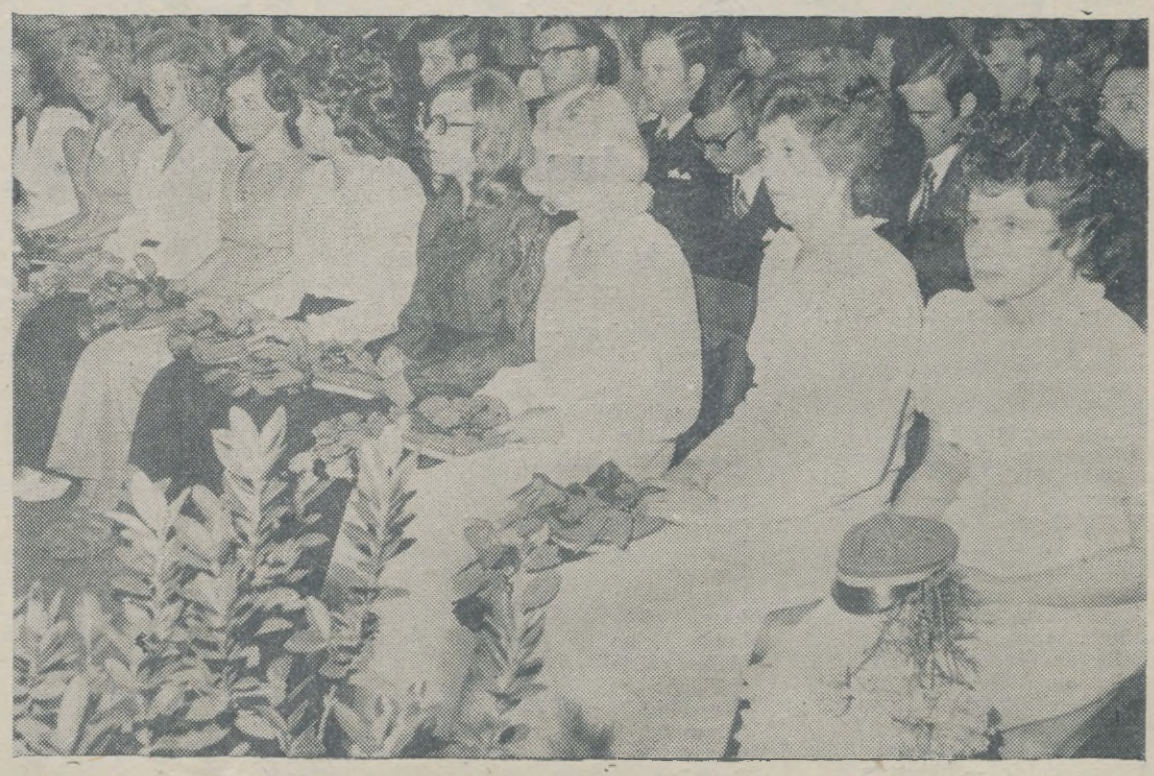
TÕSI JAH, NÜÜD OLETE TARGEMAKS SAANUD. KASVÕI SELLES MÕTTES, ET NÄHA, KUI PALJU VÕIMALUSI VEEL EES ON. KES LOOBUB, SELLE JAOKS VÕIS ÜLIKOOL OLLA TÕESTI VAID MÖÖDUV AJAHETK ETAPPIDEKS LIIGENDATUD ELUS. KEL JÄTKUB TAHET TEADMISTE JA TEADMATUSE RÄGASTIKUS EDASI MINNA, SELLEL JÄTKUB KA ÜLIKOOL. KESTVALT, MÕÕTMATULT.

KUI KESKKOOL KÄTKES ENDAS NII MÕNDAGI SUNDUSLIKKU, KOHUSTUSLIKKU, SIIS TEE, MILLE NÜÜD LÄBINUD OLETE, OLI VABALT VALITUD, TEIE ENDI TEHA. SELLES SEISNEBKI JA SEISAB ÜLIKOOLI ÜLISUS JA ÜLEVUS.

SELLIST ISE OTSUSTAMIST, AGA SIIS KA ISE VASTUTAMIST NÄIB OOTAVAT TEILT KA TULEVIK. AASTAD *ALMA MATER*'IS PIDID SELLEKS PINNASE LOOMA. SEE, ET TE SIIT NÜÜD LÄHETE, POLE TAEVAALUNE TIIVASIRUTUS. PIGEM VASTUPIDI — ÜSNA PROOSALINE SAMM ARGIELLU, ET JÄTTA SELLESSE OMA OSA ... JA JÄLLEGI TULEVIKU NIMEL.

JÄTKUKS VAID JULGUST OLLA, ET OMADA ALATI VÕIMALUST ARENEDA, EDASI MINNA.

TOIMETUS

Veel viiv diplomini.

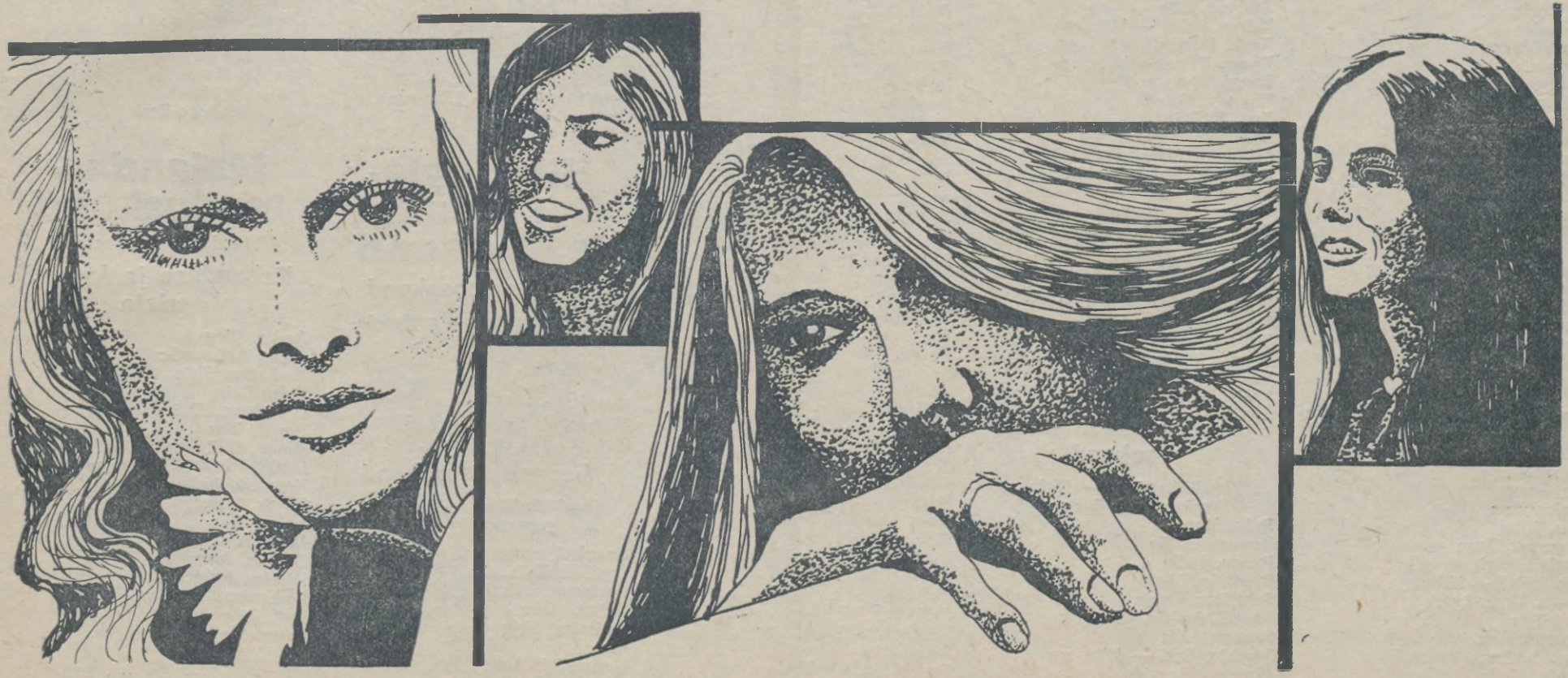
Jüri Laane foto

Arstiteaduskond

Raviosakond

Aadamsoo, Reet
Aas, Astra
Aasma, Anu
Adams, Toomas
Ahse, Enno
Amjärv, Maris
Danilovitš, Manfred
Danilovitš, Vivi
Dmitriev, Peeter
Eensaar, Ester
Eha, Jaan
Eller, Jaak
Hani, Veera
Hanson, Erika
Heero, Kaie
Hunt, Sirje
Innos, Silve
Jaanisoo, Hille
Kaasik, Tiiu
Kangro, Tatjana
Kasepuu, Leili
Kasper, Angelina
Keis, Malle
Keskküla, Arvo
Klaar, Arvo
Klaar, Ursula
Koka, Külla
Kongo, Mati
Koppel, Liidia
Kremm, Elsa
Kotsar, Katrin
Kudu, Elvi
Kudu, Peeter
Kullama, Lehte-Hilja
Kulm, Ester
Kuusk, Jaak
Kõiv, Jaan
Kütt, Ene
Lasn, Helle
Lettens, Paul
Linn, Uno
Lõndso, Olev
Madis, Küllike
Madisson, Rein
Mau, Merike
Ojaveer, Helve
Paidre, Helgi
Pajo, Sirje
Parve, Valdar
Pavelson, Aet
Peets, Elle
Perli, Anne — kiitusega
Permjakov, Pilvi
Permjakov, Rein
Pihlak, Ants
Piiri, Malle
Prits, Olav
Pullisaar, Olar
Pullmann, Ljubov
Puusaag, Maie
Raamat, Mare — kiitusega
Raba, Helgi
Rang, Kersti
Rannik, Reet
Rebane, Tiit
Ruud, Ann
Ruus, Heiti
Rühka, Helle
Saan, Sirje
Sepalaan, Sirje
Seppet, Enn
Sergejev, Viktor
Sikk, Tea
Sonn, Leili
Sinila, Aino
Sitska, Krista
Soopõld, Üllar
Suurväli, Elin
Tamm, Ilmar
Taul, Aare
Tõnisson, Anne
Treumann, Tõnu
Uškova, Zinaida
Vahisalu, Maie
Vahisalu, Rein
Viilma, Luule
Virkepuu, Juta
Vissak, Rita
Äniline, Benno
Üle, Aime-Reet
Afanasjev, Vladimir
Bitsko, Olga
Borissov, Boris
Dmitrijev, Leonid
Iljina, Galina
Karjagina, Nadežda
Katajeva, Valentina
Kisseljova, Tatjana
Klenski, Sergei
Klevtsova, Alevtina
Kortšakov, Sergei
Kott, Aleksander
Krivda, Niina
Malikov, Boris
Miller, Juri
Nikitina, Jelena — kiitusega
Novotortseva, Tatjana
Pašintseva, Tamara
Pilka, Stanislav

(Järg 2. lk-l)

I. ANVELDI joonistus.

Arsti-teaduskond

(Algus lk. 1)

Plahhova, Tatjana
Suits, Jevgenia
Sõtsugova, Larissa
Timošenko, Ljubov
Tšernova, Valentina
Tšimova, Svetlana
Žarkovski, Aleksander
Udalova, Valentina
Võzvilko, Jelena

Spordimeditsiini osakond

Belaš, Aleksander
Bolotnikov, Viktor
Härma, Tiit
Kovalenko, Juri
Krošnin, Sergei
Marjevski, Vassili
Mihhalovska, Guna
Milõi, Vladimir
Muratov, Leonid
Murele, Inta
Nikolski, Pjotr
Parve, Maike
Pidika, Mara
Pereverzeva, Larissa
Paklar, Larissa
Prussakov, Roman
Šatrova, Alla
Vederite, Audrone
Vjalkova, Larissa

Pediaatria osakond

Hainsalu, Milvi
Justus, Inna
Kaasik, Sirje
Kallas, Katrin
Kiisk, Mare
Kiisküla, Maie
Leppmets, Lembe — kiitusega
Lääts, Kersti
Muide, Rahel
Piir, Elna
Ruus, Leida
Saarmets, Marina
Seepter, Hiie
Seljamäe, Mare
Tellmann, Alvi — kiitusega
Tobreluts, Margit
Tõevere, Ellen
Vahter, Lii
Villem, Katrin — kiitusega

Stomatoloogia osakond

Armas, Mare
Jaanson, Urve
Lehtla, Meedi
Luhamaa, Riina
Muruväli, Helle
Mäenurm, Siiri-Mai
Nahkor, Ülle
Oja, Tiiu
Pedas, Ilme
Pinberg, Ülle-Mare
Raichmann, Riima
Rannamets, Sirje
Ruud, Liina
Seedre, Taavo
Sõro, Lembi
Timse, Ellen
Unojan, Malle
Viin, Tiiu
Äniline, Eeva

Ajaloo-teaduskond

Ajaloo osakond

Alt, Kaja
Lavi, Ain
Lumi, Marge
Lõhmus, Laine
Lõhmus, Viktor
Naber, Jaak
Nurga, Anne
Pesti, Olavi
Piir, Rein
Puhkim, Heinart
Pärdi, Heiki
Riismaa, Kädi
Sikk, Mati
Sillandi, Ly
Tamla, Toomas — kiitusega
Tamla, Ülle
Taul, Toomas
Toomemets, Toivo
Toomla, Rein
Varblane, Hannes
Varend, Laine

Defektoloogia osakond

Herkel, Helle — kiitusega
Kanep, Marje
Kiis, Anne
Kontor, Ana
Kuus, Viivi
Kõrgesaar, Jaan
Luhats, Helgi
Luik, Helgi — kiitusega
Ploom, Linnu-Lydia
Puik, Tiiu
Pärnpuu, Anu
Randala, Anne
Ratnik, Linda
Saliste, Vello
Tammeka, Marika
Toomasson, Aino
Torim, Kai

Psühholoogia osakond

Bachmann, Talis
Einasto, Peeter
Gutmann, Maie
Karja, Jüri
Kask, Sigrid
Kasper, Hillar
Kello, Greta
Kohtla, Jaak
Liblik, Tiina
Must, Aasa
Must, Olev — kiitusega
Preeks, Ingrid
Pärnaste, Eve
Rattiste, Malle
Raudik, Vilve
Rinne, Sirje
Saarend, Mati
Saarniit, Jüri — kiitusega
Salo, Õie
Siim, Tõnis
Suuder, Mare
Vainola, Salli
Viikholm, Katrin

Filoloogia-teaduskond

Statsionaarselt lõpetajad

Eesti keele ja kirjanduse osakond

(kvalifikatsioon — filoloog, eesti keele ja kirjanduse õpetaja)

Aidak, Merike
Bljumovitš, Silvi
Eerme, Pille
Kaasikmäe, Kärt
Kabur, Astrid
Kalvik, Tiiu
Kipper, Kadri
Klaus, Väino
Korb, Anu
Lemetti, Ella
Loss, Jüri
Luiga, Heino
Meikar, Sirje
Mälk, Andres
Nemvalts, Peep
Niinemägi, Helle
Org, Helje
Osa, Eve
Peel, Külli
Peemot, Maimu
Raud, Piret
Reimann, Riina
Rümmel, Helle — kiitusega
Sang, Joel
Sinissaar, Kirsti
Tarum, Meeli
Varik, Krista
Veidemann, Rein — kiitusega
Viilup, Reet
Viise, Eha

(kvalifikatsioon — filoloog, toimetusetöötaja)

Aare, Ellen
Baum, Silvia
Eelrand, Mait
Esko, Andrus
Kala, Salme — kiitusega
Kaljumäe, Tõnu
Sarv, Tiina
Sinissaar, Tiit

Inglise keele ja kirjanduse osakond

(kvalifikatsioon — filoloog, inglise keele õpetaja)

Jaakson, Elle
Kalme, Lehti — kiitusega
Kask, Marika
Koger, Riina — kiitusega
Kongi, Ene
Kravets, Kersti
Kuusik, Kristi
Lehemets, Reet
Lehtmets, Maarika
Lemming, Katrin — kiitusega
Looman, Tiia
Melikov, Margarita
Murumets, Sirje — kiitusega
Must, Aili
Pilter, Merike
Raag, Epp
Rjahhovskaja, Tatjana
Sepp, Kadri
Sirila, Sonja-Silvia
Troost, Silvia
Vahi, Anne
Vrait, Silvi

Saksa keele ja kirjanduse osakond

(kvalifikatsioon — filoloog, saksa keele õpetaja)

Raig, Marve
Rammula, Liia
Ranna, Heli
Roosioks, Liivi
Salujärv, Katrin
Simsel, Andrus
Simson, Lilia
Soosalu, Eevi — kiitusega
Tšarnets, Leonida
Vernik, Elle

Vene keele ja kirjanduse osakond

(kvalifikatsioon — filoloog, vene keele ja kirjanduse õpetaja)

Adamson, Anna
Baženova, Svetlana
Bogdanova, Maire
Borissovskaja, Tamara
Didõk, Ljudmilla
Dzemakulova, Emma — kiitusega
Galperina, Elena
Gitlina, Irina
Gurfinkel, Juri
Hatina, Svetlana — kiitusega
Hirvonen, Toini
Holz, Leida
Ibrus, Sirje
Jakovleva, Ljudmilla
Joffe, Gita
Järve, Sirje
Koosapoeg, Siret
Leppik, Ene
Mandli, Ene
Nikkarev, Galina
Oill, Marje
Ostrovskaja, Marina
Popova, Tatjana
Petuhhova, Tatjana
Pustõgina, Nadežda
Roninson, Olga
Saliste, Katri
Sarapuu, Irina-Marika
Stepanova, Maria
Zavgorodnaja, Elina
Tomassova, Olga
Torop, Peeter
Toots, Svetlana
Tsvetkova, Galina
Tukova, Helena
Turovskaja, Svetlana
Valkevitš, Tatjana
Vassilitšenko, Ljudmilla

(kvalifikatsioon — filoloog, toimetusetöötaja)

Toots, Ain-Jakob — kiitusega

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Inglise keele ja kirjanduse osakond

Erm, Virve
Hiie, Tiia
Josia, Laine
Kapp, Ille
Kildmaa, Lembi
Kullerkupp, Üllo
Kuusiku, Anne
Loo, Anne
Maide, Maret
Paal, Ene
Sepp, Riina
Sepp, Tiiu
Vahemäe, Riina
Velner, Epp

Saksa keele ja kirjanduse osakond

Aamisepp, Katri
Gustavson, Heino
Kaber, Milvi
Mikk, Tiiu
Martin, Maie
Palojärv, Elle
Ratman, Ainike
Ratt, Merike
Sepp, Helvi
Sisask, Ants
Varak, Asta

Eesti keele ja kirjanduse osakond

Figlovskaja, Ülla
Kallit, Margot
Karlson, Svetlana
Kukk, Kersti
Must, Valve
Mõtuste, Krista
Papp, Ülle-Marike
Rink, Benita
Rullingo, Ago
Randviir, Ülo
Sildna, Anne
Tooming, Heidi
Tooming, Peeter
Võborova, Elisabeth

Vene keele ja kirjanduse osakond

Andrejeva, Rimma
Gubergrits, Anna
Efremenko, Anatoli
Jürgenson, Aime
Kalinina, Galina
Kanne, Emilia
Karma, Veera
Kolesnik, Jevgenia
Kullamaa, Sulev
Langeproon, Enno-Jakob
Matšonova, Jekaterina
Mulin, Vadim
Mändmets, Hilja-Merika
Nazarova, Lilia
Noor, Urmas
Pärn, Maria
Rodima, Riho
Rozova, Valentina
Rutto, Riina
Smirnova, Natalja
Šahverdov, Sergei
Žurba, Natalja
Terjohhina, Ljudmilla
Voznessenskaja, Olga

Füüsika-Keemia-teaduskond

Füüsika eksperimentaal-teoreetiline haru

Aarik, Jaan — kiitusega
Ibrus, Hans
Jürma, Ermo
Kaarli, Rein — kiitusega
Korkus, Helle
Kütt, Jaak
Leht, Ain
Lilles, Jüri
Mauring, Koit
Männik, Jaak
Müntel, Jüri
Padjus, Avo
Pappel, Ilmar
Pirn, Lembit
Pung, Toomas
Renel, Olavi
Sein, Enok
Tago, Erik
Valdman, Tiit
Vink, Ene
Hegedüs, Imre
Luštšik, Aleksander — kiitusega
Maslova, Zoja
O'Konnel-Bronin, Aleksander
Smirnov, Anatoli — kiitusega
Smolkin, Anatoli
Vassiltšenko, Anatoli

Füüsika pedagoogiline haru

Aug, Leonid
Jõgi, Matti
Kangur, Indrek
Koch, Rein
Kruuda, Mare
Luiga, Lembit
Tamme, Valdek
Vaino, Peeter
Vallaots, Arvo
Vares, Katrin
Grebnova, Liidia
Grigorjeva, Galina
Petuhova, Liidia
Sergejev, Boris
Soo, Valentina

Keemia eksperimentaal-teoreetiline haru

Aul, Mihkel — kiitusega
Hein, Ester
Helstein, Eve
Hiiop, Mati
Jaanisoo, Riina
Kabin, Jaan
Kamdron, Inga
Kruus, Anu
Küppar, Leili
Laius, Ene
Langel, Ülo
Lendla, Mari
Loit, Jaak
Mäeorg, Uno
Nordman, Vsevolod
Nuutre, Maaris
Piirsalu, Mare
Pikat, Aili
Raba, Raivo — kiitusega
Roos, Õili
Soova, Henri — kiitusega
Vaino, Evi
Viirlaid, Säde
Väärtnõu, Mart — kiitusega

Keemia pedagoogiline haru

a) keemia pedagoogid

Langel, Pilvi

b) keemia-füüsika pedagoogid

Kask, Klaara
Mahlapuu, Riina
Roosioks, Mare — kiitusega
Saaremäel, Reet

Bioloogia-Geograafia-teaduskond

Geoloogiaosakond

(kvalifikatsioon — geoloogia-insener)

Aun, Kalev
Kask, Jüri
Kukk, Mare
Metsur, Madis
Mardim, Tiit

Geograafiaosakond

(kvalifikatsioon — geograaf, geograafiaõpetaja)

Annuk, Toomas
Ehatäht, Maie
Grassmann, Reet
Hallik, Helle
Janikson, Sirje
Kiiv, Jaan
Linnamägi, Anne
Peterson, Lea
Rajaleid, Toomas
Saarva, Ene
Tammets, Malle
Tüli, Jüri

(kvalifikatsioon — geograaf)

Aasmäe, Hardo
Ideon, Toomas
Kukk, Kalev
Lambing, Eha
Lainemäe, Anu
Lember, Liilia
Lyra, Udo
Riige, Silver
Särev, Helle
Uustalu, Irja

Bioloogiaosakond

(kvalifikatsioon — bioloog)

Allekand, Helmut
Hannus, Jane
Ivask, Mari
Jänes, Heljo
Kaarep, Ülle
Kalde, Ursula
Köster, Maie
Laasimer, Agnes
Liiv, Aarne
Läänelaid, Alar
Mägi, Eve
Randveer, Tiit
Rull, Elga
Siitan, Uno
Randveer, Aime
Peterson, Kaja
Tikk, Elve
Truija, Henn
Truus, Laimdota
Vaasma, Mall
Õunap, Heino

(kvalifikatsioon — bioloog, bioloogia- ja keemiaõpetaja)

Adamson, Aino
Allekand, Eha
Hanso, Andres
Luksepp, Rutt
Maalma, Koidu
Maido, Maie
Moorits, Helju
Mängli, Kalju
Paal, Taimi
Reinok, Linda
Riistan, Helve
Sirel, Marika
Tammeveski, Lemmi
Varek, Malle
Vijask, Heino

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Geograafid

(kvalifikatsioon — geograaf, geograafiaõpetaja)

Kanošina, Silvi
Lainola, Ludmilla
Leesment, Pilvi
Lurich, Maie
Ojaveer, Anu
Sinik, Reet

(kvalifikatsioon — geograaf)

Loigu, Ave
Lääne, Ene
Männik, Rein
Nõlvak, Jaak
Soone, Liivia
Soone, Rein
Karjatse, Sirje

Bioloogid

(kvalifikatsioon — bioloog, bioloogia- ja keemiaõpetaja)

Lääne, Reet
Ventsli, Heli

(kvalifikatsioon — bioloog)

Helm, Tiiu
Kristelstein, Ilme
Krumm, Aino
Lepp, Eha
Naarits, Marje
Põder, Helmi
Teemusk, Anne-Reet

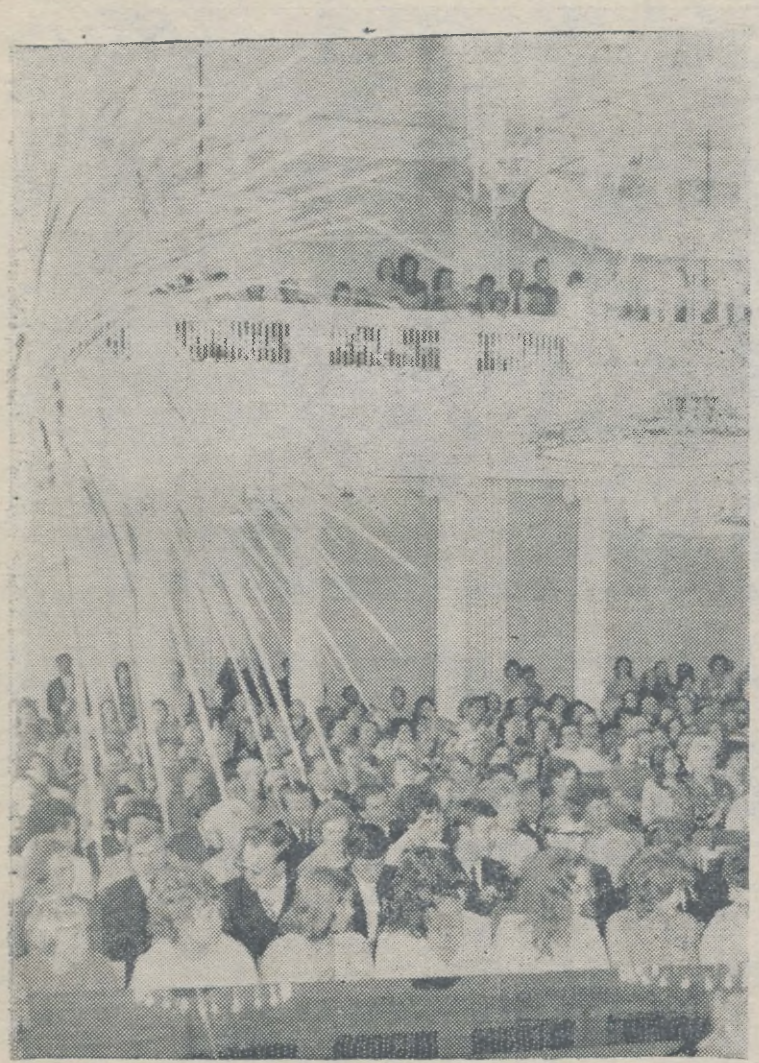
Majandus-teaduskond

Statsionaarsed lõpetajad

Rahanduse ja krediidi eriala

Andla, Oleg
Anier, Aleksander
Arukaevu, Sirje
Esko, Rein
Grossberg, Ahti
Hagel, Riho
Hinno, Häli
Jakob, Tõnis — kiitusega
Kamenik, Vello
Küttis, Sirje
Laja, Üllar
Mark, Armand
Meerits, Ants
Närska, Robert
Plekksepp, Toivo
Rull, Riho
Saare, Malle
Sepp, Siiri

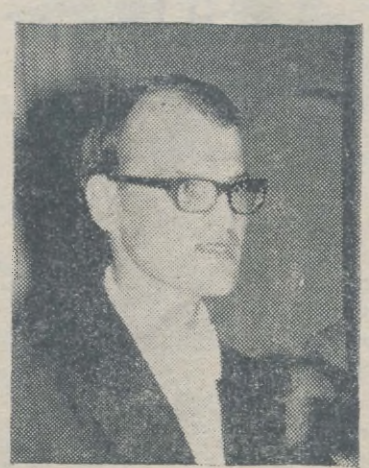
(Järg 4. lk.)

Kui kõlab lõputušš.

Ülikooli rektor ja parteikomitee korraldasid lõpetajaile-kommunistidele vastuvõtu. Vasakult: ametiühingu esinaine H. Kabur ja diplomisaajad Hardo Aasmäe, Talis Bachmann, Raivo Raba ja Rein Veidemann.

Priit Männik, juristide-lõpetajate kursusevanem tervitab oma kaaslasi.

Anu Künnap võtab rektorilt vastu krimmalistidiplomi.
Jüri Laane fotod.

Ülo Hunt ja Vambo Veer lõpetasid majandusküberneetikuina.
K. Raua foto.

Tiiu Kalling ja Helle Koppel said haridustunnistuse kaubandusliku raamatupidamise erialal.

K. Raua foto.

Töö on elu saladus. Armastuski ei tähenda muud kui tööd. Mis väärtus oleks kõige ülevamalgi tundmusel, kui ta ei aja tööle, kui ta ei aja looma.

A. H. Tammsaare

Muru muutub ikka rohelisemaks. Uuristub esile miljoneid idusid, pütsikuid, lehekimbukesi ja imestleb oma nupusilmadega: — ah, see ongi siis maailm? Ning kask kuulatab oma hiirekõrvul: — või nõndap see noorus seal kikivarbail oma teekonda algab!

Tõde pole ühe inimese avastada, küll aga vahest sõnastada. Paljud tajuvad seda teadlikult ja alateadlikult ning alles see tajumuste kogusumma võtab ühe kaudu vormi. Meie aeg — see oleme meie kõik kokku.

F. Tuglas

Ukraina kultuuripäevad jõudsid ülikooli

Teisipäeval jõudis Ukraina NSV kirjanduse ja kunsti päevade delegatsioon meie ülikooli. Teadusnõukogu saalis leidis aset kohtumine rektoriga. Ukraina NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja P. Tronko esines vastuskõnega ukraina rahva saavutustest majanduse ja kultuuri edendamisel ja NLKP XXIV kongressi otsuste täitmisel.

Ukraina kultuuripäevade delegatsioon rõhutas ja süvendas Eesti ja Ukraina kauaaegseid kultuurisidemeid suurepärase kingitusega. Ukraina Teaduste Akadeemia väljaandel on ilmunud kahekümnekuueköiteline ukraina ajalugu, mis anti üle TRÜ Teaduslikule Raamatukogule. Kõnelemata selle gigantse ajalooteose sisulisest väärtusest, on kingitusel sümboolne tähendus.

Ukraina kirjanik ja kultuuritegelane O. Gontšar rõhutas oma sõnavõtus sama, öeldes, et Lesja Ukrainkale oli Tartu ülikool suureks unistuseks ja vaimukindluse allikaks. Meie koostöösidemeid ei sega tänapäeval enam miski, on vaja üksteist vaid paremini tundma õppida. Tartu ülikoolile anti üle ka Lesja Ukrainka ja Tarass Ševtšenko mälestusmedalid.

Majandus-teaduskond

(Algus 2. lk.)

Soosalu, Kalju
Viljus, Eda-Epp
Välimees, Merike

Rahandus ja krediit (vene osak.)

Annenkova, Tatjana
Grigorjeva, Natalia
Kljutsnikova, Valentina
Laur, Irja
Harlamova, Elena
Nadtotši, Liidia
Petrov, Aleksander
Peterson, Aleksander
Potapov, Sven
Protina, Irina
Rapp, Liidia
Samsonova, Larissa
Škalova, Ludmilla
Skorohodova, Olga
Stepanenkova, Olimpiada
Rjabova, Ludmilla

Kaubandusökonoomika eriala

Alamets, Merike
Allikivi, Liidia
Ender, Viivi
Herkel, Anne — kiitusega
Kirs, Krista
Koch, Kai — kiitusega
Kärner, Maie
Kärner, Enn
Kõvatoomas, Milvi
Lest, Sirje
Oras, Kaja
Nigol, Eha
Noormets, Taivo
Peetsu, Hilja
Pärn, Lea
Rennu, Illar
Resev, Maie
Rössler, Malle
Rajamäe, Virve
Saarnilt, Jaak
Sokk, Olga
Zeno, Ilmar
Vainola, Enna
Viksi, Lea

Kaubandusraamatu-pidamise eriala

Kari, Reet
Kiintok, Kaja
Kalling, Tiiu
Konsin, Ene
Koppel, Helle
Maidre, Marika
Milistver, Ludmilla
Paio, Aime
Pennert, Diina
Pärn, Endla
Rebane, Helve
Rõzova, Liidia
Ratassepp, Maret
Sikk, Riina
Zalekešina, Jelena
Uibopuu, Tõnu

Majandusküberneetika eriala

Alliksaar, Kadri
Arst, Matti
Haav, Hele-Mai
Hunt, Ülo
Hütt, Juta
Ilver, Sirje
Kook, Arnold
Kuller, Ene
Laius, Agu
Raadla, Anne
Saagim, Sirje
Säre, Enn
Uuspõld, Reet — kiitusega
Veer, Vambo
Värk, Helgi
Õsso, Urmas

Mittestatsionaarsed lõpetajad

Rahandus ja krediit

Aasaoja, Osvald
Davõdova, Natalja
Grüner, Johannes
Hainsalu, Evi
Jakapi, Rein
Jõggis, Rein
Jürgenson, Tiiu
Kompus, Viktoria
Kährin, Kalju
Laak, Tõnu
Lepp, Maie
Rull, Malle
Skorohodova, Natalja
Soontalu, Mai
Tabo, Aleksander
Urmet, Helli
Urmet, Iivar

R. Velskeri foto.

Kilgete ja naeru saatel / keerleb, veerleb kirju pall. / Ikka, igavesti kestab / rõõmus elu päikse all.
August Sang

Kaubandusökonoomika

Astmäe, Urve
Hinto, Ülle
Kaera, Silvia-Edith
Kangur, Elle
Käeri, Leilo
Lellep, Tiiu
Raudsepp, Mae
Tombu, Rudolf
Tõnsing, Aili

Kaubatundmine

Illipe, Villu
Künnapuu, Marje
Laarits, Tõnu
Muld, Helle
Sütt, Reet
Šeripova, Kai
Tasa, Sirje

Matemaatika-teaduskond

Rakendusmatemaatika eriala

(kvalifikatsioon: matemaatik)

Arsentjeva, Valentina
Hirvesaar, Anne
Karpenko, Rotmir
Kezonen, Ljudmilla
Korsunski, Viktor — kiitusega
Kuuse, Lembitu
Lehes, Malle
Lellep, Helle
Miidla, Peep
Neunõlova, Tatjana
Pelt, Edda-Merike
Pelt, Jaan
Raudsaar, Enno
Remmel, Eevi
Ross, Kaarel — kiitusega
Saukas, Margarita
Sipelgas, Jaan
Talpsepp, Lembit — kiitusega
Tenusaar, Arnold
Tiismaa, Aino
Traat, Imbi
Vanatoa, Veiko
Vilismäe, Jüri — kiitusega

Matemaatika eriala

(kvalifikatsioon: matemaatik)

Vasarik, Kaie

Mittestatsionaarselt

Heeringson, Edgar

Matemaatika eriala

(kvalifikatsioon: matemaatik, matemaatikaõpetaja)

Ahun, Malle
Allikvee, Elle
Ammas, Mare
Bergmann, Riina

Kehakultuuri-teaduskond

Statsionaarselt lõpetajad

Kehalise kasvatuse ja spordi õpetaja

Adõlova, Merike
Berendsen, Krista
Espe, Valter
Hein, Toivo
Jaal, Anneli
Jakobson, Tähte
Jeenas, Raivo
Jõgis, Vladimir
Kilusk, Maie
Kivisepp, Irina
Kull, Reet
Kums, Tatjana
Linn, Henno
Luts, Raimond
Luuk, Ain
Matikainen, Leo
Nõmm, Arma
Ojandu, Mati
Pargi, Aivi
Parisoo, Priit
Raaga, Kaia
Rannula, Rutt
Ristna, Jüri
Rätsnik, Reet
Saksniit, Sirje
Septer, Külli
Soosuu, Sirje
Sõrra, Einar
Tael, Marje
Treiman, Väino
Moorast, Toivo
Viilma, Heino
Volmer, Agnes

Treener-pedagoog

Krikun, Anatoli
Paris, Enn
Susi, Toivo

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Kehalise kasvatuse ja spordi õpetaja

Kangur, Eimo-Märt
Kaup, Enn
Kivi, Alja
Kruup, Heino
Liivapuu, Andres
Link, Maret
Meier, Mart
Uibo, Tõnis
Pärn, Neeme
Reidla, Toivo
Tobre, Külli
Heinmaa, Sulev

Eermaa, Helle
Hanson, Marju
Ilves, Marika
Jupits, Helle
Kool, Heinar
Kotta, Elve
Kukk, Külli
Mikker, Urve
Nõmm, Etna
Pajo, Marge
Põldaru, Raivo
Sahk, Kersti
Tammes, Elve
Titov, Anne

Mittestatsionaarselt

Laja, Luule

Õigus-teaduskond

Statsionaarsed lõpetajad

Almann, Arno
Anton, Rein
Aria, Alver
Avaste, Inne
Hansen, Lembi
Juhanson, Eldur
Järve, Paul
Kender, Vello
Kelvet, Loreta
Kimm, Laila
Künnap, Anu
Liivola, Virgo
Lillipuu, Taimi
Liventaal, Jüri
Luiksaar, Feliks
Lutter, Kersti
Tamm, Maia
Männik, Astra
Männik, Priit
Nurk, Mare
Nõu, Katti
Raamets, Rein
Raig, Aare-Heino
Rand, Maie
Ratassepp, Heldur
Ratassepp, Pille
Reino, Mart
Rästa, Anna
Sari, Sirje
Sipelgas, Helle
Siimets, Juta
Vismann, Arnold
Voit, Toivo — kiitusega

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Arustamjan, Rafael
Barsutšenko, Vassili
Jatsenko, Viktor
Jefimov, Leonid
Jõgi, Anne-Lii
Kont, Vello
Kool, Laine
Kool, Sulev
Krõlov, Arkadi
Kulikov, Aleksandr
Käiro, Kaie
Lohk, Ants
Loonde, Helmi
Lutsenko, Mihkel
Maaste, Liina
Meister, Eha
Mändmets, Helmi
Naak, Enno
Niglas, Tiiu
Peeduli, Reet
Prokofjev, Valentin
Siig, Tiiu
Siigus, Kalju
Suuk, Tiia
Tamm, Heino
Tief, Viive
Tolstov, Jevgeni
Tomson, Jaan
Toomsalu, Tiit
Tutk, Rein
Uidik, Reet
Uusen, Kaie
Vals, Ivan
Vilpsaar, Vello
Visnapuu, Lembit
Perkström, Lui

«Vaene Lelian, mis oled sa täna teinud?»
«Mõtelnud, mõtelnud!»

«Mis üle oled sa mõtelnud?»

«Olen mõtelnud, et meie olemasolu on nii mõttetu ja olematus veelgi mõttetum. Olen mõtelnud, et me nii vähe teame, ja seegi, mida teame, meie tundmise vastu käib. Olen saavutanud teadvuse kõigi teadmatusest.»
«Kuid selleks ei tarvitsegi mõtelda.»

«Jah, ka sellele olen ma mõtelnud. Jah, ka seda tean ma, et mu meeletu mõttepingutus on tühi töö, täitsa tühi töö. Tean sedagi, et see mu viimse elujõu sööb ja mind mitu korda viib lähemale kõigele tühjusele.»

«Siis lõpeta kord!»
«Kuis oleks see võimalik? Kas poleks seegi mõtte tagajärg? Ja kas ei tunnistaks see lõplikult kõige lootuse kadumist?»

«Oh Lelian, Lelian! ... Vaata välja: kevad on saabunud, taevas on sinine ja päike helendab. Maailm on ilus, selge ja muretu. Tõuse, Lelian, sina mõtteisse surnud ja elu nägematu! Tõuse üles ja vaata: maailm on su ees!»

Friedebert Tuglas
«Marginaalia»

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»)
ского государственного университета.
г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тарту-
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk,
Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri
hind 2 kop. Tell. nr. 3555. MB-00462.

AR
Raamatukogu

ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ТГУ

ОРГАН ПАРТКОМА, РЕКТОРАТА, КОМИТЕТА ЛКСМЭ И ПРОФКОМА ТГУ

№ 21 (специальный выпуск) пятница, 5 июля 1974 г. Год издания XXVI

ДОРОГИЕ ГОСТИ — УЧАСТНИКИ VI СТУДЕНЧЕСКОГО ПЕВЧЕСКОГО ПРАЗДНИКА!

ДОБРО ПОЖАЛОВАТЬ В СТАРИННЫЙ УНИВЕРСИТЕТСКИЙ ГОРОД ТАРТУ! ЖЕЛАЕМ ВАМ БОЛЬШИХ ТВОРЧЕСКИХ РАДОСТЕЙ И ПРИЯТНЫХ ВПЕЧАТЛЕНИЙ. ЖЕЛАЕМ, ЧТОБЫ ВЫ НАШЛИ ЗДЕСЬ МНОГО НОВЫХ ДРУЗЕЙ И В СОВМЕСТНЫХ ПЕСНЯХ И ТАНЦАХ ПОЧУВСТВОВАЛИ ВСЮ ВОЗВЫШЕННОСТЬ ДРУЖБЫ НАРОДОВ. ПУСТЬ ДНИ, ПРОВЕДЕННЫЕ В ТАРТУ, ВОЗБУДЯТ В ВАС ЖЕЛАНИЕ ВЕРНУТЬСЯ СЮДА СНОВА.

Ректорат и общественные организации ТГУ

Ф. Шморгун

Музыка

Радио.
Последние известия.
Вдруг
в скупые
диктора
слова
музыка врывается.
Ей тесно.
Без простора музыка мертва.
Борются с пургой и недогрузами,
с идеологической войной...
Слышу
удивительную
музыку,
пахнущую тартуской весной,
удалую и неугомонную,
словно рыжий жеребец вдали...
...В этот час кому-то похоронную
в голубом конверте принесли.
Горняки бастуют в Андалузии,
Вашингтон «Фантомы» продает,
Только нестареющая музыка,
как и прежде,
за душу берет.

Гости нашего праздника

Это было 7 и 8 июля 1956 года, когда в Тарту родилась новая студенческая традиция — певческие праздники. 18 лет назад, на Первый студенческий праздник песни к нам в город приехали коллективы из прибалтийских республик, гости из Карелии, Ленинграда, Белоруссии и Украины. Годы шли, традиции крепли и все больше республик и отдельных вузов присоединялось к песенному празднику. В этом году в Тарту приезжают коллективы из республик и городов, расположившихся от западных границ нашей огромной страны до восточных.

Познакомимся с нашими гостями.

Двухвековую историю имеет Академический народный хор МГУ им. М. В. Ломоносова. В прошлом веке для этого хора писали музыку такие русские композиторы, как А. Верстовский, М. Ипполитов-Иванов, П. Чайковский и др. В хоре пел в свое время студент-юрист Леонид Собинов — будущая звезда русской оперы. 37 лет руководит хором заслуженный деятель искусств РСФСР Серафим Попов. Под его руководством хор стал лауреатом Всесоюзного фестиваля молодежи 1957 года, лауреатом международного конкурса студенческих хоров в Пардубице в 1968 году. Искусство хора могли оценить слушатели многих городов Советского Союза, Болгарии, Венгрии, Югославии, Чехословакии, Германской Демократической республики. Хор был участником V студенческого праздника песни в Огре.

*

Мужской хор Московского физического института — ровесник традиции певческих праздников. Несмотря на молодость, хор, носящий звание народного коллектива, уже лауреат многих конкурсов. В студенческих певческих праздниках принимает участие с 1958 года. В Эстонии хор выступал на Республиканском певческом празднике 1965 года. Руководит хором заслуженный деятель искусств РСФСР Е. Рывкина.

*

Академический народный хор Куйбышевского авиационного института им. С. П. Королева получил диплом первой степени на Всесоюзном смотре художественной самодеятельности в 1967 году. Хор много выступает с концертами. Его песни звучали в концертных залах Москвы, Вильнюса, Каунаса, Риги, Киева и других городов. Коллектив участвовал в межреспубликанском конкурсе студенческих смешанных хоров «Ювентус-72» в Каунасе. В 1971 г. хор получил Почетную грамоту ЦК ВЛКСМ и ВЦСПС. Руководит хором его основатель доцент Владимир Ощепков.

*

250 концертов за 10 лет своего существования дал Академический народный хор Новосибирского электротехнического института под руководством Юрия Брагинского. Дважды студенты из Новосибирска пели в Польше, выступали с концертами в Болгарии, Югославии, в 1971 году принимали участие в V студенческом празднике песни. Дважды у себя в институте певцы устраивали своеобразные певческие праздники, в которых участвовали гости из Польши, Томска и хор «Гаудеамус» из Тарту.

*

В Прибалтике, особенно в Тарту, хорошо известна Народная капелла Томского государственного университета им. В. В. Куйбышева. Два раза томские студенты выступали с концертами в Тарту, были участниками IV и V студенческих праздников песни. Хор побывал в Польше, Болгарии и в Германской Демократической Республике. В прошлом году томичи пели на юбилейном празднике песни в Латвии, а в 1972 году певцы увезли домой диплом лауреатов конкурса «Ювентус-72». Руководит капеллой бессменный дирижер Виталий Сотников.

*

Хор Ереванского государственного университета и его дирижер народный артист Армянской ССР Оганес Чекиджян принимал участие в III студенческом празднике песни в Тарту. Большой успех имел концерт хора в актовом зале Тартуского университета.

*

Народное искусство Молдавии на певческом празднике представляют танцевальный коллектив из Кишиневского политехнического института им. С. Лазо «Тинереце» и оркестр народных инструментов «Тараф». Танцоры начали выступать в 1965 году; с тех пор каждый год они совершают концертные поездки за пределы своей республики, в последнее время — вместе с оркестром народных инструментов. Руководит коллективом заслуженный артист республики Виктор Рыжиков.

*

Академическая народная капелла «Днипро» Киевского государственного университета им. Т. Г. Шевченко — старейший хор Украины, основанный в 1864 году. На многочисленных республиканских и всесоюзных конкурсах капелла получила много наград. Украинские певцы выступали на студенческом празднике «Гаудеамус-5», участвовала в конкурсе «Ювентус-72» и в студенческом фестивале «Ереванская весна-73». Руководит капеллой Юрий Хардаев.

*

27 лет существует Народная капелла Киевского политехнического института. С самого начала руководит коллективом заслуженная артистка Украинской ССР Лидия Падалко. Певцы принимали участие в конкурсах «Ювентус-70» и «Ювентус-68». Хоровая капелла КПИ — участник I студенческого праздника песни в Тарту. Тогда же капелла дала концерт в актовом зале ТГУ, который прошел с большим успехом.

*

Ветеран студенческих певческих праздников — Народная капелла Белорусского государственного университета им. В. И. Ленина под руководством Нонны Полевой — обладатель различных наград и дипломов. На конкурсах «Ювентас-70» и «Ювентас-72» капелла получила два особых приза.

*

Из Белорусского государственного университета им. В. И. Ленина на праздник приезжает также танцевальный ансамбль «Крыжачок». Выступления танцоров темпераментны и захватывающи. Свое искусство студенты показывали на целине Казахстана, в Москве, Ленинграде, Риге, Казани, в ГДР и Болгарии. В 1964 году ансабль стал хореографическим отделением факультета общественных профессий БГУ.

*

Начиная с 1967 года участвует в студенческих певческих праздниках хор Белорусской государственной консерватории им. А. В. Луначарского. С хором проходят практику студенты дирижерского факультета. Хор много гастролирует в своей республике и за ее пределами. Руководит хором заслуженный деятель искусств Белорусской ССР профессор Виктор Ровдо.

*

На счету у хора Карельского государственного университета им. О. Куусинена много выступлений в разных городах нашей страны, участие во многих студенческих певческих праздниках. С 1962 года хором руководит заслуженный деятель искусств Карельской АССР Георгий Тератсуянц. Хор — лауреат Всесоюзного смотра 1967 года, в 1970 году коллектив стал лауреатом премии Ленинского комсомола Карелии.

*

Народный хор Ленинградского государственного университета им. А. А. Жданова под руководством заслуженного деятеля искусств Григория Сандлера участвовал уже в первом студенческом празднике песни на Тооме. Хор удостоен многих титулов и почетных званий, на его счету много концертных поездок. Во время I и III студенческих песенных праздников в Тарту концерты хора прошли с большим успехом.

А. Луур.

Из истории города Тарту и Тартуского университета

Город Тарту в различные времена назывался по-разному: Тарбату, Юрьев, Дорпат, Дерпт и Тарту. Языковеды утверждают, что исконное его имя Тарбату (из которого произошло и теперешнее «Тарту») произведено от названия обитавшего в древности в этих местах зубра.

*

В письменных источниках Тарту впервые упоминается в 1030 г., когда владыка Древнерусского государства князь Ярослав Мудрый заложил на холме, получившем позже название Тоомемяги (нем. *Domberg* — Гора кафедрального собора), городище и назвал его по своему христианскому имени: Юрьев. Однако еще пять столетий до того на этом холме существовало городище древних эстов.

*

В XIII веке Тарту захватили немецкие крестоносцы, которые создали здесь крошечное феодальное государство — Тартуское епископство, просуществовавшее с 1224 по 1558 год. Свидетелями тех времен возвышаются на Тоомемяги развалины епископского собора Петра и Павла. Средневековый Тарту входил в число городов Ганзейского союза. Через него проходили важные торговые пути, по которым Псков и Новгород обменивались товарами с Западной Европой.

*

Еще в XVII веке Тарту стал университетским городом. В 1632 г. по распоряжению шведского короля Густава II Адольфа здесь был основан второй в Шведском королевстве университет — *Academia Gustaviana*. В течение 24-х лет на четырех факультетах этого университета обучалось свыше 1000 молодых людей, из которых примерно лишь 200 смогли его окончить. Из-за войны *Academia Gustaviana* прекратила свою деятельность. В 1690 году Тартуский университет возобновил работу, но уже под названием *Academia Gustavo-Carolina*. В 1699 г. это учебное заведение было переведено в портовый город Пярну, где оно просуществовало до 1710 г. В XVIII в. ни в Тарту, ни в прибалтийских губернаторствах вообще университета не было.

*

В конце XVIII в., в связи с Французской буржуазной революцией, царское правительство запретило подданнам Русского государства учиться в заграничных университетах. Поскольку Московский университет не мог принять всех желающих, пришлось приступить к созданию новых университетов. Из прибалтийских городов

(окончание на 2-й стр.)

Из истории города ...

(начало на 1-й стр.)

на наименование университетского города претендовали Елгава, Пярну и Тарту. Наконец Александр I решил вопрос в пользу Тарту, ибо этот город находился почти что в центре трех губернаторств. Весной 1802 года Тартуский университет начал работу.

*

По инициативе первого ректора университета Г. Ф. Паррота новый университет был отдан в подчинение не местному прибалтийскому дворянству, а Министерству народного просвещения, находившемуся в Петербурге, что обеспечило работе университета гораздо бо́льшую свободу. В университете действовало четыре традиционных факультета: теологический, медицинский, юридический и философский. До конца XIX столетия преподавание велось отчасти на латинском, в основном же — на немецком языке, что было исключительным явлением для университетов России. Это давало возможность преподавать в Тарту также тем иностранным ученым, которые не говорили по-русски, зато владели немецким языком.

*

В первой половине XIX века Тартуский университет стал одним из ведущих центров науки и образования не только в пределах России, но и всей Европы. Здесь работал Профессорский институт, куда для продолжения образования посылали падающую надежды молодежь из других университетов России. В течение 10 лет Профессорский институт окончили 20 молодых ученых.

*

В результате университетской реформы 1889—1895 гг. произошел переход к обучению на русском языке. Были запрещены студенческие корпорации и собрания, отменена выборность ректора и деканов, введено обязательное ношение форменной одежды. Многие студенты из прибалтийских немцев покинули университет, чтобы продолжить учение в университетах Германии. В целях восстановления контингента студентов было разрешено принимать в Тартуский университет студентов, исключенных из других университетов России за участие в революционном движении. В Тарту пришло много революционно настроенной русской, украинской, латышской и литовской молодежи, которая дала толчок развитию освободительного движения в университете и в городе.

*

В 1900—1901 гг. на медицинском факультете университета учился революционер Дмитрий Ильич Ульянов, исключенный из Московского университета. Царское правительство отказалось дать ему разрешение окончить учебу в каком-нибудь заграничном университете. В Тарту Д. И. Ульянов окончил медицинский факультет и получил диплом врача. В то же время он продолжал свою нелегальную деятельность, являясь, по всей видимости, тартуским агентом «Искры».

*

В начале XX в. Тарту, не имевший сколько-нибудь значительной промышленности, захлестывает волна студенческих волнений. Занятия идут с перерывами, часть студентов по распоряжению властей отдают в солдаты. В 1903 г. в Тарту была создана ячейка РСДРП, которая выпускала листовки и вела революционную пропаганду среди рабочих, солдат и учащейся молодежи.

*

Тартуское студенчество приняло активное участие в революции 1905 г. По требованию революционных студентов осенью 1905 г. Тартуский университет первым из университетов России открыл двери перед женщинами, которым было разрешено посещение занятий в качестве вольнослушательниц В 1906 году число женщин-вольнослушательниц в Тарту достигло уже 200. Позже, когда женщинам снова стали чинить препятствия при поступлении в университет, в Тарту были основаны две частные высшие школы специально для женщин, стремившихся к повышению своего образования. Если вспомнить еще Ветеринарный институт, действовавший в городе с 1848 г., то получается, что до начала первой мировой войны в Тарту работало четыре высших учебных заведения.

*

В годы первой мировой войны Тарту стал центром латышских беженцев. В Марьямыйза помещались больницы для латышских стрелков и беженцев, в Тарту работали латышские школы и учреждения. Тартуский университет в свою очередь стали эвакуировать в Воронеж, Нижний Новгород и Пермь. Позже на базе преподавательских сил и оборудования Тартуского университета возник Воронежский государственный университет.

*

2 февраля 1920 г. в Тарту был заключен первый мир между Советской Россией и буржуазным государством — Эстонией. В. И. Ленин дал очень высокую оценку этому миру. Тартуский мир был первым глубоким прорывом фронта антисоветской интервенции и укрепил международное положение страны Советов.

Х. ПАЛАМЕТС

О настоящем и будущем ТГУ

Ректор профессор А. В. Коон

Наш сегодняшний день

Постановление ЦК КПСС и Советского правительства от 18 июля 1972 г., направляющее работу нашей высшей школы, ставит особенно большие и ответственные задачи перед университетами, которые своими кадрами и научно-педагогической деятельностью должны выполнять ведущую роль в системе высшего образования. Мы можем гордиться, что ТГУ в состоянии достойно выполнить эту задачу — как в республиканском, так и в общесоюзном масштабе. Это подтверждают следующие статистические данные:

56%, среди заведующих кафедрами — 72%.

Перспективы на 1990 г.

Размах дальнейшего развития университета во многом зависит от правильно намеченных и проведенных в жизнь перспектив, которые учитывают постоянно растущие потребности просвещения, народного хозяйства и культуры нашей страны. На основании разработанного перспективного плана число студентов по сравнению с теперешними 6150 (4350 стационарных и 1800 заочных) должно к 1880 г. возрасти до 7215 (5445/1770), а к 1990 г. — до 8100 (6300/1800). Основной упор сделан именно на увеличении числа стационарных студентов, тогда как число заочников почти не изменится. Значительно быстрее будет возрастать число преподавателей и учебно-вспомогательного персонала. Еще значительнее будет рост числа научных работников — соответственно постоянно возрастающей рели науки в нашем обществе, строящем коммунизм. В то же время предстоит лучше поставить проводимую в университете научную работу, сделав ее организационные формы более гибкими. Для оперативного решения особо важных задач целесообразно создавать в будущем мобильные исследовательские группы.

Весной 1974 г. в вузах Эстонии работало 1720 преподавателей, в том числе 112 докторов и 762 кандидата наук. Из них на долю ТГУ приходилось 614 преподавателей, из которых 74 имели докторскую, а 314 — кандидатскую степень. Если в вузах страны в целом доктора наук составляют в среднем 3,5% от общего числа преподавателей, то в ТГУ этот показатель — выше 12%. По абсолютному числу докторов мы среди 60 университетов страны также занимает одно из первых мест. Радует и то, что наши научно-педагогические кадры высокой квалификации достаточно молоды в возрастном отношении и у них, так сказать, «все еще впереди». Около 50% докторов и 74% кандидатов наук — ниже 50-летнего возраста. Средний возраст ректората приближается к 49, деканов — к 46, продеканов — к 44 годам.

О политической подготовленности университетских преподавателей говорит факт, что 52% всех преподавателей — члены КПСС. Среди докторов наук коммунистов

Ясно, что этим задачам должна соответствовать и материально-техническая база университета, к созданию которой мы приступили. Это должно происходить постепенно, с учетом имеющихся возможностей, ибо мероприятие это, учитывая масштабы города Тарту, поистине большое: по теперешним планам для «достройки» университета потребовалось бы капиталовложений на сумму в 60 млн. рублей!

Университет сосредотачивается, в основном, в центре города:

Центр университета вместе с гуманитарными факультетами останется в районе теперешнего главного здания. Новое главное здание (когда возможность его строительства станет реальной) могло бы быть воздвигнуто на улице В. Кингисепа по соседству с теперешним.

Факультеты точных наук получат себе новые современные здания в начале улицы Тяхе, где уже строится физический корпус. Следует взвесить возможности кооперирования с соответствующими институтами Академии наук, чтобы избежать ненужного параллелизма и лучше использовать средства, выделяемые для развития науки.

Центром медицинского факультета станет район Марьямыйза, где уже имеется необходимая клиническая база и ведутся работы по расширению учебных помещений.

Факультеты естественных наук останутся в здании на улице Ванемуйзе, которое необходимо будет модернизировать. Учебные здания физкультурного факультета сосредоточатся в районе улицы Уюла, где будет создан университетский спортивный комплекс.

Исторические здания на Томемяэ — Научная библиотека и старый анатомический театр — в дальнейшем станут университетским музеем. У нас что́ экспонировать из богатой истории университета, пока же для этого нет подходящих помещений. По соседству с Томемяэ вырастет здание новой Научной библиотеки, строительство которой начнется в ближайшее время.

Роль Тартуского университета в истории культуры народов нашей страны

Тартуский (бывший Дерптский, Юрьевский) университет всегда был, по существу, интернациональным высшим учебным заведением. Хотя языком преподавания в нем до начала 1890-х гг. был немецкий вслед за тем, до 1918 г., русский и с 1919 г. — эстонский, но среди студентов мы видим не только немцев, русских и эстонцев, но и поляков, латышей, евреев, армян, украинцев, грузин, литовцев, белорусов, молдаван, азербайджанцев, осетин и представителей ряд других национальностей как нашей страны, так и зарубежных стран. Многие воспитанники Тартуского университета позже стали видными деятелями на ниве своих национальных культур. В Тарту они не только получали образование, здесь формировалось и их мировоззрение, начиналась их творческая деятельность. Благодаря университету «Эстонские Афины», как любили называть Тарту в XIX веке, стали важным центром не одной лишь эстонской, но и русской, латышской, армянской, украинской, грузинской и других культур.

Русская наука и литература была бы значительно беднее без воспитанников и профессоров Тартуского университета. Достаточно здесь назвать имена великого русского хирурга Н. И. Пирогова, замечательного астронома, основателя Пулковской обсерватории В. Я. Струве, основоположника научной эмбриологии К. М. Бэра, физика Э. Х. Ленца, открывшего известный всем нам еще со школьной скамьи «Закон Джоуля-Ленца», изобретателя первого в мире практического электродвигателя и гальванопластики Б. С. Якоби, основоположника нейрохирургии, первого президента Академии Медицинских Наук СССР Н. Н. Бурденко, химика И. Л. Кондакова, своими исследованиями заложившего основу получения синтетического каучука, лингвиста И. А. Бодуэна де Куртенэ, историка Е. В. Тарле. Всё лучшее, что написал поэт Н. М. Языков, автор текстов и доныне незабытых песен «Пловец» («Нелюдимо наше море...») и «Из страны, страны далекой», создано им в Тарту, где поэт учился в 1820-е гг. Своеобразным миром дерптского студенчества очень интересовался А. С. Пушкин. В Тарту получили образование создатель общеизвестного «Толкового словаря живого великорусского языка» В. И. Даль, писатели В. А. Соллогуб, П. Д. Боборыкин, В. В. Вересаев. Кстати, популярная в свое время песня В. А. Соллогуба «Серенада» («Закинув плащ, с гитарой под полою...»), которую в течение столетия распевали студенты всей России, была создана им в Тарту и посвящена местной красавице Эмилии Крюденер. В Тартуском университете учились брат В. И. Ленина Д. И. Ульянов, замечательный революционер В. Л. Шандер («Марат»). Почетными членами интернационального по своему составу Общества русских студентов в Тарту (1882—1918) были М. Горький, переписывавши с членами общества и посылавший им свои книги, В. Г. Короленко, Г. И. Успенский.

Чрезвычайно важную роль сыграл Тартуский университет в истории латышской культуры. Значительная часть дореволюционной латышской интеллигенции получила свое образование в городе на Эмайыги. Латышские студенты, объединившиеся в 1856 г. в кружок, во главе которого стоял будущий вождь младолатышей Кр. Вальдемар, сделали Тарту на некоторое время центром латышского национального движения. В упомянутый кружок входили поэт Ю. Алунан, выпустивший в Тарту в том же 1856 году в свет сборник стихов «Песенки» (по традиции с него начинают историю новой, теперь уже национальной латышской литературы), виднейший фольклорист, «отец дайн» Кр. Барон и др. В университете учился латышский философ и общественный деятель К. Биезбардис, один из руководителей младолатышского движения, видный педагог и публицист А. Конвальд. В конце 1880-х — начале 1890-х гг. Тарту благодаря латышским студентам стал одним из центров так называемого «Нового течения», открывшего новый этап в истории латышской общественной жизни. Тартуские новотеченцы объединились в Научно-литературное общество студентов-латышей («Пипкалония»), которое вскоре перешло на марксистские позиции и способствовало распространению марксизма в Эстонии. В «Пипкалонию» входили замечательный латышский поэт-революционер Эд. Вейденбаум, отразивший в своих стихах мироощущение передового тартуского студенчества, крупнейший латышский критик Я. Янсон-Браун, один из основателей Коммунистической партии Латвии Ф. Розинь и др. Тесные контакты с тартускими новотеченцами поддерживал Я. Райнис. Достойно внимания, что с «Пипкалонией» были связаны и деятели эстонской культуры, в частности классик эстонской литературы Э. Вильде, отметивший роль латышского общества в развитии своего социалистического мировоззрения. В Тартуском университете в 1893—1900 гг. учился, а позже работал доцентом виднейший латышский языковед академик Ян Эндзелин, лауреат Ленинской премии. Здесь же получили свое образование писатель Андриевс Ниедра, латышский хирург А. Лепукалн и многие другие.

Очень значительна роль Тартуского университета в истории армянской культуры. Сохранились сведения, что еще в первой трети XIX в. в университетской типографии печатались армянские книги. В Тарту получил образование основоположник новой армянской литературы писатель-просветитель Хачатур Абовян, который сопровождал профессора университета Ф. Паррота при его восхождении на гору Арарат в 1829 г. Период пребывания Х. Абовяна в Тарту — с сентября 1830 по январь 1836 г. — сыграл решающую роль в формировании его мировоззрения, творческих принципов. Х. Абовян, чьим именем названа одна из аудиторий главного корпуса университета, проложил путь в Тарту другим армянам. В 1835—1840 гг. в Тартуском университете занимается в будущем известный армянский публицист, ученый и общественный деятель Степанос Назарян, издатель журнала «Юсисапайл». В 1848—1858 гг. Тарту возникает уже целое армянское объединение, насчитывавшее примерно 25 человек. В него входили виднейший армянский поэт второй половины XIX в. Рафаэл Патканян; автор знаменитого стихотворения «Цицернак», ставшего общеизвестной песней, поэт Г. Додохян; будущий востоковед Керопе Патканян, в молодости также пописывавший стихи; переводчик и педагог Г. Бархударян и др. В их кру-

(продолжение на 4-ой стр.)

* ТРИ ПОКОЛЕНИЯ... *

Проф. К. А. Рамулю — 95

Что значат 95 лет в сравнении с вечностью? Но в жизни человека 95 — цифра не обычная. И наш юбиляр — тоже человек исключительный.

55 лет своей почти вековой жизни профессор-консультант кафедры логики и психологии ТГУ, доктор педагогических наук, заслуженный деятель науки ЭССР отдал университету. Это означает 110 семестров работы по ознакомлению тысяч студентов университета с психологией.

Отметим лишь некоторые вехи этого жизненного пути:

— Родился на острове Сааремаа 30-го мая 1879 г. в семье священника православной церкви.

— В 1889—1901 гг. учился в окружной школе и гимназии г. Курессааре и в Рижской духовной семинарии.

— В 1903 г. сдал в Петербурге экстерном экзамены на аттестат зрелости и осенью того же года поступил на историческое отделение Петербургского университета.

— В 1908 г. окончил университет.

— С 1908 по 1919 год работал преподавателем истории, латинского языка, логики и психологии в Петербурге, Укмерге и Таллине.

— 6 сентября 1919 г. К. А. Рамуль был избран доцентом Тартуского университета по специальности «философия и психология». С этого дня жизнь его связана с нашей *alma mater*.

— В 1922 г. К. А. Рамуль основал при университете лабораторию психологии, которую в последующие годы расширил и пополнил необходимыми аппаратами и материалами.

— 1925—1930 — декан философского факультета.

— 1927 г. — профессор психологии.

— 1930—1936 — руководитель дидактико-методического семинара.

— 1939 г. — доктор педагогических наук.

— 1960 г. — председатель совета Эстонского отделения Психологического общества СССР.

Огромная жажда знаний, обнаружившаяся в К. А. Рамуле уже в молодые годы и приведшая его в Петербургский университет, привела его и в многочисленные научные центры: в Лейпциг (1923), Прагу и Вену (1924), Берлин и Париж (1926), Гамбург (1931), и снова в Прагу (1934), Берлин, Лейпциг и Байрёйт (1938).

В науке он на первое место всегда ставил факты, научные истины и не спешил делать обобщающих выводов. Потому-что в первую половину жизни он и опубликовал меньшую часть своих научных трудов. Наиболее весомую часть своей работы он проделал уже после 50—60 лет, причем удивительно плодотворными оказались последние 15—20 лет. В течение этого времени появилось 5 монографий, 7 статей во всесоюзном журнале «Вопросы психологии», 8 статей в эстонском журнале «Ныукогуде Кооль», к которым надо добавить работы, изданные в США и других странах.

Круг научных интересов К. А. Рамуля очень широк: он занимался исследованием общетеоретических проблем психологии, пытался найти точки соприкосновения естественных наук с гуманитарными. Он всегда борется за объективные методы в психологии.

Большой интерес вызвали его работы, посвященные истории психологии.

Особенно большое внимание уделял он вопросам методики преподавания психологии и конструированию аппаратов для опытов.

Всем изучавшим психологию известен «Учебник психологии» К. Рамуля (1932/33, 1938) — первый и до 1972 г. единственный оригинальный учебник психологии на эстонском языке.

Много сделано проф. К. А. Рамулем и для популяризации психологической науки, чему посвящен целый ряд его научно-популярных работ.

Проф. К. А. Рамуль — необычайно деликатный, предельно внимательный, скромный, простой и отзывчивый человек.

Несмотря на почтенный возраст, он продолжает работу, дает консультации аспирантам и преподавателям, принимает экзамены по кандидатскому минимуму, редактирует свои труды и пишет новые. В 95 лет он сохранил способность идти в ногу со всем новым и прогрессивным и продолжать творческую деятельность.

Кафедра логики и психологии

Сквозь годы и расстояния

24 мая 1974 г. Совет исторического и филологического факультетов единогласно решил ходатайствовать перед ВАК'ом о присуждении ученой степени доктора филологических наук доценту кафедры русской литературы С. И. Исакову, а 31 мая Ученый совет Тартуского университета так же единогласно утвердил решение Совета факультетов. Такое единодушие вряд ли случайно.

Действительно, имя Сергея Геннадиевича Исакова (1931) широко известно не только в нашей республике, но и далеко за ее пределами. Знают и ценят научные труды С. Г. Исакова во всем Советском Союзе и за границей. Его докторская диссертация **«Русская литература в Эстонии в XIX веке»** — результат более чем 15-летней исследовательской работы в области русско-эстонских литературных и культурных связей.

Важность и актуальность таких изысканий не подлежит сомнению. Они интересны, прежде всего, с общетеоретической точки зрения. Вопрос о том, как определенная культура воспринимается другими народами в разных исторических условиях, что в ней принимается и в силу каких обстоятельств, что проходит мимо, остается чуждым, — эти проблемы применительно к разным культурам не раз становились в центр внимания крупнейших советских ученых — академиков М. П. Алексеева, В. М. Жирмунского, П. Н. Беркова и др. Однако, изучение этих вопросов на русско-эстонском материале — не только интересный вклад в теоретическое исследование процесса рецепции, — оно помогает нам глубже проникнуть в историю эстонской культуры и литературы, по-новому взглянуть на целый ряд важных ее явлений.

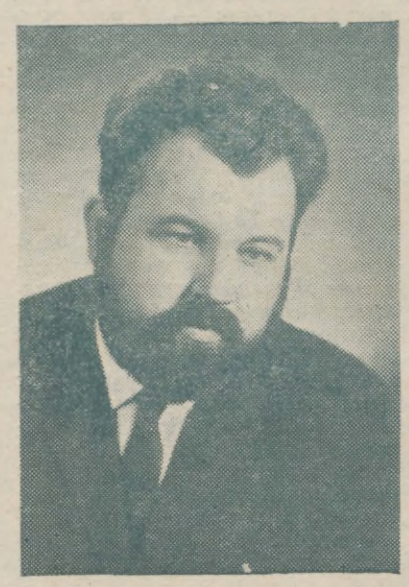
Благодаря С. Г. Исакову Тартуский университет стал настоящим центром изучения рецепции русской литературы в Эстонии. Под его руководством на отделении русской филологии все эти годы работает спецсеминар, участники которого вместе со своим научным руководителем ведут постоянную кропотливую работу в библиотеках, архивах, музеях в поисках все новых матеиалов о знакомстве эстонцев с русской литературой и культурой. Результаты этих поисков являются достоянием самого широкого круга читателей. Как отмечено в автореферате, докторская диссертация С. Г. Исакова «представляет собой сокращенный вариант опубликованных в печати работ общим объемом около 80 печатных листов», причем многие из них публиковались в журналах «Looming», «Keel ja Kirjandus». Хорошо известна также монография С. Г. Исакова «Сквозь годы и расстояния» (Таллин, 1969), в 1970 г. получившая республиканскую литературную премию.

Однако, литературные и культурные связи — процесс двусторонний. То, какой знали Эстонию русские писатели (а значит и многие читатели), отражено в прекрасно составленной и прокомментированной С. Г. Исаковым антологии «В почтовой карете по Эстонии. Эстония в изображении русских писателей (конец XVIII — начало XX века)» (Таллин, 1971).

Итак, диссертация — это итог. Она собрала воедино материал десятков работ, оформила его в единую строгую и стройную концепцию.

С. Г. Исаков выделяет в истории рецепции русской литературы в Эстонии в XIX в. два этапа: первый — условно названный «немецким», длившийся до конца 1870-х гг., и второй, охватывающий два последних десятилетия XIX в.; 1870-е гг. рассмотрены как переходный период. Такая периодизация не случайна.

В силу особого положения Прибалтики, где вплоть до 1880-х гг. власть фактически находилась в руках остзейцев (прибалтийских немцев), немецкий язык господствовал в культурной жизни края и немецким источникам суждено было сыграть роль «посредника» в знакомстве эстонцев с русской литературой. Резко недоброжелательное отношение большинства остзейцев к русской литературе как к отсталой, подражательной и

интересной разве только «русской экзотикой», обусловило тенденциозный выбор произведений для перевода и отсюда — односторонее представление немцев и эстонцев о русской культуре. Однако, среди остзейцев было и немало истинных пропагандистов русской культуры и крупных переводчиков (П. О. Гётце, К. фон дер Борг, Р. Будберг-Беннингхаузен и др.). Важную роль в знакомстве с русской литературой сыграли некоторые периодические издания, например, серия «Russische Bibliothek für Deutsche», выпускавшаяся К. Кноррингом в Таллине в 1831 г. (в ней, в частности, были изданы «Борис Годунов» Пушкина и «Горе от ума» — первое полное издание комедии Грибоедова на территории Российской империи), и другие издания.

Возникшее в Эстонии в 1860—1870-х гг. национальное движение имело яркую антиостзейскую направленность. Радикальное крыло во главе с К. Р. Якобсоном и И. Кёлером связывало свои надежды с Россией. И хотя до 1880-х гг. никто из эстонских деятелей не выдвигал требований прямо опереться на русскую культуру, еще мало знакомую и чуждую для большинства, под влиянием стремления выйти за пределы немецкого влияния, расширить кругозор нации созрели предпосылки для обращения к русской литературе и культуре и возникла потребность такого обращения. Сразу же начинает расти количество переводов русских авторов на эстонский язык, до 1870-х гг. почти отсутствовавших.

Новый этап рецепции русской литературы в Эстонии — 1880—1890-е гг. Если в 1880-е гг. основным источником знакомства эстонцев с русской литературой остаются еще переводы, то к 1890-х гг. учащается обращение уже непосредственно к оригиналам. В этом большую роль сыграла школа. Исследование роли школы в рецепционном процессе, предпринятое С. Г. Исаковым в монографии «Русский язык и литература в учебных заведениях Эстонии XVIII—XIX столетий» (вып. I, Тарту, 1973) и в диссертации, является глубоко новаторским и принадлежит к числу больших завоеваний автора. Если на протяжении всего XIX в. русский язык в школе преподавался мало и плохо, то начавшийся в конце 1880-х гг. процесс русификации, имевший много отрицательных последствий, в том числе и для рецепции русской литературы, вместе с тем резко поднял уровень преподавания и знания русского языка.

Одно из центральных мест занимает в диссертации исследование рецепции творчества отдельных русских писателей в XIX в. в Эстонии. С. Г. Исаков убедительно показал, какой это сложный, многогранный, очень трудно предсказуемый процесс. Почему были так популярны Бестужев-Марлинский, Крылов, Тургенев и др. и так мало известен, скажем, Некрасов, что из произведений широко переводившегося Л. Толстого было близко эстонскому читателю и почему — на все эти и многие другие вопросы С. Г. Исаков дает в своей работе убедительные ответы, причем прекрасный стиль придает излагаемому материалу еще большую увлекательность.

В своем исследовании рецепции автору диссертации приходилось, в основном, опираться на анализ переводов, т. к. частое обращение переводчиков к одним авторам и произведениям и игнорирование других, специфические черты перевода, его соответствие или отклонение от оригинала — все это показатели рецепции. Поэтому столь органично приложение к диссертации — библиография переводов произведений русской литературы на эстонский язык, насчитывающая 1340 названий и снабженная именным указателем переводчиков (330 имен). Научное значение этого приложения, бесспорно, трудно переоценить, в частности, для истории эстонской литературы.

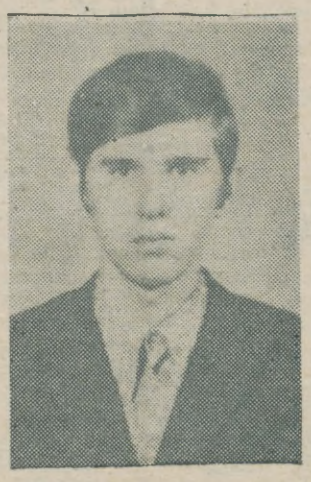
Вообще, на защите диссертации не раз поднимался вопрос о вкладе трудов С. Г. Исакова в изучение эстонской культуры. В частности, доц. Ю. Пеэгель в своем выступлении в прениях отметил значение работ диссертанта для изучения истории эстонской журналистики, упомянув реконструкцию С. Г. Исаковым по архивным документам содержания первой эстонской газеты «Tarto maa rahwa Näddali-leht» (1806 г.), ни одного номера которой не сохранилось.

Официальные оппоненты (проф. Б. Ф. Егоров, докт. филол. наук А. Винкель, проф. А. А. Шариф) и авторы отзывов на автореферат (акад. М. П. Алексеев и мн. др.) дали высокую оценку докторской диссертации С. Г. Исакова.

Итак, день 24 мая 1974 г. принес Тартускому университету еще одного доктора наук. В маленьком коллективе кафедры русской литературы он — уже четвертый. И тем более приятно, что им стал человек, так много сделавший для изучения контактов эстонской и русской культуры.

Л. Киселева

Центры окраски ионных кристаллов...

Наверное, на самом деле, сейчас, после получения диплома, трудно сказать, что больше всего запомнилось за годы учения в университете. Во всяком случае, Саша Лущик, которому я уже не первый раз задаю именно этот вопрос, явно затрудняется с ответом. Но мало-помалому события пятилетней давности начинают проясняться. Конечно, прежде всего — первый этап: 7 первокурсников, новоявленных физиков-теоретиков вступили под древние своды *alma mater* и поняли, что теперь их жизнь пошла по новому, неведомому, но заманчивому пути. Затем — посвящение, первое столкновение со студенческой жизнью в ее культмассовом проявлении. Лекции, занятия в лаборатории, студенческие научные конференции, практика. Врядли есть смысл теперь все вспоминать по отдельности, членить эти 5 лет на события в зависимости от степени их яркости. Были и трудные сессии (кстати сказать — с превосходными результатами), интересные практики, веселые вечера... На этом вопросе мы останавливаемся подробнее. В общем-то всегда больно видеть, как на глазах умирают традиции. Тем более понятна горечь физиков. Когда-то их вечера были одними из самых интересных мероприятий года. В прошлом году состоялся последний. Традицию продолжить стало некому. Намеки на то, что физики окончательно «вымрут», лишь подливали масла в огонь. «Но теперь мы спокойны — говорит Саша, — у нас есть смена». Разговор о Студенческих днях у нас принимает несколько односторонний оборот. Саша рассказывает, а я слушаю: нам уже не пришлось увидеть этот праздник.

Кроме вечеров отдыха, праздников, футбольных баталий и совместных вылазок с математиками на лоно природы, Саша говорит об учебных предметах, занятиях, но, к сожалению, моя некомпетентность в данной области выясняется сразу, и мне приходится под диктовку записать название темы, которой он занимается, начиная с первых шагов в лаборатории и отнюдь не кончая дипломом: «Исследования центров окраски ионных кристаллов». Интересы и хобби? На этот традиционный вопрос Саша только пожимает плечами: «Конечно, самый первый и самый главный — физика». Но выясняется, что круг на этом вовсе не замыкается. Мало кто из студентов теперь помнит о существовании лет 7 назад философского кружка под руководством Р. И. Блюма. Кружок функционировал не очень долго. Но затем, в 1972 г., возродился. И традиционные его члены — в основном физики и математики — вновь принимают участие в обсуждениях и диспутах, встречаются с инте-

(окончание на 4-ой стр.)

Роль Тартуского университета...

(начало на 2-ой стр.)

гу оживленно дискутировались все актуальные проблемы армянской жизни, в особенности проблема нового армянского литературного языка — ашхарабара, царил культ Х. Абовяна, возникла небольшая армянская библиотека. Армянские студенты организовали свой литературный кружок, собиравшийся раз в неделю у старосты объединения Г. Акимяна. Армянских студентов в Тарту роднила высокая патриотическая цель: помочь развитию родной культуры и литературы. И позже в Тартуском университете училось немало армян (врач, общественный деятель и фольклорист Л. Тигранян; геолог Л. Спендиаров, брат классика армянской музыки А. Спендиарова; один из крупнейших армянских медиков, заслуженный деятель науки Армянской ССР проф. Г. Медникян и др.). В начале XX в. в Тарту функционировало несколько армянских студенческих обществ. Армяне принимали участие в местном революционном движении.

В этом отношении особенно выделялись студенты-грузины, которые были в авангарде революционного движения тартуского студенчества (Г. Хундадзе, Г. Хирсели и др.). В Тартуском университете в конце XIX — начале XX в. получило образование около 400 выходцев из Грузии. В конце 1890-х гг. возникло нелегальное Грузинское землячество. В Тарту регулярно устраивались Грузинские вечера, пользовавшиеся огромным успехом. В их организации особенно активное участие принимал студент физико-математического факультета университета, в будущем известный грузинский композитор и музыкальный деятель Котэ Потсхверашвили. Из стен Тартуского университета вышли выдающиеся грузинские медики А. Шатилов, С. Канделаки, А. Аладашвили, К. Эристави, литературный критик, фольклорист, скульптор и искусствовед, человек яркого и разностороннего таланта. К. Котетишвили, литературовед порф. Т. Бегиашвили, известный краевед П. Чабукиани и др. Почетными членами Грузинского землячества в Тарту были писатели-классики Акакий Церетели, Важа Пшавела, Давид Клдиашвили, педагоги Якоб Гогебашвили, историк И. Джавахишвили.

В Тартуском университете училось и немало украинцев. Из них можно отметить историка, фольклориста и этнографа Н. Закревского, многие годы проживавшего в Эстонии; одного из основателей Кирилло-Мефодиевского общества, соратника Т. Шевченко, видного педагога и общественного деятеля Н. Гулака; пионера промышленной разработки одного из богатейших месторождений железной руды в нашей стране — Криворожья, краеведа и археолога А. Поля; профессора-слависта А. Котляревского; историка академика Н. Василенко; брата Леси Украинки, физика и писателя М. Косача (он некоторое время преподавал в Тартуском университете); писателя К. Билиловского и др. Уже с 1880-х гг. в Тарту регулярно, каждый год, отмечался «День Шевченко». В 1898 г. возникла студенческая «Громада», при которой существовал украинский хор и драматический коллектив, ставивший пьесы М. Кропивницкого, И. Карпенко-Карого и других украинских драматургов. На собрании «Громады» в 1900 г. читала свои стихи Леся Украинка, посетившая и университетскую библиотеку (в книге почетных посетителей ее до сих пор хранятся автограф великой поэтессы).

В конце XIX — начале XX в. в Тарту занималось и немало литовцев, объединившихся в Общество литовских студентов, вначале нелегальное, а после Первой русской революции легализованное подобно другим тартуским национальным организациям. В Тарту в 1900—1901 гг. учился литовский писатель И. Билюнас, исключенный из университета за революционную работу. Он первым в литовской литературе отразил жизнь пролетариата. Активное участие в революционном движении в Тарту 1916—1917 гг. приняли литовские студенты В. Рекашюс и К. Римша, входившие в Тартуский комитет партии большевиков.

В начале XX в. Тарту был одним из небольших центров и белорусской культуры, белорусского национального возрождения. К сожалению, этот центр еще совершенно не изучен.

В Тарту в 1903—1908 гг. учился крупный осетинский поэт Цомак Гадиев, сосланный в Сибирь за участие в местном революционном движении. Здесь же получил образование и другой осетинский писатель — Х. Тлатов.

Можно было бы назвать и представителей других народов нашей страны, учившихся в стенах Тартуского университета. Например, отсюда вышел первый врач из чувашей Алексей Ефремов. Сохранилось трогательное описание, как на родине его встречали чувашские крестьяне. В Тартуском университете короткое время работал один из первых писателей коми К. Ф. Жаков, правда, создававший свои произведения на русском языке.

В небольшой статье очень трудно даже вкратце охарактеризовать вклад, внесенный Тартуским университетом в сокровищницу культуры народов нашей страны. Но, думается, что и приведенные примеры показывают, что этот вклад был немалым.

С. ИСАКОВ,
доцент ТГУ.

Интервью с проректором по научной работе доцентом Х. Метса

— Как известно, научная работа вузовских преподавателей — основа подготовки специалистов высокого качества. Одним из самых наглядных показателей успехов в научной работе являются защищённые диссертации.

— В этом году преподаватели университета защитили 4 докторские и около 20 кандидатских диссертаций. Среди новых докторов есть медики, филологи и журналисты. Важной проблеме лечения сердца посвящена диссертация Сулева Марамаа. Большое и серьёзное исследование представил к защите доцент Сергей Исаков. Его тема посвящена русской литературе в Эстонии в прошлом веке. Начальному периоду эстонской журналистики посвящена работа доцента Юхана Пеэгеля. Среди защитивших кандидатские диссертации — представители почти всех существующих в университете специальностей.

— Научные конференции — одна из форм многогранной научной деятельности, которая ведётся в вузе.

— В этом учебном году в университете было проведено 4 научных конференции: всесоюзная, две республиканских и общеуниверситетская. Всесоюзный симпозиум по вторичным моделирующим системам был организован совместно с Советом по кибернетике при Президиуме АН СССР. Как известно, наш университет, благодаря трудам проф. Ю. Лотмана по вторичным моделирующим системам, считается научным центром всесоюзного значения в этой области. В работе симпозиума приняли участие учёные разных специальностей — филологи, историки, культурологи, социологи, математики, психологи, кибернетики. Симпозиум наметил наиболее перспективные направления дальнейшей работы.

У университете работает большая группа медиков под руководством профессоров Р. Лоога, Я. Рийва, А. Клиймана, Э. Тюндера, К. Кырге, Э. Раудама, Р. Цуппинга, чьи работы по исследованию кровообращения высоко оцениваются в медицинской науке. Научные конференции, посвященные исследованию проблем кровообращения, стали уже традиционными. Конференция этого года обсуждала основные направления научно-исследовательской работы по патологии сердечно-сосудистой системы.

Впервые была проведена республиканская конференция по экономике работы вузовских библиотек. Многие доклады рассматривали новые аспекты работы библиотек. Конференция приняла решение координировать работу вузовских библиотек ЭССР и Публичной библиотеки им. Салтыкова-Щедрина в Ленинграде.

— Авторские свидетельства, получаемые учёными университета, так же свидетельствуют о достижениях в научной работе. Что принёс в этом смысле университету закончившийся учебный год?

— По количеству получаемых авторских свидетельств университет занимает в Тарту одно из ведущих мест. За этот учебный год уже получено 6 авторских свидетельств, 3 решения признаны изобретениями. Часть разработок университетских учёных внедрятся в производство. Внедрение аэрозольного аппарата для вакцинации животных, разработанного сотрудниками лаборатории аэроионизации и электроаэрозолей совместно с литовскими учёными, позволяет экономить расход дорогостоящей вакцины.

В университете работает много продуктивных изобретателей. Очень хороших результатов в изобретательской работе добился старший научный сотрудник лаборатории аэроионизации и электроаэрозолей Лембит Виснапуу. Он один из четырёх тартусцев, имеющих почётный значок «Отличник изобретательства и рационализации 1973 года».

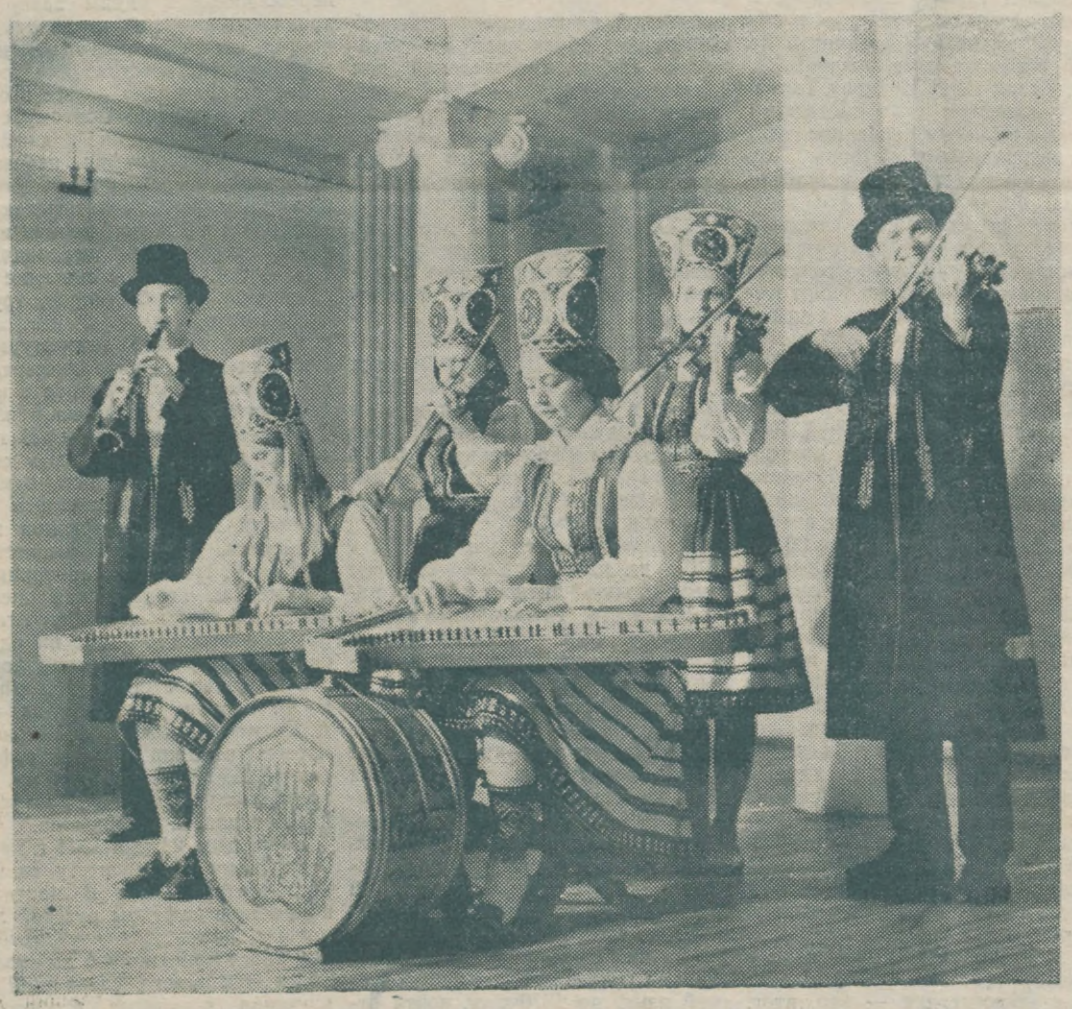
Многие изобретения университетских учёных демонстрируются на международных и всесоюзных выставках. На прошлогодней осенней ярмарке в Лейпциге демонстрировалось два прибора, на осеннюю ярмарку этого года в Вену направлены счётчик аэроионов, динамический электрометр и пятиканальный прибор для измерения среднего артериального давления и функций дыхательной системы человека.

— Заграничные командировки, как одна из форм научной работы наших преподавателей.

— Ежегодно наши специалисты выезжают за рубеж для стажировок, научной работы, чтения лекций, участия в конференциях. В этом учебном году 15 наших преподавателей принимали участие в научных конференциях в социалистических странах, 12 учёных выезжали на конференции в капиталистические страны. В Испанию на 10 Международный конгресс неврологов выезжал проф. Э. Раудам. В Японии в 22 Международной конференции по туберкулёзу участвовал доцент Х. Силласту, в Международном конгрессе ревматологов участвовал проф. Л. Пяй. С двумя докладами на международной конференции в Швеции выступил проф. Х. Трасс.

Зарубежные связи наших учёных способствуют укреплению деловых контактов, обмену информацией, выведению нашей науки на широкую международную арену.

Беседу вела Л. СОКОЛОВА

Университет и молодежь

Эти понятия можно смело ставить рядом, ибо, несмотря на более чем трехвековую историю нашего университета, он остается (и навсегда останется) молодым.

Несколько лет тому назад, с целью повысить общественную активность студентов, дать им опыт организационной и руководящей работы, воспитать в них чувство ответственности и требовательность к себе и к другим, ректором университета был утвержден устав нашего студенческого самоуправления. Самоуправлением охватывается целый ряд проблем: жизнь в общежитиях (управляемых советами во главе с председателем), назначение стипендий и единовременных пособий из ректорского фонда; в вопросах организации учебного процесса, при распределении оканчивающих университет студентов мы также имеем право совещательного голоса. Мы считаем, что высшая школа должна дать каждому студенту практические навыки общественной работы: опросы наших выпускников показывают, что большинство из них получает те или иные общественные поручения с самого начала самостоятельной работы.

Очень важным звеном нашей работы является строительная дружина. В этом году в Эстонскую студенческую строительную дружину (ЭССД) направляется более 600 студентов ТГУ. Они будут работать не только в Эстонии, но и на Камчатке, в Якутии, в Гагарине, в Веспреме, в Кракове.

ЭССД имеет теперь уже более чем 10-летнюю историю. Получив начало с целины, она уже давно стала для наших студентов школой труда и воспитания. Стоимость произведенных дружиной работ достигла 4,6 млн. рублей.

При комитете комсомола ТГУ работают 8 секторов: идеологический, учебный, культурно-массовый, военно-патриотический, спортивный, бытовой, оргсектор и сектор дружин. При комитете работают также Кружок международных отношений, Интерклуб и Совет молодых ученых.

Для усвоения нашими студентами общественных дисциплин большое значение имеют конкурсы по этим дисциплинам. На V такого рода конкурс было представлено свыше шести с половиной тысяч работ, что, учитывая число наших студентов, следует признать неплохим результатом.

Особое внимание комитет комсомола уделяет первым курсам. После окончания средней школы молодым бывает иногда довольно трудно вжиться в жизнь вуза. Поэтому каждой осенью организуются учебный лагерь молодого актива, устраивается бал первокурсников, осуществляется их втягивание в университетские комсомольские мероприятия.

Стало традицией отмечать день рождения В. И. Ленина днями дружбы народов. В этом году на таких днях побывало 76 гостей из 16 вузов нашей страны и зарубежных социалистических стран. Каждый год перед весенней экзаменационной сессией состоится студенческая вылазка на лоно природы, где устраивается т. н. «лесной праздник», на котором выступают участники университетской художественной самодеятельности.

Зимой 1974 г. военно-патриотический сектор комитета комсомола организовал походы «Дорогами отцов» и «Узнай свою родину». В эти походы ходило 10 групп с 94 участниками.

Нельзя, наконец, не коснуться и нашей учебной работы. Хотя проблема задолженностей остается у нас актуальной из семестра в семестр, 60% наших студентов учится на «4» и «5» или на «5».

Университетская комсомольская организация счастлива, что VI студенческий певческий праздник, как и I (1956) и III (1967) состоится в Тарту. Мы уверены, что праздник этот — истинный праздник дружбы советских народов — надолго запомнится как выступающим, так и зрителям и слушателям.

Т. КОЛЬДИТС.

Центры окраски...

(начало на 3-ей стр.)

ресными людьми. «Это, конечно, одно из самых незабываемых впечатлений. И, кончив университет, я бы очень хотел не терять связи с кружком» — и Саша рассказывает о том, что многие члены кружка, которые уже работают, по-прежнему занимаются в нем.

О том, что Саша. — Ленинский стипендиат, сдал все экзамены и защитил диплом на отлично, мне удается узнать не от него, а от товарищей. О своих успехах он рассказывает не столь охотно. Но теперь у студента 5-го курса отделения теоретической физики Александра Лущика — все позади: и экзамены, и зачеты, и торжественный акт вручения дипломов. А впереди — летний отдых. С 1-го августа он вновь вернется в университет, но теперь уже в качестве младшего научного сотрудника проблемной лаборатории кафедры экспериментальной физики.

А. ЧЕРНЯК

РЕДАКТОР Х. ПАЛАМЕТС

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 3643. MB-06445.

ILMAR ANVELDI joonistus

september 74

REKTOR PROFESSOR A. KOOP:

„Kasv on seaduspärane“

Kuidas läheb ülikool vastu algavale õppeaastale? Mida uut on toonud suvi õppekorraldusse, ülikooli majanduslikku baasi?

Lõppenud õppeaasta töötulemused on teada, selgunud kõik ta plussid ja miinused, see annab võimaluse kindlaks määrata lähteposit-sioone uueks tööperioodiks ja kavandada eelseisvad ülesanded.

Üldhinnanguna võib märkida kindlat tendentsi paremuse poole ülikooli kõigil elualadel, eriti aga tahaks esile tõsta olukorda õppeedukuse alal. Aasta-aastalt on õppeedukus küll tõusnud, kuid töö selle heaks jääb edaspidigi esmatähtsaks ülesandeks. Möödunud õppeaastal oli paranemist nii talvisel kui suvisel eksamisessioonil (võrreldes ülemöödunud aastaga).

Vastavad tulemused oleksid: 1973/74. õppeaasta talvisel sessioonil 81,8%, suvisel — 85,9%; 1972/73. õppeaastal oli õppeedukuse protsent talvistel eksamitel 79,9 ja suvistel 83,2.

Kasv on muidugi seaduspärane ja kõneleb suurest tööst kõigis lülides — dekanaadid, kateedrid, rektoraat, ühiskondlikud organisatsioonid — ja kõneleb muidugi ka üliõpilaste suurenenud vastutustundest. Teaduskonniti on kõige suuremat edu saavutanud Õigus-, Majandus- ja Bioloogia-Geograafiateaduskond, eraldi väärib esiletõstmist Matemaatikateaduskond, kus aastaid püsis väga madal õppeedukus, suvisel sessioonil aga saavutati 85,25%, mis läheneb ülikooli keskmisele. Endiselt püsib madal protsent aga Füüsika-Keemiateaduskonnas.

Veel on kasutamata reserve õppeedukuse tõstmiseks. Loodame, et 1974/75. õ.-a. seda kinnitavad.

Kasvatustöös ilmnes möödunud õppeaastal paranemist, siin on saavutatud koordineeritud tegevus. Kasvatus on viidud kindlale organisatsioonilisele alusele, on välja töötatud teaduskondade iseärasusi arvestavad plaanid ja programmid kogu õppeaja tarbeks. Uue õppeaasta vastuvõtuks on suur töö juba tehtud: tunniplaanid olid varakult valmis, koosseisud erialade kaupa jagatud. Algaval õppeaastal hakkab ülikool töötama juba vastavalt uutele õppeplaanidele. On ette nähtud abinõud tööks esimeste kursustega ja välja töötatud järjekindla kontrolli süsteem. Kõik auditooriumid ja laboratooriumid, ühiselamud, sööklad ja puhvetid on valmis 2. septembril tööd alustama.

Suure töö tulemusena on likvideeritud avariiolukord Teaduslikus Raamatukogus, nõnda et 2. septembril ollakse seal jälle töövalmis.

1974. kalendriaastaks on ülikoolile eraldatud kapitaalmahutusi 800 000 rubla ulatuses. Nende kasutamine kulgeb edukalt, ehitatakse füüsikakorpust, õppekorpust, sööklat ja lugemissaali. Teadusliku Raamatukogu ehitamiseks on ettevalmistustöid alustatud.

1974. a. kapitaalremondi plaan on 400 000 rubla, sellegi realiseerimine toimub graafiku kohaselt ja tööde kvaliteet tõuseb.

Lõppenud on ülikooli komplekteerimine uue täiendusega, mis esimestel andmetel on võrreldes eelmise aastaga küllaltki tugev.

Tähtis sündmus käesoleval suvel oli NSVL kõrgema hariduse ministri käskkiri 4. juulist «Ülikooli haridusega kaadri ettevalmistamise parandamisest ja ülikooli osatähtsuse tõstmisest kõrgema hariduse süsteemis». See on programmiline dokument, milles on määratud abinõud NLKP KK ja NSVL Min. Nõuk. 1972. a. 17. juuli määruse täitmiseks.

Vastavalt määrusele on kohustatud kõikide vabariikide kõrgema hariduse ministeeriume koos ülikoolide rektoraatidega välja töötama ülikoolide väljaarendamise perspektiivplaanid, kooskõlastama need vabariikide ministrite nõukogudega ja esitama üleliidulisele Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumile 15. novembriks k. a. Tuleb märkida, et see plaan TRÜ kohta on eelmisel aastal juba koostatud ja vabariigi valitsusele ning EKP Keskkomiteele esitatud. Määrus näeb ette ka järgmise viisaastaku plaanis ülikoolide eelistatud finantseerimist, ülikoolide ja allasutuste töö efektiivsuse tõstmist. Määrus kohustab ka kaadri ettevalmistamisel paindlikuma, elu nõudeid arvestava süsteemi loomisele. Määrus nõuab ülikooli lõpetajate pedagoogilis-psühholoogilise ettevalmistamise parandamist, sest ülikool annab suures osas pedagoogilist kaadrit. Eriti suurt tähelepanu omistatakse määruses ühiskonnateaduste õpetamisele. Õpetamise efektiivsus peab kasvama, selle osa ülikooli töös peab suurenema ja kujundama omadusi, millest kõneles sm. Brežnev üliõpilastele I üleliidulisel kokkutulekul ja ÜLKNÜ 17. kongressil.

Mis Teie arvates nõuaks momendil erilist tähelepanu kõrgema hariduse andmise-saamise protsessis?

Erilist tähelepanu peaks pöörama ülikooli kui erakordselt keeruka kompleksi paremale juhtimisele ja üksikute lülide tegevuse omavahelisele koordineerimisele, õppeprotsessi täiustamisele dekanaatide, eriti kateedrite ja iga üksiku õppejõu õppe-metoodilise töö efektiivsuse tõstmisele, kõrgema kooli pedagoogika-alaste teadusliku uurimistöö tulemuste märksa tõhusamale rakendamisele õppetöö efektiivsuse tõstmiseks.

Jõudu säästmata tuleb teha pingutusi üliõpilaste ja õppejõudude vastutustunde ja distsiplineerituse tõstmiseks.

Vastutustunne, printsipiaalsus ja loov lähenemine tööle, kriitilise enesehindamisvõime saavutamine — need on peamiseks tagatiseks eelseisvate ülesannete täitmisel.

Mida soovite neile, kel käesolev õppeaasta on ülikoolis esimene?

Eelkõige selle suure vastutuse mõistmist, mida iga noor enesele ülikooli astudes võtab. Et alates esimesest päevast on üliõpilase kui kodaniku esimeseks ülesandeks eeskujulik õppimine, süstemaatiline töö, lülitumine teaduslikku ja ühiskondlikku tegevusse.

A. PÕLDMÄE

Trügimised tunniplaanide ümber, ühiselamutes vana tuttav sagin, hõiked, raamatukogudes pikad järjekorrad, teatripubliku järsk suurenemine ja muidugi ka kohvikute külastajate noorenemine — kõik kokku näitab järjekordse õppeaasta algust Tartu Riiklikus Ülikoolis. Alustame jälle üht viiendikosa meie elust üliõpilasena. Ja kogu mitmetuhandelises peres sagib nüüd uus esimene kursus täis lootust ja usku teadusele lähemale jõuda: Jõuavadki, ainult vist mitte nii kiiresti kui seda ise soovivad. Vaevanõudev on see töö, raske nagu Vargamäe põldude kividest puhastamine. Kindlasti kodunete kiiresti, märkate, et peale teie on veel tuhandeid üliõpilasi, on palju noori inimesi ... ja ühel päeval võivad tunduda teile isegi auväärse professori Krause projekteeritud peahoone koridorid ja aula nii kitsad, et olete siit sunnitud lahkuma, diplom põues, oma möödunud siinolu õigustama.

Austus vana ülikooli vastu ei tule kohe, see tuleb siin elades ja töötades — selleks teile palju jõudu ning edu.

Ülikooli komsomolipere õnnitleb teid kogu südamest ja kutsub kohe agaralt osa võtma meie tegevusest.

3. septembril kell 19.15 ootame teid traditsioonilisele aulaloengule «Ülikool ja üliõpilaskond läbi aegade». Esineb TRÜ õppejõud Hillar Palamets.

6. septembril kell 19 algab RAT «Vanemuise» kontserdisaalis õppeaasta avaball esimestele kursustele, esinevad isetegevuskollektiivid. Tantsuks mängib ansambel «Kukerpillid».

13.—15. septembrini on ülikooli spordibaasis Käärikul esimeste kursuste aktiivi laager. Ootame teie aktiivset ja värsket mõtet kõikjal meie üritustes.

Alma mater kasvatab, suunab ja õpetab, kuid samuti on ülikool eelkõige ka oma kasvandike nägu, tema kollektiivi tööde ja avastuste nägu. Selles aga saate juba väga palju teha ära teie, noored tudengid.

TIIT KOLDITS,
ELKNÜ TRÜ komitee sekretär

AU TARTU vabastajaile

Käesolev hilissuvi on eriline Tartule ja tartlastele. Linn näib elavamana ja pidulikumana tavalisest. Torkavad silma kolm arvu: 1944—1974—30. Nägus embleem tuletab meelde 30 aasta möödumist meie kodulinna vabastamisest, kolme aastakümne möödumist nendest kangelaslikest ja karmidest päevadest, mil nõukogude sõjamehed lõid Tartust välja fašistlikud okupandid.

Tartu meenutas tänutundes oma vabastajaid. Laupäeval, 24. augustil võeti vabastamislahingutest osavõtnuid vastu linna täitevkomitees. Asetati lilli Lenini mälestussamba jalamile. Tutvuti linna nüüdispalgega. Käidi kunagistes lahingukohtades Tartu lähistel. Õhtul koguneti «Vanemuise» kontserdisaali suurele pidulikule koosolekule.

Pühapäev, 25. august. Päev, mil 30 aastat tagasi meie kodumaa pealinn Moskva saluteeris 20 suurtükikogupauguga 224 suurtükist vapratele 3. Balti rinde vägedele, Tartu vabastajatele. Hommikul miiting Nõukogude väljakul. Pidulikus rongkäigus mindi läbi linna vennaskalmistutele, et meenutada neid, kes andsid oma elu Tartu vabastamisel. Eriti meeldejäävaks kujunes pärgade panek Raadi vennaskalmistul. Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimees Valter Klauson, Tartu linna parteikomitee esimene sekretär Johannes Lott ja linna täitevkomitee esimees Roland Ilp panid nurgakivi siia rajatavale memoriaalansamblile.

Paljugi uusi detaile Tartus ja Tartu ümbruses toimunud võitlustest saadi teada veteranide meenutustest. Vanad sõjamehed olid liigutatud tartlaste külalislahkusest, nad tänasid südamest neile osutatud hoolitsuse ja soojuse eest ning soovisid tartlastele edaminekut töös ja rõõmu isiklikus elus, edasist edu viie aasta ülesannete täitmisel.

Tartu vabastamise 30. aastapäev on ulatuslik teema. Loodame selle juurde tagasi pöörduda meie ajalehe järgmistes numbrites.

EESTI NÕUKOGUDE ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 22. Esmaspäeval, 2. septembril 1974. a. XXVI aastakäik

AR
Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Enne väljumist suurele maanteele

Enne väljumist suurele maanteele katsutakse kodu ümbruses, kas käed ikka korralikult rooli või juhtrauda peavad, kas kingad liiga kitsad, seljakott liiga raske või kahvel vastu selgroogu pole pakitud. Proovitakse kuskil metsateil, aiaäärseis, ikka rohkem koduümbruses, enne kui välja jõutakse suurele maanteele, ühisesse, ruttavasse, käskivalt suunduvasse voolu.

On üks suur maantee, mille rändurid meist iga päev väsimatus kirevuses, raugematul hool mööda kohisevad: ajakirjandus.

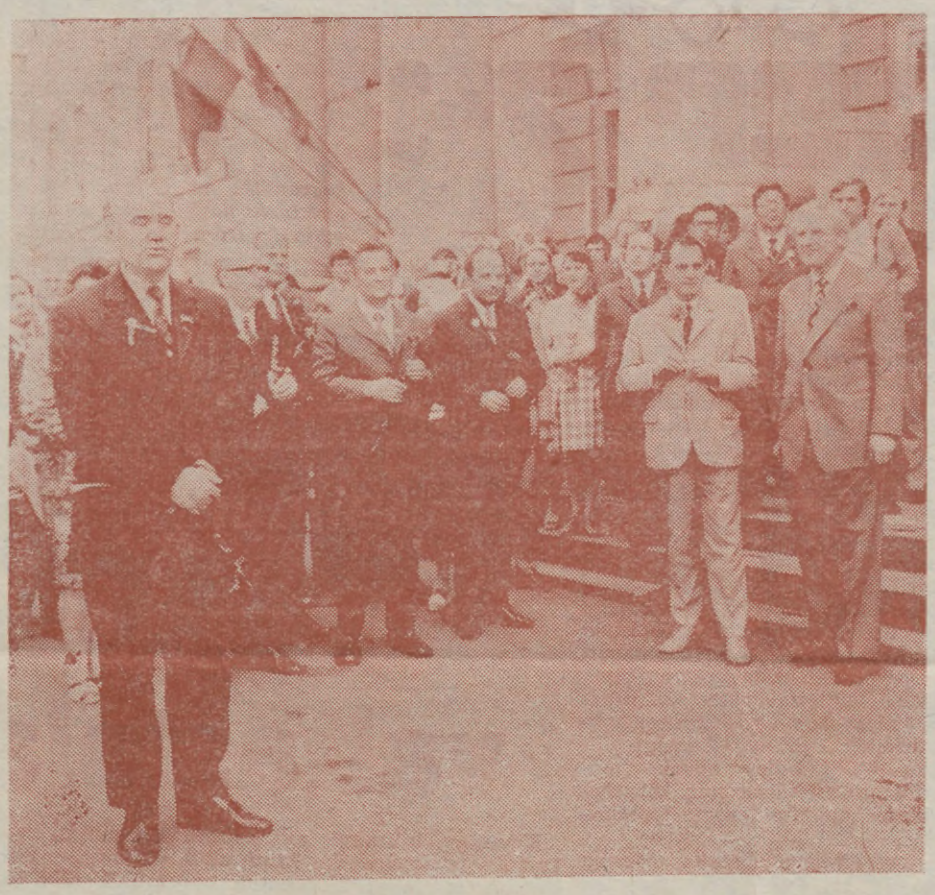
Aeg, mis liivana laguneb käest, argine aeg, mida on võimatu mälestustessegi sundida, ilma et need omavahel segamini ei läheks. Aeg, mis pole kas küllalt vana, küllalt käsitatav või mille jaoks lihtsalt pole veel sündinud poeete, kes ta voorused ja vead üldistaksid ja igavikulistena raamatuisse vangistaksid. See aeg laotub iga päev meie ümber. Ja ometi on rühm inimesi, kes sedagi, just tänast, ajaloost alles hindamata elujärku kirjeldada katsuvad, möödakihutavat olevikku nimepidi püüavad nimetada — ajakirjanikud. Kui sageli ei õnnestu see neil! Olevikul on alati enam kui üks nimi, olevik on alati alles lõppemata. On's üldse sobivat silmapilku temast kõnelda? Ja kuidas kõnelda? Nagu iga töö, mille mõõduks on täpsus ja tõde, on seegi üks keerukamaid. Nagu igas keerukas varitseb viga siingi alati varjupiiris.

Ajaleht, raadiosaade valmigu iga päev või mis päev see muidu on! Järjest, ilma igasuguse väsimisloata. Ja kõnelgu i g a s t päevast, ka tänasest, mille kõik kaasa tegid, ja nüüd osalistena, kõige oma tülikalt täpsete mälestustega, aina üldistusjõulist otsivad. Ometi, mis on veel raskem! Kes on kunagi püüdnud usutavalt kirjeldada näiteks vihma või kõrvitsat, teab, kui palju on vaja pingutusi ja kui vähe see kõik lõpuks on kõrvitsa või vihma moodi. Kes on kunagi püüdnud kirjeldada sotsiaalset protsessi, teab, et sellega on veelgi raskem. Sest kõigepealt tuleb see suuta mõtestada ja enamasti ajal, kus nähtus ise on alles välja kujunemata.

Ometi on sadu ja sadu inimesi, kes seda iga päev teha püüavad; osa, kellele see on kutsetööks, ja osa, keda tabamatu tabamine lihtsalt veetleb; kes teo, tunde või teadmise sõnaks teisendamises näevad talle uue elu andmist, elule uue elu andmist, s. o. justkui olemise mitmekordistamist.

Nii üht kui teist sorti kirjutajailt on õnnestumine alati nõudnud rohket harjutamist ja suurt julgust. Suurt julgust nõuab mõtete paberilepanek üldse, paberile, kust nad sulle siis, alasti ja iseseisvad, imelikult otsa vaatavad nagu võõrastavad lapsed. Julgust nõuab isegi esimene käik väikesesse ülikooli ajalehe toimetusse, aga alati on neid julgeid leidunud, kõnelemata nendest, kes isegi luuletuse käest üle annavad. Ja miks ometi mitte, sest hoolimata rangest ja hellitatud lugejaskonnast, on see paik siiski see koduaiaäär, kus tuleb proovida kätt ja taipu enne väljumist suurele maanteele. Maanteele, mis omakorda jaguneb esinduslikeks haruteedeks viidatähistega «Looming», «Eesti Loodus», «Keel ja Kirjandus», «Horisont», «Edasi», «Noorus», «Sirp ja Vasar» ja mis kõik veel. Aga loomulik oleks iga diplomiomaniku vähemalt eriala-ajakirja väärivväljendumistase. Nii et veel üks kool ülikooli sees, peaaegu hobi, peaaegu kindlasti tarvilik. Tulge, kirjutage, oleme peahoone kolmandal korrusel, tuba 302.

Toimetus

Ukraina NSV delegatsiooni vastuvõtul Tartu ülikooli ees: kõneleb Ukraina NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja Pjotr Tronko. Saatjatena olid külalistega kaasas Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja Arnold Green, Eesti NSV kultuuriminister Juhan Jürna, üli-koolilinna parteikomitee II sekretär Viktor Zujev ning täitevkomitee esimehe asetäitja Laur Karu.

J. LAANE foto

Sõpruse ilmsikssünd

Selle suve suursündmusi meie vabariigis juhatasid sisse juunikuu viimasel nädalal asetleidnud Ukraina NSV kirjandus- ja kunstipäevad. Vennasrahva loomingust võis osa saada iga Eestimaa kodanik. Sõprade laul, sõna ja see, kuidas nad lõuendi kaudu maailma näevad, jõudis risti-põiki Tallinnast Põlvani, Pärnust Narvani.

Meenutagem kasvõi vokaal-instrumentaalasmablit «Mrija» ja «Smeritška» temperamentseid, hingestatud esinemisi.

Või Kiievi Riikliku Filharmoonia banduristide trio poolt kuulajate ette toodud ukraina rahvamuusikat, või pianist Mõkola Suki virtuoosset mängu.

Võimatu on nüüd tagantjärele kõik ära öelda, iseloomustada, üht või teist esitust põhjalikult analüüsida. Jääb faktiks, et toimunud kultuuripäevad panid taas ühe kopsaka kivi sõprusmüüri, mis seisab tugeval vundamendil.

Seda tõdeti ka arvukatel vastuvõttudel, kohtumistel, seda kinnitasid ka Ukraina Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja P. TRONKO sõnad: «Ukraina NSV kirjanduse- ja kunstipäevad on suur ühiskondlik-poliitiline ja kultuurisündmus, mis demonstreerib uue jõuga NLKP leninliku rahvuspoliitika triumfi, meie maa rahvaste vääramatut sõprust.»

Nende päevade kultuurisündmuste üheks keskuseks oli ka meie ülikool, täpsemalt aula. Siin esines viiulikontserdiga Ukraina NSV teeneline kunstnik Bogodar Kotorovitš ja klaveriõhtuga Mõkola Suk (samuti teeneline).

Ukraina kirjanike esindus oli aga vastuvõtul ülikooli rektori juures. Need olid riiklike preemiate laureaat M. Stelmahh, D. Pavlõtško, V. Brovtšenko. N. Sõngajevski, N. Oleinik, O. Kilimnik. Konkreetselt vaeti kultuurisuhete mitmeid tahke. Tutvuti ka ülikooli elu-oluga. Suure väärtusega oli meie külaliste poolt ülikooli raamatukogule tehtud kingitus: kahekümneköiteline ukraina ajalugu.

Ülikooli rektor prof. Arnold Koop võttis oma muljed kokku sõnaga «hämmastav». Ta lisas ühtlasi järgmist: «Meil on aegade jooksul välja kujunenud väga tihedad sidemed Ukraina Teaduste Akadeemiaga, uurimisinstituudiga, kõigi kõrgemate koolidega. Seekordsete kohtumiste tulemusena tekkisid koostööks üha avaramad perspektiivid».

Esimese kursuse üliõpilastele

toimub teisipäeval, 3. septembril algusega kell 19.15 aulas dots. H. Palametsa ettekanne «Ülikool ja üliõpilaskond läbi aegade».

Uued jälle majas

Toimetuse küsitlusele vastas TRÜ tänavuse vastuvõtukomisjoni vastutav sekretär, psühholoogiakandidaat Uno Siimann.

Kui palju soovijaid tänavu üldse vastu võeti ja palju toodi avaldusi?

Vastu võeti nagu plaan ette näeb — 1030 noort. Avaldusi oli poole rohkem — 2203. Mõlemad arvud on kõigi aegade suurimad, kuid eks see sõltu ju ka pidevalt suurenevast vastuvõtunormist.

Mitu inimest pretendeeris ühele kohale eksamite algul?

Konkurssi alustas 2,4 kandidaati ühele kohale.

Millised olid populaarsemad ja millised vähemsoositud osakonnad?

Vene õppekeelega raviosakonda oli eksamite algul konkurss 10:1. Konkurssi teravdas medalistide ja ettevalmistusosakonna lõpetanute hulk. Populaarsemad osakonnad olid muidu veel eesti ja inglise filoloogia, õigusteadus ja bioloogia. Kõige vähem saime avaldusi üldmatemaatika erialale. Eks siin mõju kaasa valikuvõimalus ENSV tehnikaõppeasutuste kasuks.

Kas tehti sisseastumiseksameid ka vabariiklikele kohtadele NSV Liidu teistes kõrgemates õppeasutustes?

Moskva Riiklikku Ülikooli — filosoofiat, žurnalistikat ja poliitökonoomiat õppima. Leningradi ja Moskva meditsiiniinstituutidesse sanitaaria erialale; bioloogia, kinematograafia, raamatukaubanduse ja kehakultuuri erialadele Leningradi ja Moskva kõrgematesse õppeasutustesse.

Kas võite nimetada mõnd eriti heade eelduste ja eksamitulemustega sisseastujat?

Kohila Keskkoolist tuli kuldmedaliga lõpetanud 16-aastane matemaatik Tarmo Soomere, Õigusteaduskonda astus silmapaistvate tulemustega Madis Kallion Võrust.

Milles ilmnes sisseastujate informeeritus või informeerimatus?

Informeerituse tase oli igati rahuldav. Üheaegselt vastuvõtukomisjoniga töötas 138. auditooriumis ülikooli oma kutsenõuandla. Selle tänavu esimest korda tegutseva informatsiooniteenistuse abi kasutas üle 1000 sisseastuja.

Pahandust tekitas dokumentide vormistamise tase. See on etteheide meie dokumentide vormistamise kultuurile, mitte sisseastujale, kes ka muidugi natuke kompetentsem olla võiks. Mõnelgi tuli paberite puuduliku vormistamise pärast mitu korda kodu vahet sõita, kulutada nappi eksamite-eelset aega, Oli neidki, kel sellepärast tänavu ülikooli astumata jäi.

Kas vastuvõtukomisjonil tuleb tegelda ka sisseastujate vanematega?

Jah, pisut rohkem kui vaja. Muidugi on loomulik, et muret tuntakse. ka et teisest linnast vaatama sõidetakse, kuidas lapsel läheb, ainult et mõned vanemad võtavad sisseastujalt igasuguse initsiatiivi.

Kuidas iseloomustaksite üldse tänavust sisseastujat?

On tulnud üldiselt püüdlikud ja tublid inimesed. Silma torkab ehk vaid mitteküllaldane psühholoogiline ettevalmistus. Osa väsis esimese kahe eksamiga juba ära hinded näiteks 5 ja 5; 3 ja 3. On tarvis osata jõudu jaotada terve sessiooni tarvis. See mulje sai kinnitust ka üliõpilaskandidaatidega vesteldes. Probleem on tõsine.

Pisut ebasoodsamas olukorras võrreldes tartlastega olid muidugi väljast tulnud. Esmakordselt töötas vastuvõtukomisjoni poolt moodustatud spetsiaalne komisjon elamistingimuste, toitlustamise ja õppetegevuse kontrollimiseks. Komisjon pani tähele head töömeeleolu ja distsipliini ühiselamuis.

Sellest hoolimata on aktuaalne küsimus vaimse tervise säilitamisest sisseastumisperioodil. Vastuvõtukomisjoni vastutaval sekretäril tuli paljusid inimesi trööstida ja ära kuulata. Nii palju pisaraid pole näinudki nagu selle ühe viimase kuu jooksul. Paratamatult läheb üle 1000 inimese tühjalt tagasi. Sekretariaadis võiks ehk olla mingi eriteenistus, kuhu võiks tulla murede ja probleemidega. Võib-olla sobiksid selleks paremini noored? Muidugi oli ka meeldivat nõutust. Tore oli selgitada medalistidele, kes esimese eksamiga õnnelikult valmis jõudnud, mis edasi saab.

ASTA PÕLDMÄE

TRÜ KAMMER-KOOR

Möödunud hooajal laulis TRÜ kammerkoor TRÜ aulas, Tallinnas Olevi saalis, Lätimaal Straupe lossis ja Sigulda uues kultuurimajas, võeti osa üliõpilaslaulupeost, toimusid huvitavad laululaagrid Otepääl ja Sangaste lossis.

Repertuaar on tänava endiselt kammerkoorilik: vana klassika, neegrispirituaalid, kaasaegne muusika.

Proovid toimuvad teisipäeval ja kolmapäeval kell 19 TRÜ peahoones. Esimene proov on 30. septembril kell 19 TRÜ aulas, siis alustame ka uute liikmete vastuvõtmist kõigisse häälerühmadesse, eriti on vaja madalaid basse, kõrgeid sopraneid ja tenoreid.

Kroonika

Algaval aastal on Matemaatikateaduskonna dekaaniks füüsika-matemaatikateaduste doktor professor Ülo Gori p. Lumiste. Sündinud 1929. aastal Vändras. 1952. aastal lõpetas TRÜ Matemaatika-Loodusteaduskonna matemaatikaosakonna. Samal aastal määrati ta ka geomeetria kateedri vanemõpetaja kohale. Aspirantuuris õppis Moskva M. V. Lomonossovi nim. Riikliku Ülikooli juures 1955—1957. Aasta hiljem saab Ü. Lumiste füüsika-matemaatikateaduste kandidaadiks, 1960. aastal geomeetria kateedri dotsendiks. 1963. aastast juhatab ta algebra ja geomeetria kateedrit, algul dotsendina, 1970. aastast professorina; 1969. aastast füüsika-matemaatikateaduste doktor.

Uuel õppeaastal juhatab Majandusteaduskonda dekaanina majandusteaduste kandidaat dotsent Heiki Pauli p. Müür. Sündinud on ta 1932. aastal Tallinnas. Samas lõpetas ka Polütehnilise Instituudi. 1955—1958 õppis vastne dekaan Moskva Plehhanovi nim. Rahvamajanduse Instituudi aspirantuuris, töötades ühtlasi 1956. aastast alates ka ülikooli juures õppejõuna. Kandidaadiväitekirja kaitses 1959. a. 1962. aastal määrati H. Müür raamatupidamise kateedri juhataja kohusetäitjaks, 1963. aastal valiti aga sama kateedri juhataja, dotsendi ametikohale.

1965—1968 töötas H. Müür Õigus-Majandusteaduskonna prodekaanina.

1971. aastal valiti ta majandusküberneetika ja statistika kateedri juhataja kohale.

1972. aastal esitas ta kaitsmisele doktoridissertatsiooni.

JURI LAANE fotod.

Gaudeamus igitur . . .

«Nii kui valguse allikas
seisab austud laulja
oma vendade keskeella . . .»
(K.-J. Peterson)

Millal ta siis algas? Algust võib arvata mitmeti. 1957. a. Tartu Tooméorus ühendati esmakordselt erinevate vabariikide üliõpilaste laulu- ja tantsuoskus.

Tänavuse aasta juulikuul toimus kauaoodatud pidu jällegi Tartus, Eesti laulupidude ja üliõpilaslaulupidude hällis. Osalisi ümmarguselt 5000, esindatud peaaegu kõik liiduvabariigid, lisaks veel kümned tuhanded pealtvaatajad.

Või oli algus juba möödunud sügisel, kui Eesti üliõpilaskooride esindus (ÜKE) hakkas korraliselt koos käima, et arutada eeloleva peo üksikasju? Ettevalmistusi jätkas laulupeokomisjon juba ministrite tasemel.

Pidu algas ka eel-, ühend- ja peaproovidega, osavõtjate meeleolu oli ülev Tartusse jõudmisest peale. Tantsuproovid — ka eesti koorilauljad pani Henn Tiivel «Tuljakut» tantsima, tema paneb vist karudki tantsima! Proovidele Tamme staadionil järgnesid meeleolukad jalgpallimatšid TPI ja TA meeskoori, Läti ja Eesti lauljate vahel. Dirigendid, ENSV teeneline kunstitegelane Kuno Areng ja Läti NSV teeneline kunstitegelane E. Račevskis olid jalgpallikohtunikena ületamatud. Tõeline pidu algas siiski 6. juulil. Laulupeokivi juures süütab päike laulutule, tunnistajateks kõigi osavõtvate kollektiivide esindajad. Tuli kantakse EPA peahooneni, saatjateks Tartu üliõpilaskoorid. Pidulikule miitingule järgneb osavõtjate värvi- ja lillerohke rongkäik. Kogu linn võtab osa peost, nagu alati. Lauluväljak kipub väikeseks jääma. Lauljad moodustavad laval kooride kaupa värvilise mosaiigi, «Oige ja vasembaga» tulevad murule tantsijad. Lauldakse ja tantsitakse kaua ja väsimatult, ilmataat on soodsalt meelestatud.

Laulud ei taha lõppeda 7. juulil. Esinevad ühendkoorid, Läti, Leedu ja Eesti koorid. Dirigendid vajuvad looka lille- ja pärjakoorma all. Ühendkoori juhtide seas on Leedu NSV rahvakunstnik K. Kaveckas, Läti NSV rahvakunstnik D. Gailis ja Eesti NSV teeneline kunstitegelane Richard Ritsing, üliõpilaslaulupeo mõtte algataja — tuntud dirigendid juba esimesest üliõpilaslaulupeost alates.

Eesti koore juhatavad Kuno Areng, Vaike Uibopuu, Ants Üleoja, Silvia Mellik, Alo Ritsing, Uno Taremaa. Veljo Tormis pühendas laulupeole «Küla kuuleb» (rahvaluule), Gustav Ernesaks laulu «Nii kui valguse allikas» (K.-J. Petersoni sõnad).

Ühendkooride laul ja minister Aare Purga tänusõnad dirigentidele, tantsujuhtidele ja osavõtjatele lõpetavad suure peo Tartu lauluväljakul. Laulutuld ei kustutatud, ta anti edasi. Järgmine — VII üliõpilaslaulupidu on 1978. a. Vilniuses toötavad leedulased.

Lahkuda on raske ja see ei juhtugi veel niipea. Sõprussidemete sõlmimine jätkub «Vanemuises», raudteeklubis, Tartu ettevõtete klubides.

Sõnad on jõuetud kirjeldamaks peo kogu meeleolu ja õnnestumist.

Mis on siis üliõpilaslaulupidu? Gustav Ernesaks arvab nii: «Eks inimelu kauneimaks ajaks ole üliõpilasaastad! Eks kaunimaks aastaajaks ole kevad, toominga ja kullerkupu õitseaeg! Eks kõige otsesemaks väljendusvahendiks ole inimhingele laul! Mis juhtub siis, kui need kolm kokku saavad?

Eks üliõpilaste laulupidu!»

T. PIIN

Prof. Voldemar Vaga 75

29. juunil tähistas Voldemar Vaga 75. sünnipäeva. Oma pikast eluteest on juubilar kaks kolmandikku seotud olnud Tartu ülikooliga. Siia tuli ta 1920. a. kunstiajalugu õppima ja 1923. a. alustas tööd abijõuna kunstiajaloo kabinetis. Lõpetanud 1926. a. õpingud mag. phil. kraadiga, töötas ta assistendina endises töökohas edasi. Erialaseks enesetäiendamiseks viibis V. Vaga 1928.—1929. a. Pariisis ja tutvus järgnevail aastail Lääne-Euroopa ja Nõukogude Liidu kunstivaradega.

1944. a. hakkas V. Vaga TRÜ-s kunstiajaloo kateedrit juhatama, algul dotsendina, 1946. a. professorina. Pärast kateedri likvideerimist 1951. a. jätkas prof. V. Vaga kunstiajaloo õpetamist NSV Liidu ajaloo kateedris. 1969. a. siirdus prof. V. Vaga pensionile, kuid mittekoosseisulise õppejõuna täidab praegugi mitmesuguseid ülesandeid.

Enamik sõjajärgse perioodi kunstiajaloolasi on tema õpilased. Ainsa kunstiajaloo õppejõuna on prof. V. Vagal tulnud lugeda Lääne-Euroopa, vene ja eesti kunsti üld- ja erikursusi — tohutult lai ainehaare, milleks teistes kõrgemates õppeasutustes tavaliselt rakendatakse mitu spetsialisti. Tänu oma suurele eruditsioonile ja paljudele reisidele suutis prof. V. Vaga üksinda anda ülevaate kogu kujutava kunsti ja arhitektuuri arenguloost. Tema loengud olid sisukad ja huvitavad. Eriti paeluvaks muutus aine siis, kui lektor jõudis suvepraktikal oma meelisaladele — Tallinna keskaegse või Leningradi klassitsistliku ehituskunsti valda. Prof. V. Vaga suutis panna oma õpilasi eriala armastama, kaasa anda uurimistahte ja teadmistejanu. Õige paljud prof. V. Vaga kasvandikud on oma edasise tööviljа dissertatsioonina toonud lugupeetud õpetaja hinnata, sest ainukese kunstiteaduse doktorina Eestis on prof. V. Vaga TRÜ-s sel alal kandidaadikraadi taotlejale esimeseks oponendiks.

V. Vaga on jaganud teadmisi meie kunstnike vanemale generatsioonile: lektorina 1926.—1940. a. Kõrgemas Kunstikoolis «Pallas» ja 1947.—1950. a. Tartu Riiklikus Kunstiinstituudis kunstiajaloo kateedri juhatajana. 1947.—1950. a. töötas prof. V. Vaga ENSV Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituudi kunstide ajaloo sektori juhatajana.

Pedagoogilise ja administratiivse koormuse kõrval on prof. V. Vaga pidevalt teinud teaduslikku uurimistööd. Tema teeneks on esimene katse anda süstemaatiline käsitlus eesti kunsti arengust raamatus «Eesti kunst» (1940), mis pole oma väärtust minetanud tänapäevalgi. Prof. V. Vaga koostas esimesena eestikeelse ülevaate maailma kunstist «Üldise kunstiajaloo» (1937) näol. Enim on aga prof. V. Vaga paelunud eesti keskaegne arhitektuur ja sakraal- ning profaanehitustega seotud probleemid selles. Doktoridissertatsioon «Eesti keskaegne arhitektuur» valmis 1964. a. Suur osa keskaegsest ehituskunstist teoses «Eesti arhitektuur» (1965) pärineb prof. V. Vaga sulest. 1967. a. sai see mahukas ja põhjalik koguteos Eesti NSV preemia. Pikaajalise uurimistöö viljana ilmus trükist raamat «Kunst Tartus XIX sajandil», mis vääris ENSV Kunstnike Liidu kunstiteaduse ja kriitika aastapreemia kui 1972. a. ulatuslikem ja sisuliselt kaalukaim uurimus eesti kunstipärandist. Praegu on trükki andmisel ülevaade Tallinna kunstielust samal perioodil.

Töökale, nõudlikule ja sõbralikule õpetajale soovivad jätkuvat energiat, jõudu ja tervist

tema õpilased.

Lugupeetud kunstiteaduste doktor professor Voldemar Vaga

Enam kui pool sajandit ühendavad Teid loovad teaduslik-pedagoogilised sidemed *alma mater Tartuensis*'ega. 1944. a. sõjasügisel olite Teie üks esimesi, kes asus korraldama nõukogulikku õppetööd Tartu Riiklikus Ülikoolis. Teie käe all on kujunenud Nõukogude Eesti peaaegu kogu sõjajärgse perioodi kunstiajaloolaste põlvkond. Teie tööd ülikoolis jätkavad praegu Teie õpilased. Teie loomingulised sidemed ülikooliga pole katkenud tänase päevani. Meile kõigile on eeskujuks Teie sihikindel töökus ja tasakaalukus, laialdane eruditsioon ning sügav kiindumus kujutavasse kunstisse.

Tööpunalipu ordeniga Tartu Riiklik Ülikool õnnitleb Teid Teie 75. juubeli puhul ja soovib tugevat tervist ning raugematut indu Teie elutöö jätkamisel. TRÜ rektor

Juubilar — dots. Selma Laanes

Särasilmi, südamliku, veidi kelmika naeratusega, täis nooruslikku jõudu ja energiat, võttis ta vastu oma õpilaste, kolleegide ning sõprade õnnitlusi. Näis, et kunagi keegi naljahammas on teinud ebaõige sissekande vanuseraamatusse. Või tegi hoopis ajaratas nii mõnegi aastatiiru liiga kiiresti? Ja siiski . . .

Juubilar sündis 16. augustil 1914. aastal Hageris. 1933. aastal lõpetas ta kiitusega Tallinna Linna Tütarlaste Kommertsgümnaasiumi ning sellest ajast on tema elutee põhiliselt kulgenud meie ülikooli seinte vahel.

Lõpetanud 1940. aasta kevadel *cum laude* Arstiteaduskonna, asus Selma Laanes tööle Leevi jaoskonnaarstina. Kuid juba samal sügisel näeme teda töötamas prof. K. Schlossmanni juhendamisel stipendiaadina ülikooli mikrobioloogia kateedris, mis on jäänud juubilari teiseks koduks kuni käesoleva ajani. Assistent, vanemõpetaja, dotsent — selline on S. Laanese teenistuskäik. Kui palju mahub aga nendesse tuntud õppejõu ja teadlase pikkadesse tööaastatesse!

Alles mõned päevad tagasi tähistati Tartu linna vabastamise 30. aastapäeva. Juubilari eestvedamisel taastati sõja ajal rüüstatud mikrobioloogia kateedri laboratoorium, organiseeriti linna raviasutuste bakterioloogia-alane teenindamine. Selle eest autasustati S. Laanest medaliga «Vapra töö eest Suures Isamaasõjas aastail 1941—1945».

Põhiline osa meie vabariigi arstidest, kes on lõpetanud Tartu Riikliku Ülikooli pärast Suurt Isamaasõda, on omandanud mikrobioloogia-alaseid teadmisi S. Laanese nõudliku käe all. Pidas ta ju oma esimesed loengud mikrobioloogias juba ligi 30 aastat tagasi. Ka on juubilar mitme eestikeelse õppevahendi kaasautoriks.

Teaduslikus uurimistöös on S. Laanes käsitlenud eeskätt inimese mikrofloora ja tuberkuloosi mikrobioloogilise diagnoosimise küsimusi. 1951. aastal kaitses ta kandidaadiväitekirja teemal «Imikute ja väikelaste soole mikrofloora nakkusliku kõhulahtisuse puhul». Viimastel aastatel on juubilar saanud väärtuslikke andmeid laktobatsillide erinevate liikide ravimitundlikkusest, andmeid, mis pakuvad nii teoreetilist kui ka praktilist huvi.

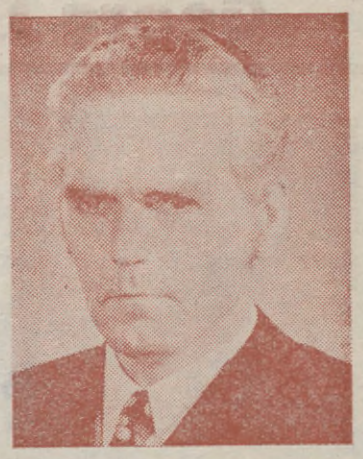
S. Laanese juhendamisel on valminud 2 kandidaadidissertatsiooni. Tema kogenud kriitiline silm ja laialdased teadmised on aga aidanud anda lõplikku lihvi peaaegu kõikidele pärast sõda Tartust kaitstud väitekirjadele meditsiinilise mikrobioloogia alal.

Õppe- ja teadusliku töö kõrval tegeleb juubilar pidevalt praktilise kliinilise bakteriloogiaga, juhtides 1946. aastast alates Vabariikliku Tartu Kliinilise Haigla mikrobioloogia laboratooriumi.

Juubilar on aktiivne ühiskonnategelane: TRÜ ametiühingukomitee õppe- ja teadusliku töö komisjoni esimees, Arstiteaduskonna õppemetoodilise komisjoni esimees, kursusehooldaja, I. I. Metšnikovi nim. Epidemioloogide, Mikrobioloogide, Infektsionistide ja Hügienistide Eesti Vabariikliku Teadusliku Seltsi Tartu osakonna juhatuse esimees. 1973. aastal lõpetas ta teist korda Marksismi-Leninismi Õhtuülikooli.

60. sünnipäeva puhul soovime dotsent Selma Laanesele veel kord tugevat tervist ja jätkuvat tööindu paljudeks aastateks.

AKIVO LENZNER

Dots. Olaf Prinits — 50-aastane

3. septembril saab 50-aastaseks TRÜ matemaatika õpetamise metoodika kateedri juhataja dots. O. Prinits.

Juubilar sündis Türi linnas metsapraakeri pojana. Keskhariduse omandas Türi keskkoolis ja Tallinna Õpetajate Seminaris. Aastail 1944—1947 töötas matemaatika õpetajana Padise mittetäielikus keskkoolis ja Tallinna II keskkoolis. Pärast matemaatikaalaseid õpinguid TRÜ-s aastatel 1947—1952 asus O. Prinits tööle TRÜ teoreetilise mehhaanika kateedrisse. Aastal 1965 luuakse tema initsiatiivil matemaatika õpetamise metoodika kateedermille juhatajaks ta on tänapäevani.

Juba ülikoolipäevil ilmutas O. Prinits elavat huvi matemaatika õpetamise metoodika vastu. Eriti on teda paelunud probleem, kuidas kõrgema matemaatika elemente käsitleda keskkoolis. Sellelt alalt kaitses ta ka 1959. a. kandidaadiväitekirja. Dotsendi kutse anti Õ. Prinitsale 1962. aastal. Ta on edukalt juhendanud mitmeid aspirante matemaatika õpetamise erialal.

Juubilar on lugenud kõrgema matemaatika, tõenäosusteooria ja matemaatika metoodika kursusi, juhendanud pedagoogilist praktikat ja diplomitöid. Ta on üliõpilaste hulgas hinnatud lektor, kelle loengud paistavad silma täpsuse, selguse ja hea esitusviisi poolest.

Palju aega on juubilar pühendanud meie vabariigi koolide abistamisele. Alates 1952. aastast on ta olnud ENSV koolinoorte täppisteaduste olümpiaadide organiseerija. Tema algatusel avati 1961. a. Tartu I keskkooli juures esimene matemaatikaklass. Suurt tähelepanu on ta pööranud keskkooli matemaatikakursuse sisu uuendamisele. Tema eestvõttel on koostatud mitmeid programme ja katseõpikuid 9.—11. klassile. Ta on olnud enamiku meie keskkooli vanemate klasside matemaatikaõpikute üks autoreid.

Dots. O. Prinits on täitnud edukalt ulatuslikke ühiskondlikke ülesandeid: Haridusministeeriumi matemaatikakomisjoni esimees, teaduskonna ametiühingu büroo liige, ÜTÜ metoodikaringi juhendaja, ENSV Loodusuurijate Seltsi täppisteaduste sektsiooni juhatuse liige. Juba üliõpilaspõlves võttis ta aktiivselt osa ülikooli meeskoori tööst. Praegugi on ta Tartu üliõpilasmeeskoori solist, kelle kunstiküpset esinemist oleme saanud nautida mitmetel kontsertidel. Regulaarselt osaleb O. Prinits ka U. Sahva võimlemisrühma töös: vaatamata oma viiele aastakümnele on ta üks aktiivsemaid väravakütte nii väravkui ka jalgpallis.

Dots. O. Prinitsa teaduslik-pedagoogilist ning ühiskondlikku tööd on autasustatud ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi ja Tartu linna TSN TK ja EKP Tartu LK aukirjadega. Aastast 1963 kannab ta rinnamärki «Haridustöö eesrindlane».

Dots. O. Prinitsa kolleegid ja rohkearvulised õpilased õnnitlevad teda juubeli puhul ning soovivad talle jätkuvat jõudu ja edu ka tulevikuks.

Õnnitlejate nimel Ü. LEPIK

NB!

ELKNÜ TRÜ KOMITEE LIIKMED, SEKTORITE JUHATAJAD, TEADUSKONDADE SEKRETÄRID.

teisipäeval, 3. septembril kell 18 saame taas kokku ELKNÜ TRÜ komitees. Toimub meie esimene 1974/75. õppeaasta istung.

Georg Kingisepp

19. augustil lahkus meie hulgast ülikooli farmakoloogiaprofessor, meditsiinidoktor, kauaaegne farmakoloogia kateedri juhataja, Eesti Farmakoloogia Seltsi esimees Georg Kingisepp.

Georg Kingisepp sündis 30. mail 1898. aastal Viljandimaal Kabala vallas talupoja perekonnas. Pärast Heidelbergi Ülikooli Arstiteaduskonna lõpetamist 1927. a. asus ta 1930. aastal tööle Tartu Ülikooli farmakoloogia kateedri assistendina. Alates 1938. aastast kuni 1972. a. oli ta professor-kateedrijuhataja. Viimased kaks aastat töötas ta professor-konsultandina.

Ta koostas kaks originaalset farmakoloogia õpikut (1948, 1963), tehes hindamatu töö eestikeelse erialase terminoloogia arendamisel. Oma loengutel käsitles G. Kingisepp ainet elavalt, mitmekülgselt ja suure armastusega farmakoloogia vastu.

Professor G. Kingisepale olid iseloomulikud täpsus, kohusetundlikkus, tagasihoidlikkus, sõbralikkus ja abivalmidus suhtlemisel kolleegide ja üliõpilastega.

Georg Kingisepp oli andekas teadlane, arst-farmakoloog. Tema sulest ilmus 60 teaduslikku tööd.

Helge mälestus suurepärasest inimesest, teadlasest ja pedagoogist jääb kauaks nende südamesse, kes teda tundsid ja temaga koos töötasid.

EESTI NSV KÕRGEMA JA KESKERIHARIDUSE MINISTEERIUM
EESTI NSV TERVISHOIUMINISTEERIUM
TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Vootele Meipalu

2. augustil tabas Tartu Riiklikku Ülikooli raske kaotus — oma parimas elu- ja loomeeas tööülesannete täitmisel suri Arstiteaduskonna teadusala prodekaan, sünnitusabi ja günekoloogia kateedri juhataja professor meditsiinidoktor Vootele Meipalu.

Professor V. Meipalu sündis 25. veebruaril 1928. a. Kundas töölisperekonnas. Rakvere Keskkooli lõpetas ta 1946. a. kuldmedaliga. Pärast TRÜ Arstiteaduskonna lõpetamist 1952. a. suunati ta tööle sünnitusabi ja günekoloogia kateedrisse. Nimetatud ametikohal töötas V. Meipalu 1970. aastani, kuni valiti sama kateedri professori kohale. 1971. aastast alates töötas prof V. Meipalu sünnitusabi ja günekoloogia kateedri juhatajana kuni surmani. Arstiteaduskonna prodekaani vastutusrikkale ametikohale määrati prof. V. Meipalu 1973. aastal.

Üliõpilasaastail võttis V. Meipalu aktiivselt osa üliõpilaste teadusliku ühingu tööst. Samaaegselt töötas arsti kohuseid täites onkoloog-günekloogina Tartu Onkoloogia Dispanseris. 1965.—1967. juhtis ta kateedri juures töötavat üliõpilaste teaduslikku ringi. Loominguliselt aktiivseimaks ja resultatiivsemaiks osutusid aastad pärast doktoritöö valmimist, mil üliõpilaste sünnitusabi ja günekoloogia ring oli prof. V. Meipalu otsesel eestvedamisel jõudnud ülikooli parimate hulka. Viimase perioodi tunnistajaks on rekordiline arv üliõpilaste auhinnatöid — möödunud õppeaastal üle kolmekümne. Üliõpilastööd on edukalt võistelnud ka üleliidulisel areenil.

Üliõpilaspõlves V. Meipalusse sattunud teadusepisik leidis ees soodsa pinna. Koormuserohke pedagoogi ja arst-akušöör-günekoloogi ning ühiskondliku töö kõrval valmisid põhjapanevad teaduslikud uurimistööd, mis leidsid avaldamist kandidaaditööna 1964. a. ja doktoritööna 1969. a. Viimase kiire sünd üllatas kõiki. Trükistena on prof. V. Meipalu sulest ilmunud üle 70 teadusliku artikli. Lõpuleviidud unikaalsed teaduslikud uurimused ootasid aga avaldamisjärjekorda ja rohke faktiline materjal süstematiseerimist ning läbitöötamist.

Foto 2. augustist 1974. a.

Prof. V. Meipalu loengud olid kaasaegsed ja sisutihedad. Prof. V. Meipalu oli ka lektorina jäljendamatu, mis kajastub hästi üliõpilaste lugupidamises.

Prof. V. Meipalu saavutas kasvatustöös märkimisväärseid tulemusi ja seda eeskätt oma usaldatavuse, meeldiva natuuri, korrektsuse ja loomuliku nõudlikkusega. Paljudele noortele andekatele kolleegidele aga jõudis ta sisendada usku, jõudu ja tahtmist raske teadlasetee valimiseks.

Organisaatorina on V. Meipalul hindamatuid teeneid Tartu Kliinilise Sünnitusmaja rekonstrueerimisel.

Ühiskondlikest ülesannetest on V. Meipalu alati kandnud eriti töömahukaid: küll ENSV Tervishoiuministeeriumi Teadusliku Nõukogu liikmena, küll Nõukogude Liidu kõrgema atestatsioonikomisjoni konsultandina. Arstiteaduskonna vastuvõtukomisjoni esimehe kohustuste tõttu jäi puhkus sel suvel puhkamata.

Tartu Riiklik Ülikool on kaotanud suurepärase inimese, võimeka teadlase, väsimatu töömehe ja kõrge kvalifikatsiooniga pedagoogi.

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL
TRÜ ARSTITEADUSKOND

TRÜ Akadeemiline Naiskoor

2. septembril kell 18 TRÜ alustab aulas oma 30. tegevusaastat TRÜ naiskoor, kus lauljaid on kõigist teaduskondadest. Kõrgele eale vaatamata on tegemist väga noorusliku ja elurõõmsa kooriga, kelle liikmeks olemine toob meeldivat vaheldust õpingutele ülikoolis. Kõik lauluhuvilised on oodatud! Uusi liikmeid võetakse vastu septembrikuu jooksul, alates esimesest proovist **— esmaspäeviti ja neljapäeviti kell 18 TRÜ peahoones.**

Eesti üliõpilaste üheteistkümnes malevasuvi on ennast ammendanud. Kunagistest eksootilistest Kasahstani-sõitudest ja minirühmadest Saaremaal on tänaseks kasvanud võimas ehitusfirma, kelle suvine töömaht võrdub tubli ehituskolonni aastase plaaniga.

See, mis kümmekond aastat tagasi oli veel üksikute entusiasm, pooleldi seiklushimu, pooleldi iseolemisetahe, on nüüd täienenud organisatsioonilise tugevusega, kindla ideelis-poliitilise suunitlusega ja perspektiivikusega. Need ja mitmed teised momendid, mis maleva arengus on juurde tulnud, annavad põhjust rääkida EÜE tegevusest kui kõrgemate koolide kolmandast semestrist. Küsimusega «Kuidas võiks seda tänavu hinnata?» pöördusime mõni päev tagasi maleva komandöri TRÜ vilistlase D. Visnapuu poole.

«Lõppev suvi oli malevlastele äärmiselt raske. Polnud päeva, kus vihm töörütmi poleks seganud. Ometi suudeti nendeski tingimustes teotahtelisteks ja optimistlikeks jääda. Oli mitmeid suuri ettevõtmisi, näiteks agitbrigaadid, kes käesoleval suvel tegutsesid esmakordselt.

Et vaatamata rasketele ilmastikuoludele plaanid siiski täidetakse, võib julgelt öelda, et malevlased ise on tublimaks läinud. Edu võib muidugi suures osas kanda ka ehitusorganisatsioonide asjaliku suhtumise arvele. Nii näiteks on neist paljud hakanud huvi tundma malevas toimuva rühmadevahelise sotsialistliku võistluse vastu. On veel üks huvitav traditsioon: rühm töötab ühel objektil paaril suvel, kusjuures rühma koosseiski on põhiliselt sama. Nii oli see tänavu Missos.

EÜE FINIŠIS

TRÜ füüsikaüliõpilase Jaak Aaviksoo poolt juhitav rühm ehitas veisefarmi teist aastat.

Möödunud suvel hakati nulltsüklist pihta, tänavu jätkati samas juba põrandavalamisega.

Need poisid-tüdrukud võivad nimetada seda lauta läbi ja lõhki oma objektiks. Sellest, et ehitusel oldi algusest peale ja et see ka lõpule viiakse, tuleneb vastutus kvaliteedi pärast. Lisaks tuleb muidugi rahuldus kätetööst, ehitusest, mille juures on oldud sünnist käikulaskmiseni.

Malevlastele selliste tööobjektide andmine, kus rühm töötab algusest lõpuni, peakski saama traditsiooniks.

Tänavune suvi näitas ka seda, et üliõpilastele võib usaldada viimistlustöid. Väga suures mahus tehti neid Põlva piirkonna objektidel.

Sotsialistlik võistlus on pingeline olnud. Suve erijooneks võib lugeda, et puudub absoluutse liidri positsioon. Esikoha pärast rebivad Pärnu, Põlva, Rakvere ja Harju. Pole ka kindlat viimast. Sama olukord valitseb rühmades. Selline tugev konkurents ja üliõpilaste muutunud töössesuhtumine laseb lubada, et malevasuve lõppedes raporteerime viie miljoni rubla ületamisest plaanilise 4,8 asemel.

Möödunud suvi näitas, et maleva komplekteerimise süsteem vajab edasiarendamist, kõrgemate koolide osa tuleb veelgi suurendada. Rühmi organiseeriti juba varakult. Paljud neist said kokku ja tutvusid enne tööperioodi algust.

Õigustab end ka rühmade juurde kuraatorite kinnistamine. Selle läbi on kasvanud õppejõudude huvi maleva probleemide vastu. Kolmas semester ei ole nüüd ainult üliõpilaste endi asi, vaid ka õppejõudude asi. On isegi kuraatoreid, kes ühendasid oma puhkuse tööga rühmas.

Palju abistasid malevlased baasmajandeid. Planeeritud kahe laupäevaku asemel viidi läbi kolm kuni viis. Mõnedes rühmades peeti täiesti loomulikuks, et pärast tööd abistati majandeid ka heina kokkupanemisel või äraveol.

Kõik ülalnimetatu tähistabki positiivset nihet, mida arvudes mõõta on raske, kuid milleta poleks EÜE sisulist arengut.»

Nii pajatas komandör. Et jutt sai ülikoolilehe tarvis räägitud, siis lisas ta ühtlasi kiidusõnu Gagarini rühma juhtkonna aadressil (komandör Jüri Annist, komissar Vladimir Iljaševitš — mõlemad TRÜ-st), kelle läbi nii ülikool kui ka kogu EÜE on rohkesti tunnustust võitnud. Juba nüüd märkis ta ka seda, et järgmise, 1975. a. malevasuve organiseerimisel peaks ülikooli aktiivi osa suurem ja ettevalmistava sektori tegevus aktiivsem olema. Tänavu oli selles veel nii mõndagi vajaka.

Komandöri jutt ei ole muidugi veel ainumäärav. Maleva aktiivi kuulub ülikoolist palju üliõpilasi, kelle arvamusi, muljeid, mõtteid EÜE tegevusest ja edaspidisest saatusest meeleldi teada tahaks. See oleks ka loomulik, sest selle malevasuve lõpp tähendab siinsamas ka uue loomise algust.

R. VEIDEMANN

Parimad matemaatikatundjad

Kõrgemate koolide kolmevoorulise olümpiaadi «Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress» matemaatikakonkursist on toimunud kaks vooru: kõrgemate koolide sisene ja vabariiklik voor. Vabariiklikus voorus võisteldi kahes rühmas — matemaatika üldainena ja matemaatika eriainena. Iga kõrgem kool võis esineda ühe viieliikmelise võistkonnaga kummaski rühmas. Esimeses rühmas olid parimad H. Rohtla (TPI), T. Purre (TPI), T. Arulaane (TPI), J. Pruulmann (TRÜ) ja G. Leibengrub (TPI); teises rühmas — P. Normak (TRÜ), J. Lippus (TRÜ), V. Altleis (TRÜ), J. Pelt (TRÜ) ja J. Kangro (TPedI). Võistkondlikult tuli esimeses rühmas esimeseks TPI, edestades TRÜ-d, kolmandaks jäi aga EPA, neljas ja viies koht läksid jagamisele TPedI ja ERKI vahel. Teises rühmas võistles kaks võistkonda: esimeseks tuli TRÜ, edestades suurelt TPedI-d.

Parimatest matemaatikatundjatest moodustatakse viieliikmeline võistkond esindamaks vabariiki sügisel üleliidulises voorus Moskva Riiklikus Ülikoolis.

A. PARRING

Õnnitlusi

Oma käskkirjas tervitab ja õnnitleb TRÜ rektor ülikooli töötajaid, kes möödunud kahe kuu vältel on tähistanud oma juubelisünnipäeva.

75. sünnipäeva puhul: koristaja Alma **Kaiot**.

70. sünnipäeva puhul:

valvur Peeter **Sarinit**, majahoidja Selma **Kõrvelit**, koristaja Marie **Avarlaidi**, vanemtöödejuhataja jaoskonna abitöölist Valter **Sallat**, koristaja Pauline **Juudast**.

60. sünnipäeva puhul:

valvur Meeta **Juurikat**, majahoidja Aliide **Jakobsoni**, farmaatsia kateedri dotsenti Boris **Luike**, vene keele kateedri vanemõpetajat, pensionäri Maria **Bežanitskajat**, Arstiteaduskonna mikrobioloogia kateedri dotsenti Selma **Laanest**, patoloogilise anatoomia ja kohtuarstiteaduse kateedri dotsenti Eugen **Murašević**.

50. sünnipäeva puhul:

anatoomia ja histoloogia kateedri dotsenti Ela **Leppa**, eksperimentaalfüüsika kateedri dotsenti Leon **Tuvikest**, Teadusliku Uurimistöö Sektori vaneminseneri Lilie **Punga**, II osakonna vaneminspektorit Niina **Lopatinat**, koristaja Aino **Kangrot**, kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise kateedri assistenti Aino **Kostinit**, koristaja Olga **Gavrilenkovat**, transporditöölist Miralda **Hristenkot**, spordibaasi meistrit Leonhard **Toome**, trükitöölist Maimu **Ilusat**, koristaja Asta **Mätikut**, farmakoloogia kateedri vanemlaboranti Silvia **Jürissoni** ja Arvutuskeskuse vanemlabornati Maie **Sinijärve**.

Kunstihuvilised

Sirje Paris. 1974. a.
«Krookused». Värviline linool.

Juba 18. aastat võtab kunstikabinet vastu uusi üliõpilasi, olgugi et kunstiõpetuse traditsioonid meie ülikoolis on juba 171 aastat vanad — asutati ju siis taasavatud Tartu ülikooli juurde joonistuskool, esimene kunstiõppeasutus Eestis.

Kunstikabinetis õpitakse joonistamist, akvarellmaali, graafilisi tehnikaid, plakatkirja jm. Programm võetakse läbi 3—4 aasta jooksul. Täieliku kursuse omandanud saavad ühiskondliku kunstnik-dekoraatori eriala tunnistuse. Käiakse õppesõitudel looduslikult kaunites paikades ning tutvumas Moskva ja Leningradi kunstimuuseumiga. Igal kevadel korraldatakse kunstikabineti üliõpilaste õppe- ja iseseisvate tööde näitus.

Tähelepanuks edasijõudnuile!

14.—15. sept. k. a. sõidame joonistama ja maalima Lahemaa rahvusparki. Teel külastatakse ka Kõrvemaa maastikukaitseala ja rajatavat Põhja-Tammsaare talumuuseumi. Kultuuri- ja looduslooalaseks juhendajaks on Jaan Eilart. Kaasa võtta passid.

Vastuvõtt tööpäevadel Tiigi 78 tuba 203 kella 9—11 ja 14—16-ni.

Kohtumiseni!

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЦКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Ins Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 4431. MB-06477.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 23 Reedel, 6. septembril 1974. a. XXVI aastakäik

M. RUMMI foto

Nemad võtsid osa Tartu vabastamislahingutest 30 aastat tagasi. Vasakult esimene sõjaväelane on kindralleitnant Ivan Nikitinski, kes rinde operatiivosakonna ülemana juhtis vahetult operatsioone meie kodulinna vabastamisel.

Veteranid meenutasid huvitavaid detaile võitlustest Tartu pärast. Enne pealetungi algust tutvustasid poliittöötajad punaväelastele linna ja ülikooli ajalugu, pannes südamele säilitada lahingute käigus võimalikult siinseid suuri kultuuriväärtusi, eelkõige ülikooli hooneid ja varandusi. 146. Ostrovi-nimeline laskurdiviis, mida juhtis kindralmajor Sergei Karapetjan, eraldas Toomemäe ja peahoone võimalikult kiireks vabastamiseks automaaturite roodust koosneva löögirühma. Nimetatud diviis formeeriti 1942. a. talvel Kaasanis. Tema ohvitseride hulgas oli arvukalt Kaasani Riikliku Ülikooli õppejõude ning aspirante, kellele Tartu sõsarkooli saatus oli eriti südamelähedane.

Veel viimaseid päevi on Vanemuise tänaval Kunstnike Majas avatud Juri Tsiševski rindejoonistuste näitus, kus eksponeeritakse Tartu vabastamisel tehtud jooniseid. Ärge jätke seda huvitavat väljapanekut külastamast! Näitus on avatud 9. septembrini.

Ülikooli Raamatukogu ootab taas lugejaid

TRÜ Teadusliku Raamatukogu peahoone Toomel suleti avariiolukorra tõttu külastajaile ja töötajaile ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi korraldusel. Spetsialistide komisjon tegi mitmeid ettepanekuid olukorra parandamiseks, konstateerides, et raamatukogu hoonet võib ajutiselt ekspluateerida raamatuhoidlana vaid teatud tingimuste täitmisel. Hoone puitvahelagedega tiib (seal asusid kataloogid, laenutus- ja lugemissaalid) on konstruktsioonide märgatavalt halvenenud seisundi tõttu varisemisohus. Neid ruume lubati äärmise vajaduse korral kasutada vaid raamatute hoidlana. Külastajate ruumid tulid üle viia raudbetoonvahelagedega osasse. Töötajate arv, kes võivad viibida avariiohtlikus osas, limiteeriti rangelt — 2—3 inimest ühes ruumis, sest inimeste liikumine võib luua lubatust suuremaid koormuse kontsentratsioone.

Lähtudes neist tingimustest tehti raamatukogu hoones kevadel-suvel ulatuslikke remonttöid ja paigutati ümber palju raamatuid, suur osa neist viidi üle Tiigi tänava hoidlasse. Raamatute kojulaenutamise osakond (tuba nr. 104) ehitati ümber endisest desinfektsiooniruumist esimesel korrusel. Lugejate kataloogid paigutati samuti esimesele korrusele (toad 105 ja 106). Perioodikat saab lugeda teisel korrusel (toad 111, 112), kus varem asus käsikirjade ja haruldaste raamatute osakond. Üldlugemisruum asub kolmandal korrusel, endise lugemissaali vastas. ENSV kõrgema ja keskerihariduse ministri loal on raamatukogu taas lugejatele avatud 1. septembrist sel aastal.

Kõik teenindamisajad on endised. Lugemisruumid on avatud tööpäevadel 8—22, laupäeval 8—20, pühapäeval 10—17. Kojulaenutus töötab vastavalt 10—20, 10—14, pühapäeval suletud. Käsikirjade osakond asub Vanemuise tänav 33, avatud 8—19, laupäeval 8—17. Ekskursioone Toomel enam ei juhendata, sest näituseruumid on külastajaile suletud.

Raamatukogu fondid paiknevad järgmiselt: Toomemäel eestikeelne ja nõukogude kirjandus, *Estica* fond, osa vanemat kirjandust, perioodikat ja Tartus kaitstud dissertatsioonid; V. Kingissepa 15a õppekirjanduse lugemissaali fond, dissertatsioonid, autoreferaadid; Tiigi 78 — õppekirjanduse kojulaenutuse fond, välismaal ilmunud uuem kirjandus ja osa perioodikat; Vanemuise t. 33 suur osa vanemat vene- ja võõrkeelset kirjandust; Sõbra t. 18a reservvahetusfond. Kõik kataloogid, välja arvatud õppekirjanduse kataloog, asuvad Toomel. Seetõttu palume kõiki lugejaid oma soovide ja küsimustega pöörduda endiselt eelkõige Toome peahoonesse. Soovi korral tuuakse kirjandus filiaalidest kasutamiseks Toomele. Samas töötavad ka bibliograafiaosakond, informatsiooniosakond, metoodikaosakond ning raamatukogu direktsioon ja kantselei. Komplekteerimise ja kataloogimise osakonnad asuvad Tiigi t. 78.

Ootame lugejaid, arvestame teie soove ja ettepanekuid töö paremaks korraldamiseks raamatukogule veel esialgu uutes ja harjumatutes tingimustes.

L. PEEP,
TRÜ Teadusliku Raamatukogu direktor

Korduv ja Kordumatu

on õppeaasta avaaktus ülikooli aulas. Kordumatu, sest aktusest osasaajad on enamjagu uued haridusjanulised (tahaks loota!) noored, et soovid, püüdlused ja tunded on just neile omased, korduv aga selles mõttes, et ikka loetakse tavakohased kõned, surutakse paremail sisseastujail kätt, soovitakse kõigile kordaminekuid, tuntakse paljunäinud aula seinte vahel koos rõõmu mürtsuvast orkestrist, puhanud nägudest, taaskohtumistest ja uue aasta algusest.

Jäädvustagem must-valgelgi need hetked, millega algas 1974/75. õppeaasta Tartu ülikoolis.

2. september.

Kell on kümme ja viis minutit Rõdul lahvatavad marsihelid. Ustel uudistajate summ. Keegi avastab oma sõbra sadade saalisolijate seast. Veel teinegi. Viiped. Minu läheduses vadistavad Majandusteaduskonna tüdrukud möödunud suvest. Üksteise võidu, põnevil.

Presiidiumi astuvad rektor, prorektorid, dekaanid, partei- ja ühiskondlike organisatsioonide esindajad.

Orkester vakatab. Vaibub kõnekõmin.

Rektor professor **Arnold Koop** avab aktuse:

«Kõrgema kooli elus on peale üldrahvalike pühade suure tähtsusega kaks sündmust, mida tähistatakse märkimisväärse pidulikkusega: kevadsuvised lõpuaktused ja esimese tööpäeva aktus septembri algul.

50 miljonit last asuvad 1. septembril meie maal koolipinkidesse. Nende väikeste kodanike ees avaneb tänu meie ühiskondlikule korrale võimalus olla haritud. Nende kõrval jätkab 4 miljonit üliõpilast õpinguid kõrgemates õppeasutustes. Neist miljonil on tänane päev esimene ülikooli seinte vahel.

Kõrgema haridusega spetsialistid on teaduslik-tehnilise revolutsiooni protsessi juhtivad jõud. Seepärast teie, kes te astute sellisesse kuulsasse kooli, nagu on Tartu Riiklik Ülikool, peate mõistma seda vastutust meie ühiskonna ja rahva ees, mis teil nüüdsest lasub.

Teadmisi peame omandama selleks, et nad looksid meis uue struktuuri, et kujuneks uus inimene. Ainult kõrgete moraalsete ja maailmavaateliste omadustega inimene on suuteline meie ühiskonda edasi viima. Ainult see juht, kes on inimlik mõistab objektiivseid protsesse ja oma alluvaid, ainult see juht suudab kasvatada.

Lubage mul tervitada kõiki algava õppeaasta puhul, eriti aga teid, esimese kursuse üliõpilased. Palju õnne ja edukat ülikooli lõpetamist!»

Hümnide saatel kantakse sisse ülikooli lipp.

Sisseastujate poole pöördub NSVL Meditsiiniakadeemia kirjavahetajaliige professor **Jüri Saarma.** Ta nimetab vastsete tudengite teed karjerohkeks, tänast päeva aga paljude igatsuste-lootuste täitumishetkeks. Juba nüüd ennustab ta neis suurt sisemist murrangut. Eelkõige tähendab see loobumist paljudest harjumustest, selle pideva kontrolli kadumist, mida tunti veel õpilasena. Igapäevanegi pisikoormus on nüüd ainult iseenda kanda. Tänasest päevast peale on käes kauaoodatud vabadus, sõltumatus käekõrval hoidjatest. Selle vabadusega tuleb mõistlikult ringi käia, et sellesse mitte uppuda. Ikka tuleb meeles pidada oma osa omaste-sõprade keskel, ülikoolis, ühiskonnas.

Kõrgema ja keskerihariduse ministri esimese asetäitja **H. Peremehe** sõnavõtust jääb kõrvu arv 6000. Nii palju oli Eestis neid, kes soovisid jätkata haridusteed kõrgemas koolis. 3200-l neist see ka õnnestus. *«See konkursitulest läbitulek kohustagu sisseastujaid edaspidigi,»* ütleb sm. Peremees ja soovib kõigile täisväärtuslikku tudengielu.

EKP TRÜ komitee sekretär **J. Reimand** paneb värsketele üliõpilastele südamele tähistada tänast sissesaamist tagasihoidlikult, lõpetamist aga suurejooneliselt.

Head soovid veel ELKNÜ TRÜ komitee sekretärilt **T. Kolditsalt** ja TRÜ ametiühingukomitee esimehelt **H. Kaburilt.**

Südamlik aplaus kõigi soojade sõnade eest. Nii saadetakse teele, nii võetakse vastu neid, keda teeleminekuks ette valmistatakse. Iga algus on raske. See tahab julgustamist, lahket pilku ja sõna.

Et kõik öeldu ilusti kõrva taha pannakse, seda kinnitavad ka sisseastujad-sõnasaajad.

Siis saab aktus läbi. Juba kibeldaksegi ühiselamusse, sõõma, raamatukokku ja veel kümnesse teise kohta.

Komsomolikomitee sekretäri asetäitja **Luule Ralja** abiga pean mõned tudengihakatised kinni.

Anu Saluste (Majandusteaduskond) ja **Ilvi Liivak** (vene filoloogia osakond):

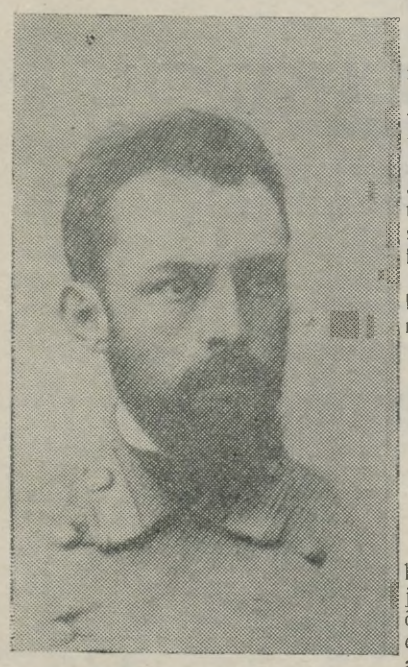
«Tulime mõlemad nullkursuselt. Sisseastumiseksamiteks olid meile kursuse lõpueksamid. Oli pabistamist mis hirmus, aga nüüd oleme sees. Tunne on jumalik. Tunniplaan meid eriti ei hirmutanud. Koormus on sama, mis oli nullkursusel. Va-

(Järg 4. lk.)

● **Esimene koosistumine. Täna aulas, homme juba auditooriumides, laboratooriumides, lugemis-saalides.** **J. LAANE foto.**

100 aastat Dmitri Uljanovi sünnist

D. Uljanov Tartu ülikooli üliõpilasena

16. augustil möödus 100 aastat V. I. Lenini noorema venna, silmapaistva revolutsionääri ja Kommunistliku Partei tegelase, arst Dmitri Uljanovi sünnist. D. Uljanov on meile eriti lähedane õpingute kaudu Tartu ülikoolis XX sajandi alguses. Sellest jutustab lähemalt dots. L. Eringsoni kirjutis. Seoses D. Uljanovi tähtpäevaga meenutagem järgmisi fakte tema eluteelt.

● **D. Uljanov võtab Tuula organisatsiooni delegaadina osa VSDTP II kongressist ja propageerib Venemaa sotsiaaldemokraatide hulgas laialdaselt selle ajaloolise kongressi otsuseid. Arsti elukutse võimaldab tal hästi ühendada legaalset ja illegaalset tööd, mida ta teeb enne 1917. aastat peamiselt Simbirskis, Moskva kubermangus ja Krimmis.**

● **Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ajal teenib D. Uljanov sõjaväearstina Odessas, kuhu ta oli üle viidud tuntud kirurgi ja Tartu ülikooli endise õppejõu N. N. Burdenko ettepanekul. D. Uljanov võtab aktiivselt osa nõukogude võimu organiseerimisest Krimmis, hiljem Kodusõja aastatel aitab korraldada Lõunarinde sanitaarteenistust.**

● **1919. a. suvel kohtub D. Uljanov pärast enam kui 10 aastat kestnud lahusolekut vanema vennaga Moskvas. Lenini raske haiguse ajal viibib ta Gorkis ja võtab arstina osa meditsiinilistest nõupidamistest ning V. I. Lenini ravimisest.**

● **Pärast Kodusõja lõppu töötab D. Uljanov peamiselt Krimmis, aidates võidelda epideemiate vastu, luua nõukogulikku kuurortide ja sanatooriumide süsteemi ning hoolitseda kodutute laste eest. Pikka aega annab ta oma teadmised ja oskused tööle Tervishoiu Rahvakomissariaadi liinis.**

● **D. Uljanov võtab innukalt osa revolutsioonilise liikumise ajaloo, Kommunistliku Partei võitlustraditsioonide ja V. I. Lenini mälestuse jäädvustamisest. Tal on suured teened V. I. Lenini Keskmuuseumi rajamisel Moskvas, muuseumide sisustamisel Uljanovskis, Kaasanis ja mujal.**

● **Suure Isamaasõja karmidel aastatel, olles raskesti haige, innustab Dmitri Uljanov oma sütitava sõnaga nõukogude inimesi võitlema fašismi vastu. Ta sureb 1943. aasta juulis, jäädes nõukogude rahva mälestusse silmapaistva revolutsionääri ja leninliku partei ustava pojana.**

Dmitri Uljanov Tartus

Dmitri Uljanov astus Moskva ülikooli Arstiteaduskonda 1893. aastal ja ühines kohe demokraatliku üliõpilasliikumisega. Ta astus sotsiaaldemokraatlikku ringi, propageeris aktiivselt marksistlikke ideid Moskva tööliste ja üliõpilaste hulgas. 1897. aasta novembris arreteeriti ta kui «ühiskondlikule korrale ja rahvale kahjulik isik» ning hoiti üle aasta «asjaolude väljaselgitamiseks» vanglas. Et uurimine venis, saadeti ta Moskvast välja ning lõpuks langetati otsus jätta ta politsei avaliku valve alla, kusjuures elukohaks määrati Podolski linnake. Pärast karistuse kandmist keelati D. Uljanovil kuni erikorralduseni elamine Moskvas ja Peterburis.

Noor revolutsionäär pidas visa võitlust ülikooli tagasipääsemise eest. Ta pöördus paljude asutuste ja mõjukate isikute (isegi tsaari) poole, kuid sai kõikjalt eitava vastuse. 1900. a. suvel soovitas keegi sõpradest taotleda luba õpingute lõpetamiseks Tartu (tol ajal Jurjevi) ülikoolis. Nimelt oli XIX saj. lõpul ja XX saj. alguses kujunenud olukord, et tsaarivõimud ei teinud erilisi takistusi teistest kõrgematest õppeasutustest eksmatrikuleerituile Tartu ülikooli astumiseks. Nad lootsid ekslikult, et revolutsioonilisele meelestatud noored, õppides eemal suurtest tööstuskeskustest, ei leia väikekodanlikus Tartus pinda oma tegevuse jätkamiseks. Oli ju Tartu tööliste arv tol ajal õige väike, ülikoolis aga tegutsesid tagurlikult häälestatud korporandid. Oldi arvamisel, et politsei koos balti aadli ja linnakodanlusega suudab vaos hoida noorsoo vabameelseid püüdlusi ja revolutsioonilist liikumist.

1900. a. septembris sai D. Uljanov lõpuks loa hariduse jätkamiseks ja 30. septembril jõudis ta Tartusse. (Kuupäevad on vana kalendri järgi.) Ta leidis endale toa Veski tn. 47 (praegu N. Burdenko tn. 61). Oktoobri alguses võeti Dmitri Uljanov üliõpilaste nimekirja ja talle anti matrikkel nr. 18020. Arstiteaduskonna nõukogu arvestas Moskva ülikoolis sooritatud eksameid ja võttis ta V kursusele. Samal ajal jõudis kohale võimude korraldus seada D. Uljanov salajasse politseivalve alla.

Ülikoolis paistis D. Uljanov silma oma töökuse ja püüdlikkusega teadmiste omandamisel. Ta kirjutas emale: «...hommikul lähen loengule, õhtul kas kuhugi õppustele, uuesti loengule või istun kodus raamatu taga; tööd on väga palju, nii et olen hommikust õhtuni kinni... Harjutasin ennast tõusma nii vara, et nüüd õpin enne loenguid tundi poolteist kodus.» Ta kurtis õppimise kulukuse üle: «Sisseastumisel tuli maksta 6 rubla nn. «matrikli» eest, siis 25 rubla ülikooli heaks ja honorar professoritele pluss maks praktilise õppuse ja kliiniku eest (eraldi) — 47 rubla, kokku, tont võtaks, 78 rubla... Üldse tuleb kallim kui teistes ülikoolides, aga mis teha.» Õppemaksule lisandus veel korteriüür, 10—20 rubla kuus.

1901. a. kevadeks olid D. Uljanovil kõik V kursuse arvestused ja eksamid tehtud ning talle anti luba lõppeksamite sooritamiseks. Umbes kolme kuuga õiendas noormees 17 eksamit ja 3. detsembril 1901. a. omistati D. Uljanovile arsti kutse. Seega oli ülikool lõpetatud. 1902. a. veebruaris saadeti talle postiga Moskvasse diplom.

V. I. Lenin jälgis suure tähelepanu ja armastusega noorema venna õpinguid Tartus. Peaaegu kõikides tolle perioodi kirjades emale või õele pärib ta Dmitri käekäigu kohta: «Kas ootate Mitjat pühadeks koju? Kuidas tal arsteteadus ja saksa keel edenevad?» (6. XII 1900) «Mida Mitja Tartust kirjutab — küllap ta nüüd enne eksameid teeb veel kõvemini tööd?» (9. II 1901) «Millal ta kõigi oma eksamitega valmis saab ja missugused on ta tulevikuplaanid? Tahab ta ikka veel saada sanitaararstiks?» (3. VIII 1901).

D. Uljanov oli omakorda kirjavahetuses V. I. Lenini ja N. K. Krupskajaga, saatis neile ajalehti ja raamatuid. Juba 1900. a. alates nimetas ta ennast «iskralaseks».

Dmitri Uljanovil kujunesid tihedad sidemed demokraatlikult meelestatud Tartu üliõpilastega. Ta tegi ära suure töö nende poliitilise maailmavaate avardamisel ning üliõpilasliikumise organiseerimisel. Tõenäoliselt said just tema kaudu üliõpilased tutvuda V. I. Lenini teostega ja «Iskraga». (1902. a. algul avastas politsei üliõpilaste korterites «Iskra» numbreid, «Iskras» ilmus ka kirjutisi Tartust). Kui 1902. a. veebruaris korraldasid siinsed üliõpilased esmakordselt poliitilise meeleavalduse loosungi all «Maha isevalitsus!», kui nad hiljem kutsusid lendlehtedes tähistama 1. maid, kui nad 1903. a. võtsid osa VSDTP Tartu rühma loomisest, siis võime selles näha ka Dmitri Uljanovi külvatud seemne esimesi võrseid.

L. ERINGSON

Maalem inek ees

Malle Jakobson, Rutt Kask ja Maarika Lumi Arstiteaduskonna stomatoloogia III kursuselt enne ärasõitu «Emajõe» kolhoosi:

Malle: *Tore suve pikendus muidugi, eriti kui nüüd kuivad ja soojad ilmad püsima peaksid. Suve ennast ju õigel ajal õieti polnudki, vanemad pidid lausa vägisi last heinateol hoidma, kõik kogu aeg nii rõske, et polnud mingit lusti selle muidu nii muheda töö jaoks.*

Praegusi põllutöömasinaid ikka enam hästi ei tunne, kuigi olen Mulgimaalt ja kodus tööga harjunud. Näis, mida tegema pannakse, ehitusmalevate tarkus on muidugi suureks abiks, kuigi näiteks autojuhtimist ma malevas küll selgeks ei saanud.

Maarika: *Sinna, kuhu me läheme, tulevad farmatseudid ka — kokku umbes kakskümmend inimest. Vist on parem, kui on rohkem inimesi. Kahju ainult, et niisugune teadmatus igal pool valitseb: pole selge, mis töid teha tuleb, et oskaks õigesti riietuda, pole teada isegi seda, kas õhtuti mitte linna tagasi ei tooda, siis oleksid need pambud puha ülearused. Ja oleks ehk kodustelegi midagi rahustavat öelda — tütar alles kolmene, on praegu tädi hooleks. Ülikooli lasteaeda kohta saada on üpris raske. Eks näis, kas enne õppeaja lõppu õnnestubki.*

Rutt: *Minu meelest oleks ikka esimesel kursusel õige kolhoosiskäimise aeg — siis pole õppetöö veel nii pingeline ja kollektiiv sõbruneks juba enne stuudiumi algust. Loengupäevad on ju nii pikad, teinekord 8—20 üheainsa pausiga, siis kulub tähelepanu küll rohkem iseendale.*

Õppeosakonna juhatajalt sm. R. Tanilt telefoni teel: *«Tänavu sõitsid II kursuste üliõpilased maatöödele kolme rajooni. Tartu rajoon võtab vastu 200, Põlva 100 ja Valga samuti 100 abilist. Põlva kanti sattus tänavu Majandusteaduskond, Tartu rajoonis jätkub tegevust filoloogidele, Ajalooteaduskonna üliõpilased sõitsid aga Valga rajooni. Üliõpilasi kutsuti viljakoristustöödele, hiljem minnakse appi kartuleid võtma.»*

Kirja pani A. PÕLDMÄE

Leon Tuvikene viiekümnene

Eksperimentaalfüüsika kateedri dotsent Leon Tuvikene sündis 24. juulil 1924. a. endise Valgamaa Laatri vallas raudtee lukksepa perekonnas. Tartu Riikliku Ülikooliga on tema elu seotud olnud kolme aastakümne jooksul. Astunud 1944. a. ülikooli ja lõpetanud selle 1949. aastal, oli ta üks esimesi, kes lõpetas pärast sõda ülikooli täieliku kursuse füüsika alal. Ka tema edasine töö on olnud ülikooliga seotud — alates 1949. a. oktoobrist vanemlaborandina, assistendina ja vanemõpetajana teoreetilise füüsika kateedris, eksperimentaalfüüsika kateedri loomisest 1958. aastal selle kateedri ühe kandvama õppejõuna. Pedagoogilist tööd tegi L. Tuvikene juba üliõpilasena Tartu Industriaaltehnikumis matemaatikat ja tehnilist mehaanikat õpetades.

Leon Tuvikese teaduslikud huvid seovad teda teoreetilise ja eksperimentaalse spektroskoopiaga. Tema kandidaadiväitekiri oli pühendatud valgusefiltrite teoreetilistele probleemidele. Oma teoreetiliste arvutuste kehtivust on ta kontrollinud eksperimentaalselt, valmistades selleks vastavaid filtreid vaakuumaurustamise meetodil. Rida tema poolt kirjutatud õppevahendeid tunnistavad L. Tuvikese pidevat huvi õppemetoodika vastu. Lektorina ja praktikumide juhendajana tunnevad Leon Tuvikest hästi keemia- ja füüsikaosakonna üliõpilased.

Oma pika õppejõutöö jooksul on ta lugenud kümmekond huvitavat kursust, neist enam kui pooled ülikoolis esmakordselt.

Leon Tuvikest on korduvalt valitud nii ülikooli kui teaduskonna ametiühingu juhtivatesse organitesse. Viimastel aastatel aitas ta energiliselt organiseerida kateedris tsiviilkaitsealast tööd. Kogemusi ühiskondlikuks ja õppe-kasvatustööks on talle kindlasti andnud ka Marksismi-Leninismi Õhtuülikooli lõpetamine kahel korral.

Kolleegid soovivad juubilarile edu ja jõudu tööks ka järgneval poolsajandil.

K. REBANE,
eksperimentaalfüüsika kateedri juhataja.

Kroonika

Ajalooteaduskonnal on uus dekaan.

Olav-Mihkel Klaassen on sündinud 1929. a. Tartus. Ülikooli on ta lõpetanud kahel erialal — 1952. a. juristi kvalifikatsiooniga ja 1960. a. (mittestatsionaarselt) ajaloolasena. Hiljem õppis TRÜ mittestatsionaarses aspirantuuris. O.-M. Klaassen on töötanud Tartu I Keskkoolis ajalooõpetajana ja Tartu Pimedate Laste Internaatkoolis direktori asetäitjana, edasi Tartu Riiklikus Ülikoolis õppeülesande täitjana — loengud Inglismaa ja Saksa ajaloost, Aasia ja Aafrika maade ajaloost.

1966. a. asus sm. Klaassen TRÜ üldajaloo kateedri vanemõpetaja ametikohale, 1970. a. kaitses edukalt kandidaadidissertatsiooni Indoneesia ajaloost. Sm. Klaassen on tegutsenud ajaloo-osakonna parteigrupi sekretärina aastail 1969—1972 ja Ajaloo-Keeleteaduskonna parteibüroo sekretärina 1972—1973.

1973. a. valiti ta üldajaloo kateedri dotsendi kohusetäitjaks. Eelmisel aastal töötas O.-M. Klaassen Ajalooteaduskonna prodekaanina, 4. juulil 1974. a. määrati ta Ajalooteaduskonna dekaaniks.

Partei elu

Et ülikooli enam kui 550-liikmelise parteialgorganisatsiooni tegevust möödunud õppeaastal võib igati asjalikuks ja sisukaks pidada, nähtub nii kevadsuviste aruande- ja valimiskoosolekute materjalidest, kui ka positiivsetest hinnangutest, mille osaliseks on saadud nii ülevalt- kui altpoolt. See ei tähenda mingit eneseimetlust, vahest ainult adumist, et läbikäidud tee on tunnustust leidnud ja et tehtud töö pole olnud asjatu.

EKP Tartu Linnakomitee huvi ülikooli parteiorganisatsiooni aruandeperioodi vastu oli suur. Esmakordselt võtsid linnakomitee liikmed osa peaaegu kõikidest koosolekutest, kusjuures sekretärid J. Lott ja A. Kala viibisid kumbki kahel koosolekul, linna täitevkomitee esimees R. Ilp ühel. Linnakomitee liikmete hinnang koosolekutele oli hea. Erandina märgiti ühiskonnateadlaste parteiorganisatsiooni aruande- ja valimiskoosolekut, millelt oleks oodatud suuremat aktiivsust, olulisemate sõlmprobleemide esiletõstmist.

Oma töös lähtusid parteiorganisatsioonid nendest seisukohtadest, mis jäädvustati möödunud õppeaasta TRÜ I parteikonverentsi otsuses. Erilise tähelepanu osaliseks said õppeedukuse ja distsipliiniküsimused (NB! Suureks eduks loetakse seda, et nimetatuga hakkas tegelema ka ülikooli komsomolikomitee), ideelis-poliitiline kasvatustöö, iseäranis kasvatustöö ühiselamutes ja sõjalis-patriootiline kasvatustöö, aga samuti ka sellised lõigud nagu töö üliõpilaste-kommunistidega, kateedrijuhataja kui kasvataja funktsiooni tõstmine, näitagitatsiooni ja propagandaküsimused.

Tulemusrikkamalt on seni töötanud Arstiteaduskonna (parteibüroo sekretär A. Truupõld) ja Ajalooteaduskonna (parteibüroo sekretär L. Eringson) parteiorganisatsioonid.

Tagasi- ja edasivaateid

Kõhklemata võiks aga nimetada teisigi teaduskondi.

Üheks positiivse nihke ilminguks peetakse, et teaduskondade parteiorganisatsioonides on hakatud senisest märksa paremini ette valmistama komsomoliaktiivi vastuvõtuks NLKP ridadesse. Nii oli see möödunud õppeaastal Kehakultuuriteaduskonnas, Bioloogia-Geograafiateaduskonnas, nii oli see ka Majandus-, Arsti- ja Õigusteaduskonnas.

Hästi on tegeldud ka ühiskondlike ülesannete jaotamisega. Viimane annab alust konstateerida, et ülikooli parteiorganisatsioonis pole partei liiget, kes ei tegeleks ühiskondliku tööga.

Uus õppeaasta on alanud. Paljude parteibüroode koosseis on vahetunud. Vahetunud on ka enamik büroode sekretäre. Põhisuundadest, millel tähelepanu teravust kavatsetakse edaspidigi hoida, mainitagu eelkõige kasvatustööd. Suuremas osas teaduskondadest on sisse viidud vastavad programmid, mille realiseerimist ka järjekindlalt jälgitakse. Teise olulise lõigu moodustavad probleemid, mis seostuvad ühiskonnateaduste õpetamise ja õppimisega. Uues õppeplaanis on ühiskonnateaduste osakaal kasvanud. Sellega seoses kasvavad ka nõudmised. Parteiorganisatsiooni ülesanne on jälgida ja ära hoida disproportsiooni võimalused programmi ja selle teostamise vahel. Ühiskonnateaduste õpetamine on muidugi üks osa üldisest õppe-kasvatustööst, milles saavutatud edu ei tohi paigalseisuks muutuda. Parteibüroode tähelepanu objektiks peaks saama ka üliõpilaste vastuvõtt komsomoli.

Sügissemestri suurürituseks, mille ettevalmistamisel on ülikooli parteialgorganisatsioonil oma osa, tõotab kujuneda ülikooli sõjajärgse taasavamise 30. aastapäeva tähistamine. Vähem tähtis pole aga ka ees ootav ülikooli ametiühingukonverets, millega seoses vajatakse hoolt ja abi ka parteibüroodelt.

Ja loomulikult igapäevane töö. Ainult selle tugevusest sõltub ürituste kordaminek, organisatsiooni tugevus ja partei elu sisukus.

*

Uuel õppeastal on ülikooli parteiorganisatsioonide büroodes toimunud mitmed vahetused.

Ühiskonnateaduste parteiorganisatsiooni bürood juhib nüüd sekretärina Aleksander Blumfeldt, Ajalooteaduskonnas Jaan Mikk, füüsika-osakonnas Märt Liigand, Kehakultuuriteaduskonnas Helmut Valgmaa, Majandusteaduskonnas Vambola Raudsepp Matemaatikateaduskonnas Kalju Soonets, Filoloogiateaduskonnas Juhan Peegel, Majandusteaduskonnas Ado Jaagosild ja rektoraadi parteiorganisatsiooni Valter Haamer.

Parteikomitee materjalide alusel ja EKP TRÜ komitee sekretäri asetäitja E.-M. Jõgiga peetud vestluse põhjal kirja pannud R. VEIDEMANN

ACTA DIURNA

Autasustamisi

Kauaaegse teadusliku uurimistöö ning viljaka leiutustegevuse eest anti Tööpunalipu ordeniga Tartu Riikliku Ülikooli probleemlaboratooriumi teaduslikule juhendajale füüsika-matemaatikakandidaadile dotsent Jaan Juhani p. **Reinetile** Eesti NSV teenelise leiutaja aunimetus.

* * *

Eesti NSV kõrgema ja keskerihariduse ministri käskkirjaga 1. juulist 1974. a. autasustati vabariigi kõrgemate õppeasutuste üliõpilasi õppe- ja ühiskondliku töö eesrindlasi ministeeriumi mälestusmedaliga. Ülikoolist pälvisid selle autasu üliõpilased: Jaan Aarik, Hardo Aasmäe, Riho Altrov, Helle Eermaa, Peeter Dmitriev, Svetlana Hatina, Anne Herkel, Helle Herkel, Tõnis Jakob, Ülle Kaarep, Anatoli Krikun, Riina Koger, Evald Laprik, Katrin Lemming, Aleksander Luštšik, Sirje Murumets, Olev Must, Anne-Mall Pael, Anne Peril, Mare Raamat, Raivo Raba, Mare Roosioks, Kaarel Ross, Helle Rümmel, Jüri Saarniit, Anatoli Smirnov, Eevi Soosalu, Henri Soova, Elve Tammes, Lembit Talpsepp, Toomas Tamla, Alvi Tellmann, Ellen Timse, Tiit Toomsalu, Ain-Jakob Toots, Reet Uuspõld, Rein Veidemann, Katrin Villem, Toivo Voit, Mart Väärtnõu.

Kõik premeeritud on sellest kevadest peale ülikooli vilistlased. Et autasu oli nii tähelepanuväärne, siis said ka nende nimed siin ära trükitud.

LITTERA

«Kui ma poleks kirjanik, oleksin teerööval»*

Ei aima te, et temas kes saand tolmuks
Veel palju peidus teie silmadele
Et särast juba palju tuhmund tal
Mis nimeks IGAVENE saand te käest.

(Stefan George, «Goethe päev».)

Johann Wolfgang (von) Goethe näib kuuluvat nende hulka, kelle 225. juubeliaasta tuleks eesti keeles surnuks vaikida. Ütlen selle sündsusetu mõtte aimuses, et seda laadi tähtpäevade puhul ollakse harjunud järgnevast märksa tagasihoidlikuma ülesastumisega. Et aga meiesuguse väikerahva juures on vist vältimatu mõnesugune järjepidamatus kirjanduslike tähtpäevade sisustamises (sellest oli taas põhjust kõnelda Puškini viimatise juubeli puhul), siis loodetavasti ei pahanda lugejad minu järgneva ebakonventsionaalsuse üle juubellike austusavalduste elaanis.

Kui mitte kõik nondest kahest- ja veerandsajast, siis ometi valdav osa neist aastaist märgib lugematuloendamatu kirjanduse ilmumist Goethelt ja Goethest. Jäägu tänaseks seetõttu hoopis midagi muud: pilguheit nähtusele, mida võiks nimetada **müüdiks Goethest.**

Tunnetusvahendina peegeldab iga müüt eelkõige ennast kandvat teadvust. Müüt Goethest on Maarjamaa pinnal oma olemasolu vältel läbi teinud olulisi muutusi. Kõikide, kasvõi Goethe juubeleiks ilmunud kirjutiste põhjal võiks kindlaks teha eesti Goethe-teadvuse (=Goethe-müüdi) arengujooned. (Väga suur ja huvitav probleemidering, millest eesti-saksa filoloogidele piisaks rohkem kui üheks diplomitööks.)

Saint-Réal lõi kujundi peeglist, millega jalutatakse mööda teed, ja mis peegeldab mitte iseennast, vaid ümbritsevat maailma koos sellega, kes temasse parajasti vaatab. Goethe-müüt ongi niisugune peegel. Heitkem siis pilk sellesse.

Kaasaegses eesti kultuurisituatsioonis pole kohta müüdile Goethest. Meie juubelikirjutis langeb aega, kus eesti kultuuris Goethet õieti ei eksisteeri. Teda ei ole veel ja teda pole enam. Seisame teelahkmel.

Üks tee viiks Goethe-müüdile «Fausti» kaudu. See on Engelsi väljenduse järgi «Olümpose Zeusi» müüt, teadlikult distantseeritud Goethe, kelle «mõttesügavusteni jõudmisele ei tasu aega raisata». Vestlustest oma kaasüliõpilastega tean, et nende keskkoolis õppimise aegu jättis suur osa õpetajaid «Fausti» tegelikult käsitlemata. See on müüt, mille lõhkumisele pühendas Austria KP häälekandja «Volksstimme» oma tänavuse Goethe juubelikirjutise «Fin Olympier ohne Wolkendunst» («Pilvehäguta olümposlane»):

«Elutu vahakuju, mis seejuures Goethest (üldhariduslike keskkoolide kirjandusõpetuses — L. P.) luuakse, idealistliku pilvedetaguse luuletaja kaame portree, ei sarnane enam tõepoolest tegeliku inimese ja kunstniku Goethega.»

«Faust» toetub tervele kreeka-kristlikule tsivilisatsioonile. Kaks ja pool tõlget temast toovad teose tänase eesti lugejani. Kuid müüdi «jumalik» arengutee on igatahes tõenäolisem kui see teine, mis viib Goethele tema lüürika kaudu: müüt igavesti noorest, elujõulisest, sensuaalsest Goethest. Sellisest, kellena ta tegelikult tõuseb oma lüürikast.

Lihtne, puhas ja laululine, peab see luule esialgu ometi jääma «saksakambrisse», julgemata ületada eesti keele läve. Saksa rahvalaul (lied), milleta pole olemas Goethe lüürikat, on eesti vaimses elus etendanud hoopis isesugust osa, ning asetada ta 60. aastate värsimurrangu järel meie luulekultuuri teisiti kui «Nõmmeroosikese» Knicks-Marichenina pole võimalik, mis on kui mitte piinlik, siis paraku naeruväärne.

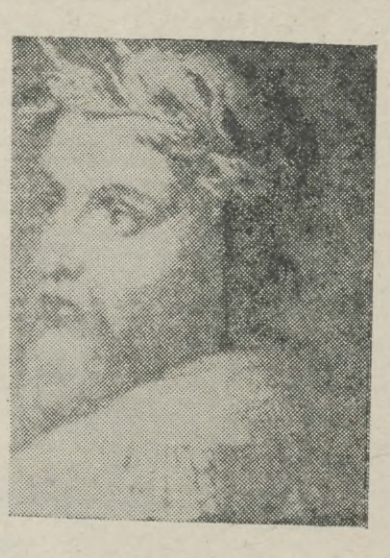
Muidugi ei saa unustada, et luuletaja-tõlkija, kes taotles Goethet tõlkida väljapoole «lied'i», on meil olemas — August Sang. Küll aga võib mõelda, kas selle austusväärse töö resultaat pole siiski juba rohkem Sang kui Goethe.

Mida nüüd siis teha, ütelgu igaüks, kes vaatab peeglisse!

LINNAR PRIIMÄGI

* J. W. Goethe «Aus meinem Leben, Wahrheit und Dichtung».

Ludovico Ariosto

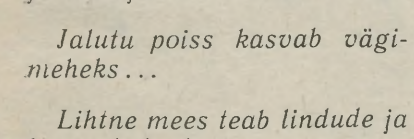
Itaalia renessansi Cinquecento — *XVI sajand — märgib õieti rahvuskirjanduse hiilgeaja liginevat lõppu. Kuid just siis ilmub oma ehedaimas säras itaalia renessansile eriomane rüütlieepos: see, mida eelnenud sajandil olid teha püüdnud Pulci ja Boiardo ning mis* Cinquecento *lõpul koos Tassoga hääbub möödunu nukrusevaluks, teostub geeniuse loomena monumentaalses eeposes «Pöörane Orlando» («Orlando furioso). See on renessansliku harmooniaiha, edasitungleva vaimu, rõõmu, ilu, sõpruse ja armastuse ülev sümfoonia. Autori, Ludovico Ariosto sünnist täitub 8. septembril pool tuhat aastat.*

J. TALVET

Asta Põldmäe

Vaenelaps saab kuningapoja mõrsjaks...

Jalutu poiss kasvab vägineheks...

Lihtne mees teab lindude ja loomade keelt...

Muinasjuttude meelismotiivid, loomulikud, sest on pähe kulunud, kuigi ju üldse mitte loogilised. Aina tabab neis õnn ja rikkus hüljatuimat, tuleb abi sellele, kes toeta. Muinasjutt, imemuinasjutt eriti, on ikka ergutava ja lohutava toimega. Sedavõrd, nagu kellelgi enne on läinud teenimatult halvasti, läheb tal hiljem (tihti jälle teenimatult) hästi. Ja hästi ikka lõpuks, nõnda et just see jääb alles.

Ühes eluvaldkonnas, vähemalt ühes, näen mõnikord imemuinasjuttu kestvat, toimivat jonnaka visadusega tema kompensatsiooniseadust ja suurepärast, julgustavat ebaloogilisust. See on valdkond, kus inimene puutub kokku kunstiga. Olgu loojana või saajana.

Sama moodi ette tuttav nagu imemuinasjutu sündmuste rida, tundub, ütleme, Paul-Erik Rummo avalik pihtimus sellest, et ta võib kirjutada üksnes valu, väljapääsmatuse seisundis, kui ummik vajab leevendust ja lahtimõtlemist. Ette tuttav tundub ka Astrid Lindgreni jutt oma kirjanikuande ilmsikstulekust kord murtud jalaga pikka aega voodis lamades. Midagi on jäänud argielus olemata, mingi elamus kätte saamata. Teos märgib neil loovinimestel teatud kitsikust ja piina. Toimub justkui energia ümberasetumine: vaimne või füüsiline jõuetus ühel pool paisub võimete üliküllusekс teisal.

Hoopis rohkem aga teritan kõrvu, kui mu eakas sõber veendunult tähendab: «Kõige rohkem ju loeme vanglas ja haiglas.»

Tundub, nagu maksaksid teiselgi poolel, saajate poolel, samad seadused: inimene, kelle vahetute muljete ring on ahenenud viimse piirini, kiindub uuesti loodud maailma, kiindub kunsti. Kunstielamuse vajadus, nõnda nagu loominguvajaduski, on kord tõelisem, kord apaatsem. Ja mida suurem on meis endis hälve normaalsest tagasi, tasakaalust madalseisu suunas, seda tõelisem.

Alguste aegumatusest

Nagu loojal, võib teos saada tõuke tahtest ummik olgu või iseenesele lahti päästa, selgitada, mõtestada, anda talle vormi kaudu oma traagiline ilu, muuta tegelikkuses taunitav ja eemaletõukav sel kombel vaimus väärtuseks. Peaaegu sama toimub inimesega, kes vajab kunsti. Siingi teostub omamoodi ühendumispüüe, kutse solidaarsusele lähimas, varjatuimas. Inimene märkab äkki ühte intonatsiooni muusikas, mis oleks nagu kuidagi eriti temale, värvi, joont, mille nägemus on teda juba ette saatnud pikka aega, kuskil teisel kontinendil, keegi võõras keeles mõtlev luuletaja on kakssada aastat tagasi läbi tundnud ja läbi sõnastanud just tema enese saatuse. See on side. Loov inimkond justnagu oleks terve ajaloo vältel teinud üksmeelseid pingutusi selleks, et selgitada oma tundmatule, viimasele isendile, tema kauget ja üksildast elu.

Samal ajal püsib kunstitarve kangekaelses sõltuvuses inimese ajavarudest. Taas peaaegu nagu loomistarve, mis ehk küll võimsama ja läbimurdvamana teeb endale koha ka paljude eluoluliste asjade arvelt. Inimene, keda trepist laskudes, kotletiliha ostes või lapsele pesu nõeludes tabab soov üle lugeda Herman Hesset, peab olema mingil määral rahulejäetud inimene. Füüsiliselt ja emotsionaalselt viimseni väljakurnatuina ei vajata ju enam õieti mitte midagi. Kujutlen olukordi, kus inimene muljete tulva all nõrkenuna, teades, et igale poole võib ta ju ise kohale jõuda, kõike raha eest hankida, hakkab tasapisi piirduma ajalehega, kust muuhulgas võib hankida teadmisi ka selle kohta, kuhu veel pole ise jõudnud, aga kuhu võiks jõuda. Mis veel mõnusam, kui lasta ennast hõlma haarata visalt, kuid pidevalt kasvava majandusliku kindlustatuse lahkest ja kosutavast hoovusest, võimaldada endale ja oma lastele meeldivat. Ja unustada käivitamast kaitsemehhanism, unustada järele uurida, on see meis üldse olemas, seda enam, et on nõnda raske taibata, kust peale seda juba tarvis võiks minna. Unustada tagasi kutsuda koolilapse taskurahatunne, kus esemed ja sündmused olid väärtustatud su ahastest varudest, olles võib-olla ka ise väärtuslikud, võib-olla mitte, kuid neid eemalt ja lootusetult vaadeldes vaatlesid ülitevaralt, kuni ese polnudki enam täpselt see ese, sa olid teda kasvatanud ja kahandanud, olenevalt sellest, kui sügavalt teda soovisid. Ta oli lõpuks su tahte kehastus, nõnda peaaegu su enese looming. Ja kui kaugel on siis see päev tollest teisest, kus üks priske hinnaga ese sind, maksujõulist, letilt padakonnaliku iseteadvusega kaeb ja teie lähenemine on siis juba võitlus, vastaste kohtumine, rind rinna vastu. Kõik oleneb ju sinust, suudad sa teda rahaga surnuks lüüa või ületab tema sinu ja sa pead pisut ootama. Võitlus igal juhul, kus lõpuks saad alistatu peremeheks. Aga alistatu pole kunagi võitmist väärt.

Samal moel, ülikoolidiplom taskus, vabana ja vaimselt maksujõulisena alistad esialgu teatreid ja raamatukauplusi. Elad suures linnas, kus miski ei üllata, kuhu koju kätte tuuakse kauge ja ihaldatu kuni kord väsid kõike ise nägemast. Väsid turismist ja kirevast kogemusest, võõrdud, eemaldud ja — kui oled selleks veel suuteline — saavutad pikkamööda oma «vangla» või «haigla», et kõike uuesti tahtma õppida. Aina loobud ja valid, ikka rohkem loobud, kuni lõpuks tunned luulet, rütmi ja meeleolu, mida alles soovisid kogeda juba kusagil iseeneses. Kuni taanduvad tühiseks konkreetse, nähtava väljenduskuju probleemid, tunned puhast ainest, oled õnnelik ta ehtsusest. Nii alustad otsast. Alustad veel mitu korda otsast. Ja imestad, miks ikkagi ei jõua õigel ajal, juba kaugele ette, kaitsta taskurahatunnet oma südames, ei oska hoida oma maailma saavutamisväärsust.

«Dixi et animam levavi» tähendab «olen kõnelnud ja (oma) hinge kergendanud». Märkigu selle sententsi algussõna meie ajalehes intiimseid veerge, millel ajalehe lugejad või tegijad võiksid esseistlikus keeles oma südant puistata, oma mõtteid avaldada selle või teise nähtuse kohta, oma olemisele tuge otsida või seda teistele pakkuda. Lühidalt: jõudku nende veergude kaudu sõnad inimeselt inimesele otsemaid teid pidi.

Korduv ja...

(Algus lk. 1)

he on ainult selles, et siis kordasime keskkoolimaterjali, nüüd hakkame alles õppima.»

Olga Raudsepp, (lõpetanud sel kevadel Jõgeva Keskkooli) ütleb:

● **Vastsete üliõpilaste nimel kõneleb Ajalooteaduskonna I kursuse üliõpilane Anu Uuspõld.**

«Sisseastumiseksameil valmistas kõige enam peavalu ajalugu, muidu oli pinge keskmine. Vene filoloogiasse, kuhu astusin, oli konkurss 1,5, nii et oma 19 punktiga sain sisse. Tõsi, tean juba, et minust peab õpetaja saama, ehkki sooviksin vist vaheldust seni peaaegu eluaegsele koolimiljööle.

Paneme kirja ka selle inimese ütlemised, kellel tänane päev tavalist argipäeva jätku tähistab — **Ain Sepik** (Õigusteaduskonna III kursus):

«On kahju, et enam nii sagida ei saa ega oskagi, nagu need siin. Minul on suve tunne alles sees. Olin Võru piirkonna õpilasmaleva komissar. Muret oli tänavu ülearugi. Ilmad vedasid alt. Teenistus sai kehvapoolne ja sellest, mida kavatseti, jäi palju just vihma tõttu tegemata. Nüüdki veel see tusk südamel. Aga need, kellega koos töötasin, pakuvad lohutust. Toredad inimesed olid. Sel aastal tahan rohkem õppida. III kursus on meie teaduskonnas otsustav, n.-ö. võtmekursus. Kevadel ootavad tegemist kaheksa eksamit. Mais hakkame pihta. Valmistuda nendeks on aga vaja aasta läbi.»

Nii. Suure saalimise keskelt pean hetkeks kinni akadeemik professor **Paul Ariste.** Küsin, mida tähendab temale septembri algus ülikoolis.

«Kui inimene on 49 aastat käinud ülikooli ustest sisse-välja üliõpilasena, stipendiaadina (aspirandina), õppejõuna, siis on ta ülikooliga kinni kasvanud ja ta ei oska ega tahagi oma olemist kujutada väljaspool ülikooli. Mõnigi pani imeks, miks ma kolasin vastuvõturuumis. Tahtsin näha noori tulijaid, ja igal sügisel on lausa vajaduseks minna auditooriumi, kus ootavad esimese kursuse tudengid. Neile rääkides olen nagu neile ennustanudki, kes on kes ja kes leeb kes. Noored annavad innustust ja tarmu ning mina ainus soov on selgi sügisel, et mina vana mehenagi võiksin neile sama vastu kinkida.»

Sel esimesel koolipäeval on veel palju kõnelusi. Neid jätkub peahoone seinte vahele, ühiselamuisse, kohvikusse, tänavale. Suvesõõm on inimesed uuemaks muutnud. Ollakse otsekui imeallikast jõudu joonud, et alustada igapäeva. Tulevad mured, tuleb endassesulgumine ja muu, mis argielu juurde käib. Kuni tuleb kevad ja karjalask, kuni tuleb suvi, mis selles kõiges pausi loob.

REIN VEIDEMANN

CONTRA PINOCHET

11. septembril 1973. a. pommitasid Tšiili õhujõudude lennukid La Moneda paleed Santiago de Chiles, Tšiili seadusliku presidendi Salvador Allende Cossensi residentsi. Samal päeval tungisid fašistlikult meelestatud sõjaväelased presidendipaleesse ja mõrvasid Salvador Allende.

11. septembril alanud fašistlik riigipööre avas veriseima perioodi kitsal rannikuribal Vaikse ookeani kaldal. Tšiili oli esimene Ladina-Ameerika mandririik, kus olid loodud kõik tingimused asumaks sotsialistlikule arenguteele. Uue Tšiili programm põrkas aga kõige teravamalt kokku välismaiste suurmonopolide röövellike taotlustega ning tšiili kodanluse spekulatiivsete mahinatsioonidega. Reaktsioon vallandas terrori, muutis Santiago de Chile jalgpallistaadioni piina- ja mõrvalaagriks, aheldas Tšiili Kommunistliku Partei peasekretäri Luis Corvalani mõistmaks tema, rahva seaduslikult valitud esindaja üle «kohut» konkistadooride kombel. Fašistide ninamees kindral Pinochet on kuulutanud end «rahvuse kõrgeimaks juhiks» — eeskuju pole vaja kaugelt otsida, võib ära tunda Paraguai, Nikaraagua, Haiiti jt. veriste diktatuuride malli, alasti fašismi pitseri.

*

11. septembril 1974 saab ümber esimene traagiline aasta Tšiili rahva elus. Ausate tšiillaste toetuseks, kes vaevlevad kõrbekoonduslaagreis, võitlevad sügaval põranda all või tegutsevad vaba Tšiili nimel kodumaast kaugel, Luis Corvalani kaitseks KOGUNEVAD TRÜ TUDENGID 11. SEPTEMBRIL KELL 14 PEAHOONE ETTE SOLIDAARSUSMIITINGULE.

Kell 19 TRÜ klubis.

- **protestilaulud;**
- **P. Neruda luule;**
- **filmikroonika jpm.**

NB! Teaduskondade komsomolisekretärid kogunevad esmaspäeval kell 14 ELKNÜ TRÜ komiteesse. Kindlasti!

Venia legendi

Zooloogia kateedri dotsendi kt. bioloogiakandidaat Jüri Kärner esineb *venia legendi* loenguga teemal «Lüsosoomid» 12. septembril kell 18.15 Vanemuise 46 zooloogia auditooriumis.

Dekaan

Kroonika

Seoses NSV Liidu Teaduste Akadeemia 250. aastapäevaga autasustas NSV Liidu TA Astronoomianõukogu TRÜ tehiskaaslaste vaatlusjaama kollektiivi oma aukirjaga aktiivse osavõtu eest Astronoomianõukogu teaduslikust programmist. Aukirja sai ka vaatlusjaama juhataja dots. Märt Liigant.

TRÜ ujujad

Veespordi kateeder palub kõigil ülikooli ujujatel ilmuda esmaspäeval kell 17 Tähtvere ujulasse esimesele üldtreeningule.

I kursuse üliõpilased-ujujad! Ka teie olete teretulnud!

Juri Tsiševskist

Kunstis on kasutusel pisut võõralt kõlav termin — kohalolufaktor. Vaatad lõuendit, graafilist lehte või lihtsalt visandlikku joonistust ja tunned, et kõike kujutatut on kunstnik tõepoolest oma silmaga näinud. Ja seepärast iga tema pintslitõmme, iga joon veenab. Kunstnik oleks nagu andnud oma silmad meile. Just niisuguse tunde kutsub esile kunstniku, endise rindemehe Juri Tsiševski tööde näitus.

Rindekorrespondent P. Kostõljev on meenutanud oma kohtumist Juri Tsiševskiga. Tänavalahingute ajal olevat köitnud tema tähelepanu niisugune pilt: saja meetri kaugusel vaenlasest istus kaptenipagunitega ohvitser, selg vastu majaseina, ja ... joonistas, kuulide all pudenes talle seinalt krohvi pähe, kuid tema nagu ei märganudki seda ja jätkas oma tööd. Juri Tsiševski liikus koos pealetungivate vägedega, kaasas ohvitseripüstol ja joonistusplokk. Ta oli sõdalane ja samal ajal kunstnik, kroonikakirjutaja. Esimestel rahupäevadel anti diviisis välja Juri Tsiševski rindejoonistuste album. Selle albumi said väekoondise veteranid kaasa kui autasu pikalt sõjateelt.

Tõeline rindemees ei saa neid joonistusi silmitseda erutuseta. Paratamatult meenuvad talle sündmused kolme aastakümne tagant ning ta kuuleb taas lahingumüra ja tunneb sõja kibedat lõhna.

Elutõde vaatab teile vastu Juri Tsiševski töödest. Selles on tema meisterlikkuse jõud, tema edu saladus.

BORISS POLEVOI

Tartu Kunstnike Majas on avatud Juri Tsiševski joonistuste näitus.

RSR-i areng nõuab sügavust

Oma kaheteistkümnendale tegevusaastale läheb Rahvusvaheliste Suhete Ring vastu ajal, mil maailmas valitseb äärmiselt keeruline poliitiline olukord.

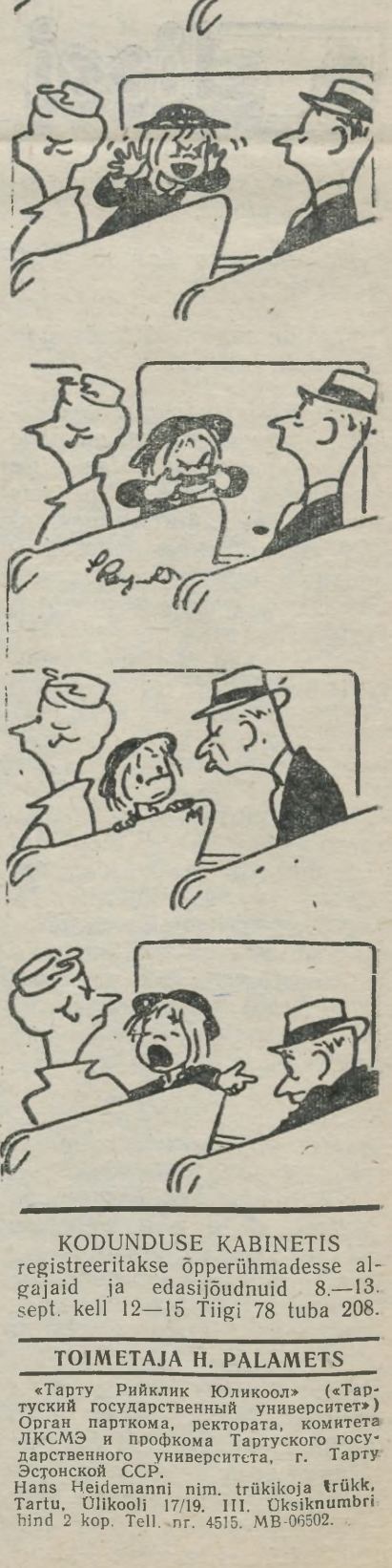
Kuigi pinevuse lõdvendamine on muutunud määravaks poliitiliseks tendentsiks riikidevahelistes suhetes, on õnnestunud selle vastastel, «külma sõja» pooldajatel oma leeri organiseerida ja luua rida ohtlikke pinevuskoldeid. 15. juulil pani Ateena hunta toime fašistliku riigipöörde Küprose seadusliku valitsuse vastu. Portugalis sünnib kodanlikke parteisid kui seeni pärast vihma, ulatudes praeguseks arvult üheksani. Teatud määral tekitab rahutust ka kolme väljapaistva isiksuse — G. Pompidou, W. Brandti, R. Nixoni — lahkumine poliitiliselt areenilt. Kes vikatimehe kutsel, kes oma vastaste survel, kuid kõik kolm lühikese aja, viie kuu jooksul.

Käesoleva suve sensatsioonilised sündmused nõuavad RSR-ilt kohe õppeaasta alguses härjal sarvist haaramist. Arvestades möödunud aastate kogemusi, tuleb loengulise töö raskuspunkt kanda ülikooli endasse, nõnda et ringi liikmete välispoliitilised kommentaarid jõuaksid igale kursusele igasse osakonda.

Hiljuti NLKP Keskkomitee poolt vastuvõetud määrus ühiskonnaõpetuse taseme tõstmise kohta kõrgemates koolides puudutab vastavate kateedrite kõrval ka meie ringi. RSR peab saama üheks lüliks poliitiliselt erudeeritud noorte spetsialistide ettevalmistamisel. See nõuab RSR-lastelt senisest sügavamat marksistlik-leninliku teooria tundmist.

Sügis on aeg, mis tasakaalustades kevadist pereheitmist, toob meie ridadesse uusi noori poliitikahuvilisi. **Ka tänavu loodame verivärsketelt tudengitelt täiendust ja jätkuvat tahet enese realiseerimiseks RSR-is.** Samad soovid on nendele, kes alles sellel aastal oma huvides ja eesmärkides selgusele on jõudnud.

TÕNU KÕRDA,
RSR-i president.

TRÜ SUVEMALEV 1974

Suvi on sillutamas teed sügisele. Ülikooli suvemalevale oli see teiseks töösuveks. Mida ta endaga kaasa tõi, millega tegeldi kahe kuu jooksul? Kuidas suudeti täita võetud kohustused? Mis jäi vajaka ning mida tuleb arvestada järgmise töösuve organiseerimisel?

Malevlaste üldarv jäi pisut väiksemaks planeeritud poolest tuhandest. Osavõtjaid oli augusti lõpuks 470. Esimeses vahetuses töötas 284 malevlast, 100 võrra enam kui teises vahetuses. Suvemaleva tööobjektid on ikka olnud põhiliselt linnas. Nii töötasid ülikooli vanemtöödejuhataja jaoskonnas 126 üliõpilast. Nende abiga remonditi auditooriume, korrastati staadion, abiks käidi ülikooli šefil Raudbetoontoodete Tehasel. Rajati soojustrass, oldi ühtlasi nii lammutajad kui ka taastajad, sest maja rekonstrueerimine nõudis mõlemat.

Rühmi oli malevas üldse 8. Juulis-augustis töötasid 4 rühma põllumajanduses: Saadjärvel ja Teedlas. Ajaloolased pälvisid Tartu Rajooni TSN TK Haridusosakonna aukirja tehtud tubli töö eest Kammeri kooli remontimisel. Need 8 üliõpilast tegid 9 päeva jooksul ära töö, mida oleks jätkunud kuuks. Tööd jätkus puhuti südaööni ja nädalalõppudeksgi. Vahetusrühmade olemasolu suvemaleva esimesel töösuvel andis mõtte seda korrata. Nii töötasidki meie 14 üliõpilast Leedu lõunaosas Igliš-neliais. Rühma organiseeris Majandusteaduskonna IV kursuse üliõpilane Tiit Keermaa. Tiit oli olnud Leedus ka esimesel töösuvel. Leedu üliõpilastega koos töötati sovhoosi ehitustel.

Meie poolt vastuvõetud leedu üliõpilased töötasid Tartu Linna REV-is. Rahule jäid kõik. Lahkumisõhtul, 26. augustil öeldi palju sooje sõnu. Vahetusrühmade olemasolu teiste kõrgemate koolidega õigustab end igati. Tööperioodi lõpus neile organiseeritud kolmepäevane ekskursioon oli igati omal kohal. Paljud olid alles esmakordselt Eestis, rääkimata Tallinnast, Pärnust jt. teistest linnadest.

Tublisti tegid tööd ja nägid vaeva Vilniuse Riikliku Ülikooli vahetusrühma vastuvõtmisega, töö organiseerimisega ning kultuuriprogrammi ürituste läbiviimisega Mare Prinits (eesti fil. III k.) ja Lea Tooming (eesti fil. III k.). Mõlemad tüdrukud on juba suvemaleva veteranid.

Rühmakomandöridena said oma ülesannetega hakkama kõik: Margit Kõiv (def. II k.), Rein Lumiste (ravi II k.), Eve Tolk (õigust. II k.), Urmas Murre (ajaloo II).

Pool malevlastest töötas Tartu Linna REV-is ja Tartu Ehitustrustis. Aidati Leningradi maanteel ühiselamu järjekordset kõrvalehitust püstitada. Tüdrukud töötasid siin isegi kangiga!

Üsna suurt abi suvemalevast sai sel töösuvel vastuvõtukomisjon, kus töötas 27 üliõpilast. Ei jäetud abistamata ka Botaanikaaeda, raamatukogusid.

Töö kõrvalt püüdis maleva staap võimalikult palju sisustada üliõpilaste vaba aega. Juulis leidis aset kokkutulek Võrtsjärvel, laupäevakutest osavõtjatele korraldati puhkepäevaväljasõidud Pühajärvele ja Saadjärvele. Augustis sõideti «Raketaga» piki Emajõge Pihkvasse. Kultuuriprogramm võinuks olla muidugi veel tihedam, kuid häirisid selle suve ilmad, mille tõttu osavõtjate arv kesiseks jäi. Nii oli ka kokkutulekust osavõtjaid loodetust tunduvalt vähem.

Üheks põhjuseks on ka malevas tervikuna veel puuduv rühmaprintsiip. Kolmepäevasel kokkutulekul on selleks liiga vähe aega, et rühmakollektiiv ühte sulaks. Põhjusi on sügavamaidki, kuid usun, et selle juurde tuleme veel tagasi.

Jääb loota, et järgnevad töösuved, eriti aga kolmas toob olulisi muutusi kogu suvemalevas, selle struktuuris, juhtimises ning töös. Kaheaastane kogemus võimaldab teha üldistusi, näha ka puudusi ja teid nende ületamiseks. Perspektiivid on nüüd selgemad kui aasta eest.

M. SALUNDI,
TRÜ suvemaleva komandör

Ballile!

6. septembril kell 18.15 palume Teid koguneda TRÜ peahoone ette. Siit läheme kõik üheskoos rongkäigus «Vanemuise» kontserdisaali **Teie üliõpilaspõlve esimesele ballile.**

ELKNÜ TRÜ Komitee

KODUNDUSE KABINETIS registreeritakse õpperühmadesse algajaid ja edasijõudnuid 8.—13. sept. kell 12—15 Tiigi 78 tuba 208.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 4515. MB-06502.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 24 Reedel, 13. septembril 1974. a. XXVI aastakäik

Ja tõllad anti ette...

6. septembri õhtul valitses ülikooli peahoone ees erutatud sagin. Valmistuti minema üliõpilaspõlve esimesele ballile, rongkäigus läbi pilkude kadalipu «Vanemuise» kontserdisaali. Ees Tartu Riikliku Ülikooli, TRÜ partei- ja komsomoliorganisatsiooni lipud. Mürtsus muusika. Rivi nägi välja üpris kirju — mõni vähem, mõni rohkem ja mõni väga pidulikus riietuses.

Ball algas kontserdiga.

Kõneks sai sõna professor Arnold Koop. Rektor soovis, et me ei peaks ainult õppima ja ühiskondliku tööga tegelema, vaid oskaksime ka lõbutseda, eelkõige noorteks jääda. «Jäägu ülikooliaeg teile meelde kui elu kauneim aeg!» ütles rektor. Tartu linna nimel tervitas Tartu Linna TSN Täitevkomitee aseesimees L. Karu. L. Karu avaldas lootust, et Tartu uute kodanikega kujuneb linna juhtkonnal hea ja kasutoov koostöö.

Kontserdil esinesid nais- ja kammerkoor, naisvõimlemisrühm R. Kudu juhatusel ja rahvakunstiansambel. Võis juba plaani pidada, millise kollektiiviga end ülikooliajaks siduda.

«Gaudeamuse» laulmise ajal jäi aga saal paraku ainult kuulajaks. Küllap edaspidi suudetakse kaasagi laulda. Tantsuks mängisid «Kukerpillid». Vaheajal võis aga vaadata multifilmi «Film!».

Õhk oli palav, lausa lämmatav. Oli vist saanud meid liiga palju nende ruumide jaoks või polnud ventilatsioon korras? Kahjuks andis endast märki ka see, kui vähe noormehi on tulnud nõutama kõrgemat haridust. Palju tantsuhimulisi jalgu ei jõudnudki seetõttu tantsupõrandale. Pidu lõppes kusagil kella ühe paiku. Tõllad anti ette, daamid langetasid lehvikud ja kohendasid end istuma. Särasid kavaleride valged rinnaesised. Norskasid tulised mustad hobused. Kutsarid tõstsid tervitades silindreid. Ball oli lõppenud.

Mälestused sellest aga jäävad kindlasti pikaks ajaks meie, I kursuste üliõpilastele mällu. Vähemalt seniks kui mõni teine, veel põnevam sündmus olnut tagaplaanile ei suru.

KATRIN KRUUS,
eesti fil. I k.

JÜRI LAANE fotod

30 aastat ENSV vabastamisest

1944. a. alguseks oli toimunud Suures Isamaasõjas otsustav murrang. Seljataha olid jäänud Nõukogude riigile kõige raskemad hetked.

Punaarmee võidud 1943. a. lõid vajalikud tingimused arendamaks veel võimsamaid ja hiilgavamaid sõjalisi operatsioone. Saabus otsustavate võitude aasta. Tekkisid ka soodsad eeldused kogu ülejäänud Nõukogude territooriumi — Leningradi oblasti, Baltikumi, Paremkalda Ukraina, Krimmi ja Bessaraabia vabastamiseks. Niisuguste ajalooliste ülesannete täitmiseks oli Punaarmee 1944. a. võimeline. Kümnest võimsast löögist, mida vaenlasele sel aastal anti, olid kaks suunatud fašistlike okupantide tugipunktidele Baltikumis.

Võitlus Tartu pärast

Kolmanda Balti rinde pealetungi tulemusena, mis algas 17. juulil 1944. a., murti vaenlase kaitseliin Pihkva—Ostrovi joonel ja 13. augustiks oli vabastatud Võru. Edasi teostas pealetungioperatsiooni Tartu suunas 67. armee kindralleitnant Rimanovski juhtimisel.

Märkimisväärselt toetas pealetungi 16. augustil Mehikoorma alla maandatud dessant. Kindral Burakovski 191. laskurdiviis koos Baltimere laevastiklastega lähenesid hitlerlaste kaitsepositsioonidele küljelt ja nõrgendasid seda tunduvalt.

Võitlus Tartu pärast algas 23. augustil ja lõppes 17.—18. septembril 2. löögiarmee läbimurdega vaenlase kaitsest Emajõe ääres. Emajõe forsseerimisega võis pidada meie kodulinna lõplikult vabastatuks.

27 päeva kestsid Tartu all ja linnas endas verised lahingud. Mõlemal poolel võttis neist osa ligi 40 üksust ja väekoondist. Selline äge võitlus oli tingitud Tartu strateegilisest asetusest, omamoodi «väravast» Võrtsjärvele ja selle taha, mis ajendaski sakslasi hoidma positsioone ükskõik millise hinna eest. Vaenlane täiendas oma jõude isegi teiste rinnete arvelt, kasutades selleks transpordilennukeid.

Lahingutegevuse ajal oli elanikke Tartus vähe. Augustis 1944 registreeriti kõigest 1926 inimest. Paljud objektid olid mineeritud, nagu lennuväli, veetorn, elevaator, osa elumaju.

Vaenlase purustamises, Tartu vabastamises ja kaitses osales 14. õhuarmee, mille lahingulisse koosseisu kuulus 650 lennukit. Ajavahemikul 26. augustist kuni 6. septembrini sooritas see üksus 2395 lahingulendu, abistades sellega aktiivselt maavägesid Tartu operatsioonis.

Oma osa andsid ka kohalikud elanikud. Nii kirjutab kindral Romanovski:

«Vaenlase purustamisel osutasid kohalikud elanikud meile suurt abi. Palju oli selliseid juhtumeid, kus inimesed teatasid meile vaenlase peidikuist, nad andsid nõukogude sõdureile süüa, hoiatasid neid ohtude, eriti miiniväljade eest, püüdsid igati kergendada Nõukogude armee kangelaslikku teed.»

Kallist hinda maksti Tartu vabastamise eest. Rääkimata inimkaotustest olid need määratu suured ka majanduslikus mõttes. Enne sõja algust oli Tartus 5217 elumaja, neist oli 25. augustiks 1944 hävinud 2288, s. o. 54% kogu elamufondist. Peale selle oli hävitatud 11 kooli, 93 töösturettevõtet, kanalisatsioon, veevärk, elektrijaam, 3 silda üle Emajõe ja muidugi Tartu uhkus «Vanemuine». Pärast vabastamist oli linn sellises olukorras, et ka kõige suuremad optimistid ei lootnud enam tema taassünnile. Nüüd on see ometigi ilmsiks saanud.

Lühendatult tõlgitud eriõpetuse kateedri loengumaterjalidest.

TŠIILI SOLIDAARSUSE PÄEVAD 4.—11. SEPTEMBRIL

Poliitiline manifestatsioon peahoone ees

11. septembri päeval kell 14 on peahoone peasissekäik taas blokeeritud nagu kevadise pereheitmise ajal. Ainult et üliõpilaste tänase kogunemise põhjus on sootuks tõsine.

TŠIILI FAŠISTLIKU HUNTA TERROR VÄLTAB JUBA AASTA.

«Maha Pinochet», «Contra Pinochet», «Contra Hunta», «Vabadus Tšiili rahvale», «Vabadus Luis Corvalanile!», «Solidärität mit Chile!» — tõusevad rahva hulgast loosungid. Veerandtunnises meeleavalduses sõna võtnud Toomas Alatalu esitas veenvaid näiteid kadunud president Allende võitlusteest, tema lakkamatust hoolitsemisest oma rahva eest ja sellest, kui oluliseks pidas ta revolutsioonilises võitluses selget sihitunnetust iga kodaniku poolt eraldi: inimene, kellel midagi puudub, peab täpselt ette kujutama, mis puudub ja mida selle likvideerimiseks ette võtta. Kokkutulnutele kirjeldati (RSR-i president Tõnu Kõrda) ka Tšiili revolutsiooni käiku ja selle saavutuste arutut põrmuks tallamist viimase traagilise aasta jooksul.

Loetakse ette telegramm:

«ÜRO peasekretär dr. Kurt Waldheimile.

New York

Meie, Tartu Riikliku Ülikooli õppejõudude, teenistujate ja üliõpilaste miitingust osavõtjad, mõistame hukka Tšiili sõjaväelise režiimi tegevuse ja avaldame solidaarsust Tšiili rahvale. Pöördume Teie poole palvega, kasutades ÜRO autoriteeti, nõuda Tšiili praegustelt võimudelt terrori lõpetamist, demokraatlike vabaduste taastamist maal ning Luis Corvalani ja teiste poliitvangide vabastamist!»

Miitingul lahtise taeva all mõjuvad sisendavalt Mihkel Zilmeri ja Toivo Tasa protestilaulud.

Tunnustus

NSV Liidu kõrgema ja keskeriharidu ministri käskkirjaga 31. juulist 1974. a. autasustati medalite ning diplomitega üliõpilasi, kes osalesid ÜTÜ 1973/74. õ.-a. üleliidulises konkursis ning saavutasid seal auhinnalisi kohti.

Tartu Riiklikust Ülikoolist tunnistati medali «Parima üliõpilaste teadusliku töö eest» väärilisteks matemaatika eriharus A. Treštšalov, õigusteaduse eriharus M. Lepik.

NSV Liidu Kõrgema ja Keskeriharidu Ministeeriumi ning ÜLKNÜ Keskkomitee aukirja said I. Dušetškina filoloogia eriharus, S. Johani kehakultuuri ja spordi eriharus ja K. Päeva looduskaitse ja looduslike ressursside ratsionaalse kasutamise eriharus.

Diplomi said ka auhinnatud üliõpilastööde juhendajad. Nendeks on vanemteadur L. Rebane ja nooremteadur I. Sildos ning dotsent H. Šneider.

ELKNÜ TRÜ komitees

ELKNÜ TRÜ komitee, kuulanud ära komitee sekretäri sm. T. Kolditsa ülevaate suvise tööperioodi kohta ja vaadanud läbi 1973/74. õ.-a. sügissemestri tööplaani, otsustab:

1. Lugeda sügissemestril esmaseks ülesandeks aruande- ja valimiskoosolekute eeskujulik läbiviimine ülikoolis. Selleks on tarvis:

a) teha korda iga kommunistliku noore komsomolidokumentatsioon. Vastutavad teaduskondade sekretärid. Kontroll ülesande täitmise üle anda ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitjale Igor Gräzinile ja orgsektori juhatajale;

b) arvestussektori juhatajal Inga Laidmal koostada graafik dokumentide kontrolli kohta (tähtaeg 5. IX);

c) lubada teaduskondade, osakondade ja kursuste aruande- ja valimiskoosolekud pidada ainult siis, kui on lõpetatud komsomolidokumentide kontroll antud algorganisatsioonis.

2. Kohustada ELKNÜ TRÜ komitee õppesektorit (juhataja M. Tammeorg) ja teaduskondade õppesektoreid (kontroll ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitja Henri Soova) kiiresti rakendama abinõusid nende üliõpilaste aitamiseks, kes kevadsemestril said eksamil puuduliku hinde. Võlgnevuste likvideerimiseks organiseerida ühiseid konsultatsioone, aidata kokku leppida õppejõududega eksamite sooritamises, selgitada üliõpilastele eksamite sooritamise eeskirju. Nõuda kursuste komsomoligruppidelt printsipiaalset lähenemist õppetöösse, et võetaks arutusele nende üliõpilaste personaalküsimus, kes suhtuvad lohakalt õppetöösse — iga üliõpilase esmasesse ülesandesse. Ühtlasi püüda igati aidata neid, kel on mingil mõjuval põhjusel raskusi õppimisega.

Kakskümmend aastat

Umbes veerandsaja aasta eest tuli auditooriumidesse tagasihoidlik Valgemetsa tütarlaps, kes oli alati rahulik, asjalik ning täitis oma üliõpilasülesanded korralikult. Õppejõudude tähelepanu köitis ta eriti sellega, et tal oli pidevat töötahet ning himu asjadesse põhjalikult süveneda. See tütarlaps oli Helju Toode. Praegu tunneme teda Helju Rajandona, kellel on üha säilinud need positiivsed omadused, mis tal olid juba siis, kui ta astus esma-

kordselt sisse Tartu Riikliku Ülikooli uksest. Helju Rajando on vahepeal suureks kasvatanud kolm last ning on vanaemagi, kuid ta on veelgi tarmukam ning täpsem, kui oli tollal, kui tema naga said tuttavaks eesti filoloogia inimesed.

1954. aasta septembrikuu alguses kutsuti Helju Rajando soome-ugri keelte kateedri vanemlaborandiks. Kahekümne aasta jooksul on ta saanud kateedri lahutamatuks lüliks. Ei naljatata, kui teda kutsutakse soome-ugri keelte kateedri hingeks. Tema korralikkuse ja hoolsuse tõttu on kateedri igakülgne asjaajamine alati olnud hästi organiseeritud. Helju Rajando on ikka selle eest hoolt kandnud, et õppejõududel ja eriharu üliõpilastel oleksid otsekohe käepärast vajatavad materjalid ja teated ning on neilt hankinud kiiresti kõike seda, mida nõutakse. Ei ole vähe neid õppejõudude, aspirantide ja üliõpilastegi uurimusi, millele Helju Rajando on andnud laitmatu tehnilise kujunduse.

Helju Rajando on aastate jooksul õpetanud eesti keelt soome-ugri keelte kateedri aspirantidele. Et praegu on Saranskis, Joškar-Olas, Iževskis, Petroskois, Užgorodis, Leningradis ja Moskvaski noorte fennougristide seas häid eesti keele oskajaid, on täiel määral Helju Rajando teene. Tal on kujunenud oma pädev meetod, kuidas muukeelset õpilast kiiresti eesti keelt oskama ning rääkima panna. Eesti keelt on ta edukalt õpetanud ka vene tavakeelega üliõpilastele. Soome-ugri kateedri iga-aastastel uurimis- ja praktikaretkedel on Helju Rajando ikka ja alati olinud üheks liikmeks. Tema suurte organiseerimisvõimete tõttu on eriti õnnestunud mitmed mordva, karjala, vepsa ja vadjaisuri ekspeditsioonid. Mööda nud suvel oli ta Vadjamaal.

Ei ole haruldane see seik, et Helju Rajando juurde astub mõni üliõpilane nõu küsima. Helju Rajandol on ülikoolikogemusi, on ka elukogemusi ja tema oskab nõu anda. Paljude noorte üliõpilastega on ta saanud heaks sõbraks juba vastuvõtulaua taga istudes või neid sisseastumisel eksamineerides.

Ühiskondlikke ülesandeid on Helju Rajandol olnud ikka ohtrasti. Ametiühingus on ta olnud aktiivne töötaja pikki aastaid. Seal tehtud tööd on tunnustatud asjaomase medaliga. Tema fotot oleme näinud autahvleil. Emakeele Seltsi Aastaraamatu toimetuse liikmena on temal lasunud raske korrektuuri lugemise ja parandamise töö. Mitmel muulgi juhul on tema silunud trükki mineva teose keelelist külge.

Helju Rajando on tööinimene, keda kõik austavad ja hindavad. Eriti austab teda Tartu Riikliku Ülikooli vanade ja noorte fennougristide pere, kes õnnitleb teda ning soovib, et ta oleks veel kaua soome-ugri kateedri hingeks.

P. ARISTE

Ainult meestele

Kas siis selle maa keel laulutules ei või taevani tõustes üles igavikku omale otsida?

Uus õppeaasta toob kuue samba taha lahkunute asemele tõhusa täienduse tudengeid, kes alles hakkavad püüdlema teadmiste poole. Õppimises on eksamitetulest läbitulnuil asjad selged, aga mida peale hakata vaba ajaga olemaks tõeline tudeng, seda pole veel õpetatud. Siin üks retsept jõudeaja meelepäraseks sisustamiseks meestele, kes tunnevad, et nad (kes kuidas) laulda tahavad ja oskavad.

See on Tartu Akadeemiline Meeskoor, millel on küll tähtis ja kõlav nimi, kuid mis meie tudengite ja ka õppejõudude ühine tore ja kauakestnud ettevõtmine, ulatudes tagasi 1912. aastani. Koor on kollektiiv, mis annab sõpru ja lauluvendi, muusikalise eneseharimise ning -väljendamise suurepärase võimaluse. Eesti rahvas on laulurahvas, tudengid oma noorusega peaksid olema seda enam. Eeloleval suvel on tulemas üldlaulupidu ja seda on kõige uhkem kaasa teha lavalt.

TAM — nii nimetatakse teda lühidalt — on reisiv ja seltsiv koor. Soojalt on teda viimastel aastatel vastu võetud Siberis, Poola RV-s, Gruusia ja Armeenia NSV-s, üliõpilaslaulupidudel (traditsiooni algatajana), meie vabariigist rääkimata. Suurim rõõm ja tasu lauljaile on aga noortepärase repertuaariga menukad kontserdid.

Kohe septembris algab ka uute liikmete vastuvõtt, mis toimub proovidel. Vastuvõtul piisab, kui lasta dirigendil A. Ritsingul määrata viisipidamise oskus ja hääleulatus, et tiiskandid ja bassid oma koha leiaksid. Oodatud on ka vanemate kursuste tudengid ning Tartusse jäänud endised lauljad.

Aga millal ja kus?

Kohtumiseni, laulumehed, esmaspäeviti ja neljapäeviti kell 19 EPA peahoones proovil!

TAM-i juhatus

TEADAANNE

Psühhiaatriaringi avakoosolek toimub 18. septembril kell 19 Psühhoneuroloogiahaigla auditooriumis (Staadioni 48). Põhiettekanne on Korsakovi sündroomist. Sellele järgneb tavakohane demonstratsioon ning lõpuks arutatakse eeloleva aasta tööplaani. Ootame ka uusi liikmeid.

Dots. Boris Luik — 60

Eesti NSV farmatseutide pere arvukad esindajad, kolleegid Tartu Riiklikust Ülikoolist, üliõpilased, paljud sõbrad ja tuttavad kogunesid 16. augustil Tartu Tervishoiutöötajate Majasse õnnitlema juubilari ja üle andma oma parimaid soove.

Tunneme Boris Luike kui põlist tartlast. Alustanud 1934. a. õpinguid farmaatsiaosakonnas, asub ta 1938. a. abijõuna tööle galeenilise farmaatsia ja apteegi retseptuuri kateedrisse. Pärast ülikooli lõpetamist 1940. a. alustab ta oma pedagoogitööd sama kateedri assistendina. Järgnevad töörohked aastad vanemõpetajana ja dotsendi kohusetäitjana. Alates 1949. aastast töötab B. Luik pidevalt sama kateedri dotsendina. Ajavahemikul 1966—1974 lasuvad juubilaril ka farmaatsia kateedri juhataja ülesanded.

Oma pika pedagoogilise tegevuse vältel on B. Luik käsitlenud mitmeid distsipliine — meditsiinilise kauba tundmist, farmaatsia ajalugu ja farmaatsia-ala organisatsiooni, ravimite tehnoloogiat ja farmatseutilist keemiat. Juubilar on tuntud oma hea esitusviisi poolest, loengud on väga süsteemikad, selged, arusaadavad ja hoolikalt ette valmistatud.

Teaduslikku tööd alustas juubilar juba üliõpilasena 1938. a. Oma teaduslikes töödes on B. Luik käsitlenud mitmeid aktuaalseid farmaatsia-alaseid probleeme.

Töö eest «Tinktuuride valmistamisest nõrgemakontsentratsioonilise alkoholiga» omistati juubilarile magistri teaduslik kraad.

Teadusliku töö tegemise kogemusi on juubilar jaganud oma õpilastele ÜTÜ liinis.

B. Luige initsiatiivil loodi 1963. a. farmaatsiaosakonna juures proviisorite täienduskursused.

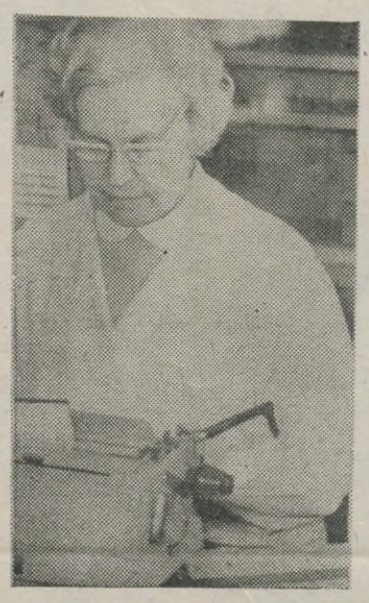
Juubilar on ühiskondlikult aktiivne. Arstiteaduskonna õppemetoodilise komisjoni liige ja farmaatsiaosakonna õppemetoodilise komisjoni esimees, kursusejuhendaja, Arstiteaduskonna nõukogude liige, publikatsioonide ekspert, mitmete üleülikooliliste ja teaduskonnasiseste komisjonide liige jne. jne.

Marksismi-Leninismi Õhtuülikoolis on ta lõpetanud kaks osakonda — majandusteaduse ja filosoofia alal.

Juubilari teeneid on korduvalt hinnatud kiituste ja autahvlile asetamisega, medalitega «Ennastsalgava töö eest Suure Isamaasõja ajal 1941.—45. a.» ja juubelimedaliga «Vapra töö eest. V. I. Lenini 100. sünniaastapäeva tähistamiseks», samuti ENSV kõrgema ja kesk-eriharidu se ministri aukirjaga. 1974. aastal omistati juubilarile Eesti NSV teenelise meditsiinitöötaja auninetus.

Soovime lugupeetavale juubilarile dotsent Boris Luigele tema 60. sünnipäeva puhul veel kord palju õnne, tugevat tervist ja rohkeid kordaminekuid edaspidiseks.

Kolleegid farmaatsia kateedrist

Linda Laaneloog — juubilar

Öeldakse, et asendamatuid inimesi ei ole. Hea öelda küll! Meile aga tundub, et kui Linda Laaneloog on puhkusel, on mitte ainult üks lauatagune tühi, vaid kogu kateeder pooltühi. Paljud küsimused jäävad selge vastuseta, eri suundadesse hargnevad asjaajamisniidid sõlmimata. Pole kedagi, kes tudengite muredest nii emalikult, mõistvalt, kannatlikult ja abivalmilt osa võtaks. Pole kedagi, kes ilma kurjaks saamata õppejõududega tõreleks, et need näiteks praktika individuaalülesannete esitamisega on «laisavoorukad». Ta on kuidagi selge, aval inimene. Ei pruugi ümbernurga, veel vähem õeluseogaga juttu. Õpib kiiresti tundma kõiki tudengeid nägu- ja nimepidi. Ei salli vigurdavat (mida vahel ka moodsaks nimetatakse) kunsti. Ja on endastmõistetavalt masinakirja virtuoos.

16. septembril on Linda Laaneloogil juubel, aastakümmet lõpetav sünnipäev. Tema töölevõtmise käskkirjal on veel rektor prof. Koorti allkiri. 25. aasta läheb! Kuidas küll tahaks, et need auväärsed tähtpäevad ei tähendaks eelennet pensionipõlveks. Inimesed, kellele töö istub, kes tööd väärindavad, ei tohi mõelda ajale tööta ühiskonna heaks. See poleks lihtsalt nende moodi.

Seepärast jõudu, tervist ja rõõmsat meelt füüsilise geograafia kateedri nooruse hoolitsevaks emaks jäämisel.

Kaastöötajad

CARL CLAUS

130 aastat element ruteeniumi avastamisest

XIX sajandi silmapaistvate keemikute hulka kuulub Tartust pärinev, siinses ülikoolis keemiku hariduse omandanud, Kaasani ning Tartu ülikoolides professorina tegutsenud **Carl Ernst Claus.** Ülemaailmse kuulsuse tõi talle element ruteeniumi (Ruthenium — Ru, ladinakeelsest Venemaa nimetusest) avastamine 1844. a. ning ta põhjalikud teedrajavad tööd plaatinarühma elementide uurimisel, millega pandi kindel alus selle elementiderühma keemiale.

Carl Ernst Claus sündis Tartus 11. jaanuaril 1796. a. kunstniku perekonnas. Kaotanud varakult vanemad, oli ta sunnitud iseseisvat eluteed alustama väga noorelt. 15-aastase poisikesena siirdus ta Peterburgi apteekriametit õppima. Tänu oma andekusele, optimistlikule meelelaadile ja suurele töövõimele oli tal juba 1821. a. Kaasanis oma apteek, mida ta edukalt majandas. Kustumatu tung hariduse ja teaduse järele sundis teda aga tulusast ametist loobuma. Koos kuueliikmelise perekonnaga naases Claus Tartusse, et asuda ülikooli keemialaboratooriumi inspektori vähetasuvale ametikohale. Siin, professor **Carl Christian Göbeli** (1794—1851) käe all kujunes Clausist suurepärane eksperimentaator ning põhjalike teadmistega keemik. Ülikoolikursuse lõpetas ta 1835. a. filosoofiakandidaadina, magistritööd «Analüütilise fütokeemia alused» kaitses 2. veebruaril 1837. a. Et Tartu ülikoolil puudus Clausi jaoks senisest tulusam koht, võttis ta vastu Kaasani ülikooli pakkumise. 1838. a. lõpul valmis seal doktoritöö, mille kaitsmise järele sai ta peagi professoriks. Claus töötas Kaasani ülikoolis 15 aastat, luges mitmesuguseid keemiakursusi ning juhendas praktikume. Tema teened Kaasani ülikooli keemiaosakonna arendamisel ja väljakujundamisel on väga suured. Claus oli esimene, kelle tööd keemia valdkonnas tõid Kaasani ülikoolile maailmakuulsuse.

1852. a. tuli Claus Tartusse tagasi, valituna 12. märtsil 1852 farmaatsiaprofessoriks. Oma Kaasani laboratooriumi ja kõik selle juurde kuuluva andis ta üle oma õpilasele ja ametijärglasele, hiljem maailmakuulsale keemikule **Aleksander Butlerovile.** Nii oli Claus jälle Tartus tagasi, ja seekord jäädavalt. Ta su-

ri 12. märtsil 1864 68-aastaselt ning maeti Tartu Vana-Jaani (praegune Raadi) kalmistule.

Carl Claus teenis teadlasena kogu eluaja kahte jumalat — keemiat ja botaanikat. Oma nime jäädvustas ta alatiseks keemia ajalukku, kuid ka botaaniliste uurimuste valdkonnas on tal küllalt suuri teeneid Venemaa stepialade floora uurimisel. Oli veel üks tegevus, mis teda köitis ning millest ta kunagi ei loobunud — joonistamine ja maalimine. Ka sel alal pälvis ta kaasaegsete kiitva hinnangu.

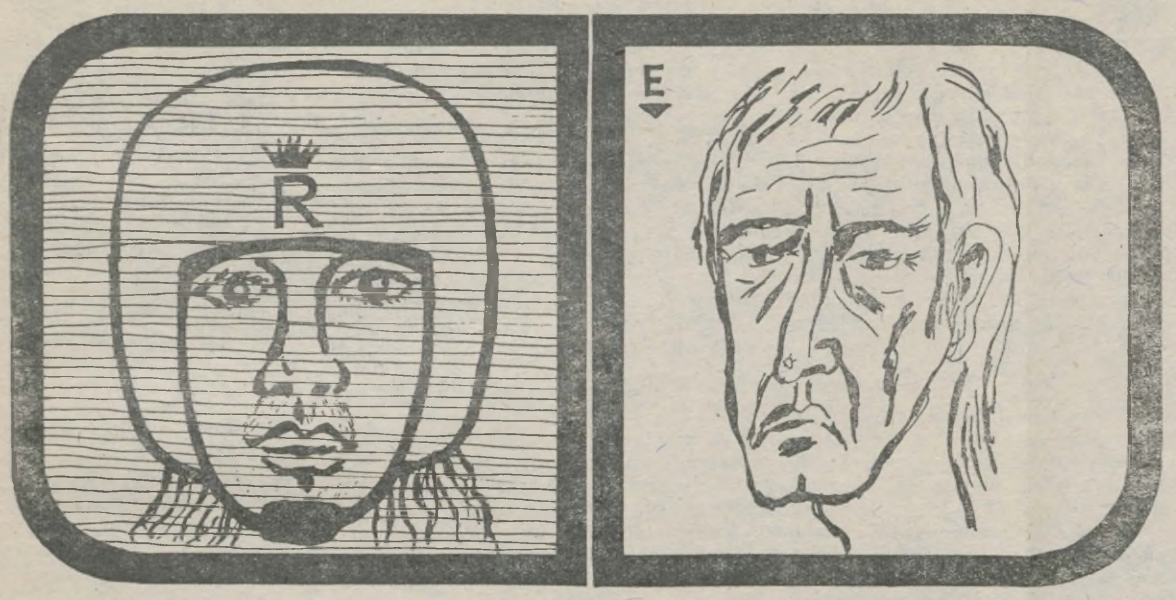
Clausi elutööks on plaatinametallide keemia viimine kindlatele alustele ja mainitud elementiderühmas mõõdunud sajandi viiekümnendate aastateni valitsenud segaduse selguse toomine.

Plaatinat õpiti tundma juba XVI sajandil, seda leiti Columbiast ja hõbedataoline metall äratas keemikute tähelepanu. Täpsemaid teateid plaatina omadustest on alles XVII sajandist. Põhieesmärgiks oli saada plaatinat puhtal kujul ning XVIII sajandi lõpul tegelesid sellega juba paljud keemikud. 1803. a. avastas inglise keemik **William Hyde Wollaston** (1761—1828) kaks uut elementi — plaatina satelliiti — pallaadiumi (Pd) ja roodiumi (Rh); 1804. a. teine inglane **Smithson Tennant** (1761—1815) veel kaks — iriidiumi (Ir) ja osmiumi. (Os). Nüüd tekkis keemikute hulgas arvamus, et kui nii lühikese ajaga neli uut plaatinasatelliiti leiti, võib oletada, et neid veel on, ja otsimised jätkusid. Ka Tartu ülikoolis võeti ette sellesuunalisi uurimusi, eriti seetõttu, et möödunud sajandi kahekümnendail aastail avastati Venemaal suured plaatinamaardlad. Tartu ülikooli keemiaprofessor **Gottfried Wilhelm Osann** (1797—1860) teatas 1828. a. plaatinarühma kolme uue elemendi avastamisest, millest ühe nimetas ruteeniumiks. **J. Berzeliuse** hävitav kriitika sundis aga Osanni oma avastusest lahti ütlema ja kulus veel hulk aastaid, enne kui viimane selle rühma element tegelikult avastati. Oli ju selge, muidugi tagantjärele, et enne kui Claus ei olnud oma uurimusi tõelise ruteeniumi kohta lõpetanud ja teiste juba tuntud plaatinametallide omadusi üksikasjaliselt uurinud ning puhaste elementide segude omadusi selgeks teinud, ei saanudki mingit selgust kogu küsimuste kompleksis olla.

Selle hiiglasliku töö tegi Claus üksinda, ilma abilisteta.

Tänu Clausi tööde ulatusele ja täpsusele sai **D. Mendelejev** keemiliste elementide perioodilisuse süsteemi loomisel tabeli ühe osa kohe valmiskujul.

TULLIO ILOMETS

ILMAR ANVELDI joonistus

Juhan Habicht

«Käsite sisse lülitada, sir?» küsis punases omapärase lõikega kuues ning valgetes pükstes ja kingades kammerteener. Kõnetatu tõstis silmad raskelt nahkköites raamatult, tugitool pöördus, juhuslik päikesekiir leidis sõrmest briljandi ja paiskus sädemetena laiali. «Jah, palun, Arthur,» ütles ta väsinult. Vajutas nupule ja raske vaip tõusis üles. Terve sein moodustas ekraani, mis nüüd helendama hakkas. «Side, sir!» ulatas Arthur väikese antenniga karbikese.

Saatejaam-helikopter rippus autodroomi kohal. Kellegi hääl alustas närviliselt: «Stardini alla nelja minuti, prooviringidel . . .». — «Tean. Kas blokki 02 kontrolliti?» — «Jah, sir, muidugi, sir. Kõik on kõige paremas korras, sir . . .» — «Üldpilt stardijoonelt, palun!»

Kõigis vikerkaarevärvides sätendasid valge joone taga kolmkümmend võidusõiduautot. Nende vahel jooksid edasi-tagasi mehaanikud, mänedžerid jagasid viimaseid nõuandeid. Kaamera peatus pikemalt esireas seisval kuldseks värvitud autol. Võidusõitjast paistis vaid kollane kiiver. Kõrval seisid veel paar sinise-valge-triibulistes jakkides mehhaanikut. Nende vanem märkas lähenevat helikopterit ja tõstis tähendusrikkalt põidla.

Stardini oli veel vaid minut ja rada jäi autode päralt. Vanem hallis ülikonnas mees, kes tugitoolis istudes seda kõike jälgis, lülitas hetkeks välja saatja mikrofoni. «Minu piip, palun, Arthur.» — «Kohe, sir.» — «Ja võib-olla klaasike konjakit.» — «Muidugi, sir.» Ta lülitas side uuesti sisse: «Teatage peamehhaanikule, et soovin teda isiklikult tänada. Muidugi kui kõik tõesti nii korras on, nagu ta lubas.» — «Saab tehtud, sir!»

Samal hetkel anti start. Kuldne masin sööstis esimeste seas minema, siiski, tema kõrval seisnud punane-valge auto oli küll ainult poole pikkusega, aga ometi ees. Üks valge ja üks sinine masin püsisid veel neil kannul, ülejäänud olid juba peale esimese sirge lõppu mõnikümmend meetrit maha jäänud.

Sisse astus kandikuga Arthur. Kõhkles hetke ja sõnas siis: «Madam oma käega valmistas teile, sir.» Tumedate silmade kiire pilk väsinud näos. Märganud röstitud saiatükki kaaviariga, tekkis näole midagi naeratusetaolist. «Oo! Väga kena temast.» Masinad rajal läbisid samal ajal ikka uusi siksakke, neelates iga sekundiga jälle viis-kuuskümmend meetrit. Seis oli endine: ees valge-punastes «Marlboro» värvides auto, selle järel kuldkollane, nende järel veel paar, ülejäänud olid juba kaadrist välja jäänud.

Juba õhust suunas helikopter vahujoad rusuhunnikule. «Long, tehke palun kiiresti kindlaks, kuidas on noormehe seisukord!» jätkas päästemeeskonnale nägematu hääl juba rahulikumalt. Sinistes ülikondades mehed aitasid elutu keha rusude vahelt välja. Ebaloomulikult rippus verine parem käsi teadvuse kaotanud võidusõitja keha küljes. Jõudsid kohale ka rajajulgestus ja kiirabi. «Long, palun minge nendega kaasa,» kostis hääl helikopteris, «minu teada pole neil kogu ümbruskonnas ühtki korralikku arsti!»

*

aga tegelikult...

«Arthur, mis te arvate, kas jumal on olemas?» Kõnetatu naeratas arusaamatult, osutas siis silmadega ekraanile: «Kas selles mõttes, sir?» — «Ei, üldse.» — «Jah, sir. Muidugi on, sir!» — «Hm, ma millegipärast kahtlen selles . . . Aga olgu pealegi. See ei oma ju praegu tähtsust, eks?»

*

Poole tunni jooksul oli pilt rajal ainult natuke muutunud. Kolmandalt kohalt esimesele oli tõusnud sinine «Matra». Peagrupist lahti rebida ja neljandaks tõusta oli korda läinud mustal JPS-värvides masinal. Ülejäänud olid kaadrist väljas.

*

«Saabus lord Geoffrey,» teatas Arthur. «No, ma ootasin teda alles lõunaks. Hea küll, juhatage ta siia. Ja tooge siis kaks klaasi, palun!»

*

Kuldne masin oli tõusnud küll ebakindlale, kuid siiski liidripositsioonile, valge-punane BRM oli neljandale kohale tõrjutud, kuid tegi pidevalt katset uuesti ettepoole jõuda. Ühes kurvis arvestas juht aga kiirust valesti (või oli midagi asfaldi! või . . .) ning auto paiskus teepervelt paari meetri kõrgusele õhku ja prantsatas siis küljeli maha. Kurjakuulutavalt hakkas kuskilt imbuma suitsu. «Silmapilk abi anda! Mida kuradit te seal veel kohmitsete!»

Asi lähenes lõpule. Veel mõni ring enne finišit olid sinine ja kuldne ratas rattas koos sõitnud, siis aga, näiliselt ilma erilise jõupingutuseta, läks kuldkollane lihtsalt eest ära. Ikka suuremaks kasvas vahe, ulatudes finišisirgel saja viiekümne meetrini. Peale ruudulise lipu sähvatust tõstis võidujoovastuses juht käed kõrgele üles, rebis kiivri peast ning pikkade blondide lokkide lehvides sööstis pidurdusringile. Helikopter jäi rippuma finišilipu kohale, järgmiste minutitega otsustati kõik auhinnalised kohad. Veel mõni minut ja sealt tulebki võitja . . .

Kolm inimest ekraani taga püüavad oma tundeid tagasi hoida. Lord Geoffrey rüüpab muigel sui konjakit. härrasmees hallis ei pea siiski vastu, haarab embusse mustalokilise daami, suudleb teda: «Tänan, armas . . . , see on ju meie poeg . . . tänan, tänan sind, kallis . . .»

*

Paremat kätt võidukalt pea kohal hoides suunab noormees masina boksi, purustades raugeva hooga kerge laudseina, masin peatub, vaimustuses rahvamassid sööstavad sinnapoole, mehhaanikud on juba kohal ja tõstavad ta autost välja, pikad blondid juuksed ulatuvad seljale, kus valget siniste triipudega kombinesooni kaunistab kuldne kroon ja suur R-täht. Õlgadel kandes teda autasustamispoodiumile. Kindad ja rätiku heidab ta kõrvale. Tema on kangelane, tema võib kõike, vähemalt täna. Pruunid silmad ja tõmmu jume on kontrastiks heledatele juustele, mis kerges tuules lehvivad, silmades särab õnn ja joovastus, ta karjub midagi. Keegi ei saa aru, mida, kõik karjuvad. Juba on ta poodiumi kõrgeimal astmel, pärg pannakse talle kaela, ikka karjub ta seosetuid sõnu, karikas, tohutu šampusepudel, karikas valatakse täis, veini pritsib tihedalt poodiumi ümbritseva rahva hulka.

Ta valab kogu karikatäie endale näkku, veinipiisad lendavad laiali.

«Roger, Roger!» kostab rahvamasside skandeerimine. «Ma olen õnnelik, õnnelik . . .» suudab ta vaid vastata, siis talutavad mehhaanikud õnnest tuikuva noormehe eemale, helikopteri poole.

*

Hei, kes tahab võitja intervjuud? Ma olen sündinud ratastel. Enne kui käima, õppisin gaasi lisama! Esimene võistlus — võit kohalikel krossivõistlustel noorteklassis — umbes 12-aastasena. Ringrada — 14-aastaselt. Loomulikult pole ma alati võitnud, ainult enamasti. Kaotustest on aga rohkemgi õppida. Need võidud on tulnud aastatepikkuse töö ja õppimisega. Sadu kordi olen ma jälginud filmilindil parimate meistrite sõitu kõigil maailma ringradadel. Üldharidus? Loomulikult on ka see olemas. Üllatab see teid? Treener? Minu isa ja tema sõbrad, nende hulgas ka mõned maailmameistrid. Plaanid edaspidiseks? Sõita, ainult sõita. Ma ei hooli tiitlitest ja karikatest, võidusõit on lihtsalt mu elu . . . Olen kahekümneaastane ja väga õnnelik . . .

*

Masin nr. 26 oli juba teisel ringil kurvis eksinud, toreda vurri teinud ning rajale tagasi jõudmiseks parajasti niipalju aega kulutanud, et liidrile ringiga kaotada. Iseenesest ei olnud sellega ju veel kõik kadunud, aga nüüd, kui pool maad oli sõidetud, hakkas ka mootoris midagi jukerdama. Järgmise ringiga langesid tuurid veelgi, kõik läksid muudkui mööda ja mööda. Juht — noor, kõhnavõitu mees — pidas masina raja ääres kinni ilmse lootusega midagi oma käega ära parandada. Rajaäärne metsatukk oli küllaltki tühi: paar poisikest jooksis küll kohale, kolm meest veidi eemal ei lasknud ennast aga segada ja asusid teise õllekasti kallale.

Noormees, kelle nimi oli Eeduard, roniski välja ja keeras paari kruvikest. Selle tagajärjel ei läinud masin enam üldse käima. Siis ta istus veidi aega ja mõtles. Mõtted aga, nagu juba arvatagi võib, olid nukrad.

«See idiootlik «vormel 3» veab mind kogu selle hooaja alt. Ja ometi ma olin nii lootusi täis, kui ma ta sain. See oli siiski suur samm edasi «Maailma autospordi» poole. Ja nüüd ta, raisk, siis pipardab . . .»

Pahaselt keeras ta kruvikesed endisesse asendisse tagasi. «Siin ei tohiks ju midagi võimatult keerulist olla. Harilik mootor ja muud täitsa harilikud vidinad ja kõik. Ega ma sellest kõige harilikumast kah vist lõpuni aru ei saa. Ei tunneta . . . Mis kuradi pärast ma üldse jahin selle lollusega.» Ta tundis nagu mingit häbi ja alanduse tompu kuskil alakehas. Proovis uuesti — mootor käivitus. «Jah, vist isegi natuke parem kui enne. Ja niisamuti on parem autoga sõita kui kõige muu igapäevasega tegelda. Vähemalt on mingi kindel tegevus. Kolmneli korda nädalas jõuab käia klubis ja siis kolm-neli korda suve jooksul saab võistelda. Nagu praegu. Kui sedagi ajaviidet poleks, oleks Katrin vist juba hinge seest ära närinud. Poisikesest peast sai muidugi mõeldud, et reisid ja ilusad kirjud autod ja maailmameistrivõistlused ja teist-kolmat-moodi. Aga pole see elu nii lilleline ühtegi.»

Ta surus gaasipedaali ja väike punane 26 tungles kohati päris nobedalt teiste vahel. Mõne ringi järel hakkasid mootori tuurid jälle langema ja Eeduard peatus boksis. Lootuse kaotanult istus ta maha ja tegi suitsu. Üks klubi asjamees tuli vaatama, siis ta laiutas närviliselt käsi ja rääkis suitsu pahvides vihaselt: «Ei saa aru, mis ta, raisk, tahab. Eile veel kuidagi läks, aga täna . . .» Asjamees vangutas kah nõutult pead ja läks jälle edasi. Tal oli sellest hädavaresest isegi natuke kahju, aga ei saanud ta ju kuidagi aidata. Eeduard süütas koni otsast järgmise suitsu. Tundes end järsku roidununa ja väsinuna, heitis ta rohule pikali. Ei viitsinud veel liikuma hakata. Ja kuhu tal minna olekski? Koju? Ah, kodu või asi, suvel ei tõmmanud teda see hämar toake üldse ja Katrin — oli ta, mis ta nüüd oligi, praegu ei tahtnud igatahes kedagi näha.

Kui keegi oleks temalt sel hetkel küsinud, et kas jumal on olemas, oleks ta kõigepealt vastanud, et ei ole. Ning mõne hetke pärast ehk lisanud: «Nojah, keegi võib ju olla, kes seda õnnetut süsteemi sätib ning inimestele nende totraid katsumusi ette veeretab. «Palehigis pead sa oma igapäevast leiba . . .» Kui kõik asjad oma rada läheksid, oleks minu arvates pidanud nii mõnigi paremini minema. Võib-olla olin ma lihtsalt selline väljavalitu, kelle kulul siis teistel paremini läheb. Aga siiski ma loodan, et kedagi ei ole. Praegu saab kõik õnnetused enda arvele kanda. Tore oleks küll kõik kellelegi teisele kaela veeretada — et kõik oli juba ette nii määratud — aga minu arust poleks see kah aus.»

(Järgneb)

III PREEMIA MÖÖDUNUD ÕPPEAASTAL TOIMUNUD TRÜ KIRJANDUSVÕISTLUSTEL

Telefoninumbrid!

Seoses rekonstrueerimistöödega ei tööta keskjaam ajavahemikul 27. sept. kl. 16.00 kuni 30. sept. kl. 8.00-ni.

Alates 30. sept. töötab keskjaam muudetud abonentnumbritega järgmiselt: senised 3-ga algavad numbrid on muudetud 2-ga algavaiks ja 5-ga algavad 4-ga algavaiks.

(näide: endise 325 asemel tuleb valida 225, 508 asemel 408, 399 asemel 299 jne.) Linnaühenduse saamiseks valida «0» senise «9» asemel.

Haldusprorektor

Geograafia ja matemaatika

Augustikuu lõpupäevil kogunes Tartusse nimekaid teadlasi üle kogu Nõukogude Liidu, et vaagida võimalusi matemaatiliste meetodite kasutamiseks geograafias.

Kiire matematiseerumine nii loodus- kui ühiskonnateadustes tõstab uusi ülesandeid ja toob välja kitsaskohti, sunnib mõndagi kindlakskujunenut veel kord läbi vaatama ning esitab õpetlastele uued nõudmised. Üldise arenguprotsessiga peab sammu ka tänapäeva geograafia — sootuks erinev klassikalisest, meresõitjate ja maadeavastajate omast —, mille tunnistajaks on kasvõi matemaatilistele meetoditele pühendatud artiklite üha suurenev osakaal geograafia perioodikas.

Esimene üleliiduline ametkondadevaheline nõupidamine «Matemaatilised meetodid geograafias» toimus 1968. a. Moskvas, teine 1971. a. Kaasanis ja kolmas nüüd Tartus ülikooli geograafiaosakonna eestvedamisel; organiseerimiskomitee esimees oli prof. S. Nõmmik. Nõupidamisest võttis osa ligemale poolsada geograafi Eestimaast kuni Vladivostokini eesotsas D. L. Armandi, J. V. Medvedkovi, S. V. Prkobraženski, J. G. Sauškini ja teistega; samuti olid esindatud matemaatikud, majandusteadlased, küberneetikud.

Kahel ülikooli aulas toimunud plenaaristungil kuulati üldisi probleemettekandeid. Suurimat huvi äratasid majandusteaduste doktori A. G. Granbergi «Territoriaalsete majandussüsteemide optimiseerimisprobleemidest» ja geograafiadoktor J. V. Medvedkovi ettekanne «Geosüsteemide modelleerimine inimese ökoloogia küsimuste lahendamisel»

Füüsilise geograafia, majandusgeograafia ja kartograafia sektsioonis arutati mitmesuguste geograafiliste süsteemide modelleerimisega seotud küsimusi, esitati rida matemaatiliste meetoditega lahendatud geograafilisi ülesandeid ning leiti probleeme, kus matemaatikast võib suurt abi loota. Üldküsimuste sektsioon oli rahvarohkeim. Siin vääriv esiletõstmist A. D. Armandi ettekanne «Võrdlev-geograafilise meetodi matemaatilistest aspektidest» ja J. G. Lipetsi «Süsteemse dünaamika ja geosüsteemide modelleerimise põhimeetodid». Esmakordselt nõupidamiste ajaloos töötas geograafide matemaatilise ettevalmistuse küsimustega tegelev sektsioon, mille vajalikkust toonitasid ka sõnavõtud.

Kõigil istungeil diskuteeriti väga elavalt nõupidamise trükitud materjalides avaldatud sõnumite üle.

Leiti, et geograafide matemaatiline ettevalmistus vajab tunduvat täiustamist, tuleb kiirendada õppevahendite ja erialakirjanduse väljaandmist. Edaspidises teaduslikus uurimistöös otsustati suuremat tähelepanu pöörata printsipiaalsetele küsimustele, mis omavad suurt tähtsust kogu geograafiateadusele. Rõhutati suuremat koordinatsioonivajadust naaberteaduste, eriti majandusega.

Uuesti otsustati kokku tulla 1978. a. Lvovis.

JÜRI ROOSAARE,
geograafiaosakonna IV k.

Tuusikud

1974. a. IV kvartaliks on saabunud TRÜ a/ü.-komiteele tuusikuid alljärgnevalt:

sanatooriumidesse.

Essentuki	13. 10.— 5. 11.	hinnaga	36.— rbl.	(seedeh.)
Pjatigorsk	24. 11.—17. 12.	„	36.— „	(seedeh.)
Kislovodsk	15. 12.— 7. 01.	„	48.— „	(vereringeh.)
«Mestsiems»—«Riia	28. 11.—21. 12.	„	33.— „	„
Leningrad	3. 11.—26. 11.	„	33.— „	(seedeh.)
«Bulduri» — Riia	4. 12.—27. 12.	„	33.— „	(vereringeh.)
«Estonia» — Pärnu	14. 11.— 7. 12.	„	31.50 „	(liigeste- ja günekol. h.)
„	9. 12.— 1. 01.	„	31.50 „	„
«Rahu» — Pärnu	29. 10.—21. 11.	„	31.50 „	(liigesteh.)
«Sõprus» — Pärnu	6. 10.—29. 10.	„	36.— „	(vereringeh.)
«Laine» — Haapsalu	25. 10.—17. 11.	„	31.50 „	(seedeh.)
„	27. 11.—20. 12.	„	31.50 „	„
Pärnu ambulatoorne	23. 10.—15. 11.	„	28.50 „	(liigeste-närvisüst. h.)
Pärnu „	25. 10.—17. 11.	„	30.30 „	„
Pärnu „	10. 12.— 2. 01.	„	28.50 „	„

puhkekodudesse:

Võsu	6. 12.—17. 12.	„	7.20 „	— 2 tükki
Võsu (perek.)	16.—27. 10.	„		— 1 „
Pühajärve	25. 10.— 5. 11.	„	7.20 „	— 2 „
„	20. 11.— 1. 12.	„	7.20 „	— 1 „
„	30. 11.—11. 12.	„	7.20 „	— 2 „
„	12. 12.—23. 12.	„	7.20 „	— 2 „

Soovijail esitada avaldused a/ü.-komiteele. Sanatooriumiavaldustele lisada arstitõend.

TRÜ a/ü.-komitee

KLUBI PRAEGU

VAIKE UIBOPUU

Paar sõna kammerkoori kohta?

Meie repertuaaris on peamiselt klassikalised ja eelklassikalised teosed, samuti neegrispirituaale jm. Sel aastal on plaanis kavva võtta ka modernsemat muusikat, seni on jõukohaseid teoseid vähe kätte puutunud. Alanud aasta läheb suures osas laulupeo tähe all. Kaugemas kavatsuses on jõuda ka juba tõeliste suurvormideni. Koos Cesise muusikakooli keelpilliorkestriga (dirigent Igor Graps) esinesime sel suvel Straupe lossis. Sama orkestriga ongi plaanis Vivaldi «Gloria».

Praegu on loomisel sidemed Rostocki ülikooli segakooriga; TPI kammerkooriga on tihedad sidemed juba ammu.

Võiks katsetada ka estraadilauluga, kuid sellest on ehk veel pisut vara rääkida. Häid seadeid on vähe. Võiks mõelda ka rahvalauludele kaasaegses seades mingi rütmiansambli saatel, umbes midagi «Collage'i» stiilis.

Kas selliste erinevate suundade puhul pole karta laialivalgumist?

Ei sugugi. Kooris on kujunenud oma tuumik, hea kollektiiv; palju on häid ja võimekaid inimesi . . .

Ehk võiks ka paari nime nimetada?

Taimi Piin, Annika Laks, Mati Haas, Ene Puusemp, Andrus Haas, Eda Mikk, Ulvi Voolaid . . .

SULEV KALD

Mida võite ütelda puhkpillimuusika kohta?

Kõigepealt seda, et kõrgemale koolile on puhkpilliorkester väga vajalik. Hiljaaegu võisime lugeda T. Savi Ameerika reisikirjast, et näiteks Texase ülikoolil on ligi 300-liikmeline puhkpilliorkester. Meil on ta küll rohkem tarbe kui luksuse asi. Ei ole peaaegu ühtki pidulikumat üritust, kus teda vaja ei läheks. Mängida tuleb küll tornides, küll õllekeldrites, rääkimata muidugi rongkäikudest ja aktustest. Täiesti vale oleks arvata, et puhkpillimuusika on vanamoeline või oma aja ära elanud. Ühiskondlik nõudmine selle muusika järele on väga suur.

Kas ülikooli puhkpilliorkester võtab ka uusi pillimehi juurde?

Väga kena oleks, kui mängijad otsiksid ise orkestri üles. Esimene kohtumine on 16. septembril kell 20 klubis. Proovid hakkavad toimuma esmaspäeviti ja neljapäeviti samal ajal. Kõikide pillide mängijad on teretulnud.

HELJU MIKKEL

ENSV teenelist kollektiivi, TRÜ Rahvakunstiansamblit ei ole vist vaja kellelegi tutvustada. Ehk räägiksite aga mõne sõnaga sel õppeaastal ees ootavast?

Tulemas on ansambli 30. aastapäev ja muidugi tantsupidu. Koormus tuleb seetõttu suur. Oma aastapäevaks tahaksime repertuaari täiesti välja vahetada. Palju tahaksime sel aastal reisida. Salajaseks unistuseks on sünnipäeva puhul käia mõnel välisreisil. Muidu aga — nagu ikka, ansambli traditsioonilised üritused, esinemised, väiksemad sõidud.

Kaugel te üldse olete käinud?

Kaks korda oleme olnud Tšehhoslovakkias, viimane kord möödunud aastal terve maikuu. Peale selle on käidud Saksa DV-s ja Soomes. NSV Liidu piires oleme tantsinud Tjumenis, Harkovis, Moskvas, Leningradis, rääkimata veel lähematest paikadest. Juba sel kuul läheb väike grupp esinema Moldaaviasse.

Kas tohib teile ka uusi inimesi juurde tulla?

Aga muidugi. Sel aastal võtame tantsijaid segarühma. Seetõttu oleks hea, kui tüdrukud tuleksid juba koos noormeestega. Orkester aga ootab lauljaid ja pillimehi. Proovid toimuvad esmaspäeval ja neljapäeval kell 18 klubis, kolmapäeval samal ajal noortemajas «Sõprus».

PAAR SÕNA KLUBI KORRAST
(eriti rebastele)

Et meie klubi on populaarne nii ülikoolis kui ka linnas, siis tuleks meeles pidada mõningaid reegleid, mis võimaldavad ohutu ja rahuliku sissepääsu kõigile klubi üritustele.

Kõigepealt — võta alati kaasa oma üliõpilaspilet! Ilma selleta sind sisse ei lasta. Ära kunagi anna oma piletit sõbrale klubisse pääsemiseks — tagajärjed on kurvad: võid oma piletist lihtsalt ilma jääda. Nii juhtus näiteks 2. septembril Monika Dolotovaga (kehak. IV) ja Ervin Eelmetsaga (maj. I). Ka teiste kõrgemate koolide inimesed pääsevad sisse, vaja jällegi ainult oma pilet kaasa võtta.

Ukse ees ei ole mõtet trügida — sisse pääsevad kõik, kel selleks õigus. Kõige kavalam on (vähemalt seniste kogemuste põhjal) kohale tulla täpselt ürituse alguseks.

R. V.

Miks me seda teeme?

Meid on üheksa. Aga see pole tähtis. Me kõik oleme tüdrukud. Pole seegi oluline.

Tähtis ja oluline ja peamine on muusika. Ilma muusikata MEID ei oleks. Oleks vaid iga tüdruk omaette. Tema loengud ja kinoskäimised, tema igavlemised ja rõõmustamised. MEID ei oleks sest MEID loob muusika.

Iga oma liigutusega tahame helidele kuju anda, nähtamatut nähtavaks teha. Nii, nagu me seda oskame. Nii, nagu me muusikat mõistame.

Ja sellepärast pole oluline, on meid kümme või sada, oleme me tüdrukud või poisid. Peamine on tahta ja uskuda. Uskuda? Uskuda, et me teame Mozartist midagi sellist, mis kõigile seni märkamata jäänud. Midagi väga-väga isiklikku. Ainult nii on MEIL mõte. Ainult iseteadvaina. Ise teadvaina, ise tundvaina, ise liikuvaina. Me peame uskuma, et meil on midagi teada. Midagi öelda. Igast muusikast, mida me liigutustesse paneme. Ainult nii.

Armastada Mozartit, Bachi, Prokofjevit hetkeks nagu võrdset. Nagu inimesed, kelle poolt läbielatu sind tiivustab. Jultumus! Aga teisiti meid poleks, üleüldse poleks. Ka mitte iseenda jaoks. Muusika äratab parima, mis meis on. Ka meie anname muusikale parima, mis meis on. Suur aukartus surmaks soovi end avada. End avastada.

Laval me oleme meie ise ja ometi me pole need. Kes oleks osanud arvata, öeldakse vahel. No tunnen ju teda, aga ikka poleks osanud arvata. Nii kinnitatakse, kuni harjutakse. Et laval oleme MEIE, aga mitte enam päris neie. Need, kes tuntud loengusaalist, tänavalt.

Mida ütleb selle kohta romantiline Romain Rolland?

«Oo, muusika, kes sa avad hinge kuristikud! Sa hävitad vaimu tavalise tasakaalu. Harilikus elus on tavalised hinged otsekui suletud toad. Nendes närtsivad kasutamata jõud, voorused ja pahed, millede tarvitamine meile on tülikas; tark praktiline meel, arg mõistlikkus hoiavad võtmeid enda käes. Nad näitavad ainult mõningaid kodanlikult korraldatud panipaiku. Kuid muusika käes on võlukepike, mille ees lukud avanevad. Uksed lähevad lahti. Südame deemonid tulevad nähtavale. Ja esmakordselt näeb hing end paljana . . .»

Näeb hing end paljana . . . On see hing kergemeelne või ahastav, kirglik või mänglev, sügav või pealispinnal libisev. Tantsus, liikumises on raske oma olemust varjata. Sellele, kes oskab vaadata.

Igale inimesele pole igast muusikast võlukepikest. Mina olen mina. Ja sinna pole midagi parata. Aga kui ma tõesti olen MINA, siis on üks muusika ikka, mis mind särada laseb, mu olemuse avab, mind vabastab. Vabastab . . . Enda käest, oma raamidest, argipäevast.

Oleme me ilusad? Ineilusad, võrratud? No pole küll, kui ikka kainelt kaaluda. Aga ehk pole seda vajagi. Me saame ennast muusikale tühjaks rääkida. Tühjaks tantsida. See hetk!

Kas sellepärast tasub peaaegu igal õhtul võimlasse tulla? Hilisõhtuseid tänavaid kartes koju hiilida? Loengute väsimust pelgamata ikka tulla ja tulla, ise tunni algul sugugi mitte uskudes, et muusika suudaks täna meiega midagi ette võtta? Vahel ei suudagi. Aga enamasti oleme tunni lõppedes läbimärjad ja jälle midagi leidnud. Sõnatusest on saanud ülevoolav jutukus ja naer. Me oleme rahul.

Ja lava. Lava pole hoopiski mitte siht ja soov omaette. Võimlasaal pakub peaaegu sama mis lava. Peaaegu. Me tahame tunnustust, me tahame suhelda. On's liigutuste keeles vestlemine kõrgem tasand? Me ei tea. Aga kui me sõnadesse ei oska seda kõike panna? Seda muusikat, oma tunnet sellest.

Me tahame tunnustust . . Ja ometi teeme risti vastupidi menu toovale. Muusika klassikast. Prokofjev, Pärt. See ju lausa igav. Nii meile öeldakse. Biit meeldiks kõigile, ja šlaagrid.

Siiski mitte kõigile. Meie teame seda ja nõuandjad teavad. Šlaagrites oleme vaid kepsutav tüdrukute hulk. On tore kepsutadagi. Aga mitte alati, mitte ainult. Kuhu me siis paneme muusika, mis meid painab ja meile asu ei anna? Tantsuga ainult jalgades jääksid meist järele ainult jalad. Kuhu paneksime siis oma pea?

«Vaata, tantsimine, kui seda osatakse, on just niisama lihtne nagu mõtlemine,» ütleb Herman Hesse. Te ehk arvate, et teie ei oskaks. Aga . . . Võib-olla pole teile lihtsalt kunagi öeldud, et oskate. Te pole ju kunagi katsetanud, seesugust liikumist proovinud. Mõnikord näen tänaval võõrast tütarlast ja tahaksin teda kutsuda võimlasse, treeningule. Mulle tundub, et ta oskaks ja õpiks, aga ma pole kindel kas ta iial tantsinud, võimelnud on.

Alati ei ole see nii lihtne. Meie parimad liikmed, sügavaimalt muusikat tunnetavad, vaevalt sel kombel tänaval silma jäävad. Nad on justkui ääremailt leitud, sest nad pole olnud «tähed» ei oma kursusel ega mujal. Ja seda uskumatum tuttavaile, seda õnnestavam avastajale on sellist tüdrukut liikumas näha. Tema tõelist olemust tabada, mis muidu paksu argipäevakihi all peidus.

Need MEIE oleme naisvõimlejate valikrühm, nüüd küll rohkem rütmoplastikarühm. Meilt on olnud «Vanemuise» väikeses majas rütmoplastikaõhtu ja oktoobris tahaksime seda korrata. Ja meil oleks väga hea meel, kui iga tüdruk, kes meisse ja endasse usub — endasse tuleb ikka uskuda — meid TRÜ klubi kaudu üles leiaks. Ise ei suuda me ju kõiki leida.

R. KUDU

Kirjad kolhoosist

I kiri
SAABUMINE

Mõistagi ei ole kolhoos, kuhu meid neljaks nädalaks appi saadeti, ei Pariis ega ka Madriid. Ikkagi kolhoos. See asjaolu sai meile varsti selgeks. Ent pidulikkus, millega meid vastu võeti, lausa hämmastas. Igast osakonnast kogunes keskusse pidurõivais inimesi. Naabermajandist oli palgatud puhkpilliorkester.

Ja siis veereski meie buss juhatuse maja ette. Esimees ise oli tuliuuel «Žigulil» kohale saabunud. Hetkegi ootamata haaras ta paberilehe ja asus lugema: «Kallid noored! Täna on päev, mil linn sirutab oma abistava käe meie teenekale maarahvale. Ülesanded, mis teie ees seisavad, kallid noored, ei ole kergete killast. Ei mitte. Te peate üles näitama osavust, sitkust ja tahet. Tõenäoliselt on teis neid omadusi juba süvendanud VTK-kompleks. Igatahes, kallid noored, ma loodan, et te ei valmista meie kollektiivile pettumust!»

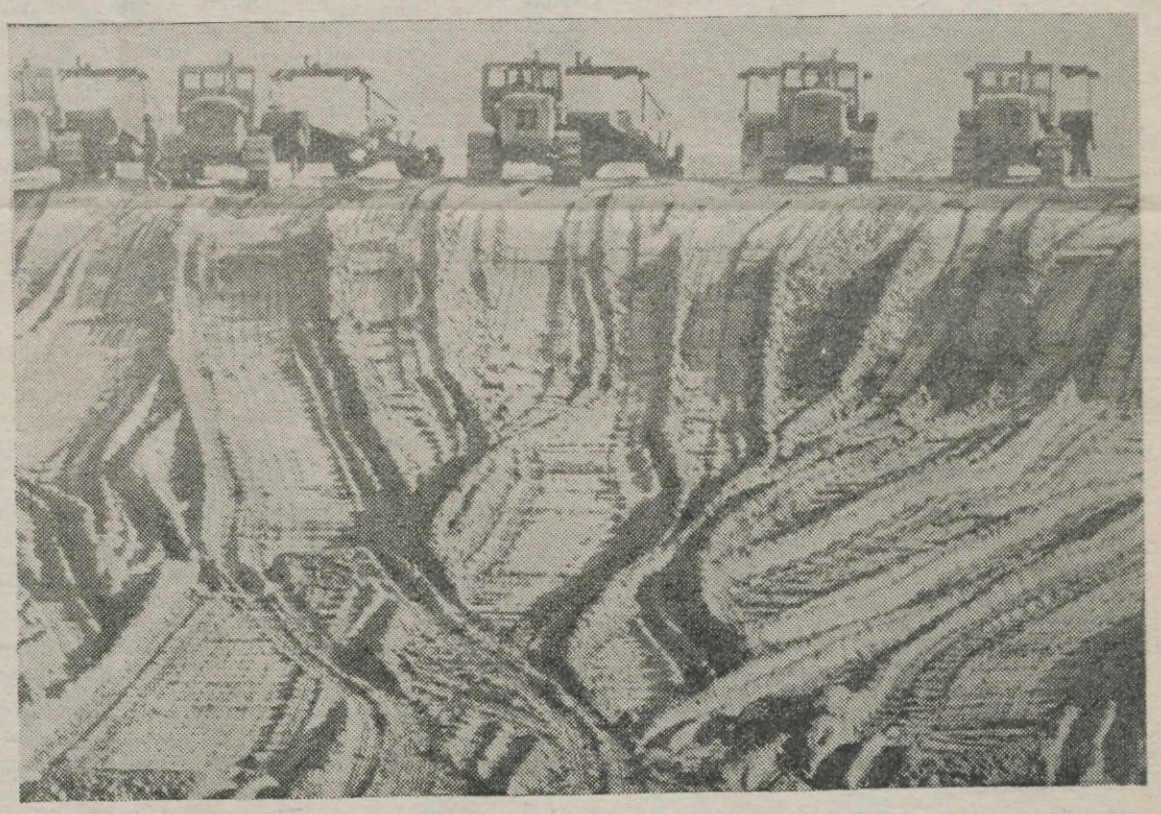
Kõnet jätkas brigadir: «Tahaksin teile tutvustada mõningaid esemeid, olendeid ja nähtusi, millega teil siin tahes-tahtmatult kokku tuleb puutuda. Esmalt ehk paar sõna kartulist. Kartul on üheaastne kultuurtaim maavitsa perekonnast, tavaliselt kollaka varjundiga . . .»

Me püüdsime brigadiri korduvalt katkestada, mispeale ta imestunult küsis: «Kas te siis ülikoolist ei olegi?»

Alles pikapeale poolpimedas lõppes instrueerimine ning meid juhatati kõigi mugavustega hotellitüüpi ühiselamusse.

II kiri
TÖÖPROTSESSIS

Tüdrukud võtavad kurke, poisid pilluvad tinaraskeid põhupalle. Kohutav töö! Linnainimese kondi jaoks. Kogu maailm on higine. Juua! Juua! Töötempo on masendav. Kui koperdama jääd, ajab traktor su alla. Nüüd on näha, kes on kes ja kes leeb kes.

«Mida nad siit tahavad?» jahmusin.

«Jahutavad piima, et see hapuks ei läheks,» arvas sõber.

Alles siis taipasime ja avasime oma silmad: tegemist on ju lehmadega! Mis parata: piirjooned lehma, pulli ja vasika vahel on ikka veel ebaselged. Nende ebaselguste likvideerimiseks peame põllumajandusega senisest hoolikamalt tutvuma.

M. KADASTIK

III kiri
PUHKEHETKED

Neil meeldivail minuteil armastame lähikonnas asuvas jões ujumas käia. Paraku juhtus meiega sealgi tilluke arusaamatus. Nimelt piiras meid ümber vägev pullikari. Polnud võimalik veest väljuda. Vähe sellest, loomad tatsusid meile vette jädele, ehkki me neid lakkamatult mudaga pildusime.

Klubi teatab

PEOTANTSUHUVILISED

24. septembrist algavad teisipäeviti peotantsukursused edasijõudnutele. Algus kell 18. klubi suures saalis. Novembris, pärast kursuste lõppemist on plaanis **peotantsuringi** kokkuseadmine.

DEKLAMAATORID

Kel on vähegi huvi deklameerimise vastu, tulgu aga lahkesti klubisse. Saame kokku 18. septembril kell 20. Peame plaane ja mõlgutame mõtteid.

TUDENG!

Asutamisel on ülikooli näitering. Kui armastad teatrit ja tahad seda ise tõsiselt teha, tule **25. septembril** TRÜ klubisse vastuvõtukatsetele. Võta kaasa üks luuletus, proosapala ja esinemisjulgus.

Vastuvõtt kell 19—21. Ringi juhatab **Tiit Luts.**

Kohtumiseni!

KLUBI NÕUKOGU

Tuleme kokku 18. septembril kell 21.

sina ütlesid et sina läksid keemiahoone ukse juurde ja kui sa päris tema ligi jõudsid ja tema lingist haarasid olid su peod rebenenud ja veri välja voolanud ja tilkunud su saapaninale peale kui sätendab,

a missa siis võtad peoga seda mis on mõeldud jalaga tarvitamiseks, võta seesama saapanina koos saapa ja jalaga põlvest saadik, tööta temaga — ja tervis jääb alles.

Toimetus: käesolevaga teatame, et keemiahoone ukse käepideme seisukord on sant.

Peole!

Pühapäeva õhtul kell 20 on puhkeõhtu. Tantsuks ansambel «Intarsia» ehk «Fix».

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 4615. MB 06530.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ЭТУ

ОРГАН ПАРТКОМА, РЕКТОРАТА, КОМИТЕТА ЛКСМЭ И ПРОФКОМА ТГУ

№ 25

XXVI ГОД ИЗДАНИЯ

13 СЕНТЯБРЯ 1974 Г., ПЯТНИЦА.

30-летие сражения за Тарту

В результате наступления войск 3-го Прибалтийского фронта, которое было начато 17 июля 1944 г., был прорван оборонительный рубеж Псков—Остров и 13 августа освобожден город Выру. В дальнейшем наступательные операции велись силами 67 армии под командованием генерал-лейтенанта Романовского на город Тарту. В сводках Совинформбюро повилось Тартуское направление.

Успеху наступления в направлении Тарту в значительной мере содействовал десант, высаженный 16 августа 25-й бригадой речных кораблей Балтийского флота на западном берегу Чудского озера в районе Мехикорма. Следует отметить, что десантная операция по переброске войск проходила в том же месте, где когда-то в далеком прошлом дружинники Александра Невского громили немецких «псоврыцарей».

Сражение за Тарту, развернувшееся на площади 700 кв. км., началось 23 августа наступлением 67 армии с рубежа Реола—Эльва в обход Тарту с запада и его освобождением 25 авг. Но и после этого, вплоть до 17—18 сентября под Тарту велись кровопролитные бои с попеременным успехом, с вводом в сражение все новых и новых сил. Такое напряжение борьбы в этом районе объяснялось стратегической обстановкой, а также тем, что город Тарту, расположенный на берегу реки, являлся в то время центром удобного для обороны рубежа между Чудским озером и озером Выртсъярв, своего рода юго-восточными воротами Эстонии. Потерять эту территорию для немцев значило открыть Советскому военно-морскому флоту доступ в Балтийское море, дать возможность отрезать себя от Финляндии, которая тогда еще воевала против СССР, и от скандинавских стран, которые снабжали фашистскую Германию стратегическими материалами. Кроме того, Эстония, наряду с производством сельско-хозяйственных продуктов, поставляла немцам около 500 тысяч тонн нефтепродуктов, вырабатываемых из горючих сланцев. Поэтому враг оказывал нашим войскам упорное сопротивление, перебрасывая под Тарту части и соединения с других фронтов и из Германии.

25 августа развернулись бои непосредственно за город Тарту. Около 6.00 наступающие части услышали в городе сильные взрывы — фашисты уничтожали важнейшие объекты: элеватор, виадук на ул. Рийа и другие здания. Части 86 и 146 стр. дивизий увеличили темп наступления с целью воспрепятствовать фашистам в разрушении города; особенную тревогу испытывали за главное здание Тартуского университета.

Фашистские войска оказывали сильное сопротивление, стреляя из окон, погребов, с крыш домов, сражались за каждый дом, за каждую улицу, переходя в частые контратаки.

Части 128 стр. дивизии ускоренным темпом, сбивая в полосе наступления обороняющиеся войска противника, подошли к реке Эмайыги северо-западнее города и форсировали ее. 86 и 146 стр. дивизии, сражавшиеся в городе, продолжали уничтожать обороняющегося противника и к 12.00 освободили центральную часть города и вышли на южный берег реки.

Бои в северной части города носили еще более ожесточенный характер, многие улицы были заминированы. Части дивизии сломили упорное сопротивление врага и к исходу дня вышли на северную окраину города на рубеже: казармы — кладбище.

В боях за город Тарту советские воины проявили героизм и отвагу. Среди многочисленных героев 146 стр. дивизии выделился командир батальона 608 стр. полка, 20-летний майор Рымарь. Со своим батальоном он вписал много славных страниц в историю борьбы с фашистами, в том числе и в боях за город Тарту. Майор Рымарь не дожил до дня Победы, он был смертельно ранен под городом Валга и через два часа после ранения умер.

25 августа в 22.00 столица нашей родины салютовала 28 артиллерийскими залпами из 224 орудий освободителям Тарту. В приказе Верховного Главнокомандующего была выражена благодарность за отличные боевые действия войскам 3-го Прибалтийского фронта, участвовавшим в освобождении города Тарту.

В освобожденный город прибыли представители советской власти в лице оперативной группы Тартуского уезда, которой руководили первый секретарь уездного комитета партии М. Лаоссон и председатель исполкома Э. Тынурист. Органы советской власти приступили в городе и районе к работе.

Хотя Тарту и был освобожден, в городе продолжались бои с отдельными вооруженными группами противника, которые стреляли из убежищ и ждали изменения положения в свою пользу.

Войска противника, находившиеся в 3-х км восточнее города, вели по нему артиллерийский огонь и бомбили с воздуха. В результате немцы разрушили и сожгли много городских зданий: театр «Ванемуйне», этнографический музей Раади, главное здание сельхозакадемии, гостиницу «Лийвимаа», здание типографии напротив университета и много других зданий.

Жителей в Тарту было мало. На 30 августа 1944 года органами милиции было зарегистрировано всего 1 926 человек. В последующие дни и эти жители Тарту были удалены из города на расстояние не менее 7 км, так как находиться в городе населению было опасно.

Над разминированием городских объектов работали саперы воинских частей, вступивших в город. Разведчики 320 гвардейского минометного полка сохранили для города водонапорную башню, из помещения которой было извлечено 72 противотанковых мины, 10 ящиков тротила и два взрывных механизма замедленного действия, которые должны были произвести взрыв через 67 минут.

В борьбе с немецко-фашистскими захватчиками нашим войскам помощь оказывало местное население. По этому поводу командующий 67 армией генерал Романовский пишет: «При разгроме врага местные жители оказывали нам большую помощь. Население встретило нас с радостью и по-братски, как своих освободителей от фашистских пиратов, и старалось помочь всем, чем могло. Многочисленны были случаи, когда жители сообщали нам о местах, где скрывались фашисты, кормили наших бойцов, предупреждали их об опасности, особенно о наличии минных полей и всячески старались облегчить ратный путь советских воинов, чтобы поскорее изгнать из страны ненавистного врага».

За период оккупации немецко-фашистские войска нанесли Тарту огромный ущерб. Было уничтожено 23 предприятия, все остальные предприятия также были выведены из строя и ни одно из них не могло приступить к выпуску продукции сразу же после освобождения города. Из существовавших до войны 5.217 жилых зданий в сентябре 1944 года 2.288 домов было уничтожено. Кроме того, было разрушено 11 школ, 93 промышленных здания, была выведена из строя и частично уничтожена система водоснабжения города, канализация, электрические станции и линии связи, взорвано 3 моста через реку Эмайыги.

Город Тарту после его освобождения был в таком состоянии, что даже самые большие оптимисты задумывались о его будущем. Однако тартусцы доказали своими делами, что они любят свой родной город. К концу 1944 года уже работало 42 предприятия, а в 1947 году по производству промышленной продукции предприятия города достигли довоенного уровня. С 1945 по 1974 год в Тарту построено 929,5 тысяч квадратных метров жилья. Вновь построены многие заводы, почти на всех крупных предприятиях произведены большие пристройки и увеличена в несколько раз их мощность. Вновь построены театр «Ванемуйне», кинотеатры «Комсомол» и «Экран», Певческое поле, железнодорожный клуб, дом культуры «Сыпрус», расширены некоторые музеи. Построено пять новых средних школ, пятнадцать зданий для детских учреждений (сейчас детские учреждения города обслуживают 5.150 молодых граждан нашего города). На службе здоровья города бошьая клиническая больница на 334 места, большой операционный корпус с новейшей клинической техникой.

Население города Тарту с 33.768 чел. в 1945 году выросло до 96.330 человек в 1974-ом.

Город Тарту строится и с каждым днем хорошеет. Тартусцы бережно хранят память о тех, кто 30 лет назад в тяжелых боях отвоевал и возвратил им город.

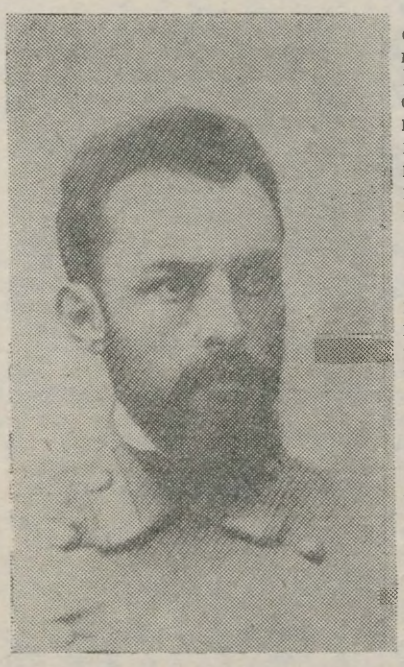
16-го августа исполнилось 100 лет со дня рождения младшего брата Владимира Ильича Ленина, выдающегося революционера и деятеля Коммунистической партии — врача Дмитрия Ильича Ульянова. Д. И. Ульянов особенно близок нам, так как одно время он был студентом нашего университета. Об этом подробнее рассказывает статья доцента Л. Эрингсон. В связи со знаменательным днем давайте вспомним некоторые факты из жизни Д. И. Ульянова.

● Делегатом от Тульской организации Д. И. Ульянов принимает участие во II съезде РСДРП и широко пропагандирует среди русской социал-демократии решения этого исторического съезда. Профессия врача позволяет ему соединять легальную работу с нелегальной, которую он проводит главным образом в Симбирске, Московской губернии и в Крыму.

● Во время Великой Октябрьской социалистической революции Д. И. Ульянов служит военным врачом в Одессе, куда он был переведен по предложению Н. Н. Бурденко, его преподавателя в Тартуском университете. Д. И. Ульянов принимает активное участие в установлении советской власти в Крыму, позднее, в годы гражданской войны, помогает организовать санитарную службу на Южном фронте.

● Летом 1919 года, после более чем десятилетней разлуки, Д. И. Ульянов встречается со своим старшим братом в Москве. Во время тяжелой болезни Ленина он

100 лет со дня рождения Д. И. Ульянова

Д. И. Ульянов — студент Тартуского университета

находится в Горках и как врач принимает участие в медицинских совещаниях и лечении В. И. Ленина.

● После окончания Гражданской войны Д. Ульянов работает в основном в Крыму, помогает бороться против эпидемий, создавать систему советских курортов и санаториев, организовывает помощь беспризорным детям. В течение длительного времени он отдает свои знания и умения службе в Народном комиссариате здравоохранения.

● Д. И. Ульянов принимает активное участие в мероприятиях по увековечиванию истории революционного движения, боевых традиций Коммунистической партии и памяти В. И. Ленина. Он много сделал для открытия Центрального музея В. И. Ленина в Москве, для оснащения музеев в Ульяновске, Казани и в других местах.

● В суровые годы Великой Отечественной войны, будучи тяжело больным, Д. И. Ульянов пламенным словом вдохновляет своих соотечественников на борьбу с фашизмом. Д. И. Ульянов умер в июле 1943 года. В памяти советских людей он остался выдающимся революционером и верным сыном ленинской партии.

Д. И. Ульянов в Тарту

В 1893 году Дмитрий Ульянов поступил на медицинский факультет Московского университета и сразу же включился в студенческое демократическое движение. Он вступил в социал-демократический кружок, активно пропагандировал марксистские идеи среди рабочих и студентов Москвы. В ноябре 1897 года его арестовали как «личность, вредную общественному порядку и народу» и держали больше года в тюрьме «до выяснения обстоятельств». Так как следствие затянулось, его выслали из Москвы и в конце концов приняли решение оставить под открытым надзором полиции, притом местом жительства был определен городок Подольск. По отбытии наказания Д. Ульянову запретили жительство в Москве и в Петербурге вплоть до особого распоряжения.

Молодой революционер упорно продолжал бороться за возвращение в университет. Он обращался во многие заведения и ко многим влиятельным лицам (даже к царю), но отовсюду получил отрицательный ответ. Летом 1 900 года кто-то из друзей посоветовал ему попытаться добиться разрешения окончить учебу в Тартуском (в то время Юрьевском) университете. В конце XIX — начале XX века сложилась такая ситуация, что царские власти не чинили особых препятствий отчисленным из других высших учебных заведений при поступлении в Тартуский университет. Они ошибочно расчитывали, что революционно настроенная молодежь, учась далеко от больших промышленных центров, в «мещанском» Тарту, не найдет почвы для продолжения своей деятельности. Ведь в то время количество рабочих в Тарту было, действительно, невелико, а в университете орудовали реакционно настроенные корпоранты. Считалось, что полиция вместе с балтийским дворянством и городской буржуазией смогут сдержать свободолюбивые стремления и революционное движение молодежи.

В сентябре 1900 года Д. И. Ульянов, наконец, получил разрешение на продолжение образования, и 30 сентября он прибыл в Тарту (даты указаны по старому календарю). Он нашел себе комнату на улице Вески, д. 47 (сейчас ул. Бурденко, д. 61). В начале октября Д. И. Ульянова зачислили в списки студентов и выдали зачетную книжку под номерам 18020. Совет медицинского факультета учел сданные в Московском университете экзамены и принял его на V курс. В то же время прибыло распоряжение властей установить над Д. И. Ульяновым негласный надзор полиции.

В университете Д. И. Ульянов отличался работоспособностью и старательностью при усвоении знаний. Он писал матери: «...утром иду на лекцию, вечером или куда-либо на занятия, снова на лекцию или сижу дома за книгой; работы очень много, так что я с утра до вечера занят... Приучил себя вставать так рано, что теперь перед лекциями занимаюсь часа полтора дома». Он жаловался на дороговизну обучения: «При вступления пришлось уплатить 6 рублей за т. н. «матрикул», затем 25 рублей в пользу университета и гонорар профессорам плюс плата за практические занятия и клинику (отдельно) — 47 рублей, всего, черт побрал бы, 78 рублей. Вообще выходит дороже, чем в других университетах, но что делать.» В добавок еще плата за квартиру 10—20 рублей в месяц.

К весне 1901 года Д. И. Ульянов сдал все зачеты и экзамены за V курс и ему дали разрешение на сдачу заключительных экзаменов. В течение примерно трех месяцев молодой человек сдал 17 экзаменов. 3 декабря 1901 года Д. И. Ульянову было присвоено звание врача. Университет был закончен. В феврале 1902 года ему в Москву по почте выслали диплом.

В. И. Ленин с большим вниманием и любовью следил за учебой младшего брата в Тарту. Почти во всех письмах того периода к матери или к сестре он интересуется делами Дмитрия:

«Ждете ли Митю на праздники? Как идет у него медицина и немецкий?» (6. XII 1900). «...что пишет Митя из Юрьева — он, поди, еще сильнее работает теперь перед экзаменами?» (9. II 1901). «Когда он покончит со всем своими экзаменами? и какие и него планы на дальнейшее? стремится ли он, как прежде, стать санитарным врачом?» (3. VIII 1901).

(Окончание см. на с. 2)

Д. И. Ульянов в Тарту

(Окончание. Начало на с. 1)

В свою очередь Д. И. Ульянов был в переписке с В. И. Лениным и Н. К. Крупской, посылал им газеты и книги. Уже начиная с 1900 года он называл себя «искровцем».

У Д. И. Ульянова образовались тесные связи с демократически настроенными тартускими студентами. Он провел большую работу по расширению их политического кругозора и по организации студенческого движения. Вероятно студенты познакомились с работами В. И. Ленина и «Искрой» именно через него. (В начале 1902 года полиция обнаружила на студенческих квартирах номера «Искры», в «Искре» печатались также заметки о Тарту). Если в феврале 1902 года местные студенты впервые организовали политическое выступление под лозунгом «Долой самодержавие!», если позднее в листовках они призывали отпраздновать Первое мая, если в 1903 году они приняли участие в создании тартуской группы РСДРП, то в этом мы можем усмотреть первые ростки семян, посеянных Дмитрием Ильичом Ульяновым.

Л. ЭРИНГСОН

Под созвездием Бумеранга

или вольные воспоминания о лете, проведенном в Эстонском Международном Молодежном лагере «Ноорус» в поселке Нарва-Йыесуу, что под Нарвой.

Как это начиналось.

А приехали мы утром 11 августа в «Ноорус» и пошли к дежурному администратору. Заполнили перфокарты и отправились праздновать новоселье в свой коттедж № 29, расположенный почти что в центре лагеря, близ скамейки, сооруженной обезумевшими энтузиастами, нашими предшественниками, в один из субботников и образно названной народом-словотворцом «Стамесочка» в знак того, что именно стамеска-то над ней и не работала.

А коттедж наш, как и рядом стоящие, имел форму четырехугольной звезды, в каждом из концов которой жило по 3 человека. От других колледжей мы отличались тем, что у нас в каждом отсеке было по медику (т. е. студенту медфака), так что когда в конце смены заболела медсестра (врачу, исцелился сам!), мы не остались без присмотра.

Через 2 дня состоялось торжественное открытие лагеря. Но об этом потом. А пока —

Немного истории.

Все началось с того, что комсомольцам Нарвы захотелось иметь свою базу отдыха. Собрались они и порешили соорудить ее в Нарва-Йыесуу. И соорудили. Двухэтажное каменное здание на 52 человека. Столовую на берегу моря. Территорию благоустроили. А потом увлеклись и пригласили гостей из ЦК ЛКСМЭ. Гости приехали, приятно удивились. Место им понравилось. Вот тут-то и развернулось бурное строительство. Построили пару десятков «звездчатых» домиков, финскую баню, общественные здания... Приезжала делегация из ГДР. Очень им понравилось. Подарили они лагерю надувной зал (там сейчас и танцплощадка, и кинотеатр). Приезжал представитель Бюро международного молодежного туризма. Ему тоже понравилось ... Вот так и стал «Ноорус» международным молодежным лагерем.

Кое-что о населении.

В лагере были ребята со всего Союза, в возрасте от 15 до 35 лет. А вот из-за рубежа представителей не было: лагерь в системе «Спутник» первый год, не доверяют еще, видно.

Рождение «Бумеранга».

На второй день подошел к нам после завтрака молодой человек спортивного типа и сказал, что нам следует собраться всей группой (жильцы коттеджей №№ 29—34) и выбрать старосту, физорга и культорга. Вот тогда-то Володя и предложил назвать наш отряд «Бумерангом». Тогда же родилась и наша отрядная песня:

«В отряде «Бумеранг» штук 70 ребят,
и староста у нас, конечно, есть.
Имеет он усы невиданной красы,
таких ты не увидишь больше здесь.
Не плачь, девчонка, пройдут дожди.
Засветит солнце, ты только жди.
Пускай погода пока не блеск:
мы твердо верим, что солнце есть!»

И так далее еще несколько куплетов.

В соревновательском азарте.

В день торжественного открытия лагеря мы вместе с третьей группой разделили лавры: получили максимум очков за приветствие, отрядную песню и самодеятельность. Наибольший успех выпал на долю нашего физорга, Володи. Всех сразила его частушка:

«Я хотел поехать в Таллин,
в Тарту и Петродворец.
А культорг за те поездки
разорил меня вконец».

Экскурсии были платными, на что и намекал Володя. Потом был проведен «Час добрых дел», когда мы неузнаваемо изменили территорию пляжа (в лучшую сторону, разумеется); после этого — «День туриста», когда «Бумеранг» опять вышел вперед по всем показателям: и в плавании, и в перетягивании каната, и в беге со связанными ногами (и такое было!). Вот, правда, «Мистер Ноорус» был выбран не из нашего отряда, а из третьего. Зато уж в борьбе за звание «Мисс Ноорус» нашей Алле Лускинд, студентке II курса Оренбургского мединститута, не было равных.

В конце концов, мы настолько вышли вперед, что у других групп отпала всякая охота соревноваться, и они «выпали в осадок».

Как мы отдыхали.

Сами понимаете, что в пылу соревнования мы забывали об отдыхе. Но 3 раза в неделю в надувном зале играл «Обертон», мы устраивали отрядные вечера, провели вечер поэзии. И, кроме того, мы днем и ночью были на пляже. У некоторых даже загар стал пятнистым: злые языки утверждали, что эти энтузиасты загорали при звездах.

Прощай, лагерь.

Так вот и пролетели эти 20 веселых и стремительных дней. Мы ездили на экскурсии в Нарву, Таллин, Ленинград, Тарту, Петродворец, выезжали на реку Россонь, играли в футбол, пели песни и танцевали. И очень грустно было расставаться с новыми друзьями со всех концов Союза, в самом деле «от тайги до британских морей».

Мы увозили с собой запах сосен, монотонную песню прибоя, адреса новых знакомых (кое-кто, правда. и польские сапожки «на платформе», чудом приобретенные в нарвском магазине «Силуэт») и, конечно, нашу любимую песню:

«Наш лагерь молодой, и молоды душой
все те, кто отдыхает в нем сейчас.
Нам будет больше ста, но снова к вам сюда
мы рады возвратиться хоть на час.
Не плачь, девчонка...»

В. ДУКАЛЬСКИЙ

Фразы

1. *И плоды раздумий бывают скоропортящимися.*
2. *Хватил ближнего!*
3. *У него комплекс полноценности.*
4. *«Человек мельчает», — возмущались людоеды.*
5. *Нет маленьких должностей — есть маленькие ставки.*

В. ФЛЯЙШЕР

30 дней одного года

* ТОЛЬКО ЧТО ИЗ ЛАГЕРЕЙ. ОДИН НА ОДИН С ЦВЕТАМИ ЖИЗНИ. ЗАПИСКИ ИЗ ПОДПОЛЬЯ *

«Не спрашивай, по ком звонит колокол.
Он звонит по тебе.»

* * *

«...Никого в моей смерти прошу не винить, даже декана. В описанных лицах прошу никого не узнавать (это уже не имеет значения). По педпрактике прошу поставить мне 4 (хор.) и занести в зачетку посмертно... Похоронить же меня прошу у лагерной линейки, при стечении народа, в виду открытой столовой...»

(Из дневника неизвестного вожатого. Найдено в тумбочке или даже под кроватью 13 августа сего года).

* * *

...Лагерная калитка захлопнулась, оставив на душе щемящее чувство и пароль: «Душистый ландыш». Бодрясь, я быстро зашагал к домикам за оградой, ориентируясь на центральный, по виду — избу-читальню. Оттуда навстречу — старушка востренькая, в фартуке.

— Здравствуйте, я на практику, вожатым. Из университета. Вы, случаем, не директор лагеря?

— Не, милок, — расплылась старушка. — Я —директор ресторана.

— Как, у вас тут и свой ресторан?

— А как же-ш, — чинно сказала старушка и вдруг хихикнула в тряпочку. — Ресторан, ефто по нашему называется тувалет. А я, милок, уборщица.

Я тоже хихикнул.

— Очень приятно, бабуся, а кто же у вас тогда директор лагеря?

— Да вон стоит, повара рутает...

Итак, начальство на посту. Значит, вот-вот запахнет и цветами жизни. Того и гляди, с новой силой грянет пионерское лето, заблещут «Зарницы», хлынут сборы, конкурсы и линейки, польются задорные песни, взмокнут воспитатели и вожатые...

Выясняю, какой у меня отряд. Оказывается, самый младший. Несчастье!Я читал Шерлока Холмса, теперь наверняка придется переключиться на курочку Рябу!... Слава богу, что я подоспел во время тихого часа, можно еще успеть придумать название отряда, отрядную песню, речевку, оформить отрядный уголок и пр. и пр. (Если дать волю воспитателям, то все отряды будут «Дружба» и «Чебурашка», отрядные песни — «Прилетит вдруг волшебник», а девиз — «Тепло, если вместе».) Ничего, с газетой до утра управлюсь.

1. День первый. Проблема детей. (Репортаж с петлей на шее).

По подъему врываюсь в детскую палату. В уши, как гудок:

— У-у-у-у-уа-а-а!

— Что случилось, ты чего плачешь?

— Дяденька, я хочу домо-о-ой!

— Как, уже? Ты ведь только приехал!

— А что тогда Хедвин плюется!..

(Началось!) Хедвин, я те поплююсь! Ты ведь не верблюд, правда? А ты — ша. Тихо. А то прилетит этот, как его, волшебник... в голубом вертолете...

Ну вот, теперь осталось только заправить кровати (15 — я, 15 — воспитательница) и отвести их на завтрак. — Стрроройся! — Но пойди разберись в сутолоке первого дня — кто мой, кто чужой — все маленькие, все прыгают, большинство пакостит...

— Вот ты, девочка, черненькая в беленьком (как ее?), — что ты там делаешь под кроватью? Ах, ты дежурная... Ну, молодцом. Давай, ползай.

— А ты, пацан, тоже дежурный?! Я же тебе говорю тихо и спокойно — стрроройся!!! Быстро вылазь из лужи!

— А я подводная лодка.

— Что? Тогда всплывай, а то торпеду пущу! Вот так. — А, так ты не из нашего отряда... Ну и плавай себе!

— Петя, я кому сказал, слазь с него. Убери рогатку (а ты — лопату) и марш строиться! Перестань пускать пузыри, кто потом убирать будет?

Боже мой! Говорят, тут рядом дом инвалидов. Эх, треснуть бы этого, с пузырями, но — непедагогично...

— У-у-у-уа-а-а-а!

— Дяденька, вы чего плачете?

— Понимаешь старик, домой хочу...

2. День четвертый. Проблема начальства.

Уже знаю всех в лицо и по именам, уже отгремели первые мероприятия, но все равно — не продохнуть: встали, кровати заправили, построили и ну — лепить из глины; помыли, отвели, привели...

Сижу, запыхавшись. Вдруг в ухо:

— Вы чего тут сидите? Отдыхать приехали, да? Может, ваши дети там на гигантских шагах спотыкнулись, и по ним старшие бегают? Мы вам в характеристику!..

Потихоньку отбираешь слова.

— Не знаю, кто там спотыкнулся...

Разругаться? Неудобно... Еще месяц... Да и самое неприятное: формально не подкопаешься — правы! Сижу!

Впрочем, неприятное в другом — в общем «стиле руководства». Понимаю — неумелый руководитель. Наверно, так и с детьми: «Маня, садись, кол!» Порядок — на окриках и ежечасном выискивании недостатков; достижения — само собой разумеющееся, о них ни слова. Всех — «колом»?

Дело не только в том, что студенты вообще с трудом переносят начальство (птицы свободные, они лишь завтра — подневольные специалисты, шпунтики в иерархии), — но и в другом: руководство, построенное сплошь на «негативизме» — худшее из руководств; не посадишь же начальство за учебники психологии?

После таких встреч с начальством нет-нет да и поддашь с размаху какому-нибудь Хедвину: («сублимация психической энергии»). А чем он виноват, бедняга?

С детьми интересно. Вчера нашли пустую бутылку. Один взял ее и идет, пошатываясь.

— Ребята, зачем вам это?

— А я играю в пьяницу. Вон Таня там под столом от меня деньги прячет, она моя жена...

Рассказу-ка я им лучше сказку. ...И тогда набрал Иван-Царевич живой воды...» — А куда?

— Ну, в банку... — А откуда банка? — Понимаешь, туристы проезжали...

3. Тяжелая поступь будней.

К лагерному режиму привыкаешь с трудом. Днем на чеку, чтобы кто-нибудь не бросился под качели. Ночью пишу план на завтра. По горну просыпаться хуже, чем по будильнику — последний хоть можно прихлопнуть. На фильмах типа «Пущик едет в Прагу» отсыпаться и вовсе бесполезно: директор ресторана каждую реплику встречает таким несуразным гоготком, что зал тотчас взрывается.

Между кострами, состязаниями и лепкой из глины нет-нет да и всплакнешь об утраченной молодости... Но чаще волнуют проблемы: если инсценировать на конкурс песню «в траве сидел кузнечик», то кто будет лягушкой, а если, наоборот, «во саду ли в огороде», то — собачкой?

Бывали и чепе. Как-то, возбужденные подвижными играми, дети разыгрались в дочки-матери на деньги, что само собой переросло в конкурс «Когда мамы нет дома» и чуть было не вылилось в отрядный костер... Слава богу, воспитатель проснулся.

Вчера в тумбочке нашел дневник неизвестного вожатого прошлой смены. Читаю:

Распорядок дня

Дети	Вожатые
Подъем.	Отбой.
Зарядка, линейка.	Тихий час.
Завтрак.	Завтрак (в постели).
Уборка территории.	Зарядка. (Заряжаются в кафе).
Подвижные и неподвижные игры.	Исполнение хороводных песен.
Обед.	Обед.
Тихий час.	Дополнительная зарядка.
Конкурс «А ну ка девушки».	Поход в лес. Конкурс «А ну ка, девушки».
Ужин.	Аттракционы на воздухе.
Отбой.	Уборка территории. Продолжение конкурса «А ну-ка, девушки!»

(Ну и жизнь была...) Тут же и анализ какого-то дня: «Утро. Вожатые рисовали стенгазеты. Пионеры смотрели и удивлялись... Беседа «дух картошки у костра» прошла хорошо, только Саша Л. показывал воспитательнице кукиш. Сашу наказали... Танцы прошли интересно, но мало... Отбой тоже прошел хорошо, только некоторые дети скакали по кроватям и мешали спать вожатым...»

Тетрадь неизвестного вожатого выпадает из рук на свеженизготовленные костюмы золушек, индейцев и крокодилов Ген. Сплю. Последняя ночь.

4. Последний день (деревенский детектив)

...Я бежал к лесу, стаскивая с себя карнавальный наряд красной шапочки и неумело отстреливаясь из рогатки. Пульки кончались. По следу мчались пионеры. До меня уже долетали их нетерпеливые крики: «Сказку, сказку, сказку!» А вдруг, догонят?

Бежать все труднее — проклятое санаторное питание! Главное, считанные минуты продержаться до тихого часа, а там уж их смотрит — по режиму. Сворачиваю на боковую дорожку — передо мной, нос к носу — начальник. Стоит посередине ... Оббегая, сморщиваюсь в улыбку: «В пятнашки играем — хе-хе!» А сам — ходу в кусты.

Вдруг — ловкая подсечка. Споткнувшись, шлепаюсь в песок. На всех конечностях повисли бывшие питомцы. Во рту — кляп. — Интересно, скальп снимут, или нет? (Черт дернул меня рассказать им про индейцев!) Ведь все было так хорошо — и сбор лекарственных трав в пользу трудящихся востока, и беседа «ты мой друг и я твой друг»...

Вот, подходят... Пионер... косая сажень в плечах... (Бить будет, Виннету проклятый?) Ну, подумаешь поставил его раз в угол, ну и что? С кем не бывает? А этого по нужде не пустил — непедагогично?

— Не знаю я пароль, не знаю, где знамя! Сказку — забыл!

ЧУРИКИ, ЧУРИКИ, ЧУРИКИ!!!

Просыпаюсь от собственного крика в холодном поту. Встаю, смотрю на солнце, ощупываюсь — живой! Неужели только приснилось? Смотрю на календарь — последний день... Смеюсь от счастья. Думаю о получке.

Стучат в дверь; открываю. На пороге — моя воспитательница: — Пока вы тут спали, мы тут белье сдавали, и у нас стащили два шерстяных одеяла...

Прикидываю в уме: получка — 63 р. Одеяла — по 25 штука, плюс мяч кожаный (потеряли на второй день), две скакалки, тушь и шахматы. На половину с воспитательницей выходит... ой!.. Трешка... на обратный путь?

С трудом узнаю свой смех... Слышу, как он становится все глуше, глуше и замирает вдали...

И. РОЗЕНФЕЛЬД

РЕДКОЛЛЕГИЯ.
ответственный редактор
А. Ю. ТРУММАЛ

Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А.
Тел.: 341-21, доб. 510.
Цена 1 к.
Номер заказа 4645. МВ-06531.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

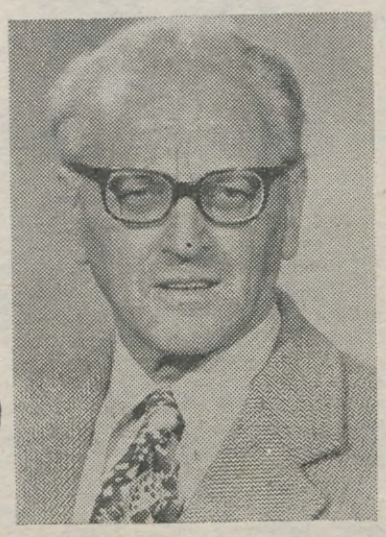
TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 26 Reedel, 20. septembril 1974. a. XXVI aastakäik

TULEVIKUMÕTTED

Mis saab soome-ugri keeleteadusest kümmekonna aasta pärast?

Vastab soome-ugri keelte professor akadeemik PAUL ARISTE.

Üks on kindel: kümne aasta pärast on ta kõrgemal tasemel kui praegu. Aga on mõningad asjad, mis teevad südame raskeks ja mis kümne aasta pärast peaksid olema kindlasti lahendatud. Kord ühel Emakeele Seltsi koosolekul tõstis Villem Ernits üles küsimuse elavate muuseumide loomisest: ühe liivi, teise vadja ja kui võimalik, siis ka isuri keele säilitamiseks. Neil muuseum-maa-aladel elavatele inimestele tehtaks siis kohustuseks kõnelda ainult vastavat keelt ja mitte lahkuda oma kodukohast. Niimoodi kujuneks aga niisugustest elavatest muuseumidest midagi reservaatide taolist, nagu see indiaanlastel on. Meie muidugi seesugust lahendust ei poolda: iga inimene võib elada seal, kus ta tahab, ja kõnelda seda keelt, mis talle omasem tundub.

Aga on siiski vajadus, et need kolm väikest keelt säilitataks organiseeritult. Niipalju kui võimalik, tuleks neid lindistada, tuleks luua nende keelte keskarhiiv, kus säilitataks kõigilt keelealadelt näiteid tulevaste põlvede jaoks. Praegu on nende näidete ammutamine veel võimalik, kümne aasta pärast võib see osutuda aga juba küsitavaks. Siis tegeleme nendega juba kui surnud keeltega.

Teine asi, mida kümne aasta pärast loodan mitte eksisteerivat, see on vahe vana ja uue vahel. Praegused noored ja ka keskealised uurijad, kes tegelevad uuemate keeleteaduslike voolude ja meetoditega, nimetavad endisi meetodeid vanadeks, vanad uurijad aga uusi voole noorteks, uuteks. Ja leitakse, et vanadele ei kõlba uus ja noortele jälle vana. See on muidugi ekslik vaade. Kümne aasta pärast on kindlasti aeg, kus ei ole vana ega uut. Vana on võtnud siis uuelt niipalju üle, et on muutunud nooreks. Keeleteaduses on alati olnud mitmeid meetodeid. Ja just kõigi nende koos kasutamine annab palju suuremaid tulemusi kui muidu.

Kolmandaks valutab praegu südant asjaolu, et on veel palju hoopis uurimata keeleteaduse alasid. Üks selline söötis ala on keelte **katselis-foneetiline uurimine.** *Eesti ja soome keelt nüüd juba uuritakse, aga oleks vaja uurida ka liivi, vadja ja isuri keelt, vepsa keele eri murdeid, karjala keelt ja teisigi. See töö on välditamatu, raske, aeganõudev, aga vajalik. Oleks tarvis koolitada noori inimesi foneetika alal ja just eri kohtades. Ja kui ka kõike ei suudeta veel mõõta, avaldada, siis vähemalt katselis-foneetikameetodite järgi peaks kogutama ainestikku, seegi oleks oluline.*

Kümne aasta pärast on usutavasti rohkem tehtud ka juba keelekontaktide uurimise alal. Kui siin ükskord süstemaatiline töö lahti läheb, siis on meil võimalik paremini aru saada eri keeltest, mõista neid suhteid, mis eri keelkondade, eri keelte vahel on olnud. Keelekontaktide juurde kuulub ka küsimus substraadist. *On kindel, et meie aladel on enne olnud keeli, mis on hoopis teistsugused olnud kui nüüdsed keeled. Kui balti ja soome-ugri filoloogid siin oma jõud ühendaksid ja seda asja uuriksid, siis saaksime vahest teada, mis keel see oli, mida enne meid Läänemere idarannikul kõneldi.*

Kui ma ise saaksin kuskilt paarkümmend aastat oma elule juurde pigistada, siis siirduksin vahest samuti keelekontaktide uurimisele. Ometi peavad seda tulevikus tegema teised, sest soome-ugri keeleteaduse areng ilma selle probleemi lahendamiseta oleks poolik.

Tuleval aastal saab Budapestis teoks järjekordne fennougristide kongress. Ungarlased on võtnud programmi rohkem üksikküsimusi (Tallinnas toimunud kongressil 1970. aastal mindi laiuti), näiteks obi-ugri keelte ja ungari keele suhted ja muud kitsama piiritlusega probleemid. Aga ülejärgmisel kongressil, s. o. siis 1980. aastal peaksid kindlasti päevakorras seisma soome-ugri keelte omavahelised kontaktid kaugemas minevikus. Siin on ühteist küll uuritud, kuid teha saaks veel väga palju. Jah — vahest siis alles saaksime selgema pildi sellest ajast. Praegu on see osa keeleminevikust meile veel tumedavõitu.

30 aastat ENSV vabastamisest

Tallinn ja mandri-Eesti

Fašistlike grupeeringute lõplikuks purustamiseks ja Nõukogude Baltikumi vabastamiseks saksa okupatsiooni ikkest võttis Kõrgem Ülemjuhatus septembris vastu otsuse uute pealetungioperatsioonide läbiviimiseks. Üks löögisuund oli Tallinna peale, selle pidid kindlustama 2. löögiarmee, Leningradi rinde 8. armee ja Balti mere laevastiku jõud.

Operatsiooni ettevalmistamise käigus toimetati 20. septembriks üle Peipsi 135 tuhat sõdurit, 2183 laskerelva ja miinipildujat, üle 9000 transpordimasina, enam kui 14 tuhat tonni lõhkeainet ja lahingumoona.

Operatsioon algas 17. septembril 2. löögiarmee rünnakuga Tartu lähistelt. Kell 7.30 pärast suurtüki- ja lennuväetule võimsat ettevalmistust rünnatigi vaenlase põhilisi tugipunkte. Veel samal päeval olid vastase kaitseliinid purustatud. Saavutatud initsiatiivi hoidmiseks moodustati 18. septembril mobiilne grupp, kuhu kuulusid üks tankibrigaad, tankipolk, tugevdatud jalaväepataljon, tankitõrje suurtükipolk, seniit- ja sapööriüksused. Kogu gruppi juhatas polkovnik Kovalevski. 19. septembril moodustati teinegi niisugune löögigrupp. Seda asus juhtima polkovnik Protsenko. Viimane vabastas mitmed asustatud punktid Pärnu lähistel, sealhulgas kuurortlinna enda ning jõudis mereni, lõigates ühtlasi ära fašistide taganemistee Tallinnast.

22. septembri hommikuks oli löögijõudude avangard polkovnik Kovalevski ja kindral Jastrebovi juhtimisel jõudnud Tallinna lähistele.

Koostöös Balti sõjalaevastiklastega hävitati linna kaitsvad vaenlase väeosad ja kell 15 oli ENSV pealinn Tallinn taas vaba.

Punase lipu viis raekoja torni leitnant M. Lumiste, üks vapratest Eesti Laskurkorpuse sõjameestest. Üheaegselt sellega lõi punane kangas lehvima ka Pikal Hermanil.

Tallinna sadamas peeti kinni 16 laeva sõjavangide, naiste ja lastega, keda sakslased põgenemispaanikas kavatsesid viia Saksamaale. Sõjamuredest vaevatud inimesed pääsesid tagasi vabadusse.

Samal ajal jätkasid 8. armee väeosad ägedaid lahinguid mandri-Eesti pärast. 24. septembril vabastati Haapsalu, 26. septembril vallutasid Eesti Laskurkorpuse sõjamehed Virtsu. See päev tähistas kogu mandri-Eesti vabastamist saksa okupantidest.

17.—26. septembrini kaotas vaenlane ligi 20 000 meest surnutena või haavatutena, 17 281 langes vangi, purustati või võeti trofeeks tohutu hulk vaenlase sõjatehnikat.

Sel nädalavahetusel ollakse koos Tallinnas, et meenutada seda mälestusväärset minevikku, et tähistada raskesti kättevõidetud vabaduse aastapäeva. Meiegi ülikoolist sõidab pealinna delegatsioon, et osaleda vabariigi suursündmuses.

Lühendatult tõlgitud eriõpetuse kateedri loengumaterjalidest.

● Toivo Leemets, Henri Soova, Donald Visnapuu ja Tiit Koldits on juba aastaid olnud seotud ülikooli komsomolielu juhtimisega.

Komsomolitöö — tulevase juhi praktikum

«Nad paistavad mulle paremad kui varasemad. Nad tegutsevad. Neis pole põhjusetut skepsist, eavõõrast pessimismi.» ELKNÜ TRÜ komitee sekretär TIIT KOLDITS on ühe laagrivahetuse koju saatnud ja teise just vastu võtnud. Kõnealused on noorimad — I kursuse komsomoliaktiiv. Aga mitte ainult komsomoli. *«Me võtame kaasa ka organiseerimata noori, kes oma mõtteviisilt ometi komsomoli kuuluvad. Ja tõesti ma ei hinda üle, öeldes, et tänavune esimene kursus on tugev ja lootustandev. Arvessetulev kontingent aktiviste on nullkursuselt ülikooli astunud, enamasti juba töötanud ja raskusi maitsnud inimesed, küllalt arenenud sotsiaalse mõtlemisega.»*

Esmakursuslaste aktiivilaagrite tarvilikkuses on sekretär veendunud. Alustati nendega viis aastat tagasi, läbi kukkunud pole seni üksgi. Saad põgusa teadmise uustulnukast, näeb tema sind ja hangib ettekujutuse ülikooli noorteorganisatsioonist, juhtidest, nende taotlustest ja võimetest. 58 inimest tuli tänavu Käärikule. Eelteadmisi ülikoolist tragimatel muidugi juba on, abiks on olnud tuttavad, õpilasena kaasatehtud ülikooliüritused, ajaleht, õpetajad.

Inimesena, kes suudab omada laialdast toetajaskonda, kes näeb aktivisti nii üliõpilases kui õppejõus, loetleb ta neid, kes tänavugi meelsasti oma kaks sügisest puhkepäeva Kääriku lõkete ääres ja vabaõhusemiñarides veetsid, kes spetsialisti, pedagoogi või lihtsalt seltsimehena uut üliõpilast ülikooliellu juhatama tulid: dotsent Hillar Palamets — teemaks süstemaatilise õppimise tarvilikkus, Jaan Eilart, ENSV Looduskaitse Seltsi aseesimees — loodusteadlase ülesandeist looduskaitses, vanemõpetaja Jaak Põldmäe — üliõpilase iseseisva teadusliku töö mõistest ja enesekasvatusest. ELKNÜ Keskkomitee üliõpilaskonna juhataja Mait Aadna aitas kujundada teadmist vabariigi kõrgemaist koolidest üldse, sellele lisasid täiendust TPI komsomolikomitee ja TPedI esindajad Toomas Masing ja Sulo Puusta. EKP TRÜ komitee sekretär Jaan Reimand peatus üli- A. Koop juba jutu alguses, *«et poleks niipea võimalik lahkuda sellest toredast paigast.»*

Küll mitte üksi sellepärast vältas vestlus oma tubli paar tundi:

«Kohtumisi on rektoril kõiksuguseid, ometi on mul eriti oluline näha teid, komsomoliaktiivi, kelles peitub tähtis osa ülikoolitööks tarvilikke reserve,» kõlas sissejuhatuseks. Praegune komitee on rektori arvates suurepärane, töö viimastel aegadel tublisti sisukamaks muutunud, tulemused otsesed, nähtavad. Etalonürituseks nimetas rektor hiljutist Tšiili hunta vastast protestimiitingut, rõhutas, et algatus tuli altpoolt, komsomolikomiteelt, ja tulemus oli veenev ning loomulik. Hea näide iseseisvuse ja loominguvõime realiseerumisest, see vaim peaks üle kanduma ka proosalisematele elualadele, nagu õppetöö.

Rektor esines kokkuvõtliku vestlusega ülikooli praegusest olukorrast. Märkis, et võrreldes möödunud õppeaastaga on edu ülikooli kõigil elualadel ja et tugevaim külg on teadus. 12 probleemlaboratooriumi on varandus, mis ületab NSV Liidu paljude poole suuremate ülikoolide oma. Probleemlaboratoorium aga moodustatakse vaid üleliidulise tähtsusega teema korral. Praegu näiteks on ülikoolil nii perspektiivseid probleemlaboratooriume (keemilise kineetika ja katalüüsi probleemlaboratoorium prof. Viktor Palmi juhtimisel, meditsiini kesklaboratoorium jt.), mis tulevikus arvatavasti instituutideks kujunevad. Tõsiseks tunnustuseks ülikooli teaduslikule tööle on ka asjaolu, et 1973. a. NSV Liidu Teaduste Akadeemia neljast kuldmedalist üks meie üli- kooli töötajale Mart Saarmale määrati.

«Edu kõrval ei saa vaikida ka vastuoludest,» nentis rektor. On ju TRÜ õppeedukuselt vabariigis mahajäänuim, mis paistab eriti tõsiselt kõlavat teadmise juures, et vabariik omakorda on NSV Liidus viimaste seas. Siin aga tuleb arvesse võtta TRÜ-s valitsevaid kõrgendatud nõudeid ja selle kõige juures, nagu tõendavad sotsioloogilised uurimused, hindavad üliõpilased ise oma teadmisi veelgi madalamalt.

Kogu aeg on visalt kulgenud õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmine, nüüdseks on siiski arusaamisele jõutud, et enesetäiendamine on permanentne protsess.

Ehitusasjadega seoses on rektoril mõndagi rõõmustavat lubada: järgmisel aastal valmiv auditooriumide korpus viib ülikooli töö jälle ühte vahetusse. Uusima ühiselamu külge ehitatav kohvik valmib käesoleva aasta novembris. Lugemissaalid ja raamatukogud leiavad edaspidi koha ühiselamuis, mis peaks kummutama praegu umbes 30% üliõpilaste hulgas levinud arvamuse: ühiselamus on võimatu töötada.

Tekkinud ja mõni aeg tagasi veel otse võimutsenud majanduslik kitsikus ülikoolis oli tingitud ülikoolide rollist NSV Liidus üldse. Teaduslik-tehnilise revolutsiooni käigus hakati ületähtsustama tehnika õppeasutuste arendamise tarvidust, loodi neile avarad võimalused, finantseeriti hästi ja ülikoole sunniti tagasi tõmbuma. Kui viga märgati, oli juba raske seda parandada: ülikoole mõne aastaga juurde ei loo.

Seisame kõrgema hariduse planeerimise vältimatuse ees, TRÜ konk-

(järg lk. 2)

Komsomolitöö...

(Algus 1. lk.)

reetne samm sel alal on ülikooli väljaehitamise gigantne perspektiivplaan — 60 miljoni rubla ulatuses — mis kavandab ülikooli tuleviku 1990. aastani. Plaan saab aga reaalseks üksnes siis, kui seda toetab altpoolt tulev mõtlemine, kui igal kateedril ja laboratooriumil on oma detailne tegevuskava. Üksnes siis saame kavandada üliõpilaste arvu kasvu praeguselt 6200-lt 8135-le; kateedrite arvu 76-lt 95-le; õppejõudude hulga tõusu 640-lt 1000-le. Praegu puudub kateedritel sageli keskne probleem, iga inimene on allutatud oma väitekirja huvidele, tulevikus aga, kui kateedritesse luua teaduslike töötajate kohad, muutuvad need paratamatult õpetamistegevuse kõrval ka uurimiskeskusteks.

Loomulikult võidab sellest kõigest eeskätt üliõpilane, kelle kogu edasine saatus otsustatakse ju sellega, millise hariduse ta siin saab.

Pilk saali.

REIN VEIDEMANNI fotod

Rektor peatus veel mitmelgi teemal, nagu omavalitsusel — tõlgendus liiga ühekülgne, pole tarvis ennast valitseda, tuleb koos valitseda ülikooli; isiklikul vastutusel, rahvusküsimusel, üliõpilasspordil — endised kuulsad traditsioonid on vaibumas, vaimsete haiguste protsent kasvab; kutseorientatsioonil; esteetilisel kasvatusel.

Laur Karu, Tartu Linna TSN Täitevkomitee aseesimees, võeti vastu kui riigiaparaadi töötaja, aga ka kui TRÜ hiljutine komsomolisekretär. Jutt põimiski need kaks faktorit algusest peale ühte. Ülikool toodab kaadrit — missugused on linna vajadused? Tartus on üliõpilaslinna kohta küllalt palju tootvaid töötajaid — 73%, nime peab aga linn edaspidi tegema just teaduselinnana. Linna uue generaalplaani läbivaatamisel olid tähelepanu keskpunktis TRÜ perspektiivid. Majaehituskombinaat (võimsusega 15 maja aastas) läks käiku ja annab käesoleva aasta lõpuks kaks maja — ühe ehitajaile, teise kultuuri- ja haridusalal töötajaile. Seegi on suur asi, kui mõelda, et eelmisel aastal ei eraldatud viimastele mitte ühtegi korterit ja juba mõnda aega pole ülikooli lõpetamisel Tartusse suunatud noorele spetsialistile suudetud anda elamispinda. See tingib Tartusse jäämise eeskätt perekondlikel põhjustel, jääjad ei pruugi aga põrmugi alati olla andekaimad lõpetajad, nagu vajaks arenev teaduselinn. Nii ongi praegu juba raske leida haiglale noort peaarsti, noort asutuse juhti või koolidirektorit, linnal on suurim puudus arenemisvõimelisest kaadrist. Kui elamispinna kitsikus laheneb ja kaadrit saab hakata valima, tuleb esialgu küll Tartusse jätta üksnes kõige paremaid inimesi. Eelmisest tuleneb Tartus valitsev vajadus heade organiseerijate järele. Ammu pole enam see aeg, kus aktivisti, juhi mõistet võrdsustati askeldava karjeristi mõistega. Praeguse aja nõudeid arvestades saavad teisi juhtida vaid erialal väga tugevad inimesed, sest vastasel korral oleksid nad juhiks tõusmise ajaks juba läbi kõrbenud. Korralike juhtide puudumisel aga hakkab parimgi spetsialist tegelema kes teab millega.

Komsomolitöös on peamine vältida pealiskaudsust. Ülikooli ajal võib veel palja hurraaga midagi ära teha, lõpetanul on aga juhtimistöös esimesest päevast peale tarvis sotsiaalpsühholoogiat, erialast autoriteeti, majandusoperatsioonide tundmist. Ja ainus koht, kus spetsialist saab läbi teha organisatoorse tegevuse kooli, ongi ülikool. Hiljem kuluks selleks juba tohutult enam aega ja kõik kulgeks palju raskemate vigade hinnaga.

Ülikooli komsomoliveteran LAUR KARU esinemas

Ülikooli ja linna koostöö on praegu Laur Karu arvates hea. Massiüritused noorte jaoks vananevad küllalt kiiresti. Praegustest on «täisikka» jõudmas esimeste kursuste ballid, väga suurt poolehoidu tekitas üliõpilaslaulupidu, mille heaks linnarahvas töötas meelsasti küll tasuta, küll ületunde.

Väga palju oleks ülikoolil teha linna üldise kultuuritaseme tõstmiseks. Kõneleme ja kirjutame küll eksootilistest kultuuridest, kodu-ümbrus aga hiilgab kultuuritusega. Elatakse nagu kusagil eelajaloos. Pole skulptuuri, silti, või stendi, mida kohe ära ei tassitaks või hävitataks. Anton Starkopfi parki nõustutakse rajama üksnes betoonmüüriga ümbritsetuna. Esimene samm oleks iseenese käitumise valitsemine ja praktiliselt, mingit üliõpilaslikumat laadi rahvamalevate abil linnas korra kindlustamine.

Pealelõunasel seminaril kõneles ELKNÜ Keskkomitee osakonnajuhataja Mare Kallakas siseorganisatsioonilisest tööst, komsomolikoosolekute läbiviimise korrast. Vähemalt komsomoliaktiiv võiks olla märgikandjaina korrektne — TRÜ komsomoli küll eeskujuks seada ei saa. Loomulik oleks, et igas komsomolikomitees oleksid tellitud noorsooväljaanded «Комсомольская Жизнь» ja «Комсомольская Правда».

Formaalsus tõrjutagu tööplaanidest välja, praegu on rühmaplaanid veel üsnagi sisutud. Tasuks rakendada eesrindlike tööstusettevõtete kogemusi.

ELKNÜ Keskkomitee sekretäri Jaak Kaarma hinnang ülikooli komsomolitööle oli positiivne. Olukord ehitusmalevais on rõõmustavalt stabiliseerunud, malevlaste teadlikkuse tõusus on oma osa juhi poliitilisel koolil — TRÜ algatus, mis seisnes EÜE-laste ideoloogilises ettevalmistamises: loengud EKP Keskkomitee sekretärilt V. Väljaselt, osakonnajuhatajalt V. Ehatammelt, rektor A. Koobilt. Internatsionaalne kasvatus on paranenud. Suured teened on TRÜ-l üleliidulise üliõpilaste ehitusmaleva Gagarini rühma komplekteerimises ja rühma tegevuse edukuses.

EKP Tartu Linnakomitee esimene sekretär J. Lott kõneles Tartu parteiorganisatsiooni tööst, peatus noorsoo-organisatsiooni parteilisel juhtimisel ja märkis TRÜ komsomolikomitee soovitusel NLKP liikmeks astunute organisatsioonilist võimekust ja poliitilist haritust.

Mitugi töösuunda (EÜE, suvemalev, ideelis-poliitiline kasvatustöö) väärivad tunnustust. Olulisema puudujäägina oli kõne all komsomoliorganisatsiooni ebapiisav töö valimiste organiseerimisel.

Sellega lõppes aktiivilaagri kohtumiste ja seminaride päev.

A. PÕLDMÄE

10.—12. septembrini peeti Elvas Moskva Pedagoogika Akadeemia Kasvatuse Üldprobleemide Instituudi, Ukraina Pedagoogika Ühingu ja meie ülikooli pedagoogika kateedri eestvedamisel suhtlemise ja kasvatuse probleeme käsitlev sümpoosion. Osavõtjaid oli 70 ringis, kes esindasid Vene NFSV-d, Ukrainat, Armeeniat, Valgevenet, Eestit, aga ka teisi Nõukogude Liidu erinevaid osi.

Juuresolevale pildile on jäänud osa tööpresiidiumist. Paremalt vasakule: Kasvatuse Üldprobleemide Instituudi laboratooriumi juhataja pedagoogikakandidaat L. I. Novikova; filosoofiadoktor L. P. Bujeva; NSVL Haridusministeeriumi teaduse osakonna juhataja K. N. Volkov; akadeemik H. Liimets.

J. LAANE foto

Professor Igor Kon Tartus

Möödunud reedel oli Tartus filosoofidele, sotsioloogidele, psühholoogidele, aga ka laiemale avalikkusele hästi tuntud professor Igor Kon Leningradist.

Sotsioloogia laboratooriumis pidas ta psühholoogiaosakonna üliõpilastele ja asjasthuvitatuile loengu noorsoo psühholoogia valdkonnas, valgustades eelkõige neid küsimusi, millega üldse niisugusel uurimisalal kokku puututakse. Pärast professori pooleteisetunnist monoloogi sain tema jutule.

Mis tõi Teid sedapuhku meie linna ja ülikooli?

Olin kutsutud osa võtma suhtlemis- ja kasvatusprobleeme käsitlevast sümpoosionist. Tõsi, see toimus küll Elvas, aga võin kinnitada, et Elva on samavõrd ilus kui Tartugi. Sellel sümpoosionil olid põhiliselt psühholoogid ja pedagoogid. Üks käsitletavaid alateemasid oli pühendatud noorte sõprusele, millest tegin ettekande ja mis on ka üheks teemaks meie vastavas sotsiaalpsühholoogilises kompleksses uurimuses.

Kuidas hindate Teie Tartu Riikliku Ülikooli sotsioloogia laboratooriumi tööd? Missugused võiksid olla veel need harud, milles tasuks tegevust jätkata, süvendada?

Ma pean Tartu Riikliku Ülikooli sotsioloogia laboratooriumi üheks paremaks Nõukogude Liidus. Ta töötab kõrgel professionaalsel tasemel. Kahjuks palju tehtust pole publitseerimist leidnud, mistõttu kogu tegevusele on raske hinnangut anda. Mul oli väga huvitav tõdeda, et seltsimehed on hakanud tegelema perekonna- ja suhtlemisprobleemidega. Minule see loomulikult imponeerib. Imestan ainult, kuidas nad tulevad toime sellise mahuka tööga, sest töötajate arv laboratooriumis pole ju kuigi suur. Aga kui nad teemat liialt avardavad, siis muidugi võivad tekkida teatud raskused. Laboratooriumil tasuks üldiselt kinni pidada juba väljakujunenud traditsioonilistest teemadest ja avardada neid suure ettevaatlikkusega.

Teie töövõimest räägitakse legende. Millele olete keskendanud praegu oma uurijatähelepanu?

Momendil kirjutan raamatut kodanliku sotsioloogia ajaloost. Paralleelselt sellega tegelen ka noorsoopsühholoogiaga. Möödunud aastal lugesin sellest erikursust Leningradi ülikooli Psühholoogiateaduskonnas. Neist loengutestki saab arvatavasti raamat. Üksikuid lõike üritan ka asjaomastes ajakirjades avaldada. Kõige selle kõrvalt uurin ka suhtlemisprobleemide ajaloolisi aspekte.

Aitäh ja uute kohtumisteni!

R. VEIDEMANN

NB!

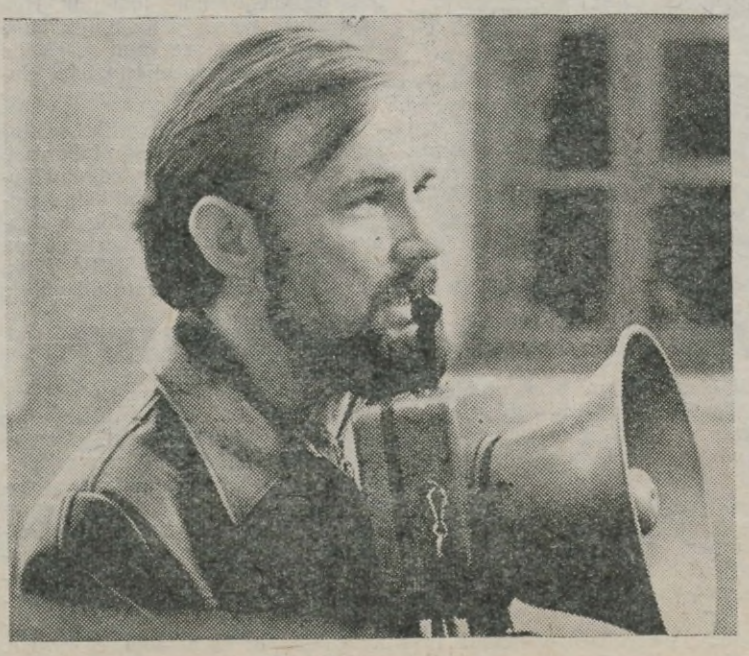
Igal tudengil, kel on mõtteid, plaane, arvamusi ja muid eneseväljendusi ülikooli komsomolielu edasise kulgemise ja parandamise kohta, tulgu JULGESTI 1. OKTOOBRIL KELL 17.30 ELKNÜ TRÜ komiteesse. Teaduskondade sekretärid ja ELKNÜ TRÜ komitee liikmed peavad tulema.

Sekretär

Arstiteaduskonna ÜTÜ

aruande- ja valimiskoosolek toimub 24. septembril algusega kell 18 Uue Anatoomikumi auditooriumis Lutsu t. 2. Samas tehakse teatavaks võistlustööde konkursi tulemused ning jagatakse muljeid hiljutistest välisreisidest (prof. V. Saarma ja dots. H. Tihane).

Arstiteaduskonna ÜTÜ nõukogu

Tagasipilk:

11. SEPTEMBER K. 14 PEAHOONE EES.

J. LAANE fotod

Juhan Habicht

*

Esmaspäeval luges üks kiilaspeaga vanem mees ajalehte. Ja märganud teates autovõidusõidust Eeduardi nime (mis üllatavalt tema enda omaga sarnanes), ohkas. Ta oli lugenud küll ainult lühikest kommentaari — katkestas — kuid millegipärast arvas end kohe teadvat asjade tegelikku käiku. Et oli jälle niikaua viimane, kuni piinlikkustunne oleks pidanud juba silmipimestavaks muutuma ja siis põgenes mingi tühise rikkega rajalt. Nojah, ikkagi parem kui viimane koht. Hea kohe, et see tüüp nüüd kaelast ära on. Teeks ainult häbi inimeste ees. Muud teha ei osanud — tema hakkab autovõidusõitjaks. Eks sa nüüd vaata seda võidusõitjat. Vähe sellest, et sõita ei oska — ega ta ju muud kah pole selgeks õppinud. Pidi küll kuskil ametis olema, aga kes sedagi teab. Katlakütjaks ta ehk veel kuidagi kõlbaks, aga rohkemaks tast nagunii asja ei ole.

Kui keegi oleks siis papi käest küsinud, et kas jumal on olemas, oleks ta saanud resoluutse vastuse: «Kui on, siis määrige ta endale pähe ja kui ei ole, siis ei lähe ta kah mulle korda. Minul teda vaja pole ja temal mind kah seni mitte.»

*

Kell näitas juba neljandat hommikutundi, esialgne hoog hakkas raugema, bändi poisid olid juba loobunud ja Roger tundis äkki, et see kõigiga kokkujoomine hakkab ennast tugevasti tunda andma. Ta läks tualetti ja tuli sealt mõne minuti pärast küll veidi kahvatuna, ent siiski märksa parema enesetundega tagasi. Ta haaras laualt kellegi klaasi ja peale selle tühjendamist tundis endist jõudu tagasi tulevat. «Kuule, mis sa arvad, kas jumal on olemas?» püüdis keegi juttu alustada. «Ma arvan, et on,» vastas ta kõhklemata. «Ja ma arvan, et talle meeldivad autovõidusõidud. Ja ma arvan, et talle meeldib, kui ma võidan ... Hei, kogu see maja, lähme nüüd koju! Helen, tule, tule siia, kallis, lähme nüüd!» Ta haaras Heleni käest ning nad jooksid välja, kus seisis ta sportauto. Salk noori, kes veel jalul püsis, järgnes talle ning viis autot kihutas unnates ühe äärelinna villa poole.

Peaaegu kogu esimene korrus oli suur saal kaminaga ning diivanitega seinte ääres. Veidi tuikudes — jalad olid nõrgad, pea aga selge — jõudis Roger salavedruni ning avanenud seinaplaadi tagant ilmusid sigaretid ning ampullid. «Noh, mida kellelegi — täna on minu päev ja kõik peavad saama, mida tahavad!» Ta ise lamaskles suitsetava Heleni kehal ning nägi ümberringi kõike aegamööda jõudmas ilusate ja kummaliste ettekujutuste maailma. Ta tundis, et tema päev ei ole veel läbi, et praegu on veel tema kuningas. Varsti võib ta muutuda narriks,

aga tegelikult...

aga praegu on tema päev. Ja Roger tundis järsku, et ta tahab korraga kõiki tüdrukuid. Vähemalt neid kõiki, kes on seal, tema juures, tema kaaskonnast, sõprade hulgast, ilma mingi valikuta. Hommikuhämaruses roomas ta mööda põrandat, taibates järsku, et on siiski rohkem purjus, kui oli arvanud. Ta komistas magavate poiste ja tüdrukute otsa. Suudles neidude kaugelviibivaid huuli ja püüdis meelde jätta ning võrrelda nende kehasid. Lõpuks jõudis ta Heleni juurde tagasi. Võrdlemine ei tulnud Helenile kahjuks. Aga siiski oli ta nii tuttav ... Ja ka peoperemees jäi lõpuks magama.

*

Pärast võistlusi sai Eeduard tööl tavaliselt vaba päeva ja nii läkski ta siis esmaspäeva hommikupoolikul linna peale kolama. Algul tahtis ta minna raamatupoodi, siis kohtus aga ühe vana tuttavaga, kes parajasti Eeduardi kodulinnas komandeeringus oli. Voldemar viis ta vastupanust hoolimata kõigepealt õllesaali, kus mõned Voltsi tuttavad juba ees istusid. Pärast kuuendat õlleringi otsustati tuulutama minna, nii sattus ka Eeduard, keda tuttavad juba austavalt «meie Fittipaldiks» kutsusid, mingisuguseid daame külastama. Seal oli raha ja koduveini, ja raha eest sai viina ning elu oli väga meeldiv. Eeduard lõbustas seltskonda hirmulugudega võidusõitudest ja flirtis jõudumööda noorte daamidega, andes mõista, et ta on küll naisemees, aga sellegipoolest meeldiv, tark ja hea ...

Aga õhtu saabus ning «meie Fittipaldi» pidi meeldivast seltskonnast lahkuma. Ja mida lähemale kodule, seda raskemaks ta samm jäi. Hommikune õlleaur oli peast ammugi kadunud ning need teised aurud ka peaaegu, ja üldse hakkas ta õrnalt juba kahtlema, kas ta oma päeva ikka kõige õigemini on mööda saatnud.

Katrin oli aga ootamisest lõhkemas, kui ta sisse astus. «Kuskohas sa kolad päev otsa? Sa pidid vaibad ära kloppima ja kartuleid tooma ja ... Kas tõesti pean ma ise kõike tegema! Nii paljukest kui sind siin kodus üldse näha on, midagi sa nagunii ei tee. Terve pika päeva raiskab ära ja paari pisikest asja pole jõudnud ...» Oma terava ninaga tundis Katrin nüüd järsku mingeid alkoholilõhnakesi toas levimas ning alustas uue hooga. Eeduard tundis järsku, et ega ta tegemised polnud sel päeval tõesti kõige paremini välja kukkunud. No ei olnud ju vaja õllekasse minna ja siis veel nende naiste juurde ja ... Ainult et see, mida ta nüüd siin üle pidi elama, oli veel mitu korda nõmedam ja mõttetum. «Saad sa aru, ma ju armastan sind ja tahan et sul siin hea oleks, aga sa ei näita üldse nägugi. Arvad, et mul on hea siin üksi istuda, kui sa kuskil garaažis tolkned või sõpradega joomas käid? Ma näen, et sa sellest üldse ei hooli ja mind juba ammu enam ei armasta ...», ja Katrin hakkas vaikselt nutma. Kogu rõõm meeldivast päevast oli kadunud ning asendunud mingi tumeda süütundega, kuigi oli veel arusaamatu, milles ta õieti süüdi on. Igatahes ei meeldinud Eeduardile raasugi, et Katrin nüüd veel nutma hakkas. Tal hakkas naisest kahju ning ta püüdis otsida lohutussõnu ja luges ise ette kõik oma suured ja väikesed pahateod, mis ta kunagi teinud või vähemalt teha kavatsenud oli. Ning kinnitas, et on neist aru saanud ja püüab ennast igati parandada. Igatahes tundis Eeduard end maailma halvima inimesena, kui Katrin lõpuks leppis. Niivõrd patusena ja närusena, et ei suutnud teda enam armastadagi.

*

Jällegi lülitas kammerteener Arthur sisse otseühenduse helikopteriga stardipaigas. Ekraanseinaga toas viibis sedapuhku peale peremehe veel mitu vana head sõpra.

Rogeri esinemine ei olnud küll mingi «õielt õiele hõljumine» ja võitude noppimine kogu hooaeg läbi, aga igatahes oli tema edu tähelepanuväärne. Oma nooruse ja julge sõidutehnikaga oli ta paljude lemmikuks. Kaassõitjad ei saanud tema edu juhuseks lugeda ning tuntud meistridki pidasid Rogerit ohtlikuks vastaseks. Ja ka sel päeval pidi ta startima esireast.

Pealtnäha jälgisid härrased mehaanikute askeldamist külma rahu ja mõõdukalt igavleva pilguga, tegelikult aga ... Mõnigi eluga rahul olnud mees tundis järsku arusaamatut rahutust ja kadedustki.

Esimeselt ringilt tuli Roger esimesena, kuid viipas energiliselt bokside suunas.

«Mis lahti?» lendas ärev küsimus sadade kilomeetrite taha. «Ei tea, kardan, et ta järgmisel ringil peatub. Eile oli küll kõik täiesti korras.» Helikopter ruttas autodele järele, tõesti paistis midagi lahti olevat; Roger oli langenud kolmandaks ning seegi positsioon polnud eriti kindel. Tõepoolest, teise ringi lõpuks suutis veel üks auto mööduda ning Roger peatus boksis. «Midagi on valesti!» karjus ta ärritunult. «Mootor töötab, aga ikka läheb raskelt!» Ahvikiirusel reguleeriti stabilisaatoreid. Hetkelisest ärritusest ülesaanud võidusõitja karjus üle mootorimürina: «Tõenäoliselt oleks ehk kümne hulgas vastu pidanud, aga tuima pilliga pole mingit mõnu teiste sabas tolkneda!»

Teised võisid iga hetk järgmiselt ringilt tulla, kui ta uuesti rajale sööstis.

Muidu nii külmaverelisele Rogerile oli ebaõnnestunud algus siiski veidi toniseerivalt mõjunud. Tundes aga masina südant oma tahte järgi töötavat, teadis ta, et on veel trumpe, mida ta pole seni välja mänginud. Praegu aga ei jäänud teist võimalust. Ring-ringilt muutus kuldkollane auto ikka metsikumaks. Enam polnud ta viimane, vaid nihkus kindlalt esimese kümne poole. Vahe liidritega oli veel üle nelja minuti, aga pika, paaritunnise sõidu puhul ei olnud see veel näitaja. Roger oli just jõudnud kümnendale kohale, kui tundis masina tagaosas nagu pehmet lööki. Kiiruga kinnitatud stabilisaator oli paindunud ja ei täitnud enam oma ülesannet — suruda kõigest jõust masinat vastu asfaltlinti.

Uuesti peatuda ei tulnud kõne allagi! Rogeris oli ärganud kiskja, keda ta seni oli suutnud sõidu ajal maha suruda. Hoolimatult tungis ta ohtlikult libiseva masinaga veel ühest rivaalist mööda.

«Nad kõik ju tahavad, et ma võidaksin!» vilksatas mõte läbi pea. «Kõik need inimesed seal raja ääres. Ja kõik need tüdrukud, kes on olnud minu ja kes veel saavad minu omadeks ... Tühja neist tüdrukutest, aga ma lihtsalt olen sündinud võitma!»

Samal hetkel libises auto jälle tugevasti. Kohe tema tuules sõitev võidusõitja suutis lööki veidi pehmendada, kuid siiski paiskus muljutud kollane auto rajalt välja, kaotas üle külje rulludes rattad ja jäi siis suitsedes rohule vedelema. Helikopter laskus viie sekundi jooksul, põlevast masinast tiriti välja teadvuse kaotanud Roger.

See hetk vapustas kõiki vaatajaid ekraani taga, värvi-TV andis kohusetundlikult kõik edasi — veri, tuli, elutu kogu, kummaliselt ripnevad liikmed. Doktor Long kahvatus ja kummardus lähemale: «Ärge teda liigutage!» kostis ta hääl kauguste tagant. Jõudis kohale rajajulgestus; teise masina juht oli pääsenud kergemalt ja ilmutas selgeid elumärke, doktor Long aga püüdis ikka veel Rogeri tabamatut pulssi. Möödus mitu pikka minutit, enne kui ta veel paar sõna söandas öelda. «Väga raske ... Selgroog, rääkimata väiksematest vigastustest. Pääsemisloota võib olla üks tuhande vastu ...»

Kõik toasviibijad tundsid end väga ebamugavalt. Kõige loogilisem samm — isale kaastunnet avaldada — oli ju absurdsuseni totter. Nii nad siis istusid ja põrnitsesid juba kustunud ekraani, kui majaperemees vaikuse katkestas: «Ma palun teid kõiki jääda lõunale, selleks ajaks peaks olukord juba selguma. Mind aga palun seniks vabandada ...», ja lahkus. Ta kõndis aeglaselt mööda koridore, astus siis, teel nööpe avades ja jälle sulgedes, trepist üles, kuni jõudis maja kõige kaugemasse nurka.

(järgneb)

«Vanemuises» algab uus hooaeg

Teatrimõtteid

«Vanemuise» teatrikonverents jaguneb traditsiooniliselt kolmeks: Kaarel Ird, küsimused saalist ning eeskava. Esimene osa sõltub täielikult sellest, missugune on parajasti peanäitejuhi vorm. Teisipäevase etteaste auks peab ütlema, et see viimaste aastate esinduslikumaid oli. Asjaliku jutu juures tekkisid ometi mõned küsitavused, mis allakirjutanu meelest on «Vanemuisele» tõsisteks probleemideks.

Lugupeetav rahvakunstnik ütles, et nii edukat hooaega kui möödunu pole seni veel olnud, sest kaaslinlasi käis «Vanemuises» 175 000. See tähendab, et Eesti möödunud hooaja 1 400 000 teatrikülastusest iga seitsmenda tegi tartlane. Kena ja tore. Kahtlane siiski, kas see näitaja adekvaatselt peegeldab teatri kunstilist taset. Sest kujutlegem endile olukorda, kus meil päevast päeva oleks võimalus jälgida ka Tallinna teatrite paremaid lavastusi. Kas üldine külastatavus suureneks oluliselt? Ilmselt mitte, sest ööpäevas on endiselt 24 tundi. Asi laheneks nõnda, et kehvemad lavastused jääksid lihtsalt vaatamata. Praegu pole sellist valikuvõimalust, aga tartlane, nagu K. Ird õigesti märkis, on teatrilembene ja seepärast vaatab ta kõike, mida pakutakse. Võidakse vastu vaielda: miks külastati teatrit nimelt sellel hooajal tema asutamisest saadik kõige enam? Küsime vastu, millest üldse algab teater, ja vastame «riietehoiust» asemel «repertuaarist». Ühtlasi võtkem kokku, mida teater möödunud hooajal pakkus. Repertuaarilehtedelt loeme järgmisi žanrimääratlusi: muusikal, laulumäng, peaaegu komöödia, komöödia, kolm välismaist operetti, kodumaine operett, operett, kus palju tantsitakse jne., koomiline ooper, rahvamuinasjutt, Nučiči jant. Lisame veel nõiamängu, musketäriana, osalt ka «Ullikese», siis saame täeliku loetelu tükkidest, mis nalja tahavad teha, enamasti tantsu, mürtsu ja muusikaga. Ärgem tegelgem žanrisisese hindamisega, aga kas selline valik ei tundu vähe wiera'lik? Jätame veel kõrvale neli lasteetendust ja näeme, kui vähe ruumi on jäänud suurema tunnetusliku väärtusega kunstile. Ja kedagi ei peaks enam üllatama arv 175 000, sest nii palju kassatükke pole korraga vist veel käigus olnud. Saadagu aru — keegi pole ei kassa ega nalja vastu. Poleks midagi ka nimetatud etenduste vastu, kui nendega kõrvuti mängitaks eesti, vene ja lääne klassikat, eelkõige aga näidendeid kaasaegsest väärisdramaturgiast. On siis repertuaariküsimus ikka nii tähtis? Ilmselt, sest teatrielamus, nagu teame, on kompleksne, koosnedes dramaturgilisest lähtematerjalist, režiist, esitusest jne. Ühe nõrkuse peaksid korvama teised. Kas «Vanemuine» suudab seda? «Vanemuises» ei ole imelavastajaid. Näitlejad? Nendest võib öelda, et «Vanemuise» draamanäitlejad on küllalt head, et mängida nõudlikumat repertuaari ja küllalt keskpärased, et keskmise mängukava juures keskmiseks jäädagi. Eriti käib see noorte kohta, kellest mõnele on praegune suund juba ruineerivat mõju avaldanud.

Eelnevaga on seotud ka järgmine probleem. «Vanemuine» on korduvalt deklareerinud oma valmisolekut pakkuda midagi kõikidele vaatajagruppidele. Tundub siiski, et eriliselt on õnnistatud seda osa publikust, kes veel üsna hiljuti teatris hakkas käima. Üliõpilastel tundub olevat pretensioone. Mõnel pool valitseb ilmselt arvamine, et tudengile peab meeldima ainult ekspressiivne lõugamine ning kerge segasus. (Ma ei iseloomusta nõnda sugugi Toominga ja Hermaküla tegevust.) Nõnda leitakse, et üliõpilased peaksid täielikult rahuldatud saama — neil on ju ««Vanemuise» noored». Esiteks: nimetatud fenomeni sära on tuhmunud, sest «Kõrvakiilude», «Külvikuu» ning «Tuhkatriinumängu» päevil väärtustati seda natuke kõrgemalt. Teiseks: üliõpilast ei huvita a i n u l t eksperimendid ja muuhulgas vajab ta ka sügavat psühholoogilist draamat. Selle osa «Vanemuise» repertuaaris tekitab aga valusat imestust. Oleks nagu unustatud, et teatrit sümboliseerivast kahest maskist naerab siiski vaid üks.

Mida toob algav hooaeg? Sõnalavastuste osas näib ta palju pakkuvat: Brecht, Leonov, Hašek, Luts, näidend Koidulast ja teine Elektrast, Toominga inst-seneeringud Ennost ja Tammsaarest. Kahjuks on kurvad kogemused, et kõike, mida sügisel lubatakse, ei tohi uskuda. Ja on kahju, et tavaliselt jäävad välja just tugevad näidendid ja seaded. 70-dail aastail on plaanitsetutest nägemata Aitmatovi «Valge laev», Brechti «Trummid öös», Weissi «Juurdlus», Shaw «Õunakäru», «Juudit», «Põrgupõhja uus Vanapagan» jt. Tahaksin loota, et «Vanemuine» sel hooajal sõna peab ja meelelahutuslik triumf selles teatris lõpeb.

Aga me rääkisime teatrikülastajate konverentsist. Küsimuste kirjalik esitamine on kahtlemata teretulnud ujedatele inimestele, kuid kahjuks kasutati seda peamiselt h u m a n i n t e r e s t laadi asjade teada saamiseks. (Miks on ühe näitleja palk kõrgem kui teisel? Miks läks Koppel «Vanemuisest» ning Mikiver Noorsooteatrist? Kas Tooming ka läheb? jne.) On kuri mõte, et üht osa publikust peaasjalikult see ligi tõmbabki. Peale selle on nendel konverentsidel aegumatuid teemasid nagu ühiselamu, üliõpilaste näitering, draamastuudio, vabaõhuteater jt. Aga eks nende aegumatus tähenda siiani lahendamatust.

MIHKEL MUTT

Ood rõõmule

Kindlasti on juba nii mõnelgi olnud rõõmu tõdeda, et tänavune hooaeg «Vanemuises» algab tõelise suursündmusega — kuulutuslehtedel seisab: **pühapäeval, 22. septembril kell 19 «Fidelio» (esietendus).**

Lavastama on seekord kutsutud tartlastele juba tuntud Peter Brähmig Potsdami teatrist (SDV) koos kunstnik Jürgen Heidenreichiga. Proovid algasid augusti teisest poolest ning enne kui pingelise töö tulemus jõuab pühapäeval vaatajateni, veel mõni sõna helitööst endast.

Suure instrumentalisti Beethoveni astumine vokaalmuusika niivõrd nõudlikku žanrivalda, nagu seda on ooper, kujunes üsna valuliseks. Repliigil, millega ta kord märgistas Viinis valitsevat itaaliameelsust («Rossini on talendi- ja meloodiakullane helilooja, tema muusika sobib frivoolsele, meelelisele ajastu vaimule, tema produktiivsus vajab ühe ooperi loomiseks niisama palju nädalaid, kui sakslastel kulub selleks aastaid»), on sügavamgi tagapõhi: kümme aastat pettumusi, kahtlusi, ümbertegemist ning kibestavat unustussevajumist, mis meistri ainukest ooperit näis pidevalt ähvardavat. Kuid sellest loominguvalust väljus «Fidelio» kui oma ajajärgu ja terve ooperiliteratuuri novum, Beethoveni ja maailma paljude ooperilavade enfant de prédilection *(Schindler), mille kohta nimekas saksa muusikateadlane ja helilooja Hanns Eisler ütles: «See ooper on küll nii oma tekkeaja kohta kui ka veel tänapäevalgi täiesti ebatavaline töö.»*

Milles seisnes ja seisneb see ebatavalisus?

Ajastul, mil üldsuse arusaamad ooperižanrist olid omandanud küllalt kanoonilise ilme, esitas Beethoven oma «Fidelios» uue, valgustuslikult võitleva kunsti kreedo: oopergi pidi olema enamat kui austatud W. A. Mozarti «Cosi fan tutte» või «Don Giovanni». Ooperikäsituse radikaalne murrang Beethoveni loomingus on omandanud teravdatuima väljenduse ühes «Fidelio» tekke kohta liikuvas anekdoodis: «Kui pärast P. Gaveaux' ooperi «Léonore ou l'amour conjugal» *(«Leonore ehk Armastusabielu») etendust Viinis küsiti Beethoveni käest, mida ta sellest arvab, vastanud too: «Ooper meeldis mulle väga. Ma kirjutan talle muusika.»»*

Võitlusrohke pole üksnes «Fidelio» saamislugu. Ooper tervikuna on oma tänasel kujul lausa mälestusmärk algaja ooperikomponisti Beethoveni võitlusele suure sümfooniku ja sonaadimeistri Beethoveniga. Ooperi alal vilunud vaatajale torkavad «Fidelios» silma mitmed žanripiiride rikkumised, mis näiteks hilise Verdi loomingus oleksid lausa kujuteldamatud, tekitavad aga iga uue «Fidelio» lavastuse puhul põnevust: kuidas on režissöör need kaanonist hälbimised lahendanud.

Kogu oma anekdootliku eelloo juures, mille teadmise eest võlgneme tänu Schindlerile, jääb tõsiasjaks, et Pizarro aaria teises pildis on üks raskemaid iial bassihäälele kirjutatuist:

«Haa! Haa! Lõpuks mõõt on täis! Ma kätte sulle maksan, sa pea surmaradu käid! Kui noa su verre kastan, mu kõige rõõmsam päev, mu kõige rõõmsam päev on käes!»

Üksainus mõte kannab kogu aariat, omandades oma alastuses kohutava kire jõu. Pizarro, kes keerleb päevas kuus tundi peegli ees, rind pingul, ja harjutab õukondlikku naeratust, see Pizarro unustab äkki kogu ümbritseva maailma ja karjub, röögib vahtkonna juuresolekul taevani oma musta kättemaksu. Aaria teeb raskeks just pidev pinge, mis ei tohi viivukski langeda, ka siis mitte, kui vokaalosa pole.

Raskeimate, kuid ühtlasi ka mõjuvaimate hulka maailma ooperiliteratuuris kuulub kahtlemata ka Florestani aaria kolmandast pildist, mille allegro molto *on saanud paljudele nimekatelegi osatäitjatele vokaaltehniliseks ja lavastuslikuks komistuskiviks. Beethoven ei arvesta eriti inimhääle võimalusi, mistõttu ooper tervikuna on lauljatele äärmiselt pingutav.*

(Järg 4. lk.)

Urmas Orek

Mansimaa muljeid 1.

Möödunud praktikasuvi viis allakirjutanu tema tudengipõlve pikimale reisile, sedapuhku Siberisse Handi-Mansi rahvusringkonda Tjumeni oblastis. Reisi eesmärgiks oli tutvuda Lääne-Siberis elava kauge sugulasrahvaga, nimelt mansidega, kelle keel on saanud mitmete asjaolude tõttu (kitsam eriala) mu viimaste aastate keskseks huviobjektiks. Paraku sai lähem tutvumine mansidega teoks alles tänavu, kuid see-eest osutus üsna edukaks.

Reis algas 15. juulil, pärast ümberistumisi Moskvas ja Tjumenis võttis Hantõ-Mansiisk mind vastu päikesepaistelise ilmaga ning põuase leitsakuga, temperatuur lähenes +30°-le. Tõtt öelda oli see minu jacks väike üllatus: Siberist ja sealsest kliimast oli kooligeograafia ja loetu põhjal moodustunud hoopis teistsugune ettekujutus, ikkagi midagi niisket ja jahedat.

Hantõ-Mansiisk on rahvusringkonna administratiivne ja kultuuriline keskus, kuhu on koondunud ka kohaliku tööstuse ettevõtted. Linnas paiknevad huvitav koduloomuuseum ning rahvaloomingu maja. Linn ise asub Obi ja Irtõši ühinemiskoha vahetus läheduses, sadam paikneb Irtõši kaldal. Hantõ-Mansiiskis peatusin vaid ühe päeva, hankisin teateid manside ning võimalike keelejuhtide kohta ning alustasin taas teekonda, sedapuhku laevaga. 18. juuli varahommikul võttis «Meteoor» kursi Berjozovo peale, sihtpunktiks oli Sosva küla Berjozovo rajoonis. Teekond kulges mööda Obi ning Põhja-Sosva (edaspidi Sosva) jõge.

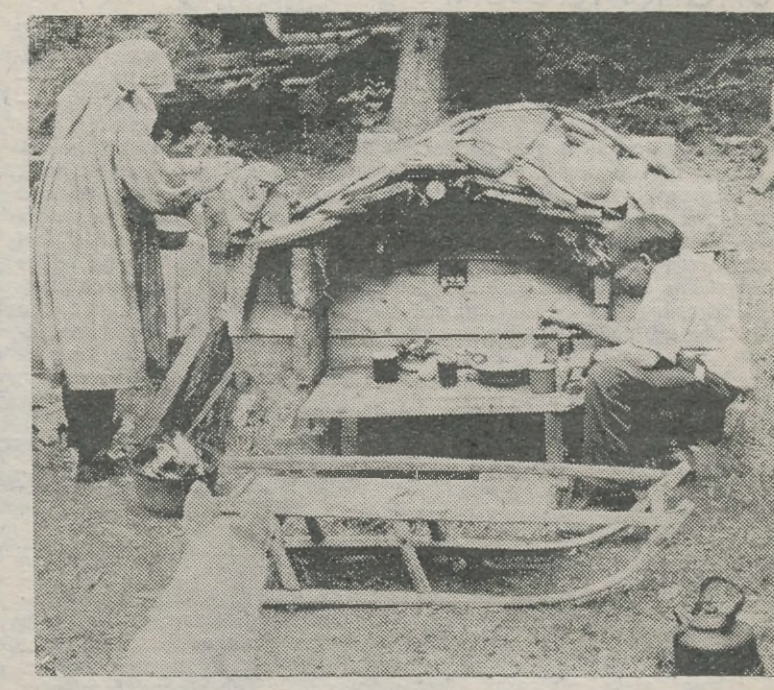
Jõed — Siberi uhkus. Ainuüksi Ob jätab võimsa ja unustamatu mulje, pole ta ju asjata Nõukogude Liidu suurim jõgi. Kogu kohalik transport ja reisijatevedu käibki praktiliselt veeteed ning õhku mööda. Maanteid, nagu meie neid oleme harjunud nägema, samuti raudteid pole sealkandis hoopiski, kuigi viimaseid on hakatud nüüd rajama seoses üha suureneva nafta- ja gaasitööstusega Tjumeni oblastis.

Poolteist päeva kestnud laevasõidu järel jõudsin lõpuks pärale. Sosva küla asub samanimelise jõe ääres. u. 300 km Berjozovost lääne pool. See on suhteliselt noor asula, mis asutati 1930. aastate alguses nn. kultuurbaasina. Praegu on Sosva lähema ümbruskonna administratiivne tsentrum, seal paikneb külanõukogu, haigla, internaatkool, kultuurimaja, sidekeskus, lennuväli, kalakombinaadi osakond. Elanikke on külas 700 ringis ja et see pole algupärane mansi küla, siis elab seal ka hulgaliselt venelasi.

Mansid on üks soome-ugri rahvastest, kes koos hantidega, oma naabritega, moodustavad nn. obiugri grupi. Keeleliselt on nende lähimaks sugulaseks ungari keel. Mansid elavad Lääne-Siberis Obi jõe ja Uurali mäestiku vahelisel alal, valdavalt Handi-Mansi rahvusringkonna territooriumil. Viimase rahvaloenduse andmetel oli mansisid 7700, kusjuures vaid 52,4% neist peavad mansi keelt oma emakeeleks, s. t. kasutavad seda igapäevases kõnepruugis. Ajalooliselt on mansi keel jagunenud 4 murderühmaks (vastavalt põhja-, lõuna-, ida- ja läänemurre), mis erinevad üksteisest üsna tugevasti ning millest vaid põhjamurre on säilinud elujõulisena: selles murdes kõneleb enamik praegu elavatest mansidest, samuti tugineb 1932. a. loodud mansi kirjakeel põhjamurdele. Ka ida- e. konda murre on tänapäeval säilinud, kuigi vähemal määral, ülejäänud 2 murderühma on praktiliselt hääbunud ning vastavate murrete kõnelejad on assimileerunud venelastega. Põhjamansi keelt (e. murdeid) kõneldakse peamiselt Sosva ning selle lisajõgede (Ljapin) kallastel paiknevates külades, samuti Lozva jõe ülemjooksul. Kuivõrd minu praktikaülesandeks oligi lähemalt põhjamansi keelega tutvumine, siis valisin tugikohaks Sosva küla.

● Pjotr Jefimovitš Šeškin

● Mansi kalm Autori fotod

Praktika õnnestumisele aitas suurel määral kaasa tutvumine ühe huvitava inimesega, kellest siinkohal lubatagu rääkida veidi pikemalt. PJOTR JEFIMOVITŠ ŠEŠKIN — nii kõlab minu võõrustaja, teejuhi ja ühtlasi ka keelejuhi nimi — oli tõepoolest huvitav, minu jaoks lausa eksootiline isik. Nii ei mõtle temast mina üksi, tuntakse ju teda kaugemalgi kui ainult kodukülas. Rahvuselt on ta mansi, 42-aastane, ameti poolest kultuuritöötaja. Teda tuntakse ka kui osavat käsitöömeistrit: ühtmoodi edukalt töötleb ta nii kasetohtu kui voolib ka puust skulptuure. Muusemide ja kultuurimajade kõrval on ta töid eksponeeritud isegi maailmanäitusel (Montreal, Osaka), rääkimata Rahvamajanduse Saavutuste Näitusest Moskvas. Vahetevahel külastavad Pjotr Jefimovitši ka teised muusad. Siis täieneb üks tema mahukatest kaustikutest uue laulu sõnadega, ka viisid loob Šeškin ise. Koduses «fonoteegis» on tal jäädvustatud mitmeid omaloodud laule (autori enda esituses), mille viisid on tihedalt seotud mansi rahvamuusika traditsioonidega. Pidulikel puhkudel ootab külarahvas põnevusega Šeškini uut laulu või muusikapala. Lisaks kõigele mainitule tegeleb Šeškin ka mansi keele ja suulise rahvaloomingu talletamisega: lindistab rahvalaule ja kirjutab üles muinasjutte. Nagu ta ise mainis, teeb ta seda eelkõige kunsti huvides, rahvaluulest inspiratsiooni ammutades.

(Järgneb)

Ood...

(Algus 3. lk.)

Vokaaltehnilisest küljest seisneb «Fidelio» paljudes kohtades suurim kunst oskuses ratsionaalselt jaotada oma jõudu. Ja head lavastused on P. Brähmigi arvates need, mis loovad selliseks jaotuseks võimalused.

Pizarro ja Florestan on kaks täielikku vastandit, kes avanevad kogu oma terviklikkuses vaid teineteise täiendusena. Seesmiselt kõige komplitseeritum ning enim huvi pakkuv roll on Leonore, kelle hinge valu ja suurus murravad lõpuks välja «Fideliost», ooperist ja lavaruumistki, omandades kohutava üldistusjõu:

Olgu see vang ka võõras mulle,
ta päästan ohvriahelatest siin!
Jaa, jaa! Ma võidan vabaduse
talle —
ta õudsest keldrist välja viin!!

Väga mitmeid lahendusi on pakutud ka ooperi teisele finaalile, mille muusikasse on sageli püütud mahutada tegevust, kasvõi seda muusikat kärpides (nagu tegi näiteks H. v. Karajan oma viimatises lavastuses). P. Brähmig on läinud teist teed. Tema käsituses on neljas pilt puhas lavaline oratoorium, sarnane Beethoveni 9. sümfoonia lõpuosaga.

«Rõõm! Rõõm!»

Siin kõlab kunagine «valgustatud» monarhile Joseph II pühendatud oratoorium juba jõus, milles võib ära tunda «Oodi rõõmule».

Nüüd tõuske kõik ja heitke endalt
see orja allaheitlik meel,
sest kõik me oleme ju vennad,
üksteist me hädas aitame!

Just lõpu sellises lahenduses hakkab kõlama Beethoveni kogu sotsiaalsus: vahe tegelikkuse ning unistuse, ime, valguse ja muinasjutu, vabade inimeste maailma vahel, keda ühendab r õ õ m! Rõõm, mis purustab masendava tegelikkuse ja hävitab piirid eilse ja tänase, tänase ja homse vahel. Rõõm, mille kohta on öelnud Schopenhauer: «On keegi noor, ilus, rikas ning austatud ja tahetakse otsustada tema õnne üle, siis tekib alati küsimus, kas ta sealjuures on ka rõõmus. On inimene aga juba niikuinii rõõmus, siis on ükspuha kas ta on noor või vana, sirge või küürus, vaene või rikas, — ta on õnnelik.»

LINNAR PRIIMÄGI

MALE

Hannibal ad portas

Kes eespool öelduga nõus pole, võib vaielda. Tegelikult pole siin sõnasõjal mõtet. Põhjusi nii kategooriliseks väljendumiseks on mul õieti üsna vähe. Karpov mängib malet lihtsalt paremini, mõistab lõpmatult sügavaid malelisi seoseid kaugemale, on male jaoks sobivama närvitüübiga kui teised.

Ilmekalt avaldus see matšis Polugajevski vastu, veel paremini matšis Spasskiga. Muidugi tehti pärast juttu, et «raudne Lev» oli närviline, ei suutnud kohaneda ja et Spasski oli alavormis. Pärast käimasoleva matši lõppu leitakse kindlasti, et Kortšnoi on liiga vana või et tal on parasjagu tervis kehv. Fischerist aga räägitakse, et Bobby 1975 polnud see, mis Bobby 1972. Midagi peab ju rääkima.

Karpov on males ratsionalist, «kuiv» strateeg. See kõik tuleneb tema iseloomust, kalduvustest. Paljudele romantikutele tema mängumaneer ei meeldi. Stiililt on ta Steinitz ja Capablanca uues kvaliteedis. Hästi ütles dr. M. Euwe: «Capablanca partiisid vaadates mõtled, et oi, küll on lihtne, nii suudaks ju minagi. Karpovi partiid aga hämmastavad oma strateegiaga, mis kohati tundub lausa ebaloogiline. Alles tunduvalt hiljem saad aru, et tal oli tõepoolest õigus.»

Üks asi siiski on, mis Karpovi poolehoidjatele muret teeb — see on praegune lärm tema ümber. Oma kodumaal on ta tohutult populaarne ja välismaal ehk veel menukamgi. Peavad olema traatnärvid, et kõike välja kannatada. Suurte malemeistrite mõtlemine käib siiski piisavalt kummalisi radu. See, mis tavalisele inimesele tundub normaalne, paistab neile liialduse ja ülepingutusena. Nizzas maleolümpiaadi võitjatele pühendatud õhtul oli Karpov alguses väga lõbus, aga kui «Miss Prantsusmaa 1972» pani oma kinga malelauale, millel nad Spasskiga demonstratsioonipartiid mängisid, kadus Karpovi näolt naeratus. Päris morniks tõmbus ta siis, kui Aleksander Rošal suitsu ette pani: «Nii hea oli olla, aga tema tuleb sigaretiga.»

Karpovi lapsepõlvest räägitakse juba praegu müüte. Aga Karpov on ju alles 23-aastane!

Teeme kokkuvõtte: Kortšnoi on liiga vana, oma aja juba mööda lasknud. Tunnen kaasa tema poolehoidjatele. Fischer on ise süüdi. Ta on ainuke, kes veel midagi teha võiks, kuigi male Karpovi esituses pole ainult avangute briljantne tundmine ja minimaalsete paremuste täpne realiseerimine. Ilma mängulise praktikata on isegi Fischerit raske midagi ära teha.

Jah, 1975. aastal saab malemaailm uue liidri.

R. REBANE

ehk Fischeri rasked päevad

Tänuavaldus

Ülikooli rektori nimele saabus järgmise sisuga telegramm: «Käärikul toimunud mehaanika-alasest teaduslikust koolist osavõtjad väljendavad sügavat tänu Tartu Riikliku Ülikooli juhtkonnale, kes kindlustas kooli tööks eeskujulikud tingimused. Siiralt täname ka teoreetilise mehaanika kateedri kollektiivi, kes viis läbi nimetatud kooli kõrgel teaduslikul ja organisatsioonilisel tasemel.» Osavõtjate nimel alla kirjutanud prof. Teregulov.

ÜVAK

Tudengil võib nii mõnigi kord tekkida vajadus laenata raha. Kõige kindlam on sellisel juhul pöörduda TRÜ ÜVAK-i poole.

ÜVAK on ametiühingukomitee juures tegutsev ühiskondlik organisatsioon, mille eesmärgiks on vastastikune majandusliku abi osutamine ja sellest ka nimetus «Üliõpilaste Vastastikuse Abistamise Kassa».

Liikmeks astujal tuleb esitada avaldus juhatuse nimele ja tasuda 20 kop. sisseastumismaksu, edaspidi aga iga kuu 20 kop. liikmemaksu. Olgu märgitud, et kassa varad kujunevad peamiselt just neist maksetest, kusjuures liikmemaksud organisatsioonist lahkumisel tagastatakse.

Laenata saab kuni 50 rubla tähtajaga 5 kuud. Vajaduse korral võib tähtaega ka pikendada. Oluline on see, et uue tüüpõhikirja järgi ei tule laenu pealt enam tasuda protsente. Kassa annab ka toetust, kuid muidugi piiratud ulatuses.

Ärgu olgu siis iga uue liikme eesmärgiks mitte ainult ise abi saada, vaid seda kaasüliõpilastelegi oma liikmeksolekuga osutada. TRÜ ÜVAK asub sööklamaja III korrusel, uksed oma liikmeile ja organisaatoreile on avatud kell 14—16.

TRÜ ÜVAK-i juhatus

Arstiteaduskonna üliõpilastele

Riiklik Teaduslik Meditsiiniraamatukogu on vabariigi suurimaid teaduslikke raamatukogusid. Tema fondides on ligi 300 000 erialast raamatut ja ajakirja. Igal aastal täieneb raamatukogu rohkem kui 10 000 trükisega, millest ligi 7000 moodustavad autoreferaadid ja NSVL Tervishoiu Ministeeriumi süsteemi asutuste väljaanded. Raamatukogusse saabub üle 200 koduja välismaa arstiteadusliku ajakirja.

Raamatukogu teenindab põhiliselt vabariigi meditsiinitöötajaid, kuid erialast kirjandust võivad siit laenutada ka teiste erialade spetsialistid (bioloogid, pedagoogid psühholoogid), samuti üliõpilased.

Raamatukogu igapäevane töö näitab, et üliõpilased ei tunne raamatukogu kasutamisvõimalust.

Meditsiiniraamatukogu teenindab lugejaid individuaal-, kollektiiv- ja postilaenutuse teel. Üliõpilasi peaks eelkõige huvitama postilaenutus, sest nii saadetakse kirjandus lugejale otse koju. Väljasaatmise kulud kannab raamatukogu.

Kirjandust võib tellida ka üksnes nimetades soovitud teema. Seda vormi peaksid aktiivsemalt kasutama ÜTÜ-s tegutsevad üliõpilased.

Raamatukogu bibliograafiaosakond koostab lugejatele ka temaatilisi kartoteeke nii kodu- kui ka välismaa kirjandusest.

Raamatukogu saab sellised ülemaailmse tähtsusega eriala bibliograafiad nagu «Медицинская литература СССР», «Index Medicus» jt.

Raamatukogu koostab ka vabariigi arstiteadusliku kirjanduse bibliograafiat, millest ilmunud on «ENSV meditsiiniline kirjandus 1940—1965», ilmumisel on selle järg aastaist 1966—1970.

Teatage oma soovidest erialakirjanduse kohta raamatukogule aadressil Tallinn, Lai 22.

Raamatukogu on avatud tööpäevadel 12—20, laupäeval 10—18. Telefon 458—53.

M. TEDREMAA
Med. Rmtk. direktor

Leitud

11. augustil leitud TRÜ peahoone eest naiste käekell. Kätte saab peahoone valvelauast.

Toimetuse töö reorganiseerimisest

EKP TRÜ komitee äsjase otsusega korraldati ümber ülikooli ajalehe toimetuse töö. Seoses uute tööalaste ja ühiskondlike ülesannetega vabastati dotsent HILLAR PALAMETS vastutava toimetaja kohustest. Ühtlasi avaldati talle tänu tehtud töö eest ajalehe toimetuses nelja aasta jooksul. Moodustati uus toimetuse kolleegium koosseisus: dotsent JÜRI ANT NLKP ajaloo kateedrist, dotsent TULLIO ILOMETS orgaanilise keemia kateedrist, dotsent BORIS LUIK farmaatsia kateedrist, dotsent JUHAN PEEGEL eesti keele kateedrist, REIN VEIDEMANN ajalehe toimetusest.

TOIMETUSE KOLLEEGIUM

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 4743. MB-06556.

AR F. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 27 Reedel, 27. septembril 1974. a. XXVI aastakäik

30 aastat ENSV vabastamisest

Kaitselahingud 1941. a.

Vabastusaastapäeva pidustuste plejaadis ei ole liiaks meenutada kaneid võitlusrohkeid ja raskeid päevi 1941. a., mil oldi sunnitud jätma kodumuld võõraste sõjasaabaste tallata. Sellest ajast teeb järgnevalt juttu reservalampolkovnik P. I. FOMENKO.

1941. aasta kaitselahingud olid kangelaslikud: 120 päeva kestis võitlus saarte pärast. Alles 22. oktoobril 1941. aastal oldi sunnitud jätma need viimased tugipunktid Nõukogude Eesti pinnal. Asudes ise 400 kilomeetri kaugusel rindest sügaval vaenlase tagalas, suutis saarte garnison kinni pidada vaenlase ülekaalukaid jõude (umbes 50 tuhande mehelist grupeeringut). See oli omamoodi teine rinne, mis kujunes 1941. aasta sügisel. Garnison hävitas peaaegu poole vaenlase grupeeringu elavjõust, mitu sõjalaeva, üle 120 kaatri, 41 lennukit.

Leningradi ajaloomuuseumis säilitatakse kuulus vandetõotus, mille andsid 1941. aastal Hiiumaa kaitsjad, kommunistlikud noored: võidelda viimse hingetõmbeni. Seda tõotust nad ka pidasid. Ainus ellujäänud Balti mere laevastiklane tühjendas vaenlase pihta viimase kassetitäie padruneid, ronis Tahkuna tuletorni ja viskus jälitajate silme ees rannakividele.

Selliste vaprate tegude näiteid võib tuua rohkemgi.

Mandri-Eesti pärast kestsid kaitselahingud 53 päeva, 7. juulil 1941. aastal tungisid hitlerlikud väeosad Nõukogude Eesti pinnale, 9. juulil peatati nende sissemarss Lihula—Märjamaa—Põltsamaa joonel 8. armee väeosade poolt. Vaenlase ülekaalukate jõudude ees tuli siiski taganeda.

Pealinna kaitselahingutega kirjutati veel üks kangelaslik lehekülg Suure Isamaasõja kroonikasse. Õlg õla kõrval võitlesid siin Balti mere laevastiku meremehed, võitlejad hävituspataljonist ja rahvamiilitsast, Läti vabatahtlikud, kõik, kes suutsid relva kanda. Viimased, kes linnast 28. augustil lahkusid, olid töölised. Ka siin võib tuua loendamatuid näiteid ilmutatud vaprusest. Kirjeldagem vaid ühte. Tallinnasse suubuval Tartu maanteel pidas vaenlase rünnakule ägedalt vastu rühm hüvituspataljoni võitlejaid, nende hulgas ka 16-aastane kommunistlik noor E. Loopere. Haavatuna kõhtu, keeldus ta ometi lahinguväljalt lahkumast ja kattis viimse südamelöögini oma rühma taganemisteed.

Eesti rahva osa võitluses fašismiga on raske üle hinnata. Eesti töölised näitasid tuhandete oma parimate poegade elu hinnaga ustavust sotsialismi ja kommunismi ideaalidele.

Selles on peamine poliitiline järeldus eesti rahva võitlusest fašismi vastu.

Acta diurna

Möödunud nädalal tähistas ülikooli kapitaalehituse osakond oma kauaaegse töötaja Hugo KELDERI poole sajandi juubelit. Tubli töömees on ülikooli ehitustega seotud juba 1952. aastast. Õnnitleme!

EKP TRÜ komitee

istungil 23. septembril 1974. aastal kinnitati poliitharidusvõrk 1974/75. õppeaastaks. Vaadati läbi ja kiideti heaks järgmised projektid: «Parteiliste ülesannete andmise ja nende täitmise hindamise kriteeriumidest», «Materjalide ettevalmistamisest EKP TRÜ komiteele ning abinõudest otsuste täitmise organiseerimiseks ja kontrollimiseks».

Kinnitati ka TRÜ rahvakontrolli ja ajalehe seile poolaasta tööplaanid. Päevakorras olid veel kaadriküsimused ja üks personaalküsimus.

Õppejõudude lektooriumis

Esmaspäeval, 30. septembril kell 16.15 kõneleb õppejõudude lektooriumis EKP Tartu Linnakomitee sekretär A. KALA ideoloogilise töö aktuaalsetest ülesannetest.

Väliskommentaar.

Marksismi-Leninismi õhtuülikooli

loeng leiab aset 2. oktoobril 1974. a. kell 18 keemiahoone ringauditooriumis.

Välisperioodika Teaduslikus Raamatukogus

Põhiline osa kõige uuemast teaduslikust informatsioonist avaldatakse üld- ja erialastes teaduslikes ajakirjades. Siit tuleneb ka teaduslike asutuste ja raamatukogude suur huvi perioodika vastu, püüe tellida võimalikult kõik olulisemad ajakirjad maailmas. Takistuseks ideaalse olukorra saavutamisel, kus ühes asutuses või raamatukogus oleksid käepärast kõik võimalikud teaduslikud ajakirjad, on mitmed asjaolud: ajakirjade hulk suureneb kiiresti, ajakirjad kallinevad, informatsiooni hankimisele on võimalik kulutada ainult kindel osa teadusele tehtavatest üldkulutustest, raamatukogudel tekib raskusi trükiste paigutamisega jne.

TRÜ Teadusliku Raamatukogu välisperioodikaga varustatuse küsimust analüüsiti hiljuti EKP TRÜ komitee sekretariaadis ja õppe-teaduslikus sektoris. Selgusid nii mõnedki lahendamisküpseks saanud probleemid.

Viimased 3 aastat saab ülikooli raamatukogu regulaarselt 1100—1200 teaduslikku välismaa, perioodikaväljaannet, kokku 7—7,5 tuhat trükiüksust aastas. See perioodika hõlmab kõiki ülikoolis viljeldavaid teadusharusid, kuigi mitte eriti ühtselt. Põhiline osa ajakirju kuulub loodusteaduste, arstiteaduse ja filoloogiateaduste valdkonda, kuid isegi nimetatud teaduste rubriiki kuuluvatest maailmas ilmuvatest ajakirjadest on raamatukogus esindatud suhteliselt väike osa.

Raamatukogul on perioodika saamiseks põhiliselt kaks allikat: esiteks ajakirjade tellimine «Ajakirjanduslevi» kaudu (sotsialismimaade väljaanded, reprodutseeritavad kapitalistlike maade ajakirjad) ja teiseks otsese välisvahetuse kaudu saadav perioodika, mis moodustab suurema osa saabuvatest väljaannetest. Valuuta osatähtsus võrreldes mainitud allikatega on väike, 1974. aastaks saadakse valuuta eest ainult 17 nimetust.

Ülikooli raamatukogu hangib kirjandust vahetuse teel alates 1818. aastast ja on teinud seda pidevalt välja arvatud I ja II maailmasõja aastad. Viimastel aastatel on raamatukogu initsiatiiv vahetusettepanekute tegemisel suurenenud: kasvanud on vahetuspunktide arv kogu maailmas. 10 aastaga on perioodiliste väljaannete hankimine vahetuse teel suurenenud 2,7 korda, moodustades praegu ligi 450 nimetust aastas. Vahetus kujunes ka allikatest saamata jäänud nimetuste ja perioodika üksiknumbrite järelkomplekteerimise ainuvõimalikuks allikaks. Mitmesugustel põhjustel saamata jäänud väljaannete edasitellimiseks ja üldse vahetuse parandamise eesmärgil sõlmis raamatukogu alates 1966. a. vahetuskokkuleppeid kapitalistlike riikide raamatufirmadega rahalise ekvivalendi alusel.

Vahetus on ka omamoodi väärtusmõõdupuuks ülikooli teaduslikule tegevusele, sest välismaalt saadavate väljaannete kvaliteet ja koguhulk sõltub peamiselt TRÜ publikatsioonide sisust ja hulgast. Praegused ülikooli väljaanded moodustavad raamatukogu poolt saadetavatest trükistest 60—70%. Enamiku ülejäänud osast on raamatukogus olevad duplikaadid vanadest väljaannetest. Kuni 1970. aastate alguseni oli vana kirjandus välismaal väga nõutav, praegu on aga huvi langenud, sest välismaa kirjastused praktiseerivad laialdaselt trükiste reprodutseerimist. Seetõttu originaale enam ei vajata või vajatakse ainult väga odava hinna eest. Et välismaa raamatufirmad püüavad pidevalt hindu alla viia, on esimeseks meie raamatukogu poolseks probleemiks vanade raamatute õige hindamine. Siin oleksid äärmiselt vajalikud raamatukogu töötajate väliskomandeeringud.

Teine probleemide ring on seatud ülikooli praeguste publikatsioonide nõutavusega ja hindamisega välismaal, mis sõltub väljaannete teaduslikust tasemest, arusaadavusest, tehnilisest vormistatusest. Paljud ülikooli väljaanded või väljaannete seeriad on välismaal väga nõutavad, näiteks keeleteaduse-alased (semiootika ja slaavi ning eesti filoloogia), ajaloo-alased (Eesti NSV ajalugu), sotsioloogia-alased, matemaatika-alased jt. ülikooli väljaanded. Vähenõutavad on suur osa meditsiinialaseid väljaandeid.

Praeguste ülikooli väljaannete sisu parandamine on võimalik ja vajalik. See ei saa olla ainult ülikooli kirjastusosakonna ülesanne, palju rohkem peaksid selle eest hoolitsema teaduskondade nõukogud ja väljaannete redaktsioonikolleegiumid. Üldiseks peaksid kujunema põhimõtted: 1) kõrgendatud nõudlikkus teaduslike artiklite retsenseerimisel ülikooli väljaannete jaoks, 2) paralleelsed vene- ja ingliskeelsed sisukorrad ja tiitellehed, 3) ammendavad ingliskeelsed resümeed kõigile teaduslikele artiklitele ja monograafiatele.

Välismaalt nõutakse sageli ka ülikooli kataloge või bülletääne ja loengute kavu. Ka nende regulaarne väljaandmine tuleks ülikooli poolt kiiresti lahendada. Seega on ülikooli enda väljaannete sisulise ja vormilise taseme tõstmisel otsustav tähtsus raamatukogu varustatuse parandamisel välisperioodikaga.

Võib tõstatada ka kõigi praegu saabuvate ajakirjade vajalikkuse küsimuse. Ilmselt vajab välisperioodika nimistu vähemalt iga 3 aasta järel asjalikku teaduskondadepoolset erialast läbivaatamist ja muutunud vajadusi arvestades uute ajakirjade tellimist mõne aktuaalsuse kaotanu asemel. Raamatukogu vajab tunduvalt rohkem erialaseid nõuandeid teadlastelt kui seni antakse olemasoleva referentide süsteemi ja raamatukogu nõukogu poolt.

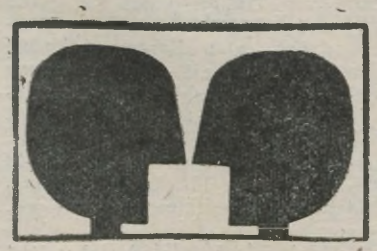
Eesti NSV-s teaduslikele raamatukogudele tehtavad kulutused ei ole väikesed. Peale ülikooli raamatukogu on vabariigis suurematest ENSV Teaduste Akadeemia Raamatukogu, F. R. Kreutzwaldi nim. Riiklik Raamatukogu, Vabariiklik Tehnikaraamatukogu, Vabariiklik Meditsiiniraamatukogu jt. Meie väikese vabariigi mastaabis pole võimalik kallite välismaa erialaväljaannete laialdane dubleerimine. Seda põhimõtet viimasel ajal üldiselt ka järgitakse. Parema raamatukogudevahelise koordineeritusega on siiski võimalik vabariiki tellitava välisperioodika kasutegurit tõsta, nimelt saabuvate ajakirjade tähtajalise vastastikuse vahetamisega Tallinna ja Tartu raamatukogude lugemissaalidesse kindla süsteemi järgi. Siin on vaja rohkem ka meie raamatukogu juhtkonna poolset initsiatiivi.

Käsitletud probleemid on põhiliselt lahendatavad meie endi poolt nii kateedrite, teaduskondade, ülikooli kui ka vabariiklikus ulatuses.

Lõpetuseks märgiksime, et vaatamata Teadusliku Raamatukogu avariiolukorrale ja suurtele raskustele ruumidega on jooksva aasta koduja välismaine perioodika Toomel II korrusel lugejatele hästi kättesaadav.

L. ALLIKMETS,
EKP TRÜ komitee õppe-teadusliku sektori juhataja
L. ALVER,
TRÜ Teadusliku Raamatukogu vahetussektori juhataja

Kaks intervjuud olnud aktiivipäevade asjus

Lea Kirsipuu oli veel sel kevadel Tartu V Keskkooli abiturient, nüüd aga keemiaosakonna I kursuse üliõpilane. Kääriku komsomoliaktiivi päevadest arvas ta järgmist: «Ülikooli komsomoliga oli see esimene tõsisem kokkupuude. Ehkki olen Tartu tüdruk, pole olnud just aega osaleda ülikooli komsomoli ülelinnalistes üritustes. Oma koolis olin kolm aastat komsomolikomitees kultuurisektori juhataja. Erilist võõrastustunnet ülikooli komsomoliellu lülitudes seepärast ei tekkinudki. Selliseid aktiivilaagreid meie koolis muidugi polnud. Siin sai palju huvitavat ja uut teada. Ilmad juhtusid ka ilusad, nii et meeldejäävat on palju. Loengutest oli kõige köitvam Jaan Eilarti oma. Teisedki olid asjakohased ja kuulamisväärsed. Olnud üritustest pakkus enam põnevust teaduskondadevaheline *show*' de võistlus. Ise ma küll sellest seekord osa ei võtnud, aga loodan, et kaua pealtvaatajate hulka ei jää.»

Miia Tammeorg, minu teine vestluspartner, on keemiaosakonna diplomand. Käärikul oli ta juba neljandat sügist ja peab seesugust igaaastast komsomolielu algust ülikoolis enesestmõistetavaks. Aktiivilaagrite mõttest ja olemusest võis ta siis enamat pajatada.

«Esimestele kursustele annab see kõigepealt sissejuhatuse ülikoolielllu, seletab ära kõik selle, kuidas need viis aastat olla, missugused on võimalused eneseteostuseks ja mis võib saada kariks. Ühtlasi annab ka võimaluse isekeskis tutvusi sõlmida. Vanemate kursuste aktiivile annab selline laager hea võimaluse kohtuda inimestega, kellega mõtteid ja kogemusi vahetada. Siin pannakse ka algava tegevusaasta põhiplaan paberile.

Selge, et seda peast ei võeta. Enne on ikka diskussioon, arvamuste vahetus, milleks minu arvates Kääriku aktiivilaager sobivaim koht on. Nendest neljast laagrist, kus mina olen olnud, on kõige enam meelde jäänud esimene. Selles pole muidugi midagi eriskummalist: esimesed muljed on ikka jäävamad. Olin siis ka vastuvõtlikum. Vahepealsed kaks aastat kippusid nagu ära langema, nüüd näib uut hoogu juurde tulnud olevat. Tänavu kutsuti siia võimalikult lai aktiiv (isegi teaduskondade sektorite juhatajad). Kahju, et osa seda kutset tõsiselt ei võtnud ja tulemata jäi.»

Miia Tammeorg ise on ülikooli komsomolikomitees õppesektori juhataja. Vastutusrikas koht. «Mis on sektori plaanis ja kuidas toime kavatsetakse tulla?» pärin kõigele lisaks.

«Esmaseks ülesandeks loen tööle panna vastavad sektorid teaduskondades. Võib muidugi piirduda ainult nõudega hoida paberid korras. Tahaks siiski enamat. Üks tõsine jutuajamine saab lähemail päevil prodekaanide juuresolekul teoks. Loodan, et me sellest ka tõsise koostööni jõuame.»

Siin see tagantjärele jutt aktiivipäevadelt Käärikul katkebki. Komsomolikomitees on tööaasta alanud.

R. VEIDEMANN

Repliik

Uut nime!

Toimetusele toodud käsikirjades, mis räägivad esimese kursuse üliõpilastest või milles pöördutakse esimese kursuse üliõpilaste poole, eseneb häirivalt sageli nende nimetamine *rebasteks*. See mõiste on oma ajaloolise sisu praegusel hetkel minetanud ja mõjub naeruväärse matkimisena, rääkimata sellest, et tal puudub ka reaalne tähendus. Seetõttu oleks juba ülim aeg leida sellele üliõpilaskategooriale uus märksõna, sest oleme ka nõus, et *esimese kursuse üliõpilane* on liiga lohisev. Vahest *esmakursuslane*? Vahest aga hoopis miski muu? Nii või teisiti, toimetus on nõus vastava mõiste saamiseks isegi konkurssi korraldama. Loodame siiski, et ettepanekud *rebaste* ümbernimetamiseks laekuvad ka muidu.

Toimetus

Heinart Sillastu doktoriks

13. septembril kaitses ülikooli aulas meditsiinidoktori dissertatsiooni teemal «Kilpnäärme hormoonid tuberkuloosi patogeneesis» teaduskonna sisehaiguste kateedri dotsent Heinart Sillastu. Oponeerisid professorid M. Averbahh ja A. Mamolat ning meditsiinidoktor L. Jannus. Kauakestvate ja ulatuslike eksperimentaalsete ja kliiniliste uurimiste varal (osa neist toimus Helsingi ülikooli kopsuhaiguste kliinikus) selgitas autor kilpnäärme liig- ja vaegtalitsusseisundite ning neerupealiste talitlusemõju tuberkuloosse protsessi arenemisele. Töö tulemused võimaldavad luua organismis tuberkuloosi paranemiseks soodsaid tingimusi, suunata sihipärasemalt tuberkuloosivastast ravi. Oponendid andsid väitekirjale kõrge hinnangu ja Arstiteaduskonna nõukogu tunnistas töö üksmeelselt doktoridissertatsiooni nõuetele vastavaks.

Heinart Sillastu sündis 1929. aastal Tallinnas töölisperekonnas. Õppides TRÜ Arstiteaduskonnas võttis ta aktiivselt osa ÜTÜ tööst. Teaduskonnasisehaiguste ringi liikmena kirjutas ta I auhinnaga premeeritud võistlustöö, mis juba käsitles tuberkuloosi. Äsjamainitud kateedriga ja ftisiaatriaga jäi seotuks ka H. Sillastu edasine tegevus. Pärast TRÜ Arstiteaduskonna lõpetamist 1954. aastal astus ta aspirantuuri ftisiaatria alal. 1959. aastal kaitses edukalt kandidaadidissertatsiooni, mis käsitles vere valgufraktsioonide muutusi kopsutuberkuloosihaigeil. Järgnes töö teaduskonnasisehaiguste kateedri assistendina ja dotsendina. Aastail 1965—1966 viibis dotsent H. Sillastu 10 kuud stažöörina Helsingi ülikoolis, kus tal valmis osa doktoridissertatsioonist. Ka hiljem on H. Sillastu teinud koostööd Helsingi ülikooli kopsuhaiguste kliinikuga. Tema teaduslikku tööd iseloomustab rakendatud meetodite kaasaegsus, korrektsus ja mitmekülgsus. Trükis on H. Sillastu avaldanud 66 tööd, millest tähelepandav osa on ilmunud üleliidulistes ja välismaa väljaannetes. Arvukad on ka dotsent H. Sillastu esinemised teaduslikel konverentsidel ja kongressidel. Ta on osa võtnud oma eriala kongressidest USA-s ja Jaapanis. Osavõttu rahvusvahelisest teaduslikust tegevusest soodustab H. Sillastu võõrkeelte oskus — ta valdab hästi inglise ja soome keelt.

Pingelise õppe- ja uurimistöö kõrval on Heinart Sillastu alati aega leidnud vastutusrikaste organisatoorsete ja ühiskondlike ülesannete täitmiseks: üliõpilasena kursuse komsorg ja teaduskonnasisehaiguste ringi esimees, 1959—1961 Arstiteaduskonna ametiühingubüroo esimees, 1961—1963 ÜTÜ esimees, 1963—1965 Arstiteaduskonna nõukogu sekretär, 1966—1973 Arstiteaduskonna prodekaan. Dotsent H. Sillastu kui kõrge kvalifikatsiooniga ftisiaater on juhtivalt tegev ka teaduslikes meditsiinilistes seltsides. Ta on Tartu Teadusliku Ftisiaatrite Seltsi esimees, ENSV Tervishoiuministeeriumi pulmonoloogia probleemkomisjoni ja Õpetatud Meditsiinilise Nõukogu presiidiumi liige. Suure osa oma puhkuseajast on Heinart Sillastu pühendanud turismile. Peale eespool mainitud maade on ta külastanud Tšehhoslovakkiat ja Ungarit, Rumeeniat ja Bulgaariat, Saksa DV-d ja Jugoslaaviat, Poolat ning Rootsit. See on kahtlemata kaasa aidanud tema kujunemisel avara silmaringiga harmooniliseks ja huvitavaks isiksuseks, kellena teda tunneb kogu Arstiteaduskonna kollektiiv.

Kõigi kolleegide nimel soovin dotsent Heinart Sillastule teaduste doktorina ka tulevikus õnnelikku kätt noorte meedikute ja ftisiaatritepulmonoloogide kasvatamisel ja jätkuvat edu oma eriala arendamisel.

Professor K. KÕRGE

Millist keelt eelistada?

Igaüks meist on koolipõlves valinud ühe võõrkeele, millega oleme põhjalikumalt tutvunud. Fakultatiivselt võib loomulikult teisigi keeli õppida. Sellegipoolest olen tihti kuulnud vaidlusi (ja nendes ka ise osalenud): millist keelt perspektiivikamaks arvata, millist on kasulikum õppida? Alalisteks konkurentideks on inglise ja saksa keel. Jätkem esialgu meie subjektiivsed arvamused kõrvale ja vaadelgem, millise panuse ühele või teisele võõrkeelele on teinud meie põhjanaabrid.

1972/73. õppeaastal õppis Soome keskkoolides esimese võõrkeelena inglise keelt 85,9% õpilastest (1970/71. õ.-a. 78,9%), saksa keelt 13,2% (20,2%), ladina keelt 0,4% (0,5%), vene keelt 0,3% (0,2%), prantsuse keelt 0,2% (0,2%).

Soome keskkoolides (ka erakoolides) õpitakse tavaliselt kolme võõrkeelt (kohustuslikena), millele sageli lisandub teise kodumaise keelena kas rootsi või soome keel. Nii et meie kurtmised mingisugusest keeltega üledoseerimisest pole sugugi põhjendatud. Liiati võtavad soomlased üsna aktiivselt osa vabatahtlikest keelekursustest. Siin domineerib saksa keel, kuivõrd inglise keel on nagunii enamikule obligatoorne.

Kõiki fakultatiivseid ja obligatoorseid keelekursusi kokku võttes selgub, et kümme kõige eelistatavamat keelt on Soomes järgmised: inglise, saksa, prantsuse, ladina, vene, hispaania, kreeka, itaalia, hiina ja taani keel. Seejuures tuleb märkida, et ladina keele õppijate arv väheneb aastas keskmiselt 20%, seevastu vene keele huviliste hulk kasvab aastas rohkem kui 25%. Inglise keele edumaa saksa keele ees on ülivõimas ja suureneb iga aastaga.

Inglise keele populaarsus näib ka mujal maailmas suurenevat. Tõsi küll, selle kõnelejaid on vähem kui hiina keele kasutajaid. Nii et kes elus üksnes arvudega püüab opereerida, sel oleks õigem valida viimane.

Inglise keel paikneb keelte kasutamise pingereas praegu 2. kohal, järgnevad hispaania ja vene keel. Saksa keel asub vahetult enne araabia keelt 7. kohal, kusjuures saksa keelt peab oma emakeeleks kolm korda vähem inimesi kui inglise keelt. Riigikeelena on inglise keel tuntud kõikidel mandritel (Antarktises teatavasti pole veel loodud ühtset riiki, mistõttu ka keele küsimus on lahtine), saksa keelega võib toime tulla põhiliselt ainult Kesk-Euroopa väikeriikides. Ärgem unustagem, et ÜRO ametlikeks keelteks on inglise, prantsuse, hispaania, vene ja hiina keel. Paljudes teisteski rahvusvahelistes organisatsioonides ei ole saksa keel eriti soositud. Ka uuem teaduslik kirjandus on enamasti inglisekeelne. Lisagem veel asjaolu, et popmuusika maailmas kuulub inglise keelele lausa terroriseeriv ülekaal.

Selline pilt tekib faktide ja tähelepanekute põhjal. Saksa keele entusiastide lohutuseks olgu märgitud, et ühegi keele õppimine ei tule kahjuks. Liiati on erialasid ja elukutseid, kus saksa keele tundmine on möödapääsmatu. Käesolevas kirjutises neid asjaolusid ei ole arvestatud, vaid on lähtutud keele üldisest populaarsusest.

MART KADASTIK

Meie kabinetis

Tiia Loomann (kodunduse kabineti vilistlane): «Olen esimest aastat inglise keele õpetaja Leisi Keskkoolis Saaremaal. Klassijuhatajana olen palju rikkam tänu teadmistele kodukultuurist — andsin ju praktikandina klassijuhataja tunnigi teemal «Mood ja kaasaeg»».

Anni Rokka (psühholoogia-osakonna IV kursus): «Mul oli hiljuti sünnipäev. Olen nn. edasijõudnute rühmast ja mul oli suur tahtmine valmistada hea sünnipäevatort. Õppeköögis sai see valmis kähku ja nägi välja imetore! Kuidas maitses? Seda saate teada mu kaasüliõpilastelt — sünnipäevalistelt!»

Mis võlujõud peitub Tiigi vanas intris, kus sügisel nii palju noori naistudengeid tungleb, et oma nimi kodunduskabinetis kirja panna? Ei kohuta lisakoormus ega ajanappus. On's huvi vaid isiklikku laadi, õppida vajalikke lisateadmisi eluks? Osaliselt kindlasti — kuid hilisemas kutsetöös kuluvad marjaks ära saadud oskused käitumiskultuurist, rõivastumisest, tervislikust toitlustamisest, ruumide kujundamisest.

Tuleb meelde juhtum, kus toitlustamise praktikumil kolmekäigulise lõunalaua katmine oli ühele tudengile nagu raske ristsõnamõistatuse lahendamine — ei oska kusagile nii palju erinevaid taldrikuid, tasse, nuge-kahvleid paigutada. Mitme peale saadi lõpuks toime.

Jälle on au sees rahvuslik käsitöö — heegelpitsid, käterätid või laudlinad, pilu, lilltikand, lapipadjad-tekid, heegeldatud pluusid, varrastel kootud esemed. Kui igavad näeksid välja meie kodud ilma käsitööta! Kõikjal valitseb standard, standardsed on majad, korterid, mööbel, tekstiil. (Isegi mööblivabriku nimi on «Standard»!) Ruum saab «oma näo», kui seinal või põrandal näeme omakootud vaipa, mida on üks terves maailmas, või kui diivanile saame paigutada rõõmsavärvilisi patju, lauale pilutatud või tikitud liniku.

Rõivaõmblemise praktikumides konstrueerime oma mõõtudele vastavalt lõike, õpime seda suurendama, vähendama, moele kohandama. Hiljem õmbleb igaüks endale kas seeliku, pluusi või kleidi.

Kududa-heegeldada oskavad peaaegu kõik. Siin õpitakse keerukamaid töövõtteid, tutvutakse uute tehnikate ja mustritega. Väga nägusad ja omapärased on linikud linasest niidist hargipitsitehnikas, samuti ääre- ja vahepitsid. Iiri pitsi tehnikas valmistatakse pitspluuse, kraesid, salle, dekoratiivvaipu, laudlinu, ääre- ja vahepitse. Ilusaks lisandiks kleidile on sõlmitud võõ ja kott. Kangastelgedel kootakse vaipu, katteid, linikuid, patju.

Möödunud õppeaastal sai kodunduse kabinet uued, endisest avaramad ruumid. Köögis on elektripliidid, valge mööbel särab puhtusest. Kõige suurem ruum on käsitöö õppekabinet: siin on kangasteljed, vokk ja muu dekoratiivkudumise juurde kuuluv, õmblusmasinad, kappides mustrinäidised ja näidistööd, palju moeajakirju ja kokaraamatuid.

Igakevadisel näitusel kipub aga ruumi väheseks jääma — nii palju on väljapanekuid. Ringi iga liige esineb näitusel aruandega aastasest tööst.

Kaheaastane kursus annab üliõpilasele kodukultuuriala instruktori ühiskondliku eriala, mis lubab kodundusalaseid teadmisi jagada pärast ülikooli lõpetamist oma kutsetöös.

Ring alustas järjekordset tööaastat. Kellel asja vastu huvi, astugu sisse Tiigi t. 78, ruum 208.

H. LAAS,
II k. defektoloog

Tulge naiskoori

Koor on asutatud 1945. aastal, seega on alanud 30. tegevusaasta ühtlasi juubeliaasta. Juubelikontserdile aprillikuus eelnevad järjekordse võistulaulmise eelvoorud ning juba oktoobris loodetakse taas kuulajaid ja iseend rõõmustada Carl Orffi lavalise kantaadiga «Carmina Burana». (Selle 20. sajandi klassikasse kuuluva teose ettekanded möödunud kevadel koos TPI Akadeemilise Meeskoori ning Eesti Televisiooni ja Raadio Sümfooniaorkestriga ENSV teenelise kunstitegelase Eri Klasi juhatusel võeti nii Tallinnas kui Tartus vastu täissaaliga.) Suvel aga ootab ees üldlaulupidu ning võistulaulmise lõppvoor.

TRÜ naiskoor on kontserdikoor. Esinemistele eelnev hoolas töö proovidel ja laululaagris väärib mõnigi kord preemiat. Seda näitab koori kontsertreisikohvergi: Armeenia, Siber, Ungari, Saksa DV, Eestist ning Läti ja Vene NFSV lähematest linnadest rääkimata. Sõprussidemed Jerevani, Leningradi, Novosibirski, Tomski ja Dresdeni üliõpilaskooridega on võimaldanud nii mõnegi laulu-, tantsu- ja rõõmuderohke kohtumise. Lähedasemad sõbrad on aga Tartu Akadeemiline Meeskoor ja TPI Akadeemiline Meeskoor. Viimasega koos õpiti ja esitati eelmainitud suurteos. TAMiga on Tartu üliõpilaslaulu arendatud juba naiskoori asutamisest alates (meeskoor, muide, on eakam — alustas 62. tegevusaastat), oli kooridel ju ühine dirigent — ENSV teeneline kunstitegelane Richard Ritsing. Nüüd on kummalgi oma: naiskooril Vaike Uibopuu, meeskooril Alo Ritsing, kuid ega see suhete halvenemist tähenda. Koos lauldakse semestrikontsertidel, koos peetakse lustakaid pidusid.

Need ja veel teisedki tavad, nagu sünnipäevalaste ja noorpaaride meelespidamine, uute lauljate pidulik vastuvõtt ja lõpetajate ärasaatmine, samuti põhikiri, moto ja lipp — kõik see on tihedalt seotud laulutraditsiooniga, lauluarmastuse traditsiooniga, meisterlikkuse taotlemise traditsiooniga. Mille muuga seletada koori nõudlikku repertuaari, mis sisaldab rahvaste laule, eelklassikat, klassikat ja kaasaegset kooriloomingut! Rõõm ühiselt loodud tõelisest kunstist ühendab seda alati noort kollektiivi.

Tule ka Sina laulma! Kui ei meeldi — ära minna saab alati; tulla ja tutvuda aga ainult eeloleva nädala esmaspäeval ja neljapäeval kell 18 peahoones aud. 207.

Kohvik probleemiprismas

Võib tunduda tühine raisata lehe kallist trükiruumi kohvikuteemale. Ometi tundub, et nimetatud asutus on mõnes mõttes hooletusse jäetud. Vist meenub ta ametiühingule ja komsomolikomiteele suuremalt jaolt siis, kui mõne juubeli tähistamine või tudengikslöömine tahab korraldamist. Banketipäeval suletakse kohvik aegsasti — kella 2 paiku päeval. Peokülalised vallutavad rõdusaali, kaminasaali, vahesaali ja piljardisaaligi, igapäevastel külastajatel jääb üle vaid ukse taga suud maigutada. Tõsi ta on, et ülikoolis pole esialgu vanast kohvikust sobivamat ruumi, kus tähistada suuremaid akadeemilisi sündmusi nagu diplomeerimist, õppejõu juubelit jne. Kui arvaksime aga kokku kõik potensiaalsed pidutsejad, vaevalt siis oleks kohvikus ühtki reserveerimata päeva. Sama arvas ka kohviku juhataja asetäitja,* kelle sõnade järgi praegu reserveeritavat kohviku ruume «ainult erandlikel tingimustel» ning «üldjuhul mitte üliõpilastele, v. a. eriti tähtsad lõpupeod».

Vestlusest kohviku personaliga selgus, et TRÜ ei huvitu küllaldaselt tema olmemuredest, olgugi et ülikooliinimesed seda asutust peaasjalikult kasutavad. Tänini on lahendamata kohvikuruumide ventileerimise küsimus. Kõigile on teada, et meie kohvik on suitsetamisvaba. Külastaja peab suitsetama koridoris kasvõi trepiastmel istudes. Nn. muusikaõhtutel, kui kõigi külastajate pead pole enam päris selged, tekib ettekandjail tihti tõsiseid raskusi toimetamaks suitsumehi ukse taha. Selge, et tolmune trepikoda pole kuigi hea lahendus ventilatsiooniprobleemile. Kenam oleks mõni kolmanda korruse toakestest sisustada viisakaks suitsetamisruumiks või minugi poolest — baariks.

Ülikooli komsomol pole ammust aega suutnud korraldada ühtki kohvikuõhtut kõigile soovijaile. Milles on küsimus, kas organiseerijate või taidlejate puuduses? Ei või teada, ent meeles on veel paari aasta tagused kohvikus toimunud luuleõhtud ja veelgi vanemad *happening*'id millest «TRÜ» omal ajal põhjalikult pajatas. Usun, et tänagi leidub luulet, mida võiks programmiks kokku seada, ja ainet *happening*'ile. Taolised üritused tooksid rohkem üliõpilasi kohvikusse ja peletaksid korrarikkujaist joomamehed mujale. Luuleõhtu sööklas kujuneks aga liiga proosaliseks.

Mõnusate õhtute veetmiseks loob tulevikus häid tingimusi uus valmiv kohvik, ent praeguseski olukorras aitaks palju ametiühingu ja ELKNÜ TRÜ komitee sekkumine asjasse.

Suitsetamise ja muusikaõhtute käraritkka publikuga oleme küsitletud ettekandjate arvates ammendanud kohviku tõsisemad raskused. Ometi jäi vestlusest nendega kõlama veel mõndagi problemaatilist. Ettekandja, kes on 11 aastat oma ametit pidanud, kurtis tööd aasta-aastalt lisanduvat, jääb ju kohvikus töötajaid üha vähemaks. 11-tunnised tööpäevad pidavat ka kätele halvasti mõjuma.

Sellegipoolest olid ettekandjad oma töökohaga rahul: kogu kollektiiv ja külastajadki olevat toredad ning kohvik ise teistest eriilmelisem. Omalt poolt ei saa aga siinjuures mainimata jätta, et puhuti antakse voli liigsele familiaarsusele ja teravustele tudengite aadressil.

Andis kohvik seesugust ainetki, mida võib seada V. Pohla kirjatükide kõrvale, s. o. ilmseid tõendeid meie tudengite elatustaseme tõusust.

Ühel septembrinädalal käisin kohvikus viiel korral. Juba esmaspäeva õhtul rüübati agarasti šampust ja konjakit. Soojast toidust oli õhtuti ikka vaid omlett — 44 kop. ja muu valikki jättis soovida. Kõigil kordadel oli saada kohvikringlit, mida koos 22-kopikalise koogiga pakutakse alati, kui parajasti muud pole. Võileibade valik oli rahuldav ainult pool tundi pärast kohviku avamist — 4 liiki. Keskpäeva paiku lõpevad kohviku kitsukesest köögist lihatoidud, mille hind kõigub 55—65 kopika vahel. Ometi ei tohiks vist kohvikut selles süüdistada, et tudengeile kallist kaupa pakutakse. On ju sageli saadaval ka odavad saiakesed, kohupiimataskud ja korvikesed, mis kohviga hea maitsevad.

Selline ta ongi — ülikooli kohviku probleemiprisma.

MART UMMELAS

* Siin ja edaspidi jätame kohvikutöötajate nimed nende endi soovil mainimata.

L·I·T·T·E·R·A

2. oktoobril saab 75-aastaseks NIGOL ANDRESEN. 1940. aastal oli ta hariduse rahvakomissarina otseselt ühenduses õppetöö ümberkorraldusega Tartu Riiklikus Ülikoolis. Huvi ülikoolis toimuva vastu on N. Andresenil püsinud tänini. Mitmeid ülikooli kirjandusteaduslikke väljaandeid on ta retsenseerinud, mõnelegi kirjandusteaduslikule promotsioonile isiklikult kaasa elanud. Möödunud kevadtalvel esines ta ÜTÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule ringi koosolekul huvitava ettekandega.

Küllap filoloogina tuntaksegi N. Andresenit kõige rohkem. On olnud vähe selliseid küsimusi, mis teda poleks huvitanud. Esijoones on ta süvenenud käesoleva sajandi alguse kirjanduse problemaatikasse. Sellest tööst on võrsunud näiteks monograafia Fr. Tuglasest ja tosinkond artikleid G. Suitsust. Aga N. Andresen pole piirdunud üksnes eesti kirjanduse problemaatikaga. Ta on käsitlenud vene, vene nõukogude, soome, Skandinaavia, saksa kirjanduse küsimusi ning retsenseerinud asjaomaseid uurimusi. Kuid N. Andresen pole piirdunud üksnes kirjandusega. Ta on avaldanud töid teatriajaloost (monograafiad Hommik-teatrist ja H. Gleserist) ning kujutavast kunstist. Ta on retsenseerinud ilukirjandust ja uudislavastusi. koostanud teostekogusid ja tõlkinud.

NIGOL ANDRESENIST

Niisugune viljakus, valmistatud ette mitmete keelte tundmise ja suure lugemusega, pole N. Andresenist kujundanud ometi eraklikku erudiiti Peaaegu igal aastal Tartus Kreutzwaldi päevadel omaenese uusi uurimistulemusi tutvustades on N. Andresenil olnud ikka midagi vajalikku ja vaimukat öelda ka teiste ettekannete kohta. On haruldane, kui Kirjanike Liidu koosoleku teateis pole N. Andresenit sõnavõtjana märgitud.

Aastaid töötas N. Andresen õpetajana. Eriti noorte autorite ning filoloogide vastu on tal aina huvi olnud, ta on nende tööd retsenseerinud isiklikel kohtumistel ja perioodikas (tänavuses «Loomingus» tunnustavad arvustused V. Härmi ja T. Vindi esikkogule). Ka allakirjutanu on neid, kelle filoloogilisi katsetusi N. Andresen on suunanud. Tema parandused mõnele autori arvates peaaegu lõpetatud artiklile olid pisut lühemad kui artiklid ise. Temaga isiklikult vesteldes on noorem asjaarmastaja aina imetlenud haruldast orienteerumist paljude maade mitmete sajandite kultuurides. Nii on kohtumised N. Andreseniga ikka meenutanud püsiva ja süveneva töö vajadust ja avarate teadmiste tarvidust.

Veidi vallatul ülesvõttel on N. Andresen ootamatult mõtlik. Kindlasti mitte aastate üle. Olgu töötegijal aina jõudu uusi probleeme käsile võtta!

PEETER OLESK

Nestor ja Mnemosyne

Möödunud suvel ilmus kaks teost, mis on tähelepandavad ka ülikooli ajaloo seisukohalt. Eestikeelses tõlkes avaldati V. VERESSAJEVI «Arsti märkmed», mille õpiaastaid käsitlevad osad toovad möödunud sajandi arstiteaduskonna vaimsuse meile lähemale. Teiseks ilmus akadeemik J. V. VESKI «Mälestuste raamat», mida tahaks lähemalt tutvustada.

Ülikooliga seotud ajajärgud autorite elus pole kummaski teoses kesksel kohal ja eriti akadeemik Veski mälestused ta ülikooli õppe- ning tööaastate kohta on lünklikud. Teatavasti ei jõudnud Veski oma mälestuste ja jutustustega lõpule ja samuti ei sisalda ilmunud raamat kõiki Veski memuaare. Eri väljaandeis on varem avaldatud mitmeid Veski poolt autoriseeritud mälestuskatkeid, mitmedki uurijad on oma töödes viidanud allikana Veski mälestustele, mida nad on asjaomasteks küsimusteks isiklikult kirja pannud. Neid osi memuaaridest pole (uuesti) avaldatud. Ei ole antud ka Veski mälestuste bibliograafiat, mis oleks ometi tarvilik.

Muidugi oleks J. V. Veski kõigi memuaaride allika kriitiline publitseerimine nõudnud hoopis pikemaajalist tööd. Hoolimata mitme toimetaja tööst on praeguseski redaktsioonis halbu ebatäpsusi. Nende õiendamine nõuab nüüd omaette uurimistööd, sest ilma selleta ei ole Veski mälestused teaduslikuks otstarbeks kindlamini kasutatavad. Kuid antud kujul võivad need memuaarid desorienteerida ka harilikku lugejat, sest eeskätt väga õigesti antud kommentaarid mõnede Veski isiklike seisukohtade mõistmiseks ei laiene Veski poolt esitatud faktilisele andmestikule. Käesolev väljaanne ongi nähtavasti mõeldud populaarsena, sest tekstis tehtud parandusi jm. tekstoloogiliselt olulisi tõiku pole raamatus kuskil märgitud.

J. V. Veski keelelist tegevust tunneme kõigepealt tänu prof. A. Kase töödele. «Mälestuste raamat» tutvustab meile rohkem Veski keelelise tegevuse tausta nii Veski enese kui ka paljude teiste inimsaatuste episoodide kaudu. Keelemees, keda on mõnikord nimetatud kabinetiõpetlaseks, puutus oma elu jooksul kokku siiski väga paljude inimestega. Seda osutavad ta memuaaridki. Tutvume nende kaudu isikute ja sündmustega, kellest või millest on olnud seni vähe teada või kes ja mis on lausa tundmatud. Mälestused tutvustavad uudselt neidki, keda oleme arvanud hästi tundvat. Kunagise rahvaluuleprofessori W. Andersoni täpsus ja keeletundmine on ju otse legendaarsed. Prof. K. Ramul on kord näidanud, missuguse põhjalikkusega prof. Anderson uuris oma unenägusidki. Nüüd jutustab akadeemik Veski prof. Andersoni põhjalikust piiblitundmisest: käsitles usuteaduse professor sõna, mis esineb piiblis kolm korda, lisas W. Anderson, et see sõna esineb seal neljaski kord!

Minevikku tuleb tunda. Kultuurilukku süvenemisel on Veski «Mälestuste raamat» vajalik ning väärtuslik teos.

Filoloog

Juhan Habicht

*

(Algus «TRÜ» nr. 24 ja 26)

aga tegelikult...

Ikka ei suutnud ta veel otsustada, kas peab kuue seljast võtma või mitte. Mõtted jooksid kusagil kaugel, käed aga pöördusid selle probleemi juurde ikka tagasi. Neid ringiuitavaid mõtteid ei suutnud ta kuidagi koguda. Oli arusaamine, et midagi on juhtunud, et nüüd peab midagi tegema. Seltskonnast ei lahkunud ta mitte mustast meeleheitest, vaid pigem nõutusest. Kusagil oli keegi suremas. Aga see võidusõitja seal ei meenutanud millegagi pehmete lokikestega poisikest, kes kunagi siinsamas toas oli istunud. Ja jooksnud ja lugenud. Koletu palju jõuavad lapsed ikka teha küll! Ning kunagi siis oli ta ise hakanud kasvatama Rogerist võidusõitjat. Hm, ta ei osanud aimatagi, et see mäng nii ruttu otsa saab. Südametunnistus andis selle mõtte peale eriti valusasti tunda. «Sinu oma poeg sureb maha ja sina leiad, et veidi liiga vara!» Oli ta ju Rogerit just selleks kasvatanudki, tekkis järsku aimus. «Neetud orjapidaja!» jätkas sisemine hääl, aga vanamehel polnud aega seda kuulata.

Blond inglike näpistas südant järjest rohkem, mälestuspildikesi jooksis silme eest läbi ja nende virn surus ta maadligi. Ta ei suutnud uskuda, et ka see poisike, kellega koos ta nende esimest mootorratast oli uurinud, nüüd surnud on. Kiuslik hääl võttis sisimas jällegi sõna: «Kui sa ta selleks kasvatasidki, siis peaks su elutöö nüüd ju tehtud olema. Aitab! Mõtle, et enam ei ole neid silmi, neid juukseid, seda elavat, naeratavat nägu . . .» «Nagunii ei saaks seda tagasi, aastad on märkamatult möödunud . . .» püüdis ta arglikult vastu vaielda, aga hääl jätkas halastamatult: «Sina oled kõiges süüdi, seda sa ju tahtsidki, see oli lõppeesmärk. Sinu asemik sai seal otsa, osa sinust enesest. Sa oled ka ise nüüd surnud!» Kohkunult süütas ta värisevi käsi sigareti, tahtis minna kabinetti püstolit tooma. Siis tundis aga, et niipaljuks ei jätku jõudu. Et kabinet on nii kaugel. Ja et tal on külalised ja et neil oleks väga ebamugav, kui ta endale nüüd otsa peale teeks.

Tükk aega istus ta Rogeri kunagisel kušetil ja püüdis jõudu koguda. Aga muremõtted muudkui tulid ja tulid. Tulid mälestused üksteise järel, ikka ilusamad ja seega üha traagilisema varjundiga.

Siis aga meenus talle miski. Rogeri nägu. Pärast võidusõitu. See oli päästev idee, mis nüüd pähe sähvatas: poiss oli ju õnnelik! Ja just tema oli andnud Rogerile kõik, mida too õnneks vajas. Ise ei olnud ta osanud õnnelik olla. Vahel tekkis küll rahulolu oma eluga, aga alati oli säilinud kaine mõistus, mis hoiatas tuleviku eest.

«Nüüd on see tulevik siis kätte jõudnud!» torkas pahatahtlik sisemine hääleke veel viimast korda, aga see ei väärinud enam vastust. Roger oli olnud õnnelik, õnn ei saagi igavene olla. Ehk on paremgi, et ta ei pea enam läbi elama pettumusi, masendust, lootusetust nagu «harilikud» inimesed. Ja kontrollinud tolmunud aknaklaasi abil piisavalt murelikku ilmet, siirdus peremees alla külaliste juurde.

*

Kuu aega oli Eeduard jälle võimalust mööda klubi töökojas nokitsenud ning jälle oli tekkinud mingi lootus, et masin ükskord ometi lõpuni vastu peab. Ka prooviringid andsid üllatavalt häid tulemusi ja stardikoha peaaegu et rivi keskelt.

Viienda ringi järel ei uskunud ta enam oma silmi ega kõrvu ega midagi. Eeduard oli nimelt jõudmas peaaegu esikümnesse. Lausa rõõm oli sõita, ka ühtegi suuremat viga juhtimisel polnud ta teinud. Kui pool sõitu oli seljataga, otsustas Eeduard muuta oma senist lõpuni vastupidamise taktikat ja natuke, tõesti ainult ühel ringil, proovida masina võimeid. Võimed aga osutusid heaks ja ta jõudis üheksandale kohale. Paari järgmise ringiga suruti ta aga jälle vanale kohale tagasi. «Saagu mis saab,» mõtles Eeduard, «kunagi peab ju minu kord olema!» Tuurid tõusid jälle lubatud maksimumile ja erutatult nohisedes juhtis ta oma punase auto uuesti vastaste kannule ja õige pea ka neist mööda. Masin lihtsalt jooksis teiste eest ära ja Eeduard vaatas põnevusega pealt.

Paari järgmise ringiga õnnestus rabelda juba seitsmendale kohale, aga liidritest oli ta veel väga kaugel. 16. ringil möödus valge nr. 1 26-ndast juba teist korda. Teisel kohal püsiv number 7, kes ennast veel sugugi võidetuks ei tunnistanud, tahtis samuti mööduda ja otsustas seda teha järgmises kurvis. «See tüüp nagunii sõita ei oska, ta peaks kurvi eel juba kümme meetrit enne mind pidurdama ja siis ma lõikan kenasti tal eest läbi.» 7. lisas kiirust. Eeduard oli aga juba haaratud eksperimenteerimisest ning tahtis proovida, kui palju ta siis sirge peal liidrist maha jääb, kui mõlemad autod täistuuridel töötavad. Ning kurvis ei pidurdanud ta mitte seal, kus tavaliselt, vaid alles siis, kui pidi juba pidurdavale liidrile sisse sõitma. Ja sattus puhtjuhuslikult täpselt samasse punkti, mille number 7 oli valinud temast möödumiseks. 7. ei saanud enam midagi otsustavat selle vastu ette võtta, et Eeduard seal juba ees oli. Igasuguste füüsikaseaduste kohaselt oli siis Eeduardi väike punane auto see, mis saatuslikust kurvist jõhkral moel välja tõrjuti ning mis hämmastava täpsusega lähima puu üles leidis, et Eeduardi peadpidi selle vastu põrutada. Automaatsüsteem lülitas kohe elektri välja ja vahtkustuti sisse, ning mõne minuti pärast viis kiirabi üleni vahuse ja täiesti teadvuseta Eeduardi ära. Õhtupoolikul läks Jaan, Eeduardi hea tuttav Katrinit lohutama ja talle abikaasa peatset paranemist soovima. Arstid olid olukorra väga ohtlikuks hinnanud ja värske lesekandidaat vajas tõepoolest lohutajat, nii et Jaan pääses alles hommikul.

*

Eeduardi papa luges jälle spordilehte ning avastas sealt kurva uudise. Eneselegi ootamatult leidis ta, et oli vargsi siiski lootnud, et poisist kunagi asja saab. Mõni insener näiteks. Või et äkki õpib vähemalt sõitma nagu kord ja kohus. Kuigi vähemalt tema oli poissi püüdnud sellest riistapuust kaugemal hoida. Aga äkki oli ikka mingi «kutsumus» või kuidas nad selle kohta ütlevadki? Oleks Eedi väikesest peast harjutada saanud, ehk poleks ta siis lasknud ennast nii lollil kombel laiaks sõita. Nagu oma inimene siiski — hoidku jumal, kui nüüd päris tõsiselt otsa peaks saama.

Isegi pabeross kustus nende muremõtetega. Siis koputati uksele. Vanamees pani suitsu jälle põlema ja läks ust avama. Lävel seisis tundmatu noormees kulunud teksastes, vastikult pikkade juuste ja üldse tobeda näoga. «Tead, papi, ära üldse muretse!» ütles see tüüp ukse vahelt. «Ma mõtlesin tegelikult teid kõiki ainult välja». «Mismoodi?» ei saanud peremees hästi aru. «Oh, see on väga lihtne. Tuli lihtsalt tuju midagi välja mõelda!»

Lõpp.

Ilmar ANVELDI joonistus

Mažooris ja minooris

Kontserdihooaeg on alanud. Jätkub «Tippmeloodia» karussell, tasapisi seatakse atra aastalõpukontsertideks «Tartu—Tallinn 1975». Eks ole nüüd huvitav jälgida nende 19 laulu käekäiku, mis kolmveerand aastat tagasi võistlusel «Tartu 74» «Vanemuise» kontserdisaalis esmakordselt konkureerisid. Mäletatavasti kuulusid tugengite žüriisse ülikooli esindajatena Rein Veidemann ja Olav Osolin.

Meeldetuletuseks. Tudengite žürii hindas laule järgmiselt: I. Andres Valkoneni «Las jääda ükski mets» (Tõnis Mäe esituses), 2. Raivo Tammiku «Maa» (Jaak Joala), 3. Valter Ojakääru «Lahkumine Saaremaalt» (Heli Lääts). Vanem generatsioon, nn. Tartu žürii, vahetas kahe esimese kohad. Kolmandaks tõusis Aarne Oidi «Ja elab rõõm» (J. Joala).

Kohtunikekogu standardset maitset kritiseeriti tookord üpris ohtralt. Et aeg olla parim kohtunik, siis vaadelgem, millise jälje on ajahammas ühele või teisele laulule jätnud. Tundub, et täiesti teenitult on kõige enam loorbereid lõiganud «Las jääda ükski mets» T. Mäe korralikus ettekandes. Umbes taolist furoori tekitas paar aastat tagasi ka G. Tanieli «Laul verelilledest». Arvan, et «Las jääda ükski mets» on tugevam kui «Tippmeloodias» sel aastal ilma tegev A. Valkoneni ja P. Väljaku koostööst sündinud «Seitsmepenikoormasaapad». Laulu ehib sügav sotsiaalne tekst (L. Tungal), tänu millele lugu Lahemaa rahvuspargi eriauhinna võitis. Usun, et «Las jääda ükski mets» ei teeks eesti estraadimuusikale häbi mistahes mastaabiga rahvusvahelisel laulufestivalil.

Tõnis Mäe esituses kuulsime läinudaastasel võistlusel nelja laulu, ent ühelegi teisele aeg nimetamisväärset populaarsust ei lisanud. Vahest ehk ainult K. Kikerpuu «Üks paik siin ilmas» väärib märkimist.

Kõik J. Joalale kirjutatud võistluspalad on tunda saanud teravat kriitikat.

Jaak Joalast niipalju, et ehkki ta jääb ka edaspidi kriitikute armastatud objektiks, peaksime viimaste esinemiste põhjal tahes-tahtmata tegema vähemalt ühe positiivse järelduse: Joala liikumine on paranenud, muutunud sundimatuks (mitte halvas mõttes). Näib, et need, kes Joalale peatset langust ennustasid, eksivad.

Mis mind eelmisel võistluskontserdil imestama pani, oli žürii(de) külm suhtumine (üksnes tudengitelt 3. koht) Ojakääru erakordselt südamlikku, sisurikkasse, meloodiliselt nauditavasse ja üldsegi mitte traditsiooniliselt mõjuvasse laulu «Lahkumine Saaremaalt», mille meisterlikult tõi kuulajateni Heli Lääts. Õnnestumise põhjusi tuleb otsida ka Aira Kaalu tekstis ning asjaolus, et ENSV teeneline kunstnik H. Lääts on ise Kingissepas sündinud. Olen kaljukindel, et aeg korvab sellele laulule žürii poolt tehtud ülekohtu. Tahaksin loota, et H. Lääts (kes on endiselt meie estraadilaulja number 1) nimetatud laulu oma uude kontsertprogrammi võtab.

Õigupoolest see ongi kõik, mis mulluselt võistluskontserdilt mulle südamesse sööbis. Teisi laule kipub aeg neelama. Tõsi, ansambel «Laine» sai siit oma repertuaari vallatleva laulu «Suvekuul». «Lainest» ehk veel seda, et nende eelmise aasta kontserdikava jättis päris hea mulje. Ent suveks, ikka sama käru lükates, oli ansambel kaotanud igasuguse värskuse. Talvel näis ansambli

(Järg 4. lk.)

Mažooris ja...

(Algus 3. lk.)

liikumine üsna nauditav olevat, nüüd mõjus see häirivalt pingutatuna, mehhaanilisena, labasena. Igatahes Pirita velotrekil korraldatud kontserdil jäi professionaalne «Laine» «Kukerpillide» taidlejatest koosneva kollektiivi varju. («Kukerpillidest» rohkem mitte sõnagi, hoidkem nende värskust! Nad on seda väärt.)

Veel mõningaid tähelepanekuid ja arvamusi. Pärast Tartu lauluväljakul toimunud estraadikontserti teatas keegi muusikahuvilisest kaaslinlane «Edasi» veergudel, et ta ei mõista, millega köidab Paul Allik publikut. Kirjutise autor oli tõenäoliselt meesterahvas, muidu oleks talle selge, et P. Alliku menu põhjuseks on sarm. Lauluväljakul on kontakt esinejaga mõistagi nõrk. Täiesti loomulik, et sellistes oludes jääb kuulajal-vaatajal mulje mitte Paul Allikust, vaid mingisugusest vibraatorist. (Eks hääle ülemäärase vibreerimise probleem ole omaette küsimus. Arvan, et õnnestunud repertuaarivaliku korral ei tohiks see siiski kedagi häirida. Alliku sentimentaalsetele lauludele niisugune hääle vibreerimine sageli isegi sobib.)

Filharmoonia võitis tublisti Andres Otsa äratulekuga Pärnust. Olgu siinkohal toodud väike detail A. Otsa näitlejameisterlikkuse ja külmaverelisuse iseloomustamiseks. Hiljuti V. Ojakääru autoriõhtul Helilooja Majas takerdus Ots ühe laulu algul. Kellega selliseid viperusi ei võiks juhtuda? Laulja ei sattunud segadusse, vaid sõnas rahulikult: «Maestro, andke andeks! Ehk võtame otsast peale!» Kogu saal kuulis seda, ja ilmselt mitte keegi ei pannud pahaks.

Nüüd veidi biitmuusikast.

Suvel käisid ülikoolilinnas «Virmalised» ja valmistasid allakirjutanule suvehooaja suurima... pettumuse. TV valguses küllaltki menukal grupil oli vajakajäämisi orkestratsioonis, kokkulaulmises (tütarlaste puhul langes asi kakofooniasse!). Ka esinemiskava oli kokku seatud vähese stiilitundega: kõrvuti Raivo Tammiku looga «Eurovisiooni» lauluvõistlusel kuulsaks saanud «Waterloo», siis soomlase Kuoppamäki pala, sekka ka mõni laul ansambli enda loomingust (mis iseenesest pole sugugi madalatasemelised), jälle midagi «Eurovisioonist» jne.

Läinud hooaja kesksemast ansamblist «Ruja» pole midagi kuulda. Kurjad keeled räägivad laialiminekust. Üldiselt on need laialiminekud väga kummalised nähtused. Näiteks kodulinna «Fix» pidas paar aastat tagasi ühtejärge lahkumiskontserte, aga nagu näete, püsivad seniajani koos. Ainult nime muudeti: «Fixist» sai «Intarsia».

Lõpetuseks mõned read ühest põnevast probleemist. Paljud nurisevad, et TV-saadetes jääb lauljale üksnes suumaigutaja roll. Ometi on see möödapääsmatu, helikvaliteedi huvides. Ei saa ju kuhugi metsa alla üles seada kogu aparatuuri (ja ikkagi jääks tulemus kesiseks!). Aga loodusesse minek on samal ajal hädavajalik. Esinemispaik ainult nelja seina vahel tüütaks vaatajat peagi.

Muidugi ei tohi kalduda liialdustesse. Kui ikka võimalusi on, peaks laulja otse eetrisse laulma. Muidu muutuvad telemehed tulevikus sedavõrd konformistideks, et hakkavad isegi sõnaliste saadete teksti eelnevalt lindistama. Ja et sünkroonsuse tabamisega on siis tõsiseid raskusi, näidatakse meile mitte esineja nägu, vaid näiteks jalgu. Mine tea, tehnikasajandil ei oska midagi ette arvata!

M. KADASTIK

Venia legendi

10. okt. kell 16.15—18.00 toimub Tiigi tänava õppehoones auditooriumis nr. 235 vene keele kateedri dotsendi kt. N. Storoženko loeng venia legendi teemal «Слово и его значение».

Vene keele kateeder

KLUBIS

Laupäeval ja pühapäeval kell 20 ülikooli klubis õhtud «Intarsiaga».

Urmas Orek

Mansimaa muljeid 2.

(Algus «TRÜ» nr. 26)

Šeškini keelelised teadmised olid minu jaoks tänuväärseks ainestikuallikaks. Tänu temale jäi ära hea keelejuhi otsimise vaev, mis on keeleuurijale sageli raskem, kui võiks arvatagi. Osutamaks mehe ühiskondlikule aktiivsusele mainigem sedagi, et lisaks kõigele on ta rahvasaadik. Ühesõnaga — tutvus Šeškiniga oli «täistabamus». Mul vedas ka sellega, et parajasti siis, kui jõudsin Sosvasse, valmistus minu võõrustaja reisiks naaberküladesse. Mina muidugi kaasa.

Šeškini mootorpaadiga — päramootoriga paat on siberlaste juures levinuim sõiduvahend — käisime kahes algupärases mansi külas, kus tutvusin manside elu-oluga, nende kommetega, kuulsin rahvalaule ja -muusikat, nägin rahvarõivaid ning kogusin keelematerjali. Nildinos külastasime üht vana mansi taati, kes esitas mansi kandlel (vt. juuresolevat fotot) rahvaviisi ning laulis rahvalaule. Võtsin osa ka ühest kalapüügiretkest, kus sain oma nahal tunda Siberi sääse verejanu — ma ei liialda, kui ütlen, et tema just ongi sealsete metsade «hirmsaim elukas». Nii selle korra kui ka hilisemate kogemuste põhjal veendusin, et Siberi jõgede kalarikkus pole ainult müüt. Muuseas, kalastamine ja küttimine on manside põlised elatusalad. Algselt johtus sellest ka manside rändav eluviis ja kuni käesoleva sajandi alguseni kahe küla süsteem. Praktiliselt kujutas see endast kahe eluaseme olemasolu: suveküla ja talveküla, kus elati vaheldumisi vastavalt sellele, kumb elatusviisidest oli parajasti olulisem, kalastamine või küttimine. Nüüd on mansid üle läinud paiksele eluviisile ning elavad pidevalt ühes külas. Varematel aegadel tegelesid mansid ka põhjapõdrakasvatusega, kuid nüüd on see elatusala tunduvalt taandunud. Sosva ümbruses igatahes neid enam ei peeta. Hankiva elatusviisiga on tihedalt seotud kogu manside materiaalne ja vaimne kultuur, algupärane maailmavaade ja rahvaloming. Nimetatud elatusalade tähtsust peegeldab ilmekalt ka mansi keel: küttimise ja kalastamisega, üldse loodusega seotud sõnavara on mansidel väga rikkalik ja mitmekesine. Lingvistide jaoks kujutab see endast kahtlemata huvitavat uurimisteemat.

Mis puutub mansi keelesse, siis see on tüüpiline soome-ugri keel: seda iseloomustavad aglutinatsioon (s. o. tunnus- ja muuteelementide liitumine sõna tüvele), possessiivsufiksite esinemine, postpositsioonide olemasolu jne. Lähemateks sugulaskeelteks on handi ja ungari keel, koos moodustavad nad nn. ugri keelte rühma. Keeleajalooliselt on läänemeresoome keelte ja obi-ugri keelte sugulus ilmne: nii leidub mansi keele sõnavaras küllaldaselt häälikuajaloolisi paralleele vastavate eesti ja soome sõnadega. Võrrelgem näiteks järgmisi mansi ja eesti vasteid: mā : maa; jā : jõgi; kol 'maja' : küla; sam : silm; xul : kala jt.

Minu tegevus mansi keele uurimisel seisnes praktiliselt sõnavara kogumises ning mansi keele õppimises selle sõna kõige üldisemas tähenduses: püüdsin kätte saada hääldust ning tegin abituid katseid lausete moodustamisel, kõigepealt püüdsin muidugi aru saada manside omavahelisest jutust. Esialgu ei olnud see aga sugugi lihtne.

Järgmise sõidu võtsime ette Lombovoži külla (see oli Šeškini koduküla). Sellelt retkelt on kõige kujukamalt meelde jäänud külaskäik mansi kalmistule. Käisin seal koos Šeškini ja tema õega, ühtlasi võtsin osa võõrustaja surnud ema mälestamisest. Tegelikult kujutab see endast söömaaega kadunu haual. Kahtlemata on sellel traditsioonil rahvausundilised tagamaad, mis viitab manside esivanemate primitiivsele maailmavaatele. Omaette elamus oli aga surnuaed ise. Paik jättis esialgu hämmastava mulje ja seda peamiselt omapäraste hauaehitiste tõttu. Erinevalt paljudest teistest rahvastest matavad mansid oma elust lahkunud sugulased maa peale erilistesse hauamajakestesse, kusjuures kadunule kuulunud isiklikud esemed pannakse talle hauda kaasa. Mis sinna ei mahu, need jäetakse hauaehitise kõrvale ja lähedusse puude otsa. Kalmistu ise paikneb tavaliselt küla lähedal metsas, konkreetsel juhul oli tegemist vägagi maalilise paigaga. Juuresolevalt fotolt võib uudishimulik veidikenegi osa saada manside matmispaigast.

● Pilk Mansi kalmistule.

Praktikasuve viimase nädala veetsin koos ühe Leningradi aspirandiga. Tutvusin temaga Sosvas. Kuivõrd teda huvitava ainestiku hulka kuulus ka põdrakasvatusega seotud sõnavara, siis otsustasime üheskoos Uraali mägedes ära käia ning põdrakasvatajate eluga lähemalt tutvust teha. Esialgu sõitsime Sarapauli — umbes 2000 elanikuga asula, mis asetseb Ljapini ülemjooksul Uraalide vahetus läheduses. Paraku kulus seal mitu päeva, enne kui esimene helikopter lendas karjuste juurde. Enne seda olid kõik kohalikud helikopterid tuletõrjujate käsutuses — põuase ilmaga põles taiga mitmes kohas ning kõik olemasolevad vahendid suunati tule takistamisele. Lõpuks õnnestus meil siiski mägedesse sõita. Võib öelda, et üritus ise tasus ootamise vaeva kuhjaga. Tõesti, neid kahte päeva, mis möödusid mägedes, pean meeldejäävaimateks sellelt reisilt. Kahtlemata on mäed ise juba omaette vaatamisväärsus meiesugustele tasandikuinimestele. Kui aga lisada sellele veel hulgaliselt muudki nauditavat (elu karjuste telgis, teekond mägikarjamaale, päikeseloojak mägedes ning õhtuhämaruses rahutult liikuv ja imeliselt häälitsev põdrakari), siis tuleb tahes-tahtmata loobuda asjatuist katseist kogu seda sõnulseletamatut muljetekimpu harutama hakata.

● Mansi pillimees.

Retk mägedesse jäi sedapuhku reisi viimaseks ettevõtmiseks. Naasnud karjuste juurest, asusin reisikotti kokku panema ning järgmisel hommikul jätsingi juba hüvasti Saranpauliga, saatma tulnud reisikaaslasega, sinetava mäestikuga ning kogu Mansimaaga.

Autori fotod

Saaremaa karjamaa

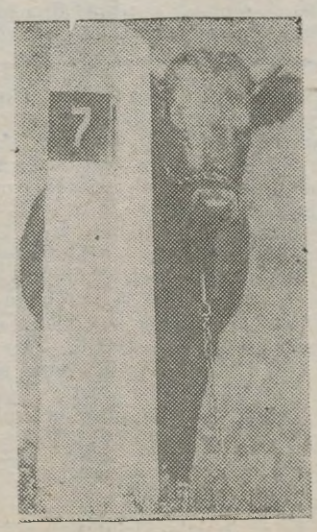
Kui inimene viibib pikemat aega kodust eemal, siis viirastuvad talle vahel kummalise selgusega muidu tühistena tunduvad detailid. Mulle näiteks tihti loopealne karjamaa meie maja lähedal. Miks — ei tea. Pole temas ju midagi erilist. Lage väli täis tumerohelisi maadligi kadakaid. Kidur, päikeselõõsas kärbunud taimestik. Kollane jõuetu hobumadar, mõned raudrohud, arujumika üksikud lillad õied ja härjasilmade kuldsädemelised rattakesed. Koheva lumivaibana valge kukehari, siin-seal nõmmeliivatee violetjad laigud. Paiguti hästilõhnavat nõmmemünti. Kadakapõõsa varjus naistepuna. Mullakiht on siin õhuke, kaevamisel kolksatab labidas otsekohe vastu kivi. Põiki läbi karjamaa kulgeb telefoniliin, üks postidest veidi viltu vajunud.

Päeval satuvad mõnikord lagedale kariloomad. Näksinud natuke aega kidurat rohtu, teevad lehmad raskel sammul jälle minekut. Pooltühi udar kahele poole kõlkumas astuvad nad liikmete naksudes ja sabaga kärbseid vemmeldades edasi.

Eriti selgelt on mul meeles mõni suveõhtune käik läbi karjamaa. On soe ja natuke hämar. Läänes õhetab horisont roosalt — äsja kadus päike. Taevas pea kohal kaotab pikkamööda värve. Lõhnab tugevasti münitide järele. Kostab hakkide jagelemist ja varese rämedat kraaksumist. Viljapõllule laskunud linnud nokivad kõigest jõust poolküpseid teri. Vihinal lendab üle pea salk metsparte. Telefonitraadid undavad monotoonselt...

Niisugusena — avarana, kodusena, millegipärast alati nukrana tuleb minuga igale poole see killuke Saaremaad.

RAIVO MÄND,
Bioloogia II kursus

Orienteerumisest

Orienteerumine on üks väheseid spordialasid, mis ei nõua normaalmõõtmelist võimlat ega täisrajaga staadioni. Orienteerumine kutsub loodusesse. Seda toredam orienteerumisrada, mida ürgsemas metsas, mida mitmekesisemate pinnavormidega maastikul see maha on märgitud. Orienteerumine teeb igaühest sportlase, arendades võrdväärselt keha ja vaimu. See spordiala nõuab võistlejalt nii orienteerumist kui jooksuoskust ja -tahet. Orienteerumine on spordiala, kus võistleja püüab kaarti ning kompassi kasutades võimalikult kiirema ajaga läbida maastikul kontrollpunktidega märgitud rajad. Harjutus- ja võistluspaigaks on maastik. Tulemusi määratakse ajas. Võistleja põhieesmärk on jõuda kontrollpunktini. Kompassi abil orienteeritakse kaart. Kaardi lugemine tähendab kaardi abil ette kujutada, missugune on maastik. Nii näeb võistleja, kas otsetee ühest kontrollpunktist teise on ikka kõige lühem. Kui annab ümber kõrge mäe minna, ei maksa hakata ülevalt ründama. Liikumistee valikul ei tohi kiirustada. Orienteerumisspordis on kuldne reegel: «Pea meeles: kiirusta nine ja kiire on kaks erinevat asja.»

Orienteerumisalasid on mitmesuguseid. Päevasel suundorienteerumisel läbitakse rajal kõik kontrollpunktid kindlas järjestuses. Algajaile sobib valikorienteerumine, kus teatud aja jooksul tuleb püüda läbida võimalikult rohkem kontrollpunkte. Talvel kasutatakse põhiliselt märkorienteerumist. Osavõjail tuleb rajal asuvad kontrollpunktid märkida nõelatorkega oma kaardile. Rada maastikul on tähistatud. Need on kõige levinumad alad.

Orienteerumisradadelt jääb mällu meeldiva võistluselamuse kõrval ka looduspilte. Linnainimesele on kohtumine metsaelanikega tõeliseks sensatsiooniks. Mäletan, kord unustasin kontrollpunktis kontrollkaardile värviproovi kandmata. Paratamatult tuli tagasi pöörduda. Pöösast tundus raginal tulevat veel kaks viimast võistlejat. Rõõmustasin juba kohtumise üle ja paistis, et ka nemad, sest nad teatasid: «Rõhh, rõhh!» Lahkumine oli muidugi kiire, metssead ühele, mina teisele poole.

Orienteerumissport on väga mitmetahuline. Täieliku ülevaate saab igaüks kindlasti ise. Enne võistlusrajale astumist oleks soovitav lugeda A. Kivistiku «Orienteeruja ABC» ja sama autori «Orienteerumissport». Sel sügisel on võimalus veel koks korda osa võtta neljapäevakust, s. o. rahvavõistlusest, mis toimuvad igal neljapäeval. Meeldivat ajaviidet pakub TRIMM. **Asjahuvilised saavad lähemat informatsiooni ülikooli spordiklubist Kingissepa t. 19.**

Orienteerumissport on tõeline rahvasport!

AUNE KULIKOVA

Südamlik kaastunne Sulle, Malle, isa
HERBERT HIIBUSE
surma puhul.
Õigusteaduskonna III kursus ja kursusejuhendaja

TOIMETUSE KOLLEEGIUM

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 4833. MB-06576.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 28 Reedel, 4. oktoobril 1974. a. XXVI aastakäik

Tagasi pleenumilt

EKP Keskkomitee äsjalõppenud XVI pleenumi töös osales ka meie ülikooli rektor prof. **ARNOLD KOOP.**

Mis oli keskseks arutlusobjektiks toimunud pleenumil?

Keskseks küsimuseks olid vabariigi parteiorganisatsioonide ülesanded seoses üleminekuga üldisele kohustuslikule keskharidusele. Mõistagi oli keskkomitee sekretäri sm. V. Väljase ettekandes pööratud sellele peatähelepanu. Võeti kokku mitte ainult saavutused (siin võib rõõmustavalt märkida, et meie vabariik on kõigi haridusalaste näitajate poolest teistele järele ja paljude poolest isegi ette jõudnud), vaid käsitleti ka neid kitsaskohti, mis meie koolil praegu on — näiteks kasvõi väljalangevus.

Pleenumil oli suur rõhk asetatud kasvatustööle. See on arusaadav. Kommunistliku maailmavaate kujundamine, internatsionalistlik ja töökasvatus ning teised kasvatustöö vormid vajavad uuele tasemele tõstmist, mida nõuab juba kaasaeg.

Peale V. Väljase põhiettekande võtsid sõna mitmete elulõikude esindajad: koolidirektorid, õpetajad, tööstusettevõtete, loominguliste liitude, komsomoli, partei- ja nõukogude töötajad. Ja seegi, et pleenum kestis kaks päeva, näitab, kui suurt tähelepanu pöörati käsitletud küsimustele.

Pleenumil võtsite ka Teie sõna. Millele kuulus tähelepanu?

Käsitlesin keskhariduse probleeme kõrgema kooli aspektist. Peamiseks oli selles kooli ja elu sidemete tugevdamine kaasajal. Nähtavasti teaduslik-tehniline revolutsioon ja kõik sellega kaasnevad sotsiaalsete protsesside muutused on selle probleemi uues valguses päevakorda tõstnud. Oma sõnavõtus ma näitasin, et on tekkinud mitmeid vastuolusid, mille analüüsil siis ka pikemalt peatusin.

Juttu oli ka polütehnilisest haridusest, tema uuest sisust ja teostamise uutest vormidest kaasajal, sest tormiliselt arenev tööstus ja majandus jõuavad ette sellest valmistusest, mida üldhariduslik kool pakub.

Edasi peatusin töökasvatuse küsimustel, mitte ainult tema igapäevases, vaid ka maailmavaatelises ja kasvatuslikus tähenduses, lähtudes sellest, et töökasvatus ongi maailmavaate kujundamise üheks peamiseks kanaliks. Töökasvatuse laiema tähenduse all mõistan ma siis mitte ainult õppimist, vaid ka selle eluga seostamist, osavõttu ühiskondlikust tööst.

Lõpuks esitasin näiteid ja materjale ülikooli uurimistööst, mis veenvalt kinnitavad vastuolude olemasolu ning nende avaldumist õppetöös nii meil kui vabariigi teistes kõrgemates koolides (konkurss väike, vähene orienteeritus erialale ja tööle jne.).

Teie hinnang pleenumile?

Igati positiivne. Pleenum andis väga palju. Imponeeris, et sõna võtsid erinevate elualade inimesed. Hariduslikud küsimused ei ole ainult haridustöötajate asi, see on riiklike, ühsikondlike ja majandusorganite ühine töö. Sügava mulje jättis näiteks helilooja J. Räätsa sõnavõtt. Ka NSV Liidu haridusministri asetäitja sm. Kondakovi sõnavõtt oli huvitav, eriti oma hinnangute poolest ENSV haridusele.

Väga sisukas oli sm. Käbini üldistav esinemine, milles ta määras kõige laiemas mõttes eesseisva töö nn. strateegilised suunad.

Komsomoli-elust keemiaosakonnas

Möödunud õppeaastal oli keemiaosakonna komsomolitöös põhirõhk suunatud õppetööle. Võlgnevustega üliõpilasi kutsuti korduvalt büroole aru andma, nõuti neilt isiklike plaanide koostamist, samuti jälgiti nende õppedistsipliini. Selline võlglaste «tülitamine» nii dekaani kui ka komsomolibüroo poolt vähendas oluliselt nn. sabade arvu. Suurt tähelepanu pöörati ka koostööle kursusejuhendajate ja dekanaadiga. Head efekti on andnud traditsiooniline sessiooni tulemuste jooksev kajastamine seinalehes, sest viimast võib lugeda küllalt mõjukaks õppimise stimuleerimise vahendiks. Vaevalt leidub üliõpilast, kes sooviks, et tema nõrgavõitu hindeid teised imetlevad. Erinevalt eelmistest aastatest anti talvise sessiooni tulemute põhjal välja keemikute autahvel, millel tutvustatakse osakonna tublimaid nii õppe- kui ka ühiskondlikus töös. Võrreldes eelmise aastaga osakonna õppeedukus tõusis.

meie komsomol

Esimeste kursuste harjutamiseks ülikoolieluga korraldati tudengikslöömise õhtu. Põhiraskus nimetatud ürituse läbiviimisel lasus diplomandidel. Peale selle korraldati vastsetele tudengitele mitmesuguseid sissejuhatavaid loenguid ja tutvustati eksamite eeskirju. Novembrikuus oldi ühises seminarlaagris komsomolibüroo ja vanemate kursuste aktivistidega.

Keskmise tudengi pilguga hinnatakse valitud büroo tegevust just kultuuri- ja spordiürituste põhjal. See on ju ka loomulik, sest viimased haaravad kaasa enamiku tudengkonnast. Spordisektor korraldas mitmeid võistlusi, millest paremini õnnestusid kursustevaheline korvpalliturniir meestele ja male välkturniir. Kahju, et halbade ilmade tõttu iga-aastased palju elevust tekitavad naiste jalgpallivõistlused ära tuli jätta.

Eelmine aasta elustas ka viimasel ajal unarusse jäänud keemikute vestlusringid, mis kiiresti saavutasid osakonnas oma endise populaarsuse. Rohkem kui poolsada meie üliõpilast kuulas huviga doktor H. Kadastikku, kes rääkis väga huvitavalt perekonna- ja abieluprobleemidest. Tõsise kõrval tõid vestlusringi meelelahutust õed Reet Kull ja Riina Kaarli. Tudengite arvates võinuks selliseid üritusi rohkem olla.

Kesksemaks ürituseks kujunes keemikute õhtu kevadel. Sellel aastal oli viimane ühendatud ÜTÜ konverentsiga, millest võtsid osa ka külalised teistest liiduvabariikidest. Traditsiooniline taidlusprogrammide konkurss kursuste vahel selgitas välja parima, teisi aga innustas järgmiseks kevadeks veel rohkem ette valmistama.

Ja kui aspirant Jaak Järv oli kätte andnud autasud parimatele esinejatele ÜTÜ konverentsil, olid rahul mõlemad — nii külalised kui ka esinejad oma teaduskonnast. Üks väljaantud ÜTÜ medalitest viidi Minski Ped. Instituuti, külalisettekanded Moskva, Valgevene ja Gorki Riiklikust Ülikoolist märgiti aga ära I järgu diplomiga.

Oleme veendunud, et sõprussidemed tugevnevad veelgi.

Ülaltoodu ei tähenda sugugi veel kõike, millega keemiaosakonna komsomoliorganisatsioon läinud aruandeperioodil tegeles. Suurürituste kõrval tehti igapäevast tööd gruppides, mille kirjeldamine siinse artikli liialt pikaks venitaks. Hinnang aruandeperioodile anti hea. Selle õnnestumises oli «süüdi» kogu keemiaosakonna komsomoliaktiiv. Nimetagem Jaan Pentšukki, Urmas Pasti ja Peeter Grichinit, kes seda vankrit vahest kõige rohkem vedada on aidanud.

MIIA TAMMEORG

Привет студентам—медикам, участникам конференции!

10—11 октября 1974 г. в Тартуском государственном университете состоится очередной традиционный форум студентов-медиков — XVI объединенная научная студенческая конференция высших медицинских заведений Прибалтийских Советских Социалистических республик и Белорусской ССР.

Объединенная научная конференция студентов-медиков, впервые состоявшаяся в 1958 г. в Каунасе, стала хорошей традицией и превратилась в форум многочисленных представителей нашей многонациональной Родины. В работе конференции принимают участие студенты из Риги, Вильнюса, Каунаса, Минска, Витебска, Гродно, Тарту и других городов.

В Тартуском университете работала целая плеяда ученых с мировым именем, которые внесли существенный вклад в разные области медицины и естествознания: Н. И. Пирогов, А. Шмидт, Н. И. Лунин, А. Раубер, К. Бэр, Э. Крепелин, Т. В. Хлопин, Н. Ф. Гамалея, Н. Н. Бурденко, Л. Пуусепп.

В настоящее время на медицинском факультете ТГУ работают такие ученые с мировым именем, как Ю. Саармаа, Э. Раудам, Э. Сиирде, Л. Шоттер, Л. Алликметс, Р. Лоога, Ю. Аренд, А. Ленцнер, Р. Цуппинг, К. Кырге, В. Салупере, К. Виллако, Я. Рийв, Л. Пяй, А. Рулли, А. Клииман, Э. Тюндер, И. Сарв и др.

Совет СНО и весь коллектив медицинского факультета приветствует участников XVI объединенной конференции студентов-медиков и желает им успеха и плодотворной работы.

К. ПЫДЕР,
зам. председателя оргкомитета конференции, научный руководитель совета СНО мед. факультета ТГУ

Kaks tundi vaikusele

Mõnikord nagu ei tahaks kuhugi minna. Tahaks olla täiesti omaette. Ajuti muutuvad vastumeelseks nii intritoa üksluisus, kohvikute lärm kui kinode pealetükkivus. Vahel tahaks lubada endale midagi harrast ja ülevat.

Me tuleme ühel hilisõhtul ülikooli klubisse ning unustame mõneks tunniks kõik muu. Tuleme sinna vaikselt ja veedame paar tundi iseendaga, oma mõtete, unistuste ja mälestustega.

Koos meiega tulevad sinna Bach, Händel, Mozart, Vivaldi...

Me lahkume sealt nagu tulimegi. Võib-olla vaid pisut teistsugustena. Võib-olla.

Kolmapäev, 9. oktoober. Klubi. Kell 22.

Otsus ellu!

26. septembril arutas ülikooli ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu ja parteiorganisatsiooni ühiskoosolek NLKP Keskkomitee otsust 5. juunist 1974. a. «Ühiskonnateaduste õpetamise ideelis-poliitilise taseme tõstmisest N. E. Baumani nimelises Kõrgemas Tehnikakoolis ja N. G. Tšernõševski nimelises Saraatovi Riiklikus Ülikoolis».

Nõukogu esimehe professor Jaan Rebase ettekandes ja teiste esinejate sõnavõttudes (L. Maamets, V. Ruus, R. Vihalemm, Ü. Vooglaid, H. Sillaste, E. Kivimaa) tunnistati mainitud otsuse suunavat ja pikemaajalist tähendust ühiskonnateaduste õpetamisel. Ülikooli asjaomaste kateedrite ülesanneteks seati:

1) Õppeprogrammi kesksete loengute ideelis-teoreetiline täiustamine ja nende tihedam seotus kommunistliku ülesehitustöö nüüdisprobleemidega; üliõpilaste loova töö virgutamine nii seminarides kui referaatide ja võistlustööde koostamisel, millele filosoofia kursuse pikendamine kahelt semestrilt neljale, eriseminaride korraldamine, ateismi kursuse kärpimatus näikse loonud senisest soodsamad eeldused;

2) õppejõudude pedagoogilis-teadusliku asjatundlikkuse kestev tõstmine (kvalifikatsiooni tõstmise kursused) ja igakülgne kontrollimine (atesteerimine);

3) teadusliku töö temaatika aktualiseerimine ja tähtsate komplekssete probleemide uurimine kateedritevaheliselt (näiteks kommunistlik kasvatus);

4) õppemetoodilise töö intensiivistamine ja õppekabineti osa suurendamine üliõpilaste abistamisel, õppetöö näitlikustamisel ja tehniliste vahendite rakendamisel õppetöös.

T. L.

Tagasipilk:

TRÜ Arvutuskeskus 18. septembril.

Foto professor Jaan Sarve ja professor Herman Jaaksoni bareljeefi avamiselt TRÜ Arvutuskeskuses. J. LAAN

Ametiühingurahvas Käärikul

Eelmisel nädalavahetusel vuras ülikoolist taas autobuss Käärikule. Seekordseteks sõitjateks olid I kursuste äsja valitud ametiühingu rühmaorganisaatorid. Eesmärgiks oli Kääriku kaunis sügises puhates teada saada vajalikku nii ametiühingutööst kui ka üldse ülikooliellu puutuvast. Lektoriteks olid TRÜ ametiühingukomitee esimees H. Kabur, aseesimees R. Kärner, laekur L. Pikkat, Õigusteaduskonna ametiühingubüroo esimees H. Saarsoo, komitee spordiinstruktor K. Keeman, TRÜ komsomolikomitee sekretär T. Koldits ja komitee liige J. Uueküla.

Juttu aeti enamasti vabaõhuauditooriumis. Tutvuti veel Kääriku kauni ümbrusega ning orienteerumisvõistluski peeti maha. Paljudele osavõtjatele oli see esmaseks jõuproovikskaardi järgi orienteerumisel. Puhkeõhtul kinnistati dots. H. Palametsa aulaloengult saadud teadmisi akadeemilise viktoriiniga, kuulati dots. V. Ruusi reisimuljeid Kanadast ja USA-st ning esineti omaloominguliste kavadega. Ei jäänud proovimata ka soome sauna mõnud.

Lõppkokkuvõttes otsustati mõne kuu möödudes taas kohtuda, et siis juba ise a/ü. töö kogemustest pajatada.

SIIRI ALDIN

Tähelepanu laulusõbrad!

TRÜ kammerkooris on veel vakantseid kohti tenorite ja basside seas. Uusi liikmeid ootame 8. ja 9. oktoobril peahoone 204. auditooriumis kell 19.

TULEVIKUMÕTTED

Millisena kujutate ette kooli kümmekonna aasta pärast? Vastab akadeemik Heino Liimets:

Kümme aastat on liialt lühike aeg sellise institutsiooni elus, nagu seda on kool. Olen jälginud kooli erinevas rollis juba ligi 40 aastat. Koolielus võib leida elemente, mis selle aja jooksul on väga vähe muutunud. Muidugi on palju teisiti õppetöö ja õpilaste harrastuste sisus, õpetamise vormide ja meetodite kchta seda ütelda ei saa. Nii et kümne aasta ulatuses ei taha kujutluspilte looma hakatagi, alla paarivõi kolmekümne aasta ei tasu.

Tulevikukujutluste loomus on juba selline, et peame teatud mõttes eitama olemasolevat. Kooli puhul kasvab see eitus välja andmetest selle kohta, milline peaks olema see inimene, kes võib edukalt toime tulla 20 või 30 aastat vanemas ühiskonnas. Seda ei saa muidugi keegi küllalt täpselt ennustada, kuid üldjoontes on nõukogude ühiskonna arengu kohta mõningad prognoosid olemas, ka kooli arengu kohta. Tundub, et tulevikuinimese elutingimused nõuavad temalt esmajoones suurt paindlikkust ja kohanemisvõimet, suutlikkust pidevalt õppida uut ja ka ümber õppida. Kui piirduksime öelduga, siis oleks see ühekülgselt ja järelikult vääralt püstitatud ülesanne. Siis valmistaksime paindlikku objekti muutliku maailma sündmuste voolule. Ent inimene on ka tulevikus muutuste esilekutsuja, aktiivne subjekt, tegelikkuse ja sealhulgas oma arengukäigu aktiivne mõjutaja. Seda suudab ainult loovate võimetega inimene. Tulevikus on ilmselt veelgi olulisem inimese võimekus harmooniliselt suhelda teiste inimestega, pidades silmas suuremal määral erinevate kollektiivide ja kogu nõukogude ühiskonna huvisid ja vajadusi, olla inimene-kollektivist, ent selline kollektivist, kes ei mugandu lihtsalt kollektiivi momendi nõuetega, vaid on valmis alati nägema oma kollektiivi arenguperspektiive ning nende eest võitlema. See aga tähendab mõnedele kollektiivi liikmetele vastu astumist. Lähtekoht pole siin isiklik, vaid kollektiivi ja ühiskonna huvide sügavam tunnetamine. Võimelisus selliseks sügavamaks mõistmiseks baseerub teatud isiksuseomadustel, eriti aga tervikliku maailmapildi, maailmavaate olemasolul. Tuleks taotleda, et keskkooli lõpetanule võiks jälle hakata andma küpsustunnistust, mis räägib küpse, kommunistliku maailmavaatega isiksuse olemasolust. Piirdugem praegu nende märkustega. Kas praegune kool kasvatab sellist inimest? Olen veendunud, et ei. See peab olema oluliselt teistsugune kool. Milline?

Pean kõige olulisemaks jooneks seda, et **see on isiksuse kasvatamise kool**, kus peetakse silmas eelkõige nii hariduse sisu kui ka selle omandamise vormide ja meetodite mõju isiksuse arengule. Tuleb arvata, et teadmiste, oskuste ja vilumuste tohutu hulk ei lase kaduma minna peamisel, et koolist ei saaks läbi tulla suurelt jaolt mälu teel, et pikad koolilaua ja kodulaua taga istumised asenduvad mitmekesisemate arendavate tegevustega. See põhiline iseloomulik joon eeldab tulevikukoolil veel mitmete teiste tunnuste olemasolu. Tuleb eeldada, et **see on aktiivse individuaalse ja kollektiivse töö kool.** Aktiivsuse allikas ei saa seal olla õpetaja ja kodu surve, hoolikas iga sammu ettekirjutamine, tihe järelvalve ja karistused. See olgu aktiivsus, mis ehitatakse õpilase oma sisemistele jõududele, iga õpilase eripära arvestamisele. See aktiivsus peab andma igale võimaluse olla vajalik kollektiivi liige: võtta vastu tunnustuse ja tänuga teatud teeneid kaaslastelt ja anda omalt poolt kõik, mis võimalik ühiste eesmärkide taotlemiseks. Sellises koolis muutub kardinaalselt õpetaja osa. Õpetaja kui teadmiste reproduktori osa taandub ja annab koha õpetajale kui arengu juhtijale, just nimelt arengu, mitte kitsalt teadmiste, oskuste ja vilumuste omandamise, nagu praegu veel sageli näha võime. Muidugi peab see olema teist laadi õpetaja. See peab olema esmajoones hea psühholoogilise ettevalmistusega inimene. Ilma selleta pole võimalik isiksuse arengut suunata, vaatamata sellele, et ta saab igakülgset abi ja nõu koolipsühholoogilt, kes on olemas igas koolis.

Nii õpetaja kui õpilase töömeetodid erinevad olemasolevaist suuresti. Suur saab olema individuaalse, rühma- ja kollektiivse töö osa.

Uus kool lähtub eeldusest, et õpilase arengut mõjutab kogu keskkond — kodu, sõbrad, ajakirjandus, raadio, televisioon, teater ja kino. Kool on kutsutud neid mõjusid **integreerima**, vähemalt osalt. Seda saab teha ainult sel juhul, kui õpetajal on pidev informatsioon õpilaste osasaamisest nendest mõjutustest ja muutustest õpilase arengus. See tähendab, et teadus peab kooli palju operatiivsemalt abistama nende vajalike andmetega.

Need oleksid ainult mõned jooned sellest, millisena kujutlen tulevikukooli.

Kui kiiresti selleni jõuame? Ei tea. Arvan, aga, et kooli arenemises on oluline osa täita noorel õpetajate põlvkonnal, kes tulevad ka meie *alma materist*. Järelikult, peaksid muutused siin enne aset leidma kui koolis. Eks küsigem igaüks endalt, kas me oleme küllalt nakatunud tulevikust, kas me uurimistöö ja praktiline õppetöö teenivad tulevikukooli huvisid?

Võib küll arvata, et mõni teine kujutleb tulevikukooli erinevalt. Mis siis, tõde sünnibki erinevate vaatekohtade kõrvutamise ja vastandamise teel.

HEINO LIIMETS

Kooli(de)meistrid

Ka õppejõudude seas leidub neid, kes oma tööd ja tegemised on poolitanud keskkooliga. Allpool loete lühivestlusi mõnega neist.

Mis ajast olete tegev kooliõpetajana?

Mida see amet pakub?

Pedagoogikutset alahindav mentaliteet ja tudengid?

Palun võrrelge ülikooli õppejõudu ning keskkooliõpetajat.

ANTS JÄRV, eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri dotsent. Tartu I Keskkooli õpetaja.

1949. a. alates töötan mainitud koolis.

Minu jaoks on tähtsaim vahetu kontakt. Kirjanduse õpetamisel on see oluline. Ülikoolis sõna otseses mõttes loed oma ainet, eriseminarid ehk välja arvatud. Ei maksa karta, et iga-aastane kordamine põhjustab rutiini. Alati leitakse uusi rakursse tänase päeva seisukohalt, mis huvitavad ennast ning klassi. Nii on «Fausti», «Hamleti» ja teiste klassikaliste teostega.

Ühtlaselt eitavat suhtumist ei tea olevat. Õpetaja majanduslik olukord ei ole halb, eriti maal. Nende hulka, kes alles ülikooli lõpul avastavad, et tuleb minna õpetajaks, arvan olevat vähenenud. Juba abituuriumis päritakse teinekord: ‚Kas ma kõlban õpetajaks?» Ja see on hea, vastasel juhul suhtutakse hooletult vajalikku metoodilisse ettevalmistusse, millele võib järgneda rutiin, pettumine või hoopis äraminek.

Eespool juba mainisin erinevat kontakteerumist. Veel võib öelda, et keskkoolis on siiski kergem. Sul on «essents» käes, mida n.-ö. lahjendad õpilastele. Ülikool nõuab pidevat tööd enda kallal püsimaks kaasaegse teaduse tasemel. Aga kui tingimata tuleks ühest loobuda, oleks see pigem keskkool, sest teaduslikul uurimistööl, eriti üliaktuaalsel, on omad võlud.

Ja veel: õpetamine õpetamiseks, erinevus on veel kasvatustöös. Mõlemal pool on suur mõju pedagoogi isikul. Aga üliõpilased on targemad, aktiivsemad. Ja otsese eeskuju najal kasvatamine toimub nende juures kaudselt, peaaegu märkamatult.

HILLAR PALAMETS, NSV Liidu ajaloo kateedri dotsent. Tartu VII Keskkooli õpetaja.

1950. a. novembrist, mil olin veel viienda kursuse praktikant.

Võimaldab (1) uut metoodikat proovida, (2) loob vastastikuse vastutulelikkuse + suhted kooliga, mistõttu on hõlpus organiseerida pedagoogilist praktikat, (3) Tartu VII Keskkoolis on ajaloo eriklass ning vabariigi parim vastav kabinet.

Lisaks sellele kuulub õpetaja amet väheste massiametite hulka, mis otseselt inimestega tegelevad. Ja kui, ütleme, arsti objektiks on haige, juristil teistmoodi ebanormaalne isik, siis õpetajal on laps nagu laps ikka.

Põhjuseks on ilmselt ka see, et inimene idealiseerib teisi elukutseid. Õpetajaamet on ainus, mida ta lähemalt tunneb. Ka õpetajad ise ei räägi oma tööst laste kuuldes positiivselt, vaid ikka raskustest.

Peale selle nõuab see amet suurt distsipliinitunnet, mis viie aastaga on mõnel inimesel lõdvenenud.

Ülikoolis ei rikuta tunni ajal korda. See nõrgendab tagasisidet. Eriti keskmistes klassides on kohe tunda, kui aine ebahuvitavaks muutub.

Koolis tuleb see-eest palju adapteerida, samal ajal kui loengul saab n.-ö. hiilgavamalt rääkida.

KARL MURU, eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri dotsent. Elva Keskkooli õpetaja.

Alustasin 1951. a. Raplas.

Otsest tulu on vist vaid metoodikutel. Me saadame praktikandid koolidesse. Seepärast peaksime vastavat keskkonda igapäevaselt tundma. Muidu muutume idealistideks ning nõuame üliõpilastelt võimatut.

Peale selle saab koolist värskeid materjale ja näiteid vastavatele loengutele.

Mulle näib, et äärmine madalseis on möödas. Niisuguse arvamuse alus on empiiriline, nimelt järeldan seda praktikantide hoiakust. Pealegi paistab neid üha rohkem oma erialale pidama jäävat.

Olen millegipärast koolis rohkem kodunenud. Aga üldiselt on nii, et mida allapoole, seda raskem metoodiliselt, mida ülespoole, seda enam läheb vaja teadmisi.

Kirja pani
MIHKEL MUTT

Tsiviilkaitse aastapäeva puhul

4. oktoobril tähistab nõukogude rahvas tsiviilkaitse 42. aastapäeva. Organisatsioon loodi 1932. a. ja nimetati siis kohalikuks õhutõrje kaitseks. Suure ja kuulsusrikka tee on läbinud see organisatsioon. Tänaseks on tsiviilkaitse lülitunud üldrahvalikku-üldriiklikku süsteemi ja on saanud üheks tähtsamaks riigi elutegevust kindlustavaks faktoriks tuumasõja ohu tingimustes. Praegu võetakse kokku tehtud töö, märgitakse ära edusammud ja saavutused tsiviilkaitse üritustes, formeeringute ja elanikkonna tegevuses.

Viimase 2—3 aasta tööst võib kokkuvõtteid teha ka ülikooli piires. Tsiviilkaitse, ülikooli rektori A. Koobi juhtimisel paraneb aasta-aastalt ja väärib saadud häid hinnanguid. Esile tõsta maksaks seda, et meil võtab tsiviilkaitse ülesannete lahendamisest osa kogu ülikooli koosseis. Tsiviilkaitsega tegelevad nii ülikooli juhtkond, administratiivaparaat, õppejõud kui ka üliõpilased. Tsiviilkaitse on saanud partei-, komsomoli- ja ühiskondlike organisatsioonide tähelepanu pidevaks objektiks.

Tähtis ettevõtmine möödunud õppeaastal oli juhtiva kaadri valik. Just kaadriküsimuse õige lahendamine laseb edukalt tegelda sisulise tööga. Suur töö oli ka selle kaadri väljaõppe ettevalmistamine tsiviilkaitseks.

Et kõigega hästi toime tuldi, seda kinnitab kõrge hinnang, mille andis ülikooli tsiviilkaitsele Kõrgema ja Keskeriharidusе Ministeerium. Juhtiva koosseisu head ettevalmistust märkis ära ka kontrollkomisjon juunis 1974. Täpse tegutsemise eest õppustel on avaldatud kiitust prorektoreile V. Haamerile ja Ü. Saagile, dekaanile H. Peebule, prodekaanile E. Tallmeistrile, õppeosakonna ülemale R. Tanile, dotsent H. Hansonile, meditsiiniõdede kursuste juhatajale A. Aldile, õppejõududele P. Fomenkole ja V. Kotovile, vaneminsener R. Rebasele.

Juuresolevale pildile, mis on tehtud ühel juhtiva koosseisu väljasõidult objektidele, on jäänud (vasakult) ülikooli tsiviilkaitse staabiülem A. Dovidenko, Arstiteaduskonna tsiviilkaitse staabiülem M. Kull, õppeosakonna ülem R. Tani ja Filoloogiateaduskonna staabiülem K. Bachman. J. LAANE foto

Kõikides lülides on välja töötatud plaanid ja arvestused, millega kindlustatakse tsiviilkaitse ettevõtmised. Tublisti on selles valdkonnas tööd teinud R. Tani, Ü. Saag, V. Haamer, A. Liivak, A. Alt. Nimetagem siin ka mõningaid teaduskondade (objektide) staabiülemaid: V. Vaske, K. Bachman, M. Kull, A. Roosma, L. Matisen, R. Nõvandi, P. Peets, T. Sõõrd, J. Jegorov, E. Russak, E. Sakk.

Teaduskondadest on tsiviilkaitsealases ettevalmistuses end mitmel korral parimast küljest näidanud Majandus- ja Arstiteaduskond.

Edukalt kulgeb ülikoolis ka üliõpilaste vastav väljaõpe. Reservohvitseridest õppejõudude P. Fomenko, V. Kotovi kõrge kvalifikatsioon ja hea õppemetoodiline baas on selle tagatiseks. Märgatavalt on paranenud formeeringute materiaalne kindlustatus.

Kõik positiivne näitab, et ülikooli kollektiiv on suuteline hästi lahendama tsiviilkaitse ülesandeid. Edaspidi vajaksid veelgi teravamat pilku formeerimisega ja isikulise koosseisu ettevalmistamisega seotud küsimused.

A. DOVIDENKO

Üliõpilaste tervise kaitseks

ENSV kõrgemate õppeasutuste rektorite nõukogu koosolek oli 27. juunil 1974. a. Üliõpilaste meditsiinilise teenindamise ja toitlustamise küsimuses. Ettekande tegi nõukogu liige sm. Kaas. Sellest selgus hea kõrval rohkesti revideerimist ja parandamist vajavaid tõsiasju.

EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu vastava määruse kohaselt on üliõpilaste meditsiiniline teenindamine vabariigis üle viidud polikliinikutele ja tervishoiupunktidele.

TRÜ-s on raviprofülaktiline töö paranenud, mille üks näitaja on arstipunkti külastatavuse suurenemine — 1973. a. iga üliõpilase kohta 8,3 korda. Ülikoolis uuritakse teaduslikult üliõpilaste tervislikku seisundit ja haigestumus on aasta-aastalt vähenenud.

TRÜ tervishoiupunkti varustatusega võib rahule jääda.

Üliõpilaste meditsiinilisel teenindamisel ja toitlustamisel on ka rida puudusi. Osa üliõpilastest ei võta osa iga-aastastest süvendatud profülaktilistest läbivaatustest ja fluorograafilistest uuringutest.

TRÜ sanatoorium-profülaktooriumi ruumid leitakse olevat nõuetele mittevastavad.

Puudulikult täidetakse NSV Liidu kõrgema ja keskeriharidusе ministri käskkirja 14. novembrist 1972. a. «Arstliku kontrolli organiseerimisest üliõpilaste füüsiliste kasvatamise üle». Küllaldaseks ei saa pidada üliõpilaste osavõttu massispordiüritustest. Ei organiseerita hügieeni- ja töövõimlemist.

Kõrgemasse kooli astuja meditsiiniline läbivaatus käib tihti pealiskaudselt, tõsisemad tervisehäired ilmnevad vaevalt õppima-asunud noortel, seda ka TRÜ-s.

Loiult kasutavad üliõpilased neile määratud sanatoorseid tuusikuid — TRÜ-s 50%.

Küsitlustel on selgitatud TRÜ üliõpilaste rahulolematust oma toitumusega ja puhkusega. Üliõpilassööklate menüüd on vaesed valgu- ja vitamiiniküllastest roogadest. Kohtade arv sööklates ja einelaudades ei vasta normatiividele üheski kõrgemas koolis.

Suhteliselt kõrge on üliõpilaste haigestumus kolme viimase aasta jooksul, sagedamini täheldatakse reumaatilisi, günekoloogilisi, vaimuhaigusi ja lühinägelikkust.

Eesti NSV rektorite nõukogu otsustas.

1. Üliõpilaste meditsiinilise teenindamise parandamiseks ja haigestumise vähendamiseks teha ettepanek kõrgemate koolide rektoritele koos tervishoiupunktide ja polikliinikute meditsiiniliste töötajatega:

— tagada üliõpilaste profülaktiline ja fluorograafiline läbivaatus kord aastas;

— epideemiate puhul tõhustada profülaktilist tööd ja vaktsineerida vähemalt 80% kollektiivist;

— tihendada sanitaarkontrolli, propageerida tervislikke eluviise ja õiget toitumist (vestlused, loengud, raadio, näitlik agitatsioon, ajaleht);

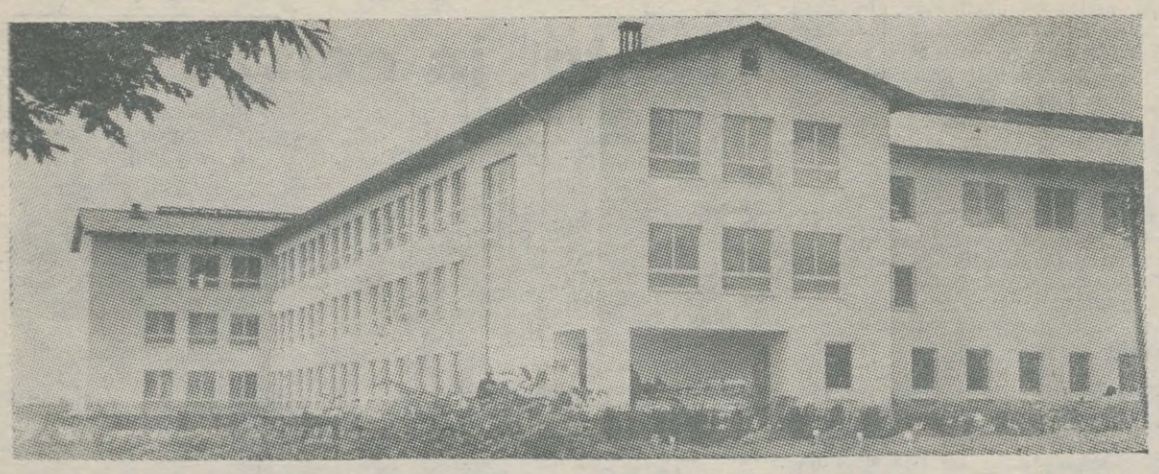
— tunniplaanidesse planeerida lõunavaheaeg pärast neljandat

(Järg 4. lk.)

TRÜ Nõukogus

2. oktoobril 1974. a. toimus TRÜ Nõukogu ja EKP TRÜ komitee ühine koosolek. Päevakorras olid professorite teadusliku kutse taotlemise küsimus, kateedrijuhatajate ja professorite kohtade täitmine konkursi korras, 1974/75. õ.-a. TRÜ konkursikomisjoni valimine, kokkuvõtted EÜE ja suvemaleva 1974. a. tööst, TRÜ Nõukogu 1974/75. õ.-a. tööplaani kinnitamine jm. Eri. päevakorrapunktina olid vaatluse all ühiskonnateaduste kateedrite ülesanded NLKP KK otsuse «Ühiskonnateaduste õpetamise ideelis-teoreetilise taseme tõstmisest N. E. Baumani nim. Moskva kõrgemas Tehnikakoolis ja N. G. Tšernõševski nim. Saaratovi Riiklikus Ülikoolis» valgusel. Ettekanne oli professor J. Rebaselt.

Toimunud istungist pikemalt loete meie lehe järgmisest numbrist.

NÕO KESKKOOLIS

Läheneva õpetajate päeva puhul de külastasime Nõo Keskkooli, mis on üle vabariigi tuntud oma saavutuste poolest täppisteaduste alal.

See füüsika-matemaatika kallakuga kool on viimasel kaheksal aastal võitnud kuus korda vabariikliku täppisteaduste olümpiaadi, mööd unud kolmel aastal ei ole esikohta käest antud.

Viimasel ajal on tekkinud üle vabariigi küllaltki palju füüsika-matemaatika eriklasse, Nõo Keskkool aga on jäänud populaarseimaks ja võitmatuks.

Edu saladust tuleb direktor sm. Aigro sõnade järgi otsida eelkõige tublides pedagoogides — oma ala tõelistes entusiastides. Füüsikaõpetajad sm. Väinaste ja Liba, matemaatikaõpetajad sm. Kuusk, Keerutaja ja Tartes, keemiaõpetaja sm. Piirsalu on noortele edasi andnud armastuse oma aine vastu.

Noori on Nõos üle terve vabariigi. Kõige rohkem muidugi Lõuna-Eestist: Tartu, Valga, Võru rajoonidest, aga ka kaugemalt.

Suurem osa eriklasside õpilastest on noormehed. Füüsikas valitsevad nad peaaegu täielikult, matemaatikaklassis on rohkem neide.

Tullakse siia üsna erinevate tasemetega. Nõrgemad on maarajooni- de 8-klassiliste koolide lõpetajad. Tõsi küll, õppealajuhataja K. Kruuse sõnade järgi soovijailt teadmisi koolis õpitu kohta ei nõuta. Komisjon selgitab välja loogilise mõtlemise võime, arvestatakse ka muidugi klassitunnistusi ja iseloomustusi. Enamasti tullakse siia nelja-viieliste tunnistustega.

1974. aastal võeti 85 soovijast vastu 70. Mõne aasta eest oli konkurss isegi kaks inimest kohale.

Harilik on siiski see, et IX eriklassist 2—3 innukat tavalisse üle lähevad. Nõuab ju eriklassis õppimine küllaltki palju tööd, aineolümpiaadid peale selle.

Füüsikat on IX klassis 6, X klassis 7, XI klassis 5 tundi nädalas. Põhjalikumalt käsitletakse keskkooliprogrammi, rõhku pannakse eriti ülesannete lahendamisele ja praktilistele töödele. Nõo Keskkooli laboratoorium on varustuselt parimaid vabariigis. Peale selle toimub osa praktikume TRÜ laboratooriumides.

Alates IX klassist on fotograafia kohustuslik õppeaine.

Matemaatikat on kõigil eriklassidel tavalise kooli õppeplaaniga võrreldes nädalas 1 tund rohkem. Süvendatult võetakse läbi kogu keskkooliprogramm, näiteks on XI klassis 15 tundi eraldatud diferentsiaalvõrrandeile. Sel aastal on XI klassis kasutusel järjekordne katseõpik (autor R. Ariva), mis erineb tunduvalt eelmistest. Nii et tuleb ka õpetajal endal õppida, sest vastav kirjandus peaaegu puudub.

Kooli traditsiooniks on saanud iga-aastased koolisisesed võistlused: matemaatikas kohtuvad X—XI klass, füüsikas võistlevad paralleelklassid. Toimuvad ka koolidevahelised kohtumised: detsembri algul proovitakse jõudu matemaatikas Tartu I, II, V Keskkooliga ja Viljandi I Keskkooliga. Osa võtavad V—X klasside võistkonnad, igast klassist kümme tugevamat. Tippkohtumine täppisteadustes leiab aset jaanuaris (juba kümnendat aastat).

Kõik see on tubli eeltreening vabariiklikeks olümpiaadideks. Loomulikult ei tegelda Nõo Keskkoolis mitte ainult füüsika ja matemaatikaga, töötab ka näitering, fotoring annab perioodiliselt fotolehte välja. Kirjandusringil valmib omaloominguline almanahh. Kuidas küll õpilased sellise koormusega toime tulevad?

Küsisime seda XI füüsika eriklassi õpilaselt Elle Eglitilt, kes eelmisel õppeaastal vabariiklikul täppisteaduste olümpiaadil esikoha sai.

Elle arvas, et põhiline on täppisteadustes loogiline mõtlemine. Kuidas küll ajaloolased ja filoloogid suudavad meelde jätta nii palju tekste! Füüsikas-matemaatikas on vajaliku aluspõhja olemasolu korral suhteliselt kerge. Õppida muidugi tuleb, eriti olümpiaadide eel. Mõnikord lausa tüütab ära. Edasi õppima aga tahab Elle siiski minna füüsikat.

Viimastel aastatel ei ole ülikoolis konkurss reaalainetes olnud kuigi suur. Kurdetakse, et paljud eriklasside õpilased ei lähe enam edasi õppima reaalalale.

Nõo Keskkoolile seda ette heita ei saa. Möödunud õppeaastal astus 4 lõpetajat matemaatikasse ja 5 füüsikasse. Paljud jätkasid õpinguid TRÜ Majandusteaduskonnas ja TPI-s, ikka reaalalaladel.

90% Nõo Keskkooli eriklasside õpilastest saab kõrgematesse õppeasutustesse sisse.

Ja nüüd ka paar sõna ülikooli matemaatikaosakonna esimese kursuse üliõpilastega, eilsete nõokatega.

Füüsikaõpetaja Valdo Väinaste õppefilmi demonstreerimas.

Kust saite teada Nõo eriklassidega koolist? Kas endine aineõpetaja aitas edasi suunata?

JAAN PENJAM, matemaatika I kursus:

Rahvas rääkis, ka sõbrad-tuttavad soovitasid, õpetaja küll mitte, aga kui ajalehes kuulutus ilmus, läksin proovima.

MARE KOMPUS: Juba 5. klassis soovitas matemaatikaõpetaja Nõo kooli õppima minna.

Kas ülikoolis on huvitavam? Kas nõolastel on kergem kui tavalise keskkooli lõpetanuil?

JAAN PENJAM: Nõos õpetati matemaatikat nagu kunsti, nii nagu mõnele maletajale male kunst on. Siin seda praegu veel ei oska öelda — õpi siit siiani pähe ja kirjuta kontrolltöösid.

RAIVO TIMMUS. Matemaatikas praegu väga raske ei ole, küll aga teistes ainetes. Siiani on neile liiga vähe tähelepanu pööratud. Inglise keel läheb raskeks.

Kes oli teie lemmikõpetaja?

JAAN PENJAM: Loomulikult meie klassijuhataja õpetaja Harri Keerutaja. Temas on ühendatud väga hea matemaatik ja ka haruldane pedagoog.

MARE KOMPUS: Harri Keerutaja peaks mitte keskkoolis, vaid ülikoolis õpetama.

Omalt poolt arvame, et häid õpetajaid on vaja nii siia kui sinna. Sest just heade õpetajate läbi sünnib meie arvates armastus eriala, elukutse ja end ümbritseva vastu. Selle armastuse sünd teeb õpetajast ÕPETAJA.

KATRIN KRUUS
RAGNE AEG

Õpilased arvutuskeskuses raaliga rinda pistmas.

dixi

Maik suus

Noh, nüüd olen ma aasta otsa õpetaja olnud. Kui hakata hinge tühjaks laduma, siis ülikoolist on väga kahju. Õpetamine on ju väga ilus töö, aga vahel, kui hingetõmbeks aega jääb, tunnen, et juhmistun tasapisi. Elan sisse õpilaste õpilaslikku mõttemaailma ja liiga harva saan mahti sellest välja rabelda. Nagu oleksid juba seitsme maa ja mere taga eksamite võidukas ärevus, pidude maskeraadifantastika, maletagumine kella kuueni hommikul ja muinasjutulised vaidlusööd maailmade liikumisest ja hingede rändamisest. Õpetajalik soliidsus on igavam kui surnukamber, ent häda sulle, kui selle hetkeks hülgad. (Kui õpilastega solidaarne olla, siis võib kooli kohe kinni panna.) On paratamatult legendiks muutunud meie musketärlik sõprus, jumalik solidaarsustunne, toakaaslastevaheline primitiivne, kuid loomulik kommunism.

Üks värvikas mäng on lõppenud. Algas teine, mille reeglid on veel segased. Alustasin seda romantikuna, sattusin kõige proosalisema naturalismi peale. Grammatika vahele armastasin jutustada vanu legende ja sädelevaid kummituslugusid. Jõmpsikatel silmad põlesid peas ja minu hinges hõljusid roosad pilved kuni järgmise vahetunnini, mil pidin klaarima, miks lõi üks ingellik lapsuke teisel nina veriseks, või lahendama veel ebaesteetilisemaid asju (pole viisakas avalikult nimetada). Ja lapsi oli klassis 40, aga paremalgi tahtmisel ei näe korraga rohkem kui 25. Kodus on vihikutevirnad maast laeni.

Ja kui lastega hakkama saab, tulevad paberid laste kohta ja lapsevanemad.

Minu esimene sügavam klassijuhatajaelamus oli, kui pidin kodu külastamisel välja kutsuma miilitsa, kuna ema oli talvisel ajal toast välja pekstud, joodik isa määratses sees laste juures ja lubas maha lüüa igaühe, kes ukse kallale tuleb. Ausõna, kõhe oli. Üks teine ema seevastu kinnitas mulle tões ja vaimus, et juba kolmandas koolis kiusavad halvad ja andetud õpetajad tema vaest poissi taga, et mina panen lapsele puhtast tigedusest kahtesid ja et poisi kasvatamine on ju kooli ülesanne, emal pole selle jaoks aegagi. Poiss (12 a.) oli tegelikult kodutu, vandus, valetas, varastas ja peksis väiksemaid. Teda nähti nii joomas kui suitsetamas. Mõlemad vanemad on intelligentsed, kõrgema haridusega, kuid ometi võib poisist asja saada alles siis, kui ta vanemate juurest ära võtta. Ilmselt on küll seegi juba hiljaks jäänud. Miks pole õpetajal õigust anda ihunuhtlust lapsevanemaile?!?

Ja nii tunnedki ühel hetkel, et nüristud, muutud tigedaks, jooksed peaga vastu tobeda enesekindluse müüri ja see müür ei kõigu mitte. Siis satud hüsteerikasse. Oh, miks ei õpetata ülikooli pedagoogilistes harudes miilitsakooli algkursusi, miks puudub seminar «Kuidas käituda lollidega; kirjutada aruandeid», miks on laiskus pärast tundide lõppu nii ränk, et isegi mõtelda ei viitsi enam?

Ja ometi on vahel imeliselt ilus olla õpetaja, tunda, et miski su sõnadest jõuab pärale, panna klassis mõnigi õpilane imestama maailma ilu üle ja unistama peidetud varandustest. Ainult — kust võtan ma ise aja nende leidmiseks?

TUULI KRUUS, 1973. a. lõpetaja, eelmisel aastal 5. kl. juhataja

Ilmar ANVELDI joonistus

Ellen TURU

Eesti keele kateeder on järsku nagu tühjaks jäänud. Pole enam inimest, kes nendes ruumides oli tõeline perenaine — vaikne, kindel, abivalmis, alati muretsev ja kõikide muresid jagav. Pole enam seda, kellele kateeder oli tõeline teine kodu, kes tuli siia hommikul esimesena ja lahkus õhtul viimasena, keda alati võis näha oma lõppematu töö kohale kummardumas. Pedagoogitööl polegi ju lõppu ja sellesse töösse võib tõepoolest panna kõik, mis inimesel panna on. Ellen Turu oli meie arvates just niisugune pedagoog ja me teame, et seda arvamust jagavad ka kõik need, keda ta õpetas.

On ülikoolis õppejõude, kelles pedagoogiline talent on ühendatud efektse esinemisega, on neid, kellele meeldib oma vaieldamatuist teeneist häid sõnu kuulda. On aga ka tulesid, mis ei praksu ega pillu sädemeid, vaid põlevad ühtlase kuuma leegiga, põlevad visalt ja viimseni. Üks niisugustest oli Ellen Turu, kelles oli ühendatud ammendamatu tööarmastus loomuliku tagasihoidlikkusega, mis tegi temast kolleegi, kellest vist keegi ega kunagi pole öelnud ühtegi halba sõna. On imetlusväärne, kui kangelaslikult trotsis ta kohutavat tõbe — ilma ühegi kaebeta kellelegi, kuni saabus paratamatus.

Pikkade tööaastate jooksul andis Ellen Turu hindamatult palju katedrile ja teaduskonnale. Ta oli pikemat aega Ajaloo-Keeleteaduskonna prodekaan, ametiühinguaktivist, täitis vastutusrikkaid parteilisi ülesandeid, koostas õpikuid, nii nagu ta alati oma tööd tegi: asjalikult, täpselt, vastutustundega, oma isiksust esile tõstmata.

Väga raske on kaotada head inimest, väga raske on kaasa tunda ema valule, teades, et olnut ei saa olematuks teha. Kuid siiski jääb meile temast midagi väga väärtuslikku — elavat ja aegumatut: tema töö, ja parim mälestus, mis nüüdsest peale jääb alatiseks täitma tema kohta kollektiivis.

Kolleegid eesti keele ja soome-ugri keelte kateedritest

Rahvakontroll

Tehtut ja eelseisvat

TRÜ rahvakontrolligrupp tegi 1973/74. õppeaasta kevadsemestril 47 kontrollreidi ja muus vormis kontrollimist. Sealjuures kontrolliti materiaalsete, rahaliste ja tööjõuressursside kasutamist kuuel korral, sotsialistliku omandi hoidmist kolmel korral, töö- ja elukondlikke tingimusi üheksal korral ning õppe- ja töödistsipliinist kinnipidamist 29 korral.

Kõik kontrollmaterjalid on läbi vaadatud. Administratsioonile esitati puuduste kõrvaldamiseks kuus ettepanekut. Kõik on administratsioon ka realiseerinud.

Eesti NSV Rahvakontrolli Komitee hariduse, teaduse, kõrgemate õppeasutuste, tervishoiu ja sotsiaalkindlustuse osakonna ülesandel on mõned TRÜ rahvakontrollgrupi liikmed teinud kontrollreide ka väljapoole ülikooli. Reidide (arvult neli) materjalid on saadetud ENSV Rahvakontrolli Komiteele.

TRÜ rahvakontrolligrupi 1974/75. õppeaasta sügissemestri tööplaanis on järgmised põhiülesanded:

1. Materiaalsete väärtuste hoidmise ja säästliku kasutamise pidev kontrollimine.
2. Ehitus- ja remonditööde pidev kontrollimine.
3. Sanitaar- ja hügieenieeskirjade täitmise pidev kontrollimine.
4. Vivaariumide toiduga varustatuse kontrollimine. Kontrollimisega alustati septembris, lõpule viiakse oktoobris.
5. Vähemalt kaheaastase pedagoogilise staažiga õppejõududest on osal kandidaadimiinimumi eksamid sooritamata. Sellise olukorra põhjusi selgitatakse (oktoobris).
6. Õppe- ja töödistsipliini pidev kontrollimine.
7. Esimese osakonna töö korraldatuse kontrollimine. Seda kontrolliti juba septembris. Oktoobris on ette nähtud järelkontroll.
8. Kahe teaduskonna rahvakontrollgrupi töö jälgimine ja seejärel nende gruppide esimeeste aruannete ärakuulamine TRÜ rahvakontrolligrupi koosolekul (novembris).
9. Teaduskondade jt. allasutuste rahvakontrollgruppide esimeeste instrueerimine tööülesannetest 1974/75. õppeaasta sügissemestril (toimus juba septembris).

Kõigi nende ürituste lülitamine TRÜ rahvakontrolligrupi tööplaani on tingitud praktilistest vajadustest.

Lisaks plaanis toodule täidetakse jooksva tööna kõrgemalseisvatelt organitelt saadavaid ülesandeid.

Ülaltoodud plaan realiseeritakse koostöös vastavate teaduskondade ja teiste allasutuste rahvakontrolligruppidega. Mõned kontrollreidid viiakse läbi koos ametiühingu jt. ühiskondlike organisatsioonide esindajatega. Kogemused näitavad, et sageli on nii otstarbekam.

H. KÄRTNER,
TRÜ rahvakontrolligrupi
esimehe asetäitja

Üliõpilaste tervise kaitseks

(Algus 2. lk.)

tundi umbes 20—30 minutit;

— tagada NSV Liidu tervishoiuministri ja NSV Liidu kõrgema ja keskerihariduse ministri käskkirja «Arstliku kontrolli organiseerimisest üliõpilaste füüsilise kasvatuse üle» parem täitmine.

2. Teha ettepanek kõrgemate koolide spordiklubidele, kehalise kasvatuse ja spordi kateedritele:

— kindlustada, et kõik üliõpilased käiksid kehalise kasvatuse tundides;

— arendada üliõpilassporti (tervisejooksu, hügieeni- ja töövõimlemist, matku).

3. Soovitada üliõpilaste kehalise ja psüühilise seisundi uuringuid.

4. Teha ettepanek kõrgemate koolide ametiühingute komiteedele parandada tervistavate tuusikute realiseerimist ja suunata nõrga füüsilise arenguga üliõpilasi tervistavatesse spordilaagritesse.

5. Teha ettepanek Eesti NSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumile planeerida TRÜ sanatoorium-profülaktooriumi laiendamine ja aparatuuriga sisustamine 1976. aastaks.

6. Teha ettepanekud Eesti NSV Tervishoiu Ministeeriumile:

— koondada üliõpilaste haigustõendite väljastamine neid teenindavatesse polikliinikutesse ja tervishoiupunktidesse;

— nõuda linna- ja rajoonipolikliinikutelt kõrgemaisse koolidesse sisseastujate kvalitatiivset läbivaatust ja vormi 286 täitmist.

7. Teha ettepanek Eesti NSV Kaubandusministeeriumile parandada üliõpilassööklate varustamist.

Fortran

Matemaatilise statistika ja programmeerimise kateeder teatab kõigile, kes registreerusid algoritmikeele FORTRAN kursusest osavõtuks, et esimene loeng toimub 10 oktoobril J. Liivi tn. 2-104 algusega kell 16.15.

Õppevahendiks on soovitav osta TRÜ trükiste müügipunktist «Programme kõigile VIII».

Arstiteaduskonna ÜTÜ

Arstiteaduskonna ÜTÜ-s on praegu kiire — valmistutakse üleliidu-liseks ürituseks. 10.—11. okt. 1974. a. toimub Tartus Balti liiduvabariikide ja Valgevene NSV üliõpilaste-meedikute XVI ühendatud konverents. 24. sept. k. a. oli teaduskonna ÜTÜ aruande- ja valimiskoosolek, kus tehti kokkuvõtteid ÜTÜ möödunud õppeaasta tööst. Võidi konstateerida mõndagi märkimisväärset ja rõõmustavat (auhinnatööde arvu tõus), kuid pöörati tähelepanu ka asjaolule, et rea aastate jooksul ei suudeta ikkagi täita teaduskonnanõukogu ja parteibüroo otsust, mille kohaselt teaduskonna iga õppejõud peab osalema ÜTÜ töös.

1974. a. saavutas võistlustööde arv teaduskonnas rekordilise taseme — 78. Üleülikoolilises konkursis võideti 56 I, 13 II ja 7 III auhinda, 2 võistlustööd märgiti ära. Vabariiklikule konkursile soovitati esitada 56 ja üleliidulisele konkursile 8 auhinnatööd. Rõõmustav on märkida, et Arstiteaduskonna üliõpilastest võitis üleliidulisel konkursil medali «За лучшую научную студенческую работу» V k. üliõpilane Hembo Pagi.

Erilist esiletõstmist väärib sünnitusabi ja günekoloogia kateeder, kus esitati 43 auhinnatööd (juhendas kadunud professor V. Meipalu). ÜTÜ töö tulemusi üksikute kateedrite ja erialade kaupa illustreerib järgmine tabel (esitatud auhinnatööd, trükitud teesid ja üleliidulisele konkursile esitatud tööd).

Esiletõstmist väärivad ka sellised väikesed kollektiivid, nagu farmakoloogia (prof. L. Allikmets), psühhiaatria (prof. J. Saarma), otorinolarüngoloogia (prof. E. Siirde), dermatoloogia (prof. H. Vahter) kateedrite juures tegutsevad ÜTÜ huvialaringid.

Kõige silmapaistvam ÜTÜ töö aktiviseerumine ja intensiivistumine toimus möödunud õppeaastal TRÜ hospitaalkirurgia kateedris (prof. A. Kliiman ja assistent E. Kõo), kus valmis 4 võistlustööd ja õppejõud võtsid aktiivselt osa üliõpilaste juhendamisest.

ÜTÜ töö näitajad 1974. a.

Kateeder, ÜTÜ ring	Võistlustööde arv	Konv. ettekannete arv	Üleliidulisele konk. suunatud
1. Sünnitusabi ja günekoloogia	42½	33	3
2. Teaduskonnakirurgia	7	14	2→1 medal
3. Neuroloogia	4	4	1
4. Farmakoloogia	1	4	—
5. Sisehaiguste propedeutika	2	3	½
6. Otorinolarüngoloogia	1	5	—
7. Dermatoveneroloogia	½	1	—
8. Stomatoloogia	5	8	—
9. Spordimeditsiin	—	9	—
10. Teaduskonnasisehaigused	3	4	½
11. Pediaatria	3	3	—
12. Hospitaalkirurgia ja topograafiline anatoomia	4	1	—
13. Psühhiaatria	1	—	—
14. Hospitaalsisehaigused	2	5	—
15. Hügieen	1	4	—
16. Farmaatsia	—	5	—
17. Füsioloogia	1	1	—
18. Oftalmoloogia	—	1	—
19. Anatoomia	—	1	—
20. Histoloogia	—	1	—
21. Mikrobioloogia	—	1	—
22. Üldkirurgia	—	—	—
23 Biokeemia	—	—	—
24. Patoloogiline anatoomia	—	—	—
25. Patoloogiline füsioloogia	—	—	—
	78	108	7

* ½ — töö valminud 2 kateedris.

Tunduvalt tuleb ÜTÜ tööd tõhustada biokeemia, patoloogilise anatoomia ja patoloogilise füsioloogia kateedrites, kus edukalt tegeldakse õppemetoodilise tööga ja on olemas kõik võimalused nooremate kursuste üliõpilaste kaasahaaramiseks aktiivsele teaduslikule tööle.

Rõhutati asjaolu, et ringides on senisest rohkem vaja tähelepanu pöörata mitte ainult teaduslike tööde valmimisele, vaid ka üliõpilaste ideelis-poliitilisele kasvatamisele ja nende ettevalmistamisele praktilisse ellu astumiseks.

Üliõpilased-ÜTÜ liikmed peavad meeles pidama, et teaduslik töö sisu seisneb objektiivse tõe otsimises, kuid tõde asub harva pealispinnal, temani on raske jõuda. Seepärast nõuab töö ÜTÜ huvialaringis üliõpilastelt suurt visadust, pikaajalist jõupingutust, kiindumust ja innukust.

Loov teaduslik töö nõuab veel mõttelendu, julgust probleemide püstitamisel ja nendele lahenduste otsimisel, nõuab seda, mida nimetatakse uue tundeks.

Soovin teile kõigile, kallid noored kolleegid, jõudu ja indu selles raskes, kuid vajalikus töös.

KALJU PÕDER,
Arstiteaduskonna ÜTÜ juhendav õppejõud

Teatriklubi?

Võib arvata et nii soliidses asutuses nagu ülikool peaks olema ka teatriklubi.
Eriti veel sellises linnas nagu Tartu.
Eriti veel praegu, mil sidemed üliõpilaskonna ja «Vanemuise» vahel piirduvad vaid üksikute teravate artiklitega ülikoolilehes.
Sellist klubi pole veel olemas.
Ta tuleks luua neil inimestel enestel, kes teda luua tahaksid.
Kui selliseid leidub, võiksid nad koguneda reedel, 11. oktoobril kell 19 ELKNÜ TRÜ komitee toas, peahoone 208.
Eriti oodatud on I ja V kursuse üliõpilased, selleks, et nooruslikku sädet ühendada kogemusliku skeptitsismiga.
Klubi ei peaks mitte konkureerima vaid koopereeruma loodava TRÜ näiteringiga, seda eelkõige kutselise teatri mõistmise ja hindamise seisukohalt.
Kuna klubi arvatavasti ei hakka korraldama ainult ühiskülastusi Tartus toimuvaile teatrietendustele, siis tema liikmeks võiksid astuda inimesed, kes on juba teatris käinud.

ELKNÜ TRÜ komitee kultuurisektor

ACTA DIURNA

Rektori käskkirjaga 19. septembrist 1974. a. määrati Aeroionisatsiooni ja Elektroaerosoolide Probleemlaboratooriumi teaduslikuks juhendajaks üldfüüsika kateedri dotsent KALJU KUDU. Moodustati järgmised sektorid: aeroioonide spektromeetria (juhendaja van.-õp. Jaan Salm), aerosoolide (juhendaja van.-õp. Ed. Tamm), gaaslahenduse (juhendaja dots. Kalju Kudu) ja elektromeetria sektor (juhendaja van.-õp. Olev Saks).

Sina ütled, sina pole peahoone otseedasi treppi pidi kuigi kõrgele saanud, kui sinine ving su silmamune kratsinud ja sa selgest õhust nii ilma oled jäänud, et trepi najale ümber vajunud, nagu katkine kamajahu kott.

A' mis sa tükid, kui tervis ei kannata! Sina arvad, et see nendel niisama tuleb, et nad söömavahe viisi täissülgamisurni kohal suitsu kiskuda kannatavad, endal kops must kui korstnajalg. See tuleb, et nad oma ihusid aegamisi on harjutanud. Harjuta sina ka ja see käib sul nääriks nagu käkitegu!

Toimetuselt: Käesolevaga teatame, et suitsetavad jah, ja ülikool teie hambaid ja kopsusid kohendama ei hakka.

Doonorid

Selleks, et TRÜ tasuta doonoritel vereproovide tegemine ja vereandmine kulgeksid ilma liigse ajakuluta, organiseerib Tartu Vabariikliku Kliinilise Haigla vereülekande osakond (L. Puusepa t. 6, teine korrus, sissekäik hoovi kaudu) TRÜ üliõpilastele, teenistujatele ja õppejõududele doonoripäevad 10. oktoobril ja 17. oktoobril 1974. a. kell 8.30—14.

Võtkem aktiivselt osa!

TRÜ PRS komitee

Looduskaitsering

Pühapäeval, 6. oktoobril 1974. a. läheme avamatkale Ahja jõe äärde Taevaskoja-Valgemetsa maile. Asjatundlik juhendamine, uute liikmete vastuvõtt ja väike lõkketuli. Kõik kaasatulijad on teretulnud, eriti oodatud on I kursus.

Tartust sõidame kell 10.30 Petseri rongiga Taevaskotta. Tagasi jõuame kell 21.30.

Et tühi kõht ei nuriseks, võta ka võileib kaasa! Juhatus

Matk Ahjale

Pühapäeval, 13. oktoobril 1974 toimub TRÜ kunstikabineti matk loodusesse mööda Ahja jõe ürgorgu. Väljasõit hommikul kell 10.30 Tartu raudteejaamast Petseri rongiga Taevaskotta. Tartus oleme tagasi kell 21.30.

Kaasa joonistus- ja maalimisvahendid. Väljasõidu ajal registreeritakse ka uusi liikmeid.

Kunstikabinet

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 4978. MB-08805.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ТГУ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома ТГУ

№ 29 4 ОКТЯБРЯ 1974 Г., ПЯТНИЦА XXVI ГОД ИЗДАНИЯ

Освобождение северной Эстонии

В результате успешных наступательных операций советских войск к сентябрю 1944 г. почти вся территория СССР была очищена от немецко-фашистских оккупантов и советские войска вышли к границе Восточной Пруссии и в Придунайскую низменность. В этих условиях фашистское командование стремилось любой ценой продлить оккупацию советской Прибалтики — важного плацдарма и источника сырья. Германское командование сосредоточило от Финского залива до Немана более 57 войсковых соединений общей численностью около 800 тыс. чел.

В целях окончательного разгрома Прибалтийской группировки противника и освобождения народов Эстонской, Латвийской и Литовской Советских Социалистических республик от фашистского ига Верховным Главнокомандованием было принято решение провести в сентябре 1944 г. новую наступательную операцию силами 3-х Прибалтийских фронтов и частью сил левого крыла Ленинградского фронта во взаимодействии с Краснознаменным Балтийским флотом.

Для выполнения этой задачи и была проведена Таллинская наступательная операция силами 2-й ударной и 8-й армий Ленинградского фронта совместно с Балтийским флотом.

При перегруппировке 2-й ударной армии (из-под Нарвы под Тарту) 25-я бригада речных кораблей под командованием капитана 2-го ранга Арнавкина к 20 сентября под огнем противника перевезла через Чудское озеро 135 тыс. воинов, 2188 орудий и минометов, свыше 9 тыс. машин, более 14 тыс. тонн боеприпасов.

Таллинская операция началась 17 сентября наступлением 2-й ударной армии с Тартуского участка. В первом эшелоне армии шли наиболее укомплектованные соединения — 30 гвардейский, 8 эстонский и 108 стрелковые корпуса.

Оборону противника прорывали двумя ударами по сходящимся направлениям: один из них в полосе 9 км наносили соединения 30-го гвардейского и 8-го эстонского стрелковых корпусов, которыми командовали генералы Н. П. Симоняк и Л. А. Пярн. Второй удар в полосе 6 км с плацдарма северо-восточнее Тарту осуществляли дивизии 108 стр. корпуса генерала Анисимова.

17 сентября в 7.30 войска армии после мощной артиллерийской и авиационной подготовки стремительно атаковали врага. В первый день наступления оборона противника была прорвана на фронте 30 км. Части продвинулись вглубь до 17 км.

18 сентября, с целью развить успех и не дать противнику возможность закрепиться на оборонительных рубежах, была сформирована и введена в бой активная подвижная группа под командованием полковника Ковалевского, которая встретилась с 8 армией, перешедшей в наступление в районе Раквере 21 сентября.

19 сентября в полосе наступления 108 стр. корпуса была создана другая подвижная танковая группа под командованием полковника Проценко. Эта группа освободила много населенных пунктов, в том числе г. Пярну, и вышла к морю, отрезав пути отхода фашистам из-под Таллина.

На правом фланге армии вдоль западного побережья Чудского озера особенно стремительно продвигался 8-й эстонский стр. корпус. Действуя в трудных условиях, он днем и ночью громил врага. Умело действовали в боях воины 921 стр. полка под командованием полковника О. Мулласа. Командиры батальонов этого полка капитан В. Рублев и майоры Б. Плоом и Э. Суме героически проявили себя в боях.

Передовой отряд корпуса под командованием полковника Н. Транкмана 19 сентября совершил смелый прорыв и овладел несколькими населенными пунктами, нанося противнику большой урон. В этих боях особенно решительно действовали танкисты подполковника Э. Куслапу и самоходчики подполковника Чеснокова.

Значительный вклад в успешные действия сухопутных войск внесли летчики 13 воздушной армии под командованием генерала Рыбальченко, которые буквально висели над полем боя, нанося мощные удары по врагу. Только в первый день боев было произведено 600 самолетовылетов.

После встречи войск 2-й ударной и 8-й армий в районе Раквере 8 армия, в состав которой был передан 8-й эстонский стр. корпус, продолжала преследовать врага на Таллинском направлении, а 2-я ударная — на пярнуском.

Утром 22 сентября передовые отряды под командованием полковника Ковалевского и генерала Ястребова вышли на подступы к столице Советской Эстонии. Во взаимодействии с Балтийским флотом они уничтожили прикрывающие город части противника и к 15 час. освободили г. Таллин — важную морскую базу на Балтике.

В освобождении столицы Эстонии участвовала также подвижная группа, сформированная из частей и подразделений 8-го эстонского стр. корпуса. Красный флаг над древней башней Тоомпеа водрузил лейтенант М. Т. Лумисте. Вслед за передовыми отрядами в город вступили силы 8 эстонского и 117 стр. корпусов и укрепили красный стяг над зданием Верховного Совета ЭССР.

В порту г. Таллина было освобождено 16 судов с военнопленными, женщинами и детьми, которых гитлеровцы пытались угнать в Германию.

Смело и дерзко действовали при освобождении г. Таллина отважные балтийские моряки, которые, невзирая на трудности, сумели высадить в Таллинском порту батальон морской пехоты.

По случаю освобождения столицы республики Председатель Президиума Верховного Совета ЭССР писатель Варес писал: «Если освобожден Таллин, это означает, что освобождена вся Эстония».

Войска 8 армии стремительно продолжали наступление по эстонской земле. 24 сентября они освободили от врага город и порт Хаапсалу. 26 сентября части 8 эстонского стр. корпуса достигли западного побережья — заняли Виртсу.

2 ударная армия, очистив от противника побережье залива от Пярну до границы с Латвией, к исходу 26 сентября соединилась с наступающими частями 67 армии. 27 сентября 2 ударную армию вывели в резерв ставки Верховного Главнокомандования.

Началась подготовка форсирования проливов и освобождения западно-эстонских островов.

В ходе наступательной операции Ленинградского фронта с 17 по 26 сентября 1944 г. противник потерял в боях на материковой части Эстонии около 20 тыс. чел. убитыми и ранеными; было взято в плен 17281 чел. Значительному количеству войск врага удалось отойти к Риге и на острова Моонзундского архипелага.

Говоря о боевых действиях наших войск в районе Таллина, следует вспомнить бои, связанные с освобождением г. Тарту 67 армией, которая понесла потери в 4 раза бо́льшие, чем войска, участвовавшие в Таллинской операции. Это объясняется тем, что немецко-фашистские войска после мощного наступления советских войск в Прибалтике и выхода Финляндии из состава воюющих стран гитлеровской коалиции начали отвод войск и не цеплялись за каждый населенный пункт, холм, реку, перекресток дороги. Танки под Таллином применялись ими в меньшем количестве и только на некоторых участках, самолеты почти совсем не применялись.

В боях за освобождение материковой территории ЭССР воины 2 ударной и 3 армий проявили массовый героизм и отвагу. Высокое звание Героя Советского Союза заслужили пулеметчики мл. лейтенант Графов и ст. сержант Румянцев, в одном из боев отбившие несколько ожесточенных контратак гитлеровцев. Мл. лейтенант Графов погиб, но врага не пропустил. Смело и инициативно действовал в траншейном бою ст. сержант Звонарев. После ранения своего командира он принял командование ротой. Бойцы его роты уничтожили свыше 50 гитлеровцев и захватили 4 орудия. Звонареву присвоено звание Героя Советского Союза, а затем и офицерское звание. Парторг роты 921 стр. полка 249 эстонской дивизии ст. сержант Варипу в ночном бою обезоружил и взял в плен 4-х эсэсовцев, в том числе и офицера. Ст. сержант Сепп и сержант Колга были дважды ранены, но не покинули поля боя. Оба награждены орденами Славы 3-й степени. В одном из боев смелый маневр совершил батальон 300 стр. полка 7 стр. дивизии под командованием капитана Велья. В результате была окружена рота противника, разгромлен штаб батальона, захвачено 30 пленных.

С наступлением частей Красной Армии гитлеровцы усилили произвол и террор над населением, совершили ряд тягчайших преступлений против эстонского народа: производили поголовные грабежи, разрушали промышленные предприятия, электростанции, школы, насильно эвакуировали население в западные районы республики, многих расстреливали. Зверства гитлеровцев дошли до того, что раненые солдаты-эстонцы немецких частей, находившиеся на излечении в Хаапсалуском госпитале, были эвакуированы в Рохукюла и расстреляны; там же было расстреляно еще свыше 200 человек раненых из других мест. Самым страшным для советских воинов было известие об ужасах, творившихся гитлеровцами в лагере смерти Клога, где было расстреляно и сожжено на кострах более 2 тыс. человек из многих районов нашей родины.

А всё-таки жаль, что кончилось лето...

Кончилось еще одно трудовое лето Эстонской студенческой строительной дружины. В Эстонию вернулись отряды, работавшие за ее пределами и представлявшие студенчество и комсомол нашей республики на комсомольских стройках страны.

Некоторым ребятам из Тартуского государственного университета выпала честь вместе с представителями других высших учебных заведений Эстонии работать на ударной комсомольской стройке в родном городе первого в мире летчика-космонавта Ю. А. Гагарина.

700 бойцов сводного отряда, объединившего в своих рядах представителей пятнадцати союзных республик, бок о бок трудились на объектах города: на строительстве мемориального комплекса, новой гостиницы, школы на 1320 мест, нового здания молокозавода. Наш отряд строил центральную улицу горда Гагарина. При въезде на объект внимание привлекал щит с надписью: «Здесь работает ССО «Эстония» — EÜE — 74».

Командиром нашего отряда, впервые представлявшего ЭССД на этой стройке, был назначен научный сотрудник кафедры аналитической химии Юри Аннист, комиссаром — студент IV курса юрфака ТГУ Владимир Илляшевич. Несмотря на то, что в отряде были представлены все вузы республики, основную массу бойцов составляли студенты ТГУ: медики, филологи, юристы, кибернетики, дефектологии, психологи.

24 парня и 16 девушек очень быстро сдружились между собой. В лагере сводного отряда все для нас было ново. С первых же дней у нас появилось много новых знакомых и друзей со всех концов Советского Союза. Первое время несколько необычным нам казалось обращение к дружинникам — «бойцы», необычна была атмосфера лагеря: ведь мы открывали для отрядов, которые в будущем будут здесь работать, ударную комсомольскую стройку.

7 июля состоялось открытие лагеря, на котором присутствовали высокие гости: первый секретарь ЦК ВЛКСМ Е. М. Тяжельников, мать летчика-космонавта Ю. А. Гагарина, члены штаба всесоюзного ССО, космонавт Копылов и др.

На следующий день мы приступили к работе на трех объектах: улице Гагарина, Бельской и Садовом переулке. Садовый переулок нам предстояло построить заново. Работы было много, и занятие нашлось как для парней, так и для девушек. В основном мы укладывали бордюрный камень. Работать приходилось то при палящем солнце, то при холодное ветре, но рабочее настроение не ослабевало ни на мгновение. Каждый вечер, возвращаясь о работы, мы видели то новое, что успевали сделать наши ребята за день.

На снимке: стройотряд «Эстония». В нижнем ряду справа налево: первый секретарь смоленского обкома КПСС, мать Ю. А. Гагарина, первый секретарь ЦК ВЛКСМ Е. М. Тяжельников, командир отряда Ю. Аннист. Второй слева — космонавт Копылов.

Местные жители города удивлялись: знакомые до мелочей родные улицы менялись на глазах. Особенно бросалось это в глаза в Садовом переулке. Ведь когда мы впервые пришли на объект, по переулку в прямом смысле нельзя было ни проехать, ни пройти, а в конце августа это была улица современного благоустроенного города. Мы уложили асфальт, предварительно проделав всю подготовительную работу, уложили бордюр, поставили новые заборы, столбы для уличного освещения, вырыли колодец.

Работали много, свободного времени почти не оставалось, но все до единого ребята выходили с большим трудовым подъемом на субботники. 3 августа у нас состоялся всесоюзный субботник в фонд строительства города Гагарина. Наш лагерь принимал гостей из ЦК ВЛКСМ, Звёздного городка, райкома, обкома партии и комсомола. Вместе с нашим отрядом на субботник вышли члены ЦК ВЛКСМ.

Несмотря на недостаток свободного времени, мы ухитрялись выкраивать время для проведения экскурсий: ездили всем отрядом в старинный город Смоленск, на легендарное Бородинское поле. Лучшие бойцы нашего отряда, в том числе и студенты ТГУ И. Лошак, М. Рейнсонс, С. Мелешенко посетили Звездный городок.

Весь объединенный отряд жил единой семьей: чуть ли не каждый вечер организовывались общие мероприятия — будь то дни республик или просто танцы. Были у нас свои праздники: посвящение в стройотрядовцы, дни ЭССР, концерты, викторины и аттракционы. Никогда не смолкали в нашем отряде шутки и смех; вероятно поэтому оставались незамеченными и усталость после трудового дня, и плохое настроение, если случались неполадки в работе.

Незаметно пролетел рабочий период, настала пора подводить итоги. Командир сводного ССО им. Ю. А. Гагарина Ю. Ребрик и председатель горисполкома города Гагарина остались довольны нашей работой. Мы провели трудное, но славное лето. А когда настало время расставаться, мы все поняли, что отряд стал одной большой семьей. Действительно, лучше всего люди испытываются в трудностях. Трудно не оценить такого поступка, когда после напряженного и насыщенного дня, валясь с ног от усталости, ребята спешили не домой, а оставались на объекте, чтобы помочь товарищам закончить неотложное дело. ЦК ВЛКСМ высоко оценил работу нашего отряда и сейчас, в сентябре, многие из нашего отряда получили возможность совершить туристскую поездку в Болгарию, многие были награждены медалями Звездного городка, значками ударника ССО, ценными подарками, почетными грамотами ЦК ВЛКСМ и ЦК ЛКСМЭ.

Юрий Асари,
боец ССО им. Гагарина.
Владимир Илляшевич,
комиссар ССО им. Гагарина.

Наш гость — Евгений Нестеренко

«Я люблю хорошо построенный концерт» — эта фраза оказалась одной из первых в нашей беседе. Собеседником автора этих строк был солист Большого театра, заслуженный артист РСФСР, лауреат международных конкурсов Евгений Нестеренко. Эта фраза была брошена не случайно: прежде, чем стать певцом, Евгений Нестеренко окончил инженерно-строительный институт и год проработал градостроителем. Действительно, стилистическая цельность и уравновешенность двух отделений концерта и произведений, исполненных «на бис», говорили об «инженерном» подходе к составлению концертной программы.

В первом отделении, лирическом по характеру исполненных вещей, звучали романсы Глинки и Чайковского, во втором — арии Мефистофеля из оперы Ш. Гуно «Фауст» и оперы А. Бойто «Мефистофель», а также «Песня Мефистофеля в погребке Ауэрбаха» М. Мусоргского. Мы поинтересовались, чем объясняется «демонический» характер второго отделения. Артист рассказал, что он решил после полувекового перерыва возобновить на русской сцене «Мефистофеля» Бойто. После Шаляпина никто из отечественных басов не брался за исполнение этой трудной партии. Успешно исполнив роль Мефистофеля в постановке итальянского дирижера Ламберто Гарделли в Летнем театре в Будапеште, Евгений Нестеренко включил арии Бойто в сольный концерт, соединив их с Мефистофелями других композиторов, чтобы подчеркнуть и оттенить их сходство и различия.

Кстати, как выяснилось, концерт в Тарту — первый сольный концерт певца в этом сезоне и второе его выступление в нашем городе. В прошлый раз Евгений Нестеренко пел в Тарту год назад, тоже в сентябре. Но первый приезд разочаровал его. Зал был наполовину пуст. «Теперь я понимаю, — сказал артист — что в каждом городе надо установить контакт, дать поближе узнать себя. Сегодня установилось взаимопонимание, я почувствовал, что мое выступление здесь нужно. Концерт был праздником и большой радостью для меня».

Он был праздником и для слушателей. Изумительно сильный, свободно льющийся голос певца с «металлом» в нижнем регистре, мягкий и бархатный в mezzo-voce, легко вздымающийся на верхних нотах, привел в восторг требовательную тартускую аудиторию. Овации упрямо не смолкали и артисту пришлось бисировать. Программа «бис» состояла из произведений Мусоргского и Даргомыжского на слова Беранже.

Евгений Нестеренко объяснил, что вокальные произведения он делит на «чисто музыкальные» и «актерские». Вторые дают публике возможность отдохнуть, переключить внимание. Певец любит игровые произведения, где выявляются острые, яркие характеры. Исполняя песни Беранже, он покорил зрителей своим незаурядным актерским талантом и способностью к перевоплощению.

Что касается любимых композиторов, то ими Евгений Нестеренко назвал Глинку и Мусоргского. В свой следующий приезд в Тарту он обещал привезти концерт из произведений Мусоргского.

«Тарту — интересный, своеобразный город и не может не привлекать. Зал ТГУ — один из лучших в акустическом отношении. Выступление здесь, в старинном университете, в центре культуры, почетно и ответственно», — отметил певец.

На вопрос о том, кто для него идеал певца, Евгений Нестеренко ответил: «Ближе всего к идеалу певца Шаляпин. Это человек, который обладал самым полным набором качеств артиста. По степени одаренности идеалу соответствует и Марио Дель Монако».

Сейчас и сам Евгений Нестеренко занял место в плеяде выдающихся певцов современности. Об этом говорят его успешные выступления в Милане и приглашение от дирекции Ла Скала выступить в итальянском классическом репертуаре с труппой итальянских певцов. Впервые в истории оперного искусства советский певец удостоился такой чести. До Е. Нестеренко на такие гастроли приглашался только Шаляпин. Певца ждут гастрольные поездки с труппой Большого театра в США, турне по странам Европы, многочисленные концерты в нашей стране. Артистическую деятельность он соединяет с преподаванием в институте им. Гнесиных. Надеемся еще не раз услышать Евгения Нестеренко в Тарту, где у него осталось столько друзей.

Е. СЕРМАН

Профессор И. С. Кон в Тарту

13-го сентября в Тарту выступал хорошо известный философам, социологам, психологам, а также широкий общественности ленинградский профессор Игорь Семенович Кон.

В социологической лаборатории перед студентами, психологами и всеми интересующимися он выступил с лекцией о психологии молодежи. После полуторачасового монолога профессора мне удалось с ним побеседовать.

Что привело Вас в наш город и в наш университет?

Был приглашен принять участие в симпозиуме по проблемам отношений и воспитания. На самом деле это происходило в Эльве, но могу сказать, что город Эльва так же красив, как и Тарту. На этом симпозиуме, в основном, были психологи и педагоги. Одна из подтем моего доклада была посвящена дружбе молодежи, объекту нашего социально-психологического комплексного исследования.

Как Вы оцениваете работу лаборатории социологии Тартуского государственного университета? В каких областях еще стоило бы продолжать и углублять исследования?

Я считаю социологическую лабораторию Тартуского государственного университета одной из лучших в Советском Союзе. Она работает на высоком профессиональном уровне. К сожалению, многое не было опубликовано, поэтому трудно дать оценку всей ее деятельности. Мне было очень интересно узнать, что товарищи начали заниматься проблемами семьи и отношений. Мне это, естественно, импонирует. Только удивляет, как они справляются с такой массой работы, ведь количество работающих в лаборатории не так уж велико. И, если темы будут слишком расширены, то можно будет столкнуться с известными трудностями. Лаборатории вообще стоит придерживаться уже выработанной традиционной тематики и расширять ее с большой осторожностью.

О Вашей работоспособности рассказываются легенды. На чем Вы сейчас сосредоточили свое исследовательское внимание?

Сейчас пишу книгу по истории буржуазной социологии. Параллельно занимаюсь также психологией молодежи. В прошлом году читал об этом спецкурс на психологическом факультете Ленинградского университета. Из этих лекций, по всей вероятности, выйдет книга. Отдельные отрывки стараюсь опубликовать в специальной литературе. Наряду со всем этим исследую также исторические аспекты проблемы отношений.

Р. ВЕЙДЕМАНН

Venia legendi

10 октября в 16.15—18.00 в учебном корпусе на ул. Тийги (ауд. 235) состоится лекция и. о. доцента кафедры русского языка Н. Я. Стороженко. Тема лекции: «Слово и его значение».

Раз картошка, два картошка

По уже сложившейся традиции, каждый год студенты второго курса нашего университета проводят первый месяц учебного года на полевых работах в колхозах и совхозах республики. В этом году группа студентов русского отделения математического факультета, совместно с группой теоретиков эстонского отделения, работала в совхозе Пука Валгаского района.

Работали мы на картофельных полях — «там где комбайн не пройдет и не найдет дороги птица...» Кроме того, были некоторые работы на погрузке зерна, сортировке картофеля, один день провели на уборке яблок.

За этот месяц мы убрали больше двадцати гектаров картофельных полей. Пожалуй, каждый знает, что это работа не из легких. Хуже всего то, что работать надо не разгибая спины, только бы успеть за трактором. Некоторые все-таки отставали, если картошки было много. Их в шутку называли «волынщиками». Пока они грудью (или противоположной стороной) задерживали трактор, т. е. волынили, другие успевали отдохнуть.

Жили мы в просторном доме, несколько напоминавшем вросшую в землю ферму первых американских поселенцев, стоявшем на берегу живописного болота. Призыкли, обжились, сумели внести в свою жизнь много юмора, смеха, шуток и песен. Приходили домой смертельно усталыми, но как только в нашем зале начинала звучать музыка, все, забыв усталость, шли туда, чтобы потанцевать, поиграть в бильярд, поговорить, просто послушать гитару. По дороге домой с ужина устраивали конкурс: кто кого перепоет. Соревновались девушки с парнями. Парни делали упор на военные песни и песни рыцарей легкой наживы. И, конечно же, они пели громче. Вспоминали все игры, которые знали. Порой играли до глубокой ночи, перемежая игры с танцами. Парни, носившие длинные волосы, отсчитывали дни до стрижки. 20 дней до «военки», 10 дней до «военки»...

В совхозе мы узнали друг друга гораздо лучше, чем за год совместной учебы. Ведь отношение к работе очень хорошо проявляет характер человека. Один работает каждый день с равномерной отдачей, другой увлекается, работает

На снимке: Ксения Лисенко и Екатерина Басараб

взахлеб, а на другой день — с холодком, третий рад бы увильнуть от работы, но работает хорошо, потому что в коллективе очень опасно прослыть дезертиром. За этот месяц окрепла дружба в нашей группе. Каждый перерыв пели все вместе, сочиняли четверостишия обо всем волновавшем нас: о картошке, тракторах, о самих себе.

Помогали друг другу в работе. По вечерам шуточные конкурсы: кто быстрее съест морковь, кто быстрее прыгает на скакалке. Больше всего курьезов происходило в финской бане. Вода начинала угрожающе бурлить в баке именно в то время, когда мылись девчонки, а приводить ее в нормальное состояние могли только парни...

В одно из воскресений совершили экскурсию в Аакре и Сангасте. Одним из главных объектов соревнования было количество собранных ящиков картошки. Две девушки — Ксения Лисенко и Надя Терен — одновременно пересекли заветную черту — 200 ящиков. Они получили премию — бесплатное питание на оставшееся время.

Вот и настал последний день... Все очень хотели домой, но все-таки расставаться с лесом, полями, озером и нашей веселой «совхозной» жизнью было очень грустно — тем более, что к работе привыкли, и она перестала казаться тяжелой.

Прощальный вечер устроили в совхозной финской бане, на берегу озера. Купались, жарили над углями камина шашлыки и опять пели. Уезжали из бани по десять человек в одном «газике».

Этот месяц оставил в каждом добрую и светлую память. Теперь в разговорах наших ребят звучит: «Колхоз, в колхозе, о колхозе, колхозный...»

Удивляет нас только одно: и как это Галуа, Лобачевский, Софья Ковалевская совершили свои великие открытия, ни разу не побывав на картошке? Но поиски продолжаются: может быть, в архивах сохранились данные о том, что хоть Архимед копал картошку... Товарищи историки, ждем с нетерпением положительного ответа на этот вопрос.

АННА ПОЙСИК,
прикладная математика,
II курс.

Вести из студклуба

Начался новый учебный год. В этом семестре студклуб уделит, как всегда, большое внимание музыке.

Стереовечера, столь популярные у студентов, останутся по-прежнему регулярными. Правда, иногда будут устраиваться и бесплатные прослушивания концертных программ, записанных на пластинках. Большее внимание будет уделено и классической музыке. **9-го октября** состоится первое прослушивание классических произведений.

✲ **При студклубе организуется свой оркестр.** Каждый, кто умеет играть на каком-либо инструменте, может стать его членом.

✲ Кроме работающих при клубе **курсов бальных танцев**, в декабре месяце будет организован также и **соответствующий кружок**, который сможет принять еще многих желающих.

✲ Начинает свою деятельность **кружок театрального искусства.** Члены его собираются каждый **вторник в 21.00.**

✲ Занятия в **«школе эстетики»** возобновятся в октябре, а в ноябре начнутся первые лекции в **«школе эстетики».**

✲ Ежемесячно будут проводиться совместные **вечера с клубом международных отношений.** Октябрьская встреча будет посвящена теме ухода Никсона с поста президента США.

В ноябре в Эстонии проходит **декада армянского искусства,** во время которой в студклубе будут организованы специальные выставки, встречи. В гостях у студклуба будет ансамбль «Орнамент».

В. ЛЕТОШНЕВ.

Фестивальные впечатления

Как вы думаете, чего «днем с огнем не сыщешь»? Или сформулируем по-другому, за чем нужно идти «туда, не знаю, куда»? Наверное, ответить-то затруднительно?... А вот участники студенческого певческого праздника самым актуальным и труднодоступным предметом в Тарту с 3-го по 8-е июля единодушно признали... утюг. В нашу комнату в среднем раз по 15—20 за день залетал кто-нибудь и бодрым или уже жалким, лишенным надежды голосом осведомлялся, не завалялось ли у нас где-нибудь этой вещички: «Ну знаете, такая — идет и распрямляет.» Или другая вариация на эту же банальную тему: «Ega teil triikrauda ei ole?». Правда, неплохой эстонский язык для литовца, который всего лишь два дня, как приехал в Тарту? Но когда необходимо, языковой барьер — не препятствие.

Если придерживаться хронологического порядка, то рассказ о том, как наша группа работала гидами на певческом празднике, надо начинать со встречи.

Из-за каких-то случайностей почти все коллективы или приехали раньше назначенного срока, или опоздали. Например, Таня Лементарь уже и не надеялась на то, что закрепленный за ней коллектив приедет: хоровая капелла «Днепро» из Киевского университета опоздала почти на сутки. Студенты, которые работали с литовскими коллективами, еще на половине дороги к вокзалу услышали «Gaudeamus» — первое приветствие гостей нашему городу. Оказывается, спецпоезд прибыл на полчаса раньше, и четко организованная встреча немного расстроились. И вот запыхавшиеся гиды с букетами цветов мечутся по вокзалу в поисках «своих». Видишь — идут. Подбегаешь: «Вы из Вильнюса?» — «Да». Представляешься. Сажаешь в автобус. Едешь. Выгружаешься. С комендантом до хрипоты ругаешься. Размещаешь. Вечером глядишь — поют. Странно, думаешь, что это они поют, а не играют. По идее — духовой оркестр. Как бы узнать! Начинаешь издалека: «А где же ваши инструменты?» Те удивляются, искренне так удивляются: «А зачем? Мы же — хор.» Тут-то и всплывает весь ужас положения. А где же духовой оркестр? На вокзале?.. Но в конце-концов все определяется, ансамбли и гиды методом исключения находят друг друга. Городской транспорт, эвакуированный по такому случаю на вокзал, развозит всех по общежитиям. В веселой неразберихе все, кажется, уже стали друзьями. И вечером возле общежитий — импровизированный праздник — благо музыки, сколько угодно. Только литовская делегация привезла с собой несколько оркестров.

Каждого, кто смотрел репортажи о празднике по телевизору, или читал о нем в газетах, вероятно, интересовал вопрос, каким образом удалось так четко организовать праздник. Ведь только число непосредственных участников доходило до 5 тыс. Одних гидов — полсотни. И этот очень четко налаженный механизм работал все 6 дней без единой неполадки. Это было возможно только благодаря строжайшей дисциплине, которой все придерживались. Казалось, руководители уверовали в единого бога — распорядок дня. И плохо приходилось тому, кто решался пойти против этого незыблемого авторитета. Ему грозило лишение права участия в празднике или по меньшей мере — в репетиции.

Вот как проходили три предпраздничных дня. Завтрак, несколько свободных часов, которые, как правило, посвящались прогулке по городу, репетиция, обед, снова репетиция, ужин, репетиция, на этот раз импровизированная, отбой. Встретиться со своими однокурсниками, наверное, было труднее, чем если бы мы жили на разных полюсах земли. Единственная возможность — на сводных репетициях на певческом поле, где собирались все 5 тысяч.

В наши непосредственные функции входила задача показать гостям город, познакомить с его историей. И вот при первой же встрече — обмен последними новостями. У Галки Курочкиной музыканты из Латышской сельскохозяйственной академии вежливо выслушали все ее объяснения о достопримечательностях Тарту и так же вежливо (кстати это одна из характернейших черт студентов из Латвии) осведомились, где здесь зоологический музей. Посещение его чуть было не сорвало репетицию. Несколько удивленный, чтобы не сказать — задетый, гид не мог их оттуда вытащить. Духовой оркестр из Вильнюса в полном составе около двух часов созерцал кактусы в ботаническом саду. А девушки-латышки нашли склоны Томберга «неподражаемыми» и предложили репетиции их хора проводить прямо там. Капелла «Днепро» (кстати, в унисон с Андреем Мироновым) назвала Тарту «маленьким Парижем».

Самым широким спросом пользовались эстонские народные сувениры, праздничные косынки, эмблемы, значки. Увлечение значками доходило почти до невероятных размеров: каждая группа на прогулке представляла собой ходячую коллекцию.

Вечером после репетиции каждая группа обыкновенно отправлялась куда-нибудь с концертом. Всем надолго запомнился концерт в актовом зале университета, проведенный силами гостей. Четыре раза на бис вызывали киевских студентов, которые выступали с народными песнями. Прекрасно приняли и мужской хор из МИФИ. Их маленькая музыкальная шутка «Сессия» особенно понравилась слушателям. Концерт доставил массу удовольствия истинным ценителям музыки.

Но вот, наконец, наступило 6 июля, и звуки фанфар разбудили город, возвестив, что праздник начался. Торжественное шествие. Маршруты автобусов изменены: они отвозят гостей и участников праздника к Певческой эстраде. Там после зажжения факела начинается первый большой концерт.

Скамейка гидов «болеет». Хоть и «предрассудки-прочь», но талисман, говорят, — самое верное средство добиться успеха. И Назима Невмянова гордо восседает в потертой зеленой студенческой шапочке. По преданию, она принадлежала основателю мужского хора Рижского политехнического института. И пока она на голове их гида, ребята нисколько не беспокоятся о предстоящем выступлении.

Об атмосфере Тарту в эти дни очень хорошо сказали студенты из Петрозаводска: «Это просто удивительно. Создается впечатление, что все без исключения население города участвует в празднике». После концерта — гуляние. Как гласит народная молва, там случались очень интересные вещи, а именно: наконец-то состоялась встреча студентов М. с преподавателем N. Как говорится, чему быть, того не миновать, и вообще — преподавателей бояться — на праздники не ходить.

Второй большой концерт состоялся на следующий день утром. А вечером гостей приветствовали тартуские предприятия, клубы, совхозы тартуского района. Особенно запомнились встречи на воздухе. Все отдали должное прекрасному пиву, а киевским студентам все-таки пришлось признать, что эстонское молоко ни в чем не уступает лучшему украинскому.

Ночью почти все ансамбли уезжали. Остается только пожалеть, что это чудное время так быстро кончилось, и следующий певческий праздник состоится только через три года. Но мы точно знаем, что наш пример заразителен, и многие студенты, (как например, ребята из Новосибирского электротехнического института) решили у себя на родине устроить подобные фестивали.

АЛЛА ЧЕРНЯК,
русская филология, III курс.

РЕДКОЛЛЕГИЯ.
ответственный редактор
А. Ю. ТРУММАЛ

Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А.
тел.: 341-21, доб. 410.
Цена 1 к.
Номер заказа 4978. МВ 08806.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

TRÜ TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 30 | Reedel, 11. oktoobril 1974. a. | XXVI aastakäik

KOOSTÖÖLEPING

R. URBELI foto.

Vabariiklikku ajakirjandust, raadiot ja televisiooni on juba läbinud teade Tartu Riikliku Ülikooli ja H. Kullmani nimelise Kutsekeskkooli vahelise koostöölepingu allakirjutamisest.

Fotol näeme koostöölepingule alla kirjutamas H. Kullmani nim. Kutsekeskkooli parteikomitee sekretäri Leo Sildalat ja EKP TRÜ komitee sekretäri Jaan Reimandit (pildil paremal). Lepingu mõlemal eksemplaril on ka rektor Arnold Koobi, kutsekeskkooli direktori Adam Kivikingu ning mõlema õppeasutuse komsomolisekretäride Leili Undritsa ja Tiit Kolditsi (pildil seisab) allkirjad.

Lepingu ettevalmistamisel oli aktiivsemaks pooleks ELKNÜ TRÜ komitee, keda inspireerisid ÜLKNÜ ja ELKNÜ kongresside otsused kõrgemate koolide ning kutsekeskkoolide sidemete tihendamisest. Asjalik koostöö ja tegevusplaanide koordineerimine eelnimetatud koolide vahel aitab kaasa mõlema astme spetsialistide ettevalmistamisele ideelis-poliitiliselt, loob võimalusi arendada üliõpilaste ühiskondlik-poliitilist praktikat.

ELKNÜ TRÜ komitee kohustuseks on teha koostööd kutsekeskkooli komsomoliga **õppe- ja kasvatustöö parandamiseks ning poliitürituste tõhustamiseks.** TRÜ kommunistlike noorte hulgas on palju häid lektoreid, ÜTÜ-lasi, kellelt oodatakse sisukaid loenguid juhtimisteooriast, suhtlemisest, psühhohügieenist, nii sise- kui ka välispoliitikast, rahvusvahelisest noorsooliikumisest, komsomoli ajaloost jne. TRÜ tudengid on kaastegevad mitmetel ühistel ettevõtmistel, nagu taidluskontsertidel, kohtumistel sportlastega ja H. Kullmani elu ja tegevuse uurimisel.

H. Kullmani nim. Kutsekeskkool võimaldab TRÜ üliõpilastele metoodiliste praktikumide läbiviimist, tutvustab humanitaarkallakuga tudengitele polütehnilise hariduse omandamist ja kutsekeskkoolis tehtavat sõjalis-patriootilist kasvatustööd. Kullmanlased tulevad appi TRÜ ehitusobjektidele, lähemal ajal ootab nende kaasabi uus valmiv kohvik. Kutsekeskkooli spordibaasidesse on avatud sissepääs tudengeile.

Uus koostööleping pole taandatav formaalselt ühiste ettevõtmiste plaaniks. 30. septembril sõlmitud leping on esimene samm sirguva intelligentsi ja haritud tööliste komsomolitegevuse integreerimisel.

MART UMMELAS

Majandusasjad

Vastse õppeaasta tööd-toimetused on täies hoos. Millised probleemid seisavad ülikooli majandusmeeste ees?

Vestlusest TRÜ haldusprorektori **Ü. Saagiga** selgus mõndagi huvipakkuvat. Meie majandusmeestel pole muretuid päevi. Tõi ju käesolev sügis jälle kaasa üliõpilaste arvu märkimisväärse suurenemise, ilma et suurkooli materiaalne baas oleks seejuures vastavalt täiustunud. Märkimata ei saa jätta õppehoonete, inventari jms. olulist amortiseerumist.

Mitmeid raskusi toob endaga kaasa kütteperioodi algus. Pahatihti ilmneb töötajate seas vastutustundetust ning töödistsipliini rikkumist, mille läbi saavad halvemal juhul paljud kannatada. Nii näiteks võib suuri pahandusi tekitada pummeldav katlakütja, kes oma ametikohustused unarusse jätab. Pole ju kellelegi meeltmööda külmas majas lõdiseda.

Vahel on kuulda kurtmist summade nappuse üle. Puudujääkide põhjusi tuleb otsida oskamatusest vahendeid planeerida ning rahade liialt kergekäelisest kulutamisest. Kontrolli raskendab tõik, et raamatupidamises sooritatakse vastavad arvutused alles tagantjärele.

Ei saa salata, et ülikooli ehitusjaoskonnal tootmisbaas praktiliselt puudub. Eriti annab end tunda autode nappus. Sellest hoolimata on ehitus- ja remonditööd seni kulgenud plaanipärselt. Hoogsalt edeneb füüsikakorpuse ehitus Tähe tänavas. Ulatuslik remont on käimas ülikooli peahoones — parandatakse hoone vundamenti. Ei maksa pahane olla, kui sellest tingitud müra vahel loenguid häirima kipub. Pole ju kivivundamendi kallal päris käratult võimalik töötada, remont aga nõuab tegemist.

Muresid on ka ühiselamutega. Meie ühiskodud on üle majutatud, momendil on «ülearu» ca 130 üliõpilast.

Õppeaasta on kestnud juba üle kuu, mitmetes ühiselamutes on aga alles käimas remont. Selle põhjuseks on see, et napid suvekuud kulusid õppehoonete remondiks. Ulatuslikke töid auditooriumides ei saa ometi õppeaasta keskel ette võtta, vastasel korral lihtsalt poleks kusagil loenguid pidada.

Olukord ühiselamuis oleks märksa parem, kui üliõpilased nende käsutusse antud inventariga hoolikamalt ümber käiksid, kui nad oleksid ühiskodule tõelised peremehed.

Pole kahtlust, et püüdlikkuse ja tõsise tööga kõrvaldatakse kõik senised puudused.

REIN LIND

Esteetika ja eetika kool

alustab taas ma tööd. Võrreldes eelmise aastaga on sel aastal loengud korraldatud mõnevõrra teisiti. Loengute abonemente me enam ei kasuta: osavõtt kõigist loenguist on nagu varemgi vaba kõigile huvilistele. Oktoobris toimuvad loengud Vanemuise t. 46 suures auditooriumis, novembrist alates kolime peahoonesse.

Novembris avame kooli eetikaosakonna. Loengud hakkavad toimuma üle nädala vaheldumisi esteetika loengutega.

Sel aastal on kavas loengud vajadust neid tundma õppida. Selleks püütakse kõigepealt juba loengutes algallikaid analüüsida. Kuid sellise vormi valikuga riskitakse vähendada üliõpilaste huvi algallikate vastu. Kompromisslahendus saavutatakse vahest siis, kui õppejõud oma loengutes ainult **püstitavad probleeme algallikatest lähtudes,** nende lahendus ja arutelu jätkuks aga seminarides. Osaliselt seda juba tehaksegi.

Koosolek võttis vastu üksikasjaliku otsuse nimetatud päevakorrapunkti kohta, ühtlasi kiideti heaks otsuse lisana ära toodud TRÜ ühiskonnateaduste kateedrite plaan NLKP KK 5. juuni 1974. a. otsuse täitmiseks.

Nõukogus kuulati ära ka kokkuvõtted EÜE (ettekanne T. Kolditsilt) ja TRÜ suvemaleva (ettekanne M. Salundilt) tegevusest.

Et aga nii ühest kui teisest on juba meie ajalehe veergudel kokkuvõtlikku juttu tehtud, siis lubatagu piirduda siin vaid notiitsiga.

R. VEIDEMANN

TRÜ nõukogu ja EKP TRÜ komitee

ühisel koosolekul 2. oktoobril 1974. a. hääletati kõigepealt **filoloogiadoktor Eduard LAUGASTELE** ja **meditsiinidoktor Kalju PÕLDVERELE professori teadusliku kutse taotlemiseks.** Seejärel toimus hääletus kateedrite juhatajate ja professorite kohtade täitmiseks konkursi korras. Koosolek hääletas järgmiste kandidaatide poolt: **Hillar PALAMETS** NSV Liidu ajaloo kateedri juhataja dotsendi kohale, **Karl-Samuel REBANE** eksperimentaalfüüsika kateedri juhataja professori kohale, **Lembit KIVISTIK** matemaatilise statistika ja programmeerimise kateedri juhataja dotsendi kohale, **Ülo HUSSAR** anatoomia ja histoloogia kateedri professori kohale, **Elmar VASAR** füsioloogia kateedri professori kohale, **Akivo LENZNER** mikrobioloogia kateedri juhataja professori kohale, **Kaljo VALGMA** sisehaiguste propedeutika kateedri professori kohale, **Kaljo PÕDER** teaduskonnakirurgia kateedri professori kohale, **Enno SEPP** hospitaalkirurgia, operatiivkirurgia ja topograafilise anatoomia kateedri professori kohale.

Päevakorra neljanda punktina olid arutlusel **ühiskonnateaduste kateedrite ülesanded NLKP Keskkomitee otsuse «Ühiskonnateaduste õpetamise ideelis-teoreetilise taseme tõstmisest N. E. Baumani nim. Moskva Kõrgemas Tehnikakoolis ja N. G. Tšernõševski nim. Saraatovi Riiklikus Ülikoolis» valgusel.** Ettekande tegi ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu esimees prof. J. REBANE. Kõigepealt tutvustas ta koosolekust osavõtjaile vastavat otsust ning andis sellele hinnangu, lähtudes ühiskonnateaduste õpetamise tasemest meie ülikoolis. Selgub, et põhilised plussid ja miinused, mis leiti olevat Baumani nim. Tehnikakoolis ning Saraatovi Riiklikus Ülikoolis, on põhimõtteliselt kehtivad ka meie ülikooli kohta. Positiivsele poolele kantakse suurenenud huvi ühiskonnateaduste vastu, kaadri teadusliku kvalifikatsiooni tõus, vajalike teaduslike publikatsioonide olemasolu, ühiskonnateaduste õppejõudude osavõtt õppevälisest kasvatustööst; negatiivset poolust esindavad aga järgmised momendid: loengud ei toimu vajalikul ideelisel tasemel (pole piisavalt kriitikat kodanlike teooriate kohta), enamikus seminaridest puudub ikka veel loov arutelu, nõrgavõitu on tähelepanu kommunistliku moraali kasvatamisele, teaduslikes uurimustes puudub kompleksus, paljudel filosoofia ja poliitilise ökonoomia õppejõududel ei ole nõutavat baasharidust. Edasi peatus ettekandja lähemalt sellel, mida on kateedrid juba jõudnud ära teha nimetatud otsuse täitmisel ja mis on veel plaanis. Esitatagu siin vaid mõned mõtted.

- Õppejõudude kindlustamiseks baasharidusega peaks meie ülikool ise suunama andekamaid ja teotahtelisemaid noori kõrgematesse õppeasutustesse väljapoole vabariiki, kus just **ühiskonnateadlasi** ette valmistatakse.
- Ühiskonnateaduste õppeprotsessi reorganiseerimine tähendab eeskätt seda, et ühiskonnateaduste õpetamine toimub nüüdsest terve stuudiumi jooksul ja lõpeb teadusliku kommunismi riigieksamiga **kõigil erialadel.**
- Õppeprotsessi reorganiseerimine tähendab ka õppedistsipliini tõstmist uuele tasemele. Paraku jätavad aga teaduskondade komsomolialorganisatsioonid selle kahe silma vahele, mistõttu **loengute madal külastatavus** jääb endiselt päevakorda.
- Filosoofia ajaloo eksamit võimaldatakse teha kolmes järgus, mis peaks avaldama märgatavat mõju selle aine omandamise sisulisele ja formaalsele (hindelisele) küljele.
- Üliõpilaste referatiivsete tööde (praegu tehakse neid kuue tuhande piires) juhendamist peaks arvestatama õppejõudude koormuses;
- Üliõpilaste kasvatustöös seatakse põhieesmärgiks **sügavate teoreetiliste teadmiste andmine** õppetöös, õppevälises töös tuleb kõne alla vaid **koopereerumine** komsomoli ja parteialgorganisatsioonidega leninliku arvestuse, lektorite, koolide jms. läbiviimisel, sest ühiskonnateaduste kateedritel **puudub oma üliõpilaskontingent.**
- Kateedrite teadusliku uurimistöö plaanides hakkavad nüüdsest figureerima **komplekssprobleemid,** kompleksus eeldab aga koordineerimist ja planeerimist.

Kaasesineja dotsent E. KIVIMAA tõstatas oma sõnavõtus probleemi loengute ja algallikate vahekorrast. Eesmärk on süvendada üliõpilastes

Hea töö eest

Eeskujuliku tööülesannete täitmise ja distsiplineerituse eest avaldab TRÜ rektor oma käskkirjaga kiitust järgmistele Tartu Riikliku Ülikooli transpordiala töötajatele:

Einard KASEle, Eino KAIGile, Evald KERNERile, Olav LAARile, Andrei MARTÕKAINENile, Heino OSTRATile, Heldur PEETSile, Olev PÄRN-MÄEle, Kalev UUDAMile, Robert VÕNGERFELDTile, Uudu SUMMELile, Linda KÕIVule, Sirje OLMERile.

Teatriklubi

Teatriklubi (?) tuleb esimest korda kokku reedel, 11. oktoobril kell 19 ELKNÜ TRÜ komitee toas, peahoone 208.

Psühhiaatriaring

Psühhiaatriaringi koosolek toimub kolmapäeval, 16. oktoobril kell 18 Psühhoneuroloogia Haigla auditooriumis. Teemaks on psühhilise automatismi (Kandinsky-Clearambault') sündroom.

NTN

Noorte Teadlaste Nõukogu korraldab kolmapäeval, 16. oktoobril algusega kell 17 ülikooli aulas avaliku loengu **«Looduskaitse majanduslikke probleeme».** Esineb Siim Kallas, poliitilise ökonoomia kateedri aspirant.

Looduskaitsering

Laupäeva-pühapäeva, 12.—13. oktoobril 1974. a. veedame Alatskivi—Pala—Haavakivi mail. Jätkame Anna Haava sünnikodu taastamist, teeme hooldusraiet ja väikese matka Alatskivile. Käime J. Liiviga seotud paikades ja loeme A. Haava ning J. Liivi luulet.

Kaasa võtta magamiskott! (Ööbimine kultuurimajas.)

Väljasõit laupäeval, 12. oktoobril 1974. a. kell 10 Vanemuise suure maja eest.

Juhatus

Meedikute konverentsi puhul

Sünnitusabi ja günekoloogiaring

Meie ring on Arstiteaduskonnas mitte ainult üks vanemaid (1948. aastast), vaid praegu ka suuremaid ja elujõulisemaid. Seda tõestab liikmete arv, mis on 60 lähedal, ja teaduslik produktsioon: 23 ettekannet Balti liiduvabariikide ja Valgevene NSV meditsiiniüliõpilaste teaduslikuks konverentsiks 1974. a. oktoobris, 43 auhinnatööd, neist 33 võistlus- ja 11 populaarteaduslikku tööd. Vabariiklikule konkursile suunati 7 ja üleliidulisele 3 tööd.

Ringi õitsengule aitas palju kaasa Arstiteaduskonna varalahkunud prodekaani, sünnitusabi ja günekoloogia kateedri juhataja professor Vootele Meipalu entusiastlik ja energiline osavõtt ringi tööst.

Viimasel ajal on meil tavaks olnud, et üliõpilane annab oma tööst pidevalt aru. Ja et ettekande esitamisel on oponentideks mõned ringi liikmed ja õppejõud, kujunevad ringi koosolekud tihti huvitavate diskussioonide ja mõtteavalduste kohaks.

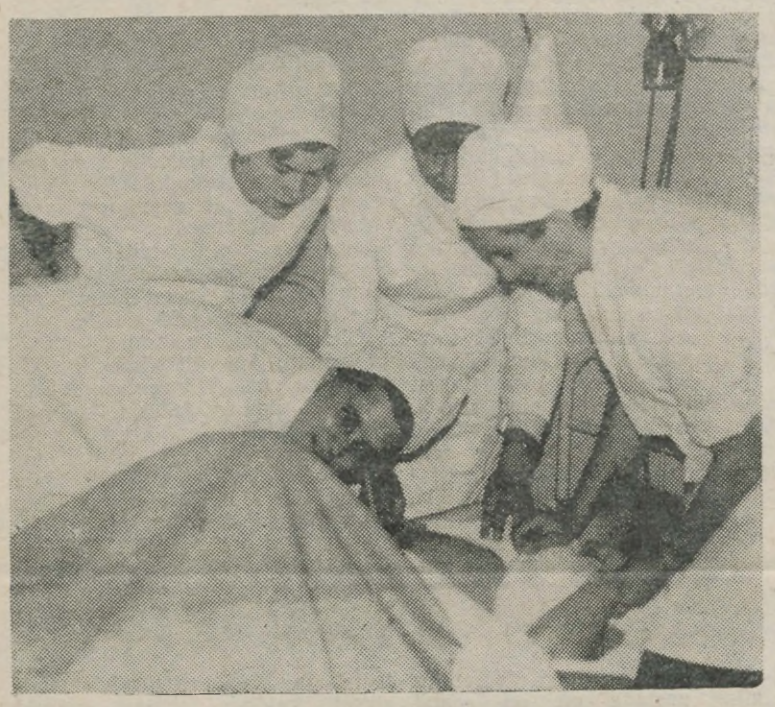
Ringi tegevusega taotletakse seda, et iga liige oleks haaratud kohustusliku ja teda huvitava tööga, mis lõpuks vormistataks võistlustööks. Ringi vitaalsuse tõendiks on üliõpilaste osavõtt tööst juba II—III kursusest alates, kuigi ainet loetakse alles kolmel viimasel kursusel.

Ringis on kunagi aktiivselt tegelnud kõik akušöör-günekoloogid, niihästi nimekad professorid Meipalu, Gross, Teras jt. kui ka kateedri praegune kollektiiv.

Töö edukust näitab asjaolu, et teaduslik produktsioon kasvab liikmete arvust kiiremini. Et sünnitusmajas kui baasasutuses on teadusliku töö võimalused väga piiratud, tuleb seda enam esile tõsta ringi liikmete ja nende juhendajate entusiasmi. Uurimissuunad on mitmekesistunud: enamik töödest on kliinilise kallakuga, kasutatud on biokeemia, endokrinoloogia, patoloogilise füsioloogia, geneetika ja muid meetodeid.

Toimuv Balti vabariikide ja Valgevene NSV ÜTÜ konverents annab ülevaate tehtud tööst ja avab uusi perspektiive edaspidiseks.

Ringi juhatus

Kirurgiaringist

Arstiteaduskonna üks vanimaid ringe (asutatud 1946. a. kadunud prof. A. Linkbergi poolt) alustas oma 28. tegevusaastat. Selle pika aja vältel on siin oma esimese karastuse saanud sajad noored spetsialistid.

Ringi vilistlastest on võrsunud üle 20 meditsiinikandidaadi ja kaheksa meditsiinidoktorit: E. Tünder, K. Põder, U. Sibul, V. Rätsep, H. Tikko, E. Sepp, T. Sulling, J. Männiste, kes töötavad Tartu Riiklikus Ülikoolis ja Tallinna uurimisinstituutides. Mitmete rajoonihaiglate kirurgiaosakondi juhatavad meie ringi kasvandikud.

Analüüsides ringi töö temaatikat 28 tegevusaasta vältel järeldub, et on tegeldud kõige mitmekesisemate küsimustega, alates apendektoomiast ja lõpetades südame pärgarterite plastiliste operatsioonidega.

Pikka aega on teaduskonnakirurgia ring kuulunud Arstiteaduskonna ÜTÜ kolme parema ringi hulka. Selle aja jooksul on valminud ligi sada võistlustööd ja mitusada konverentsiettekannet. Osa on võetud mitmetest üleliidulistest ÜTÜ konverentsidest ning kuueteistkümnest Balti liiduvabariikide ja Valgevene NSV meditsiiniüliõpilaste teaduslikust konverentsist. Meie ringi liikmete külaskäigud vennasvabariikidesse on ulatunud Põhja-Jäämere äärest Pamiiri mägedeni ja Lvovist Vladivostokini.

Praegu valmistume aktiivselt peagi algavaks Balti liiduvabariikide ja Valgevene NSV meditsiiniüliõpilaste XVI ühendatud teaduslikuks konverentsiks. Seal esineme kirurgiasektsioonis 14 ettekandega. Siinkohal on meeldiv märkida, et meie ringi liikme H. Pagi uurimus «Patomorfoloogilised muutused ägeda neerupuudulikkuse korral» pälvis üleliidulisel üliõpilaste teaduslike tööde konkursil medali «Parima üliõpilaste teadusliku töö eest».

Ringi aktiivsemaid liikmeid on V. Reinart, M. Laur, H. Pagi, K. Kaljumäe, L. Kerson, T. Kanarik, A. Mehik, A. Tõnisson jt.

Positiivseks võib pidada möödunud õppeaastal ühiste koosolekute korraldamist koos ÜTÜ pediaatria ringi ja sisehaiguste ringiga. Need kujunesid eriti huvitavaks ja kasulikuks, sest arutati ühiseid probleeme mitmest aspektist.

Ringi aktiivsematele liikmetele on võimaldatud osa võtta kliiniku praktilisest tööst: osaleda haigla valvekordades ja assisteerida operatsioonidel.

Traditsiooniliseks ürituseks on saanud pidulikud koosviibimised sügis- ja kevadsemestril koos ÜTÜ veteranide, õppejõudude ja kliiniku kollektiiviga. Iga viie aasta järel toimuvad ringi juubelikonverentsid, kus käsitletakse aktuaalseid probleeme ja kohtutakse ringi vilistlastega. Niisugused kohtumised aitavad üliõpilastel paremini mõista tulevase elukutse olemust ja valmistuda praktiliseks tööks.

Meeldivaks kombeks on kujunenud aktiivsetele ringi liikmetele ülikooli lõpetamisel hõbeskalpelli üleandmine, mis veel paljude aastate järel meenutab esimesi samme teaduserajal *alma mater*'is.

ÜTÜ teaduskonnakirurgia ringi liikmed tervitavad külalisi vennasvabariikidest ja soovivad neile meeldivat viibimist meie iidses, kuid alati noores ülikoolilinnas Tartus.

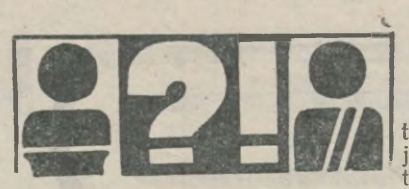
VIIVI MALLA,
Arstiteaduskonna VI k.

Looduskaitsering

17. oktoobril tutvume Raadi ümbruse loodus- ja kultuurimälestistega. Koguneme kell 16.30 Leningradi mnt. ja Puiestee tn. nurgale, Peetri kiriku juurde.

Juhendavad Ü. Mander ja G. Trei.

JUHATUS

Raamat olgu käepärast!

Raamat oli, on ja jääb ülikoolis teadmiste omandamise üheks põhiliseks vahendiks. Mida paremini ja rikkalikumalt oleme varustatud vajaliku kirjandusega, seda efektiivsem on nii õppe- kui teaduslik töö, seda edukamalt ja ökonoomsemalt suudame täita meile pandud ülesandeid, seda vähem kulutame aega ja raha komandeeringulisele informatsioonijahile. Ideaalset olukorda pole siin loomulikult võimalik saavutada, sest erialade hulk ülikoolis on väga suur, teadus areneb kiiresti ning raamat maksab raha. Omaette pähkliks on ka vajalike hoidlate muretsemine. Nii või teisiti — raamat olgu käepärast! Järelikult süsteem, mis operatiivselt tagaks vajaliku hulga kirjanduse saabumise raamatukokku ja sealt edasi lugeja kätte, peab olema organiseeritud äärmiselt ratsionaalselt, töötama häireteta.

Ligikaudu 170 aasta jooksul on meil välja kujunenud omad traditsioonid ramatukogude valdkonnas. Meil on tsentraalne Teaduslik Raamatukogu, meil on suured kateedritevahelised raamatukogud (näit. füüsika, keemia ja filoloogia alal), meil on mitmed üle saja aasta vanused kateedrite raamatukogud (näit. geoloogia, füsioloogia, farmakoloogia jt. kateedreis), on muuseumi raamatukogu (klassikalise muinasteaduse muuseumi oma), on ka rida uuemaid, äsja asutatud raamatukogusid teaduslike uurimislaboratooriumide juures (näit. biofüüsika laboratoorium, arvutuskeskus jt.), ei puudu väiksemad kogud mitmete teenindavate allasutuste juures (näit. eksperimentaaltöökoda). Eripalgeliste raamatukogude arv on suur ja ilmselt suureneb veelgi, sest uurimistsentreid luuakse juurde. Kõik need raamatukogud kokku moodustavad meie ülikooli suure ühtse raamatufondi, mille liigendus ülaltoodu kohaselt on funktsionaalne, mitte aga eraomanduslik. Raamat ju koondub ikka eriala lähedale, spetsialistile kõige mugavamalt kättesaadavasse ulatusse, sest vajalikku töövahendit ei saa käia kaugelt otsimas. Ka üliõpilased vajavad oma töös peale õpikute suurel hulgal teaduslikku kirjandust, sest eriseminarid, kursuse- ja diplomitööd pole mõeldavad ilma vastava teema tõsise teadusliku läbitöötamiseta. See aga nõuab, et kirjandus oleks kättesaadav, et ta oleks kompaktselt koondunud erialasfääri, et teda jätkuks soovijaile, et juhendajal oleks kasutada niipalju raamatuid, nagu ta leiab töö edukaks kulgemiseks vajaliku olevat.

Ülikooli varustamine kirjandusega on suur ja vastutusrikas ülesanne, mis kätkeb endas põhiliselt kolme küsimusteringi.

1. **Kuidas muretseda vajalikke trükiseid nõutaval hulgal?**

Siin tuleb lahendada kaks asja. Esiteks sisuline külg: mida ja kui suurel hulgal? Teiseks organisatsiooniline: millist teed kaudu vajalik trükis võimalikult kergesti kätte saada?

2. **Kuidas kindlustada optimaalsed vajadused vältimaks läbimõtlematust kirjanduse muretsemisel?**

3. **Kuidas teha ülikooli saabunud kirjandus lugejale kiiresti ja kergesti kättesaadavaks?**

Varemate aegade praktika oli suhteliselt lihtne: allasutused muretsesid endile kirjandust iseseisvalt — spetsialist otsustas, mida ja kui palju. Kasutati ettetellimisi, postilunaga tellimist ja otsest ostmist. Arve tasuti kas allasutuse eelarvelistest või lepingulistest (kui lepingu jaoks oli vaja kirjandust) summadest või Teadusliku Raamatukogu summadest. Raamat saadi kätte, kanti allasutuse inventari, kaart raamatu kohta saadeti tsentraalkataloogi. Kogu menetlus võttis aega kõige rohkem nädala! Muidugi tellis ka peakogu kirjandust, konsulteerides ja koordineerides eelnevalt spetsialistidega. Süsteem oli mugav ja töötas operatiivselt — kuid . . . ! Raskused tekkisid siis, kui hakkas siginema väga lähedaste ainevaldadega allasutusi ja uurimistsentreid. Ilmnesid dubleerimisjuhud ja mõõdalaskmised finantsmajanduslikus valdkonnas. Neid oleks muidugi saadud likvideerida ja edaspidi vältida (tagantjärele tarkus!) ülikooli raamatukogundusliku süsteemi osade omavahelise koordineerimise ja pearaamatupidajapoolse kontrolli suurendamise teel. Kehtestati aga hoopis tõhusam kaitsesüsteem. Nimelt andis endine rektor F. Klement oma käskkirjaga nr. 950 21. okt. 1969. a. Teadusliku Raamatukogu direktorile faktilise vetoõiguse lepingulistest summadest kirjanduse muretsemisele allasutuse poolt. TRÜ pearaamatupidaja esitas tasumiseks aga ainult need raamatuostu arved, mida oli oma allkirjaga kinnitanud Teadusliku Raamatukogu direktor. Seega ei parandatud mitte süsteemi, vaid seati sisse kontrollpost spetsialisti tegevuse üle. Allasutused asetati Teadusliku Raamatukogu suhtes allusvahekorda. Niisugune lahendus on ilmselt formalistlik, sest Teadusliku Raamatukogu töötajad ei saa sisuliselt otsustada peale nende endi erialasse puutuvate küsimuste ühegi teise eriala omi — mittespetsialistid antud küsimuses ei saa otsustada spetsialisti vajaduste üle!

Kriitika Teadusliku Raamatukogu tegevuse mõningate aspektide kohta saabki alguse just sellest punktist. Kes siis lõppude lõpuks määrab, mida ja kui palju on kellegi vaja? Kas see, kes vajadusi põhjalikult tunneb, või keegi teine? Raamatukogu teenindava funktsiooni täiustamisvõimalusi on uurinud TRÜ Nõukogu ja teinud ses suhtes mitmeid ettepanekuid. Raamatukogu tegevus on olnud arutlusobjektiks nii teaduskondades kui vähemates allüksustes, sest ülikooli raamatukogusüsteemi kitsaskohad puudutavad valusalt kõiki neid, kellele raamat on töövahendiks. Ülaltoodust selgub ka rektori kk. nr. 60 1974. a. väljaandmise põhjus!

Ei saa tunnustavalt märkimata jätta raamatukogu enda initsiatiivi ja jõupingutusi oma töö kaasaegsemale tasemele viimisel, eriti mis puutub kirjanduse tellimise tsentraliseerimispüüdlustesse ja kataloogimissüsteemi täiustamisse. Aga ka neis valdkondades ja muudeski on veel mitmeid vaieldavaid seisukohti, millele tuleks **asjalike arutluste** teel vastuvõetavad lahendused leida. Üheks oluliseks ja keskseks küsimuseks on tsentraliseerimine: seda ei saa teha ainult tsentraliseerimise enese pärast, vaid seda tuleb raamatukogu praktikas rakendada selle piirini, **kus ta veel ei muutu meie oludes tööd takistavaks faktoriks.** Üleliigsete dubleerimiste vältimise aluseks on korras kataloogid nii peakogus kui ka allasutuste raamatukogudes, samuti mõlemapoolne täielik ülevaade tellimistest. Ei tohi silmapaari vahele jätta ka mitmeid finantsdistsipliiniga seotud probleeme. Näiteks deponeerimise praegune praktika pole ilmselt kehtivate määrustega alati kooskõlas.

Ülikooli raamatukoguteeninduses esinenud ja esinevate puuduste ja kitsaskohtade kõrvaldamiseks määras TRÜ rektor käskkirjaga 9. aprillist 1974. a. tööle komisjoni (esimees dots. J. Tammeorg), mis peab oma töö lõpptulemusena esitama rektorile põhiseisukohad TRÜ Teadusliku Raamatukogu ja allüksuste raamatukogude komplekteerimise ja kasutamise korra kohta.

TULLIO ILOMETS,
TRÜ keemiaosakonna
rahvakontrolligrupi esimees

Dotsent Huno Rätsep õppesõidust Liivimaale

27.—29. septembrini toimus kolmepäevane õppesõit Läti NSV-sse liivlaste juurde. Üliõpilasi oli juhendamas dots. Huno Rätsep. **Teatavasti organiseeris eesti keele kateeder taolise õppereisi ka möödunud sügisel. Missugune on olnud nende eesmärk?**

Tartu ülikoolis õpetatakse liivi keelt eesti filoloogidele, kes on valinud kitsamaks erialaks eesti keele või soome-ugri keeled. Õppesõit Kuramaale toimus üliõpilaste liivi keele tundmise süvendamiseks. Lisaks sellele lindistati liivikeelset kõnet viies liivi külas (Mustanummes, Kuolkas, Pitrõgil, Sikrõgil ja Piza külas).

Kui palju on Kuramaa rannakülades veel liivi keele oskajaid?

Liivi keele oskajaid leidub praegu veel 11 rannakülas, kokku umbes 70—80 vanemat inimest. Noored enam liivi keelt ei kõnele. Peale selle elab liivi keele oskajaid Dundagas, Ventspilsis, Talsis, Riias jt. linnades. Tavaliselt liivi keelt enam omavahel ei räägita. Meil oli siiski võimalus kuulda Dundaga invaliidide kodus nelja liivlase omavahelist vestlust. See haruldane sündmus oli meie õppesõidu puändiks.

Kas ka lätlased on huvitatud liiviainelise materjali kogumisest ja säilitamisest?

Meiega tulid Riiast kaasa Läti Riikliku Ülikooli töötaja eestlane Tõnu Karma ja liivlasest kooliõpetaja Pēter Damberg.

Paistab, et liivi etnograafilise materjali kogumise vastu on hakanud huvi tundma kohalik kool Mazirbe külas, kus on organiseerimisel koduloomuuseum. Mazirbe kool on muide alati andnud liivi keele uurijaile lahkelt öömaja.

● **Pildile on jäänud T. Karma ja liivi vananaine Melānija Veide.**
E. LIIVI foto

Klubis

24. ja 25. oktoobril «Vanemuise» kontserdisaalis ansambel «INTARSIA» kontsert. Pääsmed eelmüügil TRÜ klubis alates esmaspäevast iga päev kella 15—17. Kontsertide algus kell 19.30.

* * *

Laupäeval ja pühapäeval klubis tantsuõhtud. Mängib «Intarsia», algus kell 20.

* * *

L·I·T·T·E·R·A

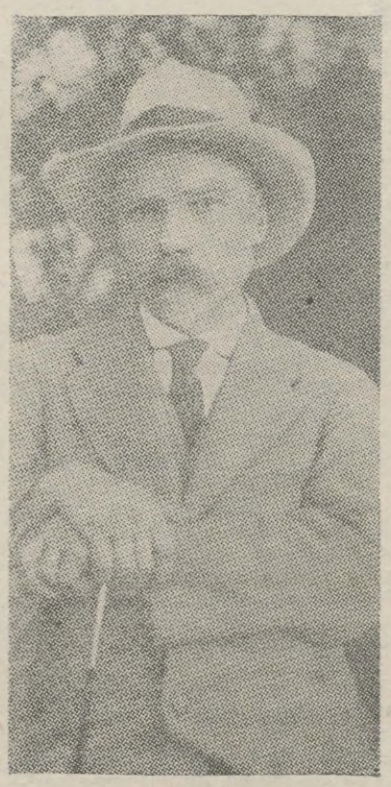
Suure sümbolisti mälestuseks

Nekroloogid, põhjalikumad ja pealiskaudsemad tagasivaated elule ja loomingule «Üliõpilasajalehes», «Sädemes», «Loomingus», «Päevalehe» lisas, «Postimehes», «Vabas Maas» — nii paljuhäälselt reageeriti VALERI BRJUSSOVI surmale viis aastakümmet tagasi.

«Olen reetnud palju ja paljusid,» teatab luuletaja. Möödunud sajandi viimasel kümnendil nägi ta kunsti arenguteed dekatentsis... juhul kui etteotsa asub sobiv juht. Ning vaevalt paarikümnene nooruk kirjutab päevikusse raevukad read: «Ja selleks juhiks saan mina! Jah, mina!» Saigi. Järgnevatele põlvedele on Brjussov eelkõige uhke sümbolismi isa. Õigus reeta oma põhimõtteid, muuta vaateid — see enesekindlus on Brjussovi pärandi uurijatele palju peavalu tekitanud. Olla esimene. Kultuurilembelisus, haritus, artistlikkus. Artistlikkus kõiges: viisakuses, võõraste värsside peast deklameerimises; propagandistianne — sellisena meenutab luuletajat P. Antokolski.

Brjussov ei tundnud vajadust olla järjekindel. Tänu sellele on tema puhul raske anda tähendust mõistele «evolutsioon». Ta oli üdini omaminalik. Tema ainus ebajumal oli kultuur. Brjussov ei võtnud omaks kellegi filosoofiat, vaid lõi omad esteetilised printsiibid prantsuse ja osalt saksa filosoofilise ja esteetilise romantismi najal. Talle jäi õigus neid suvaliselt muuta. Kultuur jäi. See peaks jääma invariandiks tema tegevuse uurimisel. See lahendaks ka vaidlused tema tõlgete ümber. Kultuur ja Brjussov, kultuur Brjussovis ja Brjussov kultuuris. Olla... Tema luule siiruses võime õigusega kahelda, tema suhtumises kultuuri mitte. Kultuuri arengu pärast valutas ta südant, oli varuks endagi ohvriks tooma («Tulevad hunnid»).

Tuleviku tarvis süüvis ta kultuuripärandisse, sest «luules on Homeros, Shakespeare, Puškin — kaasegsed!» Plaanitsetud «Vene lüürika ajalugu» jäi kahjuks mustanditesse. Ilmusid antiikautorite tõlked. Ilmus Brjussovi jaoks antiigihõngulise iidse armeenia luule valimik. Eesti luulevalimik jäi kavandiks.

Kultuuri tuleb õppida. Poeediks sünnitakse, kuid täiusliku tehnikata ei saa rääkida meisterlikkusest. On konservatooriumid ja kaunite kunstide akadeemiad. Maalid ja muusika. Luule. «Ei ole olemas midagi nii väikest, millest teadus ei peaks hoolima...» Ka luule vajab teadust. Endaloodud kunsti- ja kirjandusinstituudis luges V. Brjussov töölispoeetidele lüürika ajalugu ja kõrgemat matemaatikat. Lõi uut kultuuri. See osa tema tegevusest vajab veel paljuski ülevaatamist ning ümberhindamist. Palju ehedaid mõtteid.

M. Gorki nimetas Brjussovit ajastu kõige kultuursemaks ja haritumaks kirjameheks; tema vaimsuses kasvas üles terve nõukogude luule noorim põlvkond.

Temast rääkimata ei saa vaadelda noore Tuglase või Semperi loomingut. Kuigi Brjussovit on maakeelde ümber pannud Fr. Tuglase, J. Semperi, A. Orase ja V. Adamsi taolised meistrid, puudub tänapäeva lugejal tema isiksusest ja loomingust kõige ähmasemgi ettekujutus. Avastamisrõõmuks vist lähemas tulevikus väljavaateid ei olegi.

PEETER TOROP

ANATOLE FRANCE

Kunstnikele on siiamaani ikka enamasti antud õnne mitte elada kuni kõrge vanuseni. Pretendeerimata vähimalegi ennatlikule B. Prusti laadis üldistusele eluea kvaliteedi ja kvantiteedi vahekorra kohta, tuleb tunnistada, et üks punkt võiks viimaste tõesuse kasuks siiski väärida tähelepanu: tempora mutantur celerius quam nos in illis, **parafraseeritud faktitõde, et juba paradigmaatilisest** renaissance'ist **alates tähistab iga tõeliselt suur kunstnik oma ajastu langust. Tõtt-öelda ei kinnita midagi muud ka järgmine reflektsioon «Epikurose aiast»: «Lugu Punamütsikesest on väärtuslik õppetund teoinimestele, kes kannavad väikest võipotti ega või teada, kas metsas, kust nad läbi lähevad, leidub pähkleid (et ne doivent pas savoir s'il est des noisettes dans les sentiers du bois).» Erandid (Goethe, G. B. S., France...) on sedavõrd võimalikud, kuivõrd on võimalik endale oma ajastu luua.**

Anatole France'i loomingut on erinevatel aegadel eestlaste hulka puistatud vahest heldekäelisemalt kui ühegi teise prantsuse kirjaniku oma (üle neljakümne ilmutuse!). On selge, et niisugune üleküllus nõuab enese haaramiseks juba teatavat kvalitatiivset organiseerimist. See tähendab aga seda, et V. Alttoa silmapaistva kirjutise kõrvalt, mis tutvustab põhjalikult A. France'i elu ja loomingut, puudub ulatuslikum käsitlus, mis seoks-liidaks laialipillatud kirjanduslikke fakte Anatole France'i kunstikäsituse valguses. Ning loomulikult peaks see olema midagi tõsisemat kui aforisminurk, milles «aforism» annab kahtlasi riime... Tegelikult on ajaleheruumgi selleks vaid Prokrustese säng, mis ei mana silme ette mitte sängitamise, vaid pigem Père-Lachaise'i surnuaiastseeni «Kameeliadaamist».

Kaheksakümne eluaasta jooksul nagi Anatole France hääbumas rohkem kui üht kirjandusvoolu, mille kärarikka sünni tunnistajaks ta oli olnud. Distantseerunud neist kõigist, säilitas ta naeratades oma õiguse olla nimetatud **diletandiks:**

«Kunstis nagu armastuses piisab instinktist... Luuletajad on õnnelikud: osa nende jõust seisneb juba nende teadmatuses. Nad ei tohiks liiga elavalt vaielda oma kunsti seaduste üle — koos oma teadmatusega kaotavad nad seejuures ka oma võlu ning nagu veest väljatõmmatud kalad siplevad/vaidlevad (se debattent) nad asjatult teooria kuivades regioonides.» («Epikurose aed», lk. 76). Tõeline kunst sünnib nagu loodus, **lihtne** oma keerukuses:

«Üksnes lihtne vorm suudab rahulikult vastu panna... aastatele («sajandeile» oleks palju öeldud). Kogu raskus seisneb vaid selle lihtsa vormi määratlemises. Ma ütleksin, kui pole olemas otseselt lihtsat stiili, siis leidub ometigi stiile, mis lihtsaina näivad, ning just neid paistab iseloomustavat kestev noorekssjäämine. Tuleb vaid uurida, mis on nende sellise võlu põhjus. Ning lõpuks jõutakse kahtlemata äratundmisele, et selle eest ei võlgne nood stiilid tänu mitte oma eri koostiselementide väiksemale valikule, vaid pigem sellele, et nad on loonud terviku, milles osad on paigaldatud sedavõrd hästi, et neid pole võimalik üksteisest eraldada. Hea stiil on lõpuks nagu valguskiir, mis langeb läbi akna mu kirjutisele ja mis võlgneb oma puhta sära nende seitsme värvi usaldusliku liidule, millest ta koosneb. Lihtne stiil sarnaneb valge valgusega.» («Epikurose aed», lk. 106—107).

Meie kahekümnenda sajandi teise poole kirjandusteaduse paradokside seas näib kindlalt püsivat seisukoht, mille järgi Frédéric Stendhal ning Anatole France esindavad mõlemad ühtviisi kriitilist realismi. Võib-olla tasuks sel puhul veel kord läbi lugeda Balzac'i «Etüüd» M. Beyle'ist» ning meenutada Valgustust ning «Racine'i ja Shakespeare'i», milleks meil ehk tulevikus veel juhust on — *nunc audiatur altera pars:*

«Ideel ei ole rohkemat väärtust kui vormi väärtust, ning anda vanale ideele uus vorm ongi kogu kunst, ongi kogu looming, milleks inimkond on suuteline.» («Kirjanduselu», IV, lk. 163). Igatahes on see raske ning huvitav loming, mis eeldab **tsivilisatsiooni valdamist:** kujutlusvõimet ning erakordset eruditsiooni:

«Kunstniku jaoks on suur nauding elada oma fantaasia abil minevikus.» («Kirjanduselu», III, lk. 236).

«Minu meelest on kõige paremad need inimesed, kes pakuvad kõige enam vaimule, nagu ka esemed, milles peitub kõige rohkem eripära. Meistriteoste suur väärtus seisneb selles, et nad inspireerivad tarku vestlusi, rasket ja sundimatut konversatsiooni, lennukaid kujutelmi, olles nagu lakkamatult pudenevad pikkade meditatsioonide vanikud, ebamäärane ja püsimatu *uudishimu,* mis haarab kõike, kartuses jätta midagi ammendamata, mälestus kõigest kallist, madalate murede unustus ning erutav tagasipöördumine iseendä juurde.» («Kirjanduselu», III, lk. 11).

Anatole France'i suurimaks looming uks jääbki tema ajastu, olgu see siis Voltaire'i või Putois' oma. *A propos,* ei maksa unustada, et just Voltaire'i ausamba jalamilt algas ka kirjaniku viimne teekond. See oli mõni päev pärast kaheteistkümnendat oktoobrit tuhat üheksasada kakskümmend neli.

LINNAR PRIIMÄGI

ÜHE AUTORI PUHUL

Juhan Habicht: Aga tegelikult... «TRÜ» nr-d 24, 26, 27.

Mõni aasta tagasi väideti siinsamas lehes, et ülikool pärsib loovaid noori isiksusi. Läinud kevadel tuli ülikooli kirjandusvõistlusel kolmandale, proosa osas kõrgeimale kohale autor, kelle esinemine näitab küll vastupidist. Võib-olla sellepärast, et Juhan Habichti kirjanduslikud huvid on ammused, päritud küllap perekonnastki. Võib-olla ka sellepärast, et kirjanduslikud huvid pole tal olnud ainsad: õppinud Tallinna I Keskkooli matemaatika-füüsika eriklassis, on ta ülikoolis valinud erialaks teoreetilise matemaatika. Nii erisuunaliste, ent pidevate huvidega isiksust oleks raske lõplikult väärata.

Nüüdsele lugejale on visalt selgitatud, et objektiivset reaalsust ei tarvitseta kirjanduses eristada üksnes Balzac'i piires. Nii on tulnud tunnistada A. Valtoni ootamatute olukordade, V. Vahingu välispidi seletamatute tüüpide (pole juhuslik, et vähesed arvustajad on söandanud Vahingu teoste uksi paotada), M. Saadi «Katastroofi» harjumatu alastijooksu olemasolu. Nähtavasti on võimalik ellu selliseltki sisse vaadata, nagu näitab V. Luik, kelle «Salamaja piir» on üles ehitatud aina küsimustele tegelikkuse kohta.

Mis toimub tõeliselt? Justkui J. Habicht sellele oma fantaasia pealkirjas kirjavahemärgiga vastaks! Ometi on meile kummaline võidukihutamine mitmel pool mujal üsna enesestmõistetav arginähtus, samuti kui on reaalne ka «Aga tegelikult ...» autori ja paljude teiste tõsine huvi selle spordi/tööala vastu.

Ootamatu on autori kompositsioonitundmine. Lugu algab fantastilisena, vähemasti selle seisukohalt, kes peab Pirita ringrajal toimuvat võidusõidu kõrgeimaks astmeks. Edasi areneb aga kõik juba üsna tuntavat teed pidi, kes sellest muidu aru ei saa, võib otsustada kasvõi tegelasnimede järgi. Ent puändis pööratakse kogu esitatu siiski fantaasiaks, pealegi fantaasiaks lihtsalt tuju pärast. Lihtsalt tuju see siiski ei ole.

Eestist pärit araabia filosoof al-Mušär Ilaih kiidab ühes repliigis jänese tarkust eksitada neid, kes käivad ta jälgi pidi. Tunnukse, et ise jahimees olemata on Juhan Habicht jänese tarkusest ometi teadlik. See kõneleb üllatavast kirjanduslikust sihiteadlikkusest.

Filoloog

«Hortus Musicus»

Neljapäev, 3. oktoober. Ülikooli aula on taas avatud küünlavalgusele, vanamuusikale ja selle esitajaile, ansamblile «Hortus Musicus». Tartlane saab sellest vaid paar korda aastas osa, aga eks temagi tea, et oodatumad on need külalised, kes kõige harvem käivad. Ja sellepärast seab ta end aegsasti kuulajaks, aegsasti osasaajaks.

Kavaleht annab tunnistust, et esitatav pärineb 12.—15. sajandist. Autoritest, kes on ajalukku jäädvustanud nii muusika kui nime, saab loetleda vaid kolme: Landini, Machaut ja Mikolay Radomiast. Ülejäänutel kuulub sõna «autor» ette «tundmatu».

Esitajaid on kolmteist, ansambli juhiks Tallinna Riikliku Konservatooriumi III kursuse üliõpilane Andres Mustonen.

Kontserdi esimene pool on pidulik, ehkki tundub tagasihoituna. Motettidele «Montpellier' Codex'ist» järgnevad meloodilised instrumentaalmotetid «In seculum». Kuulaja jaoks on neis lihtsust, kaunikõlalisust ja ühtlasi ka midagi niisugust, mida kantakse orgaanumist madrigali, madrigalist duktiosse ning sealt uude motetti — helitöödesse, mille nimetusele peaks järgnema seletus häälerühmade jaotusest, tekstidest ja paljust muust, mis kuulub sajanditele enne meid.

Ja sellel muusikal on oma käsitlus, oma lähenemisviis nii esitajale kui lauljale. Viimased saavad siit meeleolu, kuulaja elamuse või mõtete ahela.

Kontserdi teine osa kuulub 13.—15. saj. poola muusikale. Lüürilised motiivid asenduvad energilisematega, täpsed algused, rütm, meloodiate kandvus ja teemade väljenduslikkus rõhutavad stiili. Saatemuusika suhe häälerühmaga loob terviku, lisab varjundeid ja ühtlustab. Muusika elab, sajandite kaugust mõõdavad vaid helid.

«Magnificat'i» ja «Gloriaga» võetakse kokku kogu kava ning vanamuusikaõhtu kuulub juba toimunud sündmuste hulka. Ja kindlasti niisuguste, mida kroonib meeldejäävus.

Andres Mustonen annab intervjuu

Mitmes käik see oli Tartusse?

Tartus mängib meie ansambel juba neljandat korda. Nendest viimased kaks on olnud Filharmoonia kontserdid, varasemad aga kui konservatooriumi üliõpilaste esinemised TRÜ-s ja EPA-s.

Tähelepanu «MI-FA»

TRÜ ametiühingu klubi ja ELKNÜ TRÜ komitee avavad

SUURE TÄIDLUS-KONKURSI «MI-FA 75»,

kust osa võtma on kutsutud kõik ülikooli kollektiivi liikmed (üliõpilased, õppejõud, teenistujad, aspirandid).

Konkursi tingimused. Osavõtva kollektiivi suurus võib olla miinimum 2 ja maksimum 101 liiget (rohkem ei mahu klubi lavale inimesi). Esitatava kava pikkus 4—20 minutit. Konkurss on polüžanriline: võib laulda, tantsida, teha näidendit, pilli mängida või kõike koos, peamine on sisu ja esitatava kunstiline tase. Võib kasutada igasugust lavatehnikat ja rekvisiite.

Mida žürii hindab?

Eelkõige üliõpilaslikku vaimuteravust, kooskõla ülikooli eluga, sotsiaalsete probleemide kajastamist ning tõstatamist. Kuid kava võib olla ka tõsine, sest väga autoriteetne žürii oskab kindlasti sellistki programmi hinnata.

Konkursi AUHINNAD. Esimene koht: kogu võitvale kollektiivile tasuta puhkusetuusik talvisel koolivaheajal imekaunitesse Kaukaasia mägedesse (sõit tasuta).

Teine koht: 150 rubla preemiat (kuid mitte rohkem kui 50 rubla ühe inimese kohta).

Kolmas koht: tasuta turismituusik kogu kollektiivile NSV Liidu piires.

Samuti on kuulutatud välja eripreemia parima ideelis-poliitilise kava eest.

Peale ülalmainitud preemiate on žüriil varuks terve rida häid asju, nagu tuusikud Käärikule, Vellaveresse, tasuta pääsmed terveks aastaks TRÜ klubi ja ELKNÜ TRÜ komitee üritustele, tordid, lilled, õnnesoovid, eelisjärjekord välismaale turismituusikute saamisel jne. jne.

Konkursist osavõtuks registreerimine algab 15. oktoobrist ELKNÜ TRÜ komitees. Laureaatide pidulik lõppkontsert toimub meie traditsioonilistel rahvaste sõpruse päevadel «TRÜ kevad 75» RAT «Vanemuise» kontserdisaalis. Konkursi esimene voor toimub märtsis, teine ehk lõppvoor aprilli alguses TRÜ klubis. Täpsem informatsioon konkursi kohta ELKNÜ TRÜ komiteest.

Jääte tänase etteastega rahule?

Suureks puuduseks oli see, et Tallinnas oli meil kasutada orel, mis andis vastava ajastu muusikale väga palju juurde. Siin jäi aga ruum selle muusika jaoks kuidagi väikeseks. Et nädal tagasi oli meil sellesama kavaga hooaja avakontsert, siis oleks nagu tahtnud loota, et teine kontsert siin läheb kindlama tundega. Üldiselt on meie grupi inimesed harjunud vähe sõitma ja seetõttu pärast reisivintsutusi Tallinnast Tartu oli kontserdi esimeses osas raske sisse elada. Alles teisest osast hakkas see tõeline tunne sisse tulema.

Juba homme sõidame edasi Riiga ja Leedusse. Et seal on iga kontserdi eel üks vaba päev loodame paremat esinemist kui Tartus. Tartuga on alati see häda, et jookse otse bussi pealt lavale.

Õppimise ja kontserttegevuse vahekord?

Ma loodan, et musitseerimine niisuguses ansamblis arendab meie muusikalist silmaringi ja kuulmist, intonatsioonipuhtust ja toonikultuuri. Et orientatsioon on vanamuusikale, siis arvan, et ansambli liikmed saavad sellest kasu nii õppimisele kui ka loomingulisele eneseväljendusele.

Mida uut on plaanis?

Plaanis on meil muidugi palju. Lähemas tulevikus valmistame ette programmi (meil ei ole tavaks oma kontserte tükeldada) Monteverdi ja üldse Itaalia 16. sajandi muusikast, aga samuti terve programmi 14.—15. sajandi Madalmaa koolkonnast, mis tähistab vokaalpolüfoonia õitsengut.

LIVIA VIITOL ja
REIN VEIDEMANN

Kontrollreid ühiselamusse

● **Pälsoni t. 14—301. Eeskujulikumaid tube selles ühiselamus.**
E. KUNGURI foto.

25. septembri õhtupoolikul sai teoks TRÜ ühiskondlike organisatsioonide komiteede kontrollreid ühiselamutesse. Allpool sellest, milliseks kujunes komisjoni arvamus.

Üldiselt jäädi meie ühiskodudega rahule, võrreldes eelmise aastaga on pilt rõõmsamaks muutunud. Väga hea mulje jäi «uuest tornist» ja ajaloolaste ühiselamust. Kuid oli ka seda, mis silma hakkas.

Valvet üheski majas praktiliselt ei olnud. Oli näha küll inimesi, kes istusid valvelaua taga ning lugesid ajalehte või tuhnisid konspektis, kuid valve moodi nad küll välja ei paistnud, sest luba ei nõutud, võti anti sellele, kes seda küsis, külastajaid sisse ei registreeritud. Ühiselamute nõukogusid aga antud olukord ei häiri, põhiline näib olevat, et keegi laua taga istuks.

Ülejõel pole ühiselamute nõukogud komandantidega ühist keelt leidnud. «Vanas tornis» (Leningradi 25 — komandant sm. Schultz), töötab lift vaid 8—17 ja enne või pärast seda õnnist aega kappavad tudengid rõõmsalt mööda treppe üles ja alla ja on vist üldse ära unustanud, et liftid ka muul ajal töötada võivad. Lisaks paistab selles internaadis liikudes, et elektrienergia kokkuhoiuga pingutatakse üle. Paljud kõõgid, õppetoad ja prügišahtid on pimedad. Elanikud kurtsid, et pirni vahetamise õigus selles majas on ainult elektrikul, olgugi et loomulikum oleks korrusevanematele pirnid välja jagada, kes need õigel ajal õigesse kohta keeraksid (nagu see teistes internaatides tavaks on saanud).

Arstide ühiselamut kontrollides aga muutus meel mõtlikuks. Paar aastat tagasi oli see maja esimeste seas, nüüd aga viimaste hulgas. Kõõgid olid mustad (eriti B-sektoris), puudusid koristamisgraafikud, tubades oli kord halvem kui teistes ühiselamutes. Eriti paistis silma tuba nr. 541, mille perenaisi võiks julgelt lubada konkureerima halvemate poistetubadega. Ja kui veel mõelda sellele, et majas elavad need, kes tulevikus ise teistelt puhtust nõuavad . . .

Silma torkas, et kõikides ühiselamutes pole näitliku agitatsiooniga lood korras (mingil määral oli seda Leningradi 27 ja 89).

Filoloogide majaga võis rahule jääda. Väga ilusad olid toad nr. 301, 204, 207. Muret teeb aga uue mööbli vähesus, oma aja ära elanud lauad ja riiulid hakkavad ära lagunema. Dušš pole veel tööle hakanud.

Ülikooli administratsioon on aga kõige rohkem unustusse jätnud juristide maja. Mitmes toas sirises laest vett (406, 409, 410), tuba 501 kaebas, et WC ei tööta juba neli aastat, ülemiste korruste elanikud kurtsid, et radiaatorid on tihti külmad ja sooja vett pole. Puudust tuntavat katlakütjast, omad poisid kütta ei saa, sest neil pole kvalifikatsiooni. Kontrollijate arvamus oli — maja vajab remonti.

Meeldiv mulje jäi toast nr. 505, kus elanikud polnud vaevaks pidanud ise remonti teha. Eeskujulikult korras olid toad nr. 513, 415. Ühiselamu nõukogu peaks esimeste kursuste üliõpilastele selgitama sisekorra eeskirju, sest selgus, et enamik ei teadnud, et söögitoad on ehitatud selleks, et neid kasutataks, ja pesu kuivatamise koht ei ole mitte intrituba. Ka toal nr. 325 peaks nõukogu silma peal hoidma.

Kõige rohkem väärib kiidusõnu ajaloolaste internaat. Kahe aastaga on see maja muutunud tundmatuseni. Lausa hämmastas, et remont oli tehtud maitsekate värvidega, teistes meie internaatides kasutatakse ilmselt esimesi ettejuhtuvaid värvipütte. Muret teevad aga Ehitustehnikumi õpilased, kes on ülikooli juures praktikal ja selle maja mugavusi kurjasti kasutavad. Intrinõukogu (esimees Hille Karu) on maja muredega pidevalt kursis ja kõik vead kõrvaldatakse kohe. Selles majas ei kuuldud virinat, et seda ja teist ei ole. Komisjoni küsimusele, miks aknal klaasi pole, oli vastus selge: «Läks katki, aga kolme päeva pärast tuleb mees, kes asja korda seab.» Hea oleks, kui kõik intrinõukogud niimoodi oma ülesandeid täidaksid. Kuigi ühiselamute olukorraga võis laias laastus rahule jääda, ei maksa saavutatuga piirduda. Vähemalt meie ühiselamutes saab elamist mugavamaks muuta.

VAATLEJA

● **Tiigi tn. 14—224. «Poole tunni pärast oleks tuba korda tehtud,» ütlevad asukad. Nüüd on see vahest korras.** **R. VEIDEMANNI foto.**

Spordilainel

Hiljuti saabus Ungari Rahvavabariigist TRÜ Kehakultuuriteaduskonna dekaan professor Atko Viru.

MIS OLI SÕIDU PÕHJUSEKS?

«Budapestis toimus III Euroopa spordimeditsiini kongress. Esimene taoline sai teoks 1963. a. Prahas, teine 1969. a. Bukarestis. Mul on olnud võimalus neist osa võtta ning kõigil kolmel ettekandega esineda. Tänavuse kongressi tase oli kõrge. Esindatud olid Euroopa tugevamad spordifüsioloogia ja spordimeditsiini keskused. Sisuliselt analüüsides tuleb tähendada teaduse edasisammumist, uute kontrollimeetodite väljatöötamist, treeningu edasist põhjendamist. Kahjuks kipub selle kõrval tekkima teatud monotoonsus. Väga paljud ettekanded jäid ühenäoliseks, erinedes üksnes uuritute kontingendi ja teatud arvväärtuste poolest.

NSV Liidust oli Budapestis 23-liikmeline delegatsioon. Meie ülikoolile oli eraldatud kaks kohta. Peale minu võttis kongressist osa spordimeditsiini ja ravikehakultuuri kateedri juhataja Toomas Karu, kes samuti esines ettekandega.»

Kui nüüd tulla tagasi TRÜ Kehakultuuriteaduskonna juurde, siis **MILLISED ÜLESANDED SEISAVAD TEADUSKONNA EES?**

«Tänane üliõpilane on sajandi lõpul juhtiv spetsialist. Seoses sellega töötasime möödunud aastal välja põhjaliku perspektiivplaani teaduskonna väljaarendamise abinõude kohta. Selles plaanis on peamõõtmed asetatud järgmistele tegevuslõikudele: Esiteks õppetöö taseme tõstmine, kaasaegsete õppevormide juurutamine, mille all mõtleme probleemõpetamise juurutamist, tehnilise vahendite levitamist jms; teiseks kaadriküsimused. Mingisuguse positiivse nihke oleme juba saavutanud. Kaader on hakanud noorenema, seetõttu on elujõud ja töötahe tõusnud. Teaduslike kraadide protsendi poolest asume üleliiduliste kehakultuuriinstituutidega võrreldes küllaltki heal, neljandal kohal. Meie protsent ulatub 44-ni. Kõrvutades meie saavutusi aga teiste teaduskondade omadega TRÜ-s, peab nentima, et rahuloluks ei ole põhjust. Oleme mahajääjate osas. Puudus on eriti doktorikraadiga inimestest. Seetõttu oleme kavandanud spetsiaalsed abinõud. Oleme isegi õppetöö korraldust muutnud, et anda õppejõududele võimalusi töö lõpetamiseks. Nüüd oleme niikaugel, et veel käesoleval aastal asub oma doktoritööd kaitsma Lihastalitluse Laboratooriumi vanem teaduslik töötaja Paavo Kõrge. Tuleva aasta hakul ootame kaitsmist dotsent Silvia Ojalt. Kolmandaks: baaside küsimus, mis on kõige tõsisemaks murelapseks. Kui tahame õppetööd teha nii, et tal oleks tähtsust tulevikule, peab ka baas olema vastav. Füüsiliselt on meie baas veel kasutatav, kuid moraalselt ei vasta ta kaugeltki kõrgema kehakultuurilise õppeasutuse nõuetele. Baaside nõrkus annab tunda ka üldise kehalise kasvatuse teostamisel, samuti spordimeisterlikkuse tõstmisel. Olukord on siiski lahendatav. Ülikooli väljaarendamise plaan aastateks 1977—1980 näeb ette spordihalli ehitamist. Vastava tehnilise dokumentatsiooni juba saime Harkovi Aviotehnika Instituudist, kus selline hall on ehitamisel. Püüame seda dokumentatsiooni kohandada Tartu oludele. Halli juurde kavatseme tiibehitusena rajada ujula ning võib-olla teisigi täiendavaid ruume.»

MILLISED ON TEIE TÄHELEPANEKUD TÄNAVUSEST ESIMESEST KURSUSEST?

«Vastuvõetud esimene kursus paistab silma tihkuse ja ühtsuse poolest. Nimelt toimuvad sisseastumiseksamite raames kehalised katsed, sealhulgas eksam valitud erialas. Eriala eksamil võetakse arvesse varasemat spordimeisterlikkust, varasemat tööd oma sportliku taseme tõstmisel. Vastuvõetud 50 üliõpilasest sooritas 40 selle eksami hindele «väga hea», mis annab senisele ettevalmistusele igati positiivse hinnangu. Sama ilmnes teisteski katsetes, mis kinnitas veel kord üldise kehalise ettevalmistuse ühtlust. Tõsi küll, tippudega kursus ei hiilga. Meil ei ole esile tuua ühtki üleliidulise kuulsusega meistersportlast, ehkki on terve rida neid, kellele võib tulevikus loota. Näiteks Aime Metsmaa (kõrgushüppes 1.68), kellelt võib oodata tõusu vabariigi paremiku hulka. Ülikooli astus mitu perspektiivikat väravpallimängijat, kes olid vabariigi koondise tuumikuks koolinoorte üleliidulisel spartakiaadil, eesotsas Raivo Tomsoniga. Märkigem veel mitmekordset vabariigi sportvõimlemise meistrit Ülle Jäetmaad, vehklejat Sergei Bogorodskit jt.»

TIPPSPORT JA RAHVASPORT? MIDA ARVAB NENDE SUHETEST PROF. ATKO VIRU?

«Elu nõuab spordimeisterlikkuse tõstmist, rahvaspordi arendamist, hoolitsemist noorsoo kehalise kasvatuse eest. Igal alal peame andma oma panuse. Kuid õige lahendus on nähtavasti selles, et me keskendame inimesed nendesse tegevustesse, kus nad on kõige sobivamad. Rahvaspordi arendamiseks viisime käesoleva õppeaasta algul dotsent Uno Sahva võimlemise kateedrist üle kehalise kasvatuse ja spordi kateedrisse. Eesmärk on selles, et väga energilise spordiorganisaatorina tuntud U. Sahva võtaks enda peale rahvaspordi juhtimise ja arendamise kogu ülikoolis, hõlmates ühelt poolt õppejõude (teatavasti juhendab dotsent U. Sahva juba 15 aastat TRÜ meesõppejõudude võimlemisrühma), teiselt poolt üliõpilasi õppetöövälistes üritustega. Seega saame ülikooli rahvaspordile kindlad organisatsioonilised alused.»

Täname prof. Atko Viru lahke vestluse eest ning lisagem lõpetuseks dots. Uno Sahva enda sõnad eeltoodud probleemi iseloomustamiseks: «Mida kaugemale lähevad meist rekordid, mida vähem kättesaadavaks nad muutuvad laiale üldsusele, seda suurem vajadus tekib rahvaspordi järele.»

Küsitleja oli M. KADASTIK

Toimetuse postist

«Rebane» on tõepoolest aegunud nimetus. Algajad tudengid pole millegagi ära teeninud põhjalikku ninakirtsutust, mis «rebasega» kaasas käib. Nad on küll nooremad, kuid kõigiti võrdväärsed teiste üliõpilastega. Vanemad kursused on läbi ajanud erinimedeta, kas ei oleks see mõeldav ka I kursuste puhul? Seepärast ei paku ma välja ühtki uut nimetust. Kui on olemas II, III jne. kursuse üliõpilased, siis võivad olla ka I kursuse üliõpilased. Pikk ja lohisev on see küll. Argoost on aga «rebast» niikuinii võimatu likvideerida, vähemalt ei kao see niipea. Oleks küll väga tore, kui leitaks nimetus, mida kõlbab kasutada nii korrektses kõneluses, trükis kui ka omavahelises vabas vestluses.

Kaob «rebane», kaob ka «rebaseks löömine». Jääb — «tudengiks löömine». Arvan, et üritus kannatab ümberristimise välja, sest eesmärk — tudengiks löömine — pole muutunud. Nimi nimeks. Palju halvem lugu on sisuga. Liigub jutte mõnitamisest, irvitamisest ja muust taolisest. Mõned tulevased löödavad on kategooriliselt otsustanud mitte lasta enda kallal halba nalja teha. Kas asi on tõepoolest nii hull? Arvan, et mitte. Niisugused otsustajad kannatavad huumorimeele kesisuse või puudumisegi all. On ju päevselge, et ükski ürituse korraldajatest ei kavatse «neetud rebastele» nende õiget kohta kätte näidata. (Vastasel korral poleks mõtet niisugust pidulikku ja humoorikat õhtut korraldadagi. Ei tulda kellegi üle irvitama, vaid selleks, et osa saada lõbusast ja kaasakiskuvast üritusest. Kas see nii on, sõltub ka meist, alustajatest.

ESTER NÄPPING,
I kursuse eesti fil.

NB!

Korvpallihuvilised! Registreerige end kursustevahelisest korvpalliturniirist osavõtuks TRÜ spordiklubis! **Viimane päev selleks on 16. oktoober.** Võistlused toimuvad kahes etapis:

I etapp kuni 14. novembrini,

II etapp 14. novembrist kuni detsembrini.

Täpsemat informatsiooni saate TRÜ spordiklubist.

Õnnitlusi

Seoses lahkumisega vene kirjanduse kateedrist ning pensionile jäämisega avaldab TRÜ rektor oma käskkirjas tänu dotsent Valmar Adamsile kauaaegse teadusliku ja pedagoogilise töö eest ning sama kateedri vanemõpetajale Tatjana Murnikovale kauaaegse pedagoogilise töö eest. Tartu Riiklikus Ülikoolis. Oma käskkirjas tervitab ja õnnitleb TRÜ rektor ülikooli töötajaid, kes möödunud kahe kuu vältel on tähistanud oma juubelisünnipäeva.

70. sünnipäeva puhul: majahoidja Liine Konsat, valvur Louise Niggurit;

60. sünnipäeva puhul: füüsilise geograafia kateedri vanempreparaator Linda Laaneloogi, veespordi kateedri juhatajat dotsent Roman Nõvandit, vanemtöödejuhataja jaoskonna plekkseppa Friedrich Sergki;

50. sünnipäeva puhul: analüütilise keemia kateedri assistenti Marta Kanterit, vanemtöödejuhataja jaoskonna puuseppa Hugo Keldrit, saksa filoloogia kateedri vanemõpetajat Virve Liivi, matemaatika õpetamise metoodika kateedri juhatajat dotsent Olaf Prinitsat.

KÕNEVÕISTLUS

30 aastat tagasi, pärast Eesti NSV vabastamist fašistlikust okupatsioonist, alustas taas tööd Tartu Riiklik Ülikool. Et tähistada seda sündmust ja Kommunistliku Noorsooühingu 56. aastapäeva, korraldavad TRÜ rektoraat, TRÜ kõneoskuse kool, ELKNÜ TRÜ komitee, ühingu «Teadus» TRÜ algorganisatsioon ja TRÜ klubi kõnevõistluse.

Kõnevõistluse eesmärgiks on selgitada välja ülikooli paremad üliõpilaskõnemehed, anda kuulajatele huvitavaid ja värskeid mõtteid ning panna punkt TRÜ kõneoskuse kooli 1974. aasta tööle.

Kõnevõistlusest võivad osa võtta kõik statsionaarsed ja mittestatsionaarsed üliõpilased. Võistlus toimub kahes voorus. Esimene voor peetakse teaduskondades kuni 28. oktoobrini, teine voor, kuhu pääsevad teaduskondade parimad, 30. oktoobril TRÜ klubis. Nii esimeses kui ka teises voorus peab osavõtja esitama ühe enda poolt valitud teemal ettevalmistatud kõne. See etteaste võib esimeses voorus kesta kuni kümme minutit, teises kuni viis minutit. Kõne peab vastama järgmistele nõuetele:

— ta peab olema seotud komsomoliorganisatsiooni tegevusega Tartu Riiklikus Ülikoolis;

— peab kajastama 30 aasta möödumist Tartu Riikliku Ülikooli taasavamisest pärast fašistlikku okupatsiooni;

— käsitlema aktuaalseid probleeme ülikooli elust;

— demonstreerima kõrget oraatorimeisterlikkust.

Lisaks ettevalmistatud kõnele loositakse teises voorus võistlejate vahel teemad vahetuks esinemiseks, mille kestus ei tohi ületada kolme minutit ja mis kujutab endast vastust mingile küsimusele.

Kõnevõistluse võitjatele antakse auhinnad, välja on pandud ka rida eriauhindu.

Üliõpilased, kes soovivad kõnevõistlusel kaasa lüüa, saavad registreerida end teaduskonna komsomolibüroo kaudu. Komsomolibüroodelt saab ka täiendavat informatsiooni.

Soovime kõigile värskeid mõtteid ja julget pealehakkamist kõnevõistlusest osavõtuks!

Orgkomitee

Tööpakkumine

Keegi noormees võiks kiiresti hakata peahoone katlakütjaks. Pool kohta näeb ette töö põhiliselt laupäeval ja pühapäeval. Pöörduda peahoone komandandi sm. Valdma poole.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 5071. MB-07578.

ÁR Pr. P. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 31 | Reedel, 18. oktoobril 1974. a. | XXVI aastakäik

Rahupooldajate konverentsilt Moskvas

9.—10. oktoobril peeti Moskvas Ametiühingute Maja Sammassaalis Nõukogude rahupooldajate konverents. Konverentsiga tähistati ühtlasi NSVL Rahukaitsekomitee tegevuse 25. aastapäeva. Konverentsist võttis ENSV üliõpilaskonna esindajana osa ka ELKNÜ TRÜ komitee sekretär Tiit Koldits, kes kõneles järgmist:

Sellest, kui oluliseks on Nõukogudemaal rahuvõitlust alati hinnatud, annab suurepärast kinnitust fakt, et noore Nõukogude riigi I dekreet, vastu võetud Oktoobrirevolutsiooni teisel päeval, oli rahudekreet, mis määras kogu Nõukogude riigi edasise tegevuse rahvusvahelisel areenil. Dekreet nägi ette, et igal rahval on õigus vabalt otsustada oma saatuse üle, elada rahus ja ohutuses.

Arvesse võttes, et kogu senine sõdade ajalugu on kulgenud kaotuste kasvavas progressioonis, et II maailmasõjas hukkus 50 miljonit inimest ning sõjast oli haaratud üle 80% maailma elanikkonnast, üle 40 riigi ja uue sõja korral ületataks need arvud veel tohutult. Praegu on rahuliikumisest haaratud kogu maailma progressiivne inimkond.

Vaevalt oli fašistlik Saksamaa purustatud, kui juba tekkisid uued sõjakolded, juba alustati «külma sõja» õhutamist, mis 1949. aastal konkretiseerus NATO bloki loomisega.

Selle inimvaenuliku ürituse vastukaaluks kogunes 20.—25. aprillini 1949. a. üheaegselt nii Pariisi kui Prahasse esimene ülemaailmne rahupooldajate kongress 2065 delegaadiga 561 rahvusest 72 maalt.

II kongress Varssavis 1950. aastal ühendas 1736 delegaati 58 maalt.

III kongress peeti 1952. a. Viinis. Rahuliikumine on aina juurde võitnud mõjualasid ja ühendab eneses erinevate elualade esindajaid, rahvusvahelisi ametiühingute-, noorsoo-, üliõpilas-, religioosseid ja patsifistlikke organisatsioone.

Rahuliikumist koordineerib kogu maailmas Ülemaailmne Rahunõukogu. Praegu on selle peasekretär Romesh Chandra ja Ülemaailmse Rahunõukogu presiidiumi kõrgeim autasu on Frederic Joliot-Curie kuldmedal, mis on omistatud ka Nõukogude Liidu Rahukaitsekomiteele. F. Joliot-Curie, prantsuse füüsik, Nobeli preemia laureaat oli nõukogu peasekretär 1951. a. kuni oma surmani. Esimesel ülemaailmsel rahupooldajate kongressil ta ütles: «Kogunesime siia mitte selleks, et sõjaõhutajailt rahu paluda, vaid selleks, et sundida neid seda vastu võtma.» Neis sõnades on hästi väljendatud rahvusvahelise rahupooldajate liikumise aktiivne, võitluslik iseloom, sekkumine kõige teravamatesse situatsioonidesse, olgu see siis väsimatu surveavaldus Angela Davise, Louis Corvalani elu säilitamiseks, või haiglate ehitamiseks sõjast kurnatud vietnamlastele.

Nõukogude Liidu rahupooldajate I kongress peeti 1949. aastal Moskvas ja selle esimeheks valiti rahvusvahelise Lenini rahupreemia laureaat kirjanik N. Tihhonov, kes pärast pikemat vaheaega juhib komitee tegevust ka praegu. NSVL Rahukaitsekomiteesse kuulub 362 liiget, nende hulgas teadlased M.

Keldõš, J. Fjodorov, kirjanikud M. Šolohhov, K. Simonov, S. Mihhalkov, NSV Liidu rahvakunstnikud G. Ulanova, I. Moissejev, S. Gerassimov, D. Kabalevski, A. Pahmutova jpt. Kongressil valitud uude rahukaitsekomitee presiidiumi kuulub ka NSV Liidu kangelane Arnold Meri.

Lõppenud konverentsil viibis üle 1000 delegaadi, nende seas 75 sotsialistliku töö kangelast, 35 Lenini preemia laureaati, 15 NSV Liidu kangelast — seega on rahuliikumisse haaratud suure autoriteedi ja mõjujõuga inimesed, kes suudavad propageerida rahuideed.

Konverents austas leinaseisakuga A. Korneitšuki, J. Gagarini ja A. Tvardovski mälestust. 55 delegaati esinesid sõnavõttudega. Arvukad esinejad arendasid edasi mullu Moskvas toimunud ülemaailmsel rahupooldajate kongressil L. I. Brežnevi poolt avaldatud mõtteid: sõnavõtt, mis fikseerib Nõukogude rahuliikumise teed ja ülesanded kaasajal.

Konverentsi kulminatsiooniks kujunes Rahvaste Sõpruse ordeni üleandmine NSV Liidu Rahukaitsekomiteele.

Lakkamatult oli konverentsi tähelepanuobjektiks olukord Portugalis, Vietnamis, Lähis-Idas, Küprosel, Kreekas, Tšiilis.

Ülemaailmse Rahunõukogu peasekretär Romesh Chandra ütles oma sõnavõtus, et «rahuliikumise iseloom kaasajal on muutumas, sest ülemaailmne olukord on praegu pinge lõdvenemise olukord. NSV Liidu tegevus ülemaailmse rahu kindlustamiseks on praegu määrav, sest Nõukogudemaa on rahuliikumise juhtiv jõud. Võidelda rahu eest tähendab teha võimatuks sõja tagasipöördumine. Rahu ja nälg on ühendamatud. Tuleb likvideerida nälg.»

Meeldejäävamaid sõnavõtte oli meditsiiniteaduste akadeemiku V. Komissarenko esinemine: rahuvõitlust pole võimalik pidada üksnes sõnadega, see on perspektiivikas üritus, milles päev päeva kõrval tehtagu pingutusi uut põlvkonda kasvatades, noortest veendunud rahupooldajaid kasvatades. Vanem rahuvõitlejate põlvkond on sõjakoledusi kogenud inimesed, kelles hukkamõistu pole vaja kujundada. Just sõjajärgseid põlvkondi tuleb õpetada rahu hindama, selleks peavad nad teadma tõde sõjast, näljast ja vägivallast. Siin tuleb aga selget vahet teha sõda romantiseeriva ja sõda vihkama õpetava kunsti vahel, alati on oht meeldetuletamisega propageerida. Kunstnik peab siin oma ainesse suhtuma suure vastutustundega.

Eelmise mõtteist lähtus kirjanik K. Simonov, konstateerides, et mistahes elualal tegutsevate rahuvõitlejate töö vaieldamatuim resultaat on see, et seni pole puhkenud uut sõda. Oleks raske kujutleda maailma nägu praegu, kui kohe pärast II maailmasõda poleks alustatud aktiivset rahuliikumist. Võib küsida, kas poleks tõesti aeg lõpetada sõjast raamatute kirjutamine, filmide ja laulude loomine? Küsimus on ju tõepoolest just selles, k u i d a s kujutada, teema ei aegu niikaua, kui eksisteerib sõjaoht. «Inimkonna südametunnistus on iga inimese südametunnistus eraldi. Pole üllamat ülesannet kui oma tegevusega kasvõi millimeetri võrra nihutada eemale sõjaohtu. Inimestele peab meenutama, et nad on inimesed.»

A. VERDE

sotsialistlik võistlus

Anorgaanikud keemiaosakonna parimad

Möödunud nädalal selgitas keemiaosakonna sotsialistliku võistluse komisjon kateedrite paremusjärjestuse 1973/74. õppeaasta töötulemuste põhjal. Opetatavates distsipliinides oli edasijõudmise protsent orgaanilise keemia kateedris 95, anorgaanilise ja analüütilise keemia kateedrites vastavalt 92 ja 90. Orgaanilise keemia kateeder tunnistati parimaks ka õppemetoodilise töö ning töökultuuri poolest. Õppejõudude teaduslik-pedagoogilise kvalifikatsiooni tõstmise ning teadusliku töö plaanide ja individuaalsete sotsialistlike kohustuste täitmise osas esinesid kõik kateedrid võrdse eduga.

Ülejäänud töölõikudes (üliõpilaste teadusliku töö juhendamine, kateedri liikmete ideelis-poliitiline enesetäiendamine, teaduslike publikatsioonide arv ühe õppejõu kohta, teaduse populariseerimine) oli aga kindlalt esimene anorgaanilise keemia kateedri kollektiiv, kes tuli ka üldvõitjaks. Teisele kohale jäi orgaanilise keemia kateeder, analüütikud pidid seekord leppima viimase kohaga.

H. TIMOTHEUS,
keemiaosakonna parteibüroo sekretär.

Tunnustus

Oma käskkirjas avaldab TRÜ rektor tänu Tartu koolide pedagoogidele, kes on aastaid olnud pedagoogilise praktika parimad juhendajad: Tartu V Keskkooli direktorile Helve RAIGILE, Tartu II Keskkooli õppealajuhatajale Liia PAAVERILE, Tartu II Keskkooli õpetajale Igor HOLTSILE ja Tartu X Keskkooli õpetajale Maimu MAAMEELELE.

Kõik suurele sügismatkale

Pühapäeval, 20. okt. kell 11 kogunevad kõik õppejõud ja üliõpilased Saare tee ja Kalda tee ristumiskohale matkaks I h a s t e — K a s t r e suunas vastu värvilisele sügisele.

Matkal on võimalik täita VTK norme kõigil distantsidel. Uhtlasi selgitatakse teaduskondade paremusjärjestus osavõtu protsendi alusel.

Tuleteme meelde normatiivid:

19—28-aastastele — 1 matk 25 km või 2 matka 15 km,
29—39-aastastele — 1 matk 20 km või 2 matka 12 km,
40—49-aastastele — 1 matk 20 km,
50—60-aastastele — 1 matk 10 km.

Kõik normid kõigis vanuseastmetes on meestele ja naistele võrdsed.

EKP TRÜ komitee

järjekordsel istungil olid kaks põhiküsimust.

1. Kuulati ära ALMAVÜ TRÜ algorganisatsiooni esimehe A. Pildi informatsiooni valmisolekust ALMAVÜ TRÜ aruande- ja valimiskonverentsiks.

2. Analüüsiti ülikooli parteigruppide tööd ja arutati partei algorganisatsiooni struktuuri.

Võeti vastu otsus, mille kohaselt seniste parteigruppide arvu (18 parteigruppi) suurendatakse poole võrra. Uute guppide organiseerimise eesmärgiks on parteitöö konkretiseerimine, lähendamine organisatsiooni igale liikmele. Kõne all olid ka kaadriküsimused.

19. OKTOOBER

TRÜ žurnalistikaosakond 20-aastane

TARTUS ON SUUR ÕPPINUD AJAKIRJANIKE KOGUNEMINE. TULE KA!

TRÜ raamatukogu komplekteerimise ja kasutamise kord

TRÜ Teadusliku Raamatukogu põhieesmärgiks on tagada kogu ülikoolile vajaliku kirjanduse olemasolu ja kättesaadavus. Raamatufondi soetamisel lähtutakse kirjanduse kasutatavusest ja majanduslikust otstarbekusest. Komplekteerimise tähtsamad allikad on: sundeksemplar — eksemplar kõigist Eesti NSV-s ilmunud ja ülikooli profiilile vastavatest NSV Liidus ilmunud venekeelsetest trükiteostest; ostud raamatukauplustest — juhul, kui on vaja suuremat eksemplaarsust; vahetus kodu- ja välismaa teaduslike asutustega — väikesetiraažiliste väljaannete ja väliskirjanduse muretsemiseks; «Ajakirjanduslevi» — ajakirjade hankimiseks; valuuta eest kirjanduse ostmine; tellimused luna eest — põhiliselt järelkomplekteerimiseks.

Selleks et pakkuda olemasolevate majanduslike võimaluste optimaalse kasutamisega ülikooli peaaegu universaalsetele huvidele vastavat raamatuvalikut, kiiresti rahuldada nõudmist kirjanduse järele, hoida korras TRÜ raamatuvarade koondkataloge ja teatmestut, luua tingimused raamatu töötlemisprotsessi otstarbekaks korraldamiseks ning mehhaniseerimiseks — selleks tellitakse ja kataloogitakse kogu TRÜ-le vajalik kirjandus tsentraliseeritult. Küsimust arutati põhjalikult 1971. a. TRÜ nõukogus, sellele eelnes olukorra statistilis-majanduslik analüüs ja lugejaküsitlus. Üleminek toimus nõukogu soovitusel. Keskse ülevaateta kõigist tellimustest ei ole võimalik koordineerimine ega arukas otsustamine reaalset raamatuostusummat ja ülikooli kui tervikut arvestades. Korras kataloog ei väldi dubleerimist. Dubleerimist tuleb välistada varem. Kirjanduse ostmisel lähtutakse alati kateedri või laboratooriumi referendi soovitusest iga trükise suhtes. Referent, kes on määratud TRÜ rektori käskkirjaga vastavalt kateedri või laboratooriumi juhataja ettepanekule, esitab raamatukogu komplekteerimise osakonnale soovid ja pretensioonid kirjanduse muretsemiseks. Tellimused esitatakse kirjastuste temaatiliste plaanide alusel vormikohasel avaldusel. Ka hilisemaid juurdeoste raamatukauplustest saab võimaluse ja vajaduse korral teha, kooskõlastades soovi raamatukoguga. Asi pole mitte vetoõiguses, vaid asjatundlikus otsustamises täieliku ülevaate alusel juba saabunud või varem tellitud eksemplaridest. Ka lepingute täitmiseks pole mõtet uut raamatut osta, kui olemasolev on vähekasutatav või hoopis kasutamata. Seda enam, et raamatu nominaalhinnale lisandub raamatukoguliku läbitöötamise maksumus — 70 kop. kuni 1 rubla, peaaegu sama kulu üleliigse raamatu kasutamisel ja peale selle säilitamishind üle 1 rubla iga raamatu kohta.

Tellimuste vähendamine või väljaostmisest loobumine toimub alati kooskõlastatult raamatukogu ja vastava TRÜ allüksuse vahel.

Et raamatufond ei oleks eraomanduslik, vaid kõigile kasutatav, peab iga raamat peegelduma nii alfabeetilises kui süstemaatilises kataloogis. Kahjuks ei ole kateedrite raamatukogude alfabeetiline kataloog, mis koostati laborantide poolt saadetava kaardi alusel, kasutatav. Vahelduvale kaadrile kateedris oli tulutu õpetada trükiteose kirje kõiki peensusi. Nõustugem, et süstemaatilise kataloogi koostamine, märksõnastamine jms., mis nõuab erilist kvalifikatsiooni ka kõrgema haridusega raamatukogutöötajalt, ei ole sellise meetodiga mõeldav. Ja milleks koormata niigi vähest abiõppepersonali, kui keskselt saab kasutada trükikaarte, kvalifitseeritud töötajaid, paljundusaparaate?

Raamatukogunduse põhitõdede seletamine ei olegi antud kirjutise eesmärk. Ka raamatukogundus on tänapäeval teadus. Raamatu ja lugeja suhete asjalikul ja optimaalsel kujundamisel kasutatakse eriomaseid meetodeid, erialaspetsialistide arvamusi.

Kirjanduse kättesaamine võiks olla kiirem ja töötlemisaeg palju lühem, kui takistuseks ei oleks raamatukogust mitteolenevad asjaolud — ruumide killustatus, transpordi ja telefonide puudumine jms.

Raamatufondide komplekteerimise ja raamatukogude kasutamise kord on täpsemalt kirja pandud «Referendi meelespeas» (Tartu, 1974), «Lugeja meelespeas» (eesti keeles 1972, vene keeles 1973). Raamatukogu kasutamise kord on TRÜ rektori poolt kinnitatud 10. aug. 1971. a. ja ilmunud rotaprindil 1972. a. eesti ja vene keeles. Kui dots. J. Tammeoru juhtimisel töötav komisjon seda täpsustab ja konkretiseerib, jõustub uus kord pärast arutamist TRÜ nõukogus detsembris 1974. a. See otsus ei saa olla vastuolus raamatukogunduse arendamise üldprintsiipidega meie maal. NLKP Keskkomitee juunikuu määrus käesolevast aastast raamatukogunduse küsimustes, NSVL kõrgema ja keskerihariduse ministri samasisuline käskkiri augustikuust ning teised neid konkretiseerivad dokumendid rõhutavad koordineeritud tegevusega raamatukogusüsteemide loomise vajalikkust juba kõrgemate koolide ja isegi eri ametkondade vahel. Tsentraliseeritud töökorraldus johtub samast põhiideest, mille aluseks on riiklikud huvid — muretseda lugejaile vajalikke raamatuid majanduslikult otstarbekalt ja teha nad kiiresti kõigile kättesaadavaks.

Ümberkorraldustes oleme kasutanud kodu- ja välismaa kogemusi. Raamatute deponeerimise kord on kõigi määruste ja seadustega kooskõlas. Seda rakendatakse vältimaks seisvate ja asjatult ruumi nõudvate raamatufondide tekkimist allüksustes. Tänapäevases informatsioonitulvas ei oleks sellel mõtet. Nõukogude Liidus on loodud üleriigiline depositooriumide süsteem, millega aktiivselt kasutatava kirjanduse osas liitub detsentralisatsioon teenindamisel. Raamatukogundusliku terminina tähendab teenindamine kirjanduse kojulaenutamist ja kohalkasutamise organiseerimist. Meilgi on arukas luua erialaraamatukogusid, mis oleksid komplekteeritud lähedaste teadusalade operatiivset kirjandusnõudlust arvestades. See oleks tõhus abinõu raamatu käepärastamisel. Erialaraamatukogud peaksid olema lugejatele sobival ajal avatud. Neis võiksid olla ametis raamatukoguhoidjad.

Teadust tegevat ja teadust teenindavat funktsiooni ei saa tänapäevases ühiskondliku töõjaotuse situatsioonis üksteisest lahutada. Ka infoorganisatsioon nõuab asjatundlikku suhtumist igasse üksikjuhtu, järelikult ka ülevaadet tervikust.

L. PEEP

Voldemar Sassi

19. oktoobril möödub 75 aastat tuntud revolutsionääri Voldemar Sassi sünnist. Tema elu ja tegevus oli tihedalt seotud Tartu linna ja noortega. Tartus õppis V. Sassi H. Treffneri gümnaasiumis ja Tartu Kaubanduskoolis. 1919. a. sai ta töökoha Tartumaa maksuinspektori juurde. 1920. a. oli V. Sassi juba aktiivselt tegev Tartu töölisliikumises.

Voldemar Sassi on jätnud oma jäljed Tartu komsomoli ajalukku. 5. detsembril 1920 asutati Tallinnas Üle-Eestimaaline Noorproletaarlaste Ühing (ÜENPÜ), mis juba oma avakoosolekul otsustas ühineda Kommunistliku Noorsoo Internatsionaaliga. 1921. a. algul loodi ÜENPÜ osakond Tartus. Selle üks organiseerijaid ja juhte oli V. Sassi. 1921. a. aprillis ÜENPÜ suleti ja V. Sassil tuli esimest tutvust teha kodanliku vanglaga. Maist juulini viibis ta eeluurimisvanglas. Eluaegne vanglakaristus mõisteti V. Sassile 1924. a. novembris «149 protsessil».

1940. a. juuni. Kodanlik diktatuur langes. Revolutsioonilistel noortel avanes võimalus legaalselt organiseeruda. 22. juunil asutati Tartu Töötavate Noorte Liit. Juulis kujundati see ümber EKNÜ Tartu osakonnaks. Kommunistlike noorte esimesi samme suunas EKP Tartumaa Komitee esimene sekretär V. Sassi. Noorte töö küsimused olid korduvalt päevakorras komitee koosolekutel. Tolleaegsele EKNÜ Tartumaa Komitee esimesele sekretärile M. Sverdlovile esitati hiljem küsimus: «Kes vanematest seltsimeestest on Teile mõju avaldanud?» Ta vastas sellele järgmiselt: «Kindlasti partei maakonnakomitee sekretär Voldemar Sassi. Ta paistis silma argumenteeritud kõnega. Imetlesin sageli, kui rahulikult ta rääkis, olgu kõnepuldist või niisama omavahel. Võib-olla oli see vangla-aastatel kujunenud harjumus. Kui ta vastas kasvõi mõnele küsimusele, siis tavaliselt mitte otsekohe, vaid pärast väikest viivitust, nagu oleks ta vastuse enne igast kandist läbi kaalunud.»

Kui puhkes Suur Isamaasõda, siirdus V. Sassi EKP Keskkomitee ülesandel Pärnusse, et organiseerida pealetungivatele okupantidele vastupanu. Siin langeski kommunist Voldemar Sassi.

O. KUULI,
ajaloodoktor, TPedI kateedrijuhataja

Millal koostada tunniplaan

Matemaatikateaduskonna rahvakontrolligrupi praegune koosseis valiti 1973. a. sügisel. Tööplaanis püüti arvestada olulisemaid ülesandeid, mille lahendamise vajadus oli juba siis ette näha. Plaani on täidetud vahelduva eduga, mõned ettepanekud vastuvõetavalt lahendatud. On selgunud, et teaduskondade kateedrite ja laboratooriumide raamatukogude komplekteerimise kord pole vastuvõetav ja seetõttu asuti probleemile mõistlikku lahendust otsima üleülikoolilises ulatuses.

Töökogemused näitavad, et kõige raskemad on need ülesanded, mis kuuluvad rubriiki «Töötajate poolt tõstatatud küsimused». Vaadelgem üht viimasel aastal esilekerkinud küsimust.

Minevik.

Aprill, 1974. Kateedrid, dekanaat, õppeosakonna ruumide dispetšer koostavad hoolega läbimõeldud ja põhjendatud tunniplaani 1974/75. õ.-a. sügissemestriks (viimane algab septembris 1974). Kergendusohkega lõpetatakse töö maipühadeks.

30. august, 1974. Teaduskondade esindajatele jagatakse välja täiendavad instruktsioonid, mille kohaselt tuleb tunniplaanid ümber teha (õppetöö algab 2. septembril 1974). Ülesanne täideti kahe päevaga, kuid siis algasid segadused auditooriumidega, mis kestavad tänaseni.

Olevik.

Kevadel tehtud auditooriumide kasutamise plaan läks sügisel lõhki ja seda pole õnnestunud seni parandada. Mõned õpperühmad otsivad igal nädalal vähegi kasutamiskõlblikku ruumi (matemaatilistes distsipliinides on olulisel kohal tahvel!), mõnede tundide jaoks pole kohta veel leitudki (laenutatakse näit. EPA-lt). Õppeosakonna ja dekanaadi dispetšerid, prodekaanid ning õppejõud rabelevad ja närveerivad. Lendavad mürgised repliigid mitmesuguste instantside aadressil.

Tulevik. (Ekstrapolatsioon sisaldab endas alati riski, kuid äkki . . .)

Detsember, 1974. Kateedrid, dekanaat, õppeosakonna ruumide dispetšer koostavad hoolega läbimõeldud ja põhjendatud tunniplaani 1974/75. õ.-a. kevadsemestriks (algab 7. veebr. 1975). Millise töökoormusega kuu on aga detsember, ei vaja vist täiendavat selgitamist. Senised kogemused näitavad, et jaanuari lõpus — veebruari alguses tuleb taas teha ootamatuid muudatusi tunniplaanides.

Olukorda on analüüsinud matemaatikateaduskonna dekanaat, ühiskondlikud organisatsioonid ja rahvakontrolligrupp ning jõudnud ühisele järeldusele: otstarbekas ja täiesti reaalne oleks koostada tunniplaanid augustis ja jaanuaris. Õppeosakonna koormus auditooriumide jaotamisel küll ühekordselt tõuseks, kuid asjatu töö peaks kaduma.

K. SOONETS,
Matemaatikateaduskonna parteibüroo sekretär

H. EPLER,
Matemaatikateaduskonna rahvakontrolligrupi esimees

Tõlke- võistlus

kuulutati välja ülikooli lehes 14. juunil k. a. Vahepeal on möödunud suvi, alanud uus kooliaasta, ülikooli tulnud hulk noori inimesi, kes vahest ei teagi, mis tõlkevõistlus on. Eriti neile, aga ka seenioridele selgitagem ja tuletagem meelde, et ettevõtte algatas 1970/71. õppeaastal võõrkeelte osakonna komsomolibüroo, eesmärgiks seati ergutada tõlkehuvide ja -kalduvustega üliõpilasi, soodustada noore kaadri kujunemist järelkasvuks ja vahetuseks vanematele tõlkijatele. Neli võistlust on läbi, iga aasta on esile tõstnud parimad, neli tööd on jõudnud avaldamiseni nii ««Loomingu» Raamatukogus» kui ka kõigis vabariigi kirjanduslikes ajakirjades, samuti «Edasis» ja meie oma ülikooli lehes.

Nüüd taas konkursi tingimused: tõlgime eesti keelde mis tahes keelest XX sajandi ilukirjandust. Proosatekstide (novellid, esseed või tervikkatkendid romaanist) pikkus võib olla 5—10 masinakirjalehekülge (2-se intervalliga), luuletusi tuleb võistlusele esitada vähemalt kaks ühelt ja samalt autorilt. Tööd ei tohi olla varem eesti keeles trükis avaldatud. Esitada tuleb nii originaal kui ka tõlge kolmes eksemplaris. Premeerimiseks on ette nähtud 200 rubla, mille žürii võib tööde tasemest ja hulgast lähtudes välja jagada täies suuruses või osaliselt. Osa võtta võivad kõik, kes võistluse väljakuulutamise hetkel olid või on praegu TRÜ statsionaarsed või mittestatsionaarsed üliõpilased. Tööd tuleb varustada märgusõnaga ja pealkirjaga «Tõlkevõistlus 1975», lisada suletud ümbrikus tõlkija nimi, teaduskond, kursus ja elukoht ning toimetada hiljemalt 30. detsembriks 1974 ajalehe «TRÜ» toimetusse.

Indu tööks!

Žürii

ÜTÜ ajalooring alustas tööd

Hoolimata sellest, et üleülikooliline ÜTÜ nõukogu on tunnistanud ajalooringi parimaks, informatsiooni tema tööst peaaegu ei levigi. Seda lünka püüab osaliselt täita alljärgnev sõnavõtt.

Kõigepealt mõned üldandmed. Üldkoosolekute kõrval töötavad kaks sektsiooni. Eesti ajaloo sektsioonis püütakse aasta jooksul lähtuda mingist kitsamast temaatikast, mis tavaliselt on seotud kas mõne Eesti piirkonna või mingi etapiga meie ajaloost. Orientalistikasektsioon, mis muide paistab silma töö erilise intensiivsusega, käsitleb kõikvõimalikke orientalistika ja afrikanistika probleeme.

Lisaks koosolekutele on traditsiooniks muutunud ajalooringi ekskursioonid — ühepäevane sügisel, pikem kevadel.

Selle õppeaasta avaüritus oli 18. IX, mil prof. Laugaste juhtimisel käidi Raadi kalmistul Eesti kultuuriajaloo suurmeeste haudadel. Prof. Laugaste valgustas igaühe elu ning tööd ja nii polnud nad enam minevikku vajunud mälestused, vaid meie elav kaasaeg, mida on kujundanud ka J. V. Jannsen, F. R. Faehlmann, prof. Evers, prof. Koppel, K. E. v. Baer, M. Härma jpt. Siinkohal avaldame suurt tänu prof. Laugastele, kes nii lahkelt jagas meile oma teadmisi.

3. X toimus ka ajalooringi aruande- ja valimiskoosolek. Peale esimees I. Videviku ülevaadet möödunud aasta tööst ja uue juhtkonna kinnitamist vaatasime diapositiive, mis tutvustasid laiemale auditooriumile ekskursioone Hiiumaale, Lõuna-Eestisse ja Petserisse. Korduvalt Kesk-Aasias reisinud etnograaf V. Oha jutustas väga huvitavalt sealsetest oludest, illustreerides vestlust diapositiividega.

Käesoleval õppeaastal ootame taas rohket osavõttu ringi tööst, seda eriti nooremate kursuste osas. Alati teretulnud on värsked ideed, huvitavad teemad, mille realiseerimiseks ettekandena anname alati võimaluse.

Juhatus

E E ÜE E

üldkoosolek toimub reedel, 25. oktoobril kell 12 TPI peahoones aulataguses auditooriumis. Oodatud on piirkondade staabid, maleva aktivistid ja veteranid ning kõik asjasthuvitatud.

Reedel ansambel «Intarsia».

Laupäeval Peeter Väljaku ansambel vanas koosseisus.

Pühapäeval stereomuusika õhtu.

ACADEMIA GUSTAVO-CAROLINA TEGEVUSE AJALOOLISEST TAUSTAST

Tartu ülikooli varasemale ajaloole pühendatud artiklite seerias jõudsime sündmuste kronoloogilises esituses 1690. a. augustisse, kui pärast pikaleveninud eeltöid avati Tartus jälle ülikool, sedapuhku Academia Gustavo-Carolina nime all.[1] Uus nimetus pidi märkima seost ja järgnevust aastail 1632—1656 Tartus tegutsenud Academia Gustavianaga, kuid ilmutama näitavat austust ka parajasti valitseva kuninga Karl XI vastu. Püüaksime anda meie lehe järgnevates numbrites ülevaate ülikooli tegevuse sellest perioodist.

Ajalooliseks tagapõhjaks

ülikooli tööle 1690—1710 olid Rootsi võimu viimased aastakümned Baltimail. Oma valdavas osas olid need sünged ja rasked aastad. XVII saj. viimasest kümnendikust jäi kauaks rahva mälestusse suur näljaaeg 1695—1697. Uue sajandi esimene aastakümme oli aga juba Põhjasõja kõige ägedamate ja tegelikult ka kõige otsustavamate võitluste aeg, mis Baltimaile tõi suuri laastamisi.

Suur näljaaeg

saabus seoses ränkade ikaldustega 1695. ja 1696. a. Kroonikakirjutaja Chr. Kelchi andmeil sadas 1695. a. suvel jaanipäevast mihklipäevani (29. sept.) peaaegu lakkamatult külma vihma. Heina ei saanudki teha ning rukis valmis nii aeglaselt, et alles kolm nädalat pärast jaagupipäeva (25. juuli), seega u. 15. aug. paiku saadi asuda lõikuse juurde. Aeglaselt kasvanud odra võttis varane öökülm, mis rikkus ka herned ja läätsed. Pole siis imestada, et 1695. a. viljasaak oli väga vilets. Suurem osa sellest läks riigimaksudena Rootsi kroonule.

Midagi head polnud loota ka järgmisest aastast, sest rukkikülv jäi vihmade tõttu hiljaks. Külvati alles pärast mihklipäeva, kohati jäid põllud aga hoopis seemendamata. Uut ikaldust aitas ette valmistada ka järgnev ilmastik. Ränkadele lumesadudele järgnes 1696. a. jaanuaris suur sula. Lumi sulas täielikult, põllud hakkasid kuivama ja rändlinnud saabuma. Mitmel pool alustati kevadkündi ja ettevaatamatult koguni tõuviljakülvi. Märtsis tuli aga talv tagasi ja ta kestis nii kaua, et külvata saadi alles mai lõpul. Juunis algas jälle suur vihmasadu, milles väike vaheaeg oli vaid sügisel. Viljasaaki 1696. a. õieti polnudki. Siin-seal saadi kätte vaid seeme, enamasti andis lõikus $^1/_4$ või $^1/_5$ seemnest, kohati oli vili täielikult hävinud. 24. sept. 1696. a. teatas Eestimaa kindralkuberner Axel Julius de la Gardie, et suur osa rukkipõlde on seemendamata. Majanduslikku laost süvendas sama aasta suvel möllanud loomataud.

Suremine nälga algas 1696. a. kevadel. 2. mail 1696. a. teatas Põltsamaa pastor, et ta on viie nädala jooksul matnud üle 60 nälga surnu. 1696. a. lõpul ja 1697. a. algul nälg süvenes. Laiuse pastor praost R. Brookman kirjutas 13. juulil 1697. a., et inimesi on surnud «kui kärbseid». Ta olevat matnud surnuaeda juba 500 inimest, teadmata on kalmetesse maetute arv.

Näljahäda süvendas see, et Rootsi võimud jätkasid vilja väljavedu ja ei võtnud midagi olulist ette näljahädaliste abistamiseks. 1696. a. kevadel saadeti Liivimaalt Rootsi garnisonide varustamiseks 17430 tündrit vilja. 1697. a. kevadel, kui suremus nälga oli eriti suur, kästi Tallinna kroonumagasinist saata 12000 tündrit vilja Viiburi.

Poliitilisel alal tuleb Academia Gustavo-Carolina tegevuse ajalooliste tagapõhjana arvestada jätkuvat ning seejuures järsult teravnenud **võitlust kuningavõimu ja kõrgaadli,** veel rohkem aga kuningavõimu ja balti saksa aadli vahel. 1680. a. riigipäeval oli Karl XI läbi surunud otsuse maade ja mõisate reduktsiooni (riigile tagastamise) kohta, mis eriti tabas kõrgaadlit. Paralleelselt reduktsiooniga murdis kuningas ka kõrgaadli poliitilise mõjuvõimu ning toetudes alamaadlile ja linnakodanikele, osalt ka talupoegade esindusele, asus valitsema absolutistlikult.

Liivimaal osutas kohalik baltisaksa aadel reduktsioonile ägedat vastupanu. Maapäev asus seisukohale, et reduktsiooni ei saa läbi viia aadli tahte vastaselt. 1686. a. määras kuningas Liivimaa uueks kindralkuberneriks Jacob Johan Hastferi, kes absolutistliku kuningavõimu ustava ametnikuna asus reduktsiooni läbi viima aadli vastupanu arvestamata. Leppimatule seisukohale asunud Liivimaa aadel võttis Johan Reinhold v. Patkuli ja Leonhard Gustav v. Budbergi juhtimisel Rootsi-vaenuliku hoiaku ning deklareeris, et Liivimaa on ühendatud Rootsiga vaid kuninga isiku kaudu. Konflikt läks nii teravaks, et Liivimaa aadli Stokholmi saabunud esindajaid süüdistati kuningliku majesteedi solvamises ja mässulistes kavatsustes ning nad anti erakorralise kohtu alla. J. R. Patkulil õnnestus põgeneda välismaale, kus ta tegeles Rootsi-vastase sõjalise liidu organiseerimisega. Rootsis mõisteti ta 1694. a. surma koos vallasvara konfiskeerimise ja käe maharaiumisega. Liivimaa rüütelkonna esindajatest mõisteti surma veel kolm meest, kuid neil asendati see karistus 6-aastase vangistusega. 1694. a. piirati tunduvalt ka Liivimaa aadli omavalitsust. Kaotati Maanõunike Kolleegium, maapäev võis kokku tulla vaid kuninga korraldusel kindralkuberneri vastava patendi alusel. Suhted aadli ja riigivõimude vahel jäid aga pinevaks ning neid vastuolusid tuleb arvestada ka ülikooli tegevuse ajaloolise taustana.

---

[1] Vt. **H. Piirimäe.** Academia Gustavianast Gustavo-Carolinani. — «Tartu Riiklik Ülikool» nr. 34, 35, 38.

H. PIIRIMÄE

PAAR TUNDI VAIKUSELE

Selliste sõnadega kutsusid kuulutused tudengeid TRÜ klubisse osa saama Bachist, Vivaldist, Händelist ja Mozartist. 9. oktoobri hilisõhtuse kammerdiskoteegiga nägi ilmavalgust klubi uus muusikaüritus, mis loodetavasti muudab veidikenegi klubi poolt üliõpilastele pakutava muusikavaliku senist ühekülgsust (beat, rock ja muu popp), ning liidab klubikülastajate ringi ka tõsise muusika austajaid. Oleks muidugi narr oodata vahekorra radikaalset muutmist, vaevalt seda keegi taotlebki — jäävad ju nädalavahetused endiselt popi pärusmaaks ja nagu asjaosalised ise arvasid, peaks piisama, kui selliseid õhtuid korraldada edaspidi vaid kord kuus. Niiviisi säilib ettevõtte uudsus ning publiku huvi selle vastu. Pealegi ei tohiks plaadimuusika meile asendada vahetut kaasaelamist kammeransamblite esinemisele, toimugu need siis haruldase akustikaga — muide just kammermuusika jaoks — ülikooli aulas või «Vanemuise» kontserdisaalis, vahetu muusikaelamus, teose «taassünni» meeleline tajumine selle elava esituse puhul — see ületab paraku ka kõige kvaliteetsema stereoaparatuuri eelised konserveeritud muusika taastamisel.

Nüüd siis lühidalt õhtust enesest. Kahetunnine kava oli täidetud eespool nimetatud kolme barokiajastu kuulsaima helilooja ning nn. Viini klassika säravaima esindaja loominguga. Õhtu algas osaga J. S. Bachi süidist nr. 3, D-duur, mis kujutas endast kava raamivat (uuesti korrati seda lõpus) ning järgneva vastuvõtuks häälestavat proloogi. Taoline sissejuhatus tundus igati põhjendatuna ja ilmselt täitis talle pandud lootused. Kahjuks häiris algust meie tudengite hoolimatus väljakuulutatud aegade suhtes, sissejuhatavaid helisid saatis veel hilinejate sagimine ning mõned muusikahuvilised saabusid hiljemgi. Meeldiv aga oli valgustamata saal, mis lõi intiimse meeleolu ning soodustas muusikale keskendumist. Esimese pikema teosena pakuti Bachi üht populaarsemat kammerteost, nimelt 4. Brandenburgi kontserti, mis paraku kaotas üsna palju oma võlust plaadi kesise kvaliteedi tõttu. Esitamisele tulevate plaatide valikul peaks edaspidi nõudlikum olema, sest kui helivõimenduse paratamatule sahinale lisanduvad veel plaadi või plaadimängija märgatavad defektid, siis ei saa süvenenud kuulamisest juttugi olla, kuid ilma selleta kaotab üritus ilmselt oma mõtte. Õnneks kulges edasine kava ladusalt ilma tehniliste viperusteta, saadetuna publiku aktiivsest vaikimisest. Nauditav oli A. Vivaldi kontsert flöödile ja orkestrile pealkirjaga «Öö», milles erilise mulje jättis just flöödi partii ning soleeriva instrumendi ja saateansambli lummav kokkukõla. Olles nimetatud pala varemgi mitmeid kordi kuulnud, avastasin enda jaoks antud esituses mitmeid uusi värve ja detaile. Väga elamuslikud olid ka G. F. Händeli 2. ja 3. concerto grosso, kuid õhtu haaravaimaks osaks pean W. A. Mozarti kontsert-sümfooniat aldile ja viiulile (solistideks V. Pikaisen ja I. Oistrahh), mis paelus oma sädeleva kõla, dramaatilise kompositsiooni ning eriti virtuoosse solistideduoga. Meeleldi oleksin näinud kava sellega piirduvatki, kuid et lubatud kaks tundi ikka täidetud saaksid, pakkusid korraldajad lõpetuseks ja ühtlasi leevendamaks eelneva teose esitusest saadud elamusvaeva Vivaldi mõtlik-meeleoluka «Sügissonaadi» tsüklist «Aastaajad». Siin võib kava koostajatega vaielda — see pala sobinuks vahest koos tsükli teiste osadega mõnesse järgnevasse programmi, kuigi ta selliselgi kujul oli üsna leidlikult kavasse sobitatud. Liiatigi harmoneerus see muusikapala kenasti praeguse nukravõitu aastaajaga, omandades nõndamoodi tundeerksa kuulaja jaoks avaramagi tähenduse. Samuti kulus ära selle loo tantsulises osas kätketud tubli annus elurõõmu. Lühidalt, oli meeldiv õhtu. Aitäh korraldajaile!

Jäädes huviga ootama järgnevaid õhtuid, julgen omalt poolt välja pakkuda ühe mõeldava variandi taolise ürituse kõitvamaks muutmiseks. Nimelt, kas ei oleks võimalik usaldada kuulatavate kavade koostamine ja nende esitamine ka teistele asjast huvitatuile. Muidugi eeldusel, et jäädakse kavade suhtes teatud sisulistesse piiridesse ning üldse leidub selliseid inimesi, kes on valmis kaasa lööma. On vist üsnagi tõenäoline, et üliõpilaste seas on neid, kellel kodus oma plaadikogu ning seejuures väljakujunenud sümpaatiad kammermuusika või üldse vana muusika suhtes, mida nad võiksid kammerdiskoteegi vahendusel jagada ka teistele üliõpilastele. Samuti oleks mõeldav taoliste muusikaõhtute sisustamine asjatundlike ja diskreetsete kommentaaridega, mis ei kipuks muusikat liialt sõnadesse ümber panema. Vahelduse mõttes võiks muusikat põimida ka luulega. Võtkem näiteks kasvõi Vivaldi «Aastaajad», mida võiks esitada koos selle tsükli jaoks helilooja enese poolt kirjutatud luuletustega, mis on ka eesti keelde tõlgitud. Kindlasti võib selles osas leida muidki võimalusi luule ja muusika sidumiseks.

Esitatud mõtteavaldusi ärgu käsitatagu kriitikana korraldajate aadressil, kahtlemata on neil endalgi huvitavaid ideid, mis loodetavasti realiseeruvad edaspidi.

Muusikahuviline.

KAHESTUMINE

I

Mind hämmastab sinu tundlikkus ümbritseva suhtes. Seda enam, et ma ei näe selles edevust, vaid tegelikku elu. Kuid see on igand ja igandina naeruväärne. Sa pole kohane sellele maailmale, milles kõik on ära seletatud ja paika pandud. Sa jooksed liialt kiiresti. Su liigutused on rabedad, heitlikud ja raskesti jälgitavad. See ärritab teisi. Ja maksab sulle kätte. Sa oled jällegi üks tuuleveskitega võitleja, mees hispaanlase rüütelkonnast. Peru hobune saab silmaklapid, et ta näeks ainult enda ette. Ja ei midagi muud. Sa vajad neid samuti, et säilida ja muuta oma elu elamiskõlblikuks. Põgene endasse, nelja seina vahele, laste, naiste ja raamatute keskele. Seal on su tõeline kodu. Jäägu eemale sust vastuolulik elu. Paratamatus paneb end maksma sinutagi. Veendu selles ja sa tunned end vabana endas ja kõiges. Häda neile, kel ajudes miilab hing. Patusele patu palk.

Ei, ma ei saa, see on võimatu. Minu elu kõlblikkus seisnebki tema kõlblikuks muutmises. Pidevas ja lõputus. Sa näed selles mässu, sest sa kardad vastuolusid. Sa oled loonud endale viirastuse ja teenid seda, kummardad, kooldud, lömitad tema ees, kuni ta matab su. Siis ägad sa ja hädaldad elu üle, kaebad aegu halbadeks, teadmata, et see pole ei elu ega aegade, vaid viirastuste raskus, mis sind rõhub. Mõistad?

Seda põgenemise mängu keeldun sinuga kaasa mängimast. Ma ei taju selle reegleid, ma ei näe selles mõtet ega väärtust. Põgenemine on ikka tähendanud mulle taganemist, äraütlemist, reetmist — kõike seda, millesse suhtun vihkamisega. Ja mida see mulle annaks? Varem või hiljem oleksin ikkagi kaotajate killas, põgeneja põgenike hulgas. Ja sellisena vastanduksin taas sinule. Mulle on tundmatud sinu tegutsemisajendid. Aga neid aimateski näen vaid halba. Ennekõike räägib sinus loobumine, kohanemine kõige haivemas mõttes, oludeinimene. Välises, kõikehaaravas, tülide ja leppimistega täidetud elus vaikida end olematuks, et siis selle vaikimise varjus virelda, teha end siiski kuidagimoodi olevaks oma naise ja laste tarvis — see on sinu paleus ja tee selleni. Aga nemad (naine ja lapsed ning kõik, mis nende läbi sünnib) saavad su vihkajaiks, sest nii oled sa minetanud selle, mis eristab sind loomast, kelle liigilise püsima jäämise määrab just kohanemisvõime. Järeltulev põlv neab sind. Sinu maailm on ära seletatud ja valmis. Ta ootab, et sa temaga kohaneksid. Minu maailm on alles tellinguis. Ta jääbki selliseks, sest siis on võimalik veel midagi muuta, paigaldada, kujundada, kohandada. Kohandamisel ja kohanemisel on niisama suur vahe kui ööl ja päeval.

Aitab. Mind hämmastab sinu targutamisoskus. Seda enam, et ma ei näe selles edevust, vaid tegelikku elu. Kuid see on igand ja igandina naeruväärne. Sa jooksed liialt kiiresti. Su liigutused on rabedad, heitlikud ja raskesti jälgitavad. See ärritab teisi. Peru hobune saab silmaklapid. Sullegi pannakse nad varem või hiljem. Veendu selles ja sa tunned end vabana endas ja kõiges. Häda neile, kel ajudes miilab hing. Patusele patu palk.

Ei, ma ei saa, see on võimatu. Kõik, mis minus on, mässab sinu vastu. Olla oludeinimene tähendab loobuda mõtlemast, kõhklemast, kahtlemast; tähendab kivistuda ühemõõtmeliseks malbelt naeratavaks ühikuks malbelt naeratavast tervikust. Miski minus eelistab siiski olla pigem õnnetu muutuvas kui õnnelik püsivas maailmas. Ära puru-ta minus seda tunnet. Aga sina? Kuhu oled jätnud oma nooruse tormakuse ja elamisõhina? Mis on saanud sinu unistusist, mis olid sulle esimeseks tõeliseks kiindumuseks, milles nägid maailma taasloomise võimalikkust? Miks oled oma elu vahetanud nüüd varieluga, milles ei ole enam sinu kordumatust, seda ainust, mis sulle sünnikarjega kingiti. Päev, mil sa oma võõrust tabad, osutub hilinenuks; siirasse, enesepetust puutumatusse, kordumatusse olemisse tagasipöördumine pole enam võimalik. Elu kordumise müüt on mööduv nagu lapsepõlv ja nagu sa ise lõpmatuse ahelas. Loodud **sealpoolsele** *on asjatud; neid tuleb teostada elupausis olematuste vahel. Teostamises näen ma aga võitlust . . .*

Vaiki. Su mõtted väärivad hullumaja. Sinu elu ja võitlus (mis tegelikult osutub mässuks) on pealpool pilvi. Mulla lõhn huvitab sind niivõrd, kuivõrd tead end ise kord mullaks saavat. Tööst aga, mis sa sellesse mulda pead panema, enne kui temasse sulad, ei ole sa võimeline rääkima. Sind ei ümbritse tegelikkuse inimesed vaid unistuste nurisünnitised. Unistustes võid sa aga end ja oma maailma piiramatult taasluua. Tegelikkuses oled üks kord loodud. Ja maailm, milles sa sellisena eksisteerid, on ükskõikne su heitliku meele suhtes. Siis lase vaimul vaikida ja kehal tegutseda, et säiliks olemine.

Sa ei räägi **inimesest** *vaid nürimeelsest masinast, hommikust õhtuni ja õhtust hommikuni sagivast osakesest. Sisyphosena tahad mind aheldada kivi külge. Sest töös näed sa palsamit mõtlemise vastu. Mõtlemine on sinu jaoks midagi mõistetamatut. Mõistetamatus osutub ohtlikuks. Eksimised siin on rängemad. «Inimesearmastajana» kardad sa näha inimest eksivana. Tõde peab olema niisama arusaadav kui puusepale kirves või saag. Tõde võib olla ainult kasutamiseks, mitte otsimiseks, veel vähem leidmiseks. Mõtlev inimene sinu meelest on targutaja, tühine tuuletallaja ülalpool pilvi. Teadmatus on parem igasugusest teadmisest, ka väärteadmisest. Elada tuleb küsimata: miks elatakse? Sellele vastab vaid surm. Küsimused teevad targaks, tarkus tähendab rikkust, rikkad on enamasti õnnetud. Elagu õndsad vaimust vaesed! ——— Jah, võib-olla on sul siiski õigus. Võib-olla. Tee on pikk ja väsitav . . . ka eneseleidmise tee. Tagasi oma aeda, oma käte ja jalgade juurde, imetlema nende kiikumist ja nende poolt loodut; imetlema rohuliblet ja selles tervet ilma. Vaikida olematuseni oma olemisest. Lugeda aega ajatuseni, mõtestamata seda. Põlata teadmine igavikust. Olla olevikuinimene: argimuredest vimmas, umbusklik keerleja oravarattas, umbmeelne üksiklane inimookeanis. ——— Ja ometi: selles kibestunult endasse minekus avastan taas oma teise mina. Me oleme nagu kaks kõrvu seisvat mäge: jalaa ühes pinnases, tippudel eri taevanurk. Me oleksime üks, kui meid ei lahutaks kuristik.*

Ületamise järele jäänud kuristik. REIN VEIDEMANN

Samal teemal: Uut nime!

Asi ei ole ju tegelikult üldse mitte nimes. Esimese kursuse tudeng jääb ikka selleks, kes ta on — esialgu arglikuks ja ennast ebakindlalt tundvaks, aga asjalikult askeldavaks ja kõikjale jõudvaks nooreks inimeseks, kes püüab näole manada tõsist väärikust ja haarata kiiresti kõiki muljeid, et teada niisama palju kui vanemad kaaslased.

Esimene kursus on üliõpilaselus esimene — see on kohanemise ja sisseelamise aeg. Aga see on ka kõige parem aeg terve ülikooliaja jooksul üldse. Siin on veel kõik uus ja värske ja ühe aastaga tuleb väga palju avastada ja väga palju muudatusi kogeda nii iseendas kui ka ümbritsevas elus. Päris kindel, et teise kursuse sügisel tulevad tagasi juba teistsugused inimesed. Siis aga vaatad sa ehk teatud kadedusegagi kampa lõbusaid rebaseid, kes ringi rahmeldavad, asjalikud näod peas, et mitte mingil juhul enese ebakindlust tunnistada.

Kes aga kardab irvitamist või halva nalja tegemist, selle kohta on küll täitsa õige, et see on ainult vähese huumorimeele viga. Enda üle naerda peab ka oskama ja nii on isegi kergem läbi saada. Liikus kuuldusi näiteks, et eelmisel aastal rebased vastasid katsele nende kulul nalja teha omapoolse naljaga ja kokku oli kõigil lõbus. Asjasse tuleb teatud üleolekuga suhtuda. Eks ole selles raas vanemate tudengite kadedustki, sest nooremad astuvad ikka jälle sammu edasi.

Ja olgu selle nimega, kuidas nüüd on. Võib-olla tuleks tõesti midagi uut välja mõelda või tuleks siis hakata päris-tudengiks saamist ka kuidagi tähistama, kui on olemas rebaseks löömine. MARE PAHKA

Ülikoolis 1944. a. lõpul

Varsti möödub 30 aastat ajast, mil Tartu Riiklikus Ülikoolis algas taas korraline õppetöö. Seda ajajärku on osalt juba tutvustanud dots. A. Miti memuaarid. Et meie ettekujutused sellest perioodist oleksid põhjalikumad, oli lahkesti nõus mälestusi jutustama ka praegune võõrkeelte kateedri dotsent, antiikkirjanduse ja ladina keele range õppejõud Richard Kleis.

Olin 1944. a. sügisel parajasti Keava lähedal, kui tuli teade Tallinna vabastamisest. Kirjastustöötajana katsusin pealinna jõuda, et uuesti normaalselt tööle asuda. Ennekõike oli pooleli jäänud töö ülikoolis. (Jaanuarist 1941 kutsuti mind dotsendi kohusetäitjaks, okupatsiooniaja algul kõrvaldati.) Ent inimesi oli vähe, ülesandeid palju. Enne veel, kui sain ülikooliga otseselt kontakti, määrati mind kirjastusse «Teaduslik Kirjandus» peatoimetajaks.

Tallinnast sõitsime Tartusse tagasi kolm päeva. Pikk peatus oli Kärknas, otse Tartu lähedal. Jäime hätta toiduga, sest ei osanud arvata, et sõit nii kaua kestab. Mu korter oli laastatud nagu paljud teisedki. Ülikooli peahoone jätsid sakslased maha räpasena, otse nende kultuuri vastaselt. Peale aineliste tingimuste parandamise tuli otsekohe hakata oma ülesandeid täitma: ülikoolis määrati mind NSV Liidu rahvaste ajaloo kateedri juhatajaks. Kateedrisse kuulusid veel praegune Eesti NSV TA korrespondentliige Artur Vasar ja nüüd juba surnud dots. Julius Madisson. Hiljem tuli prof. Hilda Moosberg.

Valgusega tuli olla kokkuhoidlik. Kui ülikooli avaaktusel aulas siiski kõik tuled põlesid, siis selle arvel, et pool linna oli pime. Ka ruumidega oli kitsas. Kateedri koosolekud kutsuti kokku koju. Ühest koosolekust võttis osa ka tolleaegne bibliograafiakateedri juhataja F. Puksoo, kes aga eksikombel lülitas peale kabinetitule sisse ka vannitoa tule, nii et see põles tühjalt terve koosoleku aja, kulutades läbi kogu kuu elektrinormi (3 kWh).

Sakslased pidasid tähtsaks arstiteadust ja põllumajandust, neil aladel toimus enam-vähem pidev õppetöö ka okupatsiooniaastail. Teistel erialadel piirduti enamasti konsultatsioonidega. Vastava eriala õppejõuna tuli mul nendele, kes olid õppinud ülikoolis ka sõjaaastail, lugeda NSV Liidu ajalugu, et nad võiksid selles aines sooritada nõutava täiendava eksami.

Oli tarvis õpikuid, oli tarvis sõnastikke. Kiiresti tõlgiti mitmed teosed NSV Liidu ja üldajaloo alalt, anti välja E. Muugi «Väikese õigekeelsussõnaraamatu» uustrükk. Oli õnneks säilinud prof. P. Arumaa ja akadeemik J. V. Veski koostatud vene-eesti sõnaraamatu teise poole ladu. Ka see suunati trükki, ehkki hiljem pahandati, nagu ei oleks sõnaraamat küllalt aktuaalne. (Teose ometi püsivat aktuaalsust näitab asjaolu, et 1975. a. on kirjastusel «Valgus» kavas avaldada Arumaa-Veski sõnaraamatu uus, faksiimiletrükk. — P. O.)

Õige varsti lisandus mulle veel üks kohustus: tuli täita dekaani ülesandeid. Oli tarvis, et uuel, s. o. 1945/46. õppeaastal toimuks töö juba täiesti vastavalt õppeplaanidele, nagu see mitmes ainespa juba oligi. See tekitas nurinat, öeldi, nagu kehtestuks ülikoolis gümnaasiumi rangus. Teisiti polnud siiski võimalik talitada.

Üliõpilased tööluuse ei teinud, nad olid tõsiselt õppetöösse süvenenud. Majanduslik olukord oli neil veel raskem kui õppejõududel. Mitmed pöördusid minu poole, et saada luba kojusõiduks, sest sealt said nad toiduaineid. Katsusin neid ise ühekordselt toetada, et neil stipendiumi saamiseni oleks taas kergem.

Üles kirjutanud P. OLESK.

Kokkuvõte kolhoosisügisest

Sõna on TRÜ õppeosakonna juhatajal R. Tanil:

Sel sügisel suunati Tartu Riiklikust Ülikoolist põllumajandustöödele 413 üliõpilast (II kursused ja Arstiteaduskonna III kursus) ning 26 õppejõudu. Tööperiood kestis 3. septembrist 28. septembrini. Abistati Valga, Põlva ja Tartu rajooni majandeid. Koristati kartulit, lina, juurvilja, põhku, teravilja. Kokku tehti tööd 31 852 rubla eest.

Lepingud täideti mõlemapoolselt, kuigi väikesi arusaamatusi esines. Vara sovhoosis, kus töötasid filoloogid, ei olnud juhtkond rahul töönormide täitmisega, üliõpilastel aga oli pretensioone toidu kvaliteedi ja transpordi halva organiseerimise pärast. Uula sovhoosis puudusid tudengitel vajalikud elamistingimused (magati põrandal, ruume ei köetud jne.). Arusaamatused lahendati majandite juhtkondade ja TRÜ esindajate abiga.

Sügistöödest osavõtnuist haigestus 66 üliõpilast, s. o. 14%. Kindlasti olnuks külmetushaiguste arv väiksem, kui kõik majandid oleksid varustanud üliõpilasi vihmaperioodil vajaliku eririietusega.

Üldiselt jäädi abiliste tööga rahule. Valga rajooni «1. Mai» kolhoos autasustas füüsikaosakonna II kursuse üliõpilasi aukirjaga tubli töö eest. Valga sovhoos premeeris Füüsika-Keemiateaduskonna üliõpilasi Leili Sulge, Anni Simsonit, Evi Tiislerit ja Aini Õunapuud mälestusesemetega. Tudengid sõbrunesid maanoortega, Teedla ja Nõgiaru sovhoosis ning Järvesalu kolhoosis toimusid kohalike kommunistlike noortega kohtumisõhtud.

Töö tasustamise alused olid samad, mis majandi töötajatel. Keskmine töötasu üliõpilase kohta oli 70 rubla. Kolhoosisügist võib lugeda kordaläinuks.

Intervjueeris A. KORTS

Ene Aron, Eha Aab, Reet Kaljas ja Auli Tähve on päevatöö lõpetanud.

RSR

WATERGATE

Õhtul vastu 7. oktoobrit oli klubis rahutu. RSR tuli rahva ette ookeanitaguseid asju klaarima.

Watergate!

Mis juhtus Watergate'is?

Kes olid Watergate'is?

Mida tehti Watergate'is?

Miks rääkisid Watergate'ist kõik ja kõikjal?

Meie küsime, RSR vastab.

Vastab hästi, teeb puust ette ja värvib punaseks... nagu Tootsi maakera. RSR kasutab kõiki äraproovitud ja -proovimata vahendeid, mis kuulajaid mõjutada võiksid.

Kuid isegi ameerikalik valimiskampaania jättis publiku (valijad) külmaks. Olgu mis on, peaasi, et mind ei häiritaks. Saalis oli jahedavõitu, aga kongresmenid laval lausa higistasid. Ega neil kerge olnud, ikkagi Põhja-Ameerika, mitte Tšiili.

Põhjamaa jaheduse murdsid alles «Deep Purple», «Sweet» ja ... Miss Diskoteek. Rahvas on rahvas, olgu Ameerikas või Tartus. Rahvas armastab vaatemängu.

Tee nii, RSR!

Väikesi viperusi ära pane tähele!

Harjutamine teeb meistriks!

Edu on juba märgata!

MARGIT REHEMAA
MARIKA PRITS

SUUR DISKO-SHOW

20. OKT. KELL 20 ON TRÜ KLUBIS

SUUR DISKO-SHOW FOCUS, COCKNEY REBEL, S. QUATRO, STATUS QUO, M. OLDFIELD, PROCOL HARUM JA 50 TEIST NIME.

Toimetuse postist

Vastuseks ajalehes «TRÜ» ilmunud artiklis «Kohvik probleemiprismas» üliõpilaskohviku juhtkonda ja teenindavat personali puudutavaile märkustele vastab kohviku juhataja V. PÄRN järgmist:

Puudused kohviku töös on töötajatega läbi arutatud ja vastavad järeldused tehtud.

Ettekandjad lubasid hoiduda nii familiaarsustest kui ka teravustest.

Õhtust toiduvalikut kohvikus täiendame sooja saiaga.

Lihatoiduks peame kasutama kõrgemakvaliteedilist ja seega kallimat liha, mis valmib kiiremini ning säästab meie ülekoormatud väikese pliidi pinda kohvikeetmiseks.

Odavamad lihatoidud on saadaval sööklas. Et muuta teist rooga hinnalt vastuvõetavamaks, võtame edaspidi kohviku menüüsse kalaroa.

Käbi ei kuku kännust kaugele

Meeldiv on lugeda perekondadest, kus nii vanem kui ka noorem põlvkond hoiab sporditraditsioone au sees. *Mens sana in corpore sano* — seda põhimõtet austavad koos vanematega ka lapsed.

Olete ehk kuulnud Pariisis elavatest Poaniewadest? Kergejõustikusõpradele on Paul Poaniewa nimi kindlasti tuttav. On ju Paul 2.22-ga Prantsusmaa rekordiomanik kõrgushüppes. Tõenäoliselt ei tea te aga seda, et Pauli 17-aastane vend Clement on ületanud lati kõrgusel 2.05 ja et õde Elise on Prantsusmaa parim juunior kettaheites — 46.68. Ka noorimat võsu, 14-aastast Marie'd kõidab kettaheide. Tal on juba kirjas 34.46. Kõigile on eeskujuks 55-aastane isa Raymond, kes alles tänavu lennutas ketast 51 meetri joone taha.

Šveitslased Zimmermannid harrastavad veesuusatamist. Isa Werner oli 1936. a. ülemaailmsetel võistlustel kuues. Ema Madeleine hoidis 25 aastat (!) enda käes Šveitsi meistri nimetust, mille talt lõpuks «näppas» tütar Eva. Viimastel kontinendi karikavõistlustel pääsesid esikümnesse Zimmermannide kaks poega.

Ühendriikide õnnelikemaid isasid on omaaegne silmapaistev mäesuusataja Gordon Cochran. Tema järeltulijatest võib koostada terve USA koondise. Kuulsaim on kõige pisem (152 cm), 23-aastane Barbara, Sapporo olümpiavõitja slaalomis. Barbaraga konkureerib aasta vanem Marilyn. Rahvusvaheliselt tuntud on 20-aastane Linda ning 22-aastane Bobby, keda peetakse USA parimaks kiirlaskujaks. Kogu perekond elab Vermonti osariigis Ascutney mäe jalamil.

Mäesuusatamisega on tuntuks saanud ka Bachledad Zakopanest. Isa Andrzejd krooniti võitjaks küll Prantsusmaal, Saksa FV-s, USA-s jm. Tänapäeval aplodeeritakse talle kui armastatud lauljale, lüürilisele tenorile. Ema Marie on kahekordne Poola meister slaalomis. Nüüd jätkavad samas vaimus pojad Andrzej ja Jan.

Eks iga isa püüa osakesegi oma kogemustest ja oskustest pojale pärandada. Nii on tänavu Euroopa meistriks tulnud 26-aastase Jugoslaavia jooksja Luciano Sušanj treeneriks lapsepõlvest alates tema enda isa. 46-aastane Gordie Howe, profihoki ajaloo suurim väravaküttt, mängib WHA meeskonnas «Houston Aeros» koos oma poegadega, 20-aastase Marty ja 19-aastase Markiga, olles neile nii jõu kui ka nõuga abiks.

Möödunud hooajaga tõusis mäesuusatajate eliiti 21-aastane austerlane Hans Hinterseer. Ka Hans on ettevalmistuse saanud oma isalt Ernst Hinterseerilt, kes on Squaw Valley olümpiamängude kuldmedaliomanik slaalomis. Hans von Stuck (Saksa FV) kuulus sõjaeelsetel aastatel Euroopa parimate autovõidusõitjate hulka. Nüüd räägib kogu maailm tema pojast Hans-Joachimist, kes on edukamaid kihutajaid vormel-2 klassis.

Põlvkondade vahetust elavad üle ka kohtunikud. 1974. a. UEFA karikasarja finaalmatš Rotterdami «Feyenoordi» ja Londoni «Tottenham Hotspur» jalgpallimeeskondade vahel oli viimaseks vilepartiiks Itaalia arbiterile Concetto Lo Bellole. On sümboolne, et äärekohtunikuna tegutses selles pallilahingus Concetto poeg Rosario Lo Bello. Tõsi küll, heitlus lõppes suure skandaali ja kaklusega, mis kohtunike õnneks toimus mitte väljakul, vaid tribüünidel.

Paljudele eilsetele spordikangelastele alles sirguvad väärilised mantlipärijad. «Must gasell» Wilma Rudolph, Rooma mängude täht, kasvatab Chicagos nelja last. 15-aastane Jolanda hüppab kõrgust 1.55 ja jookseb 100 jardi 12 sekundiga. Ka 3-aastane Xurry on spordist innustunud: läbib ühte staadioniringi, puhkab veidi ja siblib jälle edasi! Tunni kestel saab sedaviisi joostud 4—5 ringi.

Inglise jalgpallistaar Jimmy Greaves lootis oma järglast näha jalgpallimurul. Paraku õnnistas saatus Greavesit kahe tütrega. Ent nendegi üle võib Greaves uhke olla. 15-aastane Lynn jookseb 100 meetrit 12,4 sekundiga. Spetsialistide arvates ootab tütarlast ees sõit Montreali olümpiamängudele. 13-aastane Mici Greaves on vettehüpetes saareriigi juunioride koondise liige.

Endine pikamaajooksude maailmarekordimees Ron Clarke treenib hoolega oma 13-aastast poega Marcust. Poiss on juba võitnud mitu Victoria osariigi kooliõpilaste võistlust. Ta läbib 800 m pikkuse distantsi 2.13,0-ga, 1500 m tippaeg on 4.33,0. «Mina tema aastates ei olnud nii edukas,» kõneleb 36-aastane Ron Clarke. «Olen veendunud, et Marcus pääseb kunagi 1500 või 5000 meetris olümpiapjedestaalile.»

On tavaline nähtus, et vanema venna spordiharrastus ei jäta nooremaidki ükskõikseks. Võtkem näiteks vennad Kubicad, kes on sportvõimlejad. Müncheni mängudel tõid Vilem, Mikolaš ja Silvester Poola meeskonna 4. kohale. Vilem, kõige vanem ja spordipisiku levitaja, on praegu kolmekümnene.

1969. aastal tuli Rootsi jalgrattameeskond maailmameistriks. On tähelepanuväärne, et meeskonna moodustasid neli venda: Gösta, Sture, Erik ja Thomas Petterssonid.

Kõigile on tuntud 1966. a. jalgpallimaailmameistrite Bobby ja Jackie Charltoni nimed. Edukam oli kahtlemata Bobby, kes tõmbas koondise dressi selga ühtekokku 106 korral Jackie 35 vastu. Teenete eest pälvis Bobby Briti Impeeriumi ordeni, mis talle pidulikult Buckinghami palees kätte anti. Seejärel alustasid vennad treeneritööd. Jackie asus «FC Middlesbrough» etteotsa, Bobby võttis oma hoole alla «Preston North Endi». Pärast mullust hooaega uute juhendajatega tõusis «FC Middlesbrough» esiliigasse, Prestoni pallimehed seevastu langesid III ešeloni. Prestoni saatuse otsustas kohtumine Jackie Charltoni meeskonnaga, kes oli edasipääsu endale juba kindlustanud. Sellele vaatamata tuli Bobby hoolealustel oma koduväljakul vastu võtta 2:4 kaotus ja loovutada koht II liigas. Vend ei tundnud venda...

Ka populaarsel Brasiilia jalgpalluril Roberte Rivelinol oli äge konkurents oma venna Abiliaga. Asja komplitseeris see, et vennad mängisid ühes klubis. Nähes, et ta jääb Roberto varju ega suuda millegagi vastata venna äkilisele stiilile (treenereile ja mänedžeridele oli see meele järgi), loobus Abilia jalgpallist ning pühendus ärimehe elukutsele. Hiljem, kui Roberto kuulsaks ja rikkaks sai, asus Abilia kogu Rivelinode suguvõsa «finantsministriks».

Huvitava paari moodustavad 27-aastased kaksikud Christer ja Thommy Abrahamsson, Rootsi jäähokikoondise liikmed. Tasub märkida, et kaitsja Thommy on vennast viis tundi noorem. ent «Tre Kronori» värvides esinenud kolmandiku võrra rohkem kui puurivaht Christer. Uisutama hakkasid mõlemad 8-aastaselt. Mõlemad on elektrikud. Mõlemad kuuluvad Rootsi 1973. a. All Stars Team'i. Mõlemad... Isegi Falunis ajateenistusel olles lasksid nad endid üheskoos kartserisse panna. Kui Christeri abikaasa Christina sünnitas tütre, tõi ka Thommy väljavalitu Gun paar kuud hiljem ilmale tütre... Mõlemal olla ühesugune maitse nii riietuse kui ka söögi suhtes.

Suurde sporti jõudnud spordiperekondade või õdede-vendade loetelu saaks väga pikk. Näiteid ei tarvitse alati nii kaugelt otsidagi: kergejõustiklased õed Krista Berendsen ja Asta Jänese, õed Laatsperad ja Nautsid, sulgpallurid Reet Kull ja Riina Kaarli, korvpalluritest vennad Lilled ja Metsalud... Eeskujusid on palju: Kudude, Kullamite, Sahvade, Indriksonide, Kutmanite või Koltšinite sportlikud perekonnad. Käbid armastavad tõepoolest kännu lähedale kukkuda. Vahel kukuvad päris kännu peale.

M. KADASTIK

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 5211. MB-08830.

Nr. R. Kreutzwaldi nim. RMSV Raamatukogu

TRÜ

ARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 32. Reedel, 25. oktoobril 1974. a. XXVI aastakäik

„Algus oli maailma loomine“

20 aastat on TRÜ-s kutselisi ajakirjanikke ette valmistatud. Ümarguse tähtpäeva märkimiseks kogunesid laupäeval, 19. oktoobril TRÜ-st kutsetunnistuse saanud ajakirjanikud Tartusse. Ülikooli aulas peeti pidupäevakonverents ja hiljem kohvikus ka pidu ise.

Konverentsi avas eesti keele kateedri juhataja prof. **Arnold Kask,** soovides osavat sulge ja tuumakaid mõtteid tegutsemiseks ajakirjanduse avaral tööpõllul.

Mees, kelle õpilasteks eranditult kõik saalisolijad end pidid arvama, esimene eesti ajakirjandusdoktor **Juhan Peegel** astus kõnetooli tagasivaateks.

Teaduse ajaloos on 20 aastat tühine aeg, küllalt pikk siiski, et selle ajaga pea halliks või juustest vabaneda võiks, ka selleks, et teha vigu ja neid parandada.

Žurnalistikaõpetamise algus ülikoolis oli täiesti maailma loomine, kus «kõik oli pime ja paljas maa peal».

Alustati muidugi topeltkvalifikatsiooniga, iga lõpetanu sai nii pedagoogi- kui ajakirjanikukutse. Kuid kohe esimese lennuga algas ka võitlus erialase kvalifikatsiooni eest, mis alles 1962. a. kinnitati. 1957. a. I lennuga lõpetanud on Elmar Kuus, Voldemar Lindström, August Luur, Ine Viiding, Jüri Paalma, Harri Lehiste, Ene Maremäe ja Reet Mürk.

20 aasta jooksul on osakond andnud 170 lõpetanut. Küllap neid oleks võinud rohkem olla, kuid siin tuleb arvestada, et kaadrit on ette valmistatud ja kohtadele suunatud täiesti partisanikorras — iseendal tuleb rakendus otsida. Aitavad ka toimetused, kes ise meie poole pöörduvad, osa kohti on lihtsalt näpatud õpetajakohtade arvelt.

94% meie lõpetanuist on tööl ajakirjanduses, algusaegadel õpetajaks suunatud ajakirjanikest on 6 sellele tööle jäänud, ülejäänud paarteistkümmend inimest töötavad kultuurialadel. Kuut žurnalistina ülikooli lõpetanud kolleegi ei ole enam. (Lahkunuid mälestati leinaseisakuga.)

Teadaolevail andmeil on kõik ajakirjandusalale tööle jäänud inimesed seal ka kenasti toime tulnud. Küll aga tuleb tõdeda, et praegusaja nõudeid arvestades meie õppetööga enam ei ole kõik korras.

Eelmisel kevadel saabunud uute õppeplaanide järgi on žurnalistika jälle tagasi viidud sellesse seisu, nagu ta oli 20 aastat tagasi: taas ei lõpeta meil enam erialase kvalifikatsiooniga ajakirjanikud, vaid saadakse paralleelselt ka pedagoogikutse. Nõnda, et õigus oli sellel mehel, kes ütles: «Ta pöörleb siiski!»

Siiski tuleb endiselt seada oma sihid ajakirjanike ettevalmistamisel nii, et ülikoolis oleks:

1) statsionaarne osakond žurnalisti kvalifikatsioonile,

2) mittestatsionaarne osakond žurnalisti kvalifikatsioonile,

3) juba eriharidusega spetsialistide ajakirjanikuks õppimise võimalus.

Õppetöö senise alatasemelisuse põhjus peitub kindlasti suurelt osalt tõsiasjas, et kuni 1974. aastani oli erialal koosseisulisi õppejõude vaid üks, nüüd kaks õppejõudu ja üks laborant. Suurest hädast on meid välja aidanud paljud mujal töötanud ja teise kvalifikatsiooniga inimesed nagu E. Kiis, H. Tiisväli, I. Trikkel, P. Vihalemm, L. Kaljuvee, M. Lauristin, S. Uus, Ü. Vooglaid. Need on kõik suured entusiastid, kes on palju andnud, ise vähe vastu saades.

Alates 1964. aastast on trükis ilmunud 26 eri väljaannet — õpikuid, metoodilisi juhendeid, nõnda tuleb iga aasta kohta 2,6 mingit trükist eri kaante vahel. See enamasti ühiskondlikus korras tehtud töö on küllalt suur ja ületab paljude teiste kateedrite toodangu. 8 numbrit on ilmunud kogumikku «Fakt — sõna — pilt», mis sisaldab peamiselt tuumakamaid diplomitöid.

Aja jooksul on programmi liidetud uusi loengukursusi, ainsana Filoloogiateaduskonnas on žurnalistid teinud lepingulisi töid, nende mahtu üha suurendatakse, nende tööde najal on kasvamas noor uurijate kaader. Võõraste küsimusele — kus on eesti ajakirjanduse uurimise keskus, vastatakse — Tartus. Siin oli see keskus, tõsi küll, pikemat aega ainult üks inimene, nüüd töötab juba mitmeid aspirante. Loodetavasti saab Tartus sel alal varsti ka dissertatsioone kaitsta.

Et kaugemalt inimesed ei hakkaks nurisema raisatud päeva pärast, jätkati teoreetilise konverentsiga, mida võiks nimetada «Žurnalistikateadus täna».

«Edasi» asetoimetaja **Sulev Uus** püstitas oma ettekandes küsimuse: «Mis on uudist?»

Potentsiaalselt on ju iga ajalehesõnum informatsioon. Peale selle on ajakirjanduses veel üks kindel sortiinent materjale, mida selle nimega nimetatakse.

Kui aga mistahes ajaleht kätte võtta, torkab silma, et meie elus on üks veidralt sündmustelage päev — «eile». Eile ei juhtunud midagi, küll aga hiljaaegu, äsja, läinud nädala!. Uudise uudislikkus kaob vananedes ja tuleb arvata, et põhjus pole mitte niivõrd trükimehhanismi ebaoperatiivsuses kuivõrd loomingulises loiduses.

Peale selle võib kõnelda alahindavast suhtumisest uudisesse üldse, sinna häbenetakse oma õiget nime alla kirjutada. See on töö, millega igal juhul arvatakse toime saavat, söandatakse aga näiteks tunnistada oma võimetust fõljetoni kirjutada. Isegi ajalehe impressumis on trükitud informatsiooniosakond viimasele kohale. Suhtumine tuleks ümber kujundada, alustades kasvõi sellest, et tõrjuda käibelt ülekoormatud sõna «informatsioon» ja asendades see «uudisega», mis sisaldab enam aktuaalsuse, värskuse värvingutki. Praegu sarnaneb uudiste lehte paigutamine justkui kallite eseprintsiip on väga vana, V. I. Lenini poolt väljendatud. Kõikidele ühtmoodi ajakirjandust teha pole võimalik, auditoorium on selleks liiga eripalgeline. Olles selgitanud lugejaskonna ootuste ja nõuete olenevuse, tekib uus probleem: kuidas saaks ajakirjanik oma töös neid arvestada.

Ajakirjanduse sisu analüüsi on tehtud ülikoolilehe ja «Edasi» põhjal, on uuritud ka auditooriumi. Sama tuleks edaspidi suuta teha kogu vabariigi ulatuses.

Peeter Vihalemma, EPA filosoofia kateedri vanemõpetaja teema oli «Ajakirjanduslike tekstide mõju prognoosimine».

Paljude uurimuste põhjal (ajalehed, raadio, televisioon) eristab vastuvõtjaid orienteeritus üldsotsiaalsetele probleemidele (kas huvid hargnevad üldisemaile ühiskonnaelu nähtustele või sulguvad isikliku elu ringi). See huvide suunatuse klassifikatsioon kehtib edasi ka üksikute artiklite hindamisel ja osutus tähtsaimaks karakteristikaks nii «Edasi» kui «TRÜ» lugejaskonna diferentseerimisel.

Konverentsi lõpul kõnetasin paari-kolme kolleegi, kellest **Elvi Pillesaar,** ajakirja «Keel ja Kirjandus» kirjandusosakonna toimetaja, ütles, et tema olevat ebatüüpiline ajakirjanik, muud õppinud — kirjandust nimelt (1952—59) ja pärast lõpetamist läinud, õpetaja ametipaber taskus, tolleaegsesse Mustvee rajooni ajalehte, kus koos Linda Ruudiga asus toimetama satiirinurka «Rähn». Siis, 1958.—1961. a. ajakirjanikuks kaugõppes ümber õppinud ja Talmete pakkimisega — kus pikemaks loost ruumi üle jääb, sinna pistetakse nupuke toeks, et suur lugu lehes loksuma ei hakkaks.

Marju Lauristini, eesti keele kateedri vanemõpetaja teema oli «Ajakirjanduse auditooriumi uurimine». Diferentseeritud propaganda

linna raamatukogutööle läinud, sealt «Keelde ja Kirjandusse», kus töötab tänini. Väike leht olevat alguseks kõige õpetlikum!

Ene Maremäe «Sirbist ja Vasarast» on esimese ajakirjanike lennuga lõpetanud. Rõõmustas, et lennu-

Helju Jüssi Eesti Raadiost, Ene Maremäe «Sirbist ja Vasarast», Ülle Puusepp Eesti Televisioonist ja Heino Kermik «Sirbist ja Vasarast».
M. RUMMI foto

kaaslasi nõnda palju kokku oli tulnud, ja meenutas, kuhu nad pärast lõpetamist tööle saadeti: tema ise tolleaegse Kose rajooni ajalehe juurde korrektoriks. Sealt aasta pärast «Rahva Hääle» kirjanduslikuks kaastööliseks, siis «Sirpi ja Vasarasse» vene-eesti tõlgiks, nüüd, alates 1961. a., tegutseb kirjandusosakonnas. «See on ikka jäänudki mu päriskohaks, kõige loomingulisem ja põnevam,» kinnitab E. Maremäe.

Urmas Eslon on lõpetanud ülemöödunud aastal ja töötab «Spordilehe» publitsistikaosakonnas. Kirjutada tuleb palju ja sõita tuleb palju. Kirjutama või kaastööd organiseerima peab umbes 60—70 masinakirjalehekülge kuus, s.o. üks terve «Spordilehe» number. «See hulk muidugi ei lase iga kord valmistada seda parimat, ometi olen katsunud kõigest rutust hoolimata üle paari numbri teha loo, mida ühestki kandist häbenema ei peaks. Praegu tunnen, et see amet vastab täiesti mu temperamendile ja teen seda, milleks ülikoolis esimesest kursusest peale valmistusin. Kummaline on see kirjutamine — teinekord viimistled paari rida, kõhkled, asendad, täiustad ja tunned õnne nagu kunagi raskest tööst, sealsamas kõrval kolmeleheküljeline tekst — vaatad nagu võõrast.»

A. PÕLDMÄE

Raamat olgu alati käepärast

Järgmise aasta raamatukataloogid on laual. Mida tellida endale, mida kateedrile, mis jätta üleülikooliliste raamatuvarujate hooleks? Pika aja vältel väljakujunenud tellimissüsteemi hakati mõne aasta eest muutma. Piirati tellimist kateedritele. Leiti, et raamatuid tuleb rohkem koondada, raamatukogutööd tsentraliseerida. Mis edasi juhtus, on kõigile teada. Vajalike raamatute kättesaamine halvenes järsult. Raamatuhoidlate laed hakkasid ohtlikult naksuma. Kaks keskset raamatukogu pandi korraga kinni. Remont, ülekolimine — kõik see võtab aega, uue raamatukoguhoone ehitamise eeltööde alustamine — veel rohkem. Aga raamatuid on ju vaja iga kuu, iga päev, õppetöö ajal — iga tund.

Raamatusaamise rasketel aegadel on ikka välja aidanud isiklikud raamatukogud, enda oma, sõprade omad. Nii ka nüüd. Raamatukasutus tuli rajada sellele, vaata et igandlikule raamatuvarumismoodusele. [Üks minu isiksuse koostisosi — raamatusõber — rõõmustas; ometi saab tellida rohkem raamatuid, vaevamata ennast mõttega, et küllap seda teost saab ka raamatukogust, kui vaja!] Viimase aastaga on mu raamatukogu, mida vahepeal olin kolimise tõttu tugevasti koondanud, jälle hakanud kiiresti paisuma. Raamatuomamisrõõm aga tumestab üha rohkem raamatumahutamismure. Oma elu-, töö- ja magamistuppa on võimalik [arvestades standardkorteri mõõtmeid ja ehitusmaterjali] mahutada ainult küllaltki piiratud kogus trükipoognaid . . .

Osa raamatuid, mida vajan õppetööl sagedamini, hoian töökohal, kateedris. Ka siin on ruumiga raskusi. Kateedrijuhataja, kelle kabinetis on ka minu töölaud, ei näe kindlasti hea meelega, kuidas mu raamatud on vallutanud kõik vabad nurgad, kõik kapipealsed. Samal ruumil on ju ka teisi funktsioone: siin paiknevad kateedri teaduslikud kogud, siin võetakse vastu külalisi, siin töötavad küllasõitnud kolleegid, ja üldse ametiruum ei ole teatavasti «isiklike asjade» hoiukoht. Õigustan, et antud juhul see «isiklik asi», raamat, on igapäevane töövahend. Pean täpsustama: minu loenguline õppetöö hõlmab ligi kümmet ainet ja mitmel neist on geograafiline profiil. See nõuab näiteid kõigist maailma osadest, kõikjal antakse aga välja uusi, vajalikke ja näitamist väärivaid raamatuid. Varematel aegadel oli trükiste tulv mõõdukam, kõike vajalikku sai kateedri [instituudi] raamatukogust, mis oli vahetusvahekorras kõigi oma ala uurimiskeskustega.

Nüüd on kateedri raamatukogu olukord halvenenud, tegevus ahenenud. Vanad vahetuspartnerid saadavad ikkagi oma seeriaväljaandeid — neid meie ei saaksi teisiti, sest suured raamatukogud ei huvitu nendest eriala-seeriaist, mis on meile nii tähtsad. Meile tuleb [kingitusena korrespondentliikmetele] välismaa teaduslike seltside väljaandeid. Meil on palju sõpru — kolleegid kõigist Nõukogudemaa nurkadest saadavad oma töid. Jä-

(Järg lk. 2)

Acta diurna

21. oktoobri pärastlõunal kogunesid aulasse Ajalooteaduskonna ja Filoloogiateaduskonna kommunistid ning teaduskondade nõukogude liikmed, et ühise piduliku koosolekuga tähistada 30 aasta möödumist nõukoguliku Ajaloo-Keeleteaduskonna töö taasalustamisest 1944. a. sügisel.

Leinaseisakuga austati nende manalasse varisenud õppejõudude mälestust, kes kolm aastakümmet tagasi andsid kogu oma jõu teaduskonna töölerakendamiseks. Need olid rektor ja pedagoogika kateedri juhataja prof. A. Koort, dekaan P. Tarvel, professorid J. V. Veski ja H. Moora, dotsendid J. Madisson ja B. Pravdin, vanemõpetajad J. Feldbach ja A. Hone. Suures Isamaasõjas langenute mälestustahvli ette asetati lilli.

Ülikooli parteiorganisatsiooni esimene sekretär L. Roots meenutas parteitööd raskel 1944/45. õppeaastal, mil ülikooli kommuniste võis üles lugeda kahe käe sõrmedel. E. Laroaste jutustas teaduskonna kaadri ja varade reevakueerimisest ja õppetöö alustamisest veel tulekahjulõõmalises Tartus 1944. aasta sügisel. A. Elango heitis tagasihaarava pilgu pedagoogika ja loogika-psühholoogia kateedrite tegevusele esimestel sõjajärgsetel aastatel.

Koosolekust osavõtjad tänasid sooja aplausi ja erkpunaste lilleõitega teaduskonna vana kaardiväge kõige tehtu eest.

Kõigile üliõpilastele

Seoses saabuvate oktoobripühadega on muudetud õppetöö korraldust ülikoolis. Puhkepäevad on 7., 8., 9. ja 10. november. 3. november on tööpäev ja õppetöö toimub laupäevase (9. nov.) tunniplaani alusel.

Pidulik aktus SSOR 57. aastapäeva tähistamiseks toimub kolmapäeval, 6. novembril kell 13 TRÜ aulas

Demonstratsiooniks kogunetakse 7. novembril kell 12 Akadeemia tänavale.

Raamat olgu alati käepärast

(algus lk. 1.)

taksin suure osa neist raamatuist kateedrile; mõndagi neist on rohkem vaja kaastöötajatele, üliõpilastele, aspirantidele, kel pole veel küllalt sidemeid. Kuid siin tekib uus raskus — iga trükis vajab inventeerimist, kateedril pole aga ette nähtud raamatukoguhoidja töökohta. See ülesanne langeb täiendava koormusena kellelegi kateedri töötajaist, kellel on hea annus vastutustunnet ja raamatusõbra süda. See kateedri liige peabki muu töö kõrval kiiresti üles otsima vajalikud allikmaterjalid, registreerima saabuvad raamatud, tänama saadud teoste eest ja tegema tuhat teist toimetust, mida nõutakse materiaalsete varade, eriti aga raamatute hoidjalt, ja mida suures raamatukogus teeb kümmekond spetsialisti. Tuleb aga arvestada, et meie alal on õppetöös raamatu kõrval suuremgi tähtsus naturaalobjektide kogudel [eriti herbaariumidel]. Nende koostamine, korrastamine ja demonstreerimine nõuab abipersonalilt tegelikult muuseumitöötajate ülesannete pidevat täitmist. Seda jooksva õppetööga seotud ülesannet pole jällegi paljudel teistel kateedritel, mida seetõttu ei arvestata tööjõu jaotamise ametlikes alustes, mis tuginevad peamiselt üliõpilaste arvul. Kui veel arvestada, et nooremates abijõududest võrsuvad tulevased teadlased ja õppejõud, on neil loomulikult vaja tegelda teadusliku tööga. Head tahet, mida nii palju nõuab raamatukogu hooldamise lisaülesanne, ei tohi kurjalt pruukida.

Kõige vähem on tüli, kui saabunud raamatupakk kohe koju viia. Kui vastavat teost jälle vaja, võtan tööle kaasa, näitan loengul, tutvustan kaaslastele. Tunnen ülikoolis kolleege, kes laenutavad päevas kümneid oma raamatuid, kes on kui liikuvad laenutuskogud. Et raamatuhuvi on enamasti pöördvõrdeline autohuviga ja on seotud istuva eluviisiga, siis muidugi raamatuist punnis portfell annab häid võimalusi kõndimisel tööle ja tagasi tegelda jõuharjutustega ja seda pealegi n.-ö. tootmistööd katkestamata...

Lugeja võib nüüd arvata, et loo lõppjäreldusena esitan ametiühingule taotluse suurema korteri saamiseks. Või palun tõlda loengule sõiduks, nagu seda tegid professorid sada aastat tagasi. See poleks paha, kuid vaevalt annab tulemusi. Ent elu ise on näidanud: vaja on tühistada keelud ja kitsendused, mis raskendavad kateedrite raamatukogude täiendamist ja ülalpidamist, vaja on kateedriteski kogu hoidjaid. Kateedri [või laboratooriumi] raamatukogu on vajalik lüli selles pidevas raamatuteeninduse ahelas, mis peab tagama vajaliku teose kõikjal — tööl, kodus, puhkehetkel. Bibliofiilide erakogud on selle ahela ühes, suured keskraamatukogud teises otsas, keskmist lüli — tööalast raamatuvara — ei saa veeretada ei ühte ega teise otsa.

V. MASING,
TRÜ taimesüstemaatika ja geobotaanika kateedri professor

Hulgakesi ja huvitavalt

Piduehteis värvisügis mornitses. Sellest hoolimata täitusid kõik neli bussi lõbusast rahvast, kes ihales end linnakärast tuulutada, palju näha ning teist-kolmat teadagi saada. Algas järjekordne Bioloogia-Geograafiateaduskonna looduslaste päev.

Sõit läks Värska poole. Seiklemiseks valisid looduslased Setumaa nurga küllap vist sellepärast, et mitte iga looduslaps pole siinse kandiga veel sinasõber, küll aga need omapärased paigad seda vääriksid, ja teiseks on siin kuurordi tarbeks territoriaalplaneerimine käimas, seda osalt ka meie tudengite abiga. Nemad meid esimesena teretasidki, töömeeleolus ja muhedad.

Kultuurimaja saal oli juba kaunistatud kaartide ja skeemidega, elevil publik sättis end kuulama. Diplomandid H. Sander ja A. Kont rääkisid oma tööst, selgitavaid märkusi lisas juhendaja geograafiakandidaat I. Arold. Tutvustati eelseisva matka marsruuti. Sõna sai Põlva Keskkooli direktor Paul Lehestik, kes rääkis Setumaast ja rahvast. Siinsed nimed on eripärased. Nii mõndagi hallipäist pereema kutsutakse Ode Toomeoksaks või Oka Roosililleks. Omaaegseks vaderiks oli vene papp, kes Jevdokiasid, Agafejasid või Matveisid «kak položeno» välja jagas. Rahvale kõlasid need aga võõralt ja mõistmatult ning need suupärastati soomekõlalisteks — Ode, Oka, Mate. Liignimed tulid alles poole sajandi eest.

Kunagised vaesed vallad, kus uudseleiba vaevalt jõuluni jätkus, kus veel 1951. a. 4 ts/ha teravilja saadi, on nüüd 22 ts/ha piiri juba unustanud ega jää milleski Räpina ümbrusele alla.

Aitab istumisest — metsa alla! Kirju vool elurõõmsaid inimesi sundus läbi palumetsa. Taevas tilkus, kuid kes seda märkas. Peatuti ja ZBI vanemteadur R. Sander tutvustas kasvukohatüüpi, kus viibiti, ja sellele iseloomulikke taimeliike. Mineraalvee puurauk nr. 3. Kusagilt ilmusid klaasid ja kõik kibelesid proovima tervisvett, mis iseäranis seedetrakti haigustele hea olevat. «Ptüi!» «Ei maitse?» «Paras kurke soolata.»

Metsalagendik Värska lahe ääres; vesi ja männid, talvel ka lumi, lisaks vaikus, ravimuda, anioonid ja katioonid selles soolases «ptüi-s»... Paari kuu pärast kaevatakse siia suur auk, kuhu KEK- ehitajailt tuleb 500-kohaline sanatooriumihoone. Kuurordiprobleeme puudutas dots. A. Raik, rääkides ka maastiku koonmustaluvusest, rekreatsioonialade ühest olulisest küsimusest.

Peagi jõudsime ümbruskonna valitsevale kõrgendikule, kust avanes sombust hoolimata avar vaade Pihkva järve loodesoppidele; kaugemal paistis Kolpino saar. Lisaks võisime kuulata hüdroloogi dots. L.-P. Kulluse järvejuttu.

Läksime Saareküla. Kahel pool siirdesoo, kunagine järve põhi, millest kerkisid säärkõrgendikena väikevoored, aastatuhandete eest mandrijää voolitud piklikud pinnavormid. Ühele neist Saareküla järve juures me ronisimegi ja vaatasime alla — kidur, karm, kuid omanäoliselt ilus. Geomorfoloog E. Haug andis lühiülevaate, kuidas siinne pinnamood jääaja lõpul välja kujunes. Velikaja suubus tol kaugel ajal hoopiski Peipsisse, Piusa ja Võhandu olid aga tema lisajõed.

Bussid viisid meid tagasi Värskasse õppebaasi juurde. Õisava järve ääres loeti end üle. 130 saadi, mis teaduskonna veidi üle neljasajaliikmelisest üliõpilasperest üsnagi märgatav osa on, ja samal ajal üsnagi seaduspäraseks tuleb lugeda. Täiesti juhuslikult avastati ühest bussist 100 liitrit hernesuppi, mille matkalised ära sõid.

Möödusime värska vee villimistsehhist, mis nõutavat «Värska-originaali» toodab, ja seadsime sammud Lutepää liivikule, omapärase taimkatte ja temperatuurirežiimiga alale. L. Viljasoo ZBI-st rääkis sellest, mis siin kasvab, kivihaudu võis igaüks ise näha. Murenemine — see muudab kivid pulbriks, nii et vaid klibune kalmukünga jääb sinna, kus kunagi rabakivi kössitas. Kostavad bussi de kannatamatud signaalid. Kodutee ootab.

J. ROOSAARE

Johannes Lauristin

29. oktoobril möödub 75 aastat kommunisti, riigimehe, proletaarse kirjaniku ja elukutselise revolutsionääri Johannes Lauristini sünnist. Oma lühikese elu jooksul jõudis Johannes Lauristin ära teha väga palju, kusjuures tema põlvkonna revolutsionääridele iseloomulikult möödusid elu parimad aastad kodanliku vangla trellide taga. Mida tähendas kodanlik vangla revolutsionäärile, sellest kirjutas Lauristin ühes oma kirjas omastele ja sõpradele. Kirja saatmise ajaks oli trellide taga möödunud aasta, mille sisse oli mahtunud raske näljastreik. J. Lauristin kirjutas:

«Ja õigus, revolutsionäär peab käima läbi elektrivannid ja vasktorud, siis on ta karastatud, siis ei paindu ta ega kohku, kui on minna vaja hulkade ees, maksimka käes. Oma seeski tunned kohe, et midagi on kõvaks ja karmatuks läinud, mis ei häbene kombeid, moraali ega karda tõkkeid, vaid mis juhib ja läheb kõige kiuste revolutsiooni poole. Õigus!? Vangla teeb inimese, liiatigi revolutsioonilise proletaarlase niisuguseks. Siinne piin, rõhumine, see kutsub igavese viha lõkkele, see viha on verine, kuid hulga punasem, kui ta kuskil mujal on... Oled töölislehe toimetuses, annad vihaga, rõõmuga kodanlistele nadikaeladele vastu nägu, kõneled töörahva miitingul, hiilid, et paragrahvi otsa ei «räägi»... Aga vangis, siin oled nagu raud, nagu teras, punane, kõva, ei karda ühtegi, timuka võlla ega kuuli, kui aga meie suur idee võidule saab — see on mõte. Nii et vangis istuda on revolutsionääri seisukohalt tarvilik. Mis aga istumisse kui ajaraiskamisse puutub, on see muidugi patt meie klassiaja vastu, sest selle aja jooksul võiks ju mõningagi augu kodanlise korra vundamendi sisse urgitseda.»

(Tsitaat D. Rudnevi raamatust «Johannes Lauristin.» Tallinn, 1962, lk. 123).

Koostanud J. ANT

Jõudehetkel puuraugu «Värska 3» ümber — J. VOISTI foto.

55 aastat Orjol—Kromõ lahingust

1919. a. haarasid Denikini armeed initsiatiivi ja alustasid kiiret liikumist põhja suunas, sisemaa poole. Nõukogude võim oli surmaohus.

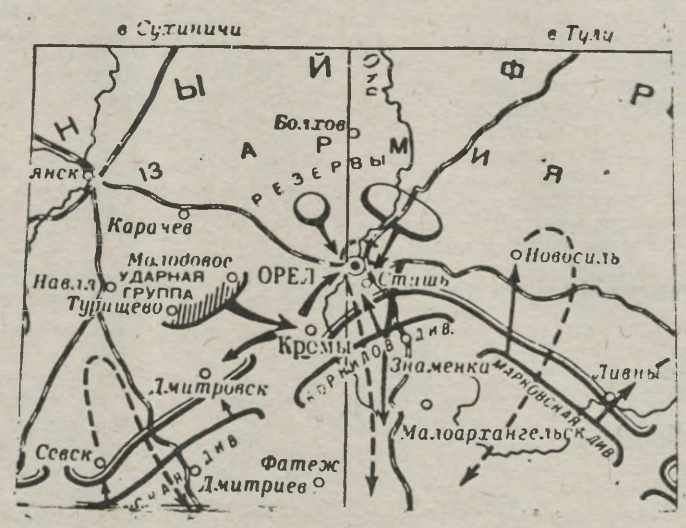
Partei Keskkomitee eesotsas Leniniga rakendas sel ajal kõige otsustavamaid abinõusid Nõukogude riigi kaitsevõime tugevdamiseks. Lõunarindele oli saadetud 30 tuhat kommunisti ja 10 tuhat kommunistlikku noort. Teistelt rinnetelt toodi kiires korras üle Punaarmee väeosad ja väekoondised, relvastust ja varustust. Suurendati relvade ja laskemoona tootmist. Võitluseks Moskva peale tungivate Denikini valikväesalkadega hakati formeerima Lõunarinde löögirühma kõige võitlusvõimelisematest Läänerinde väeosadest. Raudteejaamade Navlia—Karatševi lähedusse (Brjanskist kagus) koondati Läti diviis (diviisi ülem A. Martussevitš). Ukraina Punakasakate brigaad (ülem V. M. Primakov) ja üksik jalaväebrigaad (ülem P. A. Pavlov). Vabariigi Revolutsioonilise Sõjanõukogu ettepanekul määrati löögirühma komandöriks A. Martussevitš. 7. oktoobriks oli löögirühmal 7762 tääki (sealhulgas Läti diviisil 6077), 1938 mõõka, 196 kuulipildujat ja 56 suurtükki.

10. oktoobril hargnes löögirühm Turištševo-Molodovoje joonel Trubtšovsk—Orjoli maanteel ja hakkas liikuma Kromõ linna suunas. Tema vasakul tiival tegutses 9. laskurdiviis, paremal — Sablini grupp. Hoolimata halbadest teedest liikus löögirühm edukalt edasi, pealetungiva vastase luureüksusi tagasi lüües.

12. oktoobril kohtus rühm valgete põhijõududega. Denikini armee kahele polgule tekitati olulisi kaotusi.

14. oktoobril hõivati Kromõ. Sel ajal muutus olukord Orjoli suunal järsku halvemaks. Kindral Kutjopovi armeekorpus murdis Lõunarindest läbi, denikinlaste pealetung kiirenes. Sama korpuse Kornilovi diviis liikus ette ja vallutas Orjoli linna, seades ohtu Tuula, Venemaa sõjaarsenali. Valmistuti sissemarsiks Moskvasse. Seoses olukorra muutumisega anti Lõunarinde löögirühmale käsk alustada pealetungi Kornilovi diviisi tagalasse, Orjoli linnale. Seega peatati liikumine lõunasse ja löögirühm põördus kirdesse. Samal päeval ründasid Kornilovi väeosad põhjast Kromõ linna, püüdes jõuda löögirühma tagalasse.

16. oktoobril algas Orjoli—Kromõ lahingu teine etapp (17. oktoobrist alates kuulus röögirühma Eesti diviis — 3247 tääki, 11 suurtükki). Mitu päeva kestis löögirühma väe-

osade äge kohtumislahing valgekaartliku vabatahtlike armee valikvägedega — Kornilovi ja Drozdovi diviisidega, mille isikkoosseisust kolmandiku moodustasid ohvitserid. Löögirühm tungis aeglaselt, kuid visalt edasi. 20. oktoobril jõudsid Orjoli eesti ja läti punased kütid.

Orjoli vabastamine oli Punaarmee suur võit, millest algaski Denikini-vastase võitluse murrang. Lõunarindel lõppes taganemine, Punaarmee väed läksid üle vastupealetungile. Purustav hoop anti denikinlastele Voroneži all. 20.—24. oktoobrini purustas Budjonnõi ratsakorpus kindral Škuro ja kindral Mamontovi ratsakorpused ja tungis Voronežisse, misjärel jätkas liikumist Kastornaja suunas.

21. oktoobril algas lahingu kolmas etapp.* Denikinlased ei tahtnud loobuda oma plaanidest. Nad säilitasid lahinguvõime, püüdsid purustada löögirühma ja taasvallutada Orjoli, et jätkata pealetungi Moskvale. Valgekaartlased alustasid kolonnides löögirünnakuid 5—6 korda päevas, paljud asulad käisid korduvalt käest kätte. Katkematust tulistamisest sulasid kuulipildujatorud, ülekuumenemisest langesid rivist välja ka paljud vintpüssid. Lahinguis hävitati parimad vaenlase polgud. 27. oktoobriks oli lahingu tulemus selge ja kindral Kutjopov asus kaitsele, et pääseda täielikust purustamisest. «Sõjakäik Moskva peale» oli läbi kukkunud.

Selleks et kinnistada saavutatud edu ja lõplikult murda vastupealetungiks valmistuvate valgekaartlaste jõud, murdis löögirühma jalavägi ööl vastu 3. novembrit läbi drozdovlaste rinde — läbimurdesse sõõstsid punased kasakad. Algas legendaarne mitmepäevane ratsaretk Kutjopovi korpuse tagalasse. Valgete kaitse desorganiseeriti. Löögirühm asus vaenlast välja kihutama; punased kasakad purustasid ka tagalat. Valgekaartlik vabatahtlike armee hakkas lagunema, algas peatumatu põgenemine.

J. KSENOFONTOV

* 20. oktoobrist asus haigestunud Martussevitši asemel löögirühma juhtima F. Kalniņš.

JACK KEROUAC
TEEL

Siinkohal avaldamisele tulev peatükk on võetud ameerika Beat Generation'i ühe tähtsaima proosakirjaniku Jack Kerouaci (12. III 1922 — 21. X 1969) spontaansest autobiograafilisest romaanist «Teel» (On the Road, 1957). Teos kirjeldab noore kirjaniku rännakuid mööda USA-d ja Mehhikot, küll üksinda, küll kambaga, kirglikke sõprusesõlmimisi ja tülliminekuid, meeletuid joominguid ja tundekestvaid südamest südamesse jutuajamisi. Stiil on hoogne ja siiras, meenutab emotsionaalset suulist jutustust. Ses suhtes on käesolev peatükk üks rahulikumaid selles pöörases raamatus, kus meeleolud heitlevad ühest äärmusest teise.

Veel J. Kerouaci teoseid: «Väikelinn ja suurlinn» (The Town and the City, 1950), «Maa-alused» (The Subterraneans, 1958), «Dharma hulkurid» (The Dharma Bums, 1958), «Maggie Cassidy» (1959), «Big Sur» (1962), «Gerardi nägemused» (Visions of Gerard, 1963), «Lohutamatuse inglid» (Desolation Angels, 1965), «Duluoz' edevus» (Vanity of Duluoz, 1968) ja postuumselt ilmunud «Pic» (1971).

ESIMENE OSA

12

Hommikul Remi ja Lee Ann magasid veel, kui ma tasakesi pakkisin ja lipsasin aknast välja sama teed, kust ma olin sisse tulnud ning lahkusin Milli Cityst oma lõuendkotiga. Ja ma ei saanudki veeta ööd sel vanal kummituslaeval — «Admiral Freebee» oli ta nimi — ning Remi ja mina olime teineteise jaoks kadunud.

Oaklandis jõin jõmmidega ühe õlle kõrtsis, kus oli vankriratas ukse ees, ja olingi jälle teel. Ma kõndisin otse läbi Oaklandi jõudmaks Fresno teele. Kahe sõiduga sain Bakersfieldi, nelisada miili lõuna pool. Esimene oli hull sõit tüseda heledapäise jõmpsika lömmilitsutud mürtsumasinaga. «Näed seda varvast?» ütles ta ja pani oma autoloksus kaheksakümnega kõigist tee peal mööda. «Vaata!» See oli mässitud sidemetesse. «Lasksin selle just täna hommikul amputeerida. Need värdjad tahtsid mind haiglasse jätta. Ma pakkisin oma koti ja tulin tulema. Tühja sest varbast!» Jah, muidugi, ütlesin endamisi, vaata nüüd ette. Ma hoidsin kramplikult kinni. Pole iial nähtud sõitmas sellist hullu. Ühe hetkega oli ta Tracys. Tracy on raudteelinn, pidurimehed söövad tusaselt einelaudades rööbaste ääres. Rongid undavad kaugele läbi oru. Päike läheb looja pikalt ja punaselt. Kõik selle oru maagilised nimed rullusid lahti — Mantena, Madera ja kõik teised. Varsti tuli hämarik, viinamarjahämarik, purpurhämarik üle mandariinisalude ja pikkade melonipõldude; päike pressitud viinamarjade värvi, lõhestatud burgundi punasega; põllud armastuse ja hispaania müsteeriumide värvi. Pistsin pea aknast välja ja tõmbasin lõhnavat õhku sügavalt sisse. See oli kõige kaunim kõigist hetkedest. Hull oli Southern Pacific'i pidurimees ja elas Fresnos; tema isa oli ka pidurimees. Ta oli kaotanud oma varba Oaklandi kaubajaamas manööverdamisel, ma ei saanud päris hästi aru, kuidas. Ta sõidutas mind kihisevasse Frenosse ja laskis mu maha linna lõunapoolel. Ma läksin, et juua kähku üks Coke väikeses toidupoes raudtee ääres ja üks melanhoolne armeenia nooruk tuli punastest kaubavagunitest mööda ja just samal momendil huilgas vedur ja ma ütlesin endamisi: Jah, jah, Saroyani linn.

Ma pidin lõunasse minema, ma läksin jälle teele. Meest tuliuues pikapis korjas mu üles. Ta oli Lubbockist, Texasest, ja ajas äri järelkärudega. «Tahad järelkäru osta?» küsis ta minult. «Iga kell, otsi mind üles.» Ta jutustas lugusid oma isast Lubbockis. «Üks õhtu mu vanamees jättis päeva sissetulekute koti seifi peale, unustas sootumaks ära. Mis juhtus — varas tuli, leeklambiga ja puha, murdis seifi lahti, rööpis ära kõik paberid, lõi paar tooli ümber ja läks. Ja need tuhat dollarit olid kotiga just seal seifi peal, mis sa sellest arvad?»

Ta laskis mu maha lõuna pool Bakersfieldi ja siis mu seiklus algas. Läks külmaks. Panin selga õhukese armee-vihmamantli, mille olin kolme dollari eest Oaklandist ostnud, ja lõdisesin maanteel. Ma seisin hispaania stiilis kaunistatud motelli ees, mis säras kui juveel. Autod kihutasid mööda LA suunas. Ma vehkisin meeletult. Oli liiga külm. Seisin seal kesköösni, kaks tundi järjest, ja vandusin ja vandusin. See oli jälle justkui Stuart, Iowa. Polnud muud teha kui kulutada veidi üle kahe dollari, et sõita bussiga ülejäänud miilid Los Angeleseni. Kõndisin tagasi mööda maanteed Bakersfieldi jaama ja istusin pingile.

Olin ostnud pileti ja ootasin LA bussi, kui äkki nägin kõige meeldivamat väikest pükstes mehhiko tüdrukut vilksatavat üle mu vaatevälja. Ta oli ühes bussidest, mis oli just veninud sisse õhkpidurite suure ohkega ja tühjenes reisijaist puhkepeatuseks. Ta rinnad ulatusid esile otse ja siiralt, ta väike siluett näis veetlev, ta juuksed olid pikad ja läikivmstad, tal olid suured ja avarad sinised silmad tulvil kartusi. Ma soovisin, et oleksin tema bussis. Valu pussitas mu südant nagu iga kord, kui nägin tüdrukut, kes mulle meeldis ja kes läks vastassuunas ses liiga suures maailmas. Teadustaja hõikas välja LA bussi. Korjasin oma koti üles ja läksin peale, ja kes muu seal üksinda istus kui mitte mehhiko tüdruk. Vajusin pingile ta vastas ja hakkasin otsekohe plaani pidama. Ma olin nii üksi, nii kurb, nii väsinud, nii värisev, nii murtud, nii löödud, et kogusin kokku oma julguse, võõrale tüdrukule lähenemiseks vajamineva julguse, ja tegutsesin. Ja siiski kulutasin viis minutit, tagudes vastu oma reisi pimedas, kui buss veeres mööda teed.

Sa pead, sa pead või sured! Kuradi loll, räägi temaga! Mis sul häda on? Kas pole sa iseendast veel küllalt tüdinud? Ja enne kui ma taipasin, mis ma teen, küünitasin ma üle vahekäigu ta poole (ta püüdis magada oma istmel) ja ütlesin: «Miss, kas te ei tahaks kasutada minu vihmamantlit padjana?»

Ta vaatas naeratades üles ja ütles: «Ei, tänan teid väga.»

Ma istusin värisedes tagasi ja süütasin suitsu. Ootasin, kurti ta vaatas mind armastuse kurva pisikese kõrvalpilguga, tõusin püsti ja kummardusin ta üle. «Kas ma tohin teie juurde istuda, miss?»

«Kui te soovite.»

Ja seda ma tegingi. «Kuhu sõidate?»

«La-sse.» Mulle meeldib, kuidas ta ütles «LA»; mulle meeldib, kuidas igaüks ütleb «LA» siin rannikul, see on nende üks ning ainus kuldne linn, kui kõik on öeldud ja tehtud.

«Sinna lähen ju minagi!» hüüdsin ma. «Ma olen väga rõõmus, et sa lasksid mind enda juurde istuda, mul oli väga igav ja ma olen rännanud kuradima palju.» Ja me asusime jutustama oma lugusid. Tema oma oli niimoodi. Tal oli mees ja laps. Mees peksis teda ja ta jättis mehe maha kaugele Sabinali, lõuna poole Fresnot ja läks nüüd LA-sse oma õe juurde elama. Väikese poja jättis ta oma perekonna juurde, kes olid viinamarjakorjajad ja elasid viinamarjaväljadel mingis lobudikus. Tal polnud teha muud kui mõtiskleda ja minna hulluks. Ma tundsin, et tahan kohe nüüd tal kätega ümbert kinni võtta. Me räägisime ja räägisime. Ta ütles, et talle meeldib minuga vestelda. Üsna varsti ütles ta, et talle meeldiks ka, kui ta võiks minuga New Yorki tulla. «Võib-olla me saame!» naersin mina. Buss ägas mööda Grapevine Pass'i ülespoole ja siis laskusime suurtesse valguslaikudesse. Ilma mingile erilisele kokkuleppele jõudmata hakkasime hoidma teineteist kätest ja samal kombel otsustasime sõnatult ja kaunilt ja puhtalt, et kui ma saan hotellitoa LA-s, siis tuleb ta minuga. Ma olin täis valu ta pärast, ma toetasin oma pea ta ilusatesse juustesse. Tema väikesed õlad ajasid mind hulluks; ma kaisutasin ja kaisutasin teda. Ja talle meeldis see.

«Ma armastan, ma armastan,» ütles ta ja sulges silmad. Ma lubasin talle ilusat armastust, ma silmitsesin teda ahnelt. Meie jutud olid aetud, me vajusime vaikusse ja magusaisse ootusmõtteisse. Niisama lihtne see oligi. Sul võisid olla kõik su Peachid ja Bettyd ja Maryloud ja Ritad ja Camille'id ja Inezed ses maailmas, see oli minu tüdruk ja minu sorti tüdrukuhing ja nii ma talle ütlesingi. Ta tunnistas mulle, et oli näinud mind bussijaamas teda jälgivat. «Ma mõtlesin, et sa oled kena kolledžipoiss.»

«Oi, ma olengi kolledžipoiss,» kinnitasin ma talle. Buss jõudis Hollywoodi. Hall koit, räpane koit, koit nagu siis, kui Joel McGreen kohtas Veronika Lake'i restoranvagunis filmis «Sullivani reisid». Ta magas mu süles. Ma vaatasin ahnelt aknast välja. Krohvitud majad ja palmid ja sissesõiduteed, kõik see meeletu värk, räbaldunud tõotatud maa, Ameerika fantastiline lõpp. Me tulime bussilt maha Main Streetil, mis polnud põrmugi teist moodi kui tulla bussi pealt Kansas Citys või Chicagos või Bostonis — punased tellised, räpane, igasugu tegelased triivivad mööda, trammid krigisevad lootusetus koidus, suure linna hoorakas lehk.

Ning siis läks mu mõistus täitsa krussi, ma ei tea mispärast. Mul hakkasid tekkima lollakad paranoilised visioonid, et Teresa või Terry — nii oli ta nimi — on tavaline väike ligitikkuja, kes töötab bussides mingi mehe dollarite eest, korraldades kohtumisi nagu meie oma LA-s, tuues lolli kõigepealt kuhugi hommikust sööma, kus tema kupeldaja ootab, ja siis teatud hotelli, kuhu tollelgi on juurdepääs oma revolvri või teab millega. Ma ei rääkinud talle iial sellest. Me sõime hommikust ja üks kupeldaja muudkui jälgis meid; ma kujutlesin, et Terry teeb salaja talle silma. Ma olin väsinud ja tundsin end võõrana ja hüljatuna ses kauges tülgastavas paigas. Hirmusööst võttis võimust mu mõtete üle ja sundis mind tegutsema väiklaselt ja näruselt. «Kas tunned seda tüüpi?» ütlesin.

«Mis tüüpi sa mõtled, kal-lim?» Ma jätsin järele. Ta oli aeglane ja kõhklev kõiges, mis ta tegi, söömine võttis tal hulga aega, ta näris aeglaselt ning vahtis avarusse ja suitsetas sigaretti ja muudkui rääkis ja mina olin nagu otsajäänud tont, kahtlustasin iga liigutust, mis ta tegi, ja mõtlesin, et ta kavatseb aega võita. See kõik oli haigushoog. Olin higine, kui me läksime käsikäes mööda tänavat. Esimeses hotellis, kuhu tormasime, saime toa ja enne kui ma midagi taipasin, lukustasin juba ust enda järel ja tema istus voodil ja võttis kingi jalast. Ma suudlesin teda mahedalt. Parem, kui ta kunagi teada ei saaks. Teadsin, et me vajame viskit närvide lõdvestamiseks, mina eriti. Ma jooksin välja ja sõelusin kiiruga kaksteist kvartalit läbi, kuni leidsin pindi viskit müügil ajaleheputkas. Ma jooksin tagasi täis energiat. Terry oli vannitoas nägu minkimas. Ma valasin veeklaasi suure lonksu ja võtsime kõvad napsid. Oh, see oli magus ja kõditav ja tasus ära mu meeleheitliku reisi. Ma seisin ta taga peegli juures ja me tantsisime vannitoas niimoodi. Hakkasin rääkima ma sõpradest kaugel Idas.

Ma ütlesin: «Sa peaksid kohtuma ühe minu tuttava toreda tüdrukuga, keda kutsutakse Dorrie. Ta on kuus jalga pikk punapea. Kui sa tuled New Yorki, aitab ta sul tööd leida.»

«Kes on see kuus jalga pikk punapea?» nõudis ta kahtlustavalt. «Miks sa räägid mulle temast?» Oma lihtsas hinges ei suutnud ta mõista minu rõõmsat närvilist juttu. Ma jätsin järele. Ta hakkas vannitoas purju jääma.

«Tule nüüd voodisse,» ütlesin mitu korda.

«Kuus jalga pikk punapea, ah? Ja mina mõtlesin, et sa oled tema kolledžipoiss. Ma nägin sind su armsas sviitris ja ütlesin endamisi: Hmm, kas pole ta kena? Ei! Ja ei! Sa oled neetud kupeldaja nagu nad kõik!»

«Mis asja sa ometi räägid?»

«Ära seisa seal ega räägi mulle, et too kuus jalga punapea põle üks maadam, sest ma tunnen kohe maadami ära, kui ma mõnest kuulen, ja sina oled just kupeldaja nagu kõik, kellega ma kokku juhtun, igaüks on kupeldaja.»

«Kuule, Terry, ma ei ole kupeldaja. Ma vannun sulle piibli peal, et ma ei ole kupeldaja. Miks peaksin ma olema kupeldaja? Mu ainuke huvi oled sina.»

«Kõik see aeg ma mõtlesin, et kohtasin kena poissi. Ma olin nii rõõmus, õnnitlesin iseennast ja ütlesin: Hmm, tõesti kena poiss nende kupeldajate asemel.»

«Terry,» anusin ma kõigest hingest, «palun kuula mind ja saa aru. Ma ei ole kupeldaja.» Tund aega tagasi olin ma mõelnud, et tema on ligitikkuja. Kui kurb see oli. Meie arud kogu oma hulluses olid eri suundadesse vajunud. Oh, võlgas elu, kuidas ma oigasin ja palusin, ja siis ma läksin hulluks ja sain aru, et anun nürimeelset väikest mehhiko libu, ja ütlesin talle niimoodi, ja enne kui taipasin, võtsin maast tema punased kotad ja virutasin nad vastu vannitoa ust ja käskisin tal minema kasida. «Jonni aga! Vaju minema!» Mina magaksin ja unustaksin ära, mul oli oma elu, minu oma kurb räbalaiks kistud elu igavesti. Vannitoas oli surmvaikne. Ma võtsin riided seljast ja läksin voodisse.

Terry tuli välja, kahjutundepisarad silmis. Tema lihtne ja naljakas väike mõistus oli otsustanud, et kupeldaja ei viska naisterahva kingi vastu vannitoa ust ega käsi tal minema minna. Pühalikus ja kallis väikeses vaikuses võttis ta kõik riided seljast ja libistas oma tillukese keha linade vahele minu juurde. Ta oli pruun kui viinamarjad. Ma nägin ta vaest kõhtu, seal oli keisrilõike arm, ta puusad olid nii kitsad, et ta ei saanud sünnitada last, ilma et teda oleks lahti lõigatud. Ta jalad olid kui väikesed kepid. Ta oli ainult neli jalga kümme pikk. Ma armastasin teda väsinud hommiku magususes. Siis, justkui kaks inglit, teadmatuses ja meeleheites jäetud siia LA riiulisse, olles leidnud elus kõige lähema ja veetlevaima, jäime magama ja magasime hilise õhtupoolikuni.

Tõlkinud Ilmar Anvelt

Originaal:

Jack Kerouac, On the Road, New York 1960

Ilmar ANVELDI joonistused.

Toimetuse postist

«Rebane» on tõepoolest aegunud nimetus,» ütleb Ester Näpping, esimese kursuse eesti filoloog. Kuigi ta ei paku «rebase» asemele uut nimetust, näib ta olevat pärit «tudengiga». Nii «rebane» kui «tudeng» on tulnud meile saksa keelest. Esimesel juhul on tegemist tõlkega, teisel juhul suupärasema sõnakujuga. Sisult on muutunud mõlemad. Miks tahame keelepruugist välja rookida omakeelse sõna ja jätta alles germanismi?

Ka teistel kursustel on olnud traditsioonilised nimetused, mida, tõsi küll, vähem tuntakse. Esimese kursuse üliõpilastel on aga teatud mõttes eriline koht meie üliõpilasperes: nad on äsja lahkunud keskkoolipingist, toovad kaasa nooruslikku mõttevärskust ja saavad peagi üliõpilasmiljöö kujundajaiks. Minu arvates väärivad nad igati esiletõstmist ülejäänud üliõpilaskonna seast ning nimetamist hellitavalt «rebane». Oleks huvitav teada saada «rebase» ajaloolist sisu. Võib-olla see takistaks meil nimetuse kasutamist I kursuse üliõpilaste märgistamiseks. Praegu tekitab «rebase» mainimine assotsiatsioone kena punasekarvalise loomaga, keda rahvas tunneb kui kavaluse ja nutikuse võrdkuju.

ALAR LÄÄNELAID

Ma pole fuks ega rebane olnud

Olen Tartu ülikoolis olnud kunagi noorüliõpilane, aga ma pole kunagi rebane olnud, sest ma ei olnud korbis. Noorüliõpilane olin metsikult ja noorliikmeks sain, kui astusin «Veljestosse». Ma ei tahtnudki rebane ega fuks olla, sest mulle ei meeldinud mööda Rüütli tänavat (praegune 21. Juuni t.) landoo järele joosta, milles istusid vanad korporandid. Mulle ei meeldinud ka kohvikus või mujal (kus ma ei käinud) õndsa näoga vanade kaasvõitlejatega ühes lauas istuda ning nendele teenistusvalmilt tuld suitsule läita või käsu peale midagi ära juua. Mulle ei meeldinud Raekoja platsil õhtuti vanade sellide jaoks tütarlapsi kaubelda. Mainitu ei meeldiund paljudele teistelegi, kes ei tahtnud jätkata omaaegsete saksa korporantide traditsioone.

Saksamaal nimetati noori üliõpilasi eesliteks, kaameliteks, muuladeks ja rebasteks. *Fuchs*-nimetuse eel käis ladinakeelne *vulpes*. 18. sajandi esimesel poolel oli *Fuchs* saanud üldiseks. 1781. aastal on Halles ilmunud «Studenten-Lexicon», kus esineb *Fuchs* sobimatu sõnana. Ta ette on asetatud rist. Leksikon ütleb, et jahimeestel oli kombeks elavalt kinni püütud rebast *prellida* — omamoodi piinata. Rebane asetati riidele või võrgule, mida hoidis neli meest nurkadest. Rebast loobiti õhku ja tehti temaga muud imet, kuni vaene loom kärvas (õigem oleks öelda: suri kangelassurma). Tudengid võtsid selle ebakombe jahimeestelt. Noori ülikoolikasvandikke piinati, neilt pressiti välja kodunt saadetud raha, neid pandi käimlaid puhastama ja muud tegema, sest nad olid ju rebased, keda pidi prellima. Juba 18. sajandil keelati seaduslikult selline pennalism, kuigi tudengid protsessisid, sest nende isad olevat juba olnud fuksid ja nad tahavad ka ise olla. Lõpuks füüsiline pennalism kadus, aga jäi järele vaimne. Vanade tudengite ideoloogia järgi pidi noorüliõpilane olema loll ja rumal. Rootsi keeles on *fux* ja soome keeles *fuksi* just ainult halvustavas tähenduses noor ning rumal kollanokk. Eks meilgi tahetud korporatsioonide ringkonnas *rebasega* just noorte lollust esile tõsta. Meie metsarebane pole aga sugugi rumal. Eks ütle meie vanasõnagi: tark nagu rebane, kaval nagu rebane. Et meie noored üliõpilased on kindlasti targemad kui olid omaaegsed praaltudengid, siis võiks küll neid noori rebasteks kutsuda, aga siis jäägu nad rebasteks ka kogu ülikooliaja. Olgu nad kavalad ning osavad. Üliõpilast võiks ka kaameliks nimetada, sest araabia ja veel väga mitmes keeles on siis inimene kaamel, kui tahetakse rõhutada tema püsivust, sitkust ning järjekindlust.

P. ARISTE

ACADEMIA GUSTAVO-CAROLINA TEGEVUSE AJALOOLISEST TAUSTAST

(algus «TRÜ» nr. 31)

Sotsiaal-majandusliku ja poliitilise tegevuse kõrval tuleb ülikooli tegevuse ajaloolise tagapõhjana XVII sajandi lõpul arvestada

edusamme teaduse ja hariduse arengus.

XVI sajand märgib teadusliku mõtte tärkamist ja võidukäigu algust üksikuis teadusharudes (astronoomia, meditsiin). XVII sajandil töötati välja juba teadusliku tunnetuse peamised printsiibid ja meetodid. Nii rõhutas Francis Bacon (1561—1626), et uurimisobjektiks peab olema materiaalne maailm ning et teadusliku uurimise põhiliseks teeks on eksperiment. Ta nõudis loobumist skolastikast ning seadis ülesandeks uue «loodusfilosoofia» loomise. Peale F. Baconi märgivad uue filosoofia arengut sellised suured isikud nagu R. Descartes (1596—1650), G. W. Leibnitz (1646—1716) jt. Inimmõtte suureks saavutuseks nendel aegadel võime pidada materialismi arengut, kuigi see oli veel mehhaaniline ja metafüüsiline ning seda ei kasutatud ajaloo ja ühiskondliku elu probleemide vaatlemisel. Väga suur mõju võitluses seniste tõekspidamistega oli õpetusel loodusõigusest, mis tuletati vahetult loodusest inimmõistuse kaasabil ning mis pidi olema ka riigi seaduste ja ühiskonnakorralduse aluseks. Kuigi loodusõiguse mõiste oli tuntud juba antiikajal, andsid H. Grotius (1583—1645), B. Spinoza (1632—1677), J. Locke (1632—1704), Th. Hobbes (1588—1679) jt. seda kasutanud teadlased ja filosoofid talle uue sisu, mis vastas juba kodanliku arengu huvidele. XVII saj. teisel poolel hakkas kujunema ka tõusva kodanluse uus ideoloogia — valgustus, mis järgmisel sajandil muutus vahedaks relvaks võitluses kiriku ja feodaalabsolutistliku korra vastu.

Hoonega Ülikooli tän. 40 on seotud ülikool juba 17. sajandist. Siin õpetati üliõpilastele ratsutamist (andmed 1694. a-st). 1809. a-ni asus selles hoones 1802. a. taasavatud ülikooli keemialaboratoorium ja loodusteaduse kabinet. Kodanlikul ajal leidis siin peavarju üks üliõpilasseltse.

T. Ilometsa foto ning kommentaar

Üldtuntud on suured saavutused XVII saj. teisel poolel ka matemaatika, füüsika ja laiemalt võttes üldse loodusteaduse valdkonnas. Meenutuseks loetleme vaid matemaatikuid Bernoullide perekond, Huygens (1629—1695), Newton (1643—1727), R. Boyle (1627—1691), E. Mariotte (1620—1684), W. Harwey (1578—1654), A. van Leeuwenhoek (1637—1723) ja paljud teised.

Teaduse võidukäigust ja hariduse kasvavast osatähtsusest XVII saj. lõpul annab tunnistust uute ülikoolide rajamine. Teadlaste ühenduse uue vormina tekkisid XVII saj. paljudes maades teaduste akadeemiad. Samal ajal tuli teadusel ja haridusel võidelda ka suurte takistustega. Tolle aja inimeste vaimumaailmas oli tähtis koht kuraditel, nõidadel ja teistel üleloomulikel jõududel. XVII saj. oli nõiaprotsesside kõrgajaks ning peaaegu igal sammul esines kokkupõrkeid kirikuga, kes ei loovutanud võitluseta oma positsioone.

Mõningaid edusamme tehti XVII saj. ka **koolihariduse** alal, sealhulgas Liivimaal. Tähtsaimaks saavutuseks oli siin talurahvale määratud nn. köstrikoolide loomine. Nende koolide jaoks õpetajate ettevalmistamisel on väga suured teened Bengt Gottfried Forseliusel (u. 1660—1688), kelle eestvedamisel asutati 1684. a. Tartu lähedale (praeguse VIII Keskkooli vastu) Papi- ehk Piiskopimõisa seminar, kus 4 tegevusaasta jooksul sai õpetust 160 eesti talupoissi.

Mõisnike ja pastorite reaktsioonilise ringkondade vastuseisu ja rünnakute tõttu käis Forselius 1681. ja 1688. a. Stockholmis kuningalt tõendit otsimas. Viimase reisi tulemusena määrati ta Eesti- ja Liivimaa rahvakoolide inspektoriks ning talle anti võim ja luba koolide asutamiseks kõikjale, kus ta seda vajalikuks pidas. Kogu kavandatud töö jäi aga pooleli. Tagasiteel Stockholmist hukkus noor Forselius Läänemere sügistormis.

Koolide loomisel avaldasid kohalikele aadlikele survet absolutistliku kuningavõimu esindajad. Kindralkuberner Hastferi pealekäimisel võttis Liivimaa maapäev 1687. a. vastu otsuse, et igasse kihelkonda tuleb asutada kool. Rüütelkonna kohustuseks, mille tegelikuks täitjaks olid talupojad, pidi olema koolimajade ehitamine, koolide ülalpidamine ning palga maksmine koolmeistrile või köstrile. Et mõisaomanikud ja -rentnikud ei rutanud otsuse täitmisega, tuli kindralkuberneridel ja majandusasehalduritel korduvalt anda uusi korraldusi koolimajade ehitamise kiirendamiseks ja koolioludе parandamiseks. 1693. aastaks olid koolid olemas enamikus Liivimaa eesti kihelkondades.

Endiselt tuli ületada raskusi. Mõisnikud eraldasid koolidele kas liiga väikesed või siis väheviljakad (liivased, savised) maad, mis ei olnud piisavad koolmeistrite ülalpidamiseks. Ka talurahval endal oli vaesuse tõttu (eriti näljaajal) raske lapsi kooli saata. Mõisaomanikud ja -rentnikud ei näinud heameelega, et nende pärisorjad muuga kui põllutööga tegelevad. Sajandi lõpul hakkasid paljud mõisnikud mõisatööle tagasi nõudma eesti talupoegadest pärinevaid köstreid ja koolmeistreid. On iseloomulik, et Palupera mõisnik nõudis visalt tagasi ka Forseliuse parimat õpilast Ignati Jaaku, kes oli juba pikemat aega töötanud mitmel pool köstrina ja koolmeistrina.

Ülikoolist olid kõik need koolid väga kaugel, kuid koolivõrgu laienemine pidi siiski looma soodsama kõlapinna ülikooli tegevusele, kui see oli olnud omal ajal *Academia Gustaviana* päevil.

H. PIIRIMÄE

Mis oli, mis tuleb?

Kui aastat kuus-seitse tagasi geobotaanika ja taimesüstemaatika kateeder esimese looduslaste päeva ilmale tõi, olid ka kümmekond geograafiatudengit külalisteks. Möödusid aastad, vaheldusid osavõtjad ning tänavusel looduslaste päeval oli geograafidel täielik ülevõim. Õpetatud botaanikuid tuli juba laenata Zooloogia- ja Botaanika Instituudist, kuid sellegipoolest sai üritus peetud ja, mis peaasi, osavõtjaile meeldis. Nüüd paar mõtteavaldust koos kommentaaridega.

AILI TÄKER geograafia I kursuselt ei suuda varjata oma rõõmu. Kuulnud juba esimesel stuudiuminädalal vanematelt tudengitelt loodusiaste päevade lõbus-asjalikust meeleolust, ei kõhelnud ta tulekul. Ailile endale meeldis sügisene Setumaa väga. Lisaks Põlva Keskkooli direktori Paul Lehestiku mõnusalt seletav «Setumaa monoloog» ja füüsilise geograafia kateedri õppejõudude ülesastumised. Neid pidas Aili omaealiste jaoks liig raskeks. Aga kaaslaste lõbusad näod, teaduskonna koosolemise rõõm ja väikesed vallatusedki andsid päevale tõelise lustipäeva ilme. Juures on uus kogemus, kuidas üks üritus suurkoolis välja näeb. Kahju vaid, et tagasisõit nii ruttu tuli, meeleldi istunuks üheskoos lõkke ääres.

Aili Täkeri kursusejuhendaja dots. **L.-P. Kulluse** kommentaar oli lakooniline: «Hea, et ettekanded liig rasked olid, nüüd on põhjust tõsiselt õppida ja veel neli korda looduslaste päevale tulla, enne kui kõik asjad arusaadavaks, omaseks muutuvad.»

Bioloogia-Geograafiateaduskonna dekaan dots. **ANTS RAIK**: «Meie teaduskonna üliõpilastel peaks olema mingi objektide miinimumnimekiri, millega enne stuudiumi lõppu peaks tutvunud olema. Igaüks meist peaks võima kinnitada, et tunnebteab loodus- ja kultuurimälestisi, mõnd konkreetset mõhnastikku, rannamoodustist, lammi ja paljandit, neid ja teisi taime- ning loomaliike. Muidu võib vägisi juhtuda, et õpime enne tundma tulpidemaa poldreid kui käime ära Võrtsjärve-äärseil või Räpina poldril. Ses mõttes oli meeldejääv tutvumine kuldkinga, selle haruldase taime leiukohaga. Looduslaste päevade mõte on muidugi sügavam, sest saadud teadmistele lisandub veel emotsionaalne laeng ja paras jalgsimatk, mis kõigile asjaosalistele tarvilik.»

Et meie hulgas sedapuhku ka teiste teaduskondade ja EPA tudengeid oli, siis avaldame lõpuks nende ühise mõtte: iga teaduskond peaks leidma võimaluse ühe pühapäeva ühiseks looduses veetmiseks.

Mõttejupid kogunud
JUHAN VOIST

Kõnevõistluste lõppvoor läheneb

Oktoobri lõpus, täpsemalt kolmapäeval, 30. oktoobril kell 18 toimub TRÜ klubis üleülikoolilise kõnevõistluse lõppvoor, kus loodetakse välja selgitada ülikooli paremad kõnemehed 1974. aastal. Esimese vooru võistlused, kus selgitatakse lõppvooru pääsejad, toimuvad teaduskondades kuni 28. oktoobrini. Asjahuvilised, kes seni pole endast märku andnud, peavad kähku ühendust võtma oma teaduskonna komsomolibürooga. Ootamas on suured auhinnad!

Veel kord julgust ja pealehakkamist! **Orgkomitee**

Eesti keele ring

28. oktoobril kell 20 toimub järjekordne ÜTÜ eesti keele ringi töökoosolek teemal «Õpi- ja õppetingimustest välismaal». Kõnelema tulevad välismaal õppinud ja õpetanud üliõpilased ning õppejõud. Näidatakse diapositiive ja kaasatoodud õppevahendeid.

Iga asjast huvitatu leiab eesti keele kateedri ruumes (ph. 124) vaba sissepääsu. Juhatus

Tähelepanu!

Klubi nõukogu liikmed! Tuleme kokku 29. oktoobril kell 21 klubis.

Male

Algavad TRÜ teaduskondadevahelise spartakiaadi võistkondlikud malevõistlused. Võistkondade esindajatel tulla loosimisele teisipäeval, 29. okt. kell 18. TRÜ klubisse (Tähe tn. 3).

TRÜ Spordiklubi

A kui sina ikka tahad selle leige vedelikuga, mis ülepea pruuni värvi on ja mida kohviks kutsutakse, oma kuivanud kurgule niisutust anda, siis pead sina küll kolm ööd-päeva ühte järge kõiksugu söökisid ja jookisid ära tarvitama, alles misjärel üheksa mehe rammu, ühe mehe mõistuse ning oma kahe käega kohvi maja ust lahti lükkama võid minna.

Kui sa aga nii rehkendad, et reede ehk laupäeva lõuna ajaks pärale saad, siis ära imesta, kui uks hoopistükkis lukkus on, silt seljal ripnemas — platsid kinni.

A mis sina kade hädaldad — kui tahad, lase kah enda tarvis tuleva reedeks silt ripnema!

Toimetuse märkus: 1) kohvimaja uks käib liiga raskelt; 2) kohvikut reserveeriti jälle kaks päeva järjest.

Filmiklubi

alustab hooaega reedel, 25. oktoobril kell 18 Vanemuise t. 46 suures auditooriumis. Vaadatakse prantsuse värvilist lühifilmi «Claud Monet» ja kunstilist filmi «Altona vangid» (rež. De Sica). Tule ka!

TRÜ klubis

MUUSIKUD!

Meie hulgas on palju neid, kes on kunagi mõnd pilli õppinud mängima (klaverit, viiulit, flööti, akordioni jne.). Peaaegu keegi ei soovi kord õpitut jäägitult unustada, paljud tahaksid leida ka suurkoolis mängimis- ja esinemisvõimalusi.

Tuleme ükskord kokku, peame aru ja seame plaane. Saame näha, palju meid on ja kes me oleme.

Ülikooli klubi, teisipäev, 29. oktoober, kell 20.

* * *

TEADE

Mare Lepp, Irena Miškinyte, Peeter Olesk! Teie üliõpilaspiletid ja ühiselamuload on klubi kantseleis. Te andsite need oma sõpradele ja sõbrannadele, et neid klubisse sisse lastaks. Ometi teadsite, et ülikooli klubisse pääsevad vaid üliõpilased omaenda piletiga. Võtke julgus kokku, tulge — klubisse — võib-olla saate oma dokumendid kätte!

* * *

«UNION»

tuleb klubisse mängima nädala pärast, s.o. 2. ja 3. novembril. Jälgige reklaami!

Õppejõud ja komsomoliaktiiv

Esmaspäeval, 28. oktoobril kell 16.15 kõneleb aulas ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu esimees filosoofiadoktor professor Jaan Rebane NLKP Keskkomitee otsustes «Ühiskonnateaduste õpetamise ideelisteoreetilise taseme tõstmisest...» ja «Tööst ideoloogiakaadri valikul ja kasvatamisel Valgevenemaa parteiorganisatsioonis» seatud ülesannete realiseerimisest ülikoolis.

Edasi informatsiooni üliõpilaste ühiskondlik-poliitilise praktika kohta.

Vanu laule vanadelt meestelt

Eestlase jaoks tähendab vana rahvalaul enamasti ikka naiste laulu. On jutu all setu rahvalaul, kerkib silme ette pilt omapärastes rahvariietes setu naistest, kel koorem hõbedat kaelas. Seda mõttekaanonit on püüdnud vahetevahel rikkuda Tallinna «Leegajuse» ja Tartu «Hellero» noored mehed, aga sellest võiks ju õlakehitusega mööda astuda — las noored originaalitsevad. Nüüd aga on karta, et meie sisseharjunud kujutluspilt saab viimase vägeva müksu: laupäeval, 26. okt. kell 20 laulavad EPA üliõpilasmajas setu rahvalaule vanad mehed — Uusvada küla meeskoor Juhkim Luuga eestütlemisel.

Setu meestelaul pole kerkinud tühja koha peale. Üsna vastupidi — kunagi oli ta kõige tavalisem ja harilikum nähtus. Veel sajandi algul fonografeeris A. O. Väisänen Setumaal ka meestelaulu. Järgnesid aastakümned, mil sellest polnud sõnagi kuulda. Näis juba, et palju muu hulgas on meestelaulgi minevikku hääbunud. Kuid 1960. a. Uusvada külas lindistusi tehes taasavastasid kirjandusmuuseumi folkloristid kadunuks arvatud meestelaulu.

Uusvada küla meeskoor on niisiis vana rahvatraditsiooni viimane mohikaanlane. Ja tuleb lisada — vana mohikaanlane. Eestütlejal Juhkim Luugal on aastaid turjal juba 80 ning teistegi meeste vanus kõigub 60—80 vahel. Mehi pole koos teab kui palju — peale Juhkimi laulavad veel Kadaka Jaagov ja Leimi Ol'oksa, kes ütlevad killõt (muidugi mitte korraga), Hallapuu Ivo, Ladvigu Ivvan ja Oroperve Ol'oksa laulavad torrõt — aga 5—6 mehest on müriseva meestelaulu jaoks täiesti küllalt. Juhkim oli kõva pillimees, kuid vanadusega on sõrmed juba tõntsiks jäänud. Sellepärast võib laupäeval pillilugusid kuulda ainult Oroperve Ol'oksa esituses.

Uusvada meeskoorilt saab seekord kuulda töö-, tavandi- ja «kulätamisõ»-laule, kokku 7—8 laulu. Väsitada vanu mehi rohkemaga oleks liig, sellepärast lisab oma osa ka ansambel «Hellero».

Niisiis — kes soovib oma harjumuspärast kujutluspilti müksuga kostitada, on laupäeva õhtul EPA üliõpilasmajas teretulnud.

P. HAGU

Auto-Motoklubi

Amatöörautojuhi kursuste II rühm alustab tööd. Osa võtta soovijatel tulla 29. okt. kell 18 Gagarini t. 1.

A. PILT,
auto-motoklubi juhataja

Meie ajalehe järgmine number ilmub kolmapäeval, 6. novembril.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 5353. MB-08845.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. EMSV Riiklik Raamatukogu

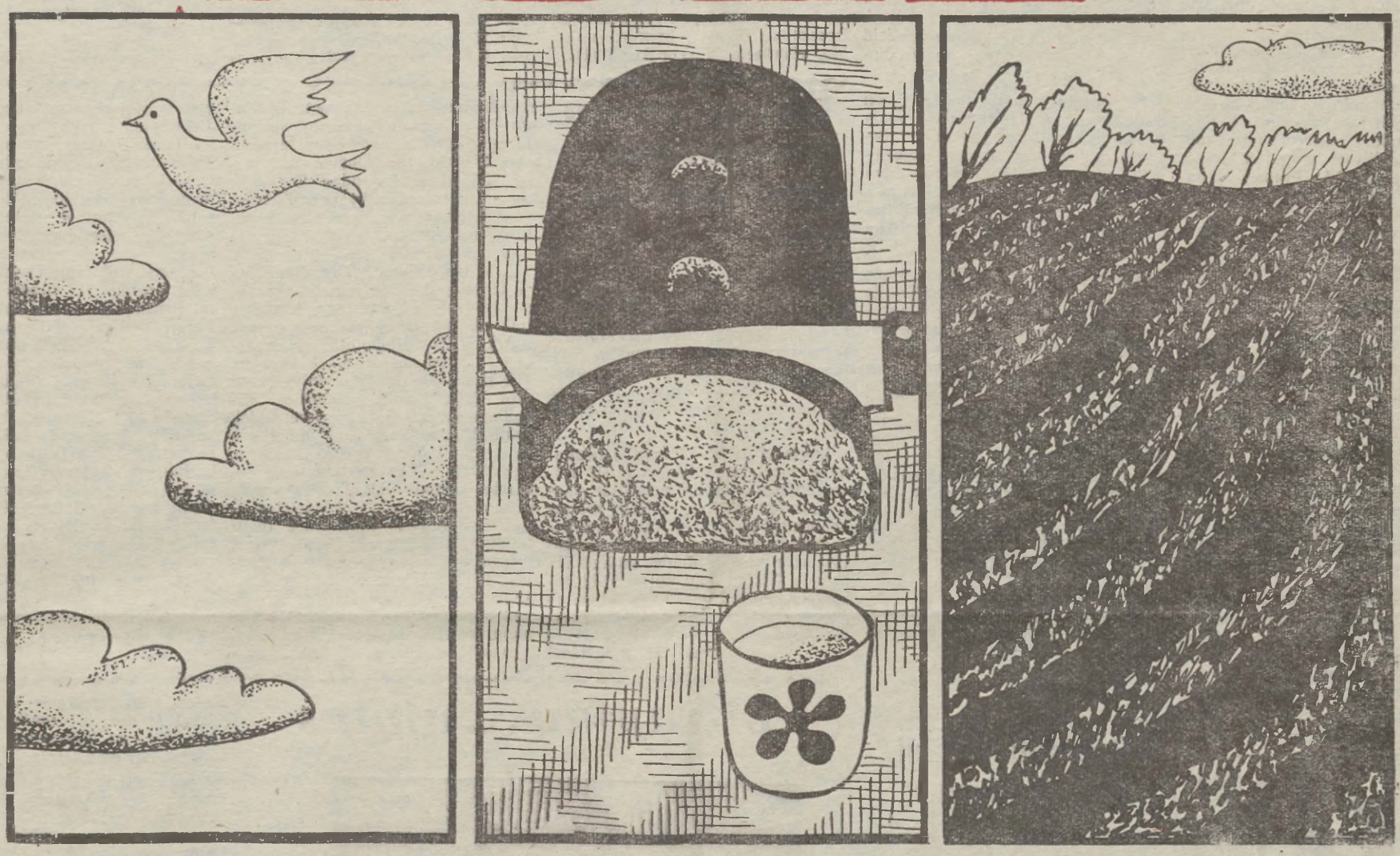
TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 33 | Kolmapäeval, 6. novembril 1974. a. | XXVI aastakäik

1917

ILMAR ANVELDI plakat.

RAHU! LEIBA! MAAD!

REKTORI KÄSKKIRI

Tervitan ja õnnitlen Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 57. aastapäeva puhul Tartu Riikliku Ülikooli kollektiivi. Soovin jätkuvat jõudu, indu ja tervist edaspidiseks tööülesannete edukaks täitmiseks!

Seniste töötulemuste eest avaldan tiitust

ühiskonnateaduste kateedritest: dotsentidele Lembit KIIGELE, Meeta MURDILE, Ivan LARINILE, vanemõpetajatele Ülo MATJUSELE ja Hans DSISSILE, aspirant Enn BRAUNILE, vanemlaborant Vaike VANAASEMELE.

Eriõpetuse kateedrist: õpetaja Nikolai KOMAROVILE, õppemeister Afanassi PALTUSOVILE, õppesõidu instruktoritele Otto RANNAULE ja Richard ILVESELE, autojuht Voldemar JÕGILE, vanemmehaanik Aadu RANDMALE.

Ajalooteaduskonnast: dotsentidele Helmut PIIRIMÄELE, Uno SIIMANILE, Arved LUTSULE, vanemõpetaja Märt TÄNAVALE, õpetaja Helvi KOPPELILE, laborantidele Kaisi KARMILE ja Mare KULULE, üliõpilastele Marje KATTAILE, Evi NIKOLAJEVALE, Marika KISSALE, Helle LAASILE, Anni ROKKALE, Marika RAUKILE, Aile VOOSALULE.

Arstiteaduskonnast: kateedrijuhataja professor Jaan RIIVILE, dotsentidele Eugen TALLMEISTRILE, Valve SAARMALE, Selma LAANESELE, Eugen MURAŠEVILE, Heinart SILLASTULE, Hilja JALVISTELE, Uno LEISNERILE, Arved JENTSILE, professor Ülo HUSSARILE, nooremteadur Veera HOLLOLE, assistent Tiia SOOLE, laborantidele Amanda LAASILE ja Elgi LUKKILE, üliõpilastele Luule RALJALE, Hiie SARVELE, Rein LUMISTELE, Helve BREIBERGILE, Tatjana BUKATŠILE, Hele EVERAUSILE, Kristin KULLILE, Kalev ANNUKILE, Karin OINASKILE, Liivia KOORTILE, Olga ISKULILE, Mare SAAGILE, Hembo PAGILE, Alvidas JUOŠEVIČIUSELE, Rait LABOTKINILE, Tiina KÄTTAILE, Valentin SANDERILE.

Filoloogiateaduskonnast: dotsentidele Huno RÄTSEPALE ja Sergei ISSAKOVILE, vanemõpetajatele Ago KÜNNAPILE, Ann MALTSALE, Helgi PULGALE, Malle LAARILE, Kiira ALLIKMETSALE, vanemlaborantidele Milvi KABERILE, Malle MERIOJALE, üliõpilastele Ludmilla ANTOHHINALE, Luule LIIVAKULE, Andres LANGEMETSALE, Ene-Maris MIKOSELE, Mare MAKKARILE, Marja KALLASMAALE, Urmas OREKILE, Krista MÄLGILE, Irja TIKKOLE, Mart KADASTIKULE, Eva TOLMOVILE, Sirje PAIDLALE, Sirje ARBONELE, Ülle LIIVORULE, Igor ROSENFELDTILE, Suliko VALDSOOLE, Sirje KALDERILE, Silvia KARROLE, Varje LONNILE.

Füüsika-Keemiateaduskonnast: dotsentidele Ülo HALDRELE, Lembit PUNGALE, Leon TUVIKESELE, Kalju KUDULE, Paul PRULLERILE, Heiki TIMOTHEUSELE, Jaan REINETILE, vanemõpetajatele Henn KUUSILE ja Toomas TENNOLE, vanemteaduritele Elmar TALVISTELE ja Reinhold MATISENILE, assistent Matti LAANELE, vaneminseneridele Mart AINTSILE, Helgi OKSALE, Lembit LAIUSELE, Movša MICHELSONILE, Ludmilla MATISENILE, Leonhard MATISENILE, Lilie PUNGALE, Tiiu RAUDAMILE, Aimar NAGELILE, insener Linda JAAMALE, vanemlaborantidele Enn PÄRTELILE ja Tõnu LEHTOLE, stažöör Hans KORGELE, tehnik Vaike VAAKSILE, laborant Helle JAANISTELE, vanempreparaator Pauline PIIRILE, üliõpilastele Indrek RENGELE, Miia TAMMEORULE, Anne LUKASONILE, Peeter VARESELE, Alo LINNTAMILE, Mart LANGILE, Urmas HAUDILE, Jüri JOSEPSONILE.

Kehakultuuriteaduskonnast: vanemõpetaja Rein TORMILE, vanemteadur Paavo KÕRGELE, vanemtehnik Aino LUIGELE, vanemlaborant Elli RÜNGILE, üliõpilastele Jaak KEEMANILE, Helle KASELE, Külli MÄESOOLE, Tatjana KOTOVALE.

Majandusteaduskonnast: vanemõpetaja Arno SUSILE, vanemlaborant Eve LEISILE, üliõpilastele Janno REILJANILE, Arvi KAROTAMMELE, Ljudmila MIHHALTŠENKOLE, Tiit VILLINGULE, Jaan KOPPELILE, Mari TIITUSELE, Marika MERILAILE, Svetlana KRAUSELE, Linda MUUSIKALE, Ester LEPASSONILE, Eda POROSSONILE, Karin NIINASELE, Zinaida BARANJUKILE, Matti KARUMAALE.

Matemaatikateaduskonnast: dotsentidele Endel JÜRIMÄELE, Ülo KAASIKULE, Tamara SÕRMUSELE, vanemlaborant Ene NÕMMELE, laborant Helju ERTMANILE, vaneminsener Valentina PÄÄBOLE, inseneridele Toivo SÕERDILE ja Jaan TOROKOFFILE, üliõpilastele Toomas VÄÄNILE, Ene RANNAMETSALE, Helju RIDALALE, Vladimir MATVEJEVILE, Laur SARVELE.

Õigusteaduskonnast: dotsent Inge ORGOLE, vanemõpetaja Enn MARKVARDILE, üliõpilastele Urve LIINILE, Ilmar SELGELE, Peeter SEPPERILE, Liivi SÜGISELE, Avo PÄRMANNILE, Madis KÄGULE, Jaak OJALE, Neenu LATTILE.

Kirjastuse- ja trükiosakonnast: vanemtoimetaja Natalia TŠIKALOVALE, kopeerija Magda KOOGILE, trükkija Meelis MARGILE.

Majandusosakonnast: majahoidjatele Meeta HOLSTILE ja Selma KUKLASELE, botaanika-aia insenerile Tiiu HÄRMILE, abitöölisele Marie SULELE, keskküttekütjatele Juhan TOLLILE ja August SAVILE, koristajatele Sinaida PÄHNAPUULE, Niina KURILOVALE, Elfriede VATTISELE.

Teaduslikust Raamatukogust: sektorijuhataja Linda VISBERGILE, vanemraamatukoguhoidjatele Heljo KALLASELE ja Ingrid LOOSMELE, raamatukoguhoidjatele Marju KOLGILE ja Liivia LOONALE, redaktor Sirje KURSKILE.

Vanemtöödejuhataja jaoskonnast: puuseppadele Arnold KESKPALULE ja Ilmar PÄRNITSALE.

30 aastat ülikooli sõjajärgset taasavamist

Kui sõda elas edasi

ENSV TA Zooloogia ja Botaanika Instituudi direktor **HARALD HABERMAN:**

1944. a, novembri lõpul suunati mind Ministrite Nõukogu asjadevalitseja kohalt Tartu Riikliku Ülikooli prorektoriks.

Oli tarvis loovat initsiatiivi, et ülikool risuhunnikust üles ehitada. Saksa fašistlike okupantide laastamistöö oli olnud täielik — nii materiaalselt kui ka vaimselt. Füüsilist jõudu, normeerimata tööpäevi, kollektiivset pingutust nõudsid taastamistööd. Polnud aknaklaasi, küttepuid. Saagisime iidseid tüvesid Toomemäel. Puukoorma eest maksime talumeestele puhta piiritusega. 3000 liitrit anti Tallinnast kaasa — terve kapital. Kaos valitses arhiivis, võimla oli maha põlenud, apteek rüüstatud, Veterinaariateaduskonna peahoone purustatud. Põrandail segipaisatud dokumendid, raamatud, käsikirjad. Teaduslikust Raamatukogust tahtsid fašistid kaasa viia parima, ent meie inimesed, raamatukogutöötajad, vahetasid 25 kastis raamatud tellistega. Ešelon viis läände vaid vagunitäie eesti kive.

Üliõpilasi oli vähe, eriti mehi. Mäletan, ühes õpperühmas tuli 15 tüdruku kohta üks poiss — Oliver. Tema nime kilgati siis kõige rohkem.

Täiendavaid eksameid tegid need, kes sakslaste ajal kooli lõpetanud. Nõuti marksistliku teooria ja Nõukogude Liidu ajaloo tundmist. Majanduslikest kahjudest rängem oli vaimne surve, mille jälgi võis leida igast okupatsiooni üleelanust. Ainuüksi ülikooli töö ümberkorraldamine nõukogulike põhimõtete järgi nõudis eriti parteilastelt printsipiaalsust ja ennastsalgavust. Oli parteilasi, kes ise veel õppisid, aga juhtisid samal ajal mõne teise teaduskonna parteielu.

Üliõpilaste majutamisega oli raskusi: vana Tiigi tänava maja oli ainuke ühiselamu. Rahvast kogunes sinna mitmesugust, meelsuseltki erinevat. Autokoorma jagu läks prahihunnikusse fašistide raamatute seast üleskorjatud või juhuslikult omandatud fašistlikku propagandakirjandust.

Kogemusi oli vähe, õppejõudude puudus aga suur. Agronoomia- ja Metsateaduskonnas asendati pagenud õppejõude assistentide ja päris uute inimestega. Vana kaader oli ebakindel. Sellegipoolest püüdis rektoraat iga personaalküsimust arutada eriti hoolikalt. Tihti küsiti nõu Tallinnast. Rektoraat tegi otsuseid kollektiivselt ja nõnda oli koosolekuid peaaegu iga nädal paar. Vabariigi valitsus ja parteiorganid abistasid palju, eriti elektri saamisel. Esimesena läks elektrirong käiku Tartus.

Tähtsaim oli võita sõda, mis kestis edasi nii lahinguväljadel kui ka siin, Tartus, ja inimeste mõtetes. Võitmaks oli tarvis palju loobumist, ent ka vääramatut usku *alma mater*'i tulevikku.

Vestles M. UMMELAS

Üleliidulise olümpiaadi «Üliõpilane ja teaduse-tehnika revolutsioon» finiš toimus Moskvas 22.—23. oktoobril. Suure konkurentsi lõppürituses nõustus muljeid jagama kaugõppeprorektor VALTER HAAMER.

I. Renge võitjaks 800 000 hulgast

Moskvasse sõitsid parimaist parimad. Maailmakuulsad teadlased, akadeemikud ja professorid langetasid lõpliku hinnangu. Selgitati parimad sadadest tuhandetest noortest, kes taotlevad kõrgemat haridust selle sõna täies tähenduses.

Enam kui aasta tagasi kuulutasid NSVL Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeerium ja ÜLKNÜ Keskkomitee välja olümpiaadi. See oli jõuproov, kus halastamatult välja praagiti «siit siiani» õppijad, kus maksma jäi suhtumine õppimisse kui loovasse töösse. Olümpiaadis osales 800 000 üliõpilast 580 õppeasutusest. Võistlus peeti kolmes voorus: õppeasutustesiseselt, vabariiklikult või piirkonniti ja üleliiduliselt.

I voorus võistles meie vabariigi üliõpilasi suhteliselt kõige enam — üle 50% üliõpilaskonnast. Erialadena jagunes võistlus konkursiks matemaatika, füüsika, keemia, bioloogia, võõrkeele ja vene keele alal.

Vabariikliku vooru lõppedes arvati eesti võistkonda 30 inimest, igal erialal 5-liikmeline rühm. Lõppvooru jõudis 538 üliõpilast 158 õppeasutuse esindajaina. Kaheksateistkümnest võistkonnast saavutas üldkokkuvõttes esikoha Moskva, järgnesid Leningrad ja Ukraina NSV. Erialade parimaile ulatasid diplomid ja kingitused maailmakuulsad teadlased. Võistkondlikult olid eestlastest edukaimad füüsikud, kes saavutasid 4. koha, keemias jagasime Kasahstaniga 4.—5. kohta, võõrfiloloogid tulid 5., vene filoloogid 10., bioloogid 13. ja matemaatikud 14. kohale.

Üldjärjestuses pole meie vabariigi võistkonna asend veel selge. Individuaalselt parima diplomeid jagati välja 6. Esimesi kohti langes võistkondadele järgmiselt: Moskvale 4, Vene NFSV I-le 1, Eesti NSV-le 1; selle suure tunnustuse tõi meie ülikoolile keemiaosakonna IV k. üliõpilane INDREK RENGE.

II kohti võideti kokku 8 (2 Moskvale, 2 Leningradile, 3 Vene NFSV I-le, 1 Valgevenele) ja III kohti samuti 8 (2 Moskvale, 2 Leningradile, 1 Vene NFSV-le, 2 Eestile ja 1 Armeeniale). Meie III preemia võitjad on füüsikaosakonna IV k. üliõpilane Jaak Aaviksoo ja võõrfiloloogia osakonna IV k. üliõpilane Reet Sool. Niisiis 22-st auhinnalisest kohast pälvisid 3 TRÜ üliõpilased. Äramärkimist leidis veel füüsikaosakonna III k. üliõpilane Haud parima teoreetilise ettekande eest ja Peeter Normak matemaatikaosakonna V kursuselt, kes lahendas 90 võistluskaaslasele üle jõu käinud ülesande.

Olümpiapäevade vabad tunnid olid täidetud külaskäikudega uurimisinstituutidesse, laboratooriumidesse, Tähelinna. Võistkondlikul autasustamisel Moskva Ülikooli klubis ulatasid preemiaid NSVL Kõrgema ja Keskerihariduse minister sm. Jeljutin ja ÜLKNÜ KK I sekretär sm. Tjaželnikov.

Meie vabariigi võistkonna ja kogu üliõpilaskonna osavõtuga olümpiaadist saab kõigiti rahul olla. Küll oleks oodanud komsomolitt elavamat kaasabi.

A. PÕLDMÄE

Ühest Tartu noorest teadlasest

Tööde hulgas, mis Tartu Riiklik Ülikool esitas 1973. a. üleliidulisele üliõpilaste teaduslike tööde konkursile, oli ka meie Filoloogiateaduskonna tudengi Irina Dušetškina diplomitöö. Tema uurimust «Vanavene kultuuriprobleemide peegeldus A. N. Radištševi mõtetes ja loomingus» hinnati NSVL Kõrgema Hariduse Ministeeriumi ning ÜLKNÜ Keskkomitee aukirjadega.

Lugenud J. M. Lotmani juhendamisel lõpetatud tööd, märkisid retsensendid, et autori noorusele vaatamata on uurimus «heas mõttes akadeemiline». «On tunda mõttehaaret ja -kultuuri, autori armastust aine vastu, püüdu uudselt läheneda küsimustele, mis näisid juba lahendatud ja millest tuleneb poleemika kõige suuremate autoriteetidega.»

Vanavene kultuur jäi Radištševi tähelepanu keskpunkti kogu loomingu vältel. Varase Vene riigi kultuur oli seotud tema maailmavaate keskse küsimustega. Õppides vanavene kirjandust, kujundas Radištšev oma arusaamad rahvakunsti sisust ja vormist, sidudes need oleviku poliitiliste ülesannetega isevalitsuse kukutamisel.

I. V. Dušetškina hakkas Radištševi loomingut ning maailmavaadet puudutavate küsimustega tegelema juba kolmanda kursuse algusest, seega on tema diplomitöö kolmeaastase uurimistegevuse kokkuvõte. Töö resultaate on juba tutvustatud prof. J. Lotmani seminarides, üliõpilaste teaduslikel konverentsidel, osaliselt ka avaldatud üliõpilaste teaduslike tööde kogumikes. 1974. a. veebruaris esines ta ettekandega vene 18. sajandi valgustustegevusele pühendatud üleliidulisel konverentsil Leningradi Vene Kirjanduse Instituudis. Puškini maja seinte vahel, mis on kuulnud maa parimaid teadlasi, kõlas Tartu noore teaduri ettekanne teravalt, värskelt ja huvitavalt. Õpetlaste auditooriumi tähelepanu äratasid tekstoloogilised leiud.

Irina Dušetškina töö on lahutamatult seotud tema juhendaja prof. J. Lotmani omaga, kes on kümnete Radištševit ning 18. sajandi vene kirjandust käsitlevate artiklite autor. Õpetaja ja õpilase suhted on olnud teadusliku koostöö suhted, mis on samal ajal jätnud suured võimalused õpilase iseseisvaks novaatorluseks.

Endast võib Irina Dušetškina rääkida järgmist: ta sündis 1950. aastal Krasnodari krais Tulski külas. Varsti seejärel sõitis vanematega Eestisse. Õppis Tallinna 19. Keskkoolis, kust on tulnud hulk teisigi meie ülikooli vene filoloogia osakonna õppejõude ja üliõpilasi: L. Skulskaja, I. Tšernov, M. Davidenko. Kooli lõpetas ta kuldmedaliga, saavutades lõppklassis esikoha vabariiklikul kirjandusolümpiaadil ning astus ülikooli eksamiteta. Teaduslik töö pole I. Dušetškina ainus tegevusala. Lisaks uuringutele töötab ta TRÜ Teaduslikus Raamatukogus ja kasvatab poega. Hiljuti andis I. Dušetškina kirjastusele «Nauka» üle tema poolt trükiks ettevalmistatud Radištševi märkused eesti kultuurist.

I. PAPERNO

Liivapidu... ujulas

A. PÕLDVERE foto.

Tõeline karnevalirongkäik grimmi, kostüümide, loosungite ja laulukooriga ning tervitajatega tribüünidelt oli see, mis mitusada BIO-GEO tudengit ja muidu jalutajaid möödunud neljapäeval Emajõe kallast pidi ujulasse viis.

Teaduskonna järjekordse show korraldajate, sekretär Volli Kalmu, Tõnu Milleri ja «halloomehe» Juhan Hindovi lakkamatu reportaaži saatel läks pidu lahti.

Juba oligi pall geoloogist kohtuniku Arvo Raudsepa käes ja plaažiliivale rivistusid geograafide «esindusnaiskond» pikkades kellukjates spiraalseelikutes ning bioloogide «rahvusvõistkond» kombinesoonides. Et pallimäng, kus lubati kasutada kõiki viise palli edasitoimetamiseks, vägisi viiki kippus jääma, lülitusid võistlusse ka «austajad». Vaheajal võis niiskest liivast koogikesi voolida ja matkatakistusriba läbida. Asetleidnud kõieveo võitsid tütarlapsed meessoo esindajate ees — kõie katkemisel jäi neile pikem osa.

Tunni kestnud liivapeo lõpetasid «iluhüppajad langevarjuta».

Õhtul anti tublimatele-vaimukamatele ja iludusvõistluse võitjaile auhinnad ja diplomid. Et aga enamjagu auhinnatuid oli paksu grimmikorraga maskeeritud, siis jäägu nende nimed puhtakspesemiseni avaldamata. J. VOIST

Raamatutont ei ole nii hirmus, kui...

Vastuseks prof. V. Masingu artiklile «Raamat olgu alati käepärast».

1. Raamatute tellimise, inventeerimise ja kataloogimise tsentraliseerimine ei tähenda kateedrite tellimuste piiramist. Iga kateeder saab need trükised, mida referendid on tellinud. Tellimise tsentraliseerimine on mõeldud liigse dubleerimise vältimiseks, mis tükib tekkima, kui puudub ülevaade esitatud tellimustest ja olemasolevatest raamatutest.

2. Raamatuvarade koondamist ei ole praktiseeritud, raamatukogul puudub täiesti nii selline soov kui ka reaalsed võimalused. Vastupidi, meie eesmärk on, et õppejõud ja üliõpilased võimalikult aktiivselt kasutaksid keskkogu raamatufonde ning et ka kateedrite käsikogudesse raamatuid kasutamiseks deponeeritaks.

3. Kateedri töötajal ei ole vaja tegelda inventeerimise ja kataloogimisega. See lüli tööst raamatukoguga on antud spetsialistidele — raamatukoguhoidjatele. Kõik kateedrile vajalikud kingitud raamatud saab kateeder tagasi pärast raamatukogus vormistamist. Tülikate ja töömahukate vahetusoperatsioonidega tegeleb kateedrite soove mööda raamatukogu vahetussektor.

4. Luua igasse kateedrisse raamatukogu, mis ületaks nn. käsiraamatukogu mahu, ei ole võimalik. Otstarbekam oleks luua nn. erialaraamatukogu, mis ühendaks lähedasi teadusalasid või kateedreid. Eriala raamatufondi saab paremini komplekteerida, ja kui töö maht (laenutuste ja lugejate arv) on vastav, saab tööle rakendada raamatukoguhoidjaid. Kui leiduks sobiv ruum, võiks hakata looma bioloogiaalast raamatukogu.

5. Toome raamatukogu on avatud alates 1. septembrist s. a. endistel aegadel ja tingimustel.

Raamatute tellimise kohta saab informatsiooni komplekteerimisosakonnast (Tiigi 78) või raamatukogu direktsioonilt (telef. 286).

LAINE PEEP,
TRÜ Teadusliku Raamatukogu direktor

Toimetuselt: Ülikooli rohkete ramatutarvitajate arvamuste ja murede selgitamiseks pöördub toimetus küsitlusega kõigi suuremaid ning ka vanemaid raamatukogusid omavate allasutuste poole. Küsitlusc tulemusi refereerime TRÜ järgmistes numbrites. Kasu sellest võiks olla nii raamatukogul kui ka igapäevasel raamatutarvitajal.

„Vivat Põlva!"

võivad hüüda need 180 üliõpilast, kellel läinud malevasuvi möödus Põlva piirkonnas. Lõplik paremusjärjestus on selge: võitjapärjad pärisid Põlva piirkond ja rühmadest sama piirkonna Taevaskoja rühm. Piirkonna komandör-komissar meie majast — ülikooli komsomolikomitee sekretäri asetäitja **HENRI SOOVA.**

● Millega argumenteerid võitu?

Kõigepealt muidugi tubli rühmakomandöride, meistrite, komissaride kaadriga (nimetaksin siin Taevaskoja, Mooste, Sassi ning Orava rühma) ja teisest küljest ehitusorganisatsioonide ja baasmajandite hea suhtumisega malevlastesse ning nende töösse (Põlva KEK, Mooste sovhoos, Orava sovhoos). Just nende abi määrast sõltus suuresti tudengite meeleolu, töötahe. Mis salata, üliõpilaste ehitusrühma elu sisukus tuleneb ka sellest, kes teda patroneerib (näiteks autobussi võimaldamine, kultuuriürituste osaline finantseerimine).

● Milline hetk või periood möödunud malevasuvest oli Sulle kui komandörile raskeim?

Piirkonna kokkutuleku korraldamine. Pidevalt sadas, jooksurajad olid läbi ligunenud, hüppekastid pori täis. Tulemused said seetõttu nõrgad ja võistlustele kaasaelaminegi jäi kesiseks. Peale selle n.-ö. objektiivsete põhjuste kompleksi ütleksin sedagi, et piirkondade koondamisest johtunud piirkonnastaabi vähene koosseis ei suutnud täiel määral kanda kokkutuleku organiseerimisega seotud lisakoormust. Hoida kahtesada inimest kahekesi plaanis, vältida tegevuse stiihilisust olukorras, kus vihm lakkamatult segab, paneb tõsiselt närveerima ja nõuab isegi üle jõu käivat pingutust.

Suvel oli purelemist ka mõningate majanditega, iseäranis transpordiküsimustes. Oli vaja rohkesti järjekindlust, et veenda mõningaid juhte usaldama üliõpilasi, kusjuures needsamad üliõpilased usaldamatuseks põrmugi põhjust ei andnud.

● Mis saab järgmisel suvel?

Tahan malevat edasi teha ja kui võimalus on, siis ikka Põlva piirkonda. Paik on nüüd tuttavam, inimesedki, eks siis peaks lihtsamini ja pareminigi minema.

Siis uute võitudeni! R. V.

Kõigile üliõpilastele

Seoses saabuvate oktoobripühadega on muudetud õppetöö korraldust ülikoolis. Puhkepäevad on 7., 8., 9. ja 10. november. 3. november oli tööpäev ja õppetöö toimus laupäevase (9. nov.) tunniplaani alusel.

Pidulik aktus Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 57. aastapäeva tähistamiseks toimub kolmapäeval, 6. novembril kell 13 TRÜ aulas.

Demonstratsiooniks kogunetakse 7. novembril kell 12 Akadeemia tänavale.

Rõõmustav teade

29. oktoobril Tallinnas toimunud ülevabariigilisel parteiaktiivi koosolekul esinenud EKP Keskkomitee sekretäri Vaino Väljase ettekandes oli kõige muu tähelepanuväärse kõrval ka meie ülikooli puudutav rõõmustav teade: NLKP Keskkomitee tegi NSV Liidu Riiklikule Plaanikomiteele, ENSV Ministrite Nõukogule, NSV Liidu Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumile ülesandeks valmistada ette küsimus ülikooli uue hoonete kompleksi väljaehitamise otsustamiseks NSV Liidu Valitsuses.

TRÜ teadlased ja üliõpilased mõistavad hästi ja hindavad kõrgelt seda tähelepanu ja abi, mida NLKP KK on osutanud meie vabariigile ja Tartu Riiklikule Ülikoolile ning vastavad omalt poolt paremate töötulemustega kõrgema hariduse omandamisel ja teadmiste jagamisel.

KRAPP

Sampo Peltoneni luule

ILO

Ilo
on kimppu
tulppaaneja.

Ilo
on katseittesi lämpö
ohimollani.

Ilo
on uusi lumi, jota
tuuli ajaa.

RÕÕM

Rõõm
on kimp
tulpe.

Rõõm
on tunda su pilku
oma meelekohal.

Rõõm
on uus lumi, mida
tuul keerutab.

*

POLIITINEN KATSAUS V:STA 1973

Jääleinikit kukkivat rinteellä ja
lumimarjapensaat huoltoaseman luona.
Käpylintu pesäntekoon,
talitiainen yrittelee ensimmäistä titityytään.
Mikään ei ole muuttunut.

POLIITILINE RINGVAADE AASTAST 1973

Tulikad õitsevad rinnakul ja
lumemarjapõõsad bensiinijaama juures.
Käbilind hakkab pesa tegema,
rasvatihane üritab oma esimest «titityyt».
Miski pole muutunud.

*

AAMU

Aamu
räpäyttää silmää.
Huuruisin sormin se
haroo
olematonta peitettä.

*

ILTA

Hiipuu
taivaan uuni, yön
tuhannet tummat
silmät
tuijottavat
mennyttä
päivää.

*

YÖLLÄ

Linnuton maa, mutta
taivas tähdistä rikas,
onhan?

Lumisin sormin
tervehtivät
koivut toisiaan.

Pimeässä
vapisevat
monet pelkäävät kädet.

*

HOMMIK

Hommik
pilgutab silma.
Härmas sõrmedega see
kobab
olematut tekki.

*

ÕHTU

Kustub
taeva ahi, öö
tuhanded tumedad
silmad
vaatavad ainiti
möödunud
päeva.

*

ÕÕSEL

Lindudeta maa, aga
taevas tähtedest rikas,
on ju?

Lumiste sõrmedega
tervitavad
kased üksteist.

Pimedas
vabisevad
paljud pelglikud käed.

*

Sampo Peltonen enesest

Olen sündinud 14. I 1947. a. Ida-Hämes, 130 kilomeetrit Helsingist põhja pool. Olen maalaps. Kooliteed alustasin Heinolas, seitsme kooliaasta järel tuli haiguse pärast õpingud katkestada. Läksin Helsingisse, töötasin, 1967. a. abiellusin, hiljem hakkasin iseseisvalt oma katkenud haridusteed jätkama. 1972. a. sai minust üliõpilane ja 1973. a. hakkasin Helsingi Ülikoolis läänemeresoome keeli õppima, samuti soome ja väliskirjandust. Sealt algab ka eesti keele harrastus, mis aktualiseerus eriti, kui õpetaja Helga Laanpere abil alustasin oma luuletuste eesti keelde tõlkimist. Tõsisemalt olen luuletamisega tegelnud 3—4 aastat. Mu luuletusi on avaldatud peaasjalikult mu sünnipaiga kohalikus ajalehes, varuks on 3 seni ikka trükki pääsemata luuletuskogu.

Mihkel Mutt

TEEKOND TAGASI

Kell võis olla nii lõunapaiku, kui oma asjad aetud sain ja liinibussi hüppasin, millega sõitsin linnapiirini. Sealt mitte kaugel asub paik, kus ma harilikult masinaid hääletan. Sinna minnes mõtlen alati, et just täna on päev, mil kõik klapib ja et kohe peatub auto, mis läheb kiiresti sinna linna, sinna tänavasse, kuhu vaja. Mul ei vedanud, sest nii kui maha astusin, vuhises kaks tühja autot mööda ja ma vaatasin neile huviga järele. Olin mulle vajaliku maantee alguses, eemal, mingi põõsapuhma taga passis samuti noori inimesi ning ma ei läinud enam edasi, sest selles spordis on vaja enam nahaalsust kui viisakust. Kuid vaatamata valmidusele olla jultunud, jäin maanteeserva kauemaks kui arvasin, sest mul polnud tüdrukut enda eest teele saata, nagu noil teistel. Mulle turgatas pähe võimalus, et jõuan linna liiga hilja, mõtlesin, et mis siis küll saab, sest mul oli terves linnas ainult üks tuttav ja öömaja ei kusagil. Selle peale ma muigasin. Lõpuks, just siis, kui hakkas langema peent vihmatiba, halastas mu peale üks «ZIL» ning haige jalaga liipasin paarkümmend meetrit pidurdusrada mööda kabiini poole. Küsisin, ega ta P. linna ei lähe. Juht mõmises algul midagi ja täiendavale küsimusele käratas, et mis ma viivitan. Hiivasin end istmele ja vahtisin aknast välja. Juhil oli vist piinlik, sest ta küünitas minu poole «Vana Tooma» pakki, kust napsasin ühe suitsu ja küsisin, mida auto veab. Tegelikult nägin seda juba ammu — kastis lebasid mingid raudtorud. Veel tahtsin rumala näoga teada saada, kui palju ta kuus teenib, kas ta saab raha tonnkilomeetri eest ning muid lollusi, millele oleksin ise niisama hästi vastata võinud. Niisugust aupaklikku uudishimu tingis olukord — kui ma poisile hea mulje jätan, võtab ta teinegi kord mõne peale, mina aga olen justkui patu andeks saanud. Sest mulle näib pärast iga õilsat tegu, et see oli hüvituseks mõne halva eest (mida ma ei tarvitsenud üldsegi teha). Vastupidi pole kunagi ja raske on mõelda, et nüüd tegin hästi, tähendab, võib jälle mõne sigadusega hakkama saada. Mul oleks nagu kummaline pärispatt kaelas.

Sihtpaika oli kakssada kilomeetrit. Sealt edasi kavatsesin mõne päeva pärast saartele sõita, mistarvis nüüd läksin P. linna lennukipileti järele. Et sinna jõuda, tuli veel neljalt juhilt pärida, kuidas masin ja kui palju neil lapsi on, mitu inimest elab nende kodukandis, ja jutustada ebamäärast lugu sohvrist, kes rooli taha magama jäi. Pealegi kulges marsruut piki tolle ägedaloomulise pilvekese liikumisteed, mis mind Tartus puu alla ähvardas ajada ja nüüd igal autovahetusel märjaks tegi. Kartsin juba päris tõsiselt, et kassad enne kella seitset kinni pannakse. Küsisin enda julgustuseks, kas juht teab midagi nendest asjadest. «Kas Tallinnas?» päris juht. Lähenes teeots, kust tuli ära keerata, kui oma malevarühma oleksin tahtnud minna. Mööda seda kõrvalteed liikus masinaid harva ning olnuks tülikas valutava põlvega viisteist kilomeetrit jalgsi kooberdada. See viimane juht kandis lühikesi sportpükse, kuigi ise hirmus paks oli. Ma polnud varem selliste pükstega juhti näinud. Tema laskis mul pisut enne seitset linnalähedase baasi ees maha minna. See tähendas, et päris tasuta sõit siiski ei läinud, sest pistsin mõned peenrahad liinibussi kassasse. Sõitsin otse kesklinna, kus heade inimeste juhatusel silmasin peagi kena stjuuardessi pildiga vaateakent. Teadsin surmkindlalt, et olen hiljaks jäänud, et õhtul tagasi oma rühma sõita ei saa ja et mul ööseks kuhugi minna ei ole. Sõrkisin lähedalasuvasse bussijaama, mille ukselt lugesin: «Avatud 5.00—23.00». Sisenesin ning õppisin pähe mulle sobivad väljumisajad. Need olid kõige varasemad, sest kavatsesin järgmisest tööpäevast vaid tunnikese kaotada. Seejärel helistasin raudteevaksalisse ja küsisin, kas öösel ka ronge väljub. Ei, kõige hilisem minevat mõne minuti pärast Tallinnasse. See tähendas, et mu ees suleti viimased uksed. Mõtlesin juba putkast väljuda, kui meenus, et üht tuttavat ma P.-s ikkagi omasin. Oli liiga igav, et seda mitte ära kasutada. Meeldivalt kõrge mehehääl teatas, et mu tuttav oli ära sõitnud. Soovisin talle kõike head ja lonkisin tänavale. Kahju oli, et ei vedanud. Võibolla oleks sel õhtu midagi põnevat juhtunud, mina aga ei teadnud, kuidas sellele ligi pääseda. Tuttav võibolla teadis. Sel hetkel meenutas ebameeldivalt mõru tunne maos mulle viimase hommikueine menüüd. Oleksin meelsasti peatunud mõne salga juures, kes muusikaga sööklate uste taga jalalt jalale tammus. Restoranides võib teinekord üsna huvitav olla. Paraku olin nii lipsu, särgi kui ka muuta ning nende hilpude puudus määras silmapilkselt mu hetkelise õigusluse söögimajade tasemel — sööklasse, sööklasse! Sinna oli umbes kakssada meetrit. Tänavad olid täis kõndivaid ning seisvaid inimesi, justkui oleks neil kõigil päevane käimise ja seismise vajadus alles rahuldamata. Ja kõik nad käisid niisamuti nagu hommikul ning päeval, ega tulnud selle pealegi, et õhtu! oleks pidanud teistmoodi käima. Ma püüdsin nende seast endale suunatud pilke. Huvitav, kas mõni tütarlaps ka mõtles nagu mina, et kui õige teeks ta'ga tutvust? See peaks olema loomulik. Väga paljud räägivad nii. Tahtsin, et mu pilk oleks ristunud sellisega, mis oleks m i n g i l määral saatuslik, sest selle sõna täit tähendust ma ei kujuta ette. Üldse mõtlesin igasuguseid asju. Ja veel oleksin tahtnud, et keegi mind endaga kaasa oleks viinud. Kuhu? Ei, ei — ärge arvake, et öömajale. Ent samas mõtlesin, et mul tuleb terve öö heinakuhjas magada. Telliskivist söökla tundus mulle väga tuttav, ta sarnanes millegagi, ja kus olin seda näinud, ei meenunud enne, kui taipasin, et ta meenutas kujutist sellestsamast sööklast, kui käisin P. linnas 1967. aasta tormi aegu. Seisin sappa kolme noore mehe järele ning püüdsin pealt kuulata, mis eespool räägitakse. Ilmnes, et teadsin seda isegi, see tähendab, oleksin võinud paremini ropendada kui kaks neist. Pealegi olid nad juua täis. Kolmas nooruk oli kõige kainem ja püüdis lärmama kippuvaid kaaslasi vaigistada. Ta oli šatään, veidi lokkis ja tüdrukud oleksid ta's leidnud midagi mehelikku. Mina hoidusin ühelegi otsa vaatamast — see oli ainus võimalus neid mitte ärritada. Manasin ette näo, et nad olelevad mu jaoks ainult sel juhul, kui see neile endile peaks meeldima. Sain kätte oma tellimuse, mille rasvaine oli leivataldriku põhjal ning noa-kahvli küljes. Istusin ühte lauda tolle sataäniga. Mu head isu võeti vastu. Mõtlesin, et peaks midagi küsima. «Kuule, kas bussijaam on siin öö-otsa lahti?» pärisin. «Ei ole,» vastas tema. «Aga raudteejaam?» — «Kah kinni... Sa mõtled sinna ööseks jääda või?» — «Jah, tuli nii välja... Pole kuskile mujale minna... Või on pargis pingi peal kindlam?» küsisin lihtsameelselt, teades, millist muljet endast jätta. Siis vangutasin pead ning olin tõsine. Teine näperdas kahvlipidet, millest järeldasin, et ta mõtles. Söömariista lauale pannud, soovitas ta Randneeme turismibaasi lähedal olevat heinaküüni, kus ta ise mitu korda maganud. Üks selle alumistest seinalaudadest olevat lahti, sealt pääsevat sisse. Randneemel olin käinud. Sinna oli seitse-kaheksa kilomeetrit. «On see siit kaugel?» pärisin. Ta arvas taksoga veerand tunni tee. Ütlesin, et väljas on pime ja ilmselt ei leia ma küüni üles, rääkimata lahtisest lauast. Ta võttis taskust pastasüdamiku ning joonistas midagi salvrätikule. «Vaata,» seletas ta, «see siin on tee... ja see siin on too küün...» Selge, tuleb minna teed mööda ja siis küüni juures ära keerata, aga kus on see tee ja kus on see küün? «Kurat, üksi on seal vist täitsa igav olla,» laususin. Tegelikult ma niivõrd ei peljanud kui otsisin ettekäänet, mismoodi viisakalt keelduda. Tema ütles, et tuleb meeleldi minuga kui ainult pudeli kaasa ostan. Olin päri, sest pudelis polnud midagi peale konjaki ja kõik poed olid juba kinni. Mu uus tuttav läks joonelt koristaja juurde ning sosistas talle midagi kõrva. Tütarlaps raputas pead. Siis sosistas ta veel midagi, tungivalt, ilmselt seda, et külla sõitis tema parim sõber, keda kaks aastat näinud pole. Aga too inetu noor lauakraamija tuli ikkagi tühjade kätega ning ma sain viivu aja pärast teada, et ka tagaruumis midagi odavamat pole. Aga mujalt pudeli väljatoomisest keeldusin raha vähesuse ettekäändel. Ise tegin kahetseva näo, nagu oleks hirmus kahju, et kuskil heintel mingi võhivõõraga vaheldumisi endamuretsetud pudeli kaela ei saa imeda. Siis hakkas satään uusi teid nuputama, kuidas mulle peavarju hankida. Olin ta osavõtlikkusest liigutatud. Minuni jõudis õrna reminiisentsina midagi ammuloetud poistejuttudest ja koolikaaslastelt kuuldud, mulle osaliselt kogematutest mõistetest. «Tegelikult on olemas üks inimene,» lausus ta pärast poolt suitsu. «See võtab kolm rubla toa eest ja annab süüa.» Ilmutasin huvitatust. «Mul on mõned tuttavad seal korteris olnud. Aga ega ta võõraid nii ei võta, et marsid sinna ja nõuad tuba.» — «Aga kuidas siis saab?» ootasin kiiremini ta ettepanekut. «Anna mulle kolm rubla, ma lähen ette ja räägin jutud sirgeks. Kahekümne minuti pärast olen tagasi.» See tuli veidi ootamatult ja otsekoheselt. «Ega sa ei peta?» pärisin lollilt. «Kui ei taha, pole vaja,» tegi ta käega lapiti liigutuse. Ta ütles, et ega ta enda pärast. «Tead, ma olen ise niimoodi olnud ja saan sust aru. Kui ei taha võid ju küüni sõita. Või mine lihtsalt linnast välja, heinakuhjasid on teeääred täis.» Seda ma ei tahtnud, pealegi oli pime ja ma ei teadnud üldse, kus on linnast väljas. Silmitsesin teda tähelepanelikult, ta äratas minus usaldust. Ma ei ütle, et ta tõi tagasi usu inimestesse, seda usku polnud keegi viinud. Eespool ütlesin, et olen lootustehellitaja. Püüdsin talle silma sisse vaadata, ent see oli tühi töö, sest ei usu, et ükski petis otsa vaatamisel silmad maha lööks. Kindlasti vahivad nad veel usalduslikumalt kui ausad inimesed. Ja ma ei teadnud, kui usalduslikult tohib vahtida, ilma et see ebausutav paistaks. Kuid poiss näis liiga korralik olevat, et mind nii häbitult petta. Pealegi ütles ta, et saab must aru. «Noh, kuidas siis jääb?» küsis ta oma karmid sõnad, mille peale ulatasin mingi lunaatilise kindlusega ühe rohelise rahatähe. Ühtlasi hoiatasin, et ei kavatse teda siin, vaid bussijaamas oodata. Saatsin teda silmadega pimedusse kadumiseni ja hakkasin kohtumispaika astuma. Tundsin äkki, et ilm on vilu ning värisesin paar korda kuidagi imelikult. Bussijaama juures pingile istudes turgatas pähe, et kavalam oleks olund temaga ühes minna. Püüdsin tänavalaterna valgusel raamatut lugeda, ent läks tükk aega, enne kui suutsin teksti järgida. Mõtteid, mida sealjuures pidevalt mõtlesin, pole vaja edasi anda. Pikkamööda rahunesin, luge-

(Järg lk. 4)

Linnar Priimägi

MÕTTE-PUNKTIIR

1. Küladel ei ole ajalugu.

2. Igavus on vaid energia ülejääk — või siis puudujääk, mis on tegelikult üks ja sama.

3. Inimene, kel pole mõtteid, on mõttetu inimene.

4. Kõik suured kunstnikud tähistavad oma ajastu langust.

5. Ombleja peab katma seda, mis sul on; rätsep seda, mida sul ei ole.

6. Tagasihoidlikud inimesed ei sure.

7. Tahtejõud on see, kui maksab vaid tahta.

8. BORIS VILDE PUHUL.

Üheks kriteeriumiks mingi konkreetse poliitilise korra hindamisel võiks olla ka nende inimeste väärtus, kes on andnud selle korra eest oma elu.

9. Suhete alalhoidmine tähendab eelkõige suhtlemise alalhoidmist. Diplomaat on see, kes on alati kohal.

10. Õnn on vahemaa, mis lahutab meid hetkest, mida püüame.

11. Vastuolu on vastandite olu.

12. Nec barba philosophum facit, sed barbaria.

13. Meil kõikidel on oma vead, ja mõnel veel võõrad.

14. SARTRE'I PUHUL.

Tuleb aeg — ja kodutus pöördub meie vastu. Tuleb aeg — ja vabaduski pöördub meie vastu.

15. Te ütlete «inimlikkus» ja mõtlete «naiselikkus». Te ütlete «loomulikkus» ja mõtlete «loomalikkus».

16. Naistega on alati nii, et seal, kus nad ei saa kasutada oma tugevust, kasutavad nad teiste nõrkust.

17. Viisakuse ja taktitunde erinevus on selles, et esimene ütleb, mida teha tuleb, teine — mida ei tule.

18. Mõttetera peaks olema «tera» seetõttu, et ta on teritatud, mitte seeläbi, et ta on küpsenud viljaks peas.

Teekond tagasi

(Algus 3. lk.)

mine hakkas minema ning kui olin jõudnud kaheksakümnenda leheküljeni, olin päris rahulik. Lugesin veel paarkümmend lehekülge ning läksin taksopeatuse poole, sest olin sel päeval küllalt veoautoga sõitnud. Tegelikult ma ei teadnudki, kas taksod selles provintsis enam liiguvad, ent vaba masina ust avades silmitsesin juhti ning mulle meenusid lühikesed spordipüksid. Palusin end Randneemele sõidutada. Õnneks oli mul kaks toosi tikke kaasas, ja peagi tänasin endamisi šatääni, kelle paberi järgi ma nii küüni kui lahtise laua hõlpsasti üles leidsin. Hea poiss oli siiski, mõtlesin. Läitsin järjekordse tiku ja võpatasin: küüni teisest servast, heinapallide otsast vahtisid mind pealevõetud vihmamantli alt kaks mehe silma. Kumbki meist ei liigutanud ja mina kartsin. Tema aga ütles naeratades: «Ärge kartke, ma pole ärajooksik.» Ta ei peljanud mind mitte natukenegi ja see viis mind mõttele, et ta joonud on. Ja tõsi, kui olin ukse eest vähe edasi läinud, küünitas ta minu poole pudeli. Peagi sirutasin ennast samuti heintele ja rüüpasin seda, mida ei pidanudki ise ostma, ning mõtlesin filosoofiliselt, kas midagi juhtus või ei. Mind masendas veidi kindel teadmine, et olin hommikul määratud sisse magama. Lõin käega. Miskipärast oli olukorras midagi kummaliselt tuttavat, oleks tahtnud öelda, et jätke, olen juba näinud, ehkki hästi ei mäleta, kuidas lõppes. Ja ma hakkasin mõtlema kõige tähtsamale, sellele, miks ma ei palunud peatada autot, kui paremalt teeots mööda lipsas.

MIHKEL MUTT

Tartu Noorte Autorite Koondises

28. oktoobril oli Kirjanike Liidu Tartu osakonnas Tartu NAK-i tänavune esimene töökoosolek. Paberile pandi aasta tööplaan, kuulati uute ja vanade NAK-i liikmete loomingut, arutati laualehe väljaandmise võimalusi, vaieldi, selgitati seisukohti, vahetati arvamusi, joodi kohvi — nagu see NAK-i tööõhtutel ikka on olnud.

Senine juhatuse esimees Andres LANGEMETS (eesti fil. V k.) on ameti üle andnud sama osakonna üliõpilasele Aivo LÕHMUSELE (vt. juuresoleval pildil). NAK-i olemusest ja olemisest palusime siiski juttu eksesimehelt.

ANDRES LANGEMETS:

NAK on tegutsenud juba 1949. aastast alates. Pikka aega nii Tartus kui Tallinnas. Tartu NAK-i töö on olnud siiski järjepidevam. Tallinnas on mitu korda laiali mindud, uuesti kokku tuldud, hajali ollakse seal praegugi. Tartu NAK on aga aegade kiuste visalt koos olnud, oma ridadest mitmeid tunnustatud kirjanikke (P.-E. Rummo, J. Kaplinski, L. Seppel, A. Ehin jt.), kriitikuid ja publitsiste ilmutanud. See Kirjanike Liidu üks töövorme noorte kirjameestega on aastate jooksul mitmesugust vilja kandnud. On korraldatud ühiseid etteasteid, NAK-i lehekülgi on ilmunud «Edasis», «Nooruses» ja «Loomingus», on tehtud katseid NAK-i almanahhi välja anda trükis, mis aga NAK-ist mitteolenevail asjaoludel siiski vaid katseteks on jäänud.

NAK-i autorite R. Sanderi (ülikooli vilistlane) ja T. Merenäki (EPA vilistlane) kogud ootavad trükijärge, hiljuti andis kirjastusele üle oma luuletuskogu käsikirja ka A. Lõhmus. Kahjuks on seni vaid lootuseks jäänud vahepeal tekkinud publitseerimisvõimalus ülikooli väljaanetes, ehkki üliõpilastest NAK-i liikmete käsikiri on rotaprindil paljundamiseks valmis.

Peale nimetatud katsete on püüdnud iga autor ka omal käel avalduda. Rääkimata juba staažikate kirjanike, endiste NAK-i liikmete trükitud loomingust, kohtame praeguste liikmetegi etteasteid põhiliselt küll kohalikus («Edasi», «TRÜ»), aga ka vabariiklikus perioodikas. NAK-i eesmärgiks pole siiski olnud ainult trükivõimaluste jaht, nagu see eelnevast jutust võib välja paista, vaid ka avalikud esinemised ja eneseharimine. 1960. aastate keskpaigas olid NAK-i õhtud eriti populaarsed üliõpilaste ja üldse Tartu noorsoo hulgas. Märgitagu kasvõi seda, et 1964. aastal oli Tartu NAK-il 179 esinemist. Viimasel ajal on käidud esinemas rohkem siis, kui on kutsutud (koolid, raamatukogud, kultuurihoone, noortemaja «Sõprus»).

Levinumaks töövormiks praegu, aga ka tulevikus jäävad koosolekud, kus siis kas üksteise najal püütakse end harida (omaloomingu vastastikune arutamine) või kuulatakse väljastpoolt kutsutud isikuid.

Tartu NAK-i töö üks meeldivaid külgi on ka vaba osavõtu võimalus Kirjanike Liidu Tartu osakonna üritustest. Seda on ohtrasti kasutatud. Tegevust on krooninud pidev tähelepanu Kirjanike Liidu Tartu osakonna poolt ja tööd iseloomustav kodune õhkkond, mis ongi selle peapõhjus, miks Tartu NAK tänini koos on seisnud.

Kirja pannud R. VEIDEMANN

Keskkonnakaitse majanduslik determineeritus

Tootmise tormilise kasvu tõttu ei toimu üksnes inimeste vajaduste parem rahuldamine, vaid ka loodusliku keskkonna üha tugevam mõjutamine. Viimase suhtes on olulised tootmise (peamiselt tööstuse) nii kvantitatiivsed kui ka kvalitatiivsed muutused. Keskkonnakaitse aspektist on ühiskonna teaduslik-tehnilises arengus kaasajal rida iseärasusi, millest olulisemad on:

1) energiatootmise tõus — pärast Teist maailmasõda on see suurenenud 2—2,5 korda rohkem kui muu tootmine;

2) keemiatööstuse areng;

3) autotranspordi osatähtsuse tõus;

4) linnade kasv — tootlike jõudude koondumine linnadesse, mille tagajärjel on paiguti kujunenud suured mitmekümnemiljonilise elanikkonnaga linnade agromelioratsioonid.

Teaduslik-tehnilise arengu tulemused on selgelt näha isegi juba mõne aasta pärast. Need tulemused võiksid olla veelgi kaalukamad. Suur osatulu jääb saamata saastatuse ja reostatuse ning looduslike ressursside ebaotstarbeka kasutamise tõttu. Väga üldiste arvestuste järgi olevat Nõukogude Liidus saamata tulu ainuüksi keskkonna saastatusest-reostatusest tingitud tervisekadude arvel 30 miljardit rubla aastas.

Kõige üldisemate keskkonnakaitse nõuete ignoreerimine tingib 1) tootmise liiga varase uutele ressurssidele ümberpaigutamise, 2) puhastusseadmete rajamise, 3) täiendavaid kulutusi keskkonnakaitsealaseks tegevuseks ja juhtimiseks. Kõige ilmekamalt väljendub see viimastel aastatel, mil keskkonnakaitse «astub tasku peale»: põhiliselt puhastusseadmete ehitamisele ja keskkonnakaitse töötajaskonna suurenemisele tarvisminevad kulutused. Need mõlemad ei ole «kahtlase väärtusega» rahaliste ja materiaalsete vahendite rakendamise alad, vaid need kulutused on peale sundinud meie varasem väärsuhtumine loodusesse. Ükskord tuleb selle eest lõivu maksta ja nüüd on see aeg paljudes kohtades kätte jõudnud.

Äastasadu on tootmisprotsess kulgenud skeemi TOOTMINE—JAOTAMINE—VAHETAMINE—TARBIMINE astmestiku järgi. See hõlmas kõik lülid, mis olid seotud toodangu saamisega ja selle tarbijani toimetamisega. Sellele skeemile tuleks aga liita viimase lülina TAASTOOTMINE, mis hõlmab tootmisprotsessi seni heitmetena loodusesse paisatud tootmisjääkide ärakasutamist (utiliseerimist) või nende kahjutuks tegemist. Üldiselt taandub selle astme majanduslik tegevus kogu tootmistsükli funktsioneerimiseks vajaliku **normaalse olukorra taastootmiseks**, kuigi sageli on küllalt olulised ka tootmisproduktid, mida jääkidest saab valmistada.

Olude sunnil on seni tegeldud peamiselt teise tegevusalaga — mitmesuguste puhastusseadmete projekteerimise ja ehitamisega. Hoopis vähe on tähelepanu pööratud aga tootmisjääkide utiliseerimise võimaluste selgitamisele. Põhjus on selles, et looduslikele ressurssidele ei ole antud majanduslikke hindeid. Ka ei ole meil veel otsest toorainete puudust. Seetõttu eraldatakse vähe investeeringuid vastavaks uurimistööks, kuigi see nõuab paljude praktiliste ja teaduslike küsimuste lahendamist, samuti majanduslikku analüüsi. Lõppkokkuvõttes viib selline suhtumine inertsuseni keskkonnakaitse küsimuste lahendamisel — kui varem on nii hakkama saadud, kuidas siis nüüd ei saa.

Keskkonnakaitselise tegevuse edendamiseks on vaja mitmeid kardinaalseid ümberkorraldusi.

1. Hakata planeerima keskkonnakaitse-alast tegevust, eriti keskkonna seisundit. Senini on keskkonnakaitse-alased uurimused taandunud põhiliselt olemasoleva olukorra konstateerimisele.

2. Muuta suhtumist keskkonnakaitse küsimustesse. See on esitatavaist põhiülesannetest kõige üldisem, kuid selle lahendamise edukusest sõltub peaaegu kõigi teiste vastava ala probleemide lahendamine.

3. Sotsiaal-majanduslike abinõude rakendamine, mis stimuleeriks keskkonnakaitse-alast tegevust:

a) seni on rakendatud sel alal ainult administratiiv-seadusandlikku mehhanismi, kuid ka selle rakendusvõimalustes annab palju parandada;

b) projekteerimis-planeerimismehhanismi rakendamine;

c) isemajanduslik mehhanism — keskkonnakaitse-alane tegevus tuleks lugeda ettevõtte või majandi põhinäitajate hulka.

Nende probleemide majanduslikust käsitlemisest rääkis 16. oktoobril ülikooli aulas poliitilise ökonoomia kateedri aspirant S. Kallas, kes tegeleb nende küsimuste majandusteadusliku uurimisega. Sellest tulenevalt oleks enamikul ülikooli tudengkonnast esitatud ettekandest üht-teist kõrva taha panna. Kahjuks koosnes kuulajaskond ainult kümmekonnast inimesest. See näitab kujukalt, kui suurt tööd tuleb teha keskkonnakaitse küsimustesse suhtumise alal.

A. JÄRVET,
geograafiaosakonna vilistlane

Jaan Antsov

**«Vana ja väsinud maa!
Keda sa kannad, keda ei kanna?
Mina su pinnale toetaks kanna,
sina ent sellele tuge ei anna —
anda ei taha? ei saa?**

25. oktoobri hilisõhtul lakkas tuksumast Su süda — raske haigus murdis Sinu. Jäi täitumata Su suurim soov saada bioloogiks-õpetajaks. Kätte jäi andmata Sinu ühiskonnateadustealaste tööde konkursi preemia. Teaduskonna ametiühingubüroo kaotas ühe oma võimekamatest liikmetest. Enam ei kosta Sinu kitarri kutsuvat heli ja bioloogilaule; mitmele neist olid Sa ise sõnad kirjutanud.

Mälestus Sinust kui energilisest kursusekaaslasest jääb meie südameisse.

Bioloogia V kursus
ja kursusejuhendaja.

Rohkem „luukambreid“

TRÜ Akadeemilise Naiskoori 30. tegevusaasta esimesed kaks kuud on olnud töö- ja tegevusrohked. Esinetud on esmakursuslaste ballil ja Saksa DV 25. aastapäevale pühendatud ülelinnalisel aktusel. Ees on aga ootamas esinemised nõukoguliku Tartu ülikooli 30. aastapäeva aktusel, Kilingi-Nõmmel ja Tihemetsas. Ning kaugel siis semestrikontsertki enam on.

Proovidel on palav nii lauljail kui dirigentidel Vaike Uibopuul ja Ene Ahvenal. Viimaseil eriti, sest uueneb ju igal sügisel kolmandik koorist. See tähendab aga väiksemate kogemustega hääli, mis vajavad enam tähelepanu.

Muredest aitab kergemini üle saada värskendav orienteerumisjooks, meenutus möödunust diapositiivide ja kitsasfilmi vahendusel, tunnike võimlemist ja mõni tuur tantsugi. Kõike seda ja eelkõige palju laulmist tõi endaga kaasa laager 26.—27. oktoobril Käärikul. Nii mõnigi kääruline olukord lihviti siledaks, nii mõnigi sisutu viisijupp omandas mõtte ja sära. Töötas «luukamber», sõeludes välja häirivaid puudujääke repertuaari omandamisel.

«Rohkem «luukambreid»!» kõlas üks paljudest toredatest ettepanekuist 28. oktoobril aruande- ja valimiskoosolekul. Koori esinaise Siiri Vaikmaa poolt esitatud juhatuse aruande ära kuulanud, hindas koosolek juhatuse tegevust eelmisel aastal hindega «väga hea». Vastvalitud ja ametisse astunud uus juhatus loodab olla endisele vääriline järglane.

Miski ei seisa aga hindes, vaid selles, mis hinde taga. Ka autoriteetne festivaližürii, kelle ette TRÜ AN suve hakul astuda tahab, on vististi probleemide ees seisnud: kus? kuidas? Kunsti ei mööda meetri- ega margapuuga.

T. POOLAK

Ajaleht ei valeta

Lugesin ajalehest (vt. «TRÜ», 25. X s. a.), et olen vanemteadur. Lugesin ja jäin mõttesse. Ajaleht ei valeta, järelikult ... Ja pealegi, mis selles siis halba on, et vanemteadur. Tööd on vanemteaduril muidugi rohkem, aga see-eest makstakse suuremat palka. Otsustasin palgaasjad kõigepealt ära klaarida. Lähen mina siis raamatupidamisse, et las maksavad mulle natuke juurde või nii. Avansina. Palgapäev alles kaugel, hakka muidu veel haltuurat tegema.

«Ei,» raputavad nemad pead, «pole käskkirja.» Mina näitan neile ajalehte, nemad: «Ajaleht ei valeta.» Aga käskkirja tahavad ka näha, muidu juurde ei maksa. Bürokraatia, teate küll.

Lähen mina siis ülemuse juurde, et nii ja naa, vormistame selle asja ära. Ülemus, teate, vaatab mind nagu kummitust. Näitan mina temale ajalehte, tema: «Ajaleht ei valeta.» Ja muud ütleb ka, aga kes neid asju ajalehte paneb, muidu varsti tööotsimine ka lehes. Administratsioon, teate küll.

Kurdan mina siis oma häda naisele. Naine kohe, et kuhu ma poole palgast panen, vanemteaduri palk ju sellest rahast, mida mina koju toon, kaks korda suurem. Küsin naiselt, et kes siis valetab: tema: «Ajaleht ei valeta.» Ja muud ütleb ka, aga kes siis seda ajalehte paneb, muidu varsti kosjakuulutus ka lehes. Nagu ühel mu hästi tõsisel sõbral, kes «Noorte Hääles» ametis. Kriimsilmajutudki lisaks. Perekond, teate küll.

Viimases hädas lähen sõbra juurde, räägin sõbrale oma kimbatusest. Sõber töötab mul rahvamajanduses. Rahvatarkust tunneb ka. Võtab külmkapist pudeli. Ise ütleb, et kuskilt peab inimene ju abi saama.

Istume, niisiis, ja mõtleme.

«Olen ma vanemteaduri nägu?» pärin ma.

«Kas sul maks valutab?» küsib tema vastu.

«Pagan teab, miski nagu juba valutab,» vastan mina.

«Siis vahest oled ka,» lausub tema, «silmaalused on sul küll üpris sinised.»

«Oled sa veendunud, et ajaleht ei valeta?» anun mina.

«Apsoluutselt,» kinnitab tema. Sõber on mul haritud, teab, mida ütleb.

Istume, niisiis, ja mõtleme.

«Aga, kuule,» ütleb sõber. «Ajaleht ei valeta, ajaleht on progressiivne nähtus. Ajaleht vaatab ette.»

«Siis on ajaleht ettevaatlik,» arvan mina, aga kus sõber pistab õiendama, et ise ma olen loll ja et ajaleht vaatab ette, tulevikku.

Nõnda klaarisimegi selle segase loo ära. Sõber pani pudeli lauajala varju, mina aga otsustasin, et asi see mul (kunagi, kauges ja progressiivses tulevikus, enne pensioni-iga) vanemteadurikski hakata.

REIN SANDER.

a propos: *praegu ZBI* vanem-insener.

Toimetuse postist

Klubi. Hämarus. Stereomuusika. Ja siis lendas rahva hulka ihaldatud foto, mille järele sirutus tuhandeid haardevalmis käsi. Keegi kiljatas: «Paul!» Klubi venis nii pikkusesse kui laiusesse, aga püsis koos.

Disko-*show*! Kõik disko-*show*'le! Tuju tõusis võrdeliselt temperatuuriga. Kuumalained matsid enda alla publiku, muusika, mikrofonid.

Keegi nõrganärviline ei pidanud vastu. Ta sööstis higist leemendavana dekoratsioonide juurde, klammerdus sõrmedega papp-klaasidesse, kangutas värisevi käsi kõveraid naelu, hüüdis kähiseval häälel: «Õhku!» ja langes siis kokku.

Õhku! Õhku!

Kannatada saanu kanti kohe välja, aga midagi rasket jäi rahva kohale rippuma.

Õhk see küll ei olnud.

SILJA KUDISIIM

Peole

6. novembril oktoobripidu. Tantsuks «Intarsia».

Sa ütled, et oli hiline aeg ja et sina tulid olengult, kui siis anatoomikumi lähedal sulle üks kuritegelik kogu vastu vaarus, nii et su palg kaameks kahvatas ja sa oma rubla, loteriipileti ja kõhatabletid tasku sügavustesse surusid ning ihust ja hingest värisema hakkasid nagu kopeerpaber narkomaani käes.

A asjata ehmatasid! Ei olnud see verejänuline mõrtsuk, kes sinu rublat paljastet noaga nõudma tuli, vaid hoopis filoloog, kes väsimuse tõttu kõikuvas olekus viibis ega seletanud enam, kuspool kodu on ... Ja üleüldse, missa kolad ringi, kui teistel l o e n g u d l õ p e v a d!

T o i m e t u s e l t. Käesolevaga teatame, et lõpevad õises õhtus jah, aga see on neil ka viimane kord.

Meie ajalehe järgmine number ilmub reedel, 15. novembril.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 5512. MB-08861.

АЯ

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ТГУ

Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома ТГУ

№ 34 6 НОЯБРЯ 1974 Г., СРЕДА XXVI ГОД ИЗДАНИЯ

С 57-й годовщиной Октября!

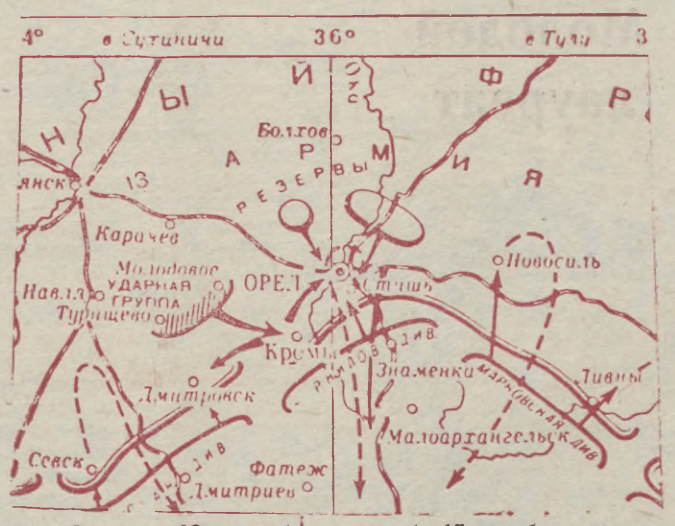
К 55-летию Орловско-Кромского сражения

Летом 1919 года белые армии Деникина овладели инициативой и начали быстрое продвижение на север, к центру страны. Советская власть оказалась перед смертельной опасностью. «Наступил один из самых критических, по всей вероятности, даже самый критический момент социалистической революции» (Ленин).

ЦК партии во главе с Лениным принял в это время самые решительные меры для укрепления обороны Советской республики. На Южный фронт были направлены 30 тыс. коммунистов и 10 тыс. комсомольцев. С других фронтов срочно перебрасывались части и соединения Красной Армии, вооружение и снаряжение. Были приняты меры для увеличения производства оружия, патронов и снарядов.

Для борьбы с отборными войсками Деникина, наступавшими на Москву, начали формировать ударную группу Южного фронта. Она сколачивалась из наиболее боеспособных частей Западного фронта. Вблизи станций Навля — Карачев (юго-восточнее г. Брянска) были сосредоточены Латышская дивизия (начальник дивизии А. Мартусевич), Червоная казачья бригада (начальник — В. М. Примаков), и Отдельная пластунская бригада (начальник — П. А. Павлов). По предложению Реввоенсовета Республики командующим ударной группы был назначен начальник Латышской дивизии А. Мартусевич. На 7 октября ударная группа имела 7762 штыка (в т. ч. в Латышской дивизии — 6077 штыков), 1938 сабель, 196 пулеметов и 56 орудий.

10 октября ударная группа развернулась на линии Турищево — Молодое (на шоссе Трубчевск — Орел) и начала движение на г. Кромы. На ее левом фланге действовала 9 стрелковая дивизия, на правом — группа Саблина. Несмотря на распутицу, ударная группа продвигалась успешно, отбрасывая разведывательные подразделения наступающего противника. 12 октября группа встретилась с главными силами белых. Самурский и 2-ой Дроздовский полки деникинской армии понесли значительные потери. 14 октября был занят г. Кромы.

К этому времени положение на Орловском направлении резко изменилось к худшему. Армейский корпус ген. Кутепова прорвал Южный фронт. Наступление деникинцев ускорилось. Корниловская дивизия — из корпуса ген. Кутепова — продвинулась вперед и заняла г. Орел. Угроза нависла над Тулой — военным арсеналом РСФСР. Деникинцы готовились к вступлению в Москву.

В связи с изменением обстановки ударной группы Южного фронта было приказано начать наступление в тыл корниловской дивизии, на г. Орел. Таким образом, движение на юг было приостановлено. Ударная группа повернула на северо-восток... В тот же день корниловские части ударили с севера на г. Кромы, стремясь зайти в тыл ударной группе.

16 октября начинается второй этап Орловско-Кромского сражения (с 17 октября в состав ударной группы вводится Эстонская дивизия — 3247 штыков и 11 орудий). В течение нескольких дней идет ожесточенный встречный бой между частями ударной группы и отборными белогвардейскими соединениями Добровольческой армии, состоявшими на треть из офицеров,. — Корниловской и Дроздовской дивизиями. Происходит что-то напоминающее состязание лучших сил обеих сторон в воинской отваге. Ударная группа медленно, но упорно продвигается вперед. 20 октября группа занимает Орел — в город входят эстонские и латышские стрелки.

Взятие Орла было большой победой Красной Армии. После взятия Орла начался перелом в борьбе с Деникиным. Отступление войск Южного фронта прекратилось, части Красной Армии стали переходить в контрнаступление. Сокрушительный удар по деникинцам наносится под Воронежем. 20—24 октября Конный корпус Буденного громит конные корпуса генералов Шкуро и Мамонтова и занимает г. Воронеж, а затем продолжает движение на Касторную.

С 21 октября начинается третий период Орловско-Кромского сражения*. Деникинцы не хотели отказываться от своих планов. Они сохранили боеспособность и пытались разгромить ударную группу, вернуть г. Орел, а затем продолжить наступление на Москву. Бои между отборными частями Добровольческой армии и ударной группой продолжаются с прежним ожесточением. Белогвардейцы ходили в штыковые атаки колоннами, по пять — шесть раз в день. Некоторые населенные пункты повторно переходили из рук в руки. Трижды врывалась в г. Кромы Дроздовская дивизия белых. Ударная группа уверенно отбивала атаки противника. От непрерывной стрельбы плавились стволы пулеметов. 22 октября в 4 латышском полку от перегревания вышли из строя 6 пулеметов и много винтовок. В ходе боев были истреблены лучшие вражеские полки. К 27 октября исход сражения стал ясен и генерал Кутепов, боясь полного разгрома, переходит к обороне. «Поход на Москву» провалился.

Красной Армии следовало закрепить достигнутый успех, окончательно сломить сопротивление белых, готовивших контрнаступление. С этой целью в ночь на 3 ноября пехота ударной группы прорвала фронт дроздовцев — в прорыв вошли червоные казаки. Начался легендарный многодневный кавалерийский рейд по тылам корпуса Кутепова. Оборона белых была дезорганизована. Ударная группа погнала противника. Червоные казаки громили его тылы. Добровольческая армия стала разваливаться, началось ее неудержимое отступление.

* С 20 октября ударную группу возглавляет Ф. Калнынь, сменивший заболевшего А. Мартусевича.

Ю. КСЕНОФОНТОВ

Антифашистское сопротивление в Эстонии

Временная оккупация Советской Эстонии фашистской Германией стала для трудящихся республики самым мрачным периодом. Фашисты грубо попирали их права и политические свободы, национальные чувства и человеческое достоинство.

Общий ущерб, причиненный фашистами сельскому хозяйству только за счет сокращения производства, составил около 2 млрд. рублей. Осуществляя свою политику ограбления, оккупанты прибегали к конфискациям, принудительным поставкам и т. д.

За период оккупации Эстонии фашисты и их пособники убили более 61 000 советских военнопленных.

Жгучая ненависть народных масс к оккупантам росла с каждым днем. Под руководством коммунистической партии передовые люди республики включались в борьбу с врагом, прибегая к самым различным формам и методам борьбы. Начальником республиканского штаба партизанских отрядов был назначен секретарь ЦК КПЭ Федор Окк.

Особенно широко развернулась партизанская борьба в августе 1941 года на подступах к Ряпина, Пыльва, Мякса и других местах. В Выруском уезде в это время успешно действовал отряд под командованием политрука Георгия Скобелева, нападавший на обозы фашистов. Всего с первых дней оккупации и до конца 1941 года партизаны Вырумаа имели около 250 вооруженных стычек с врагом.

Партизанское движение в Эстонии с самого начала развивалось в трудных условиях: трудящимся и передовой части интеллигенции приходилось вести борьбу одновременно с двумя жестокими врагами — оккупантами и буржуазными националистами. Но несмотря на все трудности и потери, эстонские трудящиеся сохраняли мужество, упорство и боевой дух в борьбе, а разгром немцев под Москвой укрепил их уверенность в победе.

В 1942 году на территории Эстонии в общей сложности действовало свыше 80 групп народных мстителей. Одной из наиболее распространенных форм борьбы партизан был диверсия. Они постоянно проводились в Выруском, Тартуском, Вильяндиском и других уездах. Партизаны своими действиями постоянно держали в страхе фашистскую администрацию и тыловые органы врага.

В помощь партизанам к началу ноября 1942 года в советском тылу было обучено в общей сложности 650 человек и переброшено в Эстонию.

Во второй половине 1942 года в Выруском уезде по заданию штаба КБФ около 4 месяцев вела работу разведчица-комсомолка Леэн Кульман. Она сообщила о численности вражеских катеров на Чудском озере, о железнодорожных перевозках на линии Псков—Валга, многие другие сведения о враге, сыгравшие немаловажную роль в подготовке прорыва блокады Ленинграда в январе 1943 года. Кульман погибла, выполнив свой долг перед Родиной. Ей присвоено звание Героя Советского Союза. В городе Тарту ей сооружен монумент и одно из профессионально-технических училищ города носит ее имя.

Поскольку борьба трудящихся Эстонии против оккупантов усиливалась, было решено с 3 ноября 1942 года создать эстонский штаб партизанского движения во главе с секретарем ЦК КПЭ Н. Каротаммом.

В центре внимания теперь стояли железные дороги, по которым гитлеровцы снабжали свои войска на подступах к Ленинграду. Одним из объектов был участок дороги Тапа—Нарва, по которому непрерывно шли составы с войсками, военной техникой, снаряжением.

Партизанам удалось совершить ряд диверсионных актов на промышленных предприятиях. Так, в октябре 1943 года был произведен взрыв на новом сланцеперегонном заводе в Кивиыли, в результате которого завод на целый месяц был выведен из строя. По всей Эстонии партизанами постоянно разрушалась телефонная и телеграфная связь, устраивались завалы, минировались дороги.

Несмотря на неблагоприятные условия борьбы, партизаны Эстонии нанесли врагу чувствительный урон. Они уничтожили и ранили около 4 тысяч вражеских солдат и офицеров, вывели из строя много боевой техники. Полностью было уничтожено 10 гарнизонов врага, подорвано 11 эшелонов (11 паровозов и 128 вагонов), взорвано 34 железнодорожных и шоссейных моста, сожжено 7 складов с боеприпасами и продовольствием, 8 цистерн с бензином.

Партизаны взорвали железнодорожное полотно и рельсы в 129 местах (5.400 км), испортили линии связи в 258 местах, уничтожили 5 самолетов, 9 танков и бронемашин, более 140 грузовых и легковых автомобилей, захватили богатые трофеи.

Подвиги партизан Эстонии отмечены Советским правительством. За мужество и отвагу более 500 партизан награждено орденами и медалями, а Арно Аварсоо и Рихард Мельтс награждены орденом Ленина.

Одной из форм борьбы эстонских трудящихся против оккупантов был саботаж. Так, на машиностроительном заводе «Ильмарине» производительность труда в сравнении с довоенным временем снизилась на 50%. План лесозаготовок был выполнен лишь на 13%, имели место многочисленные акты диверсий. Рабочие фабрики Лютера и чугунолитейного завода «Айваз» ознаменовали 26-ю годовщину Красной Армии диверсиями. 23 февраля 1944 года на этих предприятиях вспыхнули пожары, огнем были уничтожены механический цех и литейная завода, и фанерный цех фабрики. Оба предприятия почти полностью прекратили выпуск продукции вплоть до конца вражеской оккупации. Саботаж и диверсионные акты имели место и на железной дороге. 4 февраля 1943 года дирекция железных дорог отмечала в своем докладе, что в Нарве, Пскове, Валга диверсионные акты причиняют огромный ущерб. Явное сопротивление оккупантам оказывали и сезонные рабочие.

Уклонение от трудовой повинности получило в Эстонии столь широкий размах, что в середине 1943 года в Таллин прибыл главный гитлеровский работорговец Заукель.

Борьбу с фашистскими захватчиками вела и прогрессивная интеллигенция Эстонии. Основная масса школьных учителей, преподавателей высших учебных заведений, творческая интеллигенция понимала, что сопротивление оккупантам — это долг перед народом. Многие профессора и студенты Тартуского государственного университета и других вузов республики упорно противились осуществлению планов оккупантов и их приспешников.

Благодаря бдительности преподавателей и тщательной охране имущества, удалось спасти 53 вагона вывезенных из Тарту научных приборов, оборудования и материалов, предназначавшихся гитлеровцами к отправке в Германию. В марте 1944 года преподаватели Тартуского университета на факультетских собраниях дважды отклонили требование фашистского генерального комиссара об эвакуации университета в город Кенигсберг. После этого университет был закрыт.

Таким образом, все слои трудящихся на территории временно оккупированной Эстонии активно и всевозможными методами саботировали мероприятия оккупационных властей. Самоотверженно и мужественно помогали они Вооруженным Силам СССР сокрушить ненавистного врага.

Скоро праздник

Студенческие дни — традиционный тартуский праздник — в этом году совпадают с тридцатилетием возобновления работы университета после войны.

В то время больше половины главного здания ТГУ (в том числе и актовый зал) было отведено под военный госпиталь. Стесненные условия, естественно, наложили свой отпечаток на работу университета, и лишь в 1946 году она была нормализована.

Предстоящий студенческий праздник, который продлится с 15 по 18 ноября, целиком посвящается этой дате.

17 ноября перед главным зданием ТГУ состоится праздничный митинг. На кладбище Раади будут возложены венки на могилы преподавателей и студентов университета, погибших в Великую Отечественную войну.

В эти дни весь театр «Ванемуйне» (оба зала) будет в распоряжении студенчества, причем в каждом из залов предполагается своя интересная программа. А в актовом зале ТГУ состоится традиционный концерт камерной музыки.

Музей классических древностей выступит в несколько необычном для себя амплуа: он пригласит гостей в мир сказки. В программе «Вечер сказок Ганса Христиана Андерсена» примут участие актер «Ванемуйне» Яан Кихо, известный большинству из вас по спектаклю «В разгаре лета», популярная эстрадная певица Марье Ааре с одним из лучших гитаристов Эстонии Тийтом Киккеном и флейтист Яан Ыун, лауреат прибалтийских конкурсов солистов камерной музыки.

Обо всех этих планах нам рассказали в комитете комсомола ТГУ. Будем надеяться, что они не останутся только планами.

А. КОРСУНСКАЯ

В. ХАНОВИЧ

Неделя дружбы

Из жаркого лета в прохладную осень — таков был наш 8-часовой перелет из Ташкента в Эстонию. Мы — это секретарь комсомольского бюро юридического факультета Пауль Варуль и нижеподписавшийся, в течение недели гостившие в прекраснейшем городе советской Средней Азии, столице Узбекистана — республики, которая готовилась к празднованию своего 50-летия.

В конце сентября в Ташкенте состоялась I Всесоюзная Неделя Дружбы университетов союзных республик, организованная комитетом комсомола ТашГУ.

Руководители комсомольских организаций собрались для того, чтобы обсудить целый ряд специфических проблем комсомольской работы в университете в связи с указаниями партии о повышении роли университетов в общей системе высшего образования.

Основным местом, где высказывались самые разные мнения по этому вопросу, был большой лекционный зал только что выстроенного музея В. И. Ленина. Именно здесь проходила теоретическая конференция «недели», так же как и целый ряд неофициальных встреч с представителями комсомола других университетов. Гостям было отведено специальное время приема у секретаря комсомола ТашГУ.

Здесь проходили интересные споры и дискуссии. А в них, как известно, рождается истина.

Во многих выступлениях указывалось на необходимость повышения содержательности проводимой интернационально-воспитательной работы. Стало очевидным, что сейчас в этом требуется определенная теоретическая основа. Этим в будущем вполне могло бы заняться СНО. В соответствии со спецификой университетов СНО было предложено уделять большее внимание фундаментальным проблемам науки. Были сделаны первые шаги по разработке параллельной тематики между СНО разных университетов. В добавление к теоретической работе «недели» проводилась «малая универсиада» по спортивным играм и конкурс художественной самодеятельности. Очень запомнилось выступление агитбригады физиков из МГУ. Были в нем и студенческая лирика, и юмор, и даже остроумие — в общем, все то, что не так уж часто встретишь на вечерах наших русских потоков. Еще раз подтвердилась истина: там, где живут лишь по принципу «ты меня не трогай, и я тебя не трону», жизнь в течение пяти лет в стенах вуза не назовешь студенческой.

Кто знает, может вскоре увидим москвичей в гостях и у нас в Тарту?

Закончить свой небольшой рассказ хотелось бы ответом на вопрос ребят из газеты ТашГУ: «Что произвело на вас самое большое впечатление?» — Прекрасный город Ташкент — символ дружбы всех наших республик, символ советского народа—строителя.

И. ГРЯЗИН

Молодой лауреат

Среди работ, представленных Тартуским гос. университетом на всесоюзный конкурс студенческих научных работ 1973 года, было дипломное сочинение студентки отделения русского языка и литературы Ирины Владимировны Душечкиной. Ее работа «Отражение проблем древнерусской культуры в сознании и творчестве А. Н. Радищева» была удостоена грамоты Министерства высшего и среднего специального образования СССР и ЦК ВЛКСМ.

Рецензенты дипломного сочинения И. В. Душечкиной, выполненного под руководством профессора Ю. М. Лотмана, отметили, что, несмотря на молодость исследователя, «работа является в лучшем смысле этого слова академическим исследованием». «Чувствуется культура и широта мышления, любовь и уважение автора к своему материалу, стремление по-новому взглянуть даже на казалось бы уже решенные проблемы и, как следствие этого, полемика даже с самыми большими авторитетами.»

Древнерусская культура оставалась в центре внимания Радищева на протяжении всего его творчества, изучение культуры древней Руси было связано с центральными вопросами его мировоззрения. Изучая древнерусскую литературу, он вырабатывал свое понимание форм и содержания народного искусства, связывая этот вопрос с конкретными политическими задачами современности — уничтожением самовластия.

И. В. Душечкина начала заниматься проблемами, связанными с творчеством и мировоззрением Радищева, еще будучи студенткой III курса, ее дипломное сочинение — итог трехлетней работы.

Результаты этой работы докладывались на заседаниях семинара профессора Ю. М. Лотмана, на студенческих научных конференциях, частично опубликованы в сборниках студенческих научных работ. После окончания университета, в феврале 1974 года, Ирина Владимировна выступила с докладом на Всесоюзной конференции по проблемам русского Просвещения XVIII века в Институте русской литературы в Ленинграде. В стенах Пушкинского дома, видевших лучших ученых страны, доклад молодой тартуской исследовательницы прозвучал свежо, остро, интересно. Текстологические находки, уточнения уже известных прочтений трудов Радищева привлекли внимание ученой аудитории.

Работа Ирины Душечкиной непосредственно связана с исследованиями ее научного руководителя — профессора Ю. М. Лотмана, автора десятков статей о Радищеве, о русской литературе XVIII века. Отношения учителя и ученицы — это отношения преемственности, научного сотрудничества, которые оставляют богатые возможности для самостоятельности и новаторства.

Ирина Душечкина рассказывает о себе: «Родилась в 1950 году в станице Тульская Краснодарского края. Вскоре переехала в Эстонию, училась в 19 средней школе Таллина — школе, из которой вышел целый ряд студентов и преподавателей отделения русской филологии нашего университета: Л. Скульская, И. Чернов, М. Давиденко, Е. Душечкина и другие. Школу закончила с золотой медалью. В десятом классе заняла первое место на республиканской олимпиаде по литературе и без экзаменов поступила в университет.» Научная деятельность — не единственное занятие И. Душечкиной: она работает в Научной библиотеке, воспитывает сына, и, одновременно с этим, продолжает свои исследования. На днях И. Душечкина сдала редакторам издательства «Наука» подготовленные ею к печати записки Радищева по русской истории.

И. ПАПЕРНО

Кому принадлежит студкафе

До сих пор этот вопрос был ясен — студентам. Это было, пожалуй, единственное место, куда можно было заскочить в перерыве на 15 минут или просидеть полдня, решая с коллегой возникшую проблему. Можно было прийти с кучей денег и пить коньяк или на оставшийся полтинник наслаждаться кофе и музыкой. С 11 часов дня кафе принадлежало вам. Именно этим мы и гордились, сюда приводили своих гостей из разных городов страны, чтобы они умирали от черно-белой зависти: ведь ни один ВУЗ в Союзе не имеет такого убежища для своих студентов. Но что же произошло? Почему возникла потребность написать эти строки и более десятка студентов готовы подписаться под ними? Потому, что студенческое кафе стало превращаться то ли в частную лавочку, то ли в ресторан первого класса (а каждый, наверное, знает, как тяжело иметь дело с такими ресторанами, когда у вас рубль в кармане, а кушать хочется).

Теперь для того, чтобы посидеть вечером в родном студкафе и послушать музыку, нужно с утра заказать столик. Идея, может быть, неплохая, так как желающих обычно больше, чем свободных мест, а в коридоре оставаться никому не хочется, тем более — ни с чем возвращаться домой. Но всякую идею можно извратить. Это и сделал обслуживающий персонал студенческого кафе.

Теперь ваш заказ примут только **официантки**. Если же почему-то — ежели вы не **«понравились»** — нет, то можете валяться в ногах, приводить какие угодно доводы, вас всё равно переубедят. Например, скажут, что для того, чтобы вечером посидеть в кафе, нужно утром заплатить 5 рублей (каково! Это вам не ресторан «Каунас»). 5 рублей нужны, мол, не просто так, а для страховки, что вы вечером не ограничитесь чашечкой кофе с пирожным. Именно такие ответы пришлось выслушать некоторым нашим студентам, и не раз.

Так что для того, чтобы в среду, субботу или воскресение попасть за столик, нужно ухитриться преодолеть непробиваемый заслон официанток (к сожалению, не можем указать фамилии их, так как они не пожелали назваться). Нужно сразить их фантастическим обаянием (может, ещё чем — трудно сказать), иначе стоять вам под дверью.

Может быть, поэтому возникает естественный вопрос: до каких же пор будет продолжаться этот беспорядок и с чьей лёгкой руки он возник? Почему приятный отдых в студенческом кафе стал зависеть от настроения людей, которые призваны вас обслуживать, а не от вашего собственного настроения?

Г. ЗАГОСКИНА

Необычайная встреча

Это было в последние дни октября 1947 г. в Москве. Ночуя в Доме для приезжающих в Москву ученых в одной комнате с членом-корреспондентом АН СССР Дмитрием Ивановичем Абрамовичем (1873—1955), приехавшим в Москву на конференцию славистов, мы перед сном разговорились. Абрамович рассказал, что он — бывший петербуржец, исследователь Лермонтова, а теперь занят в Вильнюсе. (В показанном им мне печатном списке академиков он значился на первом месте, так как его фамилия начинается на «Аб»). Я приехал в Москву на конференцию юристов, организованную Институтом права. На следующий день Дмитрий Иванович сказал мне, что соседнее помещение занимает бывший тартуский профессор Евгений Вячеславович Петухов (проживающий в Симферополе), который будет рад со мною познакомиться.

Я был чрезвычайно рад увидеть ученого, который в свое время, помимо всего прочего, создал всеохватывающий фундаментальный труд: **«Императорский Юрьевский, бывший Дерптский, Университет за сто лет его существования (1802—1902). Том I (1802—1865). Исторический очерк Е. В. Петухова»** (Юрьев, 1902, 620 стр.).[1]

Евгений Вячеславович Петухов родился в 1863 г. в Томске и состоял профессором русского языка и славяноведения в Тарту с 1895 по 1918 год, когда университет эвакуировался в Воронеж. Дмитрий Иванович потом сказал мне, что хотя Петухов на десять лет старше его, но чувствует себя гораздо бодрее, чем он: «Евгений Вячеславович ходит по вечерам в театр, я же смотрю, как бы с докладов скорее вернуться в гостиницу и отдохнуть».

Расспрашивая меня про Тарту, Евгений Вячеславович, между прочим, поинтересовался также судьбой его двух дач в Эльве. Я, конечно, не был компетентен в этом вопросе, но обещал по возвращении в Тарту выяснить это и сообщить ему. Узнав, что одна из его дач сгорела во время войны, а другая сохранилась и находится в распоряжении отдыхающих, я ему об этом написал в Симферополь и получил от него любезный ответ. (Это письмо Евгения Вячеславича я несколько лет назад отдал на хранение в отдел рукописной Научной библиотеки ТГУ).

Потом я неофициально узнал, что на следующий год после этой **столь памятной** для меня встречи Е. В. Петухов скончался.

[1] Названный фундаментальный труд Е. В. Петухова — немой укор нашим историкам. — Ред.

Л. ЛЕСМЕНТ

Как мы ели

Студент есть хочет. Дешево есть хочет. Кашу хочет. Гречневую. Пошел студент в магазин за гречкой. За полкило. Видит, пакеты стоят. Бумажные. Спрашивает студент: «Это гречка?» «Да, — говорят, — только она сечка». Купил, сварил. Оказалось перловка. Сверху сырая, а снизу горелая. Студент был первокурсником. Мамину кашу еще помнил. Вздохнул студент и пошел с кухни. Слышит, за стеной чавкают. Обернулся — третьекурсники кашу доедают. С аппетитом. «Ты не бойся, — говорят, — мы кастрюлю сами вымоем». И что бы вы думали? Вымыли!

Л. КОФШ

В МИРЕ МУДРЫХ

1. ПРОСТИ, НЕБЕСНОЕ СОЗДАНЬЕ, ЧТО Я НАРУШИЛ ТВОЙ ПОКОЙ!
(Луноход)
2. ОСТАВЬ ОДЕЖДУ, ВСЯК СЮДА ВХОДЯЩИЙ.
(На двери бани)
3. ЧЕЛОВЕК СОЗДАН ДЛЯ ОБЩЕЖИТИЯ.
(Ж.-Ж. Руссо)

И. РОЗЕНФЕЛЬД

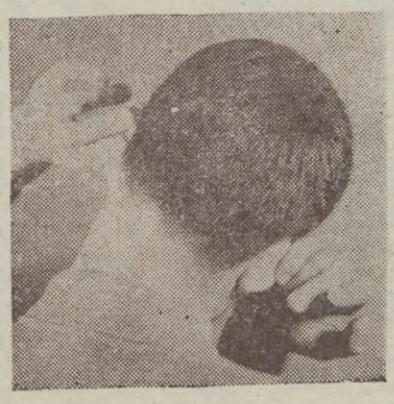
Кроме шуток

Ноябрь уж наступил. Задолжник отряхает последние хвосты. С нагих совсем ветвей дохнул осенний хлад... Через какой-нибудь месяц-другой пора будет приступить к занятиям, но и сейчас ещё не поздно начать выяснять, сколько надо сдать коллоквиумов и на каком факультете ты учишься.

Скоро будет не до шуток. Но сейчас они ещё рвутся из глубины души. Именно поэтому с этого номера мы открываем в газете новый юморический отдел — КРОМЕ ШУТОК.

Студенты — спешите, пишите в свой любимый настольный орган! Хорошая шутка — это не шутка. Именно поэтому шутить — трудно. Но не шутить — ещё труднее. Шлите нам всё — фотографии, карикатуры, фельетоны, юморески... Словом — всевозможные комические жанры. И мы, честное слово, опубликуем всё, КРОМЕ ШУТОК!

Фотоателье

Что бы это значило?

Откуда ветер дует?

Присылайте свои флюгера!

Скрипичный вечер

15 октября в актовом зале университета собрались любители классической музыки. В этот вечер выступала скрипачка Татьяна Гринденко.

Уже одно только знакомство с программой концерта вселяло надежду, что нас ждет интересная встреча. В ней сообщалось, что молодая скрипачка — ученица выдающегося педагога, профессора Московской консерватории Ю. И. Янкелевича, под руководством которого она занималась и в аспирантуре — в 1968 году стала лауреатом конкурса скрипачей на Всемирном фестивале молодежи и студентов в Софии, затем добилась победы на Всесоюзном конкурсе музыкантов-исполнителей и звания лауреата IV конкурса имени П. И. Чайковского в Москве. В 1972 году Т. Гринденко, выпускница Московской консерватории, завоевала первую премию на VI Международном конкурсе имени Венявского в Польше. В ее репертуаре — произведения Баха и Шостаковича, Моцарта и Прокофьева, Паганини, Венявского, Брамса...

В свой тартуский концерт скрипачка включила сонаты Г. Перселла и Г. Бибера, сонату ми-минор Моцарта, а также «Сюиту на темы Перголези» и «Duo concertant» И. Стравинского. Партию фортепьяно исполнял Юрий Смирнов.

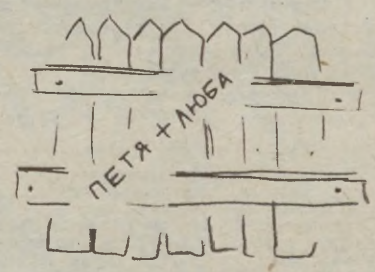
Могло показаться, что Стравинский — не самый любимый композитор скрипачки, во всяком случае, не самый близкий по темпераменту. Зато Бибер и Моцарт, особенно Моцарт, прозвучали прекрасно. Анонсированные в программе достоинства исполнительницы раскрылись именно в первом отделении, в сонатах. Вероятно, эта музыкальная форма ближе ей.

В целом, концерт, безусловно, прошел удачно. Долго не умолкали аплодисменты, подносились цветы. Так состоялся еще один хороший музыкальный вечер в зале ТГУ.

Е. СЕРМАН

Перломуть

Детектив: Петя + Люба.

Рисунки Л. Кофмана.

РЕДКОЛЛЕГИЯ.
ответственный редактор
А. Ю. ТРУММАЛ

Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А.
тел.: 341-21, доб. 410.
Цена 1 к.
Номер заказа 5512. МВ 09614

Fr. R. Kreutzwaldi
nim. EMSV Riiklik
Raamatukogu
AR

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 34 | Reedel, 15. novembril 1974. | XXVI aastakäik

Kolmkümmend aastat hiljem

Läheneva tähtpäeva puhul küsitlesime ülikooli rektorit professor ARNOLD KOOPI.

Millised aktuaalsed tõsiasjad Tartu Riikliku Ülikooli elust kujutavad endast Teie arvates suurimat kontrasti vahetult sõjajärgsele ülikoolile?

Kontrastid on väga suured, hõlmates kõrgema kooli kõiki elualasid. Tuletagem meelde, mis oli 1944. aastal: õppejõude paarkümmend, 19 täielikult purustatud õppehoonet, tühjaks rüüstatud laboratooriumid, ülejäänud hooned katusteta ja akendeta, purustatud kanalisatsioon, elektripuudus — niisugune oli lähtepositsioon, kust alustati.

Võrreldes kõike seda tänapäevaga, näeme, kui kaugele oleme jõudnud. Vahe on siiski vaid 30 aastat. Mitte ainult pole taastatud kogu purustatud hoonete fond, sellele lisaks on ehitatud ka uusi ühiselamuid ja abihooneid, valmimas on füüsikakorpus, eeltööd käivad Teadusliku Raamatukogu uue korpuse ehitamiseks. Kontrastist kõnelevad ka järgmised muutused: käesoleval ajal on ülikoolis 6,5 tuhat üliõpilast (kui siia lisame veel Eesti Põllumajanduse Akadeemia, kelle lähtekohaks oli omal ajal osa ülikooli teaduskondi, siis on see arv veelgi aukartust äratavam), üle 600 õppejõu, neist üle 80 teaduste doktori ja rohkem kui 300 kandidaati — sellised kvantiteedid ja kvaliteedid olid 1944. aastal alles unistuseks. Veelgi enam, nende inimeste abiga on taastatud väljakujunenud vanad teaduslikud koolkonnad, loodud võimsad uurimis- ja probleemlaboratooriumid, tuhandetesse poognatesse ulatub teaduslik literatuur.

Kuid selle kõige taga on omakorda suured sotsiaalsed muutused, sest 30 aasta jooksul on sisuliselt üles ehitatud uus, nõukogulik ülikool. Kes on need üliõpilased, kes praegu õpivad, ja need, kellest paljudel juhtudel õppejõudki saanud? Need on tööliste, talupoegade ja meie nõukoguliku intelligentsi lapsed. Kolmekümne aasta jooksul pole uuenenud mitte ainult sotsiaalne koosseis, vaid taastootmise käigus on kujunenud juba ka uus, nõukogulik põlvkond teaduste doktoreid, kes selle aja jooksul on jõudnud lõpetada keskkooli, ülikooli, aspirantuuri ja kaitsnud väitekirju. Niivõrd lühike aeg, kuid küllalt suur dünaamika.

Mõistagi võiks sel teemal palju rääkida, mida aga napp leheruum vaevalt ammendada suudaks. Rõhutagem siiski siinjuures veel, et saavutatu on alles piirjooneks, kust tuleb liikuda uute horisontide poole. Kokkuvõtete tähtsus momendil seisabki selles, et juba uuel tasandil näha ette ülikooli tulevikku, mis omakorda seisneb uues kvaliteedis. Selles mõttes on ka ühtaegu sümboolse tähendusega, et ülikooli sõjajärgse 30. tööjuubeli tähistamisega langes kokku NLKP Keskkomitee sekretariaadi otsus ülikooli väljaehitamise kohta. Nimetatud otsus on veenvaks näiteks, kui suurt hoolt kantakse kõrgema hariduse ja eriti ülikoolide eest.

Otsuse õigeaegsus on kaheldamatu: kogu ülikooli tulevik sõltub nüüd selle realiseerimisest.

Otsuse vastuvõtmisel lähtuti vajadusest välja ehitada ülikool k o m p l e k s s e l t. Niisugune kompleks peaks mõõtude poolest kujutama endast juba järgmise sajandi kõrgemat kooli.

Vastuvõetud otsus on ühtlasi Tartu ülikooli ajaloos etapilise tähtsusega, sest esmakordselt võetakse niivõrd tõsiselt, riiklikult ja konkreetselt käsile ülikooli edasine saatus.

Pidupäevaaktus

laupäeval, 16. novembril kell 12 aulas

Esimese rektoriga vestlemas

NSVL TA korrespondentliige HANS KRUUS, sünd. 1891, TRÜ rektor aastail 1940—1941 ja 1944.

K. RAUA foto

See on teadlase iseloomulik eluase, Sakala tänava otsa kohal oleva Pärnu maantee maja kolmandal korrusel. Seinatäied raamatuid. Üleliiduliste teatmeteoste, suurmonograafiate ja ajakirjade seeriad. Palju kunsti: uut ja vana. Skulptuuri esindamas ka F. Sannamehe klassikaliseks saanud portree majaperemehest. Töölaual käsikirjad, kirjade ja rohkete kutsete pakid. Töökabineti seinal meeleolukas aktsendis kodukoha Tolli hingesoojendava kolme kasega Juuru Kuusiku sõbraliku šarži kohal — Tartu Riikliku Ülikooli uhiuus vormimüts. Selle andis kord juubelipäevil üle rektor F. Klement.

Vestleme Tartu Riikliku Ülikooli kahekordse rektoriga akadeemik HANS KRUUSIGA. Temal lasus 1940.—1941. aastal nõukoguliku Tartu ülikooli loomise ülesanne. Tema asus ülikooli eesotsas uuesti alma mater*'it taastama 1944. aastal. Täna kolmkümmend aastat tagasi.*

Millal algas teistkordne töö rektorina?

1944. aasta algul teatati mulle Moskvas Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu otsusest uuesti minu nimetamisest Tartu Riikliku Ülikooli rektoriks. Siis hakkasingi ette valmistama tagasitulekut Eestisse. Püüdsin prognoosida, mis ootab Tartus ees. Selleks polnud piisavalt vajalikke lähteandmeid. Eriti oli hingel ülikooli kaadri seisund ning kuidas alustada tööd uutel alustel. Kogemuste omandamiseks külastasin mitmel korral Moskva ülikooli rektorit I. Galkinit. Mais esinesin Tartu ülikooli asjus laialdasel aktiivi nõupidamisel Leningradis.

Tagasitulek Tartusse?

Augusti lõpul sain Johannes Vares-Barbaruse ülirõõmustava läkituse, milles teade meie vägede jõudmisest lõuna poolt Peipsi järve Eesti pinnale. Tartu vabastamise eelduvat tundi tähistav kõnegi pidi läkituse saatjal valmis olema. Peagi sain partisanide staabi kaudu Nikolai Karotammelt raadiogrammi Võrust. Ta oli jõudnud juba Tartus olla. Otse heldimust tekitas teade — vähemalt peahoone on terve. Mind kutsuti võimalikult kiiresti Eestisse. Ja 8. septembril lendasingi Võrru. Et Võru oli ajutiselt vabariigi pealinn, kees siin juba täielik asjaajamistöö. Ja mina pidin kohe asuma lahendama paljude tundmatutega ülesannet: koostama ülikooli eelseisva õppeaasta eelarve projekti. Selles lõi kaasa ka Nigol Andresen, kellega olime ühises ulualuses ühisel kušetil. See tuba seal Tamula linnas oligi siis taastatava Tartu ülikooli esimene kantselei kümmekond päeva. Arnold Veimeri näpunäidetel sain Võrus ka ülikoolile esimese, tolles olukorras otse esmajärgulise vahendi — vähesõitnud «Villise». Sellega me siis koos N. Andreseniga üle Puka Tartu esmateekonna ette võtsimegi.

Esimesed muljed?

Tartus sattusime täielikult rindelinna. Ülikooli kant oli veel vaenlase suurtükitule all. Kui me siis koos prorektor Karl Taeviga ringkäiku tegime, oli šrapnelliplahvatusi teinekord üsna lähedal. Sõja hävitustöö oli tohutu. Tellisepuru lasu tähistas mu vanemate kojamehekorterit — mu sünnikohta. Aga ometi nägin nüüd heldides oma silmaga, et mu vaimses kujunemisloos tähtsad paigad — Tartu Õpetajate Seminari maja ja ülikooli peahoone olid täiesti püsti. Põline ülikooli südamaja oli küll kaitsevärvikirju, ühegi klaasitud aknata, lahtimurtud laegastega, otsimistuhinas segipaisatud sahtlisisudega. Seal, kus põlistest aegadest on olnud rektori kabinet, näitasid kojamehed ka 1940. a. ostetud suurt põrandavaipa, mida nad äraviijate tagant «tagasi näpanud».

Keemiahoone juures tuli pruukida kõva sõna: parajasti tassis keegi minema laboratooriumiriistu. Ülendavaid tundmusi jäi põue aga Toomelt. «Keti peal» seisva ukse vahelt piilus meie koputamise peale tundmatuseni habemes mees. Kui nime ütlesin, tehti uks lahti ja kõhnaks habemikuks osutus ülikooli tuntud bibliograafiaspetsialist Karl Velt

1944. aasta 17. november

1944. aasta 17. oktoobriks olid eeltööd TRÜ taasavamiseks jõudnud niikaugele, et võidi välja kuulutada uute üliõpilaste vastuvõtmine ja vanade registreerimine. 9. novembrist algasid sisseastumiseksamid. Neid oli vaid kaks: eesti keeles ja erialas. Õigusteaduskonnas ja Ajaloo-Keeleteaduskonnas oli selleks NSV Liidu ajaloo eksam, Arstiteaduskonnas füüsika eksam, Matemaatika-Loodusteaduskonnas arusaadavalt matemaatika, põllumajanduslikes teaduskondades — keemia ja Kehakultuuri Instituudis — keemia koos kehaliste katsetega. Üle poole sisseastujatest eelistas Arstiteaduskonda, millele populaarsuselt järgnesid Ajaloo-Keeleteaduskond ning Õigusteaduskond. Üldse registreerus 543 üliõpilaskandidaati, kuid raskete liiklusolude tõttu sai õigeks ajaks eksamitele tulla vaid 60% soovijatest. Seepärast pikendati vastuvõttu.

Akadeemik ALFRED KOORT (1901—1956), TRÜ rektor aastail 1944—1951.

Sõjaaja kohta kujunes üliõpilaste arv küllaltki suureks, ulatudes 1351 inimeseni, nendest oli 805 varem ülikoolis õppinut.

Ülikooli peahoones, mis seisis tellingutes, käis kibekiire remont. Tuli kaotada fašistliku okupatsiooni jäljed, muuta peahoone taas *alma mater Tartuensis*'e tõeliseks keskuseks. Tartlased jälgisid suure huviga ülikooli korrastustööde käiku. Oli neil ju selgesti meeles, et alles mõni aeg tagasi rippus samal majal fašistliku armee välikomandantuuri hiiglaslik silt, eestlasi lubati peahoone tiiba, mis suurkoolile jäetud, siseneda vaid läbi akna tehtud puust «häbitrepi» kaudu.

Nüüd oli kogu peahoone taas ülikooli päralt. Kuid fuajees kõrgus pakk-kastidest labürint, mida likvideeriti vastavalt sellele, kuidas reevakueeritud vara jõuti kindlasse kohta paigutada. Prahivirnade alt toodi välja üksikuid väärtuslikke õppevahendeid, mis õnnekombel okupantide hävitustööst pääsenud.

Kergem ei olnud õppejõudude kaadri formeerimine. Endiste õppejõudude kõrval kasutati laialdaselt uut kaadrit, kes seni oli oma võimeid rakendanud Tartu keskkoolides. Osa eriteadlasi kutsuti tööle teistest linnadest. (Nende hulgas oli muide ka Friedebert Tuglas.) Novembrikuu keskpaigaks oli ülikool põhilise õppekaadriga komplekteeritud.

Oli vaja sööklaid ja ühiselamuid. TRÜ juurde asutati kolm sööklat — üks õppejõududele ja teenistujatele, teine õppivale noorsoole, kolmas töölistele. Kutsuti ellu TVO — teenistujate varustusosakond, mis pidi hea seisma teenistujate ning üliõpilaste toidupoolise ning riiete-jalatsite eest, mida kõike sai range jaotuskava alusel ja küllaltki napilt.

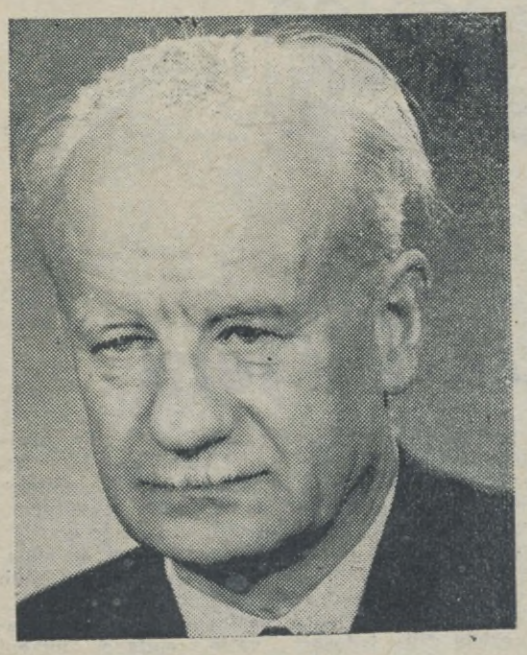
Ülikoolile vajaliku materiaalse baasi loomine oli partei- ja valitsusorganite südameasjaks, kes lugesid TRÜ kiiret taastamist riikliku tähtsusega üldrahvalikuks ülesandeks. Tänu nende organite pidevale hoolele lahendati paljud kitsaskohad, ületati sajad raskused. Ülikooli taasavamine kujunes Tartule tähtsaks poliitiliseks sündmuseks, mis näitas nõukogude võimu hoolitsust eesti rahvusliku kultuuri eest sõjaaja tingimustes.

Professor A. Koort meenutas, kuidas üks põline tartlane käinud iga päeva uudistamas, kui kaugel ollakse, kas jõutakse peahoonelt maha võtta okupatsiooniaegne hall võõp, kas suudetakse juba 17. novembril korraldada avaaktus. Ta olevat mõelnud: kui ülikool hakkab elama, siis tuleb elu ka kogu linna. «Uus Postimees» valgustas pidevalt ülikooli taastamistööde käiku.

17. novembri numbris, kus teatati avaaktusest, avaldati Tartu Linna TSN Täitevkomitee määrus Tähtvere linnaosa elamispinna andmise kohta Tartu Riikliku Ülikooli kaadri kasutusse.

Pärast kaks kuud kestnud kibekiireid taastamis- ja organiseerimistöid oldi 17. novembril 1944. aastal niikaugel, et võidi piduliku koosolekuga aulas taas avada nõukogulik Tartu Riiklik Ülikool. Peahoone oli lipuehtes. Aulat kaunistasid lilled, loorberipuud, päevakohased loosungid ja Eesti NSV vapp. Avar ruum ei suutnud mahutada kõiki huvilisi: ülikooli külalisi, õppejõude, üliõpilasi ning tartlasi, kes olid tulnud, et oma silmaga näha ülikooli taasavamist. Aktuse pidulikkust suurendas «Vanemuise» teatri sümfooniaorkestri ja koori esinemine.

Aktusekõnes andis rektor Alfred Koort ülevaate ülikooli ränkadest kaotustest fašistliku okupatsiooni aastatel, olemasolevast seisundist ning tulevikuperspektiividest. Leinaseisakuga meenutati okupantide poolt mõrvatud üheksat õppejõudu. Oma kõne lõpul luges A. Koort ette senise rektori Hans Kruusi läkituse ülikooli kollektiivile. (29. ok-

Akadeemik FEODOR KLEMENT (1903—1972), TRÜ rektor aastail 1951—1970.

1944. aastast tänaseni ülikoolitööl

1. Ariste, Paul, Filoloogiat. professor. 1931 (tööle asumise aeg).
2. Aul, Juhan, Bioloogia-Geograafiat. professor. 1928.
3. Elango, Aleksander, pedagoogika kat. dots. 1944.
4. Epler, Maria, Arstit. dots. 1944.
5. Gross, Lalla, Filoloogiat. vanemõpetaja. 1944.
6. Jalviste, Hilja, Arstit. dotsent. 1944.
7. Kaldemäe, Endla, Filoloogiat. kaugõppeosakonna metoodik. 1944.
8. Kaldemäe, Vaike, Bioloogia-Geograafiat. laborant. 1944.
9. Kangro, Gunnar, Matemaatikat. professor. 1944.
10. Karu, Elmar, Arstit. professor. 1931.
11. Kask, Arnold, Filoloogiat. professor. 1944.
12. Keres, Leida, Arstit. dotsent. 1940.
13. Käer-Kingisepp, Elise, Arstit. professor. 1926.
14. Kleis, Richard, Filoloogiat. dots. 1944.
15. Koha, Alma, majahoidja. 1944.
16. Konks, Jaan, Ajaloot. professor. 1944.
17. Kreis, Arnold, Arstit. preparaator. 1940.
18. Kreis, Oskar, Arstit. vanempreparaator. 1935.
19. Kudu, Fred, Kehakultuurit. dotsent. 1944.
20. Kõrge, Kuno, Arstit. professor. 1944.
21. Kõrvel, Selma, majahoidja. 1944.
22. Laanes, Selma, Arstit. dotsent. 1940.
23. Laas, Amanda, Arstit. vanempreparaator. 1944.
24. Laugaste, Eduard, Filoloogiat. professor. 1944.
25. Lepp, Ülo, Arstit. dotsent. 1944.
26. Luik, Boris, Arstit. dotsent. 1944.
27. Maaroos, Irene, TRÜ teaduslik sekretär. 1944.
28. Mitt, Anatoli, Füüsika-Keemiat. dotsent. 1944.
29. Muttik, Salme, Arstit. vanempreparaator. 1944.
30. Mäll, Johannes, Õigust. dotsent. 1944.
31. Mürk, Herman, Füüsika-Keemiat. dotsent. 1944.
32. Nõmmik, Salme, Bioloogia-Geograafiat. professor. 1944.
33. Odrats, Elsa, raamatupidaja. 1944.
34. Onni, Ferdinand, laudsepp. 1944.
35. Pae, Aleksander, Füüsika-Keemiat. dotsent. 1944.
36. Palmeos, Pauline, Filoloogiat. dotsent. 1944.
37. Pendra, Aliide, koristaja. 1941.
38. Piir, Pauline, Füüsika-Keemiat. vanempreparaator. 1944.
39. Põkk, Veinart, Arstit. dots. 1935.
40. Ramul, Konstantin, Ajaloot. professor. 1919.
41. Raudam, Ernst, Arstit. professor. 1940.
42. Remsujev, Lilli, Bioloogia-Geograafiat. tööline. 1944.
43. Saarma, Jüri, Arstit. professor. 1944.
44. Siirde, Elmar, Arstit. professor. 1937.
45. Sinimäe, Helmi, abitööline. 1944.
46. Säinas, Erna, raamatupidaja. 1944.
47. Sütt, Vilma, Ajaloot. vanempreparaator. 1944.
48. Tammeorg, Johannes, Arstit. dotsent. 1944.
49. Tera, Helmi, Matemaatikat. laborant. 1944.
50. Vapra, Artemi, Arstit. dotsent. 1944.
51. Vassiljev, Lev, Bioloogia-Geograafiat. dotsent. 1944.
52. Väärsi, Ella, Arstit. vanempreparaator. 1944.

Rektori

Seoses 30 aasta möödumisega ülikooli taasavamisest pärast Suurt Isamaasõda avaldan tänu kauaaegse eeskujuliku töö eest järgmistele seltsimeestele ja käsin asetada nende fotod ülikooli autahvlile.

Ajalooteaduskonnast: professor Jaan KONKS, dotsent Lydia ROOTS (esimene TRÜ parteibüroo sekretär), dotsent Andres PÄRL, professor Hilda MOOSBERG, dotsent Linda ERINGSON.

Arstiteaduskonnast: kateedrijuhataja professor Elmar KARU, kateedrijuhataja professor Elise KÄER-KINGISEPP, vanempreparaator Arnold KREIS, dotsent Eugen TALLMEISTER, kateedrijuhataja professor, teaduskonna dekaan Ernst RAUDAM.

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast: professor Heinrich RIIKOJA (TRÜ rektori kt. VI 1940—IX 1940), kateedrijuhataja professor Salme NÕMMIK.

Filoloogiateaduskonnast: dotsent Karl TAEV (TRÜ õppeprorektor VIII 1944—XI 1944), kateedrijuhataja professor Paul ARISTE, professor Eduard LAUGASTE, professor Villem ALTTOA.

Füüsika-Keemiateaduskonnast: vaneminsener Anatoli MITT, kateedrijuhataja dotsent Lembit SUIT, preparaator Hilda PEEGEL.

Eriõpetuse kateedrist: kateedrijuhataja vanemõpetaja Konstantin VOINOV.

Kehakultuuriteaduskon-

Peahoone eluloost:

man. Ta oli veepangede ja tünnide keskel oma eluasemeks teinud pearaamatukogu esiku. Oli ülemhooldaja, tuletõrjuja ja uksevalvur ühes isikus. Ta oli nagu ennastohverdav linnuema suurte kultuuriväärtuste pesal, mõnda aega kahurid tulistamas otse kõrval Toomeorus.

Esimesed rektori ettevõtmised Tartus?

Läksime Võrru tagasi, kuid peagi tulime juba püsivalt. Seadsin end algul sisse Vallikraavi tänaval olnud võõrastemaja (praeguse onkoloogiadispanseri) teisel korrusel ning igapäevane töö läks lahti. Majandusmured olid rängad, kuigi EKP KK esimene sekretär N. Karotamm korraldas nõnda, et ehituse rahvakomissar P. Raudsepp tuli kohe minuga koos taastamisraskusi leevendama. 2000 ruutmeetri aknaklaasi äraveo Järvakandist korraldasime oludele vastavalt. Et ainult üks veomasin liikus mootori jõul, panime talle teise, mitte käima mineva auto lihtsalt trossiga sleppi.

Kõige otsustavam töö oli muidugi kaadri komplekteerimine. Suurema operatiivsuse tagamiseks oli rektorile antud tookord õigus töölevõtmisel esialgu otsustada ainuisikuliselt. Olulisematele ametipostidele kinnitused tulid siis hiljem, tagantjärele. Ülikooli inimestest kohtasin algul õppejõude üpris vähe. Oli ju teada, et neist umbes 300 viibib perega koos nn. Haapsalu rongis, okupatsioonivõimude moodustatud evakuatsioonikolonnis. Tagasipöördumine võttis aega. Professoreist tulid esimestena oma kaastööd pakkuma E. Ilus, G. Rägo ja V. Vadi. Administratiivaparaadi tuumiku loomisel oli heaks alguseks 1941. a. ülikooli sekretäri Johannes Mägi uuesti tööleasumine. Tema tõhustas omakorda sobivate inimeste leidmist. Rektori sekretäriks sai nooruke Irene Maaroos, kelle tööletulekut mäletan veel tänini. Nõnda küpsesid eeldused õppetöö alustamiseks.

Kuidas siis toimus nõukogude ülikooli taasavamine?

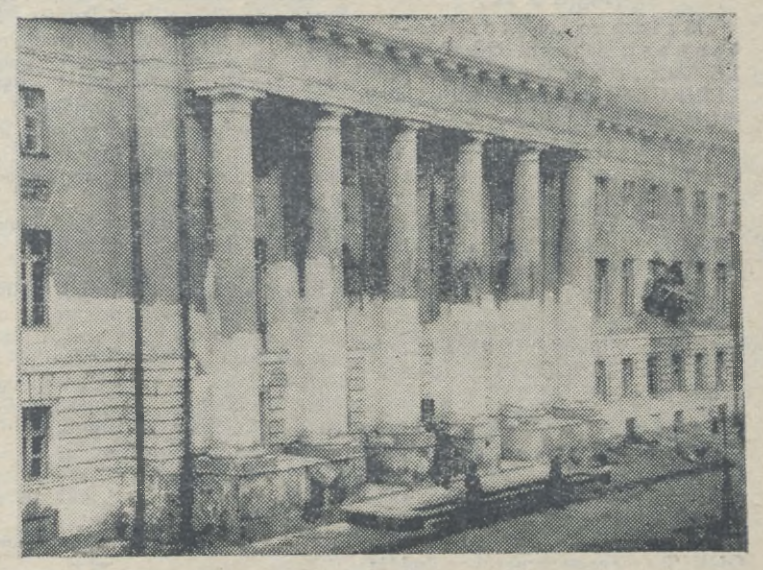
Tookordsest avaaktusest 16. novembril 1944 ei saanud ma osa võtta. 29. oktoobril oli mind määratud vabariigi välisasjade rahvakomissariks ja viibisin neid ülesandeid täites parajasti Moskvas. Ülikooli taasavamise ettevalmistus on aga elavalt meeles. Kõigepealt tuli mul kui rektorikohalt lahkujal teha ettepanekud asendaja suhtes. Esitasin uueks rektorikandidaadiks professor Alfred Koorti ja prorektoriks bioloogiakandidaat Harald Habermani. Nõnda ka otsustati. Ise jäin edasi üksnes NSV Liidu ajaloo kateedri õppejõuks. Mäletan pikki istumisi prof. Koortiga Tallinnas minu Kreuksi tänava korteris. Lõpuks kirjutas A. Koort ühes toas oma avaaktuse kõnet, mina teises ülikooli kollektiivile lahkumiskirja. Ka selle dokumendi kandis uus rektor avaaktusel ette ja järgmisel päeval trükiti see ära ajalehes «Rahva Hääl».

Nüüd on siis käes selle ajaloolise avaaktuse 30. aastapäev. Mida tahaks sel puhul öelda?

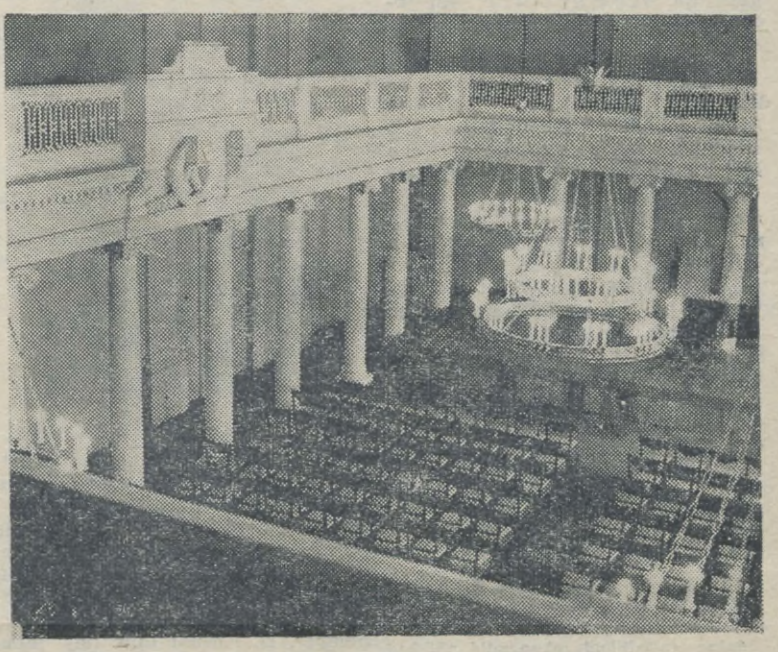
See soojus, mis mul Tartu ülikooli vastu on olnud, kui olen saanud temaga tihedais tööseoseis olla, püsib edasi aina soojendava, aina toreda mälestusena. Mulle meenub sel puhul TRÜ rektori ja ühiskondlike organisatsioonide meeldejääv õnnesoov mu 70. sünnipäeva puhul, kus on kirjas mulle veel kaugele aastakümne taha liigutavad sõnad: «Siinsetes auditooriumides istusite kord noore teadmishimulise üliõpilasena, siinsamas juhtisite teaduse kitsaid, kvid kutsuvaid radu mööda edasi liikuma uut teadlaste põlvkonda, siin viisite rektorina meie õppeasutuse kindlakäeliselt uutele arenguteedele nõukogude võimu taaskehtestamise murrangulistel päevadel. Aktiivselt ja nakatava optimismiga olete alati käed külge löönud just nendes töölõikudes, kus abi ja nõu kõige rohkem tarvis oli!»

Seda aktiivsust ja nakatavat optimismi soovin täna kõigile teilegi, jätkuvalt, alaliselt!

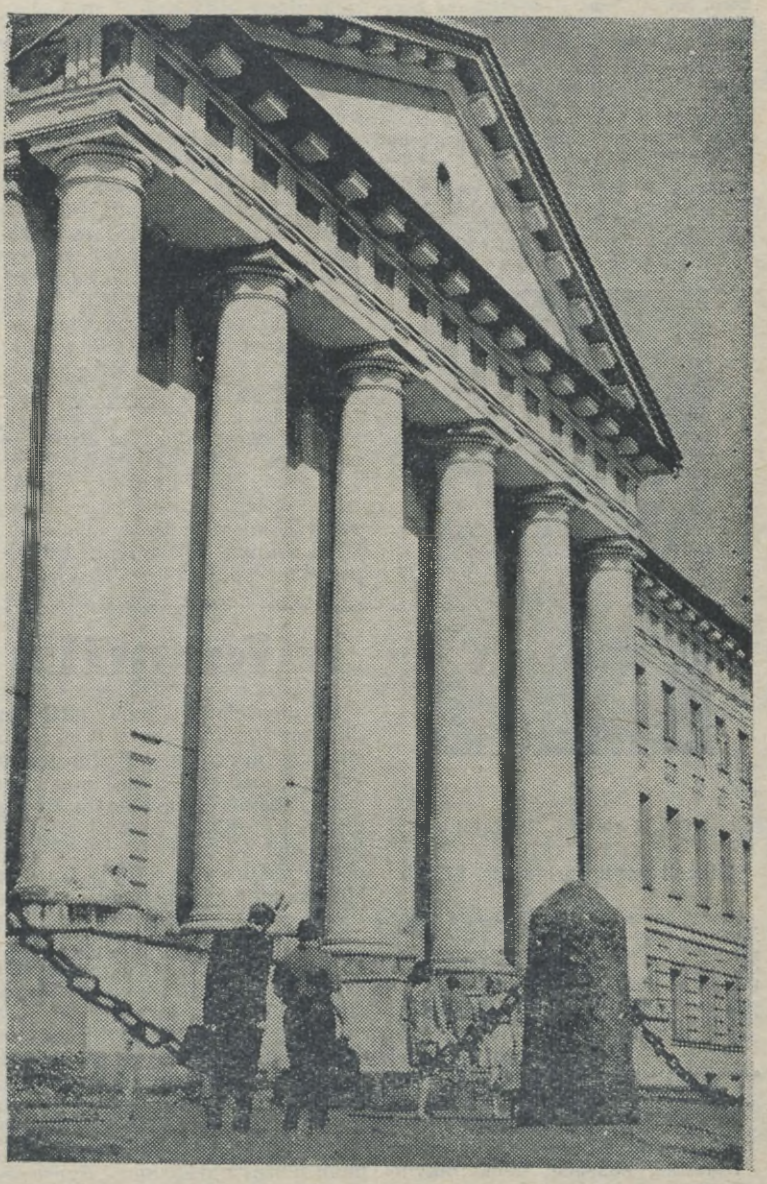
Vestles J. EILART

1. Ülikool virgub sõjaaegsest ahistusest. Õppetöö alustamiseks 1944. aastal tuli *alma mater*'ile anda kõigepealt ülikoolile vääriline välimus tolleaegsete võimaluste piireski: sõjaaegne kaitsevärv asendati lihtsa valge lubikattega.

2. *Alma mater*'i süda — aula pärast taastamist. 21. dets. 1965. a. tabas ülikooli peahoonet raske tuleõnnetus. Peahoone taastati õppetööks 1. septembriks 1966. a. Restaureeritud aula avati 1. maiks 1967. a.

3. Peahoone, nii nagu ta elab tulijate unistusis, olijate teadmises ja siin olnute mälestusis.

toobril oli Hans Kruus nimetatud Eesti NSV välisasjade rahvakomissariks ja seoses uute vastutusrikaste ülesannetega vabastatud TRÜ rektori kohustustest.)

Soojade tervitussõnadega pöördus koosolijate poole ENSV hariduse rahvakomissar prof. J. Nuut. Ta andis üle vabariigi valitsuse ja kogu Eesti haritlaskonna õnnitlused ning lõpetas meeldejäävate sõnadega: **«Sõna «võimatu» peab meie leksikonist kaduma, nagu teda ei tunta enam meie kangelasliku Punaarmee ega ka Nõukogude Liidu tagala leksikonis.»** Piduliku tervituse EKP Keskkomitee poolt andis edasi Keskkomitee sekretär sm. E. Päll. Tervitasid Põllutöö Rahvakomissariaadi esindaja sm. Toode ja Tartu Linna TSN Täitevkomitee esimees sm. A. Prink.

Üliõpilaskonna nimel vastas üliõpilane Kirss, kes lausus: «Rõõm teeb meie tänase pidupäeva maist heledamaks. Me ei ole enam muretu «kuldne noorus». Oleme karastunud noored, kes teavad, et ühises võitluses saavutame lõpliku võidu.»

Algas uute üliõpilaste immatrikuleerimine. Nende poole pöördus tervituskõnega rektor A. Koort, kes ütles muuhulgas: «Ülikooli professorid, kogu ülikooli õpetajaskond tahab teid kõige tõsisemal ning põhjalikumal viisil juhtida ja teile kätte õpetada teaduslikke meetodeid, millega te võiksite asuda kõige tõhusamalt lahendama neid elulisi probleeme, mis meie kodumaa ja kultuuri ülesehitamine teile esitab. Igaüks teie hulgast peab olema algusest peale täiesti veendunud selles, et meie rahvas ja valitsus

Dots. LIIDIA ROOTS — esimene partorg peale ülikooli sõjajärgset taasavamist.

nõuab hästikoolitatud, kõrgesti kvalifitseeritud spetsialiste, asjatundjaid oma erialal. Meie ülikool tahab omalt poolt luua ja peabki looma kõige soodsamad tingimused selleks, et teie nende, pika elueaga võrreldes väheste aastate jooksul võiksite end selles suunas arendada. Aga meie ülikool tahab peale selle teha ka kõik võimaliku selleks, et arendada nõukogulikku vastutustunnet oma ühiskonna suhtes. Selle vastutustunde arendamiseks eeldame teie erksat meelt nende pöördeliste sündmuste mõistmiseks, mis on toimunud meie rahva ja ühiskonna ajaloos . . .»

Koos tugeva käepigistusega andis rektor üle esimesed üliõpilaspiletid taasavatud Tartu Riiklikus Ülikoolis. Nende hulgas, kes rektorilt matriklid vastu võtsid, olid paljud karastustule läbiteinud noored, näiteks Sulev Jänes, kellel seljataha oli jäänud kolm aastat fašistlikku vanglat karistusena selle eest, et ta oli olnud 1941. a. komsorg. Ajakirjaniku küsimusele, mida ta sel tunnil tunneb, vastas S. Jänes: «Kujutlege inimest, kes kolm aastat on rippunud, pea alaspidi, iga silmapilk valmis kukkuma, ja tohib nüüd jälle oma jalgel kõndida.»

Kokkuvõttena kogu avaaktusest jäid aga kõlama rektor professor Alfred Koorti sõnad: «Meie ülikooli kaotused on suured, aga lootused tema tuleviku suhtes suuremad kui kunagi varem. Majanduslikest muredest ja sõjaajast tingitud raskustest saame üle. ALMA MATER'i uksed on õppivale noorsoole avatud, ta peahoone taas puhas ja hele. Nüüd jääb meie ülesandeks kaitsta ja kõrgel hoida selles heledas hoones nõukogude vaba ja värsket töövaimu.»

M. REINFELD

käskkiri

nast: dotsent Fred KUDU.

Majandusteaduskonnast: professor Felix SAUKS, kateedrijuhataja professor Raimond HAGELBERG.

Matemaatikateaduskonnast: kateedrijuhataja professor Gunnar KANGRO, dotsent Ülo KAASIK.

Õigusteaduskonnast: dotsent Johannes MÄLL, kateedrijuhataja professor Paul VIHALEM, dotsent Julius ADOJAAN.

Ühiskonnateaduste kateedrist: kateedrijuhataja professor Mihhail BRONŠTEIN.

Teaduslikust Raamatukogust: arhiivijuhataja Erna RUSSAK.

Administratiiv-majandusosakonnast: õppeprorektor Karl PÜSS, õppeosakonna juhataja Raimond TANI, pearaamatupidaja asetäitja Elsa ODRATS, puusepp Ferdinand ONNI, autojuht Robert VÕNGERFELD, osakonnajuhataja Valeria NÄKS, vaneminsener Voldemar KIIS, abitööline Helmi SINIMÄE, majahoidja Selma KÕRVEL, a/ü. tehniline sekretär Linda ELLERMAA.

Seoses 30 aasta möödumisega Tartu Riikliku Ülikooli taasavamisest pärast Suurt Isamaasõda avaldan kauaaegse eeskujuliku töö eest tänu järgmistele seltsimeestele:

Ajalooteaduskonnast: laborant Anne MADISSONILE, vaneminsener Aaja TABALE, vanemõpetaja Kanni INDRELE.

Arstiteaduskonnast: vanempreparaator Ella VÄÄRSILE, vanempreparaator Amanda LAASILE, dotsent Veinart PÕKKILE, dotsent Selma LAANESELE, dotsent Maria EPLERILE, dotsent Ülo LEPALE, vanempreparaator Salme MUTTIKULE, dotsent Hilja JALVISTELE, kateedrijuhataja dotsent Leida KERESELE, vanempreparaator Oskar KREISILE, kateedrijuhataja professor Kuno KÕRGELE, dotsent Valve SAARMALE, dotsent Leonid VAINERILE, professor Leo SCHOTTERILE, kateedrijuhataja professor Herman VAHTERILE, professor Ants RULLILE, laborant Lidia MUSTOLE, dotsent Valdek RITSLAIDILE, dotsent Hilda LINNULE, dotsent Elena TULMINILE, vanemlaborant Valve SUVILE, assistent Paul MALLESELE, dotsent Liivia KIRSCHILE, dotsent Ludmilla NURMANDILE, dotsent Artemi VAPRALE, dotsent Boris LUIGELE, dotsent Uno PODARILE, vanempreparaator Elfriide AMBOLE, vanempreparaator Margot LIIBUSKILE, internatuuri juhatajale Helga TIBBINILE, vaneminsener Õie REINTAMILE, vanemlaborant Robert PASTAKULE.

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast: kvalifitseeritud töölisele Aili REMSUJEVILE, dotsent Lev VASSILJEVILE, preparaator Ella UUSILE, dotsent Jüri RISTKOKILE.

Filoloogiateaduskonnast: dotsent Paula PALMEOSELE, vanempreparaator Vilma SÜTTILE, vanempreparaator Helga HANSENILE, vanemõpetaja Lalla GROSSILE, vanemõpetaja Karl BACHMANNILE, dotsent Antidea METSALE, preparaator Lidia KALJUVEELE.

Füüsika-Keemiateaduskonnast: vanempreparaator Pauline PIIRILE, vanemõpetaja Johannes RAUDSEPALE, assistent Aino-Helgi SUITILE, vanemõpetaja Olga MANKINILE, vanemlaborant Asta ASILE, laboratooriumijuhataja Jaan REINETILE, dotsent Paul PRÜLLERILE, vanempreparaator Anna PAASILE, klaasipuhuja Hans KRUUSELE, preparaator Leopold KIVIMÄGILE, laboratooriumijuhataja Ülo HALDNALE.

Kehakultuuriteaduskonnast: dotsent Ethel KUDULE, vanemõpetaja Lidia UUSTALILE, vanemõpetaja Livia PARISELE, vanemõpetaja Nora KUTTILE, kateedrijuhataja dotsent Roman NÕVANDILE, dotsent Silvia OJALE, vanemõpetaja Pärja TIIDOLE, vanemõpetaja Evi KRASSILE, dotsent Uno SAHVALE, Kääriku spordibaasi juhataja asetäitjale Peeter HIOBILE, vanempreparaator Karl NURSILE, dotsent August TÄHNASELE, vanemõpetaja Hilja TIDRIKSAARELE, vanemõpetaja Juhan VÕRNOLE, dotsent Helve UNGERILE.

Majandusteaduskonnast: dotsent Herman PAUTSILE, dispetšer Tamara NEIDERILE, dotsent Heino SIIGURILE.

(Järg 4. lk.)

Rektori käskkiri

(Algus 3. lk.)

Matemaatikateaduskonnast: laborant Helmi TERALE, kateedrijuhataja professor Ülo LEPIKULE, vanemlaborant Daisy MÜÜRSEPALE.

Ühiskonnateaduste kateedritest: dotsent Rem BLUMRUSSAKULE, dotsent Vilmar RUUSILE, dotsent Ervin KIVIMAALE, vanemõpetaja Linda PAGLANTILE, dotsent Lembit RAIDILE.

Õigusteaduskonnast: vanemteadur Rudolf NIGOLILE, dotsent Jüri JEGOROVILE, dotsent Erik TRUUVÄLJALE.

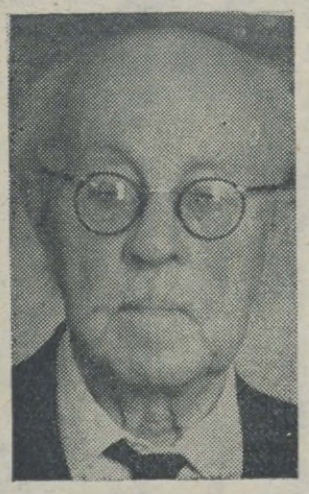
Teaduslikust Raamatukogust: pearaamatukoguhoidja Inna SORKINALE, osakonnajuhataja Ida NOPPELILE, vanemraamatukoguhoidja Erika NUGINILE, pearaamatukoguhoidja Evald NUGINILE, vanemraamatukoguhoidja Tiina SEPALE, vanemraamatukoguhoidja Ingrid LOOSMELE, sektorijuhataja Linda VISBERGILE, vanemraamatukoguhoidja Ilme MESIPUULE, pearaamatukoguhoidja Friida PORILALE, pearaamatukoguhoidja Vaike LEEGILE, vanemraamatukoguhoidja Elju KALLASELE.

Administratiiv-majandusosakonnast: koristaja Aliide PENDRALE, töölisele Hans UIGALE, vanempreparaator Jelena MILGILE, kvalifitseeritud töölisele Eduard KIISKÜLALE, koristaja Natalie HERMILE, koristaja Pauline MAIMRELE, meister Helmuth MALINILE, töölisele Arnold SUSILE, töödejuhataja Valdek LEPVALTSILE, komandant Aleksander SULTSILE, lukksepp-santehnik Johannes KIVILE, kunstnik Harles PILTERILE, arhiivijuhataja Valve PALLAVILE, vaneminspektor Perenie MATTILE, vaneminspektor Friida JASINSKILE, puusepp Paul JAAGUNDILE, majahoidja Alma KOHALE, orkestrijuht Sulev KALDILE, ballettmeister Helju MIKKELILE.

Arve ja fakte

Saksa fašistlikud okupandid püüdsid muuta Tartu ülikooli saksa ülikooliks, kus õppetöö toimuks ainult saksa keeles. Nõukogude armee kiire pealetung 1943. ja 1944. aastal ei lasknud seda plaani ellu viia, mistõttu okupandid hakkasid tegema ettevalmistusi ülikooli varade evakueerimiseks Ida-Preisimaale. Ülikooli õppejõududel ja töötajatel läks korda toimetada ülikooli varad laiali üle Eesti, nii et okupantidel ei läinud taganemisel korda neid kuigi suures ulatuses kaasa võtta.

Sellele vaatamata olid Tartu ülikoolile tekitatud kahjud rängad. Sõjategevuse tagajärjel hävis kolmas osa ülikooli hoonetest, kokku 19 maja, nendest suuremad Loomaarstiteaduskonna peahoone, Kehakultuurihoone, ülikooli apteek, Raadi õppe- ja katsemajand. Enamik allesjäänud hoonetest vajas kiiresti remonti. Kogu materiaalne kahju, kaasa arvatud ka hävinenud inventar ja õppevahendid, ületas 42 miljonit rubla.

Professor
KONSTANTIN RAMUL
(sünd. 1879),
ülikooli vanim professor, töötab

Veelgi suuremad olid kaotused õppejõudude kaadri osas. 1941. aasta kevadel töötas Tartu ülikoolis 270 õppejõudu, nendest 70 professorit. 1944. a. oktoobris oli neist Tartus vaid 148, professoreid 38. Ülejäänud olid kas surnud, teadmata kadunud või välismaale põgenenud.

(Järgneb)

Öömuusika

Klassika, kaasaeg, puhkpillikvintett jne. Lüürika. Jüri Üdi (loeb).

Jaan Õun. Muusad. Algus pühapäeval, 17. nov. kell 22 TRÜ aulas.

Dotsent Anatoli Mitt, haldusprorektori abi 1944. aastal

Majandusasju ajamas

Et õppetöö üldse alata võiks, tuli ülikooli peahoone välimus vastavusse viia ülikooli väärikusega. Sõja ajal oli maja peiteotstarbel lapiliseks värvitud, kohati hall, kohati porikarva. Tuli teha põhjalik välisremont. Tolleaegsed võimalused lubasid kaunile peahoonele vaid lihtsa valge lubivaaba. Talv oli tulemas, valge pidi ühtlasi etendama ka maskeeringu osa.

Immatrikuleerimiseksamid õiendati kas ühiskonnaõpetuste majas või peahoones.

Kõige hullem oli sel ajal majutamisega. Ühiselamuid polnud ju olemaski, mingisugust internaati pidid endast kujutama sööklamaja III korruse toad, mõned ruumid keemiahoone keldris ja ühiskonnaõpetuse majas. Sisustust polnud mingisugust. Põhud laotati maha ja oligi kõik. Loomulikult oli siis kõige karmima keelu all õhtuti küünla või nn. hiiresilma süütamine. Aga elektrit esialgu polnud. «Ühiselamutes» saadi alles jaanuaris-veebruaris 25-kW-sed pirnid lakke — ruumi kohta üks. Ei töötanud ka veevärk, aga vahetusrõivaid niikuinii ei olnud. Esimeste üliõpilaste olukord oli tänapäeva mõistes kujuteldamatu, kuid tööd alustada tuli.

Vastuvõtuplaan oli 500. Avaldusi laekus enamgi, kuid eksamitele saabus kõigest 300 õppida soovijat. Kohe kuulutati välja täiendav vastuvõtt. Tulemata jäädi peamiselt liiklusraskuste pärast. Tallinn—Valga raudtee töötas, kuid sõita lubati vaid komandeeringu ja «täitunnistuse» esitamisel. Linnades olid küll vastavaid dokumente väljastavad punktid olemas, maarahvas jäi aga üksnes juba nende paberite puudumise tõttu raudteesõidu loast ilma, nõnda et jäi üle vaid hobune vankri ette rakendada, kellel see oli. Täiendava konkursiga 500 mitte ainult et täideti, vaid ka ületati — esimesele kursusele astus sel talvel 540 üliõpilast: Ajaloo-Keeleteaduskonda 95, Arstiteaduskonda 227, Kehakultuuriteaduskonda 51, Matemaatika-Loodusteaduskonda 18 ja Õigusteaduskonda 46 üliõpilast. 103 üliõpilast alustas Agronoomia- ja Veterinaariateaduskonnas.

Toitlustamist viiel esimesel päeval ei olnud. Eksamitele tuli veel iga mees oma moonakotiga. Viie päeva möödudes hakkas üliõpilasi toitlustama juba ülikooli söökla — lõuna väljastati tšekkide vastu. Sööklal oli tsentraliseeritud varustamine. Nii töötas söökla kuni 1947. aastani, tšekisüsteemi lõpetamiseni. Absoluutselt kindlalt sai vaid leiba, selle põhitoidusega varustas eriline instants — Töötajate Varustuse Osakond.

Lahendamatu paistis algul õpikute probleem. Kõige traagilisem lugu oli muidugi ajalooga — aga Ajaloo-Keele- ja Õigusteaduskonnas oli ajalugu üks kahest sisseastumiseksamist. Okupatsiooniaegsete õpikutega polnud midagi peale hakata, venekeelseid õpikuid oleks võinud hankida küll, mida aga teadis tolleaegne noor vene keelest?

Võib väita, et mis see kaks sisseastumiseksamit veel ära ei ole (eesti keele kirjand ja eriala). Tegelikult aga polnud asi nii lihtne — oldi tublisti vanemad kui tänapäeva sisseastuja, nii 20- kuni 25-aastased 1944/45. õppeaastal sisseastunuist olid vaid kolm tütarlast üliõpilaskandidaadi optimaalses eas — 18-aastased, üks katkestatud õpinguid jätkama asunud jurist aga koguni 50-aastane.

Kuni 1955. aastani polnud pidulikke lõpudiplomite jagamisi, dokumendid anti välja lihtsalt rektoraadist. Esimesel, 1944/45. õppeaastal lõpetasid peamiselt need, kes varem olid juba lõpetanud. Diplomi edasikehtimiseks tuli täiendavalt õiendada eksamid vene keelest ja NLKP ajaloost. Vene keel lisandus hiljem ka sisseastumiseksamitele.

Vestles A. POLDMAE

Vene keel ülikooli taassünni tunnil

Aeg oli dramaatiline, entusiastlik, heroiline, igatahes aga polüfooniline. Eesti haritlaskonnal tuli teostada oma saatuse valik. Mina olin oma juba varem teinud. Sellepärast mu esimesed kohtumised tagalast naasvate seltsimeestega (K. Taev, M. Laosson, Aira Kaal, Joh. Semper, H. Kruus) olid täis jällenägemisrõõmu. Koos prof. E. Ilusaga olime augustis 1944 ainsad õppejõud, kes ei olnud Tartust lahkunud. Ootasin sõja lõppu omatehtud varjendis Oa tän. 12, milles elasime koos abikaasa ja viieaastase võõrastütrega üsnagi hulljulget (või kergemeelset) elu. Korduvalt leidsime oma varjendi mullalael pommikilde, aga lootsime oma «isiklikule» kindlusele ega käinud linna varjendeis. Punaarmee tulekuga taastusid meiegi ühiskondlikud suhted. Juhan Smuul ronis hallis sõdurisinelis üle mu «kindlustatud» aiatara, et võtta intervjuu rindelehe jaoks. Püsivamaiks kujunesid vestlused Nõukogude Eesti tuleviku üle Karl Taeviga, kes külastas mind ülikooli rektori kohustetäitjana ja kellega jõime uue elu terviseks mingit tintlillat sõjalikööri. Karl Taev lubas mind määrata e e s t i kirjanduse kateedrisse. Võrust läbi rindejoone kohalesõitnud rektor H. Kruusiga sain kokku Vallikraavi hotellis, kui Tartu oli veel vaenlase tule all. Tema kirjutas meie jutuajamise vihikusse (oleks huvitav, kas see on säilinud). Ennast palusin määrata ülikooli raamatukogusse, aga peagi selgus, et mul tuleb tegelda koguni vene k e e l e õpetamise pakilise ülesandega. Kuigi see ei olnud kooskõlas mu tulevikuplaanidega, ei saanud ma keelata oma jõukohast abi sellise ajaloolise ülesande teostamisel. Aga see polnud tolleaegseis tingimustes sugugi kerge ega akadeemiline probleem. Materiaalse baasi nappusest tolleaegses ülikoolitöös on juba kirjutanud dots. A. Mitt. Oli teisigi raskusi. Õppevahendite absoluutse puudumise tõttu tuli omaalgatuslikult leiutada kõik vahendid üliõpilastele lähenemiseks. Metoodiliselt koolitamata, kiiruga kokkuorganiseeritud õppejõudude «esmaabikomandoga» tuli õpetada keelt eriolukorras: ilma õpikuta, ilma sõnastikuta, ilma adapteeritud tekstideta, sageli ilma kriiditükitagi, kütmata ning õppetööks sageli kõlbmatuis ruumides. Mõnigi tolleaegseist tudengeist, kes on ammu me ülikooli õppejõududeks, võiks meenutada tragikoomilisi olusid, kus õpetajal tuli maalida võõrapäraseid tähti iga õpilase vihikusse. Tegin rea vemmalvärsse õpilaste «sissehäälestamiseks» ja jagasin neid kateedri liikmeile. Meenub üks neist:

Tere! (vene здравствуйте olnuks tollal foneetliselt liiga raske).

Mis te **teete**
в университете?

Nii saime õppijatele selgitada vahet eesti «e» ja vene «e» hääldamises, mis silbi alguses kõlab teatavasti «j» ühendina järgneva «e»-ga. Hiljem koostasin erilise propagandakõne vene keele kiire äraõppimise vajalikkusest, pidasin selle Ajaloo-Keeleteaduskonna I k. sisseastujaile (esimesel loengul V auditooriumis viibisid ka dotsendid Kleis, Konks ja Silvet) ning hiljem veel korduvalt (tekst on mu arhiivis säilinud).

Vene keele oskuse tagasiandmine eesti rahvale oli esmatähtis, aga selle kõrval tuli panna alus ka vene filoloogia õppimisele. Kodanlikus Eestis ei olnud ülikoolis üldse lubatud vene keele ja kirjanduse kui eriala õppimine ning mingi kohitsetud «slaavi filoloogia» oli muudetud «indo-euroopa lingvistika» kõhetuks lisandiks. Esimesel aastal saime vene filoloogia osakonda ainult kaks üliõpilast, neist üks suri varsti pärast ülikooli lõpetamist. Teine oli Eevi Prink, kes vapralt üritas kirjutada diplomitööd Belinskist. Et see teostuks, tuli diplomandile lubada kirjutada lõputöö eesti keeles. Juhendamine toimus sageli telefoni teel. Kodanlikul ajal ei muretsenud keegi russistikale teadusliku kirjandust. Nii tuli minul noppida diplomandile tiitleid oma vanast (1924) Vladislavlevi bibliograafiast (raamatukogudes seda polnud!). Aga julge pealehakkamine viis võidule — otse Robinsoni-oludes sai esimene diplomitöö ometi valmis (säilitatakse kateedris). Nüüd tagantjärele võin reeta, et ka juhendaja oli Belinskit kõvasti kaasa uurinud — ja nii valmis temalgi esimene ettekanne teadusliku sessiooni jaoks.

Kateedrijuhataja B. Pravdin hakkas koostama esimest «Vene keele õpikut kõrgematele koolidele», aga hoolimata L. Kompuse jmt. ennastsalgavast abist sai see ilmuda alles järgmise õppeaasta alguseks (1945). Kirjastamisprotsess oli praegusest märksa kiirem, käsikiri läks otse prindikotta, bürokraaditsemiseks polnud siin kellelgi aega ega tahet.

Jah, ajastu oli omapärane. On viimne aeg adekvaatsete mälestuste talletamiseks, kui tahame, et ajastu panoraam oleks veel rekonstrueeritav. Niisiis, asjaosalised: *desideramus!* Eemalseisjate «ajalood» on liiga voolujoonelised ja ajastu pulsilöök ning hõngus on neist juba kadunud.

VALMAR ADAMS

Taasalgusest

Kuidas ülikoolis 1944. aastal uuesti korraline õppetöö algas, sellest on kirjutanud juba dots. A. Mitt, dots. R. Kleis ja akad. H. Haberman. Asjasse puutuvaid memuaariosi on avaldatud mujalgi. Kuid mineviku paremaks tundmiseks tuleb küsitlusi aina jätkata. Nii oli oma meenutusi lahkesti nõus edasi andma ka dots. KARL TAEV, eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri kauaaegne õppejõud.

Olin 1944. a. suvel Moskvas, kui mind telegrammiga üles otsiti. Sõitsin augustis üle Leningradi Võrru, mis oli ajutiselt Eesti NSV pealinnaks. Sealt tulingi Tartu, kaasas paberid, mis tõendasid, et olen ülikooli rektori täievoliline esindaja prorektori ülesandeis. Nende ülesannete kohaselt pidin ülikooli vara ja kaadrid arvele võtma, tegema kindlaks hoonete ning raamatukogude seisukorra, selgitama kaotused, mis sõja käigus ülikoolile osaks olid saanud, korraldama õppejõudude arvelevõtmist.

Linn oli üsna tühi. Raudtee oli purustatud. Tänavail lebasid sidejuhtmed, sest rinne oli siiski üsna lähedal. Aulas olid narid, põrandal vedeles põhku ja tühje viinapudeleid, toidujäätmeidki. Rektoraadi pool oli seina ääres hunnik mädanevaid tapetud kukki ja kanu. Kantselei oli segi pekstud, üksnes rektori kabinet oli mõnevõrra korralikum. Raamatukogu ühes eesruumis asus kaks magamisaset. Töötaja K. Veltmann koos kaaslasega oli valves, kui midagi peaks juhtuma. Ringkäiguga nendeni jõudnud, pidin loomulikult oma dokumente näitama, sest valvurid olid umbusklikud.

Oma esimese käskkirjaga määrasin prof. H. Riikoja, kelle Ropkast kätte sain, Matemaatika-Loodusteaduskonna dekaaniks. Tartus olid veel õppejõududest, nüüd juba surnud August Vaga, kunstiajaloolane Voldemar Vaga, jurist Elmar Ilus, Valmar Adams. Teise käskkirjaga määrasin ülikooli peahoone komandandiks sama hoone senise kojamehe Turba. Varsti sai töö õige hoo sisse. Õnneks oli olemas Jenny Nõu, kes oli 1940.—1941. õppeaastal olnud kaadriosakonna juhataja. Õppejõudude registreerimine läks seetõttu hõlpsamalt. Üliõpilaste arvelevõtmine oli raskem, sest polnud iga kord selge, kas gümnaasiumi lõputunnistus oli tõepoolest aus või mitte. Ajaloo-Keeleteaduskonnas oli probleemiks nn. rahvuslike teaduste õpetamine, sest neis aineis polnud ju mingit üldist programmi. Veelgi raskem oli majandusasjadega. Kõige rohkem vaeva valmistasid kütte ja elektri puudus ning majutamisküsimused. Polnud õieti küünlaidki, kuid õnneks leidsin parafiini, sulatasin selle ühte konservikarpi ja panin sellele vatitüki ujuma. Kui 21. novembril tähistati pidulikult Krõlovi 100. surma-aastapäeva, siis pidin oma ettekande aulas väikese küünla valgusel esitama.

Prorektori kohustuste kõrval tuli juhatada ka eesti kirjanduse kateedrit. Ülesandeid oli rasketes tingimustes ju rohkesti, kuid kõik need tuli täita.

Vestles P. OLESK

Informiin

29. novembril toimub TRÜ Teaduslikus Raamatukogus Toomel järjekordne informiin. Võistlus toimub kolmeliikmeliste teaduskonna, kursuse, rühma või ka segavõistkondade vahel. Iga võistkond saab žüriilt kirjalikud küsimused, millele tuleb otsida vastused ja ühtlasi ära märkida ka allikas, kust vastus leitud.

1. voor — otsimine kataloogidest;
2. voor — otsimine teatmeteostest;
3. voor — vastatakse peast, valides antud neljast vastusevariandist arvatav õige;
4. voor — vastatakse peast, andes lahenduse esitatud probleemile raamatukogu, ülikooli või kirjastuste tegevusaladelt.

Kes soovib võistelda individuaalselt, võib asuda lahendama informiini suure ringi küsimusi. Suure ringi vastuste esitamise viimane tähtaeg on 22. november. Vastused panna Toome raamatukogu üldlugemissaalis asuvasse vastavasse kasti.

Võistkondadel palume end registreerida hiljemalt 27. novembriks Toomel bibliograafia-osakonnas k. 8—17 või valvebibliograafi juures k. 12—20.

SUURE RINGI KÜSIMUSED

1. **Leida üks eesti balletti käsitlev teos TRÜ Tead. Raamatukogus!**
2. **Milline eestikeelne teos on TRÜ Tead. Raamatukogus Robert Kennedy kohta?**
3. **Mis aastast alates on TRÜ Tead. Raamatukogus väljaanne «Труды Таллинского политехнического института»?**
4. **Missugused artiklid on TRÜ õppejõud kirjutanud meile meeldiva joogi — kohvi — kohta?**
5. **Kellena töötab TRÜ-s majandusteadlane Karl-Felix Sauks?**
6. **Nimetada üks töödest, milles V. I. Lenin kirjutab Ameerika Ühendriikide Vabariiklikust Parteist!**
7. **Millisest NSVL raamatukogust võiks leida 1971. a. väljaannet «Bulletin of the Iraq Natural History Museum»?**
8. **Millised Viktor Kingissepa teosed ilmusid 1919. a. eesti keeles ja kus?**
9. **Mis aastast alates ja kus (millises alluvuses) tegutseb Vene-Palestiina Selts?**
10. **Mida tähendab venekeelne lühend ИФИ?**
11. **Leida Moskva suusahüppetrampliini aadress ja telefoninumber!**
12. **Milline eestikeelne raamat on ilmunud 1972. a. Sahaara kõrbe kohta?**
13. **Kes tunnistati Ameerika Kinokunsti Akadeemia poolt 1972. a. parimaks naisnäitlejaks?**
14. **Missuguse Eesti geograafiat puudutava artikli on 1973. a. perioodikas avaldanud Lennart Meri?**
15. **Millal sai M. N. Tuhhatševski NSVL marssaliks?**

NB!

19. novembril kell 15 koguneb aulasse ametiühinguaktiiv XXII aruande- ja valimiskonverentsiks. Delegaatide kohalolek kohustuslik, registreerimine algab kell 14.30.

LK

PÜHAPÄEVAL, 17. nov. tutvume Kalmistu paljandiga ja Aruküla koobastikuga. Koguneme kell 10 Leningradi mnt. 25 ühiselamu ette. Riietuda sobivalt ja kaasa võtta taskulamp.

THE ENGLISH CLUB
invites you to attend a
Canadian evening at the Sophocles
on Nov. 18 at 6 p.m.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 5722. MB-08888.

Raamatupalat

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 36 | Reedel, 22. novembril 1974 | XXVI aastakäik

Rektori käskkiri

LUGUPEETUD SELTSIMEES JOHANNES KÄBIN.

Ligemale veerand sajandit olete Teie seisnud meie parteiorganisatsiooni eesotsas. Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee esimese sekretärina olete alati kandnud hoolt teaduse ja kõrgema hariduse igakülgse arendamise eest Nõukogude Eestis. Selle aja jooksul on Tartu Riiklik Ülikool kujunenud meie suure kodumaa eesrindlikuks õppeasutuseks, kelle saavutusi teaduslikui alal ning õppe-kasvatustöös on korduvalt esile tõstetud.

Tartu Riikliku Ülikooli kollektiiv hindab kõrgelt Teie tööd partei- ja riigitegelasena, Teie pidevat abi meie ülikooli probleemide lahendamisel, eelkõige tema materiaalse baasi tugevdamisel. Arvesse võttes Teie suuri teeneid, autasustab Tööpunalipu ordeniga Tartu Riiklik Ülikool oma tegevuse taasalustamise kolmekümnendal aastapäeval Teid *Alma Mater Tartuensis*'e kõrgeima autasuga — ülikooli medaliga.

Seoses 30 aasta möödumisega õppetöö taasalgamisest Tartu Riiklikus Ülikoolis pärast Suurt Isamaasõda, avaldan tänu nõukoguliku ülikooli taastamisel ja edasiarendamisel tehtud töö eest järgmistele ülikooli endistele töötajatele ja käsin neile välja anda tänukiri:

Karl ABEN, Valmar ADAMS, Vsevolod ARHANGELSKI, Maria BEŽANITSKAJA, Mihkel DANILOVITŠ, Villem ERNITS, Eduard ERTIS, Hildegard EVART, Alina FELDBACH, Hans FREYMANN, Aliis HABERMAN, Aimi HIIR, Bernhard HIIRE, Elmar ILUS, Karl JAKOBSON, Veera KALLAS, Kallista KANN, Laine KARU, Harald KERES, Felix KIBBERMANN, Aksel KIPPER, Kalev KOGER, Liidia KOMPUS, Theodor KRIGUL, Elsa KUDU, Meeta KULL, Alvine KURG, Olaf KUULI, Arno KÖÖRNA, Jelizaveta KÜLAOTS, Johannes LAIDVERE, Juhan LAUG, Gerda LAUGASTE, Leo LEESMENT, Elli LELLEP, Helene LIIDEMAA, Linda LIIVAK, Hilja LIPP, Igor LISSENKO, Niina LISSENKO, Artur LOMBAK, Johannes LOTT, Hilda MAISTE-ALLER, Mihhail MAKAROV, Uno MERESTE, Enno-Lembit MIKKELSAAR, Erich MÕTLIK, Kaja NOODLA, Jenny NÕU, Karl ORVIKU, Daniel PALGI, Felix PARRE, Jaan PARTS, Ilmar PAUL, Aleksandrina PETERSON, Karl PIKKAT, Aleksander PINT, Uno POLISINSKI, Linda POLLI, August PRINK, Melanie PÕDER, Linda PÄRL, Gerda RAADI, Villem REIMAN, Heinrich RINK, Richard RITSING, Alma RUUBEL, Elfriide SAAR, Karl SIILIVASK, Endel SILK, Johannes SILVET, Viktor SIMM, Rudolf SORROK, Hans SOSSI, Ljubov STEPANOVA, Heinrich TIIDO, Johannes TOPPER, Jevgenia ÚIBO, Juhan UNGER, Voldemar VAGA, Helene VARES, Artur VASSAR, Leontine VATMAN, Herbert VIIDING, Andrei VILL, Bronislav VÕRSE.

Arve ja fakte

1974. a. sügisel õppis TRÜ 9 teaduskonnas 628 õppejõu juhtimisel 4550 statsionaarset ja 1700 mittestatsionaarset üliõpilast. Kaugõppeosakond loodi 1945. aastal, siis oli seal õppijaid vaid 164. Praegu saab kaugõppe teel omandada 14 erialа. Kõige rohkem on kaugõppes õppijaid Õigusteaduskonnas, ajaloo ja eesti filoloogia erialadel.

Silmapaistvad on TRÜ saavutused teadusliku töö alal. Selles osas kõrvutatakse *alma mater Tartuensis*'t Nõukogude Liidu suurimate ülikoolidega. Igal aastal on avaldatud trükis kaugelt üle 1000 ülikooli õppejõudude töö. 1971—1974 kaitses TRÜ juures teaduslikku kraadi 379 dissertanti, neist paljud väljastpoolt meie vabariiki: Moskvast, Leningradist, Riiast, Vilniusest, Odessast, Tomskist, Alma-Atast, Tselinogradist, Taškendist, Tbilisist, Pjatigorskist ja mujalt.

TRÜ Teaduslikku Raamatukogu peetakse õigusega mitte ainult Nõukogude Liidu, vaid kogu maailma ulatuses üheks rikkalikumaks ülikooli raamatukoguks, seda eelkõige vanade ja haruldaste raamatute osas. 1974. a. sügisel oli selles kogus 3,3 miljonit köidet. Vanad ruumid on jäänud ammugi kitsaks ja praegu on käimas ettevalmistused uue, kaasaegse, rohkem kui 5 miljonit köidet mahutava raamatukoguhoone püstitamiseks. Praeguse 400 lugejakoha asemele tuleb uues majas enam kui 1000 kohta.

1944. a. sügisel oli raske probleem üliõpilaste majutamine, sest pool Tartu linna oli hävinenud, ülikoolil aga puudusid ühiselamud. Ei olnud ei sobivaid ruume, inventari ega kogemusi. 1945. a. lõpuks oli sisse seatud neli ühiselamut 380 kohaga, aastat kolm hiljem juba 7 ühiselamut 820 kohaga.

1974. a. on TRÜ-l 6 suurt ühiselamut, mis võtavad vastu kokku 3100 üliõpilast. Uutes, 11-korruselistes tornühiselamutes Leningradi maanteel elab kahe- ja kolmeinimesetubades 1100 üliõpilast. 25 aastaga on ühiselamute põrandapind suurenenud 6 korda.

1944. a. novembris töötas TRÜ-s vaid 3 kommunisti ja õppis kümmekond kommunistlikku noort. 1974. aasta novembris kuulub TRÜ parteiorganisatsiooni üle 540 NLKP liikme ja liikmekandidaadi. Kommunistlikke noori on 4047. Liikmete arvukuselt kuuluvad ülikooli partei- ja komsomoliorganisatsioon vabariigi suurimate hulka.

Alates 1972. aastast korraldab 27 rahvuse esindajatest koosnev TRÜ komsomoliorganisatsioon rahvaste sõpruse päevi. Kolme aasta jooksul on nendest pidupäevadest võtnud osa ligi 1000 külalist meie suure kodumaa paljudest kõrgematest koolidest. Eriti tihedad sõprussidemed on TRÜ üliõpilastel kujunenud Armeenia, Leedu, Läti, Leningradi, Moskva, Samarkandi, Kiievi ja Magnitogorski kõrgemate koolidega.

Kümne aasta jooksul on TRÜ üliõpilased võtnud osa Eesti Üliõpilaste Ehitusmaleva tööst. 1964. a. siirdusid esimesed TRÜ rühmad ehitustöödele uudismaadel. 1974. a. töötas juba 665 TRÜ üliõpilast nii meie vabariigi objektidel kui ka kaugel väljas: Kamtšatkal, Jakuutias, Krimmis, aga ka Ungaris, Poolas ja Saksa Demokraatlikus Vabariigis. Ülikooli enda ehitustel töötavad Ülikooli Suvemaleva ridades I ja II kursuse üliõpilased. 1974. a. suvel oli neid 457 ja nende tööst oli suur abi ülikooli ehitusmeestele.

Aktuselt ja . . .

Laupäev, 16. november kell 12. Ülikooli aulasse kogunevad õppejõud, üliõpilased, teenistujad, ülikooli endised töötajad. Presiidiumi astuvad EKP KK esimene sekretär Johannes Käbin, vabariigi kõrgema ja keskerihariduse minister A. Purga, partei linna- ja rajoonikomitee sekretärid, ülikooli rektor A. Koop, rektorid EPA-st ja TPedI-st, nõukoguliku ülikooli esimene rektor akadeemik H. Kruus, akadeemik H. Haberman, ülikooli partei, komsomoli ja ühiskondlike organisatsioonide esindajad. Rektor professor A. Koop avab ülikooli taasavamise 30. aastapäevale pühendatud aktuse. Orkestrihelide saatel tuuakse saali ülikooli lipp. Suures Isamaasõjas langenud õppejõudude ja üliõpilaste mälestustahvli ette asetatakse lilli.

Kõnetooli astub EKP KK esimene sekretär J. Käbin. Ta meenutab teed, mis on läbi käidud Tartu Riikliku Ülikooli taastamisel ja arendamisel. EKP Keskkomitee, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu nimel õnnitleb J. Käbin koosolijaid Tartu Riikliku Ülikooli taasavamise puhul, tänab suure töö eest, mis on tehtud ülikooli heaks, ja soovib kogu kollektiivile jõudu, pealehakkamist ja kordaminekuid. J. Käbin annab grupile TRÜ töötajaile kätte ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjad.

Seepeale esineb rektor päevakohase ettekandega TRÜ minevikust, tänapäevast ja tulevikust. Üliõpilaste nimel ütleb tänusõnu Hele Everaus. Saadetakse tervitustelegramm väeosadele, kes 30 aastat tagasi vabastasid Tartu. Koosolijaid tervitab minister A. Purga, andes ühtlasi ka paljudele ülikooli õppejõududele ja teenistujatele ministeeriumi aukirjad. EKP Tartu linnakomitee esimene sekretär J. Lott annab üle linna parteikomitee ja täitevkomitee aukirjad. ENSV TA president K. Rebane loeb ette TA Presiidiumi auaadressi. EPA rektor A. Rüütel ulatab koos tänukirjaga meie ülikooli rektorile EPA tekli. Tervitussõnu veel teisteltki ametiisikutelt ja ülikooli veteranidelt.

EKP TRÜ komitee sekretär J. Reimand loeb seejärel ette rektori käskkirja EKP Keskkomitee sekretäri Johannes Käbini autasustamise kohta ülikooli medaliga. Kiiduavalduste saatel annab rektor medali üle. Tänades ülikooli kõrge au eest, ütleb sm. Käbin, et ta ei võta seda mitte ainult kui isiklikku autasu, vaid ka kui tunnustust tööle, mida EKP ja Eesti NSV valitsus on teinud kõrgema hariduse edendamiseks. Ülikooli kommunistlike noorte nimel tänab J. Käbinit ülikooli komsomolisekretär T. Koldits, kinkides talle üliõpilasmütsi ning albumi sõjalis-patriootlikust kasvatustööst.

Pidulikku aktust ilmestasid laulud TRÜ Naiskoorilt ja luuletused ülikooli etlejailt.

O. OSOLIN

. . . ballilt

Kogu «Vanemuise» uus maja on piduliste päralt, keda on palju, veteranid ja õppejõud kõrvu tänaste tudengitega. Ühtedelt soliidsus, teistelt nooruslust.

Avakõnes lausub rektor A. Koop südamlikke tervitussõnu, andes linnulennulise ülevaate TRÜ minevikust ja tänasest. Isetegevuskontserdi moto võiks olla: «Ehi ennast ehetega, mis su emal enne olnud, vanaema valmistanud.» Esinevad TRÜ rahvakunstiansambel «Hellero» ja koorid. Taidluse kõrvale pakuvad vanemuislased programmi «No oota sa, kultuur». Eks ta siis oota pealegi! Saab palju nalja (kelle kulul?) ning Lia Laats jääb meelde igatahes. Ja jälle taidlus, seekord külalistelt vennasvabariikidest.

Film «TRÜ läbi aegade» dots. Hillar Palametsa kommentaaridega äratab osal publikust mälestusi, kuna enamikule on ta vaid minevikuuudis.

Vaatad ja kuulad küll, et teised teevad (ja hästi teevad), aga tahaks ka ise miskit korda saata. Loosiõnn,! Meeled köetakse ärevaks, sukeldud suurde savivaasi, tõmbad loosi — tühi! Aga näe, teisel number peal — kupuklaas. Riiulil kaisutab suur mängukaru šampanjapudelit. Kellel ei vea õnnemängus . . . Tantsima! Ansambel «Zolotoje Runo» Tbilisi Meditsiiniinstituudist võtab pillid üle «Intarsialt». Kõige vahetumalt leiab tee tantsijateni «King Herod's song». Nagu ütlevad ansamblipoisid, olevat see neile endile samuti väga südamelähedane. Veel kõnelevad nad, et tohutu ball ja suur hulk rahvast, aga milline organiseeritus! Ballikava juhatab organiseeritud tegevuse kätte, stiihiliselt lüüakse hingetõmbehetkel klaase kokku. Aeg läheneb keskööle, millele TRÜ kammerkoor annab akadeemilise ilme. Ilus ja pidulik tundub kogu nende napp esinemine. Lilla valgus mähkub ümber iga pealtvaataja. Laval laulab kaks musta kuju lummuslikku laulu. Kesköö — rahvatraditsioonis kriitiline moment, kus kõik ebamaised jõud on liikvel. Pettekujutlust jätkab Leningradi Riikliku Konservatooriumi aspirant Jaan Õun oma imeflöödiga. Ja siis läheb valgus pealetükkivalt punaseks ning järjekorras on muusika ning naisvõimlejad — rütmi ja liikuvate kehade lummus.

Ballilt leidis igaüks midagi, sest programm oli mitmenäoline, ball ise mosaiigiliselt meeleolukas.

AUNE KULIKOVA

Kõrgema ja keskerihariduse minister A. Purga andmas aukirja ülikooli kauaaegsele õppejõule dots. Richard Kleisile.

JÜRI LAANE fotod.

Õnnitlusi

Meie ülikooli taasavamise 30. aastapäeva puhul saabus õnnitlusi ja tervitustelegramme Tallinna Polütehniliselt Instituudilt, Tallinna Riiklikult Konservatooriumilt, ENSV Riiklikult Kunstiinstituudilt, kaadriosakonna juhatajalt (1940—1941) Jenny Nõult jt.

Tänu

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraat ja ühiskondlikud organisatsioonid tänavad siiralt kõiki ülikooli endisi ja praegusi töötajaid, ülikooli sõpru, kolleege teistest õppe- ja teaduslikest asutustest, kes austasid *alma mater*'it tema tähtpäeva puhul isikliku kohaletulekuga või õnnitlustelegrammiga.

1944/45. õppeaastat alustas TRÜ 7 teaduskonnaga: Ajaloo-Keele-, Arsti-, Matemaatika-Loodus-, Õigus-, Kehakultuuri-, Põllumajandus- ja Loomaarsteteaduskond. Üliõpilasi oli 1352. 1946. aastal lisandus Metsandusteaduskond ja 1947. aastal loodi juurde Bioloogia-Geoloogia-Geograafiateaduskond.

1951. a. loodi TRÜ kolme põllumajandusliku teaduskonna baasil uus kõrgem õppeasutus — Eesti Põlumajanduse Akadeemia. Ülikooli perest lahkus üle 1000 õppejõu, teenistuja ja üliõpilase. Aastate jooksul on EPA kujunenud eesrindlikuks põllumajanduslikuks suurkooliks, mille 6 teaduskonnas õpetab 264 õppejõudu rohkem kui 3700 üliõpilast.

Kodanliku Tartu ülikooli muutumine nõukogulikuks ülikooliks 1940/41. õppeaastal tõi kaasa olulisi muutusi eelkõige üliõpilaskonna sotsiaalses koosseisus. Kodanlikus ülikoolis õppisid peamiselt kodanluse ja väikekodanluse lapsed. Nõukogulikus Tartu ülikoolis moodustasid 1941. a. kevadel 2124 üliõpilasest tööliste lapsed 40,9% ja töötava talurahva lapsed 14,4%. Stipendiaatide arv kasvas 92-lt 485-le, stipendiumide kogusumma üle 15 korra.

ACADEMIA GUSTAVO-CAROLINA

H. Piirimäe

Olles jälginud Tartu ülikooli ajalugu XVII saj., jõudsime sündmuste kronoloogilises esituses 1690. a. augustisse, kui Tartu ülikool avati uuesti *Academia Gustavo-Carolina* nime all.[1] Selle tegevuse ajaloolise tagapõhja vaatluses nägime raskeid aegu suure näljahäda ja Põhjasõja näol, tõdesime teravat poliitilist võitlust Rootsi absolutistliku kuningavõimu ja balti-saksa aadli vahel, kuid võisime jälgida ka teaduse ja hariduse edusamme, mis lõid uuesti avatud ülikoolile hoopis soodsama vaimse õhkkonna, kui see oli olnud omal ajal *Academia Gustaviana*'l.[2] Heitkem järgnevalt pilk ülikooli töökorraldusse, õppe- ja teaduslikule tööle Rootsi võimu lõpp-perioodil.

[1] Vt. «Tartu Riiklik Ülikool», 7. ja 25. dets. 1973.

[2] Samas, 18. ja 25. okt. 1974.

Ülikooli juhtkonna

loetelu ei alanud tol ajal rektoriga, keda me viimaseil sajandeil oleme harjunud pidama kõige auväärsemaks akadeemiliseks isikuks, vaid kõrgeim ametikandja oli **kantsler.** Kehtiva korra kohaselt nimetas (valis) ülikooli senat (professorite üldkogu) kantsleri ja Rootsi kuningas kinnitas ta ametisse. Tegelikult mingeid valimisi ei toimunud, vaid järgiti kuningas Karl XI soovi, et Tartu ülikooli kantsleriks oleks kindralkuberner. Kuningavõimu kõrgeima esindajana oli kantsleri ülesandeks jälgida ülikooli õppetegevust ja majanduslikku olukorda, tal oli õigus ära muuta rektori ja senati otsuseid ning tema ülesandeks oli öelda viimane sõna ka kõigis ülikoolisisestes tüliküsimustes. Raskematel juhtudel pidi ta otsuse langetamisel toeks kutsuma Liivimaa kindralsuperintendendi, Ingerimaa superintendendi, Tallinna piiskopi ja Tartu Õuekohtu kaks assessorit. Väiksemaid tülisid, millega rektor toime ei tulnud, võis kantsler lahendada ainuisikuliselt. Ülikooli juhtimise igapäevased probleemid ei olnudki kantsleri mureks. Ilmekalt näitab seda asjaolu, et kantsleri kohustuste hulka kuulus üks kord (!) aastas ülikooli külastada.

Oma kohustusi ülikooli kantslerina on hoolikalt täitnud vaid kaks esimest kindralkuberneri — J. J. Hastfer ja E. Dahlberg. Nad asusid alaliselt Riias, kuid külastasid tihti ka Tartu ülikooli. Seevastu neile järgnenud N. Lillierot ja A. Horn olid hõivatud riigiasjadega Stokholmis ning ei leidnud aega ega võimalusi ülikooli külastamiseks.

Kardetud kontrolliks oli ülikoolile **prokantsler.** Ametlikult oli ta lihtsalt kantsleri alaline asendaja, kes pidi kõigest kantslerile ette kandma. Tema eriline mõjuvõim tulenes aga sellest, et kujunenud tava järgi oli prokantsleriks Liivimaa kindralsuperintendent. Kõrgeima vaimuliku ülemusena valvas ta eesti ülikooli vaimuelu üle, kindlustades luterliku kiriku positsioone. Koos ülikooli senatiga oli tal õigus isegi rektori üle kohut mõista.

Alles kolmandaks meheks ülikooli juhtimisel oli **rektor,** kes valiti ülikooli senati poolt korraliste professorite seast üheks semestriks. Et kindlustada rektori kursisolekut ülikooli asjadega, oli seatud eeltingimuseks, et valitav pidi olema olnud vähemalt kaks aastat ülikooli teenistuses. Kujunenud tava kohaselt peeti valimisel silmas aga ka teaduskondlikku kuuluvust. Kõigepealt valiti rektor usuteaduskonna, siis õigusteaduskonna, järgnevalt arsti-teaduskonna ja lõpuks filosoofiateaduskonna professorite seast. Valimise kinnitas ülikooli kantsler.

Rektori ametisseastumise pidulik tseremoonia toimus nädal enne toomapäeva (toomapäev — 20. dets.) ja nädal enne jaanipäeva. Pidupäeva hommikul saabus uueks rektoriks valitu koos professorkonnaga oma eelkäija maja juurde, kus ta võttis vastu rektori mantli (*Pallium rectoris*). Seejärel siirduti koos kirikusse pidulikule aktusele. Ametist lahkuv rektor pidas väikese kõne (*oratiuncula*) ja võttis järeltulijalt vande. Uuele rektorile anti üle skeptrid, pitsat, ülikooli arhiivi, kartseri ja kassa võtmed ning ülikooli statuut. Sekretär luges ülikooli põhikirjast ette üliõpilasi puudutavad artiklid, uus rektor pidas lühikese kõne ja siis jäi veel aega muusika kuulamiseks. Aktus pidi lõppema kell 10. Järgnes suur söömaaeg (*epulum sumptu modico*) uue rektori juures. Kutsutud olid prokantsler, kõik professorid, kvestor ja sekretär ning kui linnas juhtus viibima ka kantsler või mõni muu kõrge ametiisik, siis loomulikult ka nemad.

Rektori isik, amet ja maja olid kaitstud eri privileegidega. Nagu seda ka Tartus meenutati, vastas rektori amet saksa ülikoolides vürstile ja prorektori amet pfalzkrahvile. Tõstis keegi, olgu see akadeemia kodanikest või võõrastest, käe rektori vastu, oli karistuseks käe maharaiumine. Kõrgeauline isik pidi aga ka enam-vähem pidevalt kohal olema. Aasta jooksul võis ta õppetöö ajal väljaspool linna viibida vaid ühe nädala, õppetöö vaheajal — kaks nädalat.

Omapäraseks kombeks tolle aja ülikoolides oli valida rektoriks mõni kõrgeauline isik, kellel ülikooliga midagi tegemist ei olnud või kes oli samas ülikoolis üliõpilane. Sellist rektorit nimetati *rector illustris.* Ülikooli tegelik juhtimine jäi sel juhul prorektori hooleks. Juba 1691. a. kavatsesid *Academia Gustavo-Carolina* professorid valida rektoriks kindralkuberneri poja Ewald Hastferi. Selle ettepaneku lükkas aga kindralkuberner tänuga tagasi ning siitpeale loobuti Tartus rektori otsimisest üliõpilaste seast.

Ülikooli tähtsaimaks organiks loeti **senatit** ehk **suurt konsistooriumi,** mille moodustasid kõik korralised professorid rektori eesistumisel. Kõrvuti sellega tegutses veel **nn. väike konsistoorium,** kuhu peale rektori kuulusid teaduskondade esindajad, kes valiti üheks semestriks (igast teaduskonnast üks, filosoofidest kaks). Selle esinduskogu ülesandeks oli abistada rektorit ülikooli igapäevases asjaajamises.

Nagu see ülikoolides ikka on reegliks või kombeks olnud, nii **olid** ka *Academia Gustavo-Carolina*'s teaduskondade eesotsas **dekaanid,** kes valiti samaaegselt rektoriga. Dekaani ülesandeks oli ootamatult kontrollida oma teaduskonnakaaslaste loenguid ning jälgida ka üliõpilaste distsipliini. Vajaduse korral tuli õppejõude eluviiside või õppetegevuse pärast noomida ning asjast rektorile või isegi prokantslerile ette kanda.

Seega oli ülikooli juhtimine korraldatud selliselt, et kõrgeim võim oli otseselt tsentraliseeritud **riigivõimu** ja luterliku kiriku esindajail, üksikasjus oli määrav professorite täiskogu.

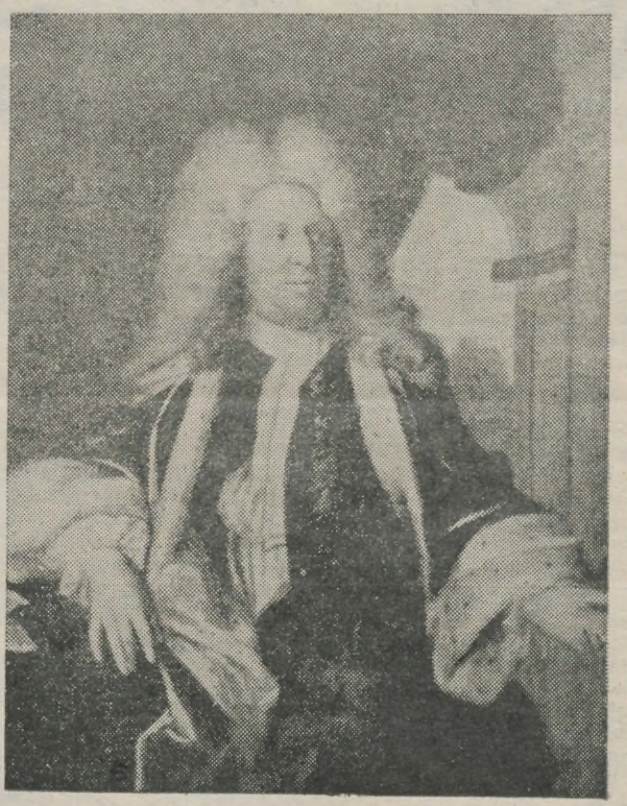
(Järgneb)

Hoone Ülikooli tänavas Jaani kiriku vastas.

Aastail 1640—1642 ehitati sel kohal asunud Laiuse mõisaomaniku Orzechowsky'le kuulunud maja ümber Academia Gustaviana vajadusteks ning selles töötas ta 1656. a.-ni, 1690—1699 a., peale hoone taastamist, asus selles Academia Gustavo-Carolina. 18. s. kasutati akadeemia hoonet laoruumina. 19. .s ehitati ta ümber ja niisugusena püsib tänapäevani. Hoone on põhiplaanilt sama suur nagu 17. ja 18. s., ka on säilinud osa vanast müüristikust.

Foto ja kommentaar T. ILOMETS.

Liivimaa kindralkuberner J. Hastfer, Academia Gustavo-Carolina esimene kantsler (1686—1695)

Partei elu

OTSUSTE VALGUSEL

ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi organiseerimisel toimus vabariiklik ühiskonnateaduslaste nõupidamine, kus arutati NLKP KK otsuse «Ühiskonnateaduste õpetamise ideelis-teoreetilise taseme tõstmisest E. Baumani nimelises Moskva Kõrgemas Tehnikakoolis ja N. G. Tšernõševski nimelises Saraatovi Riiklikus Ülikoolis» ning samuti NLKP KK otsuse «Tööst ideoloogiakaadri valikul ja kasvatamisel Valgevenemaa parteiorganisatsioonis» täitmist ja nendest tulenevaid vabariigi ühiskonnateadlaste ette tõusnud ülesandeid. Põhiettekandega esines EKP KK sekretär V. Väljas. Nii sm. Väljas kui ka sõnavõtjad rõhutasid nende otsuste suurt tähtsust ühiskonnateaduste ideelis-poliitilise ja õppemetoodilise taseme tõstmisele. Eriline osa on nimetatud otsuste elluviimisel täita baaskateedritel kui vastavate distsipliinide õpetamise organisatsioonilis-metoodilise töö juhtidel. Partei otsuste täitmisel on ülikooli baaskateedrid saavutanud õppemetoodilise töö paremustamisel nii mõndagi. Erilist tähelepanu osutatakse õppetöö põhivormide — loengute ja seminaride ideelis-teoreetilise taseme tõstmisele. Nii näiteks tegelevad seminaride metoodika küsimustega V. Türk, L. Kiik, M. Ruus jt., kelle kogemused ja ettepanekud on fikseeritud vastavates artiklites, mis esitatakse ka peatselt toimuval vabariiklikul konverentsil. Vabariiklikku tähelepanu väärivad dots. J. Kalitsa poolt analüüsitud õppetöö kogemused internatsionalismi ja nõukogude patriotismi kasvatamisel. Ulatuslikult rakendatakse ühiskonnateaduste seminarides referaatide kirjutamist, kusjuures referaatide teemad on muutunud järjest aktuaalsemaks. Õppereferaatide kõrval praktiseeritakse võistlusreferaate — üliõpilaste teaduslikke uurimistöid, millest mitmed on saanud üleliidulise tunnustuse osaliseks. Regulaarsemaks on muutunud õppejõudude ja komsomoli grupiorganisaatorite nõupidamised, ülikooli komsomoliaktiivi esinemised ühiskonnateaduste kateedrite parteiorganisatsiooni koosolekutel. Vähene on seni olnud kursusehooldajate tähelepanu ühiskonnateaduste õppimisele ja õpetamisele. Õppemetoodilise töö paremustamiseks peetakse sidet kommunistliku kasvatuse laboratooriumiga ja ÜKTU Bürooga. Viimane viib peaaegu igal aastal läbi sotsioloogilisi uurimisi üliõpilaskonnas, uurimiste tulemusi arutatakse koos ühiskonnateaduste metoodika komisjoni ja parteiorganisatsiooniga. Suurt metoodilist abi antakse propagandistidele nii vastavate artiklitega ajakirjanduses kui ka esinemistega raadios ja televisioonis ning vahetult vabariigi töötajate ees. Selles osas tuntakse vabariigis hästi H. Metsat, V. Türki, I. Larinit, M. Bornšteini, A. Blumfeldti, I. Volkovit jt. Regulaarne on ühiskonnateadlaste poolt läbiviidav õppetöö marksismi-leninismi õhtuülikoolides.

Õppemetoodilise töö süvendamine ei sõltu ainult kateedrisisese töö organiseerimisest. Suured reservid peituvad kateedrite koostöös teiste kateedrite ja õppeasutustega, õppekabinettide töö paremustamises, õppeprotsessi tehnifitseerimises ja näitlikustamises, teoreetiliste seminaride taseme tõstmises. Positiivse näitena võib tuua vabariigi partei ajaloo kateedrite poolt koostatud kogumiku «Metoodilisi nõuandeid üliõpilastele» (peaks trükist ilmuma novembris). Õppejõudude kogemuste edastamise ülesandeid teenib ka kogumik «Üliõpilasele uurijale» ja koostamisel olev «Abiks noorele õppejõule». Ilmselt on vaja kiirendada vabariikliku tähtsusega kogumike trükist ilmumist, viimaseid ei selekteerita alati üldisest trükiste järjekorrast ja nende väljaandmine venib. Ühiste kogumike puhul tuleks edaspidi kasutada rohkem ka vabariiklike kirjastuste abi. Filosoofia- ja poliitökonoomia-alaste materjalide kõrval oleks hädavajalik trükis välja anda EKP kongresside otsused. Senini on need avaldatud ajakirjanduses, eraldi brošüürides või monograafiates, mis raskendab vabariigi parteiorganisatsiooni otsuste tundaõppimist õppeprotsessis. Sama kehtib ka ELKNÜ kongresside otsuste kohta. Vähene on kirjastuste abi ka teadusliku kommunismi alase õppekirjanduse kirjastamisel. Kaasaja õppeprotsess nõuab tehniliste vahendite kasutamist ja näitlikustamist õppetöös. Selle ala mahajäämusele osutatakse õigusega tähelepanu nii Partei KK otsuses kui NSV Liidu Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi viimastes käskkirjades. Rõõmustav on nentida, et kõrgema ja keskerihariduse ministri ning ülikooli rektori käskkirjade alusel on ülikooli juurde moodustatud õppetehnika valitsus, mis on juba praegu varustatud mitmete õppeprotsessi tehnifitseerimiseks vajalike kaasaegsete vahenditega ning peaks asjatundjate juhtimisel õppetööle suurt abi osutama. On vaja välja selgitada konkreetsete teemade näitlikustamise ja näitlike vahendite valmistamise võimalused kohapeal ja teha ettepanekud nende tellimiseks tsentraliseeritud korras.

Õppemetoodilise töö abistamisel etendab tähtsat osa ühiskonnateaduste ühine õppekabinet. Õppekabinetil on õppeprotsessis mitmeid ülesandeid (konsultatsioonid õppe- ja teadusliku kirjanduse valimisel seminarideks, referaatide ja võistlustööde kirjutamiseks, ürituste korraldamine, õppeprotsessis näitlikustamine jne.). Õppekabineti abi peaksid üliõpilased ja õppejõud rohkem kasutama (avatud kell 10—20). Kabineti juhatajatel on vastavalt erialale kindlad päevad konsultatsioonide läbiviimiseks.

Kahjuks ei pea õppekabinetis olemasolev õppemetoodiline kirjandus veel täielikult sammu kaasaja vajadustega ja uudiskirjandus ei jõua raamatukogusse küllalt operatiivselt. On vaja parandada referentide tööd kirjanduse tellimisel, mis peaks toimuma koostöös kateedrite kogenenumate õppejõududega.

(Järg 4. lk.)

Kahest väitekirjast

Värsked doktorid A. Künnap (vasakul) ja H. Rätsep.
T. ILOMETSA foto

16. novembril kaitsti Filoloogiateaduskonna nõukogu ees kaht doktoritööd. Eesti keele kateedri dotsent Huno RÄTSEP esitas uurimuse «Eesti keele lihtlause struktuur. Verbikesksed lausemallid eesti keeles», oponentideks professorid P. Alvre, K. Maitinskaja, M. Rudzīte. Väitlus oli ulatuslik.

Strukturaallingvistika Tartu suund hakkas kujunema möödunud kümnendi algul. 1960. a. alates loeb dots. H. Rätsep asjaomaseid erikursusi. Suuna esindajad on kaitsnud 6 kandidaaditööd, neist 5 juhendajaks oli taas H. Rätsep. Ent samal ajal ei tohi unustada, et dots. Rätsep on ikkagi akad. P. Ariste ja dots. P. Palmeose õpilasena saanud tugeva võrdlev-ajaloolise koolituse. Ta loeb ülikoolis ajaloolist morfoloogiat ja leksikoloogiat ning on avaldanud nendelt aladelt mitmeidki uurimusi. Strukturaallingvistika suunas eesti keele rektsiooni küsimusi edasi uurides ei kavatse dots. Rätsep leksikoloogiat kõrvale jätta.

Soome-ugri keelte kateedri vanemõpetaja Ago KÜNNAP kaitses tööd «Käänamine ja pööramine samojeedi keeltes (algsete muutesufiksite võrdlev-ajalooline analüüs)». Oponeerisid professorid Z. Dubrovina ja K. Maitinskaja ning filoloogiadoktor N. Tereštšenko. Vanemõpetaja A. Künnap on tuntuks saanud oma arvukate uurimustega kamassi keele kohta. Kaua aega arvati, et see keel on hävinud. 1964. a. leiti ometi kaks vanakest, kes seda keelt oskasid. Nüüd on ainsana elus vaid Klavdia Plotnikova. Kamassi keelest kaitses A. Künnap 1969. a. kandidaaditööd. Hiliem on ta uurimistemaatikat järjest avardanud ning saanud nimekaks samojeedi keelte spetsialistiks. Ta on olnud korduvalt Soomes, algul eesti keele lektorina Oulus (1969—1971), hiljem samojeedi keelte õppejõuna Helsingis (1973—1974). Tänavusest sügissemestrist on ta taas Tartus, lugedes sissejuhatusi soome-ugri keeleteadusse ja samojedoloogiasse ning õpetades eesti ja soome keelt.

Kummagi väitekirja kaitsmine ülikooli tähtpäeva eel oli omal kombel sümboolne: mõlemad uurimissuunad, mida väitekirjad esindasid, kujunesid Tartus välja just sõjajärgseil aastail.

P. OLESK

Vana ja uus käsikäes

Keeleteadus elab praegu murranguaega. Käib võitlus vana ja uue vahel. Vana, klassikaliseks muutunud ajaloolis-võrdleva keeleteaduse eri meetodite klassikud ning mitmedsetmed nooremadki samasse koolkonda kuuluvad uurijad ei taha kuidagi tunnustada uusi suundi, uusi meetodeid, sest ikka veel kerkib esile see aastatuhandete eest väljendatud mõte: mina olen issand sinu jumal ega pea sul olema teisi jumalaid minu kõrval. Ajaloolis-võrdlev keeleteadus on liiatigi teenekas. Tema on suutnud täpselt lahendada eri keelte ajaloo probleeme, keelte sugulusseiku, keelekontaktide küsimusi jne. Selle keeleteadusliku koolkonna meetodid on eeldanud kõikide võimalike keelte ainestiku ulatuslikku kogumist ning kogutud ainestikku põhjalikku süvenemist. Ajaloolis-võrdleva keeleteaduse meetodid ei võimaldanud aga lahendada kõiki keeleehituse keerulisi seiku. Seda eriti selle tõttu, et selle koolkonna suured esindajad suhtusid üldiselt eiravalt kaasaja elava keele struktuuri analüüsisse. Meie sajandi teisel ja kolmandal kümnendil, eriti aga pärast Teist maailmasõda, saadi sellest eksikäsitusest aru. Kujunes rida uusi koolkondi uute meetoditega just tänapäeva keelte struktuuri jälgimiseks. Täiesti õiged olid nende lingvistide vaated, kes nõudsid keele struktuuri ulatuslikku analüüsi. Kujunes mitu kaasaegse keeleteaduse suunda, nagu fonoloogia, glossemaatika, generatiivse grammatika, statistilise lingvistika oma jne. Kujunesid ka psühholingvistika, etnolingvistika, sotsiolingvistika, interlingvistika jne. Kõik need koolkonnad on kaheldamata suuresti avardanud keelte käsitlusala ning on süvendanud arusaama keele olemusest. Et uued suunad tõid esile üsna palju selliseid tõiku, mida varasem keeleteadus ei osanud hoomata ega aimata, hakkasid eri maades eriti just noored uurijad suhtuma üleolevalt ajaloolis-võrdlevasse keeleteadusse, pidades seda lausa igandiks. Neile astuti rinnutsi vastu. Ägestuti ühel ning teisel poolel. Manati vastaspoole eksimusi ja eirati häid saavutusi. Mõni aasta tagasi näis, et vana ja uus on lepitamatud. Kuigi võitlus kestab, on ajapikku siiski õigesti aru saadud, et vana pole veel seeklik ja et uus on kindlasti lapsekingad nurka heitnud. Vana ja uus täiendavad teineteist.

Meie ülikooli filoloogidel on olnud algusest peale õige arusaam vanast ja uuest. Tartu Riikliku Ülikooli ajaloolis-võrdleva meetodi, generatiivse grammatika, fonoloogia, statistilise lingvistika, semiootika jne. esindajad on saanud oma töödega rahvusvahelise tunnustuse. Äsjasel Filoloogiateaduskonna kahe doktoriväitekirja kaitsmisel tuleb eriti ilmekalt esile kahe suuna koostöö meie ülikoolis. Ago Künnapi väitekiri on ajaloolis-võrdleva keeleteaduse alustel ning see pakub õige palju uut uralistikale. Huno Rätsepa väitekiri on strukturaallingvistika alustel. See töö on õige suureks panuseks eesti keele süntaksi uurimisse. Vana ja uus on sirutanud teineteisele käe. Võime uskuda, et edaspidigi töötavad meil edukalt eri lingvistiliste suundade esindajad.

PAUL ARISTE

AURA MEDITERRANEA

Aleksander Kurtnale tema seksagenaariumi puhul

Tuul mere poolt, mis siiski kingib sooja,
suur valgus, millest ilma ei jää miski,
nii kirgas taevas, et veel kuu, öö tooja,
asuuri leiab pilvesametiski,
kirg, mis harmooniana targa looja
jõu ning irooniana iial riski
ei karda näida kas või vihaväärne —
oo rannik kauge Vahemere-äärne,

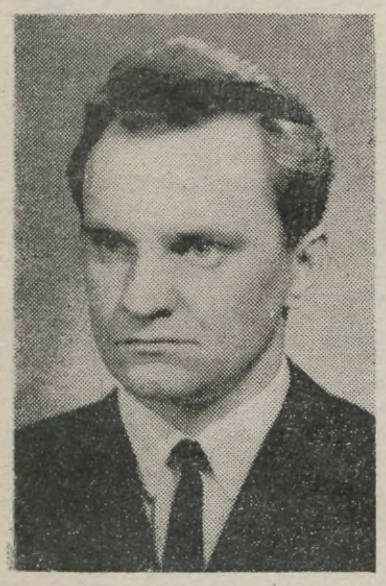
niimoodi paistad sa siit Põhjast vahel,
kui oma silmapiir on kadund halli
ja ränka vihma küngastel või lahel,
kui päikegi üht praokest uduvalli
ei suuda lüüa või kui seistes kahel
teeotsal me ei oska teha kalli-
ükskõikse vahet, endal nina vingus
ja söörmeist puudu Vahemere hingus.

Jah, paraku, nii vahel ülekohtu
ja süütu liialduse piirgi hajub
meil päris eest ja satumegi ohtu,
et tume meel, mis ainult tuska tajub,
ka siis ei taha enam leida lohtu,
kui vihm on lakand, udu alla vajub
ja sarnaneb me õhk, taas hell ja hele,
nii väga Vahemere hingusele.

Ent maha raskemeelsus! Ühtemoodi
ju teevad rannapääsukesed pesi
seal, kus vaid kallas kerkib voost püstloodi,
ja ühtemoodi kannab laevu vesi,
mis maid ja rahvaid ühendama loodi:
veerõõmu-, õhurõõmuinimesi,
kel ühtemoodi soolane on veri,
ja teab nii Vahe- kui ka Läänemeri.

AIN KAALEP

Uno Palm — keemiadoktor

12. novembril 1974. a. kaitses Moskvas NSVL TA Elektrokeemia Instituudi teadusliku nõukogu ees doktoriväitekirja TRÜ anorgaanilise keemia kateedri dotsent Uno Palm. Töös «Elektrilise kaksikkihi ehitus, adsorptsiooninähtused ja vesiniku ülepinge vismutelektroodil» võttis U. Palm kokku enda ja oma õpilaste aastatepikkuse uurimistöö tulemused vismuti elektrokeemia alal. Veel kümmekonna aasta eest oli vismut elektrokeemias vähe uuritud kitsa rakendusalaga metall. Kui 1966. aastal ilmus Tartu elektrokeemikute sulest maailma esimene vismutelektroodi ja lahuse piirpinna omadusi käsitlev uurimus, siis sellal ei osatud arvata, et vismutist saab kõige mitmekülgsemalt iseloomustatud tahke elektrood gaase mitteadsorbeerivate elektroodide seas. U. Palmi juhendamisel olnud uurimisrühma tööd hinnati Elektrokeemia Instituudi teadusliku nõukogu istungil väga tulemusrikkaks ja nenditi, et praeguseks ajaks on uuringud vismutil kohati jõudnud isegi kaugemale kui elektrokeemia klassikalisel uurimisobjektil — elavhõbeelektroodil.

Ametlikud oponendid Läti TA akadeemik J. Stradinš, vanemteadurid I. Bagotskaja ja O. Petri Moskvast, samuti dissertandi konsultant prof. B. Damaskin ja teised sõnavõtjad rõhutasid eriti U. Palmi väitekirja ulatuslikkust ja käsitluse põhjalikkust. Nõukogude elektrokeemikute koolkonna juht akadeemik A. Frumkin märkis veel vajadust teha vismutelektroodi uurimise tulemused kättesaadavaks kõikidele uurijatele. Täielikus kooskõlas kaitsmise käiguga oli ka teadusliku nõukogu üksmeelne otsus, mis tunnistas U. Palmi keemiadoktori kraadi väärilisek ja soovitas dissertatsiooni monograafiana publitseerida.

U. Palmi doktoriväitekiri on pühendatud elektrilise kaksikkihi peenstruktuuri uurimisele eri lahustes, ioonide ja molekulide adsorptsiooni seaduspärasuste väljaselgitamisele ning vesiniku elektrolüütilise tekkereaktsiooni kineetika sõltuvuse leidmisele faaside piirpinna ehitusest. Toodud loetelu hõlmab nüüdisaja teoreetilise elektrokeemia aktuaalseid probleeme. Kuid vaatlusalune dissertatsioon väljub teoreetilise elektrokeemia raamidest. Nii näiteks on töös uuritud huvitavat võimalust kasutada vismutelektroodi vesinikioonide kontsentratsiooni analüütilisel määramisel. Oluliseks vismutelektroodi eeliseks on tema rakendatavus keskkonna omaduste iseloomustamiseks kõrgemal temperatuuril ja rõhul. Vismutelektroodile võib ennustada veel teisigi rakendusi elektrokeemilises analüüsis. Juba on alustatud töid vismutelektroodil ka orgaanilise elektrosünteesi valdkonnas. U. Palmi doktoridissertatsioon annab siinjuures vajalikud lähteandmed optimaalsete sünteesitingimuste valimiseks.

U. Palm on sündinud 1933. aastal. 1957. a. lõpetas ta TRÜ keemiaosakonna füüsikalise keemia erialal. Oma kandidaaditöös, mille kaitses Tartus 1964. a., käsitles ta vesiniku elektrolüütilise eraldumise kineetikat eri metallidel. Seejärel pühendus ta vismutelektroodi igakülgsele uurimisele. U. Palmi erakordne töövõime, nõudlikkus ja sihikindlus, samuti tema oskus kujundada teadusliku kollektiivi ja suunata seda oluliste elektrokeemia probleemide lahendamisele võimaldas tal suhteliselt lühikese aja jooksul saavutada väljapaistvaid teaduslikke tulemusi ja pälvida tunnustus nii Nõukogude Liidus kui ka välismaal. U. Palm on publitseeritud üle 100 teadusliku töö, millest 53 on ilmunud dissertatsiooni teema alalt. Publikatsioonide seas on hulk ajaloolisi uurimusi, sest U. Palmi tuntakse ka kui aktiivset keemia ajaloo uurijat.

Ülikoolis tuntakse dots. U. Palmi kui võimekat pedagoogi ja teadusliku töötajat, andekat teaduse populariseerijat, aktiivset kaasalööjat ühiskondlikus töös ja innukat võrkpallurit. Kaastöötajad keemiaosakonnast õnnitlevad värsket keemiadoktorit ning soovivad talle jõudu ja jätkuvat indu edaspidiseks.

V. PAST

ACTA DIURNA

Pühapäeval, 17. novembril toimus TPI aulas iga-aastane Eesti kõrgemate koolide ja TPI teaduskondade vaheline mälumäng. Kui mängu lõpus žürii esimees Hardi Tiidus tulemused välja kuulutas, selgus, et esikohale oli tulnud TRÜ võistkond koosseisus: Jaak Vitsur, Mart Peips, Peeter Olesk.

Auhinnaks igale mehele tasuta turismituusik sõiduks mõnda paika Nõukogude Liidu piires.

Raamat olgu käepärast

4 küsimust TRÜ pearaamatupidajale sm. L. ZERNANTILE

Mida arvab pearaamatupidaja raamatute ostmise tsentraliseerimise süsteemist? Millised on majanduslikud kaalutlused sellise süsteemi elluviimisel?

Raamatukogunduse praegusel ajajärgul on raamatukogusid võimalik komplekteerida ainult tsentraliseeritult. Niisugune seisukoht on ka Nõukogude Liidus heaks kiidetud, mida rõhutavad viimased seadusandlikud materjalid. Ainult nii on võimalik haarata kogu ilmuv vajalik kirjandus. Komplekteerimise põhimõtteid on väga hästi selgitanud sm. L. Peep «TRÜ»-s nr. 31. Õppekirjanduse hankimise mooduseks on ja peaks jäämagi referentide süsteem. Teadusliku kirjanduse osas pooldan mõõdukat täiendavat komplekteerimist kateedrite poolt, sest referentide töös esineb ka puudusi.

Kas pearaamatupidaja ei selgitaks lähemalt, mis asi on deponeerimine finantsmajanduse seisukohast? Mis vahe on deponeerimise ja laenutamise vahel?

Deponeerimine on tähtajatu laenutamine, tihtipeale veel asutustevaheline. Näiteks võib ülikooli varasid deponeerida teise asutusse kasutamiseks tähtajatult või pika tähtajaga. Laenutamise korral on raamat oma põhikohast eemal suhteliselt lühemat aega (½—2 kuud).

Kas allasutustel on õigus osta kõige muu vajaliku kõrval ka raamatuid oma summadest (artikkel 5 all näiteks) ja kas kateedri rahadega ostetud raamatud kuuluvad inventariseerimisele kateedris?

Kui kateeder (referent) peab vajalikuks täiendavat (uusimat) kirjandust juurde osta (kooskõlastatult TR-ga), toimub see Teadusliku Raamatukogu arvelt. Samal viisil aktsepteeritakse ostmist probleemlaboratooriumide summadest. Ent kui kompetentsed õppejõud on varunud raamatuid omaalgatuslikult, tuleb need inventariseerida Teaduslikus Raamatukogus, kus see toimub vastaval tasemel. Eelneb ju tööle raamatuga töö kartoteekidega, mis peavad olema võimalikult täiuslikud; täiuslikke (või sellele lähenevaid) kartoteeke saavad koostada ikkagi spetsialistid.

Kuidas pearaamatupidaja vaatab allasutuste raamatukogude suurendamisele majanduslikus mõttes?

Kateedrite raamatukogusid võiks suurendada, kui nad kujunevad tõelisteks erialaraamatukogudeks koos vastava ettevalmistuse saanud raamatukogutöötajaga. Siis saavad raamatukogu kasutada ka teised kateedrid ja üliõpilased. Pikeneks ehk ka raamatukogu lahtioleku aeg. Praeguses olukorras suletakse nad tööpäeva lõpul. Väide, nagu kasutaksid neid väga kitsa eriala inimesed, pole vist siiski päris õige. Kui pearaamatukogu kartoteegist nähtub, et nii- ja niisugune raamat asub selles ja selles kateedris, peaks ta olema kättesaadav kõigile, kes omavad TRÜ Teadusliku Raamatukogu lugejapiletit. See tähendaks loomulikult ka laenutamise organiseerimist.

Nii, et nõnda võiks neid raamatukogusid suurendada. See vähendaks koormust peakogus.

Kirja pani M. MUTT

Prof. A. Linkberg ja ÜTÜ

22.—23. novembril toimub Eesti NSV teenelise teadlase kirurgiaprofessor Artur Linkbergi 75. sünniaastapäeva tähistamiseks üleliiduline kirurgiaalane sümpoosion Tartus.

1975. a. veebruaris täitub 5 aastat teeneka kirurgi surmast. Tema õpilased eesotsas professor E. Tünderiga jätkavad seda suurt ja vaevarohket tööd, mida nõuab kaasaja kirurgia diferentseeruv ja tormiline areng.

Prof. A. Linkbergist rääkides ei saa unustada tema tihedat suhtlemist üliõpilastega, eriti tema poolt juhendatava kirurgiaringi liikmetega. Ta oskas noori sütitada. Kõrvuti kirurgiaküsimustega käsitles auväärne professor üliõpilaste koosviibimistel ka väga üldinimlikke probleeme. Eriti rõhutas ta keelte õppimise ja suhtlemise tarvidust nii vennasvabariikide kolleegidega kui ka kirurgidega välismaalt. Meeldejäävad olid ringi väljasõidud oma vilistlaste juurde, näiteks Hiiumaale, Paide rajooni jm. Neist päevist said alguse ka professor A. Linkbergi initsiatiivil alustatud ja praegu suure populaarsuse võitnud t e r v i s e p ä e v a d.

Energilisena, optimistlikuna ja nooruslikuna jääb professor A. Linkberg alatiseks püsima nii praeguste kirurgiaringi liikmete kui ka vilistlaste mälestuses.

Juhatus

14. novembril toimunud ülikooli metoodilise nõukogu koosolekul andsid ülevaate möödunud õppeaasta tulemustest õppeprorektor K. Püss ja kaugõppeprorektor V. Haamer.

Otsuste valgusel

(Algus 2. lk.)

EKP KK sekretäri V. Väljase ettekandes rõhutati poliitilise kasvatustöö tugevdamise mitmeid aspekte ja võimalusi ühiskonnateaduste kateedrite õppetöös. Sellest lähtudes tuleb tõsta ka ühiskonnateaduste teoreetiliste seminaride osatähtsust ja kvaliteeti. Vabariiklikul seminaril tehti mitmeid ettepanekuid väliskolektorite kutsumiseks, mida on õppeasutustes seni vähe kasutatud. Nähtavasti on vaja tõsta nõudlikkust teoreetiliste seminaride taseme suhtes ja muuta need sihipärasemaks.

Õppemetoodilise töö tõhustamiseks oleks vaja parandada ka informatsiooni levikut mitmesuguste õppeasutuste organisatsioonide ja ametkondade vahel. Sellealase organisatsiooni puudulikkuse tõttu ei ole ühiskonnateaduste õppejõude kutsutud osa võtma ega informeeritud mitmetest vabariiklikest vastava alaga seotud konverentsidest ja nõupidamistest. Viimaste organiseerijaile peaks olema mõistetav, et ühiskonnateaduste üldised õppemetoodilised küsimused ei erine teiste õppedistsipliinide üldistest küsimustest ning idcelis-poliitilise kasvatustöö taseme tõstmine ei ole mõeldav ilma ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu ega tema parteiorganisatsiooni esindajate aktiivse osavõtuta.

Nõupidamisest osavõtjad avaldasid veendumust, et nii baaskateedrite kui teiste vabariigi ühiskonnateaduste kateedrite õppejõud teevad kõik selleks, et edukalt täita NLKP Keskkomitee otsustest tulenevaid vastutusrikkaid ülesandeid.

VILMAR RUUS,
ühiskonnateaduste kateedrite metoodikanõukogu esimees

EKP TRÜ komitee ja TRÜ nõukogu

ühisel istungil 1. novembril k. a. hääletati kõigepealt meditsiinidoktor Valve SAARMALE, meditsiinidoktor Kadri GROSSILE ja filoloogiadoktor Pavel REIFMANILE professori teadusliku kutse taotlemiseks. Päevakorra teise punktina olid vaatluse all 1973/74. õ.-a. õppekasvatustöö tulemused. Põhiettekande tegi õppeprorektor K. Püss. Rõõmustava asjaoluna tähendas ta, et kevadsessiooni tulemuste põhjal on ülikool kõrgemate koolide järjestuses sammu ettepoole teinud (kuue õppeasutuse seas ollakse nüüd neljas). Positiivne nihe tulenevat eeskätt uue õppedokumentatsiooni sisseviimisest (näiteks Bioloogia-Geograafiateaduskonnas tõusis õppeedukus läinud õppeaastal tervelt 8,4% võrra). Üleülikooliliselt on õppeedukuse tõus märgatav eriti I ja III kursusel. Väidetu kinnitamiseks esitas ettekandja ka faktilise andmestiku. Erialadest kõige madalama õppeedukusega on spordimeditsiin, kõige kõrgem õppeedukus on aga füüsika eriala vene õppekeelega rühmas.

Õppe-kasvatustöö tõsiseks probleemiks on ja jääb väljalangevus. Nii näiteks lõpetas 1974. a. ülikooli rakendusmatemaatika erialal vaid 35,4% viis aastat tagasi sellele erialale vastuvõetute arvust, füüsika pedagoogilises harus 39,5%. Põhjused on teada: edasijõudmatus, krooniline võlgnevus. (K. a. novembri algul oli Kehakultuuriteaduskonnas veel 18 ja Arstiteaduskonnas 37 võlgnikku.) Suurenenud on omal soovil lahkujate arv, mis räägib enamasti sellest, et ülikooli tullakse uisapäisa, teadmata õpitavast erialast midagi, huvitumata tulevasest elukutsest.

Vastuvõetud otsusega kohustati dekaane ja kateedrijuhatajaid üksikasjalikult analüüsima teaduskondades ja kateedrites möödunud õppeaasta kevadise eksamisessiooni tulemusi ning kavandama ja ellu viima abinõud puuduste vältimiseks. Suurt abi loodetakse ka ühiskondlikelt organisatsioonidelt.

Kaugõppe eksamisessiooni analüüsis prorektor V. Haamer. Ka selles õppetöö vormis täheldatakse edasiminekut: kursusekordajate arv on vähenenud 11% võrra, õppedistsipliin vahesessioonide sisseviimise järel paranenud. Peamiseks probleemiks jääb eksamitest põhjuseta loobumise likvideerimine. Kevadisele sessioonile ilmunuist ei sooritanud 5% ühtegi eksamit ega arvestust. Olukorda loodetakse parandada tähelepanu suurendamise läbi 1) kaugõppeüliõpilaste kontingendi kujundamisele ja 2) töö organisatsioonile ja kvaliteedile. Ka nimetatud päevakorrapunktis võeti vastu üksikasjaline otsus. Samal istungil andis aru vastuvõtukomisjoni tööst komisjoni esimees U. Siiman.

RAT «Vanemuise» peanäitejuht Kaarel Ird ülikooli teatriklubis.

Üliõpilased ja «Vanemuine» 1974

TRÜ teatrikubi, mille organiseerimise oma lehes möödunud kuul välja kuulutasime, on nüüd tööd alustanud. Klubi presidendiks on kinnitatud füüsikaosakonna üliõpilane Paul VESIK, juhendajana tegutseb filosoofia kateedri õppejõud J. Allik. Esimese üritusena toimus «Vanemuise» teatrimajas vestlusring «Üliõpilased ja «Vanemuine» 1974. a.». M. Mutt, M. Mõistlik, M. Kõiva, L. Liivaku ja M. Taar esitasid oma arvamused selle kohta, millist teatrit vajab tänane üliõpilane. Etteheiteid kõlas RAT «Vanemuise» repertuaaripoliitika aadressil ning pettumusega räägiti E. Hermaküla ja J. Toominga viimastest töödest. Kohapeal läbiviidud lühiankeet selgitas klubi liikmeskonna laia maitseamplituudi. Suurimate teatrielamustena suutsid 23 inimest nimetada 37 lavastust. Kõige enam üksmeelt oli K. Raidi «Epp Pillarpardi Punjaba potitehase» positiivselt hindamisel.

NSV Liidu rahvakunstnik K. Ird ja «Vanemuise» direktor J. Viller valgustasid tõstatatud probleeme teatripoolsest vaatenurgast. Tõsises kõneluses «Vanemuise» noorte lavastajate viimase aja loomingu üle osalesid veel T. Mihkels, V. Saldre ja J. Allik. Klubi järgmiste ettevõtmistena on kavas tutvumisreis Panevežise teatrisse, «Punjaba»-etenduse ülikoolile reserveerimine ja arutelu, tutvumine K. Stanislavski, B. Brechti jt. suurte teatrireformaatorite tööde ja põhimõtetega, arutlusõhtu vabariigi teatrikriitika probleemide üle jms. Klubi juhatuse soov on mõne aasta jooksul ühendada informatiiv-teoreetilise ning diskutiivse tegevusega kõiki ülikoolis aktiivselt teatrikunstiga tegelevaid üliõpilasi.

Osaline.

VÄIKESI kavalusi Silja Kudisiimule

Vt. ka «TRÜ» 6. nov. 74. nr. 33

Ja tõepoolest, Sina ei peagi terve õhtu saalis seisma, kui peol tahad käia. Mine vahepeal ka välimise ukse juurde vaatama ja Sa näed, kui paljud tudengid on oma üliõpilaspiletid ja ühiselamuload kasutada andnud nii kutse-, kunsti-, muusika- kui ka keskkooliõpilastele ja töötavatele noortele, kes seal siis kahjuks üsna ilmetult püüavad teha nägu, mis tolle dokumendi peal seisab. Või kuidas mõni «kangem», vaevalt jalul seisev esmakursuslane püüab sülge ukse peal seisjatele näkku pritsides nii käte kui jalgadega selgeks teha oma kainust ja korralikkust. Aga ära mine kellelegi klubi korda meelde tuletama, sest oled ju peol külaline (umbes nii nagu Sa omas kodus oled enda külaline). Ära ka nendele korranõudjatele appi mine, olgu ta kas või õrnemast soost. Küllap nad on oma ülesannete kõrgusel ja Sinu meele järgi Sinu klubi jaoks rahmeldavad.

Või kui Sulle sellest värskest õhust ei piisa, mis sealt ukse vahelt tuleb, siis võid ju jalutada ka maja taha. Saali aknad on nii madalal, et liitudes teiste peol olla tahtjatega, võid küünte ja hammastega akende seest seitsmetolliseid naelu välja kiskuda. Ja kui see Sul õnnestub, siis avanevad aknad koos papist dekoratsioonidega ja Sa pääsed jälle nägema, mis saalis toimub. Siis leiad ka, et Sind saali poolt soojalt vastu võetakse (nagu neidki, keda ukse pealt on tagasi saadetud), sest ära karda, et keegi tuleks Sulle meelde tuletama, et sissetulekuauguks on uks. Sind abistatakse (kui Sa abi vajad) aknalaua ületamisel. Ja Sa võid jälle mõnuga peorõõme maitsta.

Kui Sa tahaksid hingata aga mõne kõrgema akna juures, siis maja ees seisjate abi ja nõuga võid katsuda sisse ronida aknast, mis avaneb üles viiva trepi käänakul. Seal aitavad Sind trepil seisvad suitsetajad (ainult vaata, et keegi Su nina peal koni ei proovi kogemata kustutada).

Nii oled Sa koos peomõnudega maitsta saanud ka seda, mida õhtust õhtusse maitsevad linna noored: teadmist, et ainult paar ukse peal seisjat ei saa nendest aru, kuid enamik tudengeid on ikkagi «vastutulelikud».

Aga kui Sina peaksid kuskil ronides näppu jääma mõnele Sind mittemõistvale tudengile ja kui Sinuga tahetakse kantseleis vestelda, siis kaitse seal kindlalt oma seisukohti. On ju ilmselge, et linna noortel on omad klubid, et oma isikut tõendavaid dokumente ei ole õigus edasi anda, et aknalõhkujaid tuleb karistada, et **klubi korda tuleb tudengitel endil kaitsta ja hoida.**

Ja kui Sa oled meie õpetuse järgi käinud, siis oled Sa ka küllalt seda hinganud, mida Sul elamiseks vaja ja Sa oled ka õhtu kultuursemalt mööda saatnud.

Klubi nõukogu

Õigusteaduskond 1944-1974

Piduliku aktuse Õigusteaduskonna taasavamise 30. aastapäeva auks avas 15. novembri pärastlõunal teaduskonna dekaan prof. A. Uustal. Asjakohasele sissejuhatusele järgnes leinaseisak sõja-aastail hukkunud õppejõudude ning üliõpilaste mälestuseks.

Külalistest sai esimesena jutulõnga enda kätte sm. A. Kalvo, keda tunneme tänase TR Draamateatri direktorina. Mälestustes meenutas ta aegu, mis olid seotud nõukogude miilitsa formeerimise ja sõjajärgsete probleemidega Tartu linnas ja rajoonis. Oma pöördumises üliõpilaste poole soovis ta neile nende tulevases elukutses kindlat iseloomu ja püsivat meelt, ilma milleta on raske ühiskonna «paisetega» võidelda.

Õppejõudude nimel võttis sõna dotsent J. Mäll, kes oli ka toonase esimese kursuse juhendaja. Lühidalt käsitles ta linna taastamist ja ülikooli töö taasalustamist pärast Tartu vabastamist fašistlikest okupantidest. Pikemalt peatus lugupeetud dotsent Õigusteaduskonna avamise ja tööga seotud muredel ning tuletas hea sõnaga meelde kolleege, kes raskusi trotsides tööd edasi tegid. Vana kaardiväe nimel soovis dots. Mäll «jõudu selle töö jätkamiseks, millega meie alustasime 1944. a. sügisel».

Vastusõnavõtuga üliõpilaste nimel esines sm. V. Sikkut, kes nüüd juba aastaid advokaadina oma võimeid ja teadmisi realiseerib. Meenutusi sõbralikust ning töökast kursusest illustreerisid kaasavõetud fotod. Kõikidest ajastu iseloomust tingitud raskustest hoolimata ei nurisetud, vaid püüti käed külge lüüa kõikjal, kus seda hädasti nõudsid linna ja ülikooli huvid.

Kõikide esinejate meenutusi ja häid soove kokkutulnute aadressil võeti vastu sooja aplausi ja lilledega.

HARRI SALMANN,
Õigusteaduskonna komsomolisekretäri asetäitja

Rahvusvahelise üliõpilaspäeva puhul

Interklubi õhtust

15. novembri õhtul süüdati «Sophokleses» küünlad. Vaikne plaadimuusika häälestas meeled luulele. Aigas Interklubi poolt organiseeritud sõprusõhtu, tähistamaks rahvusvahelist üliõpilaspäeva. Kohvitassitaha olid kogunenud meie ülikooli mitmest rahvusest ülõpilased ja külalised. Judith Strömpl luges värsse oma emakeeles — ungari keeles, Ludmilla Dubjeva ukraina, Rita Tünni soome keeles. Liigutav oli kuulda Natela Tsikurišvili esitatud gruusia laule. Ühes neist, laulus «Miks nimetati Tbilisi» selgus kuulajaile, et vennasrahva pealinna nimi tuleneb sõnast «tbili» — eesti keeli «soe».

Noormehed Leedust võtsid pärastpoole kitarri, mida juba õhtu algul oli sõrmitsenud vene filoloogia V kursuse üliõpilane Igor Rosenfeld. Kuulajate ring tihenes veelgi, kui Kaunase Meditsiiniinstituudi üliõpilaste I. Paliuse ja P. Davidavičiuse ungari-, läti-, poola ja ukrainakeelsed laulud ruumi täitsid. Võib-olla polnudki kõigile arusaadav kuuldu sisu. Kummatigi ei seganud see kedagi. Võõra keele kõla ja meloodiate omapära võlus eelkõige. Lahkuti tänutundega õhtu organiseerijate ja selle perenaise Suliko Valdsoo ees.

G. ZAGOSKINA

IGOR ROSENFELD
õhtu meeleolu loomas.

R. VEIDEMANNI fotod.

Õppejõudude lektoorium

Tartu peaarhitekt R. Kivi räägib 25. nov. kell 16.15 aulas linnaehitusperspektiividest Tartus. Välispoliitilist informatsiooni Hiina Rahvavabariigist annab K. Puis.

Kriminoloogia Laboratooriumis

TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi järjekordne ettekandehommik toimub pühapäeval, 24. novembril k. a. kl. 12 TRÜ peahoone aud. 307. Ettekandega teemal «Kaasaegne ideoloogiline võitlus ja nõukogude kultuur» esineb EKP Keskkomitee osakonnajuhataja sm. O. Utt.

Müüa

Tartu Riikliku Ülikooli aianduskooperatiivis «Koduaed» (Riia maantee ääres) müüa aiamaja koos aianduskrundiga. Aiamaja on vastu võetud TSN TK komisjoni poolt. Soovijail pöörduda aadressil Staadioni t. 14—32, Muuga.

Klubi ülemises ruumis avatud «Naksi» IV stereofooniline näitus. Ainult paar nädalat!

* * *

26. nov. kell 18—20 peotantsuringi konkurss. Ringi töö hakkab toimuma teisipäeviti ja laupäeviti.

* * *

Esteetikakooli loeng TRÜ aulas 25. nov. kell 20. Teatrist räägib Voldemar Panso. Osavõtt kõigil võimalik.

Repliik

VÄRVIMÜTSIST

Meie ülikoolil on palju toredaid traditsioone. Üheks massilisemaks neist on värvimütside kandmine. Üliõpilasmüts on nii ülikooli kui meie kodulinna sümbol. Nii nagu iga sümboli puhul tuleb siingi mõelda kohustustele, mida selle kasutamine kaasa toob. Selles mõttes on värvimütsil eriline tähtsus, sest just peakatte järgi tunneb enamik inimesi ära üliõpilase. Ja ühe põhjal tehakse sageli järeldus kõigi kohta, ühe üliõpilase vääritu käitumine heidab varju kogu üliõpilaskonnale ja ülikoolile.

Üliõpilaspileti kaotamise või teisele edasiandmise eest karistatakse rektori käskkirjaga. Pole kuulnud, et tekli kaotamise või teisele laenamise pärast kellelgi erilisi ebameeldivusi oleks olnud. Kas poleks ka siin vaja rangemat kontrolli? Ja kas poleks võimalik kehtestada kord, et eksmatrikuleeritud üliõpilased saavad oma dokumendid kätte ainult üliõpilaspileti ja -mütsi vastu?

Miks ma seda kõike kirjutan, võidakse küsida. 2. novembril kohtasin ühes Lõuna-Eesti väikeses külakeses peoõhtule tuikuvat noorukit, kes iga natukese aja järel teklit kergitas ja päris: «Kas te üliõpilast ei tunne?»

Praegu on müts «TRÜ» toimetuses ja ootab oma õiget omanikku (kes ta nähtavasti 17. linnakutsekooli õpilasele oli laenanud).

J. VALGE

HOIDKE PÖIALT!

Nädalavahetusel proovisid Sillamäel ENSV karikavõistlustel kätt TRÜ väravpallurid: I naiskond ja I meeskond.

TRÜ I naiskond mängis Sillamäega 21:16, Viljandiga 24:14 ja Kohtla-Järvega 25:13 ja **pääses finaali.**

TRÜ I meeskonna vastasteks olid Sillamäe I (22:39), Sillamäe II (9:6) ja Tapa (23:25).

Finaal toimub 22.—24. novembril Tallinnas.

Psühhiaatriaring

Psühhiaatriaringi koosolek toimub kolmapäeval, 27. nov. kell 18 Psühhoneuroloogia Haigla auditooriumis (Staadioni t. 48).

Kavas: 1) kohtupsühhiaatrilisest ekspertiisist, 2) haige demonstreerimine.

Vabanduseks

Toimetus palub vabandada meie eelmises lehes olnud eksitava vea pärast. Akad. F. Klementi eludaatumid on 1903—1973.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 5873. MB 08899.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AFI

Fr. R. Kreutzwaldi nim. TRÜ Raamatukogu

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 37 | Reedel, 29. novembril 1974 | XXVI aastakäik

1. detsember 1924

EESTIMAA KOMMUNISTLIK NOORSOOÜHING 1. detsembri ülestõusus 1924. Fakte ja sündmusi.

24. september 1922 — toimub EKP III kongress. Teiste küsimuste kõrval kuulatakse ära EKNÜ aruanne. Vahetult pärast kongressi annab J. Anvelt eesti komsomolile järgmise hinnangu: «Uued jõud. Noorus, noorus tuleb! Tagavaravägi kasvab! Ning mitte ainult ei kasva, vaid on osalt niivõrd küps, et juba avitab. Ja kuidas veel. Tulgu äpardused, tulgu kõige raskemad katsumused, aga seda uut metsa ei saa enam olematuks teha, seda enam, et see istandik alles esimesi proove andis.»

24. jaanuar 1923 — moodustatakse ametiühingute noortekomisjonide ülemaaline keskorgan — Eestimaa Töölisühingu Üldliidu Kesknõukogu noortekomisjon. Koos Eesti Iseseisva Sotsialistliku Töölispartei (hiljem Eestimaa Töörahva Partei) Keskkomitee noorteosakonnaga kujundatakse välja legaalsete revolutsiooniliste noorsoo-organisatsioonide terviklik süsteem, mille kaudu EKNÜ kindlustab laialdase mõju töölis- ja maanoorte hulgas.

28. märts 1923 — kaitsepolitsei agent mõrvab EKNÜ Keskkomitee sekretäri Jaan Kreuksi. Noorsooühing kaotab oma silmapaistva juhi ja organisaatori.

Suvi 1924 — Eestis tegutseb 51 illegaalset kommunistlike noorte kollektiivi 360 liikmega.

21. jaanuar 1924 — sureb V. I. Lenin. Samal päeval rüüstab kaitsepolitsei üheaegselt üle kogu Eesti ligi 300 töörahva organisatsiooni. Järgneva nädala jooksul arreteeritakse kümneid revolutsioonilise noorsooliikumise aktiviste, sealhulgas EKNÜ Keskkomitee liikmed Hendrik Allik, Mart (Vladimir) Kangur, Johannes Reesen.

28. Jaanuar 1924 — EKNÜ Keskkomiteelt Kommunistliku Noorsoo Internatsionaali Täitevkomiteele: «Me jätkame võitlust. Me langetame oma klassivõitluse lipu Lenini mälestuse ees ja jätkame veel monoliitsemana võitlust tööliskassi vabastamise eest, nagu õpetas Lenin.»

Aprill 1924 — EKP Keskkomitee langetab otsuse võtta kurss relvastatud ülestõusule.

Tartus hakkab ülestõusu ette valmistama Tartumaa parteiorganisaator Hans Heidemann. Ta tõmbab sellele tööle kaasa Tartu Töölisnoorsoo Ühingu aktiviste (R. Mikker, J. Miller, A. Puha, A. Arst, K. Laanesaar), kes teevad selgitustööd sõdurite hulgas. Aktiivselt löövad kaasa Sotsiaal-filosoofilise Üliõpilaste Seltsi kommunistlikud noored R. Cher, H. Tulp, H. Nael, A. Lipstal. Tartu linna ja maakonna noorte võitlusjõudude ettevalmistamisest võtab aktiivselt osa EKNÜ Keskkomitee liige Rudolf Pälson.

19. ja 31. juuli 1924 — ajaleht «Meie Leht»: «Energilise tegevuse tõttu on organiseeritud töölisnoorsoo arv õige suureks kasvanud, mida näitab töölisnoorsoo aktiivne tegevus, mis kõigi rüüstamiste ja kaagitamiste peale vaatamata silmapilgukski ei katke. Töölisnoorsoo häälekandja «Meie Noor Tööline» ilmub korralikult, iga kord 4000 ja rohkemgi eksemplaride arvus, töölislehes ilmub järjekindlalt iga kolme nädala tagant noorte lehekülg, noortekomisjonid korraldavad vennastuskäikusid maanoorsoo juurde, sageli peetakse kontsertmiitinguid ja koosolekuid. Kõik see räägib töölisnoorsoo liikumise aktiivsusest... Julgesti võib konstateerida, et meie noortes näikse revolutsioonilist tuld rohkem hõõguvat, kui seda oli enne jaanuari rüüstamist.»

Suvi 1924 — EKNÜ kollektiive on 80, kuhu kuulub ligi 400 kommunistlikku noort.

18. september 1924 — Tartus arreteeritakse Hans Heidemann, koos temaga 78 revolutsionääri. Ettevalmistused ülestõusuks on siin halvatud.

10. november 1924 — algab 149 kommunisti protsess Tallinnas. 72 kohtualust on alla 30 aasta, 48 alla 25 aasta vanad. Kohtualused käituvad mehiselt. EKNÜ Komitee liige Hendrik Allik: «Oma poliitilises tegevuses olen välja läinud ainult töörahva huvidest, vastutust kannan ainult tema ees. Ei pea tarvilikuks kodanliku kohtu ees seletust anda.»

1. detsember 1924 — kell 5.15 algab Tallinnas relvastatud ülestõus. Üle ¼ võitlusrühmlastest oli andnud Eestimaa Kommunistlik Norsooühing.

5. detsember 1924 — Tallinna lähedal Irus toimub järellahing, kus EKNÜ Keskkomitee liikmed Arnold Sommerling ja Osvald Piir koos Eduard Ambosega kaitsevad endid 45 politseiniku vastu õhtu kella kümnest järgmise hommiku kella 7-ni. Politseinikud on varustatud isegi kuulipildujatega. Kolmel kangelasel on ainult püstolid.

7. detsember 1924 — järellahing puhkeb Tallinnas. Viimse hingetõmbeni võitleb EKNÜ Keskkomitee liige Rudolf Pälson koos G. Kreuksi ja V. Bogdanoviga.

1. detsembri ülestõusu järel arreteeritud töölisnoorte arv ulatus 150-ni. Sõjavälikohtute poolt mõisteti surma revolutsioonilised noored Arkadi ja Vladimir Andresen, Aksenti Kirikal, Aleksander Henning, Richard Tikkar, Voldemar Vollmann, August Ellam, Aleksander Kõrgemaa, Johannes Kuuskmann, Jakob Tõldsepp, Aleksander ja Martin Arbon, Richard ja Erich Vakmann, Martin Dreimann, Boris Plint, Nikolai Kirchbaum ja paljud, paljud teised.

1924. a. 1. detsembri relvastatud ülestõus on kangelaslik lehekülg eesti töölisnoorsoo ja tema avangardi — Eestimaa Leninliku Kommunistliku Noorsooühingu ajaloos.

RSR

18. novembril toimus ülikooli kohvikus komsomolikomitee ja RSR-i ühine pressikonverents. Eelnevalt saabunud küsimustele vastasid ELKNÜ TRÜ komsomolikomitee esimene sekretär Tiit Koldits ning komitee liikmed Arvo Junti ja Jaak Uueküla. RSR-i poolt esinesid senaatorid eesotsas president Tõnu Kõrdaga. Vastajad tutvustasid komsomolitöö arengu perspektiive, mainides sealjuures esimeste kursuste aktiivsuse reserve.

Hubast õhkkonda aga aitasid luua Toivo Tasa ja Mihkel Zilmer oma toredate lauludega. Kindlasti leidis iga kohalolija sealt midagi enda jaoks ning seepärast oleks meeldiv, kui see pressikonverents ei jääks viimaseks.

S. TÄKER,
H. SÖÖT

● RSR-i president Tõnu Kõrda.

Uus ametiühingukomitee

HELVE KABUR, esinaine; LINDA PIKKAT, laekur.

Komisjonid tööks õppejõudude ja teenistujatega.

TAMARA SÕRMUS, aseesimees, orgkomisjoni esimees. SULEV MARAMAA, õppe- ja teadusliku töö komisjoni esimees. LEMBIT RAID, ideoloogilise töö komisjoni esimees. OLEV SAKS, kultuurikomisjoni esimees. VILVE KALITS, kultuurikomisjoni liige. SULEV VAHTRE, kulturikomisjoni liige. HELGA SILDMÄE, kehakultuurikomisjoni esimees. LEMBIT SUIT, olmekomisjoni esimees. LEIKI LOONE, olmekomisjoni liige. OLEV RAJU, töötasude komisjoni esimees. HELI RUUSSAAR, ühiskondliku kontrolli komisjoni esimees. MILVI VAHER, sotsiaalkindlustuse komisjoni aseesimees. LILIE PUNG, töökaitse ja ohutustehnika komisjoni esimees. HEINO HANSON, tervisekomisjoni esimees. VAIKE ASKIRKO, töö laste ja noorukitega. REIN KÄRNER, sotsialistlik võistlus. HELGI SILLASTE, komitee juriskonsult.

Komisjonid tööks üliõpilastega.

TOIVO LEEMETS, aseesimees, ühiselamud. REIN LUMISTE, õppe- ja teaduslik töö. MADIS JÄRV, organisatsiooniline töö. KRISTA MÄLGI, organisatsiooniline töö. INGRID KREMER, organisatsiooniline töö. VIRVE GALKINA, kulturitöö. JAAN ORUAAS, kehakultuurialane töö. ARVO RAUDSEPP, kehakultuurialane töö. VIRGO PURRU, sotsiaalkindlustuse-alane töö.

● Ametiühingukomitee esinaine Helve Kabur. J. LAANE fotod.

TRÜ ametiühingu 22. konverents

toimus 19. novembril. Aruandes, mille esitas konverentsile ametiühingu esinaine H. Kabur, analüüsiti esmalt juhtkonna tööd. Komiteele, mis koosnes viiest üliõpilasest ja 18 töötajast, anti rajoonikomitee õigused, mis võimaldas omakorda laiendada ametiühingubüroode (vaadeldava perioodi lõpuks 13) õigusi.

Tähelepanu pöörati järgnevatele tähtsamatele küsimustele.

✣ Õppe- ja teaduslik töö.

Õppeedukus on paranenud peaaegu kõigi näitajate, sealhulgas ka ainult «väga headele» õppijate osas. Üldpildi rikub ära küllalt suur võlglaste ja väljalangejate arv. Ametiühingukomitee õppe- ja teadusliku töö komisjoni ettevõtmiseks oli vastava ankeedi alusel ülevaate saamine üliõpilaste ajabüdžetist. Ilmnes, et ebakõlad tunniplaanides on tingitud eeskätt auditooriumide nappusest, tunnitasu alusel töötavate õppejõudude rohkest kasutamisest, õppeplaanide koordineerimatusest, kuid ka sellest, et vastava kaadri vähesuse tõttu ei ole võimalik paralleelrühmi üheaegselt õpetada. Arutati ka õpperühmadevahelist sotsialistlikku võistlust ning otsustati selle tingimusi täiendada.

✣ Ideoloogilisest tööst.

Antud komisjoni tegevus on lahutamatu õppevälisest kasvatustööst ja tihedalt põimunud kultuurikomisjoni, klubi ja ka ühiselamukomisjoni tööga. Iseseisvaks töölõiguks oli ametiühingule suunatud partei, valitsuse ja ametiühingu kõrgemate organite otsuste läbitöötamine ning liikmeteni viimine. Tihe koostöö oli parteikomiteega. Üheks suuremaks ettevõtmiseks kujunes kogu ülikoolis näitliku agitatsiooni olukorra parandamine, mis õnnestus eriti Ajalooteaduskonnas. Komisjoni korraldada olid rahufondi üritused ülikoolis, osavõtt üleliidulisest sotsialistlikust võistlusest ning koos teiste komisjonidega nii vabariiklikust kui ka üleliidulisest üliõpilaste töö-, olme- ja puhketingimuste parandamise konkursist.

✣ Kultuuritööst ja klubist.

Antud perioodil pöörati neile erilist tähelepanu. Konstateeriti, et ideoloogilist kasvatustööd ei saa jätta ainult ametiühingu ja klubi kanda. Kõrge ideelis-poliitilise ja esteetilise taseme kindlustamiseks moodustati klubi nõukogu, kes oma funktsioone on täitnud regulaarselt. On süvenenud internatsionalistlikud tendentsid repertuaari valikul ja tihenenud sidemed teiste liiduvabariikidega. Tugevnenud on klubi nõukogu sidemed ka teaduskondade kultuuriaktiivigа, kelle abiga on korraldatud teatri ühiskülastusi, uusaasta- ning kevadballe. Tähtsaima kultuurisündmusena üliõpilaskonna elus toimus VI üliõpilaslaulupidu.

✣ Olmeküsimused.

Aruandeperioodi langeb rida partei ja valitsuse määrusi, mis on suunatud üliõpilaste olmeolukorra parandamisele. Kiiresti valmis kaks tornühiselamut, Vanale Tiigile anti uus rakendus. Nüüd on ülikoolil 6

(Järg 2. lk.)

30 aastat ENSV vabastamisest

Juttu Karl Bachmaniga

Esitasime mõned küsimused vene keele kateedri vanemõpetajale, teenekale sõjaveteranile Karl Bachmanile.

Millal ja kus algas Teie sõjamehetee?

1942. aastani töötasin Kolhise gruusia keskkoolis vene keele õpetajana. Pedagooge esialgu ei mobiliseeritud. Rinne aga üha lähenes. Juba pommitasid sakslased Suhhumit ja mereäärseid linnu. Nii tuligi meie, nooremate õpetajate kord kodumaad kaitsma asuda. Sõjaväkke võeti ka 11. klassi õpilased.

Esimesed tuleristsed sain Kaukaasias. Sõdida tuli niinimetatud mägi-laskurpolgu ridades. Kaukaasia vabastamisel olid abiks ka Siberi alpinistide eriväeosad.

Ja edasi?

Edasi pidasime sõda Kubanimaal, Ukrainas ja tolleaegses Bessaraabias. Järgnes osavõtt vabastuslahinguist Rumeenia, Bulgaaria, Jugoslaavia, Ungari, Austria ja Tšehhoslovakkia pinnal. 1945. a. astusin NLKP liikmeks. Võidelda tuli 2. ja 3. Ukraina rinde koosseisu kuuluvais väeosades (rindejuhatajad Tolbuhhin ja Malinovski). Olin kergekuulipilduja meeskonnas. Paljudest eri rahvustest sõjaseltsimeeste seast on eriti hästi meeles meie meeskonnast mordvalane Kaštanov. Ühised katsumused ning ühine vaenlane lähendavad inimesi enam kui miski muu.

Millised oli raskeimad lahingud?

Nimetada tuleks kindlasti Dnepri forsseerimist. Seal sain ka haavata. Väga tugevat vastupanu avaldas vaenlane veel Budapestis. Linn oli küllalt tugevasti kindlustatud. Horthy väeosad asusid mitmel korral raevukalt vasturünnakule, murdmaks läbi Nõukogude armee piiramisrõngast.

Teie autasud?

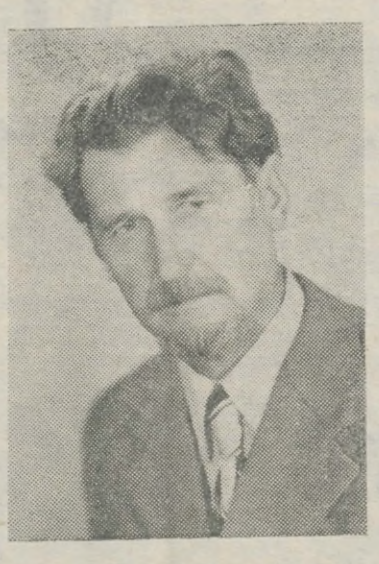
Sõja ajal autasustati mind medaliga «Lahinguliste teenete eest» ja medaliga «Kaukaasia vabastamise eest» ning «Budapesti vabastamise eest». Seejärel sain medali «Suurest Isamaasõjast osavõtu eest». Peale selle rahuaegsed medalid, mida hitlerliku Saksamaa purustamise aastapäevade puhul jagatakse.

Jutustage ka oma pedagoogiteest.

Õpetaja sai minust Leningradi Pedagoogilise Tehnikumi lõpetamise järel 1934. a., seega siis nelikümmend aastat tagasi. Esimene töökoht oli Dranitšniki algkool. Peagi asusin elama Kaukaasiasse, kus õpetasin vene keelt Pavlovka keskkoolis ja seejärel Estonka küla mittetäielikus keskkoolis. Minu tolleaegsete õpilaste hulgas olid ka praegused teaduste kandidaadid Martin Kutman ja Valeri Bezzubov. Pedagoogitöö kõrvalt asusin Tbilisi ülikooli kaugõppeosakonnas õppima vene filoloogiat. Kaugõpe ei tundunud siiski olevat parim teadmiste täiendamise vorm ning minust sai Suhhumi Gorki nim. Pedagoogilise Instituudi statsionaarne üliõpilane. Pärast instituudi lõpetamist asusingi tööle Gagrast umbes 4 kilomeetri kaugusel asuvas Kolhise keskkoolis. Siis aga tuli hakata sõjateed tallama.

Tartu Riikliku Ülikooli vene keele kateedri õppejõud sai minust pärast demobiliseerumist 1946. aasta sügisel. See oli toimetusterohke aeg. Kaasa lõime Tartu taastamisel, samuti tuli osa võtta külvihoogtööst.

Lugeda ülikoolis on tulnud sissejuhatust keeleteadusse, vene ja eesti keele kõrvutavat grammatikat ja tänapäeva vene keelt. Vene keelt on tulnud õpetada õigegi mitmele põlvkonnale. Kunagiste õpilaste seas olid praegused tunnustatud teadusemehed Olaf Prinits ja Harald Epler,

nüüdsete hulgas aga juba H. Epleri tütar Karin. Kohates oma endisi õpilasi, mõistad, et oled teinud tähtsat ja vajalikku tööd. 1956. a. kaitsesin Leningradi Ždanovi nim. Ülikooli juures dissertatsiooni «Vene laenud eesti keeles XIX sajandi bibliograafiliste ja leksikograafiliste allikate andmeil».

Teie harrastused?

Armastan viibida looduses. Sageli käin seenel, olen kala- ja jahimees.

Mida tahaksite südamele panna tänastele noortele?

Vähem peaks olema Lääne eeskujude pimesi järgimist, enam tõelist nõukogude patriotismi. Kahtlemata on nooruse otsingutes igal ajal oma progressiivne alge. Rohkem võiks olla omaalgatust, rohkem tahtejõudu püstitatud eesmärgi saavutamiseks.

Et 12. detsembril jõuab teenekas sõjaveteran ja õppejõud 60 aasta tähiseni, siis lisame siia omalt poolt ka õnnesoovid selle sündmuse puhuks.

REIN LIND

Uus

leiundusalane normatiivakt

1973.—1974. a. on välja antud mitmed uued määrused, instruktsioonid, juhised, mis reguleerivad õigusküsimusi patendi-litsentsitöö valdkonnas. Viimasena on ilmunud NSVL MN-i poolt kinnitatud (määrus nr. 580, 18. juulil 1974. a.) instruktsioon, mis käsitleb leiutiste kasutamise eest tasu tsentraliseeritud väljamaksmise korda.

Instruktsiooni põhipunktid on järgmised:

- autoritasu leiutiste kasutamise eest on hakatud 1. jaanuarist k. a. eksperimendina tsentraliseeritult välja maksma asutustele ja organisatsioonidele, mis paiknevad Läti NSV-s, Gorki ja Sverdlovski oblastis;
- tsentraliseeritud väljamaksmist teostab Leiutajate Õiguse Kaitse ja Autoritasu Tsentraliseeritud Väljamaksmise Valitsus (edaspidi Valitsus), mis asub NSVL MN Riikliku Leiutiste ja Avastuste Komitee juures;
- autoritasu väljamaksmine toimub «Avastuste, leiutiste ja ratsionaliseerimisettepanekute põhimääruse» alusel:

a) säästuga leiutise kasutamise eest makstakse tasu viie aasta jooksul 2 protsendi väärtuses säästusummast, mis on saadud igal kalendriaastal;

b) säästuta leiutise kasutamise eest makstakse ühekordne autoritasu, mis määratakse kindlaks leiutise tegeliku väärtuse põhjal;

- autoritasu tsentraliseeritud väljamaksmine toimub pooleise kuu jooksul pärast kasutatud leiutise statistilise aruande saamist;
- Läti NSV, Gorki ja Sverdovski oblasti asutused, organisatsioonid ja ettevõtted kannavad autoritasu tsentraliseeritud väljamaksmiseks Valitsusele üle 0,7 protsenti säästusummast, mis on saadud eelnenud poolaastal ja on näidatud statistilises aruandes. Summade ülekandmine toimub igal poolaastal ja need arvutatakse säästust, mis on saadud leiutiste ja ratsionaliseerimisettepanekute kasutamisest rahvamajanduses. Nendest summadest 10 protsenti läheb Valitsuse ülalpidamiseks.

E. TEETSOV,
patendiala vaneminsener

Tänuavaldus

Seoses 30 aasta möödumisega Tartu Riikliku Ülikooli sõjajärgsest taasavamisest andis EPA rektor käskkirja, milles avaldatakse tunnustust ja tänu ülikooli väljaarendamisel tehtud töö eest EPA kollektiivi järgmistele töötajatele:

professoritele Johannes Kaardele, Vassil Ridalale, Julius Tehverile, Rudolf Särele ja August Muugale; dotsentidele August Eenlaiule, Helmut Neerutile, Gleb Bichelele, Martin Karminile, Harri Mauringule, Sinaida Riivesele, Evald Peebsenile ja Leida Leivategijale ning vanemraamatupidaja August Maaroosile.

Ametiühingukonverentsil

(Algus 1. lk.)

ühiskodu nõuetele vastavat ühiselamut. Sellele vaatamata võis käesoleva õppeaasta alguses konstateerida 250-kohalist defitsiiti. Seoses sellega tuleb tõsisemalt suhtuda igasugustesse «patustajatesse». Lisaks täispöörde teinud Ajalooteaduskonna ühiselamule mainiti kiitvalt veel ühiselamu nr. 7 ja Uue-Pälsoni ühiselamunõukogude tegevust. Kurioosne, et kõige antisanitaarsem olukord valitseb Arstiteaduskonna ühiselamus.

✲ **Töötajate elamispinna küsimused.**

140 ülikooli töötajat said korteri kahte valminud kooperatiivelamusse. Sellele vaatamata on elamispinna osas suur defitsiit ja paneb imestama paljude töötajate kannatlikkus, kes lausa karjuvates tingimustes on siiski ülikoolile truuks jäänud. Kahjuks pole ka perspektiivis mingit konkreetset lahendust ette näha.

✲ **Tervishoiu valdkonda kuuluvad küsimused.**

Nendega tegeles kolm komisjoni — tervise, kehakultuuri- ning ühiskondliku kontrolli komisjon. Vaatamata erinevatele tööplaanidele oli neil ühine eesmärk — hoolitseda üliõpilaste ja töötajate tervise ja toitlustamise ning vaba aja ja puhkuste tervisliku veetmise eest. TRÜ arstipunkt on töötanud rahuldavalt. Paranenud on ravi-profülaktiline töö, mille üheks näitajaks on arstipunkti külastatavuse suurenemine. Komiteel on koostatud tervistavate ürituste kompleksplaan, mis sisaldab nii administratsiooni, spordiklubi, arstipunkti kui ka ametiühingu kohustusi. Tuleb taunida VTK-alast passiivsust. Ülikoolile antakse igal aastal 500 tuusikut puhkelaagritesse, mis võimaldab seal viibida umbes 1400 üliõpilasel. Laagrid on muutunud väga ihaldusväärseks, see peab olema üheks stiimuliks sotsialistlikus võistluses. Profülaktooriumis esines lisaks objektiivsetele puudustele ka ravitöö hooletusse jätmist, mis tõi kaasa juhataja vahetuse. Nüüd töötab sellel kohal suure kohusetundega dr. I. Liiv. Kõne all olid veel sanatooriumi-, puhkekoduning turismituusikud.

✲ **Tervislikest töötingimustest ja töökultuurist.**

Selles valdkonnas tegutsesid töökaitse ja töökultuuri ning ühiskondliku kontrolli komisjonid. Kitsaskohtadeks ülikoolis on ventilatsiooni- ja keskküttesüsteemide vähene töökindlus. Normile ei vasta valgustus keeltemajas, muret teeb majavammi levimine eesti keele kateedris ja mõni muugi asi.

✲ **Töö laste ja noorukitega.**

Põhiline töö toimus eelkooliealiste lastega. Silm peeti peal TRÜ lasteaia ning TRÜ klubi vastavasuunalisel tegevusel. Kontakti peeti ka koolidega ning tegeldi pioneerilaagri tuusikute jaotamisega.

✲ **Õiguslikud küsimused,**

millega tegeldi, olid põhiliselt järgmised: ületunnitööde ja vallandamistaotluste arutamine, õnnetusjuhtumite tööga seotuse kindlakstegemine jne.

✲ **Aktiivi väljaõpe ja organisatsiooniline töö.**

Mõnes töölõigus koopereeruti linna ametiühingu aktiivi kooliga. Igal sügisel on Käärikul korraldatud seminarlaager värsketele aktivistidele ning aasta jooksul muidki töövorme praktiseeritud. Büroodest töötas kõige paremini Õigusteaduskonna oma Heldur Saarsoo juhtimisel.

✲ **Finantsmajanduslikku külge** analüüsiti revisjonikomisjoni aruandes.

Rahvakontroll

Rahvakontrolli päevik

1. Materiaalsete väärtuste hoidmine TRÜ-s

TRÜ rahvakontrolligrupi majandussektori ja administratiiv-majandusosakonna rahvakontrolligrupi töötajad kontrollisid aparaatide ja mõõtevahendite ning materjalide hoiutingimusi allüksustes ja ladudes.

Kontrollimisel ilmnes, et ruumikitsikusest hoolimata säilitatakse moraalselt vananenud ja kasutamiskõlbmatuid aparaate ning mõõtevahendeid. Peale selle leidub allüksustes pikemat aega kasutamata seisvaid aparaate. Põhjuseks nimetati tööde temaatika muutumist. Niisuguste kasutamatult seisvate aparaatide müügi võimalusi on vähe uuritud ning samuti ei kustutata õigeaegselt inventari nimestikust kasutamiskõlbmatuid aparaate. Selle näiteks olgu nimetatud, et alles kontrollimise tulemusena kustutati aktiga 1974. a. 9 kuu kestel kasutamiskõlbmatuks muutunud aparaate 85 730 rbl. väärtuses. TRÜ rahvakontrolligrupi majandussektoril on aga andmeid, et mitte kõikide allüksuste juhatajad ei võtnud arvesse rahvakontrolöride soovitusi kasutamiskõlbmatute aparaatide inventarinimestikust kustutamiseks. Näiteks nimetame siin ainult kahte: kehalise kasvatuse ja spordi kateeder (telegraaf-lintväljund 7 660.— rbl.) ja Meditsiini Kesklaboratoorium (mitu tsentrifuugi).

Moraalselt vananenud ja kasutamiskõlbmatute aparaatide väljaselgitamist jätkavad rahvakontrolörid ka edaspidi, kuid selle töö edukaks läbiviimiseks peaksid kõikide allüksuste juhatajad omal algatusel vähemalt kord aastas tegema kindlaks oma allüksuse aparaatide tehnilise seisundi ja nende edaspidise vajalikkuse.

Tuleb märkida TRÜ administratsiooni heatahtlikku suhtumist rahvakontrolöride ettepanekutesse. Nii näiteks andis teadusala prorektor H. Metsa nõusoleku selleks, et aparaatide tellimiste läbivaatamiseks määratud spetsialistide komisjon kaaluks kriitiliselt samatüübiliste aparaatide tellimist mitmele allüksusele.

2. Tööaeg ja töödistsipliin

Oktoobrikuu lõpul ajalehes «Pravda» avaldatud andmetest nähtub, et kui puuduksid tööluusid ja administratsioon ei annaks nii palju palgata puhkepäevi, siis võiks NSV Liidu tööstus anda aastas lisatoodangut ca 3 miljardi rubla väärtuses.

Siit järeldus, et ka meil TRÜ-s tuleb tegelda tööaja ratsionaalse kasutamise ja töödistsipliini probleemidega.

1974. a. I poolel tehtud kontrollreididel täheldati mitmetes allüksustes TRÜ sisekorra eeskirjade mittetäitmist. Näiteks ei peeta kinni TRÜ sisekorra eeskirjade punktides 22, 23, 24 ja 26 esitatud nõuetest. Töötatakse ilma lõunavaheajata (hügieeni kat.); tööajad on erinevad; allüksuses ei ole tööajal kohal ühtegi töötajat (uks lukus; eripedagoogika kat., kunstikabinet, koduduse kabinet, tööstuspsühholoogia lab.); ei peeta tööaja arvestust (majandusgeograafia kat., Kommunistliku Kasvatuse Lab., kehalise kasvat. ja spordi kat., Meditsiini Kesklaboratoorium); tööajal kasutatakse alkohoolseid jooke. Kõigi nimetatud puuduste kõrvaldamine ja sisekorra eeskirjade täitmise kontrollimine on allüksuste juhatajate otsene tööülesanne.

Allüksuste juhatajate seda tööiõiku hakkavad TRÜ rahvakontrolligruppide töötajad pidevalt kontrollima.

Administratsiooni poolt on olukorra parandamiseks antud juhised rektori käskkirjas nr. 893-k, 29. 10. 74.

J. ELGAS,

Acta diurna

Seoses NSV Liidu ajaloo kateedri dotsendi VILMA TRUMMALI äsjase juubelisünnipäevaga avaldas TRÜ rektor talle käskkirjaga kiitust, õnnitles ja soovis edu ning kordaminekuid edasises töös.

EKP TRÜ komitee

istungil 25. nov. 1974 esines ettekandega sõjalis-patriootilisest kasvatustööst TRÜ-s ülikooli reservohvitseride nõukogu esimees J. KSENOFONTOV. Tihedat koostööd on nõukogu arendanud ühiskonnateaduste kateedritega, eriõpetuse kateedri ja komsomolikomiteega. Need on ka põhilised keskused, mille kaudu kasvatustöö käib. Momendil otsitakse ja katsetatakse uusi töövorme, lähtudes sealjuures ka vastavast NSVL kõrgema ja keskerihariduse ministri käskkirjast.

Arutlusaluses küsimuses osalesid sõnavõttudega veel komsomolikomitee sekretäri asetäitja I. Gräzin, eriõpetuse kateedri juhataja K. Voinov ning prof. L. Allikmets. Vastuvõetud otsuses üldistatakse ühelt poolt tehtut, täheldatakse märkimisväärset nihet paremuse poole ja seatakse uued tähised selles töölõigus.

TAGASIPILK

22.—23. novembril toimus ENSV teenelise teadlase kirurgiaprofessor Artur Linkbergi 75. sünniaastapäeva tähistamiseks üleliiduline kirurgiaalane sümpoosion Tartus. Aulasse oli kogunenud peale ENSV kirurgide ka nimekaid teadlasi teistest Balti liiduvabariikidest, Moskvast, Leningradist ja Jaroslavlist. Kohal viibisid kadunud professori lesk Leida Linkberg ja poeg, Vabariikliku Kliinilise Haigla kirurg Jüri Linkberg.

Artur Linkbergi elust ja tegevusest andis ülevaate TRÜ teaduskonnakirurgia kateedri juhataja Eesti NSV teeneline arst prof. E. Tünder. Professor Linkbergi meenutasid paljud tema kolleegid ja õpilased.

Toimunud sümpoosionil käsitleti aktuaalseid kirurgiaalaseid küsimusi: mao- ja duodeenumi haavandtõve kirurgilist ravi, südameveresoonkonna kirurgiat, uroloogia, anestesiologia ja reanimatoloogia probleeme.

Juuresoleval fotol, mille tegi J. Laan, näeme presiidiumi

L·I·T·T·E·R·A

Sõeludes selgemaks

Ajalehes «Sirp ja Vasar» (nr. 47, lk. 4—5) lugesin üle kahe lehekülje laiuvat sõnavõttu sensatsioonilise tiitli all «Miks on luulehuvi vähenenud?». Osalesid *viri doctissimi et illustrissimi* H. Haberman, A. Kaalep ja J. Põldmäe. Targad mehed toetusid üldtuntud autoriteetidele (kõigepealt Goethele, kes olevat Kaalepi arvates «viimane suur poeet»), lisaks veel Puškini, Byroni ja Juhan Liivi autoriteedile. Nii vägevate kahurite katte all rünnataval lihtlugejal jääb ainult kombekalt noogutada või aplodeerida.

Mind hämmastas juba pealkiri. Kui hüütakse: «Miks luulehuvi on vähenenud?», siis sugereeritakse üldistavalt, et luulehuvi vähenemine on vaieldamatu tõsiasi. See aga pole kaugeltki kindel: mu enda kogemus räägib sellele vastu. Ainult luuleinflatsiooni on täheldatud, muud midagi. Meil ilmub aastas vist mitukümmend luuletuskogu: kes neid suudab läbi sirvidagi? Nõudlikumaks muutuv lugejaskond hülgab sõnamulina, mitte aga tuumaka luule. Meie ülirikkalik kirjandus- ja kirjastamisprotsess on risustatud ilutsemistega pudikeeles, mis mõnikord ei küüni avaliku sõna tasemenigi. Sealjuures tõstetakse sageli normiks kogelev sõnastus ja mehaanilised trikid. Eesti luule on nakatunud vormita laialivalguvast maneerist, mis asendab poeesiat (kr. *poiesis* tähendas töötegemist) edeva isetegevusega või kitšiga. Novaatorluseks on kiidetud amorfseid tekste — ilma komadeta, ilma kaasakiskuva rütmita, ilma vormiteadliku ülesehituseta. Eestisse tuli see mood Saksamaalt, kus ta oli omal ajal tekkinud ratsionaalsest vajadusest kirjutusmasinasse tipitavate tekstide valmistamisel aega säästa suurtähtede ja märkide arvel. (Tean küll, et selle moe tekkimisel oli teisigi põhjusi, kuid ruumipuudusel ei saa neid kõiki siin selgitada.) Ladina-Ameerikas alguse saanud ja Jugoslaaviasse levinud nn. «konkreetne poeesia» kasutab veel teisigi kirjutusmasinast põhjustatud polügraafilisi trikke. H. M. Enzensbergeri jt. lääne tarbelüürikute kaudu kandus see mood meilegi ning selles pole midagi halba. Ma pole komadeta luule vastu, nagu ma ka miniseelikute vastu pole. Ainult siis on halb, kui tekstid (ükskõik millises polügraafilises kujunduses) muutuvad tühiseks, kui vormi puudumist täiendab sisu puudumine ja kogu «luuletus» on (H. Habermani piltliku väljendi järgi) nagu auguga kopsik, kust vett välja soriseb. Poeet peaks ikkagi jääma **värsisepaks**, mitte veetõstjaks või sõnataigna kastjaks. Meie elu on poolfooniline, elutempo hoogne. Miks siis peaksime kallist aega raiskama kunstivormita ning ebaolulisele «produktsioonile»? Milleks peame soodustama ilmselt levivat grafomaaniat? Keerame ju ka televiisori kinni, kui programm meile midagi ei paku ...

Võrreldes kodanliku Eestiga on meil luulehuvi tohutult tõusnud. Kui EKL kirjastus (tean neid asju, sest olin ise EKL kirjastustoimkonna liige) avaldas 1934. aastal A. Alle kogu «Karmid rütmid», siis õnnestus sellest aasta jooksul ära müüa ainult 43 eksemplari; nüüd kaob (hea) luuletuskogu sada korda suurem tiraaž mõne päevaga, kui raamatubaas «kogelusmüüki» ei korralda. Isegi reklaami pole enam vaja. Aus kaup kiidab end ise, ainult tarbetu tavaar tuleb harjuskijutuga ostjale külge määrida.

Lõpetan põgusaid marginaale luulehuvi väidetava vähenemise kohta palvega mitte üldistada, nagu peaksin kõiki komadeta luuletajaid grafomaanideks või eitaksin eksperimentaalluule tähtsust. Otse vastupidi — tervitan tõelist novaatorlust. Ma pole kaasa teinud, kui L. Remmelgas samas ajalehes vemmeldas uuenduste pärast J. Krossi, A. Kaalepit jt. vormiteadlikke meistreid.

Küll aga nõuavad tõe jaluleseadmist kõnealuses arutelus lausutud Ain Kaalepi (või kirjapanija Ene Maremäe) ebaõiged sõnad (lk. 5, teine veerg): «V. Adams ... hindas eesti keelt madalalt maalähedaseks.»

Nii on ära väänatud mu «Sinu sekundeis» (lk. 103) kasutatud väljend «veel mullapealne». Iga üliõpilane teab, et nõnda ei tsiteerita. Pealegi näitab kontekst ja autori remark, et jutt on sõnastikust ja konkreetsetest puudustest intellektuaalse sõnavara alalt, millest on toodud näiteid järgmistel lehekülgedel. Eesti keele foonika, ta haruldane laulvus on ju väljaspool kahtlust. Seda kasutavad kõik eesti poeedid, ka mina. Kaalepi teisendus «madalalt maalähedane» on pejoratiivne ja kostab mulle isegi pisut demagoogilisena.

Ja ka selles ei tahaks ma nõustuda Kaalepiga, et «meil võiks olla näiteks üks spetsiaalne armastuspoeet». Meie luules on niigi külluses «niiskeid naisi» (ka see väljend kuulub Goethele). Viimast mina küll «viimaseks poeediks» ei pea, kasvõi sellepärast, et väitleja teised autoriteedid tulid hiljem. Olen neist ise mõndagi kõnelnud — ja tahaksin kõnelda veelgi.

VALMAR ADAMS

SAMMUD TEEKONDA

Ütlesin ühele tuttavale, et mul paluti kirjutada väike arvustus Mihkel Muti «Teekond tagasi» kohta. «Eks hakka siis autorist biograafilisi andmeid koguma, nagu sa seda Juhan Habichti puhul tegid,» soovitas tema.

Miks? Kauase klassivennana olin J. Habichti kirjanduslike ning matemaatiliste käänakutega ammu tuttav. Isikulooliste tähelepanekute esitamine tundus vajalikuna sellepärast, et autor oli laiemalt tundmatu. Mihkel Mutt on olnud võõram. Isiklikult mulle on ta tutvustanud end rohkem oma artiklite kui novellidega. Tema kirjutis noore autori pärssimisest ülikoolis põhjustas toreda poleemika (võitluse algataja enese loomingut pole alma mater *ometi häirinud? Või ei ole M. Mutt enam noor autor?). Aga näit. tema jutt «Deemon» ei äratanud mus enne huvi, kui L. Priimägi pidas möödunud aastal ÜTÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule ringis selle jutu alusel ettekande proosateksti analüüsist. Ja siis paelus rohkem selle loo analüüs kui lugu ise.*

«Teekond tagasi» (vt. «TRÜ» nr. 33) algab pisut vastuoluliselt: mina-kangelane hüppab liinibussi, aga bussist maha tulles liipab valutava põlvega autokabiini poole. Kas hakkas põlv bussis valutama või ei ole autor küllalt tähelepanelik olnud? Või on see koguni uudne vormivõte, sest ka P. Kuusbergil on romaanis «Üks öö» J. Särg löönud oma poega kord kargu, kord proteesiga (ühel ja samal korral romaani eri peatükkides!?). Ülikooliga mingil viisil seotud noorte problemaatika on andnud praegusele proosale mitu lühimpulssi. Kord juba mainisin V. Luige «Salamaja piiri». Sellele võib lisada E. Tennovi «Margiti kadumise». Nendest mahult hoopis lühem ja autori isikult «vähemtähtis» on «Teekond tagasi» oma sihilt ometi selgem, nii väga kui jäävadki umbmääraseks selle tõeliste ja varjatud kohanimede kaugused. Seda eesmärki pole taotletud mõne kohatud tüübi hukkamõistu või heakskiiduga. Seda sihti näitab jutustaja (enese)iroonia. Tema kommentaarid mõnedele kahekõnedele võiksid edukalt õpetada suhtlemiskombeid umbusklike inimeste vahel. Tema vaatlejahoiak lärmavate noorukite suhtes võiks hästi osutada, kuidas on kasulik mõnda inimest mitte häirida (kes teab, kui mina-jutustajal oleks olnud vastupidine hoiak, kas ta siis pärast kohtumist lärmajatega seda lugu oleks saanudki kirjutada?). Mis sellest, et ta ise võinuks paremini ropendada kui need, keda ta aupaklikult jälgis!

Võib-olla tundub «Teekond tagasi» samuti reaalsusevõõrana nii nagu «Aga tegelikult ...». Akadeemilisest vaatenurgast kindlasti. Mitteakadeemilisest aspektist aga küllap mitte, ja see teeb ta päris loetavaks.

Filoloog

Sõna sekka

Möödunud nädalal näitas kino «Aupauk» ringvaatena tallinnfilmi «Tänane naine». Algul tundus mainitu «Sirbi»-diskussiooni Lumivalgekese ekraniseeringuna. Kunstilist kujutamist leidis, kuis mehed mõnulevad pargipingil suitsetada, naised tirivad mitmesuguseid raskusi nagu burlakid Volgal (vt. Repini maali, mis asub Tretjakovi galeriis). Võibolla tuleks osad ümber vahetada, sest mehed võivad mõlemat korraga teha, kompse kanda ja pläru suitsetada. Naised ei või. Aga kui nemad ka käies suitsetavad, ei tea isegi mina, mida peale hakata.

Filmitegijate tähelepanek, et teaduses ning kunstis pole naised meestega sammu suutnud pidada, vastab tõele, välja arvatud teatrile tehtud mööndus. Millegipärast polevat seal niisugust vahet märgata. Asi on aga üheselt lihtne. Nimelt on eevatütred eluteatris esimestest aegadest alates olnud väga virgad rolle haarama. Ja ärgu nad ütelgu, et nende ürgloomuseks pole vajadus meeldida, elus peamiselt olevustele, kellel on «kalk süda» ja «suured kämblad», laval — publikule. Nii et üks asi.

Pikapeale stiil leebub, sest ega maaslamajat lööda. Näidatakse lihtsalt naist kõikjal, kus teda esineb, see on kõikjal. Naine laotab asfalti, treib ja õpetab, tegeleb peenmehhaanika ning jämekoomikaga jne. Ta on ülekaalus esimeses klassis, kõrgkooli auditooriumis ning mujal, nii et tekitab suurt kahtlust väide filmi algusest, nagu oleks meil mehi rohkem. See ei saa olla võimalik, ilmselt on statistika viltu vedanud.

Lõpuks üldisem märkus. Miks pöörata nii palju tähelepanu välisele kestale, jättes kahe silma vahele naiselikkuse enda? Selles osas ei näi olevat mingeid deformatsioone. Empiirilised andmed minu sõpradelt ja tuttavatelt kõnelevad sellest, et naised reageerivad endist viisi «vastutulelikult ning lustliselt mehelikele tundevälgatustele» (A. Kuprin). Selline ta on — tänane naine.

MIHKEL MUTT,
eilne mees

Tõlkekudrused I

Byroni «Don Juani» 2000 värssi tõlgiti vanglatingimustes paberi ja pliiatsi abita, isegi originaalita. Kõik toimus ja säilis tõlkija (Gneditš) peas.

V. Beekman nimetas viimasel kongressil meie tõlketaset heaks.

Bloki luule jäi maakeeles sündimata.

1967. a. jäid vabariigis retsenseerimata kõik 89 tõlketeost.

Viimasel tõlkijate seminarnõupidamisel väitis Kasahhi esindaja, et tõlketeooriast ei olnud enam mõtet rääkida: A. Fjodorov, G. Gatšetšiladze ja J. Etkind olevat juba kõik ära teinud. Saatuse tahtel pani ta ühte patta kõige erinevamate teoreetiliste suundade esindajad.

A. Kaalep on meie tõlketaseme pärast kõige rohkem südant valutanud. Olles aga ise meie paremaid tõlkijaid, on ta sunnitud nii mõnestki asjast põhjendatult mööda minema, kriitilise positsiooni ära vahetama enesekriitilise vastu.

Tõlkijaid on palju, häid tõlkijaid vähe. Nagu ka kirjanikke, luuletajaid, heliloojaid. Kirjandusteooriast on kirjutatud palju mahukaid köiteid. Tõlketeooriast tublisti vähem. Kirjandust on uuritud kõige erinevamatel tasanditel, kõige erinevamate meetodite abil. Tõlkimisest on teoreetilises plaanis vähe kirjutatud. Enam on kirjutatud kas ainult keele- või kirjandusteadusest lähtudes. Kõige sagedamini on tõlgete (ja tõlkimise) uurimine jäänud konkreetsete tõlgete õnnestumise või ebaõnnestumise fikseerimise tasemele. Maarjamaal ei saa aga enam sellestki rääkida.

Mis mõtet on vaielda selle üle, kas tõlkimine on teadus või kunst. Ka teaduslik luule on luule, Brjussov ja Voznessenski luuletajad. Juba küsimuse selline asetamine tundub olevat ekslik. On olemas kunst ja on teadus, mis toob esile selle kunsti seaduspärasused ja arenguvõimalused, selle struktuuri, uurides kunsti kõige erinevamatelt positsioonidelt.

Võib rääkida sellest, millise koha omandab tõlkimine kunstide süsteemis. Tõlkijat on võrreldud dirigendiga, näitlejaga, interpreediga. Kõiki neid määratlusi ühendab interpreteerimisvõimalus, kus lähtudes ühest tekstist luuakse selle adekvaatne (ekvivalentne, täisväärtuslik, realistlik jne.) vaste. Lisanduvad esitaja (vahendaja) intonatsioonid, mis kord rikastaks keegi teda amatööride kirjast. Meenutagem, kui legendaarne Abebe Bikila maratonis olümpiavõitjaks krooniti, kinkis keiser talle maja, auto jt. materiaalseid väärtusi — see ei teinud Bikilat veel professionaaliks. Poleks teinud seegi, kui keiser talle rahapataka oleks kätte andnud.

Kui Sa nüüd jälle juhtud nägema Kanada hokimehi, siis Sa peaksid teadma, miks Bobby Hull on professionaal ja Aleksandr Jakušev mitte. NHL-il ja WHA-l, mida Hull & Co esindavad, pole ju mingit pistmist riigi kui organisatsiooniga.

Iseasi muidugi, et mis tahes formuleeringutele vaatamata on tänapäeva tippspordis võimatu ühel inimesel ainult oma raha abil läbi lüüa. Et aga paljud riigid (arenenud kapitalismimaadest näiteks Inglismaa) ei pööra osale spordialadele vajalikku tähelepanu, on selge, miks sportlastel lihtsalt pole muud võimalust kui minna professionaaliks. Objektiivselt võttes tunnistagem — sport on sport, inimesed on inimesed — kes neile ka iganes raha maksaks. Seepärast mina — Sina võid loomulikult hoopis teisel arvamusel olla — ei eraldaks amatöörja profisporti teineteisest nii jäigalt. Jalgpalli MM-võistluste eeskujul kuulutaksin elukutselistele avatuks ka jäähoki MM-võistlused. See samm tooks endaga kaasa hokitaseme tõusu, pealtvaatajate huvi suurenemise. Kaoks selline kurb nähtus, mis praegu maad on võtmas: Euroopa mängijate meelitamine ookeanitagustesse profiklubidesse.

Mis saab olümpiamängudest, kui me niiviisi avame uksed elukutselistele? Ei tea. Igatahes peaks meid erutama asjaolu, et aastast aastasse on vähenenud olümpiamängude korraldamist soovivate linnade arv. Kas 1988. aastal leidub ühtki linna, kes nõustuks suurüritust läbi viima? Muret tekitab ka see, et paljudel aladel pole olümpiamängudel esindatud mitte parimad, vaid ainult osa paremaid, sest ülejäänud on juba siirdunud professionaalide kilda. Mõtlen jalgrattasporti, jalgpalli, korvpalli, poksi, iluuisutamist, kergejõustikku, jäähokit. Mina ei oska Sulle öelda, mis saab tulevikus.

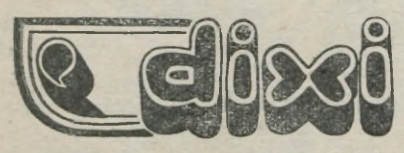
Tulgem tagasi argipäevasemate probleemide juurde. Sina ei ole rahul ülikooli kehalise kasvatuse tundidega. Nõustun, kuid ometi peame mõistma, et süü ei ole mitte niivõrd õppejõududes kui baasides. Selge, et võimlemine kujuneb noorele inimesele igavaks ja vastumeelseks, kui talle ei anta võimalust näiteks korvpalli mängimiseks. Raskusi on ruumidega. Võimlas valitseb ülekoormus. Ja ujuminel Teame ju, kui vilets on meist enamiku ujumisoskus, aga kuidas seda parandada? Seega, kui ma Su mõtteid õigesti mõistan, on Sinu soov kehalise kasvatuse tunde mitmekesisemalt sisustatuna näha.

Noorsugu on spordi suhtes passiivne? Võib-olla küll. Paradoks, eks ole? Rekordeid aina krutitakse ja krutitakse kõrgemale, laiad massid aga jäävad üsna ükskõikseks. VTK-le kui iseenesest toredale süstеemile tegi kummatigi karuteene kampaanialikkus.

Aga nüüd anna andeks, et lõpetan, olen juba pool võimlemistundi Sinuga vesteldes maha maganud ...

MART KADASTIK

Olümpiast,

SELLEST, MIKS MEIL EI OLE PROFESSIONAALE, JA VEEL MÕNEST ASJAST

Kohe pärast seda, kui Moskva kuulutati olümpialinnaks ja Sinu silme ette kerkis valendav Tallinna laht sadade purjedega, hakkasid Sa ootamatult pisaraid valama. Sinu hinge vaevas teadmine, et kogu valitsuse ja rahva tähelepanu ning hoolitsus (pro summad) saavad tänasest päevast alates osaks üksnes meie vabariigi pealinnale, samal ajal kui Tartu, ülikoolilinn ja kultuurikants, jääb sootuks unarusse.

Mina ei istu mitte rahandusministeeriumis ega plaanikomitees, mistõttu ei suuda ma Sind tröösti da arvude või faktidega. Kui ma püüaksin Sind lohutada emotsionaalsel pinnal (no ikkagi olümpiamängud — milline au!), jääksid Sa ükskõikseks, sest elu ja asjade väärtust hindad Sa mitte läbi elu, vaid nende samade asjade kaudu. Oskan Sulle vaid niipalju öelda, et küllap meie Tartutki ei unustata. Olümpia ei lõpe Tallinna piiridega, Ülemiste järve ja lennuvälja kohtumiskohaga Tartu maanteel. Seda arvestades ei jäta arvukad väliskülalised kasutamata võimalust tutvuda ülikoolilinna Tartuga. Selleks aga peame valmis olema, peame oma linna väljanägemise eest hoolitsema. Nii ei tõugata Tartutki olümpiasündmustest kõrvale. Teiseks. Ära unusta, et kulutuste järel toob olümpia ju ka sissetulekuid!

Sina vaatad jäähokimatši, kus osalevad NSV Liit ja Kanada. «Ühed profid mõlemad!» hüüatad Sa tigedalt, kui kommentaator Nikolai Ozerov nimetab «vahtralehti» professionaalideks. Sinu arvates on kõik sotsialismimaade võistkonnad professionaalidest koosnevad. Sa oled kuulnud üht-teist fiktiivsetest töölepingutest, tunned ise mõnda sportlast, kes uhkeldab sellega, et näitab oma nägu töökohas vaid paar korda aastas, käib aina välisreisidel ja teenib head raha. Mis seal salata — niisuguseid «sportlasi» meil tõepoolest on, kuigi rohkem on neid, kes suudavad mitte ainult spordis, vaid ka elus esireas sammujate hulgas olla. Ent asi ei ole üldsegi selles. Sa eksid peamises. Sa ei tea, kes on amatöör ja kes on professionaal. Kui sportlane pälvib toetust riigi (mõeldud on rahvuslikke olümpiakomiteid või spordiliite) poolt, olgu selleks riigiks Singapur, Sri Lanka või Soome, ei kahtle keegi tema amatööristatuudis. Niipea kui sportlane sõlmib lepingu mingi eraklubi, firma vms. ettevõttega, muutub ta automaatselt profiks. USA-s on praegu kõne all (tänu president G. Fordi spordihuvile) kergejõustiku võtmine riigi hoole alla. Ja kui Dwight Stones hüppaks näiteks 2.40 kõrgust ning riik teda selle eest meeles peaks, ei kustu-

Sihuke suvi

Jüri Roosaare

«Esmaspäev, jaanipäev muuseas. Öeldakse, pole lennuilma, ja keegi ei tea, millal tuleb; keegi ei tea, millal tuleb suvi, sest kõik on mattunud lumesattu. Istume osmikus, mängime preferanssi. Lagi tilgub läbi, ahi köeb.

Akna taga kössitavad, tiivad sorakil, helikopterid ja luusivad tuima flegmaatilisusega penid, kes on kõike näinud ja keda ei eruta miski. Ehk kui peremees tuleks, ehk kui süüa saaks. Tasapisi kaob päev.»

Löön päeviku kinni. See oli kusagil kaugel, veerand aastat tagasi. Väljas sabistab sügisvihma, uravad automootorid. Õhtune linn tõmbub endasse. Kustutan laualambi ning hall aknatagune tuleb nagu lähemale. Raadio roheline silm pilgub ... muusika kannab endaga ... sõrmeotsad surisevad. Lahkumisrõõmust on saanud igatsuskurbus ja kõik meenub taas ...

I

Õhinal tormasime lennukisse, kannatamatult ootasime Leningradi Smolnojes bussi, sest haltuuratakso tundus meile liig kallis; läbematult istusime metroovagunis ning kiire oli meil botaanikaaia vajaliku väravа leidmisega. Tundsime end pika tee alguses, reisipalavik kääris veres, kauge Taimõr aga terendas siinsamas silme ees.

Niiviisi jõudsime meie, grupike kärsituid tudengeid, varasuvisesse Neevalinna. Olime NSVL TA V. L. Komarovi nim. Botaanikainstituudi komplekssе Arktika-ekspeditsiooni liikmed. Põlesime kärsitusest ja soovist otsekohe teele asuda, kui astusime üle kuulsusrikka lävе.

Hämar ruum, pilgeni akadeemilist vaikust täis, võttis meid vastu. Seintel rippusid teenekate teadlaste pildid, vahetevahel jalutas keegi meist mööda ning aeg voolas siin hoopis omasoodu. Astus ligi meie kuldavääri ülemus. Utles, et terake tuleb oodata. Võtsime siis istet ...

Terakesest sai päev ja teine, nädalast kolm nädalat. Kärsitusest sai pahameel, sellest pettumus, tülpimus, lõpuks uuesti kärsitus.

Hämaras akadeemilises ruumis me ei istunud kogu aeg, ei, enamasti vaid hommikupoolikutel; nägime, et suured hammasrattad liiguvad aeglaselt, ehkki väkesed kiiresti vurada võivad, vahel tühikäigul, vahel millegi taha haakudes. Muist aega olime linna peal, ümber ja all, vaatasime (ja meid vaadati) ning saime Leningradiga sinasõbraks. Vahel tapsime tunde, mis pole just lihtne töö. Tundsime end nagu kinos, kus huvitava filmi algus hiljaks jääb.

II

Ohtupoolikul, kui me linna keerisesse sukeldume, tulevad leningradlased töölt. Me kaome nende sekka ning inimmass voolab eskalaatorist alla. Metroo. Tal on alati kiire.

... Uksed sulguvad. Vagunitäis inimesi, keda on huvitav jälgida. Närviliselt jalalt jalale tammuv mees. ... Seal seisavad Tšehhoslovakkia ohvitserid ... Vastaspingilt vaatab pisike nirksilm vastu. Tabanud mu pilgu, pöörab ta näokese kõrvale, samas aga kiikab uuesti altkulmu ... Kaks neiukest ukse juures ... Tol naisel seal on ju päris ilusad jalad, mitte sellised tümakad nagu sel punase seelikuga tema kõrval, aga nägu naa plass ja kuidas tal küll niisugune hobusenäoga mees on, ent üldiselt paras paar ... Loksuvad mõtted ning rändab pilk. Mees hallis kaabus, vaeneke, päris täis. Nägu loppis ja sall soolikana kaelas — sunnib mind põlglikult muigama. Aga selliseid leidub ju alati.

Siis ajab joodik käe põuetasku ning võtab välja telegrammi. Loeb seda ja loeb jälle. Käsi kortsus blanketiga langeb raskelt sülle. Rohekad väsinud silmad vaatavad kuhugi olematusse. Mul on piinlik.

Samas välgatab pimedus valges vagunis, uksed paiskuvad valla ning individuaalsed inimesed lahustuvad kirjuks pahisevaks vooluks.

Kinouksed paiskuvad valla ning tänav täitub sumiseva rahvaga. Nagu lüüsi tagant pääsenult pulbitsedes ühineb ta linna õhtuse pulsiga; lüüsi tagant, mille kahe värava vahel ta üheksakümne minutiga päevaselt nivoolt õhtusele üle viidi.

Sulguvad ühed uksed, avanevad teised. Kontrolörid kiirustavad tagant, mõne minutiga täitub saal ja jälle hakatakse linal õnnetut neegrit taga ajama.

Kinouksed paiskuvad valla ...

III

Päevikust:

«Esmaspäev, 10. juuni. Täna anti meile saapad ja teatati, et muu varustuse saame hiljem.»

IV

Autovagun, kus elasime, seisis ühes hoovis muu koli hulgas. Hommikul lendasime kui linnud siit välja, ööseks aga täitus vagun väsinud kehadest ja rahulolevast magamisnorinast. Vihmastel päevadel põeti siin igavushaigust, vahel söödi sibulat ja hoiti raha kokku. Enne uinumist mängiti kaaslaste närvidel õhtust orelit.

Vagun pole suur, kümme inimest peavad siin korraga külge keerama ja üht jalga astuma, ning häda sellele, kes eksib. Varba peale astumine on aga ikka valus.

Päevad läksid. Lahkus Dareja rühm. Läksid päevad. Tundrarühm sõitis ära. Lõpuks jäime Tiiduga kahekesi. Ruumi oli meil laialt, õhtud aga näisid verstapikkused.

Ükskord, pärast poolmagamata ööd, saabus hommik, kui me üle nüüd-juba-puhta põranda tipsisime, põues tunne, et midagi maha jääb — ja läksime seljakotirihmade naksudes.

(Järgneb.)

● Taimõr — see on sajad tuhanded ruutkilomeetrid ääretut tundratasandiku monotoonsust.
L. KÜNNAPUU foto.

Toimetuse postist

25. novembril kella kolme paiku pärast lõunat pidime olema küllalt inetu sündmuse tunnistajateks ülikooli kohvikus. Olime sisenemas kohvikusse, kui kohviku teenistujad pöördusid meie poole palvega midagi ette võtta huligaanide koralekutsumiseks. Kas tõesti juba päise päeva ajal?

Palusime siis näidata, kes need huligaanid on. Selgus, et huligaane polnudki. Otsitavad istusid rahulikult lauas ja sõid karbonaadi. Üht neist tundsin — Linnar Priimägi, õpib saksa filoloogia osakonna III kursusel. Kuigi L. Priimägi hiljem väitis end olevat täiesti tavaline reaüliõpilane, on ta oma esinemistega ülikooli ajalehes, ülikooli komsomoliorganisatsiooni XXI konverentsil ja osatäitmisega eesti täispikas kunstilises filmis jätnud mulje väga aktiivsest kommunistlikust noorest.

Milles siis asi? Ega seda paari sõnaga seletagi. Kohvikus olid sel lata igal pool ja igal ajal väljendamast oma arvamust. Sain kuulda, et kohvikuga on lood üldse pahad ja veel halvemaks nad lähevad. Minu kasvatav tegevus kukkus robinal läbi, sest meie elumõistmine oli diametraalselt erinev.

Jah, NSVL konstitutsiooni § 125 tagab kodanikele sõnavabaduse, kuid see ei tähenda, et sõnavabadus lubaks kaaskodanikke solvata, sõimata, käskida ja kamandada, sest konstitutsioon tagab ka kodanike isikupuutumatuse. Peale põhiseaduse on teisigi seadusandlikke akte, mis reguleerivad töötava inimese õigusi ja kohustusi.

Minu arvates on küllalt ohtlik niisugune käitumine, kus õigete eesmärkide saavutamiseks valitakse meie ühiskonnas vastuvõetamatud vahendid. **L. Priimägi ja tema sõber seisid ju üldiselt õige asja eest (tahame kõik kiiret ja mugavat teenindamist), lähtusid isiklikest motiividest (kõht oli tühi ja tuli rutata õppetööle), oma protesti esitasid aga kogu üliõpilaskonna protestina (ajalehe viimased artiklid on seda soodustanud), protestivorme ja objekte ei valinud ja käitusid sellest tulenevalt ebaviisakalt, jämedalt.** Minu meelest on tegemist kõlbelise vajakajäämisega, vastupidi. Järelikult on eeldused pingete tekkimiseks, see aga ei anna õigust tagajärgi põhjustega segi ajada.

On veel üks asi, mis põhjustab kohviku juhtkonna soostumist reserveeritud õhtute korraldamiseks. Eks meie kohvikutöötajate töötasu ja preemiad sõltu samuti läbimüügist nagu mujalgi. Kinnised õhtud on tulusamad ja kohvikupersonal neist huvitatud. Pole nemadki mingid erilised inimesed, kes puhtast vaimustusest tööd teevad. Majanduslikud mehhanismid on tugevad, me võime neid kiruda, aga nad toimivad sellest hoolimata. Oleks naiivne sellepärast konkreetseid töötajaid süüdistada. Kui õnnestuks kogu finantsmajanduslik külg viia lahku üldisest majanduslikust mehhanismist, küllap siis kohviku personal loobuks pidude ettevalmistamisest, sest ega nendega kerge küll ole.

AJALEHT «TRÜ» nr. 34 AVALDAS ARTIKLI «KELLELE KUULUB ÜLIÕPILASKOHVIK». PROBLEEMI NÄHTI KOHVIKU MUUTUMISES RESTORANIKS, MIDA ORGANISATSIOONILISE TEGEVUSEGA SOODUSTAS KOHVIKU KOLLEKTIIV. KUI NEED FAKTID VASTAVAD TÕELE, SIIS ON **AMETIÜHINGUKOMITEEL JA KOMSOMOLIKOMITEEL TÕESTI PÕHJUST ASJASSE SEKKUDA!**

Minu arvates on kohvik juba muutunud restoraniks ehk kõrtsiks ja seda eeskätt külastajate tegevuse kaudu. Olen näinud õhtuti liialt palju seltskondi, kelle **eesmärgiks** on end võimalikult ruttu täis juua. Ei saa midagi vastu olla kuivale veinile või konjakiklaasile, kui see **kaasneb** huvitava vaidlusega, vestlusega, lõdvestava ajaviitmisega. Kohviku naistöötajad on tihti päris hädas, et pretensioonikate ja lärmakate joobnud külastajatega hakkama saada. Kui paljud neist tudengid on, seda ei tea keegi. Mured on samad mis klubis — tudengid ütlevad, et kohvik on meie oma, aga kui läheb vaja **peremehetunde** muutumist **peremehe praktiliseks tegevuseks**, selgub, et oleme pigem popsid või lausa moonakad.

MÄRT KUBO

Kohviku juhatajalt: Artiklis on püütud kohvikut mõnevõrra õigustada. Kohviku juhtkond sellega päriselt nõustuda ei saa. Probleem on meie arvates kahepoolne ja vajab objektiivset ning konstruktiivset lahendamist asjaosaliste vahel, sest meie ise (juhtkond) ei ole oma kohviku töötulemustega kaugeltki rahul. Palume ja ootame asjaosalisi 12. detsembril kell 17 kohviku juhataja kabinetti kahepoolseks aruteluks, mille tulemustest võiksime teatada ka ajalehes.

Eesmärk ja vahendid

ajal peaaegu kõik lauad-toolid hõivatud, rõdusaal aga kinni pandud, et ette valmistada õhtust üritust. Koha leidmine raske, mis seal veel söömisest rääkida. Aga kui kõht on tühi ja aega napilt? — võtab närvi krussi. Siiamaale on kõik tavaline lugu (kahjuks!). Nüüd algab tavatu: L. Priimägi ja tema sõber, leidmata kiiret ja kohest teenindamist, hakkasid oma pretensioone kohvikutöötajatele välja laduma. Üleolevalt ja kõvasti, et kõik võiksid näha ja kuulda, kuidas üliõpilased oma huvide eest väärikalt seista oskavad. Noormeeste kogu upsakas protest langes köögi, puhveti ja saali töötajate pihta. Neile küll soovitati juhataja poole pöörduda, aga üliõpilased otsustasid probleemi ühel hoobil lahendada ja kohvikupersonalile nende koht kätte näidata. Tekkinud konfliktsituatsioon rikkus tuju kogu kohviku kollektiivil, naised olid sügavalt solvunud ega mõistnud, milles nemad süüdi on ja kas nüüd võibki iga üliõpilane tööd tegevale teenistujale oma arvamused välja paisata just nii, kuidas sülg need keelele toob.

Istusin noormeeste lauda ja püüdsin aru pärida, et ehk oleks saanud kogu lugu kuidagi inimlikumalt ja mõistvamalt lahendada ja et võib-olla oleks õige adressaadi leidmine ka positiivseid tagajärgi andnud. Sain kuulda, et NSVL konstitutsioon on garanteerinud kõigile sõnavabaduse ja kellelgi pole õigust keelata.

L. Priimägi kirjutab meie ajalehe 33. numbris: «Viisakuse ja taktitunde erinevus on selles, et esimene ütleb, mida teha tuleb, teine — mida ei tule.» Nii et käituge minu sõnade kohaselt, mitte aga minu tegude järgi? Nüüd võiks sündmuste juurest probleemide juurde asuda.

KOHVIKU KÜLASTAJATE PRETENSIOONIDEST: KOHVIKU SAALID ON LIIGA TIHTI RESERVEERITUD, SEETÕTTU ON KOHTI NAPILT JA PUHKAMISE JA LÕUNATAMISEGA RASKUSI.

Minu meelest on kohvik kogu ülikooli kollektiivile, kuhu kuuluvad ka õppejõud ja teenistujad, ühiseks kasutamiseks ja on loomulik, et üks või teine kollektiiv soovib oma tähtpäevi kohvikus korraldada. Kohviku reserveerimist sellisteks üritusteks juhib ametiühingukomitee koos kohviku juhtkonnaga ja ühe või teise saali kinniolek ei sõltu ettekandjatest, puhvetipidajast ega ammugi kokkadest. Põhiprobleem on siiski vahest selles, et **kohvik on väikeseks jäänud** ega suuda rahuldada oma kaht päevast funktsiooni: olla ühel ajal kohvikuks ja sööklaks. Aga söömas käiakse kohvikus märksa meelsamini kui sööklas ja hoopis sagedamini kui 10 aastat tagasi. Personal ei ole suurenenud, pigem

Toimetuselt: Toetame ka omalt poolt Märt Kubo ettepanekut komsomoli- ja ametiühingukomiteel võtta tagajärjekamalt osa kohviku probleemide ja olukorra parandamisest, et sellised kahepoolsed ekstsessid enam ei korduks.

Meeldetuletus

Olen siin majas juba töötanud palju aastaid, aga üliõpilaste «kommetes» ei näi küll midagi muutuvat. Miks armastavad tudengid kirjutada ja joonistada laudadele? On siis loengud nii igavad? Või pole, kuhu kirjutada? Samal ajal jäetakse auditooriumidesse kümneid kaustikuid, mida keegi enam ei otsi ja millest enamik on pooltühjad. Kritseldagu ometi neisse, aga jäetagu lauad puhtaks!

Teine mure. Loeng lõppenud, lahkutakse ruumist, jättes kõik tuled põlema. Kas on tõesti nii raske viimasel väljujal vajutada nupule? Mõeldagu sellele kahjule, mis ülikool saab, kui 14—16 200-vatist pirni asjata veel mitu tundi põleb, või mõeldagu vähemalt vanale koristajale või valvurile, kes teie, tuhandete üliõpilaste järele valvama peab. Liiga palju on küllust käes, et seda hinnata. Aga pillamise eestki tuleks hakata karistama.

Valvuritädi **Tammin**

Venia legendi

Bioloogia-Geograafiateaduskonna zooloogia kateedri dots. kt., biol. kand. Ruth Lingi *venia legendi* loeng teemal «Kommunikatsioonist kõrgematel selgroogsetel loomadel» toimub kolmapäeval, 11. detsembril 1974. a. kell 18.15 Vanemuise 46 zooloogia auditooriumis.

Dekaan

NSV Liidu ajaloo kateedri dotsendi kt. Arved Lutsu *venia legendi* toimub teisipäeval, 10. dets. kell 10.15 peahoone 228 auditooriumis teemal «Idaslaavi rahvaste materiaalne kultuur».

KLUBIS

Pühapäeval, 1. detsembril kell 20

STEREOÕHTU RSR-i *show*'ga.

* * *

Kultuuriülikooli eetikaosakonna loeng keemia ringauditooriumis 3. dets. kell 20 «Mõistliku egoismi probleem marksistlikus eetikas». Lektor Mare Liibusk.

Sina ütled, et kui Sa Vanemuisenim. õppehoone ukse ristseliti tõmbasid, lõõtsus sealt külma fluidumi Sinu esiseina vastu, nii et Sa ukse kähku kinni panid ning vuhvaika, mida külmade ilmade tarbeks võrguga ühes kandsid, selga tõmbasid, enne kui uuesti siseneda julgesid.

A missa virised! Kassa'i tea, et talv tuleb ja iga inimene peab end selleks karastama! Pealegi on vanarahval ammu tarkus valmis: tali tuleb, katlad lähvad.

Toimetuselt: Lähevad jah rivist välja, nagu läheb iga asi teatud aja möödudes, ja kust võibki keegi teada, millal see sünnib, kevadel või talvel.

Õiendus

Autori eksitusest on artiklis «Kahest väitekirjast» (TRÜ nr. 36) halb viga: vanemõpetaja A. Künnap töötas Oulu ülikoolis 1968—1969, Helsingi ülikoolis 1969—1971. Esimese Soomes viibimise daatumid on artiklis seega ebatäpsed.

PEETER OLESK

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6051. MB 08931.

AR
Dr. R. Kreutzwaldi nim. EKSV Kirjandusmuuseum
Raamatukogu

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ТГУ

Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома ТГУ

№ 38 29 НОЯБРЯ 1974 Г., ПЯТНИЦА XXVI ГОД ИЗДАНИЯ

Торжества в университете

Тридцать лет прошло с того времени, когда после длительного периода бездействия, связанного с войной, вновь открылись двери нашей «alma mater», и аудитории Тартуского университета вновь заполнил деловой говор студентов. С 16 по 18 ноября проходили праздничные мероприятия, посвящённые 30-летию восстановления работы ТГУ.

В актовом зале

В субботу, 16-го ноября, в 12.00 университетский актовый зал был переполнен как никогда: здесь были и ветераны университета, и представители общественных организаций, администрации, и студенты. В президиуме — почётные гости, приглашённые на торжества: первый секретарь ЦК КПЭ И. Кэбин, министр высшего и среднего специального образования А. Пурга, первый секретарь Тартуского горкома КПЭ Ю. Лотть, первый ректор ТГУ, член-корреспондент АН СССР Х. Круус, ректор университета профессор А. Коон, секретарь комсомольской организации Т. Кольдитс и многие другие. Первый секретарь ЦК КПЭ И. Кэбин приветствовал коллектив университета от имени партии и правительства и вручил почётные грамоты Президиума Верховного Совета ЭССР П. Аристе, Х. Хаберману, А. Коопу, Х. Круусу, А. Митту, К. Пюссю, Э. Раудаму, К. Таеву.

С торжественной речью выступил ректор А. Коон, сравнительно, в цифрах, охарактеризовавший послевоенные годы.

От имени студентов со словами благодарности выступила именная стипендиатка Хелле Эвераус. В Москву, бывшим воинам, тридцать лет назад освободившим Тарту, была отправлена приветственная телеграмма. Выступал женский хор ТГУ и чтецы-декламаторы из студенческого клуба.

Первому секретарю ЦК КПЭ И. Кэбину была вручена высшая награда «alma mater» — медаль университета (на фотографии).

В. ИЛЛЯШЕВИЧ

В театре „Ванемуйне“

Вечером того же дня в новом здании «Ванемуйне» собрались многочисленные участники праздника — ветераны, преподаватели, студенты. После приветственного слова ректора перед гостями выступили: ансамбль народного искусства ТГУ «Хеллеро», хоры и артисты театра «Ванемуйне» с программой «Ну, культура, погоди!», гости из союзных республик.

Собравшиеся с интересом просмотрели документальный фильм «ТГУ сквозь годы», прокомментированный доц. Х. Паламетсом.

После веселой лотереи начались танцы: инструменты берут ансамбли «Интарсия» (ТГУ) и «Золотое Руно» (Тбилисский мед. институт).

Время приближается к полуночи. На сцене появляется камерный хор ТГУ. Красиво и празднично выглядит всё выступление. Программу продолжает аспирант Ленинградской государственной консерватории флейтист Яан Ыун.

В большой и разнообразной программе бала каждый нашел для себя что-то интересное.

На следующий день были организованы массовые спортивные мероприятия, а вечером в актовом зале при свечах студенты слушали классическую музыку в исполнении духового квинтета под руководством Я. Ыуна и стихи Юри Юди.

18-го ноября торжества завершила пресс-конференция комитета комсомола ТГУ и кружка международных отношений, проходившая в студкафе.

Пресс-конференция

Кружок международных отношений (КМО) представляли несколько самых активных членов, в том числе и президент Тыну Кырда, а от комитета комсомола на вопросы присутствующих отвечали секретарь комсомольской организации ТГУ Тийт Кольдиц, ответственный за идеологический сектор Арво Юнти и некоторые другие.

На пресс-конференции были затронуты самые актуальные вопросы политики и студенческой жизни.

Тийт Кольдиц рассказал о тех мероприятиях, которые были проведены, и о тех, которые еще только намечаются. Из них наиболее значительным будет День дружбы народов, который связан с днем рождения В. И. Ленина и состоится 19 апреля 1975 года. Из культурных мероприятий в ближайшем будущем предполагается еще провести вечер сказок Г. Андерсена и вечера ночной музыки, которые за короткий срок завоевали себе широкую популярность.

На пресс-конференции был также затронут вопрос об основном событии комсомольской жизни — Ленинском зачете, который имеет в вузе свою специфическую форму.

Все еще актуален вопрос о пассивности студентов. Участники пресс-конференции пришли к выводу, что наиболее активными можно считать первокурсников, хотя еще четыре года назад они были энергичнее, чем теперешние. Но по сравнению со старшими курсами они все же составляют основной резерв активности в нашем университете. Об этом свидетельствует и то, что основное ядро наиболее популярных клубов ТГУ составляют студенты первых курсов (имеются в виду интерклуб и КМО).

Президент КМО Тыну Кырда рассказал о его деятельности и дал краткий обзор основных политических событий современности.

Он отметил, что наиболее удавшимися мероприятиями в деятельности КМО были митинг солидарности с народом Чили 13 сентября этого года и принесшая клубу большую известность Никсониада («Уотергейтское дело»). В последний вечер перед сессией в студклубе намечено провести еще одно такое зрелищное мероприятие — политический карнавал, в котором будут «представлены» самые разные деятели политики, начиная с правых ультра и кончая ультра-левыми. Успеху мероприятия несомненно будет способствовать стереодискотека Олава Осолина.

На пресс-конференции же музыкальной частью заведовали Тойво Таса и Михкель Сильмер (имена которых, очевидно, не требуют комментариев). Их песни способствовали непринужденности обстановки.

Пресс-конференция, таким образом, удалась во всех отношениях и в дальнейшем решено было проводить такие совместные мероприятия ежемесячно. Все, у кого возникнут вопросы, касающиеся политики или комсомольской жизни вообще, смело несите свои вопросы Тийту Кольдицу или Тыну Кырда (IV курс юрфака).

С. ТЯККЕР

На снимке: Т. КЫРДА, В. ИЛЛЯШЕВИЧ и Т. КОЛЬДИЦ.

К 30-летию полного освобождения Эстонии

С выходом на побережье перед советскими войсками встала новая задача — форсировать проливы и овладеть островами. Для этого были выделены 109-й и 8-й эстонский стрелковые корпуса 8-й армии и 260-я бригада морской пехоты. Руководил операцией командующий 8-й армией генерал-лейтенант Ф. Н. Стариков, морскими силами командовал контр-адмирал М. Г. Святов. Оперативная группа политуправления Балтийского флота возглавлялась генерал-майором Г. М. Рыбаковым.

29 сентября в 19 часов 30 минут 11 торпедных катеров с воинами 1-го батальона 925 стр. полка под командованием капитана Белова при поддержке мощного артиллерийского огня устремились к берегам острова Муху. Для преодоления 8-километрового пролива потребовалось всего 15 минут. Воины-десантники смело атаковали врага. Первым на остров высадился взвод разведчиков под командованием лейтенанта Георгия Соо и, бросившись в атаку, штурмом овладел первыми домами в Куйвасту. Среди первых атакующих был и младший сержант комсомолец Николай Матяшин. Он вывел из строя две огневые точки врага и взял в плен орудийный расчет немцев.

Утром 2 октября катера Балтийского флота с десантными отрядами при поддержке штурмовой авиации атаковали позиции врага на острове Хийумаа, захватили плацдарм на острове и, преодолевая упорное сопротивление фашистов, сбивая их с оборонительных позиций, настойчиво продвигались вперед. Подразделения 109 стр. корпуса к полудню 3 октября освободили остров Хийумаа, обороняющийся на острове противник был уничтожен и частично пленен.

Операция по освобождению острова Сааремаа началась 5 октября в 4 часа утра форсированием пролива Вяйке-Вяйн 921 стрелковым полком (командир полка полковник Муллас). 917 стр. полк под командованием подполковника Линвака наступал на дамбе. 300 стр. полк (командир полка подполковник М. Пауль) форсировал пролив южнее дамбы.

Особенно стремительным было наступление 27 стр. полка 7-й стр. дивизии, которым командовал полковник Транкман. Подразделения этого полка, решительно сбивая все заслоны врага, 7 октября первыми ворвались в город Куресааре (ныне Кингисепп) и к 14 часам полностью очистили его от врага. Первой вошла в город передовая группа 2-го батальона под командованием лейтенанта А. Снотинга.

8 октября 249 стр. дивизия получила задачу наступать в направлении полуострова Сырве и к исходу дня очистить этот полуостров от врага. Передовой отряд дивизии в ходе наступления на подступах к полуострову Сырве в темноте столкнулся с сильным противодействием противника. Разгорелся ожесточенный ночной бой. В ход было пущено все: штыки, приклады, финские ножи, ломы, саперные лопаты. Утром на поле боя было обнаружено свыше 300 трупов врага, много разбитой и обгоревшей техники. Потери на их войск также были немалыми. На месте этого боя поставлен 22-метровый обелиск, трехгранный штык — памятник славы советскому оружию.

На перешейке Сырве у противника была организована сильная оборона, и здесь пришлось вести тяжелые бои, пока враг не был окончательно сломлен. Штурмовой батальон, комсоргом которого был Константин Есенин (сын поэта Сергея Есенина), находился на одном из труднейших участков, шел впереди наступающих подразделений. В ночь на 19 ноября они прорвали глубоко эшелонированную оборону врага на перешейке полуострова Сырве. После прорыва батальон попал под шквальный огонь вражеской артиллерии. Один из командиров рот был убит, а замполит тяжело ранен. Командир батальона послал комсорга Есенина в эту роту. Есенин сразу же повел роту вперед, и во время этой атаки сам был тяжело ранен.

Полуостров Сырве был полностью освобожден от противника 24 ноября 1944 года. Воины 8-го эстонского и 109-го стр. корпусов подняли красный стяг на пожарной вышке полуострова Сырве. Сухопутные войска во взаимодействии с авиацией и кораблями флота полностью освободили Советскую Эстонию от гитлеровских оккупантов.

Советское государство высоко оценило боевые действия войск Ленинградского Фронта по освобождению Советской Эстонии от фашистской оккупации. 58 соединений и частей были награждены орденами, 2 соединениям и 28 частям были присвоены наименования «Таллинских», 16 соединениям и частям присвоены наименования «Тартуских», 7 частям — наименования «Пярнуских».

Многие офицеры, сержанты, солдаты и матросы, проявляя отвагу и героизм в борьбе с врагом, отдали свои жизни за счастливое будущее нашей социалистической родины. Многие удостоены высокого звания Героя Советского Союза. В их числе: командир взвода разведчиков младший лейтенант А. Аллик, рядовой 131 стр. дивизии Владимир Деев (посмертно). Благодарное население острова Сааремаа поставило в парке города Кингисеппа обелиск герою Советского Союза Владимиру Дееву; офицеру Балтийского флота А. Обухову, мичману Ивану Ларину, матросу Николаю Жукову, зам.

(продолжение на стр. 2)

Вечер интерклуба

Вечером 15 ноября в кафе «у Софокла» вспыхнули свечи. Красивая, негромкая музыка настраивала на лирический лад. Начался вечер дружбы между народами, организованный интерклубом университета. Именно этот вечер ознаменовал начало студенческих дней в Тарту.

В тесном кругу за чашкой чая собрались гости и студенты нашего университета. Среди них были представители самых разных республик и национальностей. Зазвучали стихи. Юдит Штрымпл читала их на родном — венгерском — языке, Людмила Дубьева — на украинском, Рита Тюнни — на финском. Трогательно и нежно исполнила грузинские песни Натела Чикуришвили. Оказывается, название города Тбилиси произошло от слова «тбили» — тепло. Об этом рассказывается в песне «Почему называется Тбилиси?» А потом парни из Каунаса взяли гитару, которая уже в начале вечера звучала в руках И. Розенфельда. Гитара вообще обладает способностью сближать слушателей: круг как будто бы делается теснее, люди — ближе друг другу. И в этом мы убедились ещё раз, когда все сидящие в зале подхватили ритмичные песни Давидовичуса и И. Палиуса, студентов 5 курса Каунасского медицинского института. В их прекрасном исполнении прозвучали песни на венгерском, латышском, украинском, польском языках. Может быть, не всем было понятно содержание услышанных стихотворений и песен. Однако это никого не смущало. Слушатели были заворожены мелодией чужого языка, звучанием слов.

И. РОЗЕНФЕЛЬД в разгар событий
Фото Р. Вейдеманна.

И расходились все с чувством благодарности организаторам вечера и его хозяйке Сулико Валдсоо.

Г. ЗАГОСКИНА,
V курс русской филологии

С Всесоюзной студенческой олимпиады

В I Всесоюзной студенческой олимпиаде, проводившейся в Москве в октябре этого года, приняли участие 538 студентов из вузов всех республик страны: математики, физики, химики, филологи, биологи.

Перед организаторами олимпиады стояла трудная задача — за три дня выявить уровень знаний победителей республиканских конкурсов, назвать сильнейшие команды, провести все это быстро, организованно и четко.

Когда мы получили программу проведения олимпиады, то с ужасом увидели, что свободного времени совсем не будет и на Москву мы будем смотреть лишь из окон автобуса: каждый день был строго распланирован по часам.

Прежде всего о самой олимпиаде: у каждой специальности был свой базовый институт, где и проводились соревнования. Нам, филологам, достался МГПИ им. В. И. Ленина.

Самая лучшая организация системы соревнований, на наш взгляд, оказалась у биологов: из предложенных 20 вопросов нужно было ответить на любые 12 по выбору. Уже по тому, какой степени трудности выбирались вопросы, можно было судить об уровне знаний студентов.

У филологов соревнование проходило в течение двух дней и состояло из устного и письменного задания. В первый день была письменная работа, во второй — устные вопросы, отдельно по языку и литературе. Вопросы в основном не выходили за рамки учебной институтской программы, хотя участники олимпиады ожидали, что вопросы будут более квалифицированными и интересными. Требовалось знание дат, что для нас, филологов, представляет наибольшую трудность. В результате у западных филологов — пятое, а у русских — десятое место.

Лучше всех из команды Эстонии выступили физики и химики. Героем дня оказался студент IV курса химического отделения ТГУ ИНДРЕК РЕНГЕ, занявший первое место в личном зачете. Остальные первые личные места заняли представители Москвы (4) и РСФСР (1). В командном зачете первое место заняла Москва, второе — Ленинград, третье — Украина.

После проведения олимпиады состоялось возложение венков к памятнику В. И. Ленина в Кремле и на могилу Неизвестного солдата. На следующий день нас повезли в Звездный городок, где В. Быковский интересно рассказал нам о трудной работе космонавтов, о предстоящем полете с американцами, ответил на множество вопросов участников олимпиады.

В день закрытия олимпиады, после торжественного заседания, московские студенты продемонстрировали свое мастерство в ином плане, показав своим гостям замечательный концерт.

Конечно, результаты олимпиады могли бы быть лучше, но, как нам кажется, побежденных не было: победила дружба. Теперь мы знаем, что в солнечном Узбекистане, в Армении, в Белоруссии у нас есть много хороших и верных друзей.

С. Евстратова и Т. Тришкина,
студентки русской филологии.

ТГУ 1944 — 1974
цифры и факты

Немецко-фашистские оккупанты старались превратить Тартуский университет в немецкий университет, где бы учебная работа велась только на немецком языке. Стремительное наступление Советской Армии в 1943 и 1944 годах не позволило осуществить этот план, и поэтому оккупанты стали готовиться к эвакуации университетских ценностей в Восточную Пруссию. Преподавателям и сотрудникам университета удалось развезти университетские ценности по всей Эстонии, так что оккупантам при отступлении пришлось увезти не так уж много.

Несмотря на это, Тартускому университету был нанесен значительный ущерб. В результате военных действий треть университетских зданий была разрушена, среди них — главное здание ветеринарного факультета, физкультурный корпус, университетская аптека и другие здания. Большинство из оставшихся зданий нуждалось в срочном ремонте. Весь материальный ущерб превышал 42 млн. рублей.

Еще большими оказались потери среди преподавательских кадров. Весной 1941 года в Тартуском университете работало 270 преопдавателей, в том числе 70 профессоров. В октябре 1944 года преподавателей было 148, профессоров — 38. Остальные либо умерли, либо пропали без вести, либо бежали за границу.

Превращение буржуазного Тартуского университета в 1940—1941 учебном году в советский университет принесло с собой прежде всего изменения в социальном составе студенчества. В буржуазном университете обучались в основном дети крупной и мелкой буржуазии. Весной 1941 года в советском Тартуском университете из 2124 студентов 40,9% были дети рабочих, 14,4% — дети трудового крестьянства. Число стипендиатов выросло с 92 до 485, общая сумма стипендий возросла более чем в 15 раз.

1944—1945 учебный год ТГУ начал с семью факультетами: историко-филологическим, медицинским, естественно-математическим, юридическим, физкультурным, агрономическим и ветеринарным (всего 1352 студента). В 1946 году добавился факультет лесного хозяйства, а в 1947 году — биолого-геолого-географический факультет.

В 1951 году на базе трех сельскохозяйственных факультетов ТГУ было создано новое высшее учебное заведение — Эстонская сельскохозяйственная академия. Из университетской семьи ушло свыше 1000 преподавателей, сотрудников и студентов. В дальнейшем ЭСХА стала одной из передовых сельскохозяйственных высших школ, на 6 факультетах которой 264 преподавателя обучают более чем 3700 студентов.

Осенью 1974 года на 9 факультетах ТГУ под руководством 628 преподавателей обучалось 4550 студентов дневного и 1700 студентов заочного отделений. Заочное отделение было создано в 1945 году; в то время на нем обучалось 164 студента. В настоящее время заочным путем можно приобрести 14 специальностей. Больше всего на заочном отделении обучается студентов юридического, исторического и филологического факультетов.

Значительны достижения ТГУ в области научной работы. Каждый год издается более 1000 работ преподавателей университета. За 1971—1974 годы при ТГУ ученую степень защитило 379 человек, в том числе многие соискатели из Москвы, Ленинграда, Риги, Вильнюса, Одессы, Томска, Алма-Аты, Целинограда, Ташкента, Тбилиси, Пятигорска и т. д.

Научная библиотека ТГУ по праву считается одной из богатейших университетских библиотек не только в Советском Союзе, но и во всем мире, прежде всего в отношении старинных и редких книг. Осенью 1974 года в ее фондах было 3,3 млн. томов. Старые помещения давно уже стали тесными и сейчас идут подготовительные работы по сооружению нового, современного здания библиотеки, вмещающего более 5 млн. томов. Взамен теперешних 409 читательских мест в новом здании их будет более 1000.

Осенью 1944 года большой проблемой было обеспечение студентов жильем, т. к. половина города была разрушена и у университета не было общежитий. Не было подходящих помещений, оборудования, опыта. К концу 1945 года было устроено 4 общежития на 380 мест, через три года было уже 7 общежитий на 820 мест.

В 1974 году в ТГУ имеется 6 больших общежитий, которые вмещают 3100 студентов. В новых 11-этажных общежитиях на Ленинградском шоссе в двух- и трехместных комнатах живут 1100 студентов. За 25 лет общая площадь общежитий увеличилась в 6 раз.

В ноябре 1944 года в ТГУ работало всего 3 коммуниста и училось около десятка комсомольцев. В ноябре 1974 года в партийной организации ТГУ числится более 540 членов и кандидатов и члены КПСС, в комсомольской организации — 4047 человек. По численности партийная и комсомольская организация университета принадлежат к крупнейшим в республике.

Начиная с 1972 года, комсомольская организация ТГУ, состоящая из представителей 27 национальностей, устраивает дни дружбы народов. На протяжении трех лет в этих празднествах приняло участие около 1000 гостей из многих вузов нашей страны. Особенно тесные дружеские связи у студентов ТГУ сложились с вузами Армении, Литвы, Латвии, Ленинграда, Москвы, Самарканда, Киева и Магнитогорска.

В течении 10 лет студенты ТГУ принимали участие в работе Эстонских студенческих строительных отрядов. В 1964 году впервые студенческие отряды поехали на строительные работы на целину. В 1974 году уже 665 студентов ТГУ работало как на объектах нашей республики, так и далеко за ее пределами: на Камчатке, в Якутии, в Крыму, а также в Венгрии, в Польше, в ГДР.

Х. Паламетс

К 30-летию...

(Начало см. на с. 1)

командира эскадрильи 48 штурмового авиаполка ст. лейтенанту Гудимову, летчику 51 минно-торпедного авиаполка майору Григорию Завереева (посмертно) и др. Тысячи и тысячи бойцов и офицеров за храбрость и отвагу, проявленную в боях за освобождение Советской Эстонии от фашистских войск, награждены орденами и медалями.

Отмечая 30-летие освобождения Эстонской Советской Социалистической республики, трудящиеся должны вспомнить тех, кто отдал самое дорогое — свою жизнь — за светлое будущее в борьбе с фашистской Германией, и никогда не должны зарасти тропы к памятникам Советских воинов.

На вопросы отвечает И. Ренге

Несколько слов, пожалуйства, об условиях состязаний.

В нашей олимпиаде под названием «Студент и научно-технический прогресс» участвовало 18 сборных команд — 15 республиканских, дополнительная сборная РСФСР, плюс московская и ленинградская команды. (Такого рода всесоюзная олимпиада проводится впервые). По каждому предмету требовалось по пять человек от команды; участников по химии, таким образом, было 90.

Соревнования, проходившие в институте им. Менделеева, длились 4 часа. За это время надо было решить 11 задач.

Какого рода были эти задачи?

Мы опасались, что задачи будут экспериментальные или технологические — со сложными расчетами, вычислениями и проч., — но они были в основном теоретические: по физической, органической и неорганической химии. Поэтому справочниками и доступной литературой можно было пользоваться свободно. Тут-то как раз и сказались преимущества нашей команды, ибо как раз к теории, благодаря нашим профессорам Виктору Пальму (кафедра органической химии) и Велло Пасту (кафедра физической химии), мы были подготовлены лучше других.

Интерес к химии у тебя, наверно, давний. К каким разделам химии он относится в особенности и влияет ли он как-то на твои пристрастия вне науки?

Химией особенно заинтересовался в 7 классе. С тех пор стал заниматься ею страстно, иногда в ущерб другим предметам. Сейчас под руководством Лемби и Юри Тамма занимаюсь электрохимией. В университете имеются прекрасные условия для такой работы, в том числе — хорошая аппаратура. Много времени уделяю и экспериментальным работам в СНО.

В свободное время, как любой студент, слушаю радио, читаю книги... Что касается увлечений, связанных с химией, то это, пожалуй, биология. Я даже коллекционирую бабочек — не такой уж распространенный вид коллекционирования (в Тарту кроме профессионалов этим занимаются три-четыре любителя). Видов у меня 550, а экземпляров более тысячи.

Беседу вел И. Розенфельд.

Посвящение математиков

Необычайное всегда интересно. Вот так и нас, непосвященных, манило, интриговало непонятное слово: «посвящение».

Ждали мы этот день с нетерпением и некоторым волнением. Правда, оно уходило прочь, когда бывалые в этом деле люди «подбадривали» нас такими, например, советами: «Главное — знать, что написано в 27 параграфе книги Фихтенгольца». Наивные люди! Сразу же принимались листать и пересматривать книги, которые они собирались хотя бы в сегодняшний день не брать в руки.

Но как бы долго ни продолжалось это ожидание, время вечера подошло незаметно. Волнения и опасения за непредвиденный исход отступили. Каждый из нас почувствовал себя равноправным членом семьи с коротким и звонким названием МАТФАК.

Из откровенных разговоров и даже «физически» мы все почувствовали, какой несладкой бывает порой участь студента.

Посвящаемые на этом вечере были в центре внимания: это чувствовалось в импровизированных оценках и оригинальных рисунках, в которых мы видели, в первую очередь, себя — такими, какие мы есть на самом деле. Какое же вступление в союз бывает без клятвы? Мы произносим ее торжественно и, конечно, с улыбкой, а каких размеров она была — этому есть немалочисленные свидетели.

Итак, мы студенты. И с нами как с равными вступили в справедливую, не на жизнь, а ... для удовольствия, борьбу старшекурсники. В этом турнире собрался великолепный букет литературных героев из классических произведений: здесь были Дездемона и Шерлок Холмс, Собака Баскервилей и Кот в сапогах, Красная Шапочка и Инфузория Туфелька.

Впечатлений от посвящения много, и, конечно, они все надолго останутся в памяти о днях нашей учебы в университете. И мы благодарны всем организаторам и ведущим этого вечера.

Н. ФЕФЕЛИН.

Новости СНО

12 ноября состоялось очередное заседание кружка СНО. На этот раз гостем нашего кружка был известный стиховед из Смоленска, кандидат филологических наук В. С. Баевский.

Лекция, которую он прочел членам кружка, называлась «Ритмика четырехстопного ямба». Поскольку значительную часть аудитории составляли студенты младших курсов, лекция была рассчитана на них. Она носила познавательный научно-популярный характер, что не помешало ей сохранить проблемность. Её увлекательности способствовало и то, что лектор обращался к последним достижениям науки о стихе, и то, что он вовлек слушателей в проведение маленького эксперимента. В своей лекции Вадим Соломонович рассказал сначала о ритме и о задачах в этой области знания вообще, затем — о четырехстопном ямбе и об эволюции этого метра в русском стихосложении.

Лекция В. С. Баевского, продолжившая традицию выступлений видных ученых на заседаниях СНО, была интересной и полезной. Надеемся, что эта традиция будет жить и развиваться.

Е. СЕРМАН,
студентка IV курса
русской филологии.

Посвящение филологов

Даже в тот незабываемый момент, когда вчерашний абитуриент получает студенческий билет, он отнюдь еще не переходит в новую категорию — студента. Это таинство свершается на посвящении. Каждое отделение по-разному решает, когда первокурсники достойны стать настоящими студентами. В большинстве случаев это ориентировочно октябрь, ноябрь. Ну а некоторые (геологи, например) поступают предусмотрительнее: посвящают в студенты после первой сессии. На отделении русской филологии честь непосредственно совершить обряд традиционно представляется четвертому курсу. А на самом деле в обработку новичков включаются абсолютно все уважающие себя старшекурсники. Для этого любые средства хороши. И вот наступает, наконец, долгожданный день. Напичканные самыми противоречивыми сведениями первокурсники с тоской ожидают, когда начнут проверять их эрудицию и интеллект и заставлять пить филологический отвар, настоянный на конспектах, и бить по голове словарем Даля («Эх, жаль, не выяснили: быть может, это только лингвистов, а литературоведов бить будут Литературной энциклопедией — она все же полегче»). Всё ожидавшееся подтвердилось: традиция все-таки. Хотя в этом году организаторы праздника решили немного от нее отступить.

От этого выиграли все: и сами первокурсники (нетрудно догадаться — почему) и зрители. В общем-то не слишком приятно смотреть, как и без того смущенных ребят ставят на эстраде в неловкое положение.

Нынешние первокурсники торжественно дали клятву филолога и получили эмблему праздника — забавную лисичку в студенческой шапочке. Точно такая же была изображена на пригласительном билете. Многие из первокурсников еще не знали, что она означает. И многоопытным старшекурсникам пришлось объяснить, что имя этого зверька служит названием студентов-новичков. Объяснить происхождение этой традиции труднее. Может быть, робкие первокурсники такие же любопытные, везде суют свой нос ... Недаром вопрос об этом дискутировался в университетской газете: проблема наименования очень волнует новичков.

После формального посвящения четвертый курс знакомит ребят с их будущей специальностью и университетской жизнью. В веселой программе не упускается из виду ничего, это уж точно.

В последнюю ночь перед распределением перед глазами студента проходит вся его жизнь. Спит филолог и снится ему ... Ну, как вы думаете, что? Конечно, экзамены —

● Л. Хапонен и Р. Комарова исполняют прощальное танго
● Финальная сцена

Фото Ю. Соонпере

неисчерпаемая тема для самодеятельности. Посмотрим, что мы об этом сможем сказать месяца так через два. А пока зрители могли удостовериться в том, что реальные эпизоды, драматические жизненные ситуации легли в основу инсценировки экзамена по зарубежной литературе.

Первая практика — штурм села. Лозунг — «все по фольклор». Вторая — диалектологическая (умная бабуся советует недотепе-студенту исправить транскрипцию и передать «привет Татьяне Филаретовне»). И наконец третья — в пионерском лагере, где верзилы-пионеры просят у вожатого прикурить ...

«Деканат» приказывает организовать художественную самодеятельность — её номера еще более оживляют программу: «народные» артистки Комарова и Хапонен демонстрируют свое искусство во многих жанрах. Весьма узкий сюжет «старуха и очки» дает им возможность поставить оперу, драму, балет и оперетту.

Прекрасное оформление зала снискало всеобщее одобрение. Лозунги на русском, латинском и старославянском языках, цитаты из зарубежных классиков свидетельствовали о хорошем знании соответствующих дисциплин четверокурсниками. Преподаватели кафедр, присутствовавшие на вечере, несомненно заметили это. Радовала глаз и стенная печать, наилучшим образом представленная газетой «Almamater'ная правда». Она, впрочем, как и лозунг Stipendium reficit vires», говорила о том, что организаторы вечера хорошо знают родной город и часто подолгу гуляют по парку Тооме.

И напоследок самая волнующая тема: «Распределение». Надо сказать, что эта часть программы проходит при наибольшем воодушевлении выступающих четверокурсников и неослабном внимании студенток пятого курса.

Большая карта нашей республики с далекими пунктами назначения вдруг предстает перед зрителями. Плачут выпускники, истерично хохочут заочники. — у них свободный диплом.

За хорошо организованный вечер комитет комсомола решил через нашу газету вынести благодарность организаторам вечера — четвертому курсу отделения русской филологии, в особенности — сценаристу и режиссеру Игорю Розенфельду и исполнительницам Людмиле Хапонен, Рите Комаровой, Жене Олишевской и Ирине Гончар.

Алла Черняк,
III курс русской филологии.

В воскресенье 1 декабря в 20.00 в студклубе состоится вечер стереомузыки и представление кружка международных отношений.

РЕДКОЛЛЕГИЯ.
ответственный редактор
А. Ю. ТРУММАЛ

Наш адрес: Юликоолн 16, комн. 108-А.
тел.: 341-21, доб. 410.
Цена 1 к.
Номер заказа 6051. МВ 08932.

Nr. 2 Kommunismi ehk. ENSV Riikl Raamatukogu

★ 5. DETS. KONSTITUTSIOONI-PÄEV ★★★★★★★★★

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 39 | Kolmapäeval, 4. detsembril 1974 | XXVI aastakäik

Ülikooli komsomoli XXII konverents

ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri T. Kolditsi aruandest

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XXI konverentsil valiti 20-liikmeline komitee 4-liikmelise sekretariaadiga. ELKNÜ TRÜ komitee sekretäriks valiti psühholoogiaosakonna vilistlane Tiit KOLDITS, asetäitjaks Igor GRÄZIN Õigusteaduskonnast, Avo MEERITS füüsikaosakonnast ning Rein VEIDEMANN Filoloogiateaduskonnast. Uus komitee oli arvuliselt üle 3 korra väiksem kui seniolnud, see tagas küll kergema juhitavuse, kuid samal ajal raskendas üleülikoolilise komsomolitöö juhtimist. Komitee tööd aruandeperioodil raskendas muudatuste tegemine sekretariaadis. Jaanuaris viidi Avo Meerits üle tööle EUE Keskstaapi ja aprilli lõpus Rein Veidemann ajalehe «TRÜ» toimetuse töötajaks. Esimese asemele valiti TRÜ keemiaosakonna vilistlane Henri SOOVA, teise asemele Arstiteaduskonna raviosakonna üliõpilane Luule RALJA, ühtlasi kinnitati malevasektori eteotsa rakendusmatemaatika eriala diplomand Peep MIIDLA.

Sekretariaat jaotas töö järgmiselt.

1. Tiit Koldits — üldprobleemide koordineerimine, komitee ideoloogilised probleemid, organisatsiooniline üldjuhtimine.

2. Igor Gräzin — sekretäri asetäitja internatsionaalse kasvatustöö ning sõjalis-patriootilise töö alal, sporditöö, hiljem lisandus neile ka kultuuritöö.

3. Avo Meerits (märtsist Henri Soova) — ühiselamud, õppetöö, ÜTÜ, malevad.

4. Rein Veidemann (aprillist Luule Ralja) — kultuuritöö ja orgküsimused, nullkursus.

Aruandeperioodil kuulus ELKNÜ TRÜ organisatsiooni 4055 noort, s. o. 89% kogu TRÜ üliõpilaskonnast. Oma töös püüdsime hoida põhimõtet, et igas komsomoliastmes oleks kogu tegevus kollektiivi vajadusi arvestav, et tööplaanide tegemisel lähtutaks eelkõige õpitavast erialast. Seoses komitee arvulise vähenemisega, tuli suurt energiat kulutada eelkõige organisatsioonilisele tegevusele. Et see kohe ei läinud ja ei lähe praegugi, ei ole vist uudis. Nii mõnegi kursuse ja osakonna tööplaanist oli kadumas komsomoli kui eelkõige poliitilise massiorganisatsiooni olemus. Põhilised suunad tööaastal oli: (1) ideelis-poliitiline kasvatustöö, (2) õppe-kasvatustöö, (3) sõjalis-patriootiline kasvatustöö, (4) internatsionaalne kasvatustöö ja (5) orgtöö.

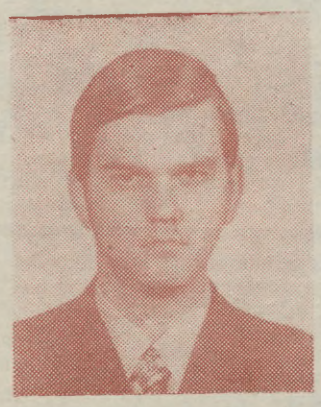
1974. a. oli ülikooli komsomoliorganisatsiooni jaoks sündmusterohke aasta. Augustis möödus 30 aastat Tartu vabastamisest, 16. novembril tähistasime TRÜ sõjajärgse taasavamise 30. aastapäeva. Komsomoliorganisatsioonile V. I. Lenini nime andmise 50. aastapäevale olid pühendatud meie rahvaste sõpruse päevad ja 6. üleliiduline üliõpilaslaulupidu, millest Tartu ülikool kui üks peamisi organisaatoreid oma suurearvulise kollektiiviga osa võttis. Komsomoli sünnipäevale olid pühendatud ka meie talvised sõjalis-patriootilised matkad, kust võttis osa 98 ülikooli üliõpilast. Raske on alahinnata nende matkade osatähtsust. Aktiivselt veedetud talvepuhkus ja füüsiline karastatus, võimalus näha meie suure kodumaa hiiglaslikke ehitusi, metallurgiakombinaate, kohtuda kohalike kommunistlike noortega, tööveteranidega, sõjakangelastega — see kõik õpetab palju paremini mõistma meie sotsialistliku ühiskonna kiiret arenemist ja ühtlasi kasvatab lugupidamist ja austust teiste rahvuste ning nende kultuuri vastu.

IGOR GRÄZIN, ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitja. Sünd. 1952. Õigusteaduskonna diplomand. Kauaaegne komitee liige ja Õigusteaduskonna komsomolibüroo liige. 1973/74. a. ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitja.

TIIT KOLDITS, ELKNÜ TRÜ komitee sekretär. Sünd. 1945. Ülikooli vilistlane 1973. a. Töötanud tööstuspsühholoogia laboratooriumi juhataja kt-na. Ülikooli komsomolikomitee liige 1970. a. Olnud Interklubi president ja komsomolikomitee sekretäri asetäitja.

HENRI SOOVA, ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitja. Sünd. 1951. Keemiaosakonna vilistlane 1974. Olnud keemiaosakonna komsomolialgorganisatsiooni sekretär, kaks aastat ülikooli komsomolikomitee liige.

Komsomoli kui poliitilise noorsooorganisatsiooni eesmärk kõrgemas koolis on kujundada poliitiliste ideaalidega ja sihikindlaid noori, ideaalide teadlikke propageerijaid ja elluviijaid. Kodanikutunne ei tähenda veel puuduste konstateerimist või irisemist nende üle, vaid nende kõrvaldamist, nende vastu võitlemist.

Omavalitsusest:

Mõned aastad tagasi seati teravalt päevakorda üliõpilaste omavalitsus eesmärgiga teostada ühiskondlike organisatsioonide osa üliõpilaselu korraldamises, ergutada omaalgatust, stimuleerida peremehetunnet suhtumises ühiskondlikku omandisse ja suurendada vastutustunnet. Nüüd tundub, et osa inimesi on selle algatuse sisu hoopis unustanud. Omavalitsus hõlmab vägagi konkreetseid eluvaldkondi: õppedistsipliini kontroll, stipendiumide määramine, vabakuulamisõiguse taotlemine, õppetöö parema korraldamise kohta ettepanekute tegemine, eksamisessioonide planeerimine, kohtade jagamine ühiselamus, olmetingimuste parandamine koos ühiselamu kasvatustöö juhtimisega, preemiate ja toetuste määramine, kohtade esialgne jaotamine tööleasumisel. Kõige sellega meie ülikooli komsomol tegelebki, kuid soovida jätab tegevuse tulemuslikkus ja mõnikord ka tegijate vastutustunne. Omavalitsus ei ole mingi omaette isevalitsus ülikoolis, mis tähendaks seda, et kui eelmise sessi tegin rahuldavalt või hästi, siis ma nüüd õppetööle ei lähegi, sest igal kursusel leidub inimesi, kes hoolega esimeses reas loengul iga lause kirja panevad. Rektori toetussummadest aga teeme suure saunapeo. Ühiselamukoha ma saama pean, sest see on 73% üliõpilastele ette nähtud, kuigi me mõnikord ajaviiteks televiisori aknast alla viskame ja nelja mehe jaoks ühe naise ööks sisse toome. Kus on siis siin see omavalitsus?

Siit algabki meie suurim nõrkus, iseendaga saan veel hakkama, aga kuidas ma teistele ütlen. Aga ütleme tulevad hoopis teised, tulevad juba augusti lõpus selgitama, et tema tütar on hästi kasvatatud ja hoolega valvatud neiu, jumala eest, ärge te teda selle või sellega ühte tuppa pange. Selle asemel, et nõukogu saadab selle hea ema veel komsomolikomiteesse oma tütart kiitma, võiks julgesti selgeks teha, et ülikoolis ei ole lasteaed, vaid täiskasvanud inimesed, kes ise peavad vastutama oma tegude eest. Ülikooli suur eelis võrreldes keskkooliga algabki just sellest, et siin me korraldame oma elu ise, siin ei ole meil tarvis lapsehoidjaid. Ja on kahju, kui mõnes ühiselamus läheb otsustamises ja juhtimises jäme ots dekanaadi ning komandandi kätte ja mitte sellepärast, et viimased seda nii väga igatsevad, vaid et üliõpilased ei saa oma osaga hakkama. Ühiselamus lahendab kõiki üliõpilaste elamisega seotud probleeme ühiselamunõukogu, kellel on ka õigus peale dekaani ja rektoraadi esitada ettepanekud rektori käskkirjaga üliõpilaste väljatõstmiseks ja karistamiseks. Teaduskonna dekaanil on teaduskonna ühiselamus kõrgeim võim üliõpilaste elu korralduse osas. Kõik probleemid lahendatagu teaduskonna piires ja ainult äärmisel juhul sekkuvad üleülikoolilised instantsid.

Möödunud sügisel aktiivi kohtumisel EKP Keskkomitee sekretäri sm. Vaino Väljasega rõhutas viimane eriti just komsomoliorganisatsiooni kui suure poliitilise võimuga kollektiivi osatähtsust kõrgemas koolis. Ainult, et seda jõudu on vaja kõikjal rakendada ja suunata. Usun, et kunagised omavalitsuse põhimõtted — õppida ise oma elu juhtima, mitte kellegi asemel midagi valitsema — jäävad jõusse. On selge, et stipendiumi määraks prodekaan kiiremini ja ühiselamus looks korra ka komandant, anna ainult revolver pihku. Kuid kas komandant või dekaan teevad meie eest midagi ära pärast ülikooli? On viimane aeg läbi vaadata ja ajakohastada omavalitsuse määrus, oleks tarvis ajalehes avaldada mitte üksikuid artikleid ühiselamute kontrollreididest, vaid, et seal kajastuks omavalitsus probleemiti.

JÜRI LAANE fotod.

Aktiivi kasvatamine.

Komitee juures pandi tööle «TRÜ komsomoli juhi aktiivi kool» eesmärgiga anda üliõpilastele informatsiooni poliitikast, majandus- ja kultuurielust, samuti ülikooli komsomoli probleemidest. Aktiivile on esinenud sellel aruandeperioodil TRÜ rektor prof. Arnold Koop, EKP KK sekretär V. Väljas, EKP Tartu Linnakomitee esimene sekretär J. Lott, EKP TRÜ komitee sekretär J. Reimand, ELKNÜ Keskkomitee I sekretär I. Toome, ELKNÜ Keskkomitee sekretär J. Kaarma, EKP Keskkomitee töötajad V. Ehatamm, P. Järve, riikliku julgeolekutöötajad jne., jne. Aruandeperioodi peaülesandeks pidas komitee esimeste kursuste lülitamist ülikooliellu. Ürituste plaan täideti. Rõõmustav oli, et sellesügisel aulaloengul «Ülikool ja üliõpilaskond läbi aegade» oli kuulajate arv mitmekordselt suurem kui eelmisel aastal, samuti ei suutnud me enam võimaldada kõigile esmakursuslastele sissepääsu õppeaasta avaballile 6. septembril RAT «Vanemuises». Komitee tegi septembris Käärikul esimeste kursuste aktiivi laagri, esinesid TRÜ komsomolisekretärid, ELKNÜ Keskkomitee üliõpilasosakonna juhataja Mait Aadna, TRÜ õppejõud Hillar Palamets, Jaak Põldmäe ja Jaan Eilart, EKP TRÜ komitee sekretär Jaan Reimand, meie ametiühingu esinaine Helve Kabur jt. Meie soov oli viia esimeste kursuste aktiiv kiiresti kontakti ülikooli eluga, ühtlasi ise selgusele saada uustulnukais. Loodame, et järgnevatel aastatel ülikooli astujate kontingent oleks niisama tubli ja asjaliku ellusuhtumisega. Kohe järgnes komitee aktiivi laager. Ka edaspidi tuleb aktiivilaagreid korraldada septembri alguses. Oktoobris-novembris on hilja tööd kavandada, vahepeal on juba tekkinud vaikusperiood enne uue büroo valimist.

Side tööstusettevõtetega.

Vastastikune koostöö Tartu Mööblikombinaadiga, Plastmasstoodete Katsetehase ja Tartu Eksperimentaalõlletehasega on mõlemale poolele vajalik. Tööstusettevõtted vajavad poliitloenguid, töökäsi suvel, kontsertprogramme. Meil aga on soodne võimalus üliõpilastele esinemis- ja juhtimiskogemusi anda. Ühtlasi evime võimalust propageerida haridust ja ülikooli töölisnoortele. Koos tööstusettevõtetega sõlmisime käesoleval sügisel lepingu Helene Kullmanni nimelise kutsekeskkooliga. Kulmanlased oskavad kasutada kõiki meie komsomoli pakutud võimalusi. Koos ELKNÜ Tartu Linnakomiteega korraldasime 1974. aasta kevadel noortele spetsialistidele ja meie lõpetajatele teadusliku konverentsi «Töö ja juhtimine» ja «Inimene ja loodus». Kahjuks tuli tõdeda üliõpilaskonna passiivset suhtumist. Teravaks probleemiks on ja jääb siin ikkagi informatsiooni edasiandmine. Tundub, et ajalehte «Tartu Riiklik Ülikool» ei loe mitte kõik üliõpilased.

Arvestades eelmise õppeaasta kogemust, otsustas ELKNÜ TRÜ komitee hakata 1974/75. õppeaastal uuesti informatsioonikoosolekuid korraldama kõigi teaduskondade ja osakondade büroode sekretäride kohustusliku osavõtuga. 21. novembril oligi informatsioonikoosolek ühiskondlik-poliitilisest praktikast ja leninlikust arvestusest ülikoolis.

(Järg lk. 2)

Tiit Kolditsi aruandest:

(Algus 1. lk.)

Võistlusest.

Käesoleval sügisel lõppes viies üleliiduline ühiskonnateaduste konkurss. Kui 1972/73. õppeaastal laekus ülikoolist konkursile 3145 tööd, siis 1973/74. õppeaastal juba 3652. Üldse esitati konkursile üle 6 tuhande töö, neist 167 uurimuslikku võistlustööd. Konkursi võitjatele esinesid ELKNÜ Keskkomitee I sekretär Indrek Toome, ülikooli ühiskonnateaduste nõukogu esimees professor Jaan Rebane, ÜTÜ nõukogu esimehe esimene asetäitja dr. Sulling ja teised. Tööde kvaliteet tõuseb, kuid endiselt jääb komsomolipoolne abi korraldamisel leigeks. Ja mis me räägime konkursist kui võistlusest, kui osa üliõpilasi ei teagi, et ta sellest osa võttis. Kirjutas kunagi seminariks referaadi ja alles pärast kümnenda inimese kaudu kuuleb, et ta kah konkureeris. Mitte keegi teine ei ole meile peale sundinud formaalseid võistlusi kui me ise. Millisest teaduskonnasisesest sotsialistlikust võistlusest võib rääkida seal, kus puudub isegi täpne juhend selle läbiviimiseks, kui terve aasta valitseb vaikus ja korraga kevadel selgub, et võitis see ja see õpperühm. Kui onu Remuse juttudes jänkuonu vähemalt aeg-ajalt hõikas metsa poole, et teada, kas kilpkonnaonu ikka veel jookseb, siis meil sageli ei hõigata ka enam. Sotsialistlik võistlus haarab endasse väga palju valdkondi: õppetöö, ühiselamud, kodukord, kateedrid jne. Et võistluse väljakuulutanud organisatsioone oli palju, siis olid kõik õnnelikud, noh ametiühing ja dekanaat kontrollivad, eks me saa ka linnukese kirja. Unustati, et komsomoli vastutada jäi just õppetöö osas kokkuvõtete tegemine ning samuti pidev kajastamine. Üle kivide ja kändude, aga nüüd lõpuks võib öelda, sotsialistlik võistlus käib ülikooli kõigis teaduskondades. Ja et ta viimaks jalad alla sai, selles on suur teene ka teaduskondade ja osakondade büroodel.

Sõjalis-patriootiline kasvatustöö

Edu on saavutanud ülikool sõjalis-patriootilises kasvatustöös: sõjalis-patriootilised matkad, konverents koos eriõpetuse kateedriga jne. Aktiivi ees on esinenud kateedrijuhataja polkovnik Voinov, õppeosakonna juhataja polkovnik Malikov, parteisekretär major Tarakanov jt.

Siinjuures ei saa mööda minna ülikooli operatiivrühmast eesotsas Õigusteaduskonna üliõpilase Vladimir Iljaševitšiga. Regulaarsed reidid linnas, korra kindlustamine meie poolt organiseeritud suurüritustel, samuti tegevus linna miilitsaosakonna juures. Aasta-aastalt tõstetakse meie konverentsidel üles küsimus, miks tulevasi pedagooge töötab alaealiste miilitsa-lastetubades liiga vähe.

Kultuuritöö

Selles peavad osalema alates teaduskondadest nii administratiivkui ka ühiskondlikud organisatsioonid. Ainult ühiste konkreetsete jõupingutustega, tegudega võib loota siin olukorra paranemist. Tõsi, meil on klubinõukogu, on meie nn. poolkutselised kollektiivid, on sõpruskontserdid jne. Aga teaduskonnasisene isetegevus venib ja venib, ning mida rohkem edasi, seda vaiksemaks jäävad pilli- ja lauluhääled ülikoolis. Ja kui vaadata meie tööplaane, siis kajastub seal kaks põhiteemat: ühine teatrikülastus ja RAT «Vanemuise» sügis-, kevad- ja uusaastaballidest osavõtt. Viis aastat tagasi ütles oma aruandekõnes tolleaegne ülikooli komsomolisekretär Laur Karu järgmist: «Jättes kõrvale meie poolprofessionaalsed kunstikollektiivid, tuleb tunnistada, et üliõpilaste kunstilist isetegevust momendil peaaegu ei eksisteeri.»

Tõsi, meil oli «MI-FA-74», milles osales 29 solisti ja mis tõi päevavalgele nii mõnegi laulu- ja pillimehe, on tulemas «MI-FA-75» kuid tudenglike teaduskonna- ja osakonnasiseste õhtute korraldamiseks nendest laulumeestest vaevalt jätkub.

Komsomolikomitee üheks töölõiguks võib pidada tõsise muusika propageerimist, ühtlasi sidemete tugevnemist Tallinna Riikliku Konservatooriumi ja Eesti Raadioga. Õõmuusika kontsertidel on üliõpilaskonna hulgas suur populaarsus. On soikunud noorte omaloomingu õhtud ülikooli kohvikus. Uus valitav kultuurisektor peab selles osas palju ära tegema, sest noori mehi ja naisi, kes luuletavad ja kirjutavad, on ülikoolis küll. Aga igaüks, vähemalt suurem enamik neist, ei tule komsomolikomiteesse ütlema, et teeme minu ja Juku luuleõhtu kohvikus. Me peame tegema kõik selleks, et üliõpilastel oleks, kuhu õhtuti minna kultuurselt aega veetma, kui neil selleks tahtmist ja vaba aega on, mitte aga ainult tantsuõhtuid korraldama. Arvatavasti toob olukorrale parandust uue 150-kohalise kohvik-söökla valmimine, mille ehitamisest üliõpilased ise praegu osa võtavad.

(Järgneb)

Acta diurna

Ühiskonnateaduste kateedrite parteiorganisatsiooni üldkoosolekul 29. novembril arutati üliõpilaste ühiskondlikku aktiivsust. Akadeemik Heino Liimetsa teoreetilisele eritelule end kujundava üliõpilasisiksuse tegevuse subjektiivseist ja objektiivseist eeldusist lisandusid I. Gräzini ülevaade ülikooli komsomoliorganisatsiooni asjaomasest ülesandest, nagu need on seatud äsjase konverentsi otsuseis, ning S. Lepiku, J. Kivimäe, J. Kalitsa ja A. Blumfeldi sõnavõtud.

* * *

Õigusteaduskonnal käisid jälle külas Läti Riikliku Ülikooli üliõpilased sõsarteaduskonnast. Külaliste tarvis organiseerisime mõndagi: huvitavamad olid kindlasti huviretk «Aga see on Tartu ja tema ülikool» ja puhkepaus «Sauna, mis siin enam mõelda veel». Pinge hoidmise tarvis pidasime maha terve rea spordiüritusi. Sõpruskohtumistes lauatennises, korv- ja võrkpallis kuulus üsna kindel paremus meie spordipoistele ja -tüdrukutele.

«Kuid ega tähtis ei ole võit, vaid hoopis osavõtt,» sõnas võistluste pidulikul avamisel prodekaan A. Kiris.

30. november ja 1. detsember möödusid imekiiresti. Lõpubankett peeti tornühiselamu söögiklas.

Alates käesolevast nädalast ehib meie teaduskonna dekaani kabinetti võidetud karikas. Loorberitele puhkama jääda ei tohi, sest vastukülaskäik aprilli algul Lätimaale nõuab tõsist ettevalmistust.

E. NARITS,
Õigusteaduskonna komsomoli algorganisatsiooni sekretär

Sõnavõttudest

ARVO JUNTI

vaagis ideoloogilise töö küsimust kõrgemas koolis. Kas noor spetsialist oskab olla tootmis- ja kollektiivi juht? Kõrgema kooli lõpetajad moodustavad ju ideoloogiakaadri põhituumiku ühiskonnas. Ideoloogilise kasvatustöö laienemine püstitab kõrgemad nõuded ideoloogiakaadrile. Teaduskondade ja komiteede tähelepanu olgu suunatud esmakursuslaste osatähtsuse tõstmisele kõrgema kooli elus. Ülikooli komsomolikomitee ideoloogiasektor peab andma tulevasele juhile ühiskondliku töö kogemuse. Selleks on loodud juhi poliitiline kool, RSR, «Vikerklubi» jt. Kavas on loengusari Õigusteaduskonna vanemate kursuste üliõpilastelt «Noore spetsialisti õigused ja kohustused». Tähtis praktika on osavõtt loengulisest tööst RSR-i ja ühingu «Teadus» raames. Ideoloogiline töö on pidev kindlasuunaline tegevus, mitte hajali üksikürituste korraldamine. Tuleb saavutada kogu üliõpilaskonna aktiivsuse kasv töö eesmärgi kindlamaks muutmisel.

JUHAN VOIST

Bioloogia-Geograafiateaduskonna üliõpilane rääkis sõjalis-patriootilisest kasvatustööst. Hiljuti loodi matkaklubi «Patrioot» üliõpilastele õppevaheaegade veetmiseks. Matku organiseeritakse lahingukuulsuse paikadesse, kindlasti tuleks huvi tunda nende kohtade ajaloo ja kultuuriloo vastu. Matkadel kogutud andmed peaksid olema nii põhjalikud, et neid saaks kasutada ka teaduslikus uurimistöös. Viimasel ajal on tulnud teistelt kõrgematelt koolidelt ettepanekuid nn. koopereerumiseks. Näiteks Lvovi Ülikooli geograafid tegid meile ettepaneku uurida ühiselt Suure Isamaasõja lahinguteid.

Matkadele peaks eelnema põhjalik eeltöö, et anda midagi ka teadusele, kulturiloole.

MATI LAANE

— TRÜ klubi juhataja — väitis, et üliõpilased on unustanud tudenglikud traditsioonid, käitumis-, söögi- ja joogikombed, kõnepruugi ja riietumisoskuse. Ülikooli astunuile piirdub nende tudenglikkus praegu ainult uue kõnepruugiga: *sess, labor, loeng, auditoorium* (mitte klass) jne. Tudengiks löömisel on väga vähe teravmeelsust ja tudengite kombeid, pole ka üliõpilaslaule! Viisakusest niipalju, et kohati me lihtsalt ei tea, kuidas on tudengi kombe kohaselt viisakas käituda. Rektorit tuleks tervitada ka siis, kui temaga isiklikult tuttavad ei olda.

Kellelgi pole uudis, et tudengid õlut joovad. Aga kus seda teha? Restoran on kallis, õllesaal remondis, ehkki sealne seltskond pole ka igaühele vastuvõetav. Klubi väikesed ruumid ei suuda kõiki õllejoojaid rahuldada. Tuleks luua tudengitele koht, kus saaks omavahel õlut juua.

JAAK KAARMA,
ELKNÜ KK sekretär

Kokkuvõtteks niipalju, et näiteks kolmandate kursuste aktiiv võiks kokku tulla ja põhjalikult arutada tudenglikke traditsioone, seltskonna juhtimise probleeme jms.

TOIVO TASA

vaagis plusse ja miinuseid, viimaste hulgas

- kursustesisese kultuuritöö ebarahuldav olukord;
- tudengitele mõeldud ettevõtmiste nappus ülikooli kohvikus;
- muusikaürituste vähesus (meil on küll MI-FA, kuid sellest ei piisa).

«Muidugi on mõndagi, mille üle uhkust võime tunda. Nimetagem kinoklubi, diskoteegiõhtuid, kammerakadeemiat ning tõlke- ja kirjandusvõistlusi. Ammu ootab trükijärge ülikooli väike luulealmanahh. Meil on piisav praktika mis tahes massiürituste, sealhulgas ka poliitiliste miitingute läbiviimiseks.»

Seejärel võttis Toivo Tasa vaatluse alla konkreetsed mured. «Oleks loomulik, et kirjandus- ja tõlkevõistluste võitjate väljakuulutamisel neile ka preemiad kohe üle antaks. Puuduvad aga vastavad summad. Seetõttu tuleb kirjutada asjaomane taotlus koos põhjendusega, misjärel võitja ise oma osakonna stipipäeval peab minema kassast preemiat välja võtma. Summade muretsemiseks on kasutatud ka teist moodust — toetuse võtmist rektori fondist. Igal juhul on selline olukord ebarahuldav.»

Koostöö klubiga laabub, ent ülikooli kohvik on üliõpilaskohvik vaid paberi järgi. Soovida jätab teenindava personali läbisaamine üliõpilastega, seejuures mitte alati viimaste süü läbi. Seniajani on arusaamatu olukord, mis viis laudade ettetellimiseni. Muusika siin põhjuseks olla ei saa, sest ansambel on õhtuid kohvikus sisustanud juba ammusest ajast.

JAAK UUEKÜLA

Praegu jääb nii mõnigi komsomoliüritus formaalseks. 21. nov. kutsuti Raekoja saali gruporgid, ideoloogia- ja õppesektori esindajad. Arutati leninliku arvestuse ja selle lahutamatu osa — ühiskondlik-poliitilise praktika korraldamist. Kokkuvõtteid tehakse 2.—29. oktoobrini 1975. a. Arvestuse organiseerimise kvaliteet peab oluliselt muutuma. Tähtis on, kes üheski ürituses osutuvad initsiaatoreiks, Leninlikku arvestust võiksid sooritada ka mittekommunistlikud noored. Üritus on seda elulisem, mida suurem osa üliõpilaskonnast selles osaleb.

JAAK UUEKÜLA,
ELKNÜ TRÜ komitee liige.

TV päevad meie ülikoolis

6. ja 7. detsembril kell 19 peetakse Eesti TV päevad Vanemuise suures auditooriumis. Näha võib «Eesti Telefilmi» parimaid viimase aja filme.

Üliõpilaste töö leiab tunnustust

Seoses Bioloogia-Geograafiateaduskonnas omandatavate erialade spetsiifikaga on oluliseks õppetöö vormiks suvine praktika. Vanematel kursustel sooritatakse see väljaspool meie vabariiki. Kolmanda kursuse geoloogid olid möödunud suvel menetluspraktikal Lääne-Tuvas, kus nad võtsid osa ordeniga «Kuulsuse märk» autasustatud geoloogiaekspeditsiooni tööst. Ekspeditsiooni ülem P. Selvašenko mainis oma tänuavalduses praktikantide eeskujulikku tööd menetluspraktika ajal. Tänu heale füüsilisele ja teoreetilisele ettevalmistusele ning kvaliteetsele tööle usaldati üliõpilastel iseseisvalt läbi viia geoloogilisi ja geoloogilis-geokeemilisi marsruute. Eriti märgiti ära **N. Veissoni** ja **V. Kalmu** tööd Šapšali rühmas.

Oktoobris toimus Tallinnas Läänemere basseini lindude rände uurimise ja kaitse probleemidele pühendatud konverents. ENSV TA Zooloogia ja Botaanika Instituut ning konverentsi orgkomitee tänavad oma kirjas 18. oktoobrist 1974. a. TRÜ Bioloogia-Geograafiateaduskonda konverentsi korraldamisele kaasaaitamise eest. Eriti märgitakse ära **K. Rattise** (II k.), **M. Kahru, A. Kullapere** ja **A. Kuresoo** (III k.) tööd.

Miina Härma nimelise Tartu 2. Keskkooli direktori käskkirjaga avaldatakse kiitust Bioloogia-Geograafiateaduskonna V kursuse üliõpilastele **A. Raale, K. Reemanile** ja **R. Noormäele** hoolsa ja kohusetundliku töö eest pioneeride aktiivi laagris.

H. HALLEMAA,

THE ENGLISH CLUB
will entertain you with an
AUGUSTUS SHOW
at the Sophocles on Dec. 9 at 6 p.m.

Rahvakontroll

Õppejõudude kvalifikatsioonitõstmisest

Kvalifikatsiooni tõstmise üheks vormiks on kandidaadiminimumi eksamite sooritamine ning hiljem kandidaadiväitekirja koostamine ja kaitsmine. Et selgitada, kuidas on olukord ses suhtes meie õppejõududel, kes on töötanud üle kahe aasta õppejõuna ja pole sooritanud kõiki kandidaadiminimumi eksameid, korraldas TRÜ rahvakontrolligrupi õppe- ja teadusliku töö sektor koos teaduskondade ja osakondade rahvakontrolligruppidega käesoleva aasta oktoobrikuus vastavasisulise küsitluse. Saadud andmete alusel jaotati õppejõud kahte gruppi: õppejõud, kelle staaž TRÜ-s on üle viie aasta, ja õppejõud, kes on töötanud siin 2—5 aastat. Esimeses grupis on 50 õppejõudu, mehi 18, naisi 32. Vanuselt jaotuvad nad järgmiselt: kuni 35 aastat vanad on 12 inimest ja 45—50 aastat vanad 14 inimest. Tööstaaž on 21 õppejõul kuni 10 aastat, üle 20 aasta töötanuid on 13. Ei kavatse sooritada eksameid 10 õppejõudu, kõik eksamid on sooritamata, aga ilmselt on plaanis sooritada 22 õppejõul. Teise gruppi kuulub 4 mees- ja 10 naisõppejõudu. Saadud andmete alusel selgub, et põhimassi õppejõududest, kes pole sooritanud eksameid, annavad vene keele ja võõrkeelte õpetajad ning Kehakultuuriteaduskonna õppejõud. Teaduskondadest, kus kandidaadiminimumi eksamite sooritamisega on kõik korras, paistab silma Õigusteaduskond.

Tundub, et keelteõpetajate osas ei ole kvalifikatsiooni tõstmisel hästi töötavat süsteemi: mitmetel õppejõududel on sooritamata ainult eriala eksam, sest nad ei tea, mis kujuneb nende erialaks. Tundub, et siin on puudu kateedripoolsest suunamisest. Paistab silma, et enamik üle 5-aastase pedagoogilise staažiga eksameid mittesooritanud õppejõududest on üle 40 aasta vanad ja töötanud ülikoolis üle 10 aasta. Seega on ilmselt õige aeg lastud mööda — kas enda passiivsuse või kateedri vähese nõudlikkuse tõttu. Kateedrijuhatajate seletusi põhjuste kohta on mitmesuguseid. Ei saa võtta tõsiselt näiteks niisugust seletust, et õppejõul, kel on enam kui 20-aastane staaž, on eksamid seetõttu sooritamata, et tal on olnud suur koormus seoses sellega, et teised on kirjutanud ja kaitsnud väitekirju! Tõsine kahtlus tekib ka siis, kui õppejõu kohta väidetakse, et tal puudub absoluutselt huvi teadusliku töö vastu. Et asjad pole korras, näitab seegi, et aastaid õppejõuna töötanu ei tea, milliseks kujuneb ta kitsam eriala, et sooritada eriala eksamit ja asuda väitekirja koostama. Ou ka jnhtumeid, kus noorel õppejõul on esimesel 5 aastal õpetada 4—5 ainet, ühel isegi 7. Ilmselt on kateeder koormanud noort õppejõudu ebaõigesti. On põhjendatud ka nii: enne polevat mõtet eksameid sooritada, kui väitekiri enam-vähem valmis.

Enamikul juhtudel pole eksamite sooritamist planeeritud, järelikult ei tegelda tõsiselt ka väitekirjaga. Oleks loomulik, et tööleasumise esimese 5 aasta jooksul sooritataks vajalikud eksamid. Kvalifikatsiooni tõstmise teisi vorme kasutada aga alles pärast seda. Õppejõu ümbervalimisel peaks olema nõue kandidaadieksamite sooritamise kohta ja ainult erandina lubada ümbervalimist, kui pole sooritatud ettenähtud eksameid. Nähtavasti oleks üheks eksamite sooritamise stiimuliks noorte õppejõudude puhul ka lepinguliste töödele lubamise seostamine eksamite sooritamisega. Peab ju lepinguline töö olema seotud teadusliku tööga ja aitama kaasa väitekirja koostamisele .

Kandidaadiminimumi eksamite sooritamine peaks olema õppejõu kohale tööleasunule moraalseks kohustuseks. Vist pole nõutud palju, kui edaspidi taotleda, et alla 40 aasta vanuste õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmise üheks kohustuslikuks vormiks oleks kandidaadiminimumi eksamite sooritamine.

H. SIIGUR,
TRÜ rahvakontrolligrupi liige

H. Piirimäe

Academia Gustavo-Carolina

(algus «TRÜ» nr. 36)

ÜLIÕPILASEKS SAAMISEKS

pidi noormees, kes sellel eesmärgil oli saabunud ülikoolilinna, ilmuma 8 päeva jooksul rektori juurde. Olles kontrollinud ta tunnistusi ja akadeemia tulevase kodaniku palgest palgesse üle vaadanud, saatis rektor ta filosoofiateaduskonna dekaani juurde, kes pidi kontrollima, kas ta triviaalkooli ja gümnaasiumi kursuse on läbi teinud. Seejärel andis tulevane tudeng sekretärile vande ja maksis ära immatrikuleerimismaksu. Alles siis kanti ta sisse üliõpilaste nimekirja — album studiosorum.

Sellega polnud noor inimene aga veel studiosuseks muutunud. Ees seisis vestlus dekaaniga, kes kontrollis sisseastuja teadmisi. Kui dekaan vestluste (sisuliselt eksami) tulemustega rahul ei olnud, saadeti noormees koju või kooli oma teadmisi täiendama. See tähendas, et sisseastumine ülikooli lükkus edasi. Tavaliselt asi nii halvasti ei läinud. Dekaan jäi rahule ning andis noormehe ühe professori hoole alla, et see hoiaks võõrasse linna sattunud noormeest «metsiku elu eest».

Tudengiks saamise ametlikuks tseremooniaks oli **depositsioon** — keskajast pärinev tseremoonia, mille käigus narrimüts, eeslikõrvad ja keerdküsimused olid eelmänguks juuste pügamisele ja kchalisele piinamisele. Academia Gustavo-Carolina rajamisel püüti vanu üliõpilaskombeid asendada uusajale vastavatega. Rangelt keelati «piinamisnaljad» ja noviitsi julm kohtlemine ning määrati kindlaks depositsiooni läbiviimise kord. Keelatud oli sel puhul maskeerimine, tuha ja tahma tarvitamine, keerdküsimused, pilkamine ja ihunuhtlus. Depositsioon võis toimuda ainult dekaani või teda asendava professori juuresolekul «pidulikus kohas» kolmapäeval või laupäeval. Tseremoonia toimetajaile — dekaanile, deposiitorile ja pedellidele oli ette nähtud teatud honorar.

Varsti pärast ülikooli taasavamist kerkis aga juba päevakorda depositsiooni kaotamine. Põhjuseks olid ilmselt uue korra rikkumised ja vana kombe varjukülgede ilmingud. 1691. a. sai kanstler kuningalt korralduse depositsiooni kaotamiseks. Kuigi korralduse elluviimine venis, astus see 1694. a. siiski jõusse. Sellega seoses arutas ülikooli senat küsimust, kuidas edaspidi noviitse ülikooli vastu võtta. Otsustati, et vastuvõtuks on eksam dekaani juures, mille järele dekaan peab kõne «tarkuse soolast ja rõõmu veinist» *(sal sapientiae et vinum laetitiae)*. Pärast seda peab noviits ilmuma rektori juurde üliõpilasvannet andma. Nüüd kantakse ta matrikliraamatusse ja sellega on ta immatrikuleeritud.

ÕPPETÖÖ KORRALDUS

Academia Gustavo-Carolinas vastas tolle aja ülikooli tavadele. Nagu see ülikoolides ikka on olnud, jagunes õppeaasta kaheks semestriks, millest esimene kestis septembrist jõuludeni, teine jaanuarist suvevaheajani. Kevadsemestrit katkestas küll kahenädalane lihavõttevaheaeg. Suvevaheaja kestuseks pidi olema 30 päeva, kuid tegelikult kippus see ikka pikemaks venima, sest linnast lahkunud tudengid ei jõudnud sageli õigel ajal tagasi. Vahel on professorid venitanud loengute alustamisega, nii et rektoril või isegi prokantsleril tuli septembri keskel või veebruari algul mõnele neist tema kohustusi meelde tuletada.

Loengud algasid enamasti kell 7 hommikul ja kestsid kella 11, mil üliõpilastel oli ette nähtud söögiaeg. Professor oli kohustatud 4 tundi nädalas loenguid pidama. Peetud loengud märkis ta päevikusse *(diarium)*, mille semestri lõpul esitas rektorile. Üliõpilastele olid loengud kohustuslikud, varase alguse tõttu esines aga «sissemagamisi». Prof. Moberg kaebas 1700. a. ülikooli senati istungil, et üliõpilased armastavad kella 8 või 9-ni magada ja loenguid ignoreerida. Selle vältimiseks pidid professorid, dekaanid ja isegi rektor valvama üliõpilaste virkuse üle. Abinõuks, millega laisku üliõpilasi loengule aeti, olid täiendavad katsed (eksamid) neile üliõpilastele, kelle usinus oli soovida jätnud. Sellised katsed korraldati nädal enne rektori vahetust, seega kaks korda aastas. Katsete korraldajaiks olid filosoofia ja teoloogiateaduskonna dekaanid ning võimalikult kõik professorid pidid neist osa võtma. Usinusele sundis ka lootus olla arvatud stipendiaatide hulka. Nimelt korraldati igal aastal pärast mihklipäeva eksam kõigile stipendiumi taotlejaile.

Õppetöö teiseks vormiks olid d i s p u u d i d, millest enamik olid avalikud. Kinnised olid vaid noorte tudengite harjutusdispuudid esimeste! semestritel. Dispuutidel astusid üles nii professorid kui ka üliõpilased. Iga korraline professor oli kohustatud vähemalt kord aastas disputeerima, üliõpilastele olid dispuudid ette nähtud eelkõige esinemis- ja vaidlemisoskuse omandamiseks. Dispuudid toimusid loomulikult ka akadeemilise kraadi kaitsmisel ja ametisse pühitsemisel.

Dispuudil ülesastuja esitas kõigepealt dekaanile teksti. Pärast kontrollimist tuli see tekst lasta autoril enda kulul trükkida ja tasuta välja jagada. On liigne lisada, et üliõpilastele oli see üpris kulukas. Eriti kurdeti seda keeleteaduslike ja matemaatikaalaste tööde puhul. Üliõpilaste poolt dispuudiks esitatud tööde nimetused olid mitmesugused: *exercitatio academica, disputatio, diaskesis, dissertatiuncula, dissertatio, specimen academicum*. Sellele lisati adjektiivina teadusala nimetus *(theologica, philosophica, politica, ethica etc.)*.

Dispuutide ajad olid rangelt reglementeeritud. Usuteaduskonnas toimusid need laupäeviti, arsti- ja õigusteaduskonnas kolmapäeval või laupäeval. Filosoofiateaduskonna dispuudid toimusid hommikul kella 8—11, teistes teaduskondades kella 2—5 pl. Et esineja tekst oli juba trükitud, kujunes põhiliseks oponendi esinemine. Aega oli talle antud üks tund. Oma seisukohad pidi ta esitama süllogistlikus vormis ilma liigsete teravusteta. Ülejäänud kaks tundi dispuudi ajast oli ette nähtud teaduskonna professorite sõnavõttudeks ja vaidlusteks. Kui dispuut muutus liiga ägedaks või arenes tüliks, oli dekaani kohustuseks kokkutulnuid rahustada. Häda korral võidi vaidlused koguni katkestada.

Tülisid ja kokkupõrkeid esines dispuutidel seoses uute ideede ja ideoloogiliste suundade käsitlustega. Näiteks seoses üliõpilase Melizi dispuudiga loodusõigusest toimus 1694. a. terav kokkupõrge filosoof G. Sjöbergi ja teoloog O. Mobergi vahel. 1706. a. peetud dispuudi ajal esitati koguni süüdistus ketserlikes tendentsides.

Peale korraliste ja erakorraliste professorite olid üliõpilaste õpetamiseks ametis veel adjunktid (filosoofiateaduskonnas oli neid ette nähtud 4, usuteaduskonnas — 2, teistes kummaski üks). Nende ülesandeks oli üliõpilasi nende õpinguis toetada, neile eraõpetust anda ja nendega korrata.

Vastavalt uutele haridusideaalidele õpetati Academia Gustavo-Carolinas ka mitmeid aineid, mis ei kuulunud teaduste hulka, kuid mida peeti vajalikuks akadeemilise haridusega noormeestele. Nii oli ametis «keelemeister», kes õpetas prantsuse keelt, «tantsumeister», vehklemisõpetaja ja «joonistusmeister», koos linnaga peeti ülal «muusikadirektorit».

(Järgneb)

Kunstnik ja põld

Seisab meie noor kunstnik põlluserval, kompass käes ja nõutus näos, pannes oma olekuga pärispõllumehe muigama.

Võib-olla annabki K. Kurismaa plastmassist mannekeenskulptuuris peituv eneseiroonia meile võtme linlase (enamik Eesti noortest kunstnikest on ju linnaelanikud) veidi ebalev-üleoleva maakäsituse mõistmiseks. Näitus ei kanna ju nimetust «Põllumees ja põld», vaid «Inimene ja põld» ning sellest lähtudes on noored kunstnikud püüdnud väljendada just neile omast arusaama maast.

Näitusele esitas töid 42 noort kunstnikku. Sellegi näituse tuumiku moodustavad taas viimase 4—5 aasta jooksul nime teinud noored kunstnikud, uusi kohtame napilt. «Vana kaardivägi» on võimeline ennast väljendama mis tahes teemal kõrgel professionaalsel tasemel, suuri muutusi nende loomisviisis ei näi toimuvat.

Eriti paistab silma see maaliekspositsioonis.

Seepärast rõõmustasidki J. Kase tööd, mis mõjusid uudseina nii sisulise kui ka vormilise lahenduse poolest. Noor autor näib maaelu tundvat. Maalis «Saak» esimesel pilgul groteskseina tunduvad näod on tihedas seoses töö kui tervikuga: see on ülesehituselt lihtne, pind jaotub horisontaaltasandeiks, millest igaüks kannab erinevat mõtet. Huvitavad on ka kollase-musta järsud üleminekud, mis koos alastivõitu sümboolikaga teatavad kujutatu tõsidusest.

Sümbolites on inimese ja maa vahekorda käsitlenud ka L. Siim, R. Tammik, A. Tolts, K. Kaasik, R. Siim, J. Adamson jt. Autori hoiak osutub tihtipeale kõrvalseisja hoiakuks. Selliste tööde hulka võiks arvata nii L. Siimu «Heinaveo» kui ka R. Tammiku «Ohtud Eesti põldudel». Viimases on autoportreega vaikelu tagaplaanil toimuvale. Huvitavam Tammiku töödest on küll «Naeratus». Ainult töö paigutusel tulnuks enam arvestada värvikust ja suurt formaati.

Lineaarperspektiivi tugeva rõhutamisega on loonud huvitava kompositsioonilise lahenduse K. Kaasik. Tema töödes «Teel» ja «Põllu kuivendamine» — äärmiselt korrapäraste vormidega kompositsioonides — leidub unenäoliselt, isegi painajalikult mõjuv reaalsus. Lineaarperspektiivi on kasutanud ka A. Tolts, kuid rahulikum värvivalik ja maalimisviis annavad ka teistlaadi tulemuse.

Näituse üks meeleolukamaid töid on T. Pääsukese «Suvine natüürmort».

L. Karu tööd kannavad rikkalikku mõtet. «Ekskursioonis talvisele põllule» ei näe me mitte tavapärast viljakandvat, vaid risustatud, mahajäetud, väljakurnatud põldu; põldu, mis vajab puhkust.

Tavaliselt staatilisi objekte kujutav U. Ploomipuu on oma «Hobustes» edukalt toime tulnud ka dünaamilistega. S. Liiva ofortjde napp joon on muutunud enam pindakatvaks («Hobuse lahkumine», «Põllu ääres»).

Skulptuuris domineerib dolomiit. Eepilise laadi kõrval (E. Kolk «Viljakus», A. Aava «Põld») pakuvad meeldivat vaheldust Ü. Ouna humoorikad skulptuurid «Eva kolhoosiaias» (pildil) ja «Hüpe küpse vilja järele».

Nii maalis, graafikas kui ka skulptuuris on teema «Inimene ja põld» leidnud mitmekülgset käsitlemist. Ja ehkki võimalused pole ammendatud, on tegemist noorte näitusega, kus leidub ka püsivaid väärtusi.

R. VARBLANE

Kõne võistlusest

Viimaste nädalate suurte sündmuste varju jäi üliõpilaste kõnevõistluse traditsiooni taaselustamine. Sedapuhku oli võistlus pühendatud ÜLKNÜ aastapäevale ja 30 aasta möödumisele õppetöö taasalustamisest Tartu Riiklikus Ülikoolis. Igal osavõtjal tuli esineda kahel korral — kodus ettevalmistatud päevakohasel teemal ja kohapeal loosiga tõmmatud teemal improviseeritud sõnavõtuga. Kuigi võistlejate arv piirdus kümnega, näitasid nad üliõpilasoraatorite küllaltki head taset. Kõnelejad kasutasid nii traditsioonilise retoorika võtteid kui ka nüüdisajale omaseid ekspressiivsemaid väljendusvahendeid (estraadlik liialdus, otsene kõne, ettekande dialogiseerimine). Häirima kippus ettekannete mõningane laialivalguvus, kõne proportsioonide moonutamine, nii et sissejuhatus kujunes teinekord pikemaks kõnest endast, lõpp aga kui kõne eriline osa puudus hoopis.

Parimaks üliõpilaskõnelejaks tunnistas žürii üksmeelselt Õigusteaduskonna IV kursuse üliõpilase Tõnu Kõrda, kelle esinemine paelus veenvuse, kujundlikkuse, hea rütmi ja selge diktsiooniga. Teisele kohale tuli Majandusteaduskonna esineja Jaak Vitsur, kelle improviseeritud teema («Ühiselamu on erakorterist ette!») paelus materjali humoristliku esitusega.

Kolmandaks tuli matemaatik Aleksander Maršak, kelle esinemine oli ehk kõige artistlikum, viimistletum, kuid kippus kohati meenutama pigem deklamatsiooni kui kõnet. Temast jäi kõige napimalt maha Õigusteaduskonna IV kursuse üliõpilane Uno Lõhmus. Tema tugevaks küljeks oli loogiline mõttearendus, hea emakeele valdamine ja retooriliste võtete oskuslik kasutamine.

Ühingu «Teadus» Tartu linnaosakonna juhatuse esimees Johannes Tammeorg avaldas lootust, et 1974. a. kõnevõistlus annab uue tõuke selliste ürituste süstemaatiliseks korraldamiseks järgmistel õppeaastatel.

Rektoraadi poolt premeeriti võitjaid rahaliste auhindadega. Ühingu poolt anti osavõtjatele aga mälestuseks raamat.

R. SINIVÄLI

Vana raamat

Vanaks saanud ja vanaks peetud raamatu saatustest üks on sattumine kauplusse, kas seepärast, et peremees on läinud sinna, kus enam midagi ei loeta, või kapp kurdab ülekoormusest ning antikvaar peab aitama lahendada riiulikriisi. Mitmete kollektsionääride raamatukogud on otse nende surma järel pärijate poolt laiali müüdud, enne kui asjatundjad jaole said.

Kollektsionäärid on kokku kandnud ja koos hoidnud väärtusi, kui vaid need lõppjärgus oleksid sattunud üldsusele kättesaadavasse kohta.

Antikvaari müügiriiuleid sorivad mitte ainult bibliomaanid, vaid needki, kes on laiemate huvidega nii tänapäeva kui möödunud aegade perspektiivis. Mineviku paremaks mõistmiseks on parim vahend selleaegne raamat, olgu puukaante ja metallsulguritega või ilma, värviliste või hambuliste servadega, paksude lehtede ja meie arusaamist mööda kohmakate illustratsioonide, isesuguses stiilis tähtede, frontispisside ja dedikatsioonidega, lühidalt — minevikuhõnguline.

On raamatuid, mis pole rariteetsed, ent siiski aegunud, et ei omanik ise ega antikvaar huvitu temast. Paljud seesugustest on saanud tulealustuseks, pakkimispaberiks või mõneks muuks praktilise tarbe rahuldajaks. On juhtumeid, kus inimene juba aja ülelanud raamatusse on kiindunud ega loobu temast, sest see oli tema saatjaks elu mõnel eriti muljeterohkel perioodil. Juba 90. eluaastasse küündiv taluätt polnud nõus loobuma C. R. Jakobsoni lugemikust, sest sellega koos läbis ta kolm mälestusterikast kooliaastat. Egas raamat ainult kui ese teda ei köitnud, vaid ikka see, mis seal sees seisab.

Mida vanema raamatuga puutub kokku folklorist oma tegevusalal, seda väärtuslikumat informatsiooni see talle pakub, olgu kalender, rahvaraamat vm.

Ikka ja jälle kuulukse ahastusi raamatukogude ülekoormatud riiulite pärast, mida olevat vaja puhastada vanast. Ja küll mõned raamatuveidrikud need vajaduse korral ka peidikuist üles leiavad.

Raamatukogus ei saa olla aegunud raamatuid.

Kui omal ajal prof. W. Anderson muretses Ajaloo-Keeleteaduskonna seminariraamatukogule mitmel ajal väljaantud raamatuid eri keeltes, olid need asendamatuiks abivahendeiks 1956—1970 eesti muistendite teadusliku väljaande valmimisel. On kahju, et 1967. a. likvideeriti selle omapärase palge ja ajalooga raamatukogu õppejõust hooldaja ühiskondlik ametikoht ning ka nõuandva komisjoni institutsioon ja konsultatsiooni komplekteerimiseks ei küsitud enam alati neilt, kellelt oleks olnud vaja.

Tõsi — raamatukogude fondides on palju kõrvalise tähtsusega väljaandeid, aga just need sisaldavad mitmel alal tihti veelgi haruldasemaid andmeid. Jakobsoni lugemik ei ole ainult mälestus inimesele, kes selle vahendusel lugemise selgeks sai. Kui palju on seal andmeid uurijale, kes tahab teada, kuidas kunagi lugema õpiti ja õpetati ja mida õppijale vajalikuks peeti pakkuda. Sellest huvitub pedagoog, metoodik, retseptsioonide uurija, didaktik, raamatuajaloolane. Schwartzi keeleõpetus pole ainult kurioosum, vaid ka üks tunnismehi meie hariduse ajaloost. Wiedemanni sõnaraamat ei taandu käibelt ka siis, kui uus ja parem on juba valmis. Iganenud sõnade tähendust võib-olla saab kätte ainult selle raamatu kaudu. Mida intensiivsem on mingi teadusala uurimine, seda rohkem sõpru sigineb ka sellealasele «vanale raamatule».

Raamat on vana ainult suhteliselt. Ei saa olla ühtki teaduslikku õppeasutuse ega instituudi raamatukogu, kus vana raamat oleks kõrvale tõrjutud nagu moest läinud mööbliese, mis ootab panipaika kuuri all. Aga ka moest läinud esemel on ajalugu.

E. LAUGASTE

Välismaised spetsialiseeritud näitused Moskvas «Sokolniki» pargi paviljonides 1975. a.

1. **Aparatuur füüsikalisteks uuringuteks. 25. novembrist kuni 3. detsembrini.**
2. **Seadmed, aparaadid ja instrumendid, mida kasutatakse geoloogias, geofüüsikas ja kartograafias. 26. septembrist—4. detsembrini.**

Lähemat informatsiooni saab patendiala vaneminsenerilt E. Teetsovilt, tel. 341-21/253.

TEADAANNE

11. XII k. a kell 17.00 toimub noorte kommunistide õppus TRÜ parteikomitee ruumes.

Esineb sm. J. Ant.

Jüri Roosaare

Algus «TRÜ» nr. 37

V

Vnukovo päike ronib ikka madalamale horisondi poole, muutudes tolmulõhnalises juunipalavuses üha suuremaks ja punasemaks.

IL-18 kogub kiirust, hoog surub meid taha ja erutus ärgitab ettepoole . . . Me lendame.

Huuates ronib lennuk läbi pilvede kõrgemale. Ees seisab neli ja pool tuhat kilomeetrit lendu, algul kirdesse Amdermani Kara mere ääres, siis üle Põhja-Jäämere ja Jamali poolsaare Taimõrile Hatangasse.

Oma 350 000 km² on Taimõr maailma suuremaid poolsaari ja ja kontinentaal-Aasia põhjapoolseim osa. Tema lõunapiiril asub 170 000 elanikuga industriaalkeskus Norilsk, üks vähestest suurlinnadest polaarjoone taga. Valdava osa poolsaarest hõlmab jõgede ja järvede poolest rikas Põhja-Siberi madalik. Tema lääneosas voolab Pjassina, mille ääres asub ka Dareja, ida pool aga veerohke Hatanga. Kaugemal põhjas Bõrranga mägede jalamil laiub kalarikas Taimõri järv, Arktika suurim mageveekogu. Ehkki Bõrranga (saagmäed nganassaani keeles) kõrgeim tipp ulatub vaid 1146 meetrini, jätkub karmis kliimas sellestki, et siinseid kaljuseinu ja sügavaid lõhesid pidada NSVL üheks kõige raskemini ligipääsetavaks ja vähem-uuritud rajooniks. Alles 1948. a. avastati kogu maailma teadlaste hämmastuseks siin võimas mandriliustik, mis nimekski sai Ootamatu. Põhjalikult õnnestus teda uurida alles 1967. a. spetsiaalekspeditsioonil . . .

Kell näitab öötunde. Aknast paistab pilvereljeef oma muinasjutuliste vormidega. Päike on kusagil allpool pilvi ning maalib seetõttu horisondi vapustavalt kauniks. Taevas põleb kollaselt, rohekalt, oranžilt ja kärtslillalt, teisal kobarduvad sünged tumesinised värvid. Oleme polaarjoone taga.

Lendame neljakesi, ülejäänud üheksa Arõ-Massi rühma liiget — nii on meie grupi nimi koha järgi, kus tööle hakkame — tulevad hiljem järele. Meie Tiiduga hakkame meteoroloogi leiba sööma, praegu aga teame vaid raamatute järgi, et Hatangas on aasta keskmine temperatuur —13,4°, kõige soojema kuu, juuli keskmine +13,1° — seega suvi Arktika kohta suhteliselt soe.

Maandume. Tormipluusi kapuutsi üle kõrvade tirides väljume nullkraadisesse hommikusse. Oleme Põhjas.

Sihuke suvi

VI

Hatanga, asula seitsmekümne teisel paralleelil nii nagu ta lume alt välja sulas, nii nagu ta üha uusi ekspeditsioone — esmatulnukaid ja veterane — vastu võtab, on uskumatult räpane. Rääkimata igikeltsapealsest sitkest porist, jõkke valguvaist vahutavatest sopaojadest ja vikerkaarevärvilistest või sogastest lahustest, mis allakus, ringi loovivad, sest kohalik rahvas käib üsnagi hästi riides, kingakeste ja viigipükstega pori trotsides.

Mööda müriseb roomikauto, kõikjalsõitja, suvel siinne peamine transpordivahend, inimese võimas abiline ja looduse kuri vaenlane. Seda me veel ei tea, sest veel pole me näinud roomikujälge tundras, haava, mis säilib aastakümneks.

Suvi 70-ndate põhjalaiuste taga. Novaja jõgi, mille ääres asub planeedi põhjapoolseim metsatukk. Autori foto.

mäge kurseerivad; arvestamata plekktünne, kõikvõimalikke poisid, autokeresid, balloone ja käkras metallkonstruktsioone; kõnelemata puit-, papp- ja vineerkastidest; toidu-, elamis- ja muudest jäätidest; lõpnud kassidest ja grammofoniplaatidest, üldse kõigest, mis siin elades kunagi kusagil üle on jäänud; rääkimata kõigest sellest longib Hatangas loendamatul hulgal suuri ja väikesi penisid, kes kõik on omavahel sugulased. Algul tundub see vähemalt veider. Õige pea harjud aga, jahukott õlal, põhjatuid tänavaid ületama, endastmõistetavalt mööda laudtrotuaaride ortogonaalset võrku marssima ning osmiku ees vanas bensiinivaadis vee ja luuaga «jalgu pühkima». Sa märkad, et just sinusugused on need, kes puldankostüümis ja soosaabastes, karvastena ja käed tasMe ei mõista kaugeltki siinsete keskkonnakaitseprobleemide kogu keerukust, aga asulais sulab igikelts jalge all üha sügavamalt, tekitades soostumist, ja tühjad gaseeritud vee pudelid viskasime meiegi kaupluse taha hunnikusse, muu taara juurde.

Me jalutame mööda kõrget jõeäärt Hatangast eemale. Järsku ovraagi pidi laskume jõe kaugele kaldale, kus sulava lume alt ronib nähtavale vana elektrimootor. Vees ujuvad nukralt kellegi matemaatikavihikud. Sõredaks muutunud jäätpankadest eralduvad helina ja laulu saatel jääkristallid. Loodus ärkab.

VII

Küdevast pliidist on osmikus palav. Läbisadavast vihmast vahepeal märjaks muutunud flanell-lagi ja seinad on ammu kuivanud, rusikasuurused õhuavad ülemiste naride juures pärani lahti ning mehed istuvad särgiväel. Aeg-ajalt lüüakse ka osmiku uks ristseliti, et jahedamat õhku sisse lasta. Ruumis on sumin ja suitsupilved.

Siin elame koos geoloogidega, oodates teisi rühmaliikmeid. (Toiduained ostsime ära. Slavik, veteran, teadis, et kolmeteistkümnele inimesele kaheks kuuks just 200 toosi tikke, 15 kg soola, kaks kasti konservpiima jne. jne. vaja läheb.) Veedame jõudepäevi ja jõudeöid ning päike käib taevas ringi. Kes ära väsib, ronib oma koikule; geoloogid, teadagi, on lõbus rahvas ja nende töögraafikust ei saa me esialgu sotti.

«Tere-tere!» ütleb tulija. Vastame midagi.

«Dobro?» nõuab ta kurja häälega.

«Dobro, dobro!» vastame.

Siis rabab ta meil Tiiduga ümbert kinni, käratab mehed vaikseks, ülistab Georg Otsa ja tema rahvast sõnadega, mis trükimusta ei kannata ning hakkab laulma:

«Etu lodku stroi ja ne kak nibudj . . .»

See on Roma, mürakat kasvu mees, kelle vend kord Mohni saarel majakavahiks oli, ning kes sellepärast eesti poisse omadeks peab.

«Lapsed, laulame, palun, veel üks kuplee!» Ta kuulab meid kordamööda üle ning viimaks jääb rahule. Kes vahele segada püüavad, nende peale saab Roma hoopis kurjaks.

Teinekord tantsime jenkat ning Roma õpib eesti keelt; tere päevast — «tera-pevt».

Kord on meestel pead haiged, vahel on nad tööst porised ja rampväsinud. Nagu töö, mis siin tehakse, nii ka tegijad, ja «Hatanga monoloogid» pole kõigi kõrvade jaoks. Aga määrdunud presendi taga leidub mõndagi, mis nailonpluusi sisse ei mahu.

Filmikangelased on filmides.

VIII

Öösel tulid teised, päeva jooksul tutvusime ning õhtuks olime tuttavad. Pool nädalat pakkisime, tõstsime, vedasime ja veeretasime ning nüüd lõpuks lendab viimane helikopteritäis asju ja inimesi Arõ-Massi.

All kaovad viimasedki kidurad lehised ning laiub troostitu lage tundra, lumelaiguline ja jääsilmne.

IX

Arõ-Mass on metsasaar, planeedi põhjapoolseim. Ta on tukake dauuria lehiseid 72°28′ põhjalaiusel, säilinud siin reliktina kliimaoptimumist umbes 6000 aastat tagasi, kui metsad veel Taimõri järveni ulatusid. Ekstreemsetes tingimustes kasvavad puud ligi paarikümne kilomeetri pikkuse ribana Latanga lisajõe Novaja ürgsel terrassil. Metsasaare laiuseks on 0,5 . . . 1,5 km ja ta paikneb Novaja lõunakaldal, 50 . . . 60 km metsatundra piirist põhja pool, ümbritsetuna mitmesugustest tundratüüpidest.

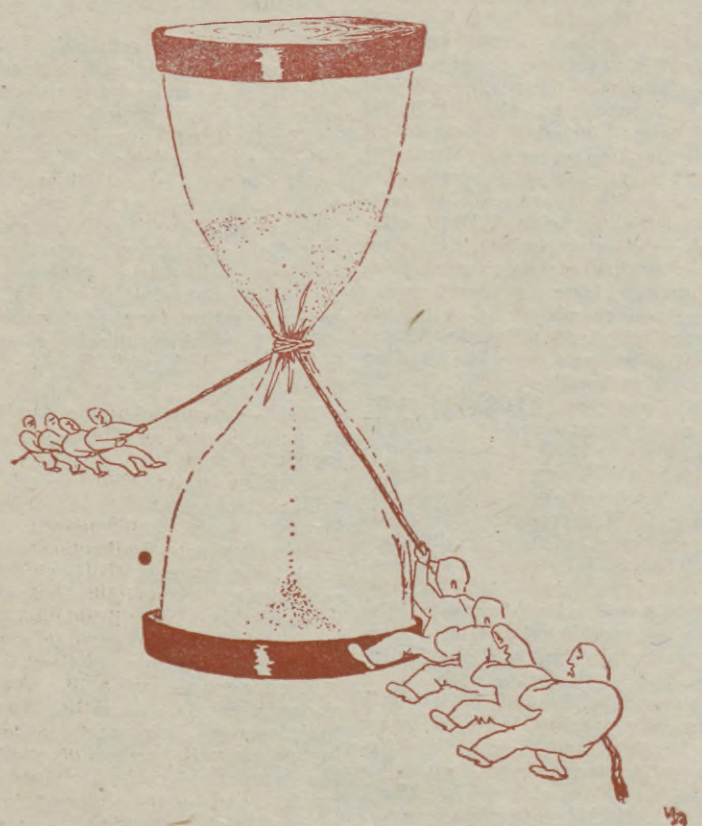
Siin töötavad teadlased juba kuuendast aastat, tegeldes küll suuremõõtkavalise ja detailse geobotaanilise kaardistamisega, küll selle selgitamisega, kuidas ühtede taimeliikide arvukus teiste liikide arvukust mõjustab. Uuritakse lehise juurdekasvu küsimusi ning tema mõju madalamatele rinnetele, tehakse fenoloogilisi ja mikrokliima vaatlusi. Esimene teaduslik artikkel Arõ-Massist ilmus 1937. a. L. N. Tjulina sulest, praegu aga täidab kirjanduse loetelu mitu lehekülge mu välipäevikus.

Esimesed eestimaa mehed siin olid kontrollimata andmetel H. Karis, J. Martin, P. Pukk ja A. Tarand, kelle vägitegusid ekspeditsioonirühma veteranid praegugi sooja sõnaga meenutavad.

Kunagi saab Arõ-Massist loodava Nõukogude Liidu suurima — Taimõri looduskaitseala (ca 1 400 000 ha) filiaal.

Tookord me seda veel ei teadnud, tookord oli Arõ-Mass meile midagi ebamäärast, seletamatut ja eesootavat, termin, mis meie suvist töökohta pidi tähistama.

(Järgneb.)

NAKS JA TEMA NÄITUS

Kui aastat 3 tagasi neli hakkajat tudengit kokku tulid, oma konspektiservadele kritseldatud naljakad pildikesed välja otsisid, joonistades, huumori, kunsti ja elu üle vaieldes endale ühiseks nimetuseks NAKS võtsid, ei arvanud asjaosalised isegi, et asi rohkem on kui üks «väike nali». Tänaseks on sellest naljast soliidne naljamasin saanud. Arvult neljas näitus, mis klubis üleval, kinnitab seda. Näitajad on praegu viiekesi: kolm füüsikut, üks EPA-st ja üks psühholoog. Eranditult kõik on suuremal või vähemal määral trükis esinenud, kõige enam vahest A. Aderi nime all pilte avaldav Alice (või vastupidi), kelle nimi paljudest naljanurkadest meelde on jäänud.

Pildid, mis seekord üleval, rõõmustavad juba väljakujunenud ja silmatorkavalt erinevate joonistamisstiilide ja mõttelaadidega, hoolimata autorite formaalsest ühtekuuluvusest. On naljakaid pilte, on neidki, mis vaatajalt hüpertrofeerunud naljameelt nõuavad. Üle maailma muutuvad karikatuurinäitused kärarikastest naerukohtadest ikka vaiksemateks paikadeks. Kui see tuleneb tõigast, et üha enam karikaturiste apelleerib lihtsa naerulagina asemel hoopis sügavama intellektuaalse impulsi esilekutsumisele, siis pole käesolev erandiks. Mõtlemist (ja mõistatamistki) peaks jätkuma. Näitus on kutsutud stereofooniliseks. «Stereo» on igatahes täiesti olemas. 'Phonē' ei hakanud küll seekord kõrva. Või mine sa tea, ehk igaühele pole antudki kuulda seda helinat . . . rinna sees.

R. KILGAS,

Georg Hackenshmidti VI memoriaalvõistlused

22.—24. nov. 1974. a. peeti Tartus EPA võimlas kuulsa Eesti jõumehe ja maadleja VI mälestusvõistlused klassikalises maadluses. Osa võttis peaaegu 100 maadlejat. Peale meie vabariigi sportlaste võtsid osa veel külalised Lätist ja Valgevenest. Võistlust nõrgendas mõnevõrra see, et kaasa ei teinud vabariigi täiskasvanute ja juunioride meeskond, kellel seisid ees NSV Liidu karikavõistlused.

Võistlustel osalesid ka ülikooli matimehed, kes suutsid võita kaks väljapandud rändauhinda. See saavutus oli seda hinnatavam, et need karikad olid ainukesed, mis Tartusse jäid.

I kergekeskkaalus oli osavõtjaid kõige rohkem — 18, kuid nendest oskas võitjana välja tulla Kehakultuuriteaduskonna I kursuse tudeng Arvo KUKK.

II keskkaalus võitis karika aspirant Tõnu SIKKUT.

Ülikooli maadlejatest oli veel edukas Kehakultuuriteaduskonna I kursuse tudeng Teet Angerjärv, kes jäi I keskkaalus neljandaks. I keskkaalus tegi kaasa ka endine TRÜ maadleja Jüri Sikkut ning tuli teiseks.

Ülikooli maadlejad harjutavad väsimatu treeneri dots August TÄHNASE käe all.

Järgmised võistlused toimuvad 14. dets. Viljandis, kus maadeldakse Martin Kleini auhindadele.

I. REINUMÄE, KKT III kursus

Teadaanne

1974. a. detsembris toimuvad NSVL Rahvamajanduse Saavutuste Näitusel kogemuste vahetamiseks ja eesrindlike meetodite õppimiseks järgnevad üritused: 17.—19. dets. paviljonis «NSVL Tervishoid» seminar teemal: «Uut hambaproteesimisel»; 11.—13. dets. paviljonis «Nõukogude trükisõna» teemal «Kommunistliku kasvatuse küsimused linnaja rajooniajalehtede veergudel». 11.—18. dets. võib tutvuda Polütehnilises muuseumis USA-s ja SFV-s valmistatud aparaatidega teaduslikuks uurimistööks.

Mitte ainult meie probleem

Liigjoomine trügib tänapäevaste probleemide esiritta. Räägime sellest tänaseni palju, kuid mida saab praktiliselt ära teha? Ka seekord ainult räägime. Kuid küllalt asjast huvitatu leiab siiski ka mõtteid, mis oleksid väärt praktikas arendamiseks. Võtame luubi alla tänase tudengi ja teda viina poole kiskuvad jõud. Ehk saab siis selgeks, mille vastu või mille eest me võitleme.

Selline on probleemide ring, mis tuleb arutusele psühholoogiaringis (arusaadavas maakeeles) **kolmapäeval, 11. detsembril kell 17 Psühhoneuroloogia Haigla auditooriumis (Staadioni 48).**

Probleemi asetus

Meie vastastikusel kokkuleppel avaldas M. Kubo, kes teatava esmaspäeva lõunatunnil me kohvikulauas vestlust algatas, eelmises «TRÜ-s» oma arvamuse kohvikuprobleemist. Tähelepanuväärselt põhimõttekindel artikkel — nagu neid meie lehe veergudel sagedamini tahaks näha — jättis ometi puudutamata ühe olulise küsimuse, millest enne, kui 12. dets. peetakse *«la lutte finale»*, peaks rääkima.

Tundub sm. Kubost võõrastav ning kogu kohvikutöötajate kollektiivi suhtes ülekohtunegi, et ta nimetab t a v a l i s e k s olukorda, kus kohvikus ei teenindata. Niisuguseks ennatlikuks üldistuseks pole mingit alust. Kohvikus töötab vahetuste kaupa k a k s töökollektiivi. Nii imelik, kui see ka tundub, näivad sm. Kubo viidatud «tugevad majanduslikud mehhanismid» töötavat ainult selles ühes vahetuses. Teise vahetuse ajal sujub kõik pikkades järjekordadeski normaalselt, sest müüjat pole vaja käia köögist kutsumas.

Tundub, et küsimus algab kaugemalt kui «puuduvast vaimustusest oma töö vastu»: et küsimus algab kollektiivisisesest töössesuhtumisest, mille kujundavad välja tema liikmete tõekspidamised ning arusaamad, kujundab muuseas välja ka avalik arvamus, sm. Kubo oma t ä p s e l t n i i s a m u t i kui L. Priimäe oma, kuigi viimase «elumõistmine on diametraalselt vastupidine» sm. Kubo elumõistmisele. L. Priimägi e i p e a «naiivseks» mitterahuldumist sellise töössesuhtumisega ning loomulikuks olukorda, kus asjaosalised «ei mõistagi», mis võiks olla teisiti. (Nagu lugeda eelmise «TRÜ» rahvakontrolli rubriigist, on veel teisigi, kes ei pea seda «naiivseks».) Rääkimata «kasvatavast» mõjust, mida avaldab sellise töössesuhtumise «demonstratsioon» ülõpilaskonnale.

Mis puutub sm. Kubo esitatud vestlusesse «sõnavabadusest», siis jääb see tema südametunnistusele. Juttu oli ja saabki olla üksnes s õ n a j u l g u s e s t, mille tarvidusest on alati räägitud, viimati kasvõi ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XXII konverentsil. Keegi ei nõua kelleltki midagi üleinimlikku. Tiivaripsutamine mitteleniliku töössesuhtumisega peab aga saama eilse päeva nähtuseks.

L. PRIIMÄGI

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6135. MB 08955.

Nr. 2. Kraamiosakond
Nõuk. EMSV Keskkomitee
Raamatukogu

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ТГУ

Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома ТГУ

№ 40 4 ДЕКАБРЯ 1974 Г., СРЕДА XXVI ГОД ИЗДАНИЯ

С днём конституции!

С XXII комсомольской конференции

27-го ноября состоялась XXII комсомольская конференция ТГУ.

Делегаты конференции узнали о задачах, стоящих перед комитетом комсомола нашего университета из отчетного доклада секретаря **Тийта Кольдитса** и выступлений других делегатов. Решать же эти задачи предстоит не только комитету комсомола, что само собой разумеется, но и всем нашим комсомольцам.

Итак, что сделано и что предстоит сделать?

89% студентов ТГУ — комсомольцы. 41 комсомольцу комитет дал рекомендации для вступления в партию.

При комитете **действуют кружки разного профиля:** интерклуб, киноклуб, КМО и другие. Кольдитс подчеркнул активную деятельность кружка международных отношений, его роль в решении идеологических задач, поставленных перед комитетом комсомола.

Упомянул секретарь и о недавно проходивших **торжествах, связанных со знаменательной датой — 30-летием возобновления работы университета** после войны. Он выразил благодарность всем тем комсомольцам, которые помогли организовать этот студенческий праздник. Благодря энтузиазму членов комитета, во время празднования была проведена пресс-конференция по комсомольским вопросам, бал в театре «Ванемуйне», торжественное собрание.

Улучшилась **военно-патриотическая работа** в ТГУ. Был создан новый клуб «Патриот», источник всех интересных начинаний в этой области. Им были организованы походы на Кольский полуостров, в Южную Эстонию, на Урал. Неоднократно проходили встречи с участниками Великой Отечественной войны, среди которых были Герои Советского Союза. В докладе было отмечено, что военно-патриотическая работа, как и идеологическая, их улучшение и интенсификация — самые актуальные вопросы университета, его комсомольского комитета.

В докладе немало говорилось и **о недостатках** в работе комсомольской организации, которые выразились как в **небрежном оформлении планов работ**, так и во многом другом. Страдала и **работа комсомольских бюро факультетов.** Они должны иметь большее значение. Скажем, по вопросам общежития главным образом должны обращаться в бюро факультета, и лишь в экстренных случаях — в комитет комсомола. Кроме того, не может же комендант и студсовет решить все проблемы, возникающие в общежитии. Здесь должны проявиться полномочия факультетских бюро. Несколько **упала успеваемость** наших студентов. Руководство комитета вынуждено было принять меры для того, чтобы не дать прогрессировать этому явлению. Более остро встал вопрос о посещаемости. «Студенты должны отвечать за свои поступки. Усиление **личной** ответственности — важный компонент в воспитании наших студентов,» — сказал Кольдитс.

Самая острая проблема университета — **недостаток информации.** Главная причина этого — слабость рекламы. В этом упущение как газеты «TRÜ», так и газеты «ТГУ». Если студент не слышит ничего о том, что делается в университете, не ощущает его пульса жизни, то это лишь от **слабости рекламы.** (Подробнее об этих проблемах говорил редактор газеты «TRÜ» Р. Вейдеманн).

В ТГУ учится 3853 эстонца, 477 русских, 31 украинец. Всего обучаются студенты 21 национальности. Из этого вытекает, что самой важной и нелегкой для комсомольской организации является **работа интернациональная.**

Комитет прилагает все старания для усиления этой работы. К нам не раз приезжали по его приглашению студенты из Армении, выступавшие в составе своих ансамблей в студенческом клубе. 354 человека приложили усилия, чтобы хорошо прошел традиционный праздник песни в Тарту.

Самым популярным в университете считается КМО. По его инициативе в кафе «Софокл» был проведен вечер дружбы между народами, в котором приняли участие ребята многих национальностей. Они читали стихи и пели песни на родных языках. На вечере присутствовали гости из Армении, Грузии, Новосибирска.

В отчетном докладе секретаря комитета комсомола ТГУ были затронуты также **вопросы культурной работы;** подчеркивалось, что необходима дальнейшая популяризация классической музыки среди студентов, в чем очень помогает квинтет классической музыки под руководством Я. Ыуна. Подчеркивалось, что в этом вопросе надо идти гораздо глубже в направлении интеллектуального развития студентов, которых нужно заинтересовать не только танцами и потенциальными возможностями буфета.

Говорилось также о недопустимости бездушного, формального решения **вопросов социалистического соревнования.** Здесь ничего не должно делаться «для галочки». Непосредственное участие студентов в соцсоревновании — залог успеха.

Т. Кольдитс подчеркнул также **значение ССО** для воспитания студентов. В этом году наши студенты работали на строительстве г. Гагарина, где были представители из самых разных вузов страны. Среди отрядов, работавших в Эстонии, I место занял Пыльваский строительный отряд (командир **Х. Сола**). Говорилось и об участии студентов в **летних строительных дружинах** (заведующий сектором строительных дружин — **П. Мийдла**). Одной из причин невысокой активности студентов является то, что им даются в основном вспомогательные работы. Нужно обратить внимание на **подготовку студентов к серьезным работам,** которые им предстоят в летних дружинах.

О проведении Ленинского зачета немало говорилось как в отчетном докладе, так и в выступлении **Я. Уэкюла** (заведующего сектором учебной и научной работы). Здесь подчеркивалось, что Ленинский зачет имеет свою специфику. Суть его не только в изучении работ В. И. Ленина. Главное здесь — общественная активность студентов. Нужно, чтобы общественные вопросы обсуждались не только на семинарах, предусмотренных учебным планом.

Ленинский зачет — стимул общественно-политической практики студентов. Он проводится по решению ЦК ЛКСМЭ и Министерства высшего и среднего специального образования ЭССР.

Проблемы, стоящие перед молодыми учеными университета, затрагивались в выступлении председателя совета молодых ученых **А. Порка.** Он остановился на трех самых насущных вопросах. Было обращено внимание на нецелесообразность дублирования работы смежных организаций. Необходимо найти специфичные формы деятельности нашего совета молодых ученых, усилить среди молодых ученых идеологическую работу, а не ограничиваться усвоением знаний. Был поставлен вопрос об оказании помощи студентам в публикации научных работ, о помощи кафедр в усвоении знаний студентами и формах работы с ребятами средних школ.

В выступлении редактора газеты «TRÜ» **Р. Вейдеманна** говорилось в основном о тех же проблемах, которые упомянул в своем выступлении Т. Кольдитс. Он сказал, что одна из насущных **задач газеты** — сделать ее более студенческой — как по тематике, так и по языку. Все еще нерешенными остаются вопросы информативности (пожалуй, самые больные) и идеологический.

Этики студенчества касалось выступление заведующего студенческим клубом университета **М. Лаан.** Он, как очевидец многочисленных вечеров в клубе, сделал выводы, что многие студенты пренебрегают этическими нормами (приводились примеры курения в недозволенных местах, отсутствия элементарной вежливости как между студентами так и в их отношении к преподавателям, о чувстве меры в потреблении алкогольных напитков и т. д.).

Вопрос о ликвидации учебных задолженностей остро встал в выступлении заведующего учебным сектором комитета комсомола ТГУ **М. Таммеорг.** Этот вопрос стал уже проблемой.

После непродолжительного перерыва слово предоставляется секретарю парткома ТГУ **Я. Рейманду.** Он обращается к участникам конференции с призывом обратить большее внимание на практическую комсомольскую работу. Например, комитет комсомола должен взять под контроль **физическое воспитание студентов.** Ни в коем случае нельзя забывать, что близится олимпийский год. Некоторые соревнования будут проводиться в Эстонии, и в университете необходимо заранее провести мероприятия, связанные с этим. В частности — надо создать группы гидов.

Следующее выступление — секретаря ЦК ЛКСМЭ **Я. Каарма.** Он отметил достижения ТГУ за отчетный период: **победы наших студентов на олимпиадах** всесоюзного значения. Студенческий **Певческий праздник,** с таким успехом проведенный летом в Тарту, показал, что университет способен самостоятельно решать многие вопросы.

Затем слово берет ректор ТГУ профессор **А. Кооп.**

«Нет сомнения в том, что проделана большая работа. Но, кажется, несколько забыта основная функция студента — учеба», — сказал он. Несколько улучшить положение могут не только вмешательство администрации, как мы обычно полагаем, но и сами студенты. Не стоит, обсуждая наши достижения, забывать и о недостатках. Мы еще во многом уступаем некоторым союзным университетам. Поэтому, давайте будем меньше говорить о сделанном и больше о том, что еще предстоит сделать.

Очень медленно продвигается строительство университетских зданий. Вот широкое поле для вашей студенческой активности.

После выступления ректора зачитывается **перспективный рабочий план на 1974/75 гг.,** составленный старым комитетом.

Делегаты конференции единогласно принимают **проект решения.**

Секретарем комитета избирается Тийт Кольдитс, заместителем секретаря по идеологической работе — Игорь Грязин, заместителем секретаря по учебно-воспитательной работе — Хенри Соова.

А. Корсунская, А. Черняк.

К 50-летию восстания 1 декабря 1924 г.

Когда общественно-политическая борьба достигает своей кульминации, перед литературой возникают новые проблемы. С одной стороны, происходит обновление литературы (в основном — за счет нового поколения литераторов), она приобретает свежесть и непосредственнее отражает события общественной жизни; с другой же стороны происходит понижение ее художественного уровня, обусловленное тем, что новая литература не может без ущерба для себя отказаться от опыта старой.

Литература о крупных общественных событиях — это реакция на то, что волнует всех. Часто это оппозиция к «старой» литературе, неправильное отождествление литературы и общественной жизни. В такой ситуации литература может стать массовой, общечитаемой (как отражение вчерашних событий), но может и оторваться от массового читателя и видеть главное в разрушении старой и построении новой культуры.

Именно на таком фоне следует рассматривать роман Вальтера Юхкума «Прилив», посвященный восстанию 1 декабря 1924 года.

Само восстание 1 декабря было подготовлено в условиях экономического и политического кризиса. Во главе восстания была КПЭ, были созданы боевые отряды (всего 1000 человек), избран революционный военный комитет во главе с В. Клейном, Восстание должно было начаться одновременно в разных городах Эстонии и закончиться установлением советской власти и пролетарской диктатуры. В труднейших условиях конспирации руководящая роль КПЭ сказалась недостаточно, и восстание началось только в Таллине. Не сумев взять казармы, военные училище и военное министерство, рабочие, несмотря на начальный успех, вынуждены были отступить и потерпели поражение. Несколько сот рабочих было казнено, две тысячи человек было брошено в тюрьму.

«Прилив» был опубликован в 1936 году в Советском Союзе. Это говорит о том, что изображение революционных событий связано тут не только с художественными задаачми: книга написана на эстонском языке и адресована эстонскому читателю — свидетелю событий. Поэтому в романе столь важную роль играют агитационные моменты и декларативность: ведь читатель жил в условиях буржуазного порядка.

События декабрьского восстания изображены в романе во всем их трагизме. Книга начинается с тайного прихода в Эстонию ее главного героя Антона, связывающегося прежде всего с родственниками своего погибшего в гражданскую войну друга и живущего в глубоком подполье. После подавления восстания, перед последним боем, Антон, убедившись в безвыходности положения, отправляет свою возлюбленную Хильду в Советский Союз; вместе с ней, по его настоянию, отправляется и товарищ Раудрузикас, измученный усталостью и сделавший все возможное для спасения положения. С ними Антон отправляет свою надежду на будущее. Самоубийство Антона, которым заканчивается роман, говорит о том, что враг еще силен и что за свои ошибки приходится дорого расплачиваться.

«Прилив» характеризуется неровностью. В бытовых факторах, описаниях природы, людей, всего внешнего мира роман пропитан традициями эстонской литературы. В нем есть места, поражающие точность слова, четкостью деталей, что позволяет говорить о художественной стороне произведения. Но с этим контрастирует все то, что касается внутреннего мира людей и общественной жизни. В конце романа даже умирающие рабочие говорят друг с другом лозунгами. Декларативность чувствуется и в речи главных действующих лиц. Это обусловлено не только сознательной агитационностью романа, но и неспособностью автора дать глубокие психологические характеристики.

В этом плане можно говорить и о проблеме «кожаной куртки», характерной для русской советской литературы. Даже фамилия одного из главных героев романа (Раудрузикас — Железный кулак) ассоциируется с этой проблемой. Совсем плакатных героев в «Приливе» все же нет. Автор хорошо знает своего читателя; большинство героев, хотя и изображенных поверхностно, связано с народом; их корни уходят глубоко в родную почву. На таком фоне неуместными кажутся искусственное теоретизирование действующих лиц, их абстрактные рассуждения о революционной теории.

Неровность, крайняя злободневность книги вынуждают рассматривать ее скорее как факт общественно-политический, чем литературно-художественный. В этом плане «Прилив» В. Юхкума, отражающий общественную ситуацию в Эстонии 20-х годов, имеет большую ценность. Значение приобретает не только сам роман и его содержание, но и место и условия его написания.

С. Равник

Математик и математика

Отделение прикладной математики математического факультета выпускает, пожалуй, самых дефицитных специалистов. Сейчас очень много говорится о вычислительных машинах, об их огромной роли в народном хозяйстве, сейчас каждый знает, что любая наука или производство прямо или косвенно требуют машинной обработки информации. В связи с нехваткой специалистов, при многих технических вузах страны открыты отделения прикладной математики, причем они имеют уклон того вуза, при котором функционируют.

Подобные отделения открыты и при некоторых университетах. Последние имеют свои особенности: во-первых, они выпускают более универсальных специалистов, во-вторых, слово «прикладник» вовсе не означает, что этот человек должен заниматься программированием. Программы по готовым алгоритмам могут составлять люди, окончившие краткосрочные курсы.

«Прикладник» — это человек, способный какое-либо явление (будь это вопрос генетики или метеорологии, пищевой промышленности или планирования, самой математики или физики, химии или лингвистики) описать математически, конкретизировать и формализовать информацию, составит алгоритм, т. е. подробный план решения для машины и, наконец, написать программу, отладить ее, т. е. исправить все ошибки алгоритма и грамматики алгоритмического языка и получить нужные результаты.

Русское отделение матфака имеет только одну специальность — «прикладная математика», но на нашем факультете имеются широкие возможности и для работы над теоретическими проблемами. Поэтому уклон отделения не является ограничением для поля деятельности каждого студента. Интересно, что на матфаке ТГУ происходит самый естественный и действенный отбор студентов, способных стать хорошими специалистами. Вступительные экзамены очень часто дают ошибочные оценки способностей абитуриентов. Один человек способный, но допустил случайную ошибку или срезался на сочинении, другой — натаскан репетитором и сдает экзамены хорошо, но «оказывается не пригодным» для учебы и т. д. У нас на отделении нет конкурса. Чаще всего принимаются все, кто сдал экзамены на положительные оценки. Затем происходит безошибочный и очень справедливый отсев в первую, иногда и в последующие сессии. Это вовсе не означает, что у нас учатся только очень способные студенты, но все-таки остаются те, кто сможет работать на производстве. Мне хочется рассказать о тех, кто действительно нашел в математике место, кто уже сейчас самостоятельно работает над некоторыми задачами, а также о студенческой научной работе на нашем отделении. Эта работа ведется обычно индивидуально. Каждый студент занимается вместе со своим «шефом» на какой-нибудь кафдре. На втором курсе четверо студентов — Маршак, Князихин, Флейдервиш и Пойсик занимаются вместе с профессором Вайникко на кафедре вычислительной математики. Пока это не работа, а лишь учеба, овладение некоторыми навыками. Мы прорабатываем материал и решаем предложенные задачи. М. Альтемент занимается проблемами лингвистики на кафедре статистики и программирования у доцента Ю. Каазика.

Весной прошлого года состоялась студенческая научная конференция, где присутствовали наши студенты и представители Латвийского и Свердловского госуниверситетов. Там зачитывались доклады по конкурсным математическим работам. Я опросила лауреатов этого конкурса, и они рассказали кое-что о своей деятельности.

Александр Дроздов, IV курс, I премия, кафедра вычислительной математики, руководитель Э. Э. Тамме. Его работа называлась «Численный метод решения гидродинамических задач».

Сергей Пискарев, IV курс, III премия, кафедра вычислительной математики, руководитель — Г. М. Вайникко, получает стипендию им. Струве. В его работе «О стационарных популяциях» рассматриваются некоторые вопросы генетики.

Больше всего рассказал **Борис Шехтман,** (на фотографии), IV курс, II премия и медаль за лучший доклад на конференции, кафедра вычислительной математики, руководитель — Г. М. Вайникко, название работы «Теория абстрактных сплайнов в гильбертовом пространстве и метод сплайновых коллокаций».

— Боря, как ты начал заниматься самостоятельной работой?

— Какой-то известный математик сказал: «Изучать математику — значит делать ее».

За проблему, описанную в большой книжке, просто так не возьмёшься. Важно выбрать область и узкую тему в ней, причем такую, которая увлекла бы тебя и захватила своей красотой. У меня не было опыта самостоятельной работы. Нужен был руководитель, который бы давал советы и указания. На II курсе я пришел к профессору Вайникко и попросил его руководить моей работой.

Выбор темы не столь существен, главное, чтобы нравилась сама область и было видно, что любой кусочек твоей темы касается этой области. Иногда хочется заняться чем-то другим, но это очень трудно, потому что по своей теме ты просматриваешь все, что печатается у нас и за рубежом, ты уже знаешь все до мелочей, у тебя даже возникают какие-то ассоциации, ты «чувствуешь» свою тему. Читая любую книжку, я ищу в ней отголоски с в о е й темы.

— Какие этапы ты можешь выделить в своей работе, и что ты еще можешь рассказать о ней?

— Сперва я ознакомился со всем, что есть на эту тему. Сплайны были аппаратом для метода приближенного решения операторных уравнений. А позже я начал заниматься уже абстрактными сплайнами. Профессор Вайникко не углубляется в то, над чем я работаю. Если я захочу доказать какую-нибудь теорему, он подскажет, стоит ли ее доказывать, нужна ли она или это ход тупиковый.

Начало моей работы характеризует длительный период ассоциативного мышления, состоящий из мелких участков. И только с опытом приходит интуиция и знание, в какую сторону «интуировать». Человеку, который занят творчеством, доступны самые сказочные приключения, он может казаться самому себе гриновским героем и не верить в реальность обычной жизни, совершенно отчуждаться от нее. Порой я сажусь работать, и мне кажется, что я бегу с «бегущей по волнам».

— Какие формы самостоятельной работы ты считаешь наиболее эффективными?

— В математике единственная форма работы — тихий самостоятельный труд. Благодаря тому, что у нас мало студентов, возможна работа с глазу на глаз с руководителем.

— Что тебе хотелось бы изменить в учебном процессе?

— Форма нашей учебы такова, что от студента не предполагается полная отдача научной работе. Контрольные, рефераты по общественным наукам, лабораторные работы по физике правомерны на младших курсах, а на старших — мешают работе.

Жаль, что нет общей зараженности, стремления к творчеству. Преподавание нужно строить не только из расчета на усвоение, но и на творчество, чтобы заразить этим стремлением как можно раньше, ибо чем человек моложе, тем легче ему начинать творческую работу. Только творчество может обогатить обыденную жизнь поэтическими переживаниями.

С точки зрения социологии, сейчас нужно много «средних» математиков, важно количество людей учащихся, а не увлекающихся, и это обидно.

Творчество — тяжелый труд: ни минуты свободного времени, даже во время отдыха тебя преследует мысль, что что-то еще нужно сделать. Да и заразить математикой нелегко. Здесь нет перспектив, описанных в научно-фантастических романах.

Анна Шильман и **Людмила Карпенко** (V курс, II премия) — соавторы по работе «Некоторые характеристики пуассоновской модели облачности». Руководитель — Г. М. Вайникко.

Они шутят: «Показали пальцем в небо — указали балл облачности». Их задача носит прикладной характер, связана с проблемами метеорологии.

Аня Шильман говорит, что ей не нравится система практических занятий, дающая слишком мало знаний, Аня считает, что нужно ввести хотя бы для некоторых студентов свободное посещение лекций (сейчас деканат разрешил это Б. Шехтману), сделать программу более гибкой, читать больше предметов, связанных с программированием и побольше спецкурсов, чтобы каждый мог выбрать, что ему по душе.

Остается только добавить, что пожелания наших старшекурсников не остались пустыми фразами. На факультете организовывается студенческое математическое общество. На заседаниях этого общества студенты будут слушать ознакомительные лекции по тем разделам математики, которые не входят в университетскую программу. Лекции будут читать преподаватели. Цель этого общества — заинтересовать как можно больший круг студентов проблемами современной математики и привлечь к научной работе. Планируются некоторые лекции по приложению математики в психологии, теоретической механике и т. д.

На нашем факультете есть большие возможности заниматься самостоятельной работой, нужно только желание самих студентов.

А. ПОЙСИК

К. Бахману — 60

12 декабря исполняется 60 лет старшему преподавателю кафедры русского языка кандидату филологических наук Карлу Ивановичу Бахману.

К. И. Бахман родился в 1914 году в Сухумском районе Абхазской АССР. В 1934 г. он окончил Эстонско-финский педагогический техникум (г. Ленинград) и в течение четырех лет работал учителем в школах Ленинградской области и Абхазской АССР. В 1938—41 гг. К. И. Бахман учился в Сухумском педагогическом институте, после окончания которого снова вернулся на работу в школу.

С апреля 1942 по февраль 1946 г. К. И. Бахман служил в рядах Советской Армии. Он принимал участие в боях против немецко-фашистских захватчиков на Втором и Третьем Украинском фронтах. За боевые заслуги К. И. Бахман отмечен пятью правительственными наградами.

После демобилизации К. И. Бахман приехал в Тарту и поступил на работу в Тартуский государственный университет, где продолжает трудиться вплоть до настоящего времени. Он читал курсы введения в языкознание, общего языкознания, современного русского языка, вел занятия по практическому русскому языку. В 1956 г. он защитил кандидатскую диссертацию «Исследование русских лексических заимствований в эстонском языке (по материалам публицистики и лексикографии II половины XIX и начала XX века). Всего им написано и опубликовано около 20 научных работ

Хобби Карла Ивановича — охота и рыбная ловля. Очевидно, любовь к природе развила в его характере большую доброту к людям и жизнерадостный юмор. Но в отличие от других представителей веселого племени рыбаков и охотников, Карл Иванович всегда отличался трезвым реализмом: пойманный им 100-граммовый окунишка никогда не весил больше килограмма, а убитый зайчонок не превращался в кабана или лося.

Сердечно поздравляем нашего дорогого юбиляра со славным 60-летием и желаем ему много счастья, здоровья, успехов, вечной молодости и . . . ни пуха ни пера!

Кафедра русского языка.

XXII профсоюзная конференция

19 ноября на профсоюзной конференции ТГУ с отчетом о проделанной работе выступил председатель профкома ТГУ Х. Кабур.

Университетскому профкому, состоящему из 28 человек, дали права районного комитета профсоюза, что, в свою очередь, расширяет возможности 13 университетских профсоюзных бюро. Х. Кабур подробно остановилась на анализе некоторых наиболее важных направлений работы.

В учебно-воспитательной работе заслуживает внимания подъем почти всех показателей успеваемости, хотя число должников и отчислений в то же время остается высоким. Обсуждались возможности улучшения организации учебного процесса. На идеологической работе положительно сказалась тесная связь с партийным комитетом. Работа по наглядной агитации лучше всего удалась историческому факультету. Серьезное внимание было уделено также роли студклуба в культурном и идеологическом воспитании студентов.

В сфере быта был отмечен недостаток 250 мест в общежитиях, несмотря на постройку двух новых современных зданий. Неутешительным остается дело с обеспечением жилплощадью преподавателей и служащих. Лечебно-профилактическая работа, которой занимались одновременно три комиссии, улучшилась, хотя неудовлетворительным оказалось участие студентов в сдаче норм ГТО. Рассматривались также вопросы, касающиеся условий работы и трудовой культуры, работа с детьми и подростками, некоторые правовые вопросы, подготовка кадров для профсоюзов и т. д.

Председателем профкома ТГУ вновь избрана Х. Кабур.

Два вечера музыки

16 ноября в актовом зале ТГУ состоялся фортепьянный вечер. Исполнителем был заслуженный деятель искусств РСФСР профессор В. Мержанов. Индивидуальность пианиста сказалась уже в отборе исполняемых произведений. Это небольшие по форме и острые по характеру выразительные песни. В первом отделении исполнялись ноктюрн F-duur, фантазия f-moll, полонез As-duur, баллада № 1 и три мазурки Шопена, во втором — «Арабески» и «Карнавал» Шумана. «На бис» были исполнены прелюдии Des-duur и a-moll Шопена. Для пианиста характерна экспрессивная, мощная манера исполнения, у него очень энергичное, даже жестокое туше. Можно сказать, что В. Мержанов представляет собой ныне все реже встречающийся тип музыканта-романтика — темпераментного, страстного, эмоционального. В этом смысле его манера игра представляет интересный контраст с манерой профессора К. Блументаля, чей концерт в Тарту состоялся 30 октября. В программе этого концерта также стояло имя Шопена, но трактовался он в более традиционном, лирическом ключе.

Оба концерта своеобразно дополняют друг друга, это два лица Шопена, две грани облика великого польского композитора. Случайно или нет, но оба концерта шли один за другим, и сопоставление их интересно.

Е. Серман.

На пороге открытия

Наука обнаружила интересный феномен: студент, живущий в общежитии на улице Тийги, опережает в своем развитии студентов того же возраста из других общежитий. Приведем простейшие факты (данные взяты в среднем): его рост на 0,01 см больше роста студента, живущего в нормальных условиях, окружность бицепсов на 0,4 мм больше, чем, например, у среднего студента-физика. Он более ловок, сообразителен и хитер. Надо заметить, не случайно живут там юристы и математики, которые всегда из черного могут сделать белое.

Подойдем к загадке природы с точки зрения эволюционной теории. Рассмотрим условия обитания этих студентов: душ в их общежитии не работает уже несколько лет, поэтому студенты ходят в баню, тем самым развивая мышцы ног при ходьбе и стоя в очереди. А если баня закрыта — ходят к друзьям на Ленинградское шоссе. Угловые комнаты — это английские спальни: температура опускается до 10° С. Даже самая маленькая стирка превращается в большое событие. Сперва бегают по этажам в поисках своего тазика, веревки или порошка (что поделаешь, идет борьба за существование). Затем 5 раз носят через коридор и лестницу таз с кипятком. В процессе стирки в комнате создается искусственное водохранилище. В этом общежитии нет комнаты ни для стирки, ни для сушки, ни для глажки белья. Вернее они есть, но закрыты и не работают.

Когда белье, наконец, развесили, приходит санитарный контроль, и происходит такой диалог:

— Белье в комнате висеть не должно!

— А где должно?

— На улице.

— На улице дождь. Скажи, а ты свое где сушишь?

— В комнате. Но это не положено, я все равно ставлю вам 3.

Заметьте, что противоречия всегда интенсифицируют развитие. Наше «общежитское» руководство знает, что нормальный человек не выживет в «бездушных» условиях. Когда приезжали гости на Певческий праздник, не только работал душ, но даже было установлено меддежурство. Наверное, оно было установлено для тех, кому пришлось остаться в общежитии летом и кого выселили на 5-й этаж, где никогда не бывает воды, не работают туалеты и течет с потолка при каждом дождике. А вот зимой наши закаленные студенты живут там и обходятся без меддежурства. Товарищи помогают: кому попить дадут, кого погреться пустят.

Вот и вырастают студенты физически сильными и морально стойкими, находчивыми и знающими жизнь. Лишь изредка в душе студента проснется тоска по давно покинутому домашнему комфорту. Те, кто могут, на такое время уезжают домой, а те, кто не могут, вздохнут и пойдут в гости к «богатым родственникам» на Ленинградское шоссе.

Автор надеется, что, исследуя данную проблему более детально, ученые найдут новые и эффективные методы воспитания воли и мужества в наших студентах.

А. Пестрякова

СПОРТ

20—24 ноября в Москве проходил тренировочный баскетбольный турнир с участием команд из Минска (2 команды), Волгограда, Ростова-на-Дону, Ленинграда и Эстонии. В основном, сборную Эстонии представляли студенты ТГУ. Команда Эстонии заняла третье место. Хочется отметить хорошую игру первокурсниц отделения спортивной медицины О. Куллам и Риты Сартаковой.

* * *

23—24 ноября в Таллине проводились соревнования по художественной гимнастике на призы газеты «Спордилехт». Студентка I курса отделения спорт. медицины М. Мартсоо по сумме многоборья в личном зачете заняла 5-е место.

* * *

Шестой раз проводятся соревнования памяти известного эстонского борца Георга Хакеншмидта. В первом полусреднем весе кубок завоевал студент I курса физкультурного факультета Арво Кукк.

* * *

23 ноября в спортивном зале ЭСХА проходила товарищеская встреча по дзю-до между командами «Динамо» и «Яыуд». В личном зачете победил студент V курса медицинского факультета Ю. Калде.

* * *

В Каунасе состоялась товарищеская встреча по плаванию между командами ТГУ и КИФ. В командном зачете победили пловцы КИФ.

В. Матвеев, I курс спортивной медицины.

РЕДКОЛЛЕГИЯ.
ответственный редактор
А. Ю. ТРУММАЛ

Наш адрес: Юликооли 16, комн. 106-А. тел.: 341-21, доб. 419.
Цена 1 к.
Номер заказа 6135. МВ 08954.

Pr. 2. Kooperatiivi
AP ... ENSV Rahva
Raamatukogu

TRÜ
ARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 41 Reedel, 13. detsembril 1974 XXVI aastakäik

Ülikooli komsomoli konverents

T. Kolditsi aruandest

(algus «TRÜ» nr. 39)

Organisatsiooniline töö

Aruandeperioodil võttis ELKNÜ TRÜ komitee komsomoli vastu 32 noort. See on mitu korda suurem arv kui eelmistel aastatel. Komitee peab igati õigeks tööd mittekommunistlike noortega, nende kaasatõmbamist organisatsiooni, ühtlasi püüdes vältida kampaanialikkust, plaanilist komsomoliridade täiendamist.

Aruandeperioodil andis komitee soovitused NLKP liikmeks astumiseks 20-le ja liikmekandidaadiks 21-le organisatsiooni liikmele.

ELKNÜ TRÜ komiteesse kuulus 20 liiget, neist partei liikmeid ja liikmekandidaate 17. Tõsine probleem ülikooli komsomolitöös on organisatsioonisisene töö liikmemaksude õigeaegse laekumise kindlustamine, 2) arvestuse kontrolli ja korrastuse organiseerimine, 3) teaduskondade büroode ja orgsektorite töö kontroll ja õpetamine, 4) koosolekute organiseerimise abistamine.

Just organisatsioonisisese distsipliini pärast tuleb maadelda ülikooli komiteel suurem osa oma ajast. Veelgi teravamalt kerkib päevakorda organisatsioonilise distsipliini kindlustamine käesoleval õppeaastal. Vastavalt ÜLKNÜ XVII kongressi otsusele toimub 1975/76. aastal komsomolidokumentide vahetamine, sellega kaasneb vajadus suhtuda tunduvalt suurema nõudlikkusega orgtöösse. Ja lõpuks tahaks rõhutada ühiskondlik-poliitilise praktika ja leninliku arvestuse osatähtsust ülikoolis.

Internatsionaalsest kasvatustööst.

Tartu Riiklikus Ülikoolis õpib 3853 eestlast, 477 venelast, 31 ukrainlast ja vähemal määral teisi rahvusi. Kokku on esindatud ülikooli kollektiivis 21 rahvust. See on suur paljurahvuseline pere. Komsomoliorganisatsiooni tähtsaks töösuunaks on ja jääb internatsionaalne kasvatustöö. On korraldatud teiste liiduvabariikide kunstinäitusi TRÜ kohvikus ja klubis, on kutsutud esinema külalisansambleid, ülikoolis korraldati armeenia ülikooli isetegevuse päevad, kõigile jääb kauaks ajaks meelde üleliiduline VI üliõpilaslaulupidu, kus Tartu ülikoolil oli kanda väga vastutusrikas osa. Peost võttis osa 354 ülikooli tudengit, hästi tegutses giidide 66-liikmeline brigaad. Aprillis organiseeris ELKNÜ TRÜ komitee järjekordsed rahvaste sõpruse päevad. Toimus mitmesuguseid üritusi, sealhulgas Austraalia ja Hispaania fotonäitus TRÜ kohvikus, leninlik laupäevak Toomel koos külalistega, ekskursioonid Tartu tööstusettevõtetesse, miitingud Raadil 1944. aastal Tartu vabastamisel langenute ja V. I. Lenini mälestussamba juures, kontserdid Sangaste lossis, ülikooli klubis, RAT «Vanemuise» kontserdisaalis, peeti kaks pressikonverentsi. Külalisi võttis vastu ülikooli rektor professor Arnold Koop. Üldse oli väljaspool Eestit esindatud 14 kõrgemat kooli, sealhulgas külalised Ungarist ja Poolast. Sellist traditsiooni jätkame ka sel õppeaastal. Internatsionaalses kasvatustöös omab suurt tähtsust RSR-i ja ülikooli Interklubi tegevus. Rõõmustab, et mõlemad klubid on viimasel ajal küllaltki aktiivselt suunanud oma tegevust ka väljapoole. Nii peeti möödunud kevadel RSR-i esimene konverents, «Watergate'i» õhtu TRÜ klubis, samuti komitee ideoloogiasektori ja RSR-i ühine üritus — Tšiili solidaarsusmiiting peahoone ees. Tuleb igati hinnata RSR-i ja tema presidendi Tõnu Kõrda tööd välispoliitiliste loengute ja kommentaaride organiseerimisel mitte ainult ülikoolis, vaid ka teisel pool tarkusesambaid. Tegevuse aktiviseerumist võib täheldada ka Interklubis.

Kui nimetatutele lisada meie suurearvuline kinoklubi, matkaklubi «Patrioot» ja hiljuti loodud teatriklubi, siis jääb esialgu mulje, et internatsionaalseks kasvatustööks on ülikoolis võimalusi küll. Muret tekitab aga teaduskondadesisene töö. Palju tõsisemalt peaksid suhtuma internatsionaalsesse kasvatustöösse eriti need teaduskonnad, mille koosseisu kuuluvad vene õppekeelega rühmad. Ja mitte ainult need, vaid kõik teaduskonnad peavad pöörama senisest suuremat tähelepanu üksteisele lähenemisele. Võibolla on meie üheks suuremaks veaks siin just nn. tähtpäevalisus. Me suudame ja oskame korraldada suuri üritusi ja kui aruannet esitame, siis ka räägime ikka nendest, aga internatsionaalset kasvatustööd on vaja teha iga päev.

meie komsomol

Malevad

Komitee juures töötas aasta ringi malevate sektor, mille tööd juhtis Matemaatikateaduskonna lõpetaja Peep Miidla. Arvestades 1973. a. maleva komplekteerimisel tekkinud puudusi ja neist arenenud vägagi kurbi tulemusi meie üliõpilaskonna ideelis-poliitilise kasvatuse tasemes, pööras komsomolikomitee komplekteerimisele ja maleva kaadri ettevalmistamisele suurt tähelepanu. Lisaks planeeritud 31 vabariigisisese rühma juhtkonnale tuli meil komplekteerida veel Ungari RV ja Poola RV rühmad. Aprillis andis ELKNÜ Keskkomitee meile austava, kuid äärmiselt vastutusrikka ülesande komplekteerida vabariigi eliitrühm Gagarini. linna ehitustele põhikontingendiga ülikoolist. Rühmakomandöriks kinnitas ELKNÜ TRÜ komitee keemiaosakonna lõpetanu Jüri Annisti ning komissariks Õigusteaduskonna üliõpilase Vladimir Iljaševitši. Sügisel kokkuvõtteid tehes võis tõdeda, et tehtud töö ei olnud asjata. Kõik ülikooli malevarühmad töötasid rahuldavalt või hästi. Kiituste ja aukirjadega tuli tagasi Gagarinirühm. Maleva 10 piirkonnast võitis esikoha ülikooli kureerimisel olev Põlva piirkond eesotsas ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitja Henri Soovaga. Komplekteerimisplaan, mis meile kevadel esitati, oli 650. Suvel töötas EÜE-s 659 ülikooli tudengit. Ja eks selles, et malevasuvi lõppes 1974. a. rahuldavalt, et plaanid täideti, ole oma osa igal Tartu Riikliku Ülikooli üliõpilasel, kes malevas töötas.

TRÜ suvemalevas töötas sellel suvel üle 450 üliõpilase. Malevakomandöriks kinnitati endiselt Mati Salundi ning tema abiks Luule Ralja Arstiteaduskonnast. Raskeks probleemiks suvemalevas on olnud senini vähene töötasu, mis johtub sellest, et põhiarv malevlasi on ilma igasuguste ehitusoskusteta ja -teadmisteta esimese kursuse üliõpilased. Ei saa ka õigeks pidada, et linna ehitustel rakendatakse üliõpilasi ainult abitöödel. On igati vajalik, et üliõpilased juba talvel saaksid teadmisi ja oskusi, et neid siis suvel kasutada ka mujal kui ainult labida- ja kärumehena. 1975. a. suvel vajab rohkesti töökäsi ülikooli uus teaduslik raamatukogu ja rajatav auditooriumidekorpus. Et mitte ehitamisega jalgu jääda, tuleb koos suvemalevaga tuua ülikooli ehitustele ka mõni EÜE rühm. Maleva töö paremaks juhtimiseks on vajalik põhjalik sotsioloogiline uurimus, tendentsid «lähme suvel suurt raha tegema, astun ülikooli selleks, et lõbusat malevasuve veeta» on siiski olemas. Et juhtida, selleks on vaja tunda üsna põhjalikult seda, keda juhid.

Õppetöö

Kuigi komitee õppesektor on viimastel kuudel eriti aktiivselt tegutsema hakanud, tuleb siiski kurvalt nentida osa teaduskondade sektorite nõrka tööd, eriti Kehakultuuriteaduskonnas. Õppeprotsessi organiseerimise juures on üliõpilane ikkagi autor ja õppejõud kaasautor. Siit järeldus — õpperühma üks funktsioon on õppeprotsessi organiseerimine. Me räägime omavalitsusest, aga unustame, et see puudutab meie elu kõiki sfääre, kus on vaja otsustada ise, vastutada ise jne. Ärgem siis muutugem tagasunnitavateks, tuimadeks käsutäitjateks, vaid püüdkem endas kasvatada ka siin peremeest.

Meie töös puudub järjepidevus. On viimane aeg luua teaduskondade ja osakondade juures töötavad õppemetoodilised komisjonid, kelle tööd juhib küll õppesektori juhataja, kuid peale üliõpilaste peavad sinna tingimata kuuluma prodekaan, parteibüroo esindaja ja kursuste esindajad. Just see komisjon peaks tegelema õppedistsipliiniga. Praegu on mõnes teaduskonnas kahjuks välja kujunenud suhtumine: «Noh, poisid, vaatame siis, mis te ka teete ilma meieta!» Ühtlasi võiks selle komisjoni kompetentsi kuuluda vabakuulamisõiguste kinnitamine. Ei saa aktsepteerida suhtumist, kus inimene õpib viitele, aga kogu tema ümbrus on ärevil, sest mees on mõni kord põhjuseta puudunud. Tarvis on kaaluda küsimust, kuidas vältida põhjuseta mitteilmumist eksamile. Keegi ei räägi õppeedukuse tagaajamisest, kuid rääkida tuleb eksamite ja arvestuste sooritamise korrektsusest. On olemas määrus, mida tuleb täita. Ja kui selle rikkumisega kaasneb tõesti õppeedukuse allakäik, siis on põhjust ka kurjustada. Tundub kurioossena, et Tartu Riiklik Ülikool, kelle lõpetajaid erialaste teadmiste poolest ei ole kunagi laidetud, et see vana auväärne kool ei suuda üle jõuda vabariigi keskmisest õppeedukuse näitajast, sest sisuliselt on ta ju sellest tunduvalt kõrgemal. Ainult viitele õpib meil iga kümnes üliõpilane (selle järgi võiksime olla Nõukogude Liidu parimaid ülikoole), neljadele ja viitele õppijaid on 35,7% kogu üliõpilaskonnast, mille järgi oleme kaugel ees teistest Eesti kõrgematest koolidest. 1973/74. õppeaastal toimus kõigis õppetöö näitajates tõus. Üldine õppeedukus tõusis 2,7%. Endiselt on madal õppeedukus Füüsika-Keemiateaduskonnas ning eriliselt paistis silma Kehakultuuriteaduskond, kus õppeedukus langes 8,1%. Kursustest on madalaim õppeedukus II kursusel (78,3%) ning kõrgeim V (94,1%). Sotsialistlik võistlus käib kõigis teaduskondades, õppetulemusi kajastatakse vastavatel stendidel. Pärast suurt heitlust suutis komitee sisse viia kõikidesse teaduskondadesse ka autahvlid, samuti on kutsutud aru andma nii mõnigi looder. Hinnata tuleb ülikooli õppesektori tööd eesotsas tema juhataja Miia Tammeoruga, kes üsnagi lühikese ajaga suutis panna liikuma selle ühe meie raskeima töölõigu.

Sõnavõttudest

Dotsent JAAN REIMAND

Juba praegu tuleb teha kõik, et XX sajandi viimasel veerandil oleksite teie spetsialistid, kes on ajastu väärilised, võimelised andma kõik oma anded ühiskonna hüvanguks.

Ei aita, kui tehakse vaid kriitikat, tuleb osata olla ka peremees, anda hinnang enda kõrval sammuvale inimesele. Jah, see on raske. Kergem on loota, et elu selle või teise küsimuse lahendab. Kui te ei suuda praegu saada leninlikus komsomolis peremeesteks, võivad võita tendentsid, mis ei vii ühiskonda edasi.

Ainult õppimisega ei omandata maailmavaadet, sotsiaalsete probleemide tundmist. Töökohal peate sellegipoolest suutma kujundada inimeste maailmavaadet, ellusuhtumist. Seetõttu ei või jätta kasutamata ülikoolis pakutavaid võimalusi, ei tohi I ja II kursuse vahemail tekkiva tüdimuse ajel anda hinnangut kogu ülikoolile, vaid tuleb leida oma koht selles keerulises süsteemis.

Märkused ELKNÜ TRÜ komitee kohta.

Komitee suutis iseseisvalt sammuda ja üritusi korraldada. Liikmed olid tublid, arenenud, ka teaduslikus töös võimekad.

Poliitilistes küsimustes polnud suuri eksimusi; kõigile meeldiv on see, et büroo on suutnud otsekoheselt poliitilistest eksimustest rääkida, et üksikud alaarenenud üliõpilased ei küüniks määrima ülikooli head nime.

Rohkem tähelepanu tuleks pöörata kehakultuuri ja spordi osatähtsuse suurendamisele TRÜ-s, eriti kui arvesse võtta tulevasi olümpiamänge. Igati tervitatav on aga idee valmistada ette **üliõpilasgiide olümpia ajaks.**

Jääb soovida, et eelolev õppe- ja tööaasta oleks leninlikus noorsooühingus igati edukas.

PEEP MIIDLA

EÜE tähtsus ja mastaabid on gigantsed, ehitustegevus areneb kiiresti. Kuidas on aga realiseerunud seni töökasvatus malevas? Ehitame rohkem ja paremini — enam raha tuleb (?). Sotsialistliku võistluse juhend soodustab seesugust suhtumist — 60% punktidest saadakse töötulemuste põhjal, 40% poliitkasvatusliku kava täitmise eest. Kui ühel rühmadest õnnestub töösuve algul end teistest ette rebida, eelistavad maleva funktsionäärid seda rühma ka edaspidi. Nõnda arvestatakse ehitustegevust kahekordselt.

Üliõpilane töötab malevas niigi oma võimete piiril, nii et küllaldase teadlikkuse korral, s. o. ideaalsel juhul ei tohiks ehitustegevust sotsialistlikus võistluses üldse arvestada. Nn. komissariteenistus on aga seni üsna nõrgalt arenenud. Tuleks aga pürgida selle poole, et komissar muutuks rühmas niisama populaarseks kui meister. Seepärast pean otstarbekohaseks valida komissare ainult TRÜ-st.

JAAK KAARMA

Tulevikus tuleks rohkem tähelepanu pöörata kolmele küsimusele.

1. Praegu hindame me tööd mingi keskmise seisukoha järgi, mis tegelikult ei ammenda kõiki võimalusi. Võiksime olla laboratooriumiks, mis pakuks uusi mõtteid ka üle meie vabariigi piiride.

2. On vajalik kvalitatiivne hüpe töös iga üliõpilasega. Ees seisab komsomolidokumentide vahetamine, mille käigus tuleks tundma õppida iga kommunistlikku noort.

3. Tuleb tõsta tulevaste pedagoogide taset, et üldhariduslikes koolides kvalitatiivselt paraneks ideoloogiline kasvatustöö. Vajalik oleks üliõpilaskonna osavõtt noorte kuritegevuse probleemide lahendamisest. Puudub veel vajalik individuaalne kasvatus- ja šeflustöö.

MATI SALUNDI

andis ülevaate suvemaleva tegevusest ja probleemidest. Möödunud suvel töötas suvemalevas 474 üliõpilast, neist 130 lõi kaasa ülikooli ehitustel. Töötati veel Tartu Ehitustrustis, botaanikaaias, sovhoosides ja tehastes.

● Sõna on EKP TRÜ komitee sekretäril Jaan Reimandil.
J. Laane foto.

Kuid suvemaleval on ka muresid. **Üliõpilased ei taha vabatahtlikult maleva tööst osa võtta.** Üheks põhjuseks on suvemalevas saadav madalam töötasu kui EÜE-s. Ka elutingimused ei paelu malevlasi, elatakse ju linnas.

Võib-olla on mõttekas ühe vahetuse (5 nädalat) sisseviimine?

ANDRUS PORK

tutvustas delegaatidele Noorte Teadlaste Nõukogu ees seisvaid probleeme.

Millistes organisatsioonilistes vormides tuleks töötada, et poleks karta dubleerimist?

Pole ju mõtet korraldada üritusi, mis kordavad kateedrite ettevõtmisi. Seni läbiviidud üritused on mõeldud kõigile, kuid võib-olla tuleks edaspidi organiseerida teaduslikke konverentse, kus arutataks kitsamalt erialaseid probleeme.

Publitseerimisest

NTN peab selles osas aitama noori teadlasi. Kas on mõtet välja anda üldkogumikke, kus oleks kirjutisi mitmest vallast? Tekib oht, et me kordame kateedrite tööd ja kogumik läheb liiga kirjuks. Kuid ülikooli oludes on selliste üldkogumike koostamine vajalik, sest paljud noored teadlased on raskustes tööde kaitsmisel, sest vastavatelt aladelt pole mingeid publikatsioone.

(Järg 2. lk.)

(Algus 1. lk.)

Sõnavõtud

Töös koolinoortega

on NTN probleemi ees, kuidas organiseerida juba keskkoolis õpilaste teaduslikku tööd. Selle probleemi edukas lahendamine eeldab kõigi vastava piirkonna (näit. Tartu) koolide koostööd.

DONALD VISNAPUU

Eesti Üliõpilaste Ehitusmaleva komandör valgustas esmalt ülikooli panust malevas:

● ehitusmalevas töötas sel suvel 659 TRÜ üliõpilast;

● tunnustust leidis ülikooli tudengeist komplekteeritud Gagarini rühm, mis hinnati teiste liiduvabariikide niisamasuguste rühmade seas kuuenda koha vääriliseks;

● TRÜ Arstiteaduskonna üliõpilastest oli moodustatud maleva arstide kaader;

● viis üliõpilast TRÜ-st olid tegevad piirkonnastaapides ja EÜE keskstaabis;

● ülikoolist oli ka 28 rühmakomandöri.

«Laiemalt on vaja kaasa haarata teaduskondade komsomoliaktiivi. Vähe on rühmadesse suunatud komandöridena ja komissaridena komsomolisekretäre. Kas ehitusmalevas peetakse rangelt kinni «kuivast seadusest»? Kahjuks ei saa vastata jaatavalt. Tuletagem meelde juhtumit Vinni rühmas, kus alkoholi pruukinud malevlane uppus. Sellised kurvad intsidendid ei tohi enam korduda. Tähtis on pidada malevas töötavate üliõpilaste kohta arvestust. Igal aastal antakse suurkoolidele kontrollarvud, kui palju malevlasi nad peavad andma. Sellised arvud võiks esitada ka teaduskondade kaupa. Pahatihti puudub aga komsomolisekretäridel ülevaade, kes tema komsomoligrupist töötasid malevas ja kuidas.»

Sõnavõtu lõpposas püstitas kõneleja ülesande seada malevaprobleemide uurimine-lahendamine teaduslikele alustele.

ANDRES RAA

Olen mitu aastat järjest olnud ametiühingu- ja komsomolikomitee olmesektorite liige. Ikka näeme vaikivat ja kannatavat suhtumist ühiselamukaaslastesse, kui kõrvaltoast kostab melu. Keda kaitseme, keda varjame? Mis siis, kui selline suhtumine kandub üle ka ühiselamu funktsionääridele?

Ühise kodu musternäiteks mööndunud aastal oli Pälsoni t. 23, kus ühiselamunõukogu eesotsas seisis Tiiu Tammela. Siinkohal võib positiivselt esile tõsta koostööd nimetatud nõukogu, komandandi ning ametiühingukomitee vahel. Nõukogu ja komandandi vahel peab valitsema usaldus ja üksteisemõistmine. Vaevalt küll on komandant see, kes vastaspoolega põhimõtteliselt ei nõustu. Kas omavalitsus on jõudnud igaüheni, sõltub sellest, kui nõudlikud oleme iseenda ja kaaslaste vastu.

Professor ARNOLD KOOP

Ülikooli kollektiiv, kaasa arvatud 4000-liikmeline komsomolipere, on ära teinud suure töö kõrgema hariduse edendamisel. Kuid meie ülikoolil pole enam seesugust mainet, kui oli varem. Kaotatud positsioon tuleks tagasi võita. Seda ei saa teha ainult sõnadega — on vaja rohkem tegusid.

Uue ülikoolikompleksi (maksumus ca 70 milj. rubla) ehitamisel peaks kaasa lööma iga üliõpilane. Praegu ei suuda me isegi kohviksöökla ehitusel tähtaegadest kinni pidada. Põhjus: üliõpilased ei taha ehitamisest osa võtta.

Aruandeaastal tegutses töökas ja loovalt mõtlev komsomoliaktiiv. Probleeme lahendati rahulikult ning kainelt. Mõisteti oma ülesannete tähtsust ja leiti oma koht ülikooli struktuuris. Kujunes hea vahekord parteikomitee ja administratsiooniga. Juhtimisele ja organiseerimisele tuleb aga kaasa tõmmata veelgi rohkem kommunistlikke noori.

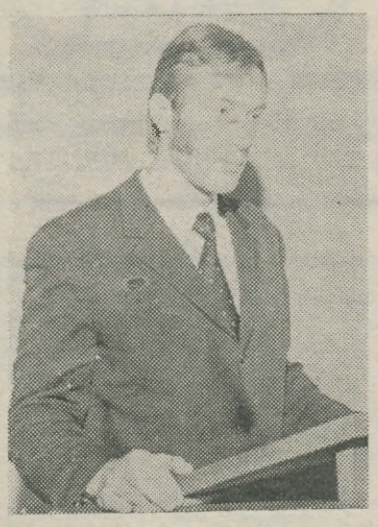
Pressigrupis olid AIME KORTS, OLAV OSOLIN, MART UMMELAS ja REIN LIND.

TRÜ UUS KOMSOMOLIKOMITEE

Sekretariaat: Tiit Koldits, Igor Gräzin, Henri Soova.

Liikmed: Jaak Uueküla, Aadu Keskpaik, Urmas Roosimaa, Hardo Aasmäe, Andres Tamsalu, Miia Tammeorg, Lembe Blauberg, Kalju Paju, Lidia Litvinova, Aili Pikat, Toivo Tasa, Inga Laidma, Luule Ralja, Arvo Junti, Olav Osolin, Andrus Ansip, Ülo Langel, Lea Mägi, Andrus Pork, Valdeko Gailit, Inna Veldbaum.

Teaduste doktor Kehakultuuriteaduskonnast

Viimased 20 aastat on muutnud Kehakultuuriteaduskonna praktilisrakenduslikust õppeasutusest teaduslikuks keskuseks. Ligi pooled õppejõududest on omandanud teadusliku kraadi. Mitmes ainevaldkonnas arvestatakse üleliidulises ulatuses tõsiselt teaduskonna teaduslikku tööd. Teaduskond elab praegu läbi uut kvalitatiivset tõusu — kujunevad võimalused doktorikraadide saavutamiseks.

Et need potentsiaalid ei jää potentsiaalideks, seda tõestas äsja Lihastalitluse Laboratooriumi vanemteadur Paavo Kõrge. Teaduskonna vilistlaste hulgast teisena kaitses ta edukalt doktoriväitekirja.

P. Kõrge uurimus oli pühendatud südamelihase ainevahetuse hormonaalse ja ensümaatilise regulatsiooni iseärasuste selgitamisele kurnavate kehaliste koormuste puhul ja treeninguprotsessis. Uurimise käigus selgusid ka treeningu tulemusena tekkivad positiivsed muutused südame vastupanuvõimes kahjustavate tegurite suhtes. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Bioloogianõukogu leidis üksmeelselt, et töö autor väärib bioloogiadoktori kraadi.

P. Kõrge kalduvus teaduslikule tööle ilmnes juba üliõpilasena. Sihipärane teaduslik uurimistöö jätkus pärast ülikooli lõpetamist algul põhitöö kõrval, hiljem teadusliku töötajana Lihastalitluse Laboratooriumis. Tema töökus, suur nõudlikkus enda ja eksperimendi metoodilise täpsuse suhtes, energia uute meetodite omandamisel ja juurutamisel ning põhjalik kirjanduse tundmine tagasid kaheaastase töö tulemusena kandidaadiväitekirja valmimise. Seejärel, juhtides viie aasta vältel uurimisgruppi, valmis P. Kõrgel doktoriväitekiri. Tema töö tulemuste aktsepteerimist rahvusvahelises ulatuses kinnitab paljude artiklite vastuvõtmine publitseerimiseks rahvusvahelistes ajakirjades.

A. VIRU

Raamatukogunduse maailmatase

16.—23. novembrini toimus Washingtonis Raamatukoguhoidjate Ühingute Rahvusvahelise Liidu (IFLA) 40. sessioon. Arutlusteemaks olid raamatukogude töö korraldamise ja planeerimise rahvuslikud ning internatsionaalsed põhisuunad.

Raamatutoodangu pidev kasv, orienteerumisraskused info-ookeanil, teaduse ja tehnika kiire areng on raamatukogumaailma tähelepanu koondanud raamatukogude ja infoasutuste töö organisatsioonilise kaasajastamise vajadusele. Möödunud sajandite jooksul harjumuspäraseks saanud lähenemisviisid raamatukogundusele on muutunud ebaotstarbekaks. Perspektiivne ja arukas lähenemine raamatukogukorraldusele on ainus võimalus odavalt ja efektiivselt leevendada informatsioonikriisi. Rahvamajanduse huvisid ja elanikkonna kultuuritaseme tõusu arvestades ei tule tänapäeval enam toime kitsalt profileeritud raamatukogudega, mis on orienteeritud lugejate suletud ringile. Tuhanded ja sajad tuhanded suhteliselt väikesed ülikoolide ja akadeemiate, parlamentide ja valitsuste, haiglate ja vanglate, ametiühingute ja firmade raamatukogud on käsitletavad ja juhitavad kui riigi ühtse ning tervikliku raamatukogusüsteemi osad. Tsentraalne juhtimine, läbimõeldud finantseerimine, reaalse raamatunõudmise arvestamine, mis toetub kasutamisstatistikale, lubab optimeerida raamatufondide koostist, korraldada kiiresti ja küllaldase haardeulatusega vahendusinformatsioonisüsteemi. Lugejaorientatsioon suundub vahendus-, mitte algdokumentatsioonile — piltlikult öeldes — mitte infouputusele, vaid majakatele ja meremärkidele selles kaoses.

Rahvusvahelises ulatuses on ülikoolide raamatukogud enamasti olulisteks toetuspunktideks rahvuslikele raamatukogusüsteemidele. Väga paljudes riikides on suurimate ja vanimate ülikoolide raamatukogud rahvusraamatukogudeks. Koondavad ju need raamatukogud olulisema ja väärtuslikuma osa rahvuslikust raamatuvarast. Ülikoolide raamatukogude sektsioonis esitatud ettekandele kõrgemate koolide raamatukogude osast Nõukogude Liidu raamatukogude võrgus ja selle korrastamise perspektiividest leidus huviline ja kaasamõtlev kuulajaskond.

Oli võimalus põgusalt tutvuda USA Kongressi raamatukogu tööga, külastada ÜRO Dag Hammarskjöldi nim. Raamatukogu ja New Yorgi Ülikooli Elmer Holmes Bobsti nim. Raamatukogu. Töökorralduse osas võib paljus eeskuju võtta ÜRO raamatukogust. Palju kasulikku sai näha New Yorgi ülikooli raamatukogus, mille uus, kaasaegne hoone oli ekspluatatsiooni antud 11 kuud tagasi. Selle avarus, kaasaegne sisustus, tehniline varustatus andsid mitmeid häid ideid Tartu ülikooli tulevase raamatukogu tarvis.

L. PEEP,
TRÜ Teadusliku Raamatukogu direktor

Partei elu

Keemiaosakonna parteibüroo, mis käesoleval õppeaastal on valitud 5-liikmeline (H. Timotheus, J. Tamm, T. Ilomets, M.-L. Allsalu ja J. Kukk) on vastavalt parteitöö üldsuunale meie ülikoolis ka sel semestril peatähelepanu pühendanud kasvatustööle. Siin on peatähtsus kursusejuhendajatel, kes tutvustavad 2 korda semestris (käesoleval sügisel oktoobri algul ja novembri lõpul) büroole kursuste tööplaane ning annavad oma tegevusest aru. Kursusejuhendajatena on rida aastaid edukalt tegutsenud kommunistid dots. H. Laanpere, dots. kt. M.-L. Allsalu, dots. kt. J. Tamm ning van. õpet. H. Kuus. Käesoleval sügisel lisandus neile prof. V. Palm, kes võttis oma hoole alla I kursuse. Kasvatustööl on kursusejuhendajatele suureks abiks keemiaosakonna õppetöövälise kasvatustöö plaan, mis koostati möödunud aastal.

Teine traditsiooniline probleem — kasvatustöö ühiselamus — oli kõne all novembrikuu üldkoosolekul. Prodekaan kasvatustöö alal J. Tamm mainis oma ettekandes, et distsipliin ja olmekultuur meie teaduskonna ühiselamus on viimasel aastal paranenud. Praegu võib meie ühiselamut selles suhtes lugeda juba teisel kohal olevaks (Pälsoni 23 ühiselamu järel), nagu kinnitas ka sm. Kabur TRÜ ametiühingu konverentsil. Tegemist on aga veel näitagitatsiooni ja ühiselamu valvega.

Tavaks on kujunenud ka eksamisessioonide tulemuste arutelu. Septembris esines üldkoosoleku ees ülevaatega kevadistest eksamitulemustest H. Laanpere, kes leidis, et keskmine õppeedukus on küll eelmise sessiooniga võrreldes pisut tõusnud, normaalsest siiski veel kaugel. Analüüsiti võimalusi õppeedukuse tõstmiseks. Murettekitavalt suur on ka üliõpilaste väljalangevus (möödunud õppeaastal 12 üliõpilast). Väljalangevuse põhjusi on büroos korduvalt arutatud.

Detsembris on plaanis ära kuulata osakonna õppemetoodilise komisjoni esimees prof. V. Past. Jaanuaris räägib keemiaosakonna tutvustamise olukorrast Eesti NSV keskkoolilõpetajate hulgas vastava komisjoni esimees dots. A. Talvik. Büroo peab selle komisjoni tegevust väga oluliseks, sest ainult tugeva I kursuse komplekteerimisega paneme aluse edukaks õppe- ja kasvatustööks.

Oktoobris vaadeldi keemiaosakonna õppejõudude erialast ja ideelis-poliitilist kvalifikatsiooni. Vastava ettekandega esines M.- L. Allsalu. Leiti, et keemiaosakonnas tervikuna võib õppejõudude kvalifikatsiooniga nii teaduslike kraadide (64% õppejõududest on teaduste kandidaadid või doktorid, ülikooli keskmine 53%) kui ka teaduslike kutsete (õppejõududest 40% kutsega, ülikooli keskmine 35%) osas rahule jääda. Kraade kaitstakse harvemini analüütilise keemia kateedris. Viimastel aastatel on enamik osakonna õppejõude läbi teinud kvalifikatsiooni tõstmise teaduskonna (põhiliselt MRÜ juures) või stažeerimise. Elav on osavõtt filosoofilisest seminarist (propagandisti vanemteadur I. Koppelilt, kes viibib pikemal teaduslikul komandeeringul USA-s, asendab praegu dots. U. Palm), samuti kulgeb plaanipäraselt Marksismi-Leninismi Õhtuülikooli astumine.

Palju töötatakse gruppides, mida keemiaosakonnas on 3, nagu kateedreidki. Juurdekasvu probleemidega on tegelenud kõik grupid. Anorgaanilise keemia kateedri grupp kavatseb uurida ühiskondlike ülesannete jaotamist ja täitmist. Orgaanilise keemia kateedri grupis on arutatud töökultuuri probleeme, kavas on rääkida veel õppeedukusest kateedris õpetatavates distsipliinides. Analüütikud on arutanud põllumajanduse abistamise probleeme, pidevalt on vaatluse all kasvatustöö keemiaosakonna üliõpilaste hulgas. Lähemail päevil annab oma ühiskonnatööst grupi ees aru keemiaosakonna komsomolisekretär kommunist J. Annist. Plaanis on ka mahajäänutega individuaalse töötamise võimaluste kaalumine, samuti kateedri teadusliku töö perspektiivid.

H. TIMOTHEUS,
TRÜ keemiaosakonna parteibüroo sekretär

Keemia-osakonnas

Konverents Moskvas

Novembrikuu lõpupäevil toimus Moskva Füüsika-Tehnika Instituudis teaduslik konverents. See suurkool on üks omapärasemaid Nõukogude Liidus. Kõik 5 tuhat üliõpilast õpivad seal füüsikat. Instituudis on 7 teaduskonda, mis valmistavad ette erineva profiiliga füüsikuid ja rakendusmatemaatikuid. Teoreetiline ettevalmistus vastab meie ülikooli füüsikute omale, kuid praktikume on tunduvalt rohkem. Silmatorkavaks erinevuseks oli ka loengute vabakuulamise õiguse olemasolu.

Mainitud konverents oli juubelikonverents — XX. Minule pakkus enam huvi aerofüüsika, kosmiliste uuringute juhtimise ning rakendusmatemaatika teaduskondade ühine istung. Huvitavamatest ettekannetest nimetagem akadeemik Moissejevi sõnavõttu üleplaneediliste protsesside modelleerimisest ning prof. Pospelovi ettekannet «Mida kujutab endast kunstlik mõistus?». Konverentsi ühes alasektsioonis esitas TRÜ eksperimentaalfüüsika kateedri nooremteadur A. Luštšik ettekande elektronprotsesside uurimisest CsBr kristallides. Ise esinesin taevamehaanika sektsioonis ettekandega ühest tähtede nurkläbimõõtude mõõtmise meetodist. Sektsiooni teised ettekanded olid seotud kosmoselaevade trajektooride ja orienteerumise probleemidega.

ALAR LAATS

21

Oleneb õppejõust

Palju on vaieldud küsimuse üle, kuidas ja kes peab kindlustama hea õppedistsipliini kursustel. On ju uurimised näidanud õppeedukuse ja õppedistsipliini vahelist tihedat seost. Kui loengutelt puudub palju tudengeid, siis kiputakse kõigepealt dekanaadi kallale, kes pole küllaldaselt kasutanud administratiivseid mõjutusvahendeid. Seejärel satub tavaliselt märklauaks komsomoliorganisatsioon — miks pole õppesektor teinud midagi selle heaks, et auditooriumid oleksid tulvil. Dekanaadi käes on küllaltki mõjus relv — loodreid võib stipendiumilt maha võtta või koguni eksmatrikuleerida. Paraku on aga mõlemate mõjusate kasvatusvahendite kasutamine piiratud. Suuremad puudujad ei saa juba niikuinii stipendiumi eksamisessiooni tulemuste põhjal, eksmatrikuleeritavate arvu ei saa ka suureks ajada. Pole saladus, et selle eest hakatakse pähe saama alates dekaanist ja lõpetades kursuse komsorgiga. Komsomoliorganisatsioon rabeleb siia-sinna, otsides sobivat meetodit, kuidas loodreid mõjutada ja kasvatada. On praktiseeritud puudujate kutsumist komsomolibüroo ette. Tavaliselt, istudes büroo palge ees, poetab selline mees pisara ja lubab edaspidi hoolikamalt koolis käima hakata. Antud lubadus ununeb aga juba järgmisel päeval või paremal juhul nädala pärast. Mõni ülbem mees aga ütleb, et ta ei viitsi lihtsalt loengutel käia. Saab ka niisama kuidagiviisi läbi. Isegi komsomolinoomituse andmine pole selliste jaoks teab mis hirmus karistus. Aga sageli pole õppedistsipliini rikkuja kommunistlik noor. Siis ei ole ju komsomoli liinis karistamine üldse võimalik. Mida siis peale hakata?

Ülikoolis on siiski ka selliseid õppejõude, kelle loengutel on kursus enamasti sajaprotsendiliselt kohal. On siin põhjuseks õppejõu isiklik veetlus või on tegemist erakordselt huvitavate loengutega?

Teisest küljest leidub meil veel ka selliseid õppejõude, kes peavad oma ainsaks ülesandeks loeng maha lugeda, hiljem aga dekanaadis või sõprade seltsis kohvitassi taga kurta, et näe, tudeng sunnik, ei viitsi loengul käia. Kuhu küll vaatab dekanaat ja komsomol? Miks nad küll ei mõjuta ja ei sunni tudengeid loengul käima?

Lubage, austatud õppejõud, aga Teie ise? Kas Teie olete kõik teinud selleks, et Teie loengu külastatavus oleks sajaprotsendiline? On ju õppejõud mitte üksnes lektor, vaid ka kasvataja. Kui Teie loengut külastatakse harva ja ebaregulaarselt, siis maitsete ise oma kasvatustöö vilju. Paljud õppejõud ütlevad kohe oma loengukursuse algul, et loengult puudujatel tekib mõningaid lisaraskusi eksamite sooritamisel, s. t. eksamil kontrollitakse õppedistsipliini rikkuja teadmisi põhjalikumalt. Kui tudeng valdab kursust põhjalikult, omab antud ainest häid teadmisi, siis võib ta endale lubada luksust puududa loengutelt. Eksamil ta sel juhul vahele ei jää (kuigi ma arvan, et ühelgil heal õppejõul ei tohiks tekkida raskusi ka põhjalikult ettevalmistunud tudengi «vaheletõmbamisega»). Kehvema peaga tudeng peab aga korralikult loengul käima, et vältida eksamil tudengite keeles «lisapeedistamist». Kui õppejõud on eelnevatel sessioonidel oma sõnu ka tegudega kinnitanud (aga informatsioon õppejõu kommete kohta eelmistest aastatest levib tudengite seas ülihästi), siis niisugusele pedagoogile on auditoorium alati kindlustatud. See ongi üks kasvatustöö meetodeid — **olla eriti range ja nõudlik logelejate suhtes.** Paraku on aga mitmedki õppejõud kasvatustöö ainult dekanaadi ja ühiskondlike organisatsioonide kaela jätnud. Aga keskmine tudeng on oma arust kaval — ta teeb täpselt niipalju ja mitte grammigi rohkem, kui temalt õppejõud nõuab, niipalju, et ennast parasjagu vee peal hoida. Niisiis, lugupeetud õppejõud, olgem ise nõudlikumad — tudeng on eelkõige Teie poolt kasvatatav.

A. ERGON

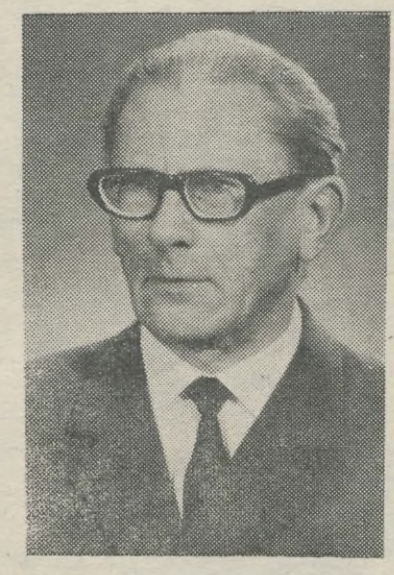
Prof. Paul Kard 60

15. detsembril saab 60-aastaseks Füüsika-Keemiateaduskonna lugupeetumaid mehi, teoreetilise füüsika kateedri juhataja, ENSV TA korrespondentliige professor füüsika-matemaatikadoktor Paul Kard.

Juba kolm aastakümmet on juubilari elu lahutamatult seotud Tartu Riikliku Ülikooliga. Need on töö- ja tulemusrohked aastad, mida vaid põgusalt iseloomustavad järgmised daatumid: sõja tõttu katkenud õpingute lõpetamine tolleaegses Matemaatika-Loodusteaduskonnas (1945), aspirantuur füüsika (hiljem teoreetilise füüsika) kateedris kandidaadiväitekirja kaitsmisega (1949), teoreetilise füüsika kateedri vanemõpetaja (1949), dotsent (1955), sama kateedri juhataja (alates 1960. a.), ENSV TA korrespondentliige (1961), füüsika-matemaatikadoktor (1965), professor (1967).

Prof. Paul Kard on oma erialasse sügavasti kiindunud mitmekülgne ja viljakas teadlane. Ta on töötanud edukalt kvantteooria, elektrodünaamika ning erirelatiivsusteooria, teoreetilise optika ja füüsika filosoofiliste probleemide alal ning avaldanud ühtekokku üle 80 teadusliku uurimuse. Kõige põhjapanevamad tööd, mis on toonud juubilarile nii üleliidulise kui ka rahvusvahelise tunnustuse, kuuluvad teoreetilise optika valdkonda. Nende autorit võib õigustatult arvata mitmekihiliste optiliste interferentskatete kaasaegse teooria rajajate hulka. Nende uurimuste suure rakendusliku väärtuse tõttu on prof. P. Kardi vastavasisulisi konsultatsioone kasutanud teaduslikud asutused ka väljaspool koduvabariiki.

Juubilar tunneb elavat huvi oma eriala filosoofiliste ja metodoloogiliste küsimuste vastu. Ta on kriitiliselt analüüsinud relatiivsusteooria ja kvantmehaanika põhiprintsiipe, esinenud filosoofia- ja metodoloogia-alastel konverentsidel ja kongressidel (ka rahvusvahelistel). Tema otsesel eestvedamisel ja juhendamisel töötab juba üle 10 aasta füüsika-osakonna õppejõudude teoreetiline (filosoofia-) seminar. Ta on koostanud ja juurutanud füüsika metodoloogia loengukursuse, mida viimastel aastatel on külalislektorina lugenud ka Läti Riiklikus Ülikoolis. Oma ala põhjalikult tundva teadlasena teeb prof. P. Kard pidevat kaastööd füüsika-alasele referatiivajakirjale: referaatide arv ületab 1800.

Prof. Paul Kardi mõtlemisstiili iseloomustab range loogilisus, erakordne põhjalikkus ja täpsus. Pealiskaudset otsustust või poolikut lahendust, põhjendamata oletust või juhuslikku mõttevälgatust ta ei tunnista. Tema seisukohad on ikka originaalsed ja sõltumatud teaduse moevooludest või autoriteetide vaadetest. See annab suure väärtuse prof. P. Kardi arvamusele ja nõuannetele, mida ta on lahkelt valmis jagama kolleegidele ja mujaltki tulnud abivajajatele, kelle jaoks ta alati aega leiab.

Palju tööd, hoolt ja tähelepanu pühendab prof. P. Kard noorte füüsikute koolitamisele. Aastate vältel on tal koosseisude vähesuse tõttu tulnud pidada loenguid peaaegu igalt teoreetilise füüsika alalt, mis teaduse tänapäevast diferentseeritusastet arvestades on üsnagi tavatu. Tema kõrgetasemelised loengud on võitnud kuulajaskonna kindla poolehoiu. Prof. P. Kardi kirjutatud algupäraseid õppevahendeid kasutavad meeleldi nii üliõpilased kui ka kõrgema haridusega spetsialistid. Tema nõudliku ja vilunud käe all on teadusliku töö kogemusi omandanud mitmed nüüd juba nimekad füüsikud.

Prof. Paul Kardile on usaldatud palju vastutusrikkaid ülesandeid. Ta on Füüsika-Keemiateaduskonna väitekirjade kaitsmise nõukogu esimees, füüsikaosakonna juhataja, füüsikaosakonna teaduslike tööde ekspert ja toimetuskolleegiumi esimees, ENSV TA füüsikakolleegiumi liige, ajakirjade «ENSV TA Toimetised» ja «Horisont» toimetuskolleegiumi liige, ENE ühiskondliku toimetuse füüsikaosakonna esimees ja ühtlasi rohkema kui 750 artikli autor ja veel mitme muu komisjoni liige. Ollakse harjunud, et prof. P. Kard jõuab alati kõike ja on täiesti immuunne ajahäda suhtes.

Saavutuste eest teaduses ja ühiskondliku aktiivsuse eest on prof. Paul Kardi korduvalt autasustatud: tal on Tööpunalipu orden ja mitmed medalid. Ta on ka üks Tartu linna aukodanikke.

Teoreetilise füüsika kateedri kollektiiv ja kogu TRÜ füüsikute pere soovib austatud juubilarile palju õnne, jätkuvat energiat ja palju viljakaid ning rõõmurohkeid aastaid.

Kolleegide nimel R. LIAS

Juubilar on professor Kadri Gross

11. detsembril tähistas TRÜ sünnitusabi ja günekoloogia kateedri professor ja Arstiteaduskonna ühiskondlik prodekaan meditsiinidoktor Kadri Gross oma 50. sünnipäeva.

Juubilar lõpetas TRÜ Arstiteaduskonna 1950. a. ning asus tööle sünnitusabi ja günekoloogia kateedrisse. Assistent, vanemõpetaja, dotsent, professor — selline on Kadri Grossi teenistuskäik. Nendesse töörohketesse aastatesse mahub aspirantuur, kandidaadidissertatsiooni kaitsmine 1956. a. ja doktoriväitekiri 1971. a. 1959. a. alates on ta NLKP liige.

K. Gross on võimekas ja suurte kogemustega teadlane-pedagoog, kes otsib pidevalt uusi vorme õppetööks ja on nõudlik nii enese kui ka teiste suhtes. Ta on üliõpilaste hulgas lugupeetud õppejõud ja hinnatud lektor. Tema loengud on sisutihedad, loogilised ja kaasaegsed. Suuri teeneid on juubilaril akušööride-günekoloogide kaadri kasvatamisel.

K. Grossi sulest on ilmunud 47 teaduslikku uurimust, mitu õppevahendit ja üle 10 populaarteadusliku artikli. Tema juhendamisel on valminud 2 kandidaadiväitekirja 14 üliõpilaste auhinnatööd. Peale selle tuntakse teda sanitaar-hariduslike teadmiste populariseerijana.

K. Gross on ka kõrge kvalifikatsiooniga ja suurte organisatoorsete võimetega klinitsist, silmapaistev endokrinoloog-günekoloog. Nimetatud erialal on juubilar hinnatud konsultant üle vabariigi. Haigetesse suhtub ta alati abivalmilt ja osavõtlikult. Tema algatusel ja juhendamisel on Tartu Kliinilises Sünnitusmajas organiseeritud vabariigis ainulaadne hormoonlaboratoorium.

Kõige selle kõrval on K. Gross ka ühiskondliku töö aktivist. Ta on korduvalt olnud TRÜ parteikomitee liige ja täitnud mitmeid vastutusrikkaid ülesandeid. Praegu kuulub ta Arstiteaduskonna parteibüroosse, üleülikoolilise ühiskondlik-poliitilise praktika nõukokku ja täidab talle usaldatud austavaid rahvasaadiku ülesandeid.

K. Grossi senine töö on pälvinud kõrge hinnangu. Teda on autasustatud ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga, EKP Tartu Linnakomitee aukirjaga, rinnamärgiga «Eeskujulik tervishoiu töötaja» ning NSVL Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi poolt rinnamärgiga «Heade tööalaste saavutuste eest».

Vilunud pedagoogina, hea arstina, tasakaaluka ja taktitundelise kolleegina on K. Gross võitnud nii üliõpilaste kui ka kaastöötajate lugupidamise.

Õnnitleme juubilari ja soovime talle jätkuvat tööindu ning edu ka tulevikus.

Kateedri kollektiiv

Juhan Elgase tähtpäev

10. detsembril tähistame Juhan ELGASE juubelisünnipäeva. Kalendri vis maior*'ile tuleb paraku alla vanduda ka nii toimekal ja reipal mehel kui ülikooli mõõtelaboratooriumi peametroloogil.*

Tagasihoidlikult juubilarilt pälvib kindlasti etteheite avaliku tribüüni kasutamine, kuid ei saa maha vaikida väga paljude töökaaslaste ja sõprade siiraid õnnitlusi ning käepigistusi.

J. Elgas sai kõrgema tehnilise hariduse Dresdeni Tehnikaülikoolis raadioinseneri kutsega. Elektroonika alal on ta töötanud üle 40 aasta, sellest tosina ülikoolis. Väsimatu töökuse, asjatundlikkuse ja kohusetruudusega on ta omandanud meie laboratooriumi peres keskse positsiooni. Teda tuntakse, vajatakse ja tunnustatakse. Ülikooli põlemisele järgnenud perioodil täitis ta peaenergeetiku vastutusrikast ülesannet. Tema juhtimisel tehti ära suur töö ülikoolihoonete elektriseadmete korrastamisel. Praegu töötab ta mõõtelaboratooriumis peametroloogina. Praktiliselt ongi mainitud laboratoorium J. Elgase loodud ja seal valitseb terve meeleolu ning asjalik töörütm.

Mitte ainult spetsialistina, vaid ka ausa, sirgjoonelise inimesena on ta kõigi poolt hinnatud ja lugupeetud. Talle on võõras familiaarne ülalepatsutamine ning aega surnukslöövkambavaim. Ühiskondlikesse ülesannetesse suhtub juubilar printsipiaalselt, täites juba mitmendat aastat rahvakontrolli ülesandeid.

Vaadates J. Elgase jumet ja sirget rühti, tundes tema ergast vaimu ja erudeeritust, konstateerid sünteesi tervest kehast ja tervest vaimust.

Soovime juubilarile ka edaspidiseks sellise elustiili jätkumist, huvide mitmekülgsust ja tööröömu ning täname alatise abivalmiduse ja viljastavate nõuannete eest!

H. PÕLTSAMAA

Kiidame Sind, Pärja Tiido

Kuigi Sa ise ütled, et poolkogemata oma ameti peale sattusid, ei või sedapuhku Sind palju uskuda. Varane soov õpetajaks saada ja edukus spordiradadel (vabariigi meister ja teised tiitlid) olid küllalt kaalukad tegurid, et spordipedagoogi ameti omandasid ja seda juba 27 aastat pidanud oled.

Kõik need aastad on möödunud ülikooli kehalise kasvatuse ja spordi kateedris. Kui nüüd, juubelipäeval, üritaksime kokku lugeda tudengeid, kes Sinu käe all on kehalist südidust kogunud ja liikumisrõõmu maitsnud, jõuaksime tuhandetesse.

Ehkki Sinu tegevusampluaasse on mahtunud nii innukas kaasalöömine ülikooli rahvatantsuringis (meie kuulsa ansambli eelkäija) kui ka kateedrijuhataja ülesannete täitmine, näeme Sinu pärisosa ikkagi kateedri üldkehalise ettevalmistuse osakonna kauaaegses juhtimises. Ilma Sinuta ei kujuta hästi ette ka Kehakultuuriteaduskonna ametiühingubürood.

Suuremate ettevõtmiste puhul kahes viimati mainitud sfääris ei läinud korda tuvastada juhtu, kus Sa oma sõna sekka poleks öelnud. See sõna on tulnud ikka heast tahtest ja puhtast südamest. Kiidame Sind, sest Sinus pole kiusu.

Sinu naiselik tragidus pole jäänud vaid ühiskonnateenimise pinnale. Noore vanaema seisus räägib naise funktsioonide palju laiemast ja sügavamast mõistmisest.

Kõik need ja paljud teised kordaminekud lubavad õnnitleda Sind juubeli puhul, tänada tehtud töö eest ja soovida parimat edaspidiseks.

Kolleegide nimel

M. ARVISTO

H. Piirimäe

(järg)

Õpinguis hästi edasijõudnud üliõpilane võis

ÜLIKOOLI LÕPETADA

akadeemilise kraadi kaitsmise ehk **promotsiooniga.**

Enne lõpueksamitele pääsemist tuli filosoofia-, õigus- ja arstiteaduses 6 tundi ning teoloogias 8 tundi.

Sellise eksami (*examen rigorosum*) sooritanu sai kandidaaditiitli. Dekaan manitses teda innukalt õpinguid jätkama, üliõpilane andis aga piduliku lubaduse elada ausat elu ning oma kommete ja riietusega kaitsta viisakust ja väärikust. Filosoofiakandidaat andis lisaks sellele veel lubaduse käia virgalt «kõrgejooksul omandas seal doktorikraadi ainult üks mees — esimene teoloogiaprofessor Olaus Moberg, 28. aug. 1699. Seevastu magistrikraadi taotlejaid oli tavaliselt korraga mitu, 7. märtsil 1693 koguni 30.

Promotsioon läks tulevasele magistrile või doktorile üpris palju maksma. Kõigepealt said dekaan, promotor ja professorid kindla hosai Toome raamatukogus teoks 29. novembril, kümnendat korda. Võistlusest võttis osa 8 võistkonda, millesse kuulusid üliõpilased esimesest kuni viienda kursuseni. Võistlus toimus neljas voorus. 1. vooru küsimused, kirjanduse leidmine kataloogidest, ei valmistanud kellelegi raskusi, 2. vooru teatmeteosed pakkusid aga juba rohkem peamurdmist ja erinevus parima ja nõrgema lahendaja vahel oli selle vooru lõppedes juba 10 punkti. Järgnevalt pakkus simultaanviktoriin veidi vaheldust. Viimaseks ülesandeks oli sobiva rakenduse leidmine peatselt oma töö lõpetavale 200-liikmelisele ENE toimetusele.

Parimana väljus pingelisest heitlusest geograafiaosak. II kursuse võistkond T. Jasinski, P. Kahest ja K. Rünk, saades 38 punkti. Ainult ühe punktiga kaotas neile segavõistkond, kuhu kuulusid J. Kasmel ravi III, A. Kurg Maj. III ja K. Liiv Õigust. V kursuselt. Edasi tuli 3 võistkonda võrdselt 34 punktiga: Õigusteaduskonna IV kursus — T. Kõrda, J. Oja ja M.-K. Tammeveski; bioloogiaosak. III kursus — A. Kuresoo, M. Kahru ja T. Laasberg ning raviosak. I kursus — A. Kukner, B. Loogna ja S. Nazarenko. Järgnesid rakendusmatemaatika osak. I kursuse võistkond 33, Õigusteaduskonna I kursuse 1. võistkond 30,5 ja sama kursuse 2. võistkond 25,75 punktiga.

Informiini suur ring lõppes järgmiste tulemustega: 1.—3. Jaan Kasmel (ravi III), M.-K. Tammeveski (Õigust. IV), K. Rünk (geogr. III) 30 punkti; 4. R. Kask (rakend.-matem. III) 26 punkti; 5. A. Kuresoo (biol. III) 24 punkti; 6. S. Salupere (vene fil. I) 13 punkti.

Nüüd, mil võistlus läbi, jääb vaid soovida võitjatele head reisi ÜTÜ konverentsile mõnda vennasvabariiki, kõigile osavõtjatele aga — kohtumiseni tuleval aastal!

ACADEMIA GUSTAVO-CAROLINA

duskonna üliõpilastel esitada usuteaduskonna poolt väljaantud tõend mitmete teoloogiliste distsipliinide omandamise kohta. Arvestades kiriku positsioone tolle aja ühiskonnas ja religiooni mõju ideoloogias, pidi usuteaduskonna tõend näitama, et tulevane riigiametnik või teadlane on saanud küllaldase ideoloogilise ettevalmistuse. Et aga filosoofiateaduskonda loeti eelastmeks «kõrgematele teaduskondadele», nõuti teadusliku kraadi kaitsmiseks teoloogia, juura ja meditsiini alal tõendit filosoofiateaduskonnalt küllaldaste teadmiste kohta filosoofias, keeltes ja üldajaloos.

Eksam ise koosnes mitmest osast. Filosoofiaeksami eel pidid kolm professorit kinnitama, et üliõpilane on kõlblik tulevaseks elukutseks ja et ta on õppetöös teinud nõutavaid edusamme. Seejärel kontrollis kolmeliikmeline komisjon, kelle hulka pidi kuuluma filosoofiateaduskonna dekaan ja kõnekunsti professor, ladina keele oskust. Mingil teemal kirjutatud ladinakeelse harjutustöö esitas dekaan ka teaduskonna professoritele hindamiseks. Kui ladina keele oskus tunnistati piisavaks, järgnes avalik eksam teaduskonna kõigi professorite ees. Ühe üliõpilase eksamineerimine kestis filosoofias 4 tundi, õigusteaduses ja arstimate teaduskondade» loenguil.

Järgnes avalik eksam, mille koostisosaks olid dispuut, kõne ja loengud. Dispuut, sisuliselt dissertatsiooni kaitsmine, toimus pidulikus õhkkonnas. Ülemustest pidi kohal olema vähemalt rektor, keda saatis kaks skeptreid kandvat pedelli. Loenguid tuli pidada «teaduskonnale kasulikul teemal», filosoofiateaduskonnas 2, teistes teaduskondades 4.

Alles siis oli kätte jõudnud pidulik promotsioon ise. Tseremoonia juhtimine oli usaldatud professorite seast selleks valitud promotorile. Kui ülikooli senati poolt väljakuulutatud päev oli kätte jõudnud, saabusid kõik akadeemilised kodanikud ja aukülalised kell 7.30 hommikul kirikukellade helina saatel promotori majja, kust täpselt kell 8 suunduti kindlas korras ülikooli juurde aktusele. Pärast promotori avasõna tehti teatavaks eksamite tulemused. Kandidaatidel polnud nüüd enam muud ülesannet kui anda vanne, mis teaduskonniti erines. Kantsleri või prokantsleri loal andis promotor kandidaatidele kas magistri- või doktorikraadi. Tavaliselt siiski magistrikraadi, sest doktorikraadi taotlemine oli korralise professori privileegiks. *Academia Gustavo-Carolina* 20-aastase tegevusaja norari, kuid veel rohkem kulus pidusöögile, kuhu peale kantsleri, prokantsleri, rektori, kõigi professorite ja ülikooli ametnike tuli kutsuda ka kooli rektor ja linna vaimulikkond. Tõsi küll, liiga suurte väljaminekute piiramiseks oli ette nähtud, et filosoofiateaduskonna lõpetamise pidusöök ei tohtinud maksta üle 30 riigitaalri, teistes teaduskondades üle 150 riigitaalri (üksinda promoveerumise korral kuni 225 riigitaalrit). Kuid ka see oli väga suur summa, kui arvestada, et näiteks 1688. a. instruktsiooni kohaselt arvestati ühe tündri rukki hinnaks üks riigitaaler.

Et siiski meelitada üliõpilasi, aga ka varem lõpetanuid, akadeemilisi kraade taotlema, oli Rootsi riigi alamatele ette nähtud promoveeruda ainult Uppsala, Lundi, Turu, Greifswaldi või Tartu ülikoolis. Kraadiga isikuid eelistati kiriku-, kooli- ja haldusalaste kohtade täitmisel.

Magistri- ja doktorikraadi kõrval oli ainult teoloogide jaoks ette nähtud veel litsentsiaadikraad, mis anti ilma tseremooniata, pidustuste ja pidusöögita privaateksami ja avaliku dispuudi alusel. Seejuures olid aga eksaminõuded siiski tõsised. Peale kõige muu pidi litsentsiaat suutma piibli originaalteksti ilma ettevalmistuseta soravalt ladina keelde tõlkida. (järgneb)

Venia legendi

Teisipäeval, 19. detsembril kell 10.15 toimub V. Kingisepa tn. 19 asuvas õppehoones aud. 302 võimlemiskateedri juhataja dots. kt. H. Valgmaa *venia legendi* «Spetsiaalsed võimlemisharjutused liigutuskoordinatsiooni arendamiseks ja koordinatsioonilise võimekuse arendamiseks». Dekaan

Kutsume!

14. dets. 1974 kell 15 toimub aulas pidulik koosolek, millega tähistatakse TRÜ teoreetilise füüsika kateedri juhataja, ENSV TA korrespondentliikme füüsika-matemaatikadoktor professor PAUL KARDI 60. sünnipäeva.

Jüri Roosaare

Sihuke suvi

Algus «TRÜ» nr. 37

X

Kahes küljes viretab hall veteväli, kolmandast piirab meid lirtsuv tundrapinnas. Tüütud tuuleiilid kannavad endaga jäist vihma, mis oskab kõikjale pugeda. Sooja on paar pügalat.

Elame siin juba mitmendat päeva ja ehitame laagrit välja. Külm on parim kubjas, seetõttu leidub igale tööle silmapilk mitu soovijat, magamiskotis murrab väsimus aga ammu enne maha, kui kõhedus kaob.

Soojeneme sööklatelgis ümber laua, vettinud telkmantlid auravad ahju juures. Lõunani rassisime väljas, siis «parandasime ilma» ja nüüd lihtsalt istume, õlg vastu õlga, neliteist inimest ja jahikoer Silva. Kes pärit Kaliningradist, kes Krasnojarskist. Eesmärk on ühine... Boriss Nikolajevitši mõtted rändavad kusagil, Ženja puhub suitsurõngaid. Tamara, Valja...

Olja pakub Silvale pliine. Koer sööb mõlema suupoolega ja on ohkui-hea sõber. Vaatab silma, tänades peni pilguga.

Varsti lõpeb maius, Silva limpsib koonu kirsikeedisest puhtaks ning pöörab Oljale selja, temast hoopiski enam välja tegemata.

Milline alatus! — on Olja vapustatud. Vaene koer mõtlen, — ta ei oska teeselda.

Igaüks meist mõtleb midagi — ning jätab oma teada. Inimene pole raamat, et võta ja loe, kust soovid. Elu on õpetanud end maailma vastu lukustama. Pole ilus lukuaugust piiluda, aga tahaks.

Võtmeks on aeg, kuid seda tõdesin alles hiljem.

XI

Sa oled meteoroloog, Sinu elamine koosneb vaatlustest ja vaatluste vaheaegadest. Sind käsutab kell, tulgu taevast või pussnuge. Iga kolme tunni tagant peab Su silm terane olema kui sinna vaheseda edu saavutamise üheks eeltingimuseks.

peal ka kogu maailma uned kokku vajuvad. Vaatlustsükkel kestab nelikümmend kolm tundi.

Nüüd oled Sa tundras, kus on vaikne, nii vaikne, et omaenda hingamise kuuled ära. Oled üksi, kilomeetrite kaugusel laagrist. Seisad künkal, jalge ees avarus, looklev jõelint ja ööpäikeses kiiskavad lumelaigud. Taamal puud nagu pulgajukud, kiirelt muutuv pilvemuster ülal ... Võid unustada ennast siia. Võid unustada end kärestike keskele leetseljakule või üleskääritud säärtega soosaabastes keset Ulahani vahutavat vett. Jääpangale.

Su jalajäljed, mis jäävad, säärikumuster lumel lõhub lummuse. Täidad kateloki veega, et tagasi minna. Põntsid kohmakalt mööda mättaid. Pea kohal kisab karvasjalg-viu, otse ülal, liikumatult ja kuninglikult seistes tugevas tuules. Sa jõuad terrassi veerule, Sa vaatad tagasi. Kärestikud seal all otsekui vestleksid omavahel, kostaks nagu sosinat ja naeru. Org tundub kohutavalt mahajäetud ja üksik.

Telk seisab valge punktina keset tundrat, tähisena, mis märgib Su eluaset, on midagi kindlat, on neli seina, on kodu. Täispuhutav madrats, sellel lambanahkne kasukas ning telkmantel peaaluseks. Veel seljakott, termomeetrikarbid ja toidukraam. Sa suled telgi ukse ja avarus kaob. Süütad prümuse, saab sooja ja teed, sööd võileiba, loed jutukat ning muutud jälle askeldavaks asjameheks. Oled inimene omas keskkonnas.

XII

Taimõri polaarhunt pole just haruldus, kuid suvel erakordselt ettevaatlik ning isegi suurest kaugusest teda näha on seetõttu võrdlemisi raske. Rännumehed kirjutavad, kuidas suve jooksul hunti korda kolm poole kilomeetri kaugusel silmatud, lugedes seda küllalt heaks saavutuseks.

Tulime tagasi päevaselt õppekäigult Ärõ-Massi lääneossa. Olime täidetud muljetega voolavast pinnasest nõlvadel ja maalilistest vaadetest, mis avanesid ojade kõrgeilt kallastelt. Nägime mitut nõialuuda ja huvitava kujuga puid, kohtasime külmakerkeid alates üsna vaevumärgatavatest pinnase väljakohrutumise kohtadest kuni mitmemeetriste küngasteni.

Jõudsime laagrisse esimeste eredate muljetega siinsest loodusest, mida järgmised poolteist kuud kindlasti täpsustavad, mitmekesistavad ning küllap hallimakski muudavad. Süüa veel ei saanud, kes läks oma töid tegema, kes lõõgastus niisama telgis. Rahu ja vaikus laagris ei kestnud aga kaua, sest tundmatuid teid pidi jõudis tüdrukuteni kuuldus, et üks loom luusivat ümber laagri, ja nad läksid vaatama.

«Boriss Nikolajevitš, hunt!» toob Valja joostes laagrisse suure uudise. Hunt! Rahvas, kes laagris, jookseb kokku. Jah, üle oja, arvata 300 meetrit kaugusel, liigub üle lumelaigu, seejärel hõredate lehiste vahel laisal sõrgil määrdunud valget karva elukas. Nüüd on ta hästi näha.

«Põder? Ei, hunt. Huunt!» venitab Boriss Nikolajevitš. Loom jääb seisma. Rühmaülem jookseb telki oma «malopulka» järele, täis kibedat kahetsust, et karabiini kodus pole. Ilja käib tal varjuna kannul, prillid erutusest udused, ja kaupleb nahka endale. Kõik on põnevil.

Nii palju näha, nii palju pärida. Kui kõik meelde jääks. Autori foto

Boriss Nikolajevitš avastab, et tal pole padruneid. Elukas aga liigub edasi, tehes poolkaare ümber laagri. Silva telgi ees jälgib teda, küür seljas, veidralt haukudes ja seab oma istumist ümber vastavalt looma liikumisele, teda hetkekski silmist laskmata.

«Ära läheb!» ahastab Ilja ja tema unistus hunditopisest omandab järjest ähmasemad kontuurid.

(Järgneb.)

BANIONIST EI OLNUD KODUS

Paarkümmend teatriklubi liiget kasutas hiljutisi vabu päevi tutvumiseks Panevežyse teatriga. Nähti kolme etendust: J. Grušase «Pius polnud tark», B. Jonsoni «Volpone» ning K. Saja tükki, mille ligikaudne tõlge on «Üheksahädaliste küla». Võib-olla andsid need pisut ühekülgse pildi, sest nägemata jäi kaheõhtune «Surmatants» Strindbergilt ja mõned teised. Hoolimata sellest ja vahepeal levinud kuuldustest teatri mitte eriti soojast vastuvõtust Moskvas, tuleb saadud mulje tugevaks tunnistada. Kummatigi oleks see mõnede aastate eest suhteliselt tugevam olnud.

Kahest Panevežyse linna suurimast «vaatamisväärsusest» — Juozas Miltinisest ja Donatas Banionisest — nägime vaid esimest. Paar kohtumistundi selle suure humanitaari ja erudiidiga olid tõeliseks elamuseks ja vääriks tervenisti meie lehe veerge.

Teater on selle Tartu-suuruse linna üldtunnustatud tsentrum, mida näitab seegi, et tänaval juhuslikult kõnetatud teadsid rääkida täpseid üksikasju mis tahes etendusest. Ja ega sellest linnast rohkemat meelde jäägi. Tõsi, neil päevil seati üles Leedu noorte kunstnike näitust, mida enne avamist vaatasime, kuid mis pärast meil nähtud noorte väljapanekuid mõju ei avaldanud.

M. M.

Komsomolikomitee ideoloogiasektori

koosolek on 17. detsembril kell 18. Päevakorras on «Juhi poliitiline kool» ja kevadsemestri tööplaan.

Teadaanne

Kõikide teaduskondade kultuurisektorite juhatajaid oodatakse ELKNÜ TRÜ komiteesse neljapäeval, 19. detsembril.

Komitee kultuurisektor

Kas ülikoolil on vaja oma joomakohta?

Praegu ta eksisteerib: ülikooli kohvikus on müügil alkohoolsed joogid. Nagu võib lugeda Märt Kubo artiklist («Eesmärk ja vahendid», «TRÜ» nr. 37), muutub kohvik õhtuti sageli kõrtsiks.

Tulenevalt õppe-kasvatustöö ja olmevajadustest on ülikoolile tarvis õppebaase, ühiselamuid, toitlustusettevõtteid, oma klubi. **On aga täiesti arusaamatu, millist eesmärki teenib ülikooli oma joomakoht.** Et kaasaja suurim sotsiaalne pahe — laialt levinud joodiklus — ähvardab paljusid noori, siis peaks ülikoolis teostatava kasvatustöö üks peaeesmärke olema üliõpilaste eemalhoidmine alkoholist, neis alkoholivastase hoiaku kujundamine. Oma joomakohtade olemasolu korral on see vaevalt mõeldav. Ülikooli ruumides alkohoolsete jookide kaubastamise küsimus on põhimõtteline küsimus. Julgen avaldada arvamust, et ülikoolile ei sobi isiklik joomakoht. Öeldust lähtudes teen ettepaneku see likvideerida, **lõpetades kohvikus alkohoolsete jookide müügi.** Uues kohvik-sööklas ei tohiks aga nende müüki alustadagi.

Täienduseks olgu öeldud järgmist. Allakirjutanu ei pea kohvikus alkoholi müügi lõpetamist abinõuks, mis suudaks ülikoolis alkoholismiprobleemi lahendada, küll aga peab kompetentsed organid. Kirjutise sellise lõpu korral võidakse ettepaneku autorit süüdistada ühekülgsuses, seepärast olen kahjuks sunnitud oma printsipiaalsest seisukohast mõnevõrra taganema. Nimelt pean mõeldavaks, et ülalesitatud ettepaneku positiivse otsustamise korral lubataks kohvikul endiselt korraldada kinnisi bankette alkohoolsete jockidega. Sellega säiliks kohviku oluline funktsioon isiklike tähtpäevade tähistamise paigana. Ei kujuta ju keskmise ja vanema põlvkonna esindajad oma tähtpäevade pidulikku tähistamist reeglina ette ilma alkoholita, kui aga keegi kujutabki, siis teatud austusest oma külaliste tavade vastu leiab ta enamasti vajaliku olevat alkohoolsed joogid siiski lauale tellida.

Alkohol peoõhtul võiks jääda õppejõudude ja teenistujate privileegiks. Viimati öeldu olgu usalduse avalduseks üliõpilaskonna eesrindlikuma osa vastu, kes allkirjutanu arvates on täiesti võimeline jätkama oma pidulike sündmuste tähistamist samas heas traditsioonilises vaimus nagu on seda tehtud paljude aastate vältel klassiõhtutel ja koolipidudel. Endast vanema põlvkonna traditsioonidesse tuleb küll arusaamisega suhtuda (eks iga põlvkond ole ju oma ajastu produkt!), kuid traditsioone, mis pole järgimist väärt, on vaevalt mõtet üle võtta.

L. KIVISTIK,
Matemaatikateaduskonna õppejõud

VANA KESKKÜTTEKATLA KIRI VAESELE JOORIKULE

Ajalehes «TRÜ» nr. 37 Sa kurtsid, et külm fluidum surus Su esiseina vastu ja Sa pidid vuhvaika selga panema. Ma ei vaidle Sulle vastu. Enesekaitseinstinkt on ju igaühel olemas. Sa, vaene Joorik, jääd kah vahel haigeks, isegi keset pingerikast õppetööd, ja pead mõni päev voodis olema. Nii on ka minuga. Mina olen hästi vana, nii vana, et isegi ei mäleta, aga Moosest ja veeuputust olen näinud. Aga ega ma eale vaatamata tervise üle eriti kaeba. Kuid vahel võib ootamatu «gripp» minugi päevaks pikali suruda ja siis tuleb oodata, kuni «arst» mu terveks teeb. Aga ega temagi võlur ole. Aga niipalju tahaksin Sulle meenutada, et kui vahel mõni armastab auditooriumis suitsu teha, siis teed Sa aknad pärani, mis jäävadki nõnda õhtuni. Aknaid avada osatakse küll, kuid sulgeda ei osata neid mitte. Aga ega mina, vana aurukatel, ilma soojaks kütta ikkagi ei jõua. Seda ei suuda isegi minust nooremad. Seepärast katsu ära õppida ka akna sulgemise kunst. Siis võid vahest vuhvaikahõlmad valla lasta.

Palju sooja Sulle soovib Vana Aurukatel!

Kõhu kõrvalt

Lisa rammu sellele taimele, mis kasvab! See ilumõte toidab ära ka mind, kes ma suu dieettalongidest ja profülaktooriumist puhtaks ja värskest õhust ja vaimutoidust täis pean saama. Mis parata, kui püsivust ei jätku ja jultumust pole, tervisest rääkimata, päevast päeva ametiühingukomiteega silmitsi seisata. Või kui ühel päeval oled haige, teisel on eriõpetus ja kolmandaks pudrumäed jaotatud ja piimajõed kokku kuivanud, sinu pisikene punastav avaldus aga enda eest kosta pole osanud. Ja seda juba teist kuud. Mõnel ehk kauemgi. Aeg on raha. Paraku ei ole ta mannapuder või piimasupp, mis süüa sünniks. Nii näksidki hommikuti sarvist saiakoorukest, lõunaks kohmetanud kohupiima, õhtul aga lürbid teevett peale. Sõber soovitab naine võtta. Kui nüüd mõne tänase leiakski (eilsed on juba võetud), ega's tema end maailmamurede kõrval mannapudruga morjendaks. See'p ta on. Elame veel! Aga kaua?

Sinule aga soovitan, kui aega ja tervist, istu ilusasti ametiühingukomitee ukseorvas, koputa korrapäraselt ja kui küsitakse: «Kisse sial on?», vasta «Mina olen üliõpilane. Ma tulin dieettalonge saama.» Vahest saad kah!

K. VAPPER, eesti fil. IV k.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

MI-FA 75

REGISTREERIMINE KUNI 1. VEEBRUARINI. AUHINNAD ON SOOLAS. JÄRELEMÕTLEMISEKS VIIMANE AEG.

ÜVAK

TRÜ üliõpilaste vastastikuse abistamise kassa palub oma liikmetel kiiresti tasuda liikmemaks ja laenuvõlgnevused. Kassa on avatud igal esmaspäeval kell 14—16.

Juhatus

Repliik

Kaua, kaua...

Ühiselamu on meil tore. Ainult nagu paljudel toredatel asjadel on ka temal oma iludusvead: kanalisatsioon, keskküte ja soe vesi.

Maja ehitati valmis ja esialgu oli kõik korras. Komandandi esimene tõsisem pöördumine ülikooli halduse prorektori ja vanemtöödejuhataja jaoskonna poole kanalisatsiooni asjus on fikseeritud tema ettekandes 15. sept. 1968. Oma avalduses teatab ta, et santehnik ei tule enam toime meie maja keldrisse tungiva vee ärajuhtimisega.

Sellest ajast alates on uputused tihti kordunud (20. jaanuaril 1970, 21. aprillist kuni 3. maini 1972, 17. mail 1972, 26. jaanuarist kuni 2. veebruarini 1974; viimane algas 28. novembril 1974. Sellest päevast kuni 4. detsembrini oli kogu maja kütmata, puudus soe vesi (detsembris!). 4. detsembril saadi niikaugele, et kelder sai reoveest tühjaks pumbatud ja katlad tööle pandud. Vett aga tuleb aina juurde. Komandant ja katlakütjad on mehaanikuteks, kes peavad ise pumpa töökorras hoidma. Vastavad meistrimehed ei saa ju oma käsi määrida.

Millega püütakse olukorda õigustada? Vastavat kirjavahetust uurides selgub, et ülikool püüab süüd linnavõimudele veeretada, tegelikult aga on põhiline viga ülikooli hoole all olevas torustikus. 26. jaanuarist kuni 5. novembrini käesoleval aastal puudus meil soe dušš. Kõiki meie maja hädasid teab vanemtöödejuhataja jaoskond juba pikemat aega, kuid seni pole midagi otsustavat ette võetud. Kogu raha eest, mis aastate jooksul on kulutatud, oleks korraga ja lõplikult võinud Pälsoni 14 kanalisatsioon korda teha. Siit paistab peale mõne majandusmehe lühinägelikkuse ka ametialane lohakus.

Pälsoni 14 ühiselamu elanikud tahavad nüüd TRÜ vanemtöödejuhataja jaoskonnalt kindlat vastust, millal tehakse meie maja kanalisatsioon lõplikult korda?

M. SALUVEER,
ühiselamunõukogu esimees

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6314. MB-08984.

Pr. R. Kreutzwaldi

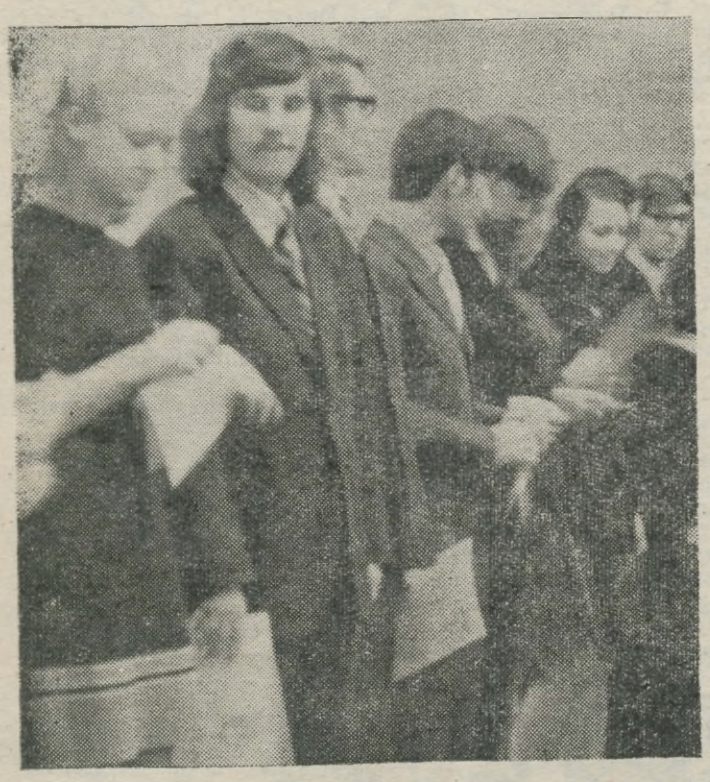
TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 42 | Reedel, 20. detsembril 1974 | XXVI aastakäik

Üliõpilasteaduse aastafiniš

Autasustamine. Esiplaanil Viivi Malla Arstiteaduskonnast ja värske vilistlane Aleksander Luštšik.

oli möödunud reedel Tallinnas Pedagoogilise Instituudi aulas. Avasõnas täheldas ENSV kõrgema ja kesk-erihariduse ministri asetäitja H. PEREMEES ÜTÜ kasvutendentsi: 80% üliõpilaste üldarvust osaleb nüüd selles. Eriliseks rahuloluks siiski põhjust pole: küllalt palju on veel kolmedele õppijaid. Tõsi, üldisele õppeedukusele nad märkimisväärselt mõju ei avalda, ometi on ilmne, et tänane rahuldav õppur on homme ainult rahuldav spetsialist.

ENSV TA asepresident N. ALUMÄE nimetas üliõpilasteadlaste tööd alles esimesteks sammudeks. Aga just nende sammude pikkus määrab ära eelseisva teadusetee läbimiskiiruse. «Jätkata tuleks iseseisvalt,» ütles kõneleja, «lüüa käega juhendajaile, säilitades siiski austuse ja respekti nende suhtes. Kes juhendajaile loodab, ei jõua kaugele.»

Seepeale esines kokkuvõtetega vabariigi ÜTÜ Nõukogu esimees TRÜ dotsent J. TAMMEORG. Tänavusele vabariiklikule humanitaar-, loodusteaduste ja tehniliste alade konkursile laekus 616 tööd, s. o. 40 tööd rohkem kui mullu. Konkursi tingimused lähenesid üleliiduliselt kehtivaile. Õppeasutuste kaupa osutusid arvud järgmiseks: TRÜ-st 244 (möödunud aastal 236), TPI-st 203 (195), EPA-st 96 (94), TPedI-st 55 (31), ERKI-st 14 (18), TRK-st 4 (2). Aktiivselt on kaasa löönud nooremad kursused. Märkimisväärne on olnud pedagoogikaalaste tööde rohkenemine. Tööde kvaliteedi osas etteheiteid pole. 70 tööd said soovituse üleliidulisele konkursile. Eriti aktiivne on olnud osavõtt ka ÜLKNÜ-le V. I. Lenini nime andmise 50. aastapäevale pühendatud üleliidulisest ühiskonnateaduste-alasest konkursist. Üldse kirjutati 16,8 tuhat tööd. Seesugust osavõtu massilisust pole ühelgi teisel liiduvabariigil. Konkursist võtsid osa ka õhtu- ja kaugõppeosakonna üliõpilased. Ettekandja loetles hulga nimesid, seadmaks neid eeskujuks teistele.

Pärast pidukõnesid järgnes pikk ja põhjalik autasustamine ning lõõgastusõhtu restoranis «Tallinn».

R. V.

Vasakult akadeemik N. Alumäe, TPedI prorektor R. Virkus, kõneleb ministri asetäitja H. Peremees.

R. Veidemanni fotod.

TRÜ Nõukogus

29. novembril olid päevakorra põhipunktideks 1975. a. teadusliku töö koondplaani kinnitamine (sellest vt. L. Punga artikkel allpool), kokkuvõte sõjalis-patriootilisest kasvatustööst (K. Voinov) ja rahvaspordi arendamisest ülikooli õppejõudude ning teenistujate hulgas (dots. U. Sahva). Et sõjalis-patriootiline kasvatustöö oli eelnevalt arutusel ka EKP TRÜ komitee istungil ja see leidis kajastamist ajalehe veergudelgi, siis peatugem tänases informatsioonis rahvaspordi probleemidel.

Nagu U. Sahva ettekandest selgus, baseerub rahvasport ülikoolis vaid üksikute entusiasmil. Selle üldiselt kurvastava tõiga kõrval on rõõmustav tõdeda, et rahvasport on õppejõudude hulgas au sees ja et sellega tegeldakse süstemaatiliselt. Juba 15 aastat tegutseb meesõppejõudude võimlemisrühm 40 aktiivse osalisega. On ka 2 naisvõimlemisrühma. Probleemid on ammused: ruumid, mille vähesusest tuleneb ka võimlemistundide vähesus, ka harjutusvahendeid jääb vajaka. 75—80 soovijale on õnnestunud üürida kutsekooli ujulat. Kindlasti võetaks rohkem osa pallimängudest, kui vaid mänguvõimalused rahuldaksid. Hädasti vajatakse ka kehakultuuri metoodiku kohta õppejõudude tasemel. VTK normatiivid on sooritanud 106 õppejõudu. Seegi arv oleks suurem, kui oleks, kes juhiks vastavat ettevalmistust.

Dots. Sahva ettekannet täiendasid professorite Saarma, Ariste ja Viru ning ametiühingukomitee esimehe H. Kaburi sõnavõtud. Vastuvõetud otsusest mainigem järgmisi olulisi momente:

- Kehakultuuriteaduskonna dekaanil kooskõlastatult ülikooli spordiklubiga rakendada tegevusse ülikooli rahvaspordi nõukogu ning töötada välja selle statuut ja ülesanded;
- taotleda vastavatelt organitelt kehakultuurimetoodiku koha eraldamist ülikoolile rahvaspordi ja VTK töö organiseerimiseks õppejõudude ja teenistujate hulgas;
- ülikooli uue ehituskompleksi planeerimisel võtta arvesse õppejõudude võimlemis- ja mängusaali vajadust.

Toimunud nõukogul leidsid toetuse ka teaduskondade nõukogude poolt esitatud ENSV TA korrespondentliikmete kandidatuurid. Nendeks on professorid Mihhail BRONŠTEIN, Jaan REBANE ja Hans TRASS.

R. V.

Ülikooli teaduseplaanid

Novembrikuu nõukogus vaadati läbi 1975. a. teadusliku uurimistöö plaanid. Esitatud oli 772 tööd 284 teema alt. Probleemide üldarv oli 71. Võrreldes käesoleva aastaga on ni' tööde kui ka teemade arv tundvalt vähenenud (1974. a. töid 853, teemasid 354). Seda peab lugema kõigiti positiivseks, sest tööde ja teemade arvu vähenemine näitab, et sama teemaga tegeleb rohkem inimesi. Teadusega tegelevate inimeste arv ülikoolis ju ei vähene, eeldatavalt on aga teadusliku töö efektiivsus suurem, kui ühe küsimuse või sellega seotud ülesannete lahendamisele on asunud suurem hulk inimesi. Need romantilised ajad, kus üksik teadlane omaette nokitsedes tegi globaalse tähtsusega avastusi, on kahjuks tagasipöördumatult möödas. Sellest ka vajadus planeerida, koordineerida, kontsentreerida jne. Tänapäeva teadus baseerub kollektiivselt väljatöötatud teadmistel, mis on fikseeritud raamatutes, artiklites, informatsioonisüsteemide mälus jm. Niisamasuguses kollektiivseks tööks on muutunud ka teaduslik uurimine ise. Tendents temaatika kontsentreerimiseks on viimastel aastatel olnud pidev (1973. a. oli teemasid 425).

Nõukogule olid esitatud andmed selle kohta, kui palju on ühe teemaga hõivatud inimesi teaduskondade lõikes. Selgus, et kõige enam inimesi töötab ühe teema juures Kehakultuuriteaduskonnas (9,4) ja Füüsika-Keemiateaduskonnas (5,1). Kõige halvem on olukord selles suhtes Bioloogia-Geograafiateaduskonnas (2,5) ja Arstiteaduskonnas (2,9).

Ettekandes nõukogule analüüsis teadusala prorektor dots. H. Metsa lähemalt Filoloogiateaduskonna temaatikat ja esitas võimalusi selle paremaks organiseerimiseks.

Võrreldes eelnevate aastatega ei ole oluliselt muutunud uuritavad probleemid. 1974.—1975. a. on lisandunud vaid olme ja tarbimise sotsiaalsete probleemide, samuti töö sotsiaalsete probleemide uurimine ja perekonnasuhete dünaamika uurimine ENSV-s. Esimesed kaks probleemi lisandusid seoses lepinguliste tööde plaani võtmisega 1974. aastal. Perekonnasuhete uurimisega on juba rida aastaid tegeldud, kuid kahjuks pole see töö senini leidnud kajastamist teadusliku töö plaanides. 1975. aastal on ette näha ka keskkonnakaitse eraldumine omaette teaduskondadevaheliseks probleemiks.

Nõukogus rõhutati vajadust pöörata suuremat tähelepanu teaduskonnasisesele teadusliku töö planeerimisele ja koordineerimisele dekaanide ja teaduskondade nõukogude poolt. Teaduskonnad peaksid hakkama tõsiselt mõtlema järgmise viisaastaku temaatikale ja planeerimisele. Tuleks välja selgitada need perspektiivsed uurimissuunad, mille lahendamisele tulevikus suunata põhilised jõud.

L. PUNG

EESTI NSV KÕRGEMA JA KESK-ERIHARIDUSE MINISTRI

käskkiri

Tartu Riikliku Ülikooli töötajate autasustamise kohta ministeeriumi aukirjaga

Kauaaegse viljaka pedagoogilise ja teadusliku töö ning aktiivse ühiskondliku tegevuse eest: bioloogiadoktor Juhan AUL, bioloogiadoktor Karl EICHVALD, pedagoogikakandidaat Aleksander ELANGO, juriidiliste teaduste doktor Helmuth KADARI, füüsika-matemaatikadoktor Paul KARD, filoloogiadoktor Arnold KASK, juriidiliste teaduste doktor Vilma KELDER, ajalookandidaat Richard KLEIS, meditsiinidoktor Albert KLIIMAN, meditsiinidoktor Akivo LENZNER, filoloogiadoktor Juri LOTMAN, filoloogiakandidaat Oleg MUTT, füüsika-matemaatikakandidaat Herman MÜRK, füüsika-matemaatikakandidaat Aleksander PAE, keemiadoktor Viktor PALM, keemiadoktor Vello PAST, meditsiinikandidaat Heinrich PETLEM, meditsiinidoktor Leo PÄI, pedagoogikadoktor Konstantin RAMUL, meditsiinidoktor Jüri SAARMA, meditsiinidoktor Elmar SIIRDE, farmaatsiakandidaat Johannes TAMMEORG, juriidiliste teaduste doktor Abner UUSTAL, geograafiakandidaat Endel VAREP, meditsiinidoktor Elmar VASAR.

Kauaaegse kohusetundliku töö-ülesannete täitmise ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest: õppetöökoja juhataja Ado JAAGOSILD, vanempreparaator Endla KALDEMÄE, laborant Vaike KALDEMÄE, teaduslik sekretär Irene MAAROOS, vaneminsener Osvald MÄGI, vanemraamatupidaja Erna SÄINAS, telefonist Marta VALK, sekretär Benita VISSEL.

Teoreetiline konverents: «1944. aasta — fašistliku Saksamaa vastu peetud sõja otsustavate võitude aasta»

Läheneb nõukogude rahva suur pidupäev — Suures Isamaasõjas fašistliku Saksamaa üle saavutatud võidu 30. aastapäev. Sellele sündmusele oli pühendatud 17. detsembril ülikooli aulas peetud teoreetiline konverents, organiseerijaiks rektoraat, partei- ja komsomolikomitee. Konverentsi tööst võtsid osa õppejõud, üliõpilased, aga ka kaadri-, reserv- ja eruohvitserid. Konverentsi avas EKP TRÜ komitee sekretär J. Reimand. Sõjalis-poliitilise olukorra teravnemist maailmas 1944. a. valgustas teadusliku kommunismi kateedri dotsent Volkov. Eriõpetuse kateedri juhataja polkovnik Voinovi ettekanne oli pühendatud 1944. a. sõjalis-strateegilisele olukorrale, mis nimetatud aastal oli kujunenud meie kasuks.

Leningradi operatsioonist, Volhovi rindest ja Baltimere laevastikust Novgorodi vabastamisel, samuti Leningradi blokaadi läbimurdmisest kõneles oma ettekandes õppejõud major Tarakanov.

Korsun-Ševtšenkovski, Valgevene ja Jasko-Kišinjovi operatsiooni valgustasid üksikasjaliselt sm-d Užin, Malikov ja Romanov. Balti liiduvabariikide vabastamisest kõneles sm. Kirsimägi, Euroopa maade vabastamisest sm. Ivaništšev. Huvitavaid teateid lisasid ettekannetele ka üliõpilased. V. Iljaševitš ja I. Assari Õigusteaduskonna III kursuselt jutustasid nõukogude inimeste kangelastegudest, eriti nõukogude noorsoo tegevusest sel ajal. Arstiteaduskonna V kursuse üliõpilane F. Šmorgun pidas ettekande rahvuslikust vabastusliikumisest maailmas.

J. SAMODUMSKI

Bellaad-75

Ajakiri «Noorus» kutsub TRÜ ja ülikoolilinna (ajakirjandus)-üliõpilasi, ajakirjanikke ja asjahuvilisi osalema publitsistikavõistluses Bellaad-75, mille organiseerib ajakiri «Noorus» koos noorsooajakirjadega «Liesma» (Läti NSV), «Jaunimo Gretos» (Leedu NSV) ja «Maladosts» (Valgevene NSV). Võistlustööde teema ei ole piiratud, kuid soovitame kirjutada tuttavast miljöödst. Võistlustööd olgu kirjutatud noorele lugejale ükskõik millises publitsistlikus žanris. Eelistatavam on dokumentaalne publitsistika, kuigi žürii hindab preemiate jagamisel eelkõige ajakirjanikumeisterlikkust. Võistlustööde optimaalne maht on 12 masinakirjalehekülge (ca pool autoripoognat). Tööd olgu 3 eksemplaris ja masinakirjas, varustatud autori märgusõnaga. Täpsed andmed autori kohta (nimi, tegevusala ja -koht, aadress, vanus) peavad leiduma kaasapandud kinnises ümbrikus.

«Nooruse» toimetus ootab võistlustöid hiljemalt 1. märtsiks 1975 aadressil Tallinn 200102 «Noorus», Bellaad-75.

üks peapreemia — 600 rubla,
kaks I preemiat — á 500 rubla,
kolm II preemiat — á 400 rubla,
kuus III preemiat — á 200 rubla.

Kõik 12 preemiat antakse välja, kuid žürii jätab endale õiguse I—III preemia suurust ümber jagada.

Premeeritud võistlustööd avaldatakse «Nooruses» jt. võistluse organiseerinud ajakirjades honorarita, teiste suhtes jääb «Noorusele» esmavaldamise õigus ja nad kuuluvad honoreerimisele vastavalt kehtivatele normidele.

ACADEMIA GUSTAVO-CAROLINA

H. Piirimäe

(järg)

Professorite ja üliõpilaste koosseis

erines tunduvalt *Academia Gustaviana* omast. Mäletatavasti oli enamik *Academia Gustaviana* professoreid sakslased, enamik üliõpilasi aga rootslased ja soomlased. *Academia Gustavo-Carolina* akadeemiline pere jagunes lausa vastupidiselt: õppejõud olid enamasti rootslased, üliõpilased sakslased.

Academia Gustavo-Carolina kogu tegevusaja jooksul (1690—1710) on seal ametisse nimetatud 28 professorit (neist üks pole küll kunagi Tartusse ilmunud). Neist oli rootslasi 24, sakslasi 4, nii et õppejõudude koosseisu poolest oli see üsna selgepiiriliselt rootsi ülikool. Tegelikult keeleprobleemi õppetöös ei olnud, sest õppekeeleks oli ladina keel. Asjaajamiskeeleks oli rootsi keel, mida kasutati ka ülikooli senatis. Sakslastest professorid M. Dau, J. Wilde ja D. Eberhard kasutasid aga pidevalt saksa keelt, kusjuures see pole olnud takistuseks ka nende rektoriks valimisele. Ülikooli kirjavahetust peeti põhiliselt rootsi keeles, kuid aeg-ajalt võib kohata ka saksakeelseid kirju. Ilmselt on saksa keele oskus olnud üldine. Mõned saksakeelsed kirjad on läkitanud ülikoolile ka rootslasest kantsler (Liivimaa kindralkuberner) E. Dahlberg.

Mõningaid hõõrumisi saksa ja rootsi professorite vahel tekkis Liivimaa aadli ja Rootsi riigivõimude vahelise konflikti pinnal. Rootsi võimud eelistasid vakantsete kohtade täitmisel avalikult rootslasi, mis tekitas teatud kibestumist sakslaste seas. Seejuures jäid Liivimaa aadli taotlused ka sakslastest professoritele võõraks, rootslased võisid oma sotsiaalse päritolu poolest asuda aga riigivõimude poolele. Polnud ju professorite seas kedagi, kes oleks sündinud aadlikuna. Oma päritolult olid nad linna bürgerite ja pastoritе, aga ka Rootsi jõukate talupoegade lapsed. Alles professoritena on mitmed neist tõstetud aadliseisusesse. Nii tõsteti Liljenstolpe nime all aadliseisusesse meditsiiniprofessor (1690—1694) Lars Micrander, kellest hiljem sai Karl XII ihuarst. Esimene ajalooprofessor Sven Caméen tehti aadlikuks Caméenhjelmi nime all. Braunersköldi nime all tõsteti aadlikuks meditsiiniprofessor Lars Braun. Aadliku tiitli sai ka sepa poeg Olof Hermelin, kes 1689. a. nimetati taasavatavas Tartu ülikoolis poeesia ja ilukõne professoriks, kuid kes 1695. aastal vahetas selle juura professuuri vastu. Carlhjelmi nime all aadeldati praktilise filosoofia professor Gustav Carlholm ja mõningail andmeil ka matemaatik Sveno Dimberg.

Academia Gustavo-Carolina'sse vastuvõetud üliõpilaste üldarv oli 586. Seniste kokkuvõtete järgi on nende seas olnud 327 sakslast ja 213 rootslast ning soomlast (osa üliõpilaste päritolu pole märgitud ja rahvust pole võimalik määrata). Teiste kokkuvõtete järgi oli üliõpilaste hulgas 247 baltisakslast, 64 mujalt tulnud sakslast, 138 rootslast, 52 soomlast ja 30 Ingerimaalt pärinevat noormeest (peamiselt rootslased). Igal juhul on kindel sakslaste ülekaal, kusjuures määravat osa etendavad Baltimailt pärinevad mehed.

Koosseisu muutumise põhjuseks oli eelkõige asjaolu, et Soome rootslased ja soomlased olid hakanud õppima eeskätt 1640. a. avatud Turu ülikoolis, Lõuna-Rootsi noormehed siirdusid aga 1668. a. avatud Lundi ülikooli. Baltisakslaste arv on *Academia Gustavo-Carolina*'s olnud küll suhteliselt suur, kuid tegelikult õppis neid veel rohkem välismaa ülikoolides, eeskätt Saksamaal. Aastatel 1632—1710 on ainuüksi Königsbergis olnud immatrikuleeritud 524 Baltimailt pärinevat üliõpilast, Oderi-äärses Frankfurdis 35. Perioodil 1656—1716 on siinse päritoluga üliõpilasi immatrikuleeritud Rostock's 181 ja isegi Leydenis — 113. Eriti vähe oli *Academia Gustavo-Carolina*'s Eestimaalt pärinevaid üliõpilasi. Tartusse reisimise asemel on eelistatud laevasõitu Läänemerel, et siirduda õppima Kieli või Rostocki.

Välismaa ülikoole on Tartu-Pärnu omale eelistanud eriti aadlikud, kellel olid pikaks välisreisiks ja kulukaks stuudiumiks paremad võimalused kui alamast seisusest noormeestel. Seetõttu on *Academia Gustavo-Carolina* üliõpilaste seas olnud aadlikke vaid 59 (ca 10%). Valdav enamik üliõpilastest pärines kas linnakodanike või pastorite perekondadest, rootslaste ja soomlaste seas oli aga ka jõukate talupoegade lapsi.

Eestlasi *Academia Gustavo-Carolina* üliõpilaste seas pole leitud ja vaevalt neid seal oligi. Liiga raske oli talurahva, aga ka linna alamkihtide olukord, liiga kitsas oli tee ülikooli.

Mured ja tülid.

Pärast uuestiavamist Tartus 1690. a. seisis ülikool terve rea probleemide ees, mille lahendamiseks oli vaja riigivõimude toetust. 1691. a. aprillis kindralkuberner J. Hastferile saadetud kirjas paluti kohta botaanikaaia jaoks ja «anatoomiamaja» (anatoomikumi) püstitamist. Sama aasta detsembris professor L. Micranderiga Stokholmi saadetud memoriaalis paluti erakorralisi summasid trükikojahoone ostmiseks, anatoomiasaali ja keemialaboratooriumi ehitamist, botaanikaaia asutamist ning raha matemaatika-füüsika- ja anatoomiainstrumentide muretsemiseks. 1692. a. algul esitas prof. Micrander ülikooli soovid kuningale, kuid sai eitava vastuse. Kuningas teatas, et ülikooli soovide rahuldamiseks pole riigil raha. Ta soovitas trükkalil ise ruumid muretseda ning matemaatika- ja meditsiiniprofessoritel endil vajalikud rekvisiidid ja instrumendid muretseda.

Tõsiseks probleemiks ähvardas kujuneda ka üliõpilaste vähene arv. Tavaliselt oli õppetööl umbes 100 noormeest, kuigi neid oli immatrikuleeritud tunduvalt rohkem. Oli antud küll korraldus, et igaüks, kes taotleb Baltimail ametikohta, peab olema Tartus studeerinud ning et välismaa ülikoolide akadeemilisi kraade ei arvestata, kuid sellest ei peetud kinni. Rüütelkond väitis, et *Academia Gustavo-Carolina* pole selle maa ülikool (*Landeshochschule*), vaid riigi õppeasutus ametnike ja vaimulike ettevalmistamiseks, kes ei teeni seda maad, vaid Rootsi riiki. Ülikooli eesmärkide osas pidas väide põhimõtteliselt paika, kusjuures tuleks siiski lisada, et «maa» mõiste alla ei mahtunud Liivimaa rüütelkonnal kohalikud eestlased ja lätlased.

Seoses vahekordade teravnemisega absolutistliku kuningavõimu ja Liivimaa rüütelkonna vahel muutusid teravaks suhted sakslaste ja rootslaste vahel ka ülikoolis. Tüli rootsi ja saksa üliõpilaste vahel, mis oli tekkinud kantsler J. Hastferi piduliku vastuvõtuga, tõi ühel dispuudil kaasa sõnalahingu rootslasest professori Caméeni ja saksa üliõpilase Andreas Amseli vahel. Et Amsel oli professorit kelmiks nimetanud, algas oktoobris 1693 nende vahel kohtuprotsess, mis kestis 1694. a. juunini. Algul toimus see ülikooli senatis, siis Tartu Ouekohtus. Asja ajas keerulisemaks veel keeleprobleem. Amsel väitis, et ta sõnagi rootsi keelt ei mõista ja nõudis, et süüdistus esitatakse talle saksa või ladina keeles. Probleem lahenes saksa keele kasuks, kuid Ouekohtu otsusega mõisteti Amselile professori solvamise eest rahatrahv ja kuu aega kartseris istumist. Vastaste esinemine koos advokaatide kemplemisega ajas sakslaste ja rootslaste vahekorrad veelgi teravamaks.

1694. a. tekkis moosekant Bökmani korteris tüli ühelt poolt sakslaste Brömeri ja Buxhövdeni, teiselt poolt Ingerimaalt pärineva Henrich Korsi vahel. Sellest kasvas välja saksa ja rootsi üliõpilaste vaheline suur lööming.

Konflikte, ja isegi veriseid, tuli ette ka üliõpilaste ja Rootsi garnisoni sõdurite vahel. Suurt tähelepanu äratas 1695. a. toimunud kohtuprotsess rittmeister Fabian v. Plateri üliõpilasest poja Kaspar Plateri üle. Sel noormehel oli ühel pühapäeval Jaani kiriku kooril tekkinud garnisoni sõduriga tüli, mille käigus ta oli üht neist kepiga löönud. Et see oli toimunud kirikus, ähvardas teda tolle aja seaduste järgi surmanuhtlus. Kõige halvemast päästis Plateri ainult rektori taotlus riigikantsleri ees, et see paluks kuningalt leebemat karistust.

Tüli kahe üliõpilase ja kornet Stackelbergi vahel tõi kaasa konflikti ülikooli ja Tartu komandandi Johann v. Tiesenhauseni vahel. Esitatud süüdistuse kohaselt olid üliõpilased garnisoni ohvitseri sõimanud. Kui vahtkond oli püüdnud neid vangistada, olid nad põgenenud ühte korterisse. Et sõdurid olid ukse maha murdnud ja üliõpilased vangistanud, esitas ülikool vastusüüdistuse, milles nõuti vahtkonnale sõjakohut. Sõjakohtu juurdluse alusel jäi lõpuks süüdlaseks kornet Stackelberg, kuid vahekorrad komandandiga olid rikutud, sest viimane oli solvanud ülikooli senatit.

Kui veel juurde lisada tülid üliõpilaste ja käsitöösellide vahel, pidi paljudele jääma mulje, et ülikoolile tuleb otsida sobivamat asupaika, kui seda on Tartu linn. Tegelikult kasutati neid konflikte küll lihtsalt ettekäändena, kuid ometi aitasid nad kaasa agitatsioonile, et ülikool tuleb Tartust ära viia.

(järgneb)

Akadeemik Harald Haberman 70

Tänane juubilar lõpetas Tartu ülikooli 1931. aastal. 1944—1948 oli ta TRÜ õppeprorektor, aitas meie *alma mater*'il väljuda kõige raskemast sõjajärgsest kitsikusest. «Tähtsaim oli võita sõda, mis kestis edasi nii lahinguväljadel kui ka inimeste mõtetes,» on ta öelnud ühes hiljutises intervjuus meie ajalehes. «Võitmaks oli tarvis palju loobumist, ent ka vääramatut usku *alma mater*'i tulevikku.»

See tulevik on nüüd olevikuks saanud. Nõu ja jõuga on H. Haberman nüüdki ülikoolile abiks olnud. Ja ehkki ta on juba 1947. aastast Zooloogia-Botaanika Instituudi direktor, kuuleb nooremailt üliõpilastelt sageli küsimust «Mida akadeemik Haberman ülikoolis õpetab?»

Õnnitlusi

Rektor õnnitleb oma käskkirjas ja tänab tehtud töö eest koristaja Peeter Vallot tema 80. sünnipäeva puhul, töölist Aliide Pendrat 75., valvur Liisa Martinsoni 70., vanemraamatukoguhoidjat Elfriide Jääri 50. ja laborant Endla Malmi 50. sünnipäeva puhul.

Kriminoloogia Laboratooriumis

TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi järjekordne ettekandehommik on pühapäeval, 22. dets. kl. 12 TRÜ peahoone aud. 307. Teemal «Kohtuarst ja kuritegu» kõneleb med. kand. dots. E. Murašev.

Tähelepanu!

Naisvõimlemise osakonna arvestuslik esinemine toimub reedel, 20. detsembril kell 19. V. Kingissepa 19 suures saalis.

TRÜ AN+TAM

Arvestused on kõigil tudengitel täies hoos. Talv, aastalõpp ja eksamid lähenevad kiiresti. Ülikooli laulurahva esimene eksam ja suurem ülesastumine on aga juba homme — laupäeval, 21. detsembril kell 19 TRÜ aulas.

Juba kümmekond aastat järjest on TRÜ Akadeemiline Naiskoor (Vaike Uibopuu) ja Tartu Akadeemiine Meeskoor (Alo Ritsing) lauluaasta esimese poole lõpetanud sõpruskontserdiga meelissaalis. Kontserti alustab meeskoor, jätkab naiskoor, tavapärase kontserdi tavatuks lõpuks on aga kahe koori ühlsesinemine. Kas lõpunumbrites esineb suur segakoor või säilitab kumbki osaleja oma koorilıigi omapära, selgub kohapeal. Kõik on kuulama kutsutud! Nii ühis- kui ka erikavad sisaldavad rea eeloleva üliõpilaslaulupeo laule, autorid Härma, Tobias, Saar, Arro, E. Kapp, Tamberg, Marguste, Koval jt. Kõlavad vene, poola, gruusia ja kasahhi rahvalaulud. Huvi peaks pakkuma Alo Ritsingu kahe laulu esiettekanne — «Santa Maria» meeskoorile (P.-E. Rummo) ja «Kui oleksin tundnud sind varem . . .» naiskoorile (E. Niit).

TRÜ naiskooril olid 30. novembril kontserdid Tihemetsa Sovhoositehnikumis ja Kilingi-Nõmme Keskkoolis. Nimetatud esinemistel karastust saanud kavast on ka semestrikontserdil keskseks kahe omanäolise nõukogude autori — Juri Butsko ja Roman Štšedrini looming. Esimeselt veidi instrumentaalne ja vahelduvate rütmidega vene rahvalaulu seade «Meie hirssi külvasime», teiselt A. Puškini sõnadele loodud «On vaikne ukraina öö», mille sisuks kasakaataman Kotšubei elutraagika. T. PIIN

Veel kord käepärasest raamatust

Keemiaosakonna viieaastase vanusega unistus on lõpuks omandanud reaalse kuju. Sai valmis meie osakonna raamatukogu! Korralikult remonditud, raudriiulitega varustatud fondiruum ning puhas ja valge lugemistuba vastavad senini veel tuletõrje, ohutustehnika ning töökaitse nõuetele. Kõik raamatud on paigutatud riiulitele, kataloogitud, numereeritud ning mis kõige rõõmustavam — kõik ajakirjad on kõigile kättesaadavad ja raamatukogu soovijaile avatud.

Nüüd kerkivad üles aga mõningad probleemid, mis on seotud meie raamatukogu ja peakogu vaheliste õiguslike suhetega. Mida kujutab endast keemia raamatukogu? Ta on tüüpiline kateedritevaheline kogu, kuhu on koondunud kolme kateedri raamatud. Igal kateedril on inventariraamat oma raamatute kohta, kuhu kantakse sisse juurdesaabuvaid. Igal aastal antakse aru raamatuvarade seisust pearaamatupidajale. Paari viimase aasta jooksul on aga kogusse toodud kirjandust, millel on peakogu inventarinumber ja tempel «erialaraamatukogu». Peakogu annab need raamatud nimekirja alusel, mida ta millegipärast nimetab «üleandmisaktiks», meie raamatukogu teenindavale, anorgaanilise keemia kateedri vanemlaborandile, keda on peakogu poolt hoiatatud, et ta vastutab nende raamatute eest. Mainitud kirjandus on keemikute poolt tsentraliseeritud korras tellitud, aga keemiaosakonna ühegi kateedri varade eest vastutavale isikule neid üle antud või deponeeritud pole. Sõnaga — nii imelik kui see ka pole — jagab peakogu oma varandust teise allasutuse valdustesse, ilma et ta peaks kinni korrast, mis ülikoolis kehtib materiaalsete väärtuste liikumisel ühest allasutusest teise. Või (?!) — ta lihtsalt laenutab hiiglasuurel hulgal raamatuid meie osakonna ühele töötajale, kes neid siis omakorda soovijatele edasi laenutab! Poleks mõtet niisugust laenutustegevust nimetada «deponeerimiseks» ja seda avalikult propageerida kui uut sõna ülikooli raamatukogunduses.

Keemia raamatukogu pole peakogu osakond — ta varad ei kuulu peakogu inventari. Nimi «erialaraamatukogu», mida loeme referendi meelespeast, olukorda juriidiliselt ei muuda. Niisuguse struktuuriüksuse loomist pole üheski rektori käskkirjas fikseeritud. Ja üldse, miks on ühtede allasutuste raamatukogud võetud sellesse nimekirja, kuna teised, samuti suured raamatukogud, sinna ei kuulu (näit. klassikalise muinasteaduse muuseumi üle 20 000-line raamatukogu, füsioloogia ja farmakoloogia vanad raamatukogud). Tuleks ükskord aru saada, et allasutuste raamatukogud on kõik erialaraamatukogud sõna tõsises mõttes ja diskrimineerimispoliitika on siin täiesti kohatu — eriti viimaste, raamatukogude töö kohta käivate partei ja valitsuse otsuste valguses! Kui aga peakogu arvab, et nimetuse «erialaraamatukogu» lisamine üle saja aasta vanusele raamatukogule on võrdne uue raamatukogu avamisega peakogu poolt ja võimaldab kaadrit juurde nõutada, siis niisugusel juhul antagu need kohad raamatukogule, kelle najal nad saadi, senini aga «erialaraamatukogud» ühtegi töötajat saanud pole. Kaadripoliitika seisukohalt peakogu ei pea neid raamatukogusid enda valdustesse kuuluvaks.

Nii et seni, kui on tegemist juriidiliselt iseseisvate allüksustega, on ka peakogu kohustatud kinni pidama neist määrustest ja juhendeist, mis ülikoolis allasutustevahelistes õiguslikes ja finantsilistes suhetes kehtivad ning mitte tegelema «uue korra» väljamõtlemisega. Määrused on olemas, mille järgi käia, tuleb neid ainult tundma õppida ja neist kinni pidada.

Omavolitsemise tüüpiliseks näiteks on see, et peakogu töötajad käisid raamatukogude inventariraamatuid lõpetamas — andsid neisse oma autogrammid ja keelasid raamatusse edasiste sissekannete tegemise (seda ettevaatuse mõttes suusõnaliselt)! Huvitav oleks teada, millise veidigi realistlikku tagapõhja omava ajendi alusel seda tehti. Niisugust volitust peakogule keegi ju andnud pole ega saagi anda. Üks allasutus ei saa teisel keelata vajalikku muretsemast, sealhulgas ka raamatuid. Raamatute ostmise õigus on must valgel fikseeritud ja olematuks ei tee seda ka meie pearaamatupidaja mööda vastus hiljutises intervjuus. Muidugi on omaette küsimus, kuidas raamatuid muretseda, kas tsentraliseerituit nagu praegu ja edaspidi, või separaatselt, nagu varem tehti. Tsentraliseerimisidee aga ei põhine mingil määral kehtivatest seadustest ja määrustest mittekinnipidamisel.

Ilmselt juhindub peakogu oma tegevuses TRÜ nõukogu otsusest 28. maist 1971. a. Selles otsuses kritiseeritakse raamatukogunduse puudusi pearaamatukogu poolt esitatud süüdistusmaterjali alusel. Tehakse rida ettepanekuid ja soovitusi olukorra parandamiseks. Et neile soovitustele anda seaduse jõud ja teha nad üleülikooliliselt kõigile kehtivaiks, oleks pidanud järgnema **rektori** vastavasisuline **käskkiri**. Aga **seda käskkirja ju pole!** Märkus otsuse lõpuosas, et see saadetakse sellele ja sellele teadmiseks ja **täitmiseks,** on juriidiliselt võttes mõttetus. Seda käskkirja ei saanudki olla, sest küsimus oli ja on praegugi küllaltki komplitseeritud ja läbi töötamata, mida ka tegelik elu tõestab. Otsuse veelkordsel lugemisel tekib tahtmatult mulje, et reaalselt mingit kardinaalset muutmist vajavat olukorda polnudki olemas. Peakogu lihtsalt ei saanud talle seadusega pealepandud ülesannetega hakkama! Kõrgemate koolide raamatukogude tüüpmääruse alusel (17. apr. 1962. a. nr. 164) on kõrgema kooli raamatukogu **juhendav** ja **kontrolliv organ** kõigi antud kõrgema kooli allasutuste raamatukogude üle. Järelikult süüdistused nõukogu otsuses selle kohta, et raamatukogud ei tee statistikat laenutuste kohta, et laenutus s. t. raamatupropaganda on halb, et keegi ostab ülemääraselt palju ja mõtlematult kirjandust kokku, et kusagil ei ole kartoteegid korras — kõigis neis puudustes saab süüdistada kõigepealt peakogu, kes ei rakendanud talle seadusega antud võimu nende puuduste likvideerimiseks. Kui avastati ja avastatakse konkreetne puudus konkreetse raamatukogu juures, oli ja on peakogul täielik õigus nõuda nende taunitavuste kõrvaldamist ja teha rektorile ettepanek süüdlaste karistamiseks. Polnud mingisugust vajadust välja mõtelda uut korda ja seda omavoliliselt juurutama hakata

Ülaltoodust saab teha ainult ühe järelduse: **selle õilsa ja kõiki puudutava idee — raamatukogu töö ajakohaseks ning paremaks muutmise — ellurakendamisel püsigem kehtivate õigusnormide ja määruste raamides, nagu see on sobiv asutusele, kus vabariigile ette valmistatakse õpetatud juriste ja majandusteadlasi!**

T. ILOMETS,
TRÜ keemiaosakonna rahvakontrolligrupi esimees

L·I·T·T·E·R·A

Ehk jääb midagi sõelalegi

Valmar Adams, mu lugupeetud õpetaja ülikoolipäevist, on «Tartu Riiklikus Ülikoolis» nr. 37 elavalt reageerinud «Sirbis ja Vasaras» nr. 47 ilmunud vestlusringimaterjalile «Miks on luulehuvi vähenenud?», muuhulgas õige kõnekalt mõnele minu ütlusele. Lausa diametraalselt vastakaid seisukohti meil ei näi küll olevat, kuid mõne täpsustuse avaldamiseks «Tartu Riiklik Ülikool» ehk siiski ruumi ei keela — asja huvides!

1. Metafoorset väljendit «luuleinflatsioon» kasutas omal ajal just Valmar Adams («... on täheldatud,» nagu ta nüüd malbelt märgib), ja tollal söandasin arvata, et selle ilmselt halvustava sõna asemel oleks «luuleelevus» sobivam. Sõna sõnaks, igatahes on sellega tähistatud situatsioon nüüd juba minevik, ja praeguse, erineva situatsiooni üle arutleda vahest siiski mõtet oli. Valmar Adamsi etteheide arutluse pealkirjale ei tundu liiga põhjendatud. Et kolm meest, kes vaba vestluse vormis sõna võtsid, ei jõudnud asja olemust lõplikult ammendavate pühade tõdedeni, on vahest väiksem ime kui olnuks vastupidine võimalus. Ei usu, et ammendavaile tõdedele pretendeerib ka Valmar Adams oma subjektiivseis (ja seda meeleolukamais) marginaalideks: selleks on ta liigagi hästi kodus mõeldavais kirjandusloolisis analoogiais... Tema üldisemate muljete sekka poetatud märkust meie komadeta luule kohta tahaksin siiski kommenteerida. Saksa kirjutusmasinakasutajaid selle «moe» algatajate seast esile tõsta on küll põhjendamatu. Ilma uurimistööta on selliseid (ja teisigi selletaolisi) väiteid lansseerida siiski rohkem kui kahtlane. Omalt poolt oletan (aga ainult oletan), et interpunktsioonivabaduste võimalusega tutvusid meie poeedid ennekõike Éluard'i ja Prévert'i tõlgete vahendusel.

2. Valmar Adams kirjutab, et olen teda valesti tsiteerinud, väites, et ta eesti keelt on hinnanud «madalalt maalähedaseks». Oma kahetsusväärse teo vabanduseks pakun võimalust, et ma ei tahtnudki teda t s i t e e r i d a. «Loomingus» (1971, nr. 12) ilmunud kriitilises artiklis Valmar Adamsi «Sinu sekundite» kohta (mida, nagu ma ehk tohin mainida, kritiseeritav ise mu suureks rõõmuks heatahtlikult hindas) tsiteerisin vajalikke kohti tõepoolest sõna-sõnalt, sealjuures mõnikord ägedalt vastu vaieldes; vaba vestluse vormis esinedes arvasin küllaldase olevat n.-ö. modifitseeritud kokkuvõtte tegemise niisugustest lausetest: «Aga eesti mullapealne keel? Kas see pole veel kirvetöö?!..» «Üheski suhtes ei saa pisirahvaste keelt võrrelda vanade kultuurkeelte rikkusega...» «Kui kohmakas on meie keel, kui primitiivne! Kui küündimatu on see kultuurinimese vajaduste väljendamiseks!» Need on nüüd täpsed tsitaadid «Sinu sekundite» 103. ja 104. lk.-lt; raske oleks vist eitada nende pejoratiivsust. Mul on kahju, kui mu kokkuvõttekatse ei tabanud asja tuuma, kuid eks seda juhtu ikka esinemistes, mis ei nõua pedantset teaduslikku täpsust. (Omalt poolt ei kavatse ma näiteks solvuda, kui Valmar Adams täiel tõsidusel kinnitab, et Goethe «... olevat Kaalepi arvates «viimane suur poeet»», tagapool isegi taandades selle väljendi «viimaseks poeediks» — kuigi mu ütlemine kontekstist irrutatuna mu nüüd natuke nagu naeruväärseks teeb.)

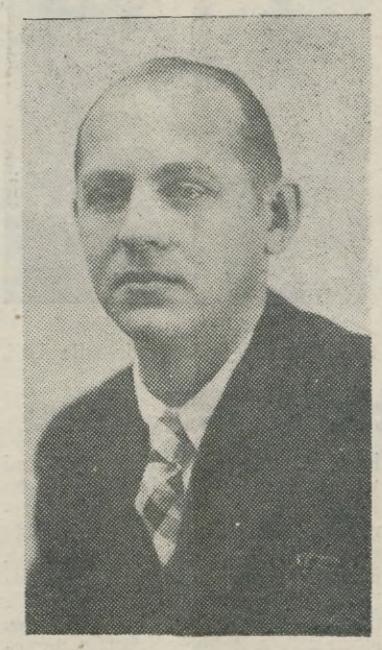
E k s k u r s s. Siinkohal ei saa ma mööda kiusatusest öelda antud seoses paar sõna eesti keele kohta. Olen nii loomu kui hariduse poolest väga kaugel naiivromantilisest keeleisamaalisusest: muidugi on mu emakeel mulle isiklikult väga armas, aga filoloogina ei saa ma teda põhimõtteliselt isegi mitte ilusamaks pidada kui kasvõi läti keelt (mida mõni eestlane vahel inetuks nimetab). Minu arvates on kõik keeled võrdselt ilusad ja võrdselt rikkad. Ent igaühe ilu ja igaühe rikkus on ikka just temale endale omane. «Mullapealne» resp. «maalähedane» on meie keel muidugi oma talupojasõnavara rohkuse tõttu (mis on ka üks rikkus). Kuid mõelgem kasvõi sellele, et kui me ka oma keele praeguses arengujärgus (mis siiski «kultuurinimese vajaduste väljendamiseks» küündiv peaks olema, tõendiks kasvõi «Sinu sekundite» ilmumine eesti keeles) mõne olulise mõiste jaoks kasutame veel raskepärast võõrsõna või tõlkelaenu (on neid muide küllalt ka vanades kultuurkeeltes), olid ometi juba meie kaugeile esivanemaile tuntud näiteks niisugused esteetika-alased abstraktumid nagu «ilu» ja «mõnu», oma kogutähenduses tõlgitamatud meile tuntud kultuurkeeltese! Valmar Adamsi ülesastumine olnuks sellisena mõistetav Aavikuu-Veski tegevuse algaastail, kui oli kasvõi demagoogiliste argumentide toetusel vaja vabaneda keelealasest tardumusest; praegu on see anakronism, ent muidugi nii võluvalt värske, et paratamatult pead seda mõnel puhul n.-ö. taustanagi meenutama.

3. Lõpuks armastusluulest! Valmar Adams ei toeta minu arvamust, et meil võiks olla üks spetsiaalne armastuspoeet. Goethe väljendit kasutades kirjutab ta, et meil on «... niigi külluses «niiskeid naisi»». Omalt poolt küsiksin: kas Sappho oli «niiske»? Ja veel: miks ei võiks see «spetsiaalne armastuspoeet» olla isegi mees, nagu olid seda Tibullus, Propertius, Petrarca, sajad trubaduurid, sajad araabia, pärsia ja india poeedid?

Valmar Adams avaldas oma märkused pealkirjaga «Sõeludes selgemaks». Kaasasõelujana ei julge ma muidugi ennustada, kui palju teri lõpuks sõela peale jääb. Kas aitab eelnev kaasa l u u l e h u v i s u u r e n e m i s e l e nendegi seas, kelle «isiklik kogemus» nii veendunult luulehuvi vähenemist ei eita nagu Valmar Adamsi oma? Ent võib-olla aitan juhtida tähelepanu hoopis Valmar Adamsi unikaalsele, mõtlema (ja loomulikult vaidlema) ergutavale raamatule «Sinu sekundid», mis 1971. aastal ilmununa mõnedele noorimaist üliõpilasist ehk tuttav pole? Ka sel juhul oleks eelnenud ridadel mõtet. Ja tegelikult oleks ka sel juhul luulehuvi suurenemist edendatud!

AIN KAALEP

Juhan Sütiste—75

Mälestuskilde professor E. Laugastelt

Tol ajal oli võimalik kuulata loenguid ilma eksameid sooritamata ja Sütiste ei õiendanudki neid suuremat. Ei lõpetanud ka ülikooli. Ta käis meelsasti professor Suitsu loenguil — need kuulsad üldkirjanduse loengud laupäevaõhtuti kella viiest kuueni. Ta külastas ka professor Andersoni loenguid. Kuulas rahvaluule eriküsimusi, aga eksameid ei mäleta teda siingi teinud olevat, küll aga seminaritöid. Neid tegime koos eradotsent Looritsa juures. Sütistel oli õppeülesandeks rahvaluule seminar, üld-, mitte eriseminar. Samal ajal oli ta ka kirjanduse seminaris. Eesti rahvaluule arhiivis (etnograafiamuuseumi alluvuses, ülikooli harjutusbaas nagu praegugi) olime Sütistega koos ühe ülikooli semestri.

Peale selle kuulas ta Johannes Aaviku eesti keele loenguid. Neid pidas Aavik minu mälestuse kohaselt tolleaegses 1., nüüdses 140. auditooriumis. Aavik ehitas oma loengud üles aktuaalseile küsimustele, tõi näiteid kirjandusest, ettekande viis oli elav ja mõjukas.

Siiski ei mäleta ma Sütistes teadlasekalduvusi, oli ennem ikka kunstnikutüüp. Ta huvitus teatrist, oli tegev lektorina teatristuudios, kus lugesid kõneõpetust (deklamatoorne ja akustiline külg) ka Aino ja Gustav Suits.

30-ndate aastate algul osales ta elulähheduslaste võitluses, ründeobjektideks Gustav Suits ja Friedebert Tuglas. Kirjanduslikes liikumistes osales ta üldse aktiivselt, oli impulsiivne, talitsematugi, vaidles ägedalt ja järeleandmatult. Loengul polnud ta mingi vahelehüüdja, kuid oma lähemale ümbrusele auditooriumis jagas oma otsekoheseid arvamusi ohtrasti.

Gustav Suits noori luuletajaid hindas ja nagu mäletan, Sütistet eriti. Kui mälus taas luua Sütiste üliõpilaspäevade tutvuskonda, siis kuulub sinna ennekõike vist kadunud Mart Lepik. Muidugi suhtles ta alati sportlastega.

Sütiste oli väga seltsiv inimene, küll oli tal ka oma kindlam ringkond, kuid inimestega kontakti sai ta kergesti.

Minu tutvus temaga algas loengul, arutasime «Verneri» kohvikus vastlõppenud loengu puudujääke. Temal oli alati oma arvamus. Ma ei ütleks, et ta väga palju lugenud oli, seda enam aga töötas intuitsiooniga.

„Poeti Estoni"

«Eesti luuletajad», sellist pealkirja kannab luulevalimik, mis möödunud aastal ilmus Roomas maailma erinevate rahvaste luulet tutvustava sarja «La Rondine» esimese numbrina (avateosena). Nimetatud antoloogias, mis ühtlasi on esimene mahukam ülevaade eesti luulest itaalia keeles, tutvustatakse meie luulet läbi aegade, alates rahvaluulest kuni noorimate poeetideni välja. Varasematel aegadel on itaalia keelde tõlgitud suhteliselt vähe eesti kirjandust. Kuigi on teada üks tõlge juba 1872. aastast, on hiljem näited eesti kirjandusest piirdunud vaid mõningate luuletustega üldises luuleantoloogias. Lisaks sellele on Ants Orase sulest ilmunud kirjandusloolline ülevaade teoses «La letteratura dei Paesi Baltici», Firenze ja Milaano 1969 («Baltimaade kirjandus»). Samuti on Bologna ülikooli väljaandena ilmunud õppeotstarbeline teos «Appunti per un corso sulla lingua e letteratura estone» 1971 («Märkmeid eesti keele ja kirjanduse kursuse jaoks»), milles on esitatud ka valik eesti luuletekste reaaluses tõlkes.

Käesoleva luulevalimiku koostajad Margherita Guidacci, luuletaja ja tõlkija, ning eestlasest professor Vello Salo on taotlenud võimalikult täpsete ja originaalilähedaste tõlgete loomist, seejuures endale aru andes, et teatavad puudujäägid tõlketöös on paratamatud.

Autorite valikul on olnud peaeesmärgiks ülevaate andmine eesti luule ajaloost, on tutvustatud eesti luule klassikat ning viimaste aastakümnete loomingut. Antoloogia algab peatükiga rahvaluulest, kusjuures avapalaks on võetud tuntud laul «Ilu kiitus» («La lode della bellezza») koos eestikeelse originaaliga. Tõlgitud on ka pikem eepiline luuletus «Ilulaul». Järgnevalt esitatakse autorid kronoloogilises järjestuses. Luuletajate rivi alustab Kr. J. Peterson oodiga «Kuu». Tutvustamata ei ole jäetud ka Fr. R. Kreutzwaldi eepos «Kalevipoeg» (tõlgitud katkendid III ja XX laulust). Lydia Koidulalt on antoloogias luuletused «Miks sa nutad, lilleke?» ja «Eesti muld ja Eesti süda». Edasi järgnevad A. Haava, K. E. Sööt, J. Liiv, E. Enno, G. Suits, M Under, H. Visnapuu, A. Adson, J. Barbarus, J. Sütiste, B. Alver, A. Sang jt. Ühtlasi on valimikus esitatud kuue paguluses elava või seal kirjutamist alustanud eesti autori luulet.

Uuemast Nõukogude Eesti luulest on antoloogiasse võetud J. Krossi, E. Niidu, A. Kaalepi, P.-E. Rummo, J. Kaplinski, H. Runneli ja V. Luige loomingut.

Luuletuste valik üksikute autorite puhul pole muidugi eriti ulatuslik. Antoloogia on ju eelkõige ülevaateteos, milles üksikute luuletajate panus jääb paratamatult tagasihoidlikuks. Olulisem on üldmulje ja informatiivne väärtus.

Käsitletav luulevalimik on leidnud vastukaja ka Itaalia ajakirjanduses: ajalehes «Gazzetta di Mantova», 28. okt. 1974 on avaldatud prof. Giuliano Pirotti artikkel pealkirjaga «La poesia estone». Märgitagu siinjuures, et G. Pirotti on soome-ugri keelte ja kirjanduse professor Bologna ülikoolis, avaldanud ka varem artikleid eesti kirjanduse kohta.

U. OREK

HINGEKELL • HINGEKELL

Inimmaailm on üks, üksainus elugi. Üksainus maailm, üksainus elu, aga kui palju hülgamist, kui palju sõdu, tapmisi, kui palju vihkamist! Mittemõistmist, hukkamõistmist, purustavalt jäika monoloogi, võimetust tunda end teisena, ühena ja võrdsena looduses!
Kuid alguses oli ometi armastus, mõistmine, keel, millest üksi võis sündida, tiheneda ja püsida see, mis meil on, ilusaim kõigest — vaimu lõputu igatsus, edasitung, elu kui harimine, töö kui kultuur, hinge jäädavus ajas. Kas ei mõistnud, kas ei uskunud, kas ei võidelnud selle eest, hinge vabaduse eest Erasmus, Thomas Morus, Shakespeare, Cervantes, Byron, Goethe, Marx, Lenin, ajaloo kauneimad inimvaimud?
Ja ikka veel sünnitab maailm aine ja asjade orje, meelaid saama ja ihnsaid andma, oma pimedas täitmatuses valmeid turmama, reostama vaimu kõrget, ülevat lendu, oma saamahimus valmeid tapma igavest — tapma ilu ja armastust.
Oo, karm mateeria,
nii aldis mõrandama inimvaimustust,
su värskeiks ohvreiks Allende ja ta rahvas,
tea siis: see vaim, mis ellu kantud
indiaani surmapõlgusest,
kaudiljo hulljulgest igatsusest, Quijote üllast hingest,
on kangastunud juba teos ja mõttes —
Bolívar, San Martín,
Martí ja Mariátegui
ja Castro, Che Guevarra,
Allende —, tundeis õilsaimais — Mistral,
Vallejo ja Neruda —
rahva südames.
See vaim kui herge täht
jääb loitma keset
inimlaotust.

JÜRI TALVET

Jüri Talveti kirjutatud eeskõnega algab **27. detsembril kell 21 TRÜ klubis** kolmveerandtunnine luuleprogramm «HINGEKELL». Vähese aja kestel tahame koos publikuga hetkeks süüvida ladina-ameerika elutundesse — abiks Neruda, Vallejo ja Mistral —, jagada Andide päikese punakaspruuni paistet, olla unustatud sealse rahva konventsioonidest vabasse armastusse, joobuda Vaikse ookeani rohelisest hingusest ja ... elada juba sündinud tragöödia eelaimuses ning surra selles. Meil ei ole muud juhtmõtet kui see, mille John Donne kord paberile jäädvustas ja Ernest Hemingway ühe oma võimsama teose motoks valis: «Ära iial küsi, kellele lüüakse hingekella, seda lüüakse sulle.»

OSALISED

„Luuletoas" ehk poeeditoas

Kui ma oleksin kohe alguses teadnud, et «Luuletuppa» astudes sisenen ma ka poeedituppa! Kahjuks ei jõudnud minuni (ja mitte ainult minu süü läbi), et tumeda sametiga kaetud toanurk vanade tühjade pildiraamide ja tugitooliga, kipsnäo ja laialipuistatud paberilehtedega kujutab Aleksander Bloki ja Sergei Jessenini poeedituba.

Miks see minuni ei jõudnud? Mitte sellepärast, et pole enne luuleõhtutel käinud või et mul pole sisseelamiseks ja mõistmiseks tahet. Ei. Kui lugejad oleksid oma kavatsuse, eesmärgi välja mänginud, kui nad oleksid leidnud (või mänginud, et leiavad) maast luulelehekülgi ja oleksid k õ i k luuletusi paberilt lugenud, siis oleks see vahest minunigi ka jõudnud.

Selle lavastusliku võtte tabamisetagi jäi õhtust väga hea mulje.

Ühed lugesid peast, teised paberilt. Ma arvan (see on isiklik arvamus), et kui luulet juba ette kantakse, siis peaks seda küll peast tegema. Võib küll öelda, et see on sihipärane ja et «Luuletoaks» kutsutakse õhtut, kus igaüks (ka saalist) võib luulet lugeda. Mina ei ole küll tudengite enesealgatusest nii heal arvamisel kui «Luuletoa» organiseerijad.

Kui luuleõhtuks vastav interjöör (kujundus, lavakujundus või ükskõik, kuidas seda kutsuda) valmis ehitatud, siis tundub see nõudvat, et lugejatel vähemalt sõnad peas oleksid. Ka siis, kui lavastuskavatsuslikult paberilt loetakse. Olen veendunud, et luule sisu saab avada vaid siis, kui luuletuse rütmi, pinget, meeleolude ja mõtete gradatsiooni on tabatud. Aga seda saab teha ainult siis, kui sõnad peas.

Luule sisu ei avaldu sõnade (ridade) väljaõhkamises, nii et mõtteseos ridade ja salmide vahel kaob ja jääb vaid tühjus. Nii oli see kahjuks Mariann Adamsoni (kunstikool) puhul.

Enne kui kiidusõnu ütlema hakata, pean veel kahele lugejale mõned märkused tegema. (Kokku oli lugejaid viis, kolm tütarlast ja kaks poissi.) Tiit Lutsule (ajal. I) peaks aitäh ütlema, et selline õhtu üldse teoks sai. Tema lugemise kohta niipalju, et krampis käed, tundepinges hääle väristamine ja üldse pinnapealne hingeldamine ei lisa igakord enamat luule mõistmiseks. Selles, et Tiit Lutsul annet on, ei kahtle keegi. Kui luuletused peas oleksid, oleks lugeminegi hoopis teistsugune. Raivo Allikofi (geogr. III) funktsioon etenduses jäi segaseks. Kas temaga taheti magavat luuletajat kujutada?

Hästi häid sõnu saab öelda Mall Lauri (ingl. II) ja Siiri Kasaku (eesti I) kohta. Väga omanäolised ja huvitavad luulelugejad. Mall Lauri emotsionaalsus ja omapärane luuletuste e n d a s e e s lavastamine kõidab.

Muusikalgi oli etenduses (kui osatäitjad seda õhtut nii lubavad kutsuda) tähtis osa. Tänusõnu tuleb öelda Peeter Toomikule.

Sain teada, et sellised «Luuletoad» hakkavad toimuma perioodiliselt. Hea mõte luulesõprade kitsa ringi loomiseks.

SILVIA BAUM

Valdek Lepvalts

Ööl vastu 10. detsembrit lahkus jäädavalt meie hulgast ülikooli ehitusjaoskonna kauaaegne töödejuhataja Valdek Lepvalts. Meie kaotusvalu on korvamatu.

Valdek Lepvalts sündis 4. okt. 1917. a. Tartus töölisperekonnas. Lõpetanud Tartu Poeglaste Gümnaasiumi tehnikaharu, jätkas ta õpinguid Tallinna Polütehnilise Instituudi Ehitusteaduskonnas kuni 1941. aastani. Sellest ajast alates töötas V. Lepvalts pidevalt ehitusalal Tartu ehitusettevõtetes ning alates 1948. a. kuni surmani Tartu Riikliku Ülikooli ehitusjaoskonnas insenerina, osakonnajuhatajana, töödejuhatajana. V. Lepvalts oli tuntud äärmiselt kohusetundliku, ausa, sõbraliku ja vastutuleliku inimesena. Tema töökust on korduvalt esile tõstetud kõrgemalseisvate organite ja asutuse juhatajate käskkirjades. V. Lepvaltsi juurde mindi ikka oma muresid kurtma ja tavaliselt leidis ta võimaluse nende vähendamiseks. On raske, peaaegu võimatu uskuda, et ülikooli hoonetes ei liigu enam kõhna, soliidse välimusega meest, kõigile tuntud Valdek Lepvaltsi. Inimesed, kellega ta on koos töötanud, ei unusta teda iialgi.

Mälestagem teda!

Kolleegid.

Viimne võitlus jäi ära

Nii, nagu välja kuulutatud, pidi 12. detsembril toimuma kohvikus *la lutte finale* 'viimne võitlus' kohviku pärast. Õnneks, selle asemel et relvi täristada, istuti kohviku külalistetoas läbirääkimiste laua taha, ainus soov südamel JÄLLE KORD ÜKSTEISEMÕISTMINE LEIDA. Pikas ja avameelses arutelus osalesid kohviku poolt juhataja Virve PÄRN, juhataja asetäitja Hilja SÕTNIKOVA, raamatupidaja Aino KUKK, einelauamüüjad Alina NIILO, Irja MOORA, brigadir-kokk Heli KALLEMAA, ettekandjad Elli VIROK ja Juta NURME, ettekandjate brigadir Ülle LÄLL, TRÜ ametiühingukomitee poolt esimees Helve KABUR ja komitee liige Vilve KALITS, TRÜ komsomolikomiteest sekretär Tiit KOLDITS ja sekretäri asetäitja Henri SOOVA, komitee liikmed üliõpilased Toivo LEEMETS, Olav OSOLIN, III k. saksa filoloog Linnar PRIIMÄGI, aspirant Märt KUBO ning allkirjutanu.

● Ettekandjate brigadir Ülle Läll.

Sissejuhatavalt esitas M. Kubo need muutused, mida ta viimasel ajal kohvikus on märganud:

- ✻ kohvikut külastavad tudengid ja kohviku personal on teisenenud;
- ✻ mõneti on muutunud kohviku mentaliteet, konfliktsituatsioonid sagenenud;

● Kohviku juhataja Virve Pärn.

- ✻ köögil puudub originaalsus, värskus;
- ✻ kohviku ülekoormus südapäeval on häirivaks saanud;
- ✻ võõra rahva rohkus õhtutel;
- ✻ vähe näitusi ja muid kultuuriüritusi;
- ✻ alkoholi kuritarvitamine.

Kõik see on viinud kahepoolsete pingeteni, loonud ebaterve õhkkonna kohviku ümber, põhjustanud küll otserünnakuid, küll muiduütlemisi. On aga selge, et ülikooli kohvik kuulub ülikooli ellu, suhtumine temasse peab olema samavõrd tähelepanelik nagu igasse teise üliõpilaskohvikusse. Ülikooli kohvik peab olema kõigile meeldiv ja mugav, kõik peavad end seal hästi tundma. Ja seda ka kohvikus töötavad inimesed ise.

Kohvikuga seoses on nüüd siis üles kerkinud ka

joomakoha küsimus.

Arutelus osalejad ei nõustunud L. Kivistiku ettepanekuga kaotada kohvikust alkohol. Sellega ei saavutata probleemi lahendust, seda enam, et nimetatud artiklis (vt. «TRÜ» nr. 41) seatakse alkohol õppejõudude privileegiks. Arvati, et alkoholi liigtarbimist piirab tantsuvõimaluste piiramine, kavatsetav odava kuiva veini koguse vähendamine koos dessert- ja margiveinide hulga tõstmisega. Viimased on kallimad ja rahakott määrab klaasitõstmise piiri. Pealegi võib alkoholi kaotamine viia asjaoluni, et seda hakatakse salaja sisse tooma. Juba praegu on ettekandjad märganud nn. «liikuvaid pudeleid». Alkoholi tellib kaine seltskond, ent hetke pärast on seesama alkohol juba lauas, kuhu äsja keelduti juurde toomast. Komsomolikomitee omalt poolt lubas, et õhtuti hakkavad kohvikut külastama komitee KONTROLLGRUPID. Tundmatud ja liigjoobes isikud leiavad väljapääsu siis juba kohvikusse sisenemisel. Sellega ei taheta kedagi ähvardada, kuid on ju mõistetav, et kus enam nõu ei aita, seal peab jõud appi tulema. Jääb kehtima ka reegel, et ALKOHOLI MÜÜAKSE ALATES KELLA 17-st. Ikka ja jälle on nurisemist põhjustanud ka ülikooli kohviku

● Brigadir-kokk Heli Kallemaa.

menüü.

Mida ütlevad asjaosalised ise? Heli KALLEMAA, brigadir-kokk: «Praktiliselt olen üksi, ülejäänud on köögi abitöölised. Ikka olen püüdnud tööle tulla varem, tihtipeale kuni kaks tundi. Meie väikeses köögis on kõik seaduse vastu. Aga süüa ju tahetakse. Ja plaanid ki on kasvanud, ehkki inimesi pole juurde tulnud. Varustamine käib pidevalt alla. Me ei saa enne midagi paremaks muuta, kui lihatoidud hakkavad saabuma täielikult töödeldu na, kui kooritud kartulitega varustamine muutub regulaarseks. Raskeks koormaks on peod. Tudengid arvavad, et need on meile meelt mööda. Sugugi mitte. Pidude ettevalmistamisel kannatab jooksev teenindamine. Ja just siis kuuledki aina teravusi läbi köögiluugi. Usutagu meid, tasuvuse mõttes on iga teine toitlustusettevõte parem. KÕIGE SUUREM TASU ON ÜLIÕPILASED ISE, kellega oma tööpäevi jagame.» Heli Kallemaad teetasid ka teised töötajad. Helve Kabur lubas linnavõimude ees seista kohviku varustamise edasise parandamise eest. Ja kohviku juhataja omakorda jätkab otsinguid veel ühe koka koha täitmiseks. Oma artiklis tõstis M. Kubo üles ka kohviku

majandusliku külje.

Plaanid on riiklikud. Nende tõus on pidev ja seda ei saa vältida. Ettekandjate tasu sõltub plaani täitmisest. Raske on praegu ette kujutada inimest, kes elaks ära 60-rublasest kuupalgast. Just niipalju teenib aga üks ettekandja, kui ta oma töötunni kestel 9 rubla sissetulekut ei too (raamatupidaja jutust). Seda ometi juhtub. Ettekandjate hoole all on rõdusaal pluss koristustööd keskmises ja kaminasaalis. Ettekandjad on huvitatud, et nad rõdusaalis saaksid teenindada. Seepärast RÕDUSAAL ON JA JÄÄB TEENINDATAVAKS. Kui seal mingil põhjusel siiski ei teenindata, siis pannakse vastav teade välja. Neid, kes on otsustanud oma kohvi juua ja saiakese süüa just seal, ei takistata, kuid personali palve: ärgu jäägu nad sinna tundideks istuma. Rõdusaali perenaine on tõemeeli huvitatud külastajast, kes tema kaudu telliks. Kui teil on kiire, muud saalid kinni, rõdusaalis kohti siiski jätkub, siis olge hea ja astuge ise ettekandja juurde, paludes end esmajärjekorras teenindavate hulka arvata. Aga tehke seda pieteeditundega, mitte kurjustades või käskides.

Arutelul otsustati ka, et kohviku reserveerimist edaspidi piiratakse veelgi. Päris lahedaks peaks minema aga siis, kui uus kohvik osa koormusest enda peale võtab. Lõpetuseks jätkem siia paberile juhataja asetäitja Hilja Sõtnikova sõnad: «Olen töötanud siin kümme aastat ja olen vaimustatud selle maja mentaliteedist. See lõhe, mis aga nüüd ilmnes, on usutavasti siiski ületatav. Edaspidi katsugem oma asju lihtsamini ajada, ei hakka iga vahejuhtumi pärast mööda instantse tormama. Meie oma maja probleemid püüdkem esialgu ikka oma maja seinte vahel lahendada.»

REIN VEIDEMANN

Autori fotod

Repliik

Kas nii ikka tohib?

Kuulsin ägedat kriitikat «Vanemuise» sügisballi estraadikava «No oota sa, kultuur!» kohta. Mõtlesin: mis seal ikka, inimesed tulid ju eelkõige tantsima, neile pakuti siis ka teisi meelelahutuse võimalusi. Programm oli ehk liialt soliidne, tõsine, «draamalik». «Vanemuine» pole ju estraadi-, vaid siiski suurte traditsioonidega draama- ja muusikateater. Kui aga kursusekaaslane tõi kolmandale avalikule ettekandele kellegi pileti, mõtlesin, et oma silm on kuningas ja parem kord näha kui sada korda kuulda.

Mida ma siis nägin-kuulsin? Mõned stseenid:

✻ *Koolitädi tuleb ja teatab, et Vello oksendas purjuspäi kolmanda korruse tüdrukute peldiku täis, mispeale direktor teatab, et tema pisiasjadega ei tegele.*

✻ *Pruut karjub peigmehele enne pulmi: «Mul on täkke vaja!» ja samas vaimus edasi.*

✻ *On ilmunud uus elajate liik, keda teadlased peavad imetajate klassi kuuluvateks «marutaudis elevantideks», kelle sigivust tuleb veel uurida. Nendeks osutuvad naised jõhvikasoos, keda kujutavad hallidesse võrkudesse rüütatud baleriinid.*

✻ *Üks töödistsipliinikoosolek seisab põhiliselt koos purjus laomehe ropendamisest.*

✻ *Kui üks mees-vaeseke peab äritegemiseks välismaale külmkapi ühes vedama, siis eesti naisel on need väärtused juba endal olemas, mida valuutaks teha, ja see öeldakse välja nii otse ja ropult, kui vähegi saab.*

Vist aitab. Eksib see, kes arvab, et need kohad on õelusest ülesotsitud labasused. Kahjuks hoopis tüüpilised näited. On vist tahetud rakendada sedasama põhimõtet, mille pärast mõne joodiku lapsest täiskarsklane kasvab: nähes kodus, kui kole see joomine on, võõrdub ta ise alkoholist. Niisamuti ka siin: kui näed igal pool küllaldaselt roppust ja labasust, muutud ehk ise sisemiselt haritumaks, nagu õhtu eesmärk otse ka välja kuulutati.

Lõpuks veel ühest numbrist, nimelt «Kolukojast«. Kes vaatab televiisorit, taipab, millele sihiti. Etteaste oli vaimukas, stiilne, hästi mängitud ja sellisena ... eksis kõige ülejäänu hulka. Kui «Vanemuise» järgmine estraadiprogramm keskmiselt selle numbri tasemel oleks, võiks ju saalis istudes päris toredasti meelt lahutada.

Kui aga «No oota sa, kultuur!» tervikuna tahtis olla meie argielu mustema poole grotesk või paroodia (nii võib ju nimetada), siis ometi on kahju, et labasest tõsielu fotografeerimisest kunstilise üldistuseni ei jõutud. «Vanemuise» külastajad ja austajad, sealhulgas ka Tartu üliõpilaskond, usuvad, et ka estraadikunst on kunst. Etendust korratakse 21. detsembril. Pääsmeid on veel piisavalt.

Ü. RETTOV,
üliõpilane

Tunnustus

Kauaaegse teadusliku ja pedagoogilise tegevuse eest Tartu Riiklikus Ülikoolis ja seoses 60. sünnipäevaga omistati professor Paul Kardile ENSV teenelise teadlase aunimetus.

Õppejõudude lektoorium

23. detsembril 1974. a. kell 16.15 esineb TRÜ aulas EPA rektor Arnold RÜÜTEL teemal «Nõukogude Liidu loodepiirkonna (Eesti NSV) põllumajanduse arenguperspektiividest».

Avalik vastus Kalev Vapperile

(TRÜ nr. 41 «Kõhu kõrvalt»)

Avalik vastus sellepärast, et teised Kalev Vapperi soovitust mööda ei hakkaks ametiühingukomitee ukseorvas istuma, sest see oleks küll üks tühi ettevõtmine ja asjata ajaraiskamine.

Kuidas siis ikkagi dieettoidu tuusikuid saada? Dieettoidu tuusikuid eraldab meile Tallinna Vabariiklik Komitee iga kuu järgmiseks kuuks. Tuusiku kasutamise aeg on kuu 1. kuni 30. kuupäevani. Sõltub sellest, millal üliõpilane arsti saatekirjaga meie juurde tuleb — kui see on kuu lõpp ja meil on tuusikud käes ning nendega vajalikud formaalsused (registreerimine toitlustusasutuses, vastava summa ülekandmine jne.) tehtud, võib üliõpilane kasvõi selsamal päeval ka tuusiku kätte saada (muidugi kui ta saab vastava osamaksu ülikooli kassasse ära maksta ning tal ka oma ametiühingupilet kaasas on) ja rahuliku meelega 1. kuupäeva oodata, et siis kohe tuusikust kasu saama hakata. Mis juhtus Kalev Vapperiga? Tema sai arstilt suunamise dieettoidu tuusikule (põdenud viiruslikku hepatiiti) 11. novembril — nii et reaalne võimalus oleks tal olnud saada tuusik detsembrikuuks. Sel ajal me Tallinnast veel tuusikuid saanud polnud ning Kalev Vapperil paluti läbi astuda kuu lõpul. Novembrikuus saime tuusikuid küllaltki õigel ajal — 13. novembril. Selleks ajaks oli laekunud 15 avaldust dieettoidu saamiseks. Komisjon rahuldas kõik taotlused ning arstipunktil paluti suunata veel täiendavalt soovijaid, sest tuusikuid oli 25. Nii ka tehti ja et tuusikud olid kohal küllalt vara, saadi ka formaalsustega kiiresti korda ning alates 25. novembrist võidi tuusikuid välja osta. Oleks päris normaalne olnud, et kõik tuusikud 1. detsembriks välja oleksid antud, aga et üks üliõpilane oli küll kassasse raha ära maksnud, kviitungiga aga ringi jalutas, siis ootasime teda veel 2. detsembrini, siis aga andsime selle tuusiku siiski teisele üliõpilasele, sest tuusikut tühjalt joosta lasta pole meil õigust. Nii et kui Kalev Vapper oleks tulnud veel 2. detsembril, oleks tal olnud võimalus tuusikut saada, aga et ta tuli alles 3. või 4., siis tuleb tal paraku oodata jaanuarikuu tuusikuid. Nende kohta olgu kohe öeldud, et me saame neid 35, kuid kahjuks ei ole 1975. a. tuusikud seni veel Moskvast meie vabariiki jõudnud, nii et nende väljaandmine võib jääda 2. jaanuariks (1. jaanuar on püha, aga viimastel päevadel ülikool meilt sissemakse vastu ei võta). Olgu veel öeldud, et kui üliõpilasel endal pole võimalik õigel ajal komiteesse tulla, võib ta helistada, telefonid on nii õppekorpustes kui ka ühiselamuis olemas — helistage 334-38 või 341-21/231 ning teatage, millal teil on võimalus tuusiku järele tulla — siis teile ka kindlasti tuusik hoitakse. Praeguste kogemuste järgi võime aga öelda, et kaugeltki kõik üliõpilased, kellele on määratud dieettoidu- või profülaktooriumi tuusik, ei ilmu üldse välja ja neid kõiki taga otsida käib üle meie võimete.

Mis puutub Kalev Vapperi viitesse, et tal ka profülaktooriumituusikut ei õnnestunud saada, siis selles osas ta küll tegi pattu — meil oli veel kirjutise ilmumisel 3 tuusikut vahetusse, mis algas 7. novembril (arstipunkti poolt suunatud üliõpilased pole välja ilmunud ning ka täiendust pole küllaldaselt saadetud), ja et nüüd profülaktooriumis ka dieettoidu võimalus on, siis tänaseks on Kalev Vapper juba profülaktooriumi suunatud.

H. KABUR

TRÜ ja EPA üliõpilasväravpallurid esigruppi

Nädalavahetusel Tallinnas peetud kvalifikatsioonimängude põhjal pääsesid ENSV meistrivõistluste esigruppi TRÜ ja EPA I meeskond ja TRÜ II naiskond.

Auto-motoklubi teatab,

et amatöörautojuhi kursuste kolmanda rühma komplekteerimine toimub 23. detsembril kell 16.15 Gagarini 1. Õppetöö algab veebruaris ja kestab maikuu lõpuni. Loengud teisipäeviti ja neljapäeviti kell 16.15—19.

Juhataja

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6438. MB 08997.

Raamatuosalat

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

EKP TRÜ KOMITEE, TRÜ REKTORAADI, ELKNÜ TRÜ KOMITEE JA TRÜ AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 43 | Laupäeval, 28. detsembril 1974 | XXVI aastakäik

Sõprust! Õnne! Töötuju!

ACTA DIURNA

Rubriik *Acta diurna* on meie lehes nii koduseks saanud, et me enam ei mõtlegi selle ladinakeelse termini tähendusele ega päritolule. Püüdkem allpool seda veidi selgitada.

Rooma vabariigis puudus riiklik informatsioonitalitus. Polnud ka ajakirjandust tänapäeva mõttes. Kogu linnriigi poliitiline elu kulges avalikult, kõigi kodanike silmade all. Väljaspool Roomat viibivaid asjahuvilisi varustasid poliitilise informatsiooniga kirja teel nende sõbrad ja tuttavad või tasu eest isikud, kellega oli kokku lepitud. Niisuguste eraviisiliste uudistevahendajate teeneid kasutas laialdaselt näiteks tuntud riigimees ja kirjanik Cicero,

Nimetus *Acta diurna* esineb esmakordselt seoses Julius Caesari tegevusega. Selleks ajaks oli Rooma poliitiline elu muutunud palju keerukamaks. Oli käimas äge, tihti legaalsuse raamidest väljuv võitlus senati ja populaarsete väejuhtide vahel. Suetoniuse andmeil seadis Caesar oma esimese konsulaadi ajal 59. aastal e. m. a. sisse senati istungite ja rahvakoosolekute ametlike protokollide pidamise ja nende regulaarse publitseerimise. Selle korraldusega taheti ilmselt senatit rohkem avalikkuse kontrollile allutada. Protokollid (*Senatus et populi diurna acta*), millele oli lisatud võib-olla ka muid poliitilisi päevasündmusi, kirjutati musta värviga *album*'ile (kipsiga valgendatud puutahvel), mis avalikult välja pandi. Nii tekkis Roomas midagi tänapäeva mõttes riigi teataja või ametliku informatsioonibülletääni taolist, mida võib pidada ajalehe eelkäijaks. *Acta*'dest võis iga soovija teha koopiaid või väljavõtteid. Algeksemplare säilitati aastakäikude kaupa riigiarhiivis.

Koos Rooma vabariigi langemise ja keisririigi loomisega muutus ka *acta*'de olemus ja sisu. Alates Augustuse valitsemisajast (27 e. m. a.—14 m. a. j.) avaldati senaiprotokollidest vaid seda ja niisuguses redaktsioonis, mida vajalikuks peeti rahvale teatavaks teha. Terviklike protokollidega võis tutvuda arhiivis vaid Rooma politseiülema loal. Rahvakoosolekud lõpetasid tegevuse. Riigivalitsemine koondus keisrikotta, kujunes bürokraatia-aparaat. *Acta*'de peamise sisu moodustasid nüüdsest peale ametlikud sise- ja välispoliitika teadaanded, õukonnateated, kuulutused, uudised keisriperekonna ja kõrgema seltskonna eraelust ja igasugused suurlinna elus asetleidnud juhtumused. See oli igapäevane ametlik päevauudiste teataja, mida koostas ja redigeeris eriline keiserlik ametiasutus, antiikaja «teadetebüroo». Väljaannet nimetati lihtsalt *Acta diurna* («päevasündmused») või *Acta urbis* («linnasündmused»).

M. TÄNAVA

ACTA DIURNA

AASTARING 1974

JAANUAR

Jälle peaaegu lumeta talv.

Jaanuar — eksamite kuu, nii nagu aastaid ja aastakümneid. Sedapuhku on eksamikorras uut niipalju, et peale õpinguraamatu tuleb eksamineerivale õppejõule esitada veel isikut tõendav dokument.

Eksamitele ilmub 90,7% üliõpilastest, sooritab kõik arvestused ja eksamid 81,2%. See on ligemale 2% parem aasta tagasi saavutatud tasemest. Ainult «headele» ja «väga headele» õppijaid on 60%. Hilisem analüüs näitab, et edukus on kasvanud just noorematel kursustel, vähikäiku teinud aga vanematel. Võrreldes vabariigi teiste suurkoolide tulemustega jääme aga maha ning rektoraat konstateerib murelikult — õppeedukus veel ei rahulda. On vaja rohkem süstemaatilist tööd kogu semestri vältel, vähem tormamist eksamieelsetel päevadel.

Peahoone keldrites müriseyad suruõhuhaamrid, peahoone ette kerkib kõrge tara — asutakse peahoone vundamenti kindlustama, et kaitsta hoonet vajumise eest.

Tehakse kokkuvõtteid 1973. aastast. Teaduslikus Raamatukogus registreeriti rekordiline arv lugejaid — 10 150. Laenutusi oli üle 900 000, juurde tuli 65 000 köidet. Ühingu «Teadus» liinis on ülikooli pere liikmed pidanud 2256 loengut.

Kuu viimasel päeval kogunevad Käärikule seminar-nõupidamisele vabariigi kõrgemate koolide dekaanid, prodekaanid ja õppeosakondade juhatajad arutama õppetöö paremustamise abinõusid.

VEEBRUAR

Algab kevadsemester. 4. veebruaril kogunevad EKP TRÜ komitee ja ülikooli nõukogu ühisele koosolekule seoses teadusala prorektori ameti piduliku üleandmisega dotsent Johannes Tammeorult dotsent Herbert Metsale. J. Tammeorule avaldatakse tänu ülikooli teadusliku tegevuse viljaka juhtimise eest aastatel 1960—1974.

Kuu keskel tähistatakse NSV Liidu Teaduste Akadeemia 250. aastapäeva, kusjuures tuuakse esile selle silmapaistva teadusliku asutuse pikaajalisi ja tihedamaid sidemeid *alma mater Tartuensis*'ega.

Ülikooli nõukogu arutab TRÜ finantsmajanduslikku tegevust 1973. a. Üldiste edusammude kõrval tõdetakse mahajäämust hoonete remontimisel ja ehitustööde suhteliselt aeglast käiku.

Ülikooli kommunistlike noorte esindus võtab osa Tallinnas toimuvast ELKNÜ XVII kongressist, kus jääb kõlama mõte: õppimine ei ole ainult teadmiste ja kogemuste saamine, vaid eelkõige endas distsipliinitunde kasvatamine, oma tegevuse pühendamine kindlale suurele eesmärgile.

Vastavalt kauaaegse rektori F. Klementi omaste ja TRÜ vahelisele kokkuleppele antakse TRÜ Teadusliku Raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonnale üle F. Klementi arhiiv.

28. veebruaril valib NSV Liidu Meditsiiniteaduste Akadeemia täiskogu oma korrespondentliikmeks TRÜ psühhiaatria kateedri professori Jüri Saarma.

(Järg 2. lk.)

AASTARING 1974

MÄRTS

Avaldatakse rektoraadi ja ühiskondlike organisatsioonide üleskutse kõigile TRÜ töötajatele ja üliõpilastele sotsialistliku võistluse arendamiseks vastavalt NLKP Keskkomitee 1973. a. detsembripleenumi otsustele.

Tehakse kokkuvõte Bioloogia-Geograafiateaduskonna organiseeritud sõjalis-patriootilisest suurmatkast. 10 gruppi kokku 92 osavõtjaga (nendest 47 naist) matkasid rasketes tingimustes Lõuna-Uraalides, Komi ANSV-s, Murmanski oblastis, Lääne-Ukrainas ja Novgorodi ümbruses. Matk oli pühendatud Eesti NSV ja Tartu vabastamise 30. aastapäevale.

Haanja kõrgustikul leiduvat lund kasutavad agaralt geoloogid ja geograafid, kes viivad läbi järjekordse «geo-geo olümpia». Kuu keskel toimuvad suurima teaduskondadevahelise suusavõistlusena Kääriku mängud.

Avariiolukord sunnib sulgema Toome raamatukogu. Kibekiiresti hakatakse raamatuvaramu tööd ümber korraldama. Kirjandust viiakse Toomelt Tiigi tänavale, kartoteeke ja teatmeteoseid, samuti jooksvat perioodikat paigutatakse Toomel ümber variseimiskindlatesse betoonlagedega ruumidesse. Esialgu on kirjanduse saamine Toomelt katkestatud.

APRILL

Moskvas toimub ÜLKNÜ XVII kongress, kus kavandatakse abinõusid nende ülesannete elluviimiseks, mida seati komsomoli ette NLKP Keskkomitee tervituses ja seltsimees L. I. Brežnevi kõnes. Meie komsomoliorganisatsiooni esindaja-na võtab kongressist osa Bioloogia-Geograafiateaduskonna üliõpilane Andres Raa.

Tartus aga toimuvad järjekordsed rahvaste sõpruse päevad, sedapuhku 18.—21. aprillini. Paljudest üritustest mainitagu tutvumist Tartu tööstusettevõtetega, miitingut Tartu vabastamisel langenud kangelaste mälestussamba juures Raadil, kontserte Sangaste lossis ja ülikooli klubis, suurt rahvaste sõpruse balli «Vanemuises», vastuvõttu rektoraadis.

Edukalt läheb ka kuu viimasel dekaadil toimuv kommunistlik laupäevak. 310 inimest, nende hulgas ka rahvaste sõpruse päevadele saabunud külalised, töötavad Toomemäel.

Rektoraadi ukse taga ootavad ärevuses 1974. aasta lõpetajad, et astuda riikliku suunamiskomisjoni ette teada saama oma tulevast töökohta. Enamikul erialadel on nõudmine TRÜ lõpetajate järele elav ja kohtade valik suur. RSR saab maha I teoreetilise konverentsiga, kus arutatakse olukorda Lähis-Idas, Kagu-Aasias, Tšiilis ja Põhja-Iirimaal, vahetatakse mõtteid kapitalistlikku maailma tabanud naftakriisi üle.

Moskvast teatatakse, et TRÜ on saavutanud üliõpilaste töö- ja olmetingimuste parema organiseerimise konkursil kogu NSV Liidu ulatuses III koha. Hea uudis 1. mai eel.

MAI

Tavakohase pidulikkusega tähistatakse kuu alguse pidupäevi: tööliste rahvusvahelise solidaarsuse päeva 1. maid ja võidupüha 9. maid. Hoogustub NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste eelne valimiskampaania. Tehakse ettevalmistusi VI üliõpilaslaulupeoks, komplekteeritakse EÜE-d ja ülikooli suvemalevat.

1974. a. 1. mai seisuga töötab TRÜ-s 614 õppejõudu, kellest 74-l on doktori- ja 314-l kandidaadikraad. Kui Nõukogude Liidu kõrgemates koolides moodustavad doktorid keskmiselt 3,5% õppejõudude koguarvust, siis meil on vastav näitaja üle 12%. 52% õppejõududest on NLKP liikmed.

TRÜ nõukogu arutab neljandat aastat töötava ettevalmistusosakonna tegevust, mis 1974. a. peab ülikoolile andma 150 uut üliõpilast eelkõige töölisnoorte hulgast. Edusammude kõrval konstateeritakse mitmeid ebakohti, eelkõige suurt väljalangevust. 0-kursuse töö tõhustamiseks kavandatakse mitmed abinõud.

Kevadine sessioon on ukse ees.

JUUNI

16. juunil valivad tartlased meie maa kõrgemasse riigivõimuorganisse oma esindajatena TRÜ rektori Arnold Koobi, Tartu Linna Polikliiniku peaarsti asetäitja Milvi Miidla ja ENSV Teaduste Akadeemia presidendi Karl Rebase.

Täie hooga käib eksamisessioon. Aulas mürtsub orkester, peahooneesine on täis rahvast ja lilli — 19. juunist kuni 2. juulini peetakse 9 lõpuaktust, kus 1974. a. lõpetajad saavad kätte diplomi. Ukraina kultuuripäevad jõuavad Tartusse.

JUULI

Tartu elab üliõpilaste laulu- ja tantsupeo tähe all. Osalisi tuleb ümarguselt 5000, esindatud on peaaegu kõik liiduvabariigid, lisaks veel kümned tuhanded pealtvaatajad. TRÜ vastuvõtukomisjonis jõuab töö haripunkti. Üliõpilastel endil algab kolmas semester — tööseemester. Plaanitud 5 miljonile rublale pannakse nurgakivi.

AUGUST

Puhkuste kuu. Tartu vabastamisest möödub 30 aastat. See oli 25. augustil 1944.

SEPTEMBER

Uued jälle majas. Avaldusi suurkooli astumiseks oli 2203, 1030-le ulatatakse üliõpilaspiletid. Matemaatika-, Majandus- ja Ajalooteaduskonda juhivad nüüdsest dekaanidena Ü. Lumiste, H. Müür, O. Klaassen. Teise kursuse üliõpilasi ootavad kuuajalised maatööd Tartu, Põlva ja Valga rajoonis, kuhu ühtekokku siirdub 400 abilist. 11. septembril blokeeritakse peahoone sissekäik: komsomolikomitee ja RSR-i eestvedamisel toimub poliitiline manifestatsioon Tšiili patriootide toetuseks. Traditsioonilises Kääriku aktiivilaagris saab piirjooned eelloleva aasta komsomolitöö. Ülikooli kohvik on probleemiprismas.

OKTOOBER

TRÜ nõukogus on vaatluse all ühiskonnateaduste kateedrite ülesanded NLKP Keskkomitee 5. juuni 1974. a. otsuse valgusel. Suurejooneliselt tähistatakse õpetajate päeva. Sel puhul on ülikooli leht külas Nõo Keskkoolis. 19. oktoobril saab 20-aastaseks TRÜ žurnalistikaosakond. Õppinud ajakirjanikud on sel puhul aulas pidupäevakonverentsil. Nende kõigi patroon Juhan Peegel teeb tagasivaate ja ülejäänud päev kulub teooriavallas uitlemiseks. Ajaleht es vallandub diskussioon käepärase raamatu ja «rebase» nimetuse üle. Helmut Piirimäe on jõudnud ülikooli ajalooga Academia Gustavo-Carolinasse.

NOVEMBER

Rektori oktoobripühade käskkiri toob paljudele kiitust. Indrek Renge naaseb võitjana üleliiduliselt olümpiaadilt «Üliõpilane ja teadus-tehnikarevolutsioon». EÜE suvise tööperioodi sotsialistliku võistluse võitjaks kuulutatakse Põlva piirkond, komandöriks oli meie komsomolisekretäri asetäitja Henri Soova. Meieni jõuab ka rõõmustav teade: NLKP Keskkomitee tegi NSV Liidu Riiklikule Plaanikomiteele, ENSV Ministrite Nõukogule, NSVL Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumile ülesandeks valmistada ette ülikooli uue hoonetekompleksi väljaehitamise küsimus otsustamiseks NSV Liidu valitsuses.

17. novembril saab 30 aastat sõjajärgset ülikooli. Juubelilained löövad vastu argipäeva kiviranda, murendades selle üksluisust. Ülikooli ametiühing ja komsomol peavad oma aastakonverentse. ENSV TA korrespondentliikmete kandidaatideks esitatakse professorid J. Rebane, M. Bronštein ja H. Trass.

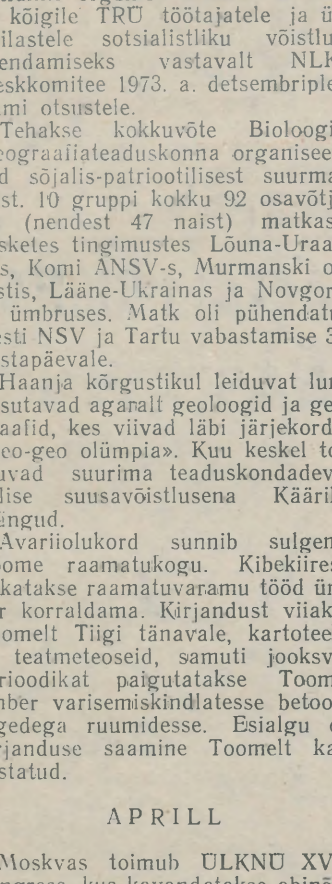
DETSEMBER

Üliõpilasteaduse aastale saab joon alla. Sedapuhku on põhjust uhkustada: konkursile saabus 616 tööd, neist 70 said soovituse üleliidulisele — see on rohkem kui möödunud aastal. 16,8 tuhat kirjutati ühiskonnateadustealase konkursi tarvis. On üldse kokkuvõtete aeg: üliõpilastel sessioon käega katsuda, teistel plaanid täita või ületada. Jälle lumeta talv. Näärivana siiski tulevat. Jalgrattaga.

1974. a. autasustati ülikooli medaliga ENSV Ministrite Nõukogu esimeest V. Klausoni, akadeemik Paul Aristet ja EKP KK esimest sekretäri Johannes Käbinit.

* * *

Keemiadoktor Ülo Haldna

18. detsembril kaitses TRÜ Füüsika-Keemiateaduskonna nõukogu ees doktoriväitekirja TRÜ keemilise kineetika ja katalüüsi laboratooriumi juhataja vanemteadur ÜLO HALDNA. Töö teaduslikuks konsultandiks oli sama laboratooriumi teaduslik juhendaja, orgaanilise keemia kateedri juhataja prof. V. Palm.

Ü. Haldna doktoritöö oli tema poolt 1962. a. kaitstud kandidaaditöö «Uurimus atsetooni aluselisusest» edasiarendus. Doktoritöö hõlmab mitme orgaaniliste ühendite klassi aluseliste omaduste-, s. o. nende orgaaniliste ühendite võimet siduda endaga prootonit — kvantitatiivset uurimust. Üheks niisugusceks võimalikuks seose vormiks on liitosakese kompleksi moodustumine orgaanilises ühendis oleva aluselise tsentri ja vee molekulidega ühinenud prootonite vahel.

Kasutades väga mitmesuguseid tänapäeva füüsikalis-keemilisi mõõtmismetoodikaid, sealhulgas ka dissertandi ja prof. V. Palmi poolt väljatöötatud originaalset diferentsiaalkonduktomeetriat — on Ü. Haldna veenvalt näidanud nimetatud liitosakeste esinemist nõrkade orgaaniliste aluste ja hapete vahelisel reaktsioonil ning sellega selgust toonud mitmesse ebakõlasse mis esinesid selles valdkonnas klassikalise teooria ja eksperimendi vahel.

Mainitud uurimistööst võtsid osa mitmed teadustöötajad, kolm aspiranti ja hulk diplomande. Kolme kaitstud kandidaaditöö ja rea diplomitööde juhendajaks oli Ü. Haldna.

Oponentideks olid Moskvast keemilise füüsika instituudi professor keemiadoktor M. Vinnik, Novosibirskist TA Keemiainstituudi laboratooriumijuhataja keemiadoktor S. Sein ja Leningradi Tehnoloogiainstituudist keemiadoktor A. Ginak. Kõik nad andsid Ü. Haldna tööle üksmeelselt kiitva hinnangu, kriipsutades alla töö tähtsust teoreetilisele orgaanilisele keemiale ning töö võimalikku rakendamist praktikasse.

Ü. Haldna sündis 30. jaan. 1932. a. 1955. a. lõpetas Tallinna Polütehnilise Instituudi ning asus tööle TRÜ analüütilise keemia kateedri assistendi kohale. 1957—1960 oli ta aspirantuuris ning 1962. a. kaitses kandidaadiväitekirja. Alates 1960. a. töötab Keemilise kineetika ja katalüüsi laboratooriumis, mille juhataja ta praegu ka on. 1966. a. viibis Ü. Haldna teaduslikul komandeeringul Inglismaal.

Ü. Haldna tegevus ülikoolis pole piirdunud mitte ainult teaduse ja laboratooriumiga, vaid teda tunneme kui ühiskondlikult aktiivset teadlast, kes on täitnud paljusid ülesandeid ning kelle õlgadel on ka praegu vastutusrikkaid kohustusi.

T. RODIMA

Esimene nääripidu ülikoolis

Autori foto.

Paki saab professor Arvo Rõõmusoks.

20. dets. peeti ära ka selle aasta esimene nääripidu ülikoolis. Selleks puhuks reserveeritud ülikooli söökla lõhnas hästi isuäratavalt. Peotuju aitasid luua hea muusika ja igati eeskujulik näärikuusk (vaata, et annab silmad ette ülelinna kuuselegi Raekoja ees).

Lauad lookas, meeled rõõmsad. Nii alustati heade vanade nääritraditsioonide jätkamist. Avasõnavõtu ja avatoosti ütles professor Rõõmusoks. Ta oli üllatunud, et geoloogide pere ei mahu enam laudagi ära. Nii suureks on kasvanud see alati väikesearvuline osakond. Head ja paremat soovisid veel õppejõud ja kursuste esindajad.

Nagu juba tavaks, esitas I kursus meeltülendava vaatemängu. Programm oligi, nagu ette võis arvata, kirju, uus ja hea. Ajakohaseid asjalikke luuletusi lugesid kursuse kaks naishinge Anu ja Anne.

Siis tuli Näärivana. Ehtne, mõistagi. Esimene ülikoolis. Vitste ja suure kotiga. Õppejõud said pakid esimesena. Näärivana kuulas ära ka kursuste ühisetteasted ja jäi peaaegu rahule. Lubas järgmisel aastal jälle tulla.

Pidu võib nimetada kordaläinuks. Teistele nääripidulistele soovitus: tehke järele või tehke veelgi paremini!

A. PÕLDVERE,
I kursuse geoloog

Õnnitlusi

Rektor tänab tehtud töö eest ja õnnitleb oma käskkirjas järgmisi detsembrikuul juubelit pühitsenud töötajaid:

Teadusliku Raamatukogu desinfektorit Pauline PALUSOOD 70. sünnipäeva puhul, sünnitusabi ja günekoloogia kateedri professorit, meditsiinidoktor Kadri GROSSI 50. sünnipäeva puhul, Teadusliku Raamatukogu peabibliograafi Eha SAARMAT 50. sünnipäeva puhul ja Teadusliku Raamatukogu bibliograafiaosakonna juhatajat Laine KILKI 50. sünnipäeva puhul.

Neli töömeest

meister Ilmar KÕIV, keevitaja Hillar KINGUSTE, san.-tehnik Eduard ADOV ja san.-tehnik Endel RUMVOLT said rektori käskkirjaga kiita Vanemuise t. 46 õppehoones tekkinud keskkütteavarii operatiivse ja eeskujuliku likvideerimise eest 21. novembril k. a.

Tuusikud

1975. a. I kvartalis on saabunud sanatoorseid ja puhkekodutuusikuid alljärgnevalt:

Sotši (närvisüsteemi haigused) 15.01.—7.02. — rbl. 42.—
Sotši (vereringe ja närvisüst. h.) ambl. 22.03.—14.04. — 30.—
Naltšik (seedeelundite h.) 1.—24.01. — 36.—
Essentuki (seedeelundite h.) 31.01.—23.02. — 36.—
Moršin (seedeelundite h.) 22.01.—14.02. — 34.50
Anapa (närvisüst. h.) 11.02.—3.03. — 32.10
Druskininkai (vereringe, liigeste, närvisüst., seedeel. h.) 5.—28.03.— 35.80
Kemeri (liigeste h.) 27.02.—24.03. — 34.50
Jurmala (vereringe h.) 18.01.—10.02. — 33.—
Liepaja (vereringe h.) 31.01.—23.02. — 33.—
Hilovo (närvisüst. h.) 28.01.—20.02. — 36.—
Estonia (närvisüst. h.) 28.03.—20.04. — 31.50
Rahu (liigeste h.) 9.02.—4.03. — 31.50 — 2 tuusikut
Kaevur (liigeste ja närvisüst. h.) 27.01.—19.02. — 36.—
Sõprus (vereringe h.) 23.01.—15.02. — 31.50 — 2 tuusikut
Sõprus (vereringe h.) 4.—27.03. — 36.—
Laine (seedeelundite h.) 23.02.—18.03. — 31.50
Pärnu kurs. (närvisüst., liigeste h.) 31.01.—23.02. — 30.30
Pärnu kurs. (närvisüst., liigeste h.) 20.03.—12.04. — 30.30
Laulasmaa 21.01.—1.02. — 4 tuusikut à 7.20
Võsu 28.01.—8.02. — 20 tuusikut à 7.20
Võsu 29.01.—9.02. — 14 tuusikut à 7.20

Soovijail pöörduda ametiühingukomitee poole.

Võimalus ujuma-õppimiseks

Üliõpilastele, kes leiavad aega ja tahtmist ujumaõppimiseks, on see võimaldatud 13. jaanuarist kuni 8. veebruarini.

Ujumiskursustest võivad osa võtta algajad ja edasijõudnud. Kursused toimuvad õhtuti.

Selleks, et saada kursuslaseks, tuleb end registreerida kuni 10. jaanuarini veespordi kateedris Gagarini 1. Kursuste päevad ja kellaajad teatatakse registreerimisel.

Kursustele ilmudes peab kursuslasel olema arstitõend (saab Vanemuise 46 arstipunktist), ujumiskostüüm, pesemisvahendid ja ujumismüts.

Head pealehakkamist!

Veespordi kateeder

TRÜ kirjandusvõistlusel 1973
III preemia

Livia Viitol
Jorjenid

Need ööd pole ammu enam juunikuu ööd... Sügis tuleb — pime ja pikk, immitseb uksest ja aknast, lähemale inimesele, lähemale elavale... Midagi ilusat on jälle läinud, midagi uut valmimas sellest ilust.

Aeg muutub närviliseks. Päevad varastavad öödelt pimedust ja tuul puhub taeva tumedaks. Maa sarnaneb väikese lapsega, kes ei taha ega taha uinuda. Aga uni tuleb ühes lumega, valu leevendub ja mõtted ärkamisest on kui kirevad unenäod.

— — — — —

Ars toetas pea kätele — otsas, kõik oli möödas, kõik oli läbi.

Kõik oli ju läbi, kurat võtaks! Ja tema ei saanud sinna midagi parata, et see maailm just nüüd nii kohutavalt keeruline näis. Midagi tuli ette võtta. Ta tõusis istukile ning sirutas käed välja. Lõikav tuul puhus vastu sõrmi — see pani võpatama.

Poisi nägu oli surmtõsine ja ta suured silmad põlesid vihkamisest.

Kuidas ta võis! Kuidas ta suutis üldse enam midagi teha?

Mingi õõnes tunne lasus hinges ja poiss tundis, kuidas kõik muu selle all kahanes, üha väiksemaks muutus ning hirm külmavärinate-na üle selja jooksis. Mida ta kartis?

Ja ometi tundus see võimatuna, et keegi ei maali enam punaseid ja lillasid jorjeneid, et kellelegi pole tarvis seda lilleaeda...

Sinised käokellad vangutasid kahetsevalt pead — näis, nagu oleks tuul helistanud nähtamatuid kellukesi — nukralt, vaevukuuldavalt. Saialill tõstis õhetava palge ja vaatas poisile, kes istus jälle, pea kätel.

Kunstnikku polnud. Tundus, nagu oleks ta just nüüdsama läinud oma maalimisraami ja pooleldi valmis piltidega, jättes maha selle, kellest ta sündinud oli. Aga pildid olid alles.

Igal hommikul võttis käsi ettevaatlikult pintsli, et vedada lakkamatuid jooni üle lõuendi, kuhu aegamööda ilmusid lillekujutised — suured lopsakad õied, kus kõik oli korrapärane, kõiges oli sümmeetria ja tasakaal, nagu jorjenitel aianurgas.

Igal õhtul avas vana ahi ahnelt oma suu, et vastu võtta kõige kummalisemaid, viirastuslikke pilte. Poisi arvates polnud midagi alles endisest, vaid mingid uued ebatavalised mõtted liigutasid pintslit. See, mis elama pani, oli olnud, — aga väga ammu, siis kui käokellad helistasid kõige kõlavamal toonil oma kelli.

— — — — —

Ars kõndis mööda aeda. Ta nägi kõike, kuid millegipärast oli kõik kaugel, hoopis eemal. Kõige hämmastavam oli see, et ta võis vaadelda iseennast selle kõige keskel, kaugel aiast ja lilledest.

Varased jorjenid keerutasid poolnärtsinud päid ja nad olid nii inetud oma punakaslillade õite ja veidra lõhnaga — poisi jaoks oli neis alati midagi liiga küpset olnud.

Liblikad hõljutasd end siia-sinna. Ebamäärane tühjus valitses ümberringi. Igal asjal oli tohutu vahe, mis viis ta lahku teistest, kõik oli korrapärane, just nagu väljamõõdetud vahedega.

Ars lamas ja tema pea kohal õõtsus lilled. Mesilased lendasid õielt õiele. Ta avas silmad ning nägi linde, kes siristasid keset valgeid liiliaid, nägi õrnu looritatud iiriseid ning margareetade tupsulisi päid, ja ta mõtles pintslile, mis liikus sihitult mööda lõuendit, mõtles surnud lilledele keset viirastusi ja midagi õige haiglaslikku paistis talle olevat selles toredas lilleriigis.

MAARA VINDI joonistus

Veider hõng suurtest lillakaspunastest õitest peibutas, see peletas ja kutsus — lilled muutusid suureks ja kohevaks ning kasvades tulid nad lähemale. Neid sai üha rohkem ja Ars tundis, et nad ei mahu enam siia. Mõte kohutas teda, sest talle näis, et selles oli midagi valesti. Ta tundis end kaduvat siledate kroonlehtede vahele, mis tema jäel ükshaaval sulgusid.

Ta oli üleni jorjenite võimuses. Poiss tõusis ja kõik tema ümber sulas kokku — igast lillepuhmast tõusis käokellade helina saatel punakaslilla jorjen. Kui kaunilt helisesid käokellad, kui magusasti lõhnasid saialilled!

Kuid jälle hääbus kõik ja vajus lillemereks, kus polnud enam eraldi punast, eraldi sinist, eraldi kollast: olid vaid jorjenid.

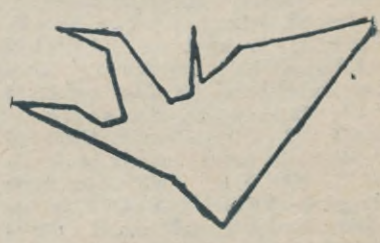
Ars tundis neid — kõiki, kogu elavat lillemerd.

— — — — —

Vikat oli seina najal. Mingi uus mõte ajas poisi naerma. Olid need ikka veel jorjenid oma sümmeetriaga või oli see hoopis vikati jahedus, mis teda rõkatama pani? Ars naeris ja lillemeri vajus kahele poole loogu. Vikat oli hästi teritatud.

Värin läbis ta keha, kui käsi äkki õhku libises. Aed oli tühi, ümberringi närtsisid tapetud lilled. Poiss viskas vikati eemale ning vajus kummuli. Ta tundis, kuidas saialilled näo all võbisesid, kuidas liiliad nutsid pruudipisaraid, kuidas käokellade surmatarretus pani seisma tema enda vere.

Oli keskpäev ja Ars oli matustel — lillepeiedel, mille oli korraldanud ta ise. Vikatiga kunstnik oli läinud, ainult nähtamatud jorjenid liikusid tuules. Kuskil aianurgas puhkesid lõuendil surnud lilled. Elusad olid lahkunud — sinna, kus neist jälle jorjenid saavad.

Jüri Roosaare
Sihuke suvi

Aga sellelgi seiklusel on paljude loetud hundilugude kulunud puänt — koeraksmoondumine. Ja jäägu ta sellepärast sinnapaika.

XIII

Päevikust:

«Lähevad päevad ja siia kogunevad read. Lund enam ei saja. Lehised hakkavad roheliseks minema, meteovaatlused tüütama. Päeva jooksul juhtub järjest vähem ja vähem ning kui juhtubki, siis üha argisemaid asju.»

XIV

Täna tuli suvi. Lõuna paiku sai see selgeks, kui ilmusid esimesed sääsed, ja keskpäevase vaatluse ajal tundsin, et palav on. Laagris valitseb rõõmus elevus. Lõpuks ometi! Ehkki möödunud aastal tulid sääsed kümme päeva varem, aga tänavune suvi olevat ju kogu Arktikas hilisem ja karmim. Küll on tore jõe kaldavees sulistada. Kui hea jalgu pesta!

Õhtu tuleb ilus, öö imeline. Vaikne ja pilvitu. Taimõri öö, polaarpäeva öö. Põhjamaine, päikesepaisteline, soe. Taeva põhjatus peegeldub jõest, mahe vaikus joovastab. Elu tundras pakatab lausa silmanähtavalt, vastu lühikesele, tormilisele suvele.

Jõe ürgse terrassi liivale, kus pleegivad mammutiluud, jäävad vaid korrapidaja laagris. Ta roogib kala, viib kompoti ja uhhaa ojja jahtuma.

Kui jõekääru tagant paadimootori popsumist kuulduma hakkab, rabab kirvemees sääsevõrgu pähe ja kindad kätte ning lippab, välipäevik näpus, metsa poole. Psühromeeter põrisema, tuulemõõtja... Õhutemperatuurid erinevatel kõrgustel kõiguvad mõne kümnendiku piires üle kahekümne, suhteline niiskus ei ulatu viiekümne protsendinigi. Maksimumtermomeeter sambla pinnal näitab 38°...

Siis tuleb leevendus. Sahh; ujuja lahmib vastu tugevat voolu, püsides kalda suhtes paigal. Välja veest ja ruttu telkmantli varju, sest kiskjad on kiired! Oh-oh-hoo, küll oli hea!

Jahe uhhaa, kuhu juuksetukast Novaja vett tilgub, lausa sulab suus ja veepiisad ripsmeis lasevad jäljed: tanksaabas ja kingake, tanksaabas ja kingake.

Päikesekuld mähib endasse... Kõik muu kaob...

XV

Ei tuulekübet ega pilveraasu. Palavus ja pööningutunne, sääsed. Jõgi tõmbub üha enam endasse.

Nagu eile nii ka täna vahetub ühtlasi ka terrassil kasvavat hõremetsa. Lehised, kelle aeg on käes, vajuvad esiti viltu, siis tuule toetusel kummuli ning sõidavad järsakust alla, et mattuda liiva või reisida ajupuiduna mujale. Need hukkumisele määratud puud me maha võtsimegi, tegime halgudeks ning toimetasime paadiga laagri juurde.

Täna on saunapäev, saunaehitus jõekaldal algas aga juba eile. Tühjad bensiinivaadid — materjal, millest vist kusagil Arktikas puudust pole — etendavad siingi peaosa, kive läheb ka vaja. Veidi loovat suhtumist plekikääridega ja on valmis nii keris, ahi kui veenõud. Seda ei mõelnud meie välja, ei, vaid tegime «nagu tehakse».

Nüüd saeme Tiiduga, Ilja ja Ženja raiuvad, Miša ja Aljoša kütavad, Slavik aitab ning Boriss Nikolajevitš juhatab. Kõrval lõõmab aga tuleriidana halgudest ümbritsetud tünnide monument. Kui «saun» juba soe küll ja vesi tünnides keeb, loobime söed eemale, et vingu ega tuleohtu poleks, ja püstitame kuumust õhkava asjanduse ümber telgi, mille katame mitme tendiga. Kombineerime saunaesise riietumiseks ja tempel ongi valmis.

Pärast istume äraviheldud õhetavate nägudega «ühiskajutis», paneme maailma asju paika ning naerame, kuidas naised külma veega leili visanud, et sooja mitte raisata.

XVII

Joome külalistega hüvastijätuteed. Oma lõbususe ja haruldase seltskonnatuju poolest meenutab akadeemik Fljorov veidi Landaud, sealsamas sarnaneb aga ka Louis de Funes'ile, hetkiti lausa väga. Kõik tahavad temalt midagi teada ning nii sarnaneb vestlus pressikonverentsiga, kus maailmakuulsalt füüsikult päritakse küll Sahharovi ja lumeinimese, küll lendavate taldrikute kohta.

Naerame, laulame. Tundub võimatu, et kusagil inimesed vihkavad üksteist.

Kesköö tuleb lennuk, ja lahkumine on ju alati natuke kurb.

XVIII

Otsekui ilmutis kerkib telgi ukseavasse äkki Trifoni kogu. Tal on dolgaani isepärane nägu ja jõhvidest piits, millega sääski eemale peletada. Ta istub sünnipäevalapse kõrvale, joob piiritust nagu allikavett ning hakkab siis pidulisi uudistama. Kogu õhtu vältel ei ütle ta peaaegu ainustki sõna.

Trifon Spiridonov on Lenini ordeni kavaler, kütt ja kalur, kes hiljuti koos perega vastaskaldale oma suvetšummi üles seadis. Temalt tulevad kalad, ja toores soola-tširr siin laual kurgi, praekartuli ja teiste solaardelikatesside kõrval, toores kala, mis, veider küll, kunagi vastumeelne tundus.

Boriss Nikolajevitš saab täna viiekümneaastaseks. Viiskümmend sünnipäeva, väga paljud neist tundras... Meil pole ülemust, meil on Boriss Nikolajevitš, kes alati räägib rahulikult ja läbikaalutult nagu täpselt kõike ette teades, kes ei juhi, vaid juhatab. Vahel ajab riukajuttu, aga naljast peetakse siinmail alati lugu.

Kesköö läheme päikeseloojangut vaatama ning näeme loomulikult lendavaid taldrikuid, mida tekkivas pilves murduvad kiired helendavate läätsekestena horisondi kohale maalivad.

(Järgneb.)

Autori foto.

Paat toob mehed ja sae ja teeb palju lärmi.

Hommikul, kui rahvas tööle kaob — tüdrukud tundrasse, et alles õhtul ning siis juba ilma kilgeteta koju tulla — keerab meteoroloog end magama.

Peagi kupatab leitsak ka kraadipulkade pealiku telgist välja. Ta õlitab puldaniga katmata ninaotsa paksult sisse ning haarab kirvevarrest kahe käega kõvasti kinni. Okstekimbused lehisehalud ei taha kuidagi pliidipuudeks saada, seda mõnusamalt puhkab silm aga töö tulemusel.

unustada, et kraadiklaas sööklatelgis üle viiekümne pügala näitab, nii et isegi sääsed siia ei tule.

Mida veel soovida?

XVI

«Vsje na dravaa!» ütles Boriss Nikolajevitš mõne päeva eest. Töökohaks sai ovraagidest hamburine kümmekonna meetri kõrgune Nova-ja parem kallas, terrassijärsak, mida jõgi uuristab, uhtudes savist ja liivast välja mammutihambaid ning kivistunud puutükke, kuid hävitades

Kammerakadeemia

«Head vana aasta lõppu!» — «Sulle samuti!» — «Kas tõesti juba?» Küll see aeg ikka kaob kiiresti... Jätad sõbraga nägemiseni ja tõttad edasi. Teadagi, aasta lõpp, kõigil kiire... Jah, aasta läks tõesti kiiresti. Ei tea, kas see nii jääbki. Alles see oli, kui sai koolijütsina pähe taotud midagi keerulist, suurt mõistmata: «Näe, raske vanker veereb kingul / erk ratsu kihutab ta ees. / Käes ohjasid peab uljalt pingul / aeg, vana vahva küüdimees.» Kui kõik need luuletused, jutud, tarkused, värvid, helid saaks meelde tuletada, mis me koolis õppisime! Aga midagi on jäänud ja see on vist kõik kokku see, mille kohta mõnikord uhkusega, enamasti aga tagasihoidlikult võime öelda MINA. Missugune on see MINA ülikoolil, kõigel sellel, mis sagib, liigub siin kuue samba taga. Kindlasti on tal palju nägusid, mis temasse on talletatud nende tuhandete MINADE poolt, kes siin on elanud, töötanud ja kes on siin nüüd. Ja kindlasti on igaühes meist midagi ülikoolist.

On hea, kui aasta võid kokku võtta: oli hea aasta (salaja usud, et järgmine on parem ning soovid seda ka teistele). Ja küllap ta nii ongi. Kuid ikkagi ära unusta, et juba seitsmendat aastat tulevad vana *alma mater*'i austajad kaks tundi enne uut aastat aulasse, et veeta aasta viimseid hetki muusikaga.

Tuleme, istume, vaatame küünalde helki ja kuulame. KAMMERAKADEEMIA. Sedakorda Schubert kahel õhtul. 30. detsembril kell 19.30 ja 31. detsembril kell 22. Ülikooli aula. Esinevad NSV Liidu rahvakunstnik professor TIIT KUUSIK, ENSV teeneline kunstnik VALDUR ROOTS, vabariigi konkursi laureaadid JÜRI GERRETS ja RIINA GERRETS, TOOMAS VELMET, JAAN ÕUN ning Itaalias La Scala teatri juures stažeeriv MATI PALM. Schuberti luulet loeb HÄRMO SAARM. Pääsmeid õhtule saab ELKNÜ TRÜ komiteest ja kaks tundi enne kontserdi algust peahoonest.

Klubis

29. dets. kell 20 NÄÄRIPIDU koos TRÜ Rahvakunstiansambliga. Muidugi ka tants.

Nääripeole

TRÜ laste nääripidu toimub 5. jaanuaril kell 17
TRÜ klubis
Ootame kõiki TRÜ lapsi nääripuule.
NÄÄRIVANA

1975 74

Järgmine ajaleht ilmub reedel, 10. jaanuaril 1975. a.

TOIMETAJA R. VEIDEMANN

«Tartu Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.
Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 6560. MB-11212.

PAHUPIDU

dixi

Süda valutab? Jah. Loengul ei käinud? Ei käinud jah. Tuleb eksmatrikuleerida? Tuleb. Süüdi tunnistan? Tunnistan. Siis tuleb tagasi võtta? Tuleb. Nimekirja sisse. Klõmps. Immatrikuleerida! Uus üliõpilasmüts. Jah. Rebaste pidu? Jah! Eksisin? Eksisin. Jõin nagu loom? Jõin. Kraaklesin dekaaniga? Kraaklesin. See on ju halb? Halb. Eksmatrikuleerida? Jah. Nokk kinni? Kinni. Saba lahti? Jah. Aga miks ikka kinni — süda ju valutab? Tunnistan? Tunnistan. Korras ju? Korras jah. Immatrikuleerida! Uus tekkel? Jah. Vaadake, et kohvikus ära ei vaheta!

Meeldetuletus

Ära jäta hapukapsasuppi teiseks nädalaks. Mis sest, et algusest peale on hapu. Pärast venib.

Kodunduse kabinet.

Tähelepanu

Oma eelmises ajalehes pange ätähele täpid pähe!

Vaatleja.

21

Raamat olgu tagantkäe võtta

? ? ? ? ? ? ?
? ? ? ? ? ? ?
? ? ? ? ? ? ?
? ? ? ? ? ? ?
? ? ? ? ? ? ?

MNJAA!?

ÜVAK

Kel raha pole — ja niikuinii ei ole — ärgu veel otsekohe meelt heitku, pärastpoole pole ju kah, nii et jõuab veel!

Soovunelmaid

1. Soovin uuel aastal oma doktoritööd lõpetada. Vajan vaid veel ühte masinat, millel oleks komputter küljes ja statistika kah. Pärast võin selle masina anda mõnele teisele.
2. Uuel aastal soovin endale nimelist stipendiumi. Aga olgu ilus nimi.
3. Soovin uuel aastal EÜE välisrühma ehk «ära käia Pariisis ja ... surra».
4. Soovin omandada õigeid hüpoteese. Vastu annan kasutatud allikaid ja viis rummi kuivi kasepuid.

Üks jättis kirjutamata

Leitud

kümmekond kobedat üliõpilasteemat. Järele tulla rajatavasse üliõpilasmajja. Sinna, kuhu ta rajatakse.

Vana aasta 10 pabermõtet

1. PABER — raha
2. PABERit kokku hoidke — asju ajage kirja teel
3. PABERit pai laps armastab
4. PABER kui aega annab — tööd siis tee
5. PABER teadusele hinde paneb
6. PABERile toetud — püsti seisad
7. PABER tinti neelab — mõistust peegeldab
8. PABERilt ei saa pühkida — PABERiga saab
9. PABERit vana — vabrik ümber töötab
   PABERit uut — Inimene välja mõtleb
10. PABERiuputus pole loodusõnnetus — rohkem PABERit

Õiendus

Autori eksitusest on «TRÜ» nr. 29 sattunud kahetsusväärne ebatäpsus, nii ebatäpne pealegi, et ebatäpsuse täpne asupaik jäi leidmata. Otsigu igaüks ise, millest teatagu, kuhu ise tahab.

Autor

Sõna sekka

Milleks ajalehe veergudel, mida isegi on vähe, sõnu teha? Kui rääkida, siis ka rääkida. Silm silma vastu ja hammas hamba vastu. Kõige pakilisemast kõigepealt. Kes vana asja meelde tuletab, silm peast välja. Peast välja küll, aga mis edasi saab? Selle kohta ei ütle keegi midagi. Pärast tarku palju. Ega targutamine pole veel tarkus. Teine asi kui on hendiadüoin. Ühesõnaga: sõna sekka.

VANE JOORIK

Sina ütled, et sinu silmaalused on suurest arvestamisest juba helesinised, ja mis nad siis veel eksamitest on!

A mis sa oma silmaalustega tuled, kui mõnel on terve küljealune ära. Pole olemaski. Minul ei ole. Ja kumb on tähtsam kehaelund? Kumb on suurem? Noh?

Minu küljealune või minu voodi on muidugi Pälsonis, kus ta kõik aeg oli, aga mina sinna sisse ei saa. Ei tohi tulla. Sellepärast, et mina olin töökaitses sellel päeval, kui reid käis ja minu kapist selle tühja «Szemelt Rizlingi» pudeli leidis, kus teise külje peal oli silt:

JOORIK
tikker 13. juuli
väh. suhk. kohesööm.

mida minu ema oli sisse keetnud. Aga reid pudeli teist külge ei näinud ja läks ära ja mina ööbin nüüd raudteejaamas ja õpin õhtuti nende põetud isikute nimesid ja tunnusmärke, kes ripuvad seina peal, sest elukohast sõltuvalt on minu asi neid teada.

Kui ülikoolil oleks või üks üldmagala, kus mina ja kõik need, keda ühiselamusse ei lasta, aga ülikooli lastakse, aasta lõpuni magada saaks, siis võib-olla tuleksid meist kõigist kõrgema haridusega spetsialistid. Aga nüüd ei tea.

Toimetuselt. Ööbivad, kus juhtub jah, aga ülikoolis käla meeldib. Meie ei tea kah, mis saab.

L·I·T·T·E·R·A

Kuidas ma loon,

kui ma loon? Kui ma ei loo, siis pole midagi rääkida, aga teinekord, kui ma loon, siis ma ka loon.

Ja see käib nii:

Mul peab olema ajend. Piisab läbikukkumisest. Läbi ma kukun muidugi peamiselt siis, kui ma loon. Enne eksamit ja eksami ajal ka. Ise teate, kui lõpmatult assotsiatiivne on üks tundmatu eksamipilet: 1. Orjuselaulud! Mis kõik ei seostu selle sõnakesega. Orjus on kohutav. See, et sa midagi ei tea, on ka kohutav. Mida kõike ei ärata see sõna hinges! Siis sa seostad ta ettevalmistuslaua taga ära ja kõneled õppejõule, otseteed hingest, mitte peast. Hingest hinge. Aga kui õppejõud pole hingeline inimene, on ta lukus nagu intri söögitoa kapp ja sina räägi, kellele tahad. Pole vastastikust mõistmist, hingesilda, ühisest keelest kõnelemata.

Saan kahe ja mul on ajend. Nii ma loongi. Tulen ühiselamusse, ajend kaasas. Joon rohelist teed ja panen villased sokid jalga. Hing ei tohi vahepeal hanguda. Otsustan, kellele teos pühendada — Tiinale? Eäale? Kristile? Liiale? Üllele? See peab selge olema, sest sellest saab teine ajend. Nüüd veel moto. Motod on mul teemade kaupa perfokaartidele välja kirjutatud: hobuset., meret., surmat., hüljatuset., sügiset., armastuset., fööniksit. Enamasti ma valin armastuseteema. Olenemata ajendist. Väga võimalik, et ma olen see spetsiaalne. Ainult et ilma ajendita ma ei saa. Teinekord — ja kaunis tihti — juhtub mul nii, et uus ajend jõuab enne kätte, kui vana tühjaks kirjutatud saab. Sessioonide ajal eriti, kui on aega neli päeva. Nelja päevaga ma suudan teostada peamiselt laaste ja novelle. Sellegi poolest ei mahu mul öökapi uksed enam ammu kokku ja talvise sessiooni käsikirju hoian voodi madratsi all.

Eile sain kätte oma eksmatrikuleerimiskäskkirja ja viimase 84 kopika eest ostsin kaks pakki rohelist teed. Nüüd on mul ajend romaaniks. Ja paistab, et esimest korda õnnestub mul see ka lõpetada. Kui kirjutan valmis kahe nädalaga nagu Liiv kirjutas «Käkimäe käo». Sest kaks nädalat jõuab ju inimene söömata elada. Joomata küll mitte.

Pühendan Pillele.

Repliik

Wist ei tohi!

Teie üli koli seitung nummer 42 ilmutas minu wanade silmade melepahhaks wägga kõlwatu kirjutussetüki. Kegi üliõppilanne Ü. Rettow tarwittab omma kirjutusses norte naesterahwaste wäljaskäimise rumi kohta wägga kõlbmata sanna, midda minnu kässi kirjuttadda ei täi. Lõppettadda üli koli seitungis kõlbmatta sannadde tarwitaminne!

Pensjo Näär

Rein Veidemann

Mõtestatud päev

Minu päeval on kaks algust. Hommikuhämus tõttan koos teistega treipingi või autorooli, telgede või kangide, mõõteriistade või poelettide taha, põldude või loomade keskele, klasside, auditooriumide ette — kõikjale, kus käib elu ja ühiskonna taasloomine. Siin olen osa tervikust.

Mu teine päev algab laualambi valgel. Hetk, mil ma selle süütan, on mulle püha. Vahest niisama püha kui mu ürgsetel eellastelgi, kelle käte vahel sündis kord tuli. Eemale argielu muserdavaist askeldusist! Jäägu valguse ja vaimu soojus! Vahest just siin tärkab teadmine mu enda olemasolust. Siin olen päeva mõtestaja. Siin saan tervikuks osast.

*

Kui palju tühisust ja väiklust on veel mu ümber! Kui paljud mu liigikaaslased võiksid endale vastu rinda tagudes maailmale kuulutada oma mõttetut eksistentsi! Umbes nii, nagu seda on teinud A. Platonovi jutustuses «Gradovi linn» keegi Zahhar: «Mina olen maailmas ülemääraline inimene. Ma el ela, vaid viibin kohal ja minu kohta pole arvestust.»

*

Parimadki hetked mu elust kahvatuksid, kui mul poleks, kellega neid jagada. Nii leian ikka end teel oma lähedaste juurde andma seda, mis mul on, ja saama osakest nende elust.

Selles pidevas liikumises unustame hirmu igaviku ees, mis üksinduses võib idaneda. Selles liikumises kasvame üksteisest läbi... ja terve aegruum täitub meie olemisest.

MINAST sünnib MEIE.

*

Miks vajan mälestusi, miks harutan lõnga aastatega keritud elukerast?

Aga seepärast, et saada ühest elust kaks, kolm, mitu elu. Ma otsekui kordaksin seda, mis on määratud olema kordumatu. Mälestustesse jäädvustan ka iseend teistsugusena, sellisena, nagu unistustes olen kujutlenud. Ja kui argitundide kõledus, pettumuste, teeskluse, vaenu kibedus ulatub üle mu valuläve, süttib mu hingesügavuses olnud päevade hell-kutsuv tuli.

*

Igas päevas peaks leiduma hetk, mil oma olemisse süüvitakse, mil end kõrvalt vaadatakse. Toimugu see siis sisekõne või pihina. Iga päev vajab mõtestamist, et hoida elu vaimsena. Tõeline inimsus sünnib siis, kui juletakse endalegi tunnistavalt öelda: «Ma mõtlen...».

*

Aasta viimased read.

Nüüd siis oleme silmitsi: lõpp ja algus. Meie itkud on itketud, naerud naerdud, sissepoole suunatud tõsidus olgu me ainus olek. Kõik, mis on läinud, on jäädavalt läinud, saabuvat varjab teadmatuse puutumatu loor. Mälestused ja unistused on sillaks möödanikust tulevikku. Nad on tõemeeli ainsad, millele võime siin, olevikus, kindlad olla. Kõik muu on pidev üleminek ühest teise.

Jah, sel hetkel ma tõusen, kohendan rõivaid, kõhatan hääle puhtaks, ärevust maha surudes hingan sügavalt sisse — nii olen peaaegu minekuvalmis — teen sammu, avan ukse ja...

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

* С НОВЫМ ГОДОМ! *

Парад красоты и грации

1 декабря в зале ЭСХА проходил танцевальный турнир в классе «б». Организатором турнира был известный танцевальный клуб «Хыбе муст». На турнир были приглашены танцевальные пары из Минска, Клайпеды, Запорожья.

Зал был полон. Желающих попасть туда было еще больше, но им так и не пришлось увидеть этот, действительно настоящий, парад изящества и ритмичности, красоты и грации.

Зазвучала музыка, и на середину площадки начали выходить танцевальные пары. Зрители то и дело разражались громкими аплодисментами, но особенно дружно они аплодировали, когда на середину зала выходили эстонские танцевальные пары: Юри Тамм и Реэт Каазик, Гуннар и Астра Саалисте.

Судить конкурс должно было представительное жюри и поэтому, хотя внешне танцоров ничто не выдавало, среди участников чувствовалось волнение. Жюри пожелало танцевальным парам «легкого пола», и турнир начался.

Первым разминочным танцем был вальс. Началось 1-е отделение турнира. Пары соревновались в стандартных танцах: вальсе, медленном фокстроте (одном из самых трудных танцев), фокстроте, танго. Победителями в стандартных танцах стали три эстонские пары.

В перерыве свое мастерство показали 10-летние танцоры. Они исполнили вальс, румбу и один современный танец. Зрители провожали юных танцоров бурными аплодисментами.

И вот опять появились в хорошо продуманных изящных нарядах участники турнира. Им предстояло соревноваться в латино-американских танцах — наиболее представительном зрелище. Они исполнили румбу, самбу, ча-ча-ча, пасодобль. И опять лавры первенства достались эстонским парам.

После того, как были вручены призы победителям, настало время расслабиться. И вот пары по очереди, одна за другой, стали исполнять свои танцы. Но дольше всех зрители не хотели отпускать Юри Тамма и Реэт Каазик, которые исполнили танец джайф. Затем танцоры (большие и маленькие) собрались все вместе и начали исполнять массовые танцы, наиболее интересным из которых был monkeys dance.

Подбор пластинок звукооператорами был удачным, но было бы лучше, если бы партнером каждой пары был хорошо известный в республике оркестр Дворца культуры им. Я. Томпа под руководством Х. Цейгера.

Зазвучал прощальный вальс. Все было очень красиво. Участники и участницы турнира приглашали юношей и девушек из зала, и все кружились в общем вальсе. Уверен, что все, кому посчастливилось быть свидетелями этого красочного зрелища, унесли в душе теплое чувство и слова благодарности танцевальному клубу «Хыбе Муст» за то, что его руководители предоставили зрителям возможность почувствовать ту легкость, изящество и ритмичность, тот задор, которые доступны не только танцорам, но и каждому сидящему в зале.

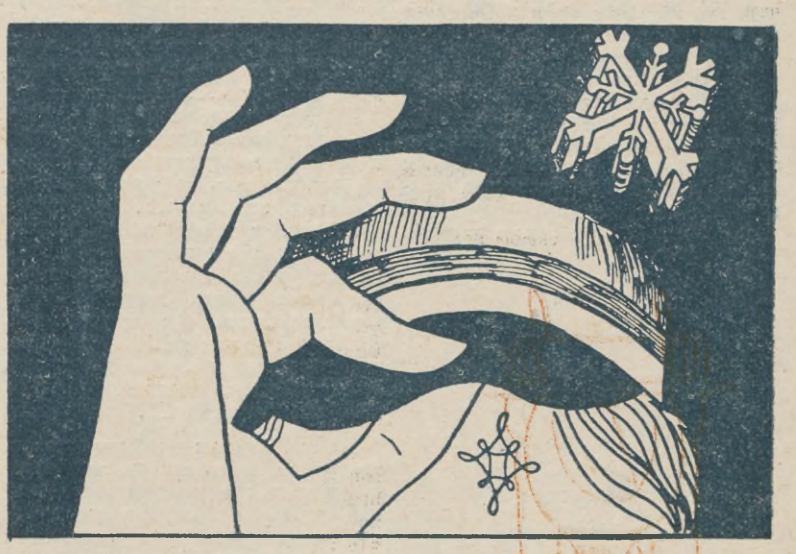

Рис. П. Торопа

В. МАТВЕЕВ,
С. БОГОРОДСКИЙ,
I курс спорт. медицины

Pr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV RAKM Raamatukogu AR

ТАРТУСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ЭТГУ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМЭ и профкома ТГУ

№ 44 28 ДЕКАБРЯ 1974 Г., СУББОТА XXVI ГОД ИЗДАНИЯ

Вести с факультетов

У математиков

10 декабря на русском отделении математического факультета проводился конкурс военно-патриотической песни. Конкурс проходил в непринужденной обстановке в нашем общежитии за чаем с печеньем. Ребята I, II и III курсов исполняли песни военно-патриотического содержания, которые готовили к этому дню. В перерывах между песнями проводилась викторина. Проигрывались отрывки военных песен, и нужно было определить название песни, кто автор слов и музыки, кто исполнитель. Потом читались отрывки стихов, а все угадывали название и автора.

В этот вечер у всех было приподнятое настроение. Не обошлось и без курьезов. Так, девочки II курса спели песни, подготовленные также и третьим курсом, стихотворение «Русской женщине» Исаковского кто-то спутал с «Русскими женщинами» Некрасова. Парни второго курса решили помочь своим девушкам и выступили в последний момент без подготовки. Правда, они извинились перед слушателями за отсутствие ярких вокальных талантов и попросили жюри оценить их энтузиазм. Их репертуар был весьма разнородным, а в конце они исполнили песню собственного сочинения «Не шутите с общагой». Жаль, что ее принадлежность к военно-патриотическому жанру была слишком сомнительна.

Победили на конкурсе первокурсники. На 30 человек маловато было приза — маленькой коробки конфет (что поделаешь, дело было перед стипендией), но этот недостаток им восполнила радость победы. А побежденных утешили танцы, состоявшиеся после конкурса.

Хочется, чтобы такие вечера проходили почаще и чтобы в них принимало активное участие побольше студентов.

А. ПОЙСИК

У филологов

Два последних заседания СНО состоялись соответственно 3 и 17 декабря 1974 года. На первом из них был заслушан доклад В. Паперного о творчестве В. М. Шукшина. Докладчик предложил вниманию слушателей собственную концепцию мировоззрения и творчества видного советского писателя. После слушания состоялся диспут, в котором приняли участие официальный оппонент И. Розенфельд, кандидат филологических наук Е. В. Душечкина, сотрудник кафедры русской литературы, курирующий СНО, А. Ф. Белоусов и другие.

17 декабря на заседании СНО слушался доклад М. Крамаренко «Дуэль в семиотичеком исследовании». Сообщение носило предварительный характер. По окончании доклада автор ответил на вопросы присутствующих.

1 декабря в Таллине проходил волейбольный турнир между командами городов Тарту и Таллина. Женская сборная команда города Тарту, составленная из волейболисток ТГУ и ЭСХА встретилась с командой города Таллина, в состав которой входили спортсменки таллинской «Флоры». Во всех трех встречах победу одержали волейболистки города Таллина. Игра Алевтины През и Регины Кряучугайте (студентки спорт. медицины) удостоилась особого внимания зрителей и судей. Приз «лучший игрок команды» (ключ от города Таллина и диплом) был вручен Алевтине През.

В тот же день проходил и мужской волейбольный турнир между командами Тарту и Таллина, где победу одержали тартусцы со счетом 3 : 2.

* * *

7—8 декабря в Тарту в спортивном зале 3-й средней школы проходили соревнования по фехтованию на кубок Эстонии. Соревнования проводились по всем трем видам: по шпаге, по рапире, по сабле. Съехалось более 30 участников, среди которых — чемпион СССР Георгий Зажицкий, такие известные мастера, как Кайдо Куур, Юри Орас, Андрес Лийвак. С опытными мастерами скрестили свои клинки В. Кирпу, М. Уусен и С. Богородский — студенты ТГУ. Поединки проходили в острой, захватывающей борьбе. По техническим причинам не смог выступать дальше Богородский. Не выдержал накала борьбы и ушел с «дорожки» Уусен. Зато Виктор Кирпу занял 2-е место (теперь он примет участие в международных соревнованиях шпажистов в Будапеште), уступив 1-е место А. Лийваку.

* * *

Команда гандболистов ТГУ — команда 1-й лиги. Это право она завоевала в ряде турниров, проведенных в Таллине и Силламяэ. В турнирах принимали участие 8 команд. Чтобы получить право играть в 1-й лиге, надо было занять 1-е — 4-е места. Сборной команде ТГУ пришлось встретиться с такими представительными командами, как сборные ЭСХА, ТПИ, ТПедИ, «Йыуд». Гандболисты университета вошли в четверку сильнейших и теперь на чемпионате Эстонии и в других соревнованиях будут находиться в списке команд 1-й лиги.

* * *

Недавно закончился межфакультетский шахматный турнир. Спор за призовые места проходил в спортзале ТГУ на Кингисеппа, 19. Наибольшее количество очков (19) набрала сборная команда математического факультета. Всего на нол-очка отстала от них команда мед. факультета, занявшая 2-е место. 3-е место заняла команда юридического факультета.

Жаль, что в турнире не принимали участие сильнейшие шахматисты университета. Тем не менее, спор за звание чемпионов университета проходил в острой борьбе. Хорошие спортивные качества, умение ориентироваться в трудную минуту, выдержку, волю к победе проявил Р. Тиммуск (мат. факультет), принесший победные очки своей команде.

* * *

Закончились соревнования по баскетболу между курсами отделения спорт. медицины. Из 6 команд участвовало только 4. Особо интересных и захватывающих встреч не было. Места распределились следующим образом: 1-е место — пятый курс, 2-е место — II курс и 3-е место — I курс. Со стороны болельщиков имеются претензии к организаторам соревнований (не было четкого графика встреч, не объявлялось о месте и времени проведения встреч).

Всем известно, что в республике и, конечно, в университете, баскетбол популярен, а многие студенты-спортмедики даже не знали, что проходил межкурсовой турнир. Сейчас проходят соревнования по настольному теннису. Команда V курса нанесла поражение команде II курса с счетом 4 : 1. Скоро начнутся соревнования по волейболу, по шахматам, личное первенство по теннису.

Хочется присоединиться к пожеланиям всех болельщиков и выразить надежду, что организаторы соревнований позаботятся о том, чтобы встречи проходили интересно, при поддержке болельщиков, уже вовремя информированных о проведении того или иного вида соревнований.

* * *

Уважаемые читатели! С нового года в газете «ТГУ» откроется рубрика «Предолимпийский год». В ней будут печататься материалы об известных спортсменах, не раз защищавших спортивную честь нашей страны на чемпионатах Европы, мира и олимпийских играх. О спортсменах, которые оставили большой спорт и которые ещё хотят доказать, что они сильнейшие или одни из сильнейших, о молодых спортсменах-олимпийцах и о кандидатах в олимпийскую сборную страны. В материалы будут включаться интересные факты, юморески, карикатуры.

Просьба ко всем присылать в редакцию свои пожелания (о ком из наиболее интересных и полюбившихся всем спортсменов вы хотите узнать, что ещё добавить в рубрику и т. д.).

В. МАТВЕЕВ,
I курс спорт. мед.

СПОРТ

В КМО

Однажды вечером, проходя мимо студклуба, я услышал выстрелы и даже несколько взрывов. Любопытство мое превысило страх, и я вошел, предварительно, конечно, купив билет.

По залу чинно расхаживали два полисмена, а возле сцены неподвижно стоял пожарник. И тут меня осенило: «Да ведь это же карнавал КМО!» На душе сразу стало спокойнее, и я с трепетом стал ожидать дальнейшего хода событий.

Воистину, это был необычайный карнавал! За небольшой промежуток времени я познакомился с взглядами маоистов, расистов, сионистов и террористов. Я даже чувствовал себя в какой-то степени соучастником событий, особенно когда один из палестинских террористов наставил на меня свое огнестрельное оружие. Представители каждой организации выставляли свои требования, суть которых я не всегда улавливал из-за незнания эстонского языка, но я понял, что организация «Черный сентябрь» требует создания в ТГУ своего филиала «Синий понедельник».

КМО полностью справился со своей задачей политического шоу, которое было сочетанием приятного с полезным. Вообще было бы неплохо организовать такой политический кружок и среди студентов русских потоков, которые отнюдь не равнодушны к международным отношениям. Я уверен, что участие в работе кружка будет самое активное.

Очевидец событий карнавала.

Декабрь на III курсе лечебного отделения

«Утро туманное, утро седое...»
Пятница, декабрь, год 1974.

К зданию зоологического музея со всех сторон бегут люди. Это третьекурсники лечебного отделения. Кто-то дожевывает на ходу кусок, не сознавая, вероятно, к растительной или животной пище он принадлежит. Кто-то поскользнулся и торопливо вспоминает, какой ногой: ведь предостоит многое.

Держа перед собой книгу, остекленевшими глазами что-то высматриваем в ней на пути по лестнице. Процессы посадки на место и написания контрольной сливаются в одно целое, в охватившей лихорадке легче всего выявить *stadium decrementi*.

Гадая, зачтут опус или нет, с опаской заглядываем в вопросы к следующей контрольной. До нее осталось два часа. Одна рука наощупь ищет менее изученные вопросы, другая описывает идущий практикум.

«Нивы печальные, снегом покрытые...»

К сожалению — не нивы. Более прозаическая мостовая улицы, которую надо перейти на пути к столовой. На припорошенном снегом льду мы растягиваемся. Запихавшись в очередь к еде, повторяем что-то, вдруг ставшее незнакомым.

Вот и следующее место занятий. Надев халат на левую сторону и внезапно вспомнив, что это не к добру, в ужасе пытаемся его расстегнуть. В это время диктуют вопросы теста. Внезапно надо сдавать тетради.

«Первая встреча, — последняя встреча,
Тихого голоса звуки любимые...»

Неужели она придет с этой тетрадью, которую скоро вернут? И звуки тихого голоса любимого преподавателя вдруг покажутся громкими и пронзающими? Остается молиться. Молитва доходит.

А за окном стемнело. Когда, в какую минуту холодная тьма утра перешла в нежную теплоту вечера? Не заметили.

Рекламы кинотеатров и кафе пытаются смотреть сочувственнее, но вдруг замечают, что мы их не видим.

Да, может, поехать домой? Там ведь больше выучишь. Напихав учебниками и конспектами чемодан, тяжелыми скачками устремляешься к поезду.

«Многое вспомнишь родное, далекое,
Слушая говор колес непрестанный...
Глядя задумчиво в небо широкое...»

Вспомнишь родителей, которые сквозь открытую дверь часами созерцают склоненный над столом затылок любимого чада... Вспомнишь друзей, которые вдруг оказались очень далеко.

И внезапно, задумчиво глядя на учебник, попытаешься вспомнить, по какому он предмету.

С. О.

Кроме шуток

Говорят, скоро Новый год. Впрочем, вы, наверно, сами догадались о его приближении по зачётам. Они ведь никогда не приходят одни. (Как гласит народная мудрость: пришли зачёты, отворяй ворота). Так уж повелось: их сдают, чтобы подчеркнуть торжественность момента, или перед новым годом, или сразу после сева яровых.

И правда, зима в самом разгаре.

Камчатские оленеводы со своими рогатыми друзьями откочевали на зимние пастбища, рыбаки траулера «Садко» в связи с метеорологическими условиями перешли на подлёдный лов...

Праздник приближается. Дети с головой ушли в ёлочные игрушки, мужчины, вооружившись топорами, отправились на поиски лесных красавиц, женщины...

Кстати, о женщинах. Говорят, новый год будет женским. Что это значит, никто точно не знает, но все чего-то ждут. Одни надеются, что следующий год будет годом Советской армии и Военно-морского флота, другие, по аналогии с женским днём, предлагают объявить его нерабочим...

Но как бы там ни было, старый год давно просится на заслуженный отдых, а новорожденный, точнее, новорожденная, с татуировкой «1975» на груди, уже ломится в открытую дверь. Впустите её!

Наши юбиляры

Знаете ли вы, что 31 декабря в полночь по московскому времени Иисусу Христу стукнет 1975 лет? Самое интересное, что, будучи обыкновенным предрассудком (см. сборник «В помощь молодому атеисту-агитатору»), вот уже около двух тысяч лет он умудряется рождаться каждый год! (Какое отношение имеет к этому дед Мороз, не знает даже его внучка, являющаяся, очевидно, потомком снежной бабы). И действительно, если бы не И. Христос, кто знает, в каком году жили бы мы сейчас (может, все были бы немного моложе)?

Да, а с чего же все началось?

СЕГОДНЯ 1975 ЛЕТ НАЗАД на Ближнем Востоке было неспокойно: недосмотр (можно сказать — преступная халатность) девы Марии привела к непорочному зачатию (не наша это была эра), в результате чего на свет и появился вышеупомянутый И. Христос. Счастливая мать (она же дева) и не подозревала, чем это обернётся для всего человечества.

Как развивались события дальше, знают все. А вот как описывают их непосредственные участники.

«На тайной вечере мы с ним сидели за одним столом. Вечеря выдалась ничего (как водится, по полтора сребреника с носа, а апостолов-то двенадцать!). Песочные часы давно пробили полночь, апостолы уже все как один заговели, я сам чуть-чуть чудеса не начал творить, — а он ни в одном глазу. От такого всего можно ожидать. Вот пошёл и сказал кому следует. Пришли и забрали ... А насчёт тридцати сребреников — неправда, я их в очко выиграл».

Иуда И.

«Он добрый был. Всё с миру по нитке пытался. Помню, объелись мы его пятью хлебами — я чуть не преставился. Тут он меня и воскресил. А вообще не без странностей: как-то повздорили с ним, я не выдержал... да... а он правую подставляет... Вот после этого у него и начало над головой чегой-то там светиться...»

Б. Лазарь

«Умываю я как-то утром руки, смотрю — ведут: этот посередине (всё пытался по морю аки посуху, еле удержали), а рядом ещё два хиппи с длинными волосами.

Я как раз на банкет торопился — Лукулл приглашал. Сами понимаете — форель, соловьиные язычки, весталки... а тут ещё жена... до него ли было?»

Понтий П.

И вправду, до него ли было? Только-только занималась заря новой эры, нашей ... А всё-таки интересно, сейчас ему было бы 1975 лет.

Забавный, наверно, был бы старикан. Но лично нам дед Мороз нравится больше, не говоря уж о его внучке. Да и вообще, она моложе.

Л. Амитин, И. Розенфельд.

Реплика

Исследование продолжается

Ученых очень заинтересовала проблема воспитания воли и мужества в студентах (смотри газету «ТГУ» от 4 декабря с. г.), ими тотчас было сделано второе замечательное открытие. Оказывается, рост студентов, живущих в общежитии Квисенталь на 0,2 см больше, чем у среднего студента, живущего в «нормальных» условиях, а объем бицепса на 0,52 мм больше. Отмечено значительно большее развитие мышц ног (специальных замеров не проводилось). Пытаясь исследовать этот феномен более детально, ученые погрязли в раскисшей от дождя и снега дороге к Квисенталю. Во время беседы со студентами на вопрос о душе последние недоуменно пожимали плечами, как будто первый раз слышат такое слово, на вопрос о стирке — кивали в сторону, что разъяснилось позже.

Общежитие представляет собой экзотическое вкрапление небольшого дома в прибрежный пейзаж Эмайыги. Река течет в нескольких шагах от дома. Рядом стоят несколько яхт, среди которых величественно выделяется старинный морской баркас, изрядно рассохшийся.

В комнате один из студентов упорно пытается растопить лед в стакане с водой. Другой рубит дрова и таскает брикет (сегодня его очередь) — идет борьба за существование. Третий, наверное «морж», как и остальные, поёживаясь, побежал к речке постирать носки и умыться, пока река не замерзла совсем. Очевидно, ему надоели бесплодные попытки четвертого, принесшего ведра воды и выполняющего акробатические номера над тазом в желании привести себя в человеческий вид более современным способом.

На вопрос, как им нравятся пейзаж и яхты, мы услышали:

— Мечта поэта.

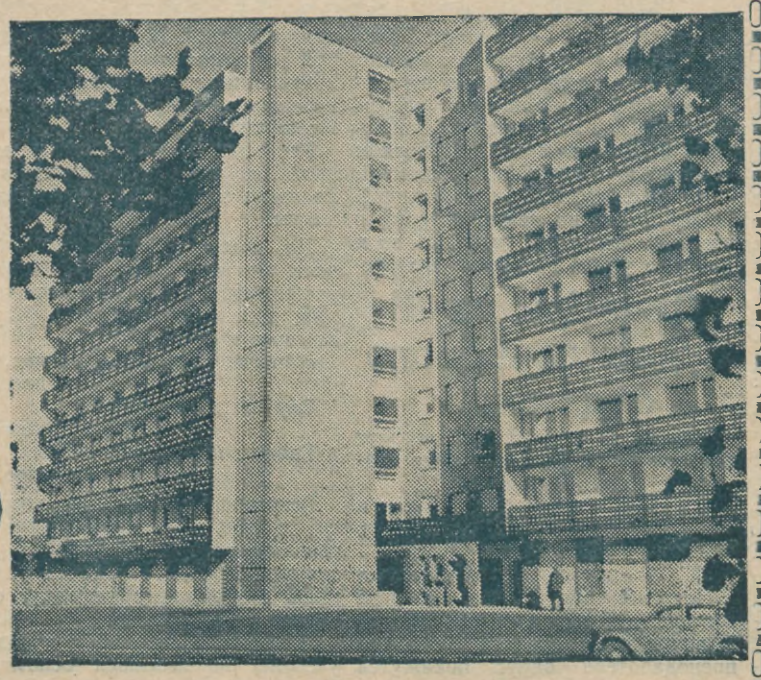
— Яхты годятся, когда дров нет.

— Если б баркас был поцелей, сел бы и уплыл к ... — вздохнул третий студент. Ему вторил дружный вздох остальных.

Итак, открытие сделано: здесь выживают сильнейшие. Может быть и есть где-то места для лучшего развития различных качеств студентов, но это пока — вне конкуренции.

После приятной исследовательской работы приятно побаливают мышцы от долгой ходьбы. Грязь с ботинок и штанов очищать уже нет сил. Но открытие сделано.

А. Смирнов.

СОН квисенталька.

ARS

Ю. Минералов

* * *

... Когда же умный
старый мастер
гуляет в поле у ручья,
в сереющей вечерней масти
ему почудится
ничья.
Иначе —
всехняя победа
и общий черно-белый
пир,
где всяк допущен
до обеда
и каждый мед да пиво пил.
Где «свой» и «враг»
равно и ходко
порхают,
комнатны, как моль.
Где поцелуев барахолка —
братанье света
с бывшей тьмой.
И в том взаимном посереньи,
в том спариваньи
гаснет спор.
И серый одуванчик взреет
смиренным
плодотворьем спор,
когда неосторожный мастер
с досадой выскажет ручью
намеренье:
разбить на части
осатаневшую ничью.

Н. Тонких

Аллегории

Ледоход

Мы его сами устроили, этот ледоход. Старательно, сначала тайком друг от друга, потом в открытую заложили взрывчатку, выкурили по последней сигарете, вместе подожгли шнур. Ка-а-ак рвануло!

И понеслось! Льдины такие и льдины сякие, обломки такие и осколки этакие — все вниз по течению! Была тишь да гладь, да прозрачная яркость, а теперь такая кутерьма — приходите любоваться.

И мы с тобой на разных льдинах — вниз по течению. Вертит, качает, льдина под ногами ходуном, берегись, не уйди под лед. Мы с тобой на разных льдинах, и этот ледоход — дело наших рук, а все-таки мы друг друга из виду не потеряли, и словом перекинуться можем, и при необходимости предостеречь сумеем. Вниз по течению — держись, дружок: мы его сами устроили, этот ледоход!

Но вот вынесло нас в море, какой-то там вал, и какой-то там балл, и разносит нас в разные стороны, держись, смотри вперед, как бы не нырнуть насовсем, а льдины наши разносит, и словом перекинуться все трудней, и нет возможности что-то изменить, остановиться.

Или хотя бы оглянуться.

Поэтический уголок

Стихи Наталии Гайслер регулярно публикуются на страницах Кохтла-Ярвеской городской газеты «Ленинское знамя». Для Елены Масловой эта публикация — литературный дебют. Впервые печатаются и миниатюры Надежды Тонких.

Все три студентки — члены русской литературной группы при Тартуском отделении Союза Писателей ЭССР. А двери нашего ЛИТО всегда открыты для новых талантливых людей.

Ю. МИНЕРАЛОВ

Н. Гайслер

* * *

И снова верить, верить, верить,
Беря очередной рубеж...
И не жалеть отставший берег
Былых надежд, былых надежд.

Прохладным голубым металлом
Звезда стекает на ладонь.
А я устала, я устала,
Как проигравший гонку конь.

Неперелетные

На тротуарах, дождями
шлифованных,
Солнца опавшие — листья.
Небо тяжелою тучей оковано,
Тучей, нависшею низко.

Гулкость шаги глянцевито
печатает.
Эхом их в небе, врастяжку,
Неперелетные птицы печальные —
Птицы, нависшие тяжко.

Осень — прекрасная, горькая,
чудная,
Злая и золотая.
Осень — ты чувствуешь,
чувствуешь, чувствуешь
Боль этой птичьей стаи.

Ты не щади ее лаской
нерадостной,
Лучше дождем расплачься:
Тем, кто весной пересытился
сладостью,
Осенью все иначе.

* * *

Какого черта я влюбляюсь, как девчонка,
А не как вы — не подсчитав, не оценив
И не щадя себя совсем?!.
Какого черта!
А жизнь — вперед,
и вот удар, ошибка, срыв.
Какого черта так черно в глазах от снега,
Что не могу взглянуть в любимые глаза?
...Три белых птицы полыхают в сером небе...
Какого черта снова катится слеза?

Бессмертие

Прошлое у меня крылатое, хотя и без полета: в прошлом я — пингвин. Настоящее у меня несколько однообразное. Я — труп пингвина, вмерзший в айсберг, будем знакомы! Ну, а будущее у меня, как вы можете догадаться, бездна. «Из бездны моего будущего» ... — вот так-то!

Я — практически вечное существо; когда он еще растает, этот айсберг! Ношусь я с ним по океану, этакая спящая царевна в хрустальном гробу ... только вот не придет королевич (какой-нибудь сын какого-нибудь королевского пингвина) и не разбудит меня поцелуем: кишка тонка у нынешних королевичей!

Мы с айсбергом очень эффектно смотримся. Я в нем, как мошка в янтаре. Мы с ним — янтарный кулон на шее Вечности.

Мы с ним практически неразлучны навсегда — когда он еще растает! У нас, конечно, нет оснований любить друг друга: он — мой гроб (хоть и хрустальный) — разве можно быть довольным собственным гробом?! Я — темное пятно в его прозрачности, такие вещи тоже не особенно нравятся.

Но вместе с тем мы и горды. Ведь я — практически вечный пингвин, единственный в своем роде. И за это я должен благодарить его — не в любом гробу так сохранишься! А он — единственный в своем роде Айсберг с Содержанием, ведь не каждый день пингвины в айсберги влипают. Опять же, у нас общая сущность — он неживой, и я неживой: для совместного существования не так уж мало.

Неважно, как я жил при жизни. Кажется, как и все другие пингвины. Зато теперь пусть завидуют мне.

Чем не бессмертие?!

Е. Маслова

* * *

Звездный мир отражается
в зеркале снега,
Я путем антимирным бреду.
И смотря в повторенье полночного
неба,
На земле небесного жду.
Ослепляют светила снежные,
Взявшись за руки, кружат вальс...
Так недавно объятия нежные
В том же танце слепили нас.
И все выше мы мчались,
безмолвные,
Но кричали сплетения рук.
И без промаха били молнии,
Где единого сердца стук.
К сожаленью, теперь уж
ненужному,
Мы в века не продлили минут...
И иду я по небу снежному,
И ногами звездочки мну.

Грусть

Костры берез в лесу сосновом вьются.
То осень — желтым пламенем — во мне.
И слезы в моем небе снова льются.
То осень...

NB

На каникулах дом отдыха в Вызу предоставляется в распоряжение студентов. Принимаются коллективные заявки в пределах 30 путёвок на период с 28 янв. по 8 февр. и с 29 янв. по 9 февр. 1975 г.

Имеются лыжно-туристические путёвки в Карело-финскую АССР с 31 янв. по 15 февр. 1975 г.

Желающим обращаться в профсоюзный комитет с тем, чтобы успеть вовремя заказать путёвки в Таллине.

РЕДКОЛЛЕГИЯ.
ответственный редактор
А. Ю. ТРУММАЛ

Наш адрес: Юликооли 16, комн. 103-А.
тел.: 341-21, доб. 410.
Цена 1 к.
Номер заказа 6560. МВ-11213.